BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
15 B
35

theca
l. Rom.
Jesu

12
5
a-1-

Digitized by Google

Digitized by Google

IACOBI

HOLLERII

STEMPANI, MEDICI PARISIENSIS CELEberrimi, De morbis internis

LIBRI II:

Illustrati doctissimis eiusdem auctoris scholiis & obseruationibus non antea excusis: deinde LVDOVICI DVRETI *professoris Regij in eundem aduersariis: &* ANTONII VALETII *Doctoris Medici exercitationibus luculentis.*

EIVSDEM HOLLERII

De { Febribus, Peste, } De { Remediis καὶ τόποις in Galeni libros, Materia Chirurgica. }

His recens accessit THERAPIA PVERPERARVM, *auctore* IOANNE LE BON, *D. Medico clariss.*

Omnia multo correctius, quam antea vmquam edita.

1589.

FRANCOFVRDI
Ex officina typographica Ioannis Wecheli.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

Bib Fac doc coll Rom

ANTON. VALE-TIVS LECTORI S.

CVm ea munera, quibus Deus opt. max. humanum genus ampliſſime auctum & cohoneſtatũ liberaliſſime voluit, mecum ipſe conſidero, candide Lector, eam in ſententiam facile adducor, vt maius nullũ, nullumve honorificentius reperiri poſſe exiſtimẽ, quam præclariſſimam artium omnium Medicinam, quæ publicæ ſalutis temonem dirigit, & communi mortalium vitæ ad ſummum ſplendorem conſectandum viam munit. Quod prudens in primis antiquitas optime edocta, meliora ſemper ingenia ad eam artem ab exiguis & rudibus profectam initiis, mirificis doctrinæ atque experientiæ incrementis locupletandam tam auſpicate trãſtulit ac excitauit, vt admirationis materiam magis, quam imitationis ſpem, poſteris viſa ſit reliquiſſe. Primis namq. temporibus cum abdita illa Deorum doctrina (ſiue ex adſcriptis templo Æſculapii monumentis petita eſſet, ſeu ab hominum ægrotantes vicatim exportatos inũiſentium congreſſibus accepta atque tradita) ſola obſeruatione conſtaret, & collectis tantum affectuum ſimilitudine remediis inniteretur: proximum ſane fuerat, vt nocte denſiſſima ingruente, in qua iam adulque Peloponneſiacum Græciæ bellum trecenteſimo

Romanæ Vrbis anno gestum, misere ac infeliciter delituerat, penitus interempta iaceret, ni diuinissimus ex Æsculapidum familia Hippocrates iam e tenebris in lucem reuocasset, & veluti nouo quodam partu genuisset, per omnia membra aluisset, eduxisset, omni denique ornatu insignem & plausibilem reddidisset. Ab Hippocrate quanquam fama & ætate secundi fuerunt quamplurimi, Diocles Carystius, Praxagoras Cous, Chrysippus, Herophilus, Erasistratus Chius, Serapion Alexandrinus, Apollonius, Glaucias, Heraclides, Acron, Asclepiades, Themison, Dioscorides, Antonius Musa, Artorius, Euphorbius, Valgius, Cassius Felix, Cornelius Celsus, qui pari studio inflammati Medicas artes propagare, exornareque enixissime contenderint, tandem tamen vnus emersit ac emicuit Galenus, qui superiores Medicos vt & ingenii magnitudine, & doctrina, & diligentia infinitis propemodum parasangis superauit: ita salutaris illius boni instaurator ac illustrator peculiari nomine meruerit appellari. Ea ferme tempestate, aut certe continuo post, alios atque alios extulit Græcia, qui grata mente & viri tanti opera vterentur, & lætos vberesque fructus ad publicos vsus redundaturos multa scriptorum editione premerent: quam de præstanti consilio suo spem & expectationem fausto & prospero successu confirmarunt. Græcos æmulaturi mox prodierunt Arabes, qui Graiam concinnitatem & elegantiam quo stylo potuerunt, horrido nimirum & inculto, in suam linguã transfuderunt: indeque factum, vt Barbaris illis sexagenariis, qui primitus in quibuscunque disciplinis, tanquam in latifundiis prædiisque suis, regnabant non impudenter minus, quam supercilioſe, Medicinæ sermone suo, rudi quamuis, & incompto, euulgandæ cupiditas incesserit admiranda. Verum-

enimuero instaurata plurima post secula Latina lingua, & visi sunt olim e nostris non pauci ingenium suum ad priscæ normam vetustatis recte, præclareque exigere, & eandem etiam perbelle interpolare: & hoc nostro tempore cultiorum disciplinarum feraci non desunt, qui cum antiquis certent, vt effœta non vsqueadeo natura hac conspicitur ætate, quin paria illis ingenia proferat, quæ æque fortasse sint de posteris promeritura. Quod vt verum & expressum, non item adumbratum, quiuis intelligat, spectet, quęso, quot quantaque Medicinæ numina hac vna in nostra Parisiēsi Academia omnium longe florentissima, celebratissimaque exierint, quæ suo iampridem fulgore orbi innotuerunt vniuerso: protinus meherculeviderit secundos nobis illuxisse Hippocrat. Dioscorides, Galenos, summos medendi magistros. Etenim vt Ruelliū, Siluium, Fernelium, omnium suæ tempestatis Medicorū Principes, omittam, vnus mihi Hollerius, velut οὔλιος alter, id est, salutifer & Pæanicus Apollo, omnium instar fuerit, qui nota de meliore toti veniat posteritati commendandus. Hunc siquidem, si quem vnquam alium, nodosum illum baculum, quem Æsculapiii simulacro ad artis signandam difficultatem Veteres appositū, explicitum habuisse, & subiectū Draconem peruigilis ac oculatæ mentis aciei in medico maxime desiderandæ hieroglyphicum, cum multiiuga illa superiorum rerum ac inferiorū cognitio, qua sese cunctis ad miraculum suspiciendum exhibuit, tum vero expedita in Medicina factitanda dexteritas, quæ de vulgari, supinaque oscitantia satis superque triumphauit, est cumulatissime testata. Nam cum Medicam facultatē doctrinarum omnium consortio ac circulo perfectam esse didicisset, quantum licuit per admirabiles

ingenii sui dotes, orbem illum multiplicem, quem ἐγκυκλοπαιδείαν vocant, adæquauit: nec destitit prius, quam summum in virum euaserit: & (quod est in *Medicina* laudatissimum) omnia nouit quæ in Proteo, & quidem magna illa & honorifica, Poeta laudauit:

Quæ sint, qua fuerint, quæ mox uentura trahantur.

Vt autem ad primorum Medicorum consuetudinem laudabilem se totum primarius ille Medicus componeret ac compararet, quicquid a praxi supererat ocii, id studio captus indefatigabili modo scriptionibus, modo prælectionibus committebat: vnde sibi laudis tantum quæreret, vt quo donatus quondam fuit Hippocrates elogio, eo merito debuerit vbiuis gentium celebrari:

Ὁλλέριος φάος ἦν μερόπων, καὶ σώσατο λαῶν
Ἔργα, καὶ νεκύων ἦν ἀνάπλεα εἰν Ἀΐδῃ.

Id est, vt ego verto:

Lex hominum Hollerius populos tutatus, in Orco
Fecit vt umbrarum copia rara foret.

Huic rei fidem faciunt locupletissimam, tum hæ de medendis morbis eruditissimæ elucubrationes, tum quæ nondum in publicum venerunt paraphrastica in Aphorismos Hippocratis, Prognostica, Epidemia & Coacas prænotiones Commentaria, quibus nihil quicquam esse in eo genere perfectius deierare ausim: imo non dubitē, quin quod de Pericle scriptū est, aculeos in doctissimorum hominum animis, vel leuiter gustata relictura sint. Atque vtinam Hollerii exemplo moniti primi ordinis Doctores iisdem vestigiis insisterent, & quantum ab ea arte, quam ad fastum & gloriam profitentur multi, luminis & decoris mutuantur, tantum in eandem confer-

re orna-

re ornamenti ſtuderent, vel ſaltem ſtudioſorum conatus, ex quorum inſectatione peruerſe nomen aucupantur, æquius conſulerent, aĉ interpretarentur. Melius meo iudicio, optimi quique Medici auditent; nec ita paſſim apud multos contemptui haberentur, nec ſtulta quadam animorum cæcitate boni & mali, docti & indocti, eadem ſorte cenſerentur. Verum, proh Deum atque hominum fidem! iniquos videas hoc tempore permultos, quorum impiis technis ars pulcerrima, ſaluberrima, & ſacratiſſima mirum in modum proſcinditur, & conculcatur. Alii probis viris inſultant, quo ſuas nugas liberius inſinuent & iactent: alii iuniores Medicos, tanquã inexpertos, craſſæ imperitiæ apud vulgus criminantur, quod abſolutos (vti aiunt) conſummatoſque ac perfectos Medicos non niſi ætate confectos eſſe oporteat. Quinetiam quod ægrius ferendum, & mihi, meiſque coætaneis magis ominoſum videtur, inſuper dictitant boni illi Patres ſeſe in reſarciendis pragmateiæ noſtræ vitiis frequentius occupari, ſi forte ad conſilium adhibiti, in ægri, aut aſſidentium aures quicquã potuerint inſuſurrare, quod palam dicere ſalua pace nequeant. At certe quotidie videre eſt Medicos, quibus & intonſa ſit velut Æſculapio barba, quibuſque retorto,

Pæonium in morem ſenior ſit forma capillo,

communes iſtos in errores prolabi, & iuuenum plerunque ſolertia dexteriore leuari. Hinc interea accidit, vt & imperitam plebeculam iamiam nocentiſſima inualerit opinio & occaſio ſuſpicandi, nullam artem eſſe Medicinam, quæ tã diffidentes, & velut in tranſuerſum actos, ſui ferat profeſſores. Hac quoque data porta, in tanta rei medicę luce irruunt in communem mortaliũ omniũ perniciem, internecionemq; impoſteros

Empirici, & artem optimā male ementiti, posthabitis Academicis legibus, abrogatis Facultatū priuilegiis, neglectis optimorum Principum decretis de humano corio miserabiliter ludunt. Sicque magno applausu ac cōcursu suas quisque ineptias promouet: alius editis vernacula lingua centonibus, & experimentis quibusuis, etiam aniculis dementatis & idiotis probatis: alius antimonio pręparato, alius nescio qua theriaca noua ex intimis magni cuiusdā Medici secretis eruta, alius denique Alchymisticis fumis, quos magno studio vēditat. Hinc fallaces mille vagatores experimenta, tāquam certa auxilia, sub pignore capitis proclamant, vel pro rostris etiam in vulgū edicunt, vitam pollicentes, mortem vendentes, idque, quod apud Christianos maxime dolendū, inulte. Nostrorū sane permagni interesset, Medicorum istas circunforaneorum pestes, artem nobilissimā turpiter prophanantium, longissime arcere: non mutuas altercationes & odia, quæ viros ἀμύμονας. & irreprehensibiles (quales vbique Medicos Homerus appellauit) exercere. Sed de hisce viderit Magistratus, ne longius ista peruagetur calamitas, nimium ac nimium in viros doctos iniuriosa. Quod ad meum attinet institutum, candidissime Lector, tanti apud me est rem Medicam iuuandi studium, vt censoriam quamuis subeam animaduersionem, si modo quippiam tibi vsui & commodo futurum moliri valeam ac meditari. Et quanquam in me nullam agnosco industriam, quæ immensam iudiciorum varietatem atque intemperantiam expleat, tamen & vtile aliquid aggredi præclarum semper, & honestum esse iudico: nihil hominū maleuolentia suffusorum iniquissimum iudicium, occæcatam opinionem, elatam ac superbam despiciētiam moratus. Itaque cum quatuor ab hinc annis Hollerii Medici clarissimi praxim

secundo

secundo in lucem dedissem, eamq; plagiariis & furtiuis e manibus Caspari VVolphii Germani tempestiue satis extorsissem, de tertia editione cogitare cœpi, & quod ante non licuerat mihi ex fide manuscripti exemplaris, cuius copiam ANDREAS PASTOREVS Hollerii dignissimus gener, & Regius in curia Parisiēsi Senator, pro ea, qua literatos viros vir ipse omnium literatissimus & doctissimus complectitur, humanitate, mihi fecerat, omnia emendare. Et vt meæ tandem apud omnes constaret diligentiæ fides, quæ excusationis errorum viam facilius inueniret & exoraret, in Chironeis aliquot & Telephiis vlceribus detergendis, quæ pro deploratis habueram, nisi Auctor ipse medicus arte summa, præsentissima præsidia suggessisset, aliquantum operæ posui. Næuos vero omnes si minus, vti debui, castigaui; optima spes est fore, vt boni omnes excusent, nec tamen ob id impensum laborem sibi sinant ingratum esse. Neque enim occupatissimo homini, & asperiore cum fato perpetuam luctam agenti, vacat aliquid omnibus numeris ac partibus absolutum excogitare. Accuratissima autem, elaboratissima, & Hippocratis supellectile refertissima priorem in librum Scholia, quæ Desiderii Iacotii Vandoperani medici Arelatensis nomine hactenus sunt circumlata, quia αὐτογραφικῶς in Hollerii codicibus annotata reperi, nefas putaui non ea legitimo auctori suo restituere. Nihil tamen Iacotii sedulitati detractum velim, qui aliena quidem, sed non sua, communi bono gratulaturus publicarit. Ludouici Dureti regii medici & Professoris celebertrimi ADVERSARIA, e penitissimis Iatricæ artis mysteriis, quæ de communi medicorum Deo Apolline plus quam alius hausit, deprompta, denuo adiicere libuit, quæ Zoilis etiam extremis vnguiculis perpruriētibus plau-

sibiliter accepta, illum impellere debent ad proferendas in publicum, quas domi tam longum tempus continet, in Hippocratem Commentationes, antiquis & posteris palmam facile prærepturas. Ego vero qui in alieno elaboro, nec vllius laudis particeps fio, nec fieri quidem cupio; nam hæc fere talis est apud plurimos opera, vt omnem quem pro laboribus meretur, laudis fructum intercipiat, quasi ei, qui derelictum cuiuspiam ac sentibus occupatum agrum suo labore expurgarit, colueritque, enatarum inde frugum pars nulla debeatur. Quo propterea libentius hac sum deinceps opera & curiositate superfessurus. Interim vero tantulas nostras EXERCITATIONES raptim scriptas & exaratas damus, non quæ sint eiusmodi, vt Hollerii scripta venustiora, vel locupletiora faciant, sed quę tamen ad accommodatam profligandis morbis remediorum siluam comparandam quippiam adiumenti sint allaturę. Obtendat quascunque voluerit voculas maleuolus, nihil esse nouum dicat, nihil allatum quod non sit scriptum prius; denique & mediocris esse hominis hinc illinc excerptis communibus locis libros quantumuis exiguos ampliare: huic etsi quid respondeam in promptu sit, tamen cum plane ridiculum ducam ocioso cum homine verba commutare, hoc eum rogarim vnum, me scilicet existimet non sibi placere studuisse, sed vnius aut alterius Roscii (id est Medicinæ studiosi, qui conatus meos sit æquanimiter accepturus) quam theatri totius plausum referre maluisse. Vale.

Εἰς τὸν σοφώτατον καὶ λαμπρώτατον
ἰατρὸν, μέγαν Ὁλλέριον
Δίστιχον.

Πορθήσω Λάχεσιν θῆρ' ἄπλετον ἀνδράσι Ἰητήρ;
Καὶ μετὰ τὸν θάνατον ζωὸς ὄλυμπον ἔχω.

DE EODEM HOLLERIO GALLORVM HIPPOCRATE.

Hollerius Parcas, Parca superatus atroce
Edomuit, rursus quas sua scripta domant:
Laudibus hunc celebret populosa Lutetia tantis,
Eximium quantis Co tulit Hippocratem.

Οὐδὲν γλυκύτερον ἢ πᾶν εἰδέναι.

PETRVS MATTHÆVS
SEQVANVS I.V.D.

ΑΝΤΟΝΙΟΣ Ο ΒΑΛΗΤΙΟΣ
εἰς φρονιμότατον Ὅλληρον.

Ἱπποκράτους μὲν ἄκρου συντάγματα κρυπτὰ κατεῖπε
Γαληνὸς, βιβλοις αὐταρ ἀπειρεσίας.
Λαμπρότερον δὲ κλέος κατέχεις Ὁλλῆρ' ἐπιίδμων,
Αὐτὸς ἐπαγγέλλεις, ὅσσα γράφ' ἀμφότερος.

Idem ab eodem Latinitate donatum.

Mirandi Hippocratis docuit reserasse Galenum
Arcana, innumeris pene voluminibus.
Spectate Holleri, maius decus arte capissis,
Qui presse quicquid scripsit vterque refers.

ODE

ODE DE LOYS DE HVGVES, SEIGNEVR DV MONESTIER DE Gap en Daulphiné, à Ant. Valet, Docteur en Medecine.

SI Thebus Roy de la lyre
M'eschauffoit de sa fureur,
En daignant faire reluire
Son feu diuin sur mon cœur:
Et si ses sœurs immortelles
De leurs petites mammelles
Tirans les bouts precieux,
Auoyent ma leure ensuccrée
De ceste liqueur sacrée (dieux:
Qui met l'homme aux rangs des
Iusques aux cieux pleins de gloire
Valet t'enuoyroy ton nom,
Et semeroy ta memoire
Depuis le dernier sablon
Du riuage de l'Espaigne,
Où le soleil au soir baigne
Ses moreaux, las du chemin,
Iusques à la mer perleuse
De l'Indie plantureuse
D'où il se leue au matin.
Apres ie viendroy à bruire
Sur les filetz abbatus
Dessus le fust de ma lyre,
Tes plus louables vertus,
Come le ciel t'a faict naistre
Icy bas pour vn iour estre
Des Medecins vne fleur.
Et le solas de tant d'hommes
Qui en ce siecle, où nous sommes,
Viuent pressez de douleur.
Comme Apollon t'empoinconne
De son eguillon rumeau,
Et d'vne double coronne
Ceint le tour de ton cerueau:
Pour la recompense digne
D'accoupler la Medecine
Au nombre inegal des vers,
Qui en mille & mille sortes
Portent sur leurs ailes fortes
Ton renom par l'vniuers.
Ie diroy encores comme
Mesprisant les courtisans,
Tu as choisy vn pauure homme
De l'ordre des Mandians
Pour les secours de ta peine,
Ton solas, & ton Mecene,
Esperant plus mille fois
De sa petite largesse,
Que de toute la richesse
De tous noz Princes Francois.
Et que de ceste esperance
Tu ne t'es trouué decen,
Puis qu'ainsi comme ie pense,
Tu t'es ia bien aperceu.
Comme sa main secourable:
Sa main douce & charitable:
Scait aider aux bons esprits,
Qui peuuent maugré l'enuie,
Aux mors redonner la vie
A l'aide de leurs escris.
Et comme en vn champ fertile
Le laboureur haletant,
D'vne main prompte & subtile
Va decà delà iettant,
La graine de sa semence,
Qui venant en accroissance
Grossit en espais tuyaux:
Puis vsurant à sa peine,
Voit apres sa grange pleine
De gerbes de bleds nouueaux,

Ainſi ce Pere honorable,
Mon oncle & ton Mecenas,
T'eslargiſſant ſecourable
Ses faueurs, dont tu fais cas.
A ſemé en terre bonne,
Qui vſurant or' luy donne
De ſes fruicts trop plus qu'assez.
Deſquels luy, & moy encores,
Nous nous en reſentons ores
Plus que bien recompenſez.

Mais, Valet, puiſque la Muſe,
Qui n'eut onc de moy ſouci,
Ceſte faueur me refuſe,
Il faut demeurer icy,
Et tout prendre en patience
Car ſi ma foible puiſſance
Ne peut attaindre ſi haut,
Ma volonté tant honeſte,
Et mon audace modeſte
Supleront a ce defaut.

EIVSDEM IACOBI HOLLERII MEDICI CLARISSIMI INTERITVM

αὐτοχέδιος ὑποτύπωσις.

Faucibus ex Erebi dum languida corpora ſumus,
Hollerius reuocat, moribundus tradere vitam
Inſtituit reducem, fatorum lege ſoluta
Mortis ab imperio genii candore triumphat:
Ecce repente ſtruit querimonia perfida diras
Inſidias, Stygiis quas liuor ducit ab antris.
Priſtina fatales vbi namque labaſcere iuras
Senſerunt Parcæ, querela pia numina voce,
Planctibus vt fictus fuit vltio tetra gerenda)
Conuenere ſimul, verbis propetalibus orſæ:
Dii maris & terræ, cæli mundique toparchæ,
Qui ſeculi rerumque vices ſtatuiſtis ab omni
Tempore, perpetuo firmatas ordine, nulla
Aetate occiduas, noſtris aſſiſtite votis:
Nec ſinite vt iuris ſit quæ par irrita noſtri.
Vos hominum vitæ ſortique præeſſe caducæ
Quis vetet? Hollerium mandatum frangere veſtrum
An deceat? licet hic pertractet gnauiter artes,
Quas ſibi adoptiuo legauit munere Apollo?

Vos meminisse iuuet (Superi) quæ fœdere fixo
Sanxistis; quæ non tempestas turbida quæuis,
Quæ non heroes, quæ non valuere Gigantes
Rumpere terrificis conatibus, impete vasto.
Tum Ioue lis agitur sub Iudice, Iupiter alta
Quas Parcæ lacrymas fuderunt, mente recondit.
Ast tribus e Parcis Lachesis crudelior vna,
Acrius instabat; donec moderator Olympi
Imperat Hollerium accersi, æthereamque, vocatæ
Consulat vt causæ, confestim accedere ad aulam.
Hinc pius Hollerius sacrosancta capessere diuûm
Iussa sibi fas esse putat, nec cedere terris
Huic graue, sed nobis funestum (proh dolor) istud.
In cælum rapitur? stat supplex ante tribunal
Ille Panomphæi Iouis, & plaudentibus astris
Excipitur. Mox censor adest æquissimus vltro
Iupiter, ancipitem qui sic componere litem
Aggreditur: Quid (ait) moliris liuida Parca?
Iuris habere putes si quicquam in mente decorum
Hollerium nostrum, demenste cura remordet.
Mortali est fato maior, qui rite merendo
Deuinxit cunctos, quem clara trophæa sequuntur;
Præmia quandoquidem virtutis nescia lethi.
Tu procul hinc abeas scelerata, adsitque superstes
Hollerius, volo quem vita meliore potiri.
Tandem siderei videt vt splendoris honore
Se fulgere, putat satius spectare superna,
Humanis iterum quam se submittere rebus.

AD IACOBVM HOLLERIVM MEDICVM CLARISSIMVM

Henrici Monantholii Rhemi, Carmen.

IVpiter æternùm terris infensus labebat,
(Nescio quid si quid, mouerit ante Iouem)
Δεῖνα φέρον, vasto quod nostre mefecit hiatu,
Nostra tot impendens vas super ora dies.
Hinc febres, hinc pestifero condîta veneno,
Hinc Acherontigenis mens agitata deis;
Hinc ἡμιτριταῖοι, hinc nigro carbunculus igne,
Hinc Veneris cultæ plena madore lues;
Hinc polypi, hinc Elephas, atque hinc Apoplexia, longis
Hinc crescens pedibus rumina Cancer edit:
Hinc Vertigo, Caros, Catoche, Paralysis, & omne
Quod tam homines torsit tempora longa, malum.
Quis tantum in superos potuit committere crimen?
In miseros homines sic stimulare Iouem?
Hic, quisquis fuit, ignotus sine nomine pendit,
Quas meritò pœnas rex Acherontis habet.
Sed torquendo homini totus non sufficit Orcus,
Tormina tam dirum nulla piare scelus.
Ille licet pœnas referat quas Tantalus, aut quas
Sisyphus, aut Tityi tempus in omne iecur.
Propter quem meruere homines tot adire ruinas.
Tortaque tot iactis membra videre malis;
Et paterentur adhuc passuri plura, nisi quis
Doctus Apollinea sorte tulisset opem.

Hîcmi

Hîc miseros tandem (seu quis sis ipse deorum,
Siue HOLLERI *hominũ) nunc miseratus ades.*
Floribus electis, cocta radice, suaui
Exhibito potu, subtrahis omne malum.
Vas Iouis exhauris totum; vel si qua profundo
Immittantur adhuc, irrita tela facis.
Ergo tuum vt nomen iam sæcula nulla latebit,
(Si Deus æqualis fasque nefasque videt)
Sic tibi non quicquid cælos extra eminet omnes,
Sufficiet meritis reddere iusta tuis.

AD ILLVSTRISSIMVM, NOBILISSIMVMQVE VIRVM D. Ioannem Faietanum, D. d'Auteseuille, Christophorus Burgensis.

Te tua nobilitas generis, patrumque tuorum
Iam iam nobilitant stemmata clara satis:
Ad summos effert præstantia mentis honores,
Et tua te virtus inclyta, ad astra vehit.
Hinc tibi me dedam, quæ sit mihi causa requiris?
Si virtus animos imperiosa rapit?

AD DESIDERIVM IACOTIVM MEDICVM CLARISSIMVM, Gabriel Deuagenus Medicus.

Quem duo suscipiunt concordi marte laborem
Mutua seruata perficit arte manus.
Burgensi tua dum coniungis scripta, Iacoti,
Clarior a docto prodit vtroque labor.
Sic fera, quod nunquam valeat delere vetustas,
Vnica seruabit nomen vtrinque dies.

Quod quoque tam iuncto, lacoti proficis orbi
Scriptis, se iactet nunc Arelata tuis.

AD CLARISSIMVM VIRVM, ANDREAM PASTOREAV Regium in Curia Parisiensi Senatorem,

IO. AVRATI POETÆ REGII EPIGRAMMA.

QVI solitus mediis animas de faucibus Orci
Eripere, & triplicem detinuisse colum;
Ille idem Hollerius medio reuocatur ab Orco.
Et sua produci stamina secta videt.
Si non arte sua, qua non habet ille secundum,
Pastorei certe sedulitate sui.
Qui gener vt soceri genus haud sinit esse caducum,
Hollerij genitos stirpe per Hollerides;
Sic quoque ne soceri pereat cum nomine fama,
Scripta palam vulgans Holleriana, cetat.
Quæ ferus intercepta Lupus cum nuper abactam
Ceu stabulis teneram dilaniaret ouem;
Sedulus vt Pastor prædam de dente lupino
Excutit, & nomen re probat ipse suum.
Felix Hollerius, viuo cui faunt Apollo,
Esset Apollinea ne quis in arte prior:
Felix Hollerius, cui Pastoralis Apollo,
Pastoreum, sibi qui seruet ouile, dedit.
Quilibet vt veniat notus feritate Lycaon,
Hollerij frustra dente lacesset oues.
Quilibet vt veniat fallax Germanus Iason,
Aurata vacuus pelle redibit iners.

EIVS-

EIVSDEM AVRATI
In Wolphij furtum a Valetio deprehensum.

Wolphius, anne lupus patriæ qui nomine linguæ
Dicitur, & nomen moribus ipse probat;
Viribus, insidiisque valens insurta lupinis,
Hollerij libros finxerat esse suos?
Hollerij, Medica cui cedat in arte Machaon
Viuo, nunc vulgus scripta superstes habet.
Illos qui potuit manifesto ledere furto,
Phœbigenæ manes, Phœbigenæque rogum,
Non hunc posse putes turbare Nouendia sacra,
Libaque semicremo deripuisse rogo?
Non impune, sed ille nefas immane patrauit
Deprensa furti calliditate lupus.
Nam lupicida vetus Phœbus, Lyciusq; Lycoreusq;
Hinc dictus, rabidum perdidit ipse lupum.
Et quia Diis hominum mos est sibi sumere vultus,
Sic & ab iniustis sumere supplicium.
In tua transformans se Cynthius ora, Valeti,
Furta ministeriis arguit arcta tuis.
Sicque dedit meritas pœnas Phœboque suoque
Phœbigenæ Hollerio Wolphius ille rapax.

NICOLAI ELLAIN, DOCTORIS MEDICI PARISIENSIS, AD Casparum VVolphium Physicum & Medicum Tygurinum, Hendecasyllabi.

Dic Wolphi precor, ore cur Lupino,
Quod Germana sonare lingua fertur,
Et clamore lacessis anserino,
Dictisque insequeris calummiosis

Vrgesque immeritum meum sodalem,
Politum, nitidum, virum probatum,
Doctum, candidum & integrum Valetum,
Clarum multiplici eruditione,
Cinctum tempora Phœbi vtraque lauro,
Insignem Medicum, optimum poetam,
Æque Diis superis amatum, & imis,
Æque principibus viris amatum, &
Plebi, nec minus exteris amatum,
Quam suis, patriæ decusque genti?
An nescis homines vt eruditos
Nemini esse decere contumaces,
Molestos neque contumelioſos;
Sed comes potius venustulosque,
Benignos, faciles, modestiaque
Insignes, lepidos & elegantes:
Sic vestras quoque disputationes
Non deberegrauem hanc & insolentem
Rixam admittere, sed modestiorem?
Ergo, si sapis, impotentis æstus
Mentis comprimito, & graues furores.
Iam iam mitte meo molestus esse
Sodali moneo; precorque amice
Iam-iam mitte meum insequi sodalem,
Politum, nitidum, virum probatum,
Doctum, candidum & integrum Valetum
Clarum multiplici eruditione,
Cinctum tempora Phœbi vtraque lauro,
Insignem Medicum, optimum Poetam,
Æque Diis superis amatum & imis,
Æque Principibus viris amatum, &

Plebi,

Plebi, nec minus exteris amatum,
Quam ſuis patriæ decuſque gentis.
Quod ſi conſilium & preces amicas
Negligis, neque contumelioſæ
Modum ponis adhuc loquacitati,
Pergiſque immeritum meum ſodalem,
Politum, nitidum, virum probatum,
Doctum, candidum, & integrum Valetum,
Clarum multiplici eruditione,
Cinctum tempora Phœbi vtraque lauro,
Inſignem Medicum, optimum poetam,
Æque diis ſuperis amatum & imis,
Æque Principibus viris amatum, &
Plebi, nec minus exteris amatum,
Quam ſuis, patriæ decuſque gentis,
Exercere ferus, iocante Muſa
Iam non Hendecaſyllabos venuſtos,
Sed multo potius furente Muſa,
Verſus Archilochi ſeueriores
Expectato Lycambico furore
Famoſos, laqueoque bupalino.

ADRIANVS TARTERIVS Medicus Trecenſis ad candidatum Medicinæ.

Iam dudum manibus tuis teruntur
Perdocti Hollerii graues labores,
Lector, nec recipis manu ſat ampla
Fructus Hollerii labore dignos.
Nil miror, deerat ſuo Valetus
Doctori Hollerio, ſed ambo iuncti
Iam iam perficiunt viam medendi.

TABVLA CAPITVM LIBRI PRIORIS DE MORBIS INTERNIS.

CAP.		PAG
1,	*De dolore capitis*	1
2,	*De diuturnis capitis dolor.*	13
3,	*De dolore cap. ab ebrietate*	36
4,	*De dolore capit. a perfric.*	38
5,	*De vertigine*	41
6,	*De phrenitide*	46
7,	*De apoplexia*	54
8,	*De lethargo*	69
9,	*De caro,*	78
10,	*De paralysi*	82
11,	*De conuulsione canina*	96
12,	*De conuulsione*	100
13,	*De aneynogloſsis, ſeu mogialis*	110
14,	*De incubo*	114
15,	*De epilepſia*	121
16,	*De epilepſia per conſenſum a ſtomacho*	138
17,	*De melancholia*	142
18,	*De catarrho*	155
19,	*De ophthalmia*	167
20,	*De debilitate viſus*	180
21,	*De catarrhacta*	193
22,	*De hæmorrhagia*	250
23,	*De angina*	214
24,	*De tuſsi*	225
25,	*De aſthmate*	232
26,	*De pleuritide*	245
27,	*De ſputo*	270
28,	*De phthiſi*	283
29,	*De cordis tremore, ſeu palpitatione*	296
30,	*De ſyncope*	306
31,	*De cholera morbo*	314
32,	*De imbecillitate ſtoma.*	322
33,	*De ſingultu*	339
34,	*De bulimo & caninæ appetentia*	350
35,	*De iecoris inflammatione*	357
36,	*De debilitate hepatis*	368
37,	*De morbo regio*	376
38,	*De oppilatione hepatis*	390
39,	*De hydrope*	394
40,	*De ſplenicis*	417
41,	*De colico dolore*	430
42,	*De aluifluxionibus*	449
43,	*De dyſenteria*	460
44,	*De teneſmo*	483
45,	*De curat. hepat fluxus*	489
46,	*De fluxu peſtilentiali*	494
47,	*De difficultate meiẽdi*	496
48,	*De calculo*	499
49,	*De lapide veſicæ*	527
50,	*De ardore vrinæ*	531
51,	*De inflammatione renũ*	541
52,	*De mictu ſanguinis*	543

De

53, De diabete & similibus 550
54, De vermibus 558
55, De hæmorrhoidibus 566
56, De exitu ani 580
57, De exitu matricis 585
58, De sistendis mensib. 589
59, De uteri præfocatione 600
60, De rhagadibus 615
61, De mola 617
62, De hernia 621
63, De arthritide 631
64, De elephantiasi vera 650
65, De cutis excoriatione, pustulis, & rubore faciei 660
66, De dolore 662
Singulares aliquot auctorum Observationes, quæ ad consilia curandi pertinent pag 665. & sequentib. ad 685. usque.

TABVLA CAPITVM LIBRI SECVNDI de morbis internis, qui febrium historiam & curationem continet.

1 Quid sit febris 687
2 De tertiana 693
3 De tertiana notha 703
4 De semitertiana 711
5 De febribus horrificis 715
6 De febrib. pituitosis, & primum de quotidiana 717
7 De febre Epiala 728
8 De quartana 731
9 De febre ardente 750
10 De feb. putrida cõtinua 761
11 De feb. colliquantibus 772
12 De febre assode 776
13 De cardiaca febre 777
14 De lipyria febre 778
15 De hectica febre 780
16 De febre ex cruditate 789
17 De symptomatis 774
18 De somno & vigilia 77
19 De siti 80
20 De linguæ scabritie & nigredine, totiusq; oris 80
21 De dolore capitis in feb. 80
22 De sudore 81
23 De morbo Regio. 819
24 De dissoluta appetentia 82
25 De exanthematis, papulis variolis & morbillis 82
26 De varicibus 83
27 De peste, eiusque causis & signis 83
28 De præseruat. a peste 84
29 Peste correptorũ curatio. 85
30 De bubone pestilenti 86

RERVM ET VERBORVM NOTATV DIGNIORVM IN DVOS LIBROS IACOBI Hollerii De morbis internis, Index.

A

Acutæ febres cur sic dictæ 691
Albucasis non reuelandum remedium. 332
Alimenta pro melancholicis 143
ἄλφος, vitiligo 654
Amauroseos & amblyopiæ distinctio 181
ἀμαύρωσις 120
ἀμβλυωπία ibid.
Anacollemata, frontalia 797
Anasarca 383, 404, 603
Anastomosis 751
Anathymiasis quid 751
Anginæ quot species 221. Anginis omnibus quid commune ibid. Anginosorum historia 223. Anginæ curatio 220
ἀπιξία 336
Apoplexia, eiusq; curatio 64. eius distinctio 58. Apoplexia multi repente suffocati ib. Apoplexiæ magnitudo vnde 67. Apoplexiæ sanguineæ curatio 68
Ardoris vrinæ curatio 531. eius causæ 533
Arteriotomia 4
Arteria qui secetur in dolore cap. 16
Arthritidis curatio 651. Arthritis non in omni fit ossium connexione 637 Arthritis quandoque a parentibus podagricis 640 Arthritidis fluxio vt fiat 646
Ascitæ generatio, signa, curatio 393. 404. 405.
Ἀσθώδης febres fastidiosæ 688
Asthmatis curatio 233, 234, 241. Asthmatici 232. Asthmatis duo symptomata 239. Asthmatis causæ duæ ibid. Asthmatis causæ in vniuersum 249
Athenienses accensis ignibus pestem fugarunt 843

B

Balbutiei causæ 113
Beaucler Aduocatus vermem eminxit 536
Bilis in vesicam diffluens vrinæ ardorem facit 531
Bubo 860
Bulimos quid 350, 357. Bulimi varia causæ 354. remedia 355

C

Cachexia 393
Calculus 509. Calculus in vesica pueris generatur 510. Calculi signa 511. remedia 512 Calculi in medio friabiles 521. Calculi in vtero reperti 517. Calculi in corde inuenti 538
Calor attrahit 18
Cancer in superficie nõ curatur 476
Cancer fluuiatilis tela extrahit 16
Capitis affectarum partium distinctio 12. Capitis dolores a calore, vel frigore 13. Capitis dolorum per consensum signa vniuersa ib. Capitis quæ pars dolet frequentius 14. Capitis dolorum causæ 15. Capiti dolenti quid conferat ex Celso 18. Capitis doloris causæ ex-

terna

terna 19,20. Capitis doloris diuturni cauſ. 13,14. Capitis dolor in febribus vt curetur 809
Capparum vſus ſplenicis accommodatus 419
Cari ſigna 79. Cari & lethargi differentia 80. Caros quid 79, 80, 81, 82.
Catalepſis 81. qui fiat 84
καταμήνια proprie menſes 597
Catarrhacta quæ locum mutat, qualis 194
Catarrhi definitio 155, 163. Catarrhi duo perpetua ſeminaria 164 Catarrhus proprie dictus 36. cauſa efficientes 164. Catarrhi calidi & frigidi ſigna 164,165. Catarrhi curatio ibid.
Celſi de duob. Medicis hiſt. 408, 409
Cephalalgia a perfrictione 36. Cephalalgiæ biliosæ ſigna 25 Cephalalg. melancholic. ſigna 26. Cephalalg. pituitoſ ſigna ibid. Cephaleæ curatio 34
Cholera humida & ſicca, eiuſq; curatio 314
Caliaca affectio 454
κοιλιακοὶ qui appellentur 335
Coitus vrinæ ardorem gignit 530
Colicæ biliosæ curatio 439. Colicus dolor 429, 430, 431. Colici doloris vrina quæ 430. Colici doloris curatio 440. Colica ſymptomata 442. 443
Cucurbitulæ 16, 17
Κυνώδης ὄρεξις 354

D

Decoctio pectoralis Rhaſæ 160
Delirium in febre vnde 812
Diabetæ cauſæ 555. curatio 550, 551 552
Diapedeſis 603
Diarrhœa 454, 455, 456
Diaurωſis 603
Dyſenteria 460. exulceratio inteſtini ibid. ab atra bile incurabilis 475, 476. Dyſenteriæ curatio 460, 461
Dyſuria, meiendi libido 496, 497. Dyſuriæ cauſæ 502, 503. Dyſuriæ curatio 498

E

Ebrietatis effecta 36
ἔκλυσις leue animi deliquiũ 309
Elephas 651
Elephantiaſeos cauſæ variæ 651, 652
Elephantiaſis vera & eius ſymptomata 650
ἐμπροσθότονος quid 106
Epialos quid ſit 727, 728, 729
Ephialtæ cauſa 116
Epilepſia 127, 133, 141. Epilepſiæ in pueris remedia 121. Epilepſiæ in ſenibus remedia 123. Epilepſiæ cauſæ 129. Epilepſiam a ſola intemperie non fieri 130. Epilepſia correptorum nutricibus quid faciendum, quibuſve vtendum 131. Epilepſia grandioribus laborantibus quid conueniat 132. Epilepſia obſeruata ſine partium inferiorum conuſſione 138, 139. Epilepticorum variæ hiſtoriæ 140
Errhina ex quib. comparentur 33
Exanthemata 824
Exitus ani 580

ulcerationis pulmonum dua usa 291

F

cies Hippocratica 774
miliis quibusdam tertius est testiculus 629
bris quid 687. Febres quæ pessimæ 688. Febris morbus vel symptoma 689. Febres prauigiles & soporosa 691
bris tempora quatuor 692. Febris semitertiana, & cur sic dicta 711, 712, 713. Febres nocturna Hippocrati quid 717, 718 Febris quotidiana & eius genera 718. Febris epiala 728, 729. Febris quartana & eius curatio 731. Febres quintanæ 736, 737 Febris ardens a bile flaua sit 750. Febris putrida, et eius causæ 761. Febres ὁμότονοι, ἐπακμαστικαὶ καὶ παραμαστικαὶ 768, 769. Febres colliquantes 772. Febris assodes quid 776. Febris cardiaca 777. Febris lipyria 778. Febris hectica 780
rnelij opinio de arthritide confutata 643
luxiones alui 449. Fluxus pestilentialis 494. Fluxuum causæ vt dignoscantur 570, 571
ætus in vtero triplici vita fruitur 618, 619
æmineus sexus cur tribuatur 598. 599

G

Galeni inconstantia notatus 345
Glaucoma 198
Glycyrrhiza humectat 399
Gordonius secreti ad hydropem non reuelandi autor 398

H

Hæmophobi syncope obnoxij 312, 313
Hæmorrhagiæ modi quatuor 205. Hæmorrhagiæ causæ 212. Hæmorrhoides morales 578
Hecticæ febris signa propria 780
Hemicrania quid 12
Hepate laborante quandoque pleuritis repræsentatur 245. Hepatici vnde dicti 362. Hepatis debilitatis causa curatio 368, 369, 370, 371. Hepatis intemperies duplex 373. Hepatica simplicia 375. Hepatici fluxus curatio 489
Hermodactylus natura stomachum ledit 633, 646
Hernia, quid & quomodo fiat 621
Herniæ species 622
Herniaria sub herba Hollerij 623
Hydragoga medicamenta 416
Hydropis tria genera 394. Hydropis curatio 395
Hydropotæ acutius vident 190
Hypochyma, eiusque curatio 202

I

Icterus vnde dictus 376. Icterici qui flatuosi 380, 381. Icteri variæ causæ 376, 377. Ictericorum variæ historiæ 164. Icteri curatio 376, 377. Icterus lienis & iecinoris 383. Icteri curationes variæ 385, 386.

Iecoris

Iecoris inflammatio vt dignoscenda 373. Iecore inflamato quam venam secat Galenus 363. Iecoris intemperies cum imbecillitate vix curabilis 373, 374

Ignis in toto corpore periculosus 664

Ignis halitus inspiratus antidotum contra pestem 842

Ileum vel cacum intestinum in hernia procedit 625

Imperfecta forma perfectionibus contenenda 619

Incubus quid 114, 120. De incubis & succubis quid senserint veteres Theologi 117. Incubus quibus familiaris 118. Incubi curatio 144

Ioannes Blanché hydrope vt curatus 407

Ischuria, eiusq; causa 499. 502, 503

L

Lac asininum omni lacte humidius 787

Lapis vesica 527. Lapidis vesica causa & signa 528. Lapidis curatio 530

λιποθυμία & λιποψυχία differunt 309

Lienteria causa & curatio 449

λεῖον quid significet 450

Lepra 654

Lethargi signa 69. Lethargi curandi modus 70. & 77 Lethargi & cari differentia 72. Lethargicis pusilla vita spes a liquidiore alvo 74

Lien κατάῤῥωπος cur sit 423

Lieni & hepati eadem remedia, ibid. Lienem per vrinas expurgari 428

Lithotomi 529

Lochia 596

λοιμώδης 838

λύγξ καὶ λυγμὸς 343

M

Manna quomodo vtendum in compositione 5

Mariscæ 571

Matricis exitus 585

Medicus non semper naturæ imitator 601

Metendi difficultas 466

Mel Anacardinum quomodo paretur 72

Melancholiæ varia genera 142. Melancholicis alimenta conuenientia, itemque remedia 143. Melancholiæ a phrenitide differentia 147, 148. Melancholia omnis non febris expers, ibid. Melancholiam generantis humoris generatio 146. Melancholiæ signa 149. Melancholia hypochondriaca 150. Melancholiæ purgatio 152. Melancholici serio purgandi 332

Melicratum vinosum 342

Mensis naturalis est purgatio 589. Menses sola peccant quantitate 598, 599

Menstrua virulenta non sunt ibidem.

Menstruorum prouocatio 592, 593. Menstruorum retentio vel excretio qualia inducant symptomata 600, 505. Menstruæ purgationes quando fluere incipiant 599. Menstruorum retentorum causæ 605. Menstruæ purgationes iuuenibus albæ Aristoteli, rubræ Hippocrati fiunt 602. Menstruæ purgationis quantitas 598. 602. Mensium suppressionis tres causæ 605

Mentagra Romanorum 655

Mictionis vitiatæ tria genera 497

Millepedarum vires 243

Miua Rhazæ 329

Mola quid sit 617. *Mola vix curatur ibid. Mola vtrog; ex semine formatur* 618. *Molæ conceptæ certissima signa, ibid.*

Morbilli 824

Mulieri sanæ qualis sanguis exeat 598. *Mulieres sine menstrua purgatione concipere ex Aristot ib.*

μυωπία vel μυωπίασις 186

N

Nares ad sanguinem profundendũ vt prouocentur 26

O

Obseruanda in dolore ex Galen. 663

Oculorum remedia vt inspirentur 666. *Oculi punctio remedium a capra inuentum* 200

Oleorum variæ compositiones ad dolorem capitis 10. *Oleum papau. & mandrag.* 54. *Oleum pro paralyticis* 87. *Oleum philosophorum quid* 105

οὖνυξ 199

Ophthalmia 167. *Ophthalmiæ signa* 173. *Ophthalmiæ bilioſæ & pituitosæ signa* 175, 176 *Ophthalmiæ causæ & curatio* 201

Opii vsus quibus conueniat 54

Oppilatio hepatis vnde fiat 389, 390.

Oppilationis curatio ib.

οὐρητικοὶ *qui dicantur* 550

P

Palpitationis curatio 296. *Palpitationis causæ permultæ* 299. *Palpitationis historiæ ibid.*

Papulæ 824

Paralysis quid 82. *Paralyticis vinum fugiendum* 89 *Paralysis qui fiat vitio neruorum ib. Paralysis qua ex materia fiat* 91. *Paralyseos causa antecedens ib. ad Paralysim Hollerii experimenta* 92. *Paralysis duplex* 93

Paracenthesis quomodo fiat 169, 402, 407.

Parastatæ glandulæ 537

Partus monstrosi 619

Pestis quid 839, 840, 841. *Pestis præseruatio* 843. *Peste correptorum curatio* 858

Phagedæna famis genus 350

φρίξ, φρικώδης 715

Phlebotomia in febre a cruditate an imperanda 781

Phthisis vlcus pulmonis 283. *Phthiseos signa* 284. *Phthisis pro tabe* 290. *Phthiseos species quatuor ibid. Phthiseos symptomata perpetua* 291 *Phthiseos letiferæ*

tria signa certissima 292. Phthiseos primaria causæ 293
Phrenitidis curatio 46, 55. Phrenitide laborantibus quid vitandũ 56. Phrenitidis causa duplex, eiusdemque signa 53
Pilulæ quomodo parentur ad capitis dolorem 9. Pilulæ quando ante cænam, & quando post exhibendæ 17. Pilulæ in affectibus siccis quales ibid.
Pleuritis dolor lateris qualis 246. Pleuritidis pulsus durus & serratus, ib. Pleuritis noctu fere exacerbatur ib. pleurit. variæ causæ, ib. Pleurit. curatio 247. Pleuriticis vino interdicendum, ibid. Pleuritis non semper indiget phlebot. 249, 250. Pleuritici quibus potissimum in locis phlebotomia inuentur 253. Pleuriticis sanguinem spuentibus, sanguis non detrahendus, ibid. Pleuritidi biliosæ venæ sectio non conuenit, ib. Pleuritis notha 259, 260. Pleuritis a melancholia rarissime fit 261. Pleuritis ad quot morborũ genera reduci potest 296
Podagra Bacchi & Vener. filia 639
Podagrici sunt salaces 640
Præfocatio ab vtero quid 611. Præfocatio uteri ieiunio curatur 615
Pueri quartanæ obnoxii 734
Puellæ assidue singultiens 147
Puluis citrinus 172

Q

Quartana salubris est, & neminem iugulat 736. Quartana in annum duodecimum produci potest 737. Quartana leuiora tantum admittit medicamenta 738

R

Regius morbus cur sic dictus 376
Rhabarbarum an hepatis vitæ 396
Rhagades vnde nascantur 615, 616
Renum inflammationis causæ & curatio 541
Rhemensi negotiatori vomitu citato desit conuulsio 319

S

Sanguis an bilis refrigeriũ 698. Sanguinis e naribus irritandi ratio 16. Sanguis expuitur a thoracis venis cum dolore 270. Sanguis expuitur a pulmonibus sine dolore ibid. Sanguinis mictus 543. Sanguinis mictu quid significatur 246
Sarcocele insignis non curatur 629
Sardonius risus 106
Saturni & Martis coniunctio pestem infert 939
Scabiosa trita contra carbonem pestiferum efficacissima 862
Singultus quid 339, 343 Singultus causæ 344. Singultus ab inanitione desperatus 345. Singultus in febre periculosus 347, 348. Singultus tria remedia ibid.
Spasmus siue neruorum contractio in paralysi quid 104
Σπειρατώδη excrementa 489
Σπληνώδεις 423
Spiritus gignitiuus sui domicilii artifex 617

Σφιγκτὴρ unde dicatur 573
Splenica vena sectionem videt Galenus 742
Splenicorum symptomata, & eorum curatio 417
Σποραδικοὶ morbi unde 837
Sputi sanguinis e pulmonibus curatio 271
Stranguria 496. Stranguria curatio 498
Stomachici qui vulgo dicantur 334
Sudor Anglicus quid 816
Suffusio per consensum qui fiat 200. Suffusio primaria a secundaria suis signis distincta ibid. ad suffusionem aqua singularis 202. Suffusio 203
Suffocationis uteri commune symptoma respirationis defectus 612. Suffocatio uteri simul cum mensibus 45. vel 50. anno cessat, aut ingraescens interficit 613
Syncope quid, & eius curatio 306. Syncopes quadam specie semper moritur homo 310. Syncopes duo propria symptomata 311. in Syncope vinum commendat Galenus 312 Syncope a plenitudine phlebotomia non iuuatur 313
Symptomata febrium 794. 795

T

Tenesmus quid 483. Tenesmi curatio 484. Tenesmus principium dysenteriæ 487. Tenesmus grauidis abortum minatur 488
Tertiana notha 703
Trochisci Rhazæ ad choleram 317
Tussis & eius causa 224. Tussi quomodo medendum 225, 226. Tussiculosi senes 229. Tussis ut excitetur 230. Tussis causa multiplex ib. Tussis curatio 232
Typhodes Aetio quid 689

V

Variola 824. Variolæ & morbilli a suppressis mensibus 826
Varix quid 834
Vena non secanda in præfocatione uteri a semine retento 611
Vena iecoraria in pleuriticis an secanda 263
Vena in apoplexia an secanda sit 65
Vertiginis primaria causa 43, 44
Vertiginis per protopatheiam cerebri facta signa ib.
Ver & Autumnus tabidis infestissimi 292
Ventriculi affectus fere infiniti 333
Ventriculi imbecillitas a calida vel frigida causa 338
Ventriculi imbecillitatis curatio ibidem.
Vermium genera tria 558
Vermis latus naribus eiectus 561
Vermis latus Aetio quid sit ib.
Vermes a putredine cur generantur 617
Vigiliarum causa tres 796
Vinum aqua frigida dilutum extremum ad choleram remedium 318

Vires corporis in quibus constituta sint 309
Visus debilitas & eius causa 180,181
Visum restituens aqua 183
Visorio spiritui ad oculos deducendo quæ necessaria instrumenta 185
Visorii spiritus propria differentia 188
Visio absoluta qui fiat 190
Vitiliginis tres species 654
Vlceris ventriculi causa duplex 333
Vomitus a cibo tertianam quandoque solvit 707
Urinæ cum capillitio emictæ 537
Urinæ carnosis ramentis permistæ a renibus ibid.
Urina potui correspondere debet 554
Uteri affecti varia symptomata ob variam, quam cum reliquis habet partibus, sympathiam 612
Uterus Platoni animal 587

Υ

Υπόσφαγμα 198,199
Υστερικὴ πνῖξ quid 611

FINIS.

ΕΙΣ ΔΟΛ. ΔΟΥΡΕΤΟΝ ΤΩΝ ἰατρῶν λαμπρότατον.

Πάνθ' ἔθεν Ἱπποκράτης ἄῤῥητος δόγματ' ἐδῶκε,
Κ' οὐδεὶς ἐνδήλως μήνυκεν ὀψιγόνοις.
Τόσσα δὴ (ὡς ἀσαφῆ) τὸ πάρος μυστήρια κεῖτο,
Οἱ μεταξὺ βροτοὶ σώματα ἀσθενέες.
ΔΟΥΡΕΤΟΣ ἂψ ἔτυχ' εὐσύνετος καὶ δῖος ἰητὴρ,
Δόγματα Ἱπποκράτους δῆλά τ' ἄδηλα πόρον.
Οὕνεκεν ἀΐδιον παρὰ πᾶσι πορίζετο δόξαν,
Οὐ πέλετ' Ἱπποκράτης, νοῦς πέλετ' Ἱπποκράτους.

Iacob. Basilius Labrousquius.

IACOBI HOLLERII STEMPANI, MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI,

DE MORBIS INTERNIS

LIBER I.

Antonii Valetii opera iam nunc multo quam antehac auctior & emaculatior factus, necnon luculentis exercitationibus illustratus.

De dolore capitis. CAP. I.

DOLET CAPVT, [a] *intemperie, aut solutione continui. Intemperies simplex, composita: sine materia, cũ materia: illaque vel in toto cerebro, vel in venis, arteriis, membranis, neruosisq; corporibus.* [b] *Solutio continui fit acri humore erodente, putri, bilioso, sálso, vulnere, casu, concussione, punctura, maligna qualitate, vt in lue venerea, carie, distentione. Distentio fere a copia* [c] *hu-*

[a] Quæ est téperaméti nimietas, aut paucitas.

[b] Hæc est altera doloris causa, cum in parte similari, tum in organica. Soluunt solutionẽ cõtinuitatis similariũ, quæ rodũt, incidũt, distẽdunt, vehemẽter calfaciunt, aut refrigerant.

[c] Hi vel aliũde affluunt vel in capite nascuntur.

morum, vel flatuum: humorum, quidem, vel omnium, vel aliquorum, vel alicuius. Fit quoque obstructione, quum videlicet angustias meatuum capitis intercipit humor crassus & viscidus, aut spiritus vehementer vaporosus, in futuris, ossibus palati colatoriis, & quæ ad nares, aures, oculos & spinam pertinent.

Dignoscitur ex varietate causarum efficientium, ex partium laborantium natura, ex loco, ex loco, ex qualitate propria. Causæ efficientes, externæ, internæ. Externæ, æstus, perfrictio, ebrietas (a vini enim potu multo caput quasi spiritu distenditur) casus, ictus, victus, vapor aliquis, vel fumus, grauis odor, aut naturæ ægri repugnans. Quinetiam adstrictis arctiore veste & iugularibus, & inferioribus venis, sursum sanguis regurgitat, venas capitis distendens. Internæ, intemperies naturalis, aut contracta morbo, quantitas, qualitas materiæ humorum, vel vaporum, mala conformatio, obstructio. A partium natura, neruosorum corporum, magis punctorius, arteriarum pulsatorius, stupidior in venis, & cerebri substantia. In periostio superficialis, altus in meningibus. Intra caluariam ad radices oculorum extensus. In plenitudine grauis, in acri humore & vapore rodens: sed vapor distendit magis, humor magis mordicat. Vbi distentio citra rosionem, spiritus flatuosi vel humoris non rodentis copiam indicat. Distentio cum pulsu, membranarum inflammationem sequitur, cum grauitate, copiam membranis con-

cepiam

ceptam & inherentem, sine grauitate & pulsatione, copiam crudi flatus. A sanguine fere in frontem, a pituita in occiput, a bile in dextrum latus, a melancholia, in sinistrum decumbit. Sunt quibus arteriarum intemperies sanguinem spirituosum multum colligit, vnde dolor pulsatorius & vehemens excitatur. Quibusdam vermes generantur in cerebro. Id rarum esse scripsit Auicennas, quod tamen memoria nostra visum est. Et cuidam Italo ex frequenti odoratu basilicæ herbæ natus scorpio in cerebro, vehementes dolores & longos, mortem deniq; attulit. Humor autem & vapor vel in cerebro gignitur, vel aliunde ascendit, ab extremo pollice, & planta pedis a venenato vulnere clauso, vtero, hepate, liene, ventriculo, pulmone & aliis. Cæterum de causis dolorum capitis mulierum ab vtero abunde Gal. disserit commentario in illam sententiam libri 6. Epidem. Quibuscunq; ex fœtu abortiuo, atq; vteri tumoribus, ad capitis grauitatem conuersio fit, &c. Sed iis adiunges pericranii & capillorum sordes, capitis vincula, & similia a recentioribus obseruata.

Curatio.

Curatio in his est, in phlebotomia, arteriotomia sanguisugis, cucurbitulis, purgatione, potionibus & medicamentis materiam præparantibus, topicis repellentibus, concoquentibus, mitigantibus, alterantibus, digerentibus, roborantibus, phœnigmis, sinapismis, cauteriis, paracentesi. Hæc omnia remedia sunt dolorum capitis.

Phlebotomia [a] *imperatur, si* [b] *plenitudo & sanguinis copia, si vehemens* [c] *obstructio est, si vulnus, casus, concussio, febris, inflammatio atq; adeo, vbi intolerabilis* [d] *dolor est.*

Si a reliquo [e] *corpore vitium est* [f] *primum axillarem, deinde* [g] *cephalicam, aut semel mediam diuidito.*

Si a suppressis mensibus, aut haemorrhoidibus, venas malleoli incidito: [h] *perseuerante malo,* [i] *venam frontis, temporum, quæq; post aures sita est, aperito. Eam tamen eligito, in cuius regione dolor incumbit magis.*

Arteriotomia probatur in iis, qui ob intemperiem arteriarum capite dolent, ac vertigine, atque vbi sanguis calidus & vaporosus dolorem facit. Eligenda in fronte, temporibus, aut post aures, quæ micat, magis calet & rubet, & vbi dolor acerbior est. Ex lib. 6. De sanitat. tuend. lib. 13. Metho. libro de sang. missione.

Vacuato iam corpore & contumaci [k] *malo,* [l] *sanguisugæ extremo naso affiguntur, post aures, & venis, quæ in caluaria eminent. Aliquando iis, qui ita* [m] *assueti sunt, & multi sunt sanguinis, post maio-*

[a] Ad reuulsionē materiæ antecedentis. [b] Vniuersalis & singularis. [c] Contumax illa obstructio grauitate doloris, percipitur. [d] Cuius leniendi causa ad lipothymiam mittitur sanguis. [e] Vt a plethora vniuersali, aut translatione symptomatica. [f] Axillaris seu interna vena, basilica vulgo dicta, primum pertunditur, si doloris causa & fons perennis sit in hepate, liene & toto genere venoso, idque fit ad declinationem causæ antecedentis, & ad generationem. [g] Ad auersionem materiæ propinquæ, & amotionem causæ coniunctæ. [h] Ab obstructione contumaci, causæ coniuncta magnitudine. [i] In dolore enim fixo partis propinquioris vena secanda, per aph. 68. lib. 5. [k] Diffuso humore inter pericranium, & os. [l] Præparabuntur hirudines ex præscripto Galeni lib. De cucurbitulis hirud. scarif. [m] Quibus humores sunt ἀναίρροποι.

maiora remedia ſaguinem e naribus [a] irritamus.

Cucurbituli primum leues occipitio, vel ceruicis initio, deinde cum ſacrificatione affiguntur.

Poſt Phlebotomiam & ante phlebotomiam imperatur [b] purgatio, aliquando etiam ſine phlebotomia purgamus.

Ante phlebotomiã leui pharmaco, cuius vis hepar non ſuperet, ſed tantum venter, meſenterium, ſima hepatis, & inteſtina repurgẽtur, quale hoc erit. ℞ caſſiæ, aut cathol. ʒ 1. aut caſſiæ ʒ. ß. quadrante [c] horæ ante paſtum.

Purgationis vices clyſter perſæpe ſupplet, qui in dolorib. capitis tanti eſt momenti, vt deorſum materiam reuellendo plerunque repetitiones ipſas fieri prohibeat. Vnde periodicis in doloribus, inſtante etiam acceſſione, commode iniicitur, totaque morbi hiſtoria repetitur. Clyſteris communis hæc erit formula:

℞. decoct. comm. clyſteris ℔. 1. diſſolue caſſiæ & cathol. ana ʒ. ß. mell. roſ. ſacch. rub. an. ʒ. 1. vel ʒ. 10. olei violacei quart. 1. f. clyſter.

Dein poſt phlebotomiam, ſi quis humor vitioſus reluctus eſt, & ſi quidem recens dolor eſt, materia ſequax, & ſubtilis, & tenuis, nulla quoque obſtructio eſt, leui pharmaco vteris, vt Caſſia, Rhabarb. [d] Manna: Mollioribus atque diuitibus, electuario de ſucco roſarum, diapruno, hieræ puluere, Catholico in aliis. Quales ſunt hæ formulæ.

℞. decoct. prunorum, tamarindorum, paſſula-

a Vt mille folio naribus impoſito.

b Quæ leui pharmaco perficietur, ad primæ regionis cruditatem excludẽdam ne In venas cum ſanguine rapiatur.

c Ne in cibũ & alimẽtum natura vertatur.

d Manna picrocholis nõ exhibeatur, vt nec creæra quorũ eſt facilis in bi'em coumut. cio

rum, trium florum, cardiacorum, quantum sufficit ad dissolutionem ʒ. 1. mannæ.

℞. *Cassiæ fistulæ ʒ. ß. mannæ ʒ. 1. dissolue in supra dicta decoctione, vel sero lactis, vel aqua hordei, ptisana.*

Pauperibus, loco mannæ penidia imperabis, vel cathol. ʒ. 6. cassiæ fistulæ vnc. ß. aut cath. vel cassiæ drachm. 6. diapruni ʒ. 2. Ex his omnibus cum saccharo fiat bolus, aut, vt supra dictum est, dissoluantur. Rhabarbarum aliquando per se, aliquando cum cassia imperabitur. Pueris ℈. 2. rhab. infunduntur in aqua endiuiæ, cum modico cinnamomi: mulieribus, a ʒ. 1. ad ʒ. 1. & semissem: viris, ad drach. 3. Mollioribus & quibus aluus facile cõmouetur ʒ. 3. cassia, & ℈. 2. rhab. satis esse possunt. Ex his fit bolus cum saccharo. Aliis cassiæ fistulæ ʒ. 6. addimus ℈. 4 aut circiter rhab. Puluere hieræ picræ sic vtendum erit.

℞. *pul. hieræ [a] picræ recentis ʒ. 2. excipiantur modica conserua violarum*, ad tollendum amarorem. *Aut hæ pilulæ fortiores erunt.*

℞. *pul. aloes ʒ. 1. mastic. cinam. an ℈. ß. diacridii gr. 4. (ad eradicationem) cũ succo citri fiant pilulæ. In crassis viscidis humoribus magnus quoque obstructionibus, grauior fere atque contumacior morbus est. In quibus & [b] phlebotomia, si cætera consentiunt, necessaria est, & potiones, quæ materiam incidant & attenuent, a quibus purgationes per [c] interualla, validique clysteres. Topica ex iis, quæ incidunt & attenuant. Errhina Apo-*

phle-

[a] Simplicis Galeni, sine agarico & croco.

[b] Doloris enim pertinacia phlebotomie indiget.

[c] Quia vt sunt varii coctionis gradus, ita & purgationis, ac exclusionis.

plegmatismi, Suffumigia, Gargarismata, Frictiones, Vincula, Cucurbitulæ, Sinapismi, Setones, Ferrum, Ignis,

Phlebotomia, vt prius, instituenda satis [a] ample vulnere, [b] oxymelite, aut alius descriptis, materia præparabitur, aut hac potione.

℞ *stæchad. citrin. vnc 2. fiat decoctio in aqua purissima ad quart 3. In expressione colata dissolue mellis communis, aut mellis albi, vel sacchari albissimi* ℔ *ß. plus minusve. Fiat syrupus, vtatur ieiunus, duabus horis antecœnam, dosi trium vnciarum. Hæc potio putredinem arcet, extenuat, deterget: roborat non solum cerebrum sed viscera omnia, & corpus, laudata Græcis & Arabibus. Aqua vsus esse potest syrupi de stœchade incompleti, id est. sine aromatibus, detracto croco. Atque hinc syrupi completi id est, cum speciebus. Eodem modo ex acoro, (omnibus morbis a defluxione confert, quia adstringit) & fœniculi radice, oxymel parari potest. atque hinc hydromel.*

Calidiores syrupi suspecti sunt vbi plethora, febris, cruditas in primis venis. Hinc enim augentur febres, liquefacta cruditas trahitur in corpus, fusa plenitudo apoplexias, febres, tabes, & alia mala inuehit. Hîc quoque consideran ũ anni tempus, regio ægri temperatura & ætas. *Purgationes fiunt ex hiera diacolocynthidos, agarico, & alius, qualis hæc est.*

℞ [d] *pul. hieræ diacolo. 3. ß. agarici tro. ℈. 2. mastic. bdelliana ℈. ß nucis moschatæ Gr. 8. cum* [c]

[a] Ad crassæ materiæ euacuationem.

[b] Nisi vlla lienteriæ, hystericæ affectionis, aut melancholiæ hypochondriacę adferri possit excusatio.

[c] Quæ humores ex toto corpore ducunt.

[d] Dantur hæ pilulæ horis 6. ante cibũ aut hor. totidem post cibum.

pilulæ.

[e] Ne ventri cuiii vim labefactent.

succo absinthii formentur pilulæ. Delicatioribus naturis poterunt excipi pulueres in modico conseruæ anthos. Solent autem parare syrupos quibus interuallis vtendũ sit quos ita conficies, vt in decocto describantur quæ attenuẽt, concoquãt, aperiant, roborent, [a] & conuenienter purgent, qualis hic est.

℞. rad. [b] *graminis, petroselini, asparagi, an* ℥. ß. *se* [c] *anisi, & fœniculi an.* ʒ. 1. [d] *betonicæ stœchados an.* P. 2. *florum* [e] *cardiacorum an.* P. 1. *passul. mundatarũ* (earũ caro relaxat) ℥ ß. *liquiritiæ* ʒ. 2. *polypodii querni* ℥ ß. *agatrochisc.* ℥. 1. ß. *foliorũ sennæ* (oriẽtalis. nostra nullius fere est momẽti) *mundatorũ, & in fine decoctionis positorũ* ℥. 2. *fiat decoctio in aqua purissima ad* ℔. 1. *In col. dissol. sacc. albissimi q. s. Fiat syrupus mediocriter coctus, vtatur singulis hebdomadibus* ℥. 1. ß. *cũ* ℥. 2. *hydromelitis, aut ptisanæ. Erit autem calidior cum hydromelite, frigidior vero cum ptisana. Fortior.*

℞ *polypodii querni, rad. acori, ireos, sem. carthamĩ ana* ℥. 1. ß. *sem. anisi, fœniculi, cuscutæ ana* ℥. 2. *sebesten. N.* 12. *Cetherac. scolopendrii, betonicæ, summitatum lupuli, agrimoniæ ana* P. 1. *stœchad. arabic. & citrin. ana* P. ß. *foliorum sennæ mundatorum, & in fine decoctionis positorum* ℥. 4. *agar. recenter troc.* ℥ 1. ß *turpethi gummosi* ℥. 1. *fiat decoctio ad* ℔. 1. *In col. dissol. sacch albiss. & mellis albi bene despumati ana* ℔. ß. *Fiat syrupus coctus secundum artem. Accipiat* ʒ. 1. *cum hydromelite* [g] *aut ptisanæ* ʒ. 2 *semel in* 12. *diebus.*

Pilulæ.

: Ventriculũ & caput.
Ad liberandla obstructa.
Ad discutiendos flatus.
[f] Hæ herbæ sunt cephaliræ, & cerebro gratæ.
[e] Violarum borrag. & buglossi.
[f] Addes stœchad. adianth. an. ʒ. 2 glycyrrhizæ. ʒ. 2. vt attrahatur humor viscidus & lentus ab omnib. partib.
[g] Adhibito delectu peculiaris ægri naturæ, aut temporis.

Pilulæ.

[a] ℞. *Agar. recens troc.* ʒ.2. *turpeth.* ʒ.1. ß *salis gemmæ, & Zinziberis* (ad correctionem. Secus enim materiã subulem vacuaret, relicta crassa) *ana* ℈.1. *infunde omnia in vino albo, fiat leuis feruor super calidos cineres, deinde fortis expressio. Expressæ materiæ adde pul. hieræ diaco.* ℥.3. *pul. hieræ picræ* ℈.4. *malaxentur cum vino* [b] *expressionis, fiat massa, capiat* ʒ.1. *in singulas doseis.*

Post purgationes imperari solent, quæ confirmant ventriculum & viscera quale hoc est.

℞. *mulsydatii veteris, conserua bugloßi & acori ana* ℥.1. *Capiat mane diei sequentis.*

℞ *specierum electarii diambræ* ʒ.1. *pleres archoutici, & aromatici rosati, ana* ʒ.ß. *excipiantur in modico conseruæ, antbos, vel cum syrupo de corticibus citri, aut de stœchade, fiat trochiscus.*

[a] Hæ pilulæ sunt cephalicæ, quibus præparata materia radicitus extirpanda.

[b] In quo prius infusa sint supradicta.

[c] Topica.

Repellentibus [d] *statim initio vtendum est. Sed in dolore calido, magis refrigerantib. vt & in corporibus durioribus, æstate, regione calidiore, iuuentute. Contra vero temperanda res est in contraria conditione, quale hoc est, quod vehementer repellit & refrigerat.*

℞ [e] *olei rosati recentis* ℥.2. *aceti albi* ʒ.3. *aquæ rosarũ* (in potu nocet ob odorẽ, nisi sumatur aqua peculi ros.) ℥.2. *agitẽtur diu, & refrigerentur in aqua frigidissima putei, aut niue, pro frontali. Aliud*

[c] Remedia partibus propris, quæ sumuntur ex indicatione partis.

[d] Topica non semper adhibentur præmissa totius corporis vacuatione, vt in abscessib: criticis.

[e] Loti sæpe in aqua rosarum.

℥ olei viol. & ros. ana ʒ.1. aceti albi, succi agrestæ ana ʒ.2. Diuitibus adde caphuræ gra.4. Linteolum insuccatur postea frigida, vel in succis semperuiui, centinodiæ, plantag. polygon. granatorum acidorũ, vmbilici vener. portulacæ, lactucæ, psylii, rosarum, malorum granatorum, capreolorum vitis, omphacis, mespili, cucurbitulæ, cucumeris. Ex his simplicibus nonnulla interdum tandiu teruntur affusa rosacea donec fiat crassitudo aliqua, & populeo, oleisque & succis conuenientibus additis fronti & temporibus adhibentur. Flores ros. viol. nymphæa, papaueris, per se, vel cum aliis tuto quoq; applicantur, conseruæ recentes rosarum & violarum nodulus e rosis aceto madefactus, & naribus inditus instar caputpurgii. Si nimium dolor & vigiliæ vrgeat lac muliebre cum tantillo caphuræ & opii proderit. Fasciæ & anacollemata e gossipio carpto circumligantur capiti, a fronte ad occipitis verticem ductis capitibus, & his imbuuntur medicamentis. Videndum tamen ne quid in os & oculos defluat. Parabilia remedia sunt, oportet autem hæc subinde renouari, quia statim incalescunt.

Secundus ordo.

℥. Cerati [a] Gal. diusubacti cum succo portulacæ, aut simili ʒ 2. illinatur fronti, & superponantur folia salicis.

℥. mucag. sem. psylii, [b] mucag. sem. althææ, & cydoniorum ana ʒ. 6. agitentur cum modico aceti.

℥. olei rosati & cham. ana ʒ. 1. aceti ʒ. 3. hie-

me

[a] Quo vtebatur Gal. ad fracturas.

[b] Extractæ in aqua plantaginis, aut simili.

me pueris, eunuchis & mulieribus conuenit, in quibus nimia refrigeratio periculosa est. Iam progresso morbo, olei cham. anethini, liliacei aliquid adiiciendum.

Ad frigidam cephalalgiam.

℞. dialthææ ʒ i. agitetur in mortario, primum quidem cum oleo rosaceo, deinde, vt procedit morbus cum ol. de mastiche, de cydonio, de spica. Et diuitibus addi possunt a *Gr. 2. moschi. Olea conueniũt cham. aneth.* (in declinatione, quia odoratum) *de lilio, laurinum, mastichinum de spica, de costo, in quibus serpillum, mentha, thymũ, orig. rosmarinus, maiorana, calendula, pulegium, bẽ, nux moschata, caryophyllum, cinnamomum coxerint.*

℞. serpilli M. i. coquatur in qr. ʒ. olei cham. & ℔ ß. vini rubri. Fiat decoctio ad consumptionem vini in vase duplici, deinde fortis expressio, seruetur b *oleum ad vsum.*

℞. caryophyl. nucis moschatæ ana ʒ. ß. fiat decoctio in qr. ʒ. olei cham. & vini rubri ʒ. 4. ad consumptionem vini in vase duplici, vt prius, lento igne ac sine fumo.

℞. terebinth. ℔. i. mastich. cin. nucis moschatæ an ʒ. i. caryophyl galangæ, zedoariæ. ladani an. ʒ. i. ß. succiebuli, succi cucumeris asinini ana ʒ. i. Pulueriſatis pulueriſandis, in alembico distilletur oleum secundum artem.

Laudant & oleum sambucinum, iasminum. Non

a Nisi cerebro sint ingrata.

b Hoc oleo in ungatur totũ caput deraſum, ad naturæ vim excitandam.

omittendum est remedium mulieris apud [a] *Paulum, quo in hemicranicis vsa, mirandum in modum inclaruit.*

Radices itaq; cucumeris asinini concides in taleolas, & cum absinthii coma hydrelæo incoques. Fouebis partem hydrelæo, materiam vero modo emplastri impones.

Adhæc raro fit frigidæ materiæ ad caput raptus, sed illic paulatim colligi consueuit.

[a] Paulus Aeg. lib. 3. cap. 5.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Partium capitis affectarum distinctio.

Medico ad ægrum accedenti primum pars affecta inuestiganda, deinde affectus, postremo ex vtrisque ineunda curatio. Partes affectæ in capitis doloribus ita distinguuntur. Si digito pressa cute doloris sensus acerbior, pili erecti, & oculorum radices, vel partes internæ molestiam non sentiunt, cutis, vel pericranium laborat, sed pericranium a frigore frequentius ob similitudinem, cutis ab æstu, sordibus, multis capitis integumẽtis, vt in mulieribus & similibus, dolorque in pericranio ad oculi palpebras vsq. tantũ peruenit. Intra cranium dolor obtusus, arteriarum, venarum & substantiæ cerebri affectionem indicat, quod sensu sint imbecilliore, punctorius meningum & neruorum. Sed in neruis cõmunicatur parti, cui inseruntur, in arteriis pulsus percipitur: contundens, & profundus in membranis ossium hæret. Sic deprehensa parte affecta ad affectus distinctionem & curationem primo videndum, an cum febre, an sine febre. Si cum febre inceperit, & permaneat, internam partem affici significat, & futurum delirium portendit. In acutis post tertium aut quartum diem superueniẽs, sanguinis fluxus indicium est, modo cetera cõsentiant,

atque

atque hic nullo modo curandus, ne crisis impediatur. In ea tamen, quæ per vomitum futura est, admoueri medicamenta possunt ad dolorem leniendum, nullo naturæ impedimento. Quod si sine febre sæuiat, vel in parte est dextra, sinistra, superiore, inferiore, vel in toto. Dolor sæpius recurrens, statisq; temporibus & alterutram partem occupans ad suturam vsq;, hemicrania est: in anteriore parte, cephalalgia, post multum tempus, cephalæa. Siccitas vehementem dolorē non infert, quia non fit confertim, nec proinde melancholia, nisi a bile flaua adusta, vel bile mixta, vel spiritu distendente. Neq; humiditas, nisi ob copiam, vt pituitæ frigidæ, quæ noctu potissimū infestat, facileq; propriis signis pituitam significantibus discernitur. Distentio cum grauitate & pulsu, sanguinis copiam: sine grauitate bilem demonstrat, cæteris tamē perpensis, vt victu præcedente, temperamento, regione, ætate, anni constitutione. A calore vehementissimi sunt dolores, sed breuiores, a frigore minus subiti & diuturniores ab ossis carie, vermibus, scorpione, subiecto pure, angusto loco comprehenduntur Postrema cōsideratio, an per consensum fiat. Cuius hæc sunt signa vniuersa. Si nulla euidens causa antegressa fuerit, si frequenter repetat: si cū alterius partis affectu inualescat, & eo sublato leuetur: deniq; si vel totius corporis plenitudo & cacochymia sit, vel partis alicuius vitium præcesserit. Modus autem huius cōmunicationis, siue cōsensus duplex Nam partes inferiores vel ad caput aliquid transmittunt, vt vaporem aut humorem, aut sola connexione, & quasi contagione quadā cerebrum afficiunt. Ex ventriculi tunicis externis ac sinu, fumi efferuntur ad caput per neruorū rectitudinē, & per œsophagum. Huius signa sunt cruditas antecedēs, ebrietas, cibi corruptela, dolor, nausea, oris amaritudo. Ab vtero fit post mē-

Gal. lib. 2. de compos. medicament. κατὰ τόπους.

Capitis dolores a calore vehementissimi, a frigore diuturniores.

Doloris capitis per consensum signa vniuersa.

Doloris capitis per consensum modus duplex.

sium retentionem, aut seminis putrescentis, aut si qua sit illic humorum perturbatio. Tunc dolor in occipite percipitur, vel illic incipit, præsertim nulla materiæ translatione facta, propter consensum vteri cum cerebro per spinalem medullam, cui robustis vinculis connectitur. A iecore magis per venam cauam, a liene per arteriã magnam fit materiæ ad caput trãslatio. Sed an a bile in dextrum latus, a melancholia in sinistrũ dolor decũbat, cõtrouersum est, cum & vena caua & arteria magna a iugulo in vtrumq. latus traducant ramos, vt nulla ratio adferri queat, præter rectitudinem, cur in hanc potius quam in alteram partem dolor inuadat; cum tamen rectitudo parum momenti habeat in iis, quæ per vias communes transferuntur. Sed dolor frequentius synciput prehendit multis de causis. Nim illic panniculorum partes futuris interseruntur, & vasa, arteria præsertim, ac materia omnis seu vapor eo peruenit, futuræ raræ, cranium tenuissimũ, & fistulosum, tenuiũ valorum copia. Vnde fit, vt semper fere illic incipiat sudor. Atq. hæc in vniuersum dicta sunt de causis & signis doloris capitis.

Dolor capitis cur frequentius synciput occupet.

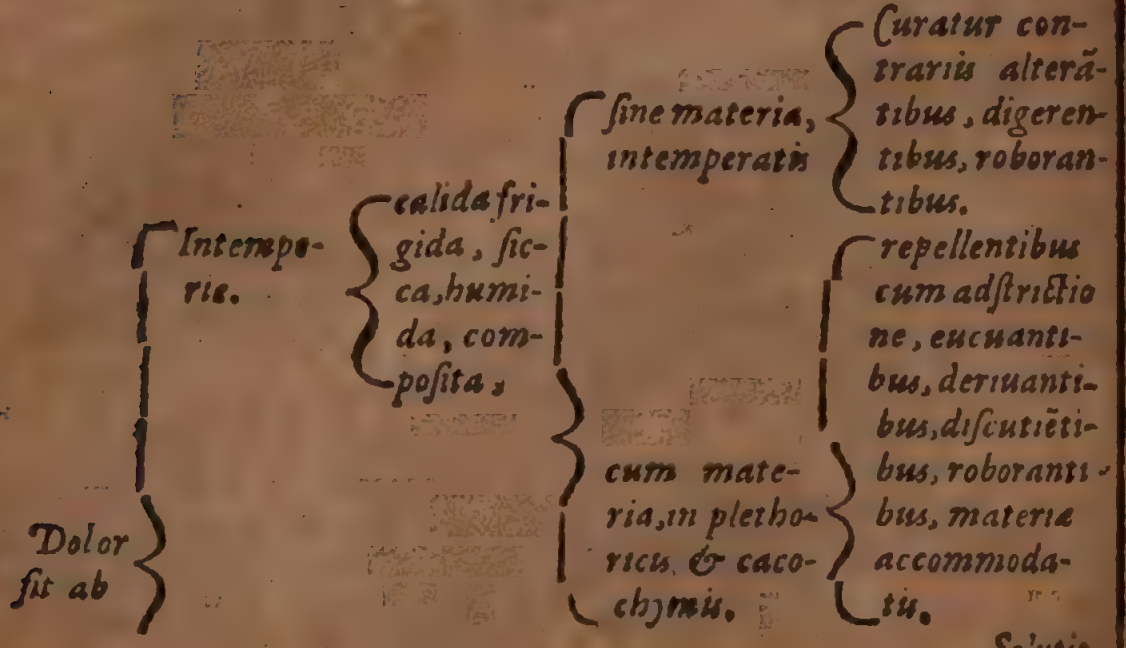

Solutio-

Solutione continui,
- distentione a flatus copia, — digerentibus, extenuantibus, discutientibus, laxantibus, fomentis, cataplasmatis, potionibus, clysteribus, cucurbitulis.
- crassis & viscidis hum. cum flatu & obstructione vasorum. — cucurbitulis, attenuantibus, euacuãtibus, leuiter primum, deinde magis digerentibus, fomentis, cataplasmate, potionibus, clysteribus.
- contusione, — mixtis primum adstringentibus cum digerentibus, deinde solis digerentibus paulatim, in dies auctis, sedato prius dolore per topica.
- humorum acrimonia, — vacuatione, per vomitum, si in ventriculi ore fuerit, clystere, si deorsum tendat, incrassantibus, & acrimoniam retundentibus.

Vt bene procedat curatio, in primis vitandus animi motus & corporis, a polychymis alimentis abstinendum, declinandus quoque mandibularum & capitis motus, necnon clamor, strepitus, tum a se magis, tum ab aliis. Non dura mandenda.

In omnibus capitis doloribus commune est, vt in principio parti repellentia admoueantur, in decremento, digerentia, in fine declinationis, roborantia.

Vbi intolerabilis dolor est.] Cornelius Celsus tantum in dolore intolerabili venam aperit. Sed citra hunc, in ꝓpositis conditionibus etiam secanda est. A quacunq. autem causa dolor excitetur, s. vehemẽtia vrgeat, duab. de causis vena tũditur, vna, quod vix dolor tãtus esse queat, sine materi.

alida: altera, quia metus est inflammationis & resolutionis spirituũ. In dolore quoq; abile mittitur sanguis, non ad vacuationem, seu ventilationem. In quo si phrenitidis metus sit, venę sub lingua aperiantur, vel cucurbitulæ ad humeros, aut collum applicentur cum scarificatione: vel fiant ligaturæ & frictiones in extremis partibus, potissimum carpo & pedio. In vaporibus denique discutiẽdis ligatio colli, & ducta manus sursum, vt vis spiritus, caloris & sanguinis cogatur in caput, & ita vapor tenuetur, & discutiatur. Vbi cum febre dolor inuadit, liberior phlebotomia.

Ea tamen eligatio, &c.] In diuersione non est eligenda vena partis dolentis, sed vena frontis secanda, potissimum si posterior pars capitis doleat. Sin anterior, & exigua sit quantitas materiæ, secatur, quæ est inter spatulas.

Arteriotomia.] Arterię sectio remedium est singulare in omni dolore pulsatili, vt Rhazes docet, sed periculosum, quia Chirurgis minus vsitatũ. Debet autem arteria scindi e directo partis affectæ, & in principio ad maximam sanguinis copiam. In quo videndum, nũ per maiores & internas arterias vapor efferatur. Sic enim nihil conferet, vt ex cap. 8. lib. 3. de locis affectis perspicuum est. Huius loco applicatur cauterium actuale in media parte capitis prope futuras. Si ignem refugiant, applicetur potentiale, Sinapismi, Dropaces, Capitella ex aluta, inducta emplastris conuenientibus.

Sanguinem e naribus irritamus.] Hoc fit nares frequenter scalpendo, setis quoq;, & folio arundinis, aut festuca, aut herbis quibusdam aculeatis, aut asperis, venas narium irritando ad hæmorrhagiam, aut sanguisugæ pinnis narium affiguntur. Sin neq; his prodeat, cucurbitulæ cum scarificatione admoueantur, vt præcepimus.

Cucurbitulæ.] Cauendum, ne æger facile paralysi

capiatur

capiatur iis partibus, quæ neruos accipiunt a loco, vbi debent cucurbitulæ applicari.

centur, quid vitandum.

Ante phlebotomiam leui phar.] Hoc fit, ne eductione sanguinis excrementa ventriculi & intestinorum in venas rapiantur. Sed horum loco, clysterib. (& tutius, propter cassiam quæ cerebrum fumis replet) ante sanguinis missionem vti possumus emollientibus & detergentibus, si sine febre: infrigidantibus, si cum febre dolor sit, præsertim cum resistit aluus. Sæpe enim vaporibus sursum latis suppressa aluo, dolor commouetur, clystere iniecto, sedatur. Sin perseueret, venam secato. Cæterum, hæc minoratiua dãtur per quadrantem horæ, aut etiam per horam ante prandium, tum vt cibi grauitate mittantur deorsum, tum vt fumos arceant, qui e cibo feruntur ad caput. Contra fit, quum caput purgandum nobis proponimus, vt pilulis. Exhibentur enim quatuor horis post cænam, vt medicamentorum vis simul cum alimenti vapore ducatur ad caput. Ad diminutionem vero materiæ, pilulæ leues dantur tribus horis ante cænam.

Phlebotomiæ cur leue pharmacum præsumẽndum. Cassia fumis opplet cerebrum.

Pilulæ quando ante cænã, quando post exhibendæ.

Rhabarbarũ, Manna, &c.] Rhab. fumosum est admodũ, ob id minus conuenit, nisi infundatur in aqua endiuiæ, vel violarum. Ab hiera auferenda sunt aromata, vt crocus, quia caput tentãdo, augent dolorem, vt Galen. docet de compos. hieræ agens. Idẽ fiat in syrupo de stœchade. Manna facile bilescit in valde biliosis. Minus nocent odorata, cum valde laxantibus miscentur, quia non diu retinentur in corpore. Aromata adduntur, quia roborant, & tenuitate partium iuuant medicamentorum penetrationem.

Rheum fumosum. Aromata & crocum caput ferire scribit Gal. lib. 2. de comp. medic. κατὰ τόπους.

Pilula.] In affectib. siccis melius purgabitur materia bolo, vel potius medicamẽtis humidis & liquidis, quia pilulæ oẽs calidæ sunt & siccæ, saltẽ ob aloem, quæ pindeq. maiorẽ inducũt alterationẽ.

Pilulæ siccis affectibus minus cõmodæ.

Phlebotomia vt prius.] In crassis & viscidis humo-

tibus ac materia frigida, metuenda est venæ sectio. Si autem venæ tument, & sanguis abūdat, cæteraq. concurrunt, poterit fieri dato ante clystere ad diuersionē. Sin minus, a clystere incipiēdum, qui materiam discutiat, incidat, alteret, & euacuet, deinde leui medicamento vtendum, ne cruda materia agitetur, vt pilulis leuioribus, de hiera simplici, agari. itroch cum oxymel. simplici, paulatim ℞ grediēdo ad fortiora, nisi grauiora symptomata statim extremis remediis cogāt vti.

℔. *Stœchados*] Flores anthos, stœchados, chamamæli in omnibus capitis doloribus valent, etiam in materia calida. Nam mirifice roborant cerebrum. In declinatione tamen ponuntur potius, & repressa fluxione.

Calidiore syrupi.] Leuioribus ergo ante est vtendum, vt mell ros. syrup. capil. ven. de byzantiis, acetos. simpl. & composito. Deinde de hyssopo, de prassio, de acoro, de stœchade, &c.

℔ *Graminis petro.*] In affectu melancholico parū conueniūt hæc diuretica, q̄ humor melancholicus per vrinas vacuari nequeat, cū splen nullū habeat cōsensum cū renibus per viam cōmunē, nisi addantur ad incisionē & attenuationem. Sed eunc sufficiēt semina anisi, fœniculi, apii ad ʒ. ß.

In aqua frigidissima.] Celsus scribit nihil æque ℞ desse capiti, atq. aquam frigidā, adeo, vt eum, cui caput infirmū est iubeat per æstatē id bene largo canali quotidie aliquandiu subiicere. Obseruaui quoq. quendā, cum 40. annos laborasset hæmicrania, frustra aliis auxiliis adhibitis, consilio Medici frigida sæpius lauisse frontem, atq. inde per sanatū, nisi quod materia deriuata in œsophagū, & illic concrescens, ℞ hibebat deglutionē. Quia tamē cerebrum frigidū est, & membrū princeps, a frigidissimis metuendū, aut cū summo iudicio vtendū. Cæterum topica, quæ repellunt, tepida admouentur, vbi materia frigidior, & crudior frigida, vbi materia calida & biliosa.

vrn. Celsus cap 4. lib. 1. de Medicamentis.

ANTO. VALETII EXERC. I.

QVamquam symptomata curationem non indicant, eam tamen nonnumquã suam ob vehementiam ad sese trahunt, aut, quæ viribus prospiciat, mitigationẽm efflagitant. Sed morbos inprimis, quorum soboles existunt, atq; causas eorundem præcognoscere oportet, a quibus curandi consilia σκοπὸς ἐνδεικτικὸς, hoc est, rectas collationes recentis morbi & iuuantis auxilii appellant) veniunt petenda. Itaq; cum de capitis dolore, quod est ymptoma in sensu, inquiramus, cuius causas singulas, in numerato habere sit necesse ab omnium primis, quæ Græcis προκαταρκτικὰ καὶ προκατάρχεσθαι, Latinis externæ & euidentes nominantur, initiũ ducemus, de inceps ad reliquas progressuri.

Gal. lib. 1. & 12. Meth.

Gal. libel. de optim. secta.

Procatarctica cephalalgiæ causæ.

Externæ capitis doloris causæ sunt, Solis ardor qui calfacien lo, an malẽ spiritum agitando, turbando & confunden lo capiti negotium facessit, frigus ambiens, condensante & adstringente vi fuliginosa recrementa (præsertim si oppleta per Austrinos imbres capita exceperit) arctissime retinens, nec non caloré naturalem intro penitissime cogendo calfactionem, in tensionemque spirituum inducens ebrietas ex vino natura calido, vaporoso, mero, largo, vitioso: victus, ictus, casus, atque alia vnitatem soluere nata, de

Hippocra. aph. 5. lib. 3.

quibus fusius Hollerius ex Galeno cap 9. lib. 3. de loc. male affect. & capitibus 1. 2. & 3. lib. 2. de compos. medicam. κατὰ τόπους.

Cephalalgiæ ab intemeprie calida simplici curatio.

Calidæ intemperiei simplicis sæpius ex Solis æstu contractæ (quam ex capite & fronte ad tactum calidioribus, oculorum ariditate squalore & rubore, promptoque ex frigidis iuuamine dignosces) refrigerantia & humectantia, cum assumenda, tum admouenda, instituí debent. Assumenda, sunt alimenta & medicamenta. Alimenta cremor ptisanæ, aquæ potus, iuscula conuenientibus oleribus temperata, elixæ pullorum carnes aranciorũ aut limonum succo conditæ. Reliquæ etiam res nõ naturales vulgo dictæ, quas liceat cum Galeno ad victus rationem referre, ad refrigerationem & humectationem sint comparatæ. Medicamenta, syrup. acetos. simplex, violac. oxysacchar. & similes quibus cum tripla aqua cocta dissolutis ad caloris remissionem vti conueniet. Ex his zulapia concinnantur hac forma:

Gal. in sent. 9. sect. 3. lib. 3. Epidem.

℞. syrup acetos. simp. & violac. ana ℥. 1. ß. dissol. in aquæ hordei quart. 3 f. zulapiũ in tres doseis, condiatur pauc. cinam. aut santal citrino.

d in se ipso exertum Gal. rofitetur cap. 1. lib 13. Method.

Sunt & admouenda refrigerantia fronti, temporibus, sincipiti anteriori capitis parti, qua medicamentorum vires à pilorum radicibus ad commissuram coronalem pertingentes facile caput internum subeunt. Vt,

℞.

℞ olei ros. vel omphacini ʒ. 2. aq. ros. nymphææ (adduntur aquæ maioris metu calfactionis ab oleis, quæ celeriter incalescunt) aceti albi ana ʒ. ß. Ex his mistis oxyrhodinum paratur ad litum frontis, temporum, sincipitis.

Vulgo linteola in oxyrhodino ex oleo roſac. ʒ. 3. & aceti ʒ. 1. composito, immersa iisdem partib. adhibentur, quæ subinde imbuta sæpe & sæpe renouantur. His oleis si ceræ patum in aceto lotæ, aut cerati refrigerantis Galeni immiscueris, in vsum eũdem vnguentum habebis. Cui rursus si rosas, papaueris albi capita, aut similia puluerata adiunxeris, maiore apposita quantitate ceræ, ceratum compinges, quod si videbitur, duas inter sindones, telasve raras, positum fronti applicabis.

Talia refrigerantia postico capiti, a quo spinalis medullæ principium, vnde numerosæ prodeunt neruorum in reliquum corpus disseminatorum propagines, ne vnquam admoueris, nam sunt inimicissima. Hæc dum fiunt, expedita sit aluus, ne si adstrictior, caput (cuius calor instar cucurbitulæ trahit) elatis hinc fumis perennis doloris necessariam consecutionem allaturis repleatur. Si corpus plethoricum & cacochymum cephalalgia istiusmodi nacta fuerit, proderit vacuare, ne huic diaria, synochus imputris, aut putris, vel alia e febribus succedat. *Cautiones ob seruandæ.*

His præsidiis si non cesserit dolor, metuq;

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE

sit ob fluxum humorum in oculos (nam nec diu hæc persistit intemperies non accessito materiæ affluxu) ægri visum læsum iri, arteriæ, quæ per tempora repunt, opportune, suasore Galeno, a perito chirurgo pertundêtur, vt ex his sanguinis quantum satis sit, fundatur. At vt raro venæ in capite eligi solent, sic rarius multo arteriæ, quod hæ diuisæ ægrius conglutinentur. De dolore capitis a reliquis causis procatarcticis dicetur exercitat. 3. & 4.

Gal sub fin. lib. 13. meth.

Sanguineæ cephalalgiæ causæ & signa.

Sequitur vt cephalalgias a causis internis cum adiuncta materia, sanguine, bile, pituita, melancholico humore excutiamus; & primum eam, quæ est a sanguine quatuor humores complexo, aut sanguine syncero plethoram capitis solius, aut etiam corporis totius faciente.

Sanguineæ cephalalgię causæ sunt, omnia sanguinem cumulantia. Signa, grauitas & tensio capitis, faciei rubor, calor, ægri natura, ætas, anteactæ vitæ ratio, anni tempus, regio, locus, pulsus magnitudo, vrina rubicundior, crassior, longior somnus.

Sang. cepha. curatio.

Eadē fere victus ratione, qua nuda intemperies calida oppugnatur, vitatis maxime polychymis cibis, quia, vt cætera conferant remedia, subtrahendæ morbifici humoris generationi incumbendum. Vino igitur omnino interdicendum. Nam præterquam quod

vapo-

vaporosum est & καρηβαρικον, citissime distribuitur, in affectam partem succos transvehens. Si tamen in eius vsum consuetudo, viriū imbecillitas, aut morbi paruitas admiserit, oligophorum, assentiente etiam Galeno, imperabitur, a cuius potu frigida hauriatur, quæ vini vaporibus reprimendis sit satis. Mox de vacuatione & alteratione cogitandum. Vacuatio, præmisso clystere blando, aut cathartico, perficitur sanguinis missione ex cephalica e directo, nisi vel plethora consilium immutet, & axillarem secandam indicet, vel solennis alicuius vacuationis, vt mensium & hæmorrhoidum suppressio, venam ad malleolum positam pertundere iubeat, vel prępingui in corpore humeralis non apparentis loco mediana secetur, vel denique aluus satis sit fluida. Si vires, ætas, tempus, phlebotomen dehortentur, cucurbitulæ cum sacrificatu scapulis & ceruici affigendæ, quæ etiam aliis post vniuersalē vacuationem malo præsertim anteriora capitis infestante, vsui esse poterunt.

Gal. sub fin. libell. de enchym. & cacochym.

Eadem hic alterantia, quæ in calida intemperie simplici, sunt vsurpanda, hac tamen cautione adhibita, vt si febris affuerit, iis abstineamus in statu & declinatione quæ impensius refrigerādo intercipiant perspirationem illis temporibus apprime necessariam.

Biliosæ cephalal. causa & signa.

Biliosæ cephalalgiæ, interna causa est bilis,

quam inedia, ira, labor, vigiliæ, alimenta calida & sicca congesserint. Signa, dolor acer, pungens & erodens, grauitate paruus, ingens capitis ardor, os amaricans, flauitie pallens facies, & velox pulsus, insomnia.

Curatio cephal. biliosæ.

Victus non ita tenuis, vt in sanguinea, præscribendus, maxime si æger sit natura biliosus. Naturis enim biliosis inimicissima inedia. Qualitate sit frigidus & humidus, vt in superioribus.

Mox antecedens causa reuellatur clysteré refrigerante, in quo chalagoga sint dissoluta. Vt,

℞ malu. violarię, lactuc. end an. M. 1. semin cucurb. melon. portul. an. ʒ. 2. flor. nymphęæ M ß. hord. p. 2. fiat decoct. ad ℔ 1. Incolatura dissol. casl. ß. 1. vel casl. & cathol. ana ʒ. ß. sacchar. & mell. viol. ana ʒ. 1. olei violacei ʒ. 2. ol. nenuphar. ʒ. 1. f. clyster.

Vel potionem lenem, aut etiam paulo valentiorem imperasse proderit, præsertim si bilis turgens, & velut furiosa vrgeat. Qualis hæc:

℞. rad. oxalid. gram. polypod. quern. an ʒ. 3. lactuc. nouell. cichor. totius, summitat. lupuli, endiu. ana M. ß. tamarind. prun. damasc. an. ʒ. 1. semin. melon. anisi ana ʒ. 2. flor. viol. recent. p. 2 f. decoct. ad dosim. In qua infunde in rhei elect. ʒ. 2. cinam. ʒ. ß In express. diasol. syr. laxatiui ros. pallid. ʒ. 1. vel diaprun. solut. vel electar. de succo ros. ʒ. 2. & syr. de cichor. simpl. ʒ. 1. f. dosis.

Pauperibus solum diaprunum solutiuum

ad

ad ʒ. ß. vel ʒ.ɜ. datur in aqua cichorii, vel endiuiæ dissolutum. Bilios us succus si multus sit in vasis nec dolor a purgatione mitescat, sanguis adimendus, qui refrigerationem inducendo doloris sedationem ferat. Parce tamen detrahitur, quod eo vacuato laxatis veluti habenis, bilis incandescat ac efferueat Itaque ad diffflationem potius & refrigerationem, quam ad euacuationem, biliosis in affectibus mittitur sanguis. Plus enim commodi ex refrigerato corpore percipitur, quã incommodi ex sanguinis vacuatione.

Interim topica etiam ab initio non sunomittenda, quæ & valenter & affectus magnitudini conuenienter, reprimant, facto tamen a mitioribus ad vehementiora progressu. Vt,

℞. olei ros. vel nenuph. ʒ.ɜ. aq. plantag. viol. cer. alb. ana. ʒ.ß. misce pro litu frontis & temporum. Vel ℞. ol. ros. & nenuph. ana ʒ. aq. solam ʒ. 1. populei, vel cerat. refriger. Galen. ʒ.ß vel vtriusque ʒ.ɜ. aceti tantillum, f. vt supra.

Isthæc remedia si intolerabilis eludat dolor, ad narcotica veniendum, sed quæ neque ita sint valentia, nec diu hærere permittenda sint.

Quod si iteranda purgatio videatur, edomanda in primis bilis, vt trahenti facilius cedat medicamento. Id præstabunt zulapia e syrupis & aquis conuenientibus instituta, vel

apozemata ex decocto superioris dosis, in quo syr. viol. de cicho. simpl. vel similes sint dissoluti Dosis eadem purgando erit.

Fere si vi vigiliæ torqueant. Tum conferet frigida odorari. Vt,

℞. ol. viol. & nenuphar. ʒ. ß. aqua ros. succ. portul depurari ana ʒ. ȝ. misce. Pars trahatur per nares Vel. ℞. caphuræ gran. 8. aut ℈. ß. dissol. in aqua ros. quam æger odoretur sæpe. Vel. ℞. flor. viol. ros. rub. nenuph. ana ʒ. 2. caphuræ ℈. 1. cum gummi tragacanth in aqua ros. dissoluto f. pom. odoriferum. Vel hæc potio hypnotica exhibeatur. ℞. syr. nenuph. & papauerini ana ʒ. 6. cum aq. decoct. lact. & portul. f. potio danda dormituro.

Materia biliosa quia facile ob leuitatem, raritatem & tenuitatem exhalat, vix vllas sui reliquias in capite superstites facit, quæ diaphoreticis egeant.

Pituitos. cephal. caus. & signa.

Pituitosæ cephalal. interna causa est pituita, externa, victus frigidus & humidus, deses vita, somnus multus, curarum vacuitas, satietas assidua. Signa, grauãs & tensiuus dolor cum totius corporis grauitate coniunctus, magna in somnum propensio, pigritia, albicans facies & œdematosa, frigentia tempora, oculi, nares, os humentia, nulla sitis, pulsus paruus, pituitosum temperamẽtum, ætas, anni tempus, cæli constitutio, &c.

Curatio cephal. pituito. Gal. cap. 1. lib. de atten. vict. ratione.

Victus sit calefaciens, tenuans & siccans, quo leuantur omnia corpora, quæ frigidis

scatent, lentis & crassis humoribus. Potus sit vinum, non generosum quidem (nam vaporosum) sed medium. Secundum guaiaci decoctũ, aliquot aromatibus conditũ nonnulli vino putant præferendum, alii hydromeli simplex vel in quo thymum, pulegium, saluia incocta sit.

Purgatio a catapotiis lenioribus incipiat, quæ & repurgent ventriculum, & aliqua materiæ parte caput exonerent.

℞. massæ interioris pil. ex hiera simplici & pil. assaieret ana ℈.2 excipiantur syr. e stœchad. fingantur pilulæ molles. Vel ℞. cathol. & diaphœn an. ℥. ß. oxymelit. simp ℥. ß. aq. absinthii. & beton. vel salu. f potus.

Hic raro sanguis mittitur. Si quid tamen phebotomem suadeat, ea temperanda erit. parciore ducto sanguine, ne frigidus affectus ingrauescat Dein pituita, quia tenax & cõtumax, vti fere crassa, lenta, & expulsioni minime est apparata, incidi, tenuari & tergeri vult. Id consequeris zulapiorum, aut apozematum vsu.

Gal. partis 10 ca. 1 lib. 2. de compo. pharm. κατὰ τόπου

℞. syr. e stœcha. oxymelit. simp. vel syr. capil. vener an. ℥ 1. aquar salu. & beton. ana ℥. 2. vel 3. f. zulap. pro dosi. 2 mane & vesperi sumendis.

Vel apozema tale paretur. ℞. radic. quinq. aperit. ana ℥. 1. radic. ireos, acor. an. ʒ. 2. cartha. ʒ. 6. fol. hisso. maiora beton. calamenth. origan. capil. ven. borrag. & buglos an M. ß. semin. anis. fœnic card. glycyrrh ras. an. ʒ. 2. flor. anth. stœch. viol. salu an. p. 1. fiat decoctio ad ℔. 1. In colatura dissol. syr. de byzantiis & de quin. radic. an. ℥. 2. vel syr. de hysso. & oxymelit. simp. tantũdem.

f. apozem. clar conditum cinam. aut nuc. mosch. ʒ. 1. pro dosib. 4.

Si febris fuerit, radice fœnic. gram. & oxalid. contentus eris, omissis calidioribus, & calidas herbas cum contrariis benè temperatis vsurpabis. Si purgans esse volueris superius apozema, addes in fine decoctionis agaricum, sennam, & id genus purgation. Vel post præparatos tantum ab apozemate humores hæc potio imperatur.

℞. Agar. recens troch. ℈ 4. vel ʒ. 1. fol. sennæ mundat. ʒ. 2. infundantur in hydromelite, vel in dosi prædicti apoz. addit. zinziber. gr. 3. In express. dissol. diacart ʒ. 2. syr. laxat. ros. pal. ℥. ß. f. potio.

Robustioribus ægris pilulæ valentiores cum syru. aut aquis, in quibus nonnihil turpethi sit maceratum emolitæ, præscribuntur. Post vniuersalem purgationem sequitur particularis, quæ etrhinis apophlegmatis. litubus, sacculis, embrochis, cucuphis, affixis cucurbitulis perficitur, quæ omnia sunt fusissime ab Hollerio tradita.

Melanchol. cephal sign. & curatio.

Melancholica cephalalgia his proditur signis, plumbeo liuore, frigore modico, graui, obtuso, perseuerante dolore, somno leui, depresso pulsu ægri temperamento melancholico. Vitæ modus idem fere, qui in pituitosa. Purgantia accommodata melancholico succo huc referenda, catholic. confect. hamech. pil. de fumaria Eodem pertinebunt

apo-

apozemata bilem atram præparantia, & alia eiusmodi, ex aliorũ affectuum melancholicorum curatione petenda. Si consortii seu sympatheiæ lege caput afficiatur, vt cum a toto corpore, aut aliqua parte vitium manat, quod ipsi capiti fit commune, primario affectui primum, dein capiti consuletur.

De [a] diuturnis capitis doloribus. CAP. 2.

IN *diuturnis capitis doloribus intemperies causa est, vel solutio continui. Intemperies, vt dictum est, sine materia, quæ vbi firmata est, ægerrime curatur: vel cum materia. Atque hæc fere frigidus* [b] *vapor & flatus, vel materia crassa est & frigida. Flatus aliquando ex inopia caloris & materia alimenti, aliquãdo alimenti vitio, nonnũquam vitio pituitæ crassæ & viscidæ, quæ membranis inhærescit, vnde vehemens* [c] *distentio membranarum, vt inde suturæ relaxentur. Atque hic sensus primum frigoris, quãquam aliquando agitatione materiæ & putredine calor succendatur, vbi iam febris, & aliquando inflammatio succedit. Sed sine his quasi malleolis obtusis, acutis, feriantur, dolent.* [d] *Rarius arteriarũ vitio & bilis permixtæ flatibus, aut aliis de causis. Ex signis iam dictis, antecedẽte vita, temperamento cum totius corporis, tum præcipue capitis, deinde etiam viscerum & aliis de causis requirendum.*

Iam diuturno & contumaci morbo, postquam solennia remedia fuerint celebrata, caput tõdatur

a De cephalæa vulgo dicta, quæ est cephalalgia contumax, & diturna, cum maximis coniuncta paroxysmis, leui de causa obortis.

b Crassus qui exitum non habet.

c Quod est symptoma flatus.

d Quod deprehenditur ex colore, charactere, habitu & actionibus principibus. natural. & vitalib.

aut radatur ad cutem, tum fortioribus utemur remediis, quale est oleum de castoreo, & euphorbio quod confici oportet ex ℔. 1 olei de keiri, & ʒ. ß euphorbii, vel castorei, quale hoc est.

℞ olei de keiri ℔ ß ceræ ʒ. 1 ß. liquefiant in vase duplici, deinde insperge euphorbii drach. 2. plus minusve.

Oppugnandus quoque morbus est [a] masticatoriis, apoplegmatismis, caputpurgiis, errhinis, pomis odoratis, sacculis, vel cucuphis.

a Humore capite masticatoriis non est euocandus iis. qui sunt angusto pectore & tabi obnoxii.

Masticatoria.

℞ mastichis ʒ. 2. piperis ʒ 1. radicis capparis ʒ ß cum aceto scyllitico formentur tres pilulæ, teneat in ore & mandat. Idem facit illud.

℞ staphysagriæ pulueriſatæ, condisi ana ʒ. 2 excipiantur melle, fiant trochisci, teneantur in ore.

Aliud,

℞ pyrethri, staphysagriæ an. ϑ 2. liquiritiæ ϑ. 1. mastichis ʒ. 1. fiant pilulæ.

Apophlegmatismi.

℞. sinapi ʒ. ß. hyssopi P. 2. fiat decoctio in vino rubeo cum modico melle, fiat gargarismus.

Errhina.

Errhinum caputpurgium fit ex succo, vel aqua maioranæ betæ, anagallidis, cucumeris agrestis, adiecto pipere, castoreo, euphorbio, elaterio, [b] helleboro, condiso gallia [c] moschata, pyrethro, pane porcino, sinapi, moscho. Succi itaque tepidi & excepti vola manus naribus attrahuntur, pulueres insufflentur in nares, aut alicui oleo commixti illi-

b Albo.

c Fiunt hi trochisci ex ligno aloes, ambra & moscho.

nun-

nuntur, vt oleo de costo, de spica, irino, & simili. Delicatis additur modicū moschi, aut ambræ, quale hoc est.

℞. olei de spica vnc. 1. elaterii drac. 1. in diuitibus adde mosch. gr. 2 illinuntur nares interiores.

Aliud.

℞. succi maioranæ ℥. 2 succi betæ ℥. 1. aceti scyllitici ℥ ß. misce, fiat errhinum, attrahat tepidum naribus. Vel,

℞. piperis, castorei an. ℈. 1. hellebori, gallīæ moschatæ ana ℈. ß. f. pulus. Modicum insuffletur in nares.

Pomum odoratum.

℞. Cinnamomi, caryophyllorū, nucis moschatæ, ligni aloes pulu. maioranæ, an. ℥. 2. gallīæ moschatæ ℥. 1. moschi, ambræ ana gr. 2 fiat pulvis omnīū, deinde cum ladano & masticke agitatus in mortario cum modico oleo de spica, de costo, de ben, fiat pomum.

Cucupha.

℞. sem. cumini, & fœn. baccarum lauri an. ℥. 2. nucis moschatæ, cinnamomi, caryoph. an. ℥. 1. gallīæ moschatæ, masticis, sandaracha ana ℈ 2. Fiat pulvis omnium pro [a] Cucupha facta cum rasura scarlatæ. Extrema remedia sunt raso capillo Sinapismi, Dropaces, Phœnigmi, Casteria & Paracentasis, Seton, vitatis nervis. Sed de his alio loco.

Curatio [b] sode per [c] communitatem.

℞. aloes optimæ ℥. 1. cina. xylobalsami, asari, spicæ nardi, masticis ana gr. 6. croci gr. 4. fiat

a Præstat sine cucupha pulueré capiti inspergere.

b Diuturni capitis doloris.

c Per vteri, ventriculi, hepatis sympathiam, vel etiam a toto corpore reliquo, suppressis aliquando hęmorrhoidibus mensib. in mulieribus, aut alia vacuatione, vt stercoris, sanguinis e naribus, &c.

pulus, detur cum ʒ. 3. aut 4. aquæ, aut seri lactis.

Proportio aloes est centum ad sex. In delicatioribus vero, loco aloes debemus imperare ϑ. 4. Rhabarbar.

Si sit a reliquiis luis venereæ, decoctum guaiaci, & accommodata topica vsurpabuntur secundum rationem. Materia vbi pertinax, emplastris mercurialibus & vnguentis locus erit.

A carie subiecti ossis, vel abscessu dolor certo loco designatur, cutis ab osse tandem discedit. Cutem in crucem incidito, materiam vacuato, osræ dito, murito. Maior est læsio, cum secunda in lamina vitium delitescit, vel osse interiore, vbi tantum excisione ossis est opus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Masticatoriis vtendi modus. Masticatoria quibus infesta sint.

Masticatoria] Pituitam purgant ex attrahentibus parata, vt pyrethro, staphysagria, cubebis, &c. Digerunt ex resiccantibus magis quam calfacientibus, vt mastiche, nuce moschata, &c. *Modus vtendi* est, vt sacculis reponantur, aut excipiantur ficubus, cera alba, aut vino incocta contineantur ore, aut per se sumantur. Nocent; si fuerint vlcera in ore, vel faucibus, vel pulmones opportuni vlceri, phlegmoni, fluxioni Tũc errhina commodiora, quæ materiam deducant, ad nares. Nam etiam si humor illectus e capite, vel mungendo, vel expuendo repurgetur, fit tamen humori consuetum iter, & noctu inter dormiendum ad partes infirmas delabitur. Tempus vtendi matutinum, & ante cibum.

Masticatorii vtendi tẽpus.

Errhina ex quibus comparentur.

Errhina.] Sicca ex acri materia fiunt, elaterio

pipe-

pipere, sinapi, helleboro, melanthio, cyclamino, maiorana sicca, pyrethro, hyssopo, thymo, satureia, anagallide, & similibus. Liquida ex iisdem exiccatis, vel liquore mixtis, succo betæ, foliorum hederæ, quibus & arida permiscentur. Sicca insufflantur corniculo, vel fistula, vel inspirando trahũtur, vel excepta oleo illinũtur, vel ex aceto, aqua maioranæ, hyssopi, aqua vitæ inuoluta linteolo raro in formam noduli admouentur naribus, liquida attrahitur tepide. Efficaciſſima sunt, addito scammonio & farina excepta, vt adhæreant. Post horum vsum, si mordicatio percipiatur, lac muliebre in nares iniiciendum, vel oleum violatum. Tempus vtendi matutinum, longe a cibo, a balneo, vel aliter laxata cute. Ab imbecillioribus paulatim transeundum ad fortiora, vt euphorbium, elateriũ, lacte, mucaginib. butyro prius temperata. Nocent oculis imbecillioribus, & iam laborantibus, atque vbi nasus opportunus est vlceribus, vt aliquando in lue venerea, tum satius gargarismatis vti, quæ ab oculis diuertunt. Sternutatoria nocent in defluxione ad pulmones: iuuant, quibus caput vaporibus repletum est, & quib. iam tenuata, incisa, & incocta est materia. Adhæc caput anterius per nares, medium per choanã & palatum, posteriũs per nuchã, neruos, & venas magis purgatur.

Cucuphæ.] Puluis capiti inspersus commodior, excutitur, & nouus mane reponitur. Cucuphæ semper eædem adhibitæ & sudore ac pinguedine imbutæ, sæpius nocent. Sunt tamen loco pilei. In dolore pertinaci fotus, emplastra, sinapismus, saliuatio cũ mercurio, venæ particulares sectæ, cauteria, vel emplastra, quæ metallica recipiant actia, & exulcerent, mixtis tamen deterioribus, ne nimiũ poros obstruant, conueniunt. Et hæc quidem magis, vbi propinquum est capitis vitium, & primarium.

ANTO. VALETII EXERC. II.

CEphalæa, seu contumax & perseuerans capitis dolor causis & signis a cephalalgia non differt, sed sola magnitudine causæ. Si tamen spiritum φυσώδη (flatuosum vulgo vocant) causam habeat, splendente facie, tumore, turgido dolore, aurium tinnitu, vertigine, volatu insomnio, magis internoscitur.

Idem remediis profligatur quibus cephalalgia pituitosa, nisi quod valentiora requirit, vt est fere crassa magis ac viscida materia. Prima purgatio erit huiusmodi.

℞. mass. inter. pil. de agar. ʒ. ß. mass. pil. aureat. & cocciar. ana ℈. r. emolliantur simul cum syr. de stœchad. f. pilul. molles. c. noctu a primo somno.

Mox conuenienti apozemate præparanda materia, quale paulo ante descriptum est. Nonnulli apozematum loco decoctum guaiaci, aut salsæ parillæ vsurpant ad sudorũ prouocationem. Vt.

℞. sals. parill. ʒ. 2. ß. macerentur in aq. fontan. ℔. 8. per 12. horas super cineres calid. Bulliant postmodum vsque ad tertiæ partis consumptionem in vase terreo, plumbato, & bene cooperculato. Fiat colatura, qua vtatur singulis matutinis hora quinta. Dosis sit ʒ. 6. Alii in ℔ 12. aq. macerant sals. parill ʒ. 4 vel 6.

Efficatius decoctum habebis ex interioris

guaiaci

guaiaci ℔. ß. & corticis eiusdem ʒ. 2. ex arte maceratis & coctis. Vsus erit per dies 8. 9. 15. pro consulti medici arbitrio. Malagma superioris decocti, cui additae sit salis parill. ʒ. 1. coquitur in ℔. 12. aquæ, vt potui detur, vini loco. Et quia subinde purgandum, poterit hæc pilularum massa concinnari, de qua alternis diebus ʒ. 1. aut ℈. 4. capiat.

℞. massæ inter. pilul. sine quibus, & cocciar. ana ℈. 4. agaric. recens trochisc. rhei elect. pul. ana ℈. 2. aquæ infusionis ℈. 1. turpethi in aqua beton. vel salu. infusi cum gr. 6. zinziber. f. massa pil. c. vt dictum est.

Erit quoque locus clysteribus acrioribus, pituitam deorsum auertentibus. Qualis hic erit.

℞. mal. bismal. parietar. mercur. ana M 1. fol. centaur. paru. salu. hysop. maioran. origan. ana M. ß. sem. anis. fœnicul. ana ʒ. 2. florum anth. aneth. chamæ. melil. ana p. 1. f. decoct. in hydromelit. ad ℔. 1. In colatur. dissol. hieræ picræ benedict. laxa. ana ʒ. ß. vel ana ʒ. ß mellis anthos. sacch. rubr. ana. ʒ. 10. olei chamæm. & aneth. an ʒ. 1. ß. f. clyster.

Interim toto curationis tempore non negligenda particularia, vt errhina, apophlegmata, &c.

℞. puluer. nigell. Rom. maceratæ in aceto forti ll. per 24. hor. ac exsiccatæ ʒ. ß. succi maioran. cum pauc. vino alb. extract ʒ. 1. Pone in phial. pro caputpurgio indendo in nares quotidie mane.

Eodem pertinebunt gargarismata, sternutamenta, suffitus, frictiones capitis cum linteo aspero. Quod si neque his, neque illis præsidijs cesserit dolor, postremum erit remedium cauterium cerui ci, vel brachio ad musculum deltoida vocatum, qua vena perreptat humeralis, affigere, quo commode deriuari, ac retrahi materia possit.

a Aristotel. sectio. 2. problematum.
b Hippocr. aphor. 5. li. 5.
c Vt ex radice cyperi, acoro vero, caryophyll. absinth. mentha, origan. fit sacculus ventriculo admouēdus.
d Vomitione & fotu.
e Hi cum exitum non habeant, distentione dolorē pariunt.
f Sect. 6. li. 2. Epidem.
g Gallorum testes nō sunt veterū, sunt enim virosi & efferti.

De dolore capitis ab ebrietate. CAP. 3.

EBrietas a grauissima adfert symptomata, eaq; partim subitanea, partim longo tempore contracta quale istud est annotatum b ab Hippocrate. Si quis ebrius repente obmutuerit, &c. & quæ a Galeno annotata sunt cap. 5. lib. 5. de locis affectis, epilepsiæ, dementiæ, conuulsiones. Si dolor capitis solius a crapula hesterna, motus & crudum vinum in stomacho restiterit, vomitus, aut male vomentibus ieiunium, c ventriculi fotus, & illitus, qui concoquunt, remedia sunt. Vbi vacuus d venter est, & tamen e vaporibus dolor commouetur, non sine ratione vulgo persuasum, vini noxam vini potu emoliri, quia inde vapores crassi dissperguntur eo modo, quo dolores oculorum inde ortos scripsit Hippocrates f meraca potione discuti. Somnus, inedia, quies optima, cibi euchymi, qui facile coquantur, g gallorum testes in aqua hordei cocti, pulli columbarum, pisces saxatiles & mollicarne. Si aquæ potus noxius, vtatur hydroroſato cum cino gra-

natorum, Zulapio Alexandrino, malus & pyrus adstringentibus in vapore coctis. In doloris incremento & vigore, quiescat, in declinatione vmbroso loco, si caleat, obambulet aut calido, si frigeat. Ante cibum diutius & paulo celerius obambulandum, a cibo lentius & breuius, idque duabus post, aut tribus horis. Ebrietati naturali quadam proprietate repugnant amygdalæ amaræ, brassica, cuius meminit Theophrastus quarto de historia stirpium. In principio siquidem crudum vinum concoctum, vel reiectum fuerit, vtere iis quæ æstum sedant, in declinatione balneum, itemque litus ex oleis sine calore multo digerentibus proderunt.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

κραιπάλη, Hippocrati dicitur hæc affectio. nostris crapula, omnis nimirũ noxa e vino contracta, præsertim in cerebro, ἀπὸ τοῦ κάρηνον πάλλεσθαι. Nec mirum grauissima symptomata vini immoderata potione induci. Cum enim sit temperatura calidum, substantia tenue, vel non admodum crassa vtroque sursum repit, tenuitate prompte omnia penetrat, & in substantiam nerworum ingreditur, ac vaporibus caput & cruditatibus replet, vnde vniuersum corpus necesse est varie affici. Sed quomodo vini noxam eiusdem potio persanat? Nimirum quæ mala suæ substantiæ tenuis copia inuexit, eadem sua qualitate tollit calefaciendo & exiccando. Sin minus, periculosa omnia subsequuntur.

Galen. commen. in Aphor. 5. lib. 5. Aph.

Vini potio immoderata quæ grauissima symptomata inducat.

ANT. VALETII EXERCIT. III.

EXcitatur a temulentia cephalalgia, vini generosi & largius epoti vaporibus calidis caput opplentibus. Restinguitur inedia, somno multo, adstringente, frigidoque cibo qui vaporum ascensum coerceat. Initio confert aquæ tepentis haustu vomitum ciere, si vinum incoctum adhuc in stomacho fluctuet. Quod etiam post concoctionem caput indolescat, refrigerantibus & repellentibus, vt oxyrhodino, vtendum. Non semper tutum ad discutiendam ebrietatem vinum exhibere. Cerebrum enim si incaluerit, dolorem auget. Cornu ceruini rasura cum aqua pota naturali quadam & inexplicabili proprietate ebrietatem sedat. Creditur & hic puluisculus ad eandem prohibendam, & ad sistendam plurimum facere.

℞. coriãd præpar. gran. oxyacanth. sem. bras. sic. cydon. plantag. spodii ana. ʒ. 2. Ex hoc pulu. dentur ʒ. 2. cum succo adstringente, vt limon. granat. aranc.

Fabulosum est, quod medici veteres de polygono coronæ instar capiti imponendo protulerunt.

De dolore capitis a perfrictione. CAP. 4.

NOn concidit facies, sed est [a] *decolor, tardior mens & animæ* [b] *functione frigidis non iuuantur, sed calidis. Calefaciunt oleum rutaceum, irinum, de spica, de terebinthina, costinum, quibus*

hie-

Cephalal. ab briet. curat. Paul. Aegin ub finem. ap. 4. lib. 3.

a Nam quæ sunt propinqua & vicina, itemque cõmunia, ea primum & maxime affici solent. Hip libr. de humor.

b Naturales, animales.

hieme rigida, & vbi calore maiore opus est, styracem, calamitham, benzoinum, euphorbium, aquam vitæ, mithridatium, [a] *theriacam, & similia permiscemus. Affectu perseuerante, raditur caput, aut detonditur, paulo crassiora medicamenta, quam in æstu, adhibentur, sed tonsis, & capilio pauco, aliquo tamen tectis, liquidiora. Ceratum de euphorbio, ex olei anethi ʒ. 10. tribus ceræ, vna euphorbii.* [b] *Sinapisinis capitella, diachylum ireatum & similia conueniunt. Non est vtendum phlebotomia cucurbitulis remediis luis venereæ, vbi sola intemperies est. Alimenta, vinum tenue, cibus calidus,* [c] *balneum, motus, loci calidi habitatio, odor suauis, calidus,* [d] *illitus narium, auris frictio.*

a Deturæthe
riaca ad ma
gnitudinem
auellanæ, ho
ra somni.
b De his cap
5. lib. 3. Inſti
tut. Chir.
c Cum vni
uersale, tun
particulare.
idque ex ce-
phalicis.
d Hic oleo
irino perfic
poterit.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

De hoc dolore a frigore, lege Aurelianum primo Chron. Raro huiusmodi dolores ex sola intemperie fiunt, & si fiant breui materiam accumulant, præsertim in plenitudine laborantibus, & cacochymis.

ANT. VALETII EXERCIT. IIII.

CApitis dolor a frigore suis causis & signis satis innotescit. Vini subtilis & oligophori potu moderata corporis motione, & aliis calfacientibus, ab frictionibus ex linteis calentibus, iuuatur. Caput in primis sacculis foueatur.

Cephalalg. a frigore cu-ratio.

℞. furfur. macr. ℔. ß. milii quart. 1. salis friat. ʒ. 1. tostefiant omnia simul in sartagine, fiant

facculi duo interpuncti, vt decet, qui alternatim mane & sero capiti admoueantur. Efficatiores erunt additis cephalic. herbar. puluerib. seminib. calid. vt. ℞. furf. maer. mil. com. sal. vt supra, salu. maioran. sic. contus ana M ß. sem. anis. fœnic. contus. ana ʒ. 1. baccar. laur. iuniper. ana ß. omnia simul in sartag. torrefiant, dein ex his duo, vt ante, facculi parentur. Vel. ℞. beton. salu. rosmar. ana M. 1. flor. anth. stœchad. chamæmeliloti, summitat. aneth. ana P. 1. f. facculus, qui bulliat in æquis aquæ & vini partibus. Expressus capiti admoueatur, ieiuno ventriculo.

Ab his ad litus pergendum. Parabuntur linimenta ex oleis ab auctore præscriptis, paucula cera addita. In quibus cauendum, ne sit præceps ad vehementiora transitus. His omnibus tentatis si superstes fuerit dolor, certissimum dabit residis materiæ purgatione excludendæ argumentum.

A siccitate sola infrequens est capitis dolor, qui si accidat, vehemens animi contentio, insignis aliqua vacuatio, immodica Venus, & similia incusanda sunt. Ex depresso faciei charactere propalam explicatur. Humido victu, pleniore, qui deperditam substantiam instauret, somno liberiore, vita curis soluta percuratur. Si litu visum fuerit opus, ex olei amygdal. dulc. axung. butyr. rec. æqu. partibus cōpingetur, quo frons & tempora illinentur.

Cæterum si capitis dolor ab ictu ad cranium & membranas pertigerit, curatio a chirurgia petetur. De

De vertigine. CAP. 5.

Δῖνος Græcis, vertigo nobis, cum caput [a] *circumagi videtur.* σκοτόδινος, *cum etiam tenebræ* [b] *oculis offunduntur, aut spectra* [c] *rubentia quæ denuntiant* [d] *Maniam; aut rubore saturata, quæ Epilepsiam, ex inordinato motu spirituum & flatuum. Hæc omnia aliquando gignuntur in capite, aliquando ex* [e] *inferioribus partibus corporis huiusmodi spiritus efferuntur. Quod iis fere contingit, qui cruditates colligunt, quibus sæpius hepar calidus est, quibus ex hepate in ventrem regurgitat* [f] *bilis, quibus præsertim arteriosum genus intemperatum est, plenũ feruido & spirituoso* [g] *sanguine. Itaq; Theophrastus libello de vertigine spiritum & humorem capitis ouo comparat, quod cum fusum habeat humorem non continuum, dum crudum est, non circumagitur, dum coctum, vertitur, vnito iam & continuo humore, & æqualiter fuso. Vide Aristotelem probl. 4. sect. 6. Si in capite primum generatur malum, iisdem remediis vtitor pro varietate materiæ, quæ in dolore capitis descripta sunt. Si ab arteriis, arteriæ post aures incidantur. Sed cum sit duplex venarum genus & arteriarum, quæ caput ascendunt, interiores maiores, exteriores minores, siquidem per has fit fluxio, externa remedia, arteriotomia, venarũ incisio, &c.*

a Sin per idiopatheiam cerebri, siue per sympatheiam

b Quod sit translata ad neruum opticum materia

c Inflammatis spiritibus ab æstu, & incandescente sanguine.

d Modo nulla perturbationis criticæ excusatio possit adferri. Tunc enim ad salutem hæmorrhagiam portendunt.

e Vt a pulmonibus, & ventriculo, quæ tamen cardiogmo distinguuntur.

f Quæ cardiogmum committit, ex aph. 17. lib. 4.

g Cuius inordinatum motum marmarygæ sequuntur.

conferunt, vt ex ca. 8. lib. locor. mal. affect. dictum est. Nã venæ exteriores, nisi rami sint interiorum, nõ vacuant interiora. Si a cruditate, ea concoquatur, & tẽperantior vita instituatur. Si a regurgitãte bile. (sæpe enim tenebricosa quędã bilis ex hepate & intestino in vẽtriculum regurgitat) *pilulæ hæ singulis hebdomadibus* [a] *deuorentur.*

℞ *hieræ* [b] *picræ, rhab. elect. agar. trochisca. an.* ʒ ß. *mastichis, spicæ, santali citrini, ros. rub. an. gr.* 7. *cum syrupo ros. fiant nouem pilulæ pro tribus dosibus, sumendis hora ante cibum. Aliis vero diebus,*

℞ *specierũ* [c] *aromatici rosati,* [d] *specierum trium santali an.* ʒ. ß. 11. *saccari rosati quantũ sufficit cum syr. rosato fiat electarium. Reliqua facienda sunt, vt diximus in dolore capitis, secundum materiæ diuersitatem.*

a Ad exhauriendum bilẽ ex vẽtriculo.
b Simplicis.
c Hieme ad cruditatem.
d Vt æstate.
e Vel sacchar. in aqua rosacea dissoluti.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Δῖνος, turbulenta est cõmotio spirituum crassorum, aut flatuosorum, aut solius spiritus cum multo vapore, in anterioribus cerebri ventriculis, σκοτόδινος duobus constat symptomatis, δίνῳ seu vertigine, & tenebrosa oculorum offusione. Inde nomen Græcis compositũ tenebricosæ vertiginis a vapore caliginoso, σκότωμα pro vtroq. sumitur, sæpius pro vertigine. Ab vtroq. differt Epilepsia, tum materia, quæ est humor vel vapor, tum symptomate, quia conuulsionem affert. Hypochyma longe alius affectus ab omnib. Habet enim causam coniunctã in oculo, non in cerebro, nimirum aquam vel fumum. Quicquid ergo turbulentos illos spiritus procreare, vel procreatos cõmouere potest, siue

inte-

internum sit, siue externum, vertiginis causa est. In capite primario affecto causę sunt humores repęte ac veheméter agitati, animi affectiones, omnis intemperies siue arteriarum siue cerebri coctionem impediens, aut corrumpens, prę sertim calida, humores extenuans, et in feruorem agens, aut multos vapores generans, frigida, cruditatis parens, indeq multorum & crassorum vaporum, vnde senũ diuturnæ vertigines apud Hippocratẽ, meatuũ quoq. densitas & obstructio, vnde vapores intercludũtur, & vt in fornace, per ventriculos circũaguntur, naturæ conatus in secernẽdis humorib. per crisim trãslata ad cerebrũ materia post crises imperfectas, mittuntur aut ad cerebrũ vapores ventriculo per inediã, calore alimẽti inopia, humores noxios exagitante, acres incidente, calefaciente, & ventriculũ grauis succis repléte, per cruditates, caloris natiui imbecillitate, qui vapores secernit, secretos dissoluere nequit. Aliquãdo humor illic prauus aceruatur, vel genitus, vel aliũde accitus, vel cibo corruptus cõtinetur. Idẽ fit ab aliis viscerib. hepate, liene, vtero, toto corpore, excremẽtis retentis, hæmorrhoidib. suppressis. Primario caput affici coniicimus, si sensus externi sensim lædũtur, si in nulla parte inferiore vitiũ præcessit. A impuro corpore, cerebro infirmo, si coctionis tẽpore, & cũ a somno surgũt, vehementius vertuntur, si tenuis sit vrina pauca, aluus dura, color cutis similis humori. A vẽtriculo, si nausea, deiecta appetentia, stomachi dolor, & similia præcesserint. Curatio perficitur sublatis causis per contraria sanguinis missione (si cõueniat) e cephalica vel mediana vel basilica, ex arteriis post aures, cauterio. In vaporib. a materia calida primum digerendo, deinde euacuando, postea adstringendo, vapores prohibẽdo puluerib. opiatis, similib. per topica discutiendo, roborãdo, ieiunos reficiendo, optimis alimentis, & cito nutrientib. Nocet capitis

Vertiginis primariæ causæ quæ sint.

Gal. comm. in aph. 3. 1. li. 3.

Vertiginis per protopatheiã cerebri factæ signa. Vertiginis ex partium inferiorũ sympatheia signa.

fricatio nisi post purgationem, vel aliarum partium frictionem. In capite fiat panno sicco, partibus infectioribus, calido.

Hippocr. sen. 33 lib. 3. Prog Gal. Aurel. cap. 2. & 1. Chronicum.

Spectra rubētia] Hippocrati & Aureliano μαρμαρυγαὶ, dicuntur λαμπηδόνες πυκναὶ πυρώδεις spectra rubra oculis obuersantia, e quibus de humore peccante coniecturam facimus. Aliis χαρυγαὶ ἢ μαρμαρίναι. Est autē facilis transitus vertiginis ad Epilepsiam, vnde & veteres paruam Epilepsiam vocauerunt.

ANT. VALETII EXERC. V.

VErtigo duplex, simplex, & tenebricosa. vtraque maioris & minoris ratione distincta. Illa enim leuior, hæc grauior, quoa causa sit potentiore. Vtriusque causæ & signa quibus inter sese iungantur, fuse repetita sunt ab Hollerio ex Galen. cap. 38. libr. 3 de loc. mal aff. comment. ad Aphor. 17. lib. tert & ad sent. 42. libr. quart. de vict. rat. in morbo acut.

Sit primaria affectio, an ab intemperie cerebri calida, arterioso genere intemperato, venis feruido & spumoso sanguine plenis, an sit a frigida, considerandum. Si ab illa, reprimentium vsus, vt oxyrhodini, reuellentium, vt phlebotomiæ, & cucurbitularum longinquis primum partibus, maioris ergo reuulsionis, vt ibiis, dein interscapulio affigendarum indicatur. Veteres etiam arterias se-

cuerunt

cuerunt cum videlicet vapor exteriores per arterias ascenderet. Ante admotas ceruici cucurbitulas aluus blando cathartico, aut enemate subducitur, ne vapor in caput ab his affixis concedat.

Interim sumenda sunt, quę turbulentos sistant spirituum motus, vt zulap. rosac. syr. granatorum de acetos. citri, cum aquis plantag rosar. lactuc. & simil. In causa frigida purgatio ex catapotiis erit ex vsu, vt ex coccijs & pilul. de agaric. æquis partibus mistis, & cum syrupo de stœchad. malaxatis. Huc pertinebunt apophlegmatismata, & alia id genus particularia in cephalalgia pituitosa commemorata.

Commendatur maxime hic puluis. ℞. salu. ʒ. 2. flor. lauendul. hyssop. menth. ana ʒ. 1. caryophyll. nucis moschat. cinnam. elect. zinziber. albi, granor. paradisi, zedoariæ, galangæ ana ʒ. 1 calam. arom. ʒ. 2. granor. iuniper ʒ. 3. granor. pæon. ʒ. 1. fiat puluis, de quo detur. ʒ. 1. mane, & circa somnum. Sunt qui vermem sericum facientem exsiccant, in puluerem redigunt, vertici capitis vertigini & conuulsioni obnoxiis inspergunt, cuius mirabiles effectus esse volunt. Hoc puluere Carolus V. Imperat. frequentissime vtebatur.

Si fiat per ventriculi consensum, purgabitur humor, qui os ventriculi lancinat pilul. de hiera, aggregatiuis, & similibus syrupo

de ablinthio exceptis. Prohibebitur aditu ad cerebrum vapor anisō condito, ex cochleari a pasto dato, puluisculis reprimentibus e coriandr. rosat. cinnamomo.

Interea roborabitur ventriculus sumptis tabellis diarhod. Abbat. aromatic. rosati.

Quod si bilis ab hepate in ventriculū confluat, medendum hepati diluto rhei in decocto hepatico vel aquis hepaticis, syrup. de cichor. de endiuia, tabellis diatriasantal cerato santalino.

a Si modo phrenitis curationem possit recipere, vt nec repente phrenitidis paroxysmus ex diuturna generatione oboriatur. nec phreniticus sit tremulus, aut etiam fanaticus, cū alui excremētis bilioſæ tinctūræ expertibus & impedimento partium, quarum officio vita carere nequit.

b Sine vllo infirmitatis metu.

c Ad causæ coniunctæ remotionē, & antecedentis auersionem.

d Vniuersi scilicet corporis. ad vasa.

e Nisi etiam symptoma prohiberet. f Ne ampla fiat spirituum dissipatio.

g Vel linamento ex aloe, albumine oui & pilis leporum confecto.

De phrenitide. Cap. 6.

Phreneticos ita a curabis. Viribus integris b sanguinem detrahes e cephalica (nisi plenitudo d adsit, alioqui enim oporteret e prius secare iecoriam) angusto f foramine, vt vulnus celerius coalescat. Quod etiam fideliter ligabis, aut g pice obduces, ne temeritate phrenetici dissoluatur, & ita prorumpat sanguis. Obseruandum tempus quo minus furere videatur. Ministris quoque opus est, qui phreneticum contineant alioqui periculum, ne agitatione corporis vena phlebotomum eludat aut amplior adigatur plaga, vel locus turpiter laceretur. Detrahatur pro viribus, vitato animi deliquio. Paulus in iis, qui nimium corpu-

agi-

agitant, venam in fronte, alii venam nasi, Dioc
cles venam sublingua diuidit. Nonnulli sanguisu
gas fronti, temporibus, naso, caluariæ infigunt. Sin
qui auriculas scarificent. Sed hæc omnia non na
si progresso morbo & vacuato corpore tempestiu
ua sunt.

De aere, vbi collocentur, iam olim disputatum
est. Antiqui fere tales ægrotos in tenebris contine-
bant, tum quia in luce spiritus agitati furorem ex-
asperarent, tenebras quoque ad somnum & quie-
tem conducere existimabant. Asclepiades phreni-
ticos in lumine esse habendos dixit, quia tenebra
terreant, quia lucido loco sensus occupantur, atqui
interim mens quiescat. In tenebris vero quietis sen-
sibus, mens altis cogitationib. & visis sese exagitat.
Et propterea idem dicebat nulla re magis phreni
ticos reuocari, quam harmonia & Musica, vt con-
stat ex Athenæo. Sed hoc fere Græcis & Latinis
placuit, vt qui luce[a] offenditur, habeatur in tene
bris, aut mediocri luce collocetur, quem tenebra
ledunt, in luce collocato, qui vtroque pariter of-
fenditur, mediocri luci habeatur. Et si vires valent
lucido magis, si infirmæ, magis tenebroso iuuatur
Hæc & alia plura apud Celsum & Aurelianum
de morbu acutis.

Fuit & alia controuersia de tondendis[b] aut ra-
dendis phreneticis. Asclepiades radi noluit, nec etia
tondi quia videlicet raso capillo aut detonso copio
sior materia in caput attollitur, vnde capilli fruti
cant magis & seges detonsa uberib. prouenit. Tan

a Spirituum dissipatione, & humoris bilioſi orgaſmo.

b Ad arcendam materiã infiingédam & digerendam.

cum oporteat materiam e capite reuelli non in caput attrahi, non erunt tondendi. Hoc vero reliquis omnibus Medicis placuit. Tondendi phrenetici (ab initio) radendi etiam, nisi prohibeat frigus, remissionis tempore, lōgius, a cibo. Sic enim remedia commodius adhibentur, caput leuatur onere & fumi facilius digeruntur. Misso sanguine molliusculis [a] clysterib. (Cauendo a calidis, vt hiera benedicta) vtemur, interim etiam acriusculis, & maxime, si phlebotomia omissa est, qualis hic est.

℞ *decoctionis furfurum* ℔.3. *In qua dissolue cathol.* ʒ. 6. *sacch. rub. mellis ros. colati ana* ʒ. 1. *ol. violati* ʒ. 3. *salis communis* ʒ. 2. *Imperandæ etiam [b] purgationes leues (& in pauca quantitate, ne calfacient & agitent humore) quales descriptæ sunt in dolore capitis ab humore bilioso, aut hæ.*

℞. *succi granatorum acidorum & dulcium ana* ʒ 1. ß. *saccari in aqua endiuiæ dissol.* ʒ. 6. *fiat potus. vel,*

℞ *succi ros.* ʒ.2 *sacchari similiter dissol.* ʒ.6. *leuiter ferueant in calidis cineribus. Opulentos adhibitis ministris continebis, aut etiam vinculis colligabis, vt pauperes. Vincula enim motum retinent, & materiam e capite reuellunt.*

Topica.

Vitandus assiduus refrigerantium vsus, ne in Lethargum commutetur morbus, deinde quia con

strin-

a Ad reuulsionem bilis, talis autem clyster imperari poterit. ℞. decoct. lact. plantag. nenuph. parietar. althææ ℔ 1. In qua dissol. catho. ʒ.6. mel. ros. colati, sac. alb. an. ʒ.1. ol. viol. ʒ. 3. sal. cōm. ʒ.2. fiat clyster.

b Hæc purgatio apte præscribetur ℞ fol. endi. scario. scab. aceto. flor. triū cardia. ana p. 1. tamarind. pass. mund. polyp. querni ana ʒ.3. sem. acetos. melon. cucur. ana. ʒ.1 f. decoct. in qua infunde rhei elect. ʒ. 1. santal. citr. ℈. 1. In expr. dissol. cathol. vel cass. ʒ ß. syr. ros. pal. lax. ʒ. ij. fiat potio.

stringunt poros, vnde fumi in capite retinentur. Licebit vti iis, quæ in capitis dolore calido descripta sunt. Primum quidem repellentibus, deinde iis erit admiscendum aliquid chamæmelini olei.

Apii succus, aut alius fortioris, vt calamenth. & origani, ad resoluendum addi poterit, sed non nisi declinante morbo. Licebit etiam vti in declinatione [a] *oleo, in quo serpillum, & alia eiusmodi coxerint, vt concilietur somnus. Hordeata parentur ex aqua decocti quatuor seminum frigidorum. Perfundatur caput & facies, abluantur pedes & manus, excipiatur quoque vapor hoc modo.*

[a] Addigerendum.

℥. violarum, hordei excorticati, capitum papaueris albi, rad. [b] *mandragoræ ana M. 1. fiat decoctio in aqua purissima. Vbi refrixerit facies ægri, inde abluantur pedes quoq; & manus. Deinde spongia immersa in his, id est, in decocto, subinde naribus admoueatur.*

[b] Musculæ.

Iuscula cum capite vno papaueris albi coquantur, multa lactuca alterentur, vel hoc nodulo.

℥. quatuor sem. frigidorum maiorum, papauer. albi ana ʒ. ß. fiat nodulus, qui imponatur in iusculis. Vtatur cichorio & lactuca elixis, & modico saccharo violato consperfis.

Frontalia:

℥. ol. ros. ʒ. 1. aceti ʒ. 2. populeonis (ad somnum, sed recens esse debet, quia antiquum calfacit) *ʒ. 2. misce pro frontali. Oleum, in quo vi-*

ua torpedo extincta sit, ac deinde coxerit, in quo lactuca coxerit, folia aut capita papaueris recentis, oleum violatum, de nenuphare, de papauere, de mandragora, de cucurbita.

Vel ℞. olei rosarum, nymphæ & papaueris albi, aceti, aq. stillatitiæ soian. & betonicæ ana ʒ. ß. mista agitentur pro embrocha frontis & sinciputis. Item ℞. unguenti populei & rosacei aceto lotorum an. 6. ʒ ß. seminis papaueris alb. & psyllii contusorum, ceræ an. ʒ. ß. malaxentur, & concorporentur in cerati formam, quod inductum linteo fronti circumdetur. Aut,

℞. olei de mandrag. vel de aliquo alio ex supradictis ʒ. 2. populeonis ʒ. ß. aceti ʒ 2. Agitentur & misceantur pro frontali.

Aliud fortius.

℞. [a] opii, croci ana ℈ 1. distemperentur in vini albi, & aquæ ros. ana ʒ. 1. cum linteolo in eo madefacto, fiat frontal.

a Succi papaueris nigri. Cæterum hęc adhibentur, cum symptomatũ summa sunt omnia.

Chelidonii terrestris manipuli 2. vel 3. coquuntur, lana vel stuppis excipiuntur, & raso capiti, emplastri modo, vtiliter imponuntur. Ad id quoque facient odoratus rerum frigidarum. Nec desunt, qui capburam e collo ad cor suspensam commendent.

Conciliato somno, & experrecto ægro, facies abluatur decocto chamæm. & anethi. Non vtendum somniferis, quæ intro sumuntur, nisi vires ualeant, alioqui horum vsu languidus calor extinguitur.

Potio

Potio ad somnum.

℥. syr. de nenuph. syr de papau. an. ʒ. 6. decocti lactuc. ß. 2. fiat potus, detur hora somni. Alia.

℥ lactuc. P. 1. [a] dactylos N. 3. caput vnum papau albi, fiat decoctio ad ℥. 4. In quibus dissol. syr. [b] ros. ʒ. 1 ß. misce, detur hora somni.

Vel. ℥. lactuc. nouell. M. 1. florum violar. nenuph. ana p. 1. seminis papa. alb. sem. melonum ana ʒ. 2. fiat decoct. pro vna dosi, in colat. dissol. syrupi de papau. ʒ. 1. vel eiusdem syrupi, & diacodii sine speciebus ana ʒ. 6. vel syrup. ros. sicc. & de nenuphare ana tantundem, fiat zulapium clarum, condiatur pauculo santalo citrino, vel cinnamom. crassius conquassato.

℥. ros. violarum, absinthii an. ʒ. ß. opii gr. 1, simul mixta, leuiter bulliant, colentur cum ʒ. 4. iusculi pulli, sorbeantur. Quinetiã quoniam phreniticis ab immodica illa vigilia certa impẽdet viriũ prostratio, cõmodum erit, aliis remediis nõ respondentibus, tandem hoc vngũentum præcipere, quod ad omnem ἀγρυπνίαν, seu ex febribus, melancholia, aut dolore obortam mirifice confert. ℥. succi mandragor. violar. seminis hyoscya. capitũ virid. papau. an. ʒ. 12. cicutæ, solani, radic. lactuc. ceræ an. ʒ. 6. mastich. ʒ. 1. opii ʒ. 2. omnes herbæ, semina, & radices oleo viol. vel communi diebus 12. infunde, deinde ad prunas coque, donec herbæ coquantur. Postea cola, Colatis tritum opium immisce. Posti remo ceram & mastichem adiunge. Ad idem olea

[a] Dactyli, phreniticis nõ exhibẽdi, quod vaporibus caput oppleãt.
[b] De siccis vulgo dicti.

crocinum, hederaceum, mandragorinum, populneum plurimum facient. Sic autem populneum parabitur. In vini ℔. 4. olei, si vis. ros. ℔. 3. oculorum populi vere collectorum libræ tres diebus 7. macerētur, quotidie agitentur, leuibus prunis postea coquantur ad vini consumptionem. Capitis dolores abigit efficaciter. Nimium sopitos his remediis ita excitabis.

℞. succi rad. fænug. ℥. 2. ß. aceti albi, in quo nux moschata coxerit. ℥. 1. ß cum spongia ex aqua hyssopi expressa, & rursus madefacta in supradicto succo, fiat errhinum, attrahatur naribus. In eundem vsum pulegium, aut hyssopus teritur, & ex aceto naribus admouetur. Porro quæ adhuc in meningibus superest crassior, aut impactior materia, ea digerentibus est vacuanda. Vacuabitur partim sumptis, vt rheo, myrobolan. & catapotiis conuenientibus, partim admotis capiti temperate calidis, vt oleo rosaceo cum chamæmelino fotu ex decocto maluæ betonicæ, fænicul. alth. lini, fænug. floribus chamæ. aneth. anthos, sambuc. cum spongia, vel cum linteo, vel eidem capiti applicitis, columbis, catulis, lapis, aut similibus animalculis viuis per spinam sectis, & exenteratis. Sed hæc numquam nisi in fine vigoris & declinatione morbi tentanda sunt, alioquin plus attraherent, quam digererent.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Mania, & melancholia, deliria sunt sine febre,

phreni-

phrenitis & παραφροσύνη cum febre. Hæ duæ ſpecies diſtinguuntur continuitate. Nam παραφροσύνη ſymptoma eſt in ſtatu febrium ardentium, cum quibus incandeſcit, & remittitur. Phrenitis vero morbus eſt continuus, febrim & mentis perturbationem inducens. Hippocrati tamen interdum phrenitici dicuntur, quibuſcunque mens oblæſa eſt. Cauſa duplex, vna a bile naturali, id eſt tenuiore ſanguine ad cerebri meningas affluente, & in illis inflammationem, vel etiam in cerebro, ob exitum e vaſis angusto loco coarctationem, & prohibitam tranſpiratio nem procreante, vel feruente duntaxat, vnde Hippocrati deliria ſecuriora cum riſu. Altera e bile non naturali, id eſt, acri & aduſta, quæ quo acrior eſt, & aduſta magis, eo ſæuiora & periculoſiora accidentia inuehit. Signa pathognomonica ſunt, febris, delirium, continuitas. Curatur primum clyſmate molliente & alterante, ſi & per morbi ſæuitiam, & ægri moroſitatem liceat, ſectione cephalicæ, aut eius loco, cucurbitulis humeris & natibus cum ſcarificatione admotis, aut ſectione venæ ſub lingua materia fluente, in ſtatu, venæ frontis. Topicis initio repellentibus, deinde admixtis paulatim reſoluentibus, purgatione bilis, potionibus cordi accommodatis in virium imbecillitate. ſed in bile aduſta humectantibus, & melancholico humori propriis, aluo perpetuo humectata, vrinæ prouocatione (ſi retenta ſit) per admota non calfacientia. Cæterum de venæ ſectione in phreniti de non leuis eſt dubitatio. Etenim Aſclepiades medicos eos trucidare affirmabat, qui phrenitici ſanguinem detrahi imperarent, quod phrenitis non niſi intenta & vigente febre prehendat, ſanguis autem remiſſa febre mitti debeat. Et quidem raro ſanguinem mittimus, quia fere prius

Phrenitidis cauſa duplex.

Hippo. apho. 53. li. 6. Aph.

Phrenitidis ſigna pathognomonica.

missus fuit. & iam viribus delectis incidit phrenitis. Quod si quando sanguis ducatur, animi deliquium vitandum.

Narcoticis caute vtendū.

Oleum de papauere, de mandragora.] His cum iudicio vtendum, ne cerebro natura frigido noxa inferatur, idque in minima dosi, & in principio aut vigiliis. Temperari possum mulieris lacte puellam lactantis, quod frigidiusculum est. Possumus quoq. pannos succis intingere, vel aquis in hieme, & admouere fronti, qui remouendi sunt, vbi incaluerint, & sæpius repetendi. Potest etiam e tritici farina sola cum succo & oleo violarum fieri cataplasma, & fronti non dormientium applicari.

Syrupi de papa.] His quoque non vtemur nisi coacti, & firmis viribus. Cum enim frigidissimi sint, de caloris natiui extinctione periculum imminet. Ad virium robur & conseruationem addantur syrupus violatus, pulueres cordiales, vt de gemmis, diamargariton frigidum, aquæ buglossi, borraginis, & in bile adusta, puluerum loco confectio Alkermes in minima dosi pro imbecillitate virium, & extra veneris fluxum.

Opii vsus quibus in naturis suspectus.

Opii.] Vsus opii in pueris, mulieribus, mollioribus, periculosus est, in robustioribus minus, assuetis, vt quarundam regionum incolis, nullo modo, etiamsi per os sumatur. Guielmus Rondeletius primariæ notæ medicus, & in Mompessulensi Schola Regius professor retulit mihi, vidisse se ab Hispano in summo æstu opii semunciam sine noxa deuoratam. In dolore capitis opium, non croco, qui molestiam & grauitatem inducit, sed nuce moschata, corrigi debet.

ANT. VALETII EXERC. VI.

PHrenitis membranarum cerebrum obuelantium, atque adeo cerebri ipsius, inflammatio, vel exquisita est, & cerebri, meningumque eius propria, vel spuria, cerebro septo transuerso inflammato consentiente, & ex neruis, qui in ipsum sparguntur vitium concipiente. In illa magna & rara est respiratio, in hac inæqualis, a contractione præcordiorum & incendio magno. Vtriusque distinctiones, causæ & signa habentur cap. 3. libro 5. de loc. male affect. libro 2. de caus. symptom. comment. ad sent. 1. sed. 1. Prorrhet. primo. *Paul. Æg. cap. 6. lib. 3.*

Morbus hic, quia acutissimus, celerem petit curationem. Iniicitur clyster e decoct. remollient. additis seminibus frigidis, in quo sint dissolut. cathol. & diapr. ana ʒ. 3 mel ros. & sacchar. alb. an. ʒ. 1. butyri recentis (non enim tam cito, atque olea, inflammatur) ʒ. 4. vel olei violac. & butyr. recent ana ʒ. 1. ß. *Phrenitidis curatio.*

Clystere reiecto, materiæ affluxus, qui tumori & inflammationi incrementum suggerit, reuellendus aperta cephalica, vel suadente Aetio media, vt celerius subueniatur, angusto tamen facto foramine, metu nimiæ spirituum exolutionis, qui in hoc affectu præ sanguinis tenuitate facile dissipantur.

Conuenient deinde repellentia, quæ ſuo occurſu humorem propulſent, eiuſque feruorem contemperent, quanquam in ſtatu, vbi meatuum reſeratione, & humoris diſcuſſione maxime eſt opus, eorum vſus ſit penitus abrogandus.

Purgationum Græci etſi auctores non meminerint, fortaſſe quod exiſtimarint humores motos inflammationem augere, tamen cum bilis ad furorem in phrenitide multum faciat, & in magnis morbis non ſolum ſanguinis miſſione, verum purgatione vti ſit rectiſſimum, hic purgante medicamento, minus tamen calido, medicari licebit, priuſquam ad ea quæ alterant, diſcutiunt, & vapores tranſpirare faciunt, veniatur. Sic itaque purgabis. ℞. expreſſion. ʒ. 2. rhei elect. in decoct. ʒ. ß. 1. tamarindor. & cich. infuſ. cum ϑ. 1. cinam. in qua diſſol. cathol. & ſyr. viol. an. ʒ. 1. f. potio. Pauperibus ſemunciam diapr. ſolu. aut eiuſd. diap. & electuarii de ſucco roſ. an. ʒ. 2. in aqua hordei diſſolues, niſi calidiora hæc exhibere febris vehementia vetet.

Gal. lib. 4. Method.

Longius progreſſo affectu, & commoda erit deriuatio, & a parte laborante vacuatio. Alterum affixis cum ſacrificatu interſcapulio cucurbitulis, alterum ſectione rectæ in fronte venæ, ſtricto prius, vt appareat, collo, conſequimur. Quod ſi conſiſtente morbo

ſpes

ſpes ſit alicuius criſim conſequuturæ vacuationis, nihil molliendum, ne naturæ motum interturbemus, Contra vero ſi natura nihil tentando ſatiſcat, aliqua oneris parte leuanda, clyſtere vel cathartico exhibito.

Mox ad diſcutientia linimenta & fomenta progrediendum, quæ quamuis calida, materiam foras euocando refrigerant. Parabitur ex moderate calidis, vt chamæm. melil aneth. beton. ſtœch. maioran. ſeminibus aniſ. fœn. & ſimilibus, decoctum, in quo immerſa ſpongia capiti applicanda. Litus ex oleo chamæm. liliac. anethino. Huc referuntur exenterata, vt loquuntur, viua animalcula.

Præterea quia in phrenitide ſuperat calidus humor, & proinde in ea affectione eſt ἀϕηνιασία, eſt quoque & ἀναισθησία, ob vitatam cerebri temperaturam, occurrunt duo grauiſſima ſymptomata, ſomnus difficilis & vrinæ retentio, quæ opem medici requirunt. Somnus conciliabitur hypnoticis potionibus ab Auctore imperatis, vel hordeato, cui ſemina refrigerãt pap. alb. lact. vel portulacæ ſint addita. Subducetur vrina pubis & perinæi fotu, ex malua, biſm. pariet. cham. & mel. in aqua & vino albo coctis.

De [a] Apoplexia. Cap. 7.

Apoplecticum [b] *ita curato. Hominem agitato, concutito,* [c] *fricato. Sæpe enim similes apoplecticis concidunt ex leui obstructione, quæ agitatione corporis discutitur. Ea obstructio a crassis vaporibus esse potest, vel quia pauca materia est, quæ obstruit. Similes quoque apoplecticis* [d] *sunt qui apoplectici & cataleptici verius dicentur ex plenitudine totius corporis, vel capitis, vnde viæ spiritales intercipiuntur. Quibus* [e] *vena brachii interna quidem, si totius corporis plenitudo est cephalica, si tantum capitis, statim aperienda est. Hoc enim remedium sæpe satis est. Eiusmodi historia est apud Aetium capite de catalepsi. Iuueni quidam multi sanguinis derepente mutus factus est. Tres dies integros ita iacuit, quarto die multo profluuio sanguinis e naribus liberatus est. Φοβίαν Graci affectum eum vocant. In apoplexia, quam frigidus & crassus humor excitat, priuatione motus & sensus, ac prope extincta rectrice anima, hominem* [f] *loco lucido & tepido collocato, ac corpus vehementius concutito. Tum* [g] *multa frictio conuenit vnctio ex oleo calente, & maxime earum partium, quæ magis refixerint. Plantarum pedis pruritus,*

[a] De motus & sensus vniuersi corporis priuatione, quæ fit quum spiritus animalis e cerebro exitu prohibetur, & vitalis aditu e corde ad cerebrum.

[b] Si modo apoplexia fortis non sit, sed debilis. Est. n. insanabilis valida apoplexia. [c] Dura frictione, vinculis quoque dolorificis, vt concreti humores fundantur, ac spiritus animalis exitum habeat vitalis aditū.

[d] Ac præsertim is, qui breuiore & crassiore sunt collo, quibus vitalis spiritus aditis ad cerebrum prohibetur. [e] Nam aphoniam sine febre venæ sectio soluit sect. 3. lib. 2. Epid. [f] Vt splendore lucis materia foras euocetur. [g] Ad excitandam naturæ vim, liberanda obstructa, & præparandam materiam,

pruritus, aquæ vitæ cũ nuce moschata in nares injectio, sinapi vulgare illitum, vellicatio barbæ & pubis, salori injectis. In phlebotomia, quæ vel hominem liberat, vel occidit, ita tegerito. Si nihil [a] *repugnat præparato prius* [b] *corpore &* [c] *in tempore venam cephalicam incidito, parum detrahito. Post aliquot horas, si perseueret malum, alteram cephalicam vulnerato, nec ita multum sanguinis detrahito. Hæc vero repugnant, quod aliquando immodica venere, aut alia quauis spiritũ inanitione virtus corporis exhausta est. Hic* [d] *scarificatione, cucurbitulis, sanguisugis toto corpore fixis contẽtus esto, quemadmodum in obesis corporibus, mollioribus & debilioribus, in quibus Venæ* [e] *vel non apparent, vel nõ ferunt phlebotomũ, præparatur corpus, subducto prius ventre, totius corporis fotu ex ol. calido, chamæmelino, anethino, aut simili, aspera* [f] *frictione, concussione corporis & ambulatu, vt sanguis crassior & frigore congelatus recalescat, attenuetur & melius effluat oportetq; iustum vulnus infligere, alioqui subsistet sanguis quanquam non vniuersim, sed interuallis detrahendus sanguis est. Occisio est in remissione, aut quo tẽpore non ingrauescit malũ. Remissio intelligitur liberiore, quã antea, respiratione, pulsu meliore, & vbi partis alicuius torpor cœpit egelari. Alioqui si, quod sæpe fit, aliter venã aperias, aut ægrum præcipitabis, aut nihil iuuabis, exitu materia negato. A phlebotomia spes salutis, si pulsus, respiratio, faciei color, partium frigus, mens, motus, sensus, omnia*

a Vt effœtæ vires nõ sint vt a venere.
b Vt clysftere acri cuius descriptionem paulo post es habiturus.
c Si solius sit cerebri symptoma.
d Effœtis a venere viribus, phlebotomię loco admouendæ sunt cum scarificatu cucurbitulæ, naribus præsertim, ceruici & scapulis.
e Propter earũ angustiam.
f Quæ naturã excitet, & humores fundat.

aut ex his aliqua, in melius conuertantur. Alioqui, si non accreuit malum, ex altera cephalica iteranda sectio est. Quod si ne tum quidem proficiatur, desperatur æger. Secta vena quiescat æger, atque interim stomacho & visceribus consulamus hoc modo.

℞ ol. [a] *de spica ℥. 3. mastich. ℥. 1. liquefiant in* [b] *vase duplici, & cum cyperi, macis, cina. an. ℈. 2 coralli rub. ℈. 1. misceantur cum rasura scarlatæ, aut gossipio applicentur calida. Poterit etiam aliquid syr.* [c] *rosati deuorati visceribus. sic,*

℞. summitatum absinthii M. 1. sem. carui, cumini an. ℥. ß fiat decoctio in olei & [d] *vini an. quantum sufficit. Inde foueatur regio* [e] *hepatis & lienis. Post hæc clyster acris iniiciendus est, ex decoctionis* [f] *capitalis ℔. 1. adiecta sem. carui, cumini, baccarum lauri ℥. ß. Deinde in decoctione dissolue pul hieræ picræ, & diacoloc. an ʒ 3. mellis* [g] *anthosati sacchari rub. an. ℥. 1. salis ʒ. 2.* [h] *olei anethini ℥ 3. Sæpe fit,* [i] *vt resistat clyster, aut per os reuomatur, tum fiat tale suppositorium.*

℞. pul. hieræ diacolocynth. ʒ. 2. castorei, sem. carui & rutæ an. ℈. 2. sal gemmæ ℈. 1. cum melle, q. s. fiat suppositorium bene longum. Quod si nec hoc modo aluus quicquam reddit, cucurbitulis vtendum est, ex libello de cucurbitula. Reddito clystere aliquantisper quiescat æger. Postero die,

℞. pul hieræ [k] *diacolocynt. ʒ. 2. theriacæ* [l] *veteris ʒ. 1. dissol in aqua vitæ & calendulæ an. ℥. 1.*

cum

a Vel olei de absint. & mētha an. ℥. 2.
b Balneo Mariæ vulgo nuncupato.
c Ad arcendos fumos, & inhibendum catarrhum.
d Vt in ℔. ß. ol. & quartar. ʒ. vini.
e Ad excitandum naturæ vim.
f Qualis esse poterit ex origani, calamēt. stœch beton. ham foliorū lauri an. M ß.
g Ex floribus orismarini confecti.
h Vel rutacei, cum effœta intestinorum is languet.
i Motu peristaltico & sub ultim facto.
k Vel simplicis.
l Vt septenis, exoluta pii vi.

cum cochleari, aut siphonæ infundatur in gulam. Antidotus hiera Pachii Antiochi a Scribonio Largo descripta multos olim apoplecticos Romæ liberauit. Hiera Logadii conuenientior fuerit, si a melancholico succo & crassa materia sit affectus. Interim quoque vtendum est remediis, quæ Apoplecticum excitant. Oleum vitrioli plurimum commendatur. Quod si deest, dissoluantur ʒ. 2. vitrioli in ʒ. 1. olei de spica, de costo, de castoreo, de scylla, aut simili hoc modo.

℞ scyll. concisæ in taleolas ʒ. 2. castorei ʒ. ß. vitriol. ʒ. 3. fiat decoctio in olei anethini & vini ana ℔. ß. ad consumptionem vini. Nares & palatum hoc oleo illinantur. Sunt & alia, quæ apud Græcos & Arabes inuenias. Potio.

℞. cast. ℈. 4. mastich. sem. rutæ, santali citrini, nucis moschatæ an. ℈. ß. ponantur in manica Hip. & colentur quater. Cum aquæ vitæ & calendulæ ana ʒ. 1. ß. f. potio, infundatur in gulam. Aqua destillata e nucibus moschatis auribus, palato, naribus, ebibita, omnium est remediorum accommodatissimum. Quod si fiat, cum aqua vitæ destillatio, multo erit efficacior. Hoc præsidium Senectensem Episcopum horas iam 20. iacentem excitauit.

℞ conf. iris, [a] acoriana ʒ. ß. conf. salu. ʒ. 2. diu agitentur in mortario, ex [b] aquæ saluiæ ʒ. 2. fiat fortis expressio cum supradicta aqua vitæ. Traiiciatur per manicam Hippocratis, fiat potus.

℞. capillorum hominis minutim concisorum

a Calami aromatici.

b Aut aquæ vitæ, aut melissophyll.

℥. ß. cast. ℈. 2. helleb. ℈. 1. incorporentur in opopanace, fiat suffumig. Vel parabitur puluis in nares immittendus. ℔ helleb. condit. albi piperis an. ℥. 1. f. puluis. Caput purgiis fortioribus, illitionib. palati ex pulueribus, masticatoriis, [a] apophlegmatismis vtendum. Sed prius suffumigiis & vaporibus materia incidenda. Radendum quoq; caput est, fouendumq; ex oleo calente in quo pulegium, serpillum, alia quoq; eiusmodi coxerint. Deinde dropacibus, sinapismis, [b] sartagine Rhazæ vtendum est. Cucurbitulæ quoq; & sanguisugæ iam bene purgato corpore, conueniunt.

℔ ol. rutacei ℥. 3. picis nigræ ℔. 1. liquefiant in vase duplici, deinde adde pyrethri, sinapi, piperis albi ana ℥. 3. Misce, extende in aluta, calidum appone, renoua priusquam refrigescat.

℔. ficus pingues q. s. leuiter incoque, deinde cum duplo semin. sinapi contunde ad formam emplastri. Appone capiti post fotum conuenientem.

Aliud.

℔. [c] oxycracei vel emplastri de Vigo ℥. 3. fortiter agitetur in mortario cum oleo laurino. Deinde addantur gra. sinapi, pyrethri, staphysagriæ, piperis albi, euphorbii ana ℥. 2. misce.

Rhazes sartaginem calefieri, dum candeat, interdum laudat, & de proximo admoueri capiti. His remediis per longiora interualla vtendum est, aut breuiora, vt res patitur.

Apoplexia secundo aut tertio die iugulat, aliquando [d] primo. Vt ergo celerior est, aut minus

celer,

[a] Horum materia descripta est in cephalalgia frigida.

[b] Vt candenti sartagine excitetur sopita cerebri vis.

[c] Id emplastrū ab aceto & croco nomen habet. Hic vero ad inciden dum & foras euocandum præscribitur.

[d] Vt quæ fortis existit.

celer, ita erunt intervalla remediorum aut longiora, aut breviora.

℞. succi rosarum, mellis albiana ʒ. 3. fiat syrupus secundum artem, loco mellis potest substitui saccharum.

Syrupus mesinus.

Quædam apoplexia fit a multitudine humorum quam plethoram vocant, & ea dicitur, ἀποπληξις, i. interceptio arteriarum & venarum. Eam sanat subita & diligens sanguinis detractio. Potest autem esse repletio humorum, & tamen erit inanitio spirituum, vt in iis, qui Venere immodica statim a cibo vtuntur. Nam in coitu multus spiritus vitalis effunditur.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

In apoplexia homo repente concidit sine motu & sensu. Sic a nobis obseruatum in frigida & Austrina aeris constitutione, Medicum quēdam doctissimum sexagenarium, vltimo Ianuarii die, Lutetiæ a cæna concidisse mortuum, Ruellium Septembri periisse quarto die, sicut & bibliopolam quendam eodem die, via Iacobæa, pictorem quoque mense Aprili, anno 1545. interiisse stertenti apoplexia, eodem mense figulum in suburbio Iacobæo leui apoplexia Paralyticum altera parte euasisse, vtrumque vinosum & macilentum, vt inde intelligas vim ambientis in suscipiente præparato. Eadem fere constitutone temporis videre licuit. Medicum apoplexia paulo ante cænam correptum interiisse repente. Mulieribus quibusdam quo tempore fœtus in vtero animatur atque mouetur, vt 40. die, & in feminis tertio aut quarto mense fiūt apople-

Apoplexia multi repente suffocati.

xiæ leues, vt in Domina Ezelima nobis est obseruatum. Acutissima apoplexia mox iugulat, & spiritum adimit, fortis violentum trahit, tertio loco est, quæ non violentum quidem & intentum, sed inæqualem, inordinatum, & intermittentem, desinitque in paralysim Vnde animaduersione dignum illud videtur, quod scribit Galenus comm. in apho. 51. lib. 6. Quicunque sani capitis dolore derepente capiuntur, & statim muti fiunt, & stertunt, in septem diebus pereunt, nisi febris apprehendat. Quæ sententia etiam scripta est 2. de morb. Interpretatur enim de apoplecticis, qui apoplexia forti laborent, Sed hi fere primo, secundo aut tertio die pereũt. Hinc quoque perspicuum est, ex difficultate respirationis de magnitudine morbi coniiciendum esse. Qua nota etiam distinguitur a caro & catalepsi, in quibus libera manet respiratio. Apoplexiæ nomine non semper in hac significatione Hippocr. est vsus. Fiunt apoplexiæ, vel quia spiritus animalis, qui per neruos descendit, non conficitur a cerebro, ob intemperiem totius substantiæ ipsius, vel quia intercipitur, idque vel a pituitoso humore crasso & viscido, confertim cerebrum irrigante, quales sunt senibus familiares & hieme, vt scribitur lib. 3. Apho. mulieribus minus molestæ ob menstruam purgationem, vel ab humore melancholico, periculosæ, & quæ hominem occupant a quadragesimo anno vsque ad sexagesimum, sicuti docetur Apho. 57. lib. 6. vel a sanguinis eruptione & plenitudine, aut crassis vaporibus cum humore vias spirituum intercludẽtibus, vt in ebriis quibusdam. Omnium facilis dignotio ex propriis cuiusque humoris signis. Si qua a sola intemperie, non nisi longa temporis progressione induci potest. Nullæ vmquam, vel difficulter curantur. Si qua

Apoplexia qua nota a caro & catalepsi distinguitur.

tamen

tamen curationis ſpes, ea fiet primum clyſteribus actibus, ab imbecillioribus initio ſumpto, id eſt, qui fortiter trahentia non recipiunt, vt colocynthidem, quia prius inaniendum, quam a partibus remotis trahendum, ſuppoſitoriis, dum clyſteres parantur, ſanguinis miſſione, præſertim cum venæ tument, & diſtenduntur, ligaturis fortiſſimis & dolorificis, frictionibus aſperis extremarum partium, hæmorrhoidum inflatarum apertione, potionibus excalfacientibus & extenuantibus pilulis diſſolutis in aquis ſæpius repetitis, ſinapi ori impoſito, & diſſoluto in oxymelite, vel bene dicta, vel diaphœnico, vel ſinapi diſſoluto aqua vitæ, & naribus illito, ſale in os iniecto, frictione palati, ſternutatoriis poſt vniuerſalia remedia appoſitis naribus, vt ruta, caſtoreo, galbano, euphorbio, ſinapiſmis, dropace, cauterio, & ſi paroxyſmo liberentur, cocta materia, & educta.

Apoplexiæ curatio quibus perficitur.

Hominem concutito, fricato.] Collum commouendum, fricandum, & contractandum durius, qua parte venæ ſunt & atteriæ. His enim prohibetur congelatio, ſanguis incaleſcit ac tenuatur, melius fluit, & præparatur ad venæ ſectionem.

Vena brachii interna.] Magna inter omnes diſſenſio de venæ ſectione in apoplexia. Arabes initio eligunt ſaphenam, vel malleoli. Sed cum exigua ſit, & valde remota, nec ſanguinis ſatis, nec ſat cito inde reuelli poteſt, poplitis vena commodior, quia amplior, & tutior. Deinde cephalica vtriuſque brachii, ad vtramq. partem exonerandam, poſtea ad derivationem, venæ iugulares, quæ valde tument, anguſto tamen foramine, metu hæmorrhagiæ, ſectio facienda, & cohibendus ſanguis medicamento Galeni ex pilis leporis, aloe, thure, & albumine oui conuenienti ligatura aſſeribus vtrinque ad collum applicatis ſupra iugulares, a clauiculis ad aures,

De vena in apoplexia ſecanda magna diſſenſio.

& a sterno ad mentum, ne prohibeatur libera respiratio. Quod in cane sumus experti eiectis etiam pilis. Venas linguæ aperire non licet, contracto ore. Ex venulis nasi nihil iuuatur æger ob paucitatem sanguinis. Venæ frontis a iugularibus oriuntur, nec tam conspicuæ sunt. Haly Abbas cap. 22. lib. 5 suæ Praxeos non omnino phlebotomen reiicit, nisi hac forsan conditione, vt apoplectici facies non rubeat, non liuescat, aut viridis & repleta non appareat. Eadem occasione Rhazes sanguinem detrahit a iugularibus, vel cephalicis illico, deinde e pedibus, & extremo naso. Sternutatoria quoque reiicienda, cum sit humor in corpore cerebri non in ventriculis.

Cucurbitulis.] Vbi sectio venæ non conuenit, illius loco cucurbitulis vtendum. Quæ si adhærere possunt prope iugulares & quasi sub mento, melius erit, quam in humeris aut dorso. In hypochondriis nocent, impediendo motũ musculorum abdominis in respirando, nisi extra paroxysmum. Loco cucurbitularum multæ sanguisugæ, cornicula applicabuntur cum scarific. Cucurbitulæ hypochondriis non affigendæ in accessionibus apoplecticis.

Theriaca veteris.] Minus conuenit tum propter adstringentia, quæ multa recipit, tum ob vim opii non omnino consumptam vetustate. Hæc omnia humorem cerebri corpus irrigantem altius impingunt. Horum loco detur ℥. 1. coccia-rum dissolutarum in aqua vitæ, vel castorei ℈. 1. aut 2 tum piperis, zinziberis & euphorbii momentum. Expurgato tamen cerebro conuenire possunt. Cæterum apoplexiæ & omnium affectionum frigidarum febris remedium est, vt constat ex aphorismo 51 libri 6. & sentent. 5. 2. Prorrhetic. de Numenii filio. Sed oportet fe-

brem

brem neq; leuiorem esse, quam quæ possit morbum tollere, neque grauiorem, vt quæ ægrum interimat.

ANT. VALETII EXERC. VI.

Apoplexiæ magnitudo vnde.

APoplexiæ magnitudinem respirationis noxa indicat quę quo maior est, eo morbum grauiorem, magisque periculosum esse ostendit. Hinc est, quod Galenus quatuor fecerit epilepsiæ gradus, cap 10. libri 3. de loc. mal. affect. comment. ad aphor. 42. lib. 2. Quibus ex locis omnia, quæ ad huius dignotionem affectus attinent, elici possunt.

Galen. cap. 4. lib. de curat. per sang miss.

Curabilis apoplexia est, in qua non omnino intercipitur respiratio. Fit vero, qualiscunque sit, vel a sanguine in cerebrum repente influente, vnde viæ cordis & cerebri communes occluduntur: aut ab affectione calida, quæ Galeno φλεγμονώδης διάθεσις appellatur; aut a pituitoso humore, vel melancholico, cerebri ventriculos obstruente.

Sanguineæ apoplexiæ curatio.

Sanguineæ apoplexiæ præsentissimum remedium est cephalica secta, nisi periculum minus vrgens clysterem ex decoct. cephalico prius inicere permittat. Optimum totum corpus concutere & agitare, ne sanguis sensim congeletur & concrescat. Mittendi sanguinis is sit modus. Non multus semel

& vniuersim, vt plethora exigat, sed paucior & sensim trahatur. A quo si nec sensus redit, nec motus, spes in angusto. Frictiones cum panno asperiore, adhibito etiam sale in aceto dissoluto, & ligaturæ fortes partium extremarum ante sectionem, & post vtiles.

His artibus postquam sanguinis auersio & vacuatio est procurata, intemperies a calido sanguine in capite relicta, sumptis refrigerantibus, vt diamargar. frigid. confer. ros. viol. nenupharis, & syrup accommodatis, emendatur.

Pituitosa si sit apoplexia, merito phlebotomia suspecta est, præsertim vero, si magna præcessit inanitio, propter quam excrementa frigida in cerebro collecta sint, vt in sanguinis profusionibus, immodico venereorum vsu, &c.

Tum acrior imperabitur clyster, qualis hic est. ℞. hyssop. origan. calamen. centaur. minor. salu. an. 1. bacc. laur. semin. anis. rut. seseli. an p. 1. agari panno in eo inuoluti ʒ. 3. f. decoct in aq. ad ℔ 1. vel ad ℔ 1. ß. (maior enim esse debet quantitas clysteris in hoc affectu, & similibus in quib. sensus torpet, aut aboletur.) In colat. dissol. benedict. laxa. hier. diacolocynth. vel hier. Logad. an. ʒ. ß succ. rub. mell. anthos. an. ʒ. 1. succ. mercur ʒ. 2. olei aneth ʒ 3 f. clyst.

Con-

Conferet nares oleo laluiæ arte chymica facto, aut nardino, irino, coſtino, addito, ſi velis, aqua vitæ, itemque caput, & corpus vniuerſum, cum ad apoplecticum excitandum, tum ad humorum congelationem prohibendam, inungere. Sunt qui cauterium ad ſuturas affigunt.

Liberato acceſſione apoplectica ægro, præparabitur materia zulapiis apozematis, itemque purgabitur, vt in pituitoſa cephalalgia.

De [a] Lethargo. CAP. 8.

LEthargi [b] ſigna colliges ex Aetio, prædictionibus coacu Hipp. lib. 4. Galeni de cauſis pulſuum, ſed pleniſſime ex Aureliano, lib. 2. acutorum, cap. 1.

Lethargum cognitum ita [c] curabis. initio [d] materiam repelles, deinde ægrum [e] excitabis, tum materiam vacuabis, poſtremo confirmabis caput,

[a] Lethargus affectio eſt cerebri a celeri & repentina obliuione nomen habens: aut eſt delirium intermiſſionis expers, cum febre, ſopore, & celeri obliuione contin ctum, & phre nitidi ſæpe ſuccedit, ſed ad malum, omnis enim frigida intemperies calidæ ſuccedens malo eſſe ſolet Cuius morbi cauſa eſt intemperies cerebri frigida, humida, pituitoſa, quæ memoriam magis quam facultates reliquas lædit. Huius ſigna ſunt inexpugnabilis dormiendi neceſſitas, frequen. oſcitatio, apertæ mandibulæ, magna reſpiratio, pulſus lenti, rari, languidi, manus tremor, faciei decoloratio, pendulę genæ, excrementorum alui liquidorum aut ſiccorum, non ægri ſponte excreti, vrinæ iumentorum ſimiles, quæ magnam in venis ſpirituum perturbationem ſignificant. *b* Quibus diſtinguitur a apoplexia, epilepſia, caro, catalepſi & comate. *c* Si non ſit inſanabilis, vt qui ſuperuenit phrenitidi, & in quo excremēta non ſponte ægri feruntur, vt a delirio, tum etiam a reſolutione muſculi ſphyncteris. *d* Quæ affluit a cruditate humorum. *e* Ne motrix cerebri facultas opprimatur. Erit autem lethargicus excitandus eo ſtudio, cui ſeſe addixerit, clangore tubarum, ſi miles, tinnitu auri & argenti, ſi auarus, &c.

accidentia corriges, & in primis rationem [a] vitæ institues.

Loco itaq; lucido & tepido collocabis, materiam repelles oxyrhodino. Hoc autem minus aceti recipiat, quam in phreniticis. Deinde oxyrhodinũ parandum erit ex oleo rosaceo, chamæmelino, addita minori parte aceti Exempli gratia.

℞. ol. rosac. & chamæm. an. ʒ. 1. ß. aceti ʒ. 3. oportetque affundi in eam partem capitis, vbi iunctura est coronalis. Tum clysteribus acribus, & suppositoriis vtendum est, qualia in apoplexia descripta sunt. Postea vero frictionibus, vinculis, vellicationibus; partim, vt his materia reuellatur, partim vt inde æger excitetur. Excitatur quoque hac potione.

℞. mithridatii ʒ 1. dissol. in aquæ vitæ & calendulæ ana ʒ. ß. Similiter theriaca vti licet. Sed tutius post clysteres & vacuationes, & hoc quoque excitat.

℞. [b] castorei, lapidis gagatis, cornu cerui, abrotoni, capillorum hominis an. ℈. 1. Excipiantur pice humida, fiat fumus, qui adhibeatur naribus. Interim proderit scyllam conquassatam cum olio irino, aut simili occipiti admouere. Statim initio, si corpus sanguineum est, & tolerant vires, e cephalica sanguis detrahendus est. In lethargo, clysteribus & glandulis acribus potius, quam pharmacis purgantibus vtendum est. Vbi tamen diuturna passio est, & vires tolerant, vtimur primum syrupis incidentibus, quales antea descripti sunt.

[a] Quæ æque pugnet cum morbo, & naturæ studeat. Sed hic vino abstinendum, vtendumque hydromelite simplici, vel origanato, cibo mediæ materiæ, qualitate humido, consistentia sicco.

[b] Hoc suffumigium in minus conueniat, qui epilepsia corripi solent.

Horum

Horum loco oxymel con: innari poterit ex iis, quibus neruosum genus iuuetur. Decoctū apii, fœnic. capill. vener. Aetio probatur. Deinde exhieru, picra diacolocyn. & agarico purgamus. Postea cucurbitulas ceruicis initio, vt ad primā, vel secūdam vertebram, ac deinde scapulis, metaphreno, lumbis & cruribus cum multo igne affigimus, ex quibus ad purgationem localem veniendum est per errhina, diamassemata, illitiones palati & capitis; dropaces, sinapismos, phœnigmos.

Pulegium itaque, thymum, origanum, aliaq; id [a] *genus cocta aceto, naribus ita admouebis, vt calidus vapor ad cerebrum perueniat, ex quo nares inunges hoc modo.*

℞. ol. irini ʒ. 1. acet. scyll. ʒ. ß. castorei ʒ. 2. [b] *misce. Vel. ℞ ol. irin nardini, de costo an. ʒ. ß. medullæ scyllæ tritæ cum aceto scyllit. ʒ. 3. castor. euphor. an. ʒ. 2. f. linimentū. Postea etiam errhin supra descriptis vtilicebit. Palatum illius sinapi trito ex aceto & melle commixto, dumq; hæc fiunt, per interualla clysteres iniicies. Caput æstate rades, hieme* [c] *detondes, fouebisque primum* [d] *decocto serpil. satureiæ, puleg. orig. coctorum in oleo & aceto. Deinde inunges* [e] *fouebis ol. de scyll.* [c] *prius descripto, oleo philosophor. de gagate, serapino, de piperib. de euphor. quæ a Mes. describuntur. Alioqui irino, sampsuc. id est, de maiorana, aut ex ros marino comparato, vel hoc cerato.*

℞. ol laurini ʒ. 4. ceræ tantundem. Liquefiant in vase duplici, fortiterq; agitentur cum succo apii

[a] Vt hyssop. calaminth. stœch. calam aromaticus.

[b] Vel, succi radicum fœnic. ʒ. 3. in aceto scyllit. in quo nucis moschatæ ʒ. ß. infusa fuerit ʒ. 1.

[c] Ne frigoris vi humor & vapor exitu prohibeatur.

[d] Huius hæc erit formul. ℞. serpill. M 1. coquatur in ℔. 1 olei chamæ & ℔. ß. vini, ad eiusdem consumptionem. Nec negligendum mulieris illius remedium, cuius descripta est a Paul. Aegi. historia c. de lethargo.

[e] Cap. de apoplexia

& rutæ, quibus adde castorei pulueratì ℥. 1. Hinc ad dropacem prius [a] *descriptum transeundum est, ex quo ad sinapismum. Sinapismo autem sic vtendum est, vt simul atque pars rubuerit, reuellatur, parsque oleo calido foueatur. Quod si dolor vehemens inde excitatus est, leniendus erit rosaceo, meliloti, chamæm. aut maluæ decocto, aut oleo violaceo.*

Oportet autem sinapismum subigi ex aqua, vt vult Oribasius, non ex aceto, vt recentiores fere Medici, & olim Archigenes. Aetius ex aqua, vbi præmaduerint ficus siccæ. Credidit enim Oribasius vim sinapismi aceto dissolui. Id quod experientia didicit. Huic rei vtile est diacopregias Aureliani, aliorum diascyllatum, ex caprino stercore, aceto, vel posca subacto.

Sunt & [b] *phœnigmi, qui rubrificant, ex nasturtii semine, sinapi, helenii radice, columbarum agrestium stercore, scylla in mortario trita & illita, alliorum tunica, lacte tithymali, cantharidum puluere, vrtica, atramento sutorio, euphorbio. Hæc autem tamdiu inhæreant, dum pars rubescat. Si quæ ampullæ excitatæ sunt, compungantur. Ampullas attollet quod sequitur.*

♃ sinapi, piperis, euphorbii ana ʒ. 1. Incorporentur melle anacardino, & in parte sinantur, dū ampullæ tumeant. Mel anacardinum ita fieri oportet. Anacardos septem diebus in aceto macerabis prius contritos, tum in eodem coques, dum tertia pars aceti consumpta sit. Refrigerari sines. Quod

a Ibidem.

b Phœnigmis & sinapismis minime vtendum in lethargo, quod coniunctus cum febre sit, quæ hæc calida respuit.

Mel anacardinum.

super-

ſupernatabit oleoſum, mel eſt anacardinum. Albucaſis in aqua macerat & coquit. Alii mel anacardinum appellant, in quo anacardi fuerint conditi. Oportet autem, quemadmodum in apoplexia dixi, dum hæc fiunt, ſtomacho & viſceribus a conſulere.

a Fotu, litu, conditis, & pultibus cardiacis.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Lethargus, Caros, Arabibus Subeth, Catoche, Cataphora, Coma, affectiones ſunt ſomniculoſæ, in quibus ſomnus arctius, quam pro naturæ lege, hominem complectitur, ob id q. inter morbos, aut morborum ſymptomata numerantur. Sed neque de nominum diſtinctione, neque de cauſis ſatis conſtat inter Medicos. In lethargo æger perpetuo in ſomnum labitur, obliuioſus, ſtupidus, crebro oſcitans. Sæpe ore hiante perſiſtit, velut os claudere oblitus. Vrinam reddit iumentorum lotio ſimilem, ſumptam matulam quandoq. ſe tenere non meminit, argumentum læſæ potiſſimum memoriæ, & poſterioris ventriculi, aut potius ſubſtantiæ cerebri. Lethargi cauſa ex comm. in Prorrhet. ſent. 1. cauſa eſt intemperies frigida & humida cum pituita cerebrum madefaciente, & tumorem frigidum efficiente, quæ incaleſcens & ſemper putreſcens febrem lentam inducit. Aliquando ſuccedit phrenitidi, febri continenti, & ſimilibus, ob cerebrum impenſius refrigeratum, vel immodicam vacuationem, & natiui caloris imbecillitatē. In κάρῳ, ſiue ſopore profundo, ſomnus altior quam in ſuperiore, oculi perpetuo clauſi, omnis ſenſus atque motionis priuatio, excepta reſpiratione, quæ illæſa manet. Vnde perſpicuum, cum Lethargo

λήθαργος.

Lethargi ſigna.

Cari ſigna.

conuenire materia, crassoque & viscido humore procreari, licet etiam & a crassiore vapore per consensum, vel a toto corpore, vt in vigore & accessionibus febrium a pituita, vel ventriculo, hypochondriis, intestinis, medicamentis calidis, aut laxantibus, putredine a vermibus, vt in pueris. Differre autem primum loco, quia fit in anteriore cerebri parte, non ventriculo. Sic enim epilepsiam potius inferret. Deinde, materiæ putredine. Neque enim humorem habet putrescentem, neque cum febre Postremo, quia sequitur aliquem morbum, sæpius febrem pituitosam & spuriam, vehementiorem tamen febre lethargica, cuius velut symptoma est. Succedit quoque comitali morbo, cerebri compressioni, fracto cranio, oblæsis meningibus, vehementioti in temporibus ictui. In Catalepsi æger exiguum quid aliquando loquitur, aliquando penitus motus & sensus sopiuntur. Ab vtroque differt siccitate. Fit enim (si Galeno credimus) a vehementi refrigeratione, cum quadam siccitate. Deinde loco a Caro, quia fit in occipite. Sed certior distinctio, & patognomicum signũ est, quod ægri oculos apertos habeant, atque in eo permaneant habitu, quo correpti sunt, tensione nimirum inducta a siccitate, præcipue in musculis oculorum, quia in superioribus affectibus humore dissoluti concidunt, & eosdem claudunt. Catoche idem significat. Scribit enim Paulus, affectum, qui veteribus κάτοχος dicebatur, recentioribus Catalepsim, siue κατοχὴν, veluti detentionem & deprehensionem, & κατέχως ἢ κατεχομένως, quasi dicas occupatos, detentosque nominari. Alii distinguunt, Catochem esse ἄγρυπνον κῶμα, soporem vigilantem, cum ægersomno premi videtur, & tamen vigilat, sed nec loqui, nec membrum vllum

mouere

mouere poteſt, vt ſcribit Galenus Commentariorum 2. in libro Prorrhetic. Cuius affectus contrariæ ſunt cauſſæ, bilioſus humor, & pituitoſus.

Cataphoram Galenus 13. Methodi ſumpſiſſe videtur, tanquam genus omnium ſoporum ſine febre. Rurſus Coma omnem Cataphoram ſignificat, diuiditurque in vigilans, & non vigilans, paſſim apud Galenum. Sed remota omni nominum ambiguitate, de qua toties ille ipſe celeriter ad pactionem veniendum eſſe iubet, ne rerum cognitionem, de quibus perpetuo agendum, præcipiat. Medico ægrum ſopore correptum cernenti primo conſiderandum, an reſpiratio læſa ſit. Sic enim, erit apoplexia: Sin libera appareat, proximum, an oculos clauſos habeat, an apertos. Clauſi lethargum, vel caron indicat. Quod vt diſtinguatur, videndum deinde, an ſit febris, nec ſuperuenerit alteri morbo. Sic enim erit lethargus, in quo etiam tremorem manuum vultum diſcolorem, turgidum, pulſus tardos, debiles, & cætera quæ notat Hippocrates. At ſi ſine febre, & poſt alium morbum aut acceſſionem febris ſpuriæ, caroticus æger eſt. Sin oculos apertos habeat, & rigidum ſit corpus, catalepſim iudicamus. Cuius cauſa (vt dicetur) vel ſanguis eſt, vel melancholia. Si partim vigilet, partim dormiat, ἀγρυπνοκῶμα. De humore exuperante deinde iudicandum ex propriis cuiuſque ſignis. Curatio perficitur, primum ſanguinis miſſione (ſi venæ tumeant) e cephalica, deinde vena frontis: Alioqui periculoſa ſanguinis miſſio in tanta frigiditate. Clyſteribus primum tenuantibus & alterantibus pituitam, poſtea trahentib. & acutis glandib. frictione vehementi, ligaturis extre-

morum, auulsione barbæ, capillorum capitis, pudendorum, suffitu ex fœtidis, vnctione sinapi facta in palato, aut benedicta, aut hiera picra. Post hæc omnia, sternutamentis. In principio repellentia ādmouenda sunt sincipiti, licet magis in occipite sit affectus. Est enim rarius & multis futuris peruium.

Excitatur quoque.] Longe lepidius, non sine tamen medica ratione, Optimium illum auarum apud Horatium: Medicus fidelis e somno profundo reuocauit, qui

Horatius satyr. 3. lib. 2.

Quondam lethargo grandi est oppressus, vt hæres
Iam circum loculos, & claues lætus, ouansq;
Curreret. Hunc medicus multum celer, atq; fidelis
Excitat hoc pacto, mensam poni iubet, atque
Effundi saccos nummorum: accedere plures
Ad numerandum. Hominem sic erigit, addit & illud
Ni tua custodis, auidusiam hoc auferet hæres,
Men' viuo? Vt viuas igitur, vigila.

Non dissimili techna alter vinosus excitatus fuit, cum audisset vasa sua vinaria vehementius commoueri, atque inde vinum bibi. Non inutile etiam sonitu tubarum & musica noctu aut interdiu ægrum aliquo, aut per cubiculum ambulantem circumducere. Cæterum notandū, quod admonet Hippocrates 3. de morbis, cū multum liquidumque per aluum deiicit lethargicus, pusillam vitæ spem esse.

Lethargicis pusilla vitæ spes a liquidiore aluo.

Castorei.] Mirifice prodest neruosis affectibus etiam in potu sumptum. Mesue a granis tribus ad quatuor dabat ex oxymelite, idque post vacuationes.

Postea cucurbitulis.] In statu cum multo igne & scarificatione affigendæ sunt occipiti, non solum ad sanguinem, sed vt inde etiam calor natiuus excitetur, & materia reuellatur. In principio humeris, ad diuersionem & euacuationem.

ANTO.

ANT. VALETII EXERC. VIII.

LEthargus continuus est præter naturam sopor cum febre lenta & obliuione, vitio cerebri genitus, principe scilicet animæ parte e pituita labefactata, & sensu motuque oppresso. Pituitosus ille humor, Galeno esse, in cerebro putret, cum febre, & citra febrem, quam plerunque lenta febris adsit. Arabes œdematodem esse inflammationem arbitrantur. Nonnumquam hoc malum oritur a vaporibus crassis & frigidis e visceribus & præcordiis sublatis, interdum a sola intemperie cerebri frigida & humida, quam medicamentorum impense refrigerantium vsus, vti accidit in phrenitide, inuexerit. Lethargi signa satis sese produnt. Cognito affectu eiusque causis, indicantia (seruato semper contrarietatis scopo generalissimo) perfacile est reperire, etiamsi medicinam huic morbo facere non æque sit facile, cum propter affecti loci præstantiam in eo lethales morbos ab antiquis medicis numeretur. Recta victus ratione, quæ putri generationi adhiberetur, præscripta ex cibis tenuant, incidentibus, coctu facilibus, hydromelitis, vel vini albi oligophori potu, & rebus non naturalibus debito modo adhibitis, de auxilio etiam atque etiam cogitandum est. Primum omni ratione a somno excitatus ager, v

Galen. comment. ad sent. 1. Prorrhet. lib 3. de loc. affect. lib. de differ. sympt.

Lethargi curatio.

Hippoc. lib. victus rat. acut. & Gal comm ad sen ten. 1. sect. lib. 1. Epiden

Hippoc. lib. 2. de Morb. Gal. cap. 21. lib. 3. Meth. Paul. Ægin. cap. 9. lib 3.

ante in apoplexia, vacuabitur venæ sectione, nisi adsint quæ minorem sanguinis impediant, crudus videlicet humor, pueris ætas, anni tempus, in quo sit vel extremus calor, vel frigus, vbi ad acriora enemata venien dum præcipit Paulus. Vel hac acriuscula purgabitur potione.

℞. hieræ diacolocynth. ʒ. 2. dissol. in aquæ beton. & calendul. addit. syrup. stœchad. ʒ. ß. f. potio. Vel. ℞. expressionem ʒ. 3. myrobal. cepul. in aqu. salú. infusar. rhei elect. in ead. aq. infus. ʒ. 1. ß. in qua dissol. cathol. & syrup. de bizantiis ana ʒ. ß. f potus. Vel. ℞. folio. sen. mūd. ʒ. 2. agar. recens troch. ℈. 4. infundantur in hydrom. cum gr. 3. zinziber. In expressione diss. elect. diacath. ʒ. 2. simp. ʒ. 1 syrup. capil ven. ʒ. f. potio.

Conferent reliqua quæ reuellunt, tum etiam cucurbitulæ occipitio admotæ, & initio litus frontis & temporum ex oxyrrhodino, in quo duæ tantum aceti partes, pro 7. olei, adiiciantur. Oleum chamæm. admiscebitur, vel aqua beton.

Postremo digerendus humor sumptis & admotis. Sumptus, vt electa. lætificante Galen. diambr. aromat. ros. ther. mithrid. conserv anth. calendul. ex quibus opiat. vel condita parabuntur. ℞. conserv. anth. & calendul. an. ʒ. 2. conserv. ros. ʒ. 1. puluer. electar. arom. rosac. ʒ. 1. acor. condit. ℈. 4. cum syrup. de stœchad. f. opiat. vel cum saccharo conditum. Admota erunt, litus vnguent.

fotus

fotus ex oleis digerent. & discutientibus vi tatis tamen propter febrem, calidioribus. Galenus tamen sinapismo materiam in alto reconditam trahere non reformidat. Iisdem ferme remediis (excepta phlebotome) o mnes oporosæ affectiones percurantur.

De [a] caro. CAP. 9.

CAros cum lethargo [b] conuenit, [c] sed maior ac profundior sopor est. Stimulati non excitantur, interrogati non respondent.

Eadem curatio, quæ lethargi, nisi quod magis incidentibus & attenuantibus vtendum est.

Est & quoddam genus delirii inter phrenitidem & lethargum ex bile & pituita. Veteres [d] typhomaniam aut typhoniam appellarunt. In qua affectione si superat bilis, coma peculiariter appellatur si pituita, catochos.

Fit & Coma [e] vbi a calidioribus & humidioribus vaporibus ex reliquo corpore sublatis caput repletur.

a Caros a nomine κάρη, hoc est caput, nomen habens, affectus est capitis, in quo ægri nec sentiunt, nec mouent se, seruata tamẽ respiratione libera. Galen. lib. 4. de loc. male affect. & comm. in 22. sent. secundi de articul. vna cum sensu & motu rationẽ etiam & memoriam lædi scribit, hic anteriores cerebri partes magis afficiuntur. Huius mali causa materia est frigida corruptionis expers. Fit etiam a causis externis, vt immodico refrigerantium vsu, ebrietate, ictu, casu, contusione, arteriarum carotidum & musculorum temporalium, vel a depresso cranio, dum quis inter serrandum grauius opprimit. *b* Materia in generatione, non in corruptione, quod caros febrem minime habeat symptomaticam. *c* Tunc enim motrix cerebri facultas materiæ frigidæ & humidæ, copia oppressa iacet, fitque imaginandi facultatis paralysis. *d* De hac vide Galen. comm. in sent. 1 sect. 1. Prioris Prorrhet. *e* Coma Hip. in Coac. animaduertit a resolutione, per frigerationem & oppressionem cerebri.

Catalepsis nomen ambiguum est. Nam aliquando subita vocis amputatio, sensus & motus priuatio intelligitur, quam aphoniam [a] *Hippocr. vocauit, Græci etiam* [a] *ἀπόλυψιν.*

Ea interim fit plenitudine sanguinis, quæ vias spiritus animalis intercipit. Sed quæ peculiariter catalepsis dicitur a melancholico succo aut vapore posterius cerebrum obturante & siccante fit. Derepente muti fiunt, neq; concidunt, sed in eodem habitu permanent, apertis oculis, si prius aperti essent, stantes si starent, sedentes si sederent, ex quo vulgus credit non dolere, aut ita mortuos viuere, sed (vt loquuntur) raptos.

Consentientibus conditionib. cephalicam secato, si facies rubet, repleta appareat, liuescat, &c. Clysteres molliores primum, dein acriores iniiciendi. Vbi calor est in capite, refrigerantibus, vbi frigus calefacientibus oleis & litubus vtitor.

A purgatione totius corporis commodum erit caput, & totum deniq; corpus oleo anethino, iasmino, sesamino aut similibus inungere vel calentes pelles recens detractis inducere.

Vrinæ quia crassescunt vt plurimum, imperanda quæ tenuent, & vrinas moueant. In tremore castoreum ad ʒ.ı. emulsa exhibendum.

a Aphoniæ nomen apoplexiam, catum, cæteraſque cum sopore coniunctas complectitur affectiones.
b Hæc secunda apoplexiæ species existit.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ea interim.] An ab intemperie sola fiat Catalepsis, an cum humore, & si cum humore, quisnam ille sit, non facile est diiudicare. Galenus enim videtur ab intemperie frigida sicca fieri cen

suisse.

fuisse. Sed eum repēte inuadat & desinat, intemperies autem ficca repente induci nequeat, aut tolli, necessario confiteri cogimur aliquem subesse humorem. Aetius præter sanguinem, atram bilem ponit At si ita res habent, cur non omnes melancholici incidunt in catalepsim, præsertim si fiat in ventriculis? Nisi dicamus in catalepsi non ventres, vt in melancholia, sed venas & arterias, quæ in cerebri meningibus disseminatæ sunt, eo humore repente & affatim impleri, inflatas distendi, inde sequi rigorem totius corporis iustar corporum frigore concrescentium. Fit etiā a sanguine multo & copioso venas inflante, & tensas retinente, sicuti cum humores in conuulsione neruos contrahunt. Eodem ergo modo fit catalepsis, quo apoplexia, nimirum substantia cerebri irrigata per defluxionem, vel sanguine, vel melancholico humore.

Aetius cap. 4 Tetrabib. 2. Serm. 2.

Catalepsis qui fiat.

Secretarius Vasco in febris declinatione, & alui profluuio vrinis bene coctis, certam valetudinis spem præbentibus, catalepsi deprehensus vno die, obiit Anno 1552. Augusto mēse. Aperto cadauere pulmones & hepar corrupta inuenta sunt, serū quasi rufum cerebro posteriore contentum, & sanguis concretus in maiore vena, quæ medium caput perreptat.

ANT. VALETII EXERCIT. IX.

CAros capitis est grauitas, quam inexpugnabilis dormiendi necessitas consequitur. Distinguitur hoc nomine a lethargo, quod lethargus posteriorem cerebri ventriculum, caros anteriores eiusdem cerebri ventriculos obsideat. Differt etiam ab apoplexia, nam hæc (si neruorum sit obstructio, & affe-

ctus cerebri proprius) cerebrū omne occupans, in paralysim, cum soluitur, degenerat. at illum finitum bona valetudo magna ex parte excipit. Somniculosis eius generis affectibus catoche & catalepsis describuntur, quas Gal. appellatione cataphoræ complexus est c. 12. lib. 13. Meth. Easdem distinxit Paul. Æg neta c. 10. lib. 3.

Caros vel est primarius cerebri affectus & causam habet frigidam humidā intemperiem solam vel cum materia, qualis infantibus in frigido præsertim & humido aere diu educatis, nec non iis, qui ædificia recens gypso inducta inhabitant, sæpe accidit, & hic lethargi remediis curatur; alius ex consensu subiectæ partis alicuius, vt vnicuique, materiam aut multitudine vires opprimentem, aut frigiditate humida stupefacientem transmittentis qui purgantibus cedit vel etiam alexipharmacis, in illa expellenda materia, si deleteria fuerit, agentibus, profligatur.

a Paralysis symptoma est facultatis animalis, motricis & sensificæ, in qua affecta pars sensu & motu priuatur: cum enim corporis totius motus & sensus deperditur, dicitur apoplexia. Pars primario affecta est cerebrum ipsum, aut spinalis medullæ principium, vel dimidia tātum eius pars. Causa paralyseos triplex obstructio, compressio, & diuisio. Fit autē, quando animalis spiritus tota sua substantia ad partem eam, a qua suscipitur actio, perreptare nequit.

Paralytica remedia. CAP. 10.

a Paralysis, de qua hîc agimus, familiaris b apoplexiæ, resolutio est dimidii corporis, non totius, quarundam partium, non omnium; a crasso & frigido humore, a quo neruosum c genus remollitur, atque resoluitur.

In hu clysteres primum vtendum e[st], molli quidem,

b Ei enim succedit paralysis. c Ac præsertim spinalis medullæ nerui.

dem, si diutius faeces alui subſtiterint, deinde etiam acriori.

Partes [a] *reſolutæ oleo* [b] *moderato, ſed calente, fouendæ ſunt.*

De phlebotomia non conuenit inter Græcos & Arabes.

Detrahendus quidem ſanguis eſt mediocriter ex cephalica partis integræ, auctoribus Græcis. Frigidum enim eorum corpus, frigidus quoque morbus. Itaque larga ſanguinis miſſione languidum calorem extingui metuunt.

Rhazes, & qui hunc ſequuntur, ex vtraque cephalica ad tres aut quatuor libras poſtridie etiam ex venis [c] *linguæ ſanguinem detrahunt. Græcis tutius adhærebis.*

Inſtituendus [d] *victus. Primum quidem leuiter incidat, attenuet & detergeat. Potus ſit hydromel ex ſexcupla aqua, in qua modicum ſtœchados, aut acori (vulgaris, aſtringit & neruis robur addit) aut ireos Florentiæ coxerit, exempli gratia, horum & ſimilium ʒ. 1. in ℔. 2. aquæ quale eſt.*

℞. rad. ireos Florentinæ ʒ. 1. coquatur in ℔. 2. aquæ, dum dimidium libræ conſumptum ſit. In col. diſſol. mellis communis quartarium vnum, deſpumetur, fiat hydromel deſpumatum. Vel etiam parabitur hydromel ex radicis acori & ſaluiæ decocto. Poterit & cinnamomum & maſtix & caryophyllum in aqua concoqui, atque inde hydromel parari. Loco etiam mellis ſaccharo (Candum magis exſiccat) vtemur, ſi febris [e] *ſuſpicio eſt, mo-*

a Nec ſolum partes quæ mouẽdi vim amiſerũt. ſed radix neruorum, quæ partibus illis vim ſentiendi impertit.
b Vt chamæ. aneẓhino.
c Ad amotionem cauſæ coniunctæ.
d Deducend. enim ſibi aſſueti pars altera.
e Aut ſi æger ſitibũdus ſit.

dicoque cinnamomi aut rerum eiusmodi vti oportebit. Quale est.

℥ *aquæ coctæ* ℔. 1. *coletur per manicam Hippocratis cum sacchari* ℥ 3 *&* ℥. 2. [a] *cinnamomi.*

Vtatur assis carnibus, quæ caryophyllinam. & lardo configantur, vel lardum, quo figuntur, aspergemus, pul. cinnamomi, nucis moschatæ, & caryophyllorum.

Vtatur granis [b] *pini conditis, & canella tritis. Abstineant aqua, & vino, & longiore somno.*

Materia potionibus [d] *incidenda, vt hydromelite (* oxymel noxium ob acetum *) aceto tamen cum caryophyllis & rebus capitalib. cocto vti nihil prohibet, maxime vero in viscida materia, quæ nõnumquam oxymel cũ decocto guaiaci parare suadet (in quo stœchas, cæteraque eiusmodi coxerint) vt est serpillum, pulegium, & similia. Deinde purgandum hac potione.*

℥ *pul. hieræ diacolocynth.* ℥. 2. *mastichis, bdellii ana* ℈. 1. *nucis moschatæ, spicæ, rosarum ana* ℈. 1. *omnia incorporentur modico conserua borraginis. Vel hac veterum potione.*

℥. *polyp. quern.* ℥. ß. *sem. anisi & apii ana* ℥. ß. *fiat decoctio ad* ℥. 3. *quæ coletur per manicam Hippocra. cum* ℥. 1. *mellis albi, cinnamomi,* ℥. ß. *In col. dissol. pul. hieræ diacolo.* ℈. 4 *pul. hieræ picræ* [e] ℈ 2. *fiat potus.*

Possumus vti & pilulis elephanginis, imperialibus, assaueret, de agarico, fœtidis, cocciis. Alias

1 Leuiter scilicet contusi, alioqui enim catarrhum mouet.

b His abstinẽdũ est, quod oleosa sint, & pinguia, ob idq καρηβαρικὰ, id est, caput grauãtia.

c Qui materiam intro cogit, cerebrum que opplet humoribus.

d Vt hydro. conditis, Cephalicis, atq. melissæ.

e Aut ℥. 2. hieræ picræ in hydromelite origanato dissoluantur.

f Vt his quarum hæc sit descriptio ℥. agar. troc. ℥. 2. turpethi gũmosi ℥. 1. ß. sal. gemm. zinziberis an. ℈. 1. Infundãtur in vino albo. In expressione dissolue puluer. hierę picr. ℥. 1. diacolocynt. ℥. 2. f. massa, ad ℥. 1. vtenda in singulas doses.

quo

quoque supra descriptus, cap. de soda phlegmatica, vbi etiam syrupi descripti sunt, qui plurimum conferent, si per interualla paralyticis imperentur.

Dum hæc fiunt, oleo calente, sed temperie non ita calida resolutæ partes fouendæ sunt. Stomacho etiã & visceribus, vt prius, consulendum est.

Conseruæ quoque instituendæ sunt, iuæ, anthos, saluiæ, stœchados (quæ duæ principatum obtinent) enulæ, gentianæ, acori, ireos, zinziber conditum, condita nux moschata, theriaca, mithridatium. Dosis conseruarum ad ʒ. 1. aut 2. vtiliter commiscebis cerebro leporis assi, quod peculiari natura conuenire scribunt paralyticis.

℞. conf. iuæ, cõf. anth. & salu. an. ʒ. 1. cerebri leporis recẽter assi. ʒ. ß. cinnamomi, nucis moschatæ, an. ʒ. 1. cũ saccharo in aqua iuæ dissoluto fiat elect. secundum artem, vel conditum. Huius [a] detur ʒ. 1. vesperi duabus horis ante cibum, & in ingressu lecti.

Theriaca & mithridatium, vt & alia omnia remedia fortiora [b] magis conuenient post purgationes. Dosis ℈. 2. vel ʒ. 1. quæ interim commiscebis conseruis, aliquando dissolutis in hydromelite, in aqua vel decocto iuæ, calendulæ, rosmarini, saluiæ, stœchados, aqua vitæ, aut vitis.

Post hæc cucurbitulæ locis affectis sine scarificatione aptandæ [c] sunt, ac deinde collocandæ, sed maxime radicibus [d] neruorum.

Probant quoque vomitiones semel in hebdomada (quæ tamen a cibo in paralysi linguæ no-

a Vt eius antidoti anathymiasis crassos vapores emẽdet & ad cerebrum trãslata, ipsum recreet, materiamque ad exclusionem præparet.

b Quæ sint analoga cerebrõ & morbo.

c Vt sopitam naturam excitent.

d Quæ sentiendi facultatẽ paralyticis membris impertiunt.

ctiæ) stuphas siccas, & balnea. Stuphæ parari debent ex decocto herbarum conuenientium, maioranæ, saluiæ, origani, calamenti, calendulæ, sarmentorum vitis, pulegii, serpilli, staechados & [a] rerum huiusmodi.

a Vi radicum ireos, betonicæ bul foliorũ lauri, baccarum laur. & iuniperi.

Collocabitur resolutum corpus loco bene concluso, ne fumus decocti euanescat. In decoctum silices candentes iniiciemus, vt fumus fiat. Ex iisdem rebus balnea comparentur. Probant quoq; balneum ex decoctione vulpis integræ cum herbis supra memoratis, inunctiones, primum molles seu leues, deinde acres partes; itaque primum fouendæ oleo cham. de melilloto, anethino, amygdalarum dulcium, de lilio, hyperico, iasmino, de [b] keiri, de nucibus, de semlini, de maiorana, de galbano, nardino, cannabino, raphanino, ricinino, de costo, de spica, laurino, de cucumere asinino, sinapino, de pipere, de euphorbio, de pyrethro. Oportet q; a leuioribus ad fortiora progredi. Flocci lanæ in his oleis inungendi sunt, & ex his fouentur partes affectæ, postea etiam conteguntur.

b De violis luteis.

c Vt excitetur naturæ vis & materia vincatur.

Olea componuntur ex olei quatuor, aut quinque partibus, aquæ iuæ, aut succi conuenientis parte vna, & aliorum quorundam medicamentorum decima, vel duodecima, quale hoc est.

℞. ole. de iasmino ℔. 1. aquæ saluiæ, aut succi iuæ, vel vini in quo iua coxerit. ℥. 3. castorei, pyrethri, euphorbii, piperis, benzoini, assæ fœtidæ, opopanacis, galbani, gagatis lapidis, horum vnius ℥. 1. fiat decoctio ad aquæ, succi, aut vini consumptio

uem.

nem Olea composita. Oleum de scylla (vel oleum antiquissimum, in quo sit decocta scylla, valde enim incidit) prius descriptum. Aliud.

℞. terebinthinæ[a] ℔. 2. laterum antiquorum, aut (vt vult Albucasis) recentium in oleo iasmino extinctorum, macis, styracis ana ℥. 1. benzoini ℥. ß. fiat distillatio in alembico vitreo. Tres humores fluent, quorum tertius erit optimus. Oleum de lateribus lege apud Mesuem.

Balsamum & oleum[b] balsaminum mire commendantur, sed variora sunt, & tantum Principum. Sed his respondere volunt, quod sequitur.

℞. thuris albiss. mast. ana ℥. 2. ligni aloes ℥. 1. caryoph. galangæ, cinnamomi, zedoariæ, nucis moschatæ, cubebarum ana ℥ 6. myrrhæ, aloes, ladani, sarcocollæ, castorei an ℥. ß. baccarum lauri, nucleorum pini an. ℥. 6. ireos aristolochiæ rotundæ, dictamni, cõsolidæ maioris an. ℥. 1. gũmi elenii, opopanacis, benzoini an ℥. 2 succi uuæ, succi herbæ paralysis an. ℥. 3. terebinthinæ[d] ad pondus omniũ. Omnia concorporabis, distillabis in alembico vitreo.

Extillabit aqua primum, deinde veluti oleosum quid, postremo quasi mel.

Probatur & oleum vulpinũ descriptum a Mesuæo, & hoc quoque.

℞. vnguẽti de bdellio ℥ 3. liquefiat in vase duplici cum olei de terebinthina, de scylla, aut similis ℥ 3. Ex assata vulpe, vel alioqui cum oleo cocta, in-

nucis vnguen. ℔. ß. reponantur in alembico.

a Venetæ.

b Cuiusmodi est capite de paralysi apud Guid. Caul.

c Vel istud ℞. terebin. Venetæ & abietinæ ana ℥. 1. thur. alb. ladani an. ℥. 3. nard. indicæ ℥. 2. radic. valerianę angeli, ireos, a cor. azari, cyperi, calam. a rom. ana ℥. 1. mastich. ℥. 2 galang caryophyl. cassiæ ana ℥. 3. nuc. myristic. ℥. 4 macis ℥. 1. ß agallochi ℥ 1. gummi elen. ℥. 6. aloes hepatic. myrrhæ ana ℥. ß. castorei ℥. 10. styrac. calam. laseris an. ℥. 1. sang. dracon. ℥. ß flor. lauendulæ ℥. 4. ole

d Vtad lib

farcta prius betonica, saluia, calendula, iua arthritica, primula veris, moschata, pinguedo elicitur, e qua cum emplastris mollitoriis vnguenta conficiuntur. Poterunt & eadem emplastra conuenientia aqua vitæ, & saluiæ succo subigi.

Optimum erit corpora paralytica inungi ad ignem sarmentorum vitium.

Aluus mollis perpetuo seruari debet clysteribus, aut pharmacis lenibus, aut suppositoriis.

Modus operationis medicamentorū, & eorum, quæ partibus affectis apponuntur.

Vnctionum, dropacum, phœnigmorum, sinapismorum, vt pars in ruborem attollatur, non exulceretur. Et cucurbitularum breuis mora esse debet, ne quod attractum est, dissoluatur.

Sunt, qui certum experimentum dicant, si pars affecta decocto maioris tithymali foueatur, deinde folia eius integra parti superponantur.

Errhinis & Apophlegmatismis, vt prius, vtendum est. Apophlegmatismis [a] *cum nodolo, aut baculo ori appositio, vt diximus. Paralyticis, & neruorum doloribus laborantibus virū prorsus fugiendum est. Potus sit illis mulsa, aqua mellita quæ fit ex partibus octo aquæ, duabus vel tribus mellis albi, vel sacchari. Coquantur omnia simul. Colentur per manicā Hippocratis cum ʒ. 2. cinnamomi, vel decoctum acori conditi.*

[a] Vt ex mastiche, pipere, pyrethro, staphysagria.

Pilulæ Cocciæ Rhazæ & Mesuæi.

℞. pul. hieræ picræ ʒ. 2, anterioris colocynthidos ℈ 1 diacridii ℈. ß. vel gr. 6. turpethi gummosi,

ſtæchad.

ſtæchad ana ʒ. ß. cum ſucco fœniculi fiant pilulæ pro duabus doſibus.

Cocciæ Nicolai, ex Galeno.

℞. aloes, abſinthii, pulpæ colocynth. ſcammonii an. ℈ i. maſtichis ℈. ß. cum ſucco fœniculi fiant pilulæ.

℞. aloes, ſcammonii, colocynth. agarici, bdellii, gummi arabici, ana ℈. ß. & gr. ſ. cum ſucco abſinthii fiant pilulæ coccinæ. Eiuſmodi pilulæ & caput purgant, & varios humores detrahunt, nec ſtomachum lædunt.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

In ſtupore, ſeruato motu, aut leuiter læſo, ſenſus amittitur, aut debilior redditur. in paralyſi vtroque priuatur pars ægra, illæſis tamen ſenſibus interioribus. Non enim, vt in apoplexia, vitium eſt in cerebri ſubſtantia. Si id accidat omnibus partibus infra ceruicem, meninges, aut ſpinalis medulla in exortu affecta eſt. Altera corporis parte reſoluta, dimidia tantum pars ſpinalis medullæ afficitur, aut meningum. Si qua vero pars ſola (nam partes omnes motu voluntario præditæ, præcipue quæ proprium neruum & peculiarem habent, huic malo obnoxiæ ſunt) ſiue in capite, ſiue infra ceruicem laboret, in illius particulæ neruo, vel eius exortu morboſa eſt affectio. In ἀφωνίᾳ, vocales nerui, per quartam vertebram exorti, in ἀπνοίᾳ, reſpiratorii patiuntur Sic oculorũ reſolutio, ad neruos, quia ſecunda coniugatione e caluaria emerſi, in oculi muſculos diſperguntur, referenda eſt: palpebrarũ, ad ner-

uum tertiæ coniugationis per foramen ossis orbitæ transeuntis, labiorum, ad latũ musculum, neruos e primis vertebris, & ramos e tertia coniugatione, linguæ denique (quod fit præcipue in balbis post apoplexiam) ad neruum e tertia, aut septima coniugatione in linguam perreptãtem. Eodem modo resoluta manu, in principio ceruicis, vel quinta vertebra affectio subsistit. Sensus tamen aliquis quandoq. relinquitur, primęq. brachii partes illæsæ seruantur. Minore noxa laborant ob læsionem in septimam, aut octauam, sed maximũ inde thoraci infertur nocumentum. In resolutione parui digiti, & media parte annularis, afficitur neruus in cauitate olecranii, siue cubiti, in aliis vero tribus (cæteris illæsis) vulnerata est, aut affecta spinalis medulla, circa principium neruorũ brachii. Per defluxionem omnes digiti patiuntur, aut per concussionem. In sectione non est necessarium, quod nerui brachii in principio iungantur, & supra cubitum separentur. Cruribus resolutis, aut pedibus (in quibus facilius curatur hic morbus, quam in manibus ob sicciorem & robustiorem neruorum, quos habent, naturam) in vertebris lũborum, aut inguinibus cõsistit affectio. Sua etiam est ano, vesicæ, pudendo resolutio. Si descendat intestinum recũ, musculi suspendentes male habent, qui sunt in ipsius lateribus. Si excrementa retineri nõ possunt per aliquod tempus, sphincter resolutus est. In resolutione musculi vesicæ, & cũ pudendum erigi nõ potest, existente seminis flatulenti multitudine (quod sæpe contingit ob violentiorem contrectationẽ, natationem in aqua frigida, refrigerationem circa perinęum, compressionem, equitationem longam, & corporis extenuationem) nerui ab osse sacro, vesicę incerti ac pudendo sunt in vitio.

Parte affecta hoc modo diligenter obseruata,

ad

ad caulas veniendum. Continens hue coniuncta necessario in neruo est, per quam spiritus, tanquam radius, in partes inferiores diffunditur, eaque vel intemperies sola, vel cum humore. Trallianus aliquando fieri scribit ab intemperie sicca & calida sine materia. Vix tamen credendum. A calore quidem fieri posse perspicuum est emolliendo neruos, humores pituitosos liquando, & aditum humorū defluxioni patefaciendo. Quod vinum sua tenuitate facit calori iuncta, vt Galenus docet. Sed cum subito & confertim Paralysis hominem corripit, dubitādum non est substantiam neruorum humore per defluxionem imbui, vnde molliores redditi extenduntur, & relaxantur, sicuti & tendones. Quo fit, vt obplenitudinem & obstructionem spiritu non transeunte, vel quia leuissima contractione est opus neruo ad mouendam partem membrum concidat, & immobile permaneat.

Alexand. Trall. c. 16 l. 1.

Gal cōm. in apho. 3. lib. 5

Paralysis qu fiat ex mate ria controuer sum.

Sed a quo humore id fiat, non minus difficile est iudicare Doctissimis tamen viris non sine ratione videtur, neque a melancholia, neque a bile extra venas excitari paralysim Non a melācholia, quia neruos siccat potius & cogit, quam emolliat, vt in elephanticis, quorum membra aridiora facta non resoluuntur, sed imbecillius sentiunt, neque a bile. Cum enim siccandi vim habeat, & acrimoniā adiunctam, cōuulsionem potius inducit, neruos contrahendo & conuellendo. Ergo vel a sanguine solum (nisi per accidens) vel pituita fieri potest, eaq. vel crassa, vel tenui. A sanguine rarius. Inde tamen oritur, cum tenuior est sanguis, & multitudine sua viam spiritum intercipit, aut humiditate eosdem extinguit, aut neruos molliendo dissoluit. Idem fit a pituita tenuiore, sed multa, a cerebro defluente, & in neruorum substantiam penetrante. Frequentius autem a crassa, neruo tenaciter

Paralysis fit frequentius a crassa materia.

Paralyseos causæ antecedentes.

Paralysis & alii morbi frigidi Lutetiæ frequentes.

inhærente. Quæ omnia ex humorum in corpore exuberantium propriis notis, ac victu antecedente facile discernuntur.

Causæ antecedentes sunt, quęcumque neruos contundere, comprimere, emollire possunt, casus, ictus, contusio, somnus in spelunca, domus recens polita, lunæ radius, exercitium a cibo vel somnus. Sed frequentissime Lutetiæ noua e gypso politura & hunc morbum, & alios frigidos inducit. A relatæ grauissima visa est ex leui vulnere, illæso craneo, sed sanie per meatus futuræ sagittalis ingressa sensim ad tenuem meningem, quæ cerebri substantiam obuoluit, neruos, venas & arterias sustentat Vnde primum eiusdem partis resolutio, ex qua mors consequuta est, secto cranio pus inuentum. Quod F. Valeriola, vir Philosophiæ & Medicinæ peritus annotauit, cuius obseruationes propediem in lucem exituras audio.

Curatio perficitur primum purgato ventriculo, & intestinis, vel pilulis leuioribus, vel clysteribus, syrupis attenuãtibus, aperientibus, digerentibus, deinde pilulis paulo fortioribus. Post purgationẽ, vsu theriacæ per aliquod tempus, inunctione leuiori ad valentiorem progrediendo, repetita purgatione (morbus enim contumax est, & diuturnus) opiatis, gargarismatis, masticatoriis, pulueribus, diæta in corpore humidiore, vnguentis, emplastris, linimentis, balneis, cucurbitulis frequenter adhibitis, exulceratione facta, aquis distillatis, victu tenui In particulari paralysi topica adhibenda sunt eo tantum loco, vbi affecti nerui, vel musculi est origo.

Phlebotomia] In plethora, & sanguinea resolutione, contusione, ictu, aut casu, de sectione venæ nulla dubitatio, defluxionis præsertim imminẽte periculo, liberior quoque, si febris iuncta sit, sed in omnibus ad exiguam quantitatem Venæ

linguæ, si ipsa resoluatur, aperiri debent, præcedente tamen purgatione, & deriuatione.

Acori] Vulgarem intellige, cuius radix leuiter adstringendo, & resiccando, neruis relaxatis addit robur. Iris quoque recens pituitam purgat, & serosos humores siccat, pituitam attenuat, & incidit.

Partes primum oleo &c.] Olea calida, parum exsiccantia non conueniunt, vt de lilio. Cum enim nerui constitutio frigida sit & sicca, ab ea indicatione sumpta, emollientibus non est vtendum. Admiscenda etiam tandem erunt, quæ leui adstrictione & temperato calore partem affectam roborent. Foueantur partes oleo, deinde pellibus agnorum pinguium, aut vulpis, odore conueniẽti imbutis ad ignem inuoluantur. Sequentibus sæpe vsus sum prosperrimo cum successu.

Hollerii experimenta ad paralysin.

℞. vini rub. ℔. 1. *olei lumbricorum* ℔. 2. *aquæ vitæ* ℥. 2. *corniculorum cerui magis spongiosorum* ℥. 3. *pulueris chamæmeli* ℥. 1. *salis* ℥. ß. *mastiches* ℥. 6. *bulliant omnia in duplici vase ad vini consumptionem. Probe misceantur.*

Ciconia implumis, sed viua, tandiu coquatur, dum carnes ab ossibus recedãt, in mortario teratur, rursus in oleo coquito, coctam saeculo fortiter colato, & abiectis reliquiis, ceræ, colophoniæ, seui, olei laurini ℔. 2. *olei mastichini, medullæ cerui, adipis vrsi an.* ℔. 1 *galbani, terebinthinæ an.* ℥. 4 *coniungãtur. Emplastra molliora, diachylon, resumptiuũ, &c. soluta in oleo cham. vel nardino, postea quæ discutiunt, vt acopa, postremo attrahentia, & roborantia, vt metasyncritica.*

ANTO. VALETII EXERC. X.

Gal. cap 6. lib. 1. de loc. mal. aff. & cap. 10. lib. 3. itemque cap. 5. lib. 1. de cauſ. ſympt.

ANimalis facultatis ſymptoma eſt paralyſis, in qua motrix & ſenſifica facultates iunt læſæ. Læſionis cauſæ intemperies, mo. bus in compoſitione, vnitas ſoluta. Vel enim nerui immodice refrigerantur & humectantur, vel reſoluto humore craſſo in eorum principium incumbente replentur, vt poſt apoplexiam, vel fit obſtructio circa colli vertebras, aut partes inferiores, vel denique ab externa aliqua cauſa, vt duri corporis compreſſione, laqueo, percuſſione, luxatione, fractura, vulnere, afficiuntur.

Paralyſis duplex.

Paralyſis alia particularis, quæ partem tantum aliquam, vt brachium, linguam prehendit, alia abſolute dicta paralyſis, quæ dimidiati eſt corporis, dextri, vel ſiniſtri, ex obſtructione in ſpinalis medullæ proceſſu facta.

Paralyſ. curatio.

Curatio vt optime progrediatur, victus calfaciens ſiccans, & pituitæ generationē prohibens deligendus. Vinum per initia noxium, quia tenuitate ſua partes neruoſas facile permeat & implet, quamquam declinante morbo di cutiendo & deſiccando mirifice prodeſt.

Si plenitudo adeſt, ſanguis ducitur, ſed mediocri quātitate, ne corpus nimium refrigetur. Si cacochymia prægrauat, purgatio præfertur.

℥. aquarum maioran. & betonic ana ʒ. 1. ſ. infunde agar. rec. troch. ʒ. 2 In colatur. diſſol. diaph. ʒ. 2. ſyrup. laxat. roſ. pall. ʒ. 6. f. doſ. Vel his pilulis vtitor. ℥ ſpecier. hieræ pictæ dup. aloe ʒ. ſ. maſtæ interioris pil. de agar. & ſine quib anna ℈ 1. Excipiantur melle roſato, vel aqua ſalu. f. pil. mol. a primo ſomno exhibendæ.

Pars primario affecta, vt ſumma ceruix, totaque ſpinalis medulla, oleis calentibus & calefacientibus, vt aneth chamæm. & ſimil quibus lanæ floccus madefiat, fouenda. Interim pituitoſus humor quia denuo purgandus, præparatione eget. vt ℥ radic. pæon mar. ruſc. aſparag. ana ʒ. 6 paſſul. munda. ʒ. 1. ſummitat hyſſop betonic. iuę arthrit. primul ver. ana M. 1. ſemin. quat calid. maior an ʒ 2. flor. ſtœchad. anth & cardiac. ana p. 1. f. decoct. ad ℔ 1. In colatur. diſſol ſyrup. de duab. radic b. de bizantiis & de ſtœch ana ʒ. 2. f. apozema in quat. doſeis, quod condiatur ʒ. 1 cinnam vel electar. aromati. roſar. Sumat æger quatuor ſequentibus matutinis, poſtea purgetur, vt ante. Nec omittenda ſunt toto morbi tempore enemata, ſi aluum contigerit adſtrictiorem eſſe.

His artibus perpurgato diligenter toto corpore, affecta pars ſubinde fouebitur hoc decocto.

℥. maioran. beton ſalu mentaſt. primul. ver. iuæ arthrit. ana M. 1. thym. epith. flor. ſtœchad & anthos. ana p 1. f. decoct. in aqua, addita ſub

fin. tertia vini albi parte, profotu ceruic. cum ſpongia. A fomento ſequatur litus.

℞. olei coſtini, vulpin. & chamæm. an. ʒ. 1. cum vnguento Martio, vel Aregon. f. linimentum. Fortius hoc erit vnguentum. ℞. olei coſtini & rutacei an. quart. 1. ſuc. rut. ſalu. ana ʒ. 3. bulliant ad ſuccorum conſumptionē, adde adip. anſer. & œſyp. an. ʒ. 1. ammoniaci in aq. vitæ diſſoluti ʒ. 1. caſtorei, euphorb. ana ϑ. 1. cum cera f. vnguent.

Oleis, linimentis, vnguentis commode ſuperimponitur vulpina pellis ſuffumigata, vel (vt loquuntur) ſinapizata ex thur. maſtich. myrrh. caryoph. cinam. nuc. moſcha. lign. aloes, cyper. ſaluiæ, æquis ſingulorū partibus.

Roborabuntur vires conſeruis, iuæ arthrit. ſalu. enul. camp. anth. ſtœch. mithridatio, vt ſi mithrid. & duarū ex illis ana ſemidrachmā ſumpſeris, & bolum confeceris, quam poſt primum des ſomnum.

Si contumacior eſt paralyſis, & longior, proderit guaiaci decoctū vel per ſe, vel cum radice cynaræ, aut ſalſæ parillæ propinare. Si paralyſis acciderit ex lapſu, arcenda, vel etiam, ſi iam adſit, curanda, phlegmone. Si particularis ſit, non alia ſunt remedia, præter forſan errhina & apoplegmatiſmata, inſtituenda.

a Quo inſtar riſus canini facies conuellitur.

b Nam vbicumque muſculi cōgeneres inoppoſitis partibus numero ſunt pares, magnitudine & robore, alterius partis reſolutio cōuulſionem facit alterius.

De conuulſione canina. CAP. II.

Spaſmus a caninus ſubita eſt contractio, vel tempore facta b reſolutio muſculorum maſti-

catoriorum, & eorum, qui peculiariter lati appellantur.

Animaduertendum itaque, vtrum resolutio [a] sit an [b] conuulsio.

In resolutione pars affecta, laxa, mollis, a sana trahitur. In conuulsione, dura & contenta trahit sanam. In paralysi siue resolutione saluatio multa, in conuulsione, non ita. In materia frigida, efficiente causa huius passionis, si nihil repugnat, sanguis mittitur, sed moderate. Primum quidem e [c] cephalica, deinde e venis sub [d] lingua. A sanguinis missione incidendum, [e] & attenuandum hoc modo.

℞. acori, & stœchados ana M. ß. fiat decoct. in qr. 5 aquæ purissimæ Collaturæ addatur mellis communis ℔ ß. plus, minusve, fiat melicratum despumatum, aromatizatum cum ʒ. 1. nucis moschatæ. Quod si res vrgeat (acuta enim hæc, & tarda aliquando passio est) clysteres acres [f] iniicies.

Purgabis ex hiera Pachii, ex descriptione Scribonii, cuius hæc est descriptio.

[g] ℞. pulpæ colocynt. ʒ. 4. opopanacis & sagapeni ana ʒ. 1. & gr. 7. marrubii, stœc. agaric. chamædryos ana ℈. 4. petroselini, aristolochiæ rotundæ, piperis albi an. ℈. 2. cinnamomi, spicæ nardi, myrrhæ electæ, [h] folii, croci ana ʒ. ß. & gran. 4. Opopanax, & sagapenum in mortario tundantur, cum affusione modici mellis liquidi, aut syrup. de stœchade. Reliqua pulverisata misceantur, cũ melle q. s. fiat electarium.

[a] vt resolut
parti remedi
adhibeantur
[b] Et vtrum
conuulsa pa
suæ conuuls
onis causam
cõtineat in s
repletionem
aut inaniti-
onem.
[c] E directo
partis cõuu
sæ.
[d] Si tamen
lingua intu
muerit.
[e] Quod era
sa sit materi
[f] Ex decoct
capitali, hie
picra, & dia
colocynthi
de.
[g] Hoc remo
dium præp
ratur conu
nienter vtri
que conuul
sioni.
[h] Quod fo-
lium desider
retur, subst
tui potest c
namomum

℥ supra dicti elect. ʒ. 2. ß. castorei ʒ. ß. dissoluantur omnia in supra dict. [a] melicrato, q. s. fiat potus. Vide Scribonium Largũ. Alioqui alia conuenienti potione [b] purgabimus. Partes affectæ, & tota ceruix oleo aut vnguẽto inducenda sunt, quale hoc est.

℥ [c] rad. althææ ʒ. 1. sem. fœnugræci conquassati ʒ. ß. fiat decoctio, in olei cõuenientis qr. 3. aquæ saluiæ quar. 1. Fiat fortis expressio. Inungatur locus, & tota ceruix. Deinde cum lana insuccata in hoc oleo, partes affectæ & ceruix muniantur.

Postea vero licebit vti oleo de cucumere asinino, de scylla & in his liquefacere duodecimam partem ammoniaci, bdellii, opopanacis, galbani. Post hæc apophlegmatismis caput purgiis, [d] & aliis, quæ caput partim euacuant, partim corroborant, vtendum erit.

Nodulo itaque foliis lauri pleno, & in decocto conuenienti madefacto, palatum illinendum erit, quale hoc est.

℥ nucis moschatæ, pyrethri an. ʒ. 2. sinapi, piperis ana ʒ. 1. decoquantur omnia in mulsæ ʒ. 4. Ex eadem mulsa poterunt fieri caput purgia. Probatur hoc caput purgium.

℥ [e] anagall. panis porcini, nucis Indicæ, nucis moschatæ, cucumeris asinini, piperis, acori, pyrethri an. ʒ. ß. Conquassata omnia bulliant in olei de keirei ℔. 2. aquæ maioranæ qr. 3. vel in sola aqua maioranæ.

Vsus tempore resupinetur ager, & stomacho

vacuo,

a Præstiterit tamen dissolui in syrupo de stœch.
b Vt diacarthamo, diaphœnico.
c Hoc linimentum conuulsioni tantum, quæ per se sit, conuenit, non item ei quæ ex euẽtu. Fit autem per se cõuulsio, quum pars cõuulsa suæ conuulsionis causam in se cõtinet.
d Si modo peculiaris ægri natura & affectio non te auocet.
e Et eius quidem, quę cærulei est floris.
f Duplo minori dosi sunt hi pulueres præscribendi.

vacuo, quinque aut sex guttæ naribus instillentur aut sæpius nares interiores inunguntur. Oleum vero vnctioni occipitii, colli, regionu sub mento, & affectæ partis conuenit.

Teneat in ore acorum [a] *conditum, zinziber conditum, nucem moschatam. Frictiones quoque auertendæ materiæ conueniunt. Sic etiam cucurbitulæ, quæ primæ, & secundæ vertebræ ceruicis* [b] *admouendæ sunt.*

Inueterato atque contumaci morbo Rhazes probat [c] *cauteria post aures, & in ceruice.*

Dropace quoque simplici [d] *vtendum erit expicis ℥. 4. olei liliorum ℥. 1. liquefactis & extensis in aluta.*

Castoreum quoque teneatur sub lingua. Hinc ad sinapismos, & phrenigmos deueniendum est.

Victus instituatur incidens, & attenuans, qui in media materia temperetur. Cibus sit liquidus.

Quæ topica admouebuntur, 21. conseruentur calida. Nam refrigerata vehementer nocent.

Loco tepido lucido, stragulis quoque mollibus decumbat. Madefactionibus capitis abstinendum est, quia caput replent.

a Vt materia euocetur, & suaui anathymiasi rerum aromaticarũ caput recreatur.

b Modo a resolutione partis appositæ per accidens non fiat conuulsio.

c Pyrotica potentialia, præsertim quæ fiunt ex capitello.

d Ad cõuulsionem ex euentu, vt materia euocetur, pars conseruetur, calor excitetur

e Vt lana succida carpta.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Quæ ad huius morbi exactam cognitionem pertinent, sequentis capitis scholiis explicabuntur.

ANT. VALETII EXERCIT. XI.

ORis distortione seu conuulsione affligitur, cuius ad alterum latus contor-

quetur, & oculum, ad quem illud cõuellitur, occludere nequit. Expirante ægro flatus ab altera tantum parte prorumpit & efflatur. Fit, vt plurimum, ex nerui musculum mouentis repletione, a qua nerui eiusdem breuitas, & eius quam mouet, partis contractio. Curatio ex cap. de paralysi repetenda. Priuatim tamen hic ægri ceruicis vertebrarũ, nec non faciei & frontis inunctione frequentiori ex costino oleo vtimur. Porro de oris conuulsione, quæ paulatim, non subito inuadit, qualis est, quæ phrenitidi pernicioſæ aliisque acutis morbis, morte iam imminente, superuenit, hic non agitur; talis enim insanabilis.

Gal. cap. vlt. lib. 12. Meth.

a Quæ est a repletione musculosi generis, quę sola curationẽ recipit. Quæ enim cõuulsio facta ob immodicam euacuationẽ, est exitialis. Gal. cõm. in aph. 1. lib. 5. & in aph. 25. lib. 7.

b Modo nulla fracturæ & luxationis excusatio possit afferri.

c vt mucaginibus althæę extractis in aqua chamæmelo & saiuiæ, oleo liliaceo, adipe anserino,

De conuulsione. CAP. 12.

CONuulsis eadem fere ratio vitæ b instituenda est, vt etiam phlebotomiæ, siquidem a plenitudine crudorum humorum contracta est.

Initio ceruicem, & vicinos musculos laxante c & emolliente oleo, eoque tepido fouebis, lanaque in eo immersa conteges. Atque, vt calor conseruetur in parte, vesicam ex dimidio plenam oleo tepente superpones, aut eiusmodi sacculos.

℞. sem. lini leuiter d conquassati M. ß. furfuris e frixi, florum cham. & anthos ana P. 1. salis communis torrefacti, & pulueriſati f ʒ. ß fiat sacculus, aut plures eiusmodi sacculi, qui subinde recalfacti

d Vt vires suas exeat *e* Ad exhauriendam materiam & siccandam partem. *f* Vel ʒ. 1.

calfacti calorem in parte retineant. Leues [a] *sint sacculi & ea omnia, quæ læsis partibus, atque dolentibus, superponuntur. Clysterum quoque mollium vsus est, vt huius antiquorum.*

℞. rad. althææ ʒ. 2. sem. lini, & fœnug. an. ʒ ß. fiat decoctio in aqua ad ℔ ß cui adde olei communis ℔ ß. fiat clyster, tepidus iniiciatur.

Articuli corporis linteis calentibus fouendi sunt.

Materia hyssopi decocto in mulsa, & [b] *rebus eiusmodi incidenda est.*

Deinde [c] *purganda vt prius. in spasmo canino, & soda phlegmatica, aut agarici, aut diaphœnici ʒ. 3. in conueniente mulsa dissolutis.*

Molliter fricetur ceruix, spina, spatulæ cum vnctionibus conuenientibus, quales sunt.

℞. olei terebinthinæ, olei lumbricorum an. ʒ. 2. axungiæ humanæ ʒ. 1. simul misce, liquefiãt simul.

℞. olei de costo, cum quarta parte pinguedinis castoris, lutræ, mellis, [d] *quem Taxonem, aut Blerellum vulgo vocant.*

℞. vulpem bene pinguem corio detracto, & exenteratam, confixam caryophyllis infarctam [e] *hoc modo, & assatam.*

℞. rad. althææ & liliorum an. ʒ. ß. rad. acori, ireos ana ʒ. 2. chamæpit. herbæ costi, maioranæ, calendulæ an. P. 2. florum anthos, meliloti & chamæ. an. P. 1. storacis, ladani pinguis, mastichis, castorei ana ʒ. 3. Omnia in mortario contundantur cum oleo de vermibus.

a Ne suo põdere naturam opprimant.

b Vt hydromelite originato, decocto stœchados, betonicæ.

c Vt electuario, bolo. pilul. syrupo solenni, cephalico phlegmagogo, accommodatis materię morbificæ, partib. affectis, & viribus ægri.

d Vel solum taxoninũ adipem misce cũ oleo rosaceo, & hapsus eo imbuatur, vt hic. *℞.* olei de costo ℔ ß. adipis Taxonis ʒ. 1. ß. Misce, illinãtur affectæ partes.

e Vt lauro, angelica. baccis lauri.

Malaxentur, farciatur vulpes & [a] *bene consuatur, assetur cum aspersione aquæ vitæ. Quod distillatur pingue, excipiatur subiecto vase, in quod infusum sit* [b] *acetum.*

Deinde vulpes in aqua coquatur, quod supernatabit pingue, tum in aqua, tum in aceto, vsui reseruetur.

Vtilissimum est post vnctionem pellibus hædorum, agnorum, luporum, vulpium, arietum, recens extractis, atque etiamdum calidis [c] *patres inunctas contegere. Quod si pelles iam refrixerint, immergendæ sunt* [d] *oleo calido, vt recalescant. Aliud.*

℞. vini rubri ℔. ß. ol. lilio ℔. 2 rasuræ molioris partis, & magis spongiosæ cornu cerui ʒ. i. alis ʒ. 1. florum cham. ʒ. 6. mastichis ʒ. ß bulliant omnia in vase duplici ad vini consumptionem. Hinc ad [e] *vnctiones calidiores transeundum est, de quibus supra.*

Balneum quoque commendatur ab antiquis, ad vmbilicum ex hydrelæo, cuius modus est ex æquis partibus aquæ & olei. Perseuerante malo, olei balneū conuenit calidum, & domicilio calido, quod ita præparabis. Quintam partem olei calfacies, & quatuor [f] *partibus non calfactis commiscebis. Alioqui ex decocti fœnugræci in aquæ tribus partibus, & olei tertia parte balneum præparabis, quo totum corpus immergatur.*

Sed balnei modum esse oportet, ne [g] *vires resoluantur. Itaque solis* [h] *irrigationibus vtendum erit, vbi vires non* [i] *sinunt.*

a Ad incidédum magis.
b Vt simili calore recreentur. Noster enim natiuus calor simili gaudet calore.
Vt anethino simplici, liliac. aut chamæmelino.
c Cuiusmodi balsamum factitium, ab Authore propositum cap. de paralysi
d Simplex enim oleū omnis est calotis impatiēs.
e Corporis nimirum raritate.
f Particularibus.
g Multis enim effœtæ languent peculiari natura, corporis raritate, spirituū oppressione.

A balneo tempestiua est [a] *unctio ex supra dictis oleis, aut in quo ruta, coniza, rosmarinus, artemisia, seselicum modico cinnamomi coxerint, quibus aliquando decima, aut duodecima pars castorei adiicienda est.*

a Vt ex oleo irino cum castoreo.

Veteres omnes & recentiores medici castoreum propinant e mulsa, Dosis castorei a ℈. 2. ad ʒ. 2.

Cucurbitulæ partibus affectis, sed cum [b] *scarificatione, admouendæ, sed iam progresso morbo & bene purgato corpore.*

b Sublato tamen omni fluxionis metu.

Aurelianus in accessione, leuibus, in dimissione, cum scarificatione vtitur, occipitio & collo defixis.

Remedium Hippocratis [c] *est aqua frigida, in iuuene bene carnoso, & æstate media.*

c Apho. 2, 1. lib. 5.

Paulus, Celsus, Aurelianus, tota denique posteritas [d] *reprobauit. De excitanda febre non conuenit. Qui prouocant, vtuntur auctoritate Hippocratis, Aphor. 70. lib 5.*

d Sed falsè.

Herophilus quoque febriculam laudauit, Asclepiades simpliciter febrem: Auicennas & Arabes febrem prouocari nolunt, nisi diariam.

Cum melle castoreum, aut sagapenum, aut opopanax auellanæ magnitudine febrem excitare scripsit Celsus, sed hoc non caret periculo.

Cæterum ex Gal. sic habeto. In morbis frigidis, quos humor crassus, contumax & multus generauit, febru satis vehemens excitari potest. Leuis enim nocet, nec prodest, exemplo filii Numeni, cui, cum apoplexia correptus esset, febris accessit medi-

reſiccatum pinguedine oblinat, vel humore imbuat. Quare tam conuulſionis, quam paralyſeos humiditas cauſa eſſe poteſt. Sed in illa neruos contrahit ob plenitudinẽ, in hac relaxat ob madorem. Siccitas autem numquam efficiet paralyſim, niſi κατὰ συμβεβηκός: Inde etiam efficitur, humorem in paralyſi tenuiorẽ eſſe debere, quia in ſolidam ſubſtantiã neruorum penetrat, in cõuulſione vero craſſiorem, quia tantum replet.

Duplex alia difficultas. vna, quod cum in conuulſione affectio ſit ſæpius in neruis, quam in muſculi corpore, nihilominus muſculi, nõ nerui, morbus eſſe dicatur. Altera, quia definitur per motum, cum tamen pars læſa ita immobilis rigeat, vt in contrarium nullo modo flecti poſſit. Hoc fit, vt dicam verbo (non enim argumenta ſoluere, noſtri eſt inſtituti) tonico motu, de quo Galenus libr. 1. de Muſculorum motu. Illud vero, quia muſculus proprium eſt motionis inſtrumentum. Quomodo autem ad proprium cuiuſque particulæ organum morbus referri debeat, Galenus copioſe docet de morborum & ſymptomatum cauſis. Nobis ſatis fuerit morbi huius notionem primum animo complecti, deinde partem affectã noſſe, tertio affectionis cauſam, poſtremo curationis ſummã. Quæ omnia breuiter ſic habeto.

Cum vel corpus, vel illius membrum aliquod repente cõtortum & inflexum apparuerit, perinde ac ſi in naturali ſitu eſſet, rigidum tamen eſt, nec ab eo ſitu poteſt dimoueri, etiamſi eo vi inflectere coneris, quo, cum ſecundum naturam habebat, pro arbitrio dirigebatur, cõuulſionem eſſe ſuſpicandum eſt muſculorum, vel plurium, vel alicuius, qui ad ſua ipſorum principia contracti, partem ſimul, cui inſeruntur, adducunt, immobilemque reddunt, ita, vt vel recta, vel inflexa, vel contorta videatur. Hoc tamen obſerua-

to, ne id articulorum ossium vitio fiat. In his enim sæpe vel callus gignitur, vel delapsus humor intra cauitatem prohibet liberam in iuncturis motionem. Quod intelligetur, si nec repente, nec affatim, nec post febrem ardentem affectio inciderit, si luxatio fuerit in particula læsa, non recte curata, si contusio, aut aliquid simile antecesserit. Tunc enim musculi primario nō afficiuntur, sed flecti ossa in iuncturis nequeunt, licet ipsi quoque tandem trahantur in consensum. Cum enim diu manent immoti, otio propriam mouendi vim tandem amittunt.

Partis affectæ dignotio est huiusmodi. Si totum corpus subito cōuellitur vt in epilepsia, neruorum principium patitur. Si caput antrorsum curuatur, & mentū annectitur pectori, duo musculi anteriores caput flectentes laborant, estque ἐμπροσθότονος: Si in dorsum & scapulas contorquetur, ex duodecim musculis caput extendentibus in posteriore parte colli, vel aliqui, vel omnes afficiuntur, diciturque affectio hæc ὀπισθότονος. Quādo cerulx recta & immobilis manet, in neutram partem curuata, vtrique musculi & anteriores & posteriores τέτανον efficiunt. Si oculus contorquetur, στραβισμὸς, erit musculis, qui ipsum mouent, conuulsis, si mandibula, τρισμὸς, temporalibus contractis, vel neruis e secunda & tertia coniugatione. si labra & nares, & pars contracta sanam ad se adducit, in vitio est latus musculus, ex quo musculi narium, superciliorum, & labiorum fiunt, vel nerui a primis vertebris & ramis tertię coniugationis. Græcis κυνικὸς σπασμὸς nominatur. Si vtraque pars, dextra scilicet, & sinistra lædatur, musculi vtrinque contracti, sardonium risum faciunt, maxillares nimirum in latera, os & labra deducentes, ita vt ægri perpetuo ridere videantur. Idem iudicium

Sardonius risus.

de ex-

de cæteris paribus semper enim affectio ad musculum authorem illius motus, qui læsus est, referri debet.

Conuulsio a siccitate & inanitione lethalis.

Fit autem hic affectus neruis, vel musculis aut exsiccatis, vel calefactis, vt a vulnere, & post largã sanguinis missionem, febres ardentes, meningum inflãmationes vel cerebri. Atq. sic lethalis est. Autcõgelatis, vt ob refrigerationẽ humorũ, vel sudorem refrigeratum, vel ventum frigidiorem, aut inflatis, vt a pituita viscida (nã raro fit a sanguine) vel post morbũ nõ satis exsiccatũ vel sanie collecta in aliqua parte capitis, vt meningibus, ob vulnus, vel a flatib. medicamenti, vel a gitatione materiæ, vt post helleb. potionẽ. Ab ebrietate, crapula, suppressa vacuatione consueta, exercitatione intermissa, phlegmone, dolore, cõsensu vteri, morsu, pũcto neruo, aut tendone, affecto ore ventriculi ab æruginosa & biliosa, materia, vermibus, fungis, abiectu feræ venenatæ, & similibus. Hippocrates hæc omnia ad duas causas reduxit, inanitionẽ & repletionẽ. Tertiam recentiores addiderunt per condolentiam, affectũque vocant non proportionem ad materiam, cum mouetur cerebrũ in sese, vt expellat, quod noxium sentit, vt dolente neruo ob punctũram, aut alicuius animalis venenosi morsum. Sed hanc Gal. ad inanitionem, alii, quia materia venenosa est, licet pauca, ad plenitudinem referunt. Hellebori quoque potio ad vtramque causam reduci potest. Ex antecedente vita, vel morbo, vel habitu corporis omnia facile discernuntur. Attamen Gal. comment in apho. 2. lib. 5. dicit conuulsiones fieri ex vulnerib. ratione inflãmationis ipsa sequentis, & ad neruosas partes pertingentis.

Hippo apho. 39. lib. 4. & Gal. Comm. 1. in Prorrh. sent. 27.

In curatione torturæ oris superiore capite descriptæ vtendũ clystere, deinde coquentib. pituitã, in plenitudine sine eruditate, sectione venarũ linguæ, gargarismatis digerentibus, formulis in

ore retentis aqua vitæ formatis, quibus nihil præstantius, inunctionibus, sacculis, suffumigiis, emplastro ex gummis calfacientibus.

Ab inanitione non curatur, sed prohibendum ne fiat, sublata causa, vt in febre ardentissima & phrenetide, si a nimia siccitate periculum immineat conuulsionis, spinam inungendo, ne nerui exsiccentur, vel irrigatione ex refrigerantibus ob febrem, & humectantibus, ob neruorum siccitatem.

A vomitu, aut immodica vacuatione curari potest, humiditatem reparando per humectantia, & quæ hecticis prosunt.

Si a punctura fiat, vulneri latiori reddito & aperto, oleum de terebinthina imponendum, vel de euphorbio, cum emplastro de Galbano, sedandus dolor, vulnus ad cicatricem nõ ducendum, nisi post multum tempus. Extremum remedium est, tẽdonem vel neruum ictum abscindere in parte supra puncturam.

A venenosi animalis morsu cucurbitula cum multo igne supra partem affigenda, vel cauterium vel antipharmacum. Intro sumenda theriaca cũ herbę decoctione, quæ sit veneno accommodata, theriaca etiam vulneri imposita prodest.

A sanguine, sæpius repetenda est venæ sectio, & oleis mediis vtendum. A pituita, curatur coctione materiæ & eductione, vt de Paralysi dictum est, additis malacticis ad iunctiones, balneis, & similibus.

In conuulsionibus capitis & humorum refrigeratione, calidioribus vtendum, partes lana succida inuoluẽdo, cucurbitulis, sectione quandoque illius venæ, quæ supra primam dorsi vertebram apparet.

A meningum punctura, aperiendum cranium trepano, aut alio instrumento, vt materia tran-

ſpirer, aut epipaſticis trahenda, niſi ſubſit plenitudo.

A ventriculo, tutius clyſteribus acribus, aut pilulis vtimur quam vomitu, ne os ventriculi contactu veneni lædatur. Conueniunt etiam ſpinæ inunctiones.

Vnctione conuenienti.] Sequens medicamen excellentiſſimum eſt in reſolutione linguæ, oculi, labiorum, riſu Sardonio, tremore capitis & totius corporis, ac omni capitis percuſſione inflatis præcordiis, & ſimilibus.

℞. cinuamomi, croci, nardi, coſti, ſtyracis rub. opopanacis, myrrhę, melanopiperis, ſeminis rutæ, ſucci abrotoni ana ʒ. 9. dauci ʒ. 4. ß. moſchi, benzoini ana ʒ. 1. mellis q. ſ.

Pinguedini anſerum ſylueſtrium quos vocant Otidas, & Phalacrocoracum (vulgo *Cormoranos* nominant) plurimum tribuunt leniendis doloribus Sottilegi. Paranda autem eſt eo modo, quo Gattinaria ex Nicolao Florentino docet de anſere vulgari, capite de Spaſmo. Sumatur anſer pinguis, & euiſceretur: dein ælurus (cattum vocant) minutim inciſus in anſeris ventrem cum lardo thure & myrrha recondatur, ſuatur anſeris venter, veru ad coquendum configatur. Interim vero vas aceto albo ſemiplenum ſupponatur, cum pinguedo vera ab anſere liqueſcens decidere cœperit, quæ aceto ſupernatans reſeruabitur. Alius ſubinde anſer in eodem aceto incoquatur, indeque pinguedo plurima enatabit: ex qua cum priore mixta parabitur litus. Idem artificium in Otide, phalacrocorace, & aliis. Oleum de enula, irinum, de ligno ſancto, crocianum Meſuæi, lumbricorum, axungia humana, de ſtyrace, de euphorbio, de caſtoreo, piperibus, philoſophorum, de coſto cum parte illius pinguedinis, aut mellis, & modico caſtorei, piperis, euphorbii conueniunt.

Cucurbitulæ.] Cauendum, ne tendonibus affigantur, sed musculi principio, aut medio, ad iuuandum eiusdem actionem. Quibusdam locis commode adhiberi non possunt, vt labris, superciliis, digitis, vbi sanguifugæ: aut earum loco, vt in palpebris, & lingua, scarificatus erit ex vsu.

Aquæ perfusio, febrib.] Hæc duo remedia à veteribus multùm commendantur. Periculosa tamen sunt, vt ratio & experientia demonstrant. Timendum enim in perfusione frigidæ, ne materia magis inde refrigerata, altiùs impingatur. Si tamen spes certa subsit calorem à frigore, quasi antiperistasi quadam, intrò posse cogi, vt in principio, æstate media, iuuene bene carnoso, non omninò negligendum. Febrem quidē Hippocrates dixit morbis à crassa pituita mederi, rigore & calore, quia rigor materiam commouet, exagitat & purgat, calor coquit, tenuat, incidit, resoluit. Sed cùm, si vehementior sit, tollat ægrum, minor verò coquendo morbo non sit satis: longè tutius est eam vitare, nisi sponte superueniat. Difficile enim fuerit in medio cōsistere.

Hippo. apho. 26. lib. 2.

ANTO. VALETII EXERC. XII.

Gal. comm. in sent. 4 sect. 1. lib. 3. Epid.

COnuulsio deprauatus est motus, quo fit partis vnius instrumentariæ, aut pluriū, suam versus originem præter voluntatē contractio. Atque ea quidem vel per se, vel per consensum. Per se, ex repletione aut inanitione nerui, vt est comm. 1. in sent. 27. prioris Prorrhet. Per consensum, vel ab humore etenui, acri & æruginoso, ventriculum lancinante, vt cap vlt. lib 12. Meth. vel a poro frigidæ,

gidæ, vt cap. 5. lib. 9. Meth. vel a crapula, vt lib. 3. de Temp. & aph 5. vel a diaphragmatis, aut vteri inflammatione, vt comm in sect 2. lib. 3. Epid. vel ex maligna assumpti medicamenti qualitate, vt apho. 25 lib 7. & apho. 1. lib. 5. aut a forti frigore, & humoris crassi sanguinem congelantis copia, vt comment. in sent. 27. lib. tertii. Prognosticon, vel a vulnere, ratione consequentis inflammationis, quæ in neruosas partes irrepserit, vt commentat. in aph. 2. lib. 5. vel denique ab ictu, morsu, &c. De his fusius Hollerius. Conuulsiones, quæ ab initio inuadunt, fere omnes a repletione originem ducunt, & communem habent, vti ante dictum est, cum paralysi curatione. Aduertendum tamen linimenta iis, quæ fieri debent in paralysi, hac in re contraria esse, quod propter contractionē vehementiorem emollientia esse oporteat, & fomenta minime adstringentia.

Gal. comm. ad aph. 57. lib. 4.

Adhæc conuulsionibus opportunissimi sunt pueri, præcipue dentitionis tempore, ob neruosi generis imbecillitatem, & voracitatem. Sed hæ immissis clysmatis, fotu, ceruic. ex oleo iasmino, aut lumbricorum calente, non omisso interim ventriculi litu, ex oleo stomachico, facile sanescunt.

Gal. comm. in sent. 24. & 57. sect. 2. lib. 1. Epid.

De ancyloglosſis, ſeu mogilalis. CAP. 13.

ANcyloglosſi difficulter pronũciant, L, R, K, atq; in loquẽdo reſtitantes loquelam præcipitant. Gal. commen. 2. lib. 1. Epidem. τραυλὸς *appellat, qui ex muſculorum linguæ vitio balbutiunt.*

Naſcitur enim id vitii, aut quia breuior lingua, vel quod imbecillior ab intemperie humida, vnde & mollior, vt in quadam paralyſi, nonnunquam, ex intemperie ſicca, frigore, ira concitatiore, calore. At ſæpius hic naſcitur morbus ab adſtrictione membranæ linguæ ſubiacentis.

Purgandum corpus, parcius viuendum, vt minor ſit copia ſanguinis, refrenantibus ſanguinem alimentis, frictionibus reuellendum.

Albucaſis parte 2. inciſionem ſecundum latum inſtituit, & ab arteriæ, quæ illic eſt, ſectione cauet, hæmorrhagiæ metu. Colluit ſtatim aqua roſ. aceto, aq. frigid. vitata poſca. Sed in mediam inciſionem inducit linamentum, ne rurſus pars ligamenti reliquo ligamento conſueſcat. In hæmorrhagia lenticulari cauterio inurit.

Quod ſi breuioribus neruis, qui admodum in palatum & dentes feruntur, id acciderit, res incurabilis, vt quum breuior lingua. Aliquãdo ſiccioribus iiſdem, nec ita ſeſe extendentibus accidere poteſt.

Epiſcopus Senenſis mogilalus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Eo morbo laborans Epiſcopus Senenſis, frater domini de Beaujour, cũ medicos impoſtores ad curationẽ adhibuiſſet, conſumpta grandi pecunia nihil profeciſſet, ac tandẽ me vocaſſet, aperto

malo.

malo,& variis commemoratis cauſis, quas medici ſuſpicarentur,cumque vnicam cauſam eſſe adſtrictionem membranæ, quæ ſub lingua eſt, vnde prohiberetur motus linguæ,qui ad primores dentes extenditur, indicaſſem, nec non vnicum eſſe remedium ſcriptum a Celſo, Paulo Aeg.Aetio,& recentioribus medicis,cognitum etiam vulgo, vt membrana illa ſuccideretur, miratus quod affirmarem eam cauſam vnicam & curationem ab omnibus ſcriptam medicis,ignoratam ab iis,quibus ſeſe commiſerat, omnino ſeſe conſiliis noſtris ſubmiſit. Monui,nam peregre proficiſcebatur,vt experto chirurgo vteretur, qui volſellas prehenſas membranas (filum vulgus appellat) ſuccideret,ne altiore plaga hæmorrhagia moueretur. Quamquam ſcribit Celſus nouiſſe quendam, qui ſuccifa ea membrana nihilo melius ſit loquutus. Adeo (inquit)in medicina etiam, vbi perpetuum eſt, quod fieri debet, non tamen perpetuum eſt, id quod ſequi conuenit. Sed & priuſquam ad inciſionem veniretur, ſuaſi totius corporis & linguæ reſiccationi incumbere. Ille autem interceptus negotiis de morte fratris cæſi,& inde contra homicidam commota cauſa,abiit. Adhæc quibuſdam inciſum eſt filum,ſed manſit intermedius callus, non caro mollis, vnde nihil effectum fuit. Quod chirurgis diligenter conſiderandum.

Corn. Celſ. cap.12.lib.7.

ANTON. VALETII EXERCIT. XIII.

DE ancyloglosſis ſeu mogilalis tractatio quamquam chirurgica eſt tota, committere tamen non potui, vt hoc ideo ſupprimeretur, cum & manuſcripto exempla-

ri appicta sit, & historia non vulgari locupletata.

De incubo. CAP. 14.

INcubus, qui ἐφιάλτης, ἐπιβολὴ, [a] a Themisone πνιγαλίων dicitur, neque deus, neq; semideus, neque Cupido, quod veteres crediderunt, neque dæmon, quod Theologi existimant, neque incubans vetula, sed vapor quidam crassus, qui partim vias spiritus animalis intercipit, unde & loquendi & respirandi difficultas, partim animæ offundit ur, unde phantasia, & spectrum quoddam, quale [b] frequens est in somnis.

Sed ideo incursare atque etiam opprimere thoracem, constringere collum, præcidere vocem apparet, quia his maxime partibus labor est. Pueros & [c] obesa corpora aliquando suffocat, alioqui epilepsiam denuntiat.

Incubus enim epilepsia quædam nocturna est. Multos olim Romæ, quod scriptum reliquit Syssimachus, uno anno confecit. Itaq; qui incubo opprimitur, statim excitandus est. Postea videndum, ne affectio eiusmodi redeat.

Imperanda est sobria vita cæna frugalis, vitæ ratio e media [d] materia, frequens ablutio extremorum. Sæpe etiam pectendum caput est ex ebore, in [e] posteriorem partem ducto pectine.

Melicratum plus minusve dilutum pro [f] ratione, in quo radix fæniculi asparagi, petroselini graminis, acetosæ, cichorii, endiuiæ, radicis capparu-

[a] Ex Paulo Aegin. cap. 15. lib. 3.

[b] Præsertim melancholicis & pueris.

[c] Vbi materia exitum non habet.

[d] Neque humida, neque sicca, sed temperata, vt carne vitulina, pane medio, eoque bene fermentato.

[e] Occiput versus.

[f] Temperamenti & cæli.

hyssopi-

hyssopus, buglossum, borrago, endiuia, summitates lupuli, fumaria, [a] *cetherac,* [b] *scolopendrium, capillus veneris, cuscuta, passulæ mundatæ ab arillis, pruna, sebesten, flores anthos, violarum, borraginis, decoxerint. Quale hoc erit.*

℞. *rad. fœniculi, radicis graminis ana* ℥. ß. *summitatum lupuli P. hyssopi, trium florum cardiacorũ, passularum, glycyrrhizæ an. P. 1. fiat decoctio ad lib. 1. ß. in col. dissol.* [c] *mellis albi, sacchari albissimi ana* ℥. 2. *fiat melicratum.*

Deinde purgandum corpus hoc modo.

℞. *cassiæ, vel cathol.* ℥. 10. *dissolue in sero lactis caprini, vel alterius, cum* ℥. 1. *syrupi violati fiat potus.*

Pro ratione materiæ licebit vti fortioribus, quæ partim in capite de epilepsia, partim in capite de melancholia dicentur.

Nec omittenda phlebotomia, si res [d] *exigat.*

Clysteres quoque & frictiones ex vsu sunt, quia fumos reuellunt. Errhina quoque & apophlegmatismi ex leuiori [e] *materia. Cucurbitulæ in cruribus & omoplatis, pulueres quoque, maxime a cibo qui fumos prohibeant* [f] *& morbo conueniant. Qualis hic est.*

℞. ℈ *coriandri præparati* ℥. 2. *specierum diamarg. frigidi, & diarodon Abbatis an.* ℥. 1 *seminis nigri paoniæ* ℈. 2. *coral. rub.* ℥. ß. *macis, cinnamomi an.* ℈. 1. *cum modico saccharo rosati, fiat mixtura, vtatur post pastum cochlearis dimidio.*

a Verum scolopendrium.
b Phyllitis Matthioli.
c Vel potius syrup. violacei & capill.
d Vt si venæ sint sanguine distentæ.
e Vt mastiche, saluia, maiorana.
f Vt puluis ex corallo, saccharo rosac. & margaritis confectus.
g Vel hunc præscribes. ℞. Coriand. præpar. ℥ 2 corall. rubr. margar. electarum ana ℥. ß. rasuræ eboris. ost. de corde cerui an. ℈. 1. cinnamomi gra. 6 sacch. ros. ℥. 4. f. puluis subtilissl. vtatur a pastu cochlearis dimidio.

Bibere quoque medio [a] *paſtu, non in fine, hoc adiuuat.*

Cucuphæ quoque parandæ ſunt ex floribus anthos, ſtæchados, & cæteris rebus capitalibus, vt prius.

Dropax quoque [b] *ſimplex tum hypochondriis tum etiam capiti commode aptari poteſt. Calidus applicatur, & ne pertinacius inhæreat, linteolum rarius, & vehementer attritum* [c] *interponendum eſt. Componatur dropax ex quinque partibus picis, & vna olei de ſpica, vel maſtiche.*

[a] Vt iactis cibi fundamentis.

[b] Ex pice.

[c] Inter picem & cutem.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ἐφιάλτης, ἀπὸ τῦ ἐφάλλεσθαι, quod qui eo affectu laborant, noctu quiddam ſibi incumbere exiſtiment, a quo inuadantur & opprimantur cum difficili reſpiratione, immobilitate, ac voce præpedita, vt prope ſuffocari videantur. Vnde & a Themiſone, epiſtolarum lib. 11. (teſte Aureliano) πνιγαλίων, ἀπὸ τῦ πνίγεσθαι. Ex veteribus etiam nonnulli ἐπιβολὴν nominarũt, quod Aurelianus quoque refert. De parte primario affecta non omnium idem iudicium. Interpretes Arabum priorem cerebri ventriculum, vel ſpinalis medullæ exortum vapore craſſo, aut etiam humore, qui tamen facile diſſoluatur, oppleri aiunt. Poſidonius non humore, ſed craſſo & frigido vapore ſpiritus animales per neruos ferri prohibente. Vtrumque minus probabile. Alioqui enim inde neceſſe eſſet vel epilepſiam, vel apoplexiam, vel carum generari, aut ſaltem reſpirationi tantam noxam non inferri aut thoraci, a quo cum totius mali origo duca-

Aureliũ initio cap. 3. lib. Chronicon.

tur,

tur, grauiulq. cæteris laboret, in eius venis ſum mam plenitudinem eſſe cõſentaneum eſt. Quod & ſymptomata indicant, pondus nimirum tho racem, opprimens & difficilis motus eiuſdem inter dormiendum, vel inchoata coctione, ex fu mis nimirum & flatibus, qui tum excitãtur, pul mones & ſeptum tranſuerſum prementibus, præſertim cum non tam libera ſit reſpiratio per ſomnum, quam inter vigilandum. Quod autem in eo lædítur imaginatio, quæ eſt in prioribus ventriculis, id fit per conſenſum, vt in melancholia hypochondriaca. Fumi enim ex craſſiore ſanguine ſurſum lati, timorem animo incutiunt, variæque imaginationem afficiunt, vt docet Galenus de locis affectis, atque hinc fit, vt quidam Dæmonem eſſe putent. Si diu tamen perſeueret, frequentiuſque repetat, cerebro fit eſſentialis, degeneratque in apoplexiam, vel epilepſiam, vel melancholiam.

Ephialtẽ quæ ſequãtur ſymptomata.

Galen. cap. 4. lib. 3. de loc. mal. affect.

Cauſæ antecedentes ſunt, crapulæ & cruditates, peſſima victus ratio, multitudo craſſi ſanguinis, ſuppreſſi menſes, aut hæmorrhoides & ſimilia. Summa curationis (mutandæ tamen pro cauſarum varietate) eſt huiuſmodi.

Ephialtis cauſæ.

Clyſter diſcutiens flatus & euacuãs in paroxyſmo, ſanguinis miſſio in plenitudine e baſilica vel mediana, præſertim ſi ſanguis craſſior appareat, & ſine pituita, pituitæ coctio, euacuatio, opiatæ quibus flatus diſcutientia miſceantur, pulueres flatus diſcutientes, vnctiones pectoris, ſaculi cordi applicati, parcior cæna, vel nulla, cibi minime flatuoſi, decubitus in latus.

Quod Theologi exiſtimant.] Non omnino certe contemnenda eſt veterum Theologorum auctoritas, omniumque gentium communis ille conſenſus de incubo & ſuccubo, cui etiam atteſtatur experientia. Memini enim me in primi-

Theologi veteres quid de incubis & ſuccubis ſenſerint.

tiuæ Eccleſiæ hiſtoriis legiſſe Catechumenos huiuſmodi dæmonum ludibriis vexari ſolitos, qui deinde cænæ ſumptione liberabantur. Multa quoque ſunt apud D. Auguſtinum de incubis & ſuccubis lib. 15. de Ciuitate Dei, vt hinc fere cogamur fateri incubum alium dæmonis arte induci, alium corporis morbum eſſe. Niſi quod ſumma Chriſti luce nobis affulgente, ab his tenebris nunc non eſt metuendum. In Gentilitiis illis ceremoniis multa huiuſmodi deliramenta reperiuntur de Sympythis, & Pythone, ſpiritu diuinatore occupatis, ſed multo lepidiora in Hebræorum Rabbinis. Scribunt enim huiuſmodi phantaſmata ex ſemine Adam procreata fuiſſe centum illis & triginta annis, quibus ab vxore abſtinuit, poſtquam Cain fratrem interfecit. Pro ſingulari remedio iubent circulos ſeptem circum ſepulchrum fieri, ne cadauer intromittendũ ſubeant, eoque ad nocendum vtantur. Alcinous in dogmate Platonis retulit ad vaticinia, oracula, ſomnia, &c. Sed in veterũ Medicorum libris multa remedia reperiuntur ad Sympythos, & dæmone occupatos, & incubos, vt apud Actuarium & Alexandrum. Qualis eſt illa Hippocr. antidotus territis lemuribus & dæmonio occupatis. lunaticis cum ſpuma tauri, quæ in codice manuſcripto ſic legitur.

℞. nuces cupreſſi 50. caricarum pinguium ſine nucleis, paſſ. mund. ab arillis ana ʒ. 12. (fortaſſe ℥. 12.) ladani, ſtyracis opt. myrrh. aſphalti, bdellii, radicis aſphodili, enulæ ana ℥. 7. cardamomi ℥. 5. ſabinæ ℥. 4. folii, coſti, ſpicæ, roſ. baccarum iuniperi ana ℥. 3. ſchœn. caſ. lentiſci ana ℥. 2. croci, cyperi, lybiſtic. ana ℥. 1. vini optimi & melis quod ſatis. Nuces cupreſſi fractæ triduo macerentur in vino optimo, eoque lento igne

ad

ad vini consumptionem aliquam, & cola. Tum in vini ℔. 2. *carnes ficuum tritas diu contere vino, & additis mellis* ℔. 12. *iterum coque ad mellis crassitudinem, & saculo excola, tum adde passulas, & dactylorum carnem, & in mortario diu contere. Hinc styracem, ladanum, terebinthinam cum modico melle diu terendo in mortario misce, ex quo pulueres coniunge sedulo, & vitro repone. Da ʒ. 2. vel ʒ. 3. in catarrhis, fluxionibus, mulierum morbis a frigore & flatu.*

Pharmacopola incubo correptus.

Non iniucundum est, quod medicus quidam scribit contigisse nuper apud Aruernos in cœnobio quodam. Cum enim Pharmacopola, quẽ secum habebat inter dormiendum incubo laborasset, qui in eodem cubiculo erant, accusauit. Se enim ab illis noctu prope iugulatum fuisse, constricto collo. Quod cum socii audacter negarent, totamque in eum culpam reiicerent, qui noctem insomnem furore quodam percitus duxisset, iussus deinde est solus, laute cœna sumpta, exhibitis etiam flatuosis alimentis, dormire, cubiculo vndique optime clauso. Redit paroxysmus, dæmonem esse iurauit, cuius etiam faciem & gestus mirifice depingebat. Neque vmquam illi aliter persuaderi potuit, nisi vbi curationem initio consilio adeptus est.

ANTON. VALETII EXERCIT. XIIII.

INcubus symptoma facultatis animalis obstructionem cerebri meatuũ consequens,

ab elato vapore crasso spiritui viam præcludente ortum habet. Hinc musculis edendæ respirationi & voci dicatis illata noxa vocis interceptionē, aut eius incertæ, indiscretæq; efformationem, difficilem cum tremore motum, suffocationem imaginabundam, clamandique desiderium inducit.

Putatur nonnullis proprius ventriculi & diaphragmatis affectus, quod supinis dormientibus crassiores persæpe cibi os ventriculi & diaphragma premant, vnde efflatio & respiratio præpediantur.

Incubus quibus maxime familiaris.

Magna huius affectus habenda ratio, quia grauiores morbos, epilepsiam (vnde epilepsia nocturna appellatur) apoplexiam, maniam denique prænuntiat. Crassioribus naturis, vt etiam pueris, familiaris est, ob meatuum angustiam, itemq; literarum studiosis, quibus minuitur concoctio, & quorum cerebrum studiorum assiduitate debilitatur.

Incubi curatio.

Iuuatur victu tenui, non flatulento, eupepto, non vaporoso. Potus sit vinum album, tenue, subadstringens & dilutum, vel hydromeli. Vapores vt inhibeantur, vacuandi sunt humores, e quibus suscitantur, catapotiis, aut potionibus hieram recipientibus, qui si lenti sint, sic præparabuntur.

℞ hyssop. passul. mund. ana M. 1. f. decoct. ad quart. 3. In colatura dissoluat. oxymel. simplic. vel composit. vel scyllit ℥. 4. f. zulap. clar. pro dosib. 3.

Mox

Mox purgetur. Post purgationem, atque etiam venæ sectionem (si plenitudinis notæ eam præceperint celebrandum) ventriculo sumptis & admotis prospiciendum, caput quoque roborandum, prius tamen vaporibus, si qui in cerebro constiterint, discussis.

De epilepsia. CAP. 15.

EPilepsia conuulsio est [a] *corporis. Nascitur, vbi humor crassus & frigidus offarcit anteriores ventriculos cerebri, ex quo vniuersus motus, & veluti raptus totius corporis. Contorta* [b] *facies, inuoluntaria* [c] *seminis effusio, & interim affectio, quæ apoplexiæ proxima est.*

Pueros fere vexat, quo tempore dentire [d] *incipiunt, vnde puerilis* [e] *morbus ab antiquis appellatus. Vt etiam lunaticus, quia interlunio nati obnoxii huic morbo existimantur, vt & qui concepti sunt fluentibus* [f] *mensibus.*

Perseuerat hic morbus ad [h] *annos pubertatis, soluique consueuit in masculis, cum semen emittere incipiunt. In mulieribus, quum primum effluunt menses, quos annos si superat, desperata* [i] *res est.*

Nascitur aliquando consensu [k] *stomachi, aut aliarum partium corporis. Aliquando spiritu quodam*

[a] Vniuersi, eaque typica, cũ mentis & sensuum oblæsione.
[b] Nam quæ vicina sunt, quæque communia (vt supra cõmemoratum est) ea primum maximeque afficiri solent.
[c] Doloris vi, & labefactata, seu resoluta instrumentorum spermaticorum retentrice facultate.
[d] Cum septimestres sunt.
[e] Gal. comm. ad aph. 5. sect. 1. libri 6. τῶν ἐπιδημ.
[f] Ob imputitatem ex synathrismo.
[g] Aph. 45. lib. 2. & 7. lib. 5.
[h] Si achorum capitis copiæ morbi occasionem non tollat.
[i] Quod impressa maneat maligna in cerebro, qualitas quæ naturæ beneficio non potuerit emendari.
[k] Vt in picrocholi ἔνῳ.

quodam [a] *virulento ex partibus inferioribus sub lato in caput. Sæpe etiam primarius* [b] *cerebri affectus est.*

Quos vexat paroxysmus, sic habeto. Corpus quod rapitur loco lucido & mediocriter [c] *calido collocato.* [d] *Sublimiori capite, ex quo membra* [e] *superne deorsum confricari debent.*

Dentes, quos sæpe [f] *constringunt, unde etiam imminet* [g] *suffocatio, vel manibus, vel quauis alia ratione* [h] *diducendi sunt.*

Ex quo hac formula, & lingua, & palatum illinenda [i] *sunt.*

℞. *theriacæ vel mithridatici* ℈. 4. *dissolut. in* ʒ. 1. *succi rutæ, cum penna, vel linteolo extremitati baculi alligato, palatum & lingua affricentur. Tum*

℞. *benzoini, mummiæ, picis nigræ ana* ℈. 1. *uniantur cum succo rutæ, fiat suffumigium pro naribus, aut eadem simul liquefacta naso interiori inungantur. Vomitus, si fieri potest, excitetur oleo ex penna illito interiori parti oris. Alioqui perseuerante paroxysmo,*

℞. *cast.* ℈. 2 *benzoini* ℈. 1. *dissol. in oxymelitis scyllitici* ʒ 1 ß. *cum cochleari distractis dentibus ingeratur in gulam.*

Dydimus Medicus extracto sanguine e pedis pollice labra epileptici inungebat. Orpheus & Archelaus contaminabant faciem ex quacunq; parte corporis ducto sanguine. Atq; ita statim exurgere epilepticos testati sunt. Pueris autem, sublato

[a] Vt a corruptione seminis in mulieribus hystericis.
[b] A pituita, & melancholico humore.
[c] Vt foras euocetur humor.
[d] Vt reuocetur humor.
[e] Vt natiuus excitetur calor.
[f] Ex conuulsione temporalis musculi, qui primum affici solet ob cerebri affinitatem.
[g] A suppressione excrementi fuliginosi, vnde saliua a spiritus Phibitione crassescit.
[h] Vt exitũ habeat fuligo, et cerebrum aeris inspiratione recreetur.
[i] Ad correctionem præsentis symptomatis.

paroxysmo, remediis iam præscriptis prohibenda est mali generatio ac labes, abstinentia vini, vsu frequenti pulueris confecti ex pæoniæ radice & semine. visco quern. puluer. contra vermes, & saccharo cando, quibus etiam soluentia misceri possunt. vt, ℞. rad. & sem. pæoniæ an. ʒ. 2. sem. contra verm. ʒ. 1 rhei elect. ℈. 2. sacchar. ʒ. 2. f. puluis subtilissimus. Detur ex cochleari semel aut bis in hebdomade, sereno cælo, declinante luna, cum iusculo. Post paroxysmum clyster iniiciendus, qualis hic veterum.

℞. decocti aristolochiæ, centaurii minoris, vel calamenthi ℔. 1. in quo dissol. pul. hier. picræ, pul. hieræ diacoloc. ana ʒ. 3. olei cham. ʒ. 3. sacch. rubri, mellis communis ana ʒ. 2 salis ʒ 3. Post clysterem refouendi sunt cibis boni succi. Ex quo melicratum imperandum est ex hyssopi decocto stœchados, calamenthi, aut syrupus acetosus, oxymel simplex, oxymel scyllitieum.

Deinde purgandum erit cum hiera picra, & hiera diacol. Hæc enim purgatio maxime probatur antiquis.

Nec omittenda phlebotomia [a] si omnia consentiunt.

Iis vero, quibus inueteratur Epilepsia, ad cautionem, venam [b] e malleolo diuides veris initio. iam progresso vere, melicrato hyssopi, aut simili præparabis, & vt prius, purgabis. Aut, vt veteres voluerunt, amplissimam colocynthida cauabis, reiectis seminibus, & interiore materia, tum vndi-

[a] Si magnitudo caulæ hoc postulet, materiæ orgasmus, cerebri oppressio, hypochondriorũ obstructio.

[b] Ad maiorẽ reuulsionem, vt fiat humor κατάῤῥοπος. qui erat ἀνάῤῥοπος.

quaque [a] induces pasta. Deinde cauatam colocynthida, passo, aut alioqui vino dulci implebis, adiectis quatuor foliis rutæ, & [b] obolo cinnamomi, efferuebit vinum in calidis cineribus, deinde per noctem sinetur in colocynthide. Postridie per linteum bene mundum percolabitur, & bibetur.

Post purgationem reficiendum corpus est. Post tres dies, inde cucurbitulæ in hypochondriis affigendæ, deinde scapulis cum scarificatione. Aliquot diebus interiectis, iterum purgandi sunt, ex eoque cucurbitulæ occipitio affigendæ, caput radendum est, aut certe detundendum.

Comparanda [c] cucupha, & per interualla [d] purgandum, vt etiam Autumno ad helleborum veniendum sit. Hoc modo veteres helleborum propinabant.

℞. fibrarum radicis hellebori ʒ. 2. distemperentur in ʒ. 1. melicrati, deinde siccentur in vmbra, & pulueriſentur, tum adiecto eodem pondere piperis, modico melli misceantur, vel e mulsa propinentur. Galenus libro primo de compositione medicam. κατὰ τόπους plurimum commendat hieram diacolocynthidos, quæ helleborum recipit. Tentatis ita q; lenioribus remediis non est metuendus [e] vsus hellebori. Post hæc sternutatoriis, quæ pul-

[a] Ne exhalet humor.
[b] Vt granis 10. vel ʒ. ß.
[c] Ex cephalicis,
[d] Vt pil. ex hier. icra. Quinetiam in epilepsia a pituita inueterata hæc præsertim veteribus solennia fuere remedia. vt, ℞ ther. veter. mithridatii, an. partes æqual. radic. enulæ campan. ℔ß. ß. saluiæ, stœchados, beton. ana ʒ. ß. Temperentur vino maluatico, deinde fiat aqua stillatitia, manè vtatur. Aliud per noctẽ 16. Tetrabibl. 2. Sermon. 2.

℞. veratr. nigr. castorei. scamm. an. ʒ. 2. ex Aetio. camini theaici siue regi, icentaur. vitr. sulph. viui, abroton. ammoniaci, opopanac, cusem. rutæ sylueſt. ana ʒ. 1. contusa & cribrata excipiantur multa thymiamatis origanata, f. pilul. ad magnitud. fabæ Aegyptiacæ.

[e] Cum delectu præscripti.

puluerem [a] *rad. pæoniæ recipiant, & masticatoriis vtendum erit.*

Sanguisugæ etiam fronti, & per ambitum capitis, affigendæ sunt. Fuerunt in veteri Medicina, qui eunuchismum, id est, castrationem [b] *maxime probauerint.*

Formula sternutatorii.

℞. pyrethri, pul. radicis pæoniæ ana ℈. 2. nucis moschatæ ℈. 1. hellebori nigri puluerisati ℈. ß. fiat puluis, qui insuffletur in nares. Eadem quoq; præter helleborum, mastiche incorporata masticatorium efficiunt. Vsus conseruæ acori, aut stœchad. theriacæ, mithridatii, maxime conuenit, idq; [c] *iam purgato corpore. Electarium quoque Rhazæ, cuius* [d] *hæc est descriptio.*

℞. pyrethri, seseleos, stœchados ana ʒ. 10. agarici ʒ. 5. cordumeni recentis & acuti, assæ optimæ, aristolochiæ rotundæ ana ʒ. 1. ß. excipiantur omnia melle scyllitico. Detur auellanæ magnitudine ieiunis.

Galenus in libello de consilio in comitialibus conquassatam scyllam in vase melliteo, id est, in quo antea mel repositum fuerit, aut alioqui coctũ, recondit, vas pelle inducit, & fideliter occludit, tum meridiano soli obuertit, prohibetq; Aquilonibus: subinde aliteratque aliter obuertit, vt omni ex parte radii solis vas calfaciant. Scyllam colligit sub Cane, quo tempore mel scylliticum præparatur, sinitque quadraginta [e] *dieb. Postremo aper-*

a Vt venenata aura exhauriatur.

b Ratione vsus veneris, nõ spermatis.

c Cum tantũ agitur de vi cerebri restituenda.

d Vide Rhazem lib. 9. ad Almans. cap. de epilepsia.

e Toto tẽpore caniculæ.

to vase, liquor, qui e scylla desudauit, excipitur, & melle addito dulcatur. Dosis paruulis ʒ. ß. alijs, ʒ. 2. Materia reliqua scyllæ cum melle subigitur, atq; eodem modo, sed non tam vtiliter epilepticis imperatur. Alii succum scyllæ pari mellis ponderi commiscent, vt fiat mel scyllititicum. Efficaciß. mum istud erit electarium.

℞ ossis caluariæ humanæ ʒ. 1. seminis pæoniæ mascul. radic. eiusdem pæon. ana ʒ. 2. saluiæ hyssop. rut. sicc. ana ʒ. 1. florum rub. anagall. & borrag. ana p. 1. seminis atripli. ʒ. 1. vngul. asini tusæ, talisuilli an. ʒ. 2. rasuræ eboris, corn. ceru. corall. rubr ana ß. 2. diamargarit. frigid. & calid. ana ℈. 1. f. puluis ex omnibus. Deinde incorporentur in conseruæ anth. & borraginis an. ʒ. 1. ß. mellis cum aceto scyllitico ad crassitudinem cocti ʒ. 2. theriacæ & mithridatii an. ʒ. 2. Pueros vero clementius habere oportet.

Inprimis vitæ ratio nutrici [a] instituenda est, quæ generet lac vtile, ac paulo calidius, & siccius, quam temperatum sit. Pueri corpus molliter [b] fricandum est, & inungendum, tum etiam caput detonsum ex oleo anethino, rutaceo, de maiorana, irino, adiecto puluere momento. cyperi, aut ireos Cucupha quoque comparanda.

℞. cyperi, ireos florentiæ an ℈. 2. sem. seseleos, & pæoniæ an ℈ 1. capill. ven. florũ anthos, & chamæm an ℈ 1. macis, cinnamomi an gr. 8. Fiat puluis pro cucupha. Sedes pueri [c] inungatur melle, & succo rutæ, vel salis granum immittatur podici.

Paretur

Paretur electarium ex butyro, & saccharo, quo etiam nutrix papillas mammarum illinat.

Comparetur mel passulatum hoc modo.

℞. *aga. trochiscat.* ʒ. ß. *infundatur in aquæ* ℔. iß. *agaricum detrahatur in eadē infusione, detracto agarico, passulæ bene pingues distemperentur, dū turgeant, turgidæ in noua aqua coquantur ad extremum coctæ exprimantur in aqua, in qua coxerint. Expressio cum aqua rursus coquatur ad mellis crassitudinem. Paulo adultiores, vt qui secundum aut tertium annum superant, passulis, prunis, ficubus eo modo maceratis vti possunt.*

Iisque electariis, & passulato melli puluis pæoniæ & hyssopi adiici potest. Purgentur ex ʒ ʒ. *cassiæ,* [a] *ex manna, & penidiis præparatis, vt ante dictum est.*

Radix pæoniæ in taleolas discissa, & ita transfixa, filo suspendatur e collo.

Syrupus acetosus, melicratum, absinthii decoctum, cicerum rubrorum, vomitus iisdem conueniunt.

[a] Cassia non admodū probatur ad curationem epilepsiæ, quod resoluat.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Caducum, a cadendo, Comitialem, a Romanorum Comitiis, Lunaticum, quod motu lunæ commoueatur, vel interlunio natos corripiat. vulgo hunc affectum vocant, Auicenna puerorum matrem, nominibus impositis, habita ratione, vel symptomatum, vel loci, vel causæ efficientis, vel eorum, qui eo frequentius solēt corripi, vt pueri. Apud Græcos tamen fere semper a magnitudine nomen accepit. Ἐπιλη ψία

enim dicitur, quod sensum atque mentem pariter apprehendat, Antiquioribus ἱερὰ νόσος, id est, sacer morbus, quo eius magnitudinem, vt ait Galenus, designarent; ἱερὸν enim magnitudinem significat. Quamquam significationem etiam aliam alii afferunt, vel quod diuinus sit morbus, & a diis immissus in vindictam, vel quod sacram occupet animam, vel in capite fiat, tamquam animæ loco sacrato. Ob eandem causam Hippocrati ἡρακλεία νόσος, nominatur, nō quod Hercules, vt ait Galenus, eo morbo laborarit, sed vt eo nomine τὸ δυσκαταμάχητον designaret: licet, auctore Aristotele, reuera Hercules epilepticus fuerit, veteribus Elephantiasim quandoque dici, quod nullo remedio superari queat. Ab omnibus morbis frigidis capitis distinguitur potissimum vehementi & inæquali corporis concussione, & spuma in ore collecta. Quæ tamen nota in leuiori morbo non apparet, vt eo, qui excitatur ob tenuiorem materiam, & fumum acrem. Facile enim & cito soluitur. Est autem cōuulsio omnium partium corporis non perpetua, sed per interualla, cum mentis & sensus oblæsione. De cuius causis generationis modo, ac loco non eadem est omnium sententia. Veterum enim prope omnium communis consensus est, ab humore crasso, viscoso, & fere semper frigido procreari, obstruente (vt quibusdam placet) medium ventriculum cerebri, vel (vt aliis) posteriorem, vel vtrumque, vel modo vnum, modo alterum, vel etiam primum, atque ita fieri, vt interceptis viis, spiritui ad neruos non pateat aditus. Addunt nonnulli non sine probabili ratione, quandoque id contingere ob angustiam meatus a posteriore cerebro ad spinam, vel imperforatam, aut strictiorem lacunam

Gal. commēt. 6. in lib. 6. Epid. sent. 7.

Aretæus addit.

Aristot. initio sect. 30. Problem.

Epilepsiæ causa.

ad palatum, aut ad nares. Et certe Galenus de vsu partium scribit optime comparatum esse a natura, vt per decliues cerebri meatus, tum per palatum in os, tum per corpus narium, orificiis perspicuis ac magnis, pituita, aut alia cerebri excrementa excernantur, ne animal frequenter corripiatur epilepsia, videmusque per illam viam expurgari materiam, quæ epilepsiam excitauit, ac spumam ex ore educi. In contrarium tamen multa a doctis afferuntur.

Epilepsiam a sola non fieri intemperie.

Primum ab intemperie fieri non posse videtur, sine vapore aut humore. Citius enim interiturum est animal, quam ad tantam perueniat intemperiem. Hoc enim modo corpus non conuelleretur, sed ab omni prorsus actione desisteret. Licet Hippocrati duæ conuulsionis causæ sunt, plenitudo & inanitio. Quod de particulari intelligendum videtur. Hæc autem & vniuersa est, & mentem sensusque omnes oblædit. Nam sine mentis læsione conuulsio, etiamsi totius sit corporis, epilepsia non est. Neque ab humore crasso. Cita enim solutio materiæ & paucitatem & tenuitatem indicat, quod crassa difficile moueantur. Idem demonstrant oscitatio, sternutatio, spumæ per os exitus, tenuioris materiæ indicia. Fit enim spuma, cum frequenti inspiratione & exspiratione, violentoque motu, aqua tenuis agitatur, & spiritu, aut substantia quadam vaporosa comprehenditur. Accidit quoq; frequentius ingeniosis hominibus, ob tenuem cerebri substantiam valde sensilem, victus rationem vaporosam, flatus, vinum fumosum, & similia. Adde omnem epilepsiam per consensum a tenui substantia oriri, vt vaporibus bilis flauæ & porraceæ, eorundem agitatione & acrimonia, fumis, odoratis, aere, vel vento per nares concepto. Videtur ergo causa esse pituita tenuis, spu

mosa, bilis flaua, atra tenuior, aut eius ichor, vapor actris, odor ob cerebri exactiorem sensum. Neque etiam fit obstructione spirituum transitum impediente. Oporteret enim vel motum in vniuersum prohiberi, vel minui, quantitate spirituum, qui transeunt, non sufficiente ad partes inferiores mouendas. Sed vehementior quam ante, apparet concussio, & motus inæqualitas. Probabilius multo, cerebrum in seipsum contrahi, vt expellat, quod noxium est, sicut in sternutatione, quæ veluti parua quædam epilepsia est, vt recte dixit Auicenna. Sed in hac excutitur, quod est in anteriore parte cerebri iuxta narium foramina. In illa, quia in posteriore parte materia subsistit, difficilior materiæ dissipatio, vnde pars affecta, & generationis locus intelligi possunt.

Auicenna sen. 1. lib. 3. tract. 5. cap. 8.

Cognoscimus a pituita fieri, si æger frequenter expuere solet, si somnus longior, & profundior, si ingenium stupidius, ex victus ratione, excrementis, actionibus, colore & similibus. Contraria fiunt in bilio sis. De ea quæ per consensum fit, dicetur sequenti capite.

A dextra parte incipiens cum tinnitu aurium, clamore, stridore dentium, eiectione seminis, vehementi concussione, & quæ ab ineunte ætate consenuit, aut hæreditaria est, grauissima, & quæ vix curari vnquam possit.

Contra, breuitas paroxysmi, accidentium paucitas, recordatio, verecundia, & si sine spuma fiat facileque rutæ, vel hyssopi, aut similium odoratu recedat, hæc omnia morbi facilitatem indicant. Soluitur aliquando, mutata ætate, victus ratione, & superueniente quartana, in grauidis, edito fœtu, mensium profluuio.

In pueris, quos hic morbus frequentius corripit, nutrici inprimis prospiciendum. Vtatur nu-

trix

trix incidente & attenuante victu, vt lac subtilius, & calidius efficiatur, vt nuper diximus. Fiant sacculi apponendi capite e cypero, iride Florentina, capil. ven. Ex iisdem cum oleo anethino, rutaceo, irino, aut amaracino calidis inungatur caput, non abluatur. Sed prius detergentibus melle & aphronito cum tepida leniter eluatur, siccetur.

Quæcunque potu iuuant epilepticos, facultatis sunt incidentis. Interim tamen quæ vires roborent non omittenda. Cruditas vitetur.

Galen lib. 10 de simpl. medicam. fac.

Conueniunt in maioribus natu, & a sanguine clysma, sanguinis missio e cephalica, prouocatio hæmorrhoidum, mensium in pituitosis, oxymel scyll. syrup. de pomis com. pil. ante cibum, syrupi concoquentes, purgato a pituita & crudiate ventriculo, prouocatio vomitus (licet Galenus contra Erasist vomitionibus interdicat, quia manifeste caput replent) repetita purgatio, pilulæ addito castoreo, theriaca, mithridate, nisi mens sit a calidis, opiatæ, diæta, caputpurgia cum succo sampsuchi, pyrethro, zinzibere, radice pæoniæ, suffumigia, cauteria. Nocent cassia, cathocon, radix, vel succus apii, quo tamen Galenus titur in consilio epileptico.

A tota proprietate valent, & huic affectui maxime accommodata sunt, scylla, enula campana, rupus de pomis, pilulæ de euphorbio, pæoniæ dix & semen luna decrescente collectum, vius quern, maxime vero eius radix, seseli, coa ilum leporis, cinis cuculi, cranium hominis, Ja humana nescientibus data potui (valent etiã arthridide) cornu alces aqua gallitrici, theriadis, agarici trochiscati semen, palmæ Christi, gula asini, vesica apri, talus suillus, cor talpę. os anagallidis rub. corallus, smaragdus, hyflos, inquinatio oris e sanguine ægri, splen equi rebrum cameli, & mustellæ, lapis pulli hirun

dinis, oleum phil. de gagate. Non video tamen cur Gagatinum oleum epilepsiam tollat, cum scripserit Aretæus in principio capitis imperfecti de comitiali morbo rerum graueolentium, vt Gelatis lapidis odoratum, homines nonnullos prosternere, & epilepsiæ præcipites dare, nisi fœtore suo iam accessione conflictatum ægrum excitet. vel (quod scribunt, rei Chymisticę professores) quia epilepticam materiam oleum istiusmodi attenuat, digerit, siccat. Ex Euonymo cap. de oleis metal. laterib. succino & gagate. Balsamum, ol. de piperib. de cucumere asinino naribus inditum, vtil.

Cæterum lapidem pulli hirundinis sic comparabis. Dissectis ex prima fœtura hirundinum pullis ante plenilunium, in ventriculis eorum lapillos duos inuenies, alterum versicolorem, alterum vnicoloré. Hos, priusquam terram contingant, in cerui aluta colligato, brachio & collo gestati, epilepticis medentur, attestante Dioscoride.

Dioscor. cap. 49. lib. 2.

Pueros sæpe vexat.] Pueris familiatis duabus de causis, vna ob multitudinem humoris & vaporum, vnde etiam in illis somnus multus, & profundus, vt scribit Aristot. de somno & vigilia: altera, ob vermium putrescentium tetrum vaporem ad cerebrum ascendentem, aut eorundem viuorum, sed materiam commouentium. Auicenna scribit, ab epilepsia fere tutos esse, quibus in capite fiunt vlcera, apostemata, fluxus narium. Nutrici imperandus aquæ potus, vt etiam Aristoteles præcepit, vel hydromel, victus attenuans, abstinentia a coitu, ne lac corrumpatur, aut eius materia alteretur, purgatio humoris peccantis, exercitium, electaria, lac asininum, in quo cocta sint, vel infusa, quæ affectui conueniunt. Pueris vero puluis cum melle aut lacte, cauteriũ in posteriore parte capitis præsertim si sint obe-

Aristot. sub finem libelli de somno & vigilia.

siores,

siores, puluis insperſus capiti. Grandioribus, clyſteres leuiter purgantes & attenuantes, ſyrupi, potio purgans, bolus. In Vermibus, quæ necant vermes, vnguenta ex amaris admota non ori ventriculi, ſed vmbilico. Mithridatium & theriacam, tamquam fortiora, Galenus vituperat loco ſuperius citato.

Scapulis cum ſcarifica.] Petrus Merenda ſcribit in comitiali morbo admodum vehementi, exiguo interuallo ſæpius repetente, nec aliis remediis cedente, ſe quam plurimos per admota collo prope ſcapulas rubrificantia medicamenta, donec veſicæ excitarentur, breui temporis ſpacio ad priſtinum rationis vſum frequenter perduxiſſe, & ab acceſſionibus liberaſſe, qui deinde decenti curatione, ad integram ſanitatem perducti fuerunt. Sed hoc faciendum eſſe poſt purgationem, niſi morbus vrgeat. Sed neque hæc, neque ſetones, neque cauteria conueniunt circa caput, niſi morbus cerebro ſit eſſentialis, vt fiat diuerſio a cerebro.

ANTON. VALETII EXERCIT. XV.

EPilepſia morbus eſt quodammodo apoplexiæ proximus, cũ idem locus in vtroque patiatur, & idem humor in cauſa ſit. Verum apoplexia ob omnimodam carentiam illius, quæ ad neruos defluit potentiæ, epilepſia propter motum vitioſum generatur. In hac enim cerebrum (ſi primarius ſit, & per cerebri eſſentiam affectus) materiam ſua vel craſſitie medium & poſtremum cerebri ventriculos obſtruentem, vel maligna qualitate

Gal. commẽt. ad aphor. 45. lib. 2.

Galen. cap. 5. lib. 3. de loc. mal. affect.

oblædentem, excutere nititur, vnde omnium sensuum & facultatum animalium offensio, saltuosorum motuum atq; conuulsionis corporis totius consequutio affertur.

Epilepsia alias grauior, interdum mitior. in qua stertor, dentium stridor, partium faciei peruersio, corporis totius iactatio vehemens, spuma multa, seminis effusio, & in ipso casu acclamatio, ea grauis admodum censetur, & fere incurabilis. Statim enim iugulat & accessionum continuatione, & symptomatum vehementia. Vbi vero vel multa, vel plurima ex signis commemoratis absunt, leuior existimanda.

Paul. Ægin. cap. 13. lib. 3.

Epilepsiæ curatio.

In curatione duo tempora maxime obseruanda, paroxysmi vnum, intermissionis alterum. In priori videndum, vt quam ciuissime paroxysmus soluatur quod fiet, si corpus primum colligatur, membra extendantur, iniiciantur primum vincula dolorifica in articulis brachii, & crurum, theriaca, mithridat confectio hieræ simpl. sinap. in os indantur, in aures & nares oleum rosmarin. aut anisi, aut saluiæ arte chymica factum immittatur, eodem futuræ coronalis & lambdoides inungantur. Huc pertinebunt & artuum frictiones, vt in apoplexia, & clysteres, cum in ipsa accessione, tum extra accessionem iniiciendi. Qualis hic est.

℞. radic. fœnic. ireos, pæon. ana ʒ. 2. rutæ ab-

sint.

sint. salu. beton. hysl. maioran. ana M. ß. flor. stœchad vtriusq; & beton. ana p. 1 f. decoct. & col. ad ℔. 2. In qua dissolue confect. hier. & diaphœnic. an. ʒ. ß. sacchar. rubr. ʒ. 1. vel ʒ. 10. ol. chamæ. & rut. ana ʒ. 1. ß. sal. gemm. ʒ. 2. f. clyster.

In intermissionis tempore prouidendum ne repetat paroxysmus. Id commodissime fiat victu calfaciente & exsiccante, purgantibus medicamentis, sed apparata prius cum syrup. accommodatis & cephalicis aquis materia, vel hoc apozemate.

℞. rad. scyl. præparat. angelicæ, enul. camp. pæon. mar. acor. radic. ireos Florent. an. ʒ. 1. polypod. quern. sem cartham. passul. mund glycyrr. raf. ana ʒ. 6. beton. hysop. thym chamædr. chamæpit. viscì querni, melissophyl. an. M. 1. semin. seseleos, pæon. marin. an. ʒ. ß. semin. anis. fœnic. an. ʒ. 2. flor. anthos, genist. cardiacor. ana p. 1. ß. salu. maioran. an. M. ß. f. decoct. ad ℔. 1. In colatur. dissol. syrup. de hysop. de bizantiis, & oxymelitis simpl. ana ʒ. 1. f. apoz. clar. conditum cinnam. vt dec. pro dosib. ʒ.

Ex huiusmodi decocto licebit syrupũ solutiuum, magistralem vulgo dictum, conficere. Vt si in quartar. ʒ. colaturæ superioris infundantur turpethi bene gummo. ʒ ß. cum tantillo zinzib. folic. sen. mundator. ʒ. 2. agar. ʒ. 1. cinnam. parum, & expressione post leuiusculam ebullitionem facta, addantur syr. laxa. ros. pal. ʒ. 2. sacch. q. s. Huius syrup. ʒ. 1. ß. vel ʒ. 2. dabuntur bis in mense cũ aq. bugloss. vel beton. quæ dosis aluũ si segnius moueret,

diaphœn. ʒ. 2. addi possent. Sed & post instituti apozem. vsum sic purgabitur,

℞ rad & sem. pæon. mar sem. fœn. an. ʒ. 2. fol. hyss. becon. capill. ven. an. M. 1, flor. cardia p. 1. f dec. ad dol In colatura infund. agar. troch. ℈. 4. fol senn. mund ʒ. 2, cinna. parum. In expressione dis. hier simpl ʒ. 2. syr. capil. ven ʒ. ß. f. potio.

A purgatione si missione sanguinis opus videatur, secabitur malleoli vena, vt ex libro Galeni De cur. rat. per sang. missi. præcepit. Auctor. Mox vero robur capiti conciliandum est sumptis & admotis. Sumuntur electar. conseru. opiat. condita, quæ non modo vires reficiant, sed etiam morbi causam oppugnent. Vt,

℞ confer. bugloss. borrag. anthos ana ʒ. 1. ß. confect. alkerm. ʒ. 2. electar. læt. Gal. & de gem. ana ʒ. ß. pulu. rädic. pæon Aristoloch. ana ℈. 1. rasur. ebor. corn. ceru. corall. ana ℈. 2. cum syr. de hyssop. f. opiata.

Hanc dicebat Siluius sibi omnium ad epilepticos confectionum instar esse. Dabat ad nucis auellanæ magnitudinem mane aut vesperi dormituro. Huius loco hæ tabellæ vsui erunt ℞ myrrh elect corall. rub. rasur. corn. ceru. & ebor. ana ʒ. ß. sem. pæon. mar. visc quern. & cran. hum. interioris ana ℈. 1. cum sacchar. in aqu. bugloss. dissol. f. tabell. pond. ʒ. 2. Æger c. vnam mane, aut sero.

Interim errhina & apophlegmatismata ad pituitæ deriuat. onem, sacculi, suffitus, lixiuia, litus ex oleis conuenientibus ad confirmationem capitis conferent.

His omnibus ex arte administra is si persiterit affectus, opportunū erit guaiacis decoctum, vel rad. Cynaræ, vel sals. Parillæ (addit. rad. pæon. angelicæ & al. cephalicis) bis in die, mane & vesperi dare, quod præterquā quod incidit, tenuat, exiccat, malignam quoque qualitatem, quæ hic suspicione non caret, abigit. Dein iteranda purgatio. Postremo his si remediis æger non leuetur, ad cauteria confugiendum carneæ brachii parti, vel extremo occipiti, vel post aures admouenda, aperto diu vlcere, recidiuæ metu.

Cæterum, si infans fuerit qui ægrotat, quā quam nihil moliendum videatur, quod ætate ad bilioſiorē ſicciorēmq; ſtatum tranſeunte & victu moderatiore adhibito, ſua plerumq; ſponte morbus euaneſcat, proderit tamē puero certam vitæ legem nutrici præſcripſiſſe, vini & veneris vſuram ſubduxiſſe, imo & catharticum exhibere. Quinetiam puero aliquid ſyrup. laxat. roſ. pallid. cum pulte poterit exhiberi. Mox infantuli caput hoc inungetur linimento. *Paul. Ægin. cap. 13. lib. 3.*

℞. ol. irini & aneth. ana ʒ. ß. radic. acor. fol. abſinth. & rut. puluerat. ana ʒ. ß. cum cera pauca f. linim.

Nec omittenda ſunt τὰ φυσικὰ ϛοιθήματα, quæ appellant, amuleta, diligenter ab Auctore e veterum monimentis petita. Hinc nodulum Siluius præſcribebat, cuius vaporem demiſſi, in ſinum naribus epilepſiæ obnoxius inſpiraret.

℞. sem. pæon. & radic. visc. quer. corall. rub. ana ʒ. 2. f. nodul. aut saccul. collo gestandus, &c.

De epilepsia per consensum a stomacho. CAP. 16.

Anguis e[a] poplite, vel malleolo trahatur, aut eodem [b] loco fiat scarificatio, sæpe repetita purgatio ex his [c] pilulis.

℞. *pul. hiera picra* ℈. 2. *agar. trochis. rhe. elect. ana* ℈. 1. *mastich. santal. citrini, macis, ros. an.* Gr. 6. *cum succo citri fiant pilulæ,* [d] *aut idem pulvis incorporentur in* ʒ. ß. *catholici, vt fiat bolus.*

Aut omnia dissoluantur in sero caprino, vel decocto cicerum rubrorum. Inungatur stomachus cum ol. mastic. ʒ. 1. *coralli rubri, & pul. rad. pæoniæ ana* ℈. 2. *Corallus, radix pæoniæ, lapis viridis,* [e] *collo suspendantur, vt contingant stomachum.*

Cæterum materiæ morbi habenda [e] *ratio est.*

Quibusdam enim [f] *gracilibus & iracundis in ieiunio influit in stomachum admodū sensilem sanies biliosa. Quibus panis per se, si non sitiunt, alioqui ex vino albo tenui, diluto, austeriusculo, aut vino granatorum remedio est.*

Aliquando crapula in causa est. Nonnunquam humor crassus & frigidus. His supradicti syrupi [g] *incidentes conueniunt, eadēque* [h] *purgatio & vomitus. Quod si ex spiritu venenoso, qui ex parte aliqua in caput attollitur, præliganda* [i] *pars est. Cucurbitula affigenda loco.*

Locus [k] *theriaca, mithridatio, contrita anagal-*

lide

[a] Ad reuocandum cursum, & prohibendam generationem.
[b] Si non detur secandi venā occasio.
[c] Cum cephalicis, tum stomachicis.
[d] Huc quoq. spectant catapotia ex rheo & aloe confecta.
[e] Vt materiæ morbificæ generatio prohibeatur, tollaturque collectio.
[f] Quibus latæ sunt venæ.
[g] Vt oxymel simplex & scylliticum.
[h] Ex hiera vtraque.
[i] Vt aditu ad cerebrū prohibeatur spiritus ille venenosus.
[k] Vnde tollitur aura venenata.

lide rufa inducendus est, vicinia in vesicam at tollenda ex sinapi, pipere, euphorbio, incorporatis theriaca, vel melle anacardino.

Quod si locus præligari non potest, vt matrix, renes cucurbitulis vtendum erit cum scarificatione. Postea purgandum[a] est, si fuerit opus, & empla stra, vt prius, ad regionem partis[b] apponenda.

a Pilulis iam præscriptis.

b Et si hysterica sit mulier, hysterica etiam remedia præscribenda

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Epilepsia aliquando fit in cerebro tantum, sine vlla partium subiectarum concussione, sed solius capitis. Quod rarum est, a me tamen annotatum & obseruatum in sacerdote quodam annos triginta nato. Illud Medicis visum est contingere maligna aliqua materia in dextro ventriculo contenta, præsertim cum in dextram partem caderet. Sæpissime fit per consensum, tum ob causas superius dictas, tum propter auram ex aliqua parte ad cerebrum sublatam. Florentis ætatis nobili Scoto, Iacobo de Flamin, piloso rufo, e fura dextra, veluti gutta crampa (vt vulgo appellant) incipiebat, inde totius corporis concussio cum spuma. Soluebatur vomitionibus biliosis, eoque affectu corripiebatur declinante luna ad interlunium. Monachus de Chantecler Parisiensis, annorum triginta corpore nigro & piloso, e malo curato liene in febre continua vapor quidam menstruis interuallis cum tumultu exiliebat. Qui vbi ad sinistram mammam peruenerat, modo pronus, modo supinus concidebat sine tensu & motu. Postea confricatis aceto temporibus, oculos aperiebat, manum loco dolentem ostendens, ἄφωνος, non loquens. Liberatus paroxysmo noctem consequentem insomnem ducebat.

Scoti epileptici historia.

Monachus Parisiensis epilepticus.

Epilepsia sine partium inferiorum concussione in Sacerdote, obseruata.

Carnotensis adolescens, epilepticus.

Carnotensi adolescenti e minimo digito sinistro ad regionem cordis perueniebat, vnde palpitatio. Hinc ad caput, vnde casus. Aura ascendente manus conuellebatur. Alteri Scoto annorū 20. incipiebat a tremore dextri brachii, ad mammā progrediendo, vnde conuulsio sine sensu, memoria, & voce. Reuocabatur cibo & potu, quæ non sentiens quoque deglutiebat. Multis fit primum tremor & conuulsio brachii, deinde capitis concussio. Anno 1555. Martii 8. die, in adolescente Picardo annos nato 15. a torpore manus dextræ initio accepto, contrahebantur tres primi digiti, index vi extendebatur. Ita cadebat obtorto oblique brachio, & corpore inflexo. In alio ab articulo humeri mali initium, deinde tremor totius brachii, ex quo adstrictio dentium & casus. Multis a crapula, aliis a venere, aliquando a tumoribus commouentur conuulsiones epilepticæ. Sæpissime ab vtero, vel ob imprægnationem, vel retentionem aut corruptionem spermatis, vel secundinę. Ab inedia etiam huic morbo inimicissima, vt quæ inter ea, quæ caput replent excellat, vt inde quoque brachia, manusque vehementem tensionem sentiant, & imbecillior stomachus grauiter offendatur, vt scribit Galenus.

Scotus alter epilepticus.

Picardus adolescens epilepticus.

Gal. ca. 5. lib 1. de loc. affect & ca. 7. lib. 3.

Varia est horum omnium curatio. Ligatio supra locum, sanguinis missio e vena proxima, cauterium vel vesicatorium in parte affecta. ita vt vulnus diu relinquatur apertum, oxyrhodinum capiti affusum, frictiones in paroxysmo, fumigia, succus rutę vel trifolii naribus impositus, vel vt vult Apuleius, succus anagallidis rubr. cum melle, vel ireos, vomitiones ventriculo pleno (alioqui noxiæ, vt Galenus docet) sternutatoria post purgationē, in ieiunis, vel ira, melicratum, vel mica panis vino intincta, in ventriculo affe-

cto, leuia medicamenta(nam a fortioribus semper læditur) pilulæ, opiatæ, pulueres a pastu, emplastra, sacculi, tryphera persica in vteri affectibus, pessaria, eductio eius, quod retinetur, corroboratio vteri; in grauidis, emplastrum pro matrice. vnctio, sacculus, &c.

Agarici] Non ita magna vis purgandi inest agarico, nisi in magna dosi. Huic affectui mirum in modum conuenit. Ventriculo tamen infirmo, colicis doloribus opportunis, nauseabundis initio morborum phlegmaticorum non exhibēdus. Propterea Auicenna in quartanæ phlegmaticæ curatione, gradatim peruenit ad agaricum, cui suffragatur experientia.

ANTON. VALETII EXERCIT. XVI.

EPilepsiam esse per consensum a ventriculo, mordicatio, nausea, cibi inordinati appetentia, ostendunt. Eius curatio traditur a Galeno cap. 5. lib. 5. de loc. mal. affect. cum historiam de Grammatico recitat. Humor vitiosus, qui ventriculo continetur hac potione excluditur.

Epilepsiæ ex consensu vētr. curatio.

℞ hieræ simpl. & diaphœn. ana ʒ. 2. syrup. de absinth. vel ment. ℥. 1. vel ʒ. 6. aquar. beton. & hyss. an. ℥. 1. ß. f. potio.

Vel si vomitus satis esse videatur, concitabitur, ex penna oleo illita, & in œsophagum immissa, vel vomitorio: subinde etiam idem ventriculus repurgandus. Roborabitur assumptis, electar. aromatic. ros. diathod. tria. santalo, admotis, vt litu ex ol. nucis moscha-

Epilepsia venenosi vaporis ad cerebrū ascensu curatio.

tæ, mattic. cydon. &c. Quod si sit epilepsia e venenata aura ad cerebrum conscendente, fortis supra transmittentem partem ligatura, eaq. altior paulo, ad vaporis ascensum inhibendum, conuenit, & lepidium emplastri modo parti adhibitum, quo virus exhalare cōmode queat. At si caput iam obsessum sit, emplastra ex alto trahentia, aut ruptoria, ad coronalem futuram admouēda. Interim cardiaca, tum sumpta, tum applicita iuuabunt.

De [a] Melancholia. CAP. 17.

MElancholia nonnumquam vitio cerebri [b] & capitis, quod cum calidius fit, sanguinem [c] adurit, atq; eo adusto fumi melancholici animum exagitant. Eiusmodi enim facie fere sunt admodum rubente, rubore quidem saturato, & tandem liuescente. Quibus etiam aliquando adnascuntur [d] pustulæ. Deinde etiam qui flauo sunt [e] colore, quibus caput calidius, bilem adurit.

Alii vero [f] vitio lienis aut [g] hepatis melancholicum sanguinem toto corpore [h] colligunt.

Tertium genus melancholiæ est, quæ hypochondriaca dicitur. Horum omnium signa & phlantasmata ex libello de [k] melancholia Aetius transtulit, quædam etiam Aurelianus annotauit in Chronicis.

[a] Quæ delirium est febris expers cum tristitia & metu sine causa manifesta coniunctum
[b] Suo temperamento immutati.
[c] Non pituitam. Sanguis enim materia est humoris melancholici, tunc venenata qualitate affecti.
[d] Humoris sanguinei soboles per aduſtionem.
[e] Quorū suffusio stabilis est ex naturali vitio œconomiæ.
[f] Per synathrismum seu collectionem. [g] Per generationem.
[h] Et ii distentas habent sanguine venas, cum habitu corporis extenuato, squalido & sicco. [i] Ex melancholici humoris in hypochondriis synathrismo. Hæc vero melancholia ructus & flatus cum dispepsia habet coniūctos. [k] Qui liber Galeno tribuitur.

Ita q; inuitio mali repellentib. vtendum est, oxyrhodino, aut mixta materia mediam, vt chamæmelino, & quæ de Soda dicta sunt, multo magis, si non intemperies sola adsit, sed & aliqua obstructionis suspitio comitetur. [a] *Phlebotomiam omnes fere imperant, atque in primo genere* [b] *cephalicam, in* [c] *secundo ac* [d] *tertio, mediam præferunt.*

Hippocrates in libello de virginibus scripsit virgines interim fieri melancholicas, resistente menstrua purgatione, idque multo magis si vruntur amoribus. Idem quoque viduis accidere consueuit, dum curis & mœrore animum conficiunt. In his enim ex vehementi animi motu cerebrum laborat, atque ideo infirmatur. Refluit ab vtero ad cor sanguis vitiosus, atque ita animam corrumpit. His vena malleoli [e] *aperienda est, aut idem locus per internalia, repetita scarificatione vulnerandus. Probatur etiam vena* [f] *quæ inter annularem & minimum, vel medium & annularem digitum excurrit. Perseuerante malo vena in fronte diuiditur. Oportet autem latum* [h] *vulnus inferre venæ, & si quidem sanguis crassus est, semel ac plurimum detrahere, si minus crassus fluat, depletis vnciis duabus, abstinendum.*

[i] *Alimēta e media* [l] *materia instituenda sunt. Struades, & fiat humor κατάῤῥοος, qui erat ἀνάῤῥοος.* [f] *Præstiterit medianam, aut basilicam pertundere.* [g] *beat crassiori sanguis.* [h] *Hæc ad generationem melancholici humoris prohibendā pertinent. Cum hac vero victus ratione, lactis asinini vsus (si min⁹ obmurmurēt hypochondria) mirifice cōfert. Item balneū aquę dulcis egelidæ, diuturnus syrupi violacei vsus vere nouo.* [k] *Neq; imbecilli, neq. fortis. Dicuntur autem media, quæ sunt satis alibilis, vt pipiones, perdices, vitulina caro.*

[a] Ad declinationem causæ antecedentis. amotionem coniunctæ, temperamenti restitutionem, & superstitis materiæ præparationē.
[b] Melancholia scilicet, quæ localem habet in cerebro generationem.
[c] Melancholia totius corporis, & hypochōdriaca.
[d] Mediana vulgo dicta: quæ æque vacuatura capite, ac e toto corpore, ad generationē prohibendam & corrigendum sympto-ma.
[e] Vt fiant menses.
[f] Præstiterit medianam, aut basilicam pertundere.
[g] Vt exitum habeat crassiori sanguis.
[h] Hæc ad generationem melancholici humoris prohibendā pertinent. Cum hac vero victus ratione, lactis asinini vsus (si min⁹ obmurmurēt hypochondria) mirifice cōfert. Item balneū aquę dulcis egelidæ, diuturnus syrupi violacei vsus vere nouo.
[k] Neq; imbecilli, neq. fortis. Dicuntur autem media, quæ sunt satis alibilis, vt pipiones, perdices, vitulina caro.

sanus triticeus bene coctus, vinum album, tenue, odoriferum. Omnino cruditas [a] *vitanda est, & potus sine* [b] *cibo, vel in fine pastus.*

Clysteribus per interualla vtendum est, primum quidem leuioribus, qualis hic est.

℞. *furfurum hordei M. 1. summitatum anethi, chamæmel. meliloti an. M. ß. sem. rutæ & fœnic an. ʒ. 2. Fiat decoctio ad ℔. 1. In colatura dissolue mellis anthosati, sacchar. rub. an. ʒ. ß. ol.* [c] *ʒ. 3. Postea vero decoctioni adiiciemus polypodii ʒ. 1. atque aliquando dissoluemus cassiæ,* [d] *aut cathol. ʒ. 6. aut hieræ* [e] *picræ vnc. ß. vel diaphœnici, vel diapruni tantundem. Ex quo materia* [f] *purganda est. Sed præparanda prius leuioribus* [g] *quidem remediis, quæ in epilepsia diximus, & capite de incubo, cum his etiam.*

℞ *succi borrag. sui ci bugloſſi, depuratorum ana ℔. 2. succi pomorum odoriferorum (curtipendula vocant) ℔. 3. folliculorum sennæ ʒ. 4. sem. anisi & fœnic. an ʒ. 2. Senna distemperetur diem integrum in succis, deinde leuiter bulliat, & cũ sacchari ℔. 1 ß fiat syrup. clarificatus & aromatizatus. Dosis ʒ. 2.* [b] *cum aqua bugloſſi, borraginis, lupulorum, fumariæ, cuscutæ, aut sero lactis. Melancholia leuiter & per interualla purgari debet. Itaq; folliculorum sennæ* [i] *ʒ. ß. ʒ. 7. ʒ. 1. in iusculo galli decrepiti, gallinæ, pulli aut alterius carnis, vel piscium decoquimus. Deinde sorbetur iusculũ. Alioqui folicrum sennæ ʒ. ß. sem.* [k] *anisi, cinnamom. ana ʒ. ß. florum anthos & borraginis, florum*

violarum

a Quod obstructiones pariat.
b Idem omni melancholiæ genere.
c Vt olei violacei.
d Vel vtriusque ʒ. ß.
e In opiata, nõ in puluere.
f Vsu clysterũ melancholica collectio vacuanda.
g Vt decoctio polypodis lupul. scolop. borrag. radicularum aperientium cũ syrupo capil. ven. de bisantiis oxymel. scyllit. modo in hypochondriis non sit sinathrismus.
h Vel ʒ. 3.
i In singulas doses.
k Vt discutiantur flatus quos senna excitat.

violarum ana P. 1. fiat infusio, vel decoctio in sero caprino. Aliquando semunciam [a] cassiæ, aut catholici adiicimus. Galenus & reliqui Medici probant purgationem expul. hierapicr. ʒ. 1. pul. epithymi ʒ. 2. Sed hæc purgatio ætate non conuenit potiusque vtendum erit cassia, aut cath. dissol. in sero lactis. Vbi cholera & pituita salsa exuperarit, confectio hamech ad ʒ. 1. vtiliter præscribetur. Decoctum in quo medicamenta dissoluuntur, hoc modo melius fit.

[a] Vt. 2. cass. recens extractę ʒ ß. f. bolus. Detur, & superbibet dilutum ʒ. ʒ. foliorum sennæ in decocto prunorum damascenorum infusorum.

2. summitatum absinthii & fumariæ an. P. 1. trium florũ cordialium an. P. ß. Fiat decoctio, aut infusio supra calidos cineres. In col. expressa dissolue [b] medicamenta.

[b] Vt trypheram perficã, si sit contumacior humor. Vel infunde in decocto conuenienti, aut caprino sero, folio. sennę ʒ. 1. ß. dissolue catholicum cum dupla senna & rheo.

Vbi vigiliæ vrgent, potius hocnõ imperare licet.

2. triphiræ Persicæ ʒ. ß. specierum hierapicr. Galen. ʒ. 6. epith. pul. foliorum sennæ ana ϑ. 4 cum modico sacchari violati fiat mixtura. Dosis ad ʒ ß. dissolutam in sero caprino. Ad somnum vero conciliandum sequentia imperabis.

2. chamæmel. anethi, violar. ana M. 1. flor. alb. nymphææ, calic. papau. ana M. 1. folior. salicis vitis, malu. ana p. 1. f. decoctio, qua abluantur manus, pedes, &c.

Ex Philonio ad lenticulæ magnitudinẽ, caphuræ pauculo & albumine oui fit elychnium in nares immittendum ad somnum. Pulueres quoque subinde imperandi sunt, & condita. vt,

2 pul. elect. letificantis ʒ. 3. sacchari rosati, &

violati ana ʒ. ß dentur ʒ. 4. in cochleari cum modico vino albo odorifero. Aliud.

℞ elect. lætificantis [a] & diamargarit. ana ʒ. 2. ß. citri, melonum, cucumeris, citrulorum an. ℈. ß. sacch rosati, quod sufficit fiat mixtura, aut, si vis, incorporentur in conf. borraginis, bugloßi, ros. an. ʒ. ß. Fiat conditum. Pleresarchontica sero & mane cum vino, confectio alkermes, diamargari. calid. Theriaca aromatica Galeni, e citro, diagalanga, diacuminum (præsertim in hypochondriaca) dianthos, electarium de gēmis, e moscho, cum aqua bugloss. & vino odoro proderunt.

[b] Balnea temperata per interualla conueniunt.

Cucurbitulæ leues in hypochondriis, quæ discutiant flatus, atque vbi dolor est, cum [c] scarificatione. Vbi vero pertinax morbus est, secandæ [d] venæ capitis [e] & sanguisugæ affigendæ. Aperiendæ infernæ [f] purgationes, vis pharmacorum augenda [g] est, imperandaque hiera diacol. quæ epithymum, aut sennæ puluerem, deinde etiam quæ helleborum recipiat.

Helleborismis [h] quoque vtendum est. Nec enim frustra dictum est ab antiquis indigere helleboro, qui mente non ita constarent. Itaque sic imperabu.

℞. pul hiera diacol. ℈ 4. pul. epithymi, & foliorum sennæ ana ʒ 2. Excipiantur modico melle. Deinde in sero caprino dissoluantur. Fiat potus.

℞. ra-

a Rhazes li. 5 Cōtinentis. & libr. 9. ad Almansorē.

b Confectio alkermes cū quadrupla borraginis conserua sit tibi omnis instar conditi. Vt. ℞. confect alkermes ʒ. 1. ß. conser. borrag. ʒ. 3. f. mistura. Detur ad magnitudinem nucis auellanæ.

c Hæc scarificatio inutilis.

d Recta frōtis, aut vena puppis, quæ in occipitio est.

e Hæc potissimum locū habent in melancholia, quæ localem habet in cerebro generationem.

f Vt hæmorrhoidū, menstruorū, si suppressa sint. g Vt æquali medicaminū excessu contrarius naturæ excessus abigatur. h Purgationibus ex helleboro albo, aut nigro.

Ramentorum [a] *helleb* ʒ. 1. *Fiat infusio per tres dies in aquæ pluuialis* ʒ. 4. *deinde lento igne decoque ad tertias. Col. adiantur mellis optimi despumati* ʒ. 2. *Huius mellis cochleari pulverem hierę diacoloc. miscebimus. Reliquum mel seruabimus. & per interualla cochleare dabimus, dissolutum in pinguis iusculo, vt incitetur* [b] *vomitus. Alius helleborismus.*

Raphanus acerrimus in taleolas diuidatur. Ramentorum hellebori ʒ. 3. *Taleola configuntur, transfixas sub dio per noctem collocabis. Postridie ramenta detrahes, & ita diligenter, vt nihil remaneat hellebori. Ex quo taleolas in oxymelite* 3. *horis macerabis, macerata comedes, & oxymel superbibes.*

Post horas aliquot vomitum ciebis. Quod si vehementer flatuosus est, fouebis [c] *oleo, in quo ruta, anethi, dauci, cumini, & similium semina coxerint. Eadem semina in pulverem redacta, adiecto piperis & cinamomi momento, melle anthosato excipies, & ita exhibebis. Dropax* [d] *calidus proxime descriptus brevibus interuallis ventriculo affigetur, & toti metaphreno.*

a Albi quidē, si pugnandū sit cum symptomate, nigri si cū synanthrismo.

b Ex helleboro albo. Cæterum non datur hellebori substantia, sed tantum dilutum, idque ad ʒ. 2. Neque hic quidem omnibus, vt nec pueris, nec senibus.

c Aut decocto stomachico.

d Ex pic. naual. ʒ. 4. olei rutacei ʒ. 1.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Melancholia a phrenitide et mania dijuncta.

Melancholia differt a phrenitide, quia sine febre est, & furore a mania, quia cū metu & tristitia. Fitque vel ab intemperie frigida & sicca, & humore melancholico eiusdem temperiei, siue cerebro primario affecto, siue a toto corpore, siue ab hypochondriis. Quæ postrema flatuosa magis est. Atque hæc est vulgaris omnium fere sententia. Quæ tamen ita accipienda nobis haud quaquam videtur, quasi nulla melancholia cum febre sit, aut ab intemperie frigida

Melancholia omnis non febris expers.

semper oriatur. Experientia enim constat in febre hominem melancholicum sæpe reddi, aut post febrem, vel alium morbum. Dico timidum, tristem, sine furore, multa falsa, ridicula, & ab omni ratione aliena animo mouétem, læsa imaginatrice, & ratiocinatrice facultate. Quæ propria sunt melãcholiæ symptomata, neque phrenitidi veræ, neque manię, neque παραφροσύνῃ communia. In febre ardente Burgundus quidam Lutetiæ ad ædem S. Iuliani multis clarissimis Medicis astantibus mortuum se affirmabat, simul cum fratre ibi decumbẽte. Postea phantasia mutata declamabat, præcabaturque Médicos, ne amplius animæ impedimento essent quo minus e purgatorio euolaret ad Deum. Aliquando imitabatur moribundum, quasi efflaret animã, monebat, vt spectarent expiratum, postea summo timore, & omnium desperatione corripiebatur. Tandem opportunis remediis adhibitis, & hæmorrhoidum profluuio liberatus est. Alius itidem se mortuum, & sine animo putabat, ob idque cibum omnem reformidabat, quod mortuos edere negaret. Tandem optimo consilio efficium cadauer mensæ accumbens, cuius exemplo cibum sumpsit. Quidam, ex Aetio, neque omnino caput se habere putauit, ad quem excogitasse dicitur Philotimus supra reliquam curationem plumbeum pileum, a quo grauatus habere se caput intelligeret. Artemidorus Grãmaticus cum in litore viso crocodilo expauisset, quod facile fit & maxime melancholicis, & omnium literarum oblitus, putauit tota vita alterum crus & manum sibi exempta. Multa similia quotidie experimur, ex quib. intelligi potest melancholiam sæpe fieri, vel calore resoluto, vel calidiore cerebro, aut corpore colligẽte melancholiam, non adurente tamen, alioqui in mani-

Burgundus ex ardente febre melancholicus.

Aetius serm. 2. Tetrab. 2. cap. 9.

Artemidorus Grammat. melãcholicus.

am de-

am degeneraret. Humor enim nic vel e partis intemperie generatur, vel relinquitur post inflammationes, vel crassior in obliquitate venarū inclusus ac torpidus malignam aliquam qualitatem contrahit, & vapore atro (est enim maxime vaporosus) spiritus vitales & animales inficit. vnde metus, tristitia, palpitatio cordis, inflatio carotidū, pulsatio in multis corporis partibus, aluus dura, macies corpore refrigerato, & cogitationes somniantib. similes consequuntur. Qui si in cerebro obstructionem fecerit, epilepsiam, si in mentem repat, vt ait Hipp. id est, cerebri & spirituum temperamentum mutet, melancholiam procreabit. Ob idque ab vno horum duorum morborum in alterum facilis est mutatio. Sunt tamen duo perpetua, pathognomonica signa, metus & tristitia sine causa. Quæ a solo humore melancholico pendent, siue per se, siue aliis mixto, superante tamen, vt neque de materia, neque de parte affecta dubitare possimus. Sanguis enim cum mobilis sit, suauis, & lucidus hominem potius in spem erigit, ac lætitiam & comitatem inducit bilis acrimonia, calore & mobilitate, præcipitem hominem efficit, & ad sæuitiam, non metum prouocat. Adusta, σφοδρὰ καὶ θυμώδης, Melancholia, colore atro timorem ac tristitiam, firmitate & crassitie, in opinione suscepta, quantumuis ridicula, constantiam affert.

Humoris melancholiam committentis vnde fit generatio.

Hippocr. sub finem sect. 7. & post libr. 6. Epid. Melancholiæ duo perpetua & pathognomonica signa.

A toto corpore fieri intelligimus ex causis præcedentibus, signis melancholici sanguinis in toto corpore apparentibus, victus ratione, missione sanguinis crassi, tempore anni, regione, ætate declinante, temperamento, mensibus aut hæmorrhoidibus suppressis, varicibus curatis, corpore gracili, nigro, hirsuto, venarum latitudine, distentione ob flatus, sanguinis copia, curis, laboribus, victus ratione tenui, sordida

A cerebro vero, si mœror & tristitia perseuerarint, sine tali corporis constitutione. Conueniunt clyster (nam in omnibus aluus adstricta est & flatibus distenta) sanguinis missio, syrupi, purgatio, cremor hordei, veratrum, opiatæ, epithemata, inunctiones, fotus, topica, balneum, lotiones capitis & pedum, cauteria, trepanum, masticatoria, sternutatoria, errhina, embrochæ. Humida lætificandi vim habentia, & spleni propria. Valet ad melancholicos cum metu, & anxietate electarium sequens mihi vsitatum.

Electarium ad melancholicos Auctori vsitatum.

℞ emblic. ʒ.10. ros. ʒ.6. caryophyl. nardi, cyperi, asari, mastichis, myrobalanorum ana ʒ.3. cinnamomi, zedoariæ, ana ʒ.2 nucis mos. macis, cardamomi, caphuræ, moschi ana ʒ.1. syrupi rosa. vel mellis rosar. quod satis, fiat electarium. Dosis ʒ.3. cum liquore conuenienti.

Melancholia hypoc.

Tertium genus] Hypochondriaca melancholia non fit a succo frigido, sed fumis malignis & acrioribus ad cerebrum elatis, quando scilicet venæ mesaraicæ inter ventriculum & hepar, ardore quodam efferuescunt, & obstructione aliqua laborant, vnde humores crudi & melancholici illic concluſi flatus multos procreant, & ad caput elati melancholica symptomata ac difficultatem anhelitus inducunt. Percipitur rugitus, & veluti murmur quoddam (est enim hoc signum maxime proprium) circa hypochondria, modoque incipit ab hepate, modo a liene, cum humor ille inter lienem & ventriculum subsistit in venis. His enim duobus locis fieri potest, vel ab intemperie, vel obstructione, vel ab vtroque. Contingit frigido ventriculo existente, & calido hepate. Inde sequuntur cruditates, refrigeratio corporis & sanguinis, macies, sudor, pſu-

timum sputum, sed inprimis, vt dixi, perpetui rugitus circa hypochōdria. & somnia turbulenta cum mētu, & tristitia. Quibus duobus signis collegimus morbi essentiam in nobilissima muliere, quam Medici alii frustra curauerant, vt imbecillitate stomachi laborantem. Summa erat macies, vehemens extremarum partium frigus, sibilus auris sinistræ, somnia turbulenta. Curatio absoluta fuit minoratiuo ex Cathol. & diaphœn, syrupis & apozematibus melancholiam ad expulsionem præparantibus, fotibus hypochondriorum, vnctionibus, pharmaco ex hiera diacoloc Potest etiā fieri hypochondriaca melancholia a partibus inferioribus vētris, quæ calida intēperie laborāt, vel effusa bile atra per mesenterium, & partes ventris, magno intestinorū calore adurente chylum. In cruditate optimum, arctius ventriculum ligari, vt flatus impediantur, & melior fiat coctio.

Mulier melancholica ex frigidiore ventriculo, & hepate calidiori.

Hellebori] In hoc duo cauenda. Primum, ne detur insubstantia, sed vel in decoctione, vel infusione, idq. post vniuersalē purgationem. Alioqui conuulsionem affert, vel iugulat. Deinde ne misceatur myrobalanis, aut adstringentibus, ne diutius retineatur in corpore Ex hieris accōmodatæ sunt tantum huic affectui, quæ veratrum. aut colocynthidem recipiunt, sed in constitutione humida tantum, & pituitosa, quia nimis exsiccant. Hiera Logadii, qua vtebatur Ptolomæus Rex ad omnia vitia melancholica, probatur Alexandro.

Datur ad ℥.3. vel 4. cum calida. Melancholicis, elephanticis, morpheæ, impetigini, venenis, nephriticis, lethargicis, ischiadicis & epilepticis auxiliatur. Huius descriptionem hunc in modum Nicol. Myrepsus concinnauit.

Nicolaus Myrepsus Section. 2.3.

♃. Agaric. elater. sal ammoni. absinth. ammo-

niaci, foliorum indicorum, hellebor. nigr. scyllæ tostæ, diacridii, myrrhæ zinziberis ana ʒ.6. aloes flauæ, euphorb. ana ʒ.ß. polii herb. casiæ chamædr. centaur. hyperic. bdell, marrub. an. ʒ 5. piperis alb. cinna. opopanac. sagapen. piperis long. croc. petros. Macedonic. ana ʒ.4. castor. pip. nig. aristoloch. rotundæ. ʒ.3 seminis colocynth. polypo. ana ʒ.ß. spicæ nardi & grani cnidii ana ʒ.6. Hæc trita in pollinem madefacito cũ melle Attico despumato sufficienti. Opopanacem. sagapenum solue in mortario cum melle, & probe confectam reconde in vase & vtere.

ANTO. VALETII EXERC. XVII.

MElancholia morbus deprauata est imaginatio, quæ cerebri intemperiem humori melancholico cõgenerem sequitur. Hic enim humor ater animæ domicilium obtenebrãs, terrorem incutit, alienasque cogitationes absque euidenti causa menti iniicit, vbi inter cætera animi pathemata, metus, mœstitia, odiumque hominum præualent. Triplicis melancholiæ, primariæ scilicet, seu cerebri propriæ hypochondriacæ, & totius vitio corporis factæ, causæ signaque quibus inter se distinguantur, desumpta sunt ex Galeno lib: 3. de loco mal. affect.

Hippoc. apho. 23. lib. 6.

Melancholiæ curatio.

Curatio perficitur enematis, zulapiis, aut apozematis, contumacium humorem apparentibus, purgationibus, blandis primum, dein valentioribus, sanguinis missione, balneo, spirituum recreatione.

Ene-

Enemata ex decocto, remollientium, & discutientium flatus, qui hic sæpe colligantur, cũ lactis sero dissolutis melanagogis, cõparantur. Zulapia ex syr. de lupul. fumaria de bizant. cum stillatitiis liquoribus, bugloss. cichor. &c Vel hoc apozema præscribitur.

℞. radic. aper. & polypond. querc. ana ℥. 6. cottic. radic. cappar. tamariſci, fraxini ana ℥. ß. asari, acor. ana ℥. 2. cichor. tot. quinque capill. borrag. ſummit. lupul. fumar. rhym. epithym. meliſſophyll. ana M. 1. ſemin. aniſ. fœnic. molon. cucum. acetoſ. citr. glycyrrhiz. raſ. ana ℥ 2 flor. cardiac. geni. & epithym ana p. 1. f. decoct. ad ℔. 1. incolatur. diſſolu. syr. de lupu de fumar. & de bizan. an. ℥. 1. f. apozem. cla. & cond vt decet pro doſib. ℥.

Mox purgatio ſubſequetur, ex catholico diaphœnico, confect. hamech, & alius id genus melancholicum ſuccum trahentibus, inſtituenda. vel,

℞. polyp. quer. paſſul. mund. glycyrrhiz. raſ. ana ℥. 2. ſummit. lupul. adianth. agrim. ſcolop. ana M. 1. follicul. ſenæ mund. ℥ 2 ſemin. aniſ. & fœn. ana ℥. 1 flor. borrag & bugloſſ. ana p. 1. f. decoct. in ſero lactis ad doſ. 1 in colatura diſſolue expreſſionem ℥. 1. ß. rhei elect. infuſi, vt decet, cathol. & syr. viol. ana ℥. ß. f. potio.

Pauperibus folia ſennæ ad ℥. 2. vel 3. infunduntur in hydromelite, aut conuenienti decocto, quibus expreſſis adduntur ℥. 2. ß. confection. hamech. oxymelit ſimpl. ℥. 1. syr. laxat. roſ. pall. drach. 6. Vel catapotia de fumaria, Inda, exhibeotur: quamquam liquida

medicamenta in hoc affectu præterenda subinde reperentur hæc purgantia, ob humoris pertinaciam, qui non nisi sensim educi potest.

Gale cap. 4. lib. 3. de loc. male affect.

Quod ad phlebotomiam attinet, eã Gal. non desiderat in melancholia, quæ primaria cerebri est affectio, quamuis ad præcautionem, & propter plenitudinem mitti sanguis non incomode potest. In aliis melancholiæ generibus magis conferet venæ sectio, præsertim si melancholicum sit corpus totum, sed iis cautionibus adhibitis, quas ibidem Galenus præcipit obseruandas. Cirandæ hæmorrhoides, si eo natura vergat. Hinc illud Hippocratis. Maniacis, siue melancholicis, si varices superueniãt, fit maniæ solutio. In mulieribus restantes menses si mali huius occasio sint, malleoli vena pertundenda. Ex melancholia vero hypochondriaca quia lieni labes & ventriculo sæpius inuritur, consulendum est his potissimum partibus fomentis, litubus, scutis vulgo appellatis, ex lienis & ventriculi affectuum curatione repetendis. Recreabuntur vires electariis, conseruis conditis, ab Auctore imperatis.

Hippoc. aph. 21. lib. 6.

Balnea aquæ dulcis, in quibus refrigerantia & humectantia incocta sint, mirifice prosunt, moliendo per spirationem, quæ prohibita bilioſos facit melancholicos, per adu-

storum fuligʒnosorum excrementorum re-
temtionem. Itaque his frequentibus, victu-
que humido & euchymo te multos persanas-
se melancholicos professus est Galenus.

Maniaci melancholicis similiter curan-
tur, nisi forte maniæ causa a melancholia e-
uariet, vt fere fit ab acribus & mordac bus
cibus succis, feruidiore sanguine & bile, & tũ
vt phrenetici curantur.

a Proprie & catachristicos vsurpato.
b Fluxus humoris a capite in totum corpus aut aliquam corporis partẽ.
c Ingenii tarditas:
d Quod vocalis materia non habeat liberum exitum faucibus interceptis.
e Frigidum & humidum.
f Frigidam, humidam, aquilloniam.
g Ab humorum acrimonia & meatuum obstructione.
h Suffusione subtilissimi humoris & caloris secundum menin-

De a Catarrho. Cap. 18.

*Catarrhus nomen generale b defluxus, aut de-
stillatio est. Nam καταῤῥέω verbum id so-
nat. Peculiariter fluxio est a capite in fauces. Ca-
tarrhus vero alius pituitosus, tumque distentio est,
faciei pallor, frigiditas capitis, ad somnum incli-
natio, piger motus, hebes anima, & sensus. Vox-
que d per nares obmurmurat, intercepta via. Adde
e temperamentum, locum, anni f constitutionem,
rationem vitæ. Vrinæ quoque crudiores sunt.*

*Alius calidus est, fere a pituita salsa, aut ali-
oqui h acri humore. Hic totius capitis i dolor est. Ru-
bent oculi interiores partes oris k exulcerãtur. Ad
de & cætera externa, & vrinas magis coloratas.
Catarrhus aliquando per venas & arterias dif-
fluit in corpus. Hic fere ceruicis, scapularum, mem-
brorum & lumborum l dolor est.*

ges, i Serosi humoris acrimonia. k Et paraplegiam inducit.

Catarrhus, [a] *vbi leuis est frigidus, fotu* [b] *capitis, sed sine frictione ex linteis calentibus vt calor in profundum* [c] *subeat leui gargarismo, caputpurgiis curari potest. Ita tamen fouebis caput, vt nullo modo frices. Nam in catarrhis frictione capitis non est vtendum. Leuis medicina.*

[d] *℞. rosarum M. 1 fiat decoctio in aqua & modico aceti, vnde leuiter colluat os, vel vtatur modico conseruæ rosarum, vel syrupi de rosis siccis. Caputpurgium.*

℞. seminis nigellæ romanæ ʒ. 2. seminis anisi ʒ. 1. conquassata frigentur in sartagine, cum leui aspersione aquæ maioranæ. Fiat nodulus, [e] *applicetur naribus. Quod si resistat venter,* [f] *semunciam cassiæ quarta parte* [g] *horæ ante cibum imperabis.*

Interea proderit sacculos capiti instituere, qui ad exhauriendam materiam vitium facientem sint accommodati. Qualis hic est.

℞. milii, aut auenæ conquassat. & torrefact. M. 1. furfu. macri frixi p. 1. salis torrefacti & putuerati ʒ. 1. sacculus capitis cõmissuræ admouendus.

Vbi vero [h] *calidus est, sed leuis, balneum aquæ dulcis sat esse potest, vbi corpus non fuerit neque plethoricum, neque cacohymum, aut inunctio capitis, aut frontis, e rosaceo, e caseo molli & recenti, e cauliculis lactucarum subactis, e posca, Sacculus e rosis. Quod si purgatio imperanda est, quia resistit aluus cassiam,* [i] *mannam imperato.*

Vbi vero [k] *vehementior catarrhus est,* [l] *maiora*

a Generatione causæ, & symptomate
b Vt sacculis ex milio, furfure & sale.
c Atque humorem concoquit.
d Gargarismus ad fluxũ in asperam arteriam, aut nares prohibendum.
e Vel maioranæ succus per nares e vola manus educatur.
f Ne suppressa aluo, augeantur capitis symptomata.
g Ne in alimentum vertatur.
h Vt si quis in sole iter fecerit.
i Modo non sit æger πικρόχολος ἄνῳ.
k Generatione, causa & symptomate.
l Qualitate contraria & vtendi assiduitate.

remo-

remedia ex usu sunt. Quod si ex vehemente catarrhi, quod sæpe fit, [a] præsens suffocatio immineat, clysteribus [b] actiusculis statim utendum. In quibus hieræ picræ semuncia dissoluta sit.

[c] Quod si corpus [d] sanguineum & bene carnosum est, vena in brachio angustio [c] foramine aperienda est.

Cucurbitulæ magnæ scapulis & brachiis affigendæ. Totus thorax oleo delilis, de lino, amygdalcium. chamæ. butyro recenti, [f] cocta radice althææ cum axungia gallinæ, vel simili, vel butyro malaxata [g] inungendus est. Gargarismata [h] quæ reprimant fluxionem, caputpurgia, frictiones & vincula, quæ eandem diuertant, imperanda sunt. Vbi vero [i] nullum tale accidens interturbat curationem, catarrhi, frugalis [k] vita inprimis imperanda, cana nulla, aut pauca, declinatio [l] a ventis, solis & lunæ [m] radiis, abstinetia a [n] vino & rebus vaporosis, a [o] somno diurno, qui etiam noctu breuior esse debet. Vtantur hordeato, auenato, vbi resiccandū est. Conuenit [p] orizogala, amygdalogala cum sacch. ros. vbi retinenda defluxio, incrassanda, & coquenda. Aqua frigida ore colluta in calidis, subtepida in frigidis fluxionibus, conuenit.

Secunda mensa carne cydoniorum pyris auste-

a Materiæ in pulmones prolapsu.
b In quibus vis sit ex alto reuocandi ac reuellendi.
c Ipsiusque catarrhi qualitas ægri naturæ sit consentanea.
d Ad prohibēdam generationem, materię reuulsionem, & funesti symptomatis correctionem.
e Ne spiritus, natiuusque calor dissipētur, qui cum catarrhi materia pugnāt.
f Hæc sub cineribus stupa inuoluta coquitur.
g Ad eius coctionem

quam excepit materia, & eiusdem exclusionem. h Cuiusmodi ex sytupo myrtillorum cum decocto plantag. hordei. i Vt cum suffocato non est in metu, sed solius catarrhi curationis est habenda ratio. k Vt assuetæ vitæ portio ducatur. l Quia humores fundit. m Quia exprimunt. n Ratione fluxionis, nō materiæ. o Qui corripit non concoquit. p Si nō adsit capitis dolor.

riusculis, & coctis, post etiam coriandro vti oportet, vt confirmetur venter, & fumi prohibeantur. In frigido, vino quidem vti licet, verum modico. In pastu medio non fridido, sed refracto, aqua subtepida, aut pane tosto. Clysterum vsus, sed [a] *mollium probandus est. Phlebotomia a Græcis fere omissa est & Arabibus, nisi vbi ea adsunt,* [b] *quæ Mesuæus annotauit in capite de catarrho.*

Purgationes initio leuiores, qualis est cassia ad ℥. 1. aut ʒ 10. imperata, ac per interualla vsurpata, cui aliquando in fluxione calida addere licet elect. de succo ros. ℈ 2. Iam progresso morbo, et vbi signa coctionis apparent, poterit catholicum imperari ad ʒ. 6. adiecta infusione ℈. 2. agarici, & ʒ. ß. rhab. Nonnunquam etiam in his catarrhis imperamus rhab. infusi ℈. 4. puluerisati vero ℈. 2. qui dissol. in hac decoctione.

℞ passul. hordei an. P. 1 triumflorum cordialium, liquiritiæ rasæ ana ʒ. 2. fiat decoct. pro vna dosi, in qua dissol. rhaba. &c. Vt dictum est. Post hæc etiam iam bene maturato morbo, [c] *fortioribus vti licebit, qualia in Gatinaria. Peculiaria vero remedia alia* [d] *continentur ore, alia* [e] *deuorantur, nonnulla* [f] *naribus applicantur, eaque aut retinent, aut leniunt & concoquunt, aut repurgant. Retinent, vt*

℞ ros. hordei, agrimoniæ ana P. 1 sem. plantag. papau. albi, portul. ana ʒ. 1. f. decoct ad ʒ 4. In colat. diss. diamori ℥. 1 vini granatorũ ℥. ß. Aliud.

℞ aquæ hordei non excorticati ℥. 3 dianuci ℥. 1. Aliud.

℞. zula-

a Ne incitetur catarrhus.
b Quatuor hæc sunt corporis phlebora, generatio ab hepate calidiore & sanguine subtilissimo, prolapsus in partem cuius officio vita carere nequit, febris coniunctio.
c Vt diacarthamo.
d Ad infringendum.
e Ad leniendum.
f Ad deriuãdum & cerebrum recreandum.

℔. zuiapu rosarum ʒ.3 syrupi myrtillorum ʒ. 1. Aliud.

℔. aquæ rosarum ʒ.3 caphuræ ℈. 1. Aliud.

℔. corticum papaueris albi, rosarum siccarum an. ℥. 2. boli armenæ ʒ 2 fiat decoctio. Hac ore cõtinemus, & indeos leniter colluimus. Alioquin fiũt pilulæ quæ in ore continentur.

℔. boli armenæ lotæ cum aqua rosarum terræ sigillatæ lotæ cum decocto papaueris ana ʒ. 1. electi dia tragacanthi frigidi cum oui albumine dissolu. ʒ. ß. cum modico syrup. ros. de siccis fiant pilulæ ad magnitudinem lupini.

Vel ℔ succi rosarum ʒ. ß. bol. armenæ tantundem, fiant pilulæ tres hora decubitus capiendæ. Mirificæ sunt facultatis ad acriores fluxiones retinendas. Conserua rosacea cũ masticha, bolo Armena, terra sigillata ad id instituta apprime conferet. Vel etiam trochisci eiusmodi.

℔. anisorũ, coriandri præparati ana ʒ ß. macis cinnamomi spicæ, ireos, corallirubri an. ʒ. ß. semi. papau. albi, in vino cocto macerati ana ℈. 1. gũmi tragacanthi, masticha ana ʒ. 1. omnia incorporentur in succi liquiritiæ ʒ. 1 cum levi affusione syrupi myrtillorum. Fiant trochisci ponderis ʒ. ß

Possumus uti solo tragacantho, terra sigillata & in frigido catarrho spica. Vbi leniendũ est glycyrrhizæ succus maxime conuenit aut decoctio pectoralis, ut decoctio pectoralis Rhazæ.

Decoctio pectoralis ex Rhaze.

℔. iuinbas M. 20. sebestẽ 30 passu. mucleat. ʒ. 1. uiol siccarũ ʒ. ß. liquiritiæ rasæ ʒ. 5. caricas 10.

Fiat decoctio in tribus libris aquæ, dum redeat ad vnam. Adde, si vis, semen bombacis, capillorum ven. & alia, quæ incidunt, aut repurgant.

Post initia, vtendum est elect. diaireos, cōmiscendumque est diatragacanthum ad ʒ. 1. Quale hoc est.

℞. diatragac. frigidi ʒ. 1. diaireos simpl. ʒ. ß. fiat pul. Teneat in ore. Verum, vt minuitur catarrhus & maturatur, plus diaireos miscendum erit. Retinentib. vtendū est, cum fluxio vehementior & periculosior. Aut etiā vbi leuis est. Sed hic fere sine purgatione corporis, illic post purgationem. Vtuntur suffumigiis, quale hoc est.

℞. olib. sandaracæ ana ʒ. 2. fiat decoctio in vino adstringente, excipiatur fumus. In frigida.

℞. ligni aloes, costi ana ℈. 2. galliæ moschatæ ʒ. ß. olibani, sandaracæ an ℈. 1. cum styrace liquida fiant pilulæ, & super prunas suffumigium. In calida suffumigia fiunt hoc modo.

℞ santali citrini ʒ. ß. ros. violarum ana P. 2. f. decoctio in aqua, & inde suffumigium. Vtendū quoque pomis odoratis est, vt prius cucuphis & aliis rebus roborantibus cerebrum. Ligatione in duobus digitis manus dextræ, stuphis siccis, postremo etiā cauterio hoc modo. Radatur caput in sincipite medio, qua parte sutura coronalis est, fricetur locus, calēte linteo. Sinapismus, aut phœnigmus applicetur, vesicæ excutiantur & diu contineantur, vt fluant. Caules itaque ad ignem tabefactos axungia porcina inunges, & superpones loco. Quibus si nihil proficitur, cauterio vtendum erit.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Nulla fere corporis humani ægritudo est, quæ non defluxione humoris alicuius e capite aut excitari, aut incrementum accipere possit. Atque id generalius sumpto nomine, κατάρρυς Græcis appellatur. Proprie tamen cum in nares defluxio fit κόρυζα: in fauces, ἔρυγγος: in gurgulionem, σταφυλὴ, & κίων dicitur. Causas omnium, signa & remedia persequi longius esset, quam pro instituto. Hoc admonuisse satis fuerit, distillationem eiusmodi, non solum, vt multi scribunt, a cerebri intemperie frigida & humida, aut ab omnibus, quæ replent caput originem habere. Nam sæpe calidius cerebrum plus vaporis attrahit, qui deinde, vt in aere pluuia, superueniente frigore concrescit, atque exprimitur, calore & siccitate, veluti quodam naturæ circuitu tandem absumitur. In omnibus tamen catarrhis capitis repletionem esse certum est, quæ hanc defluxionem parit idque a vaporibus alimenti, humorũ, viscerum vitio, caloris capitis imbecillitate, quia non conficit alimentum, aut vapores non dissoluit, defectu alimenti proprii, atque inopia, vt in ventriculo. Sed duo perpetua fere sunt huius mali seminaria, calidius hepar, ventriculus frigidior, adiuncto partium mittentium robore, cum imbecillitate recipientis, quibus additur, pulmo, vterus, lien, &c. Aer deinde externus, frigidus quidem, aut exprimendo, aut calorem intro cogendo, calidus vero & austrinus, caput replendo, & humores liquando, ac dissoluendo. Frequentius tamen materia cerebro conclusa per æstus in superficiem per frigora, in medium corpus, & partem imbecilliorem delabitur. Cutisque densitas & alui adstrictio plurimum accelerant catarrhum.

Catarrhos sola intemperie frigida cerebri non fieri.

Catarrhi duo perpetua seminaria.

In calido, venæ sectio aliquando conuenit, diuersio per clysteres, leuis purgatio, gargarismata ad adstringendum. Errhina ad diuertendum, suffumigia ex ligno aloes, benzoino, styrace, olybano, gallia moschat. sandaracha, caryoph. lauro, baccis iuniperi, in calido, vapor humidus ex aqua ros. viol santal. caphura, sacellationes, formulæ in ore incrassantia, alterantia, in frigido, magis constringentia, & calida, pilulæ, theriaca, cucuphæ, sacculus siccans, inspirationes incidentes, poma odorata, exulceratio in interiore brachio, seton in sincipite medio, qua parte coronalis pilus raditur, frictio, sinapismus, phœnigmus, vesicatorium, cauterium, frictiones vicinarum partium & capiti consentientium, meliores quam capitis, nisi bene puro corpore, ordo a cruribus ad spinam, brachia, ceruicem, iugulares, post aures, occiput, sinciput, frictio capitis cum spongia.

Vapor non modo prohibendus in fine pastus, sed dum fit concoctio. Tum enim eleuatur plurimus, vt ex ructibus apparet. Quo tempore fluxio excitatur, magis stipticis vtendum, vt vesperi, mane vero lenientibus, coquentibus, expurgantibus thoracem. Galenus sub finem 6. Epid. scribit catarrhum, asthma, conuulsionem sanari febre, vt inde intelligamus calidis & siccis potius in hoc affectu esse vtendum. Assuescendum emungendis natibus potius, quam expuitioni, quia per nares crassa & tenuia expurgantur sine damno reliquarum partium, per os tenuia tantum, & cum periculo pulmonum, ac ventriculi. Adde quod consuetudine facta expuitioni, per somnum, & occupato animo, materia in inferiores partes ab ore delabitur.

Cibi parcitas præsertim vesperi, panis sicci esus, declinatio nocturni aeris & radiorum lunæ,

potus

potus paucus, præsertim materia existente cruda, quo tempore sitis quoque minor est. Supinus decubitus oculis confert, sed catarrho noxius. Pilulæ Musæi de cynoglossa valde nobis probatæ, sed quarum non una est apud omnes descriptio, conserua quoque rosarum cum masticke, bolo Armena, syrupo myrtillorum, terra sigillata, & quod sequitur.

℞. anisi, coriandri ana ʒ. ß. macis, cinnamomi, iteos Florent. coralli rubri, spicæ nardi, ros. rub. ana ʒ. 1. masticke ʒ. 2. gummi drag. malaxati cum aqua ros. omnia incorporentur cum succo glycyrrhizæ. Fiat trochisci ponderis ʒ. 1. teneat sub lingua.

Ad destillationem vuæ & faucium, suffumigium.

℞. styracis liquid. ficuum pinguium, florum amygd. semin. hyoscyami ana ʒ. 4. cum ficu & styrace diu terendo incorporentur. Fiant trochisci. Ter in die, mane, in meridie & vesperi fiat suffumigium. Deinde interpositis trious diebus idem fiat.

ANTON. VALETII EXERCIT. XVIII.

CAtarrhus proprie dictus defluxio a capite ad partes subiectas perhibetur, estq; symptoma de genere immodice excretorum. Vt enim se habet in lienteria ventriculus, ita & cerebrum in distillationibus. Catarrhi causæ efficientes vel sunt a cerebro ipso, vel ab inferioribus partibus. A cerebro quidem, ob eius intemperiem calidam aut frigidam. Calida ex euentu catarrhum cier, plus

Gal. lib. 3. de caus. sympt.

Catarrhi causæ efficientes.

scilicet attrahendo, quam concoquere, & in halitum digerere possit. Frigida per se catarrhi causa est, quia alimentum ad cerebrum delatum, non conficitur, nec per halitum diffiatur. Huic quoque causæ famulantur partis raritas, quæ prompte pituitam suscipit magnitudo viarum in cerebro, cerebri situs, ad quem vapores facile conscendunt. Itaque scriptum reliquit Hippocrates, cerebrū tamquam magnam glandulam esse, & caput ὥσπερ σικύαν τῷ σώματι incumbere; ideoq; ῥίζαν τῶν ἀνθρωπίνων νοσημάτων esse. Cum autem a partibus inferioribus oritur, & efficientis intrinseci rationem habet, vel ventriculus intemperatus, vel calidum iecur reperitur. Extrinsecæ causæ sunt, aeris calidi intemperies, salsorum, & (vt loquuntur) excoriantium catarrhorū parens, vel frigida, crassorum soboles, affectiones animi spiritus refrigerantes, aut etiam resoluentes, ocium, a quo excrementorum congeries, & spirituum torpor, vigiliæ, quæ eoldē spiritus absorbent, omnus nimius, qui refrigerat, maximeque pomeridianus a pastu, quia tunc violento motu calor ad interiora retrahitur, ac spiritus crassiores & frigidiores fiunt, immodica Venus, denique inanitio & repletio.

Catarrhi externa causæ.

Signa calidi et frigidi catarrhi distincta

Signa calidi catarrhi sumenda sunt ex facie & oculorum calore, rubore, tenui materiæ consistentia. Item ex odore, quū in nares

fertur,

fertur, putilo; ex sapore, cum in fauces, acri, salso erodente, siti, ex subita generatione, visus, atq; auditus minore læsione, cum in ventriculum. Frigidi contraria sunt signa.

In curatione res inprimis non naturales optimæ sint compositæ. Esus largior, potus parcior imperetur quod ex humidis vapores facilius succrescant. Somnus breuior, iis præsertim, quibus hepar est præcalidum, talibus enim per somnum repletur caput. Si dem inedia longior malo est, quia cibo & potu non refrigeratum hepar vehementius incalescit, vnde omnia vrit. Obesos abstemios esse oportet. Fugienda quæ caput calfaciunt, opplent, balnea, lotiones capitis, integumenta nimiæ &c. *Catarrhi curatio.*

Considerata fluxionis natura, quæ est a parte vna ad aliam expulsio, indicatio prima sistendum fluxionem suadebit. Atq; interim ad duos terminos respiciendum, vnde scilicet fluxio oritur, & in quem desinit. Prior, qui membrum mandans appellatur, duas exhibet indicationes, vt excrementum auferamus, quod expellitur & vitium ex quo excrementa progignuntur emendemus. Recipiens quoque pars geminam præbet indicationem, vt eam roboremus, ne recipiat, & id quod fluit alio trahamus. *Gal lib. 5. & 13. Method.*

Vacuabitur materia, eademq; opera sistetur fluxio, sanguinis missione, nisi humores

plane sint crassi, & sanguinis natura plurimũ distantes, vbi reuulsione per ligaturas, frictiones & clysteres, materiæ præparatione, & per conuenientia medicamenta expurgatione contenti sumus.

Si tenuis & calida sit, syrupis adstringentibus & incrassantibus apparatur, vt iuiub. nenupharino de portul. papau. quiin tussiendi labore grauiore dantur e cochleari. Sedata fluxione purgatio præscribatur.

℞. fol. oxalid. scariol. portul. ana M. ß. polypod. quern. contus. glycyrrhiz. ras pasiul mũdat. ana ʒ. 3. salu. beton. saluiæ vitę, flor. viol. ana M ß. f. decoct. vt estartis ad ʒ. 5. in col. fiat lenis ebullitio ʒ. 2 folic. sennæ orient. & ϑ. ß sem. anis. in qua colata infunde rhei elect. ʒ. 1. etiam gra. 4. In expressione diasol. syru. de cichor. compos. cum rhab. ʒ. 1. f. potus.

Si crassior sit materia, præparabitur & purgabitur vt in pituitosa cephalalgia.

Non omittenda interea, quæ vaporum ascensum ad cerebrum inhibent, vt pulueres, opiatæ, conseruæ, electaria. vt,

℞. conseruæ rosar. siccæ ʒ. ß. coriand. præparati ʒ. 1. anisi, condit. ʒ. ß. puluer. ros. sic. ʒ. 1. bol. armen. purgatæ ϑ. 4. puluer. electar. diaireos simplic. ʒ. 1. diatragacanth. frigid. ʒ. 1. sacch. ros. quantũ satis, vt ʒ. 5. f. pulu. Post pastus singulos detur e cochleari.

Ex iisdem & conserua rosarum antiqua in eundem vsum opiata concinnari potest.

Remedia particularia vt errhina, apoph.

&

& similia, non nisi considerate vsurpanda, quod sæpius humores liquando & dissolu ndo catarrhos commoueant.

De [a] ophthalmia. CAP. 19.

OPhthalmia, inflãmatio est eius tunicæ, quæ corneæ adnascitur. Coniunctiuam [b] vocant. Hæc producitur a pericranio, a quo vasa deducuntur in oculum, per frontem mediam, & tempora. Itaque fere superficialis inflammatio est cum rubore, dolore, tensione, quæ vt augentur, ita affectus magnus est. Exiguus, vt minuuntur. In exigua [c] inflammatione maioribus [d] remediis non est opus. Sed rosarum succo oui liquore tenui, aqua ros. aut plantaginis, lacte mulieris, vel asinæ curari potest. Oportet hos succos instillare oculis, eosdem contegere panniculo lineo, iisdem liquoribus insuccato. Postea vero iam declinante malo, santalos citrinos, medicum maceris, aut spicæ in aqua rosacea feruefacta [e] adhibebimus.

Vbi vero [f] grauius malum est, [g] phlebotomia, arteriotomia, cucurbitula, sanguisugæ, scarificatio, purgatio, cauterium, paracenthesis, fortiora collyria, & localia [h] remedia instituenda sunt.

Phlebotomia, vbi [i] cætera consentiunt, vt ætas, vires, tempus, regio, & si dolor vrget vehementius, ac rubor & tensio maior est, subducta sponte sua, vel molliori clystere aluo, cephalicam aperito eiusdem lateris [k] amplo vulnere, & quantum tolegnitudo, causa & symptoma desiderent, & ex ab orgasmo magna fit ophthalmia.

a Humida, nõ autem sicca.
b Quod connectat oculũ cum sua orbita.
c Cuius generatio & affluxus materiæ non est perennis.
d Vt phlebotomia, purgatione.
e Ad humoris concocti digestionem
f Perenni generatione affluxus causa & symptomatum vehementia.
g Ad generationem prohibendam, materiæ cursum reuocandum, causamque coniunctam amouendam.
h Cuiusmodi sunt frontalia vulgo dicta.
i Vt si morbi species, ma-
k Vt calor contra naturam euanescat.

rant vires [a] sanguinem educito, tum si fuerit opus, paululum recreatu viribus, & leui pharmaco purgato corpore. Hippocr. de locis in homine meuit, ne fortiori pharmaco humores corporis agitati confluant in oculos. Quod consilium multis e recentioribus Medicis probatum est.

Itaque si bilioſus sanguis est, quem fere dolor acerbior sequitur, rhab. cassia, manna, catholico, electario de succo rosarum, hiera picra ventrem subduces. Dissolue æstate in sero lactis, decocto violarum & hordei. Reliquis temporibus, in decocto pectorali. Fortiores sunt pilulæ aureæ, pilulæ lucis, hiera diacolocynthidos. Si pituita, ex hiera picra pilulis elephang. agarico mixtis formentur pilulæ. Diaphœnicon quoque ex vsu est, pilulæ fœtidæ, & coccia.

In melancholicis, hiera Ruffi, hiera diacol. addito epithymo, aut foliis sennæ. Per intervalla, clysteres & suppositoria loco purgationum esse possunt. Alioqui reuocandæ sunt purgationes. Iam bene purgato corpore [b] cucurbitulæ scapulis, & initio [c] ceruicis figendæ sunt, vbi & [d] scarificatio conuenit, si quidem locus admixta cucurbitula vehementer intumescit, atque vbi grauitas est capitis. Perseuerante malo, vena frontis, vel quæ in sincipite apparet, quæ post aures, quæ in temporibus, in quibus ea eligenda est, quæ tumet, rubet, pulsat magis cæteris. Reliquias inflammationis euacuat ea, quæ ad maiorem angulum est. Loco phlebotomiæ nonnumquam hirudines inducun-

[a] Sæpe ad lipothymiam vsque.

[b] Ad reuocandum fluxum.

[c] Quinetiam occipiti & toto capiti sunt cornicula affigenda.

[d] Vt fiat reuulsio & euacuatio manifesta materiæ in oculum fluentes.

tur,

tur Cartilago quoque auriculæ scarificatur. Quæ vena ad policem vergit mediæ ramus est, quæ initio secta plurimum diuertit, & viribus [a] minus detrahit, quam secta cephalica. Arteriotomia locum habet, vbi calidus & spirituosus sanguis est. Huius rationem describit Galenus ad finem lib. 14. Methodi medendi, [b] & Mesuæus cap de ophthalmia. Cauteria tamen ad coronalem suturam, vt prius post aures in occipitio, e regione oculi laborantis in ceruicis initio imprimi possunt. Vt in sinciptte medio, qua parte coronalis, raditur capillus, & cauterium applicatur. Eidem frictiones sinapismi, phœnigmi, vesicationes institui poterunt.

Paracenthesis fit hoc modo. Prehendes digitis cutem cum carne, quæ initio ceruicis est ad cauum occipitii, tum acum traductam filo serico satis crasso transfiges. Et ita locum peruium ad triginta aut quadraginta dies permittes, per interualla sublato ac deinde reposito filo. Topicis vero hoc modo vtendum est. [c] Initio quidem reprimendum, [d] augmento, aliquid coquentium & reprimentium miscendum est. Vt vero procedit morbus, hæc augenda sunt, & minuenda, quæ reprimunt. Postremo roboranda pars est. Fouentur itaq; [e] oculi ex decocto violarum, rosarum, sem. psyllii papaui albi corticis radicis mandragoræ, foliis populi, salicis, rubi myrti & similium, distincta ratione ex natura humoris, qui fluit.

In augmento, decocto maluarum, althææ cy-

a Quod minus dissipentur spiritus.
b Idem Galen. cap. vltimo lib de cur. ratio. per sang. miss.

c Cum materia fluit, & tantum pars calet, & rubet
d Cum materiæ pars aliqua fluxit.

e Id fluxionis initio.

doniorum, adiecta modica quantitate eorum, quæ reprimunt.

Procedente morbo, flores chamæmeli, anethi, meliloti miscendi sunt. Postremo etiam fœnugræci decocto vtendum. Vbi reprimendum, ex aqua communi, aqua rosarum, aut plantaginis decoctio fit.

In augmento, lacte, postea etiam vino diluto.

Itaque vbi topicis vtendum est, fouendus locus decoctione frigida, aut tepida, si leuca adsunt, et pertinacius inhæret pituita tum [a] medicamentum oculis instillandum. Postea gossipiũ madefactum in liquore conuenienti linteolo lineo inuoluitur: linteolum similiter insuccatur, & ita oculo insternũtur, tum ita alligantur fascia, vt ne oculus grauetur, aut doleat. Oportet enim quæ oculis adhibentur, leuia esse, molliа, præterea sine morsu, sine emplastica & viscida natura, quæ pertinacius inhæreat, & celerius indurescat.

Quater in [b] die remedia innouantur, aut etiam sæpius, si vrget dolor. Quod si per [c] exteriores partes, quod sæpe fit, fluxio est, frons & tempora reprimente emplastro inducenda sunt.

Conueniunt itaq; in tio [d] aqua rosarum, oui liquor tenuis, lac muliebre, aut asinæ. Succus rosarum, conserua rosarum, cum oui albumine, niucago, sem. psyllii & similia. Vel hæc composita.

℞. succi mororum agrestium resiccati ʒ 4. (plus minusve) quas cum oui albumine commisce bis, & siccabis rursus. Vsus tempore ʒ. 2. puluerii

a Si calida sit materia.

b Imo decies.

c Vt secundũ pericranium tunicam.

d Ad reprimendum.

in lacte muliebri & aqua rosacea dissolues. Vtere autem, vt supra dictum est, scilicet instillando cum gossipio insuccato. Oui albumen agitatum, & despumatum cum decocto papaueris albi, aut aqua rosarum, vtile est. Aliud.

℞. mucaginis, sem. psyllii, seminis cydoniorum, extracte in aqua papaueris an. ʒ. 1 liquoris tenuis oui ʒ. 6. caphuræ Gr. 8. croci Gr. 4. Vbi dolor vrget vehementius, vtendum est opio. Sed ab eius vsu, oculu decocto meliloti tepido, aut simili [a] fouendus est.

[a] Vt corrigatur intemperies, quam induxerit opium.

Collyrium album Rhazæ.

℞. gummi arabici, tragacanth. an. ydi an. ʒ. 1. ceruse lotæ ʒ. 1. ß. opii Gr. 7. Cum oui albumine fiat collyrium. Vsus tempore ʒ. 2. in lacte muliebri dissolue. Crescente morbo,

℞ ceruse plumbi lotæ cum aqua rosarum, & persiccate ʒ. 2. caphuræ ʒ. ß. cum oui albumine fiat collyrium. Vsus tempore dissolue in lacte.

Toto reliquo tempore morbi licebit vti sief, id est, collyrio albo cum opio, si vehemens dolor est, imminuta dosi opii, si non tam vehemens omnino sublato opio, si leuis est.

Sed addere oportet in [b] augmento sarcocollæ nutritæ in lacte muliebri ʒ. 1. Et vt procedit morbus in declinatione augenda sarcocollæ dosis est, ac tandem sola sarcocolla nutrita in lacte, & vino, vel aqua fœniculi dissoluta vtendum est.

Mucago psyllii [c] initio, [d] cydoniorum, in au-

[b] In quo parcura digerendi lac repellendi esse debet.

[c] Vbi tantum repellendum.

[d] Vbi modice digerendum.

gmento, tum aut althæa, in statu, fœnugræci, in declinatione conuenit. Sed ab vna ad alteram paulatim transeundum est. In declinatione.

a Ex lacte muliebri, vel asinæ.

℞. sarcocollæ nutritæ ℥.3. ß. croci spicæ, ana ℈. 4. aloes ʒ. ß. Aloe lauetur in aqua fœniculi. Huius puluerisʒ.2. in aqua fœniculi dissolue, aut aqua rosarum, si quid ruboris & caloris superest. Aliud.

Ouum crudum coctum, & ita induratum calidum per se, vel e lacte muliebri subactum applicabis.

Puluis citrinus, quo vtendum est in augmento & statu.

℞ sarcocollæ ʒ 5. aloes lotæ in aqua rosarum ʒ. 1. tragacanthi ʒ. ß. opii ℈. ß. vel Gr. 6. Quo tempore ouum crudum integrum sine testa per se, vel cum lacte muliebri, exceptum gossipio apponi potest. Roborando oculo vinum b adstringens dilutum aqua fœniculi, in qua spica, aut stœchas coxerit, competit.

b Aut collyrium ex quarta aquæ rosarũ parte, vna vini & pauco mastiche confectum.

Anacollemata siue Frontalia.

℞ mannæ, thuris, mastichis ana ʒ. 2 agitentur ex oui albumine. Aliud.

℞ farinæ fabaceæ M. 1 cum oui albumine fiat emplastrum. Aliud.

℞. emplastr. contra rupturam ℥. 2. subigantur cum oleo rosaceo, & fiat anacollema. Aliud.

℞. myrrhæ, thuris ana ʒ 2. farinæ volatilis M ß cum oui albumine fiat frontale. Aliud.

℞ boli

℞ boli armenæ ℥.1 aquæ ros. ℥.3. aceti ℥.1 cũ duobus albuminibus ouorum fiat frontale.

Si etiam ex farina fabacea aut siliginea cum oui albumine & modico croco frontale compingi poterit, lana vel linteo excipiendum.

Balneum in declinatione imperari potest [a] *Errhina quoque, gargarismi & masticatoria. Neque omittendæ sunt frictiones initio ductæ superne deorsum ad diuertendum. Vide Aetium.*

[a] Propter oculorũ & narium sympatheiam in ophthalmia nunquam tuto errhina præscribuntur.

EIVSDEM HOLLERI SCHOLIA.

Morborum oculi vt infinita prope multitudo est, ita in illis distinguendis maxima confusio: præsertim iis, qui ad ophthalmiam similitudine quadam accedunt, & inflammationem annexam habent, quales sunt, τάραξις, φίμωσις, χήμωσις & ὀφθαλμία proprie dicta. Montanus vir alioqui doctissimus, quanquam cæteris accuratius hæc distinxisse epistola quadam videtur, a veterum tamen sententia, vt Galeni & Pauli Ægineræ, longe discedit. Scribit enim χήμωσιν palpebrarum inflammationem esse, licet aliquando partes cæteras in consensum trahat. At Paul. Æginetæ χήμωσιν appellari ait, ὅταν ὑπὸ φλεγμόνης ἰσχυρᾶς ἀμφότερα τὰ βλέφαρα ἐστραπῇ, ὡς μόλις ὑπ' αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καλύπτεσθαι, καὶ τὸ λευκὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ μετεωρότερον τοῦ μέλανος γένηται, καὶ ἐρυθρὸν, καὶ πολυμερῶς ὑπερλαμβάνει τοῦ μέλανος. Id est, *Cum vtraq; palpebra ex vehementi inflammatione inuersa fuerint, vt vix oculi ab ipsis contegantur, & album oculi nigro sublimius euaserit, rubrumque etiã magna ex parte nigrum occuparit.* Vidius quoque (vt doctissime Ioannes Gorræus

Montani opinio a Græcis aliena.

Paul. Æg. c. 22. lib. 3.

annotauit) negligentius εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον, legit χήμωσιν ἀντὶ τῆς φιμώσεως. Sed his prætermissis omnia facilime sic distinguuntur. Sic leuis quædam inflammatio, & veluti phlegmones principium sine discrimine partes oculi inuadens primo intuitu appareat, cum rubore quidem, sed exiguo, quem dolor mitis cõsequatur, τάραξις erit duntaxat, id est, oculi perturbatio. Hæc enim certissima signa sunt, quod hic affectus, neque phlegmone sit confirmata, neque vnius magis, quam alterius partis proprius, neque vehementem dolorem habeat, aut tumorem. Quibus si adiicias a caussa externa excitatum fuisse, vt sole, fumo, puluere, oleo, radiis lunæ, vino, esu cæparum, erucæ, alliorum, sinapi, ictu, quæ omnia ab ægro diligenter exquirenda, tum nulla in iudicando dubitatio esse poterit. Paulus a manifesta tantum caussa fieri vult. Experientia tamen constat non raro ab interna excitari, præcipue vitio ventriculi, & post egregiã potationẽ, neque tamẽ proprie esse ophthalmiam, licet aliquando in corpore cacochymo, & si negligatur, in eam facile degeneret. Si vero palpebræ tantum inflammationem patiantur, atque in sese concidant, vt oculus aperiri nequeat, φίμωσις erit, id est, præclusio quædam, & quasi ligatio eorum, quæ secundum naturam aperta & reclusa esse debent, siue cicatrice, aut carnis incremẽto partes coalescant vt labra vteri, siue inflammatione, vt palpebræ oculorum. Contra, si oculus apertus maneat, nec claudi possit, albo nimirum oculi in tumorem sublato, atque eminente, nigro vero subsidente, & veluti hiatum quendam efficiente, χήμωσις est. In qua præter ruborem & inflammationem, pathognomonicum signum est, pulpebrarum, vt ait

Paulus,

Paulus, ἐκτροπή, id est, cõuersio, quia adduci non possunt. At si coniunctiua tunica, siue adnata phlegmone laboret, cum tumore, tensione, dolore, calore & rubore, ophthalmiam esse non dubitandum. Ergo τάραξις (quam ophthalmiam non veram vulgo appellat) affectio est omnium oculi partium externarum communis, φίμωσις, palpebrarum χήμωσις, albi oculorum, ophthalmia, adiatæ membranæ propria.

Sæpe omnes inter se vel plures cõmiscentur.

Ophthalmiæ sanguineæ signa.

Fiunt ophthalmiæ, vt cæteræ inflammationes, a sanguine, bile, pituita, melancholia, flatu. Sed frequentius a sanguine, aut bile.

Sanguineæ signa sunt, tumor maximus in loco rubor. tẽsio, lachrymæ erassiusculæ, quæ facile exiccãtur, sordes molles in oculorũ angulis. Quib. adde redũdãtis sãguinis in corpore inditia.

Ophth. biliosæ signa.

Biliosæ, tumor moderatus, in superficie, color subpallidus, dolor acris & mordax, lachrymæ vel nullæ, vel paruæ, salsæ, amaræ, statim cõtrescentes, sordes in angulis siccæ & asperę vigiliæ, excrementa biliosa, corpus gracile, quandoque febris tertiana, si materia fuerit in ventriculo.

Ophthal. pituitosæ signa.

A pituita, tumor maior, sed laxus, color albus, lachrymæ plurimę, tenues, insipidę, sordes vel nullæ, vel molliusculæ, corpus pituitosum, &c. A flatu rara est, tensionéque habet sine grauitate.

Ophthalmia per essentiam facta, ab ea, quæ per defluxionem fit, distincta.

Per defluxionem fieri intelligimus, cum repente inuadit, nec præcesserunt lachrymæ, sordes, erosiones a quolibet aeris excessu. Per essẽtiã vero ex cõtrariis signis, etsi dolor ad interiores capitis partes nõ perueniat, a quib. adnata mẽbrana nascitur. Humidior autẽ efficitur ob materiæ multitudinẽ, tenuitatẽ, loci affectũ, raritatẽ, caliditatẽ aeris, virtutis expultricis robur, & tectẽtricis imbecillitatẽ. Sicca quã Græci ξηροφθαλμίαν vocãt, cõtrariis causis cõstat, periculosiorque est ob materiæ acrimoniã, quæ sæpe vlcus inducit.

sedato capitis dolore, si adsit, conueniunt sanguinis missio sæpius repetita, cucurbitulæ cum scarificatione, clyster, topica repellentia, collyria anodyna, purgatio, balnea, meri potio, emplastra. In taraxi, subducto ægro a causa externa abluatur oculus tepida primum, deinde frigida, abstinentia a cibo, somnus. Perpetuo & subinde imponenda medicamenta. quia eluuntur nouo humore, & lachrymis affluentibus Nonnulli a recentioribus Hippocratis authoritate moti fortiores purgationes non probant, quod sic commotus humor defluat in oculum, alii contra. Vidi contumaces ophthalmias non potuisse curari sine fortium catapotiorum vtu hiera diacolocynth. & similibus id genus vehementioribus medicamentis. Sed omnia pro humoris quantitate & qualitate temperanda.

Hippo lib. de ocu in homine.

Ætius serm. 3. Tetrab. 2.

Amplo foramine.] Tum vt crassior sanguis exeat, tum vt maturius animi deliquium sequatur. Quod plurimum conferre ostenditur historia adolescentis, de sanguinis missione, 6. Epidemion, 13. Methodi, 2. ad Glauc Aetius e frõte, & angulo maiore. Sed hoc post sectionem cephalicæ, perseuerante dolore. Tunc enim primum vena frontis ac tandem, quæ est in maiore angulo ad nares, secari potest. Cæterum ramus mediæ initio diuertit, & minus detrahit viribus, quam cephalica.

Oportet hos succos instillare oculis] Satius erit plurimum diluere oui liquore optime confracto, vt nihil habeat viscidi, & lacte mulieris iuuenculæ, deinde etiam fœnugræci decocto. Aut rosas, myrtos, rubos, & similia cum fœnugræco, chamæmelo, seminibus lini, & similibus in aqua simplici aut plantaginis incoquere Deinde pannis mollibus ad oculi magnitudinem complicatis, insuccatis & admotis paries vicinas fouere, æstate quidem frigidis, hieme vero calidis, sæpius

pius innouatis. Lenta Galenus laudat, quia aspera oculum offendunt. Periculosa tamen sunt, si nimis corpulenta & viscida, quia frequenter loco adhærent, aut exsiccantur, aut putrescunt, sed tum maxime si pustula aliqua subsit. Narcotica, si acrior dolor sit & humor, effluxum prohibét, acrimoniam retundunt, & oculi sensum hebetiorem reddunt. Sed his neque in principio, neque ante purgationem est vrendum, idque necessitate cogente, vt docet Gal. commen. in Aph. 11 lib. 6. vbi addit etiam tunicas indurari, & adstringi. Vitriolum humidioribus oculis nonnulli inspergunt, alii tritum oui albumine inspergunt, idque aqua calida coquunt dum concrescat, tum exprimunt, & liquorem oculis infundunt. Ab acrimonia tamen cauendum. Ceruſa Veneta (Galenus Rhodiacam vsurpabat) optima est, dilloluta in lacte decoctionis foliorum capitum seminis papaueris, pulticula e semine papaueris albi, & hyoscyami, decoctum foliorum papaueris, capitum seminis, & inde fotus. In fœnugræco bene loto & macerato magna vis inest. Bene purgatur, multum abluitur, maceratur per diem in aqua purissima, in fictili bene coquitur abiecta aqua, alia infunditur, coquitur puro igne, idque ter faciendum affusa semper aqua noua, vt omnis amaritudo eluatur. Coquitur vero ad liquidi mellis spissitudinem operto vase. Sine expressione colatur linteo. Colatura seruatur vsui ad tertium diem ad summum.

Narcotica quando sit vtendum ex Galen.

ANTON. VALETII EX. ERCIT. XIX.

Ophthalmiæ causa ex Galen. cap. 22. lib 3. Meth.

CVm adnata oculi membrana, quæ natura alba est, ob sanguinis affluxum cruenta apparet ex oculis lachrymæ resudant, & in acanthis maioribus sordes quædam colliguntur, ægrum ophthalmia infestari certum est. Huius causæ, externæ, internæ. Externæ, fumus, Sol, corporis motus, casus, percussio, &c. Internæ, plenitudo, humorum acrimonia, distentio a crassis & viscidis succis, aut a spiritu flatulento. Eo confluit humor aut a pericranio, vel a cerebro, & tum dolor capitis interior est, sternutatio frequēs, curandi maior difficultas. Expeditam opem requirit hic affectus, quod, negligenter si curetur, facile in suffusionem, pupillæ dilatationem, nonnunquam in tabem, seu corrugationem desinat. Itaque antequam vllus topicis oculorum remediis sit locus, toti corpori atque capiti sectione venæ humeralis patienti oculo e directo oppositæ, aut eius, quæ in extrema manu pollici est vicina, prospicitur, deinde purgatione. Educendus humor si bilioſus, vt sæpius esse consueuit, ita vacuetur.

Ophthalmiæ curatio.

Rhaz. cap. 15. lib. 9. ad Almansorem.

℞ express. ʒ. ſ. myrobal. citr. in aq. cich. buglos. vel borra. infusar. rhei elect. seorsim similiter infus. ʒ. 2. cinam. ℈. 1. In q. dissol. cathol. & syr. acetos. simpl. ana ʒ. ß. f. potio

Paupe-

Pauperibus electar. de tucco rol tyr. laxat. rof. pallid. diluuntur aquis fupra dictis. Si permifta fit pituita multa, pilulæ e hiera fimplic. cocciæ, de agar. lucis, vtiliter præfcribuntur.

Mox topica veniunt vfurpanda. Ac quidem initiis phlegmones collyria ex repellentibus & anodynis oculo imponenda, cataplafmata ex adftringentibus, quæ vias contrahant, per quas fluit materia fronti & temporibus aptanda. Vt,

℞. mucag fem. pfyllii in aq. plantag. aut rofar. extractæ ʒ. i. ß. cum albumine oui in lacte mulieb. agitato, vel cum aq. rof. q. f. collyr. vel. ℞ trochi. albor. Rhazę ʒ. i. ß. pompholyg. lotæ, facchar. cand. ana ʒ. ß. aqu. plantag. & rofar. an. ʒ. i. mucag. fuperioris ʒ. i. f. collyr. addita pauca caphura, fi vrgeat dolor.

Frontiimponitur cataplafma ex bol. arm. terr. figil. maftic. ana q. f. excipe albumine oui. In incremento quia non modo repellendi, fed etiam digerendi, cura incumbit, fuperioribus mucaginibus & aquis adiicientur aquæ fœnic. euphraf. verben. chelidon maioris, mucagines lini, althææ, fœnugr. Et, fi fimul detergendum fit, proderit nonnihil syrupi rof. ficcarum immifcere. In ftatu præualebunt digerentia. Vt,

plane sint crassi, & sanguinis natura plurimũ distantes, vbi reuulsione per ligaturas, frictiones & clysteres, materiæ præparatione, & per conuenientia medicamenta expurgatione contenti sumus.

Si tenuis & calida sit, syrupis adstringentibus & incrassantibus apparatur, vt iuiub. nenupharino de portul. papau. qui in tussiendi labore grauiore dantur e cochleari. Sedata fluxione purgatio præscribatur.

℞. fol. oxalid. scariol. portul. ana M. ß. polypod. quern. contus. glycyrrhiz. ras pasul mũdat. ana ʒ. 3. salu. beton. saluiæ vitę, flor. viol. ana M ß. f. decoct. vt estartis ad ʒ. 5. in col. fiat lenis ebullitio ʒ. 2 folic. sennæ orient. & ℈. ß fem. anis. in qua colata infunde rhei elect. ʒ. 1. etiam gra. 4. In expressione diasol. syru. de cichor. compos. cum rhab. ʒ. 1. f. potus.

Si crassior sit materia, præparabitur & purgabitur vt in pituitosa cephalalgia.

Non omittenda interea, quæ vaporum ascensum ad cerebrum inhibent, vt pulueres, opiatæ, conseruæ, electaria. vt,

℞. conseruæ rosar. siccæ ʒ. ß. coriand. præparati ʒ. 1. anisi, condit. ʒ. ß. puluer. ros. sic. ʒ. 1. bol. armen. purgatæ ℈. 4. puluer. electar. diaireos simplic. ʒ. 1. diatragacanth. frigid. ʒ. 1. sacch. ros. quantũ satis, vt ʒ. 5. f. pulu. Post pastus singulos detur e cochleari.

Ex iisdem & conserua rosarum antiqua in eundem vsum opiata concinnari potest.

Remedia particularia vt errhina, apoph.

& similia, non nisi considerate vsurpanda, quod sæpius humores liquando & dissoluendo catarrhos commoueant.

De [a] ophthalmia. CAP. 19.

OPhthalmia, inflãmatio est eius tunicæ, quæ corneæ adnascitur. Coniunctiuam [b] vocant. Hæc producitur a pericranio, a quo vasa deducuntur in oculum, per frontem mediam, & tempora. Itaque fere superficialis inflammatio est cum rubore, dolore, tensione, qua vt augentur, ita affectus magnus est. Exiguus, vt minuuntur. In exigua [c] inflammatione maioribus [d] remediis non est opus. Sed rosarum succo oui liquore tenui, aqua rosa aut plantaginis, lacte mulieris, vel asinæ curari potest. Oportet hos succos instillare oculis, eosdem contegere panniculo lineo, iisdem liquoribus insuccato. Postea vero iam declinante malo, santalos citrinos, modicum maceris, aut spicæ in aqua rosacea feruefacta [e] adhibebimus.

Vbi vero [f] grauius malum est, [g] phlebotomia, arteriotomia, cucurbitula, sanguisugæ, scarificatio, purgatio, cauterium, paracenthesis, fortiora collyria, & localia [h] remedia instituenda sunt.

Phlebotomia, vbi [i] cætera consentiunt, vt ætas, vires, tempus, regio, & si dolor vrget vehementius, ac rubor & tensio maior est, subducta sponte sua, vel molliori clystere aluo, cephalicam aperito eiusdem lateris [k] amplo vulnere, & quantum tolegnitudo, causa & symptoma desiderent, & ex affluxu materiæ ab orgasmo magna fit ophthalmia.

a Humida, nõ autem sicca.
b Quod connectat oculũ cum sua orbita.
c Cuius generatio & affluxus materiæ non est perennis.
d Vt phlebotomia, purgatione.
e Ad humoris concocti digestionem
f Perenni generatione affluxus causa & symptomatum vehementia.
g Ad generationem prohibendam, materiæ cursum reuocandum, causamque coniunctam amouendam.
h Cuiusmodi sunt frontalia vulgo dicta.
i Vt si morbi species, ma-
k Vt calor contra naturam euanescat.

rant vires [a] sanguinem educito, tum si fuerit opus, paululum recreatu viribus, & leui pharmaco purgato corpore. Hippocr. de locis in homine meruit, ne fortiori pharmaco humores corporis agitati confluant in oculos. Quod consilium multis e recentioribus Medicis probatum est.

Itaque si bilioſus sanguis est, quem fere dolor acerbior sequitur, rhab. cassia, manna, catholico, electario de succo rosarum, hiera picra ventrem subduces. Dissolue æstate in sero lactis, decocto violarum & hordei. Reliquis temporibus, in decocto pectorali. Fortiores sunt pilulæ aureæ, pilulæ lucis, hiera diacolocynthidos. Si pituita, ex hiera picra, pilulis elephang. agarico mixtis formentur pilulæ. Diaphœnicon quoque ex vsu est, pilulæ fœtidæ, & cocciæ.

In melancholicis, hiera Ruffi, hiera diacol addito epithymo, aut foliis sennæ. Per interualla, clysteres & suppositoria loco purgationum esse possunt. Alioqui reuocandæ sunt purgationes. Iam bene purgato corpore [b] cucurbitulæ scapulis, & initio [c] ceruicis figendæ sunt, vbi & [d] scarificatio conuenit, si quidem locus admixta cucurbitula vehementer intumescit, atque vbi grauitas est capitis. Perseuerante malo, vena frontis, vel quæ in sinciput apparet, quæ post aures, quæ in temporibus, in quibus ea eligenda est, quæ tumet, rubet, pulsat magis cæteris. Reliquias inflammationis vacuat ea, quæ ad maiorem angulum est. Loco phlebotomiæ nonnumquam hirudines inducun-

[a] Sæpe ad lipothymiam vsque.

[b] Ad reuocandum fluxum.

[c] Quinetiam occipiti & toto capiti sunt cornicula affigenda.

[d] Vt fiat reuulsio & euacuatio manifesta materiæ in oculum fluentes.

tur,

tur Cartilago quoque auriculæ scarificatur. Quæ vena ad policem vergit, mediæ ramus est, quæ initio secta plurimum diuertit, & viribus [a] minus detrahit, quam secta cephalica. Arteriotomia locum habet, vbi calidus & spirituosus sanguis est. Huius rationem describit Galenus ad finem lib. 14. Methodi medendi, [b] & Mesuæus cap de ophthalmia. Cauteria tamen ad coronalem suturam, vt prius post aures in occipitio, e regione oculi laborantis in ceruicis initio imprimi possunt. Vt in sinciptite medio, qua parte coronalis, raditur capillus, & cauterium applicatur. Eidem frictiones sinapismi, phœnigmi, vesicationes institui poterunt.

Paracenthesis fit hoc modo. Prehendes digitis cutem cum carne, quæ initio ceruicis est ad cauum occipitii, tum acum traductam filo serico satis crasso transfiges. Et ita locum peruium ad triginta aut quadraginta dies permittes, per interualla sublato ac deinde reposito filo. Topicis vero hoc modo vtendum est. [c] Initio quidem reprimendum, [d] augmento, aliquid coquentium & reprimentium miscendum est. Vt vero procedit morbus, hæc augenda sunt, & minuenda, quæ reprimunt. Postremo roboranda pars est. Fouentur itaq; [e] oculi ex decocto violarum, rosarum, sem. psyllii papaui, albi corticis radicis mandragoræ, foliis populi, salicis, rubi myrti & similium, distincta ratione ex natura humoris, qui fluit.

In augmento decocto maluarum, althææ cy-

a Quod minus dissipentur spiritus.
b Idem Galen. cap. vltimo lib de cur. ratio. per sang. miss.

c Cum materia fluit, & tantum pars calet, & rubet
d Cum materiæ pars aliqua fluxit.

e Id fluxionis initio.

doniorum, adiecta modica quantitate eorum, quæ reprimunt.

Procedente morbo, flores chamæmeli, anethi, meliloti miscendi sunt. Postremo etiam fænugræci decocto vtendum. Vbi reprimendum, ex aqua communi, aqua rosarum, aut plantaginis decoctio fit.

In augmento, lacte, postea etiam vino diluto.

Itaque vbi topicis vtendum est, fouendus locus decoctione frigida, aut tepida, si leuca adsunt, et pertinacius inhæret pituita tum [a] medicamentum oculis instillandum. Postea gossipiũ madefactum in liquore conuenienti linteolo lineo inuoluitur: linteolum similiter insuccatur, & ita oculo insternũtur, tum ita alligantur fascia, vt ne oculus grauetur, aut doleat. Oportet enim quæ oculis adhibentur, leuia esse, molliа, præterea sine morsu, sine emplastica & viscida natura, quæ pertinacius inhæreat, & celerius indurescat.

Quaterin [b] die remedia innouantur, aut etiam sæpius, si vrget dolor. Quod si per [c] exteriores partes, quod sæpe fit, fluxio est, frons & tempora reprimente emplastro inducenda sunt.

Conueniunt ita in tio [d] aqua rosarum, oui liquor tenuis, lac muliebre, aut asinæ. Succus rosarum, conserua rosarum, cum oui albumine, mucago, sem. psyllii & similia. Vel hæc composita.

℞. succi mororum agrestium resiccati ʒ 4. (plus minusve) quas cum oui albumine commiscebis, & siccabis rursus. Vsus tempore ʒ. 2. pulueris

[a] Si calida sit materia.

[b] Imo decies.

[c] Vt secundũ pericranium tunicam.

[d] Ad reprimendum.

in lacte muliebri & aqua rosacea dissolues. Vtriusautem, vt supra dictum est, scilicet instillãdo cum gossypio insuccato. Oui albumen agitatum, & despumatum cum decocto papaueris albi, aut aquarosarum, vtile est. Aliud.

℞. mucaginis, sem. psyllii, seminũ cydoniorum, extractæ in aqua papaueru an. ʒ. 1 liquoris tenuis oui ʒ. 6. caphuræ Gr. 8. croci Gr. 4. Vbi dolor vrget vehementius, vtendum est opio. Sed ab eius vsu, oculo decocto meliloti tepido, aut simili [a] fouendus est.

a Vt corrigatur intemperies, quam induxerit opiũ.

Collyrium album Rhazæ.

℞. gummi arabici, tragacanth. amydi an. ʒ. 1. ceruse lotæ ʒ. 1. ß. opii Gr. 7. Cum oui albumine fiat collyrium. Vsus tempore ʒ. 2. in lacte muliebri dissolue. Crescente morbo.

℞. ceruse plumbi lotæ cum aqua rosarum, & persiccatæ ʒ. 2. caphuræ ϑ. ß. cum oui albumine fiat collyrium. Vsus tempore dissolue in lacte.

Toto reliquo tempore morbi licebit vti sief. id est, collyrio albo cum opio, si vehemens dolor est, imminuta dosi opii, si non tam vehemens omnino sublato opio, si leuis est.

Sed addere oportet in [b] augmento sarcocollæ nutritæ in lacte mulieris ʒ. 1. Et vt procedit morbus in declinatione augenda sarcocollæ dosis est, ac tandem sola sarcocolla nutrita in lacte, & vino, vel aqua fœniculi dissoluta vtendum est.

Mucago psyllii [c] initio, [d] cydoniorum, in au-

b In quo par cura digerendi lac repellendi esse debet.

c Vbi tantum repellendum.

d Vbi modice digerendum.

℞ boli armenæ ℥.1 aquæ ros. ℥.3. aceti ℥.1 cũ duobus albuminibus ouorum fiat frontale.

Sic etiam ex farina fabacea aut siliginea cum oui albumine & modico croco frontale compingi poterit, lana vel linteo excipiendum.

Balneum in declinatione imperari potest [a] *Errhina quoque, gargarismi & masticatoria. Neque omittendæ sunt frictiones initio ductæ superne deorsum ad diuertendum. Vide Aetium.*

[a] Propter oculorũ & narium sympatheiam in ophthalmia nunquam tuto errhina præscribuntur.

EIVSDEM HOLLERI SCHOLIA.

Morborum oculi vt infinita prope multitudo est, ita in illis distinguendis maxima confusio: præsertim iis, qui ad ophthalmiam similitudine quadam accedunt, & inflammationem annexam habent, quales sunt, τάραξις, φίμωσις, χήμωσις, & ὀφθαλμία proprie dicta. Montanus vir alioqui doctissimus, quanquam cæteris accuratius hæc distinxisse epistola quadam videtur, a veterum tamen sententia, vt Galeni & Pauli Ægineta, longe discedit. Scribit enim χήμωσιν palpebrarum inflammationem esse, licet aliquando partes cæteras in consensum trahat. At Paul. Ægineta χήμωσιν appellari ait, ὅταν ὑπὸ φλεγμόνης ἰσχυρᾶς ἀμφότερα τὰ βλέφαρα ἐστραπῆ, ὡς μόλις ὑπ' αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καλύπτεσθαι, καὶ τὸ λευκὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ μετεωρότερον τοῦ μέλανος γένηται, καὶ ἐρυθρὸν, καὶ πολυμερῶς ὑπερλαμβάνει τοῦ μέλανος. Id est, *Cum vtraq; palpebra ex vehementi inflammatione inuersa fuerint, vt vix oculi ab ipsis contegantur, & album oculi nigro sublimius euaserit, rubrumque etiã magna ex parte nigrum occuparit.* Vidius quoque (vt doctissime Ioannes Gorræus

Montani opinio a Græcis aliena.

Paul. Æg. c 22. lib 3.

annotauit) negligentius εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον, legit χήμωσιν ἀντὶ τῆς φιμώσεως. Sed his prætermissis omnia facilime sic distinguuntur. Sic leuis quædam inflammatio, & veluti phlegmones principium sine discrimine partes oculi inuadens primo intuitu appareat, cum rubore quidem, sed exiguo, quem dolor mitis cõsequatur, τάραξις erit duntaxat, id est, oculi perturbatio. Hæc enim certissima signa sunt, quod hic affectus, neque phlegmone sit confirmata, neque vnius magis, quam alterius partis proprius, neque vehementem dolorem habeat, aut tumorem. Quibus si adiicias a caussa externa excitatum fuisse, vt sole, fumo, puluere, oleo, radiis lunæ, vino, esu cæparum, erucæ, alliorum, sinapi, ictu, quæ omnia ab ægro diligenter exquirenda, tum nulla in iudicando dubitatio esse poterit. Paulus a manifesta tantum caussa fieri vult. Experientia tamen constat non raro ab interna excitari, præcipue vitio ventriculi, & post egregiã potationẽ, neque tamẽ proprie esse ophthalmiam, licet aliquando in corpore cacochymo, & si negligatur, in eam facile degeneret. Si vero palpebræ tantum inflammationem patiantur, atque in sese concidant, vt oculus aperiri nequeat, φίμωσις erit, id est, præclusio quædam, & quasi ligatio eorum, quæ secundum naturam aperta & reclusa esse debent, siue cicatrice, aut carnis incremẽto partes coalescant vt labra vteri, siue inflammatione, vt palpebræ oculorum. Contra, si oculus apertus maneat, nec claudi possit, albo nimirum oculi in tumorem sublato, atque eminente, nigro vero subsidente, & veluti hiatum quendam efficiente, χήμωσις est. In qua præter ruborem & inflammationem, pathognomonicum signum est, pulpebrarum, vt ait

Paulus,

Paulus, ἐκτροπή, id est, cõuersio, quia adduci non possunt. At si coniunctiua tunica, siue adnata phlegmone laboret, cum tumore, tensione, dolore, calore & rubore, ophthalmiam esse non dubitandum. Ergo παράξις (quam ophthalmiam non veram vulgo appellat) affectio est omnium oculi partium externarum communis, φύμωσις, palpebrarum χήμωσις, albi oculorum, ophthalmia, aduatæ membranæ propria.

Sæpe omnes inter se vel plures cõmiscentur.

Ophthalmiæ sanguineæ signa.

Fiunt ophthalmiæ, vt cæteræ inflammationes, a sanguine, bile, pituita, melancholia, flatu. Sed frequentius a sanguine, aut bile.

Sanguineæ signa sunt, tumor maximus in loco rubor. tẽsio, lachrymæ crassiusculæ, quæ facile exiccãtur, sordes molles in oculorũ angulis. Quib. adde redũdãtis sanguinis in corpore indicia.

Ophth. biliosæ signa.

Biliosæ, tumor moderatus, in superficie, color subpallidus, dolor acris & mordax, lachrymæ vel nullæ, vel paruæ, salsæ, amaræ, statim cõtrescentes, sordes in angulis siccæ & asperę vigiliæ, excrementa biliosa, corpus gracile, quandoque ebris tertiana, si materia fuerit in ventriculo.

Ophthal pituitosæ signa.

A pituita, tumor maior, tensus laxus, color albus, lachrymæ plurimę, tenues, insipidę, sordes vel nullæ, vel molliusculæ, corpus pituitosum, &c. A flatu rara est, tensionéque habet sine grauitate.

Ophthalmia per essentiam facta, ab ea, quæ per defluxionem fit, distincta.

Per defluxionem fieri intelligimus, cum recente inuadit, nec præcesserunt lachrymæ, sordes, erosiones a quolibet aeris excessu. Per essẽtiã vero ex cõtrariis signis, etsi dolor ad interiores capitis partes nõ perueniat, a quib. aduata mẽbrana nascitur. Humidior autẽ efficitur ob materiæ multitudinẽ, tenuitatẽ, loci affectũ, tarditatẽ, caliditatẽ aeris, virtutis expultricis robur, & cæteris imbecillitatẽ. Sicca quã Græci ξηροφθαλμίαν vocãt, cõtrariis causis cõstat, periculosior que est ob materiæ acrimoniã, quæ sæpe vlcus induxit.

sedato capitis dolore, si adsit, conueniunt sanguinis missio sæpius repetita, cucurbitulæ cum scarificatione, clyster, topica repellétia, collyria anodyna, purgatio, balnea, meri potio, emplastra. In taraxi, subducto ægro a causa externa abluatur oculus tepida primum, deinde frigida, abstinentia a cibo, somnus. Perpetuo & subinde imponenda medicamenta. quia eluuntur nouo humore, & lachrymis affluentibus Nonnulli a recentioribus Hippocratis authoritate moti fortiores purgationes non probant, quod sic commotus humor defluat in oculum, alii contra. Vidi contumaces ophthalmias non potuisse curari sine fortium catapotiorum vsu hiera diacolocynth. & similibus id genus vehementioribus medicamentis. Sed omnia pro humoris quantitate & qualitate temperanda.

Hippo. lib. de ocu. in homine.

Ætius serm. 3. Tetrab. 2.

Amplo foramine.] Tum vt crassior sanguis exeat, tum vt maturius animi deliquium sequatur. Quod plurimum conferre ostenditur historia adolescentis, de sanguinis missione, 6. Epidemion, 13. Methodi, 2. ad Glauc Aetius e frõte, & angulo maiore. Sed hoc post sectionem cephalicæ, perseuerante dolore. Tunc enim primum vena frontis, ac tandem, quæ est in maiore angulo ad nares, secari potest. Cæterum ramus mediæ initio diuertit, & minus detrahit viribus, quam cephalica.

Oportet hos succos instillare oculis] Satius erit plurimum diluere oui liquore optime confracto, vt nihil habeat viscidi, & lacte mulieris iuuenculæ, deinde etiam fœnugræci decocto. Aut rosas, myrtos, rubos, & similia cum fœnugræco, chamæmelo, seminibus lini, & similibus in aqua simplici aut plantagiuis incoquere Deinde pannis mollibus ad oculi magnitudinem complicatis, insuccatis & admotis partes vicinas fouere, æstate quidem frigidis, hieme vero calidis, sæpius

bius innouatis. Lenta Galenus laudat, quia aspera oculum offendunt. Periculosa tamen sunt, si nimis corpulenta & viscida, quia frequenter loco adhærent, aut exsiccantur, aut putrescunt, sed tum maxime si pustula aliqua subsit. Narcotica, si acrior dolor sit & humor, effluxum prohibét, acrimoniam retundunt, & oculi sensum hebetiorem reddunt. Sed his neque in principio, neque ante purgationem est vrendum, idque necessitate cogente, vt docet Gal. commen. in Aph. 1. lib. 6. vbi addit etiam tunicas indurari, & adstringi. Vitriolum humidioribus oculis nonnulli inspergunt, alii tritum oui albumine inspergunt, idque aqua calida coquunt dum concrescat, tum exprimunt, & liquorem oculis infundunt. Ab acrimonia tamen cauendum. Ceruſa Veneta (Galenus Rhodiacam vsurpabat) optima est, dilluta in lacte decoctionis foliorum capitum seminis papaueris, pulticula e semine papaueris albi, & hyoscyami, decoctum foliorum papaueris, capitum seminis, & inde fotus. In fœnugræco bene loto & macerato magna vis inest. Bene purgatur, multum abluitur, maceratur per diem in aqua purissima, in fictili bene coquitur abiecta aqua, alia infunditur, coquitur puro igne, idque ter faciendum affusa semper aqua noua, vt omnis amaritudo eluatur. Coquitur vero ad liquidi mellis spissitudinem operto vase. Sine expressione colatur linteo. Colatura seruatur vsui ad tertium diem ad summum.

Narcotica quando sit vtendum ex Galen.

ANTON. VALETII EX. ERCIT. XIX.

CVm adnata oculi membrana, quæ natura alba est, ob sanguinis affluxum cruenta apparet ex oculis lachrymæ resudant, & in acanthis maioribus sordes quædam colliguntur, ægrum ophthalmia infestari certum est. Huius causæ, externæ internæ. Externæ, fumus, Sol, corporis motus, casus, percussio, &c. Internæ, plenitudo, humorum acrimonia, distentio a crassis & viscidis succis, aut a spiritu flatulento. Eo confluit humor aut a pericranio, vel a cerebro, & tum dolor capitis interior est, sternutatio frequēs, curandi maior difficultas. Expeditam opem requirit hic affectus, quod, negligenter si curetur, facile in suffusionem, pupillæ dilatationem, nonnunquam in tabem, seu corrugationem desinat. Itaque antequam vllus topicis oculorum remediis sit locus, toti corpori atque capiti sectione venæ humeralis patienti oculo e directo oppositæ, aut eius, quæ in extrema manu pollici est vicina, prospicitur, deinde purgatione. Educendus humor si bilioſus, vt sæpius esse consueuit, ita vacuetur.

Ophthalmiæ causa ex Galen. cap. 22. lib 3. Meth.

Ophthalmiæ curatio.

Rhaz. cap. 15. lib. 9. ad Almansorem.

℞ express. ʒ. ß. myrobal. citr. in aq. cich. buglos. vel borra. infusar. rhei elect. seorsim similiter infus. ʒ. 2. cinam. ℈. 1. In q. dissol. cathol. & syr. acetos. simpl. ana ʒ. ß. f. potio

Paupe-

Pauperibus electar. de succo rof. syr. laxat. rof. pallid. diluuntur aquis supra dictis. Si permista sit pituita multa, pilulæ e hiera simplic. cocciæ, de agar. lucis, viliter præscribuntur,

Mox topica veniunt vsurpanda. Ac quidem initiis phlegmones collyria ex repellentibus & anodynis oculo imponenda, cataplasmata ex adstringentibus, quæ vias contrahant, per quas fluit materia fronti & temporibus aptanda. Vt,

℞. mucag sem. psyllii in aq. plantag. aut rosar. extractæ ʒ. 1. ß. cum albumine oui in lacte mulieb. agitato, vel cum aq. rof. q. s. f. collyr. vel. ℞ trochi. albor. Rhazę ʒ. 1. ß. pompholyg. lotæ, saccharat. cand. ana ʒ. ß. aqu. plantag. & rosar. an. ʒ. 1. mucag. superioris ʒ. 2. f. collyr. addita pauca caphura, si vrgeat dolor.

Frontiimponitur cataplasma ex bol. arm. terr. sigil. mastic. ana q. s. except. albumine oui. In incremento quia non modo repellendi, sed etiam digerendi, cura incumbit, superioribus mucaginibus & aquis adiicientur aquæ fœnic. euphras. verben. chelidon maioris, mucagines lini, althææ, fœnugr. Et, si simul detergendum sit, proderit nonnihil syrupi rof. siccarum immiscere. In statu præualebunt digerentia. Vt,

℞. aq. euphrat. fœnic. & chelidoniæ ana ʒ. 2. aloes lotæ in vino albo ʒ. 1. ß. tuth. præparat. ʒ. ß. ſacchar. cand ϑ. 1. ſyru. rof. ſiccar. ʒ. ß. f. collyrium.

In declinatione vacuabitur materia reliqua ex oculo fomento & decocto ſeminis fœnugr meliloti aquæ calendulæ cum ſpongia, aut linteolo molli.

a Quæ ſit febris expers, cuius cauſa vel in cerebri vitio conſiſtat, vel ſpiritus animalis, vel tunicarū & humorum oculi.

b Propter ſpiritus viſorii paucitatem, tenuitatem, & tunicæ raritatem.

c Præſertim corneæ. & venæ.

d Quod ambiente aere craſſiore animalis ſpiritus cogatur.

e Quia ſpiritus eorum viſorius craſſior eſt, nō aereus.

f Vnde hæc a recentioribus gutta ſerena dicta, quod nullo, quod in oculo cerni poſſit, vitio vidēdi facultas amittitur.

De a debilitate viſus. CAP. 20.

Μυωπας Græci vocant, qui a primo naturæ ortu non niſi admota oculis cernunt, eaque b exertis prope oculus, palpebris conſtrictu atque conniuentibus. Id quod efficit c tunicarum oculi raritas, tenuitas humoris, ſubtilitas ſpiritus viſorii, qui priuſquam angulum faciat, diſſoluitur atque euaneſcit.

Sunt qui eo nomine veſpertinam etiam d aciem appellant, cum interdiu obſcure, noctu & ſine lucerna, acutius videant. Rara affectio hominibus ab eadem cauſa, niſi quod illic infirmitas maior eſt, hic luce quidem diffluit ſpiritus, nocte cogitur, atque temperatur. Contra vero Nyctalopes interdiu vident, e caligant ad lucernam, quanquam & hoc nomē nocturnæ cecitatis ad Myopas etiam transferant, vt Octauius.

Amauroſim vero & Amblyopiam, hebetudinem, atque obſcuritatem viſus ita diſtinguūt, quod illius multæ cauſæ notæ ſunt, huius nulla f cauſa manifeſta. Quia cum pupilla pura ſit, neque vitium vllum appareat in oculis, videndi tamen liber-

tas

tas intercepta est. Huius tamen [a] *coniectura quadam cum rationem admolimur, medicamentis, quæ* ὀξυδορκῆ, ἢ ὀξυδερκικὰ φάρμακα *appellantur, quia videlicet, cum nullum accidens manifestum insit oculis, acuunt tamen visum, atq; instaurant.*

Causæ tamen vtriusque mali, vel in humoribus oculi, vel in natura visorii spiritus, vel in tunicarũ habitu recondita est, vel quia interceptus est, aut resolutus neruus opticus. Summatim in iis, quæ natura ad legitimam videndi facultatem instituit, spiritus neque [b] *crassior, neque tenuior esse debet, sed aeria tum natura, tum substantia, tum qualitate moderatus, iusta etiam quantitate, quæ omnia pendent a natura sanguinis & pituitæ, in quibus substantia est spiritus. Temperatus enim sanguis eundem spiritum gignit, intemperatus vero vitiosum reddit. Subtilior spiritus obscuro loco melius habet, vt in vespertina acie, tenebris enim colligitur, crassescit, & frigidior redditur. Idem efficit, vt & minima* [c] *cernamus, & pingamus calamo, sed tãtum ea, quæ in proximo sunt. Contra vero crassior spiritus, vt in senibus, remotius posita intueri potest, tantum cernit, maiuscula, eademque calamo pingit. Ex quo inuenta est ratio. Opticorum in specularibus, vt conuexa, minores, concaua, maiores plana, æquales formas & literas repræsentent. Vt enim oculares radii maiorem minorem ve angulum describant, ita formæ oculis proponuntur.*

Curatio [d] *Nyctalopis & debilitatis visus.*

a Vt cum clauso altero oculo, pupilla nõ dilatatur, vnde nerui optici obstructionis sit significatio.

b Aut impurior, vt scilicet contiguũ aerem illustrare non possit.

c Galen. cap. 1. lib. 1 de symptom. de caus.

d Id est, cæcitatis nocturnæ, desiderata ratione τῆς συναντείας in spiritu animali.

Hæc vitia magna ex parte ab humorum vel vaporum craßitie excitantur, multo maxime, si de repente orta sunt, & [a] grauitas sentitur in radice oculorum.

Aperiatur itaque primum cephalica, si respostulat. Alioqui si [b] cacochymum corpus est, purgetur hoc modo.

℞ pul hieræ picræ Gal. ℈. 2. pul. diacol. ʒ. ß. casto. ℈. ß sem fœniculi. nucis moschat an. Gr. 6. cum succo rutæ formentur pilul. Possunt & pil. cocciis, pilul. lucis, elephanginis, mixto agaric. purgari. In glaucis oculis, quique venas plenas & amplas habent mitioribus pharmacis vti oportet. Mollis teneatur aluus pilulis factis ex aloes ʒ. 1. terebinth. ʒ. 2. vel ex cassia. Alioqui [c] polypodio, cnico, mercuriali, multa borragine, iusculo concoctis. Tum [d] errhinis, apophlegmatismis, sternutatoriis vtendum erit.

Cucurbitula occipitio fixa cum scarificatione ea vi obstructiones liberat, vt ea ipsa etiam dum hærente aliquando visus restitutus sit.

Constrictio colli ita spiritum impellit in oculos, vt inde ampliatis viis & spiritu liberiore, visus reddatur, aut certe acuatur. Post hæc extrahendus sanguis ex angulis oculorum. Rhazes etiam e fronte, Mesuæus e naribus sanguinem educit.

a Quæ signum est parcis ab humorum copia oppressæ.

b Et si humor crassus a concoctione segregatus videatur.

c Si pilulis stomachicis vti non licet, vt in hęmorrhoidas habentibus.

d Errhinis minime vtẽdum, nisi sublato omni inflammationis metu.

Topica.

Topica.

Infinita prope describuntur, quæ ex variis auctoribus colligi possunt. Tradunt capras non minus noctu cernere, quam interdiu. Et ideo caprinũ iecur si vescatur, restituere vespertinam aciem iis, quos Nyctalopas vocant. Idem iecur assum & cum sale comestum iuuat, aut sanie, quæ inde effluit, tum assatur, oculos illinunt. Alii vaporem elixati eorũ oculis excipi iubent.

Sunt qui hirci potius, quam capræ, & hirci montani iecur imperant. Nonnulli confingunt caryophyllus, alii irrorant aqua fœniculi, hocque remedium commune faciunt Myopibus, qui tantum noctu vident. Octauius & Herophilus, quod a *non probat Actius. In senectutu magis, quam oculorum vitio succũ malogranati optimo meli æqualiter cõmiscebis aliquot dies in solabis, aut calidis cineribus coques. Conuenit pictoribus lectoribus, & scriptoribus.*

Alii granatum acidum, depositis duriore testa, contundunt, melli miscent, concoquunt, actandem vehementer exprimunt, eidem remedio, fœtoribus, firmandis dentibus, gingiuis, ozænis, quando carnes quædam adnascuntur dentibus. Herbæ conueniunt fœniculus, ruta, chelidonia, euphrasia, verbena, asparagus, betonica, chamædrys, raphanus, balsamita, pimpinella, caryophyllata, apium, maiorana, marrubium, parietaria, hypericis flores, meliloti, rosmarini. Aromata, macis, cinnamomum, nux moschata, lignum aloes, spica, santali. Conserue, enulæ, acori. Horum omnium vsus est, vel quia edun-

a Nec est probandum. Nõ enim myopibus collyria ὀξυδερκῆ sunt præscribenda, sed incrassantia.

tur, vel quia musto feruent, aut in puluerem redacta sicca collyria faciunt. Aut cum melle commiscentur, & eorundem succus, aut in alembico distillãtur. Redditur aqua efficacior, si quid a mellis liquidioris commisceas, dum distillantur. Atque hac etiam fortior, cum mel scyllaticum in alembi cum coniicitur. Laudata est olim lactuca siluestris. Cuius rei argumentum quod Aelianus scribit, Accipitrem tinnunculum (Quercelam vocant) acerrimo lactucæ siluaticæ succo oculos illinire, atque ita laborantem aciem instaurare. Quod deinde Medici sequuti sunt. Atque hinc oculorum medicina Hieracia, quasi Accipitraria vocata est.

a Præsertim Narbonẽsis, quod thymũ redolet.

Aqua quam scribunt restituisse visum cæco nouem annorum.

℞ succi apii, fæniculi, verbenæ, chamedryos, pimpinellæ, caryophyllatæ, saluiæ, chelidoniæ, rutæ, centinodiæ, morsus gallinæ, caryophyllorum, farinæ volatilis, ana ʒ. 1. piperis crassiusculæ triti, nucis moschatæ, ligni aloes ana ʒ. 3. Omnia immergantur in vrina pueri incorrupti, & sexta parte vini maluatici. Bulliant breui tempore, tum exprime, & percola. Repone vase vitreo bene obturato. Hora somni singulas guttas singulis oculis instilla.

Dum effervescit mustum, euphrasia iniicitur. Vinum repurgatum asseruatur singulari remedio.

Eiusdem herbæ puluis sorbili ouo inspergitur, aut inde sal oxydereicum paratur.

℞. salis

℞. salis communis ʒ. 1. euphrasiæ siccæ ʒ. 2. macis, cinamomi ana ʒ. 1. misce.

Flores rosmarini amphoræ vitreæ concludantur, quæ duplicato linteo cerato obtegitur in arena ut mos Chymicis. Liquor redditur efficacissimus oculorum claritati. Accipiter (Emerillon vulgo) *unguento sesino decoquitur, vinum absinthites, aut rhodinum, antimonium, tuthia in aqua fœniculi extincta. Pica anus in testaceo vase cremata, & in cinerem redacta, vehementer laudatum remedium a Practicis.*

℞. *Siseris montani, maioranæ, euphrasiæ, rutæ, chelidoniæ, summitatum fœnic. ana* ʒ ʒ. *cinnab. spicæ nardi, piperis longi, caryoph. tuthiæ extinctæ & nutritæ. sarcoc. nutritæ in lacte asinæ, ligni aloes ana* ʒ. 1. *fellis aquilæ aut accipitris, balsami ana* ʒ. ß. *mellis ros.* ʒ. 1. *conquassanda conquassentur, liquabilia liquefiant, misceantur, & æstate quidem, & quadraginta diebus insolentur, semper agitando & obuertendo vas: hieme in cineribus moderate calidis, simpliciter macerentur. Reponantur vase vitreo ad vsum. De esu viperarum alio loco. Vt vis medicamenti penetret, aqua tepida e gessipio, vel molli linteolo fouebis oculos. Frequens vsus tryphera minoris, chebuli conditi, mithridatii theriacæ, sed magis hieme commendatur. His autem vti oportet iam bene purgato corpore, & etiam sinapismo & cauterio. Rationem vitæ, & reliqua remedia localia ex alijs colligito.*

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ἀμβλυωπία, & Ἀμάυρωσις morbosæ sunt oculorum affectiones, cum visus vel hebetior est, vel omnino sublatus, sine tamen vllo oculi manifesto affectu, aut vitio, in partibus oculi, quæ sub aspectum cadunt, nobis apparente, solaque causarum intentione & remissione differūt, quod illa imbecilliores, hæc vehementiores, & iam confirmatas causas habeat. Μυωπία, vel Μυωπίασις est, cum visus non omnino quidē sublatus, aut hebes & obtusus, vt in superioribus, sed diminutus, ita vt propius admota, etiam minima, æger cernat, & exacte distinguat, ad remota tamen, & paulo longius dissita penitus illi caligant oculi. Male a natura sæpe contractum quo laborantes Budæus luscioſos, & luscitioſos, & nuscitioſos vocat, quales fere, cum paulo diutius legerint, aut oculos aliquo coniectos habuerint, exhausto spiritu tenuiore cæcutiunt, aut limis, semiclusisque oculis volitantia quædam in aere corpuscula sese intueri putant. In Nyctalopæ visus itidem diminutus est, sed symptomata diuersa, quod interdiu videant, Sole occidente obscurius, noctu nihil, quasi ὁ ἰῶν τυφλὸς ἀλαός, id est, *noctu nihil videns*. Atque hæ sunt affectiones, quæ visum solent intercipere, nullo manifesto affectu in oculo apparente, sed pupilla plane pura, atque incolumi, si adiicias quosdam, qui noctu melius vident, quam interdiu, quod rarissime contingit. Duæ priores affectiones fere sunt in neruis opticis, aut cerebro, posteriores in humoribus, tunicis, sed frequentius in spiritibus. Verum & locum affectū, & causas affectus remota penitus nominum ambiguitate & confusione, quod non omnes (vt in

cæteris

cæteris fere paulo difficiliorib⁹) in eadem ſignificatione vſurpent, ita diſtinguere licebit. & quaſi typo, vt Ariſtoteles loquitur, depingere. Si æger vel nihil omnino videt, vel diminute, ſed ſemper æqualiter, & vno oculo clauſo, alterius pupilla non dilatatur, nullo ſcilicet, irruente in eam ſpiritu, ſignum eſt ſpiritum tranſire non poſſe ad oculum per neruos opticos, aut ſi tranſeat aliquis, non ſufficere tamen ad oculum illuſtrandum. Idque fiet vel vitio cerebri, vel meningum, vel nerui optici.

Spiritui viſorio ad oculos deducēdo quæ neceſſaria inſtrumenta.

Hæc enim ſunt ad ſpiritum vel generandum, vel deducendū neceſſaria. Si vitio cerebri ſpiritū non ſuppeditantis, aut corrūpentis, vt poſt inſignem euacuationē longum, morbum, mœrorē in ſenectute, in cæteris etiā ſenſibus læſio aliqua percipietur. Nam cum omnes ſenſus inde prodeant, tanquam riuuli, quomodo vni morbum, quo afficitur, communicare poterit, cæteris integris manentibus? Ergo ſi ſimul cum viſu cæteri quoque ſenſus afficiantur, & grauitas capitis percipiatur (additis ſemper cauſis antecedentibus & externis: obſeruatiſque diligenter partium, quæ cum cerebro conſentiunt, affectibus) de cerebro læſo coniecturam certiſſimam habemus, ſiquidem quæ generali illo axiomate, tanquam fundamento firmiſſimo, nititur, membrum eſſe ſanum, cuius actio ſana eſt. læſum, cuius actio læſa. Si in meningibus, ad oculorum radices percipietur dolor aut grauitas, ſin minus, in neruo erit, vel reſolutio, vel obſtructio, vel contorſio. In contortione vident obliquè, in obſtructione, ſi perfecta ſit, nihil, ſin minus, parum, ſed eodem ſemper modo ſæpiuſque repente, & vno impetu incidit ab humore, aut ſpiritu, vt poſſ excrementa alui retenta, cruditates, inſolationem, capitis ardorem (quod in piſtore vidimus iuxta furnū ignitum repente cæco facto) ictum, caſum, concuſſiū, & ſimilia, quæ

caput repiere aut humores comouere possunt. Resolutio fit in neruis per inanitionem, aut repletionem, de qua satis in superioribus. Hæc omnia in vniuersum causæ sunt & signa ἀμβλυωπίας, καὶ τῆς ἀμαυρώσεως. In spiritibus affectiones ex eorundem naturali constitutione deprehenduntur. Debēt enim moderati esse in subtilitate, crassitie, fulgore, obscuritate Paucitatem & multitudinem adderem, nisi quia vix vnquam sat multi esse possunt. Qui multos subtiles & lucidos habent, atque in vnum coactos, nullo aliunde impedimēto accedente, hi omniū vident acutissime. Cæteri sunt præter naturam. Quorum variæ differentiæ constitui possunt. Sed præcipue, quæque occurrunt frequentius, sunt huiusmodi. Subtilis, paucus, lucidus: crassus paucus, crassus multus. Quia enim subtilis, paucus & lucidus, subtilitate difficile diffluit, paucitate resoluitur, ac luce maiore offenditur, inde hæc symptomata consequi necesse est, vt ita affecti remota intueri nequeant, propinqua exacte discernant, obscuriore paulo aere oblectentur, nec diutius legere aut oculos in rem aliquam intentius defixos habere possint, quibus si accedat pupillæ amplitudo paulo maior, parū aberunt a cæcitate. Vt enim visio absoluta fiat, in firmum & densum conum spiritus coire necesse est, qui pupillæ amplitudine diffunduntur fere in meatu. Quo fit, vt ita laborantibus nullum (si ab ortu contractum sit malum) præstantius remedium afferri possit, ocularibus ad oculi formam cauis, & circunferentia densioribus, quo spiritus in centrum, tanquam pupillam, cogantur & confertim prodeant. Quod in multis feliciter sumus experti. Atque hæc est causa propria μυωπίας. Si vero pauci sint spiritus & crassi, paucitate hebetior visus est, crassitie ob-

Spiritus visorij propriæ differentiæ.

Visio absoluta quî fiat. Myopibus ab ortu quid maxime cōferat

scurior,

rior, ob idque egent lumine externo, vt illu-
entur. Hinc fit, vt interdiu satis acute cernãt,
cidente sole obscurius; noctu nihil, aut parũ.
nod de Nyctalωpe diximus. In quibus vero
ulti sunt spiritus & crassi, ii longius posita me-
is circunspiciunt, quia opus est multa luce,
oindeque interuallo longiore ad illustratio
m. Crassities autem omnis aliquando a cras-
ore sanguine, aut alimento originem habet:
pe a vaporibus, aut humiditate cerebri. Et si
maiorem angulum fiat fluxio, e sincipite, ad
inorem, e venis post aures, & quæ in tempo-
bus. Vnde etiam efficitur, in his noctu obtu-
orem esse oculorum aciem duabus de causis,
um quia sufficienti lumine destituuntur spiri-
us, tum quia eo tempore lunæ influxu humor
cerescit. Cui consentaneum est, quod in pleni-
unio habent deterius. Quod si qui noctu vi-
eant clarius quam interdiu, vna ex duabus cau
s contingere poterit, aut quia igneos habent
culos, vt experientia in quibusdam animalibus
bseruare licet aut quia subtiliores spiritus, qui
rassescunt nocturno aere, & coguntur, nec dis-
ipantur. Quibus omnibus fidem facit experien-
ia & curatio, quæ singulis causis ingeniose ac-
ommodata nunquam fallit, sed longior ac dif
ici ior, quã vt breui annotatione comprehendi
queat. Sunt & aliæ causæ imbecillitatis visus, in
rystallino humore, thagoide, humore, qui cry-
stallino præteditur, vt infringat vim splendoris
xterni, & madefaciat crystallinum, cicatrix in-
ducta corneæ, & similia. Sed hæc omnia iustum
commentarium desiderarent.

Ὀξυδερκῆ, ϛϛϛ] Huiusmodi sunt collyria
quædam apud Gal. 4. τῶν κατὰ τόπους. Simi
a sunt sequentia. Viperas quidam fimo sepeliũt,
[illegible] vermes, [illegible] aqua distillatur mirabi

his. Ab aliis viperinus adeps, cum viperis, theriaca & rebus ocularibus distillatur. Viperarum capita cremantur olla. Cinis cum cremore lupinorum subigitur, & illinitur temporibus. Vina factitia, rebus conuenientibus cum musto coctis & racemato. Mel anthosatum distillatum cum suis floribus & cacuminibus roris marini. Hirundinis cerebrum ex melle tritum, vel exuuium serpentis ex melle quoque tritum. Nux moschata condita diuitibus, aliis ex vino mane & hora somni odorata, inspirata. In Nyctalope hepar hircinum aslato, & cremorem fluentem illinito, ipsum vero hepar edendum præbeto. Columbinum sanguinem illinito, aut fel capræ, hepar caprinum coquito, obleuato capite, & in ollam aduerso, fumus oculis excipiatur, ipsum vero hepar assidue edendum præbeto. Aut idem hepar conditum pipere longo, & sale gemmæ consperssum in carbonibus aslato, excipiatur fumus. Ex hoc cito auxilium percipitur. Succus recens stercoris asini, fel vulturis illitum, vel cum succo porri commixto melle. Peucedani succus cum succo fœniculi. Anagallidis succus tertio quoque die oculis iniectus idem præstat. & pannum iam factum in oculo consumit. Pulli hirundinis acu ex ære in nido excæcantur, signãtur, vt internosci possint. Tertio die capita præcidunuur, incenduntur, puluis cum balsamo in oculum instillatur. Vasa ænea ocularibus medicamentis probata. Apodes (vulgo *Martinets* vocant) velcuntur chelidonia. Cinis, vsui est, aqua hieme Aquæpotus. Argumento, quod qui aquam hibunt, acutius vident, vt scripsit Arist. in Problem. inspirationes, quam forus meliores. Sed ante masticanda sunt ocularia medicamenta Lingere oculos catelli lingua, vel pueri. Scarificatio auricularum, & perforatio Barbarorum more. Parum bibendum in humidioribus

Hydropotæ acutius vidẽt.

oculis & excrementitiis Emunctionu assuescendum sine vi. Vapor e decoctione rutæ, marrubii, fœniculi, euphrasiæ, chelidoniæ, lignialoes, croci, coctorum in aqua & vino, ex his cum melle distillato. Decubitus cum legit æger, & caput erectum, non demissum. Butyri magna vis. Illitum mollit, lenit, polit, laxat, resoluit, coquit, ideoque hebetudini, præsertim a siccitate, prodest, cicatrices & albugines exterit, declinationem calidarum fluxionum iuuat: soluitur, & linteolo inde madefacto sit fotus. Caput mundum & pedes.

Hieracia.] ἀπὸ τοῦ ἱέρακος. id est, accipitre. Apud Galenum 4. τῶν κατὰ τόπους cap. 7. & Cornelium Celsum, reperitur Hieracis collyrium, ad obscurum visum & scabras affectiones. Inde etiam nomen herbæ, quam rustici corrupto vocabulo *ichoream luteam* vocant, a florum colore in pratis frequentem. Accipitres aiunt scalpendo eam, succoque oculos tingendo, obscuricati visus mederi, ob idque vocant ἱεράκιον.

Cornel. Cels. cap. 6. lib. 6.

ANT. VALETII EXERCIT. XX.

OMNIS visionis imbecillitas, si oculo propria existat, aut est a primarii eius instrumenti, humoris videlicet crystallini morbo, aut a vitio facultatis, vel a partium humori crystallino inseruientium affectu. Causæ sunt, spiritus crassior vel tenuior, pauciior vel vberior interceptus in optico neruo, humores quoq; oculi crassiores, aut tenuiores, tunicæ eodem modo affectæ. Alias vero

Galen. init. lib. 1. de caus. simpt.

accidit hęc affectio ex subiectarum partium, vtpote ventriculi, consensu: interdum a toto corpore atrophia defecto. Quæ per idiopatheiam oculi fit, operiosiorem curationem requirit, vt quæ per consensum leuiorem.

Victus tenuet & siccet, vt causam coniunctam oppugnando, & antecedentem prohibendo profit vapor aditu ad caput prohibeatur. Hinc blando aliquo cathartico exhibito, vt pilul stomachic. catholic. vel simili, materiam apparato zulapii e syr. de hyssop. stœchad. oxymelite vtroque, aquis fœnic. beton. euphrasiæ, & aliis id genus ocularibus, concinnatis: & subinde purgato.

℞. pilul elephang. ʒ. i. agar. trochis. ϑ. i. excipiantur aq. euphrasiæ, fœnic. vel chelidon. f. pilul. molles.

Efficaciores erunt additis aliquot diacridii granis aut trochisc. alhandal. Vel, cum materia fuerit radicitus extirpanda, cocciis vel fœtidis veteris. Si æger catapotia abhorreat, potio imperetur.

℞. agar. trochis. ʒ. i. ß. rhei elect. ϑ. 4. macerentur seorsim in aqua fœnic. & beton. vel hyssop. In express. dissol. diaphœnic. ʒ. 2. syr. e stœch. ʒ. ß. f potio.

Quod ad particularia attinet remedia, infinita fere ex Aetio, Paul. Ægin. Trallian. Rhaze, Gattinaria, Arculano, ab Hollerio recensentur, in quibus tota curationis momenta sunt.

De

De Catarrhacta. CAP. 21.

CAtarrhacta præcipitem [a] *decubitum humoris significat; hocque nomen positum a Practicis, quia suffusionem existimarent fieri defluxu aquæ in oculis, unde & aquam descendentem in oculum appellant. Galen. 2. de symptom. causis, & 7. de placitis Hippoc. & Plato. suffusionis causam facit crassitudinem* [b] *tenuis humoris, qui pupillæ meatum intercipit, ne possit communicare radius externus cum crystallino humore. Tenuis is humor albugineus a quibusdam Medicis est inter rhagoidem & crystallinum humorem, quo crystallinus humor, præcipuum instrumentum visus partim fouetur, partim minuitur, vt lux refringatur, nec lædat crystallinum.*

Pupillæ foramen via est spiritus animalis, aut etiam radiorum, qui a rebus externis ad videndi facultatem importantur. Præclusa itaque via, quia, videlicet, humor ille albugineus longe crassior seipso factus est, suffusio fit, quæ [c] *ὑπόχυσις &* [d] *ὑπόχυμα, dicitur a Græcis. Nascitur hoc vitium sæpe consortio* [e] *stomachi, sæpe etiam primario* [f] *vitio cerebri. Atque priusquam ad curationem accedas, idipsum diligenter distinguendum. Distingues autem ex cap. 1. lib. 4. de locis affectis. Quod si vitio* [g] *stomachi, vomitu, purgatione ex hiera picra, frugaliore vita & integra concoctione, consensu Græcorum & Arabum curari debet. Oportetque & vomitum & purgationem ex hiera sæpius reuocari.*

a Ex cerebro per neruum opticum, vel inter corneã & rhagoidem membranas, ad pupillę foramen.

b Concrescit hic humor aqueus senio, aut febre, aut epilepsia melancholia, aut graui aliquo affectu, qui aut præcessit, aut cõmixtus est.

c Dum fugax est.

d Dum confirmata, & tũ ςάσις nuncupatur.

e Vt in vomituris vomitione tritica, vt in cardiogmo.

f Vt ex epilepsia & melancholia.

g Aut etiam & pulmonũ, ex Hyppocr. lib. 3. Progn.

In alia vero, quæ primario cerebri affectu fit, natura suffusionis primum consideranda est. Nam vel incipit, vel ad statum progreditur: vel omnino confirmata est. Et hæc [a] *quidem desperata est.*

Itaque pupillam primum aspicito. Colorem suffusionis, concretionem, motum, magnitudinem distinguito. Si quid [b] *præcessit, aut adest, interrogato. Aetatis, temporis, conditionis totius oculi rationem habeto. Desperata suffusio est, quæ pupillæ figuram commutauit. Pura atque pellucida tum pupilla, tum suffusio.*

Suffusionis color cæruleus, aut auri similis, aut ferri nitentis, aut aquæ maris, curabilis est. Quæ vero grandinem refert, aut gipsum, [c] *quæ nigra est, in summa, quæ sine splendore cernitur, incurabilis est* [e] *fereque confirmata ad candorem vergit,* [d] *sine splendore.*

Concretionem ita distingues. Oculo incolumi clauso, suffusum digito apprimes si humor ille tenuis consistit, neque ampliatur quia nimium concreuit, [e] *desperatio est, si diffluit & dissipatur, sed statim, vt prius, coit, desperata nondum res est. Si vero delatatur quidem, sed non dissoluitur, maturitas est, vt punctione, id est acu vacua ripossit.*

Catarrhacta, quæ locum mutat, [f] *incurabilis, hoc est quæ hac atque illac conuertitur. Quæ vero compressa dilatatur, non etiam commutat locum, melior est.*

a Nisi ope chirurgica deturbetur, si modo curationem possit recipere. Paul. Æg. li. 6.

b Vt si epilepsia, melancholia, cardiogmos, pulmonis item affectio præcesserit.

c Quæ melancholicis contingit ex melancholiæ decubitu.

d Tum enim ipsius oculi νέκρωσις significatur.

e Hæc desperatio est ex magnitudine causæ & adynamia curandi.

f Quod si perfecta concretio.

Exigua facilius, magna difficilius curatur.

Interrogabis autem, num præcesserit grauis aliquis morbus, acerbior capitis dolor, vel ictus. Tum enim, vt etiam si adsint, peior suffusio est. Ætate media facilius curatur. Prima & extrema, difficilius. Cælo sereno & tranquillo, atque etiam temperato commodius curatur.

Addunt Astrologi decrescente luna, coeunte vero, aut eadem plena, atque vbi vel in ariete, vel alio eiusmodi signis curationes differunt. Nec omittendum quod Gal. [a] *Methi docet, vt oculus sanus claudatur atque exprimatur. Si enim oculus suffusus inde non tumet, nec pupilla ampliatur, desperatio est. Alioqui vtilio succurritur. Phantasmatum splendores & idolorum, quæ suffusis oculis obseruantur, lege 2. de sympt. causis.*

Principiis [b] *ergo obstandum est. Demosthenes apud Aetium, & alii quidam Græci venam secant in cubito. Clysteribus* [c] *acribus, iisdemque purgationibus, sed exigua quantitate & per interualla repetitis. Cucurbitulæ in* [d] *occipitio cum scarificatione affixæ, Apophlegmatismis, Errhinis per interualla vtiles sunt. Cornel. Celsus addit sectionem venæ frontis sanguinis detractionem e naribus vtilem* [e] *venarum temporalium, quæ certe locum habere possunt, vbi grauis capitis dolor est, atque inde defluxio in oculos. Optimus victus,* [f] *qui pituitam extenuat sine vaporibus. Vitandum vinum est, pisces, liquidiora omnia, iusculæ. Assa elixis meliora.*

a Gal. lib. 4. de loc. affect.

b Atque ad eã demum catarrhactam medicina instituenda, in qua nulla desideretur ratio, neque eõcretionis, neque magnitudinis, neque loci & motus neq. vlla fontis perennis affectionis melãcholicæ, nec epilepsiæ aut obstructionis nerui optici excusatio possit afferri.

c Vt ex decocto cephalico cum hieræ vtraque.

d Ad materiæ quæ in oculos fluit, reuulsionem.

e Vt qui per eas ad oculos defertur vapor, intercipiatur.

f Cuiusmodi est hydromel simplex,

Collyriis primum leuioribus, deinde paulatim maioribus vtendum est. Clysteres e centaurii decocto, vel similium comparandi sunt. Alioqui vel hierae picrae ʒ. 6. vel hierae diacolocynth. ʒ. ß. aut alia eiusmodi pharmaca in clysteribus dissoluenda sunt. Purgatio ex hiera picra, cui aliquid hierae diacol. admixtum sit. Exempli gratia.

℞. *pul. hierae picr. ʒ. 2. pul. hierae diacol. ʒ. 1. cum succo fœniculi formentur pilulae, capiat hora a somni. Haec purgatio decimo quarto aut decimo quinto die reuocanda est. Per interualla mithridatii* [b] *aut theriacae ʒ. ß. aut ʒ. 2. aliaq; ieiunis, alias hora somni, aliquando* [c] *quatuor horis ante pastum imperanda sunt semel in hebdomade. Poterit aliquando imperari ablutio capitis ex decocto absinthii, betonicae, stœchados, maioranae, fœniculi, in lixiuio facto e cineribus sarmentorum, adiecta etiam vini portiuncula, quarta aut sexta parte.*

Collyria e melle, succo fœniculi, aut herbarum superiore capite descriptarum comparari debent. Adiiciatur quoque [d] *fellis aliquid lenioris, aut fortioris, semper habita ratione mollitiei, duritiei, temperamenti oculi. Alia enim remedia pueros aut senes*

simplex, aut origanatum, loco vini, parata iuscula ex hyssopo & saluia, abstinentia rerum acrium & piperatarum, deducto alterius cibi assueti, cibi autem simplicis, & omnis alienę mixturæ expertis.

a Vt dormiędo chacto colore natiuo anathymiasis ad cerebrum feratur, quæ incidendo, tergendo & attenuando, materiã præparet, præparatamque ad ventriculum euehat, vt euacuari possit

b Vt ℞ conserua beton. & anthos ana ʒ. 1. ß. mithridatii ʒ. ß. f. bol.

c Sunt enim alexipharmaca longe a pastu, & ante pastum imperanda.

d Vt fellis lucii, non accipitris, & rapacium auium reliquarum.

sones, rusticos & urbanos, caruleos & fuluos oculos, cæsios & nigros iuuare possunt.

Hæc vero priusquam adhibeantur, opportunum fuerit post purgationem fomentum affectæ parti instituere. Vesicula piscis plena decocto faniculi tepide oculos applicatur pro fotu. Sed lauanda prius vesicula.

In pueris lactantibus aliquando nutricis inspiratio satis esse potest. Nutrix itaque mandat dentibus semẽ fœniculi, sagapenum, ammoniacum, galbanum aut eorum aliquid, quæ suffusos iuuant atque vbi os incaluit, leuiter inspiret halitum oculo lactantis. Hoc consilium etiam adultis prodesse potest. Secundum est, vt ex [a] eadem materia oculos suffumiges. Aqua e melle distillata & suffusiones, & albugines interim percurat.

Quæ distillatur e melle rosato, lenior est. Deinde quæ ex melle communi. Post etiam e melle scyllitico.

In his aquis aliquando modicum sacchari candi liquandum est. In distillatione proximo capite numerata herbæ & materia, tum etiam sagapenum, ammoniacum, galbanum commisceri possunt, Aut si iam distillata aqua est, in ea macerentur. Similiter & vis aquarum fœniculi, maiorana, & cæterorum augeri potest. Collyria fortiora.

℞. fellis accipitris, balsami ana ʒ. 2. adde, si vis, hellebori albi, piperis ana ʒ. 1. cum aqua raphani fiat collyrium. Aliud.

℞. terebinthinæ ℔. ß. sulphuris viui ʒ. 2.

[a] Vt ex herbis, seminib. aromatis & gummi ophthalmicis.

mellis ros. ʒ. 4. plantaginis & arnoglossi ana M. 2. fiat distillatio in alembico. A fortioribus collyriis, si mordetur oculus statim oui candido, aqua ros aut lacte muliebri temperandum malum est. Plura remedia ex proximo capite & [2] aliis repetes.

a Cuiusmodi est collyrium Ioannis de Vigo.

Punctionis vero quæ acu fit, tempestiua occasio est, cum materia suffusionis mediocriter concreuit. Cuius formulam descriptam habes cap. 21. lib. 6. Pauli, & lib 7. Cornelii Celsi, & 14. Methodi ad finem, & apud Albucasim, vbi fingitur b *Almagdan quod vocant.*

b Instrumentum est chirurgicũ. Cæterum dum pungitur oculus obliquo lumine æger sedere debet, vt immotus maneat.

℞. frumenti crassiuscule conquassati, M. 2. sulphuris viui ʒ. 1. sagapeni ʒ. 6. salis piperis, ana ʒ. 2. mellis ℔. ß. terebinthinæ ʒ. 2. cum vrinæ pueri ℔. 2 f. distillatio in alembico.

℞. fabarum fresarum M. 2. conquassentur in mellis ℔. 2. terebinthinæ ʒ. 3. gummi elenii ʒ. 1. in succo fæniculi & marrubii ana ℔. 2. fiat distillatio. Vel.

℞. frumenti crassiuscule conquassati, hord. ana M. 1. mellis, lapid calaminar. ana ʒ. 2 sulphur. ʒ. 1. salis ʒ. ß. distemperentur in vase æneo cum aqua fænicul. & plantag. succo granatorum, deinde fiat fortis expressio.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Distinguendum initio, sitne ὑπόφαγμα, ὑπόανον, ὄνυξ, γλαύκωμα, an ὑπόχυμα. Deinde si ὑπόχυμα, siue suffusio, an primo & per se,

an per consensum. Postremo, sitne in principio, incremento, statu, aut penitus confirmata. Ὑπόσφαγμα, sugillatio est, sanguinis nimirũ effusio per tunicas in spatia, quæ venis circumiacent. Principio rubet, progressu temporis liuescit, postremo nigrorem contrahit. Multitudine & diuturnitate temporis aliquando in pus vertitur, vt sanguis omnis per grumos collectus sub cute in aliis corporis partibus. Tunc fit ὑπόπυον, pus nimirum sub cornea dimidium nigri occupans, aut per totam corneam tunicã pellucens, vnde dolor pulsatorius, vehemens, robur totius oculi, & temporum dolor. Fit etiã aliquando ὄνυξ, cum, ab vlcere (vt ait Aetius) profundiore pus defluens, & inter tunicas delapsum, ac in circulo iridis figuratum, vnguis resecti imaginem refert, differuntque fere in sola vnguis similitudine. Ex quo intelligi potest, id symptoma, quod Galenus de symptomatum causis sugillationi tribuit, vt ita affecti, quæcunque videant, rubra esse putent, haudquaquam esse perpetuum, sed in principio tantum apparere. Nam aliis temporibus subnigrum quid ob oculos volitare existimant, quod multi sæpe similitudine decepti suffusionis principium esse credunt. Causæ sunt, ruptio vasorum, contusio, ictus, plenitudo, dolor capitis, hippitudo, inflammatio prægressa. In Glaucomate crystallinus humor densatur & resiccatur, neque vnquam curari potest. Alii putent viridem quendam humorem crystallino permisceri, atque inde fieri glaucum colorem ex viridi & albo. Ab omnibus differt. Suffusio siue catharracta, & loco & causa. Sugillatio enim est in tunicis & a sanguine. Glaucoma in crystallino humore vniuerso, & a siccitate, suffusio intra corneam & crystallinum humorem, ab

Aetius serm. 3. Tetrab. 2. Gal. lib. 1. de symp. causis.

Suffusio per consensum qui fiat.

humore potissimum aqueo ibi concrescente, prætenditurque ille humor aliquando toti pupillæ, & visum adimit, aliquando parti tantum. Per consensum fit, cum interualla visa quædam visis proprie suffusorum similia obuersantur ob oculos. Idque vel a bilioso humore e ventriculo vapore ad oculos sublato, vel cerebro, fumis ab vsto humore delatis per venas & arterias cum spiritu, vt in phrenitale, & febrium ardentium vigore, vel a toto corpore, vt instante crisi. Per consensum fieri indicant, si altero tantum oculo incipiat, perpetua nō sit post cruditatē augeatur, pupilla non obscuretur, crisis instet, febris vigeat. Contraria oculum primario affici demonstrant, tumque in principio veluti fumus est, quem si acu delere velis, diuulsus recurret, aut in particulas tenues dissectus visum grauius offendet, multiplicia obiecta pro vno repræsentans. Sub statum concrescit in nebulam, tumque fere sine dolore acu dimouetur a pupilla. Vbi obduruit, acu si pungatur, tunicam simul adducit & lacerat, vnde periculū cum dolore maximo consequitur.

Suffusio primaria a secundaria suis signis distincta.

Purgato corpore conueniunt collyria fortiora ex fellibus, ad discussionem, ruptorium, cauterium post aures, sanguisugæ in temporibus, ibidem emplastra, venæ sectio, masticatoria, potius quam Errhina, pulueres a pastu, condita, fotus, acus. Post aures in ceruice cauterium, aut funiculus setaceus in occipite plurimum cōfert, si inter corneam & albugineum humorem intercipiatur nebula. Sed quæ inter crystallinum & pupillam hæret, non ita dissolui potest sine acu. Sit acus paulo minor longitudine minimi digiti, crassitudine, vt cæteræ, e materia firma, ne frangatur intra oculum, manubriolo striato, ad comprehensionem firmiorem. Albucasis compungit acu per cauam acum ducta, vt per

Quibus in oculis tutior sit ad catarrhactæ punctio. Pun-

cauita-

cauitatem aqua defluat, nec in reliquum oculum incidat.

Punctio in pleniore oculo tutior, iam contracta catarhacta, sed fere aliquid albuginei humoris dissoluitur, & manet oculus minor. Remedium a capra inuentum, quæ stipite confixa in suffusione visum recuperauit, vt Galenus docet initio Isagoges. Aliquando tunica imbibita humore exuttgescit, & indurescit, vbi emolliẽdum, laxandum prius quam resoluendum. Barbari : d charitatem visus aures perforant annulo immisso, ne foramen claudatur. Fellium genera, præsertim gruis, galli veteris, tauri, hirci, lac equinum cum melle illitum, stercus lacertæ, hirundinis. Sed acribus non vtendum, nisi paulatim assuefacto oculo, vt ærugine, cuperosa, &c. Sinapismus e stercore columbino, hederæ terrestris decoctum, donec quarta pars supersit, ad fotum per dies 25. Aquæ mellis cum radice ireos, conizæ, chelidoniæ, triticum cum sale & melle in vase æneo insolatum, & liquor expressus, succus hederæ, cocta faba in hedromelite, deinde cum melle rosato pistata, & expressa, inde oculorum illitus, puluis ex seminis raphani ℥. 1. cum ammoniaci aridi ℥. ß. & balsamo. Vitriolũ album in lacte aut aqua euphrasiæ, fœniculi & similibus, addita aloe, sacculus plenus maiorana, naribus & oculis admotus. serpentaria in materia Chirurgica describenda, soluta succo anagallidis rubræ, stercus corui, aut fel cum melle. Quidam succum rutæ, fœniculi, saluiæ, vel herbas cum tritico & sale incoquunt vino albo, & ita sumũt. Decoctum fœniculi, guaiaci, euphrasiæ, rutæ, seseleos, aromat. cum macere, ex eodem fotus & potio. Collyrium siccum ex macere, semine fœnic. seseleos & euphrasiæ, aqua distillationis hirundinum vel picarum. Vidua œconomi Regii de Chaulmont Lutetiæ, aqua e phœnicea

ctio oculi remedium a capra inuẽtum.

Anagallidis phœniceæ aq. stillatitia multos suffusione libe rauit.

anagallide distillata multos curauit. Potest distillari cum melle, sicuti & Monachus quidam salis M. 1. in vino albo nouem diebus agitato in vase æneo, donec virescat. Sequentia quoque probantur, ad obtusum visum, & catarrhactam.

℞. *Baccarum lauri purgatarum* ʒ. 4. *Tere cũ vrina pueri impubis, fiat fortis expressio. Deinde cum mucagine gummi arabici, vel tragacan. extracta cum aqua argentar. fiat illitus.*

℞. *rad. ireos recentis* ʒ. 1. *fortiter pistetur cum succo fœniculi depurato per residentiam, deinde addito modico sacchari candi, & mucag. fœnic. fiat linimentum.*

℞. *succi chelid. & coniz æ, ana* ʒ. 1. *mellis.* ʒ. 2. *&c.*

ANTON. VALETII EXERCIT. XXI.

Hypochyma morbus in compositione.

QVod Græcis ὑπόχυμα, Latinis Suffusio appellatur. morbus est in compositione, seu in numero, cum videlicet aliquid toto genere præter naturam succrescit. In hac etenim affectione serosus humor inter crystallinum humorem & corneam tunicam colligitur, qui paulatim cogitur, & densatur. Quum primum aduentat, tenuia, lucentia, atque etiam caliginosa corpuscula perperam ob oculos ægris videntur obuersari. Quod etiam iis accidit, quibus per consensum ven-

triculi

tricuti oculus vterque suffunditur. Verum affectus vtriusque dignotio ex Gal. c. 2. li. 1. de caus. sympto. & cap. 1. lib. 4. de loc. mal affect. satis manifesta.

Incipiens hypochyma aliquando digeritur, sed si diutius constiterit, & quasi limus factus fuerit humor, sola punctorii styli mucronis per corneam pertusione curari potest. *Gal. lib. 13. Method. & Paul. Aeg. cap. 22. lib. 3. Hypochymatis curatio.*

Apparabitur humor, vt ante in visus imbecillitate, deinde inducetur. Et quia iterata purgatione est opus, hāc pilularum massām, in plureis doses vtendum, imperare licebit. ℞. massæ pil. lucis maior. & cocc. an. ʒ. an. 2 speci. hieræ dupl. aloe ʒ. 1. agar. troch rhei elect. an. ʒ. 1. aq. fœnic. chelidoniæ infusionis. ʒ. 1. turpeth bene gummosi cum tātillo zinziberis, f. massa pil. adiecto, si velis, syrupo de stœ. hade. Dosis erit ℈. 4. vel, si parum moverit, Gr. 1. aut 3. diacridii adiicientur. Vsus sit semel in hebdom.

Si plethora adsit, aut si quæ inflammatio suaserit, vena cubiti pertundetur: quanquam Rhazes ægro prohibendum cēseat ne cucurbitulis, neq; ex venis in manum distributis, sanguinē extrahat, ne scilicet humor magis cōgeletur, exhausto per phlebotomen spiritu a quo discuti deberet. Itaq; cucurbitulæ sine scarificatu sæpe ac sæpe hirudines apponūtur.

Antequam vero ad topica & collyria ab Auctore præscripta veniatur, fomentum oculo instituetur ex decocto huiusmodi.

℔. fœnic viridi. parietar & beton an. M. 1. semin. fœnu. ʒ. ß. flor. chamæm. & meliloti ana p 1. f decoct. in aqua & vino alb. pro fotu oculi cum spongia, vel gossipio, vel demisso capite excipiatur vapor.

Comparatur collyria ex exsiccantibus & incidentibus, qualia e fellibus siccis cũ marrubii succo dissolutis. De his Galen. lib. 4. de compos. pharm. κατὰ τόπους. Memorabile est, quoda clarissimo viro, D. De Montisaut, accepit remedium, mihiq; commune fecit, Petrus Morellus Genabensis medicus exercitatissimus, amicus vnice charus. Ouum recens sub cineribus ad duritiem coquitur, medium diuiditur, detracto vitello, puluere è vitriolo albo & saccharo cando confecto impletur, ambabus partibus arctiss me colligatis maceratur in aqua ros. aut euphra. per 4. dies: expressione facta fit collyrium. Huius præstantiam experientia confirmat.

Non prætereunda sunt, quæ caput roborant, & materiæ reliquias discutiunt, vt sacculi ante commemorati, & quę in eum vsum assumuntur opiatæ, electaria, pulueres, vt ℔. conserv. anth. ʒ. 1. spec. elect. diamarg. calid. ℈. conserv. ros. ʒ. ß. misce. capiat per se, vel dissolut. in aqua, beton. fœnic. Cæterum si suffusio sit per consensum ventriculi, facilem habet curationem, purgatione ex hiera imperata. Si suffusioni similis eruptio sanguinis, aut alterius humoris ex ictu, aut

plaga

plaga, vt in lugg llatis, curanda proponitur. secatur in primis vena, mox sanguis tutturis, aut columbæ ex tenellis alis expressus, in oculum instillatur.

De hæmorrhagia. CAP. 22.

HÆmorrhagia Græcis peculiariter intelligitur profluuium sanguinis e naribus, vt constat ex Hippocr. sect. 3. lib. 6. Epid. sent. 21. Quamquam ex vocabulo, quodcunq; sanguinis profluuium intelligi potest. Quale est [a] e sede, [b] vtero, ore. Rarum est, quod quibusdam contingit peculiari natura, vt aperta e trunco corporis, hypochondriis, thorace, facie, vena clausura, redundantem sanguinem depleant. Quibus eadem remedia conueniunt, quæ in hæmorrhagia e naribus.

Hæc autem alias [c] critica est, alias ex [d] consuetudine natura. Nonnumquam omnino præter naturam est. In duabus primis generibus sanguis supprimi nõ debet, nisi viribus iam metuitur. Multo etiam minus, ac tardius etate iuuenili, temperamento sanguineo, aut vbi consueta aliqua vacuatio intermissa est. Quales sunt hæmorrhoides, vomitus sanguinis, phlebotomia, & menstrua in mulieribus. Vbi vero supprimendus est, remedia sunt [e] vincula, cucurbitulæ, phlebotomia, sanguisuga, [f] anacollemata indita naribus, aut admota reliquis corporis partibus. Vincula ergo digitis pedum & manuum, testiculis, articulis internallo trium digitorum, auriculis iniicienda sunt.

a Vt in dysenteria αἱματώδη.

b Vt purgatione menstrua, profluuio muliebri, lochiis.

c Vt in iuuenibus, in febre ardente.

d Vt in purgatione, & iuuenum hæmorrhagia, mutilorum dysenteria, hæc bona, vt signum & vt causa.

e Ad reuulsionem obscuram.

f Vulgo agglutinantia appellant.

Frictiones etiam deorsum ductæ, immersiones extremorum in aqua calida, vel frigida conueniunt.

Phlebotomia e cephalica eiusdem lateris, aut vtraque, si vtrinque profluit sanguis: idque angusto vulnere, ne tanta fiat vacuatio. Tutiusque aliquoties diuersionem repetere, quam semel ducto sanguine animi deliquium excitare. Quod tamen animi deliquium Paulus & aliquot alii probauerunt. Galenus in Prorrhetico non exspectandum animi dejectionem præcipit. Atque experimento certum est, animi deliquio sanguinem non restitisse. Sanguisugæ post aures aut in sede, iis maxime quibus consuetæ supprimuntur hæmorrhoides. Cucurbitulæ statim post vincula, & ante phlebotomiam hypochondrio eiusdem lateris affigendæ sunt. Affiguntur & scapulis, & summæ ceruici, etiam cum scarificatione, si opus fuerit, et vires tolerant. Anacollemata vero, & quæ induntur naribus, magna ex parte refrigerant, quorum vsus [a] post alia supradicta remedia tempestiuus est, iam reuulsa in partes contrarias materia, id est, in [b] partes inferiores corporis, aut posteriores capitis. Alioqui vsu refrigerantium plurimi quidem deterius habuerunt, inde conuulsi, aut obortа spirandi difficultate suffocati. Et hæc remedia infirma omnia comperit Galenus præ maioribus [c] illis remediis, ex 5. Method. Prorrhet. ex lib. de sang. mission. Anacollematis ergo, & aliis topicis post reuulsiones vtendum erit, habita ratione

[a] Ne sanguis in asperam arteriam, aut œsophagum procumbat, vel caput afficiat, & parotidas excitet

[b] Vt in mulierum hæmorrhagia.

[c] Quę pugnãt cum causa coniuncta generationem prohibendo, intercipiendo.

naturæ

naturæ, capitis & partium, quibus admouentur.

Anacollemata fiunt ex argilla, farina volatili, farina tritice a, incorporatis cum oui albumine, addito momento aquæ rosar. & acet. Potest quoque aliquid adiici boli armenæ, sang. draco & rerum eiusm. quæ adstringunt quale hoc est.

℞ [a] argillæ ʒ 2. boli armenæ ʒ. ß. acaciæ, hypocystidos ana ʒ. 1. cum oui albumine & modico aceti fiat emplastrū, applicetur frontiet temporibus.

Induntur in nares, quæ refrigerant, adstringunt, inuiscant, aut crustam ducunt, interim mixta [b] portiuncula narcoticorum Verum & narcotica, & caustica cum periculo esse solent. Sine metu sunt, [c] succus plantaginis, succus rubi, mespilorum, cornorum, & alii eiusmodi Lanugo arborū, quæ foliis insidet, aut quæ veluti nucamenta pendent e specie populi, [d] vel masculi salicis (quem Galli Matsault, appellant) medio mense Martio colligantur, macerantur in aceto, siccantur & vsui asseruantur. Vsus tempore indūtur per se naribus, aut conueniente medicamine imbuuntur, atque ita imponuntur.

Athanasia Nicolai cum succo pentaphylli. Alexandri pulvis, qui ita paratur. ℞ *consolidæ, sanguinis ʒ. carab. ana ʒ. 1. hæmatit. corall. corn. cerv. vstī ana ℈. 2. f. pulu. Datur ad ʒ. 2 vel ʒ. cum liquore conuenienti. Alius.*

℞. *rutæ vstæ ʒ. 1 sarcocoll. lithargyri, sang. dracon. ana ℈. 4 f. pulu. vulneribus etiam immissus sanguinem mirifice sistit. Alius.*

[a] Vel. ℞. argillæ, farin. volatilis ana ʒ. 1 misceantur cum albumine oui, & tantillo aceti. Imbuantur gossipio carpto, naribusque imponantur, ad pugnandum cū anastomeli.

[b] Vel. ℞. succi lanceolæ (id est. plantag. acutioris) burs æ pastoriæ q. l. cum his macereturs anguis draconis. Excipiantur singula gossipio carpto, & nari indantur.

[c] Præsertim lanceolæ, & fructus rubi immaturi.

[d] Aquā etiam stillatitia ex nucamentis salicis.

℞. testæ pecturculi marini vsti, sanguinis draconis, carabe ana ʒ. 1. spongiæ nouellæ vstæ nostro more, punic. vsti ana ʒ. 3. Licinum oui albumine imbuitur, supera aspergitur puluis, & naribus, vel vulneri immittitur.

Spongia aceto acerrimo imbuitur, imbuta pice liquida circumducitur, tum fictili vase reposita crematur, in puluerem redigitur. Puluis efficacissimus est, & per se insufflatur naribus, vel liquidis medicamentis commiscetur. Aliud.

℞. thuris ʒ. 2. aloes ʒ. 1. cum oui albumine incorporentur. Penicillus e mollissimis pilis leporis, aut floccus e lanugine, aut nucamento supradicto, in eo medicamento incoquitur, & ita naribus imponitur. Penicilli etiam conueniunt e tela aranearum, cui insideat farina volatilis.

℞. succi basil. ʒ. 6. aceti ʒ. 2. caphuræ ℈. 2. misce. Linamenta hoc medicamento imbuta induntur naribus.

℞. aquæ plantaginis, ros. an. ʒ. 6. aceti, vini albi adstringentis an. ʒ. 3. caphuræ ʒ. 1. misce, & in miscella madefac. linteamina, quæ collo inuoluas, hepati, pedibus, testiculis & mammis.

℞. aquæ panis porcini ʒ. 1. caphuræ ℈. 1. attrahatur in nares. Terra sigillata, bolus armena, sanguis draconis, Trochisci de carabe, oui albumine & aceti momento dissoluuntur.

Hinc madefactus penicillus naribus imponitur.

Radix [a] pæoniæ subiecta linguæ sanguinem

[a] Sic equiseti radix trita, & naribus impo sita efficacissima ad sanguinem sistendum.

sistit,

sistit, herba vero fronti imposita, aut naribus indita.

Fragaria herba trita similiter iuuat.

Vtile est etiam olfacere capnuram in aceto dissolutam.

Quidam temerario remedio, cum reliqua omnia non iuuissent, eum, cui profluebat sanguis, in balneum deduxit, atq; demersit ad collum, & ita restitit sanguis. Verum ab hoc remedio certum exitium est, si vires vehementer laborent.

Vulgus vtitur corallo e collo suspenso.

Lapides, iaspis, onyx, hæmatites, id est, lapis sanguinarius eodem remedio esse creduntur.

Sunt, qui applicent parti, vbi debet fieri reuulsio.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Galenus scribit comment. 1. τῶν ἐπιῤῥυσιῶν, apud Hippocr. τῆς αἱμορῤῥαγίας nomine. profluuium sanguis e naribus intelligi. si per se ponatur, non expressa particula, vnde effluit. Alioqui nomen generale est in omni sanguinis vacuatione, siue per crisim fiat, siue symptoma sit læsæ arteriæ, aut venæ. Sed ex arteria exilit tenuior, hauior & cum saltu. Quatuor in vniuersum modi sunt. Reseratio oris vasorum per ἀναῤῥόμωσιν, ab eorundem imbecillitate, sanguinis copia, acrimonia, transcolatio, sudoris instar, per διαπόησιν, a raritate tunicæ, sanguinis tenuitate vel sero, gracilium vasorum apertione. Diuisio tunicæ, a vulnere, contusione, rupitione per ῥῆξιν. Postremo διάβρωσις eiusdem, id est, exulceratio aut erosio intrinsecus facta a vitioso succo & acri, extrinsecus a valen-

Gal. comm. 1. in lib. 1. Epid. sent. 9. Hæmorrhagiæ modi quatuor.

tibus medicamentis, aut igne. Vix tamen ab externis venis sanguis profluit, nisi vel erodantur, vel rumpantur ob densitatem in cute externa.

Si per διαπήδησιν profluat, serosorum humorum purgatio, venarum densitas, sanguinis crassities procuranda. Si per διάβρωσιν crustā inducētia erunt vsui. In cæteris vacuantia, repellentia, refrigerātia, adstringentia, obstruentia, resiccantia, sang. missio, diuersio, ligaturæ, cucurbitulæ, frigidorū perfusio, epithemata & similia.

Laudatur sanguinis profluuium post partum, tempore mensium, in synochis febribus, & aliis per crisim, e naribus post capitis dolores, modo affectio frigida nō sit. Proinde remedia nulla postulat, nisi immoderatū sit, vires superet, & futuræ hydropisis, aut cachexiæ periculum minetur.

Hæmorrhagiā sistentia.

Prosunt succus caudæ equinæ in vino, puluis Alexandri, Trochisci Rhazæ, de terra sigillata, de carabe, soluti in oui albumine, ex Heraclide, manuum, cruris, articulorum ligatio, frictio, cucurbitula supra vmbilicum, nisi sit imbecillior. Porri succus auxilium est sæpe probatum. Nonnulli accipiunt porros nouem, aut decem recentes, medios transfigunt filo, folia extrema amputant, vt odorem inspirent, circundant collo obuersis foliis naribus, & deorsum versis capitibus. Stercus asini odoratum, expertum etiam reiicientibus sanguinem, vrtica Græca trita, fronti alligata cerephyllon ex oleo nucum, plantaginis, millefolii succus, herba trita, caphura aceto soluta, sanguis ægri.

Ἀναυλήματα.] Paulus explicat, *agglutinamenta*. Fronti enim applicantur, habentque agglutinandi & obstruendi facultatem, cuiusmodi sunt tela aranearum, farina volatilis, emplastrum Comitissæ, & similia soluta oui albumine. Sed inutilia, cum per venas & arterias interiores humor decurrit.

Paul. Ægin. sub finem cap. 16. lib. 7.

ANTON. VALETII EXERCIT. XXII.

Hæmorrhagia ſymptoma eſt, quod ſub genere excretionis immodicę continetur, ſitque vel venæ tunica diuiſa, vel vaſis ore relaxato, vel ſudoris modo ſanguine tranſmiſſo. *Gal. lib. 3. de cauſ. ſymp. & lib. 5. Meth. Hæmorrhagiæ cauſæ.*

Eius cauſæ ſunt externæ, internæ. Externæ quæcunque rumpunt, incidunt, contundunt, clamor magnus, & acutus. Internæ, ſanguinis copia, prauæ qualitas, vaſorum infirmitas, facultas excretrix immoderatius mota. Vbi copia ſanguinis mali huius cauſa eſt, atq; etiam acrior eiuſdem qualitas, nullum præſentius remedium reperitur venæ ſectione quæ tum præſertim celebretur, cum moderata ſanguinis copia effluxerit, & fortis lationis impetus perſtiterit. Ducetur paulatim, & per interualla ſanguis, niſi virib. minus metuatur. Quod ſi citatior hæmorrhagia iam vberiorem vacuarit, cucurb. magnæ hypochondriis e directo affixæ, dein ſcapulis & ceruici, artuũ frictio, deuinctioq; ſatis erunt. Mox properandum ad ea, quæ calorem cohibent, propterea que ſanguinem refrigerant, & ad motũ reddunt ineptiorem. Huius generis infin. ta cum aſſumenda, tum admouenda comparari, poſſunt. Sumuntur ſyrupi myrtill. rosar. ficcar. de papauere, de nymphæa, granat. [illegible] *Gal. cap. 10. lib. de curan. rat. per ſang. miſſionem.*

Gal. lib. 14. Meth.

orum,& similes, cum aquis centinodii, plantag portulac. arnogloss. vt,

℞. semin. plantag. portulac. lactuc, ana ʒ. ȝ. ros. rub. ros, transmarin, ana p. 1. f. decoct. in aqua chalybeata ad quar. ȝ. In colatura dissolue zulapii ros. syrup. cydon. ana ʒ. 2. pulu. trochisc. de carabe ʒ. 1, ß. f. zulapium pro dosib. ȝ. Vel. ℞. pulu. trochisc. de terra sigill. ʒ. 1. coralli rub. cornu ceru. vsti ana ϑ. 1. syr. myrtill. ʒ. 1. aq. vel suc. plantag. ros. vel nymph. ʒ. 2. vel ȝ. zulapium exhibeatur.

Vel ex conseru. ros. symphyti, additis bol. armen. terr. sig. lotis, coral rub. lap. hæmat. cornu ceru. vsti, sem. plantag. & lactuc. cum syrup. myrtil. parabitur opiata.

Eodem pertinet ciborum refrigerantium & incrassantium vsus.

Sed hæc refrigerantia non nisi post sanguinis fluxum alio reuulsum imperanda sunt. Neque vero fronti atque capiti illico refrigerantia topica adhibenda, alioqui enim conuulsio, suffocatio, dyspnœa plerumque accideret, aut ipsa etiam hæmorrhagia adaugeretur.

Hoc emplastrum fronti & temporibus appositum, sua lentitia meatus obstruendo sanguinem exitu prohibebit.

℞. bol. armen. sang. drac. ana ʒ. ȝ. mastic. farinæ volatilis ana ʒ. 2. cum ouialbumine, vel cum plantaginis succo f. emplastrum.

Proderit etiam contortum ad ellychnii formam linamentum in nares immittere, quod in hac mersum sit mistura.

℞.

℞. bol. arm. terr. sigill. ana ʒ. 1. aloes & pilor. lepor. minutim concisorum ana ʒ. ß. excipiantur cum albumine oui & oxycrato, & in formam linimenti redigantur.

Sunt, qui rutam, aut vrticam viridem aceto maceratam naribus imponunt, alii spongiam eodem aceto imbutam. Lapidis molaris feruefacti, & aceto acerrimo extincti vapor naribus exceptus, præstantissimum creditur afferre remedium.

Escharotica, vbi prædicta omnia nihil promouerint, ex vitriol. chalcitid. gyps. & gummi æquis partibus, vel per se in nares insufflanda, vel linamento capta indenda. Sed hæc, vt etiam narcotica, non nisi summa vrgente necessitate sunt vsurpanda.

Quod si ab hepate, aut liene feratur sanguis, epithema ex aqua plantagin. cichor. rosar. oxalid. ana ʒ. 2 aceti ʒ. 1. santal. citrin. vel diamargarit frigid. ʒ. 1. comparabitur, quo imbuta linteola hypochondr. admouebuntur.

Denique post sanguinis fluxum optime repressum vtilis erit purgatio, quæ tollenda sit hæmorrhagiæ causa. Et quia, vt plurimum, biliosus, acer & mordax est humor, cholagogum huiusmodi poterit imperari.

℞. prun. damas. tamarind. ana ʒ ß. semin. melon. cydon. plantag. ana ʒ. flor. violar. & nenuph. ana pugillum vnum, fiat decoctio pro dosi. In colat. infunde rhei elect. ʒ. 2. santal. citrin. ℈ 1. In expressione distol. iulep. ros. vel syrup. cydon. ʒ. 6. f. dosis.

De [a] Angina. CAP. 23.

ANgina inflammatio est faucium, aut musculorum, qui ad fines asperæ arteriæ siti sunt. Nonnumquam etiam exteriorum ceruicis. Desperatio est, [b] cum nusquam apparet. Cum grauissimus dolor est, febris, cum oshiat, lingua exerta est, intercepta deglutiendi via & potus per nares [c] refluit, aut si ad initia ceruicis cauitas est, intro adducta vertebra. Hæc vt minuuntur, ita leuior morbus est. Oportet ergo statim initio collocare ægros loco satis [d] amplo [e] nec frigido, ita residere in lecto, vt [f] caput altius attollatur. Liquidiora [g] sunto alimenta. [h] Parcissime viuant, quantum vires tolerare possunt. Abstineant iis omnibus, quæ [i] fluxiones incitant, quale vinum, vaporosa & calida fere omnia. Vitent etiam [k] glutinosa, quæ cum etiam non detergeant, vias iam oppressas angustia intercipiunt. Primis diebus, atq; adeo initio morbi, [l] sanguis detrahendus est, adhibito prius hoc consilio. Mulieribus tum grauidis, tum quibus menses supprimuntur, angina fit aliquando. In grauida, sanguinem detrahes nullo metu ad tres, quatuorve vncias, plus, minusve, vt scopi [m] phle-

[a] Quæ tumor est contra naturam, cum rubore, dolore, calore & fluxu coniunctus.
[b] Quod si quis euaserit péripneumonicus fit, & intra dies 7. moritur aph. 10. lib. 5.
[c] Obstructo scilicet œsophago.
[d] Vt libere aerem ducant.
[e] Ne constringatur meatus iam obsessus.
[f] Nam non nisi ceruice recta spirare queunt orthopnœici.
[g] Qualitate & consistentia humida, qualia sunt ptisana, colatitia, pulli, iusculum & [h] carnis vitulinæ, gelatina, quæque sit cinnamomi expers. [h] Vel dies aliquot omnino a cibo abstineant, si vires valeant sine infirmitatis metu. [i] Vt omnia piperata, & aromatica. [k] Hæc enim homines faciant pneumaticos. [l] Ad euacuationem materiæ coniunctæ, & antecedentis reuulsionem. [m] Ex morbi essentia, symptomatum vehementia, dignitate partis, causa materiali & effectrice desumpti.

batomia indicabunt. Minus, si fœtus [a] maior est, vt post septimum mensem. Quod si mulieri grauidæ etiam tum menses fluunt, [b] multo liberius sanguinem e cubito detrahes. Hic enim & ab angina matri, & ab abortione fœtui periculum est. In iis vero, quæ vterum non gerunt, & menses supprimuntur, venam e crure vulnerabis, copiosiusque detrahes. Tum ad brachii venas, quæ morbo conueniunt, phlebotomiam transferes. Hoc consilium multis aliis morbis, quibus corripiuntur mulieres, commune est. In aliis, siquidem manifesta signa plenitudinis apparent, e sapliena, si mediocria, e media cubiti. Alioqui e cephalica sanguinem detrahes mediocri vulnere, ne si amplius sit, nimium viribus detrahatur. Sanguis tius, effluat tenuis sanguis, crassus relinquatur. Hieme, vbi anginæ ferè phlegmaticæ parcior detractio, sed foramen maius esse debet. Vere, & reliquis temporibus copiosior, vulnusque angustius imprimatur. Cucurbitulæ ex libro de cucurbit. collocentur.

Mollis [c] *aluus esto leuibus* [d] *clysteribus, multo magis si febris est. In quibus interim dissolues cassiæ fistulæ ʒ. 1. vel ʒ. ß. catho. vel hieræ* [e] *picræ. Huius hieræ summa vis probata. Nam cum angina multos Romæ suffocaret, eaque veluti pestis tota vrbe grassaretur, inuentum remedium a Medicis, vt post frugalem cænam ℈. 1 pul.* [f] *hieræ in pilulas conclusas exhiberent.*

[a] Quia mulier grauida secta vena abortit, præsertim si fœtus grandior sit.

[b] Quod ita comparata sit mulierum natura, vt sanguine abundet.

[c] Omnis enim angina alui profluuium desiderat.

[d] Vt fiat decoctio ex sero lactis, in qua dissoluatur cassia, aut catholicum pro clystere.

[e] Non, si febris adsit.

[f] Simplicis, ad exclusionem pituitæ salsæ, per derivationem in aluum.

Quo auxilio quicunque vsi sunt, periculum declinarunt tam atrocis morbi.

Paulus in nonnullis, omissa [a] *phlebotomia, acrioribus clysteribus vtitur dissolutis ʒ.3 hierę diacolocynthidos. Sed quod ante dictum est, priusquam iniiciamus clysteres* [b] *acriores, leuioribus vti oportet, qui inueteratum stercus emolliant & detrahant.*

Purgationes quoque leues ex cassia, manna, ad ʒ.1. aut eo plus in [c] *decocto passularū, hordei, florū cordialium, tamarindorum, sebesten, prunorum.*

Suspectum pharmacum, quod Asclepiades imperauit ex aloe & colocynth. tum quia in [d] *pilulas conformat, tum quia fortius est.*

Dissoluta enim liquoribus, non coacta in pilulas, pharmaca magis conueniunt, propter difficultatem deglutiendi.

Atque dum hęc fiunt, gargarismis vtendum est, initio quidem repellentibus, deinde admixta vi detergente, & resoluente, post etiam, si fuerit opus, maturantibus.

Atque vbi dolor grauior est, & sentitur exulceratio, lenientibus, quorum materiam & compositionem repetes ex 6. κατὰ τόπους, & cap. 43. octaui Aetii. Recentiores medici iisdem etiam vtuntur, vel his.

℥ decoctionis rosarum sicc. ʒ. 4. cum diamor. ʒ.2. Ex sorbis, cornis, moris rubi, aut alioqui immaturis, e granatis acidis poterit exprimi succus, & quarta parte sacchari, aut mellis rosati dulcari.

[a] Sed & ante venæ sectionem hic gargarismus imperandus. ℥. aquæ hord. ℔. 1. aqu. ros. & plantag ana ʒ.2. succi granatorum ʒ. 1. f. garg. Post sectionem vero venæ, ex lacte calido imperabitur.

[b] Vt qui fiunt ex decocto capitali & hiera vtraq;.

[c] Vel in decocto pulli, aut carnis vitulinæ.

[d] Quas anguinosus deglutire non potest.

Diamucum

Dianucũ & diamorõ initio dissoluãtur in duplo liquore adstringẽte, quales sunt supradicti succi. Decoctũ rosarũ plãtaginis sorborũ, cornorũ, mespilorũ & similiũ adstringentiũ, vel in aquis inde destillatis. Cõseruæ sunt cornorũ, sorborũ mespilorũ, mororũ immaturorũ, quarũ vncia in duplo liquore adstringẽte dissoluta reprimentẽ [a] *gargarismum efficit. Et hic quoq; laudatus reprimẽdo & leniẽdo.*

℞ [b] *succi expressi e cassia fistul. ℥ 1. decocti rosarum aut aquæ plantaginis ℥. 2. vel decocti sebesten. ℥. 2. aquæ e sorbis, cornis, aut mespilis distillatæ ℥. 4. misce pro gargarismo.*

Vt augetur morbus, ita repellentiũ [c] *modus minuẽdus, & augẽdus resoluẽtiũ. Itaq; plus mellis admiscemus, vtimurq; hydromelite, plus minusve diluto in quo rosæ* [d] *præbullierint syrupo rosato, syrupo etiã de papauere, vbi fluxio tenuior est. Vbi his remediis nihil proficimus, venæ sub lingua incidendæ sunt. Alii ex Archigene & Asclepiade venam frontis, & quæ ad angulũ oculi pertinet. Hippocr. libr. 3. de morbis venam quæ sub mammis est, in paracynanche, quæ leuior est angina, pertundit. Nonnulli venas ceruicis.*

Cel. Aurelianus cap. 4 lib 3. Acut. sanguinem trahere a locis sub mãmis cõstitutis, noxiũ esse atq; putridũ cõtra Hippocratẽ cõtẽdit. Ac noxiũ quidẽ, qđ plurima oporteat corpora diuidi, cũ neq; facile sub visum venæ possint deuenire Putridũ, quia vlla sine difficultate, profũdiore facto foramine, iusta sanguinis detractio e venis humeralib. approbatur.

a Quo vtuntur ineunte angina, præsertim æstiua.

b Vel ℞. decocti sebesten. ℥. 2. aquę e sorbis, aut cornę ℥. 4. f. garg.

c In quantitate, qualitate & vsu.

d Huius hæc erit componendi ratio. ℞. ros sic. M. ß. f. decoc. in tribus libris aquæ. In col ad ℔ 2. dissol mell. ℥. 3. vel ℥. 2. fiat hydromel.

Verum tutius est post vniuersalem vacuationem perseuerante malo cucurbitulas cum scarificatione adinitia cruicis adfigere, &c. Postea venas sub lingua, vel phlebotomo aperire, vel cultello scarificare.

Sanguisugæ iisdem locis, quibus cucurbitulæ affigi possunt, quæ vbi detractæ fuerint, cucurbitulæ inducuntur, perpetuo habita virium ratione.

De cinere hirundinum, humano stercore, canino, & aliis, quæ melli mixta, aut aliter præparata anginæ conueniunt, lege postremos lib. Galen. de simplicibus, vt de asellis & aliis remediis, commentarios secundum locos.

Lenies dolorem & asperitatem gutturis aqua, in qua mica panis albissimi coxerit. Aut [a] *panis ita coctus vehementer exprimatur, colluatur succus. Eodem modo e furfurum tritici, pinguium, cremore. Lac etiam per se, muccago semin. cydoniorum, lini, althææ, aut hic Sorani efficacissimus gargarismus.*

[a] Vel fiet cataplasma ex radicibus liliorum & althææ, caricis pinguibus cum butyro, farina lini, oleoque liliaceo,

℞. *glycyrrhizæ recenter rasæ & conquassatæ* ℥ 3. *mellis rosati* ℥. 1. *aquæ fontanæ* ℔. ß. *coquantur omnia ad crassitudinẽ, e colatura fiat gargarismus.*

Penidia quoque in lacte dissoluta, ptisanæ succus, hordeatum, lac amygdalarum dulcium similiter colluatur. Maturant.

℞ *ficuum pinguium* ℥. 3. *hyssopi P.* 1. *fiat decoctio ad dimidias, collatura colluatur.*

In periculo suffocationis.

Anginosi sæpissime periculo suffocationis la-

borant,

borant. Quod si periculum inde natum est, quia erupit tumor, & sanies in pulmones & cor defluxit, desperatio est, nisi summo a beneficio naturæ adiuuetur. Alioquin sæpe fit, vt cum nimis increuerit tumor, omnino intercipiat vias spirituales, b vbi certa mors est, nisi occurramus. Itaq; extremo malo extrema remedia tentanda sunt. Repetenda sectio venarum sublingua. Cucurbitula magna & cum c multa flamma initio cervicis affigenda est. Colum & thorax onere leuãda sunt, atque inungenda oleo de liliis, aut fœnugræco.

Caput bis attollendum est, vt probe sedeant. Aer frigidus introducendus est. Locus sit lucidus & perspiratus. Cucurbitulæ quoque in pulpa scapularum, sub mento, in mento, & maxilla. Aliis etiam in sutura coronali, & sub mammis coaptant. Rhazes etiam vesicante phœnigmo vtitur initio cervicis, tumque gargarismus acrioribus vtendum est, vt hydromelite, in quo pugillus hyssopi, aut origani coxerit, aut radix gentianæ, cucumeris agrestis iridis. Aut,

℞. seminis sinapi ʒ. 2. conquassentur, & in aceto acerrimo macerentur. Incorporentur cum modico melle. Deinde dissoluantur in ʒ. 2. mulsæ, ad gargarismum.

Quod si his artibus nihil proficimus, vtimur auxilio Asclepiadis. Vtendum est tum etiam omnibus feremedicamentis.

Hiante ore lingua deprimatur, cultet ligneus acutus indatur in guttur, vt tumor discutiatur. Tum

a Vt expectorato, aut alui profluuio, aut vrinæ purulentæ exclusione.

b Impeditur enim actio, per quam est vita.

c Vt maiorem attrahendi vim habeant vacui fuga.

prono capite sanies repurgetur. Vbi in faucibus manifestus tumor est, vellicãdus est unguibus aut ferro aperiendus.

Alii [a] *spongiæ partem ad magnitudinem auellanæ suspendunt e filo, & ita ab ægro deuorari iubent. Intumescit spongia, atque dum vi retrahitur, tumorem rumpit. Hoc alii bolo carnis salsæ semicocta ita suspenso & deuorato, tum vi retracto, molliuntur. Alioqui scarificandus locus est sub maxillis, sub mento, in collo, vitatis semper neruis & arteriis. Sic enim aliquando sanies effluit. Alioqui cucurbitulæ scarificatis locis apponendæ sunt.*

E nido hirundinis in aqua decocto, aut oleo communi, vel chamæmelino emplastrum faciunt, quod inducunt collo. Alii e stercore humano recenti. Quidam, quod tolerabilius est, e lanæ succida insuccata in oleo communi, oleo liliorum, chamæmeli, aut simili, quorum consilium est, vt foras materiam euocent.

[a] Nonnulli etiam panis cruſtam deuorandam præbent.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Anginæ species quatuor a Paulo constituuntur, quibus quintam etiam recentiores addiderunt. Omnibus communis est inflammatio aliquando cum tumore, deglutiendi difficultas, impedita respiratio, dolor circa laryngem & œsophagum. Differunt parte affecta. Fiunt enim in musculis vel colli, vel gutturis, vel vuæ συνάγχη in musculis pharyngis: παραμυνάγχη in musculis faucium externis; μυνάγχη in musculis internis laryngis παραμυνάγχη, in externis. Quin-

Paul. Aegin. cap. 27. lib. 3. statim in initio.

Anginis omnibus quid commune.

nis. Quinta ne luxatis vertebris ad anteriora. In qua locus cauus apparet cum dolore, musculorum circumiacentium tumor, respiratio difficilis, hiatus oris, lingua exerta, & a sua radice mota, solaque veteribus. κυνάγχη dicebatur, vt scribit Aetius. Periculosissima omnium, & quæ eodem die iugulat, si neque in faucibus, neque in ceruice tumor aut rubor apparet, si dolor vehemens, violenta inspiratio, cibi & potus refluxus per nares, & similia ab Hippocrate scripta in Prognosticis. Distinguitur a peripneumonia & pleuritide, quia dolor in gutture maximus cum angustia, nullus in thorace. Vbi pulsus magnus & vndosus, peripneumonia: durus & tensus, conuulsio metuenda est. Imminente suffocatione paucus & ratus: agentibus animum, creber & inæqualis apparet. Cuidam in musculis dextræ partis laryngis cum orta esset inflammatio, neque appareret, sed tactu duntaxat externo dolorem præ se ferret, mors subita tribus horis a missione sanguinis consequuta est. Alius iussit sibi gurgulionis finem amputari absente Medico, cum inde suffocaretur, & seruatus est. Quod mirum certe videri non debet. Nam & Antonius Beniuenius medicus eruditissimus de Nicolao Rota angina laborante idem ferme commemorat. Hic cum opportunis præsidiis nihil leuatus esset, & arescente corpore, pallente facie ac vertebris oculis spes salutis adeptam foret omnis, ne ęger Deo & naturę incuratus dimitteretur, ad insolitum, vtile tamen, auxilium visum est confugere. Locum iussit altioribus plagis sub ipsis maxillis ac etiam supra collum scarificari, ex quo cum sanies multa prorupisset, adeo morbus sedatus est, vt faucibus ipsis spiritum simul & cibum capientibus, facilis dein ad bonam valetudinę ęgro ipsi data sit regressio. Post febrem repente inuadens, & non apparens, lethalis,

Aet. serm. 4. Tetrab. 2. cap. 47. Hippo. lib. 3. Prognost. sen. 16. & seq.

Anginosorum diuersus histor.

Si ad pulmonem conuertitur, septem diebus interimit.

Hipp. aphor. 10. lib. 5.

Remedia sunt sanguinis missio e cephalica dextra, repellentia intro sumpta, gargarismata, sectio venarum sub lingua: clysteres ad reuulsionem, inunctiones, vnguenta, syrupi, potiones, lohot. Mulier quædam superstitiose butyrum mense Maio asseruabat, & colligebat tribus diebus rogationum, viris e lacte vaccæ, quæ marem peperisset, mulieribus, quæ fœminam. Vrgente malo inungebat collo, ceruici partibus vicinis, carpo plurimum fricando. Atq; hac ratione non paucos sanitati restituit. Datur diacodyon, vbi somnus conciliandus, & tenuis fluxio. Vbi educendum, magis cum melle. Potest addi glycyrrhiza, interdum sapa, & mel.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXIII.

Gal. lib. 13. Method.

ANgina, Græcis *συνάγχη* affectio dicta, musculorum gutturis internorũ, seu faucium est inflammatio, in qua nullo existente in thorace, vel pulmone vitio, difficilis redditur spiratio. Anginæ species ex differentiis symptomatum, partium laborãtium natura causæ duplicis distinctione, periculo maiori aut minori petitas, videre est apud Hippocratem sent. 16 17 & sequentibus lib. 3. Prognostic. & apud Gal. cap. lib. 4. de loc. mal. affect. & comment. in apho 34. lib. 4.

Anginæ curatio.

Acutissimus est hic morbus, primo, secundo, tertio interdum die iugulans, ob inter-

ceptam

ceptam respirationem. Quocirca quum primum respirationis & deglutionis difficultas obrepit, venę sectio in cubito, subducta prius blando clystere aluo, præsentaneum est remedium. Verum sanguis non subito ac semel, sed pluribus interpositis vicibus, euacuandus, ne cumulata, semelque facta vacuatione, anima ægro deficiente, suffocationis periculum superueniat, dum materia in affectam partem collectim prorumpit. Altero a venæ sectione die lenis purgatio exhibeatur, quam si sumere æger nequierit, acrior clyster iniicietur. Mox fluxio si penitus constiterit, vena sub lingua pertundatur. *Paul. Aegin. cap. 27. lib. 3.*

Quinetiam in ipso anginæ principio, vt & inflammationum reliquarum, inducatur affluentis humoris repulsio. Hæc perficitur repellentibus, nō foris adhibitis, si quidem materia intro regerenda, non est, sed ore tantum contētis gargarismis, quales ab Hollerio parantur multi. Hic omnium instar esse potest

℞. agrim. & plantagin. ana M. 1 granor berber cortic. mal. granat. semin. acetos. & portulac. ana ʒ. 2. ros rub. hord. integr. ana p. 1. passularum non mundatar ʒ ß. f. decoct. & colatura ab ℔ß. in qua dissol. diamor. dianuc. & succi granat. ana ʒ. 1. ß.

Huius partē ore cōtinebit æger ad leuiorē gargarizatū. Vehementior enim partes affectas mouet, quib incalescētib. augetur fluxio

Vigente, aut inclinante morbo & laryng impactam materiam cōcoquere. & dissipare

oportebit. Itaque ad gargarismum parabitur decoctum ex maturantibus & discutientibus, vt ex beton. hyssop. origan. floribus chamæm. melilot. seminib. lini, fœnugr. cum glycyrrhiz. & passul. mund. in quo dissoluetur mellis rosacei, aut syr. ros. quantitas proportioni decocti respondens. Extrinsecus vero eiusdem applicabitur cataplasma.

℞. sem. lini, fœnugr. ana ʒ. ß. coq. in hydrom. adde ol. amygdal. dulc. & dialthææ q. s. f. cataplasma.

Fit etiam emplastrum e medulla cassiæ cum oleo communi, vel chamæm. adiecta portione dialthææ, vel emplastri de mucaginibus vel de meliloto. Vel denique vsui erit topicum ex stercore canino albo medicamentum Musæ, quo fortius nullum nouisse se, neque in angina neque in magna tonsillarum inflammatione, aut iis quibus ex glandulis suffocationis periculum immineret, Galenus ingenue professus est.

Gal. par. 4. cap. 2. lib. 6. de comp. phar. κατὰ τόπους & cap. 19. li. 10. de simplici. medic. facult.

De [a] Tussi. CAP. 24.

TVssis causa sola [b] *intemperies, partium* [c] *consensus, vt lumbricis, vel humore acri, stomachum infestantibus, & quod sæpe fit, a cerebro defluxio, alias calida, alias frigida, tum etiam humor in pulmonibus conceptus, alias crassus, alias tenuis*

a Ex suffiatione vehementissima, quæ spiritus multos celerrime foras erũpit, ad exclusionẽ materiæ quæ pulmones lacessit, & vias intercepit. b Frigida scilicet. Gal. comm. 1. in li. 1. Epid. sent. 12. c Vt hepatis & ventriculi, vel etiam aliarum affectionum metastasis & translatio symptomatica, vt in pleuritide, & hydrope.

tenuis, interim viscidus, nonnunquam etiam asperitas [a] arteriæ. Vt recte cures, causa cognoscenda est.

Intemperies, [b] frigida, quod sæpe fit, hieme [c] rigente, domicilium calidum, animæ retentio vini [d] dulcis & calidi potus, partium pectoralium munitio ex linteis calentibus, [e] pedum calor & capitis, sufficienti remedio esse possunt.

Defluxio tenuis, maxime si copiosior est, retinenda est incrassantibus, multo magis si acris est. Id quod intelliges ex oculorum & faciei rubore, titillatione, aut etiam mordicatione oris interioris, sapore, vrinis multum coloratis, tum etiam antecedentibus causis. Hæc enim tussis, etiamsi initio leuis est, [f] tabem denuntiat.

Itaque statim initio medicamentis vtendum est, quæ inspissent & obtundant materiã. Conueniunt itaque aqua hordei, syrupus violatus, de papauere, mucag. psyllii, se. cydoniorum, decoctum papauerum, adiecta sapa, vt & somnum concilies, & fluxionem incrassatam cohibeas, nec attenues. Melitismis plurimum vtuntur medici in tussi, quibus tamen abstinendum est, vbi fluxio est tenuis. Mel enim attenuat. Sed loco mellis vti oportet vocato melle passulato ficato, quod syræum nonnulli vocant succo glycyrrhizæ, aut prunorum. Hæc autem ita comparabis Passulas, ficus, prunas, iuiubas, sebesten, horum aliquot in aqua coques ad putrilaginem, tum vehementi expressione percolabis, & iterum coques ad mellis crassitudinem.

a Quæ siccæ tussis causa vna existit.

b Cuius signũ est tussis leuiter irritans, quæ tacendo cesset, fiatque a spiritu, non a maligna destillatione.

c Tempestate præsertim Aquilonia repente oborta

d Ex lib. 3 dedicta in morb acut.

e Nam venarum, quæ ad pedes feruntur, continuitate calor superiores petit partes.

f Quæcunque enim destillationes a capite tussiculosos & raucos homines reddunt, nisi tẽpore conquieuerint, alteram faciunt tabis differẽtiam.

Hic etiam vtimur mucagine gummi tragacanthi, gummi arabici extracta in aqua rosarum, & incorporata in aliquo succorum prædictorum. Vt gratia exempli.

℞. *mucag. gummi tragacanthi extractæ in aqua rosarum.* ʒ. 6. *incorporentur in mellis passulati, succi glycyrrhizæ aut similis* ʒ. 1. ß. *Quod si vigilia vrgent, & dolor maior est, misce pilularum de cynoglosso* ʒ. 2. *& affunde aliquid syrupi de papauere, violati, aut rosati. Finge pilulas pondo vnius scrupuli, quas contineat*[a] *in ore. Atque vbi maior fluxio est, secta*[b] *cephalica diuertenda erit. Deinde etiam purgatione e cassia fistula, manna, aut penidiis admixtis. Vt,*

℞. *cassiæ* ʒ 1 *penidiorū* ʒ. 6. *dissoluantur in aqua hordei passularum decocto, aut glycyrrhizæ. Sæpe vtendum est hordeato cum saccharo violato. Partes quoq; colli et thoracis si incaluerint, illinēdæ.*

℞. *ol. viol.* ʒ 2 *mucag. sem. psyllii extractæ in aqua vngulæ caballinæ* ʒ. 1 *ceræ lotæ in aqua viol. quantum suff. fiat linimentum.*

Nimis vrgente malo, cauetetiis etiam vtendum est, cum in sincipite, tum etiā in ceruice & scapulis. Multa repetenda ex capite de Catarrho.

In materia frigida hic neque phlebotomia, neque purgatione vtendum est nisi corpus[c] *admodum plenum sit, tunc que cassia, addita terebinthinæ, vt sint cassiæ drach. 6. tereb inthinæ drach. 3 fiat bolus cum saccharo, vel dissoluentur in ficuum decocto, vel simili.*

Possimus

a Item ad sistendum serum catarrhū hoc poterit commode præscribi. ℞. syrup. rosar. delicatis cū quadrupla infusione ros. ʒ. ß. pilul. de cynoglosso gra. 4. aut 5. excipiatur cochleare vnum ante horam somni.

b Venæ sectio & ad catarrhi generationē prohibendā, & ad fluentis materiæ auersionem confert.

c Et ea cacochymiæ plethora per oppressionem diaphragmatis, atque pulmonū, morbum augeat.

Possumus quoque vti [a] *agarico, in de pilulis formatis cum rhab. cum pul. hieræ picræ, hieræ diacoloc cum elephang. pil. aut etiam fortioribus.*

Sed melius fuerit vti prius [b] *melicrato, in quo vel hyssopum, vel thymum, vel marrubiũ, aut aliquid tale incoxeris. Alioqui vti* [c] *syrup. capil. ven. de hyssopo, de marrubio & similibus. iam purgato corpore incidendum detergendum, siccandum. Sed in desiccantibus cautio est, vt ne nimium calfaciant, qualia sunt acria, diuretica, inimicissima* [d] *expuitionibus ethorace. Nec statim initio vtendum est, maxime si materia crassa, aut viscida est. Præterea vtimur semine apii, vrticæ, nasturtii, scyllæ, erisimi, raphani, fœniculi, & torrefiunt, atque in pulverem rediguntur, tum horum ʒ. 2. commiscentur ʒ. 6. mellis despumati.*

Laudant, vt per interualla bis aut ter in hebdomada mithrydatium aut theriacã ad magnitudinem auellanæ ex vino albo exhibeatur.

Ambarum ex conuenienti decocto datum, vt pote passul. mund. aut simil. tussis a tenacior. materia inueteratæ præstantissimum erit remedium.

Animaduertendum quoque hoc loco liquidioribus potius vtendum esse, quam crassis & solidis medicamentis, vbi repurgandi consilium est. Contra vero solidis, vbi coquendum. Deinde etiam non vtendum esse viscosis, nisi habeant [e] *aliquid detersionis, vbi exasperata arteria est. Conueniunt*

[a] Vt ℞. agarici troch. thei electi, hieræ picræ, an. ℈. 1. malaxentur aqua hyssopi infusionis agarici f pilulæ.

[b] Vt ℞. hyssop. orig. ana M. ß. coquatur in tribus lib. aquæ fontanæ, in colatura ad lib 2. dissolue mellis ℥. 3. f melicratum.

[c] Vel ℞. oxymel. simplic. syrup. capil. ven. & de hyssop. an ℥. 1. dissolue in decoct. passularũ & glycyrrhizæ, f. iulepus.

[d] Itaq; hic poterit syrup. præscribi ℞. pruna damas & iuiubas ana num. 14. passul. mũd. ℥ 1. ß. ficus ping. dactylos an. num. 3. bechii, scabiosæ an. M. ß. hyssop. 1. glycyrrhizæ ras. ʒ. 6. f. decoctio, in colatura ad ℔. 1. dissolue sacchar. albiss. quart. 1 ele[illegible] diaireos simplici ℥. 2. vel ℥. 3. f. syr. [e] Ne faciãt homines pneumaticos.

viscosa sine mordicatione, quale est tragacanthum, gummi arabicum, oui luteum sorbile, butyrum, mucago sem. cydoniorum, lac per se, mel passulatum, succus iuiubarum, sicuum, dactylorum veterũ, non recẽtium (recentes enim exasperant) hordeatum, lac amygdal. dulcium, penidia, saccharum violarum, alphenia ex dulci oleo, medulla Articaulis vulgo dicti cum butyro, pinenol, amygdal. cum butyr. Vbi coquendum est, aliquid croci, thuris, myrrhæ & eorum quæ leniunt, medicamentis adiicendum est, vt semen irionis, vrticæ. Detergent mel & saccharum. Desiccant aromata, sed non nisi liquore aliquo dilnta, imperanda sunt.

Plura remedia capite de asthmate & pleuritide.

Suffumigia initio quidem, si modica fluxio est, nec est capitis plenitudo. In fine vero, roborando capiti & thoraci.

Senes tussiculosi, ex 3. de victus ratione in morbis acutis, potu vini dulcis tepido, butyro recenti, addito saccharo, dulcoramẽtis, condimentis, atque interim decocto [a] caulium, leuibusque remediis curandi sunt.

[a] Præsertim rubrorum, in quo saccharũ sit dissolutũ.

Narcoticis aliquãdo vtimur, vbi tussis molestior est, & perpetuæ fere vigiliæ. Illicitur ergo syrupo de papauere cum decocto palmularum, aut pilula de cynoglosso, pondere ℈ ß. Aut his.

℞. Spicæ celticæ ℈. 1. cinnamomi ℈. 2. croci gr. 8. castorei gr. 6. opii in sapa macerati gr. 4. Omnia excipiantur melle fiantque paruæ pilulæ pondo. ℈. 1. teneat in ore.

Tutior

Tutior est usus narcoticorum iam purgato corpore, & thorace non ita pleno. Vehementer commendant sirupum myrtillorum sedandæ tussi. Calidæ quidem, cum iulepo rosato, frigidæ, cum decocto passularum aromatizato modica spica.

Adhæc voci læsæ a frigido diaireos Salomonis, a calido diapenidion & diatragacanthum frigidum cum sirupo violaceo utiliter accommodatur.

Optimum contra tussim siccam, exasperatam arteriam, & raucedinem ista est electarium.

℞. penidiarum succi glycyr hiz. an. ʒ. 1. amygdal. purgatar. nucleor. pini passul. enucleat. tragacant. ana ʒ. 1. rhodomel. q. s. f. electar. Datur ad ʒ. 3

Comparatur etiam antidotum, quod ad tussim ita confert, ut unica potione liberet agrotantem. Quale est. ℞. castorei, ana ʒ 4 succi baccar. lauri, cinamo spicæ succi mandragoræ, cardamomi ana ʒ 2. croci, cassiæ lign. daue. ana ʒ. 1. ß costi, myrrhæ galbani, piperis alb ana ʒ 1. mellis q. s. Dato ad magnitudinem castaneæ cum tepida. Idem pleuriticos & empiricos maxime iuuat.

Diapente asthmaticis, tussientibus, & omnibus affectionibus pectoris & pulmonis instituitur.

℞ styrac. optim. bdellii, tragacanthæ, galbani, opii ana ʒ. 6. olei nardini q. s. detur in modum auellanæ. Sed & ad siccam tussim sequens formula multum proderit.

℞ radic. pulegii ʒ. 1. apii virid. M. 1. infundãtur hor. 24. in mellis optim. ℔. 1. aceti ℔. ß. coquãtur lento igne ad crassitudinẽ, dein linteolo transf-

fundes. Dabis cochlear vnum, vel duo, per se, vel cum decocto passul. mundat. Idem e decocto fœnugr. sæpius loti, & reiecta aqua, addito melle subquadruplo, vel inde facto syrupo.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Tussis qui exitetur.

Vt in sternutatione cerebrum, in vomitu ventriculus quod noxium est, cõcitato quodam naturæ impetu expellere conantur, ita in tussi, partes thoracis simul insurgunt, concutiunturque musculi, vt vel quæ carni suæ molesta sunt, in pulmonum arterias expellant, vel quę in asperam arteria præter naturam continentur, foras eiiciant, non per contractionem, sed confertim emisso per eius interiores ductus plurimo spiritu, haud secus ac si quis, quæ in fistulæ cauitate hęrent, efflatione vehementi expurgare velit.

Tussis causa multiplex.

Causa est, vel humor, vel corpusculum aliquod, vel inęqualitas ab intemperie liberũ spirituum exitum prohibens, vel compressio diaphragmatis a tumore. Humor est aliquando viscidus & lentus, siue sit infarctus pulmonibus, meatus expirationis & inspirationis opplens, siue defluat a capite in asperam arteriam, vt in catarrho, pituita, siue e thorace educatur. Aliquando vero tenuis defluxio substantiæ, quę cum a spiritu comprehendi non possit, sæpius repetitur tussis, vt cum serosa humiditas in hydrope, & tenuis quædam materia, aut sanies in pulmonum inflammatione (præsertim in principio) vel pleuritide, vel tabe resudat in asperam arteriam. Potest in meatu illius panis aut potus portiuncula, aliqua illapsa contineri, vel tubereculum, vel vlcus, vel cum defluxio diutius restiterit, in pulmonibus crassior reddi, & quasi la-

pidescere

pidescere, vt expurgari non possit, vel vt in gibbosis, tuberculum in spina, quod si non ita durum sit, aliquid desudet in arteriam. Potest nasci, materia e cerebro in spinam delapsa per tussim, aut inde augeri. Intemperies vel frigida est, quæ sola interdum, si leuis fuerit, spiritus cohibitione, ore & naribus clausis supprimitur, vel sicca, vt in hecticis, aut cum columella exesa est, vel diuisa. Opprimitur diaphragma tumore, vt hepatis, in eiusdem inflammatione, quam sequitur tussicula, vel tussis sicca, quæ in scirrho non ita apparet, forsasse quia nulla fit resudatio. Cognoscitur tensione aç duritie hypochondriorum, & signis ex recrementis.

Gal. cõment 2. in libr. 6. Epidem sent. 24.

Tollenda causa per contraria. Remedia sunt, sputum prouocantia, inspissantia, attenuantia, detergentia, pilulæ, syrupi, lohot, vel eclegmata, bechica, tabellæ, trochisci, narcotica, suffumigia. Sedin his, quæ sistendis fluxionibus e capite in asperam arteriam & stomachum imperantur, videndum ne tam naribus hauriantur, quam ore. Non enim viam naturalem, qua diuerti debent, præcludere oportet, aut adstringere, sed qua descendunt, per palatum nimirum, nisi maior noxa suppressa, quam præcedente materia metuatur.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXIIII.

Ferinas e capite in pectus & pulmones destillationes sæpe sequitur tussis, nonnunquam aliquam intemperiem. Calidam quidem, vt in febribus, frigidam, vt Aquilonia

Paul. Aeg. c. 28. lib. 3.

tempestate, aque magis est tecca. Aliis quoque morbis, quibus concidit, tussis symptoma efficitur, vt pleuritidi, hepatidi, tabi. Si a simplici sit intemperie, facile suo contrario oppugnatur.

Tussis curatio.

Si coniunctam habeat materiam, vti frequentius habet, ea fluere parata conuenienter apparabitur, crassa & frigida tenuantibus, incidentibus & tergentibus lenta, calida frigidis atque incrassantibus, mox purgabitur, vt in capite de catarrho. Quibus autem præsidiis concepta pulmonibus materia expui facilis reddi possit, in pleuritide dicetur.

De [a] Asthmate. CAP. 25.

Asthma, [b] *suspirium Latinis, a pituita* [c] *crassa & viscida, inclusa* [d] *bronchiis pulmonis. Vnde anhelitus molestissimus, magisq;* [e] *iacentibus quam sedentibus. Affectus* [f] *senibus familiaris, & iis, qui metalla,* [g] *hydrargyrum, & arrhenicũ & alii eius modi tractant. Hieme magis, etiam extrema, & phlegmatica conditione excitari solet.*

Curatio.

a Pathemate primigenio febris expertę, non symptomate aut a pulmonis tuberculo aut etiam a labefactata vi motrice in cerebro & ceruicalibus neruis. b Adest enim summa spirandi difficultas, vt nõ nisi erecto corpore spirent. c Quæ vel localem in cerebro habuit generationem vel e cerebro defluxit. d Quibus aer recipitur & fuligo excluditur. e Propter pulmonum compressionem. f Non enim senes firmã habent latera ad materiæ, cuius fit συναθροισμὸς, exclusionem, quia cerebro sunt humidiore, excrementitio ficciore temperamento, & pulmones in his infirmiore caloro languent. g Quod venenata metallorum aufert pulmones & vim cerebri motricem, atque ceruicalium neruorum resoluat.

Curatio.

[a] *Superiore cœnaculo, loco* [b] *lucido, & calore* [c] *pluſquam temperato, altioribus,* [d] *mollibuſque ſtragulis, capite & thorace ſubleuato, multo etiam magis, cum dormiunt, collocare oportet.*

Frugalis [e] *vita, potus* [f] *vini tenuis, & veteris* [g] *dulciuſculi, mellita* [h] *alimenta, vel condita* [i] *iis rebus, quæ leniunt, incidunt,* [k] *tergent citra manifeſtum calorem. Iam liberalior potus eſſe debet, cum repurgandi conſilium eſt. Omnino abſtinendum frigidis, adſtringentibus, minuſq; calfacientibus.*

Vitanda aſthmaticis, ex com 3 lib. 6. Epid. acria vt allium, dyſtepta, vt bubula, ouilla, ſuilla, omnis denique cacochymia, vt & ea, quæ tenſionem facere ſunt nata, qualia ſtatuoſa. Nec minus fugienda animi perturbationes, motus vehemens, clamor, ira, & ſimilia. Phlebotomia concedi poteſt ætatibus mediis, ſi nihil eſt in ſcopis vniuerſalibus mittendi ſanguinis, quod repugnet.

Si vehemens malum eſt, ſi ſuppreſſi menſes aut hæmorrhoides, alioqui inedia, aut vita parciſſima aliquot diebus imperanda eſt, & clyſterum frequens vſus vtiliſſimus. Leuiter mollienda aluus eſt.

Materia in thorace concepta, incidenda abſtergenda, [l] *diluenda, repurganda cum pharmacis ca-*

[a] Ad vitandum rheumatiſmum.
[b] Vt foco luculento, aere tenui, non caliginoſo.
[c] Ad mundificandam materiam frigidam, quæ cotumaciter bronchiis pulmonis adhæreſcit.
[d] Vt reſidendo dubet non iaceat.
[e] Qua deducitur altera parte cibi aſſueti, ſimplicis & eu. hymi.
[f] Neque craſſi, neque auſteri, nam tale meatus intercipit.
[g] Id enim pulmones recte bit male affectos, alas pulmonum explicabit, materiamque præparabit.
[b] Modo biliоſus non ſit & ſitibundus.
[i] Cuiuſmodi ex butyro, medulla, ſæpa
[k] Vt iuſcula ex hyſſop thymo, ſatureia.
[l] Vt ex facili expectoretur.

harticus, tum iis, quæ sputa ducunt. [a] *Materia repurgata, desiccantibus vtendum est. Roborandæ sunt partes. Peregrinatio, nauigatio* [b] *in mari, vectatio e curru, aer maritimus, alia quoq; eiusmodi, quæ calfaciunt & siccant, sunt præcipienda Clysteres primum molles sint, ex remollientium decocto cum cassiæ ʒ. 6. in ea dissolutis. Aliqua vero ex parte præparata & purgata materia dissoluemus semunciam diaphœnici. ʒ ʒ. hieræ diacolocyn. ʒ. 6. benedictæ, in pectorali decoctione.*

Leuter aluum remollies ʒ. 1. cassiæ, & ʒ. ß. penidiorum dissolutis in hac decoctione.

℞ *glycyrrhizæ passul. enucleatarũ ana ʒ. 3 iuiubarum, sebesten, ana N. 6. florum anthos & borraginis an. P. 1. spicæ ʒ. 1. f. decoct. In col. dissol. &c. Et cassiæ, penidiorum & cæt. Laudatur melicratum hoc modo paratum.*

℞. *fœnugræci M. 1. hyssopi P. 2. ficus N. 6. Fiat decoct. ad ℔. ß. In col. dissolue mellis crudi ʒ. 4. Parari quoq; poterit syrupus ex succo radicum enulæ camp. hyssop aq. vngu caballinæ, et scabiosæ, vel ex herbarum succo extracto, aquis additis, & melle albo.*

Laudatur quoque ius galli decrepiti, tum quia morbo conuenit, tum etiam quia ventrem leuiter subducit.

Oribasius hoc modo incoquit. Gallum rufum & decrepitum infarcit sale, cum incoquit enim porro, anetho multo, & oleo. Loco olei butyro vtitor aut oleo pingui. Potest & concoqui cum palypo-

duo,

[a] Ad hanc cõferet oxymel simplex Gal. vel hyssopo conditum melicratum, syrupus de hyssopo, de prassio, syrup. capil vener. violat. vt ℨ. syrup. violac. de hyssop. oxymel. simpl. an. ʒ 1. Misceantur. Vtatur loco lohoc.

[b] Vt sine spirandi difficultate moueatur corpus. Vide tamen ne tabidus sit æger. Nauigatio enim vomitũ inducit, qui πτερυγώδη, (id est, ei, cui extant atque eminent scapulæ retrorsũ in modũ alatũ excarnes, cuiusmodi sunt homines tabi obnoxii) pernicioſus perhibetur.

dio. semine carthami, cumino, aniso, hyssopo thymo, satureia, & aliis eiusmodi. Decoctio quoq; poterit dulcorari melle albo, aut saccharo. Per intervalla quoq; fortioribus purgationibus utendū est, vt pil. fætis ex pul. hierę picrę, & agarici trochis. an. ℈. 2. aut pilulis elephanginis, mastichinis, de hiera, assaieret, coccijs, & similibus. Massa earum pilularum ℈. 2. cum 2. ℈ agarici, ex oxymelite scyllitico formentur in pilulas.

Pulueris quoq; hierę diacal. ℈ 1. agarici trochiscati ʒ. ß. coniungitur ex syrupe de hyssopo. Alioqui,

℞. catholici ʒ. 6. diaphœn. ß 2 cum infusione ℈. 1. agarici. modico spicę, & hydromelite sufficientia, fiat potus

Iam bene purgato corpore, thorax repurgandus est, cui rei materia conuenit ex lenientibus, incidentibus, detergentibus, postremo etiam siccantibus. In viscida enim materia & crassa tenuare & adstringere, in tumoribus tenuia siccare expedit.

Passulę, ficus, sebesten, iuubę, glycyrrhizę, penidia, saccharum, alphenia, semen althęę, lini et similia leniunt.

Incidunt vero & tergẽt aristolochiæ radix, gentianę, enulę, centaurij, sem. melanthij scyllę, irioneis, urticę, bombacis, origanum, thymum, satureia, calaminthij, pulegium, brassica, absinthium, abrotonum, hyssopus, allium, porrum, piper, castoreum, gutta ammoniaci, serapium, & a proprietate, asselli, vermes sérici, pulmo vulpis & erinacij, hircus

lacertæ, vermes subiecti vrticu, interiora oculi Chelidonij cremata, et in puluerem redacta, guaiacum quoque, siue lignum sanctum manifesta ratione hic conuenit.

Desiccant sulphur viuum, & arsenicum rubrum.

His autem sic vti oportet. Nam e radicibus, herbis, seminibus decoctis melicratum parari debet, deinde reliquorum, quæ e proprietate iuuant, in puluerem redactorum ℈. 2. plus, minusve, melicrati vnciæ inspergi debent.

Alioqui ex aliis succus expressus melli commiscetur, aut horum puluerum ʒ 2 mellis ʒ. 2 commiscentur, quale hoc erit.

℞. hyssopi M. 1 ficus 6. fiat decoctio ad ℔. ß. in qua dissol. mellis ʒ. 3 aut 4. aut 2. fiat melicratum, cui inspergе pulueris facti e pulmone vulpis ʒ 3. pro duabus dosibus. Aliud.

℞ pulu. gentianæ, enulæ, alypta moschatæ, diaireos ʒ. 2. mellis quantum sufficit.

Optimum est vti melle scyliitico per se, aut cum decoctione pectorali, melicrato hyssopi, aut simili.

Per interualla quoque theriacæ aut mithridatii ʒ. 1. per se aut cum modico aquæ scabiosæ, vngulæ caballinæ, vino albo tenui, veteri, plurimum conuenit.

℞. styracis pinguis, terebinthinæ ana ℈ 4 spicæ ℈ 1. cũ melle despumato fiat electarium. Sed interim dum hæc fiunt, thorax fricandus est, atq; in

vngenau

ungendus oleo amygdalarum dulcium, chamæmelino, anethino, de keiri, iasmino, de lilio, laurino, irino, costino, de spica ordine ducto a leuioribus. Aut poterit ex his linimentum fieri cum æquali parte mucaginis seminis lini, althææ, fœnugræci & ceræ quantum sufficit. Gratia exempli.

℞. ol. iasmini ℥. 1. ß mucag. seminis althææ ℥. 1. mucag. sem. fœnugræ, extractæ in aqua scabiosæ ℥. ß. cũ cer. quantitati sufficient. Fiat linimentum pro thorace. Post vnctionem lana molli, gossipio, aut lana sordida thorax contegendus est.

In periculo suffocationis, & nimis oppresso spiritu, cucurbitulæ scapulis affigendæ & cruribus. Dandaq;, vt ore contineat, aquæ hordei ℥. 3. sacchari ʒ. 1. croci Gr. 4.

℞. oxymelitis ℥. 2. salis ammo. ℈. 1. croci Gr. 3.

℞. salis ammoniaci, sem. nasturtii, pulmonis vulpis an. ℥. 1. croci Gr. 4. dissol. in iulepi violati ℥. 4. pro duabus dosibus.

Tumq; frictiones & vincula extremitatum conueniunt, & ea quæ in angina iam dicta sunt.

Desiccandum iam bene purgato corpore et thorace hoc modo.

℞. styracis, mastichis, terebinthinæ, arsenici rubri an. ℈. 4. incorporentur in vitello oui. Deinde cum hoc medicamento frustula ligni iuniperi illinantur, postea siccentur, ex siccatis fiat suffumigium, quod per tubulum ore excipiat. Similiter fiat ex sulphuris viui & arsenici rubri pari pondere.

In debilioribus arsenico abstinendum est, vte

murque solo sulphure incorporato in terebinthina, styrace, mastiche.

Iam bene procedente morbo, cucurbitulis sub mammis, sed breui mora vtendum est, vt tantum attrahant, non etiam discutiant.

Similiter dropaces, sinapismi, phœnigmi, exulcerantia, thoraci aptanda sunt.

Extremū est cauterium in medio pectore. Crudelius est auxilium vstionis, quod ab Aetio describitur, c. 57. Sermonis quart. Tetrabibl. 2.

In vigiliis dabis ʒ. ß. philonii, quod etiam anhelitum iuuabit.

In sitivehementi, aqua hordei, cum saccharo, vtendum item iulepo violato. glycyrrhizæ succo, sed ore contineatur tantum, non etiam deglutiatur.

Adhæc in abscessu triticea farina in marrubii decocto coquitur, & inde pectus fouetur salutari asthmatici auxilio. Et illud quoq; parabitur.

℞. scabiosæ M. 1. iuiubar, ficuum, dactyl. ana N. 6. glycyrrhiz. ʒ. 2. bull. in aqua ß. in colatura dissolue mell. optimi ʒ. 2. penidia. ʒ. 1. oxymel. simpl. ʒ. 1. ß.

℞. diaireos Salomonis ʒ. 2 incorporentur in ʒ 2. butyr. loti cum aqua scabios. cardui, &c.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Asthma, difficultas respirationis qualis iis, qui diu cucurrerunt. Ex quo ἀσθμαίνειν, anhelare, quod a cursu, & vehementi exercitio commouetur.

Angustia

Anguitia quoque fit peripneumonicis, suppuratis & Pleuriticis, sed cum febre. Hic autem eam spirandi difficultatē, quæ cum respiratione densa, & sine febre est, intelligimus. Cuius causa licet in multis præsens semper adsit, grauius tamen spirant commota materia, vt & in pleuritide. Duo habet perpetuo symptomata, & signa, quibus facile ab omnibus vel solo intuitu internosci potest, angustiam seu arctationem partium thoracis, quam ægri sensu manifesto deprehendunt.

Alexand. duo perpetua symptomata.

ὀρθόπνοιαν, id est, rectam spirationem, quod ægri non nisi recta ceruice spirare queant. Cum enim aspera arteria a gutture in pulmonem porrecta, ibi scindatur in multas propagines, per quas spiritus diffluit, si thorax cum collo curuetur, meatus comprimi necesse est, ac spiritum magis intercipi, vnde capite & thorace subleuato stare coguntur.

Asthmatis causæ duæ vulgo statuuntur.

Causam duplicem quidam constituunt, crassum & viscosum humorem, non in leuibus, sed asperis arteriis, quæ sunt respirationis instrumenta, vnde fit obstructio sufficientem effationem & inspirationem prohibens, quæ facit vt parua sit, densa & velox respiratio. Velocitate enim, & densitate compensare nititur natura, quod deest ad refrigerationem cordis, aut excrementorum fuliginosorum excretionem, ob paucitatem aeris ingredientis, & exspirationis. Altera causa est tuberculum aliquod crudum in pulmonibus genitum. Causam tamen huius symptomatis, siue morbum ipsum, non semper in fistulis aut cauitatibus pulmonis consistere, experientia constat. Anno 1549 mense Septemb. Monachus quidā in Collegio d' Arras breui asthmate interiit. Corpore dissecto abscessus repertus est in vena arteriosa, et sine pari, integris omnino

Asthmatis causam nō semper in pulmonum cauitatibus consistere.

pulmonibus. In quodam (nomine Britio) asthmate mortuo in via Calendæ, pulmo, tamquam spongia, imbutus multo humore pituitoso inuentus est Fit & a resiccatione, vt in aurificibus, chymistis, fabris ferrariis, & similibus. Quibus addi possunt, inunctiones & remedia a morbo Gallico. Rhazes libro quarto Continétis adiecit pectus strictum, & paruum pulmonem. Qui naturalem constitutionem habet, iugiter (inquit) fit asthmaticus. Hipp. vero Aph. 46 lib. 6. fieri significat aliquando a tuberculo nato in spina, vt in gibbis, Quod si magnum est, & durum, siue crudum, asthma facit, si non ita durum, & aliquid desudat in arteriam, tussim. Aliquando etiam suppuratur, & interimit. Si fuerit in collo, asperam arteriam contrahit, in dorso, pulmonem & vicina corpora, sub septo, renes & lumbos, vrinam quoque intercipit. Huiusmodi tuberculorum materia potest cieri e cerebro in spinam per tussim. Vel causæ sunt, ictus, casus, non conueniens decubitus pueris, inconcinna deligatio, gestus deformis. Moriuntur fere suffocati pure, vel cum adolescunt, ad incrementum cordis & pulmonis non accrescente thorace, iugulantur. Philotimus ab influente sanguine, sed contra rationem, fieri scribit. Sunt igitur in vniuersum Asthmatis causæ, crassus humor, vel tuberculum in cauitatibus asperæ arteriæ, bronchia intercepta multa & viscida materia, resiccatio vehemens, abscessus, strictura pectoris, & pulmonis compressio, tubercula in spina, siue sponte enata, siue a causa externa, flatus multi septum transuersum distendentes, ex quibus sequitur, viis intercluſis, neque exspirationem, neque inspirationem satis conuenientem fieri. Periculum autem maximum imminet, cum omnes musculi intercostales, superiores sca

Monachus asthmate sublatus.

Britioni asthmate mortuo inuentus pulmo multa pituita imbutus.

Asthma etiã fieri a resiccatione.

Asthmatis causæ in vniuersum quæ sint.

pulæ

pulæ, & omoplatæ trahuntur, virium imbecillitas, vehemens calor, angustia partium spiritalium conspicitur. Vbi omnes, aut plures concurrunt, æger morti proximus est, vbi duæ, non facile seruari potest.

In abscessu, totius corporis habita ratione, attenuantibus vt aromatis & siccantibus, in crassis & viscidis humoribus, attenuantibus sine manifesto calore, & detergentibus vtendum. Syrupi, pilulæ, purgantia, conseruæ, eclegmata, vnguenta, apozemata, flatus discutientia. Augenda vis medicamentorum, si materia non in bronchiis pulmonis, sed in spatio thoracis, & membrana succingente hæret Suffumigia, dropax, sinapismus, phœnigmus, cucurbitulæ sub mammis. Quidam in medio thorace cauterium laudant, alii vnum in brachio quatuor digitis sub osse scapulari alterum in crure quatuor digitis supra genu inter duos musculos. Clysteribus vtendum potu pauciore, sed paulo crassiore, dum materia coquitur, largiore & dilutiore, dum expurgatur, phlebotomia ætate media, suppressis mensibus, hæmorrhoidibus, & si feboris adsit.

ANTON. VALETII EXERCIT. XXV.

DYspnœæ genus est asthma, motricis facultatis symptoma, in quo crebra tussi correptus æger spiritum sine sono & anhelatione ducere nequit. Huic malo causa est, & flatus, pituitæque multæ, crassæ præterea & viscidæ e capite in pulmonis bron

Gal. commen. ad sent. 30. Prorrhet. 2.

chia per aſperam arteriam delapſus, vel pleuritis in ea translata. Eo confluentes, aut ibi ſenſim congeſti humores, cum efferueſcunt ac tument, aſperam arteriam haud aliter occupant, quam cum arietinum pulmonem cum aſpera arteria elixamus quo tempore cogimur ipſum aſperæ arteriæ caput extra vas deducere, vt conceptæ intus pituitæ multæ ſit exitus.

Aſthmatis curatio.

Laborioſa & difficilis eſt aſthmatis curatio. Etenim neq; venæ ſectio, niſi æger ſanguine abundet, hic multum iuuat, quod quæ obſtruit materia, viſcida ſit & craſſa, neque purgantia medicamenta, quia vix ad pulmones pertinguut, neque clyſteres, qui aluum diſtendendo diaphragma premunt, & grauiorem inducunt ſpirandi difficultatem. Dante tamē in iuciaș affectu apparabitur ad eductionem infarcta pituita hoc apozemate.

℞. radic petroſ. fœnic. aſparag. ſeminis carthami, ana ʒ.ſ. rad. ireos, ſerpentariæ maior. enul. campan. an ʒ.ß. thym. epithym hyſſop marrub. ſcabioſ. tuſſilag. capill. omn. bugloſſ. borrag. ana M.ſ. iuiub. ſebeſten, dactylor. ana num. ſſ. paſſul. mund. ʒ.ſ. ſemin quat. calid. maior. & alth. malu. bombac. vrtic. ana ʒ ſ. glycyrrhiz raſ. ʒ.ß. flor. cardia. anth. & geniſtæ an p.ſ.ſ. decoct. ad ℔.ſ. In colatura diſſolue ſyr capill. ven. & de hyſſop. ana ʒ.ſ.ſ apozema conditum triaſantal. & diaireos ſimpl. ana. ß.ſ. pro doſib. 4.

Ab his purgatio ſequitur. Quæ quia ſæpe

iteranda est, ex superiori apozemate, additis semi. cartha & folior. sennæ mundat. ana ʒ. 1. agaric. trochiscati ʒ. ß. syrupus solennis bis in hebdomade ad ʒ. 2. vel 3 in singul dos. cū aq. hyssop. aut scabios. exhibendus, præscribetur. Vel hæc concinnabuntur catapotia.

℞. puluer. hieræ picræ ʒ. 3. agar. recens trochisc. ʒ. 2. rhei elect in oxymelit. infusi ʒ. 1. pulpæ tamarindor. & salis gem ana ℈. 2. succi glycyrrhiz ʒ. ß. cum syrup. de hyssopo f. mass. Detur ʒ. 1. semel in hebdomad.

Conferent interea, quæ materiam fluere paratam auertant, errhina, apophlegmatismi, caustica, de quibus cap. & de catarrh. & tussi. Huc etiam pertinebunt sputum promouentia, vt syrup. thoracici, de glycyrrhiza, hyssopo, iuiub. prassio, & linctus, quæ vulgo lobot seu eclegmata appellantur. Quanquam hæc peritioribus quibusdam Medicis nō ita probantur, quod tentore suo in ipso transitu adhærescant, & propterea expectorato viam minus liberam relinquant.

Euporistum est, & Græciæ plebeculæ hac etiam tempestate vsitatū remedium ad pulmones infarctubus a crassis humoribus liberandos, q̄ ipse alias ab Angelo Vergecio natione Græco, regio nuper scriptore, viro omnis cultioris literaturę Protomystæ, & mihi studiosa necessitudine cōiunctissimo, accepi. Animalc. millepedę & asselli Latin. Græc. ὄνισκοι.

De millepedis vide Dioscor. cap. 34. lib. 2. & Galen

lib. 11. de compos. pharmac κατὰ τόπους.

Gallis Cloportes appellata, quæ sub aquariis vasis stabulantur, panno lineo inuoluta in vino albo macerantur, hinc facta expressio potui datur. Dictu mirum, quam breui saburratos pulmones depleat. Id quod obseruare licuit in Ludouico Iouin scriba & bibliopola, in ædibus D. Ioannis Lateranens. e regione collegii Triquetici, qui tamen inueterato tandem asthmate contabuit.

Probatum est ad leuandum asthma quantumuis magnum, cabellam vnam diatragacanthi guttulis aliquot olei salui æ, anisi, aut rosmarini arte chymica extracti, irrigatam præsentaneum afferre adiumentum. Optimum quoque erit thoracem totum illinire, vt sese facilius explicare atque colligere ad adspuitionem queat.

℞. olei liliacei & amygdal. dul ana ʒ. 2 butyr. recent axung gall. & anser. ana ʒ. 1. mucag. semi. lini & fœnugr. cum aqu. vngul. cabal. extractæ ana ʒ. 6. hyssop. sicc. enul. campan. an. ʒ. ß. cum cera pauc & croco f. linimentum.

Dein veniendum ad suffumigia, quæ materiam reliquam absumant. & cerebri catarrhum haud aliter absorbeant, quam si quis colluuiale in cloacā viuam calcem inijciat. Ore per tubulum excipiuntur. Iisdem capitis integumenta sufficiuntur. Interdum capiti emplastrum apratur sistendę fluxionis gratia.

℞ pic. naual. mastich. ammoniac ana ʒ. 2. emplastr. cont. ruptur. ʒ. ß nuc mosch. ʒ. 1. ex hic emollitis f. emplastrum.

Adhæ-

Adhæc si subitaneum ab asthmate periculum immineat, nec superioribus detur locus remediis, quamprimum cucurbitulæ lumborum partibus paulo supra renes, quo diaphragma peruenit, & pulmonis portio, admouendæ, quia conscendentem ad asperã arteriam pituitam promptissime reuellunt.

a De inflammatione tunicæ costas succingentis, aut etiã musculorum intercostium, quib. illa adhæret tunica.

De pleuritide. CAP. 26.

PLeuritis dolor est lateris [b] *acutus*, [c] *pungens, cui* [d] *assidua febris* [e] *difficultas spiritus coniuncta sunt. Pulsus* [f] *durus & serratus, supinus fere decubitus. Nam in latus sanum conuersis tumor suspenditur, atque ita distenditur membrana quæ patitur, ideoque ita asperatur dolor. Vbi vero ægro lateri incumbunt, ex eo, quod subiecto corpore supprimitur, ampliatur doloris sensus, fusa latius materia. Tum quia pulmo lateri affecto innititur. Hic tamen decubitus altero tolerabilior est. Optimus autem, qui in asthmate præscriptus est.* [g] *Noctu fere exacerbatur, ac diebus imparibus. Ab exercitio frigidæ* [h] *potus, vini* [i] *intemperantia inspiratio* [k] *gelida & Aquilonia, multo magis si*

b Vehemens & intolerabilis, qui suam celeriter absoluit historiam

c Ob membranæ naturam.

d Ob cordis vicinitatem & pericardii

e Est enim respiratio parua & frequés.

f Ob naturam membranæ, & materiæ copiam.

g Pleuritis noctu magis ingrauescit,

quod in somno partes internæ & viscera magis incalescant, cum calor a superficie corporis ad centrum se recipit. h Quia frigida constringendo metus, sanguinem in costas exprimit. i Vnde materiæ ὀργασμὸς, & catarrhi generatio. k Præcipue si Austerante diu flauit. Nam cum Austrina tempestas bellum cerebro indicat, corpus replet humoribus, quos Aquilonia constringendo exprimit. tum vero dum frigus ipsi thoraci nocet, fluxioni excipienti fit idoneus, hinc pleuritis.

præcesſit Auſter, ac de repente ſuccedit frigus, venena [a] interim, concuſſio etiam externa huic malo occaſio eſſe conſueuerunt.

Materia fere [b] bilioſa, aut ſanguinea, quod partim ſputis, partim aliis [c] excretionibus & antecedente vita coniicies. Raro pituitoſa & [d] melancholica. Interrogandus æger eſt, num ſuppreſſa ſit ſolennis aliqua purgatio, vt in mulieribus menſes, in viris hæmorrhoides, aut anniuerſarium profluuium, aut, alioqui ſtatum certis interuallis, vt ex aluo, naribus, vlceribus. Ex his enim vitium lateri contrahi poteſt, præcipue [e] quibus ea pars infirma eſt. Quæ etiam hieme ideo facilius patitur, quod infirmatur frigore. Frigus [f] enim omnibus partibus thoracis inimiciſſimum eſt. Hoc modo igitur methodum diſtinguendæ pleuritidis inſtituito.

Quæ pleuritidem imitantur.

Quibuſdam corporibus a natura datum eſt, vt [g] hepar fibris quibuſdam coſtis inferioribus copuletur. Itaque laborante hepate imago pleuritidis repræſentatur. Aliis materia quædam craſſa & viſcida in membranis pectoris colligitur, toto etiam thorace, vnde dolor grauis, tuſſis, [h] dyſpnœa, & [i] ficta pleuritis. Nam nec pungit dolor, nec febris incenditur, vt nec ſi flatus membranis, aut intercoſtalibus muſculis impactus eſt. Aliquando etiam muſculi inflammantur, [k] ſed pulſus hic alius, nempe mol-

a Vt leporis marini vſus.
b Quod tunicã coſtas ſuccingentem, quæ deſa eſt, craſſa materia ſubire nequeat.
c Vt alui, & vrinarum.
d Quæ fere funeſta quod pepaſmi expers.
e Nam ſi pars aliqua prædoluerit, in ea ſe morbus obfirmat, aut ſi laſſitudine ante fuerit obſeſſa.
f Apho. 24. lib. 5.
g Quod animaduertiſſe ſe literis mandauit Syluius in latomo quodã, cuius hepar cũ nothis coſtis vinculis & fibris colligabatur.
h Parua & frequens ſpirandi difficultas. i Neque materia, neque loco vera. k Inflammati muſculi magnus eſt pulſus & frequens, tunicæ vero

inflas.

sé mollis. Dolor grauis est, non pungens, & omnia fere leuiora sunt. Membranæ quoque thoracem distinguentes, si inflammantur, par negotium vitæ faciunt, atque verus lateris dolor. Sæpe etiam inferioribus costis inflammatis, diaphragma, atque hinc stomachus graniter laborat magno periculo.

Morbus hic proximo vere. Anno 1551. ante Pascha, *plurimos, & eos maxime, qui vel temere, vel negligenter curati sunt, sustulit. Omnia ergo via ac ratione distinguenda sunt, vt etiam vniuersalia a morbi tempora, e sputu maxime, tum vrinis, alui excretionibus, & alia, de quibus Aphor. 12. lib. 1. & cõmentario lib. 2. Prognost. & Crisecon. 1. Ex his enim tempora distingues, tempus euentumque crisis pronunciabis, meliusque auxilia b institues.*

c Curatio.

Vitæ ratio d methodo illa vniuersali, qua ab Hippocrate primo e Aphorismorum indicatur, æstimanda est. Nunc etiam consuetudo adiungenda cum ægri inediam Hippocratis non ferant, & aliis ciborum, potusque generibus assueti sint. Initio aqua hordei, ex hordeo pulticula. Principiis, f liquidior, post etiam g crassior, ac deinceps mixtis amygdalis, cum amygdalogala. Post etiam eadem ex pullorum iusculis dissoluta. Tenella pullorum carnes, intrita madida, quæ & infriatas carnes, & syncrimata appelles licet, vulgo collyria & colatis

inflammatæ paruus & derus.

a Vt principium augmẽtum, status & declinatio.

b In diæta, pharmacia, & chirurgia.

c Actionum, quas labefactat pleuritis per causæ amotionem restitutio.

d Vt ineunte morbo, dum siccus manet, si vires valeãt sine infirmitatis metu, prius in curã morbi incumbamus, quam naturæ studeamus, deinde victum loco & iure præscribamus tenuem vt exquisitũ intelligamus, quibus paucus & semel sit exhibẽdus.

e Et lib. 2. de victus rat. in morb. acutis. f Ne pleuriticum faciat anheloſum. g Cum humescere os cœperit.

tia iuscula. Præter hæc, vulgi expressiones, tortiua iura, atque iis omnibus liquidiora instauratitia distillata quæ ad [a] ἡδέα καὶ ὠφέλιμα πόματα (sic enim appellat Paul. Aeg. cap. 15. lib. 7.) & reliquas id genus potiones referri possunt. His autem [b] defectis viribus vti nos est. Nam integra virtute nutries [c] tenuius Synterimata ergo e pulpus galli discrepiti, postquam longa decoctione remolliueris, & exacte infriueris, conficies. Atque eo iure, in quo gallus coxerit, dissolues. Alioqui id quod conficitur a natura, melius ex assis pulpis, quæ aliis copulantur, & subiis positæ sunt. In capis, perdicibus, & iuuenibus gallinis detrahendum lardum est, priusquam infrientur, atque dum assantur, aqua violarum, scabiosæ, borraginis, conspergi possunt. Tortiua iura, id est, expressiones ex eodem modo assis capis, perdicibus & cæteris succulentis. Ideoque priusquam legitime coctæ sint carnes, etiam dum succosæ prælo bene mundo supprimantur. Sed & exossari prius melius est, deinde ita contorqueri, vt vberem succum reddant, qui interim hyosacchara, id est, saccharo violato dulcorari potest. Instauratitia hac conuenient formula.

℞. Conserua borragi. violar, capill. ven. an. ℥. 1. conseruæ enulæ ℥. ß. diamargariti frigidi, triasantali ana ℥. 2. aquarum distillatarum e violis scabiosa, borragine, buglosso, vngula caball an. ℥. 4. aquæ decoctionis

galli

a Paulus Ægineta lib. 7.

b Vt æque naturæ studeas, & pugnes cũ morbo.

c Si breuis sit morbi historia, & cum virium integritate, ad statũ peruenire queat.

d Cucurbitæ, cucumeris melonum & citruli.

galli decrepiti, alterati cum borragine, buglosso, calendula, & [a] modico hissopi ℔. 4 cum carnibus vnius capi iuuenis bene carnosi, & [b] mica panis fiat distillatio in alembico secundum artem.

℞. supradictæ distillationis ℔. ß. cum sacchari violati ℥. 1. ß. & ℈. 1. cinnamomi. Coletur per manicam Hippocr.

Instauratitium pro pauperibus.

Minori sumptu galliæ decrepitæ ad putrilaginem coquitur cum vitulina, expressio fortis cum iusculo sorbetur. cuius alimenti vim maiorem existimant, si cum numis aureis, aliquando etiam gemmis nodulo inclusis, & inditis ventri galli. Præterea vocata gelatina concreto succo carnium vires fouendæ sunt. Permulti pleuritici vinum appetunt, quo tamen [c] interdicendum est, nisi virtute collabente animi deliquium metuatur. Tumq; buccella panis in vino tenui, & modico aquæ violarum immergatur. Sæpius naribus admoueatur, sugatur interuallis. Acida adstringentia, quæ refrigerant vehementius, aut calfaciunt [d] vitanda sunt.

[e] Loco lucido mediocriter elato molli culcitra, capite ac thorace subleuato, collocandi sunt. Qui si decidunt [f] in pedes, lignum aliquod, aut aliud corpus pedibus obiicitur, vt in ea figura persistant. Hæc vbi ita fuerint [g] prouisa, statim initio [h] de maioribus remediis cogitandum est.

Maiora remedia sunt purgatio & phlebotomia.

a Propter amaritudinē.
b Quæ macerata sit in aqua scabio.
c Inflammationis metu.
d Hæc enim expectoratū prohibent.
e Vt materia foras euocetur, & refrigeretur corpus.
f Quod fit iactatione, vel virium infirmitate.
g Adhibita scilicet prouisione loci aeris & decubitus.
h Quia propter impedimentum partis cuius officio vita carere nequit, prius est in morbi curam incumbēdū, quam naturæ studendum.

Si subsistit aluus, clyster mollis iniici debet. ♃. mal. bismal. violar. an. M. 1. furfur. hordei ana M. ß. viol. p. 2. f. decoct. ad ℔. 1. plus, minusue: pueris enim se libra, aliquando ℥. 9. satis esse possunt. In colatura dissolue cassiæ ʒ. 6. vel ℥. 1. sacchari crassioris ℥. 1. mellis rosacei colati ℥. ß. olei violac. ℥. 3. vel ℥. 2. Purgatio interim satis esse potest. Nec perpetuo [a] phlebotomia opus est.

Placuit enim Hippocrati, cum dolor ad hypochondrium inclinaret, vt pharmaco [b] potius quam phlebotomo vteremur. Pharmaca vero præcipua credidit helleborum nigrum, aut peplion. [c] Gal. vero hieram diaco. quæ helleborum, nō scammonium vt peplion, recipit. Posteritas Medicorum, leuioribus inuentis, veterum pharmaca reliquit. Leuissimum, ac plurimum vsurpatum cassia. Datur hæc ad ℥. 1. ß. ʒ 10. ℥. 1. ʒ. 6. eaque dissoluenda est aqua hordei sero lactis, passularum, glycyrrhizæ iusmodique pectoralium decocto, vel cum sacchari in bolum cogenda est.

Datur etiam sed fere [d] aucto modo mel aerium id est, manna. Vbi vero obstructionis coniectura est, in primis venis, rhabarbari ʒ 1. vel 2. in aqua hordei endiuiæ, aut similium infunduntur, & cum modico cinnamomi sit potus. Neq. metuenda eius adstrictio est. Nam & mastiches ʒ. 3 mouendo ventri [e] pleuriticorum veteres imperauerunt.

Alternis diebus, maxime paribus in quibus fere quies est, aut lenior morbus, clyster mollis iniici debet si non descendit aluus. Alioqui, quod vtilius

a Vt cum expectoratum cruētum est, facileque excutitur.

b Ad amotionem coniunctæ causæ.

c Gal. comment in sent 11. lib. 2 de ratione vict. in morb. acutis.

d Quod purgandi vis ei sit imbecillior.

e Mastix enim ex euentu purgat, dū ventriculum astringit.

est,

est, cassiæ ℥.ß. aut ʒ.6. in bolum cum sacchaero cogendæ sunt. Dandæque vel mane, vel vesperi, horæ dimidio antecibum.

Consilium vsus pharmaci augebit, si dolor leuis est, si natura ægri non ita eusarcos aut aliena [a] *opinio e phlebotomo. Alioqui si* [b] *grande malum est, etiam si ad hypochondrium declinet dolor, tutius auxilium phlebotomia est Galeno. Prius etiam quam de pharmaco decernas, interrogando ægri natura est. Alii enim* [c] *difficilius purgantur, alius* [d] *vel leui pharmaco immodice turbatur aluus. Hi ergo a phlebotomo habere possunt commodius. Quod si incognita ægri natura est, et pharmaco vti decet medicamentum eliges tum qualitate, tum quantitate medium, ne vel non purges, vel supra modum vacues.*

Tempestiua purgatio turgente [e] *materia, prima die aut non vltra secundam. Et si pleuritidem eo processisse perspexeris, vt sputa prodire incipiant, purgans medicamentum minime exhibendum, ne sputi motus inhibeatur, ex Hippocrate lib. 3. de morbis. Nec omnino agarico aut etiam hiera diacol. interdicitur, quin vti licet, dolore in ventrem declinante, non ita vehementi affectione, atque vbi a pituita malum est.*

Imperabis ergo [f] *catholici ʒ 6. rhab. & agar. infusorum, vt decet an. ʒ 2. cum hydromel. quantũ sufficit, fiet potus. Eodem modo* [g] *& catholico ℈.*

a Vt si expectatũ ῥυπετέως. procedat, si vires sunt infirmę si difficultas expectorandi in lateris infirmitate cõfistat, si pleuritis mitificata fuerit, & ad coctionem perducta.

b Magnitudine causæ & symptomatum vehemẽtia.

c Vt melancholici.

d Vt iis qui sunt λεπτοὶ καὶ πικρόχολοι ἄνω

e Effera scilicet, & quę nullo consistit loco, diuersaque excitat symptomata pro varia parte, in quam influit.

f Vel ♃. expressionem ʒ.2. rhei electi. & ʒ.1 ß. vel ℈.4. agar. in hydr. cocto optime infusorum cum ℈.2. cinnamomi, in qua dissolue catholici, syrupi viol. an ʒ.6. f. potio

g Vt ♃. cathol. ʒ.6. pul. 6. hier. diacol. ʒ.1. vel ℈.4. f. bolus.

4. pul. diacol. misceri possunt. Diapnœnicon quoque & diaprunum pauperibus imperari possunt.

Phlebotomia remissionis tempore, & eo die quo leuior est paroxysmus, commodior est. Itaq; etiam vespere & nocte media, vrgente malo, & oblata occasione sanguinem detrahes. Nec perpetuo semel is ducendus est. Nam suspectis viribus, vacuationem partiri melius est, vt manè ʒ. 6. vesperi ʒ. sex depleantur. Est præterea, cum de repente noua fit affluxio, vt inde omnia symptomata recrudescant, sputa quoque vel cruda sint, vel retineantur, tumque & sexto die, & octauo, vt [a] Anaxioni, aut etiam tardiùs sanguinem mittimus. Hocque remedium secundo ac tertiò reuocamus, si quidem non repugnant vires. In quo tamen cautio esse debet. Nam aliquando vbi antea signa omnia salutem prænuntiauerint, crisis tempore, quæ ferè fit ad septimum, aut aliam diem criticam, vehementer pleuritis exacerbatur, symptomata omnia increscunt, tum nihil mouendum est, sed omnia naturæ [b] committenda sunt.

Desperatis rebus, nihil quoque mouendum est.

In pueris etiam bimis, senibus octogenariis, mulieribus grauidis, [c] remedium hoc temperari debet non omninò prohiberi.

In pueris venæ interim angustiores non apparẽt, idque magis in pinguiusculis. Qua in re sanguisugis vtilicet [c] decurtata harum cauda, vt vacuationis modus certo finiatur.

Suppressa aliqua per partes inferiores vacuatione, vbi

a Hippocr. sect. 3. lib. 3. τῶν ἐπιδημ.

b Vt si humoris corruptione phlegmone in gãgræna abierit, si vires effœtæ langueãt, si expectorandi difficultas in lateris infirmitate cõsistat, et πόνχος siue stertor adsit. Tunc enim de salute est desperandum.

c Præsertim si grandis sit fœtus.

d Vt tantum effluat sanguinis, quantum hirudo suxerit.

ne, vbi malum inde ortum est in insigni plenitudine, in materia virulenta, cumque statim initio materia in esput rapitur, ac mentem cōmouet, e [a] venis cruris eiusdem lateris sanguis trahendus est. Alioqui e basilica eiusdem lateris.

Vacuationis modus e [b] pulsu, [c] sanguinis motu, [d] colore, & corpore præscribendus est. Si initio purus ac rubeus effluit, vacuationis modus est, cum iā liuidus excernitur. Si aquosus & crudus initio, claudenda vena est, cum iam rubentior & flauior apparebit. Si basilica non apparet media vulneratur. Atque cum iam vulnerata est, [e] pollex ramo cephalicæ imprimatur.

Animaduertendum pleuriticos iuuari phlebotomia, loeis perflatis ab aquilonibus, lædi vero regionibus, quæ obuertuntur Austris. Hic ergo vel purgatione vtendum est, vel temperanda sanguinis detractio.

In biliosa pleuritide Arabes phlebotomia [f] interdicunt. Hippocrates quoque hac sententia prolubuisse visus est. Sanguinem, inquit non detrahes, vbi expuitur sanguis, si regio repurgat. si ager pleuriticus est, si natura eius admodum biliosa.

Galenus sententiam Hippocratis recipit, nisi quod [g] non probat sanguinem non detrahi, affluentibus sanguinem pleuriticis.

Hippocrates priusquam veniat ad maiora remedia, [h] fomentis vtitur quæ aliquando salus esse possunt, aliquando morbum indicant.

suauibus, acribus, curandi, & explorandi gratia.

a Quādiu fit palyndrome. Nā si malū iā factū sit, cubiti venā secare est satius.

b In ictu, motu & dilatatione.

c Si ἀερόωσ ñue cōfertim fertur sanguis aut pigros lapsis fluat propter pletorā.

d Si ruber fluxerit, mox niger, vltimo loco melior; præsertim si pleuritis in superioribus sit costis.

e Nequid ex capite diffluat, ex quo vacuare non instituimus.

f Quia sanguis frequēs est bilis.

g Imo probat hāc sententiā Gal. cōmētar. in librum de humoribus.

h Liquidis siccis, iuuātis.

Itaque si sputa biliosa, vesica sua ex aqua calida ad dimidium implenda est, admouendaque lateri. Alioqui gossipium, vel lana mollis infusa in aqua tepida, & expressa subinde apprimatur lateri. In ea aqua, si vis, incoques violas, melilotum, chamamelum. Fouebis quoque oleo violato & chamæmelino, si crassa & viscida sputa sunt.

℔. milii frixi M. I. furfuris frixi P. 2. salis torrefacti ʒ I. interim dum friguntur, vino tenui conspergi possunt, & si perfrixit latus, aqua vitæ vel hyssopi, aceto etiam, si corpus carnosum est & calidum, neque vehementer vrgeat tussis, inde fiunt sacculi qui calidi lateri applicantur. Possunt hi sacculi in vino aut aceto immergi, in quibus vel hyssopum, vel origanum, vel thymum, aut aliquid tale coxerit, inungesium ex anethino & rutaceo. Eusmodi quoque sacculis cumini semen, baccæ lauri, sicc. hyssopus, origanum, rosmarinus, & similia immisceri possunt.

In tenui & cruento sputo sacculus ex milio, furfure, & sale descriptus, sed siccus & calefactus, applicari debet, inunctio ex chamæmelino & amygdalino.

Oportet autem omnia, quæ lateri admouentur, esse [a] lenia, mollia, calida, videndumque, ne quæ calida admota sint, tempore refrigescant, calorque linteis calentibus, aut alia arte fouendus est. Sunt, qui nullis eusmodi remediis vsi, neque fomentis, neque maioribus illis auxiliis certas antidotos commendant. Quales sunt, [b] Dens apri in

[a] Ne sua inæqualitate partem offendant.

[b] Valet ineunte morbo ad materiæ orgasmum, palyndromem, aut fluxionem prohibendam. Habet enim dens apri vim adstringendi maximam.

scobem

scobem comminuitur, datur ʒ 2. ex vino albo tenui. *Aliud.*

Radicis lappæ siccæ, quæ purpureum florem gerit, aut floris ʒ. 2. e mulsa propinantur. Aliud.

[a] *Coralli rubri & testæ auellanarum rubrarum ana ʒ. 1. datur e mulsa. Rusticiim serpilli expressum cum aqua carduibenedicti vtiliter vsurpant. Possunt hæc quidem tentari, non neglectis aliis remediis.*

Cucurbitularum in pleuritide [b] *plurimus vsus est, de quo Gal. in lib. de Cucurb. Vtimur quoque plurimum aqua hordei, sacchari, syrupo violato, de iuiubis,* [c] *oxymelite, hydromelite, decoctione pectorali, syrup. capil. ven. & de glycyrrhiza.*

Aqua hordei, si quidem detergendum est, & siccandum, ex integro hordeo parari debet.

Si leniendum, si extinguenda sitis est, idem hordeum fricandum asperiore linteo, & exteriore tunica spoliandum est.

Si nutriendũ magis, proportio hordei ad aquam augenda est, magisq; coquendum est, dum diffringatur hordeum. Fere parant aquam hordei, vt sit aqua vigecupla, id est, vt sint 20. partes aquæ, & vna hordei.

Sæpe etiam 4. partem syr. viol. commiscemus, aut modicum sacchari violati, vel, vt in ptisana vulgari glycyrrhizam rasam [d] *concoquimus. Aqua sacchari detergit coquit, lenit, nutrit.*

Sit autem sacchari ʒ. 1. in viginti partib. aquæ coquitur ad sui dimidium Potest tamen sacchari

[a] Commend. tur miriſice pudendum bubulum, aut ceruinum, tostum, & in tenuissimũ puluerem redactum, datur ad ʒ. 1. cum oxymelite, aut vino albo.

[b] Ad reuellendum & vacuandum.

[c] Simplici aut scyllitico, si materia sit lenta, nec alui imbecillitas, aut melancholia hypochondriaca ab eius vsu euocet.

[d] Leuiter, nam coctione largiore amarescit.

modus augeri, vt etiam aliquando [a] *sub quadruplum saccharum sit, qualr hoc est.*

♃. aquæ coctæ, vel aquæ hordei ℔. 1. sacchari communis vel violati ℥. 3. atq; aliquando colatur aqua illa cum dicto saccharo, & modico cinnamomi, cum videlicet nutriendum magis, coquendum, detergendum, repurgandum & roborandum. Iulepi violati vsus est, vt leniamus sitim, & calorem temperemus, leuiter concoquamus, & facilius sputum reddamus. Syr de iuiubis lenit. maturat, temperatus est, conuenit quoque, vt violatus incrassando sputo.

Oxymelitis suspectus vsus in pueris [b] *macilentis iis, quibus genus neruosum infirmum. Quibus asperior tussis, vigiliæ maiores, sputa quoque tam crassa, vt prope sicca sint, similiter & si æger debilior est. Tempestiuus autem vsus fuerit, si nihil horum repugnat, si fluxio tenuis non est, si sputa mediocriter crassa hoc est, non ita resiccata Hydromelite, vt aqua sacchari vtendum est, nisi quod calefacit magis & omnino maiore vi præditum est, quam aqua saccharata. Decoctione pectorali ad sitim, ad coquendum, leuiter detergendum, & incidendum vti licet.*

Syrupus capill. Ven incidit, deterget sine manifesto calore. Syr. de glycyrrhiza ad omnia supradicta vtilis est & pectus roborat. Itaq; vt postulabit vsus modo his, modo illis vtendum est. Veteribus quoque melicrata probata sunt ex aqua, in qua radix violæ purpureæ, stœchas, ch. medrys, h. me-

[a] Vt ℥. 4. ad ℔. 1.

[b] Tenuibus, qui aluo sunt infirmiore, & mulieribus hictericis, & melancholicis.

pitys, horum vnum coxerit. Atque [a] *initio supprimendæ fluxionis suffitu vtimur.*

♃. [b] *Vernicis ℥. 1. mastichis, ros. an. ʒ. 2. fiat pulu. pro suffitu cum stupis cannabinis. Item.*

♃ diatragacanth. frigidi ʒ. ß. teneat alternatim in ore. Plura in cap. de catarrho.

In coquendo vero quod influxit, vtendum est, [c] *lacte amygdalino, butyro per se. Coquit enim, lenit modice, educit.*

Poteritq; modicum sacchari violati commisceri, vt paulo plenius educas, postea vero aliquid mellis. Ita magis repurgabis. Magis etiam, si ad ℥. 2. butyri ℈. 2 diaireos simplicis admisceas, vel amygdalas amaras, persicorum nucleos, aut [d] *similia amara torrefacta, & in pulueremredacta.*

Butyro quoq; quarta pars terebinthinæ lotæ in aqua maluæ commisceri potest.

Parabilia quoque remedia sunt [e] *melicrata, in quibus radix althææ coquendo, hyssopus, thymum, & similia incidendo & repurgando coxerint. In eandem rem comparant eclegmata, initio quidem cum multo* [f] *diatragacantho, postea vero cum* [g] *multo diaireos. Fereq; in remediis pleuriticis lenientia, detergentia, incidentia, repurgantia commiscentur, quale hoc est.*

a Cum exclusio fit a capite in fauces.

b Vel. ♃. vermicis, mastichis, nigellæ Romanæ ana ℥. 1. furfuris macri ℥. 1 pulueres rosarum rubrarum ʒ. 2. fiat puluis ℘ suffitu. Excipitur pileo nocturno. Huc etiã spectant saccuti & marsupia ex milio, sale & furfure capiti admouenda mane.

c Si nulla adsit καρηβαρία, sc nõ sit æger δυψιόδης.

d Hæc in pituitosa pleuritide affecto & declinante morbo. *e* Vt ♃. salsæ parillæ ℥. 2. radicis enulæ campanæ, ireos ana ℥. 1. saluiæ & betonicæ M. 1. fiat decoctio, in colatura dissolue mellis ℔. 1. fiat hydromel, quod maxime hieme vsum habeat. *f* Ad fluxionem sistendam. *g* Ad expectoratum promouendum,

℞ electarii diatragacanth. frigidi ʒ. 6. sacchari candi, penidiarum, pilularum albarũ ana ʒ. 3. diaireos simplicis ʒ 2. syrupi violati & iuubarum ana quantum sufficit, fiat eclegma.

Vbi vero magu repurgandum & extenuandũ, loco penidiarum, mel album; loco syrupi prædicti syrup. cap. ven. & aliquid oxymel. miscebimus.

Iam aucto morbo, ad hos vsus vinum album, tenue & aquosum concedi potest. Inunctiones lateris fiunt ex oleo violarum & aliis, vt supradictum est, oleo de keiry, de lilio, mucaginib. semin. cydoniorum, althææ, lini, fœnugræ extractu in aqua violarum, vngulæ eball. scabiosæ, hyssopi, butyro, sordibus lanarum, terebinthina, axungiæ gallinæ, anseris, anatis, suis, & quæ plurimum laudatur, vrsæ. Adduntur pulueres, ireos, thymi, hyssopi, mar rubii, gentianæ, sinapi, cnici, brassicæ & sarmentorum vitis, non initio quidem sed iam progresso morbo. Sic enim fere posteriorum Medicorum vsus. Veteres autem vehementioribus remedijs vsi sunt. Latus lana sordida leniente & concoquente integitur, postea etiam in fine morbi lana sulphurata Formulæ sunt.

℞. olei violarum amygdalarum dulcium ana ʒ. ß misce. Cui adde post initia, mucagin. sem. cydoniorum excorticatorum ʒ 6. mucag semin. lini ʒ. ß cera modicum, fiat linimentum pro latere. Postea.

℞ mucag sim althææ & cydoniorum an ʒ 6. mucaginis sim lini & fœnugræci ana ʒ ß ol. de keiry.

a Vel. ℞. iujubas, pruna damasc ana num 20 passul. mundatar. ʒ. ß. dactylos, ficus ping. an nu 3. vngul caballinæ M. ß. hyssop. P. I. glycyrrhizæ ratæ ʒ. ß. fiat decoctio in colatura ad ℔ 1. dissolue sacchari quar. 3. electarii diaireos simplicis ʒ. 3. f. syrupus.

keiry, adipis vrsi ana ʒ. 3. æsypi ʒ. 2. ceræ modicum, fiat linimentum.

℞. dialthææ ʒ. 2. cum oleo amygdalarum dulcium fiat vnguentum molle. Atq; vbi iam resoluendum est addc pulueres, aut similis ʒ. 2. Tum q; bonum fuerit, [a] folium brassicæ ad ignem tabefactum, & butyro illitum superponere lateri, vel ex eiusdem brassicæ caulibus combustis, & in cinerem redactis, mixta adipe, linimentum conficere. Nam id medicamenti affatim discutit.

Atque vbi ad suppurationem vergit, semen nasturtii & sinapicerato commisceri possunt. Quo tempore,

℞. rad. althææ & liliorum repurgatarum an. ʒ. 1. ficus pingues M. 2. Coquantur omnia in vino albo. Deinde cum axungia & oleo de lilio pinsentur in mortario. Fiat emplastrum molle, cui insperge semin. nasturtii & sinapi in puluerem redacti ana ʒ. 1. Tentatis omnibus his remediis, si quidem desperatio est, & vires tolerare possunt, cauterium actuale, aut potentiale (quod vocant) lateri inferendum est.

Scarificatio quoque cum cucurbitula, eo modo, quo in libello de cucurbitula dictum est.

[a] Hæc ex Paulo Ægineta, cap. 53. lib. 3. desumpta ad pleuritidem nothan.

Pleuritis notha.

Est nonnumquam lateris dolor qui pleuritidem mentitur, & propterea pleuritis notha solet appellari. Eius causæ scholio nostro proxime describuntur.

chia per asperam arteriam delapsus, vel pleuritis in ea translata. Eo confluentes, aut ibi sensim congesti humores, cum effervescunt ac tument, asperam arteriam haud aliter occupant, quam cum arietinum pulmonem cum aspera arteria elixamus quo tempore cogimur ipsum asperæ arteriæ caput extra vas deducere, vt conceptæ intus pituitæ multæ sit exitus.

Asthmatis curatio.

Laboriosa & difficilis est asthmatis curatio. Etenim neq; venæ sectio, nisi æger sanguine abundet, hic multum iuuat, quod quæ obstruit materia, viscida sit & crassa, neque purgantia medicamenta, quia vix ad pulmones pertinguut, neque clysteres, qui aluum distendendo diaphragma premunt, & grauiorem inducunt spirandi difficultatem. Dante tamē in iucias affectu apparabitur ad eductionem infarcta pituita hoc apozemate.

℞. radic. petros. fœnic. asparag. seminis carthami, ana ʒ. 1. rad. ireos, serpentariæ maior. enul. campan. an ʒ. ß. thym. epithym hyssop. marrub. scabios. tussilag. capill. omn. bugloss. borrag. ana M. 1. iuiub. sebesten, dactylor. ana num. 12. passul. mund. ʒ. 1. semin quat. calid. maior. & alth. malu. bombac. vrtic. ana ʒ 3. glycyrrhiz rasi. ʒ. ß. flor. cardia. anth. & genistæ an p. 1. f. decoct. ad ℔. 1. In colatura dissolue syr. capill. ven. & de hyssop. ana ʒ. 2. f apozema conditum triasantal. & diaireos simpl. ana. ß. 1. pro dosi b. 4.

Ab his purgatio sequitur. Quæ quia sæpe

iteranda est, ex superiori apozemate, additis semi. cartha & folior. sennæ mundat. ana ℥. 1 agaric. trochiscati ℥. ß. syrupus solennis bis in hebdomade ad ℥. 2. vel 3 in singul dos. cũ aq. hyssop. aut scabios. exhibendus, præscribetur. Vel hæc concinnabuntur catapotia.

℞. puluer. hieræ picræ ℥. 3. agar. recens trochisc. ℥. 2. rhei electi in oxymelit. infusi ℥. 1. pulpæ tamarindor. & salis gem ana ℈. 2 succi glycyrrhiz ℥. ß. cum syrup. de hyssopo f. massa. Detur ℥. 1. semel in hebdomad.

Conferent interea, quæ materiam fluere paratam auertant, errhina, apophlegmatismi, causticа, de quibus cap. & de catarrh. & tussi. Huc etiam pertinebunt sputum promouentia, vt syrup. thoracici, de glycyrrhiza, hyssopo, iuiub. prassio, & linctus, quæ vulgo lobot seu eclegmata appellantur. Quanquam hæc peritioribus quibusdam Medicis nõ ita probantur, quod sentore suo in ipso transitu adhærescant, & propterea expectorato viam minus liberam relinquant.

Euporistum est, & Græciæ plebeculæ hac etiam tempestate vsitatũ remedium ad pulmones infarctubus a crassis humoribus laborandos, quo ipse alias ab Angelo Vergecio natione Græco, regio nuper scriptore, viro omnis cultioris literaturę Protomystæ, & mihi studiosa necessitudine cõiunctissimo, accepi. Animalc. millepedę & asselli Latin. Græc. ὀνίσκος.

De millepedis vide Dioscor. cap. 34. lib. 2. & Galen

lib. 11. de compos. pharmac κατὰ τόπους.

Gallis Cloportes appellata, quæ sub aquariis vasis stabulantur, panno lineo inuoluta in vino albo macerantur, hinc facta expressio potui datur. Dictu mirum, quam breui saburratos pulmones depleat. Id quod obseruare licuit in Ludouico Iouin scriba & bibliopola, in ædibus D. Ioannis Lateranens. e regione collegii Triquetici, qui tamen inueterato tandem asthmate contabuit.

Probatum est ad leuandum asthma quantumuis magnum, tabellam vnam diatragacanthi guttulis aliquot olei saluiæ, anisi, aut rosmarini arte chymica extracti, irrigatam præsentaneum afferre adiumentum. Optimum quoque erit thoracem totum illinire, vt sese facilius explicare atque colligere ad adspirationem queat.

℞. olei liliacei & amygdal. dul ana ʒ. 2. buty. recent axung gall. & anser. ana ʒ. 1. mucag. semi. lini & fœnugr. cum aqu. vngul. cabal. extractæ ana ʒ. 6. hyssop. sicc. enul. campan an. ʒ. ß. cum cera pauc & croco f. linimentum.

Deinde veniendum ad suffumigia, quæ materiam reliquam absumant & cerebri catarrhum haud aliter absorbeant, quam si quis colluuiale in cloacā viuam calcem inijciat. Ore per tubulum excipiuntur. Iisdem capitis integumenta sufficiuntur. Interdum capiti emplastrum aptatur sistendę fluxionis gratia.

℞ pic. mast. mastich. ammoniac ana ʒ. 2. emplastr. cont. ruptur. ʒ. ß. nuc. mosch. ʒ. 1. ex hic emollitis f. emplastrum.

Adhæ-

Adhæc si subitaneum ab asthmate periculum immineat, nec superioribus detur locus remediis, quamprimum cucurbitulæ lumborum partibus paulo supra renes, quo diaphragma peruenit, & pulmonis portio, admouendæ, quia conscendentem ad asperã arteriam pituitam promptissime reuellunt.

a De inflammatione tunicæ costas succingentis, aut etiã musculorum intercostalium, quib. illa adhæret tunica.

De pleuritide. CAP. 26.

PLeuritis dolor est lateris [b] *acutus*, [c] *pungens, cui* [d] *assidua febris* [e] *difficultas spiritus coniuncta sunt. Pulsus* [f] *durus & serratus, supinum fere decubitus. Nam in latus sanum conuersis tumor suspenditur, atque ita distenditur membrana quæ patitur, ideoque ita asperatur dolor. Vbi vero ægro lateri incumbunt, ex eo, quod subiecto corpore supprimitur, ampliatur doloris sensus. fusa latius materia. Tum quia pulmo lateri affecto innititur. Hic tamen decubitus altero tolerabilior est. Optimus autem, qui in asthmate præscriptus est.* [g] *Noctu fere exacerbatur, ac diebus imparibus. Ab exercitio frigidæ* [h] *potus, vini* [i] *intemperantia inspiratio* [k] *gelida & Aquilonia, multo magis si*

b Vehemens & intolerabilis, qui suam celeriter absoluit historiam

c Ob mẽbranæ naturam.

d Ob cordis vi iniam & pericardii

e Est enim respiratio parua & frequẽs.

f Ob naturam membranæ, & materiæ copiam.

g Pleuritis noctu magis ingraueſcit,

quod in somno partes internæ & viscera magis incalescant, cum calor a superficie corporis ad centrum se recipit. h Quia frigida constringendo metus, sanguinem in costas exprimit. i Vnde materiæ ὀργασμὸς, & catarrhi generatio. k Præcipue si Auster ante diu flauit. Nam cum Austrina tempestas bellum cerebro indicat, corpus replet humoribus, quos Aquilonia constringendo exprimit: tum vero dum frigus ipsi thoraci nocet, fluxioni excipienti sit idoneus, hinc pleuritis.

præcessit Auster, ac de repente succedit frigus, venena [a] *interim, concussio etiam externa huic malo occasio esse consueuerunt.*

Materia fere [b] *biliosa, aut sanguinea, quod partim sputis, partim aliis* [c] *excretionibus & antecedente vita coniicies. Raro pituitosa &* [d] *melancholica. Interrogandus æger est, num suppressa sit solennis aliqua purgatio, vt in mulieribus menses, in viris hæmorrhoides, aut anniuersarium profluuium, aut, alioqui statum certis intervallis, vt ex aluo, naribus, vlceribus. Ex his enim vitium lateri contrahi potest, præcipue* [e] *quibus ea pars infirma est. Quæ etiam hieme ideo facilius patitur, quod infirmatur frigore. Frigus* [f] *enim omnibus partibus thoracis inimicissimum est. Hoc modo igitur methodum distinguendæ pleuritidis instituito.*

Quæ pleuritidem imitantur.

Quibusdam corporibus a natura datum est, vt [g] *hepar fibris quibusdam costis inferioribus copuletur. Itaque laborante hepate imago pleuritidis representatur. Aliis materia quædam crassa & viscida in membranis pectoris colligitur, toto etiam thorace, vnde dolor grauis, tussis,* [h] *dyspnœa, &* [i] *ficta pleuritis. Nam nec pungit dolor, nec febris incenditur, vt nec si flatus membranis, aut intercostalibus musculis impactus est. Aliquando etiam musculi inflammantur,* [k] *sed pulsus hic alius, nempe mol-*

[a] Vt leporis marini vsus.
[b] Quod tunicã costas succingentem, quæ dẽsa est, crassa materia subire nequeat.
[c] Vt alui, & vrinarum.
[d] Quæ fere funesta quod pepasmi expers.
[e] Nam si pars aliqua prædoluerit, in ea se morbus obfirmat, aut si lassitudine ante fuerit obsessa.
[f] Apho. 24. lib. 5.
[g] Quod animaduertisse literis mandauit Syluius in latomo quodã, cuius hepar cũ nothis costis vinculis & fibris colligabatur.
[h] Parua & frequens spirandi difficultas. [i] Neque materia, neque loco vera. [k] Inflammati musculi magnus est pulsus & frequens, tunicæ vero

e mollu. Dolor grauu est, non pungens, & omnia fere leuiora sunt. Membranæ quoque thoracem distinguentes, si inflammantur, par negotium vitæ faciunt, atque verus lateris dolor. Sæpe etiam inferioribus costis inflammatu diaphragma, atque hinc stomachus graviter laborat magno periculo. Morbus hic proximo vere, Anno 1551. ante Pascha, plurimos, & eos maxime, qui vel timere, vel negligenter curati sunt, sustulit. Omnia ergo via ac ratione distinguenda sunt, vt etiam vniuersalia a morbi tempora, esputu maxime, tum vrinis, alui excretionibus, & aliis, de quibus Aphor. 12. lib. 1. & cõmentario lib. 2. Prognost. & Criseon. 1. Ex his enim tempora distingues, tempus euenturumque crisis pronunciabis, meliusque auxilia b institues.

inflammatæ paruus & de rus.

a Vt principium augmẽtum, status & declinatio.

b In diæta, pharmacia, & chirurgia.

c Actionum, quas labefactat pleuritis per causæ amotionem restitutio.

d Vt ineunte morbo, dum siccus manet, si vires valeat sine infirmitatis metu, prius in curã morbi incumbamus, quam naturæ studeamus, deinde victum loco & iure præscribamus tenuem vt exquisitũ intelligamus, quibus paucus & semel sit exhibẽdus.

Curatio.

Vitæ ratio d methodo illa vniuersali, qua ab Hippocrate primo Aphorismorum indicatur, æstimanda est. Nuncetiam consuetudo adiungenda cum ægri inediam Hippocratis non ferant, & aliis eiborum, potusque generibus assueti sint. Initio aqua hordei, ex hordeo pulticula. Principiis, si liquidior, post etiam e crassior, ac deinceps mixtis amygdalis, tum amygdalogala. Post etiam eadem ex pullorum iusculis dissoluta. Tenella pullorum carnes, intrita madida, quæ & infriatas carnes, & tysterimata appelles licet, vulgo collyria & colati-

e Et lib. 2. de victus rat. in morb. acutis. f Ne pleuriticum faciat anheloſum. g Cum humescere os cœperit.

tia iuscula. Præter hæc, vulgi expressiones, tortiua iura, atque iis omnibus liquidiora instauratitia distillata quæ ad [a] ἡδέα καὶ ὠφέλιμα πόματα (sic enim appellat Paul. Aeg. cap. 15. lib. 7.) & reliquas id genus potiones referri possunt. His autem [b] defectis viribus vti mos est. Nam integra virtute nutries [c] tenuius Synterimata ergo e pulpis galli discrepiti, postquam longa decoctione remolliueris, & exacte infriaueris, conficies. Atque eo iure, in quo gallus coxerit, dissolues. Alioqui id quod conficitur a natura, melius ex assis pulpis, quæ aliis copulantur, & subiis positæ sunt. In capis, perdicibus, & iuuenibus gallinis detrahendum lardum est, priusquam infrientur, atque dum assantur, aqua violarum, scabiosæ, borraginis, conspergi possunt. Tortiua iura, id est, expressiones ex eodem modo assis capis, perdicibus & cæteris succulentis. Ideoque priusquam legitime coctæ sint carnes, etiam dum succosæ prælo bene mundo supprimantur. Sed & exossari prius melius est, deinde ita contorqueri, vt uberem succum reddant, qui interim hyosacchara, id est, saccharo violato dulcorari potest. Instauratitia hac conuenient formula.

℞. Conserua borragi. violar, capill. ven. an. ʒ. 1. conseruæ enulæ ʒ. ß. diamargariti frigidi, triasantali ana ʒ. ß quatuor [d] sem. frigid. excorticatorum sem. limonum, cardui, bombacis ana ʒ. 2. aquarum distillatarum e violis scabiosa, borragine, buglosso, vngula caball an. ʒ. 4. aquæ decoctionis

galli

a Paulus Æginetalib. 7.

b Vt æque naturæ studeas, & pugnes cũ morbo.

c Si breuis sit morbi historia, & cum virium integritate, ad statũ peruenire queat.

d Cucurbitæ, cucumeris melonum & citruli.

galli decrepiti, alterati cum borragine, bugloſſo, calendula, & [a]moraico hiſſopi ℔. 4 cum carnibus vnius capi iuuenis bene carnoſi, & [b] mica panis fiat diſtillatio in alembico ſecundum artem.

℞. ſupradictæ diſtillationis ℔. ß. cum ſacchari violati ℥. 1. ß. & ℈. 1. cinnamomi. Coletur per manicam Hippocr.

a Propter amaritudinẽ.
b Quæ macerata ſit in aqua ſcabio.

Inſtauratitium pro pauperibus.

Minori ſumptu gallus decrepitus ad putrilaginem coquitur cum vitulina, expreſſio fortis cum iuſculo ſorbetur. cuius alimenti vim maiorem exiſtimant, ſi cum numis aureis, aliquando etiam gemmis nodulo incluſis, & inditis ventri galli. Præterea vocata gelatina concreto ſucco carnium vires fouendæ ſunt. Permulti pleuritici vinum appetunt, quo tamen [c] interdicendum eſt, niſi virtute collabente animi deliquium metuatur. Tum ℔ buccellæ panis in vino tenui, & modico aquæ violarum immergatur. Sæpius naribus admoueatur, ſugatur interuallis. Acida adſtringentia, quæ refrigerant vehementius, aut calfaciunt [d] vitanda ſunt.

[e] Loco lucido mediocriter dato molli culcitra, capite ac thorace ſubleuato, collocandi ſunt. Qui ſi decidunt [f] in pedes, lignum aliquod, aut aliud corpus pedibus obiicitur, vt in ea figura perſiſtant. Hæc vbi ita fuerint & prouiſa, ſtatim initio [b] de morboribus remediis cogitandum eſt.

Maiora remedia ſunt purgatio & phlebotomia.

c Inflammationis metu.
d Hæc enim expectoratũ prohibent.
e Vt materia foras euocetur, & refrigeretur corpus.
f Quod fit iactatione, vel virium infirmitate.
g Adhibita ſcilicet prouiſione loci aeris & decubitus.
h Quia propter impedimentum partis cuius officio vita carere nequit, prius eſt in morbi curam incumbẽdũ, quam naturæ ſtudendum.

Si subsistit alvus, clyster mollis iniici debet. ℔. mal. bismal. violar. an. M. 1. furfur. hordei ana M. ß. viol. p. 2. f. decoct. ad ℔. 1. plus, minusve: pueris enim selibra, aliquando ʒ. 9. satis esse possunt. In colatura dissolve cassiæ ʒ. 6. vel ʒ. 1. sacchari crassioris ʒ. 1. mellis rosacei colati ʒ. ß. olei violac. ʒ. 3. vel ʒ. 2. Purgatio interim satis esse potest. Nec perpetuo [a] phlebotomia opus est.

Placuit enim Hippocrati, cum dolor ad hypochondrium inclinaret, vt pharmaco [b] potius quam phlebotomo vteremur. Pharmaca vero præcipua credidit helleborum nigrum, aut peplion. [c] Gal. vero hieram diacol. quæ helleborum, nō scammonium vt peplion, recipit. Posteritas Medicorum, leuioribus inuentis, veterum pharmaca reliquit. Leuissimum, ac plurimum vsurpatum cassia. Datur hæc ad ʒ. 1. ß. ʒ 10. ʒ. 1. ʒ. 6. eaque dissoluenda est aqua hordei sero lactis, passularum, glycyrrhizæ iusmodique pectoralium decocto, vel cum sacchari bolum cogenda est.

Datur etiam sero [d] aucto modo mel aerium id est, manna. Vbi vero obstructionis coniectura est, in primis venis, rhabarbari ʒ 1. vel 2. in aqua hordei endiuiæ, aut similium infunduntur, & cum modico cinnamomi fit potus. Neq; metuenda eius astrictio est. Nam & mastiches ʒ. 3 mouendo ventri [e] pleuriticorum veteres imperauerunt.

Alternis diebus, maximeparibus, in quibus fere quies est, aut lenior morbus, clyster mollis iniici debet si non descendit alvus. Alioqui, quod vtilius

a Vt cum expectoratum cruētum est, facileque excutitur.

b Ad amotionem coniunctæ causæ.

c Gal. comment in sent 11. lib. 1 de ratione vict. in morb. acutis.

d Quod purgandi vis ei sit imbecillior.

e Mastix enim ex quentu purgat, dū ventriculum astringit.

est, cassiæ ʒ. ß. aut ʒ. 6. in bolum cum saccharo cogendæ sunt. Dandæque vel mane, vel vesperi, horæ dimidio antecibum.

Consilium usus pharmaci augebit, si dolor levis est sinatura ægri non ita cuiusvis aut alterius [a] opinio e phlebotomo. Alioqui si [b] grande malum est, etiam si ad hypochondrium declinet dolor, tutius auxilium phlebotomia est Galeno. Prius etiam quam de pharmaco decernas, interrogando ægri natura est. Alii enim [c] difficilius purgantur, alius [d] vellesi pharmaco immodice turbatur alvus. Hi ergo a phlebotomo habere possint commodius. Quod si incognita ægri natura est, et pharmaco uti decet medicamentum eliges tum qualitate, tum quantitate medium, ne vel non purges, vel supra modum vacues.

Tempestiua purgatio turgente [e] materia, prima die aut non ultra secundam. Et si pleuritidem eo processisse perspexeris, ut sputa prodire incipiant, purgans medicamentum minime exhibendum, ne sputi motus inhibeatur, ex Hippocrate lib. 3. de morbis. Nec omnino agarico aut etiam hiera diacol. interdicitur, quin uti liceat, dolore in ventrem declinante, non ita vehementi affectione, atque vbi pituita malum est.

Imperabis ergo [f] catholici ʒ 6. rhab. & agar. infusorum, ut decet an. ʒ 2. cum hydromel. quantũ sufficit, fiet potus. Eodem modo [g] & catholico ϑ.

a Vt si expectatũ ῥυπτικὸν proceda t, si vires sunt infirmę si difficultas expectorandi in lateris infirmitate cõsistat, si pleuritis mitificata fuerit, & ad coctionem perducta.

b Magnitudine causæ & symptomatum vehemẽtia.

c Vt melancholici.

d Vt iis qui sunt λεπτὴν ὑγρὰ πικρόχολα ἔχοντες

e Effera scelicet, & quę nullo consistit loco, diuersaque excitat symptomata pro varia parte, in quam influit.

f Vel ℥. expressionem ʒ. 2. rhei electi, & ʒ. 1. ß. vel ϑ. 4. agar. in hydr. cocto optime infusorum cum ϑ. 2. cinnamomi, in qua dissolue catholici, syrupi viol. an ʒ. 6. f. potio.

g Vt ℥. cathol. ʒ. 6. pul. 6, hier. diacol. ʒ. 1. vel ϑ. 4. f. bolus.

4. pul. diacol. misceri possunt. Diapœnicon quoque & diaprunum pauperibus imperari possunt.

Phlebotomia remissionis tempore, & eo die quo leuior est paroxysmus, commodior est. Itaq; etiam vespere & nocte media, & rgente malo, & oblata occasione sanguinem detrahes. Nec perpetuo semel is ducendus est. Nam suspectis viribus, vacuationem partiri melius est, vt manè ʒ. 6. vesperi ʒ. sex depleantur. Est præterea, cum de repente noua sit affluxio, vt inde omnia symptomata recrudescant, sputa quoque vel cruda sint, vel retineantur, tunque & sexto die, & octauo, vt [a] Anaxioni, aut etiam tardiùs sanguinem mittimus. Hoc queremedium secundo ac tertiò remocamus, si quidem non repugnant vires. In quo tamen cautio esse debet. Nam aliquando vbi antea signa omnia salutem prænuntiauerint, crisis tempore, quæ ferè fit ad septimum, aut aliam diem criticam, vehementer pleuritis exacerbatur, symptomata omnia increscunt, tum nihil mouendum est, sed omnia naturæ [b] committenda sunt.

Desperatis rebus, nihil quoque mouendum est.

In pueris etiam bimis, senibus octogenariis, mulieribus grauidis, [c] remedium hoc temperari debet non omninò prohiberi.

In pueris venæ interim angustiores non apparet, idque magis in pinguiusculis. Qua in re sanguisugis vtilicet [c] decurtata harum cauda, vt vacuationis modus certo finiatur.

Suppressa aliqua per partes inferiores vacuatio-

ne, vbi

a Hippocr. sect. 3. lib. 3. τῶν ἐπιδημ.

b Vt si humoris corruptione phlegmone in gãgræna abierit, si vires effœtæ langueãt, si expectorandi difficultas in lateris infirmitate cõsistat, et ῥόγχος siue stertor adsit. Tunc enim de salute est desperandum.

c Præsertim si grandis sit fœtus.

d Vt tantum effluat sanguinis, quantum hitudo suxerit.

ne, vbi malum unde ortum est in insigni plenitudine, in materia virulenta, cumque status initio materia in caput rapitur, ac mentem cōmouet, e a venu cruris eiusdem lateris sanguis trahendus est. Alioqui e basilica eusdem lateris.

Vacuationis modus e b pulsu, c sanguinis motu, d colore, & corpore præscribendus est. Si initio purus ac rubeus effluit, vacuationis modus est, cum iā liuidus excernitur. Si aquosus & crudus initio, claudenda vena est, cum iam rubentior & flauior apparebit. Si basilica non apparet media vulneratur. Atque cum iam vulnerata est, f pollex ramo cephalicæ imprimatur.

Animaduertendum pleuriticos iuuari phlebotomia, locis perflatis ab aquilonibus, lædi vero regionibus, quæ obuertuntur Austris. Hic ergo vel purgatione vtendum est, vel temperanda sanguinis detractio.

In biliosa pleuritide Arabes phlebotomiam g interdicunt. Hippocrates quoque hac sententia prohibuisse visus est. Sanguinem, inquit non detrahes, vbi expuitur sanguis, si regio repugnat, si ager pleuriticus est, si natura eius admodum biliosa.

Galenus sententiam Hippocratis recipit, nisi quod h non probat sanguinem non detrahi, si venubus sanguinem pleuriticus.

Hippocrates priusquam veniat ad maiora remedia, i fomentis vtitur quæ aliquando salus esse possunt, aliquando morbum indicant.

a Quādiu fit palyndrome. Nā si malū iā factū sit, cubiti venā secare est satius.
b In ictu, motu & dilatatione.
c Si ἀθρόως siue cōfertim fertur sanguis aut pigros lapsis fluat propter pletorā.
d Si ruber fluxerit, mox niger, vltimo loco melior; præsertim si pleuritis in superioribus sit costis.
e Nequid ex capite diffluat, ex quo vacuare non instituimus.
f Quia sanguis frequēs est bilis.
g Imo probat hāc sententiā Gal. cōmētar. in librum de humoribus.
h Liquidis siccis, multis.

Itaque si sputa biliosa, vesica sua ex aqua calida ad dimidium implenda est, admouendaque lateri. Alioqui gossipium, vel lana mollis infusa in aqua tepida, & expressa subinde apprimatur lateri. In ea aqua, si vis, incoques violas, melilotum, chamæmelum. Fouebis quoque oleo violato & chamæmelino, si crassa & viscida sputa sunt.

℞. milii frixi M. I. furfuris frixi P. 2. salis torrefacti ʒ I. interim dum friguntur, vino tenui conspergi possunt, & si perfrixit latus, aqua vitæ vel hyssopi, aceto etiam, si corpus carnosum est & calidum, neque vehementer vrgeat tussis, inde fiunt sacculi qui calidi lateri applicantur. Possunt hi sacculi in vino aut aceto immergi, in quibus vel hyssopum, vel origanum, vel thymum, aut aliquid tale coxerit, inungesium ex anethino & rutaceo. Eiusmodi quoque sacculis cumini semen, baccæ lauri, sicc. hyssopus, origanum, rosmarinus, & similia immisceri possunt.

In tenui & cruento sputo sacculus ex milio, furfure, & sale descriptus, sed siccus & calefactus, applicari debet, inuncto ex chamæmelino & amygdalino.

Oportet autem omnia, quæ lateri admouentur, esse [a] leuia, molliа, calida, videndumque, ne quæ calida admota sint, tempore refrigescant, calorque linteis calentibus, aut alia arte fouendus est. Sunt, qui nullis eiusmodi remediis vsi, neque fomentis, neque maioribus illis auxiliis certas antidotos commendant. Quales sunt. [b] Dens apri in

a Ne sua inæqualitate partem offendant.

b Valet ineũte morbo ad materiæ orgasmum, palyndromem, aut fluxionem prohibendam. Habet enim dens apri vim adstringendi maximam.

scobem

scobem comminuitur, datur ʒ 2. ex vino albo tenui. *Aliud.*

Radicis lappæ siccæ, quæ purpureum florem gerit, aut floris ʒ 2. e mulsa propinantur. Aliud.

[a] *Coralli rubri & testæ auellanarum rubrarum ana ʒ 1. datur e mulsa. Rustici ius serpilli expressum cum aqua carduibenedicti vtiliter vsurpant. Possint hæc quidem tentari, non neglectu alia remediis.*

Cucurbitularum in pleuritide[b] *plurimus vsus est, de quo Gal. in lib. de Cucurb. Vtimur quoque plurimum aqua hordei, sacchari, syrupo violato, de iuubus,*[c] *oxymelite, hydromelite, decoctione pectorali, syrup. capil. ven & de glycyrrhiza.*

Aqua hordei, si quidem detergendum est, & siccandum, ex integro hordeo parari debet.

Si leniendum, si extinguenda sitis est, idem hordeum fricandum asperiore linteo, & exteriore tunica spoliandum est.

Si nutriendũ magis, proportio hordei ad aquam augenda est, magisq; coquendum est, dum diffringatur hordeum. Fere parant aquam hordei, vt sit aqua vigecupla, id est, vt sint 20. partes aquæ, & una hordei.

Sæpe etiam 4. partem syr. viol. commiscemus, aut modicum sacchari violati, vel, vt in ptisana vulgari glycyrrhizam rasam[d] *concoquimus. Aqua sacchari deterget coquit, lenit, nutrit.*

Sit autem sacchari ʒ 1. in viginti partib. aquæ coquitur ad sui dimidium. Potest tamen sacchari

a Commendatur mirifice pudendum hubulũm, aut ceruinum, tostum, & in tenuissimũ puluerem redactum, datur ad ʒ 1. cum oxymelite, aut vino albo.

b Ad reuellendum & vacuandum.

c Simplici aut scyllitico, si materia sit læta, nec alui imbecillitas, aut melancholia hypochondriaca ab eius vsu euocet.

d Leuiter, nam coctione largiore amarescit.

pitys, horum vnum coxerit. Atque [a] *initio supprimendæ fluxionis suffitu vtimur.*

℞. [b] *Vernicis ℥. 1. mastichis, ros. an. ʒ. 2. fiat pulu. pro suffitu cum stupis cannabinis. Item.*

℞ diatragacanth. frigidi ʒ. ß. teneat alternatim in ore. Plura in cap. de catarrho.

In coquendo vero quod influxit, vtendum est, [c] *lacte amygdalino, butyro per se. Coquit enim, lenit modice, educit.*

Poterit q̃ modicum sacchari violati commisceri, vt paulo plenius educas, postea vero aliquid mellis. Ita magis repurgabis. Magis etiam, si ad ℥. 2. butyri ℈. 2 diaireos simplicis admisceas, vel amygdalas amaras, persicorum nucleos, aut [d] *similia amara torrefacta, & in puluerem redacta.*

Butyro quoq; quarta pars terebinthinæ lotæ in aqua maluæ commisceri potest.

Parabilia quoque remedia sunt [e] *melicrata, in quibus radix althææ coquendo, hyssopus, thymum, & similia incidendo & repurgando coxerint. In eandem rem comparant eclegmata, initio quidem cum multo* [f] *diatragacantho, postea vero cum* ℥ *multo diaireos. Fereq; in remediis pleuriticis lenientia, detergentia, incidentia, repurgantia commiscentur, quale hoc est.*

a Cum exclusio fit a capite in fauces.

b Vel. ℞. vermicis, mastichis, nigellæ Romanæ ana ℥. 1. furfuris macri ℥. 1 pulueres rosarum rubrarum ʒ. 2. fiat puluis ℞ suffitu. Excipitur pileo nocturno. Huc etiã spectant saccu i & marsupia ex milio, sale & furfure capiti admouenda mane.

c Si nulla adsit καρηβαρία, ac nõ sit æger δυψιόδης.

d Hæc in pituitosa pleuritide affecto & declinante morbo.

e Vt ℞. salsæ parillæ ℥. 2. radicis enulæ campanæ, ireos ana ℥. 1. saluiæ & betonicæ M. 1. fiat decoctio, in colatura dissolue mellis ℔. 1. fiat hydromel, quod maxime hieme vsum habeat.

f Ad fluxionem sistendam.

g Ad expectoratum promouendum.

℞ electarii diatragacanth. frigidi ʒ. 6. sacchari candi, penidiarum, pilularum albarū ana ʒ. 3. diaireos simplicis ʒ 2. syrupi violati & imunbarum ana quantum sufficit, fiat eclegma.

Vbi vero magu repurgandum & extenuandū, loco penidiarum, mel album; loco syrupi prædicti syrup. cap. ven. & aliquid oxymel miscebimus.

Iam aucto morbo, ad hos usus vinum album, tenue & aquosum concedi potest. Inunctiones lateris fiunt ex oleo violarum & aliis, vt supradictum est, oleo de keiry, de lilio, mucagin. b. semin. cydoniorum, althææ, lini, fœnugræ extractu in aqua violarum, vngulæ caball. scabiosæ, hyssopi, butyro, sordibus lanarum, terebinthina, axungiæ gallinæ, anseris, anatis, suis, & qua plurimum laudatur, vrsæ Adduntur pulueres, ireos, thymi, hyssopi, mar rubii, gentianæ sinapi, cnici, brassicæ & sarmentorum vitis, non initio quidem, sed iam progresso morbo. Sic enim fere posteriorum Medicorum vsus. Veteres autem vehementioribus remedijs vsi sunt. Latus lana sordida leniente & concoquente integitur, postea etiam in fine morbi lana sulphurata Formulæ sunt.

℞. olei violarum amygdalarum dulcium ana ʒ. ß misce. Cui adde post initia, mucagin. sem. cydoniorum excorticatorum ʒ 6. mucag semin. lini ʒ. ß cera modicum, fiat linimentum pro latere. Postea.

℞ mucag sim althææ & cydoniorum an ʒ 6. mucaginis sim lini & fœni græci ana ʒ ß. ol. de keiry.

a Vel. ℞. iujubas, pruna damasc ana num 20 passul. mundatar. ʒ. ß. dactylos, ficus ping. an nu 3. vngul caballinæ M. ß. hyssop. P. I. glycyrrhizæ ratæ ʒ. ß. fiat decoctio in colatura ad ℔ 1. dissolue sacchari quar. 3. electarii diaireos simplicis ʒ. 3. f. syrupus.

keiry, adipis vrsi ana ʒ. 3. axypi ʒ. 2. cerae modicum, fiat linimentum.

℞. dialthaeae ʒ. 2. cum oleo amygdalarum dulcium fiat unguentum molle. Aut vbi iam resoluendum est, adde pul. ireos, aut similis ʒ. 2. Tum si bonum fuerit, [a] folium brassicae ad ignem tabefactum, & butyro illitum superponere lateri, vel ex eiusdem brassicae caulibus combustis, & in cinerem redactis, mixta adipe, linimentum conficere. Nam id medicamenti affatim discutit.

Atque vbi ad suppurationem vergit, semen nasturtii & sinapi cerato commiscere possunt. Quo tempore,

℞. rad. althaeae & liliorum repurgatarum an. ʒ. 1. ficus pingues M. 2. Coquantur omnia in vino albo. Deinde cum axungia & oleo de liliis pinsentur in mortario. Fiat emplastrum molle, cui insperge semin. nasturtii & sinapi in pulverem redacti ana ʒ. 1. Tentatis omnibus his remediis, si quidem desperatio est, & vires tolerare possunt, cauterium actuale, aut potentiale (quod vocant) lateri inferendum est.

Scarificatio quoque cum cucurbitula, eo modo, quo in libello de cucurbitula dictum est.

[a] Haec ex Paulo Aegineta, cap. 33. lib. 3. desumpta ad pleuritidem nothan.

Pleuritis notha.

Est nonnumquam lateris dolor qui pleuritidem mentitur, & propterea pleuritis notha solet appellari. Eius causae scholio nostro proxime describuntur.

Ad curationem vero hæc remedia comparari poterunt. ℞. farinæ tritic. M. 1. mell. ʒ. 2. coquantur in decocto rutæ & nepetæ, deinde addita vitulinæ axung. lot. in aqua chamæmeli ʒ. 1. ß. f. cataplasma dolenti parti admouendum. Rustici succo nepetæ lana excepto superposita fascia, contra pleuritidem, & internos dolores vtuntur.

℞. maioran. rut an. M. 1. baccar. laur. p. 2. vehementer tere in mortario, adde mell. ʒ. 4. f. velut cataplasma, quod impingatur lateri calidum, superponatur lana, & fascia alligetur.

℞. decoct absinth. ℔. ß ficuum pinguium tritarum ʒ 3 f. decoctio ad crassitudinem, f. fortis expressio. In expressione rursus coque mellis ʒ. 1. ß. rad. ireos pulueratæ, rad caul. an. ʒ. ß. iteretur expressio, & cum cerato laurino fiat vt prius.

Nicol. part. 2. lib. 2.

Acharistον a Nicolao descriptum ad nucis myristicæ magnitudinem datum omnibus interaneis doloribus subuenit.

Olea muscellinum, styracinum, ex descriptione Nicolai compositum, scylliticum, puleginum, e floribus in oleo infusis, & in vase duplici coctis, & vehementer expressis hypericinum, masticinum lateri tepida cum lanis sordidis vtiliter apponentur.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Anto. Musæ erronea de distinctione pleuritidis opinio.

Musa in aphorismos, ita pleuritidem distinguit, vt nota sit in superiore parte tunicæ tegente costas, aut inter costas: vera, in mediastino.

Quod

Quod & rationi, & experientiæ repugnat, quibus perspicuum est in succingente, costas aut periostio, aut saltem in musculis intercostalibus veram cum veris propriisque symptomatis excitari, notham in musculis externis. Licet haudquaquam negandum intra thoracem speciem quandam pleuritidis non veræ fieri posse. Multis enim ex ratione vitæ, quæ crassa & viscida gignat, multus humor eiusmodi in corpore cumulatur, qui in vacuum spatium thoracis & pulmonem delatus, membranisque hærens, dolorem pleuritico similem affert, sed sine febre, vel certe febricula, aut etiam frigidiore corpore, quam ante, respiratione quasi in collo suffocante, pulsu difficili, tardo, minimo, vbi neque phlebotomia, neque similibus remediis ad pleuritidem accommodatis, sed iis, quæ humorem illum incidant, tenuent & ducant, semper est vtendum. Signa autem certissima, quibus in cæteris & pars affecta, & materia affectus internoscuntur, huiusmodi sunt. Si æger in partem lateri dolenti oppositam decumbere non potest, in membrana costas succingente affectio est, quæ sutpensa pondere concepto grauatur. Si in partem affectam, digito leuiter premenda pars exterior cutis. Nam si æger dolorem inde percipit, in musculis externis, sin minus, nisi costa grauius tractetur, vel in periostio, vel in musculis intercostalibus subsistit.

Pleuritidis signa ex affecta parte & materia affectus petenda.

Tum notanda erit pulsatio ad distinctionem vtriusque. Nam & in musculis intercostalibus comprimitur arteria, vnde pulsatilis dolor. Omnibus eadem fere sunt alia symptomata, exceptis febre & sputo. Spuria in musculis externis a materia frigida vel flatulenta, sine febre est. Sputum in inflammatione intercostalium, ob minorem resudationem, paucum in periostio,

fere nullum, tum ob materiæ paucitatem, tum quod sudore sæpe & insensili transpiratione resoluatur. Sanguineam indicant (cæteris signis non prætermissis) sputum cruentum, biliosam, ex rubro flauescens, pituitosam tarde apparens, subalbidum. A melancholia rarissime fit, & si fiat, vix curatur. Cum autem morbus iudicetur, vel excretione, vel coctione, vel abscessu, nisi soluatur celeriter in sanguinea missione sanguinis, in biliosa, vel eodem modo, vel sæpius sudore, aut hæmorrhagia e naribus saltem intra diem septimum, in peripneumoniam degenerat, aut post 14. in ἐμπύημα. Peripneumonicus est æger, si dolor punctorius imminutus, febris & spiritus difficultas aucta, sputum spumosum, rubentes genæ, morsque est fere semper in propinquo. In hac dolor fit aliquando, non ratione pulmonis, sed mediastini & membranarum Quod si non repurgetur materia, cocta in pus vertitur, fitque empyema, sanie, quæ per sputum educi debuit, in spacio thoracis collecta. Terminus autem iudicandæ pleuriticidis per expuitiones, decimusquartus. Non, vt Fuchsius, & alii, ab eo die numerando, quo cœpit æger expuere. Nam id falsum esse, & ea quæ sæpius accidunt, & Anaxionis hist. 3. Epid. demonstrant. Si enim ita numeres, non 14. diebus eo modo iudicatus fuisset, sed fere 24. quia cœpit 11. Recte igitur Hippoc. Quicunque morbo laterali laborantes, in quatuordecim diebus non repurgantur, ii ad suppurationem vertuntur.

Morbus tribus indicatur modis.

Hipp. aph. 8. lib. 5.

Phlebotomia & purgatio.] Ex eodem latere fit, dextro quidem ob venam vulgo ἄξυγον dictam, quæ e directo est, sinistro vero tũ ob intercostalem, quæ oculis ramorũ venæ ἀξύγους, in sinistrum latus perreptantium copulatur, tum

ob

ob naturæ conatum, quæ sese ita exonerat. Verum de phlebotome e directo celebranda nobilissima est disceptatio a recentioribus agitata.

Andreas Vesalius Bruxellensis, insignis Anatomicus, & Caroli Quinti Imperatoris Medicus, semper secandam brachii dextri iecoriariam, seu sit in dextro latere, siue in sinistro pleuritis, ingeniose causatur. Ab eo ratio assignatur eiusmodi, quod vena ἄξυγος dicta, hoc est, sine pari, a latere dextro venæ cauæ prope cor oriatur, quę per spinam delata ex vtroque latere octo costas alit inferiores, ac ad diaphragma, & membranam intersepientem distribuitur, vnde expeditus multo pleuritidem committens materia retrahatur, si sanguis e brachio dextro extrahatur, quia basilica dextri brachii ἄξυγον magis respicit, quam basilica sinistri. Sed id argumentum nullius est momenti apud eum, qui rem Anatomicam paulo occulatius perspexerit. Nam vena sine pari, quem recipit a caua vena sanguinem, non amplius ad eum remittit, imo suis in osculis venæ cauæ coniunctis ita fabrefacta cernitur, vt ei idem fere eueniat, quod vesicæ vrinariæ, aut cordis vasorum orificiis. Quod vero sanguinem semel receptum ἄξυγος non reuomat, ex dissectionibus certum est.

Nam si venam cauam in parte superiori secueris, & fistula in eam intromissa inferiorem versus partem sufflaueris, tota ipsa caua vena in parte inferiori simul cum vena sine pari inflabitur, & tumida euadet, at si venam ἄξυγον parte infima secueris, immissaque cannula ore ventum sursum impuleris, dubio procul vena caua non inflabitur, nec tumida euadet, quia aer in vena sine pari contentus exire nequit.

Quod si aeta vena sine pari ad cauam non deriuetur, quomodo sanguis aere corpulentior refluet? Quæ quæstio vt discutiatur, obseruandæ sunt cauæ venæ ascendentis propagines ad institum nostrum facientes. Caua vena ascendens sursum ad cor contendit, rectaque ad iugulum fertur in multas diuisa partes, e quibus duæ illæ sunt memorabiles, axillaris & cephalica. Inter quas venas duas prope iugulum ab vtroque latere vena quædam media est ex axillari fere enascens, quæ inde obrepens in multas findirur venulas, quæ in vniuersum cum ramusculis & venulis sine pari copulantur, quæ, vt dictum est, octo costas alit inferiores. Quum igitur iecoraria vena in pleuritide pertunditur, sanguis non tantum in vena caua contentus educitur, sed is potissimum, qui in inflammatione continetur, aut est prope inflammationem, præcipue vero si moibus octo costas inferiores occupet, sed multo magis si quatuor superiores, quod cum his magnam habeat axillaris vena communionem. In quibus secari vena tuto non potest, cucurbitulæ in principio inguinibus affiguntur ad diuersionem. Purgantia multis de causis reiiciuntur. Primum, quia cum sputa prodeunt, eorum prohibent motum, deinde in inflammationibus internis nihil a parte inflammata educunt, & partes sanas colliquant, postremo, quia in pleuritide & peripneumonia habitis profluuium ventris metuendum. Quæ omnia docet Hippocrates. Sed hæc postrema ratio infirmior. Addit enim Galenus in cocto morbo, & mediocri, non inutiliter aliquando aluum profluere, licet in maligno malum, & vt causa, & vt signum. Causa quidem, quia vires exoluit. Signum, quia attractricis hepatis, & alteratricis, ventriculi imbecillitatem significat. Quod au-

Pleuritidi eathartica cur minus conferant. Hippoc. aph. 19. lib. 6. & Gal. in comment.

tem

tem Hippocr. cum dolor ad hypochondrium extenditur, laxantia præscribit, Galenus concedit, sed tantum ad materiæ antecedentis eductionem, siue e splene, siue e cauis hepatis, non e thorace, aut latere. Soranus Hippocratem reprehendit, qui non secet venam, vbi ad hypochondrium descendit pleuritis. Idem Galenus tacite in Hippocrate taxat. Sed enim in exiguo dolore lateris & sputo cruento, quod est indicium clementissimæ pleuritidis, non est necessaria phlebotomia, sed aliis auxiliis profligari debet, maxime in homine bilioſissimo, ætate iuniore, vel seniore, ex lib. de Humoribus. Perperam igitur faciunt, qui in cruento sputo statim sanguinem detrahendum esse colligunt. Raro autem vtendum purgantibus, iisque leuibus, in principio, morbo pituitoso per defluxionem, etsi materia fluat ab hepate. Sed tutius adhuc clysteribus agitur. In peripneumonia etiam de venæ sectione dubitari potest, primum, quia ex anatome nõ satis perspicuum, qua via materia inflammationis in venam sectam veniat, cum nullus ramus a vena caua pulmonibus distribuatur, & per venam communem phlebotomia fieri debeat. Deinde quia post pleuritidem, asthma, aut anginam, venæ sectio fere lethalis, quod iam afflictas vires occupent. At si suppressis mensibus, hæmorrhoidibus, aut solenni aliqua euacuatione veteri, & similibus oborta sit, in quibus hepar in thoracem & pulmonem sanguinem reiicit, si sputa rubra, plenitudo, & quæ sanguinem indicant, nondum degenerasse in melancholiam, aut bilem, de venæ sectione non dubitandum, alioqui abstinendum. In cæteris curatur peripneumonia fere vt pleuritis, clysteres, sanguinis missio, syrupi, decocta, vnguenta, sacculi, eclegmata, condita, frontalia, emplastra, linimenta, cerata, pasta regalis & similia.

Hipp. lib. 2. de vict. rat. in morb, accu sent. 11. & Gal. ibid. Gal. ad finem comm. 3. lib. 6. Epid.

Peripneumonia an venæ sectionem desideret.

Locus perflatus ab Aquilonibus] Lib. 3. Epid. scribitur in pleuritide Romanos Athenienses obiectos ventis calidis male ferre sectionem venæ: Parios & Hellespontios melius. Cæterum non omni pleuritico conuenit necessario, etsi exspuat concocta. Lege 6. Epid. & historiam Pithyonis initio tertii.

ANTON. VALETII EXERCIT. XXVI.

Pleuritidis generatio vnde.

ILLabens in membranam costis subtensam sanguis tenuis & biliosus (crassus enim & pituitosus densum membranæ corpusculum vix subit) tumorem & inflammationē, pleuritidem, mutuato ab affecto loco nomine appellatam, gignit. Talis vero phlegmone ad tria morborum genera referri potest. Quatenus enim tumor, ad morbum in compositione: vt inflammationem sequitur calor & tensio, ad intemperiem reducitur. Et quia tussis ab hoc affectu separari nequit, dū rumpitur abscessus, & effusa in spacium thoracis sanies in asperas pulmonis arterias recipitur, tussiendoque excreatur, soluta quoque vnitas adest. Pathognomonica pleuritidis veræ a spuriæ notis distincta signa fuse describuntur ab Hollerio ex Galeno cap. 2. lib. 5. de loc. male affect. lib. 12. & 13. Meth. itemq; comment. 1 in lib. de Humoribus secundum Hippocratem.

Pleuritis ad tria genera morborum reducta.

Affectum hunc, quia fluxionis sobolem

esse

esse intelligimus, & inhibitionem materiæ affluentis, iis maxime in inflammationibus, quæ sunt νόσημα γιγνόμενον, esse vacuatione priorem ex Galeno didicimus, basilica dolentis lateris secatur: quæ tamen præterquam quod reuellit, deriuat etiam commode & euacuat. Prompte, vel ante solutam aluum, ducitur sanguis: alioqui dolore, ardore, & artis debilitate perpetuo attrahentibus, magis phlegmone exasperatur. Sanguinis detrahendi modum doloris conditio, corporis habitus, & anni tempus indicabunt. Quamquã vero sanguinem vsque ad coloris mutationem mittendum præcipiunt nisi vel malignitas inflammationis, vel vires hoc denegent, & ægri facile propter calidam atque humidam temperiem, qualis est in pueris, & iis, quibus mollior corporis habitus, resoluantur, cauendum tamen diligenter, ne missione sanguinis copiosiore vires multum atterantur, in quarum robore salutis spes in pleuritide consistit. Cathartica valentiora non imperantur, ne agitato corpore fluxionem augeant. Itaq; leuior erit purgatio, qualis hæc.

Pleuritidis curatio.

Hippocr. sent 74. lib. 4. de rat. vict. in morb. acut.

℞. rh. elect. ʒ. 2. infundantur in decoct. pect. cum santal. cit. ʒ. ß in expressione leui dissol. syr. de hyssopo, vel cap. ll. ven. & cathol. an. ℥ ß. f. potio

Rhei sic imperati adstrictio tanta non est, quæ sputo expellendo obsit, vel meticulosi medici subuerentur.

Quoniam autem coniunctæ pleuritidis materiæ vacuandæ ratio & via commodior non est, quam per asperam arteriam, eclegmatis, syrupis, vel etiam apozematis promouebitur sputum, non omissis interim etiam ab initio, topicis anodynis paulo post explicandis. Magis aliis placet syruporum quam eclegmatum vsus, quod internam asperæ arteriæ capacitatem promptius subeant, quodque longe sint paratiores. Si itaque sputum admodum tenue incrassandum sit, hæc formula præscribetur:

℞. syr de glycyrrhiz. & iuiub. an. ℥. 1. Misce. Vtatur eclegmatis loco cum baculo glycyrrh.

Vel syr. violaceus in hanc rem faciet. Syrupis licebit aliquid diacodii immiscere. Aut.

℞. cass. recens mundatæ ʒ. 6. diatragacanth. frigid. ʒ. ß. pilular. hypoglottid. ʒ. 2. sacchar. cand. ʒ. 1. ß. radic. ireos Flor. ʒ. 1. syr capill. veneris & de glycyrrhiz. an. q. s. f. eclegm. Adde si velis, conserv. ros. borrag. buglos. ana ʒ. 1.

At si sputum præ lentore & crassitie expelli non possit, ex vsu erunt incidentes syrupi.

℞. syr acetos. simpl. & capill. ven. ana ℥. 1. vtatur cum bac. glycyrrh. vel. ℞. oxymelit. scyllitic. ℥. 1. syr. de hyssop. & acetos. simp. ana ʒ. 6. c. vt ante.

Quod si fortiore sit opus, execlegmatis ad asthma ℥. ß. radic. ari. prius in hydromelite cocti ℥. 1. syr. de hyssop. & oxymelitis simpl. ana ʒ. 6. fiet lohot. Sæpe accidit, vt vna spu-

tum

tum promouere, & vires recreare oporteat: atque tum tabellæ, opiatæ, condita instituuntur.

℞. conseru. rosar. borrag. bugloss. enul. campan. ana ʒ. 2. diatrag. frig. & diair. simpl. an. ʒ. 1. ß. penid. ℈. 2. electar. de gemmis ℈. 1. rasur. eboris, corn. cerv. ana ℈. ß. cum syr. iuiubino fiat opiat. vel cum sacch. conditum.

Contingit aliquando, vt copiosa sit fluxio, quę se in pulmones receptat: in qua ad ea quę sanguinem incrassant, catarrhumq; sistunt, confugiendum, etiam sputi eductionem remorentur. Nam suffocationis periculum, quod a catarrho impendet, magis vrget.

℞. confer. ros. antiq ʒ. 1. ther. veter. ʒ. 1. bol. armē. lotæ in ap. ros. ʒ 1. cum syr. ros. sicc. aut papauerino f. opiata. Vtatur hora somni ad magnitudinem nucis auellanæ.

Sed de reliquis id genus remediis plura cap. de catarrh.

Extrinsecus adhibenda, quæ foras trahūt, linimenta cataplasmata, denique fomenta, si tamen ab his largioris attractio materiæ nō metuitur, vel si pleuritis sit notha, vel a flatu, aut fluxione exigua.

℞. olei keirin ʒ. 1. olei anethini ʒ. 6. olei liliat. ʒ. ß. f. litus, superposita lana succida.

Syluius duos aut tres parabat sacculos ex floribus chamæm. melil. aneth. furfur. mil. solis in sarta. frixis: quos iubebat admoueri

nunc lateri, nunc ad anteriorem thorac. partem prope collum, per quam fluere humor, vt eius fluxionem sisterent.

Efficacissimum est & hoc vnguentum.

℞. olei amygdal. dulc. & irini ana ℥.1. axung gallin. capi, anser. cunicul. butyr recent ana ℥.1. croc gr. 5. cum tantillo ceræ f. vnguentum.

Periclitatores empirici in oleo ceræ arte Chymica extracto cum vino albo aut aq. cardui, ep to, vel etiam per se lateri illito, summam pleuritidis medelam reponunt.

Cataplasmata si admoueantur, videndum ne crebriore eorum vsu pus promoueamus, dum solam diaphoresim consilium est moliri. Versa enim in empyema pleuritis funesta.

De sputo sanguinis. CAP. 27.

SAnguis expuitur a thoracis venis [b] niger, [c] grumosus [d] fœtidus, cum doloris sensu. A pulmonibus [e] flauus, tenuis, [f] spumosus, sine [g] doloris sensu. Atque hinc rupta, exesa, aut aperta vena: rupta assatim erumpit ex clamore, casu, concussione, pectoris perfrictione, plenitudine. Plenitudo ex ratione vitæ suppressis mensibus aut solenni aliqua vacuatione. Exesis [h] sensim & per intervalla ab humore acri, quem vel caput demittit, vel ratio [i] vitæ, aliquando etiam inedia [k] collegit. Apertis ex [l] calidiore & humidiore ratione vitæ. Ruptis glutinantia, quæ citra morsum succant, exesis

a cibi

a Symptomate tum simplici, tum cũ phlegmone coniuncto.
b Quia crassus & non arteriosus.
c Quod in capacitatẽ confluxerit.
d Quando quidem sit corruptus.
e Refert enim partis, vnde manat, ideã.
i Crebro pulmonis motu.
f Pulmones namque sensus sunt expertes.
g Quia distillationes e capite, quæ tussiculosos & raucos homines reddunt, per exesionẽ vasis tabem afferunt.
h Cuiusmodi est vsus casei putris, & leporis marini Præsertim in biliosis
i Vt vini generosioris vsu.

[a] cibi boni succi, & pharmaca sarcotica, apertis adstringentia conueniunt.

Expuitur sanguis ab arteria aspera, tumque dolor sentitur. Omnino paucus sanguis expuitur ex faucibus & ore, cum screatione, non tussi. Tussis enim excitatur, cum ab arteria, pulmone, thorace, [b] sanguis excernitur. Ex gingiuis tantum leui sputatione eiicitur. Aliis a capite defluit, non adeo paucus niger, leuis, linguam & palatum commaculans, titillans, ad nares grumos relinquens, ex vulnere, frigore, ebrietate, & capitis plenitudine. Qui si parte aliqua in arteriam defluit, tusses irritat leues facileque gargarismis [c] adstringentibus supprimitur. Sanguis quoque aliquando euomitur a ventre, liene hepate proximisque venis niger, grumosus multus. Estomacho vero aut æsophago admodum [d] exiguis eiicitur. Hæc omnia igitur, priusquam remedia instituas distinguenda sunt.

Curatio sputi sanguinis e pulmonibus.

Inedia, silentium, leuis respiratio, Veneris & vini abstinentia, quiestum animi, tum corporis imperanda sunt. Medicatis alimentis vtendum est quæ morbo conueniunt.

Si a capite defluxio, supprimenda ex iis, quæ rap. de catarrho dicta sunt. Componenda tussis quæ vexat grauius. Sanguis ex interna brachii angusto vulnere, modica quantitate bis aut ter vna die aut duabus detrahi debet, sed viribus constantibus. Nam in infirma muliere Romana Galenus libr.

a Ad sisarcosim facienda
b Thorax enim tussi se expedire cõtendit omni molestia, vt ventriculus vomitu, & cerebrum sternutamento.
c Vt ex decocto plantag. balaustii, centinodii, succo granatorum, & aqua rosacea.
d Quia paruas habet venas.

Method. sanguinem non detraxit, quam tamen percurauit, cum veniſſet initio (hoc autem initium 1. 2. vel 3. die) pauco ſanguine excreto. Si plenitudo in cauſa eſt, largius. Si ſuppreſſus menſibus, vena cruris aperienda eſt, & aliis artibus menſis irritandus. Iniicienda vincula coxis & brachiis, ad articulos, & in eiſdem locis adhibenda frictio. Cucurbitulæ hypochondriis, ilibus, atque inguinibus affigendæ. Sanguiſugæ in pectore affigendæ ſunt, tum remediis, quæ intro aſſumuntur, & topicis vtendum eſt.

Comparentur illa ex adſtringentibus, portulaca, plantagine, polygono, omphacio, ſumach, galla, cortice glandium, radice rubi, conſolidæ, althææ, centaurii maioris, hæmatite, electro, corallo, balauſtiis, roſis. Alius ordo.

Bolo armeno, terra ſigillata, ſanguine draconis, gummi arabici, tragacantha, thure, maſtiche, myrrha, melle cocto. Hæc poſtrema ruptis venis magis conueniunt, vt illa apertis. Oportet autem vitare omnino, quæ nimium adſtringunt. Propterea medicamenta hæc ex glutinantibus, adſtringentibuſque mixtis componuntur, vt ſi aperta vena eſt, adſtringentia, ſi rupta glutinantia ſuperent. Sed quia horum vis non facile penetrat, neceſſe eſt aliquid admiſcere eorum, quæ tenuium ſunt partium, qualia ſunt aromata, ſpica, cinnamomum, ſantali, doronicum, & ſimilia ex particulariũ compoſitio. Galen. libro 7.

Atque vbi immodice perturbat tuſſis, etiam

narco-

narcotica misceri debēt, opium, semen papaueris albi, semen hyoscyami albi, & cicutæ, cortex radicis mandragoræ, philonium, theriaca vnius anni.

Particularia remedia.

Xenocrates apud Gal. hædi sanguinem nondum concretum cum pari mensura aceti elixabat, atque tribus deinceps diebus. Dosis ℥. 3.

Frequens vsus antiquis, maxime initio, atque vbi grummorum suspitio, oxycrati diluti, id est, aceti ita commixti aquæ, vt bibi possit. Acetum quoq; in vsu fuit, sed animaduertenda sunt, quæ de oxymelite proximo capite annotauimus.

Coagulum cerui, hædi, leporis, Græcis & Arabibus hac in re commendatur, quod mirum esse possit, cum natura sit acri, digerente, & exsiccante.

Auerroes & Arabum familiæ parte aliqua refrigerare, adstringere, & reprimere scribunt, aut elementari qualitate, aut proprietate quadam. Certum est experimento, quod & Dioscorides scripsit, & in lacte probari potest, dissoluta coagulare, coagulata dissoluere. Deinde modica quantitate exhibetur, & ex iis, quæ vim acrimoniæ refringant.

Dosis ciceris magnitudo ex oxymelite, vel posca si grumi dissoluendi sunt. Alioqui ex aqua ferrata, plantaginis, & similibus.

♃. coralli rub. torrefacti, & in aceto extincti, terræ sigillatæ, ana ʒ. ß. spicæ ℈: ß. cum ℥: 2 succi portulacæ, aut polygoni, vini granatorum, lactis

vstulati, fiat potus. Vel ex eodem corallo, terra Lemnia, bolo Armena, cum syrupo rosarum e siccis, vel myrtillorum, concinnabitur potio. Rhabarbarum manditur, datur in substantia cum aqua plantaginis.

Herbas dat Celsus edendas sanguinalem, plantaginem ex aceto. Sunt qui animalium essa cum suis cartilaginibus & tendinibus siccata in puluerem redigant, quem cum aqua adstringente potui dent.

℞. carnium limacum coctarum in vini austeri, & aquæ plantag. ℔. 2. conserua consolida maioris, & rosan ℔ 1. cum decoctione limacum fiat distillatio in alembico.

℞. supra dicti distillati ℔. 1. coletur per manicam Hippocratis, cum sacchari rosati dissoluti in aqua plantaginis ℥. 2. santali, spicæ an. ʒ ß. Symphyto sæpe vsi sunt veteres in sanguinis reiectione, quemadmodum Galen. lib. de theriaca hanc vsurpauit cum symphyti decocto.

Puluis e limacibus in tegula siccatis, sanguinem comprimit.

Idem præstant trochisci de carabe, de terra sigillata cum decocto hæmatitis conquassati, athanasia cum decocto polygoni, vinum saluiatum. Aut,

℞. lapid hæmatitis, bol. arm. optim. corall. rub. mummiæ, pulmo. vulp. sicci ana ʒ. 1. seminis botryos, cinan. an. ʒ. 1. sacch. ros. ℥. ß cum mucagine tragacanthæ extracta in aqua saluiæ vitæ & myrtillor. f. trochi. Vel incorporentur in conserua ros.

Vel

Vbi vuribus metuitur, expressionibus vtendum est e perdicibus, turturibus, quarum ventres adstringente materia farciantur. Aut distillata hoc modo imperanda sunt.

℔. *conserua ros. cornorum, symphyti an. ʒ. 2. electarii diarrho. Abbatis, diamarg. frigidi, triasantali, aromatici rosati ana ʒ. 2. spicæ, cornu cerui, coralli rubri, pulverisatorum ana ʒ. 1. ß trochiscor. de terra sigillata, de carabe, de spodio ana ℈. 4 seminis acetosæ, portulacæ, plantaginis an. ʒ. 1 aquarum portulacæ, rosarum, plantaginis, vini granatorum an. ʒ. 4. decoctionis duarum turturum, & vnius perdicis ℔. 4. cum mica panis albissimi infusis vino granatorum, & carnibus vnius capiat distill. Coletur per manicam Hippoc. vt prius. Licebit etiam parare syru. e succo plantag. vngulæ cabali, centauro, scabiosa, pimpinella quo tanquam lobot vtatur.*

℔ *testarum oui, detracta membrana interiore, ʒ. pulverisentur. Dentur ex aqua plantaginis ʒ. 3. succi salviæ ʒ. 2 sacchari rosati ʒ. ß. Detur ieiunis.*

℔. *gummi arabici, tragacanthi aßi, boli armenæ an. ℈. 1 coralli torrefacti, cinnamomi ana ℈. ß. Ex lacte cocto eodem modo succi ex supradicta materia ad ʒ. 2. aut 3. per se exhiberi possunt. Poterit inspergi ʒ. 1. eorum, quæ comminui possunt, aut decoquuntur in aqua pluuiali, in lacte, in aqua ferrata, aut simili.*

Centinodium & in iusculis coctum & partib

adhibitum efficaciſsimum comperi reiectione ſanguinis, menſtruis, &c.

Similiter hordeata, lac amygdalinum, ex eiuſmodi liquoribus parari debent, ùdemque pulueres inſpergi poſſunt. Interim quotidie aqua hordei cum ſaccharo roſaceo ſyr. e roſis ſiccis, ſyrupo myrtill. ſanguini temperando erit accommoda. Vſu autem adſtringentium aliquando ſputum ſupprimitur, & fit ſpirandi difficultas: vbi ad lenientia redeundum, vt paulo poſt obſeruabitur.

Admouenda thoraci, non quæ adſtringunt vehementer (horum enim vis ad pulmonem non penetrat, cogitq; ſanguinem in pulmones) ſed iam vacuata copia, ſedato motu, vinum adſtringens cum oleo roſato, myrthino, cydoniorum. Commodum erit emplaſtrum præſcribere pectori, dorſo, & lateribus affigendum. Quale hoc eſt.

℞. ceræ, pic. reſinæ pini, bitum. an. ℔. 1. mannæ thuris ℥. 6. ceruſ. ℥. 4. vitrioli ℥. 4. opopanac. ℥. 2. ol. quod. ſ. aceti ℥. 20. Confectionis modum petito ex cap. 4. lib. 3. de materia chirurg. Hieme etiam nardinum cõuenit cum lana ſordida in eo madefactæ, et appreſſa pectori. Loco vini, aceti vſus eſt æſtate bene carnoſo corpore, robuſto genere neruoſo, nec vrgente tuſſi.

E thure, terra ſigill. bolo armena, oui albumine incorporatis cataplaſmata fiunt adiungenda thoraci, adiunguntur q; poſt vſum lanæ ſordidæ prædictæ. Quod ſi malum ex perfrictione ortum eſt, thapſia, ſinapi, et quæ ex his conficiuntur medica-

menta

menta ex vsu sunt. Oportet autem hæc permittere, dum calor medicamenti penetret. In grauiore tussi philonii aliquid imperabis, quod aliter Græcis, aliter Arabibus describitur.

Philonium Græcorum.

℔. piperis albi ʒ. 20. opii ʒ. 10. croci ʒ. 5. seminis hyoscyami albi ʒ. 20. spicæ nardi. euphorbii, pyrethri ana ʒ. 1. excipiantur melle cocto.

Philonium Arabum.

℔. papaueris albi hyoscyami ana ʒ. 20. opii, terræ sigillatæ ana ʒ. 10. hæmatitæ lapidis, croci ana ʒ. 5. castorei, spicæ, euphorbii, pyrethri, margaritarum non perforatarum, carabe, zedoariæ, doronici, gallæ moschatæ ana ʒ. 1. caphuræ ℈. 1. cum melle ros. colato incorporentur. Dosis est a ʒ. ß ad ʒ. 1. cum succo arnogloßi, aut vino diluto modica aqua rosarum.

Rhazes Philonium sic describit. ℔. piperis, ameos, foliorum rutæ, mentæ ßt. castorei, baccar. laur. cumin. ana ʒ. 1. opii, mandrag. seminis hyoscyam. alb. ana ʒ. 1. mellis q. ſ. quoniam scilicet omnium dosis ʒ. 1. aut ℈. 4. Si addas diacridii ℈. 1. fiet solutiuum.

Idipsum, vel philonium Romanum, cum polygonii succo vehementi tussi, vigiliis, fluxionibus medebitur. Vel.

℔. mummiæ puluerat. ʒ. 2. mastichis ℈. 2. cum succagine tragacanth. extracta in aqua saluiæ fiant hypoglottia.

Trochisci de bolo armena, et similes cum pulue-

ribus conuenientibus & syr. ros. sicc. in modum lohot sumi poterunt.

Meminisse vero oportet nunquam vtendum esse narcoticis recens paratis, sed semestre spatium esse expectandum, aut eo plus.

Nec statim his vtendum est, sed tentatis prius leuioribus remediis, & vbi natura robusta est. Datur tamen interdum theriaca recens, vt quatuor mensium, crassioris fabæ magnitudine, somni conciliandi gratia, fluxiones siccandi & crassandi. Exhibetur autem vespere. Postridie quoque, perseuerante fluxione datur eodem vespertino tempore, sed quantitate paulo minore. Quieta vero iam fluxione, mane sumitur, sed ætate vigente, vt annorum 10.

Vel ex syrupi de papauere, de iuiubis, rosarum, de siccis ana ℥. 1. parabitur zulapium ad somnum promouendum, & fluxiones præpediendas accommodatissimum, multa ex quinto methodi colligenda sunt, quæ ad sputum sanguinis pertinent.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ἀναφορικοὶ, quasi ἄνω φέροντες, sursum ferentes, & αἱμοπτοϊκοὶ Græcis dicuntur, qui ex inferioribus partibus per os sanguinem reiiciunt. Ex ore quidem & gingiuis, si expuitione prodeat sine tussi, & paucus e gutture, si cũ screatu, ex aspera arteria, si cum tussi leui, ex pulmone & thorace, si cũ tussi vehementi. Sed vehemẽtior

adhuc

adhuc tussis est, cum e thorace reiicitur, quia primum ad pulmonem trahitur; & inde per asperam arteriã deturbatur. Vomitu redditur e ventriculo siue e cerebro defluxerit, siue ibi concreuerit, aut casu, vel percussione, vel erosione cumulatus fuerit. Interpres tamen Coacorum præsagiorum ita habet: Qui spumosum sanguinem euomunt, dolore infrã septum transuersum non existente, de pulmone vomunt. Et quibus quidem magna in ipso vena rumpitur, multum vomunt, & in periculo versantur. Quibus vero minor, minus educunt, & securiores sunt. Quanquam Galenus refert quendam in palæstra graui plaga acceptã, fere duas cotylas sanguinis tussiendo expuisse, qui statim se ta vena, & adhibitis iustis remediis conualuit, & in posterum superuixit. Ergo ab apertione venæ, aut ruptione in maiore quantitate reiicitur, idque tutius est, licet non sine periculo. Ab erosione vero, in exigua. Hoc deterius, fereque primũ tussim siccã excitat magnã, aliquando copiosior, cũ vas insigne exesum cũ vlcere pulmonis, & lateris sinistri dolore, vnde sequitur tabes. Distinguendum etiã diligẽter an acrior sanguis & vitiosior distillationẽ excitet, & in pulmonẽ cõfluat, vnde fiat erosio: an vitio pulmonis & imbecillitate excrementũ ibi colligatur, quod putrescat, an suppressi mẽses, aut cõsueta aliqua vacuatio. Cum reiicitur niger & cõcretus, & ante fluxit e naribus, indicium est e cerebro in pulmonẽ profluxisse, aut asperam arteriam. Cognoscitur autem a carne seu propria substantia pulmonis vlcerata exire duobus signis certissimis, vno, si sit spumosus, vt scribit Gal. commentar. in aphorism. 30. lib. 7 modo tamẽ spuma firma maneat. Nam aliquando venis ruptis, aut thorace vlcerato, licet raro, & non necessario, spumosus expuitur sanguis, si agitatio quædam ac motus accedat,

Gal. libell. de vena sect. contr. Erasistrateos.

Sanguinis a propria pulmonis substãtia manantis signa.

vnde ſpuma illi inducatur. Sed hæc cito euaneſcit. In pleuritide etiam raro ſpumoſus, licet id aliquando contingat. Alterum eſt, ſi caruncul æ & tamenta vaſorum ſimiliter excreta, & propriam viſceris ſubſtantiam referentia ſimul appareant. Spumoſus autem eſt, quia leuis, tenuis, aereus & ſpirituoſus ſanguis, quo nutritur pulmo, quibus accedit motus, & aeris inſpirati commotio. Lege cap. 6. lib. 4. De locis affectis, ſigna Meth. 5. Particularia remedia.

Remedia ſunt phlebotomia, potus aquæ, ſilentium, parciſſima vita, exigua reſpiratio, frictio & vincula extremorum, potiones ad reprimendum ſanguinem, Cucurbitulæ in regione hepatis, epithemata, vnguenta, condita, linimenta, lytupi incraſſantes, ligaturæ, coctio materiæ, purgatio, diſſoluentia ſanguinem coagulatum, cientia ſputum. In eroſione, priuſquam ſanguinem expuant, ad diuerſionem anguſto foramine vena ſecanda, purgandum, diuertendus catarrhus, caput & pulmones confirmandi. In multitudine humorum e thorace expurganda habeatur ratio, ne materia ſupprimatur, neve ſanguis irritetur. Etenim ſuppreſſo ſputo lenientia iterum veniunt vſurpanda. Oxymel & acetum ſuſpecta, ſi puer, aut mollis æger, macilentus, neruoſo genere imbecilliore, aſperiore tuſſi, ſputis craſſioribus, aut liquidioribus ægro debili, & ſene. Frequenter repetenda phlebotomia, ſi vlcus non eſt, ſi recens malum & non inueteratum, ſi vires firmæ. E faucibus & tonſillis minus periculi, ab arteria plus, a pulmone plurimum. Inde enim ſuppuratio, & tabes.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXVII.

Αἵματος πτύσεως, seu sanguinis reiectationis nomine Galenus libro quinto Methodi eam proprie sanguinis exclusionem intelligit, quæ a thorace atque pulmone manat, quanquam sanguis e gula, ventriculo, hepate, splene, nonnunquam etiam ex aliqua oris parte, gingiuis faucibus, gurgulione in os confluat, dum is, qui per nares purgandus erat, ad palatum descendit. Causæ repetendæ ex capite de hæmorrhagia. *Gal lib. 1 de loc. mal. affec.*

Ad curationem maximum est in victu incrassante & adstringente, qui & sanguinem ad fluxum reddit ineptiorem, & vlcus ipsum vnit, momentum. Qualis erit ptisanæ cremor, cui inspersa sint malorum punicorum grana, vel hordeatum, quod efficacius fuerit, si hordeum coquatur in decocto lactuc. portul. plantag. centinod. & seminis eorundem, adiecto saccharo rosaceo. Basilica vena confestim pertunditur ad reuulsionem, quia sanguine ad affectam partem semper confluente, frustra adstringentia, agglutinantia, & alia eius generis, præscriberentur. Mox hæc potio propinetur. *Hæmoptyseos curatio.*

℞. rhei vstulati ℈. 1. mummiæ, terræ sigill. ana ℈. 1. syr. cydon. ℥. 1. cum aq. ros. & plantag. f. potio. Dabitur mane, vesperi.

In eundem vsum concinnantur zulapia, quæ præcipue sub horam somni assumuntur.

℞ syr. ros. sicc de papauere. & cydon. ana ʒ. 1 aq plantag portulac. centinod. an quar. 1 puluer. cort ceru. vsti lapid. hęmatitis an ʒ. 1. mastic ℈ 1 f. zulapium pro dosibus. 3.

Vel lup nares troch. sc., ineunte præsertim somno ore continendi, imperabuntur.

℞. gummi tragacanth. et arab. in aq rosar. dissoluti ana ʒ 1. amyli ʒ. 2. bol armen. terræ sigil ana ℈ 4. mastich ʒ. 1. cum syrup myrtil. aut aq plantag vel centinod. f. trochisci. Vsus sit, vt supra.

Huc pertinebunt opiatæ, condita, puluеres. Noui nostratem quendam Lemouicum hæmoptoicum, qui cum alternis temporibus multum reiecta esset sanguinem, nec vllis potuisset remediis sanescere, ad Iulium Cæsarem Scaligerum, Medicorum sui temporis facile Principem, confugit, ex quo puluerem accepit, cuius vsu breui conualuit. Huius formulam, quia mihi communicauit, libet hic adscribere.

℞ spodii, ros. rubr. bol arm terr sigill. hęmatitis ana ʒ. 5. coral rub. carab. margaritar. nō perforat. ana ʒ. 2. f. gummi. tragacanth ana ʒ. 2. sem. papau. portulac. sem. mal. sem. ros. rub. sem arnoglos. cornu cerui combusti ana ʒ. 3 acac. succi barbæ hircinę, succ glycyrrh. an. ʒ. 2. amyli torrefacti ʒ. 3 Terantur, misceantur, f puluis, cuius dosis sint ʒ. 3 Datur cum aqua pluuiali.

Hoc remedium tandem descriptum reperi apud Serapionem cap. 25. Tractat. 2 Dum vero ista fiunt, si resistet aluus clystere subducetur; vel purganti medicamento adstrictionem aliquam relinquente.

Sic post reuulsionem & deriuationem suppresso sanguinis sputo, & bene purgato corpore, totus thorax oleo cydoniorum, rosaceo, vel myrtillorum, illinetur, maxime vero æstate. Quod si multa fiat sanguinis eruptio, citra tussim, cæli constitutione calida, ægro robusto & carnoso, spongia aceto imbuta de consilio Aetii thoraci apponenda. Verum malum a perfectione ortum linimenta & cataplasmata calefacientia postulat. Sed de his plura vide apud Gal. c. 8. lib. Methodi.

De [a] Phthisi. CAP. 28.

Phthisis vlcus [b] est pulmonis quod fere [c] sputum sanguinis sequitur, aut tussiculam [d] ex acriore defluxione. Aliquando etiam ruptos abscessus thoracis, cum videlicet, effuso pure in spatium thoracis, atque ita putrescente, nec in tempore repurgato, pulmones exulcerantur.

Signa phthisis cum ex aliis, tum ex Hippocr. & Gal. Apho. 60 2. in Prognosticis, & cap. 14. libr. 2. Chronicon Aureliani.

Phthisim sequitur totius corporis [e] languor atque extenuatio, [f] curuantur vngues, cauantur oculi, succedit mortifera [g] illa facies, [h] capilli defluuium sequitur, alui profluuium, & mors.

[a] Quæ fit per anastomosim, estq; funesta magnitudine causę, vt destillatione catarrhi e capite, vlcere pulmonũ, symptomatũ calamitosa vel ob marcorem totius corporis, difficultate curã quod vlcus pulmonum curari nequeat propter perpetuũ eorũ motum, nec sarcotica eo integris viribus perduci possint. 2. Solutio cõtinui cum sordibus et iecore coniuncta

[b] Rupta in pulmonib. venar.

[c] Per theorem aliud. Quęcũque distillationes a capite tussiculosos et raucos homines reddunt, nisi temporis progressu cõquiescãt, alterã faciũt tabis differẽtiã

[d] Quia aer, qui inspirãdo ducitur tabificã acquirit in pulmonib. qualitatẽ & ꝙ vlcus φθείριωμα sit febrisq; in corde accẽdat.

[e] Exhausta digitorũ carne. [f] Hippocr. vulgo dicta, de picta li. 1. de ꝓgno.

[g] A siccitate partis exhausto alimẽto, aut cibi vitio naturali facultate labefactata.

Hoc malum, vt incurabile, maxima pars veterum Medicorum in nulla spe habuerunt.

Itaque initio abstergendum atque [a] *resiccandum. Vbi iam satis detersum est, atque iam nihil saniosum repurgatur, glutinare oportet. Sed dum hæc fiunt,* [b] *extenuatio corporis instauranda est. Vtemur ergo mulsa* [c] *initio ex aqua potabili* ℔. 1. ʒ. 1. ß. *mellis. Per omnia vbi detergendum, melle crudo vtendum est, vbi glutinandum, melle cocto.* [d]

Postea vero fœnugræci loti, subinde abiecta priore aqua, decoct. vtemur in qua octaua pars vel sacchari. in calidiore conditione, vel alioqui mellis, dissoluitur.

Similiter [e] *e fricto lini semine, e ciceribus rubris, e nuce pinea resinosa, exiride Illyrica, aristolochia, porro & similibus descriptis in cap. de asthmate. Alioqui cum quadruplo melle eclegmata fient, tritis atque in puluerem redactis quæ comminui possunt. Cicer rubrum in aqua madeat, atque ita tumebit, tum siccari debet, torrefieri in latere calente, teri subtilissime. Eius puluveris* ʒ. 2. *insperguntur mulsæ, aut concorporentur melle.*

Marrubii M. 1. *decoquitur in* ℔. 6. *aquæ ad dimidias. Colaturæ addi debet* ℔. 1. *mellis, plus minusve, idque totum decoquitur ad crassitudinem.*

E succi marrubii ʒ. 2. *succi caulium, scyllæ, hyssopi, & similium, & mellis* ℔. 1. *coctis fiunt eclegmata, quorum vim augeri volunt, si* ʒ. 2. *pulmonis*

[a] Ichorem & saniem.
[b] Quæ sit phthiriomate febre et aeris infectione.
[c] Si πυρόχολος non sit æger.
[d] Venæ sectio, si ægri vires ferat, celebrari potest ad ardoris febrilis extinctionē. et catarrhi auersionē. Interim cibandus est æger hordeato, detergendū vlcus, si quidē æger fuerit temperamēto frigidiore, et si sit hiēs, hydromelite simplici aut composito ex bechio, scabiosa, si autē fuerit biliosior, aqua saccharum aut hydræo dilutiori.
[e] Vel ex electario diaireos. sacch. cādo. penidiis.

vulpis

vuæ ac ʒ. eclegmatis admisceas. Nuces pineam resinosam cum ʒ. 1. glycyrrhizæ decoquesin lb. 6. aquæ. Col. addespenidiorum ʒ. 4. rursus coques ad crassitudinem. Conuenit, vbi tenuis sputatio est, cumque lenire & coquere oportet.

Similiter e butyro, melle & terebinthina, duobus horum aut tribus mistis.

Variandaque remedia eiusdem generis, ne fiat satietas.

Diuersi vero generis, cum mutantur indicationes.

Interea videndum, anne a catarrho in fauces prolabente phthisis causam habeat. Tum enim pulmo roborandus, cuius imbecillitate excrementa & gignuntur, & promptius admittuntur. Dein emplastrum e labdano, resina, pulueribus conuenientibus comparatum bregmati affigetur.

Atque dum hæc fiunt, hordeatis cum saccharo, aut melle, lacte amygdalino, vino albo, tenui, & subdulci, lacte, aliisque rebus, quæ vires refouent, vtendum est.

Iam purgato vlcere, instauratis viribus, alimentis [a] partim mediæ materiæ, partim resiccantibus & glutinantibus vtendum est.

[a] Vt vitulina carne, pullis gallinaceis.

Gestatio mollis conuenit, aer siccus, balneum dulce (vt scilicet, firmis viribus, in linteo, quod a duobus teneatur, immergatur balneo, ex decocto omasorum, maluæ, bismalu. & parietar.) a quo inunctio ex oleo violaceo, butyro recenti theriaca, mithridatio, emplastra siccantia adiuncta, pectori.

Dropaces, atque etiam [a] Sinapismi conueniunt. [b] Bolus armena terra sigillata & similia imperanda sunt. Hæc fere placuerunt veteri Medicinæ. Posteritas Medicorum eadem obseruauit, quædam etiam addidit. Lacte [c] plurimum vsa est asinino, & caprino, in summa seroso, cum detergendum est. Ouillo, vaccino, muliebri cum refouendum est, vstulato vaccino, aut etiam cum aqua pluuiali cocto, cum glutinandum. Itaque initio asinino & caprino cum modico mellis, ne coagulet aut acescat in ventriculo, modico quoque sale vtendum est. Refouentur vires lacte muliebri, quod exugat ager e mamma mulieris, quæ sit sana. Atque id quidem melius est suctum, quia cum lacte spiritus & vita exugitur. Si desit muliebre, vaccinum bibat recens emulctum, cum modico saccharo.

Sugendum lac erit matutino tempore. Ab hinc tribus horis ouum sorbeant. Vino vtantur albo, tenui, dulci, diluto. Pullaster ad prandium comparetur infractus succido hordeo, & passul. mundatis. Aqua, qua vinum diluant, & concoquant cibos sit aqua hordei Colatitij, consumptis e perna vitulina capone iuuene infarcto hordeo cum herbis commodis, locus erit, de quibus paulo post.

Hordeata quoque, & lac amygdalarum ex lacte, vel pullorum decocto confici debet. Pineola, castaneæ misceantur hordeatis. Condiuntur multo sacch. ros. infundantur illa prius in aqua rosaceo veteri, dum coquuntur, eadem aqua insperguntur.

[a] Admouenda capiti, ad exhauriendũ fontem catarrhi.
[b] Hæc ad sistendam fluxionem.
[c] Lactis vsus concederetur, si nulla sit febris excusatio, si non sit borborygmos, id est, si non sint flatu viscera distenta, & si æger ventriculo frigidior, nec sit cephalalgicus.

Pytho-

Pythocles ex Hippocrate 7. Epid. lacte, multa cum aqua ammixta, renutriebat.

Vtilissimum erit syrupum resumptivum, a Ioanne Tornamirano cap. de febre hectica descriptum, vsurpare.

Refouendis viribus lactis cremor cum multo saccharo conuenit. Sanguis humanus destillatus, aqua cancrorum, destillatum restaurans. Vbi glutinandum est.

℞. lactis ℔. 1. aquæ pluuialis, in qua rosa maduerint ʒ. 3. Simul bulliant, subinde ferro candente aut chalybe intincto. Alioqui.

℞. lactis a quo butyrum extractum sit, ℔. ß. teneatur nocte vna sub dio. Fortiter agitetur & despumetur, cui adde sacchari rosati ʒ. ß. boli armenæ ʒ. 1. sæpe vratur. Hoc modo igitur veteris lactis. Saccharum rosatum maxime commendatur initio recens. Cum glutinandum est, veteri potius vtemur. Similiter conserua rosarum & syru. ros. Conserua datur per se, aut cum syrupo myrtillorum aut aqua hordei, in qua cancri fluuiatiles coxerint. Cancri crudi feruefacti prius in aqua, & repurgati in quadruplo lacte vaccino, aut conuenienti, concoqui debent ad dimidias. Deinde caudæ desquamati vel per se comeduntur, vel integre comunduntur & inde succus in lac, in quo coxerint, exprimitur. Bibitur lac hoc, aut inde amygdalogala, vel hordeatum. Comparatur maxime, vbi viribus consulendum est.

Tumque aliquando vitellum oui vna dissolui-

mus. Cõqui possunt ex aqua hordei. Testæ vero cancrorum in fictili vase cremari debent, & glutinando asseruantur.

Et eodem modo limaces & testudines præparãt. Verum oportet diligentius multo repurgari. ℔. *carn. limac. bene mundatorum* ℔. 1. *vngul. caballinæ bene tritæ* ʒ. 2. *lactis pinguis q. s. f. decoct. ad perfectam coctionem limacum, deinde expressio fortis quæ saccharo edulcetur.*

Pulmo vulpis in frustula diuiditur, abluitur ex vino, inquoquitur leuiter in aqua rosarum, decocto sumach, aut simili. Rursus lauatur, siccatur. Vsus tempore in puluerem redigitur ʒ. 2. *cum syrupo myrtillorum exhibentur. Vel hoc modo.*

℔ *pul. pulmonis vulpis, capil. ven. sem. fœnic. ana* ʒ. 2. *incorporentur cum succi liquiritiæ* ʒ. 2. *mellis coct. quantum sufficit, cum affusione modici syrupi de myrtillis.*

Consolidant hæc. Caseus recens, lac vstulatum, testæ cancrorum, bolus armena, terra sigillata, sanguis draconis, olibanum, mastix, carabe, gummi arabici, corallus, rosæ, balaustia, myrrha, & alia eiusmodi. Dantur ex vitellis ouorum, & alia quædam ex lacte vstulato, succo cydoniorum, rosarum, granatorum syrup myrtillorum rosato de siccis.

Vel ℔. *caudarum cancrorum fluuiatil. desquamatarum & lotar.* ʒ. 3. *lactis recent.* ℔. 1. *bulliant ad medias, deinde caudæ contundantur fortiter, & cum lacte dissoluantur, cui adde farinæ hord. amyli puriss. ana p.* ß. *lactis amygdalar. dulc.* ʒ. 4.

miſce lento igne. Eſt quoque hic Philonii Perſici uſus, quod proxime deſcripſimus. Pata leonis vulgo dicta trita, affigitur pectori & gutturi, phthiſicis & anginoſis foras attrahere materiam creditur. Ruſtici transfixam aurem radice implent, & ita curant. Nutriendum aliquando iure galli decrepiti, alterati cum herbis, & cæteris rebus, quæ conuenient. Ad conſolidationem maxime facit panis puriſſimus, cum decocto maſtiches piſtus, & vinum ſubadſtringens.

Conueniunt fructus, ficus, uuæ paſſæ, piſtacia, nuclei pinei, dactyli dulces, pyra cocta, & ſacchar. conſperſa.

Videndumque maxime circa initia, ne nimium ſiccantibus utamur, quibus cum volemus uti, lenientibus commiſcebimus, aut multo liquore diluemus. Febricitantibus per phthiſicis, ſitientibus, & calidiorem ſtomachum habentibus diamidon Alexandrie ſicco cydonior. Vel cydoniis incoctis in aqua roſar. aut utriſque ſeminibus frigidis, additis roſ. ſantalis alb. rub. ſuc. glycyrrhiz. recent. vel,

℞. aquæ roſarum ʒ. 4. malorum dulcium libr 1 ſ. ſacchar. ℔. 1 ſantal alb. & rub. ſucc. glycyrrhiz roſarum ana ʒ. 1. ſ. quatuor ſeminum frigidor. ana ʒ. 1 ſyrup. roſac. q. ſ. Mala intus & extra purgantur, cum aqua roſarum lento igne, vel in diplomate coquantur ad tertias, tere in mortario, deinde in aquæ roſarum & ſyrup. decoque, & cum pulueribus & ſacchаro miſce. Dentur ʒ 3. mane & veſper. Diſtillatum reſonentibus viribus conuenit.

℞ Conſeruæ borrag. violarum, roſ. ana ʒ. 1. ß. conſeruæ ireos, enulæ ana ʒ. ß. electar. de gemmis ſine ſpeciebus, diarrho. Abbatis, triaſantali ſine caphura, diamargar. frigidi ana ʒ. 2. margaritarum perforatarum, corali, ambræ citrinæ ana ʒ. 1. paſſularum ficuum ſebeſten. glycyrrhizæ ana ʒ. 6. nucleorum pini, amygdal ana ʒ. ß. gummi tragacanthi, gummi arabici ana ʒ. 2 ſem aniſi, fœniculi, vrticæ, quatuor ſem frigid. communium, ſem papaueris albi ana ʒ. 1. terræ ſigillatæ, boli armenæ, roſarũ ſiccarũ ana ʒ. 3 aquarum pimpinellæ, vnguis cabalinæ ana ʒ. 4. decoctionis limacum, cancrorum duarum iuuenum gallinarum ana lib. 1. cum carnibus vnius capi iuuenis bene pinguis, vnius perdicis, mica panis in vino odorifero infuſi, & ℔. 1. ſacchari albiſſimi. fiat diſtillatio. Deploratis inſtituitur eclegma ex ſeminis vrticæ ʒ. ß cinamom ʒ. 1. & mellis quantitate ſufficiente, vel decoctum e floribus roſmarini cum aqua pluuia. Quod ſi hu remedia nihil proficiatur, vel vruntur, vel relegantur ad mare.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

φθίσις pro tabe & atrophia qualibet aliquando ſumitur. Significat enim ſyderationem quandã & marcorẽ, ſiue extenuationẽ, ἀπὸ τῆς φθίνειν, ita vt nonnunquam etiam ad oculi affectus traducatur, præſertim pupillæ. Quatuor tamen præcipue ſpecies reperiuntur, apud Hippocratem & Galenum, renalis, lib. de morbis internis, dorſalis 2. de morbis, extenuatio ſine pulmonis vlcere, ab eius tamen calida & ſicca intẽ-

Phthiſis quatuor ſpecies.

perie

perle, aut febre hectica, quarta, quæ omnium maxime proprie φθίσις dicitur, Atheniensibus phthoe, ab vlcere pulmonis. Hæc duo perpetua habet symptomata, febrem lentam, paruam, putrem, quotidianam, nocte magis, quam interdiu affligentem, quæ oritur a putredine humoris, aut propriæ substantiæ pulmonis, vnde calor ob vicinam cordi necessario communicatur, deinde extenuationem totius corporis, colliquatis nimirum, & consumptis carnibus, ac solidis partibus supra modum reliccatis, tum ob febrem quæ corpus perpetuo depascitur, tum ob dejectiones humidiores, & crebros sudores, qui inde consequuntur. Exulcerationis pulmonum causæ multæ esse possunt, sed duæ præcipuę, & frequentissimæ, sputum sanguinis repressum nec expurgatum, & defluxus pituitę salsę a cerebro calefacto. Præcedit tussicula, punctura quædam ad latus, mammillas, scapulas, titillatio faucium, præter cętera signa superiore capite explicata. Familiaris est quibus oblongum collum, angustus thorax, caput infirmum, sublimes scapulæ, tanquam alæ, vnde φθινώλης & πτερυγώδης, quasi alati nominantur. Apud Hippoc & Galenum tria in hoc affectu reperiuntur mortis certissima signa, sputum grauiter olens, capilli defluentes, alui profluuium. Quæ tamen tum ad curationem, tum ad prędictionem diligenti egent distinctione. Primum in tabescentibus aliquando gingiuę & os exulcerantur fluxione, & pituita grauis defluit a cerebro, vnde sputa grauiter olent, quę tamen mortem proximam non indicant. Deinde alui profluuium quibusdam accidit deficiente natura, aliis conuersa distillatione in stomachum, quibus solet tussis imminui, cæteris alia occasione, atque id non semper lethale.

Phthisis proprie dicta duo perpetua symptomata.

Pulmonum exulcerationis duæ causæ præcipuæ.

Aph. 11. 12. 14. *lib.* 5. & 16. 7.

Idem iudicium de capillorum defluuio, quod humorum vitio & capitis cachexia fieri potest. Ita igitur accipiendum. Si sputum e pulmone educatur, & vel carbonibus inductũ, vt vult Hippoc. in Aphor, vel, vt Philoth. in vas vitreum aqua plenum & impositum prunis iniectum, vt in calescendo dissolutum vaporem edat, ægro & assidentibus manifestam grauitatem & contagiosum halitum inspiret, letiale est. Ostendit enim putredinem, & κακοήθειαν. Deinde grauis halitus cor vicinum lædit, vnde mors celeri or, sicque malum est, & vt causa, & vt signum. In Coacis præsagiis inde etiam morti aliud signum colligitur, si videlicet sputum iniectũ aqua marina æneo vasi inclusa, in fundum mergatur. Idem demonstrant capilli defluentes ob siccitatem, vel virium imbecillitatem, & humida deiectiõ, ob potentiæ debilitatem, vt ait Galenus. Additur in Præsagiis, si suppresso sputo mens ad nugas & delira verba commoueatur. Formula enim mortis in tabidis est, cum sputo retento vel ob copiam, vel virium imbecillitatem vel adstringentium vsum, obserantur viæ spiritus, vnde ægri strangulantur. Tandiu enim viuunt, quãdiu pulmonem per sputa expurgant. Atque etiam hinc efficitur, vt & Autumnus, & Ver humores fundendo, & omnes conuersiones insignes tabidis infestissimæ sint, adeo vt his vulgus ipsum sæpe mortem denunciet, foliis arborum cadentibus, aut renascentibus.

Philotheus comment. ad aph. 11. lib. 5.

Gal. comm. in aph. 12. lib. 5. & comm. in aph. 16. lib. 7.

Coquere oportet, tenuare, diluere, expurgare, detergere, siccare, glutinare, instaurare corpus, catarrhum auertere, cõfirmare cerebrum & pulmones, vitare, quæ deorsum purgant (nisi materia fluente) quia sic sputum & pus retinetur, materiæ motu alio reuocato, & corpus magis consumitur. Phlebotomia non conuenit vlcere facto, nisi noua fiat expuitio, aut venæ alicuius re-

cens

ensapertio metuatur, & vires ferant. Remedia unt syrupi, potiones, linimenta in pectore, conerux, fumigia, pulueres, lohot, hordeum immũdatum, lac asininum, balneum, & similia.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXVIII.

PRimarię duæ phthiseos differentiæ Galeno statuuntur, vna quidem ab acri distillatione e cerebro, vt pituitæ salsæ, aut biliosæ materiæ, sensim ac sensim pulmones excauantis: altera quæ proprio pulmonis vitio, nulla prægressa fluxione, sit orta rupto, exeso aut aperto aliquo vase. Quibus accedit quæ ex fluxione aliarum si partium Succedit nõnunquam peripneumoniæ, pleuritidi, empyematı, sanguinis puro. Interdum moribus est hæreditarius. Est quoque contagiosus. Signis suis satis elucescit.

Phthiseos primæ differentiæ ex Gal. com. ad aph. 10. lib. 3.

Gal. cap. 3. lib. 1. de diff. feb.

Phthisis nisi primis statim diebus curetur, insanabilis est, quod scilicet pulmonis vlcus citra tussim expurgari nequeat, a qua tamen maxime laceratur, vnde mutuas velut per operas malum tabidis in orbem redire consueuit. Deinde medicamenta parti affectæ donec a integris viribus eo non pertingunt. His causis duabus additur continuus pulmonum motus. Et quamuis vlcera pulmonis curaueris, quia tamen callosas & fistulosas

Phthiseos curatio.

reliquias fere deponunt facile denuo exoriuntur. In primis igitur, si vas aliquod in pulmone sanguinem fundat, vulnus quam celerrime glutinandum, antequam phlegmonem ingeneret, remediis cap. super explicatis. Quod si ferina e capite distillatio primum sit, huius morbi suscitabulum, venæ sectio, purgatio, capitis confirmatio, tussis inhibitio remedio erunt, vti in catarrho dictum est. Si vlceris tergendi consilium præualeat, hydromel solum, vel cum hyssopo hordeatum aqua saccharata, syr. de glycyrrh. lac. asinin. imperabuntur. Sed hæc detergentia nondum sanguis reiicitur, sed cum restiterit, exhiberi debent. Atque tum detergere atque consolidare sic oportebit.

℞. lohoc de pulmone vulpis ʒ. 1. syr. ros. siccat. vel syr. de glycyrrh. aut de hyssop. ʒ. ß. Misceantur. Æger lambendo vtatur cum baculo glycyrrhizæ

Proderit interim suffitus ex vngula caballina, & hic quoque puluis longe acibo vtendus.

℞. pimpinell. siccę ʒ. 2 ireos Florent. ʒ. 2. ß. 2. sacch. ros. ʒ. 2. vtatur vt supra.

Marcorem vero atque consumptionem, quam cordis exsiccatio infert, instaurare licebit sequentibus remediis, & parti affectæ, & affectui quoque ipsi conuenientibus.

℞. amygdal. dulc. mundat. ʒ. 2. pineol. bene præparator. passul. mund. in aq. rosar. contus. ana ʒ. 1. pulpæ carnis capi. vel coxarum ranar.

vel

vel cancro fluuiatil. vel testudin. ℥. 1. ß. medull quat. semi. frigi. maior. althææ & bombac. ana ʒ. 2. anis. ʒ. 1. cinnam. ʒ. ß. amyli parum, saccha. q. f. fiat massa panis vel cum vino (si febris non dehortetur) vel iusculo capi vel aqu. conueniente. Ex qua fiant placentulæ coquendę in clibano.

Huc pertinent consumpta ex pulpis optima. carnium, pullor. caponum, gallinar & partium succulentarum vituli, arietis, diu longo igne percoctarum: expressa ex armo ouillo, perdicibus assatis, & similibus itemque syrupi resumptiui vulgo appellati. Vt,

℞. passul. mund. pistacior pineol. & glycyrrh. ras an. ʒ. 3. iuiub. sebesten. fic. ping. an. n. v. hyssop. agrim. scabios. pimpinell vngul caball. hordei decorticati ana M. 1. semin. melon. bombac. vrtic. althæę, fœnic ana ʒ. 1. ß. flor. viol. & ros. ana p. 2. cum carn duar. testud. memora prę paratar. & minutim concisar. f decoct ad ℔. 1 In colatur distol. sacchar. albissimi, & sacch. ros. ana ℔. ß. aspersa ℥. 1. aq. ros fiat syrup. perfecte coctus, cuius cochlearia duo subinde ęgrotanti exhibeantur.

In admotis magna vis non est, quia pulmo profundius latet. Si tamen educi sputum oporteat quod ex stertore intelliges, thorax antorsum & retrorsum lenientibus illinetur ex cap. de pleuritide repetendis.

De cordis tremore seu palpitatione. Cap. 29.

Παλμος [a] *quem formidinem quidam veterum appellant, motus est præter naturam ab excretrice incitatus, cum id quod nocet, aut nocere videtur, expellere cõtendit. Idipsum vero aliquando aqua est concepta cordis panniculo, præter modum aucta. Aliquando vapor quidam crassus cordi inclusus, alias etiam aliunde importatus, vt ematrice, ventre, & proximis visceribus. Interdum venenosus per arterias & venas illatus. Inflammatio quoque & [b] tuberculum palpitationis caussæ esse possunt, vt & intemperies. Quæ omnia ex cordis [c] temperamento, totiusque corporis antecedente vita & aliis signis coniectura artificiali [d] distingues.*

Curatio.

Si sanguinis [e] copia in causa est, si aqua concepta panniculis, si [f] inflammatio, aperienda est vena [g] dextra basilica. Auicennas & Arabes dextram, si sanguis causa est; sinistram basilicam si vapor, aperiunt. Sinistra quoque aperiri potest, si materia non ventriculis cordis, sed corpore concepta est. Quod si malum ab inferioribus partibus inuehitur, aut in signis plenitudo est, venæ crurum secari debent.

a Palpitatio cordis quæ frequentem affert syncopen, est insanabilis, & quæ fit ex commistione pericardii cũ corde.

b Vt in gallo dissecto obseruasse se tradit Gal. c 1. lib. 5. loc or. male affectorum.

c Cuius signa pete ex Galeni microtegni.

d Vt rite curationem instituas. Nam vt sunt causæ sic & morborum ideæ, & vt morborum ideç, sic varia remediorum genera instituenda sunt.

e Vt iuuenibus, qui ex ephebis excesserе ob hęmorrhag. naturalem suppressam, aut in mulieribus, quibus menses non respondent, aut iis qui hæmorrhoidibus laborarunt, aut qui vino se & carnibus inuitarunt multis. f Quæ pulsu duro & febre dignoscitur. g Vt reuelatur sanguis κατ' ἐξιν. h Qui ducitur per os secundum arteriam venosam parte sinistra, aut hypochondrio sinistro per arteriam caliacam.

Ga

Gal. quinto de locis affectu omnes adiutos phlebotomia scribit, & extenuante victu, quibus cor palpitabat. Id autem, quia verisimile sit vaporem esse crassum, unde cor palpitat. Neque inutilis est purgatio, si cacochymum corpus est, siquidem ex vitiosa materia exitatus vapor palpitationem inuehit. Quod ad reliqua attinet, distinguendum est, sine causa frigida, an calida, vt inde ratio vitæ instituatur, quæ vim medicatam habeat, & malum corrigat.

Materia itaque calida, ambra, styrax, calamintha, moschus, lignum aloes, caryophyllum, cinnamomum, cortex citri [a] & citragiorum, crocus, nux moschata macis sem maiora basilici, vinum aromaticum odoriferum (Hippocraticum vulgo appellant) enula fœniculus petroselinum, galanga, zedoaria, amomum, cardamomum, cubebæ, rosmarinus, mentha polium, calendula, theriaca mithridatium, [b] potio moschata, electuarium lætificans Galeni, diambra, diamargariton calidum, diarhodum cum speciebus, alipta moschata gallia moschata pleres archontica, capus, perdix & volatilia. Eiusmodi confixa lardo consperso prius cinnamomo assa cum aspersione vini aromatici. Confectio de aromatibus, vbi suspicio est auræ venenosæ plurimum commendatur. Interim vero si cordis calida intemperies sufferit, ad refrigerantia conuertere opportunum erit, & cum ea pugnare sumptis syrupis e floribus persicorum, e granatis, de ribes, de succo acetosæ, &c.

a Vt ♃. corticis citri cōditi, myrobalan. cōd. flor. orēgiæ cond. nucis moschatæ cond conseruæ anth. viol. bugloss. ana ʒ. 2. specierum diamargariti calid. aromatici rosati, lætitię Galian. ℈. ß. sacchari rosati ad pondus omnium, fiant trochisci. Dentur bis in die e cochleari.

b Vel ♃. cortic. citri conditi, cons. bor rag. melissę an. ʒ. ß. confect. alkermes mithridatis veter. ana ℈. 1. fiat bolus. detur sub horam somni.

cco citrul. fiunt trochisci pond. ℈. 4. sumat quotidie vnum cum liquore conueniente, vt cum aquæ rosarum ℥.1. in qua ℈ 4 ligni aloes maduerint.

Electarium de gemmis, confectio de ligno aloes, cardiacos releuant.

Proderit & vinum diluere aquis cardiacis, in quibus vnicornis maduerit.

Auro & argento sic vtendum est Calefiant in mediis carbonibus, deinde quadragesies recalfacta extinguantur in vino, aut liquore conuenienti. Liquor postea bibitur. Horum quoque vim relinqui volunt, si conseruantur in ventre volatilium, dum elixantur aut assantur. Retinentur ore, & saliua deglutitur. Hoc modo argentũ sitim lenit. Alii tenuissimis bracteolis quæ folia vocant, & inde condita, electaria vegetiora reddunt. Rursus alii in puluisculum tenuissimum cõminuunt, & ita cum iusculo gall. decrepiti, cum collatitiis, expressionibus, distillatis exhibent Sed hæc metalla venena credita sunt antiquis, ob immixtum hydrargyrum. Est & aurum [a] potabile in eundem vsum. De colorato confectio aliter mes cum rasura vnicornis mirificos præstat sanitatis fructus.

[a] Hoc commentum est.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Omnib. partib. vim quandã natura insitã esse, qua quod offẽdit, quoad fieri potest a se ꝓpellãt, haud dubiũ est. Omniũ tamẽ nõ eadem ratio. In epilepsia, sternutatione, vomitu, id cõtractione efficitur. In tussi, efflatione. In cordis autẽ palpitatione idem fieri suspicari licet: cõcutitur enim cor, & veluti tremulo quodã motu afficitur ob causam noxiam, tanquã ingressum repẽte hostẽ

Palpitatio tremulus quidam cordis motus.

formidans, aut superaturum, aut præ imbecillitate languescentem sibi cessurum. Neque tamen negamus vera & proprie dicta palpitatione, de qua Galenus agit, cor affici, id est, dilatari & inflari præter naturam a substantia halituosa & copiosa, cum perspirare non potest, subsidere autem, vbi foras extrusa fuerit, aut vt alii volunt, palpitationem cordis mediam quandam esse dispositionem, inter pulsum & imbecillitatem. Sed non ideo dilatatur, quia impletur aut subsidit, quia vapor foras truditur. Verum cum vaporem aliunde irruentem, vel in se genitum præ imbecillitate dissoluere, aut arcere nequeat, modo dilatatur, modo contrahitur in sese, quia stimulatur, & palpitatione excutere nititur, quod nocet, donec liberum habeat motum, vel omnino deficiat. Vnde sæpe syncope, aut mors repentina consequitur, præsertim si causam intra se præsentem semper habeat. Inde enim cum & frequentius, & vehementius irritetur, tandem repente succumbit. Ob id optime Hippocrates: Qui frequenter ac fortiter absque causa manifesta deficiunt animo, de repente moriuntur. Quod ad cordis palpitationem etiam, quæ sæpe syncopem antecedit, iure accommodare videtur Galenus. Excitari autem potest a tuberculo, abscessu, multo sanguine obstructionem faciente, intemperie calida, vermibus non solum orificium ventriculi, sed & cor ipsum vellicantibus, vt vult Mesuæus, subita vacuatione, impræg natione, inflammatione, aqua tunica inclusa & humore putri ac male olente plena, lapillis, venenosa qualitate, spirituoso halitu, siue ab externis, siue ab internis, siue in ventriculis cordis, siue in substantia, siue in pericardio, siue in arteriis causa subsistat, siue accidat extrinsecus, vt vtero, liene, hepate, ventriculo. E quibus cau-

Hippoc. apho. 14. lib. 2.

Palpitatio infinitis fere modis excitari potest.

Io. Mesuæus cap. de tremore cordis.

dis nonnullis in dissectis corporibus hoc morbo peremptis exploratas habuimus, quas non grauabor hic subiicere. Archidiaconi cuiusdam dissecto cadauere, abscessus in substantia cordis inuentus. In alterius pericardio aqua. In Britone quodam in collegio Triquetico iacente, inflammatio cordis. In alio, abscessus in vena arteriosa. In multis pericardium flatu distentum, qui tandem solet in aquam concrescere, nisi cordis calore dissolueretur. In muliere, quæ quatuor mensium spacio incredibili vrinæ cruciatu laborauerat, duo calculi reperti in corde cum multis abscessibus, integris renibus & vesica. Sed notatu dignissima historia præsidis primarii Rhotomagensis, nomine Remon. Ab ineunte ætate ad annum quinquagesimum quintum, quo obiit, cordis palpitatione corripi solebat, præsertim a somno meridiano, & vbi arctius tibias constrictas habebat. Sensus quidem tremulus erat ad carotidas, hinc pulsus vel nullus, vel paruus, & sine ordine. Soluebatur paroxysmus edito crepitu, rictu, clystere, dolore in medijs claui culis excitato, deinde in fronte, vel tussi satis violenta sponte mota. Relictis tibiarum vinculis & somno melius habebat. Eadem symptomata in muliere nobili apparuerunt. Vtrisque hepar calidius, ventriculus frigidior. Hinc multa fuliginosa excrementa, spirituosusque vapor & crassus in arteriis interceptus continebatur, qui in cor exhalans, incutiebat tremorem & palpitationem, donec motu, attritu aut calore (quod ad id non sufficeret facultas vitalis) dissolueretur, aut alicunde exitum haberet. Ob eandem causam ictericis, splenicis, melancholicis fere omnibus, cachexia laborantibus, puellis & similibus solet contingere, vapore flatuoso educto ex vitioso humore. Eodem modo Galenus refert ex

Archidiaconi palpitatione cordis interempti historia.

Britо ex inflammato corde palpitans occidit.

Palpitans ex abscessu in arteriosa vena moritur.

Mulier ex calculis in corde repertis, obortа inflammatione concidit.

Præses primarius Rhotomagensis Remon, palpitatione cordis crebro diuque conflictatus.

balneo & vitiosis lignis succensis mulierem solitam animo deficere. Alteram ab vteri affectibus idem pati. Cuidam, si vel per horam lauaretur, idem accidere, nisi prius panis aliquid assumsisset. Hominem, dum exolueretur, & cor fortiter palpitaret, repente interiisse. Sed omnibus neque eadem causa, neque eadem pars affecta. Modo enim in ore stomachi, modo in corde fit principium defectionis animi. Palpitatio quoque non semper causam habet in corde, sed pars aliqua affecta est, cum qua mutuum habet consensum, vt pericardium, & arteriæ, præsertim maiores & viciniores, inde vterus, & similia. Causa autem modo per se morbum efficit, vt tuberculum, aqua, inflammatio, modo aliquid commouet, quod morbum efficiat, vt balneum & ligna succensa in muliere, cuius meminit Galenus, & hepar ac ventriculus in Præside Rhotomagensi. Quam causam Hippocrates manifestam appellat, aphorismo adducto, sicut priorem non manifestam, a qua periculum mortis repentinæ immineat, non ab altera, licet tandem quoquè interficiat. Ob idq. vitam Præses ad quinquagesimũ quintũ annum produxit: cũ cæteri eodem morbo, sed causa dissimili breui perierint. Frequenter hoc modo fit. Sympatheia aliarum partium, præsertim quibus arteria magna insidet, de cubitu in dorsum & renes vsu vaporosarum rerum, animi vehementi perturbatione, accedente cordis promptitudine, per intemperiem calidam, pestilentiali aere, fœtido halitu & venenoso, venenis, tumore vehementi, & similibus. Pulsus & in morbo, & in valetudine euarians, vt a magno in paruum, veloci in tardum, raro in frequentem, affectum cordis indicat vel primarium, vel secundarium, ac tanto periculosiorem, quanto vel frequentius corripit, vel magis continuus vt a nobis obserua-

Gal. comm ad Aph. 41. li 2.

Palpitationis causa non semper in corde posita.

tum;

tum est in clarissima muliere. Do Duchastel. A flatu fieri indicant repentina accessio, asthma, motus tremulus in genis, aut alia parte, dolor subito accedens & desinens, obtenebratio in oculis, sibilus aurium. Ab aliis causis, intemperies corporis, symptomata, & similia

Remedia sunt, victus attenuans, exsiccans, medicamenta alterantia, cardiaca, purgatio phlebotomia, pilulæ, opiatæ, condita siccioribus naturis, humidioribus trochisci & arida, epithemata, vel potius sacculi, sytupi, clysterum vsus, præsertim in paroxysmo. Celerius enim vapores reuocant. Frictio e linteis, quæ conceperint odorem pulueris violati, fortis inspiratio, vt gementium, contentis in ore cardiacis antidotis, quo magis penetret qualitas, illius arteriarum vbi magis pulsant, & affrictio per eadem medicamenta cardiaca, vaporatio Phlebotomia & victu attenuante curabat Galenus. Quod optimum est in crassiore sanguine & vapore, Omnes tamen scribit ante senectutem mortuos, vel syncope, vel alio genere morbi. Vitentur vincula extra [illegible]essionem, adstrictio a vestibus in ventre, thorace, iugulo, alis, inguinibus, & vbicunque insignia vasa, præsertim arteriæ. Si in febrem acutam incidant, corripiuntur syncope, vt in vacuationibus imperandis & balneis maxima cautio esse debeat. Ob idque ad periculi prædictionem, ne in Medici culpam mors reiiciatur, interrogandus æger in morbis, num per sanitatem aliquando soleat exolui, aut palpitare cor. Sæpe etenim, dum sanguis mittitur, purgantur, & ea fiunt, quæ ex ratione morbi oportet, syncope intercepti moriuntur.

Gal sub finem c. 1. li. 5. de loc. mal. affect.

ANTON. VALETII EXERCIT. XXIX.

Gal. initio lib. 2. de cauſ. ſympt. Galen. cap. 1. lib. 1. de loc. mal. affect.

PAlpitatio cordis eſt dilatatio præter naturam, morbi ſolius opus. Vnde improprie, & ſolum ſecundum analogiam tremor appellatur, ſiquidem hic fiat a natura & morbo, cum voluntarius motus inchoatus non perficitur. Huius affectus cauſa eſt, vel cordis intemperies frigida, vel ſanguinis copia, vel vapor aliquis, aut aquea ſubſtantia plus æquo in pericardio contenta, vel eiuſdem tuberculum aqueum carnoſum, ſanguineum. Primario cor afficitur, vel per conſenſum corporis totius, vt in febre peſtilente, aut maligna, vel viſcerum.

Palpitationis curatio.

In palpitationis curatione minime procraſtinandum, quia ſyncopen, atque etiam mortem repentinam ſæpe inuehit. Mittitur ſanguis, ſed parciore manu, e baſilica ſiniſtra, niſi plethora dextram aperiendam ſuaſerit: alioqui promptius a ſiniſtra auxilium.

Seroſus aut pituitoſus humor, qui ſæpius morbi huius ſoboles exiſtit, cathartico accommodato purgabitur.

℞. radic. gram & petroſ. ana ʒ. 2. flor cardiac. ana p. 1. ſemin. card. benedict. aniſ & fœnic. ana ʒ. ß. f. decoct. In colat. pro doſi infunde agar. recens trochiſc. ϑ. 4. rhei elect ʒ. 1. cinnam. ϑ. 1. In expreſſ. diſſol. ſyrup. laxat. roſa. pallid ℥ 1. fiat potio.

A purgatione parabitur humor zulapiis e syrup. de hyssop. capill vener. de bugloss. aquis melissophyl. beton. cardi. concinnatis Proderit ante, aut post zulapium tabellam vnam electarii aromatic. rosati, aut alterius recens parati sumere.

℞. electar. lætif. Galen. dianisi ana ʒ. 1. ß. rasur. ebor. cornu cerui, ossis de crod. ceru. ana ʒ. ß. santal. vtriusque ana ℈. 1. saccharin aqu. melissophyll. dissol. q. s. fiat electa per lozeng pond. ʒ. 2.

Iteranda erit superior purgatio, vel hæ pilul. ante pastum alternis diebus imperandæ.

℞. aloes elect. ʒ 2. myrrh. agar. trochis. & rh. elect ana ℈. 2. cum syrup. de hyssop. f. massa. Ex cuius semidrachma fingentur duæ, aut tres pilul. duab. hor. ante pastum sumendæ.

Interea cardiacæ potiones, opiatæ condita non omittantur. Cordis vero regioni extrinsecus sacculi applicandi.

℞. flor. bugloss. melissophyll. rosmarin. ana ʒ. 2. lign. aloes, mac. ana ʒ. 1. cinnamom. nuc. moschat. ana ʒ. ß. santal. vtriusque ana ℈. 1. f. pulvis. Excipiatur gossipio moschato, fiatque sacculus panno serico intersutus, admoueatur regioni cordis.

Eidem epithemata instituuntur ex aqua, melissophyllo, calendulæ, cardamomo, boraginis, vino odorifero, pulueribus agallochi cinnam caryophyllorum: vel ex iisdem pulueribus oleo irino & moschato exceptis cera pauca addita linimenta.

Verum si feruor cordis palpitationis cau-

sa sit, contraria vsurpabuntur remedia, cum sumpta, tum admota, scilicet refrigerantia: quorum materiam copiose descriptam reliquit Hollerius.

De Syncope. CAP. 30.

SYncope est [a] præceps virium lapsus ex insigni [b] spiritus euacuatione, alteratione, [c] interceptione. *Euacuatur spiritus, quia subtilor factus est, quia corpus rarius est, in acri vehementique calore. In [d] vehementi animi motu, cum iis [e] quæ excernuntur immodice, doloru grauitate, morbi magnitudine, fame, abscessus [f] subita eruptione, & maxime in parte principe, aut quæ arteriis plena est: neruo, aut neruosa parte affectis longo labore, ore ventriculi insigniter affecto, vel ab humorum frigidorum copia, vel ab humorum acrimonia, lentore, crassitie. Aliquando etiam intemperie. In cruditate, quam sequitur alui solutio, intemperie partium principum & consentientium. Veteri affectibus, intemperie calida & sicca nimis attenuatis humoribus, vitalis virtutis imbecillitate. Alteratione vero, intemperie totius corporis principiorum, & earum partium quæ consentiunt, corruptione, vel ab aere pestilente, vel a venenis externis, ab internis humoribus venenosis, a materia putri retenta in ventre & intestinis. Interceptione, ab humorum copia, a crassitie & lentore eorundem, qui vias spiritales intercipiũt. Distinctis cau-*

sis

repentina hydropis, aut empyematis.

a Ex spirituũ & partium solidarum corruptione & alteratione, in quorũ commoderata quantitate & qualitate virium robur consistit.

b Tum etiam generationis priuatione, ὑπερκάθαρσι.

c Vt animi perturbatione, respirationis difficultate, insignium vasorum obstructione.

d Vnde repentinus natiui caloris motus intro, aut fotas.

e Vt deiectionibus, vomitionibus, cholera, morbo, sudoribus magnis.

f Vt pulmonis vomica, aneurismate rupto, hepatis quoque vomica, vacuatione

sis curationem institues, colligesq; ex primo ad Glauconem, quæ ad hanc rem pertinent. Similiter & ex lib. 12. Methodi medendi.

Curatio.

In euacuatione, refouendæ sunt vires pauco alimento dato interuallis, [a] distillatis, expressionibus, gelatina, [b] iusculis, vino, aromatico.

Pulusculus cordialis.

℞. marg. splendidarum ℈. 2. rasuræ eboris, ossis de corde cerui ana ℈. 1. vnicornis Gr. 4. sacchari viol. ʒ. 2. Vtatur medio cochleari cum syrup. de acetositate citri. Alius.

℞. corticis citri ʒ. 1. margarit. splendidarum ℈. 2. sem. citri conditi, sem. melonum, & acetosæ an. ℈. 2. limaturæ auri, fragmentorum smaragdi, hyacinthi, saphyri ana ℈. 1. sacchari rosati ʒ 3. misce, detur medium cochleare cum vino albo, tenui, odorifero, & parum vinoso, diluto cum aqua, in qua aurum sæpius extinctum sit.

Exhibetur vero vinum, quod sua substantia spiritus quam celerrime reparet. At aduertendum est, ne sit aliqua viscerum inflammatio, aut delirium, aut ardor cum cruditate. Alii syrupum acetositatis citri ad ʒ. 1. cum aquæ oxalidis ʒ. 2 dissolutum propinant.

Trochisci calidi.

℞. mastichis, spicæ, ligni aloes, cinnam. caryophyllorum, gallæ moschatæ, nucis moschatæ, cubebæ, cardamomi maioris, granorum paradisi, corticis citri an. ℈. 2. moschi Gr. 6. Cum vino odorife-

[a] Ex conseruis, cardiacis pulueribus, seminibus, floribus, fructibus. Vt ex conseruis bor rag buglos. anth. nuce moschata, & id genus reliquis.

[b] Dilaceratur in frusta caput aut coxa arietina & coquitur in phiala bulliente, in vase magno aquæ pleno, datur cum omphacio limonum.

ro fiant trochisci, pondere ʒ I. *aut* ℈. 4. *Alius puluisculus ad idem.*

℞. *electarii de gemmis, confectionis alkermes, aromatici rosati ana* ℈ 2. *macis, cinnamomi ana* ℈. ß. *sacchari in aqua borraginis dissoluti, & siccati* ʒ. 3. *misce, fiat pulvis.*

Epithema frigidum.

℞. *aquæ distillationis rosarū,* [a] *violarum, borrag. ana* ℥. 3. *vini tenuis odoriferi* ʒ. 1. *specierum diamarg. frigidi* ʒ. 1. ß. *misce. Pannus purpureus his calidis imbutus cordi admouendus.*

Epithema calidum.

℞. *vini quartaria tria, melophylli, moschatæ* ℥. 3. *misce.*

Inunctiones.

℞. *olei de costo et iasmino ana* ʒ. 1. *ambræ Gr.* 4. *Alia.*

℞. [b] *olei viol.* ʒ. 2. *cum duobus granis camphoræ misce, fiat inunctio.*

Inunctiones, & epithemata sub sinistra mamma fiunt.

Potiones fiunt in frigida, ex vino tenui odorifero, ex syrupo de corticibus citri, cum aquis melissophyl. borraginis, calendulæ.

In calida, cum syrupo de limonibus, de persicis, oxysacchara simplici, syrupo acetoso, violato, de acetosa tate citri, & similibus. Maxime commendatur syrupus de pomis, qui ita parari debet.

℞. [c] *succi pomorum odoriferorum cocti & depurati* ℔. 1. *coletur per manicam Hippocratis*

cum

[a] Vel acetosæ scabiosæ, tantundem.

[b] Vel olei rosati & cydoniorum an. ʒ. ß. his imbutū gossipium carptum cordi admouetur.

[c] Vel. ℞. succorum depuratorum acetosæ, agrest, endiuiæ borrag. limonū, pomorum odoriferorum an. ʒ. ß. sacchari rosatique q. s. fiat syrup.

cum sacchari violati ʒ. 3. cinnam. ʒ. 2. Vel recentiorum more, cum æqua portione, aut paulo minore sacchari, fiat syrupus. Eliguntur poma omnino odorifera, partim acidula, partim dulciuscula. Alioqui [a] *pomatio optimo utendum est, ex quo vel iulep. vel syrupus parari potest.*

[a] Modo id abradendo & exasperando non sit intestinis molestum.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ἔκλυσις, leue animi deliquium: Ἀποψυχία animæ defectio grauior, nondum tamen ad sudoreꝫ vsque, Syncope, grauissima & morti finitima, quasi concisio, quod spiritus & vires concidant. Philotheus loco Ἀποψυχίας in Aphor. Ἀποθυμίαν, animi defectū dicit. Sunt, qui distinguant. Aetius lib. 5. Ἔκλυσιν & Ἀποθυμίαν pro eodem sumpsit. Distinctio faciliot hac methodo, cum causarum varietate innotescet. Animi defectionem nihil aliud esse, quam præcipitem virium lapsum communi omnium notione perspicuum. Vires autem sunt in spiritu calori nativo iuncto, & temperamento solidarum partium, calore insito, & humore primigenio siue radicali constante. Ergo in tam præcipiti virium lapsu, vel spiritus, vel temperamentum, vel vtrumque collabitur. Spiritus autem vitalis cum sit in corde: duplicemque motum habeat, vel intro, foras, vel foris, intro, deficit, vel quia non generatur, vel corrumpitur, vel alteratur, vel non mouetur, vel dissipatur. Non generatur vel corrumpitur a proprio receptaculo, propter intemperiem fortem cordis, vt scribit Galenus cap. 1. lib 5. de locis affectis, vel defectu alimenti. Corrumpitur, vel alteratur a venenata qualitate, siue interna sit ab aliquo membro siue externa, vt ab ambiente aere. Non mouetur ad externa sed intro cogitur & suffocatur, vel ab

Vires corporis in quibus sint constitutæ.

affectionibus animi vehementioribus, vt ingenti tristitia, anxietate, mœrore, dolore, cura & similibus, vnde sæpe syncope & interitus, vt Galenus docet de symptomatum causis, vel a corpore, vt respiratione prohibita, multitudine & crassitie crudorum humorum exiguos meatus obstruentium, vnde Syncope, aut si non obstruant neque onerent, λιποψυχία oritur, vt Galenus docet 12. Methodi. Huc referri possunt tumor aliquis præter naturam in corde, vel pericardio, vt in dissectio, cuius ex Galeno meminit Philotheus, tunica inclusa in ventriculo cordis plena humore putri male olente, vermes & similia, de quibus dictum est superiore capite, quæ aliquando obstruunt, aliquando aura venenosa spiritus inficiunt, & cor vellicant, sicuti & humor e ventriculo, aut vtero, aut hepate, aut cerebro, aut etiam pulmone.

Philoth. com. in Aph. 41. li. 2. Aphor.

Obseruaui idem cuidam accidisse anno 1549. quod Antipatro Medico. Huic enim mortuo inuentus abscessus in vena arteriosa. Sectioni mecum interfuit Nicolaus Lambert chirurgus. Motu autem e corde affatim & repente aliquando foras dissipatur spiritus, & euanescit eodem modo, quo intro cogitur, vel ab effectu animi vehementiore, vt in gaudio, voluptate, ira, vigilia, risu, vel causa in corpore contenta, vt insigni euacuatione, purgatione per medicamenta, resolutione spirituum concurrentium ad aliquam partem dolore affectam vehementi, aut erosam, vt ad os ventriculi valde sensile, suppuratione, aut ruptione apostematis, vel tuberculi, siue introrsum facta, vt in ventriculum, siue extrorsum, vt in aqua in hydropicis educenda. Simul enim exhauritur spiritus, & vna cum ruptione euanescit. Quod Hippocrates multis locis significat, vt Aphoris. 27. lib. 6. & 8. lib. 7. In partibus quoque exolutionem fieri, vt vacuatione sanguinis, ita & puris, 2. Epid. Memini vidisse

Galenus de eo Antipatr. sub finem lib. 4. loc. affect.

syncope mortuos in huiusmodi ruptione e liene. Dissipatur etiam spiritus, plurib⁹ motibus, tenuitate, raritate corporum ipsos continentium, tenui humore & calido, sudore nimio. Atque hæ sunt fere causæ, quibus lædunturr spiritus, qui si suam affectionem communicēt partibus solidis, ita vt incipiant resolui, quod sudore cognoscitur erit Syncope valde periculosa, imo verius mors ipsa. Neque enim fere moritur homo, nisi quadam syncopis specie. Sin in spiritibus tantum sit, nec facultas vitalis omnino dissoluta. Lipothymia propriè dicitur, cuius terminus sudor est. Ob id Galenus scribit ad Glauconem Lipothymiam syncopis principium esse Solidarum autem partium temperamēt⁹ multis quoque modis labefactatur, ob defectum alimenti, consumptionem propri humidi, refrigerationem calidi innati, in longissimis morbis ex atrophia, in febribus acutis a colliquatione & similibus Hinc efficitur duo propria & perpetua esse symptomata in Syncope, frigus totius corporis a calore exoluto, & sudorem diaphoreticum, siue syncopticum, a dissolutione solidæ substantiæ. Est enim sudor hic pessimus, & vt causa, & vt signum. Causa, quia solidas partes spoliat humido, & virium substantiam dissipat Signum quia imbecillitatem naturæ non amplius humores continentis indicat. Sed in Lipothymia tantum frigus appareat, sic dicta, quod fit in instrumento animi, id est, spiritu In vtraque tamen sensus & motus priuatio est, & pulsus defectio. Cautæ ex propriis signis cognoscendæ, remedia vnicuique causæ accommodanda.

Confirmanda facultas vitalis, si ab intemperie; a tubereulo & similibus difficilis curatio. In aspera arteria dyspnœam efficit, in tenuibus, spirituum alterationem, Iisdem remediis, quibus asthmatici, curantur. Filio Rogier procuratoris

Regii febricitanti in pulsu deficiente & intercedente animi deliquium accidit. Asthmaticis remediis euasit. In euacuatione nimia reficiendus æger, vino diluto (diluitur vero aqua frigida, vt frigore fluxum contineat, celeri motu fluxum reuocet) theriaca recenti, irrigatione aquæ frigidæ, ventriculi linimento, frictione partium superiorum, excretio retinenda. In veneno, vomitus, theriaca, mithr. propria antidotus, pulueres cordiales conueniunt. In alicuius partis sympatheia, topica, suffitus, vnctiones, cordis roboratio, partis affectæ curatio. In resolutione spirituum, alimenta optimi succi facile & cito nutrientia humectantia. Diogenes Laertius scribit Democritum multos annos effluentem spiritum retinuisse medulla panis albi intincta vino optimo, vt Cretico, & conspersa puluere menthæ appositaque stomacho, & naribus.

ANTON. VALETII EXERCIT. XXX.

Syncope maxime vitalem obsidet facul.

QVanquam syncope ex Galeno libr. 12. Meth. virium est omnium lapsus, in eo tamen affectu vitalis præcipue, quæ fundamentum est cæterarum, afficitur. Hinc pulsus fere nullus, nulla pene respiratio sensus & motus abolitio, in ore pallor, extrema algida & madentia, denique ipsissima mortis imago. Causę sunt summę, ob intemperiem, cordis imbecillitas, semper lethalis, spirituū a quauis causa exolutio, vel subita eorundem & præfocans ad cor reuocatio, qualis hæmophonis, quibus sanguis adimitur, sępe euenit,

Syncopes causæ.

qua-

qualitas aliqua maligna, nubilus teter, tota natura infensus, conspurcatio ab assumpto veneno, aura morsu animalis venenati, ab aere inspirato ex fornina metallica, ex cadaueribus & leguminibus putribus & a ventriculi, uteri, aut alterius partis, in cuius consensum contrahi possit, vitio.

Vocatus Medicus ad ægrum syncope prehensum, omne suum studium inprimis, ad symptoma referre debet, vt præsente accessione eum liberet. Proinde agnita causa, remedium ipsi contrarium instituet. Galenus in omni syncope vinum commendat, quod alioqui, vigente febre, inflammatione, vel mentis alienatione, perniciosum. Eo tamen vti licebit intermissionis tempore, sed pauco, & decocto buglossi, borrag. aut simili diluto. Odorata, vt lintea aqua rosacea, aceto & pauca caphura imbuta, naribus admota iuuabunt, talia enim spiritus prompte recreant. Aspersio quoque frigidæ poros occludendo, & vim sopitam antiperistasi excitando confert. *Curatio syncopes.*

Recreato a paroxysmo ægro, ad syncopes causa tollen la cogitatur. Si plenitudo suffocationem minitetur, phlebotome haud aliter prodest quam si quis exiguo igni, qui præfocatur, lignum subtraxerit, vnde reuiuiscat. Si frigida intemperies, aut calida in causa sit, valebunt cardiaca capite superiore enumerata.

balneo & vitiosis lignis succensis mulierem solitam animo deficere Alteram ab vteri affectibus idem pati. Cuidam, si vel per horam lauaretur, idem accidere, nisi prius panis aliquid assumsisset. Hominem, dum exolueretur, & cor fortiter palpitaret, repente interiisse. Sed omnibus neque eadem causa, neque eadem pars affecta. Modo enim in ore stomachi, modo in corde fit principium defectionis animi. Palpitatio quoque non semper causam habet in corde, sed pars aliqua affecta est, cum qua mutuum habet consensum, vt pericardium, & arteriæ, præsertim maiores & viciniores, inde vterus, & similia. Causa autem modo per se morbum efficit, vt tuberculum, aqua, inflammatio, modo aliquid commouet, quod morbum efficiat, vt balneum & ligna succensa in muliere, cuius meminit Galenus, & hepar ac ventriculus in Præside Rhoromagensi. Quam causam Hippocrates manifestam appellat, aphorismo adducto, sicut priorem non manifestam, a qua periculum mortis repentinæ immineat, non ab altera, licet tandem quoque interficiat. Ob id q. vitam Præses ad quinquagesimũ quintũ annum produxit: cũ cæteri eodem morbo, sed causa dissimili breui perierint. Frequenter hoc modo fit. Sympatheia aliarum partium, præsertim quibus arteria magna insidet, de cubitu in dorsum & renes vsu vaporosarum rerum, animi vehementi perturbatione, accedente cordis promptitudine, per intemperiem calidam, pestilentiali aere, fœtido halitu & venenoso, venenis, tumore vehementi, & similibus. Pulsus & in morbo, & in valetudine euarians, vt a magno in paruum, veloci in tardum, raro in frequentem, affectum cordis indicat vel primarium, vel secundarium, ac tanto periculosiorem, quanto vel frequentius corripit, vel magis continuus vt a nobis obserua-

Gal. comm ad Aph. 41. li 2.

Palpitationis causa non semper in corde posita.

tum

tum est in clarissima muliere. Do Duchastel. A flatu fieri indicant repentina accessio, asthma, motus tremulus in genis, aut alia parte, dolor subito accedens & desinens, obtenebratio in oculis, sibilus aurium. Ab aliis causis, intemperies corporis, symptomata, & similia.

Remedia sunt, victus attenuans, exsiccans, medicamenta alterantia, cardiaca purgatio, phlebotomia, pilulæ, opiatæ, condita flecloribus naturis, humidioribus trochisci & arida, epithemata, vel potius sacculi, syrupi, clysteres crassi, præsertim in paroxysmo. Celerius enim vapores revocant. Frictio e ljnteis, quæ ceperint odorem pulueris violati, fortis inspiratio, vt gementium, contentis in ore cardiacis antidotis, quo magis penetret qualitas, illius arteriarum vbi magis pulsant, & affrictio per eadem medicamenta cardiaca, vaporatio. Phlebotomia & victu attenuante curabat Galenus. Quod optimum est in crassiore sanguine & vapore. Omnes tamen scribit ante senectutem mortuos, vel syncope, vel alio genere morbi. Vtentur vincula extr[illegible]essionem, adstrictio a vestibus in ventre, thorace, iugulo, alis, inguinibus, & vbicunque insignia vasa, præsertim arteriæ. Si in febrem acutam incidant, corripiuntur syncope, vt in vacuationibus imperandis & balneis maxima cautio esse debeat. Ob idque ad periculi prædictionem, ne in Medici culpam mors reiiciatur, interrogandus æger in morbis, num per sanitatem aliquando soleat exolui, aut palpitare cor. Sæpe etenim, dum sanguis mittitur, purgantur, & ea fiunt, quæ ex ratione morbi oportet, syncope intercepti moriuntur.

Gal. sub finem c. 1. li. 5. de loc. mal. affect.

ANTON. VALETII EXERCIT. XXIX.

Gal. initio lib. 2. de cauſ. ſympt. Galen. cap. 1. lib. 1. de loc. mal. affect.

PAlpitatio cordis eſt dilatatio præter naturam, morbi ſolius opus. Vnde improprie, & ſolum ſecundum analogiam tremor appellatur, ſiquidem hic fiat a natura & morbo, cum voluntarius motus inchoatus non perficitur. Huius affectus cauſa eſt, vel cordis intemperies frigida, vel ſanguinis copia, vel vapor aliquis, aut aquea ſubſtantia plus æquo in pericardio contenta, vel eiuſdem tuberculum aqueum carnoſum, ſanguineum. Primario cor afficitur, vel per conſenſum corporis totius, vt in febre peſtilente, aut maligna, vel viſcerum.

Palpitationis curatio.

In palpitationis curatione minime procraſtinandum, quia ſyncopen, atque etiam mortem repentinam ſæpe inuehit. Mittitur ſanguis, ſed parciore manu, e baſilica ſiniſtra, niſi plethora dextram aperiendam ſuaſerit: alioqui promptius a ſiniſtra auxilium.

Seroſus aut pituitoſus humor, qui ſæpius morbi huius ſoboles exiſtit, cathartico accommodato purgabitur.

℞. radic. gram & petroſ. ana ʒ. 2. flor. cardiac. ana p. 1. ſemin. card. benedict. aniſ & fœnic. ana ʒ. ß. f. decoct. In colat. pro doſi infunde agar. recens trochiſc. ϑ. 4. rhei elect ʒ. 1. cinnam. ϑ. 1. In expreſſ. diſſol. ſyrup. laxat. roſa. pallid ʒ 1. fiat potio.

A purgatione parabitur humor zulapiis e syrup. de hyssop. capill vener. de bugloss. aquis melissophyl. beton. cardi. concinnatis Proderit ante, aut post zulapium tabellam vnam electarii aromatic. rosati, aut alterius recens parati sumere.

℞. electuar. lætif. Galen. dianisi ana ʒ. 1. ß. rasur. ebor. cornu cerui, ossis de crod. ceru. ana ʒ. ß. santal. vtriusque ana ℈. 1. sacchar. in aqu. melissophyll. dissol. q. s. fiat electa per lozeng pond. ʒ. 2.

Iteranda erit superior purgatio, vel hæ pilul. ante pastum alternis diebus imperandæ.

℞. aloes elect. ʒ 2. myrrh. agar. trochisc. & rh. elect ana ℈. 2. cum syrup. de hyssop. f. massa. Ex cuius semidrachma fingentur duæ, aut tres pilul. duab. hor. ante pastum sumendæ.

Interea cardiacæ potiones, opiatæ condita non omittantur. Cordis vero regioni extrinsecus sacculi applicandi.

℞. flor. bugloss. melissophyll. rosmarin. ana ʒ 2. lign. aloes, mac. ana ʒ. 1. cinnamom. nuc. moschat. ana ʒ. ß. santal. vtriusque ana ℈. 1. f. pulvis. Excipiatur gossipio moschato, fiatque sacculus panno serico intersutus, admoueatur regioni cordis.

Eidem epithemata instituuntur ex aqua, melissophyllo, calendulæ, cardamomo, boraginis, vino odorifero, pulueribus agallochi cinnam caryophyllorum: vel ex iisdem pulueribus oleo irino & moschato exceptis cera pauca addita linimenta.

Verum si feruor cordis palpitationis cau-

sa sit, contraria vsurpabuntur remedia, cum sumpta, tum admota, scilicet refrigerantia: quorum materiam copiose descriptam reliquit Hollerius.

De Syncope. CAP. 30.

SYncope est [a] præceps virium lapsus ex insigni [b] spiritus euacuatione, alteratione, [c] interceptione. *Euacuatur spiritus, quia subtilor factus est, quia corpus rarius est, in acri vehementique calore. In* [d] *vehementi animi motu, cum iis* [e] *quæ excernuntur immodice, doloris grauitate, morbi magnitudine, fame, abscessus* [f] *subita eruptione, & maxime in parte principe, aut quæ arteriis plena est: neruo, aut neruosa parte affectis longo labore, ore ventriculi insigniter affecto, vel ab humorum frigidorum copia, vel ab humorum acrimonia, lentore, crassitie. Aliquando etiam intemperie. In cruditate, quam sequitur alui solutio, intemperie partium principum & consentientium. Veteri affectibus, intemperie calida & sicca nimis attenuatis humoribus, vitalis virtutis imbecillitate. Alteratione vero, intemperie totius corporis principiorum, & earum partium quæ consentiunt, corruptione, vel ab aere pestilente, vel a venenis externis, ab internis humoribus venenosis, a materia putri retenta in ventre & intestinis. Interceptione, ab humorum copia, a crassitie & lentore eorundem, qui vias spiritales intercipiũt. Distinctis causis*

repentina hydropis, aut empyematis.

a Ex spirituũ & partium solidarum corruptione & alteratione, in quorũ commoderata quantitate & qualitate virium robur consistit.

b Tum etiam generationis priuatione, ὑπερκάθαρσι.

c Vt animi perturbatione, respirationis difficultate, insignium vasorum obstructione.

d Vnde repentinus natiui caloris motus intro, aut fotas.

e Vt deiectionibus, vomitionibus, cholera, morbo, sudoribus magnis.

f Vt pulmonis vomica, aneurismate rupto, hepatis quoque vomica, vacuatione

sis curationem inflicues, colligesq; ex primo ad Glauconem, quæ ad hanc rem pertinent. Similiter & ex lib. 12. Methodi medendi.

Curatio.

In euacuatione, refouendæ sunt vires pauco alimento dato interuallis, [a] *distillatis, expressionibus, gelatina,* [b] *iusculis, vino, aromaticis.*

Puluisculus cordialis.

℞. marg. splendidarum ℈. 2. rasuræ eboris, ossis de corde cerui ana ℈. 1. vnicornis Gr. 4. sacchari viol. ʒ. 2. Vtatur medio cochleari cum syrup. de acetositate citri. Alius.

℞. corticis citri ʒ. 1. margarit. splendidarum ℈. 2. sem. citri conditi, sem. melonum. & acetosæ an. ℈. 2. limaturæ auri, fragmentorum smaragdi, hyacinthi, saphyri ana ℈. 1. sacchari rosati ʒ 3. misce, detur medium cochleare cum vino albo, tenui, odorifero, & parum vinoso, diluto cum aqua, in qua aurum sæpius extinctum sit.

Exhibetur vero vinum, quod sua substantia spiritus quam celerrime reparet. At aduertendum est, ne sit aliqua viscerum inflammatio, aut delirium, aut ardor cum cruditate. Alii syrupum acetositatis citri ad ℥. 1. cum aquæ oxalidis ℥. 2 dissolutum propinant.

Trochisci calidi.

℞. mastichis, spicæ, ligni aloes, cinnam. caryophyllorum, galliæ moschatæ, nucis moschatæ, cubebæ, cardamomi maioris, granorum paradisi, corticis citri an. ℈. 2. moschi Gr. 6. Cum vino odorifi-

a Ex conseruis, cardiacis pulueribus, seminibus, floribus, fructibus. Vt ex conseruis bot. rag. bugloss. anth. nuce moschata. & id genus reliquis.

b Dissecatur in frusta caput aut coxa arietina & coquitur in phiala bulliente, in vase magno aquæ pleno, datur cum omphacio limonum.

ro fiant trochisci, pondere ʒ I. *aut* ℈. 4. *Alius puluisculus ad idem.*

℞. *electarii de gemmis, confectionis alkermes, aromatici rosati ana* ℈ 2. *macis, cinnamomi ana* ℈ ß. *sacchari in aqua borraginis dissoluti, & siccati* ʒ. 3. *misce, fiat puluis.*

Epithema frigidum.

℞. *aquæ distillationis rosarū,* [a] *violarum, borrag. ana* ʒ. 3. *vini tenuis odoriferi* ʒ. 1. *specierum diamarg. frigidi* ʒ. 1. ß. *misce. Pannus purpureus his calidis imbutus cordi admouendus.*

[a] Vel acetosæ scabiosæ, tantundem.

Epithema calidum.

℞. *vini quartaria tria, melophylli, moschatæ* ʒ. 3. *misce.*

Inunctiones.

℞. *olei de costo et iasmino ana* ʒ. 1. *ambræ* Gr. 4. *Alia.*

℞. [b] *olei viol.* ʒ. 2. *cum duobus granis camphoræ misce, fiat inunctio.*

[b] Vel olei rosati & cydoniorum an. ʒ. ß. his imbutū gossipium carptum cordi admouetur.

Inunctiones, & epithemata sub sinistra mamma fiunt.

Potiones fiunt in frigida, ex vino tenui odorifero, ex syrupo de corticibus citri, cum aquis melissophyl. borraginis, calendulæ.

In calida, cum syrupo de limonibus, de persicis, oxysacchara simplici, syrupo acetoso, violato, de acetositate citri, & similibus. Maxime commendatur syrupus de pomis, quiita parari debet.

℞. [c] *succi pomorum odoriferorum cocti & depurati* ℔. 1. *coletur per manicam Hippocratis*

[c] Vel. ℞. succorum deputatorum acetosæ, agrest. endiuiæ borrag. limonū. pomorum odoriferorum an. ʒ. 3. sacchari rosatique ſ. fiat syrup.

cum

cum sacchari violati ℥. 3. cinnam. ℥. 2. Vel recentiorum more, cum æqua portione, aut paulo minore sacchari, fiat syrupus. Eliguntur poma omnino odorifera, partim acidula, partim dulciuscula. Alioqui[a] pomatio optimo utendum est, ex quo vel iulep. vel syrupus parari potest.

[a] Modo id abradendo & exasperando non sit intestinis molestum.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ἔκλυσις, leue animi deliquium: λιποψυχία animæ defectio grauior, nondum tamen ad sudorem vsque; Syncope, grauissima & morti finitima, quasi concisio, quod spiritus & vires concidant. Philotheus loco λιποψυχίας in Aphor. λιποθυμίαν, animi defectū dicit. Sunt, qui distinguant. Aetius lib. 5. ἔκλυσιν & λιποθυμίαν pro eodem sumpsit. Distinctio facilior hac methodo, cum causarum varietate innotescet. Animi defectionem nihil aliud esse, quam præcipitem virium lapsum communi omnium notione perspicuum. Vires autem sunt in spiritu calori nativo iuncto, & temperamento solidarum partium, calore insito, & humore primigenio siue radicali constante. Ergo in tam præcipiti virium lapsu, vel spiritus, vel temperamentum, vel vtrumque collabitur. Spiritus autem vitalis cum sit in corde: duplicemque motum habeat, vel intro, foras, vel foris, intro, deficit, vel quia non generatur, vel corrumpitur, vel alteratur, vel non mouetur, vel dissipatur. Non generatur vel corrumpitur a proprio receptaculo, propter intemperiem fortem cordis, vt scribit Galenus cap. 1. lib 5. de locis affectis, vel defectu alimenti. Corrumpitur, vel alteratur a venenata qualitate, siue interna sit ab aliquo membro siue externa, vt ab ambiente aere. Non mouetur ad externa sed intro cogitur & suffocatur, vel ab

Vires corporis in quibus sint constitutæ.

affectionibus animi vehementioribus, vt ingenti tristitia, anxietate, mœrore, dolore, cura & similibus, vnde sæpe syncope & interitus, vt Galenus docet de symptomatum causis, vel a corpore, vt respiratione prohibita, multitudine & crassitie crudorum humorum exiguos meatus obstruentium, vnde Syncope, aut si non obstruant neque onerent, ἀποψυχία oritur, vt Galenus docet 12. Methodi. Huc referri possunt tumor aliquis præter naturam in corde, vel pericardio, vt in dissecto, cuius ex Galeno meminit Philotheus, tunica inclusa in ventriculo cordis plena humore putri male olente, vermes & similia, de quibus dictum est superiore capite, quæ aliquando obstruunt, aliquando aura venenosa spiritus inficiunt, & cor vellicant, sicuti & humor e ventriculo, aut vtero, aut hepate, aut cerebro, aut etiam pulmone.

Philoth. com. in Aph. 41. li. 2. Aphor.

Obseruaui idem cuidam accidisse anno 1549. quod Antipatro Medico. Huic enim mortuo inuentus abscessus in vena arteriosa. Sectioni mecum interfuit Nicolaus Lambert chirurgus. Motu autem e corde affatim & repente aliquando foras dissipatur spiritus, & euanescit eodem modo, quo intro cogitur, vel ab effectu animi vehementiore, vt in gaudio, voluptate, ira, vigilia, risu, vel causa in corpore contenta, vt insigni euacuatione, purgatione per medicamenta, resolutione spirituum concurrentium ad aliquam partem dolore affectam vehementi, aut erosam, vt ad os ventriculi valde sensile, suppuratione, aut ruptione apostematis, vel tuberculi, siue introrsum facta, vt in ventriculum, siue extrorsum, vt in aqua in hydropicis educenda. Simul enim exhauritur spiritus, & vna cum ruptione euanescit. Quod Hippocrates multis locis significat, vt Aphoris. 27. lib. 6. & 8. lib. 7. In partibus quoque exolutionem fieri, vt vacuatione sanguinis, ita & puris, 2. Epid. Memini vidisse

Galenus de eo Antipatr. sub finem lib. 4. loc. affect.

syncope mortuos in huiusmodi ruptione e liene. Dissipatur etiam spiritus, pluribus motibus, tenuitate, raritate corporum ipsos continentium, tenui humore & calido, sudore nimio. Atque hæ sunt fere causæ, quibus læduntur spiritus, qui si suam affectionem communicēt partibus solidis, ita vt incipiant resolui, quod sudore cognoscitur erit Syncope valde periculosa, imo verius mors ipsa. Neque enim fere moritur homo, nisi quadam syncopis specie. Sin in spiritibus tantum sit, nec facultas vitalis omnino dissoluta. Lipothymia proprie dicitur, cuius terminus sudor est. Ob id Galenus scribit 1. ad Glauconem Lipothymiam syncopis principium esse Solidarum autem partium temperamētum multis quoque modis labefactatur, ob defectum alimenti, cōsumptionem proprii humidi, retrigerationem calidi innati, in longissimis morbis ex atrophia, in febribus acutis a colliquatione & similibus Hinc efficitur duo propria & perpetua esse symptomata in Syncope, frigus totius corporis a calore exoluto, & sudorem diaphoreticum, siue syncopticum, a dissolutione solidæ substantiæ. Est enim sudor hic pessimus, & vt causa, & vt signum. Causa, quia solidas partes spoliat humido, & virium substantiam dissipat Signum quia imbecillitatem naturæ non amplius humores contigentis indicat. Sed in Lipothymia tantum frigus apparet, sic dicta, quod sit in instrumento animi, id est, spiritu In vtraque tamen sensus & motus priuatio est, & pulsus defectio. Causæ ex propriis signis cognoscendæ, remedia vnicuique causæ accommodanda.

Confirmanda facultas vitalis, si ab intemperie, a tuberculo & similibus difficilis curatio. In aspera arteria dyspnœam efficit, In tenuibus, spirituum alterationem, Iisdem remediis, quibus asthmatici, curantur. Filio Rogier procuratoris

qualitas aliqua maligna, ut halitus teter, tota natura infensus, conspurcatio ab assumpto veneno, aut a morsu animalis venenati, ab aere inspirato ex fornace metallica ex cadaueribus & leguminibus putridis & a ventriculi vteri, aut alterius partis, in cuius contentum contrahi possit, vitio.

Curatio syncopes.

Vocatus Medicus ad ægrum syncope prehensum, omne suum studium inprimis, ad symptoma referre debet, vt præsente accessione eum liberet. Proinde agnita causa, remedium ipsi contrarium instituet. Galenus in omni syncope vinum commendat, quod alioqui, vigente febre, inflammatione, vel mentis alienatione, perniciosum. Eo tamen vti licebit intermissionis tempore, sed pauco, & decocto buglossi, borrag. aut simili diluto. Odorata, vt linteæ aqua rosacea, aceto & pauca caphura imbuta, naribus admota iuuabunt, talia enim spiritus prompte recreant. Aspersio quoque frigidæ poros occludendo, & vim sopitam antiperistasi excitando confert.

Recreato a paroxysmo ægro, ad syncopes causa tollenda cogitatur. Si plenitudo suffocationem minitetur, phlebotome haud aliter prodest quam si quis exiguo igni, qui præfocatur, lignum subtraxerit, vnde reuiuiscat. Si frigida intemperies, aut calida in causa sit, valebunt cardiaca capite superiore enumerata.

Si sumptum fit venenum, vomitus subinde repetetur, fortis inijcietur clyster, alexiteria, quæ tota pugnent substantia, sumentur, & applicabuntur, vt theriaca, mithrid. & id genus alia.

De Cholera. CAP. 31.

Cholera morbus est [a] *acutissimus, sine febre fere, quæ vel vno die, vel altero, vel certe paucis* [b] *diebus hominem rapit, substantia corporis effusa partim assiduis vomitionibus, partim iisdem deiectionibus.*

Hippocrates choleræ siccæ meminit Commentario 4. de ratione victus in acutis, cuius naturam & curationem ex eo loco intelliges. In humida vero animaduertendum imprimis est, vt si fieri potest, vomitus componatur, & relinquatur motus qui ad intestinum est, corrupta fere ac exitiosa materia, quæ excernitur. Itaque initio retinenda non est, sed tum primum, cum vires inde considere iudicantur. itaque initio [d] *aquæ tepidæ, aquæ hordei, aliquando etiam adiecto momento sacchari, aut melli, vbi frigida materia est, imperandum est potui ad ℥. 6. Quod si æger borborygmis & flatibus sollicitatur, cochleare medium seminis cumini poterit aquæ incoqui, Hac arte fluctuans materia & ad vomitum incitata repurgatur, ex quo sistendo vomitui intendendum est.*

℞. Julapii ros. ℥. 3. succi granatorum ℥ 1. ß. misce, vtatur breuibus interuallis, duobus aut tri-

bus

a Est enim immoderata perturbatio vētriculi sursum ac deorsum per vomitum & secessum facta, a causa nomē habens, vt ait Galen lib. 2. Meth. Pars affecta est vētriculus, cui consentiunt intestina.

b Id vero accidit vt plurimum ob vellicationem & erosionem vtriusq; orificii ventriculi, vnde contrarii duo motus sequūtur naturæ maxime infensi.

c Quare cura & manus cōtrahuntur, animaque deficit

d Quibus cōcurrentibus mirū non est, si subito quis moriatur,

bus cochlearibus. Conueniunt & syrupi, [a] rosatus, myrtinus, de cydoniis, de granatis, & similes in causa calida. Iidem quoque in causa frigida, sed cõspersis paruleribus spicæ cinamomi, nucu moschatæ & similibus. Alioqui syrupus de mentha, de absinthio, & similes.

Oportet autem assumi cochleari, breuibus interuallis, & sine aquis. Largior enim potus hic non conuenit.

Laudatur remedium ab antiquis ex vini granatorum ʒ. 2. succi menthæ depurati ʒ. ß. & vtatur cum cochleari, vt prius dictum est. In causa frigida, [b] vinum optimum, tenue, & odoriferum aliquando satis esse potest. Imperabis quoque, vt granatum integrum, acidum, dulcoratum cum saccharo rosato odoretur. Æger sugat interim: eiusdem quoque grana commanducet. Conspergendu facies aqua frigida, aqua rosarum per se, vel in frigore, adiecto vini odoriferi momento, vel moschi modico. Vtendum quoque iis quæ exterius admouentur stomacho, qualia sunt hæc.

℞. santalorum rubro, ros. ana ʒ 2. gallie moschatæ ʒ ß capsuræ Gra. 6. Madeant in aqua ros. ʒ. 4 aceti ʒ. 1 ß Panniculi in hac misella mersi & expressi, quantum fieri potest, frigidi toti ventriculo applicentur.

Potest inungi stomachus oleo rosato, de cydoniis, de spica, de absinthio, vt res exigit Quod si timetur nimia refrigeratio, misellæ supradictæ succus menthæ, absinthii, aliquid quoque cinnamomi

[a] Hi syrupi nõ sunt in aquis dissoluendi, metu relaxationis ipsius ventriculi ab humiditate nimia. Eum enim adstringere tum oportet.

[b] Si sine febre fuerit affectus, quæ magna ea parte abest. Vinum vero generosum vel metum assumatur, pro natura ægri, consuetudine, tempore, aere. Diluitur autẽ aqua aurata, argẽtata, chalybeata, vnde sola vini potione multos præter spem euasisse scribit Alex. Tral.

aut vini austeri odoriferi commisceri potest. [a] Mastichis ʒ. 2. aut 3. cum oui albumine, cum oleo cydoniorum, aut conuenienti dissoluuntur. Inde fit empiastrum, quod extendi debet in alutæ formata ad modum scuti. Cæterum quæ confirmant ventriculi robur sumpta & admixta, vt in vomitu & lienteria, veniunt vsurpanda.

Vulgi experientia est, eboris tabella admota ventri vomitus compesci. Sed interim dum hæc fiunt somnus & quies, quantum fieri potest, conciliandæ sunt. Consulendum viribus, partim odoribus, partim alimentis.

Perdiculas ergo, aut iuuenes pullos columbarum confixos baculo myrti, rubi, cinnamomi, vt res exigit, conspersos interim dum assantur, aqua ros. vino granatorum, vino austero, odorifero, primum quidem calidos & plenos fumo naribus ægri admouebis. Ex eo tortiuo prælo succum inde exprimes: expressam materiam naribus ægri admouebis: succum sorbendum exhibebis. [b] Dubio gelatinam cum succo granatorum distillatam, qualem in sputo sang. Sunt qui bucellam panis assent, vino granatorum conspergant, edant, dein vinum vtiliter ebibant. Eundem assatum panem vino immersum, & caryophyllorum puluere aspersum, aluum sistere certo constat experimento.

Quod si nihil continet æger, prius data aqua tepida, cucurbitulam magnam affiges ventri, & interim dum ea cucurbitula fixa est, cibum exhibebis. Breuibus interuallis cucurbitulam figes & resiges,

& ita

[a] Vulgo paratur scutum ex mastiche & carne cydoniorum oleo conueniente excepris Quibus licebit aliquid cerati stomachici Galeni immiscere.

[b] Huc [illegible] pulueres ex saccharo rosato & margaritis, manus Christi, conseruæ ros. cydon. oxyacanthæ condita, &c.

& ita nutries, ex Galeno sub finem lib. de paratu facilibus.

Consensus est veterum Medicorum, dropacismum impositum ventri singulare esse remedium assidue vomentibus. Parabis dropacem ex quatuor partibus picis & vna olei cydoniorum vna liquatis, deinde extensis in aluta. Postremo medicamentum calidum ventri applicabis.

Laudantur vincula articulorum, frictiones mediocres fotus ex oleo multo magis vbi conuulsio est, vel imminet. Fouetur spina musculi conuulsi articuli. Cucurbitulæ quoque & ventri & scapulis affigi possunt. Quod si refrigerantur extrema, linteis calentibus inuoluenda sunt.

Si spasmus accidit, redeundum ad curationem spasmi. Si vrget sitis, semina cucumeris in aqua temperari debent, donec intumeant, tum cortex exterior detrahitur, quod est reliquum, aqua incoquitur, aqua refrigerata bibitur. Contra syncopen cum aliis remediis supradictis, tum bucella imbuta vino admota naribus, contenta ore vtendum est. Erasistratus ex Chrysippo præceptore vinum aqua frigida dilutum cholera morbo affectis, tanquam extremum remedium, commendat, vt vel morti proximos refoueat. Idem probat Galenus libello de venæ sectione aduersus Erasistrat.

Trochisci Rhazæ.

℞. mastic. boli arm. thuris ana ʒ. 2. ß. carabe, cardamomi ℈. 3. caphuræ, galliæ moschatæ, caryo-

phyll ana Gra. 5. cum succo granat. fiant trochisci pondere ℈. 4. Detur vnus, superbibatur ℥. 1. succi granat. iulep granati syrup cydoniorum, aut simili. Deorsum reptante materia choleram. morbum committente, optimum erit naturæ opitulari, exhibito cathartico conuenienti, vt infuso rheo & vehementius expresso, syrup. laxat. ros. pall. syr. de cich. compos. cum rheo. Atque id quidem tutius imperabitur, cùm materia naturam ad excretionem sollicitat, nihil tamen effatu dignum vomitu, aut deiectione excludit. Clysterum [a] hic duplex est vsus. Initio reuocandus vomitionibus, & hi simplices esse debent, postea vero collabentibus viribus, qui & leuiter reprimant, & astringant.

a Clysteres sæpe & sæpe iterandi, vt motus omnis deorsum fiat. Initio qui morsum & acrimoniam humoris retundant, conuenient, vt ex lacte, saccharo, oleo violato & vitellis ouorum. Deinde fortiores paulo & vehementiores.

Choleræ morbi duæ species.

Choleræ aridæ effectrix causa.

Choleræ humidæ vnde.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Hippocrates quarto de ratione victus in acutis, & Galenus in Comm. & Isagoge, duplicis choleræ meminerunt, aridæ & humidæ. In vtraque perturbatio est ventriculi immodica infra, supraque Differunt causa, & symptomate Arida enim fit ex spiritu flatuoso, acri, qui siue egetatur, siue retineatur, lancinat & mordicat partes ventris neruosas. Venter inflatur, strepitus fit, dolor in lateribus & lumbis, aluus nihil deiicit, sed adstringitur. Humida gignitur, vel ab alimentis, vel medicamentis. Alimenta in causa sunt, quę succum crudum, flatuosum, acrem procreant, ægre coquuntur, tarde permeant, vt intestina suilla infarcta sanguine, cæpis, pipere, pinguedine, quibus nihil difficilius coquitur,

laser-

laserpitii succus, caseus, suilla caro, bubula, caprina, ventres animalium infarcti In summa quæcunque vel flatuosum succum generant, vel acrem, vel facile putrescentem, vel humiditatem acrimoniæ iunctam habent Corrumpuntur enim facile, & acrimonia fluxiones irritant ex toto corpore, mordicantes orificia vasorum, quæ ad ventrem pertinent, vnde vomitus & deiectio. Medicamenta sunt, vt helleborus, apud Galen. Comm. in apho. 1. lib 5 Aphor. *Sed hoc* nomine reliqua quoque violenta pharmaca intelligenda; vt Colocynthis, *Scammonium*. Ex his enim aliquando generatur conuulsio, aut immoderata purgatione, aut neruorum substantia resiccata, aut demorso ore ventriculi, neruis laborantibus per consensum, ab æruginosa bile, vt in adolescente, cuius meminit Galenus, & in negotiatore quodam Rhemensi, cui vomitu citato desiit conuulsio. Aliquando vero cholera sequitur Mordentur enim, vt de alimentis dictum est, partes neruosæ vi medicamenti, & acrimonia humoris attracti, a cuius etiam quantitate potest ventriculus comprimi, idque præsertim ht, cum humores non sunt ad purgationem parati. Fit aliquando e toto corpore, aliquando ex quibusdam partibus, vt hepate. Huic maxime proprium est sympтoma, de quo Galenus agit comm. in eundem Aphor. Contractio, videlicet, in musculis & pulpis tibiæ, quam vulgò, *Goutes crampes* nominant. Quod accidit viduæ defuncti Præsidis *de Longueil*, & Dominæ Diyuor. Morbus est peracutus, vt qui quarto ad summum die finiatur. Alia sympтomata sunt & signa, vomitus, deiectiones bilis frequentissimæ, deliquia animi, sudores exigui, sitis pulsus vermiculantes, ructus nidorosi. Quibusdam accidit certis interuallis, natura sese exone-

rante, sed ob impetum humoris bilioſi erumpentis, ſalubri humore ſimul cum vitioſo foras expulſo. Huiuſmodi homines Græcis χολερικοί, ἢ χολεριῶντες dicuntur, Plinio bilioſi.

Curatio perficitur ſublata cauſa, conuulſione, ſyncope, tremulo motu, singultu ſi adſint. Purgatione, ſi facile ſoluatur aluus, prouocatione vomitus, qui prohibetur iniecto clyſtere calido, vt prouocet, pingui, vt leniat. Hydrelæo calido partes corporis fouentur. Subducto ventre, & eo conuerſa materia, ſanitas. Dormiat, vt coquat. Vinum ſit tenue, ad penetrationem, vetus, maceracum, ad coctionem, modo a cruditate morbus ſit. Pauciſſimo vtatur cibo, lacte aſinino, vt purget & leniat. Neque ſimul deiectionem, & vomitum prouocare licet. Quæ enim in ventre continentur, ſubducenda, & vomitus prohibendus, Hipp. 4. Acut. Ventriculus roborandus admotis. Conueniunt adſtringentia, emplaſtra, ſacculi, linimenta, vnguenta, cerata, epithemata, ſed celerius agunt fotus. Cucurbitulæ inter vmbilicum & ſtomachum, purgatio, pilulæ, condita.

ANTON. VALETII EXERCIT. XXXI.

CVm pungens dolor atque erodens, tormina & nauſea quenquam inuadunt, hiſque adſunt aut proxime ſuccedunt, vomitus, & ventris per inferiora turbatio, choleræ morbi certa ſignificatio affertur. A cauſa nomen habet. Accidit enim vt plurimum a bile vellicationem & eroſionem vtriuſq; orificii ventriculi committente, vnde contrarii duo motus naturæ moleſtiſſimi conſequuntur.

Galen. lib. 2. Meth.

Vomitus

Vomitus quia grauissimum naturæ negocium facessit, statim in initio iuuandus, digito aut penna ori indita: vel hoc vomitorio.

Choleræ morbi curatio.

℞. aq. decoctionis hord. & raphan. ℥. 3. olei comm. & hydromel an. ℥. ß. f. vomitorium, tepide sumatur.

Vel etiam deiectione materiæ in ventriculũ concepta vacuabitur, iis præsertim, quibus laboriosa vomitio. Purgatio vero sit eiusmodi, vt aluum non lubricet, qualis hæc.

℞. cortic. myrobal. citrin. & gran. berber. an. ℥. 2. seminis acetos. portul. ana ℥. 1. f. decoct. ad dosin. In colatur. infund. rhei elect. ℥. cum pauc. cinnam. In expressione dissol. eiusdem rhei puluerati, vstulati ℥. ß. zulapii rosacei. ℥. 6. f. potio.

Clysteres quoque sæpe iterentur, vt motus omnis deorsum ducatur. Comparabuntur ex iis, quæ humorum acrimoniam retundant, vt ex lacte, oleo viol. sacchar. vitell. ouor.

Robori autem ventriculi sumptis & admotis prospiciendum. Sumptis, si calida sit causa, syr. ros. limon. de acetos. citr. & similib. qui per se exhibentur, nec in aquis dissoluuntur, metu relaxationis ventriculi a nimia humiditate, quem adstringere oportet. Admotis vt oleo cydon. ros. myrt. vel litubus ex iisdem oleis & pulueribus ros. rub. santal. macorii institutis. Si frigida causa, syr. de menta & consimiles valebunt. Alexander Trallianus sola vini potione multos præter spem

eu ſtilla ſcribit Vinum generoſum ſit, merum, vel dilutum aqua aurata, argentata, vel chalybeata. Plura ad hunc affectum remedia ex capite de lienteria petenda.

De imbecillitate [a] ſtomachi. CAP. 32.

IMbecillitas ſtomachi frequens [b] conualeſcentibus magis etiam [c] ab imperfecta criſi, in quo reuocanda ſententia Hippocratis. Si a morbo cibum aſſumens quis, non corroboratur, largiori [d] alimento corpus vti ſignificatur. Quod ſi non aſſumenti cibum hoc accidat, ſcire oportet, [e] quod indiget euacuatione.

In conualeſcentibus ergo, quibus reddita eſt appetentia imbecillitas ventriculi non poteſt tantum conficere, quantum appetit. Modica itaque quantitate, ſed breuibus interuallis, cibis boni ſuccii, & qui facile coquantur, reficiendi ſunt. In aliis, quibus appetentia non redditur, reliquiæ morbi in cauſa ſunt, quæ optime vel rhabarbaro, vel hiera picra ex decocto cicerum, aut abſinthii repurgantur.

In ſanis vero debilitas eſt, vel a ſola intemperie. Cuius indicia ſunt, calidæ quidem, æſtus in [f] medio corpore ſitis aſſidua & linguæ arida, iactatio corporis, aliquando etiam extrema, vel frigida, vel temperata, nec pro ratione æſtus calentia, a cibo nido

a Alui ſiue ventriculi, in coquendo & apperendo, quę duæ ſunt actiones ventriculi, coctio & appetitio.
b Morbo defunctis collapſo habitu, alieno temperamento, & mutata ventriculi actione languida.
c Superſtite morbi materia, aut empyemate.
d Quod ſcilicet ſit infirmus ventriculus, & morbi diuturnitate collapſo habitu, abalienatoque temperamento neceſſitati corporis ſatisfacere nequeat.
e Ad excludendas morbi reliquias, quæ ſuctionis ſenſum impediunt.
f Vt æſtu viſcera incandeſcant. Nam vbi calor, ibi morbus.

nidoros ructus. Frigidæ vero frigoris sensus in parte infirma, nulla sitis, [a] salivatio aliquando multa ructus acidi. Alia ex arte Medica Galeni require. Causa quoq; nonnunquam materia est, eaque vel [b] quantitate peccat, vel qualitate. Rursus vel corpori stomachi, vel ventriculi imbibita est, vel in capacitate fluitat.

Intemperies quoque aliquando complicantur, quarum omnium signa colliges ex arte medica.

Intemperies contraria, calida quidem frigidis, vtpotæ frigidæ fractioni articulorum, cerato Galeni, cuius hæc est descriptio.

℞ ceræ lotæ in aqua rosarum ℥. ß. olei rosacei in aqua rosarum similiter loti ℥. 2. liquefiant in vase duplici. Quod quum fuerit refrigeratum, diu mulaxetur cum aqua frigidissima, vel succo plantaginis.

Inperanda ratio vitæ, quæ refrigeret. Et [c] contra æstum ac sitim his vtimur.

℞. sem. cucumeris in aqua macerati, & excorticati ℥. ß. tragacanth dissolut. in oui albumine ℥. 2. liquefiant in vase duplici cum eodem oui albumine. fiant hypoglottia, id est, pilulæ, quæ teneantur sub lingua.

Quod si syrupis vtimur, iis omnino abstinendum est, qui [d] acetum recipiunt, nisi humiditas conuncta sit.

In frigida volatilium carnes confixæ cinnamo-

a Ex humoris in ventriculo fluctuantis copia, per cõtinuitatem interioris tunicæ ad os.

b Ea vel localem habet in aluo generationem, vel aliũde affluit.

c Ex lib. 10. Therap. methodi.

d Sumptis & admotis, vt conser. violarum, rosar. borrag. iulep. rosato, syrupo malor punicorum, admotis item vétriculo, vt hapso linimẽto, epithemate ex aqua rosarum & buglos. Hapsus vero cydoniorum oleo imbuatur.

e Cuiusmodi est syrup acetatus. Et tamen oxysacchari loco præscribi potest, ob succum mali punici.

mo aut lardo conſperſo puluere cinnamomi, & ita [a] aſſata. Alimenta omnino calida, vinum odoriferum, aut etiam colatum cum ſaccharo, cinnamomo, granis paradiſi, modico zinziberis, & ſimilibus. [b]

Fotus e [c] ſaccvlo molliſſimis plumis anſeris pleno, & aliis quæ poſtea de ſiccitate in hectica febre dicentur.

Humiditas, ſi fluitat, vomitu elicienda eſt. Vbi imbibita eſt, & qualitate peccat, pharmaco repurganda eſt. Si tantum quantitate peccat, & præter modum ſtomachum ac ventriculum remollit, adſtringentibus medicamentis, admixta aromatum parte ad reſiccandum, vtendum erit. Si craſſus & viſcidus humor eſt, incidendus oxymelite, aut aliis eiuſmodi, tum pharmaco deiiciendus eſt. Materia eorum, quæ infirmum ſtomachum e frigore confirmant, cinnamomum cortex citri, caryophyllum, maſtix, lignum aloes, zinziber, & chebuli conditi, macis, mentha, abſinthium, galanga, ſchænanthum, caruum, ami, flores anthos, vinum romaticum, nux moſchata, piper, aromaticum roſatum, diagalanga, diacuminum, diatrium piperum, diacydonium cum aromatibus, theriaca, mithridatium, ſyrupus de mentha, de corticibus citri, mel anthoſatum, oleum nardinum, de ſpica, de mentha, in quo aromata calida coxerint, vt piper, cinnamomum.

Frigida. Coralli ſantali, ambra citrina, coriandrum præparatum, ebur, cornu cerui, & vnicornis,

cydonium,

a Vt condimento ex pulueribus caryophyllorũ, nucis moſchatæ & cinamomi cum ſapa.

b Aut ſunt cõdita, opiata e nuce moſchata, myrobalanis conditis, eortic. citr. cond. flore aure ng. cond.

c Fiunt ſaccvli ex radice cyperi cal. arom. ſchœnantho, caryophyl. abſinthio Roman. menth. orig. chamæmelo roſis. Coquũtur in æquis partib. aquæ & vini rubri, deco ctomadefacta ſpõgia admouetur ſtomacho. A fotu autem illinatur oleis abſinth. menth. & nux moſchatæ.

cydonium, pyra adstringentia, rosa, darlrod. Abbas. trochisci de spodio cum semine acetosa, myrrha, acetosa, diacydonion sine speciebus, scoria ferri, limatura chalybis ceratum santal. unguentum rosatum, oleum rosarum, & de cydoniis, syrup. rosar. & de cydoniis, aliaque eiusmodi. quorum pars in controuersiam temperamenti venire potest. Caterum calidam temperiem corrigere possunt. Horum enim omnium usus, vel quia inde pulmisculi & electaria potiones quoq; confici possunt aut topica, quae externus applicentur Vrgente sitis ardore semina portulaca, cucumeris, cucurbitae acetosa & similia, trita & excepta muccagine tragacanthae proferunt. Itē glycyrrhizae recens. Per omnia tamen videndum est, ne adstringamus nimium, ex quo siccitas immodica contrahitur, ne nimium humectemus. Hinc enim virtus harum partium dissoluitur. Neque nimium refrigerandum, vnde extingatur calor.

Tepidis vtendum non est sed vel frigidis, vel calidis, quod tempore virtus stomachi relaxetur.

Remedia externa anteriore parte ad sterni initium sub pectore aptanda sunt, quanquam & posteriore parte ad duodecimam vertebram probato remedio applicari possunt. Vtraque parte posita magis iuuabunt. Sed oportet ea quae posterius ponuntur, habere aliquid tenuium partium quo per difficiliorem viam penetrare possint. Humidiori ventriculo conuenit. ℞. ambrae citr. mastichis, iridis an. ʒ. ʒ. ros. siccarum ʒ. i. ß. fiat pul. detur ʒ. cum magno cochleari succi granatorum, vel sero lactis.

Quod si frigiditas adiuncta est, addes cinnamomi, schænanthi, macers ana ℈. 1. Quimetiam humidiori ventriculo conuenientissimum istud est remedium. ℞. aquæ vitæ ℔. 2. aquæ rosar. ℔ 1. cinnamomi ʒ. 1. misce omnia. Deinde bis aut ter cola per manicam Hippocr. post infusionem horarum. Capiat bis in hebdomade cochleare vnum hieme, æstate semel. Humiditatem quoque resiccant fere omnia in frigidis numerata, & vino incocta, quod adstringat.

Ad idem paratur racematum vinum, in quo macerantur caryophylla, absinthium Romanum, &c. Vt si feruenti musto noduli vel sacculi pendeant e caryophyll. zinzibere, menth. absinth.

Sed vbi frigiditas coniuncta est, aromata commiscenda. Ad frigidam dispositionem.

℞. corticis rad. fœniculi ʒ. 2 coquantur in vini optimi ʒ. 4 ad dimidias. Quod si maior refrigeratio est, coletur vinum per manicam Hippocratis cum ʒ. 1. cinnamomi.

Instituuntur quoque trochisci, qui infirmitati stomachi a frigida causa mirifice medentur. ℞. ros. rub. ʒ. 3 ligni aloes, spicæ, mastich. schænanth mac. cinnamomi, absinth. an. ʒ. 1. Ex vino veteri fiant trochisci. Diatrium pipereum, diacydonium Galeni cum aromatibus conueniunt. Exhiberi vero solent electaria, lozengiæ, syrup horas duas ante cibum, primum quidem lozengiæ, deinde syrupi.

Quod si flatus adsunt, galanga, grana parady-

si, cu-

si, cuminum, libisticum, caruum, baccæ lauri, iuniperi, & similia vino odorifero incoquenda sunt in pul. redacta, macere & cinnamomo adiecto incorporetur melle anthosato. Theriaca & mithridatico hic vtendum est.

Calorem refouent catuli, cati, caniculæ, pulli, pullæ, manus admota ventri, rasura dibaphi, quæ plurimum conuenit, vbi etiam frigiditas est, gossipium, sacculus e mollissima pluma anseru, pellis leporis. Gossipium in vino odorifero, decoctione menthæ immersum, expressum, siccatum, & ita impositum. Ceratum stomachicum Galeni, vel hoc.

℞. ol. de spica ʒ. 4. ceræ ʒ. 1. mastichis ʒ ß. liquefiant in vase duplici. Deinde adde cyperi, macis, cinnamomi ana ʒ. 1. commisce diligenter. & rasura dibaphi excipe, quantum satis est, calidumque appone.

Vel, ℞. mastich. cerati stomachici Galeni, æquales partes, cum oleo absinthii aut de mentha f. emplastrum ventriculo apponendum

℞. dialthææ ʒ. 1. mastichis dissol. in oleo de spica ʒ. ß croci ʒ. ß. misce, extendatur in aluta pro stomacho. Hoc & dolorem lenit, & stomachum roborat.

Mastichis grana præmansa & deglutita. Ceratum stomachicum Galeni. Concalfacto vero stomacho vtendum est ceratis santalini ʒ. 2. malaxatis cum oleo de cydonis, rosarum, deinde extensis in aluta. Iulepus rosatus, vinum granatorum, syrupus

acetosus simplex, & simules syrupi. Quod si humiditas calori coniuncta est, aut aliquis humor biliosus, vel in ventre collectus, vel aliunde innectus, absinthio, hiera picra, rhabarbaro, cassia, & similibus hac ratione vtendum est.

Absinthii decoctum bilioſa deterget & subducit, si quidem altius non fuerint imbibita, & hoc magis melicratum ex absinthio, aut decoctum absinthii cum octaua parte mellis rosati dulcoratum. Infestissimum vero absinthium, & quae adstringunt, quibus pituita ventriculo inhaesit. Tum enim prius incidi & tenuari materia postulabit. Hierae picrae, & rhabarbari vsus est, vbi imbibitus humor est bilioſus tunicis ventriculi. Vtriusq; ʒ. 1. aut ℈. 4. ex decocto absinthii, cicerum rubrorum, sero lactis, aqua endiuiae, satis esse possunt. Alioqui ʒ. 1. cassiae, aut catholicum imperandum est. Sed ab his roborandus erit stomachus, nec enim, vt hiera & rhabarbarum, confirmare possunt. Ventriculum roborabunt oleum masticinum & styracinum descriptione Nicolai, in quibus hapsus lanae purpurae intincta stomacho apponitur. Similiter olea nardinum & moschatum, costinum, e benzoino, vsurpari poterunt.

Vinum absinthites descriptum a Dioscoride deterget roborat, appetentiam reddit. Quod si deest, molliores absinthii cauliculos recentes leuiter conquassabis, vino odoro, austero usculo macerabis, & leuiter feruefacies, vel sicces eosdem cauliculos vino infriabis.

ad vinum maxime facere ad subuersionem stomachi. Arriæ celebris feminæ historia a Galeno cap. 3. lib. de Theriaca ad Pisonem descripta amplissime confirmat. Hæc non apparebat, non continebat, vtpote stomachi affecta dissolutione, atque adeo in atrophiæ periculum incurrebat. At vbi medici Galeni consilio, vinum ex absinthio confectum propinarunt, illico appetentia est restituta, & ventriculus confirmatus.

In imbecillitate stomachi plurimus olim vsus medicamenti a cotoneis. Syrupus acetosus e cotoneis sic fit. ℔. succi cotoneorum per residentiam depuratorum, sacchari ana ℔. 1. aceti ʒ. 3. coque ad spissitudinem. Conuenit calfacto stomacho, & inde infirmato. Poteris tamen imminuere modum sacchari, vt erit auctus calor, aceti, & erit sensus stomachi.

Miua Rhazæ.

℔. succi cydoniorum maturorum per residentiam depurati ℔. 1. sacchari ℔. ß. vini veteris ℔. ß. coquantur, & despumentur. Tum

℔. zinziberis, spicæ, cinnamomi, caryophyl. an. ʒ. 2. mastichis ʒ. 4. Omnia pulueriſata nodulo includantur, et in prædicta miua calida macerentur, deinde refrigescant, et nodulus exprimatur.

Græcorum.

℔ succi cydoniorum, mellis optimi ana ℔. 1. aceti acris ℔. ß aut non ita acris ʒ. 9 zinziberis ʒ. 5 piperis albi ʒ. 2. Succus cum aceto et melle modi

ce coquatur, despumetur, tum inde pulueres, & coque ad crassitudinem.

Moderatis omnibus oris ventriculi affectionib. praterquam quæ ex æstu vehementi oriuntur, proxima duo medicamenta conueniunt. Aliud.

℞. carnis cydoniorum, mellis ana ℔. 1. aceti albi ℔. 1. simul bulliant, & agitentur, tum adiice piperis ʒ. 1. zinziberis tantundem, petroselini Macedonici ʒ. 8 hoc magis adstringit. Ventri calida, intemperie affecto, aut bilioso, piper & zinziber substrahuntur. Ventri temperato tantum dimidiū piperis & zinziberis substrahitur. Aliquando miuæ aromaticæ ʒ. 1. theriacæ aut mithridatii ʒ. 1. cō miscetur Datur q℥ hæc miscella ex vino odorifero. Quod si etiam dolor coniunctus est, in primis phlebotomia ex interna brachii conuenit. Perseuerante malo ex vtraque basilica, & hoc magis si grauis dolor est, si repentinus, si difficilis ructus, & spiritus, si febris est. si dolor in dorsum & scapulas extenditur, sanguis detrahendus.

Historia est quinto Epidemion, de muliere quadam, quæ in vehementissimo dolore stomachi, nullis aliis adiuta remediis, sanata est ducto ex vtraq; manu sanguine.

Postea vero leniendus dolor est, & si quidem venter æstuat, cucumeris semen, & hordei in aqua frigidissima macerari debet & decorticari, cum adiecta parte glycyrrhizæ rasæ & recentis coquatur, aqua despumetur. Refrigerata vero, vel niue, vel aliis modis supra dictis propinetur. Vesica ea aqua,

vel

vel alioqui frigida, ex dimidio plena sapius admoueatur.

Quod si materia aliqua concepta ventriculo dolorem facit, ea, vt prius, commode repurganda est.

Cucurbitulæ vmbilico aut ad latera vmbilici affigendæ sunt. Dextrum quidem si ab hepate, sinistrum, si a liene in ventrem fluxio est. Suntque omnino tria genera eorum, quæ dolorem leniunt. Primum, quod rescindit causam, vt pharmacum, & medicamentum, quod intemperiem corrigit. Secundum vero eorum, quæ reuera anodyna sunt, qualia sunt chamæmel. melilotum, anethum, flores rosmarini, croci, rosarum, violarum, quibus aliquid menthæ, absinthii, & eorum, quæ stomachum roborant, adiiciendum est. Similiter & furfures, milium, sal, dolorem leniunt, sed frigi debent, & sacculo includi. Aliud

℞ furfurum M. 1 milii conquassati P. 2 salis ʒ. 1. frigantur in sartagine: deinde includantur: perfumetur sacculus vino diluto aqua rosacea, & effuso in laterem candentem. Aliud.

℞. florum anthos, rosarum, violarum, chamameli, anethi, melilloti ana P. 1. summitat. absinthii P. ß. Fiant sacculi, perfumentur, vt prius, & applicentur calidi. Alioqui,

℞. menthæ, absinthii ana P. 2. chamæmeli florum anthos an. P. 1. calami aromatici, schœnanthi, mastichis an. ʒ. 1. Fiat decoctio in vino odorifero. In decoctione gossipium, aut rasura scarlatæ im-

mergatur, exprimatur, & identidem calida applicentur. Materia quoque expressa ventriculo tote applicetur. Sed videndum, ne refrigescat, statimque oleo conuenienti vngere oportebit.

Vbi supradictis remedijs non cedit dolor, narcoticis vtendum est. Primum quidem leuioribus, quales sunt syrupi rosarum, papaueris, myrti, syr. violatus, de nenuphare cum ℈. 1. Philonii.

℞ syru. ros. & de ab. sinthio ana ʒ. 1. ß. opii Gr. 1. bulliant vna leui ebullitione, deinde cum ʒ. 3 iuris pulli detur in potu.

℞. philonii in causa frigida, in calida vero, requiei descriptione Nicolai, vnius ʒ. ß. in vino tenui odorifero.

℞ pilul. de cynogloſſo ℈. 1. dissol. in syr. rosati, & de papauere ana ʒ. ß.

Trochisci Stellæ. ℞. spicæ, mastichis, cinnamomi schænanthi, castorei, myrrhæ, olibani, piperis, aloes a. sinthii, sem. hyoscyami albi, & mandragoræ, opii ana partes æquales, vt ʒ. ß. Fiant trochisci cum vino dulci pondere ʒ. 2. Detur vnus cum vino odorifero.

Albucasis non reuelandum remedium.

℞. opii ʒ 1. cum alliorum capitibus duobus. Conquassentur, fiat distillatio in alembico, eius aquæ modicum bibatur. Eadem arte poteris opium commiscere rebus stomachicis supra enumeratis, & inde aquam elicere. Alia narcotica superius descripta remedia quoque plurima ex 8. lib. de compositione medicamentorum κατὰ τόπους.

Quod

Quod si vlcus affuerit quod ex signis in scholiis dicendis intelliget, ita moderanda sunt omnia.

Medicata edulia purgantia sint, vt lac amygdalarum dulcium cum saccharo multo, hydromeli, syrup. rosatus, conserua rosarum.

Vbi purgatum fuerit vlcus, acribus omnibus, acerbis, acidis, salsis, abstinendum, mitigantibus vtendum quæ & detergeant, & glutinent. Qualia, lac calidum, hordeata saccharo rosato condita. Sed & in gula paulatim deglutienda. & in linter quidam insit oportet. Itaque oua sorbilia optimam materiam præstant, qua saccharum, mastyche farina hordei tosti, fœnugræci, limaces, cochlea, balaustia, malicor. mucago tragacanth. gummi Arabicum excipi possunt. Sed de his fusius in nostra ad 8. Galeni librum de compositione medicamentorum κατὰ τόπους perioche diximus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Affectus ventriculi in œsophago, stomacho, siue orificio, fundo, tunicis, pyloro infiniti propè reperiuntur, tanto periculosiores, quanto concoctio & distributio cibi magis necessaria est vniuerso corpori. Quales sunt, intemperies omnis generis, tumores præter naturam, obstructiones, defluxiones, excrementa illic collecta, vel nata, vel aliunde immissa, cibus intempestiuus, nimius, vitiosus, deiecta appetentia, nausea, vomitus, humores in tunicis infarcti, aut in fundo fluitantes inflammatio, inflatio, dolor, exulceratio a causa interna, vt humore acri, pharmaco, cibo, osse acuto, præcedente abscessu, erosio, fames canina, immoderata sitis, & similes, quorum

Ventriculi affectus sunt ferè innumeri.

signa, causas, remedia explicare maioris est operis. Multa ex Galeno colligi possunt 3. & 6. de morb. & sympt 5. de Locis affectis, 6. de sanitate tuenda. 7 Methodi. Signa ex Microtegni. Octauo uo κατὰ τόπους ita describit stomachicos contra Andromachum, qui stomachicas confectiones sine discrimine scripserat prodesse stomachicis. Quod & vulgo hodie etiam Empirici faciunt.

Stomachici qui vulgo dicantur.

Plerique (inquit) vulgo homines eos, qui appetentiam perdidetũt, ita vocant, & quibus post acceptum cibum, ventris os grauatur atque opprimitur, & quandam ægre tolerabilem anxietatem habet. Appellant eodem modo etiam illos, quibus nausea contingit, & maxime si ad vomitum impellat, & adhuc magis, si cibi corrumpantur, quandoque nidorosi facti. quandoque etiam aliam vitiatam qualitatem adepti Et prę his omnibus adhuc magis illos stomachicos nominant, quibus ructus eiusmodi cum molestia quadam & anxietate ac subuersione contingunt, sæpe cum nondum cibum acceperunt. Quinetiam si per plurimum tempus cibi in ore ventris morentur grauantes, & vix descendentes, hos itidem stomachicos appellant. Alios item appetitum caninum appellatum habentes, vt & plurima edant, & maxime grauati paulo post reuomant, similiter vocant. Alios rursus qui facilliter exoluuntur, vbi diutius inediam pertulerint, & si non citius cibum accipiãt, in ore ventris morsus percipiunt, eodem modo stomachicos vocant Hactenus Galenus

Κοιλιακοὶ qui appellantur.

κοιλιακοὶ autẽ sunt, qui cibum non continent. Ante cibum, ab humore confluente, post cibum, ab imbecillitate, vtroque tempore, ab vtraque causa dolor commouetur. Nonnunquam a cibo cessat, quia cibus naturam colligit, temperat, calfacit. Vlcus

esse

esse coniiciendum ex dolore, ardore, deglutito synapi, & similibus rebus calidioribus, aut frigidioribus, pure apparente in vomitu, vel deiectione. Viceris ventriculi causa duplex, interna, externa. Externa, vulnus, quod si magnum, est incurabile, vt in Viuario Aureliano, & id constat ex Aphorismo 18. libri 6. Externa quoque causa est venenolum pharmacum, os acutum acus. At interna, est humoris acris confluxio. Non ciendus vomitus, ne inde vlcus laceretur, & materia aliunde trahatur. Eodem modo neque sternutatio neque tussis. Ab humore acuto lingua infesta, sapor redit in os & in vomitu, fecesque, cum ardore, calore siti, anguſtia. Si in orificio ventriculi grauiora symptomata, frigiditas extremorum, syncope, dolor grauior. &c Ex varietate causarum indicationes curationis sumendę. *Galen. lib. 5. Meth.*

Si a morbo cibum.] Conualescentes a morbo aliquando multum appetunt, ob extenuationem membrorum, non solum ab inanitione spiritus & humoris, balneo, profluuiis, sudoribus, insensibili perspiratione, colliquatione, & similibus, sed etiam a ieiunio, inopia alimenti, calore languescente, vt flamma, quæ in ellychnio insita ab oleo & aere fomitem & pabulum sumit. Aliquando vero appetentiam habent deiectam ob vitiosos humores relictos. Vtrique sæpe, nisi accurate tractentur, in recidiuam incidunt Priores quidem, quia cum extenuata membra multum appetant, non tamen sumpta conficere potest imbecillus calor Constat enim historia multorum, qui a longa inedia sese repleant, inde suffocati. Posteriores vero, quia reliquias morbi tandem natura stimulata aggredi cogitur. Quanto enim plus nutriuntur, tanto magis lædunt, donec accrescente malo morbus repetat. Hi igitur curantur vacuatione, vt docet Galenus libello

de sanguinis missione contra Erasist. & Hippocrates lib. 6 Epid. Illis vero remedio sunt, rerum non naturalium commoderatio, labor, cibus, potus, somnus, venus, omnia mediocria, deinde longo tempore substantiæ reparatio per alimenta pauca, bene nutrientia, facilia coctu, sæpius exhibita. Nam pauca non sufficiunt, nimia non coquuntur.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXXII.

Gal. cap. 1. lib. de diff. sympt.

VEntriculi imbecillitas facultatis est cõcoctricis error, quo vel ἀπεψία, alterationis priuatio, vel βραδυπεψία, coctionis imminutio, seu tarditas, vel denique δυσπεψία, & deprauata coctio infertur. Causæ sunt intemperies, frigida, calida, humida vel sicca, quarum notæ ex Galeno libr. 7. Method. scite ab Hollerio repetuntur, vel præter naturam tumor, phlegmone, erysipelas, abscessus, aut denique externæ rei alicuius vitium, vt cibi & potus immodica copia, noxia qualitas, intempestiuus vsus, præposterus ordo, excrementorum corruptela, breuitas somni.

Gal. lib. 3. de caus. sympt.

Imbecillitatis ventriculi a caus. frigida curatio.

Nuda intemperies raro huic affectui causa est, sed sæpius coniunctam habet materiam frigida quidem pituitam, vel ex cibis collectam, vel a capite, viciniſque partibus transmissam, vel crudam humorum colluuiem ab antecelente morbo acuto, aut chronico relictam, calida vero bilem. In frigida itaque purgabitur ex hierę picrę ʒ. 3. vel ℥. ß. cũ vino albo

albo dissolut. Hieræ vlum si osculorum venarum apertionis metus, vel vteri gestatio, aut hæmorrhoides dehortentur, pilulæ præscribentur.

℞ pilul. de hiera & agar. an. ʒ. ß. cum syrup. de mentha, vel absinth f. pil. mol.

Conferent quoque pilulæ ante cibum ad ℥. 2. datæ. Ad iterandam purgationem parabitur humor syrupis conuenientibus, & interea robori ventriculi sumptis & admotis prospicietur. Sumuntur electaria, opiatæ, vel condita

℞. zinziberis cond. ligni aloes an. ʒ. 1. puluer. electar. aromatic. ros. & diarhod. Abbat. ana ʒ. ß. cum saccharo in aqua absinth. dissoluto f. electa per lozeng. pond ʒ. 2. Sumat vnam hora 1. ante pastum, a qua licebit vini optimi modicum superbibere. Per se satis sunt interdum, zinziber conditum, cortex citri sicc myrobal. conditæ. Vel ℞. conseruæ, melissophylli, bugloss. borra & ros. an. ʒ. 2. conser anth. ʒ. 1 cortic cit. cond. ℥. 4 confect alkermes ʒ. 1. puluer. electar. lætificantis Gal. & de gemmis ana ʒ. ß. raturæ ebor corn ceru ana ℥. 2. cum syr. de absinth. f. opiata, cap. mane instar glandis.

Topica erunt, fomenta, linimenta, scuta.

℞ piper. & calam. aromatic. ana ʒ. ß, santalor. omnium ligni aloes ana ʒ. 1 absinth. vtriusque, menth. maioran ros. rub. ana p. 1 f. decoctio addendo quartam partem vini albi, pro foru regionis ventriculi cum spongia per horam ante cibum.

Post forum siccatus locus linitur oleis mastichino, menthaceo, mosch·to. quæ effica-

ciora erunt, si arte Chymica sint extracta. Superponitur gossipium moschatum. Vel.

℞. maioranæ, absinth. Rom. rosar. rub. flor. rosmarini. calam. arom. ana ʒ. 3. cinnam. caryophyl. nuc. moschat. mac. galang. an. ʒ. ß. ligni aloes, cyper. schœnanth. an. ℈. 4. mastich ʒ. 1. f. pulvis pro scuto, intersuto ac farcto gossipio moschato, & ventriculo applicando.

Faciunt hæc eadem remedia ad fluctuationem, inflationem, & id genus alias ventriculi affectiones. Cum autem calida fuerit ventriculi imbecillitatis causa, purgatio catharticis bilem ducentibus perficietur, vt rhei diluto, electario de succo ros. aut catapotiis aureis, de rhab. de aloe. A purgatione dabitur tabella vna electarii refrigerantis, vt diamargarit. frig. vel diatragacanth. Temperabitur humor syrup. refrigerantib. acetoso. viol. ros. granator. de limonib. cum aquis eadem præditis facultate. Litus sint ex oleis myrtill. ros. viol. lotis in aceto.

Cæterum symptomata, quæ ventriculi sequuntur imbecillitatem, vt vomitus, singultus, curabuntur supradictis & proxime dicendis remediis. Fluor alui si adsit, pane tosto in vino austero macerato, & ventriculo applicito, vel emplastro ex ʒ. 2. cydoniati cum oleo myrtil. aut cydon. emollito, & mastich. pulverat. ʒ. 1. sinapisato cohibendus.

De singultu. CAP. 33.

Singultus [a] *conuulsio quædam est, & prauus motus oris ventriculi, vel ipsius etiam ventriculi* [b] *vi retentrice officium negligente, & robustiore expultrice.*

Singultus causæ inanitio & repletio. Qui ab inanitione fere lethalis est, sequiturque insignes euacuationes, vt sanguinis e vulnere, e locis muliebribus, aut aliunde. Sequitur dysenterias, diarrhœas, & cætera eiusmodi. Ardores quoque & graues inflammationes viscerum, de quo priusquam præsagium instituas, vide num sit a repletione. Minus enim periculosus est, sæpeque cum multa per ventrem euacuantur, singultus a repletione est, quia pars materiæ, quæ a reliquo corpore confluit in ventrem, tunicis ventriculi imbibitur.

Singultu concluduntur non solum quæ in corpore ventriculi, sed etiam quæ stomachi & œsophagi, continentur. Sunt qui ad inanitionem adiungant causam singultus, perfrictionem oris ventriculi, de quo 8. de compositione medicamentorum particularium, & Apho. 13. & 39. lib. 6.

In [c] *inanitione, etiamsi desperata retest, iuuandus tamen æger* [d] *destillatis collatitiis, iusculis & expressionibus, cibis humectantibus, inunctio-*

a Deprauatus ventriculi motus & cõtra naturam, qui conuulsionis modo fit. cum tamẽ conuulsio nõ sit. Conuulsio enim tantum cadit in parteis, quæ mouentur, & omnis conuulsio symptoma est causæ morbifica: singultus autem & sternutatio non item.

b Galen. lib. 8. de compos. pharmac. local,

c Vti in conuulsione ab inanitione, ab exhausto humido primigenio.

d Hæc distillata restauratiua conficiuntur ex conseruis bugloss. viol. borrag nenupharis aquis, scabiosæ, bugloss. endiuiæ. Hæc omnia in alembico reponuntur simul cum seminibus frigidis, cardiacis, cum decocto capi, carnibus perdicum, mica panis albissimi. Stillat humor cui misceri potest saccharum & cinnamo tenuissime pulueratum, exhibetur ægro.

ne dorsi & ventriculi ex oleo violarum, [a] hydrelæo quoque.

Ex aquæ & olei partibus æqualibus adhibendus est fotus.

Si perfrixit, calfaciendum est per ea, quæ non tam adstringant, quam rarefaciant. In perfrictione enim stomachus neruosum corpus, condensatus est, ideoque non transpirat, ex quo repletio fit, a qua singultus. Vino itaque odorifero cum tantillo cinnamomi & galangæ occurrendum est malo.

Stomachus & spina oleo de castoreo, de piperibus inungenda sunt, aut inde cerata conficienda, perpetuo seruata ratione, ne adstringamus, donec acquieuerit singultus.

Vbi flatuum [b] multitudo, iisdem fere remediis sedatur, vino quoque, in quo ruta, rosmarinus, semen dauci, cumini, carui, cubebæ, baccæ lauri, aut iuniperi, galanga, lybisticum, [c] & alia eiusmodi coxerint. Aut eadem cum vino odorifero maluatico, aut simili colabimus per manicam Hippocratis. [d] Aqua vitæ cum tantillo cinnamomi, anethum quoque quadam proprietate, vt volunt, singultum sedat. Electaria fiunt ex nardo gallica, zinziberc, seseli, & proxime enumeratis remediis cum melle. Mel anthosatum hic conuenit, vt [e] confectio de baccis lauri, [f] theriaca vetus & mithridatium.

Flatuosis a corrupto cibo solemnis est hic pulvis. ℞ *sticæ Celticæ, Zinziberis, nepetæ seseli rut. dauci, cumini an. ʒ. 1. sacchari anthosati ʒ. ß. f. pulvis. vel* ℞ *castorei ʒ. 1. Detur cum melicrato.*

[a] Fiat que hapsus eo gossipio carpto illis imburo oleis, qui perpetuo ventriculo & dorso insideat.

[b] Quę ex distentione & oppressione alui dignoscitur.

[c] Vinum aromatites, aut absinthites Carthusianorum, aut etiã hydromel vulgo dictũ maluaticum, aut vinũ maluaticum, horum omniũ instar esse poterũt

[d] Aut aqua in qua maduerit coma anethi Aethiopici, quod regium appellant.

[e] Hæc confectio est acrior

[f] Hæc mirifice flatus discutiunt.

Quod

Quod si materia est aliqua continens causa singultus, ea vel calida, vel frigida. [a] *Calida vacuetur vomitu, si fieri potest.* [b] *alioqui* ℈ 4. *rhab.* [c] *vel tantundem pul. hierae picrae in sero lactis, vino granatorum acidorum, & maturorum, aqua endiviae, decocto cicerum rubrorum infunde, expressionem exhibe. Hic observandum est, leviores purgationes esse debere, quae ad ventriculi affectus accommodantur, nisi a toto corpore humor confluat. Tum si perseverat singultus,* [d] *aqua frigida propinetur. Sub inde hae pilulae imperentur.*

[e] ℞ *spodii, sem. endiviae, portulacae, ligni aloes ana* ℈. 1. *pulpae tamarindorum* ʒ. 1. *rhab. elect* ʒ 2. *conficiantur cum oxycrato aut vino granatorum. Aliud.*

℞ *syrupi ros. acetosi, oxysaccharae simplicis an.* ʒ. 2. *In quibus infunde summitatum absinthii* ʒ. ß. *fiat infusio in calidis cineribus, tum duobus aut tribus cochlearibus refrigerati remedii per intervalla vetatur. Vel julapium parabitur eiusmodi*

℞ *succi endiviae, aut cichorii per residentiam depurati* ℥ 4. *cum saccharo violacei* ʒ. 2. *f. julapium. Opportunus erit usus electarii triasantalini quod non modo ventriculum confirmat & hepar sed & refrigerat.*

[f] *Cerati santalini* ʒ. 4. *cum oleo rosato malaxentur: deinde commisce spodii, rosarum ana* ʒ. 1. *cum succo semperuivi agita. inde finges duo scuta in aluta. Alterum stomacho ad sternum, alterum ad duodecimam & tertiamdecimam vertebram dorsi applicabis.*

a Per apho. 17. lib. 4.

b Si peculiaris natura a vomitu te euocet.

c Vel ℞. rhei elect. ℈ 4 infunde in aqua endiviae, sero lactis, decocto cier. rub. In express. dissolue hierae picrae ʒ. 2. f. potio.

d Ad temperationem humoris actionis.

e Hae pilulae simul vacuandi & temperandi vi pollent.

f Hoc remedii genus valet ad inflammationem hepatis & ventriculi.

In causa frigida.

Vbi crassa & viscida materia, melicrato hyssopi, vel oxymelite simplici materiam præparabis. Tum, vt mouebitur, per vomitum aut ventrem repurgabis ex hiera picra dissoluta in decocto cicerum rubrorum. Dabis autem hieræ modum a semuncia ad vnciam. Conuenit in hoc singultu acetum scyllitticum, oxymel cum cinnamomo, aromatizatum a melicratum ex rebus incidentibus, hyssopo, thymo, pulegio, satureia, & similibus, maxime probant galangam.

℞. vini albi tenuis odoriferi ʒ. 3. in quo leuiter ferueãt galangæ ʒ. 1. cinnamomi sem. anethi aa. ʒ. ß. Conuenit & castoreum in vino odoro ad ℈. 2. Sed quia fædo est odore cinnamomo, semine apio temperari potest. Conueniunt & hæc, schænanthum, asarum, maiorana, aristolochia, enula, zinziber conditum, acorus conditus, diatrium piperetum diacuminum, diagalanga, theriaca vetus. Exterius vero b *oleũ de liliis, de amygdalis dulcibus.*

Instituitur etiam cerotum singulare in causa frigida. ℞. olei nardini ʒ. 1 aloes mastich. an. ʒ. 1. succi absinthii ʒ. 2. cum cera fiat cerotum.

Et iam sedato singultu, atque vacuata materia, ea quæ roborant adstringendo. Fit aliquando, vt materia quædam venenosa sit, cui hoc puluere, occurrendum sit.

c *℞. sem anethi, cardui bened. citriana ℈. 1. melissæ, corticum citri, an. ʒ. ß. corall. rubri, galangæ, macis, cinnamomi an. ℈ ß. margaritarũ fragmẽ-*

torum

a Tale melicratum vinosum vulgo dicitur.

b Quinetiam fotus ex calamo aromatito, schœnantho, origano, absinthio, mentha.

c Hoc electarium non modo ventriculi singultui, sed variis aliis affectionibus confert. Facit ad omnem venena tam auram eluendam, & ad effœtam vim excitandam.

torum smaragdi ana Gr. 8. cornu cerui, & vnicornis ana Gr. 4. cum saccharo borraginato, et vino albo tenui odorifero fiant lozengiæ, vel paluis.

Quod ad cucurbitulam attinet, iam vacuata materia primum scapulis, tum pectori & vmbilico, postremo ventriculo, & 12. dorsi vertebræ affigi debet.

Quod si nec his quidem resistit singultus, his locis phœnigmi aptari debent. Alii in malo contumaciori imperant [a] *elleberi ʒ. 1. galangæ, cinnamomi ana ℈. 1. macerentur per noctem in vini maluatici ʒ. 4. colatura bibatur. Alii etiam stupefacientibus vtuntur, de quibus proxime. Nec omittenda sternutatio, clamor, &c. eiusmodi.*

[a] Huius remedii nullus est vsus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Λύγξ, λυγμὸς. Hippocrati & Galeno, Latinis singultus. Motus est eiusdem generis cum vomitu, sed fortior & vehementior. Deinde per vomitum natura tantum quæ in ventriculi spatio sunt, expellere conatur. In singultu vero non solum hæc, sed multo magis, quæ in ipso ventriculi corpore hærent, altiusque & penitius impacta sunt, atque ob id vehementiore motu est opus. Id experientia perspicuum. Si quis enim acre aliquid, vt piper deglutiat, siue cum melle, siue cum aliquo alio, postea vinum bibat aqua calida temperatum, calore potus ad interiora piper deducitur, & sua acrimonia ventriculum stimulat. Inde vt in tussi thorax, ita hic punctus aliunde ventriculus primum dilatat sese, quo valentius excutiat quod nocet, deinde quasi collectis viribus, sese distringit & compressione edit singultum. Sonat autem, quod

Singultus motus vomitu vehementior.

aer aliquis in vacuo ventriculi spatio comprehensus premat̃r, & per angustiorem viam reddatur. Quia ergo multa concurrunt in singultu, præ eorum varietate ad diuersas facultates locis diuersis refertur, a Galeno, motricem videlicet, expultricem naturam solam, retentricem, quod dum dilatatur, cibos complecti nequeat. Philoth. ψυχικὸν πάθος facit conuulsionem. Singultum vero σωματικόν. Musa inepte vertit frigidum pro animali. Quamquam non minus corporata passio videtur in conuulsione, quam singultu. Hinc etiam duplex difficultas. An sit conuulsio, & an præter inanitionem & repletionem, quæ sunt conuulsionis proprie dictæ causæ, a tertio quodam causarum genere fieri possit. Qui conuulsionem esse aiunt, primum Hippocratis & Galeni auctoritate nituntur. Sic enim aphor. 4 lib. 5. Galenus scribit. Quod autem (inquit) singultus conuulsio sit stomachi secundum Hippocratem nos vtique nouimus. Deinde ratione. Quia nerui satis insignes, sed breues a sexta coniugatione in ventriculum, perreptantes, ad suum principium contrahuntur, & partem cui inseruntur, simul adducunt, alii negant. Primum quia conuulsio musculi propria est affectio. At neque ventriculus, neque ipsius os musculus est. Deinde dilatatur, antequam contrahatur, postea redit in naturalem situm, quod in conuulsione non fit. Præterea Hippocrates in Aphor. postquam de conuulsione loquutus est, singultum adiicit tamquam tertium quid. Sed hæc disputatio nominis tantum videtur esse. Proinde vtrisque respondemus ex Galeno aphor. 39. lib. 6. Singultus vero concedatur (inquit) conuulsio stomachi nominari, quando aliud fuerit sermonis propositum. Quando vero hoc solum studuerimus, vt passionis substantiam

Vide Galen. comment. 1. in Prorrhet. sen. 23. & comm. 2. in idem. Prorrhet. sent. 59. & aliis fere in finitis locis.

Philoth. com. in aph. 3. lib. 5.

Musa lapsus.

cogno-

cognoscamus, melius fortassis fuerit non conuulsionem nominare, sed quendam motum eiusdem cum vomitibus generis, sed fortiorem & vehementiorem. Hæc Galenus, cui addimus ἐν παντὶ μορίῳ προαιρετικῷ conuulsionem fieri, vt ait Philotheus. Vbi Musa inepte vertit προαιρετικὸν, propositum, cum significet partem, quæ pro arbitrio mouetur. Est enim conuulsio proprie dicta, inuoluntarius motus, in parte, quæ voluntate mouetur. Singultus autem fit in ventriculo, & sæpius in ipsius orificio. Differt ergo a conuulsione proprie dicta, motus formula, & partis affectæ, natura. Latius tamen sumpto nomine, conuulsio recte dicitur Hippocrati. In altera difficultate argumenta quoque afferuntur in vtramque partem. Galenus 8. κατὰ τόπους se non reperisse scribit in conuulsione tertiam causam supra euacuationem & repletionem. In singultu maxime, acres nimirum humores stomachum mordentes. In quo inconstantiæ notatur, vt qui toties dixerit conuulsiones sæpe fieri demorso ori ventriculi ab acri humore, ab aura ascendente, humore aut semine putri in vtero, veneno quæ causæ eædem sunt cum tertia, quam affert Galenus. Hinc efficiunt singultum & conuulsionem esse, & a duabus tantum causis, vt cæteras omnes conuulsiones, fieri inanitione nempe, id est, summa siccitate, & repletione per humiditatem superfluam, siue replendo neruos contrahat, siue grauet, siue qualitate aliqua vitiosa pungat. Videntur autem rursus homonymia decipi. Nam κατὰ τόπους singultum distinguit a proprie dicta conuulsione. In cæteris locis generalis vocabuli acceptio. Cum enim conuulsio fiat in musculis, & neruoso genere, nerui autem alii potissimum motui, alii insigniori cuidam & exactiori sensui destina-

Musæ puerilis error.

Conuulsio proprie dicta quid.

Galenus leuitatis insimulatus.

cur, quia diffari non possunt, sanguinis eruptio, longa inedia, temere adhibita neruis, topica, materia, quæ euomitur, orificium ventriculi irritans, vel in eo imbibita, aut abscessum efficiens. In inflammatione hepatis aut alterius partis communicatur affectio per neruos, & feruor stomacho, vel resudat bilis & regurgitat, vel comprimitur ventriculus. In inflammatione cerebri rubor oculorum permanens perspicitur, & qui non euanescit post vomitum, licet aliquando etiam sequatur stomachi inflammationem, sed rarius. A bile vel corruptis cibis cognoscetur ex præcedente victus ratione, ructu, vomitionis sapore, colore flauo, calore. Ab inanitione fere fit cum vehementissima siti.

Singultus per sympateiam factus ex hepate inflammato, aut aliis partibus.

Vt pars & occasio, ita grauius periculum. Nam in febre periculosus est singultus, nisi sit criticus, & signa coctionis manifesto appareant. Sic enim sæpe indicat crisin vomitione futuram. in ictericis ab vtero non ita periculosus. Ab inflammatione vteri, deterior. A musculis & ossibus temporum, lethalis. A sanguinis fluxu malum, vt ait Hippocrates. Sed Galenus recte addit, vt plurimum. Quod vidisse memini in nobili quodam quinquagenario, vel seniore, e familia D. *d'Antragues*, cuius ille erat œconomus. Effusa enim incredibili sanguinis copia, euasit a conuulsione, deliquiis animi, singultu, adhibita cucurbitula, & sanus superuixit. A vomitu quoque malum. Cum enim vomitus, qui remedium esse debet, singultum gignit, ab inflammatione cerebri vel stomachi metuendum.

Singultus, lauo sanguine effuso sedatus.

Erysimachus Medicus in conuiuio Platonis Aristophanem conuiuam singultientem docet tria remedia singultus, continere spiritum (de quo lege Galenum de difficult. spirandi) colluere

Singultus tria ex Eryſimacho medico remedia.

fauces frigida (contracto ad interiora calore, vel obtuſo ſenſu) & irritare ſternutamentum in vehementi, nec aliis auxiliis cedente. Id (inquit) ſi bis, aut ſemel feceris, etiam ſi frequentiſſimus ſit, tollitur. Reſpondet Ariſtophan. non prius ceſſaſſe ſingultum, quam ſternutamento repreſſerit. Galenus in Aphor. diſtinguit id prodeſſe, ſi ſingultus fiat a concluſis humiditatibus. Eos enim, qui ex inanitione fiunt, qui ſunt rariores, non ſanat ſternutatio, alios maxime. Concuſſo enim capite & ventre, tum reliquo corpore, maxime neruoſo, excutitur materia quæ ſingultum facit. Si uti eadem calfacta ſuccuſſione, tenuataque, partim vacuata & diſcuſſa, partim tranſlata in partes ignobiles, vt ſcribitur 4. de rat. vict. in acu. In pituita tunicis hærente incidendum, detergendum, vacuandum vomitu, pilulis, coquendum, roborandum, fotus ex oleis calfacientibus, vel ſicci fotus humidis meliores, conſperſa tamen aqua vitæ, vel ſimili, cucurbitulæ primum ſcapulis affixæ, deinde ad 12. vertebram & ventrem. Si ſit a biliosis humoribus vomitus, detergentia, in ſanie atri, aromatica omnia, diſcutientia odorata vſurpanda. Odora enim ſtomachum colligunt, grauiter olentia diſſoluunt. In inflammatione ventriculi cauenda, quæ in inflammatione hepatis dicentur. In omnibus cauſis, clyſteres ad humoris deriuationem ligaturæ inducendo dolorem, ſingultum ſedant, per faſciam compreſſio, phœnigmi perſeuerante malo. In vacuatione, niſi lethalis fuerit, lactis potus, optima iuſcula, cucurbitulæ. Ab alimentis acribus, aut medicamentis, oleum amygdalarũ dulcium, oliuarum, butyrum, ptiſanæ cremor, aqua frigida. Sunt quædam vulgaria, vt experimentum, quod probari vidimus, compreſſo vtrinque ad latera medico digito dextro, rei triſtis narratio, aut inſolitæ timor, alio videlicet ſe-

Experimentum ad ſingultum.

ducta,

ducta virtute animali, quæ respirationem facit Cuidã nullis remediis cedebat singultus. nisi vino Hippocratico albo, cui refrigeratũ fuisse ventriculum par est. In herniosis senibus sæpe fiunt singultuosæ febres, in quibus singultus non curatur, nisi reposito intestino. At si reponas vi, paulo post moriuntur. Itaque desperatio Anno 1547. iuxta ædem S. Stephani de saxis, Puella assidue singultiebat, nihil deglutiebat, dolore facto in œsophago Antea pulmonibus bubulis largiter vsa fuerat. Huic grauitas in stomacho, nausea, vomitus: Frustulum tamen pulmonis. quem ederat in œsophago restiterat. Cucurbitulis idoneis remediis tandem reiectum frustulum, sicque liberata est.

Puella assidue singultiens

ANTON. VALETII EXERCIT. XXXIII.

Singultus est motus ventriculi violentus, eiusdem cum vomitu generis, sed intensus, atque eo vehementior, quo nititur facultas expultrix, quæ penitius ipsius oris ventriculi corpus infestant, vel quæ sunt tunicis obstinacius impacta, eaque mordentes vires habentia excutere ac foras amandare. Huius affectus causæ sunt repletio, inanitio, aerium aut serosorum humorum appulsus. Fit autem vel per idiopathiam, vel per consensum partium quarundam, vt iecoris inflammati, vel corporis totius, vt in febribus ardentibus. Singultus a plenitudine sanatur per ea, quæ infarcta secant, absterguntque, medicamenta per vomitoria & cathæretica. Inanitioni

Galen. comm. ad aph. 39. lib. 6. & cap. 2. lib. 3. de symp. caus. & com. in sent. 56. Prorrhet. 2.

quæ fere incurabilis existit, debentur polychyma & euchyma alimenta. Sæpe cier flatus singultum, hic admota cucurbitula, vel fomento e flatus discutientibus comparato facile vanescit.

De Bulimo & Canina appetentia.

CAP. 34.

BVlimos *vnum famis genus est,* [a] *phagedæna alterum. Ingens atq; insatiabilis appetentia. Vtriusq; multæ sunt differentiæ, et causæ mutant. Alius longum iter per* [b] *frigora & niues, aut alioqui externum frigus inde affecto* [c] *stomacho bulimi causa est. Sed initio quidem multa appetunt, postea vero concidit appetentia. Propterea hoc genus ita definit Galenus.* [d] *Bulimos casus est appetentiæ a frigiditate exteriore, ex indigentia totius corporis & imbecillitate stomachi, qui & refrigeratus nimium, & resiccatus est. Propterea vniuersalis curatio in calefacientibus & humectantibus, tum* [e] *balneis, tum fomentis & eduliis posita est. Appetunt ergo hi initio quidem vehementius, sed tempore nihil appetunt. Alia quoque species est, cum acris & mordax humor inhæsit tunicis stomachi, vt nulla iam sit appetentia, atque ita contabescat corpus. Meminit & alterius generis in libro de Theriaca.*

Quibusdam nascitur in intestinis latus vermis, is si diuturnius ieiunium est, lancinat intestinum, & ventrem. Vbi vero cibus ingestus est, exugit at-

qui

[a] Phagedænæ nomen catachristicos pro canina appetentia sumitur, Cõment. in senten. 37. sect. 3. lib. 6. τῶν ἐπιδημ.

[b] Quoniam aqua vorax, vigilia itẽ vorax. li. 6. Epid.

[c] Ventriculi scilicet orificio, vnde labefactatur vis ciborum appetens.

[d] Gal. lib. 1. ad Glauc. bulimũ inter syncopes causas enumerat.

[e] Singularib. quæ Græci τερμάσματα appellant.

ʃDũ enim syncopes metus ingruit, vniuersalia minime sunt præscribenda.

que depascitur, ex quo destitutum corpus alimento emarcescit. Aliud quoq; indicium est illius vermis proditum ab [a]. Aristotele, quod in egestionibus alui similia seminibus cucurbitulæ, aut cucumeris, apparent. Excludendus is [b] vermis eo modo, quo dicetur cap. de Vermibus. Rursus [c] frequentissimus est bulimus in iis, qui convalescũt magu etiam, si fuerit morbus longior. In his enim non solum humor & spiritus, sed & solidæ partes detrimentum acceperunt. Quæ in re utendum erit præcepto Hippocratis. [d] Quæ longo tempore extenuantur corpora, [e] lente reficere oportet. Quæ vero [f] brevi, breviter.

In brevi enim morbo, humoribus quidem et spiritibus aliquid detractum est, integræ vero atque incolumes solidæ sunt partes.

Quorum instauratio partim § odoribus propter spiritus, partim odoratis alimentis, et iis liquidioribus, propter spiritus & humores, partim etiam solidis, si quidem partes elementares attenuatæ sunt. Adhæc leges Apho. Facilius est impleri potu, quam cibis, quartum de sanitate tuenda, 7. Methodi, & finem Microtechnes.

Summa est, ut alimẽtis boni succi, qui facile coquantur, distribuãtur, & nutriant, modica quantitate brevibus interuallis reficiat: qui propterea quod sæpe sitiunt, vino refouendi sunt hoc modo.

a Aristot. cap. 19 lib. 5. de Historia animal.

b Præsertim theriaca. Vide Galen. libr. de Theriaca ad Pisonem.

c Per Apho. 8. lib. 2

d Aph. 7. lib. 2. In quibus nimirum perfectæ extenuationis, nec inchoatæ signa apparent, ab exhausto partium solidarum, nec solũ spirituum & humorum, immutatis partibus nutritioni dicatis, in habitu, temperamento & actione.

e Cibis liquidis, imbecillimis, concoctu facillimis & minime sitifactis. quod partes solidæ (quarum proprium munus est concoctio) ab exhausto laborent, nec tam facile partes nutritioni dicatæ a diuturno negotio ad ocium se conuertant. f Dissipatis scilicet tantum spiritibus atq; humoribus, superstite partiũ integritate, & nõ labefactata naturali œconomia. g Hipp. lib. de alimento.

Digitized by Google

[a] *Lædit vinum vacuo stomacho ante cibum. Statim enim differtur in corpus, neruos offendit. Vnde tremor, conuulsio, delirium.*

Ex immodica vero quantitate, aut non conuenienti qualitate ciborum, recidiuæ sunt. Tempestiuus est vini potus in medio cibo.

Post cibum interim dum alimentum conficitur, abstinendum vino, tum quia inde fluitat cibus, aut priusquam fuerit confectus, in corpus rapitur. Quo tamen tempore, si vehementer sitiant, tantum exhibendum est potus, quantum satis, vt desiderium obtundatur.

Iam confecto cibo, & vt distribuatur, comparato abunde bibant. Postremum vero genus canina appetentia est. Contumax illa, atque insatiabilis, in qua multos cibos ingurgitant, sed eosdem statim more canum reuomunt, quia videlicet, natura multitudinem non sustinet. Nascitur fere a frigido, acidoque humore tunicis stomachi imbibito, quo modo spongia liquorem aliquem exsorbet. Nonnumquam etiam a sola intemperie nasci volunt. Intemperies contrariis corrigenda est.

In vitioso humore conueniunt, quæ incidunt, detergent, calefaciunt. Diuretica quoq; eaque pauci, vino, edulius mixta, aut aliter exhibita, qualia sunt melicrata e thymi, origani, hyssopi, satureiæ, puleggii, allii, porri, & similium decocto, aut qui his respondent [b] syrupi.

Purgandus quoque humor est ʒ. 2. hieræ picræ

[a] Galen. comment. in aph. 21. lib. 2.

[b] Vt syrupus de mentha, aut de hyssopo, de absint.

ex

ex conuenienti melicrato. Alioqui conficiendæ pilulæ ex pulu. hieræ & agarici trochiſcati aa ℥. 2. Quod ſi amarorem aloes non ferant, hieræ puluis eſt melle incorporandus, aut ʒ. ß. electarii de hiera imperanda eſt.

Alioqui pilulæ fiant, quæ illinantur melle, aut puluis ex ouo ſorbili exhibeatur. Potus multus vini, etiamſi non ſitierint, conuenit, ſed in medio cibo aut pleno ventre veriſimilius, quam vacuo.

Vinum giluum ſit, aut vermiculum, nulla præditum adſtrictione, vetus, dulce, vel acriuſculum. Hæc & contra cauſam faciunt. Contra vero ſymptomata[a] edulia pinguia, oleaginoſa, quæ relaxant corpus ventriculi, quod acido humore adſtrictum eſt, & vehementius appetit. Omnia frigida, & quæ adſtringunt, vitanda ſunt.

Stomachus oleo fouendus eſt, in quo thymum, & proxime dicta materia coxerit. Sed quia aliquando conſuetudo ſit vomitus, nihil retinetur, atque ideo incaleſcit corpus, modica quantitas alimenti ſemel exhibenda eſt, quam etiamſi non retineat ventriculus, cucurbitula ventri infigenda eſt eo modo, quo capite decholera diximus.

[a] Ne aſſiduitate edendi frangatur vis ventriculi, & ex canina appetentia fiat bulimus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Βούλιμος, & κυνώδης ὄρεξις nomina ſunt ingentem famem & omnino præter naturam ſignificantia Plutarch in Sympoſiacis ſic ſcribit idem ſignificare, quod πολὺν, quaſi ſit πολὺ λιμὸς, multa fames. Non eadē tamen huiu

vocis apud omnes acceptio. Aristoteles in Problemat. generalius sumpsit, pro fame a frigore intro compulso calore, quæ leui cibo acquiescit. Gaza βούλιμον vertit caninam appetentiam. Aphrodiseus in Problematibus confundit cum pica, quia multa, sed absurda appetuntur. Quam etiam fieri scribit a Colico morbo, refluente vitio in stomachum. Sed medicis in vsu esse solet, pro ea duntaxat fame, quæ contrahitur refrigerato & exsiccato ore ventriculi a frigore externo, qualis per niues iter facientibus contingere aliquando solet. Initio multa appetunt, cum nõdum excessit modus refrigerationis, neque vomitionibus a cibo sumpto facile corripiuntur. At vbi excessit frigus, ac robur stomachi relolutum, in appetentia consequitur & cibi fastidium, etiamsi corpus nutritione egeat. Hinc imbecillitas ventriculi, animi deliquia, virium exolutio, color fœdus, torpor stomachi, cordis & extremarum partium frigus, pulsus obscuri. Suidas ex Medicorum libris fieri ait hieme iter agentibus per summum frigus, & niues, cum corpore densato intro pulsus calor alimentum depascitur. Liquatis niuibus, & calore aeris redeunte, exiguum calorem solui, ita ægros hoc morbo corripi Galenus videtur aphorism. 21. libr. 2. a canina appetentia hoc solo distinxisse, quod famem non habeat amplius adiunctam, licet ab ea inchoauerit, causamque vnicam affert, frigus externum. In libro tamen de Theriaca alterius speciei meminit, a latis vermibus & prægrandibus, qui chylum depascuntur. Sed hanc Auicenna, Serapio, Trallianus ad caninam appetentiam referunt. Huic similis est κυνώδης ὄρεξις, id est, canina appetentia, quod neutra vacuato corpori ex inopia alimenti, aut calamitate frugis populo inuehatur, sed vtraque o-

Arist. probl. 2. sect. 8.

Bulimos medicis quid proprie sit.

riatur ab affecto ore ventriculi, & puncto a causa præter naturam. Distinguuntur causis & symptomatis. Nam canina fames causas in vniuersum duas habet, refrigerationem simplicem & siccitatem oris ventriculi, vt superior & acidum humorem ori ventriculi impactum, & pungentem. Acidus autem humor duplex, pituita & melancholia. Deinde symptomata sunt diuersa. Nam hic a cibo perpetuus vomitus, & perpetuus cibi appetitus more canum. Cum enim causa, quæ pungendo famem excitat, semper præsens adsit, & imbecillior virtus cibi copiam non sustineat, necessario sequitur vomitus. Hunc perseuerante malo tanta imbecillitas, vt nihil amplius ventriculus contineat, alui profluuium, cæliacæ, dysentericæ affectiones, hydrops. Nulla, vt in superiore, animi defectio, nisi diuturnitate mali robur oris ventriculi dissoluatur. Atque hæc est propria essentia caninæ appetentiæ. Galenus tamen vocabuli significationem sæpe traduxit ad alia famis genera, quæ oris ventriculi vitio non fiunt, sed vel ab inanitionibus corporis, vt 4. de symptomat. causis, vel imbecillitate totius ventricis, vt primo eiusdem operis, vel refrigeratis partibus thoracis & respirationis, libro de vsu resp. Aetius addit. Causa hæc adiici potest, quæ tamen ab Aetio memorata non est. Vide cap. 6. Sermon. 2. Tetrabibl. 3. a raritate totius corporis, & occulta perspiratione. Sicque in vniuersum causas in fame canina constituere licebit, intemperiem solam frigidam, vbicunque sit, modo ad ventriculum perueniat, vt a niuibus & potu aquæ frigidissimæ, deinde pituitam acidam vel melancholicam, tertio dissolutionem totius corporis, siue exhauriatur insigni aliqua vacuatione, siue alimentis exigui nutrimenti, aut vtu assiduo detergentium, siue nimium transpiret.

Caninæ appetentiæ causæ & symptomata.

Quæ ſpecies ab aliis facile diſtinguitur, quia alui deiectiones pauciores & ſicciores, quam pro cibi ingeſti modo, & qualitate. Cæteræ autem internoſcuntur ex relatu ægri, excrementis, ructibus acidis, ſapore oris acido.

Remedia ſunt, vomitus, deiectio, pilulæ, clyſmata, iteratæ purgationes opiatæ, linimenta. In reſolutione optime alentia, in refrigeratione, calfacientia, humectantia, balnea, fotus, medicamenta, alimenta. Sed Hippocratis ſingulare remedium, vini potio. Galenus pinguia primum dari iubet, vt obtundatur fames, deinde vinum ex eorum genere, quæ calfaciunt, qualia quæ fulua ſunt, rubea, tenuium partium, ſine adſtrictione, idque in magna copia, licet non ſitiant, ſiue ab intemperie frigida ſit, ſiue ab acido humore. Aetius quoque vinum exhibet & ieiunis & pranſis. Sed in fame naturali admodum noxium ieiunis vinum dare, maxime vero giluum, acre, odorum, non adſtringens, quia conuulſionibus & deliriis confeſtim corripiuntur. Quod ſi vini potione non remittatur, ob materiam coniunctam, purgato, & ventriculi os roborato. In iis qui per frigora & niues morbum contraxerunt, videndum, ne ſubita fiat mutatio ſubito, multum calefaciendo, quia ſic calor exiguus & languidus diſſoluitur, aut ſubito nutriendo, quia ſuffocantur. Si in deliquium animi inciderint, Archigenes reuocari docet odoramentis aceti, pulegii, panis intincti, malis, pyris aut aliis fructibus, qui ad manum ſint. Extremæ partes conſtringantur, pungantur maxillæ, vellantur capilli & aures. Reuocatis damus panem vino intinctum, deinde carnem ſuillam, & quæ multum exigua mole nutriunt, oua ſorbilia, bulbos, cochleas, aromatica.

Galen. lib. 8. de compoſit. medicament. κατὰ τόπους.

ANTON. VALETII EXERCIT. XXXIV.

FAme assidua dum quis cruciatur, & tamen assumptus cibus ita grauat, molestusque est, vt eum mox vomere, aut per inferiora deiicere cogatur, appetentia immoderata & canina fames vulgo dicta inuadit. Galenus comment. ad Aphor. 21. lib. 2. duas eius causas agnoscit, vel frigidiorem ventriculi intemperantiam solam, vel acidos, quos exorbuerit os ventriculi, humores Hæc quia in cæliacam, aut dysenteriam affectionem hydropem, cachexiam, denique in atrophiam, commutari consueuit, secundam requirit curationem. Si sola sit intemperies frigida, victus calidus remedio est. Si præterea humor adsit, parabitur syrupo acetoso, oxymelite, syrup. de hyssopo. Vacuabitur vero hiera picra, diaphœnico, diacartham. agarico & rheo in aqu. fœnicul. beton. vel oxymelite Galeni infusis.

Famis canina causæ duæ.

Curatio.

a Humoris morbifici & partis obsessæ propriis.

b In inflammatione hepatis, si ætas & vires perferant sine infirmitatis metu, recte celebratur phlebotome, cum ad declinationem causæ antecedentis, & amotionē coniunctæ, tū ad procurationem pepasmi & materiæ exclusionem

De iecoris inflammatione. CAP. 35.

INflammatur iecur gibbis & cauis partibus. Vtrumq; propriis a indiciis distingues ex cap. 6. lib. 5. de locis affectis.

Curatio alia Græcorum alia Arabum. b *Conuenit tamen de phlebotomia. Statim ergo clysterem mollem inijce ex lib. 1. decoct. communis. ℥. 3.*

remedia qualitate propria refrigerant; Græcorum vero per accidens. Nam apertis poris, resoluta in fumos materia, calorem hepatis euacuant. Græcorum.

℞ summitatum absinthii, carnis cydoniorum concisorum ana ℥ 3. Decoquantur in aqua & oleo ad consumptionem aquæ, cum stupa cannabina, aut linteolis in expresso oleo mersis foueatur regio hepatis. Aut, mala cydonia purgata & contusa in aqua pluuia coque, & cum farina hordei & fœnugræci cataplasma confice Galenus 13. Methodi vino incoquit. Coqui etiam possunt in absinthii decocto. Alioqui,

℞ ol. de absinthio, & cydoniorum ana ℥. 1. ceræ ℥ ß. Liquefiant in vase duplici. Refrigerata mala ventur cum succo endiuiæ, cichorii aut simili. Olea conueniunt [a] rosatum, de cydonio, de mastiche, absinthio, spica, schœnanthо, in quo santali coxerint, quæ adstringendo roborant. Relaxant vero oleum de amygdalis dulcibus, de chamæmelo, anetho, meliloto, in quo althææ radix coxerit, oleum lilii.

Sæuiente dolore tritici farinam in decocto absinthii et anethi coctam & sacculo immissam, vtilissimum erit appanere. Sunt qui costum & calamum aromaticum cum liquore conueniente patienti eximo ebibendum præcipiant, vt ægrum in latus postea decumbat. Alius decoctum absinthii Pontici modico conditum cinnamomo probatur.

Vbi fluxio maior est, maior quoque infirmitas

[a] Hæc olea simul confirmant, & in remperiem sedant.

viſceris, plus adſtringentium, alioqui plus relaxantium miſcendum eſt. In ſumma lenientibus, reſoluentibus, relaxantibus, roborantibus vſi ſunt veteres, aliquando etiam remollientibus, vbi iam durities ſuſpecta eſſet. Mucagines conueniunt cum ſemine cydoniorum, althæa, lini, fænugraci. Quod ad potiones attinet, vitanda ſunt quæ [a] refrigerant & adſtringunt, niſi [b] aliquid commixtum ſit, quod detergeat & aperiat. Propterea aromata antiquis probata ſunt. Vti licet ſchænantho, ſpica nardi, calamo aromatico, cinnamomo, folio, aſaro, ſantalis, caphura. Materia vero potionum ex hordeo. Syrupus acetoſus, zulapium factum ex aqua vel decocto capill. ven. cichorii, endiuiæ, fumariæ, cuſcutæ, glycyrrhizæ, hepaticæ, quatuor ſem. maiorib. & minoribus cum octaua parte ſaccharj, & momento cinnamomi, ſpicæ & ſimilium. [c] Syrupi de cichorio, endiuia, capill, ven. de fumaria, ſed plurimum diluti non cum dupla, aut tripla aqua, ſed potius ſextupla, aut octupla. Diluendi vero ſupradictis aquis.

Electaria, [d] quibus confirmatur hepar, proximo capite dicentur.

Probatum eſt hocoleum antiquis, etiam inflammato hepate.

℞ rutæ P. 2. ſchænanthi ʒ. 1. ſem. lini ʒ. 2. medium capitis papaueris. Coquantur omnia in oleo. Ceratum ſantalinum cum [e] oleo conuenienti malaxatur, capiantur ʒ. 3 cerati. Malaxentur, extendantur in aluta. fiat ſcutum ad formam creſcentis

a Vt iulepus roſatus. ſyru. malor. granatorum.

b Vt aqua hord. cum iulepo roſaceo, aut ſyr mal. granat.

c Vt ℞. aquæ hordei ʒ. 8. ſyrup. capill. veneris ʒ. 1. f. potio.

d Vt diarrhodum Abbatis. diamargaritum frigi. electarium tria ſantalinum.

e Vt cum oleo cydoniorum. aut cum oleo abſinthite.

Empia-

Emplastrum [a] *de meliloto, de althæa, vbi maturandum est apostema, itemque æsypi ceratum descriptione Philagrii, & Galeni, diachylon. Malaxentur cum oleo de lilio, aut in quo radices althææ coxerint. Emplastrum factum est contusis foliis brassicæ, & melle, emplastrum ex ficubus pinguibus, althææ radice, coctis in oleo. Si magis resoluere consilium est, emplastro de meliloto adiicimus nonnihil ammoniaci, absinthii, aut similium ex quibus pustulæ, seu vesiculæ excitantur, quæ oleo rosaceo percurantur. Quod si suspitio est infirmitatis, aliquid olei de absinthio & aromatum commiscendum est.*

Reliquis clysteribus, & leuibus pharmacis subducendæ sunt, [b] *si quidem malum est in cauis hepatis. Quod si in gibbis, & copiosior materia est, primum quidem iisdem remediis,* [c] *deinde etiam diureticis vtendum erit, radice graminis, cichorii, endiuiæ, acetosæ, apii petroselini, fœnic. ruscí, asparagi, & aliis, quæ postea plenius dicentur.*

Laudata herba eupatorium ab antiquis, et maiorana. Cucurbitulæ [d] *vsus tum initio, tũ inueterato morbo. Quidam enim e veteribus, postridie quam missus fuerat sanguis, cum scarificatione affigebant dextro hypochondrio, relinquebant vultum in crastinum, atque iterum affigebant. Alii vero iam inclinato morbo, vt reliquias euacuarent, similiter applicabant.*

a Ad digestionem, sublato inflammationis.

b Nam caua hepatis per deiectiones, conuexa per vrinas expurgantur. Galenus ad finem lib. 7. Metho. med.

c Nam quo natura vnam affectat, eo ducere oportet per loca lege naturæ idonea.

d Si hepar non sit infirmum, si foras euocanda materia, si non sit fluxio perennis.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Vt Pleuriticos, & Peripneumonicos, qui lateris aut pulmonis inflammatione vexantur, ita ἡπατικοὺς a iecore inflammato veteres appellarunt. Recentioribus alia huius vocis significatio, de qua dicetur capite sequente. Fiunt autem sæpius in hepate inflammatio, abscessus, scirrhus, imbecillitas, obstructio, vesicæ aqua plenæ, in membrana extrema, quæ si rumpantur, hydropisim generant. Cauendum in primis ne fallamur, si quando tumor apparet in medio ventre. Nam quibusdam, vt quotidianis anatomiis cernitur, hepar extenditur ad sinistras partes. Deinde diligenter distinguendum, num in musculis sit inflammatio internis, externis, aut in gibba parte, vel caua, & ne pro phlegmone hepatis, pleuritidem iudicemus. Communia & necessaria signa sunt in inflammatione iecoris tumor, dolor, febris, & ex his spirandi difficultas ac tussicula inanis. Aliquando hepar ob pondus deorsum inclinãs tendit diaphragma, vnde membrana succingens costas diuellitur, sicque dolor ascendit ad clauiculas. Febris ardens est, lingua arida, rubens initio, deinde nigra & aspera, sitis inexhausta, nausea, cibi fastidium, singultus.

Iecoris inflammationis communia & necessaria signa.

Distinguuntur partes gibbæa cauis hoc modo. In parte caua dolor grauis, singultus, nausea magis torquent. Fluxus ventris, adest nisi robustius sit viscus, quod exactis humiditatibus, dejectiones faciat σκυρατώδεις, & velut in globulos præ siccitate coactas, vomitio biliosa, maior sitis, linguæ ariditas & asperitas. In gibba, dolor punctorius ob ligamentum cum diaphragmate, vrinæ magis rubræ, partes vicinæ vt septum, magis opprimuntur, vnde difficilior respiratio, tussicula, manifestior dolor ad dorsum

Iecoris gibbarum inflammatarum a cauis distinctio.

acutior

acutior ob ligamenta, tumor tactu deprehenditur. Inflammatio inter cutem cognoscitur tactu ob tumorem, visu, quia calida rubescit, frigida sine febre, vel dura, vel laxa. In medio ventre, retinet figuram musculorum, tumor externus maior, dolor acerbior. Sed ad exactiorem dignotionem lege caput 6. & 7. lib. 5. de locis affectis, vbi Stesiani & Theagenis historiæ. Si in abscessum vertitur, lethale, cum ad carnem, vsque hepatis corruptio pertingit, & pus simile apparet fæci olei, ex incocta putredine propriæ illius substantiæ. At si pus intra tunicas contineatur, nihil patiente substantia hepatis, vacuato pure liberantur omnes. Neque enim necessarium est hepate suppurato hominem interire, nisi magnum sit vitium. Vnde Hippocrates 2. de Morb. Pulmone suppurato, si album & purum pus effluat, fibris etiam cruentis intermistis, ægrum conualescere, si vitello oui simile, & subuiride pus, crassum ac fœtidum mori. Nam pus album alteratricis robur ostendit, & victoriam naturæ.

Musculorum abdominum inflammatorum signa.

Remedia sunt, ex eodem latere sanguinis missio, cucurbitulæ in coxis, clysma, syrupi, olea, vnguenta, cataplasmata. Galenus ad finem libri 7 Meth in alteratione videndum præcipit, ne dũ calorem extinguimus, temperiem naturalem labefactemus, & 13. topica initio numquam adhibenda esse frigida. Magna ex parte bilis crassior fit in calore hepatis, sed tenuanda, temperanda, & si in canis, declinante morbo, vel etiam maturata phlegmone, per aluum purganda, in gibbis per renes, sed primo leuioribus vtendum. Neque tamen si contra fiat, tantus error est, quantum Auicenna scripsit. Nam si venosum genus per medicamenta purgari potest, gibbæ quoq; poterunt. Sed eo commodius, quo

natura repit. In cauis, clysteribus, deiectoriis, cnico, polypodio, epithymo, mercuriali in prisana, vel iuscu!is, primum vtimur, deinde fortioribus, centaurio, colocynthide. In gibbis a diureticis leuioribus ad fortiora paulatim transeundum, ne materia concrescat in scirrhum. Ad id maxime commoda habentur apozemata laxantia, quæ & humores præparant, & vacuant. In duritie videndum præter cæteras partes, vt moderate molliamus. Vincant incidentia & tenuantia, aromata misceantur. Seruandum enim robur partis.

ANTON. VALETII EXERCIT. XXXV.

Hepatis inflammationis causæ.

IEcori, vti aliis visceribus, morborum genus duplex accidit: a sola intemperie vnum, citra tumorem præter naturam: alterum, vbi vna cum intemperie tumor quoque adest, vt inflammatio, erysipelas: scirrhus, inflatio & obstructio a crassis & viscidis humoribus. Inflammatione vero obsidetur hepar, dum sanguis vel exuperantia, vel tenuitate, vel feruore & acrimonia, vel externarũ causarum impulsu percussione, torsione, lapsu, strictione forti & continua, zonæ, diploidis, e venis immoderatius prorumpens, in visceris corpus copiosior secedit & carnosam partis eius substantiam, in qua cunctando putrescit, imbuit. Iecur inflammari ex dolore & grauitate dextri hypochondrii cum febre

acuta

acuta coniunctis facile quidem intelligimus, sed quia nunc gibbæ, nunc sinuæ partes phlegmone prehenduntur, totumque continuum est hepatis parenchyma, maxima in illis distinguendis difficultas versatur, quæ tamen a Gal. cap. 6. lib. 1. de loc. mal. affect. diligenter excutitur. Inflammationi incipienti quam citissime occurrendum, enemate blando ad fæces deturbandas prius iniecto, deinde copiosa sanguinis missione e basilica dextra, si vires ferãt, alioqui pauca, sed repetita. Purgãs autem medicamentum, quanquã phlegmonosa habentibus hypochondria minus est commodum, licebit tamen benignum aliquod imparare, corpore præsertim cacochymo existente. vt:

Hepatitidis signa.

Hepatitidis curatio.

Gal. comm. ad aph. 14. lib. 1.

℞. syr. de cichor. compos. cum rh. ʒ. 1. cum aq stillatitia, aut decoct. cich. vel endiuiæ, vel acetos. f. potio. Aut. ℞. cathol. dupl. senn. & rhab. ʒ. 6. syrup. laxatiui ros. pallid. & de cichor. simpl. an. ʒ. ß. cum aqua hord. vel decocto pectoral. f. dosis.

Topica interim repellentia & adstringentia, vt in aliis fieri solet inflammationibus, admouebuntur, sed quæ actu frigida nõ sint, nam natura partis, quæ & princeps est, & publico officio fungitur, atque etiam situs repugnant.

℞. ol. ros. & cydon. an. ʒ. 1. cum cerato santalino f. linimentum. Vel ℞. oleorum eorund. vel mastichini & nenuphar. an. ʒ. 6. mucag. semin.

absinth. capparinum. At in statu sola satis sunt digerentia, nisi inflammatio pergat ad suppuratum. Vbi semper videndum ne emollientium vsu visceris robur dissoluamus. Digeret commode hoc emplastrum.

℞. massæ emplastri de meliloto. & empl. de mucaginibus ana ℥.1. cerati santalini ʒ. ß. Emolliantur cum oleo de absinth. aut cappar. f. emplastrum.

Id antequam applicetur, fouenda erit regio hepatis, ex decocto absinth. flor. chamæ. ros. rub. calam. arom. semin. anisi. lini, fœnic. Proderit tandem intemperiem a materia in hepate relictam digerere sumptis & admotis.

℞. specier. electarii diarhod. Abbat. & triasantal. ana ℈.2 vel ʒ.1. rasur. eboris, corn. ceru. an. ʒ. ß. saccha. in aq. gra. vel agrim. vel capil. ven. dissol. q. s. f. electar. per lozeng. cap. vnam singul. matutinis.

Idem præstant conseruæ ros. violat. cichor. Admouebitur ceratum santal. cum oleo ros. emollitum. Tandem vero abscessus si sequatur, vt plurimum funestus. Vt enim ad eo vita diutius protrahatur, sensim tamen tabescente corpore mors interuenit, quod videlicet vlcus hepatis ægre detergeatur, ob perpetuam partis humiditatem, vnde hęmatosis frustratur. Attamen Claud. Rousseletius primariæ notæ Doctor Medicus, hepatidem ad suppuratum saluis ægri rebus perductam obseruauit.

De [a] debilitate hepatis. CAP. 36.

DEbilitatis hepatis [b] intemperies causa est, tũ substantiæ [c] visceris, [d] tum humorum, qui venis & arteriis continentur. Atque imbecillis est attractrix, retentrix, alteratrix & excretrix.

[e] Attractrice infirma liquida deiiciuntur per aluum, vt alteratrice ventriculi infirma, sed hic cruda & incocta. Infirma attractrice hepatis, non ita cruda, sed ad chyli formam accedentia. Hepate vero attrahente, sed non alterante chylum, simile quid loturæ carnium aut sanguinis quem aqua diluerit, [f] excernitur. Postea vero non rudimenta sanguinis, sed deteriore qualitate excrementa effluunt. Cuius rei causa hæc est. Frigidiore hepate alteratrix infirma est. Itaque rudiorem sanguinem, quem a [g] meſenterio accepit, non conficit. Vnde per interualla excernitur, [h] & loturam carnium repræsentat. Vbi vero resistit, crassescit, tempore angustias hepatis intercipit. Cum non perspirat, suboritur febricula. Interceptus humor putrescit, atque aduritur, quo tempore non iam dilutus sanguis, sed veluti fæx sanguinis excernitur. Excretio illa lucet, atq; aliquando in atram bilem conuertitur. In frigida intemperie [i] color faciei pallidus, [k] pulsus tardus, [l] vrina alba, alias tenuis, [m] alias crassa, non ita

a A qua debilitate nominantur hepatici, quæ ipsa per se consistit sine tumore, aut solutione continui.

b Omnis enim debilitatis intemperies soboles existit.

c Quam παρέγχυμα Græci vocant. cuius est propriũ munus hæmatosis.

d Qui aut qualitate, aut copia peccant.

e Ob intéperiem frigidã.

f Hæc excretio hepatica dysenteria nominatur, seu rubra alui proluuies, sect. 1. Primi Prorrhetici.

g Vbi inchoatur hæmatosis. Gal. 4. de vsu par. h Gal. cap. 7. lib. 5. de loc. male affec. & lib. 8. decompo. phar. local. i Nam color humorum, si non sint reflui similis est more florum. Gal. comm. ad aph. 2. lib. 1. k Pigro motu dilatatur arteria. l Hæc cruditatis index, ex apepsia & cruditate in venis. m Ex perturbatione a flatu lento spiritu.

ita frequens, neque copiosa deiectio, neque grauiter olens, nisi cum iam corrumpitur. Appetentia aliquando corrumpitur, aliquando intenditur: multa sitis.

Calidam vero intemperiem sequitur [a] *color faciei flauus, celerior pulsus, vrina flauo calore saturata,* [b] *prostrata appetentia,* [c] *sitis vehemens, fastidium graue, agitatioq; corporis,* [d] *insignis febris, excrementa alui solida, biliosa admodum, crassa, crocea, mordacia, vomitus quoque virulenti, aeruginosi, ex 8. de compositione particularium medicamentorum, 7. c. lib. 5. de locis affectis.*

In calida dispositione fotu atque [e] *irrigatione primum vtendum est, e cham. ros. mastichino oleo, in quo absinthii comae vel dactyli incoxerint. Laudatum remedium Graecis & Arabibus. frequens vsus* [f] *cichorii, end. Oportet autem haec vel resiccata infriare aqua hordei, vel incoquere aqua purissima, & adiecta sexta vel octaua parte sacch. potiones conficere. Augebitur autem sacch. modus, vel minuetur pro ratione. Haec eadem in frigida conueniunt, sed loco sacch. diluemus mel (aperit enim, terget, purgat, vrinam ciet) aut vtemur syrupo de cichorio simplici cum aqu. absinthii, cuscutae, & simi. Optimumque fuerit eas aquas prius condire modico cinnamomo, aut adiicere*

a a

a Quale enim est alimentũ, talis & elucet color.

b Quam calor resoluit.

c A calore, & bilis in vẽtriculũ affluxu.

d Ex motu, putredine humoris, & synairismo, quẽ hepargignit.

e Fiat embroche ex oleo cydon. & rosaceo, linimentum ex cerato santalino in oleo cydon. dissoluto. Admoueatur etiam ceratum santalinum toti hypochondrio dextro in formam lunae crescentis. Immisceri poterit puluis corall. rub. aut ros. rub.

f Vt conficietur potio quotidie mane ex decocto radic. cichorii, in quo sub finem decoctionis absinthii Romani coma maduerit. Exhibetur iusta dosi cum tabella electarii santalini.

aliqui eorum quæ aperiunt, quæue hoc est. interim roborabit iecur, atque eius incendium temperabit id electarium.

℥ puluer. diarrhod. Abbat. sine moscho, tria-santal. diamargarit. frigid. an. ℈ 1. rasuræ eboris ʒ. ß. cinnamom. elect. cornu cerui an. ℈. ß. sacchari rosacei quantum satis sit, fiat electarium per lozengias auro cooperiendas ponderis ʒ. 3.

℥. endiu. cich. siccat. & pul. an. ℈. 2. sem. securidacæ ℈ 1. cinnam. ℈. ß. fiat pulus, detur c vino albo tenui.

Laudant veteres [a] melicratum e filicis radice detergendo & liberando sine calfactione manifesta, aut refrigeratione.

℥ radi. chamæpityos ʒ. 2. radicis cichorii ʒ. 1. schœnanthi ʒ. 2. coquantur in quartariis tribus aquæ purissimæ ad dimidias. Colaturam percola per manicam Hippocratis cum sacchari albiss. ʒ. 1. cinnamomi ℈. ß. sunt qui radices eas dem siccant, tritas cribrant, & melle exceptas ad nucis pontica magnitudinem ex aqua conueniente exhibent.

Conferet quoque mirifice hic syrupus. ℥. senecionis, acrimoniæ, cicho. endiuiæ ana M. s. glycyrrhizæ ʒ. 1. sem. anis petros. fœnic. ana ʒ. 2. cinnam. spicæ Celtic. an ʒ. 1. ß. f. decoctio ad quart. ß. In colatura dissolue mell. ʒ. 4. f. syrup. mediocriter coctus. In frigida & imbecilli retentrice atque concoctrice.

℥. nardi Celticæ ʒ. 6. absinthii ʒ. 2. cinnamomi ʒ. ß. cribratæ melle excipe. [b] Fiat electarium, aut

[a] melierati vsus in calida hepatis intemperie vitãdus.

[b] Præterea laudatur electarium santalinum simplex ex triplicato rheo. vt, ℥. specierũ tri santali ℈. 2. rhei elect. ʒ. 2. sacchari in aqua absinthii dissoluti ʒ. 3. f. electarium per tabellas pond. ʒ. ß. Detur alternis diebus.

decoque

de coque in aqua, atque inde melicratum compara. Vel eupatorium absinthium, & alia id genus hepatica vino & aq. incoquuntur. Ad fotum eadem concisa in oleo chamæmelino & vino maluatico coquuntur dum vinum sit absumptum, oleum seruatur ad litum.

Vinum frigidiore & humidiore hepate, coquit, roborat, putredinem arcet, intemperiem corrigit. At si febris accesserit, subtrahendus penitus eius vsus.

Vbi nullus febris metus, vinum præscribi potest eiusmodi. ℞ rosmarini M. 1. rutæ p. 1 spicæ Celtic. cinnamomi an. ʒ. 1. Hæc in vino macerata leuiter feruefiant, vinum proponetur.

In frigore & inde obstructionibus olea conueniunt, in quibus elenii, iridis, gentianæ, costi radices coxerint. Eædemque quoque radices infriantur, & insperguntur melicrato, vel exceptæ melle exhibentur. Cochleæ & lupinum iecur trita, & in puluerem redacta ex vino imperantur. Sic etiam ex pulpa passular. myrobalanorum hepate lupi, & electariis conuenientibus opiatæ finguntur.

Electarium de vino Arabũ quod X phoides ab Andromacho, & aliis Græcis appellatur

℞. [a] passul. mundatarum ℥ 3. croci ʒ. 1. calami aromati. ʒ 2 ß. bdellii ℥ ß. cassiæ ʒ. 2 ß cinnamomi ʒ ß. spicæ ʒ. 3. myrrhæ electæ ʒ 4. terebinthi ʒ 4. schœnanthi ʒ. 2. ß. siliquarum ʒ 2. mellis ℥ 2. vini subtilis, quod sufficit. Fiat electarium. Addebant alii in calidiore hepate seminis hyoscyami albi, opii ana ʒ. 1.

a Vel sic conficies ℞. passul. damasc. mundatarum ℔. ß. coquãtur ad pultis consistẽtiam in vino veteri & generoso. Transfundantur cetaceo. In cola. dissol conser. anthos, corticiti. conditicinnam in ℥. 1 spec. arom ros. diamar. cal. ana ʒ. ß. vel ℈. 2. f. opiata, detur quotidie mane sub horam somni ad ℥. ß cum vino veteri.

Materia fere conuenit, quæ penetrat, aperit, tenuit, adstringendo roborat, absterget, incidit, putredinem prohibet, exiccat.

Vtimur ergo ad penetrationem cypero, schœnantho, croco, iride, aromatibus. Eadem quoque aperiunt. Cui rei etiam pistacia, marrubium absinthium & alia, quæ capite de obstructione hepatis dicentur. Leniunt ficus, passulæ, vinum granatorũ dulcium, vinum subdulce & tenue. Absterg ent mel, aqua mellis, terebinthina, & quæ inde distillantur aquæ, aqua quoque hordei.

Incidit acetum, vinum granatorum maturorũ, & acidorum.

Roborat *schœnanthum, absinthium, eupatorium, roſæ, ſpicæ. Præseruant a putredine, & ſi quid eſt virulentum, corrigunt in primis cinnamomum, deinde caſſia lignea, nardus, iũcus odoratus, ſchœnanthum, calamus aromaticus, crocus, myrrha electa, aſphaltum, paſſulæ, raſura eborii, cornu cerui, vnicornu, vinum, mel, terebinthina, aromata omnia. In exſiccando vtuntur ſpodio, cuius loco vtilicet ſaccharo roſato, admixto cinere, facto ex oſſibus elephantis.*

A proprietate conuenire volunt rhabarbarum, ſpicam, paſſulas, iecur lupinum, carnes cochlearum.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ἡπατικοὶ dicuntur, non vt veteribus, qui hepatis inflammatione laborant, ſed cum ci-

ra

tra manifestum aliquem illius affectum imbecillitas sola acciderit ex intemperie. Cum autē intemperies omnis nata sit, vt ait Galenus, actionem lædere, non tamen omnis imbecillitatem hanc efficit, quam hepaticis tribuunt Cuius proprium est, sanguinem probe non conficere, sed crudum, semicoctum, & aquæ modo liquidum generare, siue calida sit intemperies, siue frigida. Sed & incalida sæpe aduritur sanguis, tantum abest, vt semicoctus maneat. Facilioris ergo doctrinæ gratia duplicem intemperiem cōstituere licebit: vnam, quæ iam ad iecinoris substantiam peruenerit, illiusque vires & harmoniam dissoluerit, ita vt imbecillitate contracta suum officiū non faciat, nisi diminute. Alteram, circa imbecillitatem, intensa videlicet, aut remissa qualitate aliqua, vt calore & frigore, quæ tamen nondū naturalem constitutionem ita labefactarit, vt facultatis vires sint imminutæ, sed potius corruptæ. In priore perpetua est excretio sanguinis aquosi & semicocti, siue a calore sit, siue a frigore. Distinctio ex effectibus causarum. A calore enim cibi fastidium, sitis, febris, vitiosorum humorum vomitus. A frigore, contraria. In posteriore, si calida sit, assatur chylus, in bilem vertitur, vrina tuffa, alui excrementa crassa, biliosa, fœtida, acria, ventris adstrictio, ob vehementem attractionem a nimio calore, oris amaritudo, sitis, interna manuum caliditas, pedum pulsus celer. In ambitu corporis pruritus, calidi fumi. Et, si bilis in ventriculum fluat, nausea, biliosa vomitio, & similia. Sanguis autem non crudus, vt in superiore, sed adustus potius cernitur. In frigida contraria omnia apparent, pituita, frigus totius corporis, calor faciei albus, habitus corporis tumescens, nisi calor cordis impediat, excrementa pauca, parum olentia ob cruditatem, ventris profluuium certis temporibus. In sicca,

Gal. lib. de inæquali intemperie.

Iecoris duplex intemperies.

Iecoris intemperiarum ex causarum effectibus distinctio.

corpus ficcius, squalidius, sanguis paucus, crassus, venæ duriores. In humida contra fit. Causæ externæ, internæ, quæcunque immodice refrigerant, calfaciunt, siccant, humectant. Partium item consensus, intestinorum gracilium, venarum, mesaraicarum, epiploi, splenis, folliculi fellis, renum, vesicæ, venarum, quæ omnes partes hepati inseruiunt ad præparationem alimenti, excrementa recipienda, sanguinis delationem, vel coctionem iuuandam.

Hepatis intemperies cum imbecillitate conuulsa vix curabilis.

Ab intemperie cum imbecillitate vix curatur. Sed in eo elaborandum ne augeatur, occurrendo causæ & roborando. In calore remedia sunt aquæ potus, alimenta refrigerantia, syrupi, tabellæ, conseruæ, epithemata, vnguenta, cerata. In frigore, eadem, sed contrariis qualitatibus. In siccitate, humiditatem instaurantia, potus lactis, balnea, proprietatem occultam habentia, & quæ hecticis conueniunt. In humiditate contrariis occurrendum. Valent hepar piscium, anserum, animalculorum, capreolorum, agnorum, terebinthus, pruna, passulæ, acetosæ. Possunt macerari in sero, lactis aqua hordei, lacte, vino, decocto cinnamomi, & aliis, vt res postulat, dum turgeant limaces, cochleæ, decocta epatica. Vua passa tantum astringit, quantum opus habet viscus affectum. Neque enim eget magna adstrictione, neque tanta, quanta ventriculus, tota substantia hepati familiaris. In calore vsus mollis casei, cremoris lactis, & similium. Optima sunt, inquit, passim Galen quæ vna cum hoc, quod intemperiem curant, etiam alunt, familiaria, scilicet, parti laboranti, vinum, mastiche, confectiones Andromachi. Hepar humidiorem habet compaginem. Itaque non fert remollientia, nisi moderata, oportetque in indurato hepate calfacientium & arte-

nuantium modum statuere præter morem aliorum viscerum.

Bubula, & vini potus nimius Æstate hepati infestissima sunt, & bilem ad hepar multam colligunt. Hepatica sunt agrimonia, intybi species, senecio, chamæpitys, radix filicis, acetosæ, asparagi, plantago, eupatorium, absinthiū, foncus, &c

Hepatica simplicia.

ANTO. VALETII EXERCIT. XXXVI.

Hepatis imbecillitas duplex.

HEpatis imbecillitas, a qua hepatici nominantur, citra manifestum vllum visceris vitium fieri consueuit. Atque hæc vel nativa est, vel adventitia. In vtraque imbecilla si fuerit hæmatosis, prodeunt alui excrementa lotiæ carnium similia. Intemperierum autem, quæ huius affectus causæ accensentur, signa distinguuntur ex Galeno cap. 8. lib. 8. de compos. medicam. κατὰ τόπους.

Hepatis imbecillitatis curatio.

Imbecillitas a quauis intemperie per contraria corrigitur additis modice adstringentibus, atque etiam aperientibus & detergentibus. Fere fit enim, vt imbecillo in iecore excrementa colligantur, quæ obstructionē pariunt. Itaque in primis rhei dilutū ex decocto aperiente præscribitur, vel hic bolus.

℞. terebinth. Venetæ, quæ lenit, terget, vacuat, florę in aqua endiuiæ aut cichor. ʒ. 3. rhei electi puluerati ʒ. 1. f. bol.

In calida causa conferunt remedia hepatis inflammationi dicata. In frigida vero, quæ obstructioni hepatis a pituitoso humore instituuntur.

De [a] morbo regio. Cap. 37.

Regius est vero signatus nomine morbus, Molliter hic quoniam celsa curandus in aula, inquit Serenus. Hoc idem Cornelius Celsus.

Debet enim omnibus curis esse vacuus ac solutus ictericorum animus: quin & splendido conclaui, lasciuiis, cantu, iucundis quoque sermonibus laxandus est. Varro, quia curatur mulsa, morbum regium dictum existimat. Vocatur & hic morbus arquatus vel arcuatus. Icterus, quia ictida, id est, viuerram, animalculum, quo cuniculos excludunt (vel mustellam colore oculorum aureo) *vel Galbuiam auem colore repræsentet: quarationc & Aurigo dicitur.*

Causa fere [b] obstructio, nonnunquam inflammatio, aut intemperies [c] hepatis. Et obstructio quidem vel hepatis, vel pororum bilis: [d] lapillus aliquando concretus in folliculo fellis, aut adnatum tuberculum. Nonnunquam quia cystis fellis multitudine intercipitur, vel quia vis eius excretrix infirma est. Venena quoque, aut bibita [e] pharmaca, nec per aluum reddita, huius vitii causæ aliquando extiterunt.

Primum itaque est, vt [f] causam agnoscas: deinde vt eandem tollas: postremo ictcrum cures. Interrogabis ægrum, num sentiat grauitatem, tensionem, dolorem in dextro hypochondrio. Manum quoque admouebis, vt intelligas, num tumor & durities aliqua subsistat. Quæ omnia si [g] absunt,

& ex-

[a] A bile toto corpore suffusa,

[b] Eaque vesiculæ fellis.

[c] In quo est interdum impressa venenosa quędam qualitas.

[d] Imo multi persæpe.

[e] Quæ a venis rarefactis rapiuntur.

[f] Naturalem, criticam, aut symptomaticam.

[g] Et fit hypochondrium αὐταρὸν, & omnino æquale.

& excrementa alui, vrinæ similiter, naturaliter habent, iudicabis [a] incolume iecur esse: cæterum effusam in corpus bilem, quæ colorem cutis defædat, quia crassior est, exhalare ac resolui non posse. His ergo victum liquidiorem atque humidiorem imperabis.

Balnea aquæ dulcis, in quibus quæ [b] detergent, atque resoluunt, decoxeris. Si vero adsunt, ventersque subsistit, albida excrementa sunt, cineritia, & argillosa, vrinæ vero spissæ, colore croceo saturatæ, aut etiam nigræ, tum obstructionis certum indicium est. Inflammatio perpetuo cum febre est, de qua prius. Obstructio ergo prius curetur, deinde delebitur ictericus.

Primum itaque aperientibus & detergentibus insigniter liberanda est [c] obstructio. Verum si subsidet aliqua est excrementi in ventre & primis venis, cassiæ aut catholici [d] ʒ. 1. ex sero lactis imperabis. Et quia in hoc morbo alvus [e] fere adstricta est, utilissimus est clyster, cuius materia sit exitus, quæ stercus durius emolliant, quæ resistentem bilem irritant, quæ musculos & instrumenta excretionis incitent. Sic enim placuisse veteribus Aphrodisæus scriptum reliquit.

℞. malvæ, bismalvæ, violariæ an M. 1. furfurum pinguium M. ß. fiat decoctio ad ℔. 1. plus minusve. In qua dissolve mellis communis, sachar. rubr. ana ʒ 1. salis communis ʒ 2. olei communis ʒ. 3. Hæc est formula, qua per intervalla uti oportebit, ubi diutius venter restiterit.

a Vnde nec vllam subesse perennem icteri generationem.

b Vt agrimonia, fumaria, melilotum, furfur.

c Vesiculæ fellis & venarum hepatis. Tali enim obstructione exitu & aditu prohibetur bilis in fellis vesicam.

d Vel ʒ. 10. illud excrementum vi aperientium in venas fetatur, obstructionemque pariat.

e Quod naturæ clyster naturalis denegetur, ex eo quod bilis exitum non habet in intestina.

Postea si sanguis multus est, basilicam aperies ac pro ratione sanguinem educes.

Solitæ quoque hæmorrhoides incitandæ sunt & menses in mulieribus, venæ sub lingua non nisi inclinante morbo aperiri debent. Tum enim ea phlebotomia tempestiua est. Tum de [a] purgatione agendum est. Meminisse autem oportet nunquam vtendum purgationibus obstructo hepate insigniter, nisi prius feceris viam aperientibus & detergentibus.

[a] Quæ sit huiusmodi, vt materiam morbum facientem radicitus extirpet.

Aperiunt autem oxalis, cichorium, endiuia, apium, adianthum, calaminthа, fœniculum, gentiana, anchusa, aristolochia, melanthium, securidaca, capparis, rosmarinus, serpillum, hypericum, marrubium, asarum, anisum, petroselinum, amara omnia aromata, terreni vermes, cornu cerui ebur, cornu vnicornis. Quorum omnium herbas, radices aqua incoques aut vino tenui, atque inde cum saccharo aut melle potiones comparabis, aut redacta in puluerem ad ʒ. 2. mulsæ aut vini albi tenuis & similium ʒ 3. aut 4. insperges.

Syrupi in vsu sunt de cichorio, endiuia, capill. ven. de byzantio, de duabus & quinq; radici. syru. acetosus de acetositate citri, oxymel simplex. Aquæ vero endiuiæ, cichorii, lupulorum, cuscutæ, fumariæ, capi. ven. acetosæ, scolopēdrii, raphani, apii fœniculi, lappæ rubeæ, libistici, eryngii, ruscі, asparagi, & similiū. Oportetque initio primum vti leuioribus, idque per interualla. Assiduus enim aperiētium vsus vehemēter lædit. Atque vbi his vsus fuerit,

erit purgationes imperabis ex seri lactis ℥. 4. in quibus per noctem maduerint ℥. 2. carthami conquassati cinnamomi, vel ireos florentiæ ℈. ß. Alioqui rhab. ʒ. 2. infusas in aqua endiuiæ cum modico cinnamomi. Idem pondus [a] hieræ picræ, hieræ diacolocynthis conuenire potest. Alioqui,

℞. pul hieræ diaco. ℈. 4. rab. electi ʒ. 1. cornu cerui, rasuræ eboris, cinnamomi ana ℈. ß. Dabis hæc ex sero lactis, aut aqua hordei. Tum ad aperientia redeundum est, & iterum purgandum interuallis. Quod si his malum non cedit, medicamentis vtendum erit quæ fortius aperiunt & detergent. Atq; cum dacrydio & colocynthide cathartica acuenda vt proximis Gr. 8. 6 4. diacrydii admiscenda sunt. Alioqui,

℞. diacridii ℈ 1. florum anthos, borraginis, & violarum ana P. ß. cinnamomi, asari, rad. gentianæ ana Gr. 8. Fiat infusio in sero lactis. In col ℥. 3 dissolue sacchari ℥. ß. fiat potus.

Vomitus quoque etiam cum elleboro, de quibus antea probati sunt. Ita curato viscere, color fœdus delendus est thermis siccis; deinde balneo ex chamæmelo, anetho, calamentho, fœniculo, rosmarino parietaria, & sursuribus. Statimque a balneo linteis asperis, & materia balnei perfricandum corpus est.

Potiones ex supradictis aperientibus & detergentibus exhibendæ.

Sternutamenta & errhina, qualia prius descripta, conueniunt.

[a] Si pituita obstructionem faciat, hieram picrã commode vsurpabis.

Oculi & facies aceto albo, aqua hordei, succo granatorum, oxyſacchara, ſucco coriandri, aceto ſæ, acetoſitate citri. His quidem tepidis fouenda ſunt & contingenda. Nunquam autem venies ad ſæditatem coloris, niſi ſublata cauſa & curato viſcere. Quod ſi durum eſt, fouebis ex aceto, in quo althææ & lilii radices, ficus, paſſulæ coxerint: tum ℥. 3. emplaſtri de meliloto, vel dialithææ malaxatis cum oleo amygdalarum dulcium inducesve ammoniaci ℥ 2. in aceto diſſolutas applicabis. Superioribus remediis vteris, ſed admixtis iis, quæ leniunt & emolliunt.

In materia venenoſa initio quidem vomitus, ſi eo materia vertitur. Si ad inteſtina, clyſter acris. Si in habitum corporis, cucurbitulæ cum multa flamma conueniunt, & ea omnia, quæ foras materiam attrahunt. Ex quo ſyrupo acetoſo, de limonibus, oxyſacchara, de acetoſitate citri, cum aquis acetoſæ, endiuiæ, [a] calendulæ, papaueris rubri, dictamni, tormentillæ ſeu ſucco granatorum, berberorum, limonum, citri, lacte acetoſo, in quo flores cordiales leuiter bullierint, raſura cornu, vnicornis, cornu cerui, eboris, electario de vino, & paulo ante deſcriptis capite de debilitate hepatis remediis vti oportebit.

Theriacæ & mithridatii vſus. Dantur quotidie ℈. 2. aut ʒ. 1. cum ℥. 1. acetoſitatis citri aut liquore conuenienti.

Virginibus, quæ hoc [b] vitium deſœdat, purgatio ex hiera. Imperatur ʒ. 1. ß. ex aqua halicacabi

[a] Meliſſę quoque, morſus diaboli, cardui benedicti, & ſimil. pentaphylli.

[b] De huius curatione fuſius in ſplenicis affectibus.

(vulgo

(vulgo Alkekengi) cuscutæ, endiuiæ, oxymelitis. Alioqui,

℥ hieræ picræ ℈. 4. rhab. electi, agarici trochisati, ana ʒ. ß. rasuræ eboris & cornu ceruiana ℈. ß. cinnamomi Gr. 8 croci Gr. 4. incorporentur omnia in [a] ʒʒ ß. casho. Deinde dissolue in sero lactis, aquæ cuscutæ, aut liquore simili.

Imperetur quoque hoc electarium. ℥ triasantali, diarhod. abbat. ana ʒ ß. vtriusque diamar. an. ℈. 1 rasuræ eboris, cornu cerui an ℈. ß. sacchari in aqua cuscutæ & rosmarini dissoluti quantum sufficit. Fiat elect per lozengias pondere ʒ 1. [b] Detur mane & vesperi per se, vel cum liquore conuenienti ex cochleari. Vel solum triasantalinum electarium cum duplicato aut triplicato rhabarbaro satis esse poterit. Alioqui,

Ammoniacum ad ℈ 2 emulso radicis cappa-ris vel aromatico vino exhibitum tanta pollet facultate, vt multos iam ad hydropem properantes liberarit, vacuatu mirabiliter per ventrem viscera obstructionibus. Destillatur inde arte chymica oleum conuenientissimum.

℥ rad. gentianæ in pulver. redactæ ℈. 4 cornu ceruí & rasuræ eboris ana ℈. 2. cinnamomi ℈ 1. sacchari ʒ. ß. detur sæpe medium cochlear ex vino albo tenui.

℥ semi. anis. apii, asar. absinth. amygdal. amar. ana partes æquales, terantur. Ex quibus tritis cum aqua cuscutæ fingantur trochisci.

Vel etiam ℥ cortic. radicis capparis ʒ. 9. semi-

[a] Vel ʒ. 6. Exhibetur autem iis præmissis, quæ ad obstructa liberanda præscripta fuere.

[b] Diacurcuma etiam & confectio alkermes mirifice prosunt.

an die critico factus fuerit apparentibus coctionis signis, iecore non indurato. Sic enim optimæ crisis indicium, superante expultrice facultate. Contra, malum, præcipue ante diem decretorium, superata retentrice. Anceps tamen præsagium, vt dicetur. Quod si sine morbo acuto sit, in primis excrementa inspicito. Nam si alba, vel parum colorata, obstructio est. Si deiectio alba, vrinæ flauæ, nullus tumor in hypochondriis, neque tensio, & dolor qua parte porus choliagogus decliuis, obstructus est ille meatus. Si colorata deiectio, vel est imbecillitas ictoris, vel intemperies calida, vel morsus venenatorum animalium, vel pharmacorum deleteriorum potus, vel aqua corrupta, vt in expeditione Neapolitana. Duo priora distinguito ex propriis capitibus, in quibus agitur de imbecillitate, inflammatione, scirrho, obstructione hepatis. Nam ab his etiam tribus postremis fiunt icteri, authore Galeni Aphoris 62. libri 4. Verum scirrhus diuturnus morbus existit. Inflammatio & obstructio repente fieri possunt. Adde signum ex flatu in intestinis. Nam πνευματώδεις, id est, flatuosi fiunt, qui ex imbecillitate ictero vexantur. Contrario modo afficiuntur, qui ex calida intemperie. Non ignoro Hippocratem scripsisse Aphorism vltimo libro, regio morbo laborantes non multum ventosos esse. Quod cum experientiæ repugnet, qua flatibus ictericos abundare constat, interpretes in varias sententias distraxit. Sed flatus in ventre fieri certum est caloris natiui imbecillitate, vel multitudine & qualitate materiæ. Ergo cum fere morbus regius apud nos ex multitudine crudi humoris ortum habeat, qui imbecillitate caloris colligitur & obstruit, nec detergitur influente bile, necessario ita affecti erunt πνευματώδεις.

Hippocrates aph. 63. li. 4.

Ictero ex imbecillitate decenti flatuosi.

Flatuum prouentus vnde.

Criticus non curandus. In febrem, inflammationem, scirrhum, obstructionem hepatis intentum esse oportet. In cæteris bilioſa purganda, ſine attractione vehementi per aluum, renes, vomitum. Suppreſſa vacuatione, & in plenitudine, venę ſectio; a baſilica, ſub lingua. Hinc balnea, ſudorem mouentia, maſticatoria, errhina, regia vita, topica, denique omne purgationis genus, quia in totum corpus malum ſparſum eſt, vt ſcribitur in lib. Quos purgare oporteat. Multos ſe curaſſe Romæ Galenus teſtatur antea præparatos incidentibus, aperientibus, deinde medicamentis cholagogis. Lege cap. 7. lib. 5. de locis affectis, & libellum de purgantium medicamentorum facultate. Conueniunt aperientia, detergentia, cuſcuta, erinaceus, ammoniacum in mellito vino, vel aromatico, oleum inde diſtillatum, vermes terreni triti in melicrato (quibus curationem recepit Dom. Troſon, Senator Regius) aqua raphani Auicenna (Sic ruſtici raphani ſuccum ad ℥. 4. cum meraci vini ℥. 1. ß. exhibent) eupatorium, gentiana, apium, aſarum, abſinthium, amygdalæ amaræ, radix capparis, tria ſant. triplicato rhabarbaro, marrubii decoctum. Charadrion a voragine, vel voracitate, vilis auis, quæ credebatur viſa icterum ſoluere. Propterea venditores occultabant, ne emptores conſpecta aue curarentur priuſquam emiſſent. Inde nomen ei, qui rem vilem quaſi magni pretii occultat & diſſimulat. Succus fumi terræ, cichorii, inde ſyrupi cum ſero lactis, lac, cremor lactis cum fragis, caſeus mollis, iuſcula ex hord. acetoſa, lactuca, cichorio, ſcariola, ius prunorum, ex oleribus conuenientibus aceraria, ius pullaſtri alteratum cum oleribus conuenientibus, calidam hepatis intemperiem corrigunt. Si ſola intemperies, tantum alterandum. In quibuſdam oxymel cum decocto guaiaci. Viſcum col-

Gale. lib. de Theriaca.

lectum in alba spina, vel etiam in quercu, zona e linteis consutis includitur, cingitur nouem diebus, experimento vulgi.

ANTON. VALETII EXERCIT. XXXVII.

ICterus symptoma facultatis sanguificæ, vel excretricis, biliosi humoris est ꝑ summa corporis effusio, in adnata primum oculi tunica apparens. Ab hepate & liene, quanquam promiscue originem habet, quod ea viscera in humorum procreatione secretioneque plurimum occupentur: sæpius tamen ab hepatis inflammatione calidam venarum intemperiem, bilis plurimę procreatricem, accersente intemperie, scirrho, obstructione, aut a similibus id genus affectibus cystim fellis, cysticosue meatus obsidentibus accidit. Sæpe fit icterus per crises biliosarum febrium, natura materiam noxiam ab alto corpore foras protrudente. Qui lienis vitio ingruit, niger est humoris ideam melancholici referēs: vt qui a bile est porracea, aut ab epoto veneno, item que bestiarum virulentarum demorsu, viridis. Hippocrates a bi etiam icteri commeminit.

Hippoc lib. de intern. affect.

Icteri signa ab inuicem distincta.

In icteri signis distinctione est opus vt pars vere affecta dignoscatur. Iecoris affectum, hoc est, intemperiem, ostendunt deiectiones & vrinæ biliosæ: quæ intemperies si

coniun-

coniunctam habeat inflammationem, grauitas in hypochondrio dextro fatigat. Veiculæ autem obstructionem, vrinę sordes bilę plurima perfusæ, & deiectiones albicantes. Totius denique corporis habitus vitium incusamus, cum deiectionibus & vrina naturaliter habentibus, color & tudor bilis speciem cum pruritu resipiunt. At vero vbi venenata est causa, ad propria veneuorum assumptorum signa recurrendum.

Ictheri curatio quam varia.

Vt sunt ictheri causæ variæ, ita diuersa remedia. Vbi sola iecoris intemperies subsistit, sola contraria alterantia, vt assumpta zulapia, refrigerantia apozemata, & extrinsecus adhibita cerata, refrigerans Gal. santalinum, atque etiam epithemata, vsurpantur. Vbi inflammatio adest, remedia ante explicata vsurpentur. Vbi obstructio cum iecoris ipsius, tum vesiculæ fellis, fortiores clysteres, qui ferri solitos ad cutim humores irritando retrahant phlebotome, apozemata aperientia, incidentia, & tenuantia, cholagoga, cathartica præscribentur. Clyster erit huiusmodi:

℞ hord. integr. furfur. macr. ana p. 2. quatuor emollientium, flor. chamæm. melil. ana M. 1. ß. semin. anis. alth. fœnic. & lini ana ʒ. 2. f. decoctio ad ℔. 1. vel tantundem seri lactis accipito. In coctura dissolue cathol. & hierę simplicis (si febris absit) ana ʒ. ß. diaphœnici ʒ. 2. mell. rot. sacchar. rub. ana ʒ 1. olei viol. ʒ. 3. f. clyster.

Post reiectum clysterem pertunditur vena potissimum plethoricis corporibus. Deinde vero tali apozemate humor ad purgationem præparatur, quia hic sæpe bilis etiam crassior fit, aut per se, aut humoris alterius, vt pituitosi vel melancholici, admixtione.

℞. radic. gram. apii, fœnic. oxylapath. cichor. cum toto ana ʒ. ß. polypod. quern. passul. mund. sem. cartha. tamarind. ping. elect. ana ʒ. 6. fol. scolopend. chamædryos, chamæpit. agrim. cuscut. summitat. absinth. lupul. & asparag. ana M. 1. glycyrrhiz. ras. ʒ. 1. quatuor sem. frigi. maior ana ʒ. ß. prun. damasce. n. 3. hord. integr. p ß. flor. cardiac. ana p. 1. f. decoct. & colat. ad ℔. 1. In qua dissol. syr. de cichor. simpl. syr. capil. ven. & oxymel. simplic. ana ʒ. 1 ß. f. apozem. clar. conditum ʒ. ß. cinnamom. & ʒ. 2. santal. citrini: sumat bis in die ʒ. 3. aut 4. horis duabus ante pastum.

Ab his sumat medicamentum sequens.

℞. decoct. pector. aperitiu. q. s. fol. sennæ mund. ʒ. 2. f. decoct. In colat. pro vna dos. infunde per noctem rh. elect. ʒ. 2. cinnamom. ℈. 2. In expressione dissol. cathol. & syrup. capill. vene. ana ʒ. ß. diaphœnic. ʒ. 2. f. potio.

Pauperibus diaprun. solutiuum, electar. de succo rosar. dissoluuntur in decocto hepatico aperiente, in sero lactis, aut vino albo, aut aqua gram. aut endiuiæ. Paulo valentiora purgantia esse debent, quoniam in huiusmodi obstructione, & expultricis facultatis imbecillitate difficilior purgatio: quæ tamen temperabuntur, si id febris suase-

rit faciundum. Postquam corpus sufficienter fuerit purgatum, & humorem cuti subiectum discutere oportebit, æger hoc balneum ingreditur, quod quatuor, aut quinque dies continuabit.

℞. radic. oxylapath. oxalid. radic. alth. lilior. an. ℥. 4. enul. camp. ℥. 2. viol. fol. malu. bismal. parietar. aceto. cichor. cum toto, bugloss. fumar. fol. vitis, hederæ terrestris an. M. 3. Bulliant simul pro balneo vniuersali. Coniiciatur sacculus plenus furfuris, super quem sedeat.

A balneo Galenus anethino oleo, aut chamæmelino corpus confricat.

Et quidem solis fere balneis cum frictionibus aut litubus relaxantibus & discutientibus est opus, quando vitium in habitu tantum corporis insidet, vt fit in criticis icteris, qui septim. vnd. vel decimoquarto die febribus biliosis feliciter superueniunt. Si venenata sit causa, alexiteriis oppugnabitur. Si niger icterus, valebunt remedia in affectibus lienis præscripta.

De [a] oppilatione hepatis. Cap. 38.

Oppilatur hepar a crassis flatibus, sed facile [b] discutiuntur. non ita facile, si a [c] crassis vi scitisque humoribus, fereque lentitur lancinans [d] dolor aut [e] grauis aliquando [f] tentio, facies [g] male colorata est, squallor [h] cutis, pulsus [i] inæqualis, spiratio [k] etiam aliquando difficilis, excrementa [l] a natura euariant fereque liquidiora sunt.

Curatio magna ex parte ex proximo capite repetenda est.

[m] Incidendum, [n] aperiendum, [o] detergendum a [p] quo purgandum est. Et, si [q] cætera consentiunt, e basilica, aut venis extremæ manus sanguis educi debet, nisi suppressis mensibus aut hæmorrhoidibus [r] malum natum est. Tum enim venæ cruris potius [s] incidendæ sunt.

Materia incidentium, aperiẽtium, & detergentium proximo cap. descripta est. Peculiariter conueniunt syrupus acetosus, oxysacchara, syrup. capill. ven. de cichorio, de enduia, oxymel simplex, quibus initio, & vbi caloris suspicio, vtendum est. Item

a Quæ variorum morborum soboles, & parens est, ęgros alimẽto defraudat, & anadosim impedit.

b Sacculis emplast hermasmatis, litu, &c.

c Hi enim nõ facile pepasmũ recipiũt.

d Ab humoris acrimonia tunicas vellicantis.

e Ab humoribus lentis.

f A flatu.

g Ob interceptam anadosim, & prauorum humorũ pleonexiam. h Prauitate succi, & calore diffuso contra naturam in praui excrementi suffusione. i Motu, quiete, dilatatione arteriæ. k Compressione diaphragmata, aut sympathia tunicæ cotis. l Non sunt enim deiectiones figuratæ, sed molles, ex seri copia, & præclusa anadosi. m Si lenta sit materia. n Quod obstructum. o Quod adhęret. p Vbi illis remediis fatim fuerit corpus πύρεον, excitata naturæ vi & præparata materia. q Ætas, robur ęgri, magnitudo morbi symptomatũ vehemẽtia. r Per palyndromẽ & refluxũ humoris, eo vnde venerat. s Nisi vehemẽtia præsentiũ symptomatũ, & grauiorũ metus axillaris venę sectionem suadeat.

oxymeles

oxymelite scyllitico, syrupo de bizantiis, de duabus & quinque radicibus, cũ aquis cuscutæ, fumariæ & aliis supra descriptis. Probatũ hoc est a [a] multis.

℞ [b] aquæ decoctionis hordei ℔ 8 aceti ℔. ß vini granatorum ℥ 3 sacchari: mellis albiana ℔ 1. Fiat zulapiũ clarificatum & aromatizatũ cum modico cinnamomi, vtatur ℥.3. [c] mane & vesperi.

Purgatio ex hieræ ʒ.2 cum oxymelite, aut quæ in fœdis virginum coloribus scripta est, ex rhabarbaro & agar. addito aliquando diacrydii momento, quales hæ erunt pilulæ.

℞ rhabarbari ʒ.1. agar ℈ 2 diacrydii Gr.4. cum oxymelite formentur pilulæ, vel dissoluantur in liquore [d] conuenienti.

Contra obstructiones certissimum remedium esse volunt frequentem vsum huius pulueris.

℞. electarii diarhod. Abbat. triasantali, rosatæ nouellæ ana ʒ.2. detur ʒ.1. ex cochleari cum sex granis mali granati.

℞ succi granati acidi & dulcis ana ℥.1. ß. resideant per noctem in salubri loco, postridie addatur oxymelitis ℥.1. fiat potus.

℞. succi end. cocti & depurati ℥. 1. oxysacc. simplicis ℥. 4 liberabis obstructionem, calorem temperabis, viscus roborabis putrida excludes.

Filicis radix & semen securidacæ plurimum probantur antiquis.

Ad hæc præscribenda erit diæta ἀκριβὴς καὶ ἀκεθρὰ, quæ æquæ natura studeat, & pugnet cum morbo.

a Si caloris est suspitio.

b Vel ℞. aquę decoctionis hord. ℔. 8 vini granatorũ ℥ 4. mellis ℔ 1. aceti ad gustum f zulapium

c Horis duabus ante cibum mane, itemque vesperi duabus horis post cibum

d Vt aqua fumariæ, agrimoniæ, cuscutæ, vel decocto radicum aperientium.

Eivsdem Hollerii Scholia.

Hepatis obstructio quî fiat.

Obstructio fit in venis capillaribus hepatis per caua & gibba disseminatis a vena porta, vel caua, ob earum angustiam, flatus, vel crassi & lenti humoris copiam, vt pituitæ in frigidiore temperamento. Biliosis etiam temperaturis praua victus ratione vtentibus, sæpe crudus humor in ventriculo & primis venis colligitur, qui calore hepatis attractus obstructiones parit. Vnde aliquando lenta febris, morbus regius, inflammatio, atrophia, calor præter naturam, sine quo raro fit obstructio in hepate, nisi sit schirrus. Causæ sunt frequentissimæ, victus ratio ex crassis & viscidis, exercitium a cibo, crassiora alimenta prima mensa assumpta, succedentibus calidis, & tenuium partium. Nam ex his crudus humor intra venas rapitur, sicuti plerunque medicamentorum aperientium vi in ventriculo crudis humoribus referto. Ex dolore, tumore, calore, victu antecedente deprehenditur. Dolor hepatis ab obstructione mediocris cum quodam pondere. Ab inflammatione magna, flatu, suppuratione, fortis. Qui fit a flatibus intercluſis & crassioribus febre superueniente soluitur, quia tenuat, coquit, resoluit. Inflammationem febris necessario comitatur. Dum pus conficitur, dolor & febris. Certissimum signum obstructionis, tensio vel tumor in hypochondrio dextro. Adde pulsum frequentem, calidius corpus, colorem flauum, vel pallidum.

Hepatis obstructi causæ.

Hepatis dolor a flatu febre superueniente soluitur.

Remedia fere eadem cum ictero & lienis obstructione. Optima victus ratio, detergentia, alimenta medicamentosa, iuscula ex decocto aperientium, pilulæ, syrupi, oxymel, purgatio, opiatę, vnguenta, puluercs, frictio leuis dextri hypochondrii. In scirrho, & a crassis & frigidis

humoribus.

humoribus, calfacientia, tenuantia, tergentia, mollientia, quæ illa temperent, sed moderata sint, excellant reliqua. Periculum enim, ne nimium tenuando & siccando aliquid insanabile relinquatur, & nimium mollientibus, fundentibusque materiam substantia visceris, relaxetur. Itaque moderate mollientibus, præter cæteras partes obnoxias scirrho, in hac excellere debet attenuantium, calfacientiumque mixtio. Fotus ex oleis, mixtis pulueribus aromatum, aceto, &c. Emplastra de meliloto, cerata, ammoniacum, decoctum ficuum, passularum rectétium, chamæpityos, alimenta saccharo condita, & aceto diu insolato, quo passulæ, ficus caryoph. &c. maduerint, aliquoties commutata. Laxatur aliquando hepar articulorum modo solutum nimia humiditate: cuius signa ex arte medica petenda. Hic vinum plurimum conuenit, aromaticum rosatum: diambra, dianison, diagalanga & similia, quæ ventriculo prosunt, nisi, quod minus adstringendum in hepate. Adstringendum tamen hic magis quam in aliis affectibus hepatis, mixtis calidis, si frigiditas coniuncta est: frigidis, si calida. Fotus ex oleis adstringentibus, emplastrum de meliloto, diachylon commune, iteratum, additis aromatibus & adstringentibus. In calida causa ceratum santalinum cum cydonio, ceratum Galeni refrigerans. Rhabarbarum aiunt hepatis vitam esse. Calidiore tamen & sicciore hepate, mors potius dici debet.

Rheum hepati calidioris inimicum.

ANTON. VALETII EXERCIT. XXXVIII.

Gal. cap. 17. lib. de constitut. art.

OMnium viscerum maxime opportunum obstructionibus est iecur, propter tenuium venularum, quæ in eius substantiã sparguntur plurimæ, ramos cum a caua vena, tum a porta exporrectos: per quos quidem omne traduci, exportarique debet alimentum. Obstructionis causæ, humor crassus, aut lentus, aut multus Signa, color flauus, ob distributum sanguinem bilioſiorem, qui præ sui tenuitate exilit, crassiore in viscere restitante, hypochondrii grauitas dolor, & (si gibba obstruatur) tensio, durities percipitur, spirandi difficultas, a diaphragmatis compressione. Obstructa sima diarrhœa, ob chylum non distributum, contingit. Huic affectui eadem curatio debetur, quæ ictero ab obstructione oborto, de quo ante dictum est.

a Symptomatis illius, qui a nimia humoris abundantia nomẽ habet.

b Materia & loco distincta.

c Exudante in spacium epiploi, peritonæi, & intestinorum, tum ab infirmitate facultatis expultricis, tum ab hepatis contumaci obstructione, tum a laxitate venarum & renum infirmitate, aut eorundem obstructione, atque tuberculo. d Tunc enim adest sanguificationis priuatio.

De Hydrope. CAP. 39.

HYdropis b tria genera. *Ascites ab vtre, quia venter aqueo c humore & d seroso plenus vtrem repræsentat. Commotus his venter fluctuat, quo modo vesica ex dimidio plena. Continetur aqua inter epiploon & peritonæon, quanquam & portio excurrit in spatium epiploi & in*

testini

testini cum a liene, colo, tenuique intestino, vel in partibus, unde epiploon e nascitur, malè ortum est. Alterum genus hydropis, aqua [2] inter cutem, quæ & [b] leucophlegmatia & [c] anasarca. Huius materia iam crassior est, effusa in cutem atque carnosum genus totius corporis. Hic si digitum imprimas, vestigium fit cauum. Tertium genus tympanites, [d] in quo plurimus flatus humori commixtus est, unde ventris distentio, qui percussus instar tympani sonium reddit.

a Proprie dicta: quamuis hoc nomine tria hydropis genera contineantur apud Celsum, qui nominis huius author est.

b Quod albescat cutis a pituitæ suffusione.

c Quod per genus carnosum pituita suffundatur, fitque assimilationis priuatio.

Causa hepar est omnino [e] refrigeratum, vel primario, vel per consensum cum ventriculo, liene, lateribus, tenui intestino, colo, [f] renibus, [g] vtero, [h] pulmone.

Nascitur hæc affectio ex [i] immodica vacuatione aut eadem longius [k] suppressa. Communis fere [l] curatio medicamentis [m] hydragogis, quæ aquas vel pituitam ducant, [n] diureticis, topicis, &

d A tympanon omen ducens, & vocatur ab Hippocrate siccus hydrops, aphor. 11. lib. 4. aph. e Simplici intemperie, primaria secundaria, vel tumore scirrhoso. f Labefacta vi secretrice seri, aut etiam vasis obstructis. g Per suppressionem menstruorum, eorumque palindremen: aut per frequentes historicas affectiones; a venenata aura ex seminis suppressione. h Per translationem materiæ in pulmonibus conceptæ ad ventrem. i Per hæmorrhoidas, menstr. dysenteriam. k Per scirrhi in hepate generationem, aut visceris ipsius intemperiem frigidam. l Quæ a symptomatis correctione auspicanda est, quod ipsum symptoma sit calamitosius causa ipsa. Et propterea hydropicos statim secandos esse monet Hipp. m Vt decocto radicis verbasci fœminæ, succi ireos, syru ros. gallid lax. granis ebuli, diacarthamo, non item antimonio, quod veneficis empiricis & periclitatoribus vsitatissimum. n Vt syrupo de radicibus de raphano.

[a] externus remediis, quæ humorem siccent ac resoluant: quibus si nihil proficitur, [b] ferro & igne vtendum est.

Leucophlegmatiæ peculiariter conuenit [c] phlebotomia, & ea quæ magis incidant, vt tympaniti, quæ flatus discutiant. Phlebotomia igitur in solo hoc genere aquæ inter cutem locum habet. Nec hoc quidem perpetuo, sed si otio & anteacta vita, si suppressa aliqua solenni vacuatione id vitium ortum est. Morbi initio, priusquam [d] in cachexiam abeat morbus integris viribus, quod Hippoc. Asclepiadi, & Galeno visum est. Oportet autem neque semel, neque copiose detrahere, sed [e] modice, atque interuallis. Ferequeplacuit, vt e malleolis detraheretur sanguis.

Purgatio leuibus pharmacis, & per [f] interualla data, vt octauo quoq; die, vel duodecimo, vt vires tolerant. ℞. benedictæ ʒ.ß dissolue in sero lactis. Pilulæ de rhab. maxime laudātur, quæ aliter a Rhazæ, aliter a Mesue describuntur. Præferendæ sunt Rhazæ, [g] quæ recipiunt rhabar. succi agrimoniæ semen. endiuiæ ana ʒ.3. agar ʒ.ʃ. foliorum laureolæ infusorum in aceto, et siccorum ʒ. x. Fiant pilulæ. Dedit Rhazes ʒ.2.ß. sed ʒ.1. satis esse potest. Leuiores fient, si sine foliis laureolæ formentur e succo ireos, in quo mesereon, laureola, vel euphorbium madue-

a Vt sudorifices, materiam digerentibus, vt emplastro de baccis lauri.

b Paracenthesis locum habet, si tantum in nimia humoris abundantia consistat hydrops sine perenni generatione, cuius perennitas posita sit in hepatis vitio insanabili.

c Hipp. lib. 4. de diæta in morb. acut.

d Priusquam materia facta sit naturæ potens, & habitum corporis immutarit.

e Vt par hydropici morbi & causæ ratio habeatur.

f Nam vt sunt gradus coctionis, ita quoque & purgationis

g Rhazes ad Almansorem, capite de hydrope.

maduerit. Similiter ex [a] pulu. hierę ʒ. 1. agarici trochi. ℈. 1 cum oxymelite formentur pilulæ Quod si in oxymelite proxime dicta maduerint, fortiores fient.

Aliquando vti licet puluere hierę diacol. ad ℈. 4. aut ʒ. 2. Leue est hoc pharmacum.

℔. sem. carthami conquassati ʒ. 2. aut ʒ. ireos florent. ℈. 1 cinnamomi ℈. ß. infundantur per noctem in ℥. 4. seri caprini. Frequentissimus vsus est succi radicis ireos per residentiam depurati, vt eius, quod supernatat, capiantur ʒ. 2. ℥ ß. aut ʒ. 6. cum equali mensura aquæ mellis, aquæ distillatæ e terebinth. seri lactis. Quod si ab hepate metus, ne pharmaco ledatur, admiscendum aliquid. vt ℈. 1. elect. triasantali, vel diarrhod. Abbatis, spicæ, aut cinnamomi. Et hoc quoque laudatum est.

℔. polypod. querni ℥. 2. se. carthami ℥. ß. se. anisi & fæniculi ana ʒ. 1. conquassata omnia in nodũ linteolo constringantur, & vna cum gallo decrepito coquantur. Ius galli sorbeatur. Aqua extillata e purpureis florib. ireos data ʒ. 6. vel ℥. 1. quantitate cũ ℈. 1. electarii triasantali, Gr. 8. cinnamomi, efficacissime aquam hydropicorum ducit.

Sic vinum scylliticum ex vini ℔. 6. scyllæ purgatæ ℔. ß. coctis ad tertiæ partis consumptionem. Dosis erit ieiunis ab ℥. ß. ad ℥. 1. Acetum quoque scylliticum ieiunis datum, morbum expedit, & terminat per vrinas, tumores omnes deponit. Conditur melle, vel passo. Similiter oxymel scylliticum. Laudantur aquæ alkekengi, medii [a] corticis sambuci,

[a] Vel ℔ hierę picræ, rhei electi agar. tro. ana ℈. 1. macerẽtur in oxymelite, in quo prius infusa fuerit laureola, aut turpethum, & formentur pilulæ.

eiusdem radicis, ebuli, aut ex eorundem floribus, similacis hortensis, iuniperi, raphani, cuscutæ. Cæterum cathartica eiusmodi aquas electariis triasantali, diarrhod. Abbatis, schænantho, spica, santalo meliores reddes.

Cucumer agrestis in frequenti vsu fuit et Græcis & Arabibus, quo sic vtendum.

℥. corti. rad cucumer. agrest. ʒ. infriatum insperge mulsæ. Sine molestia pituitam ducit, nec stomachum ladit. Ex. Aetio & Actuario.

Secretum[a] non reuelandum.

℥ succi cucumeris asinini & radicis eius, succi laureolæ, succi ireos purpurei, succi absinth. & eupatoriana ʒ ʒ resideant: quæ supernatat aqua abiiciatur. Crassiori vero parti insperge rhabarb. agaricana ʒ ß spicæ nardi, sem endiuiæ, scariolæ, portulacæ, mastichis, lappæ, tragacanthi, salis gemmæ ana[b] ʒ. 1. mellis col. ʒ. ß. in vase vitreo reposita agitentur in sole, vt fiat veluti conserua. Detur ʒ ß per intervalla.

Vel ℥ scyllæ, turpet. radic. esulæ radic. tenerrimor. tithymall. polypod. ireos, chamædryos. mercurial. folior. vtriusque ana ʒ. 1. Distemperentur triduo in aquæ partibus duabus, vini vna: tum coque ad tertias, & cola. Deinde colaturæ insperge zinziberis, piperis nigri, anis petrosel. seminis fœnic. an. ʒ. 1. cinnami galangæ, spicæ, xylobalsam. asari an. ʒ. 1. leuiter bullant, repetantur. Alternatim dabis patienti ʒ 1. aut plus, prout

a Huius auctor fuisse dicitur Gordonius. vt tenuit Valescus de Tharanta.

b Valescus legit ʒ. 1. Quæ lectio magis arridet.

prima

primæ dojeos effectus suaserit. Optimum est vti se ro lactis caprini, in quo maduerit cacumen absinthii, cus. Gr. x. alkekengi, fumaria, semina maiora, schœnanthum, spica. Non habet par remediũ Rhazes. Syrupus acetosus cum aqua cuscutæ, vbi & sitis extinguenda est.

Nec calfaciendum [a] *hepar, vbi obstructio liberanda, & vrinæ deduci debent. Grauiter sitiunt hydropici, quibus tamen potio largior danda non est quam quæ vitam sustineat. Vinum album, tenue subausterum, in quo diuretica prius admixta fuerint.*

Oxycrati vsus est, cum calor vehemens accessit. Glycyrrhiza, [b] *ἄδεψος appellata, quod prohibeat siti hydropicos. Probatur aliis Metrodori Epicuri discipuli factum, qui hydropicus plurimum quidem bibebat sed statim reuomebat. In iis igitur qui facile & sine molestia vomunt, probari potest. Nã et vomitus vtilis est hydropicis. Clysterib. quoq; acribus & glandulis materia minuẽda est. Diuretica conueniunt berula lauer, vulgo iuncus odoratus, spica nardi, asarum, phu meum, carpobalsamum, cassia radix dulcis, rosa, semen hyperici, dauci, smyrnii, petroselini, calamus aromaticus, seseli, cancrorum fluuiatilium* [c] *siccatorum puluis, cum æquali parte asari. Ita enim erinacei siccati in sole ʒ. 1. mel scylliticum, cantharides integræ & aliis diureticis commixtæ, sed* [d] *minima quantitate, vt ad Gr. 5. Hæc autẽ vel in puluerem redacta vel concocta dantur ex vino, oxymelite,*

a Hæc Celsus pluribus perstrinxit cap. 21. lib. 3.

b Nulla enim radix humectandi facultate glycyrrhizam superat.

c Ac præsertim lapillorũ qui in capitib⁹ cancrorũ reperiuntur.

d Ne vesicã exulcerent.

mulsa, aquis [a] conuenientibus, quales prius enumeratæ sunt capite de oppilatione hepatis.

Hydropicis ex antecedente frigore, & obstructione uteri, vel lienis, id imperari potest remedium.

℞. schænanthi, cinnam. asari, mastich. absinth. anis. fœnicul. ana ʒ.6. rhabarb. spicæ, aristolochiæ longæ, petros. ana ʒ.4. caryophyll. croc. calam. aromatici, cardamomi ana ʒ. 2. mellis quod sufficit, Dosis ʒ.4. cum tepida.

Abominabilis vrinæ potus, sed maxime probatus Medicis. Tolerabilior, si ex puero impube distilletur cum melle, & aliis diureticis.

Nec satis est phlebotomo, catharticis, diureticis, vomitu, clysteribus & glandibus vacuare materiam, sed loca tumentia sacculis, unctionibus, fictionibus duris, balneis, emplastris, aliisque eiusmodi rebus resoluenda sunt.

Sacculi fiant e maioribus furfuribus, milio, panico, sale, sulphure calidis, & ita appositis.

Materia balneorum & vaporationum in thermis siccis: aquæ naturales salsæ, sulphuroſæ et eiusmodi reliquæ: quæ si desint, arte comparantur liquefacto sale subquadruplo, eoque plus minusve, vel sulphure in aqua dulci. Possunt quoq; incoqui anethum, ruta, chamæmelum, calamenthum, maiorana, rosmarin. puleg. fœnic. satureia, hyssopus, schænanthum, stœchas, & [b] similia.

Sunt qui veluti arcanum probant lapidem serpentis. Coluber aquaticus a cauda funiculo con-

[a] Vt ireos, enulæ campanæ, sambuci ebuli, raphani.

[b] Vt folia lauri, item baccæ laur. iuniperi, radices cucumeris, asinini, bryoniæ, ireos.

stringatur

stringatur, atque ita suspendatur, vt sit subiectum vas aqua plenum. Euomet coluber lapidem, qui totam illam aquam consumet. Lapis e vinculo alligetur, & apprimatur ventri hydropici, paulatim aquam consumet.

Sacculi quoque [a] *ex arena & sabulo, vel cineribus calfacta sæpius apprimantur. Laudatur oleum* [b] *scyllitieum, vel in quo decima pars euphorbii, meserei, vel laureolæ coxerit. Sit autem oleum anethinum, aut simile.*

℞. terebinthinæ ℔. 1. thuris, mastichis, myrrhæ ana ʒ. ß. ladani, nucis moschatæ, caryophyllorum, galangæ, zedoariæ, cubebarum ana ʒ. ß. foliorum laureolæ P. 1. succi ebuli, & cucumeris asinini ana ʒ. 3. Rediganturin pulverem, quæ redigi possunt. Misceantur. Fiat distillatio [c] *in alembico, qua inungantur loca tumentia.*

Vel ℞. florum, foliorum, cortic. radic. ebuli & sabinæ ana M. 1. radic. ireos ʒ 1. scyllæ ʒ. 2. coquantur omnia in ℔. 3. olei laurini, aquæ vitæ ℔. 1. expressa colatura dissolue saponis vnc. 4. fiat linimentum. Item,

℞. ol. ʒ. 10. ceruss. ceræ ana ʒ 7. vitriol. nitr. aloes, ana vnc. 3. aceti acerrimi, q. suff. Terenda terantur in mortario cum aceto deinceps affuso ad mellis crassitudinem: seorsim ceruſa cum oleo coquatur, quibus mistis cera addatur. Transferantur in mistarium, & cum speciebus manibus pinsantur, vniantur. Hydropicis splenicis, & apoſte-

a Quinetiã in arena sepeliendus hydropicus. Vide Gal lib. 9. Simplic. cap. de Pyrite.

b Efficacissimum erit oleum anethinum, in quo maduerit cuminum.

c Hæc vulgo dicitur balsamum.

matibus præstat mirificos sanitatis fructus, materiam discutiendo, reprimendo.

Cochleis tritis vti licet, & emplastri modo assi-xis. Mirabile volunt hoc emplastrum.

℞. [a] thuris, mastichis, myrrhæ ana ʒ. 1. granorum lauri ʒ. 2. [b] costi ʒ. ß. cyperi ʒ. 1. ß. stercoris caprini triti ʒ. 4. mellis colati quantum sufficit, ad congregandum emplastrum.

Sinap. ſmi [c] diaſpiratum, prius deſcripta. Stercora animalium calida conueniunt. [d] Frictione ex ſale in hydrelæo diſſoluto, vel ex medicamentis calidis ſubtiliter comminutis.

Perſeuerante malo, phœnigmi ex radice ſcrophulariæ, ranunculorum, & ſimilibus emplaſtri modo impoſitis ad decem horas præſcribendi ſunt.

Oportetque veſicas configi, vlcera aperta conſeruari, ſuperpoſito folio braſſicæ vncto e butyro, vel oleo grano ciceris, aut ceræ momento. Permittetur aqua fluere ad ſexaginta dies. Alioqui cauteria inducenda ventri in ambitu vmbilici, et quibus partibus tumor eſt. Scarificationes quoq; conueniunt: ſed ſi nihil proficitur his remediis, extremum eſt [e] paracenteſis.

De Paracenteſi magna olim controuerſia, aliis Medicis omnino reprobantibus: aliis approbantibus. Vtriuſque ſectæ argumenta colligit Aurelianus 3 Cronicon cap. de hydrope.

Illos enim deterrebat, quod fere moriuntur omnes, qui puncti fuerint.

His vero remedium temperabant, neq; in omni-

bus

[a] Hoc emplaſtrum validiſſimum, & frequēti in vſu.
[b] Vel radicis angelicæ tantundem.
[c] De his vide cap. de attrahentibus in materia chirurgica.
[d] Fiant quoq. malagmata ex rad. cucumeris aſinini, bryoniæ, ireos, coctu ſub cineribus, deinde miſtis cum ſtercore caprino, baccis lauri, & melle. Præterea ex cantharidibus ipſis cum fermento admotis fiunt veſiculæ.
[e] Compunctio abdominis, & peritonæi ſectio.

bus vtebantur, atque ita seuuabant aliquos. Galenus, Paulus. Albucasis, Mesuaeus in ascite pungunt ad latera vmbilici, qua parte illa vacua & inania sunt, & propemodũ excarnes musculi. Alii quidem dextra parte, si lien: sinistra, si heparin vitio est.

Alii vero ex eadem parte, qua viscus est, a quo malum primum ortũ est. Si vero intestina in caussa sunt, quatuor digitis sub vmbilico, sed paululum reducto phlebotomo in latus. Hippocrates intercutaneos pueros incidit libro de locis in homine. Aurelianus consensu veterum in intercute magis quam ascite, paracentesim probauit. In aqua intercute Asclepiades quatuor digitis supra talum tibiam compungit interiori parte, ea profunditate, qua vena inciditur. Qui locus compunctus si parum aquæ reddit, femora, scrotum, pudenda, si quidem intumuerint, loca etiam supra manum, articulos, incidenda sunt ex Leonide & Hippocrate. Formulam vero punctionis ex lib. 6. Pauli & aliis collige.

Tempestiua autem est punctio, priusquam in cachexiam morbus abierit, firmis viribus, corpore iuuenili, si atra bilis hydropem non contraxit, si validus stomachus, si æger non febrit, aut si febrit, remissionis tempore. Hæc omnia prouidenda sunt, priusquam de paracentesi decernas. Alioqui temeraria est via. Quæ etiam si adsunt præmonendi tamen amici ægri quanto cum periculo remedium tentetur. Tentarique debet, vbi aliis remediis nihil profectum est.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

ὕδρωψ tumor est, vel totius corporis ab humore, vel ventris tum ab humore, tum a flatu. In toto corpore & venis, ἀνασάρκα, ὑποσαρκίδιος, σαρκίτης, λευκοφλεγματίας dicitur. In ventre aqua collecta, non tamen penitus sine flatu, ἀσκίτης. In eodem, flatus plurimo intercluso cum pauca aqua τυμπανίας vel τυμπανίτης, Hippocrati Hydrops siccus nominatur. In omnibus causa antecedens, calor est, vel frigus. Coniuncta vero, semper est frigus. Refrigeratur enim hepar, sanguificatio depravatur, siue proprio ipsius iecoris vitio, vt phlegmone, schirro, hydatidibus, intemperie: siue per consensum, vt folliculi fellis, lienis, ventriculi refrigerati, mesenterii, intestinorum gracilium, ieiuni, pulmonis, renum, septi transuersi. Ex his enim omnibus malum communicatur hepati. Vt si splen ob scirrhum non purget sanguinem, renes obstructi, aut imbecilliores serum non trahant, aut emulgentes, menses suppressi sint, aut immodice fluant, aut hæmorrhoides, cor non diffletur. in immodica enim vacuatione, spiritu cum sanguine exhausto calor extinguitur: in suppressione, sanguis vel excrementa refluunt in hepar, vnde suffocatur. Aliquando contactu chyli frigidioris læditur, vt aquæ frigidæ potu a calore & exercitio. Sic intemperie hepati a pulmone, aut alia parte communicata, Phthisici & Hectici hydrope magna ex parte corripiuntur, nisi ventris fluxu intereant. Eodem modo asthmatici, aqua in spatio thoracis collecta, & in ventrem tandem effusa. Comitatur febricula, assidua, lenta, cum pulsu paruo, tis: humore circum viscera torpescente, salsedinem & putredinem colligente, spirandi difficul-

Hydropis causæ antecedentes & coniunctæ.

tas a cibo etiam pauco, ob plenitudinem & venarum distentionem, tumor, grauitas, color vitiosus, cibi fastidium Ex retentione vrinæ (si verus hydrops dici debeat) subito fit, & repente. Sæpe enim pus vel crassamentum vrinæ, quod meiebatur, retentum, speciem quandam hydropis adfert, quæ apertis viis & priorib. vrinis crassis euntibus sanatur. In cæteris sensim generatur.

Anasarca quî fiat, & quæ sint eius symptomata.

Anasarca fit ex humore aquoso, partim a iecinore, partim a tota carne corporis, veluti in aquam resoluta, sæpius post morbos diuturnos & febres pituitosas. Symptomata, tumor non ex æquo in toto corpore: sed partibus inferioribus magis ob humoris grauitatem, & partium frigus, corpus laxum, pallidum, emortuo simile. Initio dignoscitur partium extrematarum perpetuo frigore, facie intumescente post maciem, palpebris & pedibus crassioribus & calidioribus. Si fluxus immoderatus præcesserit, aquæ frigidissimæ potio, pedes intumuerint non a vigiliis, imprægnatione, nocturna statione. Si cauitas remaneat impresso altius digito. A causa calida difficilior curatio, quia calidis ducitur aqua, siccatur, flatus absumuntur. In ascite humor aquosus, vel potius serum inter peritonæum & intestina colligitur tamquam in vtre, vnde morbo nomen. Spiritus aliquid admittetur. Causa, maius frigus, quam in tympanite. succedit cachexiæ, morbis hepatis calidis obstructionibus, morbis lumborum, renum vesicæ. Symptomata, tumor ventris, reliqui corporis alimentum non sentientis consumptio, inualescente morbo, tumor ad femora, pedes, scrotum, sensim quasi cuniculis factis, maxime post inambulationem humore defluente. Aliquando thoracem occupat. Exudat serum a iecore, intestinis, omento, & similibus. Initio fieri intelligemus,

Hydrops a causa calida curatu difficilior cur sit.

Ascitæ generatio, causa, & symptomata.

si multum vrinæ generetur, & reddatur, paulo post in venis remaneat: sitiunt, corpus contabescit. Signum certissimum, si cum e latere in latus mouentur, percipiatur sonus aquæ defluentis. Vitio hepatis ortum cognoscimus ex dolore & distentione partis, & si nullus ex morbis superius enumeratis præcesserit

Ascitæ signum certissimum.

Tympanitæ causa.

In tympanite abdomen distenditur flatu Causa, minor caloris mutatio. Succedit cruditatibus, flatibus ventris non discussis, distentioni venarum, dolori circa vmbilicum, qui nullis medicamentis cesserit. Initio veluti inflatio. Hinc flatus spissiores effecti in nubem, tandem in aquam vt pluuiam concrescunt aucto frigore, vel aqua e venis in spatium ventris, veluti per diapedesim effluit. Cognoscitur, quia venter tympani modo sonat Facies minus recedit a naturali habitu, maior ventris distentio.

Tympanitæ signum pessimum.

Non admodum formidabilis est aqua intercus, quæ nullo antecedente morbo: deinde quæ longo: omnium periculosissima, quæ ex acuto nascitur. A scirrho confirmato, non curatur, vix a resiccato nimis hepate: ab hydatidibus maxime. Signum pessimum, vbi vacuata, vel sponte, vel arte, materia, malum redit. Causa enim pertinax. Ergo quod scribitur Apho. 14. lib. 6. Hydrope correpto, si aqua e venis in ventrem defluxerit, morbum solui, non est perpetuum. Multis enim sponte vel arte commoto ventre, & aquosis multis inde expurgatis, non superfluit salus, quo modo sectis mors contingit, siue aqua fuerit in ventre, siue in thorace. Hoc in thorace annotauit Hippoc. lib. de morbis, quod & experientia confirmat Nam etiamsi expurgetur aqua naturæ sponte, vel arte, si viscera vel corrupta, vel syderata, celerius moriuntur. Multos obseruauimus, qui ex alui profluuio melius habue-

runt.

runt, sed paulo post manente causa morbus rediens interitum attulit. Aliquando etiam in nimia effusione humoris vna spiritus effunditur, quod Hippocrates monet in iis, qui secantur & vruntur Ob idque oportet integris viribus, & priusquam viscera corrumpantur, remediis vti primum purgantibus, deinde aliis. Libro de Iud. In hydrope detento, si aqua ad ventrem, aut vesicam fluat, solutio. In leucophlegmatia alui profluuium vehemens, solutio. Sed in prædictionibus robusta viscera esse vult, si quis liberetur. Ex quo loco videndum antequam curationem aggrediamur, an sit spes salutis, necne. Addit Oribasius tussim signum esse mortis in hydropicis. Et Aphoris. 35. lib. 6. Aquâ intercute laborantibus tussis superueniens, malum. Sed hoc distinctione quoque eget. Si videlicet id fiat ab aucto morbo, & aquæ ratione, quæ iam pulmonum arterias asperas occupet, vnde tussis. Nam si aliunde, non ita mala. Ex obseruationibus nostris hæ non videntur præterendæ Ioanni Blanche negotiatori Parisiensi in Angliam profecto hieme tumor cum miraculo quodam subsedit, euanuitque morbus, nec rediit. An quod integro, aut non ita læso viscere aqua partim calore nativo excitato, partim aere marino resoluta fuerit? Cuidam per sudores sponte excitatos & quasi distillantẽ aquam, curatio. Alteri mors, cum multo alui profluuio tumor subsedisset, redeunte morbo. Hospiti Leonis argentei in vico D. Iacobi inuenta sunt syderata intestina, & omnino corrupta, quasi suffocata, humor plurimus cruentus, & lotura carnium saturatæ sanguine similis. Cuidam ad viuum resectis vnguibus pedum, exercitio & frictionibus paulatim humor illuc defluxit, & conualuit. Domino Charon, Abbati S. Petri, cũ antea de renib.

Hippoc. aph. 27. lib. 6.

Tussis hydropi superueniẽs non semper mala.

Ioannes Blanche mirabiliter hydrope liberatus.

Hydropicorũ historia.

non conquereretur, febricula, infirmitas virium, inclinante ad exitum morbo, venter vtrinque inflatus, dolens, obtigit. Vrina duos ante mortē dies supprimitur. Dissecto cadauere ren sinister totus absumptus repertus est, vomica plenus, quæ cruentam saniem reddidit. Dexter vero ren calculo vreterem obstruente obsessus.

Remedia sunt syrupi, opiatæ, clysteres, admota, puluercs, phœnigmi, vesicatoria, cauteria, punctio, scarificatio cutis ad aponeuroses musculorum, diæta, digerentia, epispastica, cataplasmata, vnguenta, pilulæ, diuretica, apozemata, aquæ distillatæ ob tenuitatem vtiliores, decocta herbarum conuenientium, sanguinis missio, suppressis mensibus aut hæmorrhoidibus, victus ratio exsiccans, abstinentia a iusculis, potu, fructibus, exceptis passulis. In leucophlegmatia, resolutis partibus in pituitam, purgantia, vomitus, errhina, masticatoria, & similia. In ascite aquā ducentia. Illigandus lino venter, & ita quotidie metiri conueniet, vt intelligatur, quid medicamenta profecerint. Cochlearum vsus, theriaca, iris siluestris, solidanella, vnguentum arthanitæ (illitum enim aquas per ventrem purgat & digerit) emplastrum ceroneum auctum sulphure, succi ireos & ebuli crudi potius quam cocti, aquæ sulphuratæ, oleum de sulphure, decoctum guaiaci cum aqua terebinthinæ, rasura pergameni (quæ ratione aluminis & calcis in lixiuio ex rebus discutientibus comparato, coquitur, ventri affigitur ad modum cataplasmatis, cui & alia permisceri possunt) piloselia (quæ maxime obstructa aperit) aqua distillationis limacum, testudinum, cum alia materia. Sed mirum in modum potus abstinentia, vt & in ventriculo humidiore Celsus laudat potum medium, qui vitam sustineat, & vrinas moueat. Metrodorus Epicuri discipulus coactus siti, bibere solebat,

Cor. Celsus cap. 21. lib. 3.

deinde

deinde vomere. Notanda historia Celsi. Apud Antigonum regem ex duobus Medicis vnus quendam eo morbo mediocriter implicitum negauit posse sanari. Alter se sanaturum pollicitus est. Prior respondit se respicere ad animum, alterum vero ad morbum ægri. Neque res fefellit. Cum enim posset optima victus ratione seruata curari, ob intemperantiam periit.

Celsus ibid.

[*Paracentesis*] Erasistratus apud Celsum reprobat sectionem hydropicorum, quia semel effusa aqua, & affecto hepate, postea regeneratur. Si tamen priusquam putreat materia, & vires concidant, grauiusque affectum hepar, & partes aliæ fuerint, adhibeatur, optime nutrito prius ægro, & confirmato, nihil peccatur. Sed extremum remedium est, & non nisi vrgente necessitate vsurpandum, & cum magna Medici prudentia. Hippocrates non solum paracẽtesim, seu sectionem, sed vstionem etiam probat, puto vel pulmone affecto, vt in suppuratis, vel vt paretur via scalpello, quemadmodum deinceps docebimus. In eo igitur libro, cuius initium est, ἢν ἡ τοῦ πλεύμονος ἀρτηρίη, suppuratos, qua parte pus se prodit, in dorso & pectore vrit aut secat, alioqui enutritos prius lacte. In hydropicis vero venas, in scroto crassissimas secat: paulo post in eodem scroto, femoribus: ac tribus frequentia vlcuscula scalpello incutit. Deinde qua parte magis fluctuat aqua, aut tertiam costam ab vltima ad os, ex quo terebra caua, τρυπάνῳ τρυγλητηρίῳ perforat, donec exeat aliquid aquæ, ex quo linamentum indit e lino crudo, spongiamque mollem alligat, ne excidat linamentum. Quotidie semel aliquid expurgat ad dies duodecim. 13. die reliquum aquæ emittitur, via relinquitur, vt quod supernascitur, effluat, venter cibis resiccatur. Si femur & scrotum intumuerint, vul-

Paracentesis non nisi vrgẽte necessitate summa vsurpanda. Hippo. lib. de inter. part. affectib.

nuculis audacter confligito. Sæpe hepate maximo, & prius lacte nutrito ægro, non metallo, sed alia materia, murit octo inde cruſtis factis. Nonnulli id faciendum censent buxeis tusis feruenti oleo tinctis. Libro de locis in homine tenuissimis ferramentis circa vmbilicum vrit, ac tantum aquæ quotidie trahit, quantum vires ferant. Hoc semper obseruato, vrendum aut secandum prius, quam pituita corrumpatur, viscera grauius lædantur, & vires concidant. Deinde vacuationem paulatim, id est 12 diebus, vt prius, faciendam. Galenus paracentesim in hydrope laudat, vstionem in suppuratis, duplicemque affert rationem, cur periculosa sit vniuersa vacuatio in hydropicis. Extinctionem, scilicet, caloris nativi, simul humore effluente spiritu, & pondus visceris: quod cum non amplius sustentatur ab aqua, septum, & reliqua thoracis viscera trahit deorsum. Plura sunt apud Albucasum, Aurelianum, Paulum lib. 6. cap. 44. Recentiores rutius progrediuntur. Viam parant cauterio potentiali, deinde actuali. Hinc scalpello perforant, & cannula caua commodiore, quam linum crudum Hippocratis sensim educunt aquã. Aculeato scalpello vtũtur, vt minor fiat perforatio, locumque eligunt, vbi aqua deorsum in imum ventrem tendit, relicto hepate & hypochondriis, in medio musculorum obliquorum epigastrii. Partem materiæ medicamentis purgant, topicis discutiunt, siccante victu absumunt, vires diligenter fouent. Minus metuunt a peritonæo perforato, quam a membrana succingente costas. Diligenter cauent, ne pungantur intestina, ne facultas hepatis sit emortua, scirrho, aut splenis tumore, aut vlcere pulmonis, aut infirmis viribus, aut ætate senili æger laboret. His dempris minus esse periculi, cum natura sæpe viam aquæ moliatur per vmbilicum,

Quæ diligenter cauẽda vt legitime fiat paracentesis, te vacuet.

& qui-

& quibus vulneratus est venter, nisi vulnus ad gracilia intestina penetret, omnes euadant. Longe tamen tutior scarificatio cutis totius ventris ad aponeuroses musculorum, paruis scissuris, quibus per ventrem serum resudet.

ANTON. VALETII EXERCIT. XXXIX.

AD frigidam iecinoris intemperiem hydropes consequuntur, labefactata scilicet hæmatosi, & toto corpore refrigerato. Vnde vel pituitosus & serosus humor inter peritonæum, epiploon & intestina, transiens per mesaraicas venas, quæ ad eadem intestina terminantur, colligitur tumore abing. aueſcente malo ad femora progrediente, timulque in ventre, velut in vtre, fluctuationibus excitaris, & hinc ascites: vel eadem ventris loca spiritu flatuoso replentur, & cum flatu ait Aetius, quasi nebulosus est humor, vnde tympanias: vel fit aquosi sanguinis plurimi in vniuerso corpore collectio, in qua corporis habitus spongiæ instar intumescit, & fit anasarca. Ascites & tympanias a minore sunt frigore, quam anasarca. Hydropum causæ fusissime traduntur ab Hellerio ex comment. Galen. in apho. 11. lib. 4. Aphor. comment. 4. de ration. vict in acut. 2. Prognost. Signis vix opus est aius, vt discernantur, sed maxime spectandum, vtrum

Hydropum generationis modus.

hydropisis sit ab hepate per se, an ab aliis partibus per consensum. Quando per se, tussis leuis, siccaque molesta est, hepate mole sua pulmonem in angustiam trahente. Deiectiones paucæ & aridæ sunt, quia rapitur alio aquosus humor, & illæ in intestinis residues torrentur, præcipue vero si inflammatio accesserit. At cum aliæ primum laborant partes, suis propriis internoscuntur signis.

Curatio in humorem præparatione, vacuatione, & affectarum partium confirmatione est posita. Humores parabit id apozema.

℞. quinque radic. aper. in vino albo. macerat. ʒ. 1. rad. rub. tinctor. valerian. enulæ campan. ireos cort. ad fraxin. & tamarisc. similiter macerat. ana ʒ. ß. omnium capill. end. agrim. cuscut. cichorii, absinth. Rom. an. M. 1. semin. anis. meson. cucumeris, card. bened. ana ʒ. 2. flor. cardiac. anth. & genist. ana p. 1. f. decoct. ad ℔. 1. In colatura dissol. syrup. capil. ven. & de bizantiis ana ʒ. 2. f. apoz. clar. & conditum, vt docet, pro dosib. 3.

Aduerte autem si febris adfuerit, vt plerunque esse solet, aut si hydrops calidam hepatis intemperiem consequatur, admisceri oportere frigidas herbas hepaticas, itemque semina frigida maiora & minora, quæ alia contemperent. Si purgans esse volueris, in huius decocti ℔. 1. colata infundantur fol.

sennæ

sennæ mund. ʒ. 2. agarici ʒ. 1. cinnam. vel pulue. electar. triasant. vel zinziberis ʒ. 1. In expressione dissoluentur succ. ireos ʒ. 2. syrup. laxatiui ros. pal. ʒ. 2. sacch q. s. fiet syr. perfecte coctus: de quo cap. æger ʒ 2. ex cochleari, vel cum aqua cuscutæ, aut absinthii, aut cum decocto cicer. rubro. semel in hebdomade. Vel purgans medicamentum per se post sumptas apozematis superioris doses sic præscribitur.

℞. rad. gram. petros. & fœnic. passul. mund. glycyrth. ras. ana ʒ. 2. agrim, end. capil. veneris ana M ij. semin. fœnic. end mel ana ʒ. 1. fol. sennæ mund. ʒ. 2. f. decoct. & colatura ad dosim. In qua infunde rhei elect. ʒ. 1. agar. troc. ℈. 4. cinnam. ʒ. ß. In expressione dissol. syr. capill. ven & ros. pallid. laxatiui ana ʒ. ß. f. potio. Pauperibus diacarthamum, diaphœnicum, fol. sennæ imperantur: vel pilul. aggregat. elephang. de rhabarb. agar. succis hydragogis exceptæ, duobus, aut tribus elaterii granis additis, si frigidior & humidior cæli constitutio permittat.

Salubertimus erit clysterum vsus, qui modo leues erunt, modo actiores ex discutientibus flatus parati: in quibus dissolu. diaphœnic benedict. laxat. mel anthos. ol. aneth. Sæpe vero ac sensim dum purgatur, hepar roborari debet, ne factum debilius, aquas denuo generet. Itaque tale electarium percipiatur, cuius tabella vna dimidia hora ante pastum sumatur.

℞. puluer. electar. transantal. dupl. theo. ʒ. 1. spec. diarh. Abb. & lætific. Gal. ana ℈ 2. ras. corn. cer. ebor. ana ʒ 1 margarit. electar. ʒ. ßß. fem. acetos. plantag. ana ℈ 1. cum saccha. in aqu. absinth aut agrimo. dissolut f. electar. per lozeng. pond. ʒ. 2. vel adiecta conseru. rosa. capill. ven. f. conditum, cap. ve supra.

Sect. 4. lib. de vict. rat. in acut.

Atque superiora hæc remedia omni conueniunt hydropi: præter quæ & sua sunt cuique peculiaria. Cum enim tympanites & ascites nunquam sectione venæ profligentur, ea tamen anasarca incipiens integris adhuc viribus, & hepate non vsque adeo perfrigerato, iuuatur, quod naturam leuet humorum copia grauatam, maxime si talis hydrops a suppressis mensibus, aut hæmorrhoidibus fiat. Quæ distinctio maxime obseruanda. Nam alia si subsit causa, vitanda phlebotome, siquidem sanguinem mittat laudabiliorem: prauum vero, qui in primis venis circa mesenteriũ & iecur congeritur, in corpus rapiat vniuersum. S c etiam in ascitæ remediis substitui debent quantitate maiore, quæ flatus discutiunt. His autem artibus postquam toti prospectum est corpori, topica, quæ robur hepati & ventriculo concilient materiamque resoluant, qualia sunt fomenta & litus, vsurpantur.

℞. agrim. maioran. menth sicc. stœch. absinth ana M. 1. radic. cyper. calam. arom. ana ʒ. 2. flor. chamæm. melilot. ros. rub. ana p. 1. f. decoct. in

aq. &

aq & vin.rub. pro fotu hepatis cum spong. Post fotum siccata pars illinenda. ℥. olei cappar. & absinth.ana ʒ.1 pulu.calam.arom.& absinth.an. ʒ.1,cum cerat. linimentum.

In tympanite vtiliora sunt cataplasmata ex farinis diaphoreticis, orobi,lupinor,fœnugr. foliii,& calid. herbis ac seminibus in vino,aut vrina pueri decoctis, adiecta portione emplastri de baccis lauri, vel vnguent. Agrippæ. vel Martiati. Huc faciet emplastrum de bacca laur.& de melilloto cum succo rutæ, aut simili,& pauca aqua vitæ emollitum, vel emplastrum e stercore vaccino,caprino, aut columbino, sulphure, baccis lauri, farin. lupinorum, axungia gallinæ & oleo rutaceo additis.

Vel. ℥. origan.calamenth. rut. agrim. ichœnanth ana M.1.baccar.laur.iuniper. semin. caru. anis fœnic.an. ʒ.ß.flor.chamæm.aneth & anth. ana p 1. Impleantur sacculi duo.qui bulliant in aqua & vino albo pro fotu. Hunc sequitur litus. ℥. olei rut & iriui aua ʒ.1. puluer.radic.ir.ʒ.1. cum pauco emplastro de melilot.f.liuim.

Ad ascitem sacculi comparantur milio, semine apii ,cumin. caru. bacc laur. contus. floríb. chamæm. melil. torrefactis ante singulis in sartagine, & vino albo irrigati. In anasarca stupæ siccæ meatus aperiendo, sudores proliciendo, discutiendo, magnum afferunt adiumentum.

Vel humidus vapor decocti conuenientis toto corpore excipitur. Vt,

℞. radic. fœnic. ebuli, ireos, acor. enul. camp. ana ℥. 1. cortic. inter. vlmi. & cappa. ana ℥. ʒ hysl. rat. salu. agrim. rosm. calamenth. origan. absinth. ana M 1. semin petrosel. rut. cyper. baccar. laur & iuniper. ana ℥. ß. flor. chamæm. aneth. anthos, & melil. ana p. 1. f. decoct. in aqua & vin. alb. cum pauco aceto in fine addito. Lapides igniti in id decocti iniiciantur. Vapor toto corpore, vt dictum est, bene contecto recipiatur.

His præsidiis si non cesserit hydrops, hydragoga medicamenta repetentur, itemque topica supradicta. Sitis, quæ in hoc affectu præmit maxime, tolerata, nonnullis remedio est. Id nobili constat historia. Rusticus, quem aqua inter cutem male habebat, Antonii Beniuenii Medici clarissimi opem expostulat. Hic morbū iam inueteratum perpiciens, subridens respondit opus esse, vt non vltra biberet, quam vt vitam sustineret. Discessit æger, & anno peracto medicum inuisit, & interrogat, an ipsum nosceret. Negauit hominem nosse. At ille, tua ope curatus, inquit, ad te reuertor, scire cupiens an adhuc mihi liceat aliquid bibere, cum hactenus per annum nihil biberim. Admiratus Medicus interrogat, cuius id consilio fecerit. Cui ille, tuo, inquit, & rem omnem ab initio narrat. Iussit tum paulatim vino assuescere, austero, ac tenuissimo. Discessit. & curiosa

potio-

potione vsus pristinæ sanitati est restitutus.

Curatio lienis. CAP. 40.

SPlenicos [a] appellāt, quibus induruit [b] lien, [c] grauitas sinistra parte sentitur. Difficultas est [d] anhelitus, [e] situs, oris siccitas, [f] pedum inflatio, [g] color plumbeus, decubitus in [h] sinistrum latus grauis, extat durities [i] oblonga, dolor ad [k] iugulum sinistrum tendit, pediculi scatent, nocte [l] sudor grauis, fœtet [m] anima, pudēda [n] turgent, erumpit [o] sanguis, gingiuæ [p] corrumpuntur, venæ ad lienem nigricant, & squalescit cutis, vlcera maligna in tibiis nascuntur. Quorum aliqua vel omnia lienosos produnt. Lege quæ annotauimus in aphor. 43 lib. 6. & Celsum cap. 7. lib. 2.

Curatio.

Initio molliendus [q] venter cassia vel catholico.

a Qui ex splene laborant, lib. 6. de locis male affect. & 9. κατὰ τοπους.

b A tumore contra naturā, præsertim scirrhoso.

c Dolor grauis, ex materiei copia & partis obtuso sensu.

d Per oppressionem diaphragmatis, cui subiacet lien.

e Ex corrupti humoris in aluum effluxu, & omnis humoris exhausto. f Cum hydrops est in propinquo, & lien est κατάῤῥοπος, g Color enim similis efflorescit humori, cuius dominatu corpus tenetur. Vnde sæpe icterus niger, elephant. h Et in dextrum molestior, ob μετεωρισμόν, & suspensionem. i Quæ præ se fert idæam partis obsessæ, sed tamen existit ἀνάῤῥοπος καὶ κατάῤῥοπος lien, atq; tum rotundus est tumor k Ad clauiculam, diaphragmatis sympateia, quæ tunicæ costas succingenti communicatur. l Ex prauorum succorum pleonexia, vnde purgationis necessaria significatio fit. m Humoris in aluo corruptione. n Ex flatulento spiritu. o Criticus, aut symptomaticus. p Ex translatione materiæ, siue acerbi vaporis, per continuitatem interioris tunicæ, quæ palato & stomacho communis est. q Expurganda prima regio corporis, vt splenica medicamenta ad lienē aditū habeant. Vt. ♃. cass. recens extrac. ʒ. 6. cum saccharo fingatur bolus. Deinde. ♃. fol. sennæ mund. ʒ. 3. vel ℥. ß. macerentur in decocto pru. damas. & statim dilutum superbibat ος.

Quod si inferiori parte visceris scirrhus est, clysteribus vtendum erit. Post hæc phlebotomia conuenit e basilica sinistra in duos dies diuisa vacuatione, amplo foramine. Quod si vires suspectæ sunt, vena quæ ad medium digitum, vel minimum venit, incidenda est. Alii venam post aures [a] diuidunt, & sanguine qui effluit, lienem inungunt. Veteres enim naturali quadam ratione atque beneficio constare crediderunt, superfusum sanguinem languenti membro præstare medicinam. Quod & Veterinarii retinent. Constat quoque certo experimento venas apertas, quæ ad lienem nigricant, vehementer profuisse, vt inde inueteratum malum & contumax omnino curatum sit. Iisdem venis sanguisugæ & cucurbitulæ cum scarificatione affigi possunt. Sed hæc localia remedia lieni, vacuato iam corpore conueniunt.

Purgandum quoq; corpus est, idque interuallis, pharmaco quidē per os sumpto, si magnus tumor est, aut superiori visceris parte collocatus. Diuretica non ita prosunt, quia a liene ad renes non [b] ita comparata via est. Ceterum iuuare possunt alia ratione, quia videlicet incidunt, & aperiunt.

Potiones & melicrata ex cortice radicis [c] capparis, scolopendriæ, capillaribus, rosmarino, radice tamarisci, semine agni casti, endiuiæ, scariolæ, portulacæ seminibus illis maioribus & minoribus, cortice & radice salicis, fraxini, genistæ, & aliis, quæ capite de oppilatione hepatis scripta sunt.

Purgationes ex epithymo, foliis sennæ, puluere

a Et quidem sine ratione, nec sine periculo.

b Tamen secūdo iudicio lien per vrinas interdum vacuatur. Hipp. lib. de internis affectionibus.

c Nam quale est hepati absinthiū, talis est lieni cortex capparis, & quale est hepati eupatorium, tale & lieni scolopendrium Sic itaq. fiat melicratum. ♃. cort. rad. cappar. ℥. 6. polypod. querni tantundem. f. decoct. sufficiens, in colatura dissolue mellis ℥. 3. f. hydrom. Vtatur horis duabus ante pastum.

hiera

hieræ [a] *diacolocynthidos, & aliis, quæ c. de melancholia descripta sunt. Ex sero caprino, aqua fabrorum, aut ea, in qua chalybem candentem sæpius extinxeris.*

Laudatur aqua depurata, quæ e cotibus d fluit cum acuuntur enses. Lixiuium oxymel, acetum scylliticum, syrupus acetos, syrupus capil. ven. de pomis, aquæ, &c. quæ partim capite de oppilatione hepatis, partim c. de hydrope dicta sunt.

Capparum [b] *vsus ex oleo & aceto plurimũ laudatur. Laudatur vas e ligno fraxini, quo vtantur dum bibunt. Corallus quoq; tritus ex syrupo acetoso. Optimum interim erit his vti trochiscis. ♃. puluer tamarisci, radic cappar. ceterach. an ℥. 1. limatura chalyb. ℥. ß spicæ, cinnam. an. ℈ 1. sacch. borrag. ℥. 1. cum oxymelite fiant trochisci.*

Ad vehementem etiam lienis dolorem, inflationem, duritiem, puncturã, mirabilis est puluis diacapparum, & veteribus si concinnatus. ♃. cortic. radic. cappar. exag. 27. (est autem exagium, Actuario sextupla, sexta vnciæ pars) sem. acetos. exag. 18. cortic. radic. tamarisci exag. 9. trita in puluerem dentur cum aqua, vel oxymelite, exagii vnius pondere. Decumbat in sinistrum latus æger, & tres horas ieiunet. Sumendi tempus hora noctis media, vel cum sitis vrget.

Durities vero, quod attinet ad topica, mollientibus, incidentibus, resoluentibus curanda est. Adstringentia quoque commiscenda, vt inde roboretur [c] *viscus, plus minusue, pro ratione fluxionis*

a Præsertim ex descriptione Paschii apud Scribon. Largum.

b Capparum vsus, sine delectu minime est admittendus. Dũ enim ex aceto sumuntur, oxyregmium pariunt. Adde quod humor melancholic⁹ ab aceto fermẽtetur Hippocr. lib 3. de vict. rat. in morb. ac. Sed tales ex vsu esse poterunt cappares. ♃. capparũ ℔. 3 passul. Corinthiac. ℔. 1. reponãtur, in ℔. 1. sacchar fusi cum ℥. ß. cinnamo. in vase, & effundatur aliquid aceti. Hæ ventriculo non oberunt.

c Communi enim officio fungitur.

& infirmitatis visceris. Mollies vnguentto, incides, ac resolues.

℞. a olei de capparibus ʒ, 6. medullæ vituli, pinguedinis anatis, ammoniaci in aceto dissoluti ana ʒ.2. aceti ʒ.1. ceræ quantum sufficit, fiat emplastrum molle ad formam linguæ bubulæ.

Remollit butyrum, adipes ex c. 7. li. 5. de Simp. & libro 5. de compositione pharmac. secundum genera.

Radix lilii, maluæ, bismaluæ, brancæ vrsinæ siue acanthi. Scylla quoque & radices in oleo & vino austero coquuntur, ad consumptionem vini. Deinde ad formam emplastri imponuntur.

Contra tumores & obstructiones lienis præstantissimum istud est vnguentum. ℞. mucagin. semi. althææ extractæ in vino albo tenui ʒ.6. olei de capparib. ℥.1. adipis anatis ʒ.3. puluer. ceterach ʒ.2. f. vnguentũ. Aliud. ℞. olei rutacei, ol. de capparib. ʒ.6. pulu. radic. cappar. ʒ. 1. ceræ & aceti scyllitici parum, fiat vnguentum. Vel. ℞. olibani, amm. an. ℥.1. dissoluantur cum aceto ad crassitudinem: deinde cum succo bræssicæ diu pinsantur, & apponantur ad duritiem splenis.

Ficus pingues similiter præparatæ, ammoniacum in aceto dissolutum, & ex oleo rosaceo, oleo in quo scolopendrium coxerit, oleo amygd. dulcium, de liliis, de cucumere asinino, de hyperico, de ben, de capparibus. Conuenit & emplastrum de meliloto, dialthæas, cerotum æsypi, diachylon sine gummi cum mucaginibus radicis althææ, lini, fænugræci.

a Vel. ℞. medullæ cerui. aut cruris vituli, butyri recẽtis, olei de cappar an. ℔. 1. ammon. in aceto dissol. ℥.2. aquæ rosar. ℔. ß. coquantur ad consumptionẽ prædictæ aquæ in balneo mariæ, quo linatur lienis regio, leuiter fricãda manu.

vbi iam remollita durities est, lapis molaris, pyrites, aut [a] lapis alioqui durissimus aceto acerrimo candens extinguitur: linteis inuoluitur, & sæpe apponitur. Alioqui sumen excipitur. Sed his tendum est solum, cum iam aliqua ex parte remollitus tumor est. A quorum vsu ad remollientia reeundum est, oportetque per interualla alternatim vti his remediis. Postea vero fortioribus vtendum erit, ac primum quidem ammoniaco opopanax miscendus est. ℞. ammoniaci ʒ. 1. ß. opopanacis ʒ. 1. Dissoluantur gummi in aceto, deinde malaxentur cum oleo de cucumere asinino. Iam quoque miscebitur emplastrum Agrippæ, & vt minuetur tumor, veniemus ad emplastrum de fermento, ad dropaces, ad sinapismos, ad cauteria tum potentialia (vt vocant) tum actualia.

[a] Aut etiam lateres candentes aceto extincti parti admouentur ad discutiendum.

At si humorum inhibitioni sit eadem opera incumbendum, emplastrum eiusmodi conuenientissimum erit.

℞. resinæ frixæ ʒ. 12. ceræ, ammoniaci an. ʒ. 6. auripigmenti, aluminis scissil. olei veter. ana ʒ. 1. ſ. aceti acrioris q. sufficit ammoniaco soluendo. Sacculis quoque vti oportebit resiccantibus ac resoluentibus, nunquam tamen neglecto remollientium vsu. Sacculi.

℞. Milii parum conquassati P. 2. salis P. ß. torrefiant in tegula calida. Fiant duo sacculi longitudine dimidii palmi, interpuncti in linteo trito & raro, & perfumigati cum aceto acerrimo, in

quo lapis durissimus & igne candens extinctus sit.

Contra rugitus & fluctuantem [a] aquæ e regione lienis probatum est hoc veterum remedium.

℞ piperis, cucumi, rut. ana exag. 10, nitri exag. 9. melle optime excipe. Dentur mane & vesperi exag. 2. Vel.

℞. nigellæ Romanæ, seminis anisapii, petros. cucumiana exag. 2. misceatur ℔. 1. farinæ, pistoria arte, fiat panis. Possunt & species e vino dari. Melior panis, si ex aqua decoctionis fraxini pinsatur.

Frequens hoc malum est ortum a frigore, quod post plenilunia frigidiori cælo post usum aquæ & frigidorum magis apparet. In quo purgandum corpus est per interualla ex hiera aliquando simplici, aliquando diacolocynth. Vel.

℞ aloes succotrinæ ʒ. 3. rhab electi, agar troch. ana ʒ. ß ceterach. scolopendrii, sem. agni casti, & endiuiæ ana ℈ ß. cinnamomi. asari, spicæ, rasuræ cornu cerui, rasuræ eboris, coralli ana Gra. 8. cum aceto scyllitico formentur pilulæ. Vtatur drach. 1. singulis hebdomadibus. Exsiccanda quoque aqua sacculis.

℞. cumini P. 2. sem. agni casti, sem rutæ an. ʒ. 1. crassiuscule cõquassata, & in tegula siccata, duobus sacculis (vt prius) includantur, & calidi sacculi alternatim apponantur.

Vaporatio quoque conuenit ex durissimo lapide candente extincto in aceto, in quo ebulus, folia salicis & scolopendrium coxerint.

[a] Frequens clysterum ex decocto capitis veruecini vsus mirifice confert adrugitus & fluctuantem aquam e lienis regione.

Vnctio-

Vnctiones, quæ in ascite. Radix acori in acriato cocta, tum addita octaua parte sem. nasturtii, emplastri modo imponitur.

Lepidum quoque per se tritum, & calido aceto mersum. Videndum tamen ne refrigescant.

Conueniunt spleni a proprietate splen asini domestici, & siluestris, pulli equini, vespertilionis decolati corpus. Crementur hæc in vase testaceo, ʒ. 1. pulueris, vel eo plus, ex oxymelite imperatur.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Σπληνώδεις Hippoc. dicuntur, quibus diu obduruit lien. Sed & multi alii sunt lienis tumores, quorũ sua signa sunt. De externis & internis lienosi describũtur, si vitiosi male colorãtur, halitus fœtet, aluus adstringitur, tumet lien, semper æqualiter emaciãtur, vlcera mala contrahunt. Pituitosi minus hæc patiũtur. Tumor modo crescit modo decrescit. Obdurescit aũt ab humore melancholico, vel phlegmone, nec concocta, nec digesta. Sequiturque sæpe humoris melancholici per intestina profusio. Lienem enim κατάῤῥοπον vocat Hippoc. 6. Epidem. quia vel tumore durus deorsum vergit, vel eo sua excrementa abiicit. Purgatur enim per intestina & hęmorrhoidas, a quibus etiam lienem durum sanari scripsit in eundem librum Galen. comm. 5. Vnde Medicus naturalem curationem sequutus, viam & rationem purgandi lienis instituere debet. Neque tamen negamus industria natura aliquando humorem melancholicum per renes &

vesicam expurgari, & περὶ καυσῶν id docetur. Sed capite de doloribus capitis annotauimus nullam esse viam communem, ex Galeno in Methodo medendi, & anatomia, nisi multiplici anfractu in venam cauam regurgitans humor eo perueniat Hic affectus longus est & periculosus, præsertim superueniente intestinorum difficultate, tum quia intestina læduntur humoris transitu, & vires labefactantur, tum quia hepar simul cum omni venoso genere compatitur, vnde vel refrigerato calore natiuo sequitur hydrops, vel interitus. Nam quod Hippoc. 48. Aphor. libr. 6. scribit, Lienosis superuenire dysenteriam, bonum, intelligendum ratione vacuationis, quæ modum non excedit. In rugitu splenis aliquando impletur colum flatu, aliquando vas, quod a medio ascendit. Sed distinguitur, quia in splene dolor grauis, in vna parte fixus, & sinistra. In colo vero acutus, mobilis, & vagus.

Lienis morbus cur periculosus

Lieni valentiora quam hepati remedia.

Eadem, quæ in hepate, remedia, sed valentiora conueniunt, incidentia, flatus discutientia, mollientia, aperientia, tamariscus, ebuli radix vel ireos, puluis scolopendriæ ceterach, bryonia, cortex hederæ, radix capparis, diacapparon, olibanum, ammoniacum, oxymel de radicibus, trochisci de eupatorio, cerata, oleum laurinum, emplastra de meliloto diachylon, lien bubulus, onagri, vespertilio siccatus, capite detracto, limatura chalybis, & similia. Democritus tamariscí carbones ignitos in vino extinguebat. Ægri cum sumunt medicamenta, in latus sinistrum decumbunt.

ANTO.

ANTON. VALETII EXERCIT. XL.

Ilsdem ferme vitiis tentatur lien, quibus hepar, sed sæpius obstructione & scirrho. propter alimenti, quod attrahit, speciem. Crassior enim sanguis in illius viceris nutricationem facessit. At talis quidem succus nunc melancholicus, nunc pituitosus in liene imbecillo coaceruatur, neque commode repurgatur, aut etiam ministratur ab hepate, propter eius naturæ alimentorum vsum, vel ob solennis cuiusdam vacuationis, vt mensium hæmorrhoidum, suppressionem. Tumore sinistri hypochondrii cum duritie coniuncto graui dolore, difficultate spirandi, colore corporis subnigro & plumbeo satis hic affectus manifestus euadit. Huc reuocantur remedia obstructioni hepatis adhibita, sed quæ sint vehementiora. In primis igitur vacuata prima corporis regione mittitur sanguis ex interna cubiti sinistri, cuius detrahendi quantitatem & vires, & ipsius sanguinis color indicabunt. Mox materia crassa & viscida parabitur his zulapiis.

Gal. lib. 13. Methodi, & li. 2. ad Glau.

℞. syrup. capil. ven. oxymelitis simpl. & syrup. de fumaria ana ʒ. 1. aquar. gram. lupul & borrag. ana ʒ. 2. vel ʒ. 3. f. zulap. pro dosib. 3. Sumat bis in die duabus horis ante pastum. Vel, ℞. syrup. de scolopendr. de bizantiis & de epithymo ana ʒ. 1. cum aquis prædictis vel cum

decocto splenico f. zulap. quod condiatur pauc. cinnam. santal. citr. vel puluer. electar. triasantalini.

Sed vsitatiora sunt apozemata, cum simplicia suppetunt accommodata. Vt.

℞. cortic. radic. cappar. tamarisc. oxylapath. ana ℥ 1. cichorii totius, fol. scolopend. cetherach. adianth polytr. fumar. borrag. & bugloss. ana M 1. summit. lupul thym. epith. cuscut. ana P. 1. glycyrrhizæ rasæ ʒ. 2. passul. mund. ℥. 1. quat. sem. frigid. maior. an. ʒ. 1. sem. cuscut. anis. fœnic. fumar ana ʒ. 1. ß flor genist. recent. & trium flor. cardiac. ana P 1. f. decoct. ad quart. 5 ℞ prædict. decoct. quart. 3. In colatura dissol. oxymel. simpl. vel scyllitic ℥. 3. f. apozem. clar. & condit f. art. cap. vt ante, bis in die.

In reliquo decocto infunduntur fol. sen mund. ℥. 3. agar. troch. ʒ. 10. & addita sacchari quantitate sufficienti fiat syr. perfect. coct. cuius ℥. 2. ß. cum decoct. passu glycyr. & anisi dissolutæ in hebdomade sumantur. Quæ si parum mouerint, iteratæ eiusdem syru. dosi addetur aliquid electar. diacarth. confectionis hamech, aut diaphœnici. Vel in dosi conuenientis decocti, quale est apozema 5 superioris, infunde foliculor. sennæ mundator. ʒ. 2. agar troch. ℈. 4. cinnam. ℈. 2. In expressione dissol. syr. de lupol. & cathol. ana ℥. ß. f. potio. Et quoniam purgationes hic sæpe ac sæpe repetuntur, & verõdum est, ne natura vni aut alteri assuescat remedio, sequens instituui poterit pil. massa.

℞. massæ

℞. massæ interioris pil. sine quibus pil. de fumo terræ ana ʒ 1. ß rhei elect. ℈. 4. aloes hepat agar. recens troch an. ʒ 1. sal. gemm. zinziberis. cinnam. an. ℈. 1. cum syr de cich. simp fingatur massa. Postea duplici aluta contegatur: reponatur in pyxide terrea. Sumat mensibus singulis circa plenilunium, maxime tempore humido & pluuio, pilulas 5. pro ʒ cum vino albo emollitas, mane hora quat. & si possit, illis superdormiat.

Topica erunt fomēta, linimēta, emplastra.

℞. flor. chamæm. melil. summit. aueth. prasl. scolopend. absinth. parietar. hyssop. thym. bismal. totius violatiæ, mercurialis, fumar. an. M. 1. semin. lini, fœnugr. alth. ana ʒ. 1. f decoct in aqua & vino albo pro fotu lienis cum spongia vel filtrobis in die longe a cibo.

Deinde linamentum sit huiusmodi.

℞ olei cappar. ʒ. 2. gummi ammoniac. in aceto scyllitico dissoluti ʒ. ß. massæ odoratæ ʒ 3. cum modica cera f. litus pro liene mane & vesperi.

Honorato Castellano Regio Medico, quē mira ac pene in mirabili dexteritate Medicinam factitantem nobis inuiderunt fata, & morte præmatura sustulerunt, familiaris erat litus ex struthiocameli adipe, quo nullum efficacius remedium expertum se mihi de liene conquerenti amice dixit.

Si inueterarit affectus, atq; incœperit scirrhus, quod ex renitentia partis, duritie, pedū inflatione, & aliis eius generis signis dignosces, huic tempestiue occurrendum, metu cachexiæ, hydropis, scirrhi. Itaque incidentia magis, tenuantia, emollientia atque discutientia particularia aptari debent.

℞ radic cucumer. agrest. alth. & lilior. ana ʒ. 1. corti. rad. cappar. & tamariſ. ana ʒ. ſſ. mal. biſm. rut. ſcolop. ceth. abſinth. ana M. 1. ſem. fœnic. lini & fœnugr. ana ʒ. ſſ. flor. chamęmel. & geniſt. ana P. ſſ. f. decoct. in vino albo & aqua cum aceto pro fotu lienis cum ſpong.

Poſt fotum hoc cataplaſma imponetur.

℞ far ſem. lini & fœnugræci ana ʒ. 1. ſatin. lupinor ʒ. ſſ. puluer. radic. ireos & tamariſ. ana ʒ. 2. adip. vitulini, & axung. cunicul ana ʒ. 1. olei cappar. q. ſ. cum magmate ſuperioris decocti f. cataplaſma.

Quibus cataplaſma diſplicebit, imperabitur linimentum ex mucag. ſem. fœnug. in aq ſcolop. extr. olei capp. & liliac. an. ʒ. 1. ammoniac. in aceto forti & aqu. vitæ diſſoluti ʒ. ß. puluer. radic bryon. & ireos ana ℈. 2. cum pauc cera. Vel emplaſtr. aut ceratum ex eiuſdem ammoniaci emolliti in vino albo ʒ. ſſ. ſtyrac. cal. ʒ. 2. puluer. rad. ireos Flor. cyper. & ariſtoloch. rotund. ana ʒ. ß. axung. anſer. & ol. amygdal. dulc. quantitate ſuffic. compingetur: & ſuper alutam in formam linguæ bubulæ extendetur. Sed & quoniam huius viſceris robur ſemper conſeruandum, talis concinnabitur opiata.

℞. conſeru. roſ. ʒ. 2. conſer. anth. capill. ven. & bugloſſ. an. ʒ. 1 electarii lætificant. Gal. confectionis alker. aromat. roſ. ana ℈. 2. Mithridatii veteris ℈. 4. cum ſyrupo de ſcolopendria, f. opiata, de qua capiat magnitudinem fabæ hora ſomni, & in exitu lecti.

His ita adminiſtratis ſi perſeueret affe-

ctus,

ctus, crebri iniicientur clysteres, maxime si interna parte lien magis intumeat. Fortioribus quoque purgationibus id vi ceris lacessemus, quod (ait Gal. lib. 13. Method.) hac duntaxat via lienis superflua vacuétur. Quod controuersia non caret. Nam & annotauit Hollerius ex Hippocrate lib de intern. affect. secundo iudicio lienem per vrinas expurgari: & scripsit Gal. cap. 2. libr. 2. de arte cur. ad Glauc. lienem cum renibus per vrinarios meatus vacuari. Noui ego religiosum virum, quo cum quotidie familiariter versor, cuiter, aut quater in anno, maxime vere & Autumno ineuntibus, intumescit lien, ac dum prominulus tumor instat, dolore hypochondrii infestatur, subliuidus toto fit corpore, sensimque deterius habet. Sed tandem nigricantibus vrinis atramento simillimis, erumpentibus per 5. aut 7. dies, pristinam resumit incolumitatem, tumore & grauitate hypochondrii vanescentibus. Iam a 12. aut 15. annis repetito istiusmodi per interualla vrinarum profluuio detinetur, cum ante turgidas, sed minus apertas habuisset hæmorrhoidas. Sed hæc parerga.

De Colico [a] dolore. CAP. 41.

HVius multiplex causa est. Ac primum de [b] *phlegmatico dicendum. Itaque colligitur pituita crassa & frigida atque aliquando vitrea, otio,*

[a] Qui ab intestino colo nomen habet estque dolorum omnium sæuissimus. Cuius doloris multiplex causa est, materia crassa & lenta, flatus, humorum acrimonia, & inflammatio.

[b] Qui a pituita vitrea intestino affixa ortum ducit.

intemperante [a] *vita, obstructis viis,* [b] *per quas bilis in intestinum defluit. Hinc dolor excitatur* [c] *quasi infixi pali, certoque loco insistit, sed vt plurimum ad inguen sinistrum, & vtrumque renem, sursumque aliquando reuoluitur, & locum mutat, vt sunt fluxus coli intestini, quod relicto intestino recto in sinistrum inguen diuertit. Ad sinistrum renem ascendit, vbi angustius est. Quæ angustiæ efficiunt aliquando, vt hac parte dolor* [d] *colicus grauis intendatur. Hinc ad splenem & ventriculum iam laxius extenditur subitque hepar, hæretque aliquando cysti fellis. Postremo in dextrum ilium descendit: vbi desinit in cæcum, quod ad renem dextrum positum est. Dolor hic fixus, vt in angustiis, quæ ad sinistrum renem sunt, nephriticum dolorem repræsentat, vt etiam peritos Medicos faliat. Sed in nephritide vrinæ* [e] *tenues, albæ, postea etiam cum aspero atque sabuloso sedimento. Dolor ad coxas* [f] *extenditur. Fomentis & cataplasmatis mitigatur: inde laxatis viis non commutat locum; aut si commutat, perinæum, & viæ vreterum affliguntur. In colico hoc dolore vrinæ tinctæ & ignitæ, quæque biliosum falso repræsentant. Impostura fit, quia bilis, quæ ad intestinum defluebat, interceptis viis ad renes diuertit. Præclusæ viæ sunt, vt neque ructus, neque strepitus ventris exire possit. Stercora sine succo, plena flatibus, similia bubulis, quæ iniecta aquæ consistant, neque in fundum demergantur.*

a Vt largiore potu, & fructuum vsu.
b Desiderato naturali clystere, quę bilis est, quo pituita vacuatur
c Galenus lib. 2. & 6. de locis male affect.
d Vnde similitudine symptomatum in incerto est, vtra pars afficiatur.
e Ab obstructione.
f Obliquo enim ductu secundum ilia ad pubem fertur.

Cura.:o

Curatio.

Causa mali humor ille frigidus affixus [a] *intestino. Symptoma vero dolor, qui si urget vehementius, prius quidem* [b] *leniendus est, quam affectus consulas.*

At quæ doloris gratia imperantur, ea prodesse soient, vel quia intemperiem [c] *corrigunt, vel causam auferunt, vel leniunt atque contemperant, aut stupefaciunt.*

Narcoticorum usus in hoc genere colico doloris omnino suspectus [d] *Græcis, permissus Arabibus. Optimum genus est, quod simul & causam* [e] *tollit & dolorem attemperat. Secundum, quod solum temperat.*

Remedia vero multiplicia. [f] *Phlebotomia, purgatio, balnea, exterius & admota medicamenta, cucurbitulæ, potiones, amuleta, quæque proprietate* [h] *quadam colicos curant.*

Phlebotomia [i] *omnibus fere relicta est. Octauius approbat. Et nostra* [k] *memoria efficaci admodum remedio interim usurpatur, multo magis, si dolor grauius urit, si bene carnosum corpus est, si vires, ætas, & cætera permittūt, remissionis tempore e basilica dextra, auersionis gratia angusto fo-*

a Qui aut illic generationem habuit localem, aut aliunde affluxit, aut continenter affluit.

b Nihil enim æque facit infirmum corpus, ac dolor. Hipp. lib. 3. de fract.

c Partem, & humorem ad æqualitatem adducendo.

d Hi tamen Philonium præscribunt.

e Purgando, digerendo temperamentum partis & habitum restituendo.

f Si causæ cōiunctæ vis excitet antecedentem, si phlegmone adsit, si humores doloris vi æstu incanduerint

g Quę dolorem leniant, flatus discutiant, materiam coquant.

h Vt intestinum lupinum. i Quod nihil conferre posse videatur, neque ad affectum, neque ad symptomatis correctionem, præsertim cum materia sit vitrea pituita. k Cum doloris acerbitas causę magnitudinem superat, succeditque causa coniunctæ antecedentis perennis affluxio ex vitio aliquo.

ram: ne, & modica vacuatione, nisi febris adsit. Tum enim multo liberius, atque etiam copiosius, sanguis deplen potest.

Quod ad purgationem attinet, quia materia cõtumax est, incidentibus primum concoquentibus atque detergentibus vtendum est, tum [a] ratione vitæ, tum iis quæ clysteribus iniiciũtur, atque etiam exterius admouentur. Conueniunt ergo origanum, mentha, pulegiũ, marrubium, hyssopus, thymum, maiorana, ammi, beta, rosmarinus, enula, radix pæoniæ scordion, seseli, ruta, libisticum, anethũ, chamæmelum, asparagus, anisum, carui, & dauci semina, vinum tenue, odoriferum, Zedoaria, galanga, castoreum gallia, aromaticum rosatum, puluis ducis, mithridatium, theriaca, confectio de baccis lauri, melanthosatum. Secunda classis. Centaurea maior, vrticæ semen, asarum, betæ succus, mercurialis, sal, sulphur, ius galli antiqui, ficus siccæ, carthamus. Sed hæc classis posterior simplicium detergent magis. Iisdem quoque scopis hieram, polypodium, & serapinum commiscemus.

Olea conueniunt anethinum, rutaceum, [b] & in quibus superiora coxerint. Fortius est [c] petroleum, oleum de castoreo, euphorbio, piperibus, sæpeque gummi in oleo dissoluimus, vt galbanum, serapinum, quale hoc est.

℞ galbani ʒ. ß. dissolue in olei rutacei ʒ. 3 aut circiter. Aliquando etiam & moschum, & algaliam, & ciuetam, sed minori modo, in oleo dissoluimus. Quale hoc est.

[a] Quæ sit eruditatis expers, nimiæque humoris abundantię, quæque tenuis sit & exquisita.

[b] Oleum etiam nucum.

[c] Vulgo dicitur oleum Philosophorum.

℞ ciuetæ

℥ cineta Gr. 4 aut 6. dissolue in oleo rutaceo. Inunge. Vel fit illitus e pipere longo & vitello oui. Sunt qui addant oleum anethinum. Diuitibus moschum & algalia eodem modo dissoluantur. Eiusmodi olea vel cum a clysteribus iniiciuntur, aliquando quidem per se, aliquando cum decoctione conuenienti, ipsem ea pars, in qua b dolor est, inungitur.

a Ex decocto rerum incidentium, extenuantium, detergentiũ.

b Præsertim circum vmbilicum, & vtrumque renem.

Ceterum oportet hoc in primis animaduertere, vt & incidamus, & concoquamus citra calorem vehementem, & iis quæ minime inflant. Calidiora vero conuenient iam purgata materia, vt inde relicta intemperies corrigatur. Melicrata ex supradicta materia comparari possunt. Et hæ potiones plurimum laudantur.

℥ summitatum absinthii vulg. P. 1. sem. cumini ℥ 2 feruefiant in vino tenui odorifero, expressio bibatur. Aliud.

℥ aquarum c cordialium ℥. 2. aquæ nepetæ ℥. 1. In quibus dissolue theriacæ aut mithridatii ℈. 2. Vel,

c Vt cardui bened. morsus diaboli, scabiosæ & simil.

℥ mentha viridis M. ſ. efferuescat in vino albo tenui, aut vino mulso. Per tres dies bibitum omnino liberat. Item & marrubii decoctum. Aliud,

℥ vinimaluatici ℥. 2. calami aromatici ℥. ß. croci Gr. 4 feruent leuiter in calidis cineribus, colatura bibatur. Similiter ex galangæ & cucumi ana ℥. 1. fermentati cum vino albo tenui. Vinum absinthites ab Aetio plurimum cõmendatur, aluũ enim roborat, bilẽ repurgat, eius generationem prohibet

deterget, ventos propellit, discutit, auertit, spiritus defecat. Alii, & recte quidem, adiiciunt cũcumi momentum, vt ʒ.1. quæ feruefiat in eo vino.

Probatum quoque & istud est certissimo experimento remedium. Cortex aurengiorum in vino albo coquitur ad tertias. Vinum quotidie ieiuno bibitur. Valet & ad præcautionẽ, & ad curationem. Sumunt alii, succi herbæ veronicæ & vini albi, ana ʒ.2. potui dant, & mirifice iuuant. Item illud,

℞. succ. maioranæ ℈.4. castor. ℈. 2. cum vino Hippocratico bibantur.

Cucurbitula ampla, & cum multo igne medio a vmbilico affigi debet. Coquit enim. Sed vtilior vsus eius futurus est, si prius impleatur vino calido in quo aliquid ex supradicta materia coxerit, & ita calida affigatur. Vtile quoque fuerit alliorum succo, aut re simili inungere parte interiori.

Vbi materia iam attenuata, & ex parte cocta, partim clysteribus partim [b] catharticis subducenda est. In clysteribus ex supradicta materia [c] comparatis mellis anthosati ℥.1 olei conuenientis, vt anethini, vel rutacei ℥.3. dissolui debent. Aliquid quoque salis, vt ʒ. 2. potius quam nitrum, quod ventrem subuertit, dissoluere oportet.

Procedente etiam malo ʒ.2.3. aut 4. pul. hieræ picræ, aut ℥.1. vel ʒ.6 hieræ, diaphœnici quoque ℥. ß. aut tantundem terebinthinæ adiici potest. Veteres clysteres imperabant crassiore substantia, ex solo interim oleo, modumque faciebant ad heminas duas, id est, ad duas libras, aut nostro more ad

c Ad restituendum intestini habitum & dolorem leniendum. Sed tamen cucurbitula non nisi cæteris administratis adhibenda.

b Sed multo magis clysteribus.

c Vt. ℞. oleor. rutæ. nucum, anethi, vini maluatici an. quarta. 1. confectionis de baccis lauri ℥. ß. hieræ picræ tantundem, fiat clyster.

quartar. a

quartaria sex. Purgatio per os leuis esse debet, quales sunt hæ pilulæ frequentatæ.

℞. *hieræ picræ* ʒ. ß. *cum vino albo tenui formentur tres pilulæ cooperta* [a] *folijs auri. Paulo fortiores si tantum addas rhabarbari, oportetque a lenioribus ad fortiores progredi.*

Terebinthina quoque plurimum laudatur. Datur ab ℥ß. *ad* ʒ. 1. *inuoluta nebulis, vt fiant, quod aiunt morselli.*

Nonnunquam terebinthinæ [b] *dimidium* ʒ. *hieræ, aut rhabarbari incorporatur, vt sint terebinthinæ* ʒ. 2. *vel* ʒ.

Fortioribus purgationibus vtendum non est, nisi vbi contumacius malum est. Tumque vti licebit ʒ. 1. *pulueris hieræ diacolo. coacta in pilulas. Aliquando etiam adiici possunt diagrydii Gr.* ʒ. *plus minusve.*

Laudantur purgationes, quæ præterquam quod purgant, etiam dolorem stupefaciunt. Quibus vtendum erit nimium sæuiente malo, quales sunt

℞ *pul. hieræ picræ* ℈. 4. *opii, crociani Gr.* 1 *vel* 2. *pro viribus ægri. Cogantur pilulæ cum vino. Similiter supradictis catharticis* ℈. 1. *philonii commiscebis.*

Post purgationes clysteribus, fomentis, balneis vtendum est, iisque maxime, quæ dolorem leniant, qualia sunt chamæmelum, melilotum, anethum, althæa, semen lini, fænugræci.

Tuncque vtendum erit amuletis, quæ a tota substantia conueniunt. Intestinum lupi siccatū, tri-

[a] Vel sine auro, cum puluere glycyrrhizæ. Aurum enim ventriculo negotium facessit.

[b] Vt ℞. terebinth. ℥ß. hieræ picræ ℈. 2. Misce, & fiat bolus cum nebulis exhibendus.

Ex Galeno lib. 10. Simplic.

tum datum ʒ 1. pondere aut ℈. 4. cum vino albo tenui, in quo chamæmeli flos, vel anethi efferbuerit. Vtuntur varie pelle lupi. Alii cubilium stragulas contra hoc malum inde comparant. Alii cingulum gestant, aut partem pellis ventri admouent. Nonnulli stercus lupinum album tritum ex vino albo tenui propinant. Meliora putant, si ossa in stercore inuenta, una conterantur. Idem stercus nucula includunt perforata, suspendunt e collo, vt ad ventrē perueniat. Atque in id vtūtur ligula e corio cerui no, aut filo lanæ ouille, quæ a lupo interfecta sit, vel vt alii volunt, quæ a lupo euaserit.

Laudant & anguillæ sanguinem. Alaudæ genus cristatum (quod Galerita dicitur) vstum aut elixum cum iure galli. Stercus gallinæ, quæ exercetur & nutritur sicciore pabulo ex oxycrato. In capite limacum, qui colore sunt cineritio, pellucidus lapis inuenitur, qui tritus, & ex vino, vel aquis conuenientibus propinatus, mirabile cōtra colicum dolorem remedium præstat. Tunicæ interiores ventriculi erinacei, masculi quidem in viris, fœminæ, in mulieribus, adiecta tertia parte eorum, quæ incidunt, detergent, & alioqui colicæ conueniunt. Hæc probantur Græcis & Arabibus. Placandis doloribus internis, post omnia tentata remedia, vtimur decocto chamæmeli, aut aqua destillationis eius arte chymica facta, & in potu data. Acerbius vero vexante malo, neque cedente aliis remediis, narcotica permittunt Arabes mixta pharmacis, vt prius, vel aliter. Ac primum quidem in clysteribus ex le-

niente materia capita papaueris cōcoquemus, quibus si nihil efficitur, vtemur flocculis qualis hic est.

℞ olei anethini ℥.2. castorei ʒ. ß. opii [a] ℈.1. misce, & in eo madefac flocculum lanæ, quem e filo suspendes, suspensum impelles in sedem, ac simul atque acquieuerit dolor, [b] retrahes, vel clystere vteris, cuiusmodi est veterum.

℞. ol. rutacei ℔ 1 opii, castorei an. ℈ 1. Sed posteritas Medicorum oleo admiscet castorei ʒ. ß. opii. Gr. 5. Per os vero conuenit philonium Rhazæ, cuius hæc descriptio.

℞. piperis, ameos, foliorum rutæ siccorum, menthastri, castorei, baccarum lauri, cumini ana ʒ. 1. opii, mandragoræ seminis albi, hyoscyami ana ʒ. ß. mellis ℥. 1. in quo cætera incorporentur, datur ʒ. 1. Quod si catharticum voles efficere, adiicies diacrydii ℈. 1. Secretum Albucasis ex aliis distillatis cum opio. κατὰ τόπους.

℞. capita alliorum n. 6. opii ℥. 3. fiat distillatio in alembico, detur modicum eius aquæ.

Aliud Andromachi admirabile, lib. 9. de comp. med.

℞. piperis albi ʒ. 1. opii ʒ. ß. croci Gr. 18 seminis hyoscyami albi Gr 15 spicæ nardi, pyrethri, castorei, euphorbii ana ℈. 1. vel ʒ. ß. excipe melle cocto. Dosis est ℈. 1. aut dimidiū ℈. cum aqua frigida. Ad eundem scopum facit maxime Cassii medicamen. Celso c. 14. lib. 4. κωλικὸν dictum, quod & potui datū prodest, & impositū quoq; extrinsecus, digerendo spiritum, dolorem leuat. ℞. costi. anis.

a Vel potius ℈. ß. vel gran. 5.

b Ne longa mora intestinum labefactet opium, atque adeo stuporis loco νέκρωσιν inducat. Philonii descriptio alia est in cap. de sputo sanguinis.

castorei an. ʒ.1 petros. ʒ.1 piper longi rotundi, myrrhæ, nardiana ℈.1. excipiantur melle.

Curatio colicæ flatuosæ.

Eadem fere curatio doloris colici nati e flatibus. Nam non alia re differt, quam quod in primo genere, plus est materiæ, ventorum minus. Hic vero intestina plurimus flatibus conturbantur, & vel [a] *nulla, vel exigua materia est.*

Propterea minor grauitas, distentio maior, vt aliquando parte aliqua venter in gibbum extuberet. Singulare remedium hic est. Cucurbitula ampla imbuta, vt prius dictum est, [b] *medicamentis, quæ flatus discutiãt, cũ multa flãma medio vmbilico affixa. Clysteribus primum vtendum est* [c] *qui stercus emolliant. Qualis ex hydrelæo, melle & sale modico. Sed melius fuerit in ea aqua vnde hydrelæum paratur, prius fuisse incocta quæ flatus discutiunt. Sunt autem cuminum, ammi, amomum, seseli, daucus, anisum, fœniculus, petroselinum, caruum, nigella, bacca iuniperi, lauri, vrticæ semen, ruta, calamenthum, pulegium, zinziber, caryophylla, calamus aromaticus, cinnamomum, piper, galanga. Hæc aromata vino tenui incocta, vel cum vino percolata plurimum conueniunt. His autem colicis vina optima quæque tenui sunt substantia & odorifera, non solum ægris sed sanis etiam conueniunt.*

Abstineant aqua, diluto vino [d] *fructibus humidis, & olerib. quæ ratio vitæ imperatur & viris & mulieribus frigidioribus, quibus plurimi flatus to-*

[a] Nulla non potest esse colici doloris materia, quãdoquidẽ flatus suas in humoribus basis habeãt constituras.

[b] Vt generoso vino, maluatico & decocto foliorũ & baccarum lauri. Vel allio poterit illini.

[c] Vt ℥. aquæ decoctionis summitatum anethi quartar. ʒ olei cõmunis vel violati quartar. ß. ex hydrelæo fi. clyster.

[d] Tum enim vitanda nimia humoris abundantia, & calor nativus excitãdus, qui effœtus languet.

to ventre colligi solent. Hic etiam aristolochia, castoreo, euphorbio, quæ fortiora sunt, vti licet. Ex his omnibus & melicrata componi possunt, vina quoq; reddi efficaciora, condiuntur cibi. Olea vngendo sunt, sacculi & fomenta. Probatissimũ mihi est istud linimentum. ℞. olei rutacei & nardini an. ʒ.6. galbani cũ aqua vitæ dissolut. ʒ.3. Liquefiant simul. Deinde cum ciuetæ gra. 4. croc gr. 6. f. litus. Vel oleum anethinum cum vitello oui subigatur, piper tritum addatur & vmbilico adhibeatur. Sed hic, vt & in reliquis generibus colici doloris, ratio habenda est mulierum grauidarum, ne quid iniciamus, aut etiam applicemus, vel aliter imperemus, quod abortum faciat. Quale est castoreum, euphorbium, amara omnia.

Videndum rursus ne nimium aperientibus vtamur. Sic enim fit, vt apertis orificiis vteris sanguis effluat, & sequatur abortus.

Præterea neque remolliendum, neque relaxandum nimis. Hinc enim dissolutis vteri vinculis abortio fit.

Curatio colicæ biliosæ.

Inedia [a] *colicos iuuat a frigida, ledit* [b] *vero a calida. A materia acri vehementissime cruciantur, vomitus biliosi, æruginosi, motus* [c] *conuulsionis, & animi* [d] *deliquia, sudores* [e] *interim frigidi, et febris, quibus phlebotomia exiguo* [f] *detracto sanguine conuenire potest. Multo magis, si febris adest aut inflammatio orta in intestino. Sed aliquando*

a Quod inedia cruditas tollatur, cuius dolor colicus soboles existit.

b Quoniam acrior fit bilis quæ procreata est. Vnde symptomatis augentur ægri, tum vero inedia perennem affert generationem in biliosis naturis.

c Vi doloris expunctis membranis.

d Syncopę stomachicæ per cardiogmũ

e Rapto seroso humore in venas.

f Ad prohibẽdam bilis generationem, & extinguendam inediam...

hic & in aliis generibus vrina ita supprimitur, vt inde [a] periculum immineat. Qua in re malleolo vena [b] secanda est. Laduntur hi omnibus acribus & calidis, egentq; temperatis, deinde etiã frigidis.

Purgatio [c] conuenit non molesta, nec acernatim facta, sed interuallis ex ʒ. ß. pul. hierae picrae, ʒ. 2. ad summum, ʒ. 1. rhabarbari.

Cassia, catholicon ad ʒ. 10. exhibentur, [d] manna ad ʒ. 2. eaque dissoluere oportet in aqua hordei, ptisana vulgari, sero lact. decocto passularum, prunorum, scbesten, violarum.

Clysteres [e] ex radice & foliis althaeae, malua, violariae, muccagine, seminis lini, althaeae, psyllii, cydoniorum, adiecto interim capite papaueris cum vitello oui, oleo violato, butyro recenti, adipe anseris, gallinae, anatis, saccharo violato, aut melle violato.

Vrgente interim dolore, vtile erit hoc cataplasma admouere. ℞. farinae lini & hord. ana M. 2. coquantur in oleo chamaemel. fi. cataplasm. calidum apponatur. Vel, ceratum sequens. ℞ ceraẽ ʒ. 5. vitel. ouor. 2. farinae fabar. ʒ. ß. olei chamaem. & ros. ana ʒ. 1. Vitellos ouorum cum muccagine seminis lini coniunge, & cerato misce.

[a] A suppressione vrinae, & eius ad nobiles partes paryndrome.

[b] Ad amotionem causae cõiunctae, & materiae, quae in vitio est, & vacuationem, cum vero id vrinae κατ' ἀῤῥοπήν.

[c] Ad collectionem bilioſi humoris, quã coli intestini distentio sequitur, distentionẽ dolor. Vt ℞. tamarind. ping. passul. mund. ana ʒ. 1. prun. damasc. num. 12. fol. end. scariol. borrag. flor. viol. recent. summit. lupuli ana p. 1. seminum end. melon. anisi, fœnic. glycyrrh. ras ana ʒ. 1 ß. fi. decoct. in qua dissolue syrup. violac. multarum expressionum ʒ. 1. f. potio. [d] Manna tuto exhiberi nequit, quod huiusmodi colici fere sint πικρόχολοι καὶ μεγαλόσπλαγχνοι. [e] Vt ℞. radic. althaeae ʒ. 1. fol. viol. mal. alth. pariet lactuc. ana M. ß. seminis psyllii, cydon. althaeae an. ʒ. 2. furfur. macr. hord. integr. an. p. 1. prun. 10. f. decoct. In colat. ad ℔. 1. dissolue cathol. ʒ. 1. vel ʒ. 6. mell. violat sacchar. rub. an. ʒ. 1. ß. olei viol. ʒ. 3. vel olei viol. & enupharini ana ʒ. 1. ß. fiat clyster.

Pleroſque curaui lenticula, (vaſis genere lentis figuram referente) decocto conuenienti plena, & plantis pedum admota, prouocato inde ſudore. Admouetur quoque conuexa parte caua, e ferro albo, vel ſtanno.

Atq; interim ſi ſuſpicio eſt exulcerationis, tum plantago, roſæ, ſumach, & ſimilia decocto clyſterum miſcenda ſunt.

Plurimum laudantur clyſteres ex liquidiore hordeato, aut lacte amygdalarum dulcium ad quartaria quinque, in quibus diſſolue butyri recentis vncias tres, ſacchari violati ℥. 1. Qui clyſteres, quia leues ſunt, ſi diutius retinentur, mel violatum loco ſacchari, aut etiam commune miſcendum erit.

Eadem [a] quoque alimenta ſint. Panis ex [b] auſtero vino aquæ frigidæ potus, munctio ex oleo violato, butyro recenti, oleo chamæmelino atque etiam anethino. Sacculi & fomenta ex proxime dicta materia, chamæmelo, anetho, &c.

Balnea [c] aquæ dulcis. Narcotica in hoc genere fere neceſſaria. Verũ Arabes corrigunt non caſtoreo, pipere & ſimilibus, ſed croco & [d] ſtercore lupi Quæ ſi medicamentis miſcenda ſunt, miſcebuntur, vt prius, hieræ, rhabarbaro, catholico, cætera quoque & eadem ratione.

Sunt & alia genera colici doloris, vt ab apoſtemate, vermibus inteſtini deſcenſu, indurata fece, de quibus alio loco.

a Primum téperamento frigida, vt iuſcula ex decocto pullorum cum lactuca, portu. oxalide, ptiſana ſeu hordeatum, prunorũ damaſcenorũ vſus vini abſtinentia ſyr. violaceus. Ter die comedat. Nam inedia talibus inimica.

b Vt ventriculus confirmetur.

c Ex decocto viol. agrimon. parieta. fol. vitis.

d Vel condito borrag. citrin. myrobalani.

Digitized by Google

Eivsdem Hollerii Scholia.

Colici doloris sublimis, aut inferioris nota.

Primum cum de dolore ventris æger conqueritur, an sit sublimis, nec ne, considerato. Galenus Aphorif. 7. lib. 6. sublimem & non sublimem distinguit peritonæo, ita vt sublimis sit in membrana, & musculis abdominis. Hic dolores leuiores sunt, & minus periculosi, facileque ex proprietate doloris, & differentiis causa discernitur, addito partium consensu. Quare cum membrana & musculi viliores sint partes, & facilius remediorum vim sentiant, de salute & remediorum inuentione minus dubitandum. Sin intra peritonæum, maius periculum. Primoque num ab vtero, an renibus, distinguit. Solent enim mulieres a partu, aut quo tempore fluxuri sunt menses, dolore colico simili torqueri Sed vtero affecto, dolor magis est in ligamentis, ad inguina descendit, coxendicus videtur. Quibus adde partum antecedentem. Si ob difficultatem mensium fluentium, dolor magis circum renes, quam in penitioribus partibus, qua parte venæ & vasa spermatica ad vterum tendunt. in his enim distentio est ob plenitudinem, vnde dolor, qui magis torquet, cum menstruum tempus appetit. Si a renibus, ibi dolor incipit, fixus est, diuturnus, in vesicam porrigitur, vrina aquosa, tenuis in principio, vel turbida, aut suppressa, & similia. Sic de calculo aut pituita in renibus suspitio est, de inflammatione vero, si febris iuncta, & magna renum caliditas sentitur. Alioqui in intestinis affectio est. Mordentur, distenduntur flatu, abscessum patiuntur, supra vmbilicum periculosius, iusta minus. Morsus ab intemperie, inflammatione, pituita vitrea, materia calida. In inflammatione febris & calor. In intemperie cum pituita vitrea, do-

Colicus dolor ab vtero, ab eo, qui est a renibus distinctus.

Colic. dolor a calida causa.

lor fixus in vna parte, intestinum perforare videtur. A materia calida, dolor acris mordicans, post morbum biliosum, retentam bilem, vt in ictero, calidis irritatur, signa bilis adsunt. A flatu, aut alterius pituitæ multitudine, dolor non ita fixus in vna parte Iliacus magis fixus, magisque in circuitu vmbilici Colicus in lateribus potius iuxta fundum ventriculi, siue crassus aut viscosus humor sit, siue flatuosus Spiritus intercluſus, nec habens exitum. Symptomata sunt, nausea, vomitus pituitosi atque corrupti humoris, multo grauiores, quam per nephriticos affectus, ob recursum flatuum & materiæ sursum ab intestinis, qui aliquando biliosi sunt, tametsi materia pituitosa, excrementorum retentio, vt ne flatus quidem aut ructus exaet. Sæpe vagus est dolor, modoque hanc, modo illam partem grauius torquet. Circa vmbilicum aliquando fiunt grauissima tormina propter anfractus tenuis intestini sensus vegetioris, in quibus intercluſus spiritus dolores facit circa lumbos propter cæcum & colum, quod illic sæpe angustius. Deinde quia illinc vincula neruacea sunt, quibus colum & renes inter se alligantur, & renes lumbis. Hoc malum si diuturnum sit, & perseueret, nec remediis cedat, vt fomentes, clysteribus, sacculis vnguentis & similibus, confirmata est intemperies, & veluti hectica, quæ difficillime remoueri potest: vnde imminet periculum hydropis sicci. Si a vacuatione critica, aut sola refrigeratione nondum confirmata, adhibitis remediis facile sedatur. Si hæc non adsunt, non flatus, sed cancer aut abscessus aliquis dolorificus, metuendus, periculumque imminet, ne marcor hominem e medio tollat. Quod obseruatum est a nobis in D. Zolin Medico, & Aduocato Gilot, cui

Colicus a flatu.

Colica symptomata.

D. Zolin Medicus colico peremptus.

collecta in colo cartilagine dura.

Aduocatus Gilot colico morbo sublatus.

Hieronymus Germanus morbo prehensus colico simili occumbit.

Sacerdos ex assiduo colico dolore in paralysin incidit.

colum, qua parte vicinum est reni sinistro, collecta veluti cartilagine dura in scirrhum obduruerat, interiore cauitate eo tumore intercepta, vt nihil transcurreret. Itaque neque clysteribus, neque medicamentis iuuabatur, etiam fortibus. Parte dextra colum ad instar magnæ vesicæ dilatatum & extensum, medicamentis datis & potionibus plenum. Superiecti, vicinique musculi abdominis, & peritonæum, sanioſa. Post longa & multorum annorum tormina, e quibus tamen non decumbebat, sexto, a quo decubuit, die mortuus est sine febre, nisi quo die obiit, nimirum 5. Martii, 1555. Magister Hieronymus Germanus interna inflammatione, & putrilagine, colico morbum similem passus est, quarto die obiit, extremis ante frigescentibus, languescente pulsu, & sanguineis spectris ob oculos obuersantibus. Quod autem a veteribus scriptum est, colicum dolorem transire in Paralysim, id rarum apud nos, familiare quibusdam populis, vt Britonibus. Sacerdoti cuidam annorum quadraginta, ex assiduo prope dolore colico Paralysis nata, dolorem soluit, sed mansit Paralysis annis aliquot. Vires expulsu non colligendæ, quia in dolore graui pulsus fere paucus.

In vitrea pituita, vomitus, clysmata, initio fortiora, pilulæ, vnguenta, syrupi. A viscido humore, & flatu eadem remedia conueniunt, sed imbecilliora, clyster emolliens, discutiens, relaxans. A bile aut influxu acris humoris, purgatio ex hiera, clysteres detergentes, fotus aliquando balneum, pulueres a pastu. In phlegmone metuenda cathartica, quæ humores trahunt ad partem affectam. In flatu cucurbitula repente dolorem aliquando tollit. Rhabar. myrob. ob adstrictionem, senna, cassia, pruna, man-

na, dulcia, ob flatus minus conueniunt, balneum quoque, quibus ad conuulsionem, paralysim, arthritidem, natura propensior. A nimium violentis inflammationis periculum immunet. Senibus, pueris, mulieribus grauidis, imbecillo calore & viribus, narcotica non exhibenda. In crassis & viscidis humoribus, inimicissima, in acribus & calidis, apta, in crassis spiritibus conceduntur. Phlebotomia si febris, & sine hac, vbi acutissimus dolor, & omnia consentiunt. sed angusto foramine, pauca vacuatione. Veronica trita e vino albo & bibita, alauda cristata in cinerem redacta. & esa, cortex mali granati, capita veruecis, sursures frixi, cingula e corio lupi, alia distillata tunica interior ventriculi ernacei, anguillæ, sanguis, ossa & stercus lupi cum aqua tepida apor, castoreum, auicula (vulgo Mesange) coralli incisi, triti, & ieiuno dati ad cochlearia 2. per triduum. cornu cerui vsti, vmbilicus incisus recens nati infantis, vt si modicum de eo aurea, vel argentea armilla includatur, & circumferatur, cortex mali aurei. Sunt qui membranam inuolutam capiti pueri recens nati maximam vim habere contra colicum dolorem affirment. Propterea si quando id accidat (nam non omnibus accidit) obstetrices seruant & experimento constare asseuerant. Vnde dicuntur (*naũ coëffez*) quod felicitatis præsagium dicunt. Natus est mihi filius Iacobus cum ea membrana, quare, quia insignis erat, statim subtraxit, subduxitque anus obstetrix.

Quæ a proprietate colicus medentur.

Physica quædam ratione mirum in modum prosunt, si modo & tempore præparentur.

ANTON. VALETII EXERCIT. XLI.

Doloris colici causa ex ca. 7. lib. 12. Meth.

FActa per distentionem in colo intestino continui solutione dolor prehendit ingens, qui ab affecta sede colicus nuncupatur. Huius causæ sunt, crassus & pituitosus humor intra coli membranas collectus, qui ventrem excruciat, & tormina facit vnde aluus suppressa est, & nausea ac vomitus molestant flatuosos spiritus, a quo tensio atque rugitus inflammatio, cum qua febris adest, dolor in ventre pulsans, vrinæ retentio, bilis vomitiones, quæ alicqui nihil leuant, atque internus feruor, mordacium humorum collectio, a qua similia propemodum, sed paulo initiora quam in phlegmone, symptomata sequuntur. Fit interdum a fæcibus induratis, nonnunquam a lumbricis. Nephriticum dolorem colicus sæpe ementitur, quia colon renibus incumbit. Sed vtriusque distinctio ex peculiaribus signis petenda habetur apud Galenum cap. 2. libri 6. de locis mal affect.

Colici doloris curatio.

Vocatus ad ægrum Medicus hoc vnum in primis studeat, antequam ad affectus causam tollendam aggrediatur, vt doloris vehementiam, quæ sæpius syncopem calamitosam inducit, summoueat. Sedatur dolor anodynis, clysteribus, potionib. frictionibus ab-

lominis, fomentis, litubus, cataplasmatis inclessibus, affixis dolenti loco cucurbitulis. Primorum clysterum quantitas minor esse debet, vt diutius retineantur. Maior enim grauando vim irritaret expultricem. Sed & in dolore mitiore licebit eadem opera causam ipsam demoliri. Vt si crassus ac frigidus humor intestinum afficiat, hic imperatur clyster.

℞. mal bisin. violar. pariet. ana M 1. chamæm. summitat. aneth. origan. calamenth. abrot. ana M. ß. semin. anis. caru cumin. ameos, setel. ana ʒ. ß. baccar. laur. sem. rut. ana ʒ. 3. f. decoct. ad ℔. 1. In colatura dissol. cathol. & diaphœn. ana ʒ. ß. sacchar. rubr mell. anthos. ana ʒ 1. ß. olei anethi & chamæm. ana ʒ. 1 ß. f. clyster.

Ast vbi flatus præualebunt, ita præscribetur.

℞. decoct remollientis & carminatiuæ ℔. 1 in qua dissol. cath. ʒ. 1 confect. de baccis lauri ʒ. 3. mel. anthos. sacchar. rub. ana ʒ. 1. olei aneth. ʒ. 3. f. clyster.

Item si perseueret dolor, denuo clyst. alter iniiciatur.

℞. olei lini, ol. nuc. ana ʒ. 3. olei aneth. ʒ. 4. terebinth. ʒ. 1. f clyster.

Terebinthina tum maxime adiicitur atq; etiam oleum de scorpionibus, cum renum male affect. suspitio incidit. Quod si biliosa sit causa, comparabuntur clysteres non e solis calfacientibus, sed mistis refrigerantibus, vt si cum remollitiuis vulgo dictis cichor. endiu. violaria, semin. frigida decoquan-

tur, cassia cum diaphœnic. sacchar. mel. viol. oleum viol. & aneth. dissoluantur. Neque vero omittendur potiones ex phlegmagogis, aut cholagogis, vt erit materia, instituendæ, nec quæ assumpta aut admota prosunt, qualia ab Hollerio describuntur multa. Colicum dolorem quam citissime sedare, quæ ad amplissimum Ducem Aumallium misit. Comes Ruperfortius remedia, communi notum est experientia. Ea quamuis vulgaria, non grauabor subiicere. ℞. mal. bismal. mercurial. ana M. 1. parietar. M. 1. ß. sem. rut. ʒ. 1. Bulliant in æquis vini & aquæ partibus, parca tamen quantitate adhibitis, vt liquoris plurimum per seraceum traiiciendi supersit. Herbis & seminibus coctis adde butyr. recent. & olei chamæm. quantum satis sit ad cataplasma. Excipiatur stupis, dolenti parti applicandum.

Sed antequam cataplasma adhibeatur, spongia decocto imbuta superiori cui tantillum aceti, aut vini albi immistum sit; fouetur locus Perseuerante dolore, panis recens cocti in clibano, & adhuc calentis mica imbuitur ol. scorpion. ʒ 1. ß. ol. aneth. & rutæ ana ʒ. 2. quæ puluere tenuissimo e seminibus cumini, anis. & fœniculi parato sinapi sata, vt loquuntur, calide affectæ sedi apponitur. Cæterum si dolor sit a phlegmone, longe operosior ineunda curatio, metu ilei,

in quem facile degenerat. Valentibus ægri viribus mittitur sanguis. Mollientibus clysteribus sæpe sollicitatur aluus. Admouentur initio repellentia deinde, vt in reliquis inflammationibus, sensim ad resoluentia venitur.

De alui fluxionibus. CAP. 42.

FLuxiones alui partim vitio [a] *ventriculi & intestinorum, partim vitio materiæ excitari solent. Ea vero materia vel in ventre est concepta, vel aliunde* [b] *translata, vt a cerebro, in fluxu* [c] *cerebrali. Eiusmodi fluxus solet euenire otiosis, intemperatis, iis qui somno nimium indulgent, quique* [d] *humidiore sunt cerebro, modo iuncta frigiditate, aliquando etiam caliditate. Humida aeris constitutione, Australina, & maxime cum sequuntur Aquilones, qui per Austros & cælum pluuium collectam materiam exprimunt in ventrem. Commouetur fluxio expergefactis, & periodica est. Ex ratione materiæ curatio instituenda est. Nam aliquando pituita dulcis est, aut expers qualitatis, aliquando salsa, acris & mordax, quæ distinguenda sunt & curanda, exijs, quæ cap. de catarrho descripta sunt. Nam sistendus est catarrhus, roborandum caput & ventriculus. Roborabitur ventriculus ea ratione, quæ præscripta est cap. de debilitate stomachi. Influit aliquando ab hepate, liene, atque etiam vniuerso corpore, de quibus postea.*

Quæ vero lienteria appellatur, multas causas

a Intemperie vitiata conformatione, solutione continui.

b Critice, vel symptomatice.

c Per Aphor. 30. lib. 7.

d Suppressa quoque cerebri vacuatione solita per nares.

habet, infirmitatem contentricis non solum ventriculi, sed etiam primorum intestinorum, e quibus fit alimenti distributio. Infirmitas ex intemperie nascitur, intemperies alia simplex & sine materia, aliquando vero cum materia. Quæ, vt plurimum accidit, salsa a pituita est.

Fit lienteria & ab acri b humore, aut re alia eiusmodi vim expultricem irritante, vt abiiciat cibum, priusquam confectus sit.

Res autem eiusmodi vlcera sunt sanioſa, quæ ab alimento vellicantur, quibus aliquando occasio est pharmaci portiunculæ retenta in rugis et asperitatibus ventriculi. Quod abungarico, colocynthide, metallicis, & rebus quibusdam venenatis, vel non satis comminutis, vel maligna qualitate inferri solet. Duo hæc genera causarum Gal annotauit 12. Aph. lib 4. 23. lib. 3 & alijs quoque locis. Magna pars Græcorum, quicq. Arabes sequuntur, ventriculum putant viscida interim pituita illini, atque ita lubricari, vt inde districta asperitate & rugis ventriculi lævor quidam sit & via lubrica vnde celeriter cibus defluat, nec possit contineri. ex qua ratione lienteriæ nomen factum est. quod non ita approbat Galenus com in Aphor. 1 lib. 6.

Est & alia lienteriæ causa. Post dysenteriam & vlcera intestinorum, cicatrices fiunt. quæ si obducantur osculis vasorum, per quæ a tenui intestino ad portas hepatis inuehitur chylus, defluit alimentum aliqua quidem ex parte, sed non omnino confectum.

a Vel etiam acida, eaque lienteria comitem habet oxyregmiam. b Facit acrior ille humor: quasdam veluti aphthas, vnde expultrix facultas irritatur. Quo modo in vesica stranguriæ, in ano tenesmus excitatur.

Est

Est autem in genere lienteria coctionis priua-tio, cum celeriter alimenta excernuntur, neq; consistentia, neque colore, neque odore, neq; alia qualitate immutata, sed subalbida, maxime aquosa & liquida nulla commixta bile, aut sanguine.

Alimenti nomine non solum cibus, sed & potus audiendus est. In ea, quæ ab acri humore, doloris sensus est, qui si perseuerat, dysenteria fit. In imbecillitate nullus doloris sensus, & melius eunte morbo, acidi ructus commouentur.

Curatio lienteriæ.

Curatio tota in duobus est. Materia [a] *vitiosa (quam maxime arguit oris graueolentia, propter corruptum in stomacho humorem, aut cibum) primum est vacuanda. Deinde roborandus ventriculus. Itaque si materia acris est, infarcta tunicis ventriculi & intestini purgatione ex hiera, rhab. vendum est. Dissoluantur itaq;* [b] *ʒ.2. aut ʒ. hieræ, aut ʒ.1 eius pulueris in sero caprino, decocto ciceum rub. vel absinthii. Et quia pulvis amarior est, adiicietur purgationi ex eo puluere ℥. 1 oxysacch. simplicis, an. ʒ. 6. syrupi de absinthio. Rhabarbari ʒ. 1. aut ℈ 4 infusi in aqua absinthii, aut liquoribus supradictis. Veteres dissoluunt in mulsa, cui vis est detergendi, & leniendæ amaritudinis pharmacorum.*

In crassiore bile & contumacius hærente veteres addebant ℈ 1. scammonii. Nunc vero satis fuerit, si Gr. 4. diacrydii misceantur.

a Antecedens & coniuncta pituita acida, qua resoluitur facultas retentrix: aut serum acre & pituita salsa quæ aluum facit aphthosam.

b Vt ♃. radic. cichor. ℥. 1. absinth. in fine decoctionis positi p. ss. f. decoct. in qua infunde rhei electi ʒ 2. In expressione dissolue syrup. de absinth. ʒ. 6. aut de mentha tantundem. f. potio.

[a] Nam adstringentibus venæ obstruuntur, & humores tenacius adhæresçunt.

[a] Vacuata cacochymia, adstringentibus viendum, sed modice multo etiam minus, si qua febris suspitio est.

Probatum remedium antiquis ex tribus partibus succi granatorum acidorum, & una succi menthæ simul coctis: deinde adiecto melle, vt fieret eclegma. Nostro more vteremur ℥. 1. oxysaccharæ simplicis ʒ. 3 syrup. de mentha, vt per interualla 2. aut 3. cochlearibus vteretur, aut vt esset liquidius medicamentum ℥. 1. iulepi ros. admisceretur.

Laudatum & aliud remedium e cydoniis & malis granatis, vt esset vtriusque æqualis modus, tum coquerentur ad putrilaginem, atque expresso succo tantum melis misceretur, quantum satis esset ad eclegma. Nostro more licebit vti syrup. de cydoniis, & oxysaccharo simplici, [b] vtroque ad ʒ. 6. cum ℥. 1. iulep. rosar. Maximi est momenti diacodion cum sapa factum, quod & somnum conciliet, & ventrem sistat. Simile huic est diaoporon Asclepiadis. ℞. pyror. immaturor. malor. cydon. mal. granat. acidor. dactylor. immaturorum ana ℥. 1. Coquantur cum mellis rosac. ℔. 1. donec inspissentur: subductis ab igne adde mac. acaciæ caryophyl. ana ʒ. 6. cinnamomi, balaustior. ana ʒ. 2. Seruatur in vsus, & datur cum aqua cisternæ.

[b] Vt ℞. oxysaccharæ simplicis ℥. 1. syrup. de mentha ℥. ß. vtatur ex cochleari, si febris absit.

Exterius cataplasmata, quæ in debilitate stomachi a calore dicta sunt. His remediis celeriter curari scripsit Galen. in Meth.

In pituita eadem in genere conueniunt: quæ si crassa est, oxymelite & similibus primum incidenda: tum exhuera repurganda. Si vero tantum consperſa tunicis ventriculi, solis siccantibus et calfacientibus opus est, vt confectionibus e succo cydoniorum cum aromatibus, quas prius ex Græcis & Arabibus descripsimus, vino forti antiquo, stiptico, sed modica quantitate. Modus enim potus est, ne fluitet in ventriculo. Quod si consuetudo est, diluatur vinum aqua ferrata, in qua vel cinnamomum, vel mastiche, aut vtrumq; coxerit.

a Galenus lib. 8. meth. & 9. de cõp. med. local.

Proderit mirifice hic pulusculus. ℞. coriandr. præ. ℈ 4. corall. rub rosar rubr. rasuræ ebor. cornu cerui, ossis de corde cerui ana ℈. 1. cinnamomi ʒ. 2. sacchari rosati ℥ 2. fiat pulus subtilis, vtatur in pane tosto.

Mastichis Gr. 2. vel 3. in puluerem redact. et ouo sorbili excepta, per interualla deuorantur. Cheb. condita, nux quoq; moschata condita, caro cydoniorum, gelatina ex iisdem confecta, diacydonium, zinziber conditum: & alia in debilitate stomachi a frigore enumerata. Similiter & quæ exterius b *applicantur, ceratum stomachicum Gal. car. cydonior. emplastr. de gallia-*

b Vt fotus, linimenta, bapsi, emplastra.

In calido autem fluxu potest tale emplastrum imperari. Mica panis in oleo rosaceo subigitur: deinde cum succo semperuiui & lactuca malaxatur, & imponitur.

Laudentur vomitus a cœna: &, quia cibos non continent, fixa ingenti cucurbitula, eo modo,

quo cap. de cholera diximus, ventri affixa, vt contineatur cibus procurandum est.

Rusticus quidam percuratus est quotidiano vsu coaguli vitulini fabæ paruæ magnitudine cum vino epoti. Sunt qui puluerem ex pudendo cerui no & taurino exsiccatis parant, pani tosto oxyacanthæ succo, vel granatorum, prius imbuto inspergunt & vtiliter assumunt. Fiunt etiam e farina fabæ fresæ siccata in clibano, dein pistæ cum aqua rosacea veteri, & saccharo rosato nebulæ. Eidem farinæ pasta Regia misceri potest. Quod si nihil in remediis proficimus, dropace atq; sinapismo vtendum.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Lienteria. Cæliaca affectio, diarrhœa, dysenteria, immoderatas alui fluxiones significant: sed vt nominibus, ita natura & causis distinctas. Λεῖον Græcis leue significat, seu continuum & nulla ex parte diuulsum, sed sibi vndique cohærens, æquabili superficie. Vnde λειντερία, quasi λειότης τῶν ἐντέρων, leuitas intestino ũ. Ἔστι δὲ ταχεῖα διέξοδος τῶν προσφερομένων σιτίων ἀμεταβλήτων ἐκκρινομένων, cum cibus & potus, qualia sumpta sunt, celeriter & ante coctionem vllam aut exiguam, elabuntur e ventriculo & intestinis. Huic igitur duo propria sunt, quibus facile discernitur ab aliis: nempe alimenta celeriter, postquam sumpta sunt, per aluum reddi, & mutationem fere nullam coctione adepta esse. Id necesse est fieri, vel ob imbecillitatem retentricis ab intemperie, vel irritatio-

Galen. com. ad aphor. 1. lib. 6.

nem excretricis. Intemperies siue sit in ventriculo, siue in intestinis, quæ anadosi inseruiunt, siue in vtrisque, aliquando hectica est, & in habitu, quæ scilicet in ipso corporum habitu firmata est, sic vt calore suppresso coctionem prohibeat, & cibum diluat humiditate: aliquando propter acidam pituitam diutius inhærentem: vel, vt vult Oribasius, frigidam, crassam & lentam, quæ replet rugosas & sinuosas partes, vnde inducta læuitate cibus effluit. Nonnunquam quoque a medicamento lubricante, aut alimentis pinguibus. Irritatur autem facultas expultrix multitudine materiæ & acrimonia. Multitudine quidem, vt alimentorum multorum, aut propter venarum mesaraicarum obstructionem non distributorum, aut humiditate aliunde confluente dilutorum. Acrimonia vero humoris tenuis, aut alimenti corrupti, aut exulceratione aliqua. Partes enim exulceratæ ex permeante cibo dolorem percipientes, eum a se propellunt.

Lienteria a ceteris alui fluxionibus distincta.

Sequitur sæpe alius fluxus, diarrhœam, dysenteriam, aut longum morbum, tuncque fere letalis est. Quod si excrementa non egerantur cruda, & imputrefacta, sed semicocta, fœtida, neque statim post cibi assumptionem, Cæliaca affectio dicitur, fitque ab iisdem causis, sed præcipue a cibi corruptione ac cacochymia, & intemperie ventriculi, siue frigida, siue calida. Vnde Paulus scripsit, cæliacam confundi cum Lienteria, quæ fit ab imbecillitate ventriculi.

Cœliaca affectio quæ

Merito ergo Galenus reprehendit veteres, qui in his affectibus cibos effluere ob læuitatem intestinorum existimarent. Etsi enim hæc quoque causa est, non tamen præcipua, & propria, sed imbecillitas potius, ob quam venticulus & intestina grauata a cibis assumptis, ipsos

Paulus Æg. cap. 40. lib. 3. Galen. ibid.

confestim excernunt. In medicina facienda, tria in primis cognito morbo spectanda sunt. An sit obstructio in venis mesaraicis, an humor acris, aut pituitosus, & an a capite fluat. Obstructionem indicabunt præter cætera grauitas in hypochondriis, excrementa chylosa, vrinæ tenues. In acrimonia & exulceratione seu abrasa superficie partium, cuiusdam morsus inerit sensus. In imbecillitate, deiectio nullum dolorem efficit. Humorem autem a capite defluere Hippocrates colligi vult ex spumosis excrementis Quibus (inquit Aphoris. 30. lib. 7. (in alui profluuiis excrementa spumosa sunt, iis ex capite pituita defluit. Sed hoc non est necessarium, vt Galenus monet. Nam cum causæ continentes spumæ sint spiritus humori mixtus, & motus inæqualitas, vnde frangitur humor in multas partes, siue ob multitudinem caloris, vt in iis, quæ elixantur, siue agitationem, vt in mari: potest a venis proximis, aut ventriculo, aucto feruore, aut agitatione humor cũ spiritu mixtus excrementa reddere spumosa. Et in dysenteriis materia commota, & calore æstuante agitata videmus spumosas deiectiones fieri. Alia igitur signa adiicienda sunt ex iis, quæ circa caput apparent, vt grauitas, multitudo sputi, quod mane & noctu vehementius fluat, ægri somnolenti sint, pituita defluente ad ventriculum molestiam quandam sentiant, & similia. Solent autem, quasi periodis quibusdam, a somno nocturno spumosa excrementa deiicere, quibus facile cerebrum repletur, & ventriculus humidior est. Est enim, vt Hippocrates scribit 4. de morbis, cerebrum pituitæ veluti fons quidam quia velut cucurbitula incumbens corpori ex vniuerso corpore attrahat, ex quo fluxiones fiunt. Acidi ructus in principio demonstrant

Alui fluxus curaturo quæ consideranda.

Cerebrum pituitæ fons Hippocrati.

pituitam

pituitam in ventriculo, aut frigidam intemperiem, nec dum proſtratas eſſe vires, ſed aliquo tempore cibos retinere, & veluti initium quoddam coctionis fieri. Sed aucta paſſione ceſſant, quod malum eſt. Bonum vero, cum poſt longum tempus ſuperueniunt, ob eandem cauſam. Hæc igitur propria natura eſt, & eſſentia lienteriæ & cœliacæ fluxionis. A quibus diarrhœa diſtinguitur, quia non alimenta, ſed humores praui, multa liquida excrementa, pituita, vel bilis alterata, ſincera vel mixta, vacuantur, ſiue ex toto corpore, ſiue ex aliqua parte.

Diarrhœa a lienteria & cœliaca diſtincta.

Natura enim ſeſe exonerante, ſi orificium, ſupremæque partes valentiores ſint, pylorus autem languidior, excrementa deorſum abiiciuntur. Sint contra, ſurſum repunt, & pro diarrhœa vomitiones excitant. Modus autem propulſionis eodem modo fit, quo in ſuperiore, irritata excretrice, aut retentrice imbecilla. Symptoma eſt multorum morborum. Fit enim ſæpe in declinatione alicuius morbi acuti, vel poſt morbos diuturnos, cum varii & diuerſi humores purgantur, vel a cute adſtricta, a medicamentis conſtringentibus, aere, ſi poſt medicamenta purgans æger aeri ſe exponat, vel medicamentum ſit violentius, aut ſi ſingulis annis bis aut ter ita ſoleat expurgari. Ab intemperie certe frigidiore ventriculi multitudinem cibi non coquentis lienteriam creari potius quam diarrhœam, conſentaneū eſt. De dyſenteria dicetur ſequenti capite. Fiūt & multæ aliæ fluxiones, vitio alicuius viſceris, vt inflammatione hepatis, tumore lienis, & ſimilibus quæ ad alia capita referri debent. Memini me fluxum quendam diuturnum in multis obſeruaſſe, in quo varia, opima, nigra, cærulea, viridia, ſatis corpulenta excernebantur. Ex quo alios euaſiſſe, vt

Lientericorum historiæ.

Aduocatum De la Vergne Anglum Pædagogum filii legati Angliæ, & alios, vidimus alios interiisse, vt Malicornium ducem celebrem peditatus in exercitu. Haultemanum fabrum argentarium, & similes. Omnibus fere virium in visceribus, & vlcus in postremo intestino. Dominus Datichy in vico Templi post sextum annum, quo eo morbo laborauerat, interiit ob sesso hepate multis vomicis, syderata parte mesenterii. Ioannes Gorræus eo morbo in secundum annum functus, conualuit. His, qui conualuerunt, interualiis idem morbus rediit, vel dysenterica excrementa Anno 1558. Autumno dysenteriæ salutares iisdem excrementis. In fine purulenta egerebant, de quibus sequente capite. In omnibus certe Aphorismus Hippocrates notandus. *Si qualia purgari, &c.* Et cum duobus modis vacuatio moueatur in nobis, primum beneficio naturæ, vt in acutis morbis, diebus criticis: in longis autem & hominibus sanis, statis temporibus & periodis: deinde a qualitate quadam morbosa, & vi morbi inordinate & sine periodis Medicus his fluxionibus obsistere debet: illas sequi, & tardiores iuuare, materiamque naturæ comparare, & comparatam, si natura cessit, vacuare: si vacuatione nimia offendatur, compescere, vt & si sit periculum vel ex transitu humoris vel læsione alicuius partis, vt in phthisis pulmonum inflammatione & costarum, longa difficultate intestinorum ex scirrho lienis, & similibus.

Vacuatio duobus modis in nobis mouetur.

In diarrhœa leuiora initio, ne quid in gracilioribus intestinis retineatur, lac, topica, sacculi, vnguenta, fotus, cataplasmata, purgatio, clysteres, opiatæ, cucurbitulæ, fumigia, pulueres. In lienteria, purgantia, confectiones, emplastra, vnguenta, pilulæ, iunctiones, in aluo iusto

humi-

humidiore, parcior potus, ifque ad veficam diuertendus. Vbi aluus ficcior, largior potus, ifque ab anadofi prohibendus. Vinum tenue & calidum, medicamenta diuretica, motus cricteus, multas vrinas faciunt, vnde parua deiectio, quia materiæ pars, quæ per aluum flueret, ad vrinas diuertitur. Sicuti multa eunte deiectione vrina pauca, aquofa, humore ad inteftina conuerfo. Sudor minuit & deiectionem & vrinam.

ANTON. VALETII EXERCIT. XLII.

Diarrhœa nomine omnis alui fluor fignificatur.

ALui fluor, qui communi nomine diarrhœa appellatur, tres caufas potiffimas, præter inteftinorum & ventriculi intemperiem agnofcit: humoris nimirum molefti copiam, qualitatem, vel vtramque. Fit autem vel ventriculo & inteftinis primario affectis, vel per confenfum cerebri, hepatis, corporis totius. A cerebro quidem fluor eft fpumofus, ab hepate chylofus, a liene niger: a toto corpore pinguis & graue olens. Si a cerebro fiat, vtpote catarrho in aluum ruente, fons mali primum cathartics, humori accommodatis ex capite de catarrho repetendis exhauritur, nifi forte naturæ fatis per fe excernenti totum negotium committatur. Deinde vero excipiente parte confirmata fæpe viribus exolutis confu-

Fluorum alui fumma curatio.

litur Quod idem in fluxione alui a reliquis causis procurandum. Quæ ventriculum roborent sumpta & admota, ex capite de ventriculi imbecillitate petantur.

De Dysenteria. Cap. 43.

Hieme [a] aquilonia, Vere [b] australi & pluuioso calida Æstate, Æstatis fine & Autumno dysenteriæ fiunt otiosis, intemperatis, & quibusdam [c] naturis peculiariter, vt lentiginosis. Nam antecedentibus anni partib. pituita crassa & viscida in intestinis colligitur. Quod si bilis non pro ratione e cysti fellu in intestinum defluit, nec eam pituitam pro consuetudine deterget, multo copiosior pituita in intestino, & bilis toto corpore acruatur, accediteque cruditas. Hæc omnia æstiuo calore putrescunt. Primumque illa pituita acris euadit: intestinum vellicat: fit deiiciendi [d] appetentia inanis aliquando, at interim pauca, vel cum maximo conatu mucosa, & similia albuminibus ouorum eiciuntur.

Fit etiam aliquando, vt acrimonia eius humoris clausulæ venarum intestini reserantur, et ita aliquid sanguinis vna cum mucosis illis excrementis deiicitur. Hoc malum non dysenteriam, sed tenesmum appellari volunt. Tum dysenteria est, cum bilis illa putris magno impetu in intestinum confluit, & grauius exulcerat. Radit primum [f] pinguia, quæ intestino adnata sunt: deinde ramenta: postremo etiam sanies effluit. Excrementa illa fe-

[a] Qua tempestate humor, qui in peculiari cuiusque natura redundare consueuit, exitū non habet.
[b] Quæ tempestas pituitæ salsæ est procreatrix, & procreatæ corruptrix.
[c] Vt viris & mulieribus præhumidis, quibus nō est perspirabile corpus.
[d] Cum pituita viscida ad sphyncterem adhæresit, & rectum intestinum exulcerat.
[e] A tenuibus quidem, sanguis fæci omni ex parte permistus: a crassis, nullo modo, aut inæqualiter.
[f] Vnde deiectiones opimæ, paucæ & albæ.

re ſpumoſa ſunt, quia in dyſenteria & febris, & inflammatio eſt. Ita motu & calore ſpuma excitatur.

Omnis [a] dyſenteria exulceratio eſt inteſtini, aliquando totius quidem, aliquando huius vel illius: quod ad curationem diſtingui oportet, ex cap. 43. lib 9. Aetii.

Curatio eſt in phlebotomia, purgatione, clyſteribus, [b] potionibus, & externis remediis.

Corpore bene carnoſo graui febre atque inflammatione, ſuppreſſa aliqua ſolenni [c] vacuatione ſanguine multo [d] cum excrementis abeunte, conſentiente etate & viribus, vena ſecari poteſt, etiamſi Gal. in Comment. ad Glauco. & lib. 4. de ratione victus in acutis repugnare [d] videatur. Verum quia aſſidua egeſtione perpetua [e] vigilia, febre atque inflammatione vires maxime laborant, temperandū vacuandi conſilium eſt. Itaque alii humeralem, alii venas extremæ manus aperiri volūt, quia hinc minus virium cum ſanguine effunditur. Poteſt & baſilica aperiri, ſed angusto foramine, & paulatim reuulſa atque etiam vacuata materia. In ſuppreſſis purgationibus inferioribus [f] venas malleoli aperiri iubent. Quod ſi fit, eo magis temperanda vacuatio eſt, quod hinc ductus ſanguis [g] plus virium quam e manu exhaurit.

Eadem quoque controuerſia de purgatione.

a Proprie dicta, cum vlcus ſerpit per omnes inteſtini anfractus.
b Lenientibus, detergentibus, adſtringentibus, & cicatricē inducentibus.
c Vt hæmorrhoidum, aut menſtruorū.
d Vnde infirmitatis, & ſyncopes motus adfertur.
e Imo non repugnat Gal. dum venæ ſectionem in diarrhœa prohibet, non item in dyſenteria.
f Ob frequentem deiiciendi cupiditatem, & anathymiaſeos ſomniferæ inopiam.
g Vt ſiat humor κατάῤῥοος erat ἀναῤῥοος, viamque a locis commodis affectet. h Tum quod partes ſuperiores plus habeant ſanguinis, quam inferiores.

Sed iam indubitatum est, vbi & morbi magnitudo, & cætera non repugnant. Nullum autem præstantius pharmacum [b] *rhabarbaro, a quo purgatio non solum semel conuenit, sed si res exigit, & vires permittunt sæpius* [c] *repetenda est.*

In purgatione consilium esse debet, vt obstructiones liberentur, &, via facta, redundans materia vacuetur.

Nec [d] *de astrictione initio cogitandum est. Itaque* ℈. 4 *plus aut minus rhabarbari imperentur. Infundantur in aqua endiuiæ, aut simili, quæ vim habeat liberandæ obstructionis. Aliquando* ʒ. 6. *syrup ros. de siccis, non tam adstringendo, quam roborando commiscentur. Nonnunquam aromata, cornu cerui, vnicornis, admiscenda putant. Multo magis, vbi popularis dysenteria est, & suspitio virulentæ materiæ. Cornu ceruinum eremæticum prius, deinde elotum, dysenteriæ scribit sanare Galenus. Nec alia vis est vnicornis, nisi quod arbitrantur valere contra venena omnia. Itaque* [d] *potioni e rhabarbaro Gran. 4. vnicornis, aut pura, aut cornu cerui ad* ℈. 1. *misceri possunt. Practici plurimum vtuntur myrobalanis. Dioscorides manifesta quidem ratione agarici* ʒ 1 *imperat, vbi mucosa & pituitosa deiiciuntur. Neque a ratione alienum, vbi non ita vitiosa sunt excrementa, & obstructiones multa sunt, descendunt que inuculenta, expressioni* ʒ. 1. *rhabarbarii infusi in aqua endiuiæ aut cichorii adiicere expressionem agarici trochiscati pondere* ℈. 1 ß. *infusi in melle rosato co-*

[a] Vt neque vires, neque ætas, neque anni conditio.

[b] Æque enim naturæ studet & pugnat cũ morbo.

[c] Ob perennẽ humorismorbifici generationem.

[d] Metu inflãmationis febris, & translationis symptomaticæ humorismorbifici ad nobiles partes, vnde pleuritis, peripneumonia, epilepsia.

[e] Initio hæc poterit præscribi potio; cũ vacuandi consiliũ aderit. ℞. rhei e. lect. ʒ ß. macerẽtur in liquore stillatio endiuiæ & cichorii, s. cuius expressio. cũi misce ʒ ß. syru. viol. f. potio.

lato Practici loco agarici expressione ʒ. 2. aut ʒ. [a] carthami in sero lactis infusi, aut melle rosato, vtendum putant. Nonnunquam polypodio. Sed præ cæteris rhabarbari vsus probandus est. Procedente morbo infusioni ʒ. 1. rhabarbari ℈ 1. eiusdem in puluerem redacti admiscere licet. Postremo etiam [a] torrefaciunt, cum iam adstringendi consilium nascitur. Maxime confert masti hina aqua e ℔ ß. aqua ʒ. 1 mastich simul coctis vinum diluere. Vel deligetur aquæ cisternæ, in qua candens aurum fuerit extinctum.

Quod ad clysteres, & ad cætera remedia attinet, videndum ne initio adstringentibus vtamur. Adstringentia febrem augent & inflammationem, vitiosam materiam prohibent ne effluat, eaq; prohibita regurgitat in partes superiores.

Hinc grauior febris incenditur, epilepsiæ fiunt & conuulsiones, aliaque eiusmodi mala enascuntur. Adde quod adstringentia intestinorum vlcera exasperant.

Sed adstringentium tempestiuus vsus est iam vacuata in totum, vel magna ex parte vitiosa materia, quoque tempore iam excernitur cum vitioso frugi succus, & inde virium casus metuitur.

In adstringentibus quæ lenius id præstant, meliora sunt deinde ad fortiora progredi licet. Videndumque est, vt adstringentibus partim lenientia misceamus, partim etiam si per os sumuntur, ea [b] quæ vrinas ducant. Sic enim fit, vt nullo periculo

a Præstabit dilutũ exhibere cum forti expressione. Si etiam partes quasque subibit rhabarbarum, cum alioqui torrefactũ primas tantum venas permeet. Adde quod rheũ torrefactum acrimoniam acquirit propterea que intestinis inimicum. Itaq. cum adstringendum erit, sic imperabis. ♃ rhei elect. in tenuiss. puluerem redacti ʒ. 2. macerentur in liquore cõueniẽti: f. fortis expressio: adde syr. ros. de sic ʒ. 1. f. potio. b Vide histor. 2. vniuers. li. 2. τῶν ἐπιδημ. vbi de stranguriosis agit Hipp. deriuatio ie ab aluo ad renes facta.

materia prohibita ad vrinas diuertat, ne refluat in partes nobiles & superiores. Quo tempore cõfirmandum hepar est, ne tam facile humores e corpore reliquo recipiat. Quod efficiunt cerati santalini ʒ. 3. malaxata cum oleo rosaceo, extensa in aluta, vt fiat scutum ad modum crescentis, pro hepate. Cetera quoque, quæ capite de debilitate hepatis a calida causa dicta sunt. Eadem ratio stomachi & ventriculi habenda est ex iis, quæ propriis capitibus descripta sunt.

Clysteres primum leniant: deinde detergeant et abluant: postea etiam carnem regenerent, & consolident. In quibus si oleum dissoluatur, dulce a sit, non salsum: aut si salsum est, prius abluatur, vt salsuginem deponat, & omnem alienam qualitatem.

Clysteribus lenientibus optimum est admiscere quod intestinum roboret. In detergentibus & reliquis intestinorum sensus, & nuditas prius cognoscenda est. Alia enim intestina vegetiore sensu sunt, nec ita inducta pituita, non ita carnosa, quibus clementiores clysteres conueniunt.

Clysteres lenientes.

℞. c ros. M. 1 Fiat decoctio in lacte recens mulcto ad ℔. 1. ℞. Colatura fundatur tepida, diu re-

a Nim initio potior esse debet materiæ cura, quam vlceris inchoati

b Vt oleum commune. violac. amygdal. dulc.

c Vel rosarum p. 2. viol. M. 1 Vel lenientem clysterẽ sic præscribes ℞. violariæ, alth. lucuc. pariet. summitatũ aneth. an. M. 1. prunor. n 14. furfuris macri. hord. integr. ros ana p. 1. seminis alth. psyl. & cydo. ana ʒ. 2. rad. althææ ʒ. 1. f. decoctio, in qua dissolue (si potior sit ratio materiæ quam vlceris) vel butyr. recentis, vel olei amygd. dulc. ʒ. 2. mellis rosati & sacchari rub. an. ʒ. 1. ℞. vitellos ouorum duos f clyst. Quod si roborandi consilium est, adde muccaginis tragacanthæ extractæ in aqua plantag. ʒ. ℞. aut ʒ. 6.

tinc-

cineatur. Dolorem mitigabit, temperabit ardorem, vlcera ablues & detergebis, illines intestinum, solidabis, roborabis, vim acrium humorum obtundes. Galenus, Oribasius, Aetius, solo lacte recens mulcto vsi sunt. Aliud.

℞. [a] ol. rosar. ad ℔. 1. leniter calidum pluribus horis retentum dolorem & inflammationem mitigabit. Poteris addere semissi libra olei rosarum, decoctionem malue & fœnugraci seminis lini, althea & cydoniorum, aut horum mucagines pari mensura commiscere.

[a] Hæc ad materiam ad vlcus, præscribuntur.

Alii ℔. 1. olei amygdalarum dulcium, mucaginis, sem. cydoniorum extracta in lacte ʒ. 4. adiiciunt.

Conuenit amygdalogala, vel oryzogala, hordeatum, auenatum, liquidiora ad ℔. 1. infusa cum butyri recentis ʒ. 3. aut pari pondere adipis anatis, anseris, gallinæ, pinguedinis hirci, caprarum. His enim tutius vtemur, si quia olei qualitas suspecta est. Amygdalogala & oryzogala leniunt magis & contemperant. Hordeatum etiam refrigerat. Auenatum siccat. Conuenitque magis in tenuibus fluxionibus. Ad easdem valet syrupus rosa. de siccis; diacodyon sine speciebus: hora somni datur.

Rhazes non habere parem scribit in dolore ab acrimonia, olei rosati ℔. 1. ß. mucillaginis semi. psyllii ʒ. 4. Laudatur & hic clyster.

Rhazes lib. 9. ad Almans. c. de dysente.

℞. sem. lini, althæa psillii, conquassatorum ana ʒ. ß. sem. cydoniorum oryzæ & tritici in tegula to-

storum ana P.1. fiat decoctio in lacte ad lb.1. ß. in colatura fortiter expressa dissolue sevi hirci, aut pinguedinis rasæ ex abdomine arietis ʒ.2. butyri recēt ʒ.1. sacchari violati ʒ.1. ß. ouorum vitella 2 Vitella miscemus leniendo, & vt diutius inhæreat intestino, quod infusum est. Similiter & seuum est quicquid pingue est saccharum & mel detergendo. Vtimur albissimo saccharo, vel leniss̄imo grosso vero appellato, vt magis detergente.

Hoc etiam magis melle rosato & communi. Celsus hoc clysstere dolorem mitigat, appetentiam excitat.

℞. decocti foliorum rosarum quartaria 5. vitella ouorū 2. In Dysenteria fere [a] tormina sunt & flatus. Qua in re summitatum anethi & chamemeli, florum anthos & meliloti aliquid miscendum est. Contra vero sanguinis excretiones taxo barbaro, plantagine, bursa pastoris, centinodia, fragaria vtimur.

Clysteres [b] detergentes.

Aqua hordei, serum [c] lactis cum melle, aut saccharo ros: Similiter hydromel. decoctum cicerum rub parietariæ, furfurum, vinum rubrum, decoctum betæ, [d] centaureæ, radicis cucumeris agrestis, ficuum pinguium, absiothii, lupinorum Horum vnius quartaria quinque aut libra. In quibus dissolue mel. ros. saccharī rub. ana ʒ.1 ß. Aliquando semuncia terebinthinæ [d] liquidæ cum ʒ 2. salis [e] communis. Aut vt detergeas & lenias, detergētia coquuntur in lacte.

[a] Ab humoris acrimonia flatu, aut affectione quadā intestini cancerosa.
[b] Quibus pugnatur cum vlcere & acrimonia materiæ.
[c] Aut etiam lac asininum, quod multum habet seri, in quo vis est detergendi.
[d] Minoris si inflammatio nulla sit.
[e] In aqua plātag. aqua rosarum lotæ.
[f] Ad pituitam contumacē.

Vel

Vel 4. aq. ivord. lb. 1 succ. plantag. ʒ. 4. vitel-la ouor. ʒ. f. clyster.

Fuerit quoque vtile rosas, plantaginem & similia adstringentia admiscere, vt robores. Vt materia contumax est, quæ inhæret intestino plus minusve detergebus.

Fortiores sunt clysteres ex vrina, lixiuio, muria, salsugine, aqua salsarum oliuarum. Fortioribus veteris, vbi lenioribus nihil effectum est. Detergentibus dolor interim exasperatur. Itaque reddito clystere detergente, lac recens multum iniicies, aut clysterem qui leniat.

In carnosis intestinis regeneranda caro: in membranosis consolidandum est. Carnem regenerabis clystere, qui primum abluat, deinde impleat carne. Abluet sero lactu & saccharo, ex vino calido, austerusculo, mulsa & similibus.

Deinde commiscebis ʒ. 2 pul. [a] *gentianæ, thuris, enulæ, tetrapharmaci ʒ. 1. vel eo plus: aut liquori cõmiscebis mellis, terebinthinæ & butyri ana ʒ. 6. Optimumque fuerit hos clysteres* [b] *diutius retineri, crassiores fieri additis ouorum vitellis.*

Consolidant & cicatricem ducunt decoctiones adstringentium, in quibus terræ sigillatæ, boli armen. sanguis draconis, thuris aut similium ʒ. 2. vel eo plus misceantur.

Sunt autem adstringentia alia calida, alia frigida. Calida, nardi spica, absinthium, cinnamomũ, caryophyllum, calamus aromaticus, lignum aloe, galla, thus, mastiche, manna, aloe, myrrha, viscum

[a] Sunt hi pulueres tarcotici.

[b] Ad leniendum, confirmandum & detergendũ.

ris, genuana, aristolochia rotunda, styrax, [a] propolis, saluia, artemisia, thymum, origanum, rosmarinus, paeonia, anisum, ammi, cuminum, nasturtium, coagulum hœdi & leporis caseus inueteratus in aqua coctus siccatus, & in puluerem redactus.

Frigida, hyoscyamus, portulaca, lenticula palustris psyllium, semperuiuum, cichorium, polygonum, lactuca, umbilicus veneris, oxalis, violaria, curcurbita, atriplex, solanum. Sed hæc non ita adstringunt, [b] quia humidiora sunt: quæ sequuntur magis.

Vitis capreoli, arnoglossum, rubus, myrtus, balaustia, malicorium, rosa sicca, cornua, sorba, prunа siluestria & pyra, mespila galla, thus, berberis, acacia, hypocistis, terra sigillata, hæmatites, bolus arm. sang. draconis, salix, coriandrum in aceto maceratum, cerabe, caphura, corallus, margarita, cornu cerui, santali, spongia ex aceto expressa, imbuta pice, deinde cremata. Interior tunica ventriculi gallinarum, erinaceorum, papauer, hyoscyamus, opium.

Aliud est genus clysterum in putridis ac serpentibus vlceribus intestinorum, in quibus causticа dissoluuntur, fiunt pastilli causticі ex arrhenico, calce viua, auripigmento rubro, mixta acacia, & iis quæ adstringunt. Coguntur ex succo plantaginis, ex vino cocto. fiunt q. pondere ʒ. 1. 2. aut 3. Dissoluuntur autem in ℔. 1 vini diluti, in lacte & alio decocto lenientibus.

Sunt [c] qui addant singulis ʒ. eorum pastillo-

rum

[a] Hæc tamen ex Galen. vim habet attrahendi.

[b] Omnia enim quæ adstringũt crassiora sunt.

[c] Vt 4. pastillorum descriptorum ʒ. 2. opii gran. 1. Dissoluantur in lib. 1. lact. f. enema.

rum singula Grana opii, antequam infundantur. Bucella panis ex aqua frigida, lacte, aut diluto vino exhibenda est.

Stomachus [a] myrtino oleo, aut [b] simili roborandus est. Præterea muniendum caput, ne ardore clysteris offendatur. Quod si infuso stomachus exuritur, detur frigida ad ʒ. 4. lactucæ caulicoli ex aceto. Retineri oportet quod infusum est ad horam, quod minimum sit, vel duas, quod plurimum. Si vero non retinent, sed statim eiiciunt clysteres, muria prius, aqua marina, lixiuium, vrina cum sale iniicienda.

Anus ex decocto adstringentium fouetur, vel sacculo emilio & sale expresso in vino nigro adstringente. Post hos clysteres, lac recens emulctum iniiciidum est.

Clysterum vsus, vbi exulceratio in inferioribus intestinis. Si vero in superioribus, potiones conueniunt magis. Quanquam perpetuo [c] vtrisque remediis vti licet. Et potionibus [d] quidem eo ordine, qui in clysteribus præscriptus est, exceptis causticis.

Ad adstringendum conueniunt potiones omphacomeli veterum. Nunc syrupus de agresta, de myrtillis, de ribes, succus cornorum, mespilorum, cotoneorum, sorborum, prunorum siluestrium. Coquantur succi & aliquid sacchari rosati admisceatur. Aqua decoctionis sumach, mastiches, & rerum adstringentium. Alumen tritum ʒ. 1. pondere ex ouo. Similiter symphyti radix, pumex te-

[a] Quod per sympatheiam intestini labefactatur.
[b] Vt mastichino. menthæ, cydoniorum, absinthii.
[c] Ad expurgationẽ materiæ, partiũ robur, & meatuum libertatem.
[d] Vt primo lenientib. mox detergentib. postremo adstringẽtibus.

nuissime tritus cum vino austero saluiæ decoctum, lac vstulatum, cum ʒ. 1. stercoris canini, aut ius radices quinque folii, consolidæ maioris, & similia coxerint, vel in quo calculi, vel stuuiatiles, vel marini ignitiprius extincti sint.

Coagulum leporis vel hædi ʒ. 1 pondere e vino veteri abluitur. Datur cum aqua decoctionis sumach, masticbæ, succo plantaginis depurato. Puluis factus oturture cum bolo armena sanguis draconis, & mummiæ contusa vase testaceo bene lutato, & ita cremata. Dantur ʒ. 2. ex lacte ouillo cocto.

Conueniunt cydoniatum, conserua rosarum, cornorum, symphyti, & similes. In aquæ rosar. ℔. 1. bulliant masticbes sumach, caryophy. an. ʒ. 1. ß. fiat decoctio ad ʒ. 8 pro tribus dosibus. Ouum ex aceto frigitur, deinde conspergitur puluere adstringente.

Ossa femoris bouilli trita, alumen in succo plantaginis dissoluitur. In eo linteolum immergitur, siccatur, vritur, fit puluis conueniens. Succus expressus ex stercore asinino. Est aliquando, cum multum sanguinem fundunt. Frigida cibaria iis conueniunt, vt alius dysentericis tepida ac calida. Clysteres itaque, vt prius. Hæc vero potio, macis, balaustiorum ana ʒ. 1. Dato ʒ. 1. aut ℈. 4. ex vino adstringente, aliisque remediis vtere, quæ sanguinem sistunt capite de sputo sanguinis.

Experimentum cuiusdam est, vt herba Verru-

a Acid. vētriculo nocet.

caria,

caria, quam Sancti Ficarii vocant, cum bursæ pastoriæ æquis partibus, aceto & sale additis, tundatur, & plantis ægri admoueatur. Atque vbi exsiccantur innouantur. Alii centinodio ita vtuntur.

Sudor excitatus plurimum prodest viribus valentibus, balneo aut suffumigio ex rebus sudores mouentibus.

Later calfactus, & vino albo conspersus, inuolutus pannis adhibetur [a] *plantis pedum.*

Narcotica conueniunt nondum deiectis viribus. Syrupus de papauere, aqua ros. tepida, in qua coxerint semina papaueris albi.

Suppositoria, vt prius. An clysteribus dissolue ʒ. 1. trochiscorum de carabe aut philonii persici. Quibus si nihil proficimus, dabimus ℈ 1 aut ʒ. ß. ex decoctione mastiches. Philonium capite de colico dolore proxime descriptum, & alia iam multis locis descripta.

Inungendus est venter primum quidem iis, quæ leniunt, deinde quæ adstringunt, vt oleo de cydoniis, de spica, aut cydoniorum carnes in aceto coquendæ sunt, detractis interioribus, deinde malaxatis. Adde trochiscorum de carabe ʒ. 1. mastiches ʒ. 1. ß. Fiat emplastrum, quod fumigetur cum ligno aloes.

Consulendum viribus ex iis, quæ dicta sunt de sputo sanguinis. Ratio vitæ instituenda pro rei necessitate. Leniendum enim, detergendum & adstringendum.

[a] Aut etiam vasculum aquæ feruente plenum, nisi resolutionis hepaticæ metus aliquis immineat.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Dysenteriæ differentiæ quatuor ex Hippoc. & Galen.

Apud Hippocratem & Galenum dysenteriæ differentiæ quatuor reperiuntur, sed tres priores improprie dictę. Vna, a copia sanguinis toto corpore redundantis, qui e venarum orificiis apertis in intestina effunditur, vt in hæmorrhoidibus, e venis ani. Vbi vi morbi & vitio corporis, non prouidentia naturæ excernitur, malum itaque etiam quoties demittitur sanguis per vias alienas. Sed quędam est naturalis vacuatio sanguinis, vt per vterum mulieribus, quibusdam per nares, aliis in crisi, nonnullus per hęmorrhoidas, natura expurgante vitium grauioris mali. His vacuationibus suppressis, aut intermissa exercitatione, aut truncato membro, certis interuallis solet huiusmodi dysenteria contingere, quam cruentam vocant Græci αἱματώδη. In hac sępe etiam sanguis niger picei liquidæ similis excernitur. Nam cum hepar sanguinem conficit, eius crassiorem partem lien attrahit, & alimento tenuiori inde sumpto reliquias deiicit deorsum. Si vero hepar multum limosi sanguinis colligat, lien non expurget, neque attrahat, aut attrahat quidem, sed prę copia, aut debilitate non conficiat, aut excrementa sua non expurget, vtroque viscere copia oppresso & debili facto, fiunt deiectiones nigræ, aut cum ante solita essent expurgari per hæmorrhoidas, vterum, aut hæmorrhagiam, si supprimatur solennis purgatio, acceruatur humor, & per intestina vacuatur. Sed cum triplex sit materia atræ bilis, sanguis crassior, vt vinum crassum deposita fæce, limus & fęx sanguinis crassioris, & bilis flaua, de his deiectionibus intelligimus, quæ nigræ sunt, neque grumescunt, nec quicquam acre, corrodens, vel acidum habent, nec effusæ in terram, feruent, aut fermẽ-

tant terram. sed sunt veluti sanguis niger, aut limus sanguinis, qui salubriter e corpore sæpe expellitur, & si retineatur diutius, in atram bilem exquisitam transit, & extra vasa nigrescit ac corrumpitur, vnde multis interitus contingit. Ob idque optime de similibus vacuationibus Hippocr. Sanguinem quidem supra ferri qualiscunque sit, malum, infra autem, bonum, cum niger deiicitur. Nam partes inferiores superioribus minus principes. Deinde leuatur natura excremento melancholico, vnde & morbi graues solui possunt, & declinari Sed revera multis distinctionibus est opus, num vi symptomatica, natura, an arte exeat, quid inde fructus, quidque sequatur incommodi; num signum, aut causa, an vtrumque. Altera dysenteriæ species a Paulo subpriore comprehensa; a Galeno 5. de Sympt. causis distincta, fit non propter sanguinis copiam, sed acrimoniam, bile flaua vel atra permixta, vnde stimulata venarum orificia aperiuntur. Potest initium esse a causa frigida, quando crassa & viscida materia, interceptis angustiis hepatis, putredinem quandam contrahit, vnde cruentæ ac sanioſæ deiectiones prodeunt aucto feruore. Hæc priore periculosior, aliquando tamen salutaris. Morbo inclinante, a pharmaco expellente nihil periculi. Si vero principio & incremento febris, periculum denunciat. Melius autē quando parcius, quam cum copiosius effunditur. Multos ipse obseruaui stantes & sæpius deiicientes, nigra etiam fæci aut pici liquidæ similia salutariter, & in febre, sed natura superante, & non in principio. Natura enim initio coquit, non vacuat, in coctis separat vtilia ab inutilibus. Hæc victrix excernit. Ea enim est naturæ œconomia. Acrimonia autem irritante, excrementisque magnam viscerum adustionem & putredinem indicantibus, visceribus nobilibus grauitet labo-

Hippoc. aph. 25. lib. 5.

Paul. Aegine. tac. 42. lib. 3.

rantibus, superaslato crassiore sanguine vel bile, putredine quadam contracta, lethale, quia superior morbus. Bonum vero, cum natura vi medicamenti adiuta ruffi aliquid, vt a Rhabarbaro, nigri, a cassia & Cathol. aliisque id genus excernit, vitio euicto. Cauendum etiam hoc loco, ne frequentius permeante acri humore, vlcus in intestinis contrahatur, semperque a bile deiectiones syncerę metuendæ, & vt causæ, & vt signa grauiorum affectionum. Tertia species est hepatica dysenteria, cum aquosus sanguis deiicitur, loturæ carnium persimilis ab imbecillitate retentricis & alteratricis in hepate, de qua supęrius dictum est capite de morbis hepatis Quarta maxime proprie dicta, facta in intestinis ab vlcere cum tormintibus ventris & dolore, præsertim cum fluunt, vel redduntur excrementa alui. Aliæque a tenesmo, aliæ a diarrhœa incipiunt. Et in aliis acris materia, in aliis mucosa egeritur. Quęrit Galen 5. de vsu partium, Quomodo illic fieri possit vlcus. Nam cum sentiant intestina, & vel naturalem bilem, aut leuiter atram statim expellant, qui fit vt descendente materia acri, & celerius expulsa, fiat vlcus? Respondet transitu per anfractus & circumuolutiones id fieri, bile acriore vtraque, pituita vero sępe inhærente intestino. Putrescit enim, & saniginem contrahit, sęque exulcerat. Vnde etiam sequitur a quolibet humore dysenteriam veram fieri posse, sanguine acriore (qui aliquando in intestinis concretus refert etiam bilem) pituita, bile vtraque. Periculum intelligitur ex natura vlceris & humoris vitiosi. In vlcere enim primo videndum quousque progressum sit ex recrementis abrasis ab intestino, vt intelligatur an adhuc fiat, an factum sit. Interior tunica intestinorum carnosior, exterior magis membranosa, tertia e peritonæo. Constant fibris circularibus & transuersis,

Dysenteria hepatica.

Dysenteria maxime proprie dicta.

ad dicta

additis rectis, vt non sine ratione quibusdam visum est, ad attrahendum, & ad firmamentum alitum, præcipue in recto, quod, quia magis laborat in egerendo stercore duro, pluribus fibris præditum est. Canibus eadem ratione plures fibræ in intestinis, quia non nisi magno conatu excernunt. Sua ergo intestinis, carnosa substantia, quæ semel exesa & erasa eo grauius periculum denunciat, quo profundius abraditur. Primum pinguedo quædam & mucus apparet. Deinde efflorescentia quædam & ramenta ex superficie, vt in epidermide cutis. Postremo substantia corpulenta intestini. Est autem veluti caro, non vt musculorum, sed peculiaris intestino. Cum qua cruenta deiectio sequitur, interdum vlcerum crustulæ, & puris magna quantitas. Abraduntur enim primo intestina, deinde exeduntur, postremo vlcerantur. Magna ergo parte exempta huius substantiæ membranosæ, ea neque renasci potest, neque cicatrice tegi. Vnde desperatio. Galenus quidem scribit multos fuisse seruatos putrefacta interiore tunica, integra exteriore. Sed hoc in eorum numerum referatur, quę accidunt aliquando. In indicando tamen multi decipiuntur, quod sępe pingue aliquid similitudine fallat, vt albida caruncula videatur Sed pingue iniectum carbonibus liquatur, & nidorem pinguedinis effundit. Caro nigrescit & siccatur. Cruor & ramenta cum excrementis mixta, nec statim a dolore reiecta, in tenuioribus, supernatantia, & statim post dolorem reiecta, in inferioribus intestinis & crassis esse ostendunt Quod attinet ad humorem, qui deiicitur. Hippoc. sinceras omnes deiectiones periculosas esse vult. Tales sunt, impermixtæ aquosę humiditati, quãdo solus humor qui vacuatur, deiicitur, siue sit bilioſus, siue melãcholic. siue porri coloré præ se ferat, siue bilis eruginosa. Sed id in febre puto.

Gal. lib. 4. de vsu part.

Gal. comment. ad aphor. 23. lib. 7.

Nam deiectiones huiusmodi exustam esse omnem natiuam humiditatem a febre demonstrant. Quę ab atra bile fit, Galenus insanabilem dixit, quia non differt a cancro.

Gal. comm. in Aphor. 24. lib. 4.

Qui si in superficie non curatur, quãto minus in intestinis, vbi nec medicamenta adhęrent, & semper superfluitate alimenti irruente tangitur vlcus? In libro quoque de atra bile, omnem ex ulceratione ab atra bile insanabilem facit, nisi quis circunciso loco omnem vim eius abscindat, sublata etiam vicinia cum vlcerata parte Aetius tamen, si per crisim excreta atra bilis dysenteriam mouit non esse desperandum ait. Si sponte, & non critice, id est, nulla Naturæ, aut Medici prouidentia, desperatio. Sed caue, ne sanguinem concretum in intestinis referas ad atram bilem. Vidimus qui simile quid crassiori pici nullo periculo & sine febre deiicerent. Alios cum febre & periculo. Monachus quidem apud D. Genouefam dysenteria laborans, cum vi morbi frigerent extrema, nigra, liquidæ pici similia, deiiceret, spiraret difficulter, & iam de funere disputaretur, conualuit. Anno 1557. Autumno, tempore bene constituto, pestilentissimæ febres extiterunt, & quæ plurimos sustulerunt, dysenteriæ salutares. Nemo enim, in multis, quos vidi, interiit. Curabantur clysteribus lenibus & rheo. Erant enim ab acri fluxione. Sępe quidem, sed pauca, egerebant. Parum febricitabant, ac rheo dato conquiescebat dolor. Sicque breui liberabantur. Anno sequente, Autumno quoque dysenteriæ multæ, in quibus viridia, cærulea, nigra biliosa, cruenta, deiiciebantur, & qualia scribuntur lethalia. Tamen omnes prope euaserunt, cura etiam parum sedulo adhibita. Annus fuerat bene constitutus. Hieme, Aquilonia, Vere Australi & pluuioso, Æstate calida, Autumno dysenteriæ. Aliæ ex victus ratione. Vergitinosis &

Aetius Tetrab. 3 Serm. 1. cap. 43.

Monachus dysentericus.

ruſſis magis periculoſæ. Lutetiq humidiore anno periculoſiores, quam æſtuoſo & ſicco. In ſicco ſtatu anni, materia ſæpius bilis vtraque In pluuioſo pituita putris. Cum cibi faſtidium accedit, quibus prius, non erat, malum eſt, & vt ſignum, quia vitium inteſtini ad orificium ventriculi peruenisſe ſignificat, & vt cauſſa, quia non inſtauratur, quare maxime egent Sæpe etiam latius peruagatur affectio, quam ad inteſtina Adoleſcens anno 22 natus bilioſo profluuio cum febre correptus deiiciebat frequenter ſimilia dyſentericis, nigrum ſanguinem. Sitis, manus frigidæ, vigiliæ, vini magna appetentia Nihil adiutus remediis obiit die 9. Apertus œſophago interiore ad ventriculi os ſuperius & ad medium thoracé, nigro, corrupto, epiploo ſimiliter corrupto, pulmonibus alteratis, recto inteſtino exulcerato. Dolor fuerat in ſiniſtro latere, imo ventre & ſtomacho. Alteri febris, vomitio, ventris dolor, deiectiones pici & nigro ſanguini ſimiles. 20. die mors. Secto corpore inuentum vlcus vſtulatum, in ambitu exeſis tunicis omnibus vẽtriculi, qua parte decliuis eſt in pylorum. Huic procidit anus fere toto morbo.

Dyſenteria humidiore anno Lutetiæ periculoſiores.

Cibi faſtidium dyſenteriæ ſuperueniens malum.

Dyſenteriarum hiſtoriæ.

In huius morbi curatione duobus ſæpius modis peccatur vulgo, celerius ſuppreſſa aluo, & aſtringentium vſu in pacto pure in inuolucris inteſtinorum. Suppreſſa intempeſtiue dyſenteria vidi inſanum factum. Mulierem quoque, cui in perpetuam vitam ita conſtricta aluus, vt ſeptimo quoque die tantum excerneret, & inde ore & naribus grauiter oleret. Galenus de venæ ſectione contra Eraſiſt. non paucos vidiſſe ſcribit, qui dyſenteria, varicibus, hæmorrhoidibus ſuppreſſis in inſaniam, apoplexiam, atram bilem, nephritidem, pleuritidem, hydropiſim, ſanguinis vomitionem & hæmoptoicam paſſionem inciderint. Nobilis quidam pictor in ſcabiem fœdam.

In dyſenteriæ curatione duplex vitium committitur.

Pictor nobilis ex ſuppreſſa dyſenteria in ſcabiem fœdam laſſus.

Corpore enim pleno materia feruida sursum fertur. Alioqui ita resiccatur intestinum, vt manea perpetua alui adstrictio. Si sursum & deorsum obseratur, in inuolucris intestinorum aceruatur magna puris quantitas, quæ tandem interficit. Quod nos cuiusdam corpore dissecto obseruauimus Fluxus acris & malignus moderandus hordeatis, clysteribus e lacte, lacte puro & similibus. Interea fouendæ vires, vt impetum natura sustineat. Aliis materia actis, aliis mucosa egeritur, quib. non eadem remedia conueniunt. Quæ à diarrhœa incipit, purgatione, confirmatione partium, diuersione quæ e tenesmo, expulsione stercoris, detergentibus, lenientibusque clysteribus opus habet. Conueniunt cholagoga, quæ adstrictionem aliquam relinquant. Clysteres, abluentes, detergentes, adstringentes, cicatricem obducentes, linimenta, fotus, potiones ad somnum conciliandum, syrupi, iulepi, condita. Quantitas clysterum augenda ad ℔. 1. ß. aut 2. quia inanita intestina sunt, & melius tergentur. In pulueribus periculum, ne remaneant in parte affecta, & pungant. Sanguinis quoque missio vitanda, quia vires deiicit, neque bilem trahit, neque curat vlcus. In cruenta laudatur.

ANTON. VALETII EXERCIT. XLIII.

DYsenteria, seu intestinorum ab vlcere difficultas, inuadit, cum paulatim & breuibus interuallis, non affatim & repente, deiectio fit, quo nomine ab improprie dicta hepatica dysenteria seiũgatur. Illius vero de-

iectionis

ectionis hi gradus obseruantur, qui magnitudinem vlceris designant. Adposa primum cum sanguine, deinde tamentosa quædam, denique penitius grassante vlcere, caruncula excernuntur. Excitatur hic affectus a bilis, aut pituitæ salsæ prouentu, isque vel in supernis & tenuibus, vel in infernis & crassis intestinis. Itaque vtriusque dignotio maximum habet ad curationem momentum. Si intestinis a superioribus vniuersus sanguis excernatur, reliquis excrementis erit perfecte permistus. Si a crassioribus, non tam bene permiscebitur, sed supernatabit. Deinde vbi tamenta sola eiiciuntur, si pingue quippiam habeant, a crassis, si tale nihil, a tenuioribus secedunt intestinis. Spectandum quoque an infra, an supra vmbilicũ sit dolor. Qui enim infra, crassiora indicat affici intestina, qui supra tenuiora, quãquam non necessario. Quærendum item ab ægro, an statim a dolore, an longo post tempore excernat.

Vlcerum tenuiorum & crassiorum intestinorum distinctio.

De his pluribus Gal. cap. 2. lib. 6. de loc. mal. aff.

Curatio in recta victus ratione magna ex parte consistit. Confert hordeatũ ex hordeo torrefacto, & in aq. chalybeata cocto, adiectis mali punici acidi granis, semine papaueris albi, & id genus reliquis seminibus frigidis, a distemperationẽ bilis opportunis. Carnes in viriũ deiectione cõceduntur, & elixæ quidem cũ portulac. lactuc. plantag. end Assæ vero aqua rosacea irrorantur, myrti germinib

Dysenteriæ curatio.

configuntur, adstringentibus farciuntur. Vsui sunt fructus, pastulæ integ. mespila, sorba, cydonia, & reliqui austeri fructus. Ex aqua chalybeata, sacchar o rosaceo, & pauco granato: um acidorum succo paratur potus. Hora sitis Zulapium rosatum per se cum aqua chalibeata, deinde cum syrupo cydoniorum exhibetur. Mox autem humor intestina vellicans atque exulcerans vacuandus, aut alio deriuandus, potione quidem, si tenuia infestet intestina clystere magis crassa.

Gal. ibid. & lib. 4. Meth.

Hæc ad dysenteriam tenuium intestinor.

℞. rh. elect. ʒ. 2. cinnam. ℈. 1. infunde in aq. endiuiæ quantitate sufficiente. In expressione dissolue rh. puluerati ℈. 1. syrup de cich. & cydon. ana ʒ. ß. f. potus. Vel. ℞. agrim. centinod. plantag. ana M. ß. granor. berber. ʒ. 2. sem. plantag. & cydon. ana ʒ. 1. cortic. myrobal. Cepul. ʒ. 2. f. decoct. & colatura ad dosim. In qua infunde rhei elect. ʒ. 2. cum pauco santal. citr. In colatura dissolues syr. myrtil. vel syr. ros. siccar. vel zulapii rosacei ʒ. ß. cum ʒ. ß. rh. puluerati.

Additur aliquando ʒ. 1. rasuræ cornu cerui, aliquando gra. 3. aut 4. vnicornis. Sunt qui rheum asiant, siue vstulant, vt cathartica vim minuant, & astringentem augeant. Quod multi non probant: sed vel fortissimam eius adstrictionem præferunt, aut ipsum rheum totum in substantia præscribunt. Pauperibus catholici ʒ. 6. cum rhabarbari, vt prius, in decocto adstringente infusi ℈. 2. dissoluentur. Inter purgandum cauendum perpetuo ab omnibus acrioribus & scammoniatis medica-

mentis

mentis. Post purgationem, venæ sectio reuellendo, sanguinis etiam decurrentis acrimoniam retundendo, mirifice prodest. Sed consulendæ ante sunt vires, quæ si deiectæ ac infirmæ, vt sæpe sunt propter copiosam vacuationem & vehementiam doloris, phlebotome abstinendum. Iuuabunt etiam apozemata refrigerãtia in bilioſa cephalalgia præscripta, quæ etiam salubriora sunt futura, si per vrinas materiam morbificam detinent. Cui scopo inseruient, vini albi vsus, syrupus cydon. semina frigida maiora, sed laborantibus crassioribus intestinis plus est auxilii in clysteribus Qui primi iniiciuntur, detergent, ac repurgant intestina iis sordibus, quæ resides & affixæ sua acrimonia frequentem desidendi cupiditatem inducunt. Vt,

℞. ros. rub. thapſ. barb. plãtag. furfur. hord. ana p. 2. f. decoct. in lacte pro duab. iniectionibus. ℞. prædictæ decoct. ℔. 1. vel quart. ſ. In colatura diſſol. mel. roſ. colati, ſacchari albi ana ℥. 1. ß. ſyr. roſ ſiccar. ℥. 1. f enema, additis ouorum duorum vitellis. ℞. decoctionis eiuſdem quar. ſ. in q. diſſol. ſacch. roſ. ℥. ß. ſyrup cydon. & roſ. ſiccar. ana ℥. 1. ſucci plantag. ℥. 1. vitellum oui vnius, f. clyſt.

Maior clysterum quantitas assumitur, cum eluenda & detergenda sunt intestina, quia tum impleri debent, minor, cum adstringendi, glutinandi, & consolidandi consilium præponderat, si quidem, id vt præstent, longiore opus habeant retentione. Olea, ac

pinguia omnia, quæ sordidiora reddunt vlcera, non immiscentur, nisi ineunte dysenteria sedandus sit dolor. Tum enim ol. rosaceum addi poterit. Cum tergendum simul & adstringendum fuerit, talis imperabitur clyster.

℞. furfur. macr. paleæ hord. thapsi. barb. flor. chamęmel. & summitat. aneth. ana M. 1. f. decoct. vel ex aqua pluuia, vel chalybeata, vel hydromelite; vel lacte vstulato ad libr. 1. ℈. in colatura dissolu. syrup. ros. siccar. & syrup. myrtil. an. ℥ 2. vitell ouor. 3. butyr recen. ℥. 3 pulu mastic & sang. drac. an. ℥. 3. fiant duæ iniectiones, vna mane, altera vesperi.

Parabitur quoque adstringens & consolidans clyster ex farinæ amyli ℥. 2. in lacte vstulato (quod consumpto sero terget minus & adstringit magis) coctis, additis butyri recent. ℥ 2. adip. hirc. cum butyro liquati ℥. 1. bol. arme. ℥. 2. vitell. ouor. 2. In eum finem sumuntur oua dura cum aceto cocta, zulap. rosaceum, syrup. cydoniorum. Vt,

℞. syrup. cydon. ℥. 3. vtatur cum tripl. aq. chalybeata longe a pastu.

Imminutæ autem vires roborabuntur conditis, opiatis, instauratitiis destillatis. Hæc opiata omnium huius generis remediorum instar esse poterit.

℞. conserua. symph. conserua. antiq. ros. & conser. borraginis ana ℥. ℈ electar. diatrisod. Abbatis. & diamargar. frigid. ana ℥. 1. ℈. cortic. citr. conditi ℥. 2 cum syrup. ros. siccar. aut cydon. f. opiata.

Confirmabitur etiam ventriculus admo-

tis, vt

tis, vt litu ex oleis cydo. & maſtichino, emplaſtro e carne cydon. maſtich. & cerato ſtomachico Galeni cum oleo myrtillor. emollitis confecto, & aliis ſimilibus. Quod ſi, vt fere fit, humorum acrimonia ſphincterē muſculum exerceat, hoc vnguento commode retundetur.

℞. mucag ſem. cydo. & pſyllii extractæ in aq. plantag. vng. popul. ana ℥. 1 vitell. oui vnius, ceræ q. ſ. f. vng quod e goſſipio in modum glandis efformatum, & filo appenſum, in anum immittatur.

Eidem ano præ imbecillitate a frequenti deiectione orta, hianti, ac velut procidenti, vtile erit hoc fomentum inſtituere. ℞. thapſ. barba. roſ. rub. centinod. & plantag ana M 1. f. decoct. in aq. fabr. & vini rub. æquis partibus pro fotu ani cum ſpongiis. Alii imperant pulueremex thur. roſ. rub. maſtich. qui igni impoſitus fumum reddit ægro per annum excipiendum.

a Abuicere ſuperſtite a dyſenteria, vel ab omni materia quæ dyſenteriam facit.

b Reſeratis vaſorum oſculis ab acri materia, aut ſuperſtite vlcere.

c Tempeſtate præſertim auſtrina, quæ pituitę falſæ parens.

d Generatione multa, aut excretrice vi imbecilla, aut deſiderato naturali clyſtere ob folliculi fellis obſtructionem.

De Teneſmo. CAP. 44.

TEneſmus irritatio a eſt vltimæ partis inteſtini, id eſt, recti, in quo ſæpius libet ſine cauſa deſurgere. Excernuntur omnino pauca, mucoſa, idque maximo conatu, inſidentque ſtercori guttæ b ſanguinis. Hic ſi præter mucoſa ſtercora excernuntur, ea cocta fere ſunt. Naſcitur hæc affectio magna ex parte in c pituitoſis. d Aceruatur enim pituita recto inteſtino craſſa & viſcida, putreſcit, tempore acrimoniam contrahit, irritat in

testinum, hinc deiiciendi libido. Sed quia contumacius inhæret pituita non nisi magno conatu excerni potest. Hoc tenesmi genus dysenteriam fere præcedit.

Aliud vero genus hanc sequitur. A dysenteria relinquuntur vlcera, in quibus acris sanies intestinum vellicat, ex quo fit tenesmus, inanis desidendi cupiditas.

Post phar si quid intestino hæsit, vt male infriata coloc. aga. aut similibus, eadem affectio nascetur. Vlceribus quoque in ea parte spontenatis idem accidit. Abscessus in recto intestino natus eandem appetentiam inuehit nonnunquam.

Curatio.

Initio causa cognoscenda est. Quod si præcessit frigus, & pituita crassa in causa est, rutam, hyssopum, origanum, calamenthum, rosmarinum, maioranam, lauri folia, stachades, anethum, melilotum, chamamelum, vino incoques; hinc fouebis sedem, materiam calidam emplastri modo toti perinæo induces.

Iuuant fotus [a] ex oleo rutaceo, chamamelino, anethino, sesamino. In vehementi [b] frigore oleo, in quo decima pars castorei aut bitumnis dissoluta sit. In dolore anethino & irino vtendum erit. Eiusmodi oleis fouere & vngere oportet perinæum & imum ventrem, iisque calidis. Deinde contegenda partes duplici aut triplici linteo calfacto.

Laterem veterem denigratum fumo cõfringes, & comminues, aceto feruenti immerges, inuoluet

linteo,

a His imbuetur hapsus ex gossipio carpto & perinæo admouebitur.

b Vt iis accidit, qui sine subligaculis per niues deambularunt aut lapidi insederunt.

linteo, & calidum sedi totique perinæo applicabis. Molle filtrum, aut cotonem, vel spongiam molliorem sæpius immerges vino calido, in quo ruta, fœniculus & quædam ex supradicta materia coxerint. Deinde expressa, sed calida, sedi ac perinæo applicabis. Post fotum linteis calentibus muniendæ partes, omninoque videndum est, ne refrigescant. Laudantur hæc in re suffumigia ex resina pini iniecta carbonibus, nuce pinea, bene resinosa, aliquando addito semine rutæ, cumini, anisi, fœniculi, vel hoc modo.

℞. [a] picis siccæ ℥ 1. bitumnis ℥. ß. liquentur in aceto, liquatis insperge sulphuris in puluerem redacti ℥. ß.

Clysteres ad quartaria 2. vel 3 ex iis comparentur, quæ calefaciunt, incidunt, detergent, leniunt, quales proximo capite descripti sunt in dysenteria.

Similiter suppositoria ex labdano, styrace, oleo rutaceo, a dictis seminibus fœniculi, rutæ, anisi, cumini, & similibus.

Si dolor vrget [b] vehementius, narcoticis [c] vtendum erit, vt prius.

Sacculi fouendæ sedi & perinæo ex milio, furfuribus, sale, ruta, & descripta materia frixis in sartagine, deinde sacculo inclusis. Quo si inflammatio est, & cetera consentiunt, vena brachii interna secanda est.

Probatur quoque Arabibus purgatio leuis. e cassia, manna [d] suspecta Græcis. Vrina & sudor prouocari possunt ad diuersionē, victus refrigerās,

a Ex his fiunt, trochisci, quorum halitus seu fumus sede excipiendus.

b Vt si causæ magnitudinē vincat doloris vehementia, inflammationisque metum afferat.

c Vt Philonio in lacte dissoluto, aut sapa. Aut coquetur furfur cum sapa ad pultis cōsistentiā hinc dissoluantur opii gra. 3. aut 4. Iniiciatur.

d Ob impensum calorem, quam facile contrahit.

Clysteres lenientes e lacte, hordeato, oleo rosaceo tepidis, & aliis, vt prius.

Insessiones in decocto maluæ, bismaluæ seminis lini, violariæ, adiecta portiuncula florum chamæmeli & meliloti.

Olea conuenient, rosaceum, violatum & nenupharinum, in quo folia salicis coxerint. Deinde etiã axungia, butyrum recens, ex quibus & vnguenta fiunt, quale hoc est.

℞. olei rosati ℥. 1 olei salicis & violarum ana ℥. ß. mucaginis quatuor seminum frigidiorum in aqua cydoniorum extractæ ʒ. 6. cera modicum, fiat vnguentum.

Molli gossipio in aceto albo feruente partes fouendæ sunt, id est, imus venter & perinæon.

Vlcera si qua sunt, abluenda [a] *primum sero lactis, vino austero, mulsa, etiam lixiuio, si sanies contumacior est, aut vino austeriusculo tepido, & sexta parte mellis rosati, quibus postea adiiciatur aliquid rosarum, thuris, mastichis, gummi arabici, tragacanthi, & similium. Aut fiant hæc vnguẽta.*

[b] *℞ cerussæ plumbi ʒ. 1. mucagi. gummi arabici extractæ in aqua rosarum ℥. ß. corticis thuris ʒ. 1. olei rosacei quantum sufficit ad impinguandum. Aliud.*

℞. mucaginis gummi tragacanthi & arabici, mucaginis seminis psylliiana ℥. ß. aloes lotæ ʒ. 2. olei rosarum quod sufficit. Cum modico cera fiat vnguentum. Hæc inunguntur vlceribus si quidem apparent. Alioqui commiscentur clysteribus iis, qui

a Vt. ℞. decoct. hordei, aut aquę mulsę (si nõ sit ardor) ℥ 6. Mell. ros colati ℥. 1. his commistis fiat enema.

b Vel ℞. axungiæ suillæ ℥. 1. cerussę, pompholygis lotæ ana ʒ. 1. cum aqua plantag. f. vnguentum.

ad consolidandum descripti sunt, cap. de dysenteria. Potus lactis caprini primum quidem ad ℔ b. 1. qua paulatim bibitur, non aceruatim. Postridie vero ad ℔ b. S. remedio est tenesmo. Oportet primo die recens multum bibere. Postridie decoctum ad dimidias, & despumatum.

Decoctum betonicæ in vino albo tenui, laudatur ab antiquis.

EIVSDEM HOLLERII Scholia.

TENESMVS *affectus est præter naturam in recto intestino in quo assidua & implacabili desiderii cupiditate ager tenetur, vel vt alii, irritatio vltimæ partis intestini, in qua sæpius lubes sine causa desidere. Initio excernuntur pauca, mucosa magno conatu, aliquando conspersa sanguine, statque velut præmium dysenteriæ. Hic necesse est naturam stimulari in intestino ab aliqua causa præter naturam, quam excernere nititur, quasi illic esset excrementum. Ea est vel sine materia, vel cum materia, & si cum materia, vel in cauitate intestini continetur, vel extrinsecus comprimit meatum. Sine materia intelligimus, vt cum frigus partem illam constringit & mordicat, vt si ager in solio frigido, aut lapide sederit, aere, vento frigidiore. Aliquando reduplicatur intestinum, vel musculus, vt nec clysteres, nec alia auxilia excipias partis impedita, sæpeque afficiat, vt lateat vlcus. Materiam vero dicimus, quæ quid interiorem illam cauitatem irritare potest, vel vlcus (nisi tum dysenteriam esse velis) vel abscessus, vel hæmorrhoides interiores, aut vermes, aut humor acris, aut stercus induratum & coactum. Quæ omnia sunt ex relatu ægri, ex excrementis & doloris proprietate artificiosa coniectura dis-*

Tenesmi causa vel cum materia, vel sine materia.

cernere licebit. In vlcere excernitur sanies aut sanguis, dolor acutus, humor acris relictus post dysenteriam, & si nihil perspici potest, profundum esse suspicamur, sitque aliquando cacoethes. Vidimus vermiū globulos assidue reiici, ac subinde renasci. Ante dysenteriam fere fit a pituita putri: in dysenteria, ab acrimonia, vel medicamento male infriato, vel glande immissa. Aliquando secur plus iusto calefactum, acriorem materiam perpetuo generat, quae ad partem affectam desluit. Reiicitur, sentitur morsus, quandoque sequitur febris quasi hectica, & paulatim atrophia. Stercus induratum coniicimus, si diu ager nihil reddiderit, aut non nisi recrementa dura, sicca, sine muco. Extrinsecus comprimitur & pungitur vel a magno & inaequali vesicae calculo, quia vesica recto intestino incumbit, vel inflammatione parastatum. Hic adest penis distentio, ardor vrinae. Illic calculi signa adiscienda, vrina retenta, turbulenta, sanguinolenta, & similia. In graviditate minatur abortum, vt scripsit Hippoc. Uterus enim inter vesicam & rectum intestinum situs est, fœtuque concepto amplior, & vesicam (vnde assidue meiendi cupiditas) & intestinum premit. Quo fit vt etiam in laboribus partus, & alio quoq; tempore tenesmi cuiusdam imago illis eueniat, & si hoc morbo vehementius corripiantur, in vehementi illo conatu necesse est laborare vterum fœtum quoque deprimi assiduo decessu, & vires ladi. Unde abortus. Interdum tam vehemēs affectus est, vt dysenteria similis videatur.

Tenesmus grauidis abortum minatur.

Curatur sublata causa & affectu, vnde nascitur. clysteres ex hydromelite probe cocto cum rebus coquentibus, carminantib. detergentib. Omnes in minima quantitate ad ℥. ſ aut ℔. ß. quia intestinum fere strictū, & vltima tantū pars abluēda. Insessus in decoctione pinguis, inunctio, in vlcere vnguentū Ægyptiacum. fotus ex vino, in quo ruta, vel qua coquant, incidant, confirment, coxerint. Later vetus fumo denigratus aceto feruenti, vt excipiatur fumus, linteo conuolutus, admotus & similia.

ANTON.

ANTON. VALETII EXERCIT. XLIIII.

Τενεσμὸς seu τεινεσμὸς, affectus est a symptomate nomen habens, videlicet a tensione, quæ recti intestini extremitatibus incumbit. Causis & symptomatis cum dysenteria conuenit, & propterea scripsit Galen. tenesmum quandã constituere dysenteriæ differentiam. Abile igitur, an pituita salsa si ortum habeat, huc reuocantur remedia ad dysenteriam imperata, cathartica, enemata, tum etiam ea, quæ refrigerando humores contemperant, quæque per vrinas materiam deriuant, apozemata, & zulapia. Quod si frigori aut flatibus accepta referatur causa, tomenta calida satis esse poterunt.

Gal. lib. 3. de sympt. causis.

De curatione hepatici [a] fluxus. CAP. 45.

HEpate calidiore excrementa durissima & similia pilulis caprarum, vnde ἀφεστῶδη *a Græcis, nisi iuncta sit imbecillitas. Hic enim biliosa liquidiora, & vt* [b] *augetur calor, insigniter flaua, crassiora grauiter olentia, aeruginosa, nigricantia assatis humorib. & postremo colliquata hepatis substantia. Hic sitis, ardor, deiecta appetentia, assidua corporis iactatio, difficilis* [c] *curatio. In infirmitate attractricis hepatis, chyl osa. In infirmitate alteratricis primum quidem lotura carniũ similia, & sanguini diluto aqua, deinde varia*

a Hunc hepaticam dysenteriã vocant.
b Humeris suppressione & æstu.
c Vehementia symptomatum, humoris contumacia, resoluta hepatis via ac substantia.

qualitate & consistentia, interum quasi lumus sanguinis & grumus. Integra fere appetentia, sitis nulla, frigoris sensus, fætor exiguus. Hepatici fluxus nocte excitantur magis longioribus [a] intervallis. Horum curatio ex capite de debilitate hepatis petenda est.

In summa vtendum est refrigerantibus si infirmitas a calido est, calefacientibus, si a frigido. In vtrisque vitanda sunt quæ obstruunt. In calida.

℞ electarii triasant. ʒ.2 coriandri præparati ʒ. 1. semin. acetosæ & portulacæ ana ℈. 1. coralli rubri ℈ ß. sacchari rosati ʒ. 6. misce, viatur in iusculis, in hordeatis, in potu.

Syrupi conueniunt, rosatus, de ribes, myrtinus, cydoniorum, vel iulepus cum multa aqua ferrata. Spodium, semen portulacæ, acetosæ, corall. rubr. flos rosarum, & semen arilli, lappæ, cichorium, endiuia, sonchus, coriandrum præparatum, acetositas citri, ptisana, & similia conueniunt. Ceratum [b] santalinum subactum e rosaceo, ceratum ex oleo rosarum, deinde subactum cum succo cichorii, endiuiæ, sonchi, plantaginis & tantillo succi absinthii, vel eupatorii. Ceratis inspergi possunt pulueres ex proxime dicta materia.

In [c] frigida, vnde lotura carnium, electarium de vino prius descriptum, mel passulatum hac modo præparatum.

[a] Gale. cap. 2. lib. 6. de locis male affect.

[b] Vt ℔, cerati santalini ʒ. ʒ. pulue. subtiliſſimi coral. rub. ℈. 4. malaxentur cum oleo cydoniorum. f. emplastrum in formā lunę crescentis, & dextro hypochondrio admoueatur.

[c] Materia scilicet conuenit, quæ penetrat, vt cyperus, schœnanth. quæ aperit, vt absinth, cichorium leuit, vt passulæ, vinū granatorum, dulc. abstergit, vt mel, incidit, vt vinum granatorum, maturorum, præseruat a putredine, vt calam. aromaticus, cinnamomum, lignum aloes. Cæterum electuarium de vino Arabum his omnibus pollet communē notatis dotibus.

℔. passu-

℞. passularum bene pinguium M. 2. fiat decoctio ad ℔. 1. ß. vini optimi austeriusculi. Coquantur dum crassescat vinum. Deinde passulæ in supradictum vinum fortiter exprimuntur per setaceum, idque satis rarum. Expressio cum vino rursus coquatur ad crassitudinem. Cui adde aromatici rosati ʒ. 1. sem. nasturtii & securidacæ assati & infricati, cinnamomi electi ana ʒ. ß. misce, utatur sæpe. Hunc eundem puluerem seorsum aceruabis, inspergesʒ. 1. lactis vstulati ʒ. 4. cum vitello oui, fiet pulticula.

Poterit inspergi & lacti amygdalarum bene cocto. In hoc fluxu lac ouillum coctum & vstulatum conuenit, sed inspergere oportet aliquid supradicti puluerus. vel hunc,

℞. corticis thuris ℈. 2. caryophyllorum, cinnamomi an. ℈. ß Oryzogala, pulligallinarum et columborum, perdices, axiculæ, assatæ, vinum tenue, odoriferum, subastringens. Inungatur hepar cum oleo mastichino de spica, de absinthio, & aliis dictis prius. Deinde super aspergatur pul. mastichis ℈. 1 styracis calaminthæ Gr. 16. thuris albi & nigri aa. Gra. 6.

Potus esspongiæ expressa in vino decoctionis mastichis, thuris styracis, calaminthæ, rosarum, absinthii, florum cup essi, eupatorii, asari.

Si superueniat febricula (quod sæpe fit) proxime dicta remedia calfacientia temperanda sunt prius dictis refrigerantibus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

De hoc affectu iege Galenum cap. 2. lib. 6. & cap. 7. lib. 5. de locis affectis, capite 3. & 6. lib. de Morbis & symptomatis. Maior sanguinis quantitas reiecta ab hepate necessario oritur. Sanguis vel rubet, vel aquosus est, vel ater & niger Is duplex, vel sanguis crassior, vt in bobus, vel limus & fex sanguinis Hic rursus duplex siue adustus sit, siue naturalis, crassus nimirum, a quo vlcera profunda fiunt, & eiusdem veluti serum seu pars tenuior. Rubens αἱματηρὰν dysenteriam efficit: niger, tenuis & splendescens, lotium fluxum, quem vulgo vocãt, & quem prima dysenteriæ differentia complexi sumus, crassus tum hanc, tum etiam secundam. Sed tenuior magis e venis mesaraicis & ramis venæ portæ, quæ incoctum sanguinem & serosum continent, crassior ab hepate, vel liene. Si cum torminibus, dysenteria est. Si in fine febrium quartanarum, morbis a melancholia, & aliquando in peste, non malum. Si sanguis aquosus, tertia est dysenteriæ improprie dicta species. Nonnullis etiam lotium fluxus dicitur. Læso hepate, rupta aut aperta vena, sanguis niger, velut crassum atramentum, deinde rubens aliquando excernitur, & moriuntur. Quales duos ipse vidi. Vterque vix sentiens periculum, animi deliquio paulatim extinctus est. Sunt & aliæ multæ differentiæ dejectionum alui ex variis causis apud Hippocratem, vt ξύσματα, interpretari strigmenta, veluti limamenta πελιδναὶ, liuidæ, δυσώδεις, fœtidæ ex corruptione partium, vnde exeunt: χολώδεις, χολὴν ἄκρατον, bilem sinceram significantes, non multam, vt vult Musa, & similes. In quibus hæc duo generalia præcepta tenenda sunt, omnem sinceram excretionem metuendam in morbis, quia cruditatem significat, omnem quoq; corruptam si die non critico, crudo adhuc morbo, cum labore agri, si non leuat, aut tantum ad tempus. Ab initio quidem (inquit Galenus de omnibus) numquam ad bonum fiunt

huius-

huiusmodi deiectiones, utpote magnam viscerum lesionem ostendentes, ad morbos quidem consistentes sequuntur sepius, natura superfluitates expurgante. Et paulo post. Multi deiectionum colores præter naturam, sponte quidam euacuati, multarum atque malarum in corpore dispositionum sunt signa. A medicamento autem ducti vim habente plures humorum species euacuandi, nihil absurdum significant Sed de his multa superiore capite. Varia autem illa excrementa, quæ deiciuntur, cruditatibus ventriculi respondent, quæ retenta corruptelam quandam & vitium contrahunt.

Pro varietate causarum multiplex curatio. Quibus sanguis excernitur, rupta aut exesa vena, si vires firmæ, sanguis modicus e basilica detrahendus, rhabarb. in substantia, cum syrupo rosaceo, aqua arnogloßi, tabulæ ex iis, quæ sanguinem supprimunt, syrupus ex succo arnogloßi, centinodia, bursa pastoris, millefolio, urtica Græca, vino granatorum, cum saccharo rosarum. embroche ex oxycrato parato ex aqua plantaginis, &c. Vitanda in cæteris quæ obstruunt, utendum roborantibus, redeundum ad caput de debilitate hepatis, aperiendum roborando, aqua decoctionis passularum, Gallina cum cydoniis & conserua adstringentibus cocta in balneo mariæ, donec ius concrescat in causa conueniente, gelatina ex rebus corroborantibus, cinnamomo & alijs, aqua distillationis mastichis, coralli, semina cydoniorum, unde diluatur vinum.

ANTON. VALETII EXERCIT. XLV.

HEpatici fluxus pauci meminerunt Practici, quod affectio istiusmodi vel ad hepatis intemperiem aliquam, calidam, frigidam, a qua attractrix vel retentrix facultas

imbecilla, aut ob visceris eiusdem obstructionem, fiat, vnde & communem habet illis cum affectibus curationem. Auicennas in obstructorum teseratione, & hepatis confrictione summa medendi præsidia collocauit. Vide cap. 10. lib. 3. Fen. 19. Tract. 2.

De fluxu [a] pestilentiali. Cap. 46.

Galeno olida insigniter, fulua & crassa excernuntur, aliis subalbida, Autumno fere, liuescit facies, grauatur corpus, pulsus [b] *concidit 4. 7. vel 9. moriuntur, aut egre conualescunt. Aliis tota cute* [c] *commutantur. Aliis decidunt* [d] *vngues. Fluxus hic periculose adstringitur. Præter remedia supradicta in dysenteria, vtatur auro in decoctu pullorum perdicum & similium, syrupo de ribes, de cydonijs, de myrtillis, de limonibus; acetositate citri, vino granatorum, syrupo acetoso simplici cum lulepo rosato. Atque aliquando in aurora ʒ. ß. bonæ theriacæ in vino granato, acetositate citri, aut re simili dissolues. Iusculæ alterentur cum multa acetosa, & nodulo de berberis. Colatitijs inspergatur pulus hic.*

℞ *limaturæ auri ʒ. 1. diamargaritij recens facti ℥ ß. nucis moschatæ ʒ. ß. margarit. smaragdorum, saphyrorum an. ℈. ß. panis sacchari ℥. ß. fiat pulus. Interim quoque vtatur puluere vnicornu & cornu cerui, vino tenui odorifero, diluto aqua,*

a Quod est luis pestiferæ symptoma.
b Hippo. sect. 3. lib. 3. τῶν ἐπιδήμ.
c Diffusa pestilenti putredine per habitum corporis.
d Ex atrophia partium, & venenata humorum qualitate.

in

a qua aurum extinctum sit. [c] Vtatur interim hoc electatio.

℞. conseruæ ros. ℥. 1. ß. conseruæ corticum citri conditi cum saccharo ℥. 1. cortic. citri ʒ. 1. ß. margaritarum electarum ʒ. 1. hyacinthorum, smaragdorum an. ℈. ß. serici crudi ℈. 1. sem. citri mundati ℈. 2. ß. acetosæ ʒ. ß. boli armen, terræ sigillatæ. ana ʒ. 2. limaturæ auri ʒ. 1. cornu cerui et vnicornis, rasuræ eboris an. ℈. 1. sacchari albiss. ℥. 19 folia auri numero decem. Fiat conditum ad formam sacchari rosati cum aqua rosata moschata.

a Interim etiam vti poterit pilulis Rufi ex aloe, myrrha & croco.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Pestilentis huius constitutionis Galenus meminit pluribus locis, vt Aphor. 21. lib. 4. & in lib de atra bile. Excernebant nigra fere 7. 9 11. Quibus deiectio talis non fuit, pustula nigra toto corpore excitata. Nullus autem seruatus, qui atram bilem exactam deiecerit. Primis diebus deiectiones erant russæ & colliquationis indices, vel vt alio loco κατὰ τόπους, vitellinæ, crassæ, acres, fœtidæ. spumosæ. Postea vero, vt scribitur in eundem Aphorismum, nigræ, vel superassato sanguine vel putredine quadam contracta & corruptela. Sed an fuerit pestis peculiariter appellata, an Epidemius morbus qui multos interfecerit, dubitari potest. Nam pustulæ illæ nigræ raro in peste apparent, quin sequatur mors. Et multos ipse obseruaui pestilenti febre laborantes, quibus eruperunt infiniti prope carbunculi, aut furunculi similes carbunculis, quorum nullus euasit. Cutem & vngues decidere nonnulli a veneno putant.

Non temere supprimendus fluxus, sed bezoardicis vtendum, syrupis cordialibus, conseruis, opiatis, rasura vnicornis, & similibus.

ANTON. VALETII EXERCIT. XLVI.

SYmptomaticus huiusmodi fluxus pestilentialis appellatus, bilio'us est, ratione feruoris hepatis, vt plurimum proueniens. Itaque grauis esse solet, vt vires quam celerrime prosternat. Si non vsque adeo sit efferus soluenti medicamento, vt rheo, curatur.

℞. polypod. quern. contus. cum pauco semine fœnic. ʒ. ß. herb. scariol. cichor. & oxalid. totius. ana M. 1. thamarind. ping. ʒ. 5. prun accid. nu. 5. passul. mundatar. ʒ. 3. sem. scariol. & anis. ana ʒ. ß. flores cardiac. pugillum vnum, fiat decoctio ad dos. Infunde rhei electarii ʒ. 2. cinnamomi ℈. ß. Factæ post sex horas forti expressioni adde zulapii ros. aut syrup. cydon. ʒ. 6. fiat potio.

Alias optimum erit bolum armenam, aut terram sigillatam, vt in peste dicetur, exhibere. Empirici in hunc scopum imperant puluerem, aut succum scordii, felici nonnumquam successu, quia fortasse simplicis id medicaminis feruida viscera, maximeque iecur, alterat atque immutat.

De difficultate meiendi. Cap. 47.

VEsicæ interiorem membranam habet contextam omni genere fibrarum, quæ dū intendit, vrinam continet. Si solum transuersis agit, exprimit. Eius actio in totum naturalis.

Eiusdem collo musculus est obliquus. Agit hic

transuersis fibris arbitrario quidem motu, ne vrina intempestiue effluat. Itaque cum plena est vesica, & quantitate vel qualitate irritatur, transuersas fibras intendit, musculus cessat ab officio, atq; ita vrina emingitur. Nerui a lumbis & osse sacro ad vesicam perueniunt. Resolutis neruis aliquando torpescit sensus vesicæ, aliquãdo musculus sphincter, qui collo vesicæ adnatus est, resoluitur, atque ita vrina intempestiue effluit. Gal. cap. 4. lib. 6. de loc. male affect.

Aut si sensum perdidit vesica, retinetur. Aliis nascitur inflammatio læsis vertebris, vnde nerui oriuntur, quod & dolore, & calore loci intelligitur. Aliis rupta vena sanguis emingitur. Grumus fit, qui meatum intercipit, quo vrina expurgatur. Idem meatus & lapillis, & tuberculis, & inflammationibus, crasso puro, vel humore aliquando præcluditur, atque hinc vrina exprimitur.

Vitiatæ vero mixtionis tria sunt genera, dysuria, id est, difficultas vrinæ: stranguria, stillicidiũ, aut substillum malum: ischuria, cum omnino vrina supprimitur. Dysuria libidinem meiendi facit, sed ægre & vi quadam, aliquando etiam cum dolore vrina excernitur.

In stranguria assidua meiendi cupiditas, sed vrina guttatim effluit. Ischuria improprie quidem fit perdita renum actione attrahente. Si enim serum sanguinis non attrahitur, vrina non fit. Proprie vero meatu vrinario præcluso, aut infirma excretrice vesicæ, quæ transuersis fibris exprimere non

possit. Idque propter intemperiem, vt siccitatem, in ardentissimis febribus, aliquando resolutis vesicæ neruis, & musculo incolumi. Nam si musculus vna resolutus est, vrina præter voluntatem effluit. Dysuriam & stranguriam facit recentricis imbecillitas, quæ fere fit a frigido. Frigidum enim vesicæ corpus, & frigido facile euincitur. Altera causa est vrinæ acrimonia. Adiunge cetera, vt inflammationem, grumos, vlcera, calculos, & cetera.

Curatio dysuriæ & stranguriæ.

Si a frigore infirmitas, calorificis vtendum est vnctione perinæi & pectinis fomentis, balneis, clysteribus, potionibus, aliisque remedijs. Vnguendo olea [a] conueniunt rutaceum, anethinum, chamæmelinum, balsaminum, de scorpionibus, de keiri, de lilio, de cucumere asinino, in quo decima pars castorei, sexta galbani vel opopanacis coxerint. Ex eiusmodi oleis fiunt cerata. Ceratis conspergantur [b] aromata, quæ calefaciant, & partium tenuitate facile penetrent.

Fomenta fiunt ex decocto maioranæ, rosmarini, artemisiæ, origani, calamenthi, thymi, hyssopi, parietariæ, sysimbrii, berulæ & cressonum, ex quibus & balneæ comparari debent. Alioqui has [c] herbas frige in sartagine ex oleo vel butyro, & emplastri modo semori superiori, pectini & perinæo calida admoue bis. Omentum arietinum calidum, iisdem locis admotum iuuat, vel recens detracta pelle cuniculi. Cuius axungia in eundum vsum plurimum commendatur.

a Expultricis scilicet facultatis vesicæ, quæ dysuriã facit: aut retentricis, quæ stranguriam.

b Commendatur præter cætera oleũ de scorpionibus cũ anethino. Vt ℥. olei anethini, olei de scorpionibus an. ʒ. 10. castorei ʒ. 1. galban. ʒ. 3. Coquãtur in balneo mariæ, f. linimẽtum.

c Vt caryophyl. macis, cyperus, angelica.

d Vt ℥. raphani contusi, parietariæ, cressionis an. M. 1. Ex his cũ suillo adipe frixis, vel axungia fœniculi, f. cataplasma admouendum pubi & perinæo

clyste

Clysteribus & glandibus ex supradicta herbarum oleis & materia adiecto sale & melle, ad irritandum, confici debent.

Decoctum radicis eringii, cyperi, radicis lappæ, amios, cinnamomi, nephitæ, myrrhæ, opopanacis, cretæ marinæ, carthami, extremitatum caulium, & alia quæ postea dicentur cap. de lapide.

Aquæ conueniunt tribulorum, raphani, cretæ marinæ, pentaphylli, alliorum, acori, florum malua, cyperi, erytrodani. sabinæ, fabaceorum, scolopendrii, alkekengi. Grana alkekengi trita & expressa succum reddunt, vtilem cum vino albo tenui, terebinthina, parietaria, acetosa, aceum album.

Conueniunt a proprietate viuerra genitale, cinis scorpionum crematorum, testa oui repurgata, e qua pullus exierit, aselli, vermes terreni, erinacei siccati, aut eorundem testicular. pului. vesica tauri & capræ.

Conuenit & theriacæ potus, & catum lithantrichon, electarium ducis, aurea Alexandrina, cucurbitulæ natibus affixæ. Pediculus inditus foramini virgæ, aut cimex, vel loco horum fila croci, granulum salis, catheter, algalia, syringua, aut candelæ cereæ oleo prius illita.

Vbi vero vrina [a] *acrior est, si quidem corpus bene carnosum est, si inflammationis suspitio, vena basilica* [b] *secanda est.*

Purgandum cum ʒ. 10. cassiæ dissolutæ in sero

a Naturalis œconomię vitio, excremẽti suppreſſione, quod in peculiari cuiuſque natura redundare cõſueuit, aut improba victus ratione.

b Ad ſedandũ ardorem, materiæ, euacuationem, & faciendum perſpirabile corpus.

caprino, vel liquore [a] conuenienti. Vomitus, si quidem consuetudo est, plurimum prodest. Clysteres e lacte, [b] sudoris prouocatio.

Galenus [c] ex Hippocrate, phlebotomiam e crure magis probasse visus est, quam e brachio. Arabes prius e brachio, quam e crure, quod & aliquot loeis Galeni non repugnat.

Hic olea conueniunt, violatum, nenupharinum, de papauere, ex quibus cerata fiunt, admixta modica quantitate caphuræ, gr. 3. aut 4. ad singulas ℥. cerati.

Balnea & fotus in decocto sem. lini, fœnugræci, althæa, psyllii. Nec peccaueris, si quid chamæmeli adieceris.

Aqua distillata ex acetosa, plantagine, laureola, pentaphyllo, syrup. de iuiubis, de papauere, decoctum glycyrrhizæ, portul. lactucæ, quatuor seminum communium, lac asinæ, vel capræ, serum lactis, lac amygdalarum, hordeatum cum sem. lini, melonum, cucumeris, 4. sem. communibus frigidis, quale hoc.

℞. seminum psyllii, melonum, cucumeris ana ʒ. 2. sem. althæa, cydoniorum ana ʒ. 1. sem. lactucæ, hyoscyami albi, papaueris albi ana ʒ. ß. gummi tragacanthi ʒ. 2. fiat decoctio, cum qua dissolue amygdala dulcia. Fiat lac amygdalarũ cum saccharo violato. Quod si suspitio est vlceris, iam bolus armena, terra sigillata, sanguis draconis, pulu. equiseti cum lacte vstulato, syr. myrtillorum, iulepo rosato conueniunt. Similiter saccharum ro-

[a] Vt aqua decoctionis glycyrrhizæ.
[b] Vt exitium habeat ichor, cuius acrimonia sit stranguria.
[c] Lib. 6. Aphoris. aph. 36. & sentent. 5. sect. 1. lib. 6. τῶν ἐπιδημ.

satum,

satum, triasantalum, tragacanthum frigidum, cydoniatum sine speciebus factum cum saccharo. Iniicitur in virgam lac recens emulctum, maxime muliebre, cui si calor maior est & dolor, addatur muccago seminis papaueris, cucumeris, psyllii, & similium cum modico caphurae. Vbi vero consolidandum.

℞. lactis mulieris, vel bubuli vstulati ʒ.3. sarcocollae nutritae, amyli, cerussae ana ʒ 1. fiat iniectio ter aut quater in die. Laudatur hic pulus, quo mane & vesperi vtatur.

℞. semen melonum excorticatorum ʒ. 2. sem. citruli, cucurbitae, portulacae, papaueris albi ana ʒ. ß. sem hyoscyami albi ℈. ß. & Gr. 6. panis saccharo ʒ.3. fiat pulu. detur ad ʒ. 2. cum iulepo violato, aut liquore conuenienti. Drachma vna trochiscorum alkekengi cum liquore conuenienti plurimum commendatur.

Grumi decocto stœchados, sarmentorum vitis, mummia, oxymelite, rebusque eiusmodi incidentibus dissolui debent. Hinc graue periculum est. Sequitur enim animi defectio, coloris fœditas, pulsus paruus, frequens, obscurus, anxietas, & vt plurimum mors.

Sanies & pituita si crassior est, incidenda. Inflammationes & vlcera suo modo curanda sunt. Ita & calculus. Plenior vesica manibus comprimenda est, & qua parte tumor eminet.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Vrina suppriminitur vacua, aut plena vesica.

Philoth. com. ad aphor. 46. lib. 7.

Vrina vel supprimitur, vel parum & frequenter mingitur, vel seruat naturalem excretionis modum, sed vesica cum difficultate aliqua aut dolore operatur. Supprimitur autem vel vacua, vel plena vesica. Si vacua, argumentum est, vrinam non transire ad vesicam. Vitium igitur erit vel in vreteribus, vel renibus, aut resolutu, aut interceptu. Philoth. in Aphor. obstructionem addit in crassioribus intestinis a crassa & viscida pituita, quæ prohibet ἀνάδοσιν ad hepar, & consequutione quadam succorum generationem, & vrinæ secretionem. Si vero vesica plena sit, in ea affectionem morbosam esse necesse est. Suppressio vrinæ siue renum vitio, siue vesicæ fiat, quibusdam dicitur ἰσχουρία. Proprie tamen hoc nomen vsurpari debet in ea tantum affectione, in qua vrina supprimitur, lasione in vesica existente. Cum autem parum & frequenter, siue guttatim & maturius, quam pro naturali excretione emittitur, στραγγουρία: quando tempore conueniente, sed cum difficili motu, aut dolore, δυσουρία nominatur. Hæc est vera distinctio inter has affectiones breuissime ex multis Galeni locis comprehensa. In quem acerbius tanquam tenebras offundentem, nobis inuehi videntur, qui nuper Commentarios in Aphoris scripserunt. Aiunt. n. in dysuria semper dolorem fieri, vt in dysenteria, nunquam in stranguria. Sicque hac sola differentia dysuriam differre a stranguria, siue guttatim emittatur, siue contra. In quo & sibi & experientiæ repugnant, vt qui alio loco scribant stranguriam fieri eo modo, quo dysenteriam ab acri humore confertim ad vesicam irruente, & alibi ardorem vrinæ adiungant, imo producant Aphoris. 55. libri quinti. Vbi Hippocrates ait, stranguriam fieri a magna inflammatione vteri, aut intestini, aut renibus purulentis. Quo pacto hic dolor ad stranguriam nihil pertinebit.

Fuchsius notatur.

Neque

Neque ad mixtionem duarum affectionum recurrendum, nisi maiorem multo confusionem in omnibus & Hippocratis & Galeni scriptis, de industria mutatis pro arbitrio vocabulorum significationibus, inducere velimus: unicuique enim libenter concesserim rem quamlibet, vt velit, nominare, modo aut a seipso, aut ab aliis intelligatur. At in veterum scriptis interpretandis non idem licet. Illi enim perspicuitatem sequuti propriis, & suo tempore vsitatis dictionibus conceptiones animi exprimerunt, parum admodum solliciti, quo quisque idiomate deinceps loqueretur, aut inquam significationem vocabula traduceret, modo sententiam non pervertere. Ac certe nescio an vlla vnquam maior in grauioribus scientiis exorta sit confusio ex præstigiis quibusdam & captionibus tum verborum, tum dialecticarum ratiocinationum, quam qua imminere videtur, neglecta vera illa antiquorum methodo, solo nomine plerisque, etiam doctioribus nota. Cum igitur perspicuum sit, non solum in dysuria, sed & in stranguria, & ischuria dolorem sæpe fieri, actionem tamen vesica diuerso modo læsi, num satius fuerit a rei natura, & læsionis in excretione varietate harum affectionum distinctionem sumere, quam ex dolore, qui omnibus communis esse potest? Vt igitur alium in lienteria, ita vesica in stranguria, sine vrina stillicidio non expectat, vt vrina tota colligatur, sed statim, tanquam grauantem (vt ait Galenus) aut mordentem expellit. In dysuria sine difficultate vrina expectat quidem, atq; aliquando diutius, quã oporteat, sed cum excernenda est, percipit æger dolorem, aut tantam difficultatem, vt sæpe, nisi locum vesicæ comprimat manu, aut diu & magno conatu emittatur, libere non profluat. Et si in totũ supprimatur, iã erit ἰσχυρία. His positis causæ facile inuestigari possunt. In strãguria primum vesicã stimulari ad excretionem ante tempus perspicuũ est. Id igitur vel vrinæ mordẽtis acri-

Gal. c. 4. lib. 4. de loc. mal. af.

Stranguriæ causæ.

monia fieri necesse est, vel imbecillitate recentricis, quæ minimo etiam onere grauatur, vel ab vlcere, erysipelate, abscessu, inflammatione. Acrior vrina redditur vel admixtione acris alicuius humoris, vt pituitæ salsæ, aut bilis, puris per vesicam euacuati, vt a renibus suppuratis, vel quia talis ex venis effluit ex prauo victus ratione, aut intemperiem calidam, & humidam, vel humidam acquisiuit. Idque aliquando per consensum vicinitatis ratione. Participat enim intemperie & inflammatione partium proximarum, a quarum etiam tumoribus premitur, vt intestini & vteri. Retentrix imbecilla redditur ab intemperie qualibet, sed præsertim frigida. Musculus vesicam claudens quandoque resolutur, vt in senibus. Sed proprie non est stranguria. Hæ sunt in vniuersum causæ huius præcipitis excretionis, propriis signis distinguendæ, & ex relatu ægri, quas diuersis locis Hippoc. exposuit. Vt cum scribit in siccitatibus vrinæ stillicidia fieri, alio loco. Recto intestino, aut vtero inflammationem patiente, & renibus purulentis, curari quoque vini potione, & sectis venis interioribus.

Aphor. 16. li. 3. §8, §. 48, 7.

δυσουρίας si dolorem pro symptomate habeat, causa erit inflammatio, vel abscessus, vel vlceratio, vt ab vsu medicamentorum acrium, vel spiritus flatuosos, vel inæqualis intemperies. Si vero difficilem absquem motum, imbecillitas potentiæ excretricis, vt ob frigus vesicæ, aut colli, vel tumor præter naturam, vel obstructio a crassis & viscidis humoribus infarctis, aut adhærentib. ceruici vesicæ, aut vrinæ permixtis, Ischuria nascitur obstructione meatus vrinarii, imbecillitate excretricis, intemperie. Obstructio, vel cum collum vesicæ tumescit & induratur extra naturam, adeo vt via vrinæ claudatur, vel cum ibi aliquid præter naturam generatur, vt tophus, caruncula, tuberculum, vel aliunde confluit aliquid in illam cauitatem, vt grumus, lapis. Imbecillitas ab intemperie, morbo organico, solutione continui, sæpe neglecta meiendi occasione, velut euersa

Ischuriæ causæ.

expul-

expultrice ob copiam vrinæ immodicam, vnde etiam obturatur meatus. Sic nec vesica sese contrahere potest ad expellendum, nec si id fecerit, præcluso aditu vrina exire. Intemperies a multa siccitate idem efficit, vt in febribus ardentissimis & siccissimis. Si lapis exitum prohibeat, sicque insignis magnitudinis, cognoscitur, quoniam agro supino, si concutiatur, vrinam prodit, si parvus extiterit, catheteræ immisso sentitur in collo vesicæ. Si arena, dignoscitur exitu, quanquam raro obstruat, nisi lentus humor adsit. Si sanguis concretus liquidus solet ante effluere. si pituita, apparet dum excernitur. Si imcetillitas, præcesit aut diuturna retentio, aut frigus vehemens, aut alia intemperies. Si abscessus, dolores, & febres præcesserunt. Taphus, callus, tubercula solent sequi ardorem vrinæ, fluxum seminis, morbum gallicum, vlcerationem a catheteræ. In catheteræ cauendum ne fallamur, quod aliquando pure aut crassitie pituitæ orificium intercipiatur, & os catheteris angustius, aut quia nihil lotii in vesica, interceptis superioribus. Constat experientia vrinam supprimi a calculo in ventriculo renum sine dolore. Sed vbi incidit in vreteras, acerbissimus dolor excitatur. Plerisque suppurantur renes calculosi, & colliquantur, vt tantum maneat pellicula, sicuti D. de Mancy, cui ren dexter colliquatus, sinister calculum habebat, vreter & partes reliquæ siccatæ. Subita resolutione vesicæ cuidam cum subitus dolor motus esset in osse sacro & coccyge, vrina suppressio sequuta est, quam tamen reddebat tussiens, & sese comprimens, manu admota pubi. Sensus amissus in recto intestino, vt neque clysterem iniectum sentiret, neque cum redderetur. Admotis fomentis, & emplastris ossi sacro contra Paralysim, redit sensus & conualuit. Viro nobili in pueritia aderant signa omnia calculi, nisi quod catheteræ non inueniebatur. Mortuo a male curata cicatrice abscessus & gangræna in vesica & vicinia inuenta est. Inflammatio vesicæ dignoscitur tumore supra pectinem, febre, vrinæ retentione & excrementorum

Domino de Mancy ren dexter colliquatus, sinistro calculo obsesso.

Inflãmationis velicæ notæ.

alui. Sequitur fere vlcus, calculum. vsum medicamentorum acrium, dolorem vehementem.

Variè curandi ratio. Pro causarum diuersitate conuehiunt clysteres ex materia conuenienti, quia collum vesicæ incidet recto intestino, fotus, insessus, veronicæ succus, cuniculorum esus, qui imperum oleant, candela cerea, iniectiones per virgam, cassia cum tantillo rhabarbari, terebinthina, iniectio ex oleo nardino & succo ocimi, aqua theriacalis, gallus cum perietaria, radicibus, herbis, seminibus conuenientibus coctis, aqua ligustri, herniaria, sacculi, vinum dilutum, aqua parietariæ intinctus ciborum in oxymelite, vel succo limonum, sectio venarum interiorum iuxta Hipp. A materia frigida vini potio, fotus ex decocto apij, illitus ex vnguento Agripp. Martiato & similibus, vinum emulatum, stercus grandiorum murium.

ANTON. VALETII EXERCIT. XLVII.

Dysuria & ischuria non multum inter se distincta.

VRina guttatim & sæpe reddita stranguriam facit, excreta magno cum dolore & nisu, aut etiam manu firmiter appressa, dysuriam, suppressa, seu cohibita ischuriam. Stranguria duas cum habeat causas, acrimoniam vrinæ, ab humorum corporis totius mordacitate, aut aliquo renum vitio, vt vlcere & abscessu, itemque facultatis vesicæ retentricis imbecillitatem, a morbo, vt intemperie, aut humore præter naturam, si quidem ab illa fiat, dolorifica est, ab hac minime. Dysuria vero atque ischuria maioris tantum & minoris ratione distinctæ affe-

ctiones iisdem iunguntur cautis. Aut enim fiunt ex partium aliarum consensu, vt resolutorum renum serum non attrahentium, vreterum interceptorum, crassorum intestinorum inflammatorum, aut per protopatheiam vesicæ, vel plus æquo frigidæ vnde expultrix facultas imbecilla, vel obsessę phlegmone, tumore aut obstructione, sanguinis grumo, pure, caruncula, topho, lapide, copia vrinæ, aut denique re quauis alia vrinam exitu prohibente. Horum causæ & signa affectuum a Galeno describuntur lib. 3. de symp caus. & lib. 6. de loc. mal. affectis. Quinetiam plerunque in morbis acutis instante crisi, vrinæ suppressio interuenit ad crisim apparens, per sudores, aut alui profluuium futuram. Aliquando iisdem in morbis per resolutionem caloris insiti vesicę vrina intercipitur ad mortem. Sed hæ suppessiones ischuriæ non sunt, quia vesica plena non fiunt. Vt causæ sunt variæ, ita curandi ratio diuersa. At priusquam de remediis decernas, affectam partem explorabis, & si tensio, tumorque nullus sensu percipiatur, fistulam vrinariam, catheterem vocant, in penem immittes. Vbi constiterit vrinæ acrimoniam, aut vlcus & abscessum renum, stranguriam excitare, opportunum fuerit ad ea præsidia, quæ cap. de ardore vrinæ & de inflammatione rerum traduntur, recurrere. Quod si ab intemperie

Non omnis vrinæ suppressio est ischuria.

Hippo. sent. 16 sect. 2. Prorrhet. 1.

frigida vesicæ id mali acciderit, calorificis r
mediis, præsertim admotis, sanatur. Cu
autem meiendi difficultas, vel etiam isch
ria vitio renum serum non attrahentium fi
quia fusione & secretione est opus, compar
da sunt ex simplicibus calidioribus & acric
ribus apozemata, quæ sanguinem fundan
& serum segregent, sed præmissa tamen pu
gatione blanda.

℞. cassiæ recentis e canna extractæ drach.
pulpæ sebesten drach. 1. rhe. elect. puluerati ℥
4. vel ʒ. 1. cum puluere glycyrrhizæ, f. bolu
Vel,

℞. terebinth. Vener. claræ, in aqua rosac. c
alkekeng. lot. drach. ʒ. rhe elect. pulu ℈. 1. cum
diatragacanth frigido. f. bolus. Hic vtilior est
cum detergendi consilium suscipitur.

Clysteres subinde repetiti, materiam ali
deriuando, nec in affectam partem adducen
do, magis conferunt. Apozema vero vtilia
ciens erit huiusmodi.

℞. radic. quinq. aper. rad. valerian. rub. tinct
maioris ering. 1. an. ʒ. 1. hep. capil. cich. chamædr
chamæpit. scariol. agrim. eupa. ol. Absinth
hyssop. ana M. 1. semin. apii, petrosel. azar. seseli
haliacacab. ana ʒ. 1. passul. integ. ʒ. 1. s. flor. ge-
nist. sambuc. ana p. 1. cicer. rub. ʒ. 1 hermariæ
vnc. ß. f. decoctio ad ℔. 1. in colatura dissolue
syr. capil. ven. & de bizantiis, ana ʒ. 2. ß. f.

Apozema conditum vt decet. Vbi sanguinis grumus caruncula & tophus seu callus in vesica affuerint, vsurpanda erunt mollientia, digerentia, exedentia. Molliet hiclitus.

℞. ol.

℥. ol. amygdal. dulc. & de scorpionibus in aq parietar lotor. mucag. sem. alth. lini & fœnug. in aq saxifrag. extract. & axung. cuniculi ana ʒ. ß. cum pauca cera in aq. pimpinellæ emollita. f. linimentum.

Fomentum ex oxymelite cum spongia ad incidendum accommodatissimum. Vel eius generis incidentia, vt hydromel, oxymel, in quibus quæ calida sunt, incocta sint, intromittuntur per catheterem. Exedentia postulant caruncula, callus, sed quæ minimum habeant erosionis. De his consule Alphonsum Ferrium Neapolitanum Medicum longe doctissimum, qui pulcherrimum de caruncula tractatum edidit. Si lapis in vesica suppressionis vrinæ causa sit, quærenda remedia ex capite de calculo vesicæ.

De [a] calculo. CAP. 48.

Calculum gignunt calor renum [b] immodicus, aliquando etiam tepidus & humor crassior, qui calore lapidescit. Generatur aliquando in renum stomacho, aliquando in substantia. In vesica [c] quoque generari verisimile est, & maxime pueris.

*Signa dolor [d] fixus in renibus grauitas, vrinæ initio tenues. Primum quidem cum arenis, & exigua asperitate, deinde cum multo sabulo & crassiores excernuntur. * Primum igitur clystere molliendus venter est. Renes enim oppressi stercore*

[a] De lithiasi, siue lapide renum.

[b] Si tenuis sit humor, aut acer, vnaque expultrix. renum facultas languidior, et meatus angustiores.

[c] Prima generatione, aut secundaria.

[d] Non vagus, vt in colico dolore.

[e] Ab obstructione vasis vrinarii. Aut etiã vrinarũ suppressio cũ dolore renũ repente oborto ex Hip. in Coacis animaduers.

* Pituitæ vomitio, deinde etiam bilis æruginosæ, femoris quod e directo est stupor.

tempore vuæ maturescunt, medius quidem excipitur, relicto eo, qui primus fluit, & postremus fictili vase excipitur. Insolatur, [a] *exsiccatur, reseruaturque fideliter. Cum vsus fuerit, accipies pul. ʒ. 1. ℞. cum vino tenui.*

Aurelianus a balneo, aut iam laxatis viis, renes, pubem, interfemineum, calido hirci sanguine inungit. Lapis Iudaicus tritus & potui datus ʒ. 1. pondere. Solinus, Dioscorides & alii Medici tum renum, tum vesicæ lapides frangere hunc scribunt. Galenus non vesicæ, sed renum. Auctor libelli de calculo duplex [b] *genus facit, scribitque marem e renibus, feminam e vesica calculum educere.*

Datur cum oxymelite tritus in cote, vel cum ℥. 3. aquæ conuenientis. Oleum [c] *chamæmelinum fictili vase concluditur, mistis floribus genistæ. Vas fideliter clausum stercorario fimo sepelitur, illicque, vt efferuescat, aliquod dies relinquitur. Eo oleo renes, pubes, perinæum, inunguntur.*

Bestiolæ in lapidariis, fodinis, quasi verrucæ lapidibus obhærescunt, quæ si quinque numero ex aquæ ℥. 3. sumantur, mirabiliter iuuant. Pellis [d] *leporis cremata, lepus decolatus alioqui integer cum croco & carnibus vase fictili crematur. Eiusdē renes siccati & inueterati pondere ℈ 4. ex vino tenui propinantur. Cinis vngulæ equi, plumarū palumborum, teste cochlearum cancrorum, vermium ter-*

a Obducto linteo, ne solis ardore vis euanescat.

b Gal. lib. 9. Simplic. vnū lapidis Iudaici genus tantum statuit. Vnde colligas libel. de calculo falso Galeno tribui.

c Huiusmodi oleū tenuandi & incidendi in διεξόδῳ vim habet.

d Hæc proprietate inexplicabili dicuntur esse nephritica. Puluisculum autem apte conficies ex radic. petro. rad. saxifrag. & lapillis qui in astacorum capitibus re-

eriuntur. Conferet mirifice ad lapidem confringendum cum vino albo aqua fœnicul. scolopend. aut petroselini diluto exhibitus.

renorum, asellorum, passerculi, quam caudam tr
mulam vocant, stercus murium in aceto tritum
Calculus, quem quis primum excluserit. Lotium ce
præ montanæ, cicadæ aridæ, & alia eiusmodi
proprietate calculum excludunt.

Corticis raphani acerrimi ʒ. 6. horis 12. in [a] v
ni albi tenuis ʒ. 8. madeant. Colatura duabus do
sibus sumitur.

Terebinthina [b] ad cautionem calculi potius, qu
ad exclusionem, imperanda est, eaq; multis modi
vtimur.

℞. terebinthinæ ʒ. 4. inuratur in lamina fer
rea candente, vt possit infriari. Dabis ʒ. 2. eius pul
ueris cum ʒ. 1. aquæ saxifragiæ, chamæmeli, vel ge
nistæ, & ʒ. 1. oxymelitis. Hoc medicamentum [c] ex
cludendo calculo satis esse potest, vbi prius lenieris
& relaxaueris. Vt.

℞. terebinthinæ ʒ. ß. lithontribi ʒ. 2. misce, fia
bolus. Aliud.

℞. terebinthinæ lotæ deciesin aqua saxifragiæ
ʒ. ß. cum saccharo fiat bolus. Hoc vero datur tem-
pore paroxysmi.

℞. terebinthinæ lotæ in aqua violarum ʒ. ß.
benedictæ ʒ. 2. Aliud.

℞. [d] terebinthinæ lotæ in aqua haliacacabi ʒ.
2. pul. tragacanthi & glycyrrhizæ ana ʒ. 1. in cor-
porentur ʒ. ß. cassiæ, cum saccharo fiat bolus. Aqua distillata e terebinthina.

Iustinianum excludendo calculo ad ʒ. 3. dissol-
uitur in glycyrrhizæ decocto, vel cum saccharo vio-

lato

a Vini albi vsus in calculi genesi non probandus, quod ad renes humores deducat excrementitius.
b Imo potius ad curationē, quam ad prouisionem terebinthina præscribēda.
c Idem facit terebinthinæ aqua stillatitia.
d Ex Rhazæ descriptione, quę terebint. non recipit, Attamen huius loco recte substitues hieræ pi. ʒ. 2.
e Hoc medicamentum pari facultate leniendi & tenuandi pollet, propterea que ad paroxysmum διεξόδῳ imperari potest:

sto in bolum cogitur. Lithontribon per se ʒ. 3. pondere, vel cum ʒ. Iustiniani ex decocto glycyr. aqua violarum chamæmeli, aut simili. Aliud.

℞ cornu cerui vsti & pulueriſati, gummi tragacanth. ſimiliter pul. ana ʒ. 1. terebinthinæ in lamina terreæ, vt prius, crematæ ʒ. ß. lapidis Iudaici, pul. vermium terrenorum an. ℈ 1. incorporentur omnia in Iuſtiniani ʒ. 1. ß. Deinde in decocto glycyrrhiz. diſſoluantur, & fiat potus.

Sunt qui ſingulare præſidium putant frangendo lapidi lignum [a] guaiacum, iuſta quidem ratione, virtute videlicet incidente, adſtringente & leniente. Talia enim eſſe oportet, quæ calculoſis imperantur. Vitanda tamen ſunt, quæ nimium ſiccant, quæ craſſorum partium.

Ratio quoque habitus corporis ineunda eſt. Obeſum corpus magis [b] tenuantia, gracile vero minus perferre poteſt. Sic loci, temporis, anni, ætatum, & ſimilium meminiſſe oportet. Laudatur & hæc diſtillatio.

℞. mellis roſ. terebinthinæ an. ℔ 1 iuisbarum, ſebeſten nucleorum pini an ʒ. 4. Granorum alkekengi, ſeminis cucumeris, nigellæ, apiiana ʒ. 2. ſuccli raphani per reſidentiam depurati ℔. 2. Semina, & reliqua materia ſolida, cõquaſſentur, cum ceteris in alembico ponantur, fiat diſtillatio. In diſtillationis ʒ. 3. diſſolue ʒ. 1. aut ℈. 4. [c] corũ, quæ a proprietate calculum excludunt. Qualia ſunt antea deſcripta, cinis ſcorpionum, ſcarabeorum, hepatis aſini,

[a] Guaiacinũ decoctũ diureticum eſt, vnaque cum vrinis ſudores ciet maxime, ſed potiꝰ, in prouiſione cõfert, quam exclusione.

[b] Quod venas habeant angustas.

[c] Vt pulueris polygoni minoris, betonicæ, lapilli cum altacinorum, pulueris corticis aſſi.

testæ ouorum, ex qua exclusus recenter pullus est, hi-
rundinum, testarum, auellanæ.

Limonum succus a multis commendatur. Item
& cinis vitri combusti. In vehementi siti & calo-
re, si quidem prius vacuatum corpus est si debilitas
visceris aut consuetudo non prohibet aquæ frigidæ
potus largiter exhibitus, aliquando calculum ex-
cludit. Aliud remedium.

℞. rad. asparagi rad. humilis ana M. 2. folio-
rum betonicæ, polii montani ana M. 2. cicerum ni-
grorum M. 1. fiat decoctio in aqua pluuial. secun-
dum artem. In fine decoctionis adde aceti scyllitici
℥. 1. fiat colatura. Dosis ℥. 4. cum ʒ. 1. lapides iudai-
ci, aut similium.

Frangendo calculo non est remedium inuenim
forsan isto accommodatius. ℞. succi limon. ℔. 2.
succ. raphan. ℔. 3. succ. pimpinell. beton saxifrag.
parietar. alkekeng. alth. cressionum ana ℔. ß. Mi-
sceantur simul. Quibus adde tribulor. cortic. brug.
spinæ radic. fœnic. petros. acor. enulæ, veronicæ
gentian. ireos Florent. an. ℥. 2. seminis melon. ocy-
mi, bardan. milii solis, seminis petrosel. Macedo-
nici an. ℥. 1. semin cucumeris, portulac. citrul. an. ℥.
ß. fol. & flor. beton scolopend. aspleni, flor. vio-
alth. bugloss. thaps. barb. ana M. 2. f. infusio, dein-
de fortis expressio. In qua dissolue mell. optimi de-
spumati ℔. 2. terebinthinæ ℔. 1 aceti alb quart.
specier. electar. Duc. aureæ Alexandrinæ lithont.
ana ℥. 1. f. distillatio in alembico ex arte. ℞. su-
prad. ctæ distillationis ℥. 3. sacc. violacei ℥. 1. cinn.

ʒ. ß. Detur bis in die horis 4. a cibo, neque comedat post horas quatuor.

Sunt qui agripalmæ manipulos duos contundant, sensim effundendo vini alb. ʒ. 4. salis subtilissime triti ʒ. 1. & factam expressionem potui dent. Alii aquam argentinæ commendant, aquam chamæmeli, itemque lappæ radic. decoctum.

Remedium Porphyrii & Octauii.

℞ brassicæ siccæ & in puluerem redactæ ʒ. 2. piperis ʒ. ß. misce. Dato ʒ. 1. ex aqua, aut aqua alkekengi, aut simili.

Gallus lassatus flagris cum polytrico, trichomane, lupulo, asparagis, aliisq; eiusmodi ad putrilaginem coquitur, ius sorbetur. Conueniunt præterea scolopendrium, portulacæ succus, cucurbitæ cinis, valeriana, semen personatæ, cardui & damasonii radix, lini, cucumeris, malvæ, fœnugraci, apii, seseleos, hederæ semina, cyperi radix, asari, ruscі, cynosbati fructus detracta interiori lanugine, & spongiolæ in cynosbato natæ, gummi, nuclei cerasorum, persicorum, cortex medius corilli, sarmenta vitis combusta, & extincta in vino tenui, aut liquore conuenienti, vt bibatur colatura.

Electri, lapidis spongiæ pul. saxifragiæ ana ʒ. ß. ex aqua genistæ, aut simili.

Cucurbitula, lenito prius dolore, remollitis ac relaxatis partibus, tam non vrgente inflammatione, renibus primum, deinde perinæo & inguinibus affigi debet.

In summa clystere mollienda aluus, leniendus

Venter e cassia. Detrahendus sanguis e crure, nisi plenitudo sit totius corporis: sic enim e cubito prius. Lenientibus atque laxantibus, deinde etiam leuiter incidentibus calculus ad exclusionem præparãdus est, paulatimque faciendus gradus ad ea, quæ detergent, attenuant, expellunt, atque etiam vrinas mouent, multo maxime cum iam remittitur dolor, & calculus commutat locum. Quod si iis, quæ bibuntur, nihil efficitur, cucurbitulis vtendum est. Si vero neque hoc remedio exit calculus, ad [a] relaxantia, lenientia, & initium curationis redeundum est, relaxabunt & leniunt fomenta, cataplasmata, vt. 2. fol. malu. bism. parietariæ ana M. 1. summitat. aneth. flor. chamæm. & melilot. ana q. 1. semin. alth. lini, fænugr. anis. ana ʒ. ß. bulliant in aqua & vino albo pro fotu. Ex huius decocti magmate fingetur cataplasma, additis ol. scorpion. & cuniculi axungia. Auena, berula, gallitricum, melilotum & similia e vino albo, aut butyro frigantur, & inde fiunt saccoli & emplastra minori apparatu. Si vero translatus est calculus in vesicam, nec aliter extrahi potest, ad incisionem confugere oportet. cuius rationem repete ex 6. Pauli, Chirurgia Albucas. & aliis Chirurgis.

In hoc morbo dolor intolerabilis facit, vt aliquando vtendum sit narcoticis. De quibus multa antea.

[a] Vt ad cataplasmata ex raphano, nasturtio aquatico, parietaria in adipe cuniculi frixis confecta.

[b] Quod ad comminuendum calculũ in remb valere putatur.

Descriptio [b] olei de scorpionibus.

2. Aristolochiæ rotundæ, gentianæ, cyperi, co-

tion

ticum radicis capparis ana ʒ.1 Bulliant omnia in ℔.1 olei amygdalarum amararum.

Sunt qui addant succi raphani ℔. ß. vt fiat decoctio ad succi consumptionem. Alii aquam. Per hebdomadem insolentur.

Singulis libris colaturæ adiice duos scorpiones, & rursus insolentur dies 15. Gutta eius olei virgæ infunditur, eodem oleo pecten & perinæum inunguntur.

Probatum quoque multis balneum sulphureum, ex aquis naturalibus vel subquadruplo sulphure liquato in quadrupla aqua. Alii in eiusmodi aquis calidam lintea immergunt, & calida peritonæo ac pectini opponunt.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Multis in partibus corporis humani calculi generari possunt. Obseruauimus concretos in capite & vtero mulierum, cui dissecandæ in Scholis publice præfuimus. Multis in folliculo fellis leues, nigri, flaui, innatantes aquæ, qui quandoque excluduntur deorsum. In nobilissima muliere 53. repertos, sectio folliculo, videre licuit in Arnernia. Puero cuiusdam sutoris in mesenterio inuenti, duabus mulieribus in pulmonibus, multis in articulis, renibus, liene, ventriculo. Adhærent sæpe vesicæ, cranio, vtero. Galenus de his humoribus meminit calculi in vtero. Musa mulierem refert ex ano quinq; lapides reddidisse. Quod verisimile est. Nam pituita sæpe lētissima intestino hæret, quæ potest concrescere, dum satis non detergitur. Galenus 5. de locis affectis meminit cuiusdam, qui a thorace veluti grādines expuebat. Alberto Sauonarolæ mortuo decem calculi inuenti in vesica magnitudine ouis columbæ & figura, singuli penderent plus quam ʒ.v. omnes simul ʒ. vi. vt scripsit Musa. Pituita putris & pus crassum

Calculi in capite concreti.

Lapides ex ano redditi.

Mirū de Alb Sauonarola calculoso.

De calculi causis variæ sunt auctorũ sententiæ.

sum aliquando representat calculi signa, vt in Præside quodam multa mucosa, viscida, longo tempore quotidie expurgante. Sed de materia, causa efficiente, & generationis modo in vesica & renibus non eadem omnium sententia. Alij aiunt multam materiam crassam ac terream primum cogi in vnum in vesica, cuius pars intima concrescit, tandemq; si nõ eiciatur, calore & frigore, parte tenui consumpta in lapillum coalescere. Hinc volvitur ab vrina, & semper sibi adiungit atque sic augetur. Causam autem efficientem esse tum calorem, tum frigus, vnde in senibus & pueris generantur, non in iuuenibus. Alij ex Hippoc. materiam faciunt vrinam adustam a feruore & ardore. Quorum enim aluus fluida est ac sana & vesica, aut vesica es non ardet, his facile vrinam effluere, & in vesica nihil congregari. Quorum vero alnus ardens & feruida fuerit, in his etiam necesse esse vesicam idem perpeti. Cum enim magis, quam pro natura fuerit calefacta, stomachus eius inflammatur. Vbi vero hæc perpetitur, vrinam non demittit, sed in seipsa concoquit & adurit, & quod quidem tenuissimum in ipsa est, excernitur, quod purissimum transit ac emingitur. Indicio esse vrinam splendissimam excerni instar seri. Brasauolus tertium modum affert ex eodem Hippoc. 4. de morbis. Fieri enim ex arenis, sedimento, velut glutine, copulante. Hoc quibusdam non placet, quia natura vt statim arenam senserit, protinus eicit, & cum renum calculus nudus sit, adeo vesicam vexat, vt diu non possit retineri, quare nec augeri. Contra nonnulli nullum in vesica lapidem generari aiunt, quin in renibus acceperint principium & rudimentum. Indicia esse nephriticos dolores, qui in omnibus præcedunt, & in omnibus calculu medium quasi nucleum reperiri, verum rudimentum a renibus exturbatum. Philot. contra, sæpius in vesica propter capacitatem calculos generari. Respondent, capacitatem iustum argumentum non esse, & experientia doceri contrarium. Tantam controuersiam neque nostrum est conciliare, neque breuibus scholiis id potest præstari. Si tamen licet ex iis, quæ

Hæc Fernelii est opinio ca. 43. lib. 6. Pathologicor.

Philoth. comment. in aph. 30. lib. 4.

apparent

apparent, quicquam efficere, cum lapides renum & vesicæ, neque eodem colore, neque eadem figura, neque eadem substantia, nec in eodem sexu aut ætate similiter concrescere sensim doceat, omnibus eandem causam, aut generationis modum tribuere, aut locum, non minus absurdum videtur, quam si in metallis & lapidibus terrenis idem fieret. Vesica enim calculi fere maiores, raro alio colore, quam albo, aut cinereo, in pueris frequentius ob edacitatem, vt ait Galenus, vnde crudi humores generantur, qui calore concrescunt. Sed fusam crassitiem, exceptam ob robur nativi caloris & virtutis naturalis in vesicam renes excernunt. Adde si vis mollia & humida corpora puerorum & fluxilia, quod plurimum facit ad excretionem materiæ crassæ. Quæ quia in senibus & adultis non adsunt, in iis frequentius generantur in renibus. In mulieribus rarius propter menstrua, & laxitatem mollitiemque viarum. Acervantur lactis, caseis, vinorum crassiorum vsu, vt Ferrariæ, aquarum limosarum, vt Lutetiæ, alimentorum crassi succi, vbicunque sit. Vrina aliquando arenosa ex vesica, aliquando contra. Ex his omnibus in vesica & ab arenulis, & a materia terrea atque adusta, sed multo frequentius ex crudo succo, limoso ac viscido, quo etiam coguntur arenulæ, calculos oriri consentaneum est, aliquandoque arenulas ex renibus in vesicam labi, sed etiã ex ipsius vrinæ fece resoluto humore posse fieri, a calore stomachi ipsius, vt ait Hippocrates, quales in matula fundo apparent. Crassities materiæ intelligitur ex corticibus velut ceparum, quibus lapides vesicæ integuntur, & ex compacta substantia ac duritie. A viscido humore frigus, a superueniente calore induratio, coctio & quasi assatio, vt in lateribus ex luto, vnde neque calore liquantur, neq; frigore. In renibus vero fere tinguntur rubro, vt rubrum intelligas, & fluuium & ruffum iusta ratione, quod & in arenis videre licet. Nam a sanguine, calore loci & partis colore tingi solet. Minus duri, asperi, et magis friabiles, quam in vesica. Ergo magis ex arenulis

Calculi in renibus cur mulierib. rarius generentur.

Cur multi arenulas fundunt, cum calculosi non sint.

evalescunt. Cur igitur multi arenas, mingunt, neque calculosi sunt? Causa in promptu est. Non enim coguntur, nisi viscido aliquo, & crudo humore, tanquam glutine. Opus est tempore. Ubi igitur obstructio a crassu & viscidis humoribus, & acrior urina ac magis faculenta, angustiores meatus, calore superueniente a quacunq; parte vt hepate, corde, renibus, quod diu impactũ fuit in meatu, induratur & lapidescit, figuramq; accipit a sinu, in quo est. Neque impedimento est, quod nonnulli respondent, ex calculo arenulas fieri, non contra. Cur enim qui generantur in vesica, in arenulas raro dissoluuntur? Neque etiam ob id necesse est in calculo renum semper arenulas excerni cum urina. Nam in multis dissectu probatum contrarium, qui calculosi sunt inuenti, cum neq; arenas meierent, neq; laborarent urinæ difficultate, infosso calculo in substantia renum. Archigenes & Philagrius arenas reddi volunt, cum iam calculus e rene in vesicã descendit. Rudimentum quoq; in renib quandoq; accipi, accretionem vero in vesica non est negandũ. Cuiusmodi calculi in medio sunt friabiles, in superficie duriores & magis compacti, doloresq; nephritici præcedunt.

Renum calculi facilius atteruntur, quam vesicæ.

Quæ omnia plurimum conferre videntur ad curationem & prædictionem, vt in quibusdam potius ad arenularum generationem respicere, in alijs ad crudorũ humorum copiã oporteat, certumq; sit in renibus, & ex arenulis facilius posse comminui. Calculus renũ exacte describitur his signis. Dolor renum acutus adest. Sexto tamen Epid. grauis in renem dolor, cum cibo replentur. Quod ita distinguendum censemus: Cum enim in ventriculo renum figitur, vel sine dolore est, vel cum graui. Vbi incidit in vreteras, vel etiam intra renem, pungit pelliculam in exortu vreterum dolor acerbissimus. Cum etiam mouentur vehementius, aut spinam flectunt, dolorem acutum percipiunt, & stuporem circa lumbos & crura ob compressionem nerui a lumbis, vel, vt alij volunt, venæ cauæ. Proinde additur ab Hippocr. & in lumbos, & in testem secundum renem situm. Videtur enim quibusdã testis sursum trahi. Dolor ille fixus est, nec locum mutat,

vt in

ut in colico. Frequenter mingunt Sed paulatim adstringitur & suppriminur vrina. Vrinam enim frequenter fluere non est sufficiens argumentum liberos esse calculo vreteras, cum vno clauso per alterum reddi queat Suppressa vrina regurgitat, vnde alui tumor, singultus, animi deliquia, coma, dyspnœa, cataphora, &c. Non semper arenula rubra prodesunt, sed sæpius, præsertim vbi e renibus emotus est lapis Vomunt pituitam inualescente dolore, & aruginosa, fastidium cibi, alui excretio difficilis. Ex lib. 6. τῶν ἐπιδημιῶν. Sæpe sanguis excernitur ob violentiam calculi.

Vrina quantumuis fluitue, liberos calculis vreteras non arguit.

Clyster lenis, fomentum, vnguentum, bolus, phlebotomia. Molliuntur viæ astia cum rhab. cessante dolore & vomitu Deinde terebinthina, postea oleo amygdal. dulc. cum alphenico, vel diatrag. hinc cataplasma mollens. Postremo quæ communiunt Inueteratus calculus paulatim atterendus. Alioqui frustra contendimus exscindere. Vbi iam durior & maior substantiæ reni impactus, & quasi actu digitis & radicibus inhæsit, frustra oppugnatur. Recens natu mollior. Ille tamen atterendus paulatim, & confringendus. Alia enim remedia excludunt, alia atterunt & frangunt. Regurgitante vrina ad ventriculum vomitus cieudus, alvus subducenda. Alioqui vis medicamentorum hebetatur, licet ab hepate & renibus eorum quoq; vis infringatur. Vehemens impulsio, commotio, affrictio, qua parte vreteres explanantur, e renibus vrinam & calculum promouent. In excludendo calculo renum videtur quadã periodus Multo quieto dolore, nec opinantibus, excidit. Infinita prope sunt remedia in veterum libris, sed cum iudicio & delectu eligenda. Quidam nobilis Lutetia lapidem habuit mollem, laxum, efformatum ad instar mortarii, per quæ transcolata aqua & epota mirum in modum iuuabat calculosos, & vrinam suppressam. Cauendum a nimia refrigeratione renum, quia inde angustiora vasa reddantur, & aliquando gignendi impotentia consequitur.

ANION. VALETII EXERCIT. XLVIII.

CAlculi, lapides, arenulæ, sæpe præter naturam in renibus coguntur, humore scilicet aqueo ac terreo, tenaci præsertim & glutinoso, eo confluente, cuius portio tenuior caloris accessione exhalet, crassior exusta, exsiccataque spatio temporis in substantiam topho similem & lapidosam conuertatur. Vide Galen. comment. ad sent. 6. sectio. 1. lib. 6. Epidem. Vnde deprompta reperias, quæ de calculi causis & signis fusius ab Hollerio memorantur.

Calculi renum curatio.

De calculo atterendo cum cogitat medicus præpurgata prima corporis regione blãdo cathartico, aut iniecto clystere, toti prospicit corpori sectione venæ, si plenitudo adsit: si fluxionis metus & inflammationis in propinquo sit, si dolor intolerabilis, atque adeo grauis febris vrgeant, viribus alioqui constantibus, pertunditur vena axillaris interna cubiti directo, quanquam Galen. in nephritico dolore venam poplitis, aut malleoli secat. Quod non fit nisi inflammatio, fluxio, aut copia sanguinis aliud suadeat. Mox conueniet purgare, vias lenire, ac laxare. Purgatio ergo sit eiusmodi.

Gal. c. 17. lib. De curand. rat. per sang. missionẽ.

℞. cassi fist. recens e canna extr. ʒ. 6. rh. elect. pul ʒ. 1 diaphœnic. ʒ. ß. cum puluere glycyrrh.

& tra-

& tragacanth. ſ. bol. parui, obeltis inuoluti. Vel ℥. rh. elect. ʒ. 1. ſ. agar. troch. ʒ. 1. infundantur ſeorſim in aqua parietar. vel vino albo, vel cicer. rub. decoct. cum tantillo cinam. Factis expreſſ. adde ſyr. de alth. vel de ſcolop. aut glycyrrh. & cathol ana ʒ. ſ. ſ. potio.

Pauperibus in oxymelite Galeni, aqua parietariæ, aut decocto radic. aperientium diſſoluitur ʒ 1. cathol. cum ʒ. 2 diaphœnic. Syluius putabat clyſteres maiorem habere vim quam quæ per os ſumuntur, quia integris viribus ad renes perueniũt, ipſos onere magno leuant, ac velut fomento quodam dolorem mitigant. Sic autem parantur.

℥. malu biſmal. parietar. berul. ana M 1. flor. cham. melil ana p. 2. ſemin anis. fœni. ana ʒ. 2. ſ. decoct. & colatura ad ℔. In qua diſſol. benedic. laxatiu. & hieræ ana ʒ. 6. terebinth Venetæ ʒ 3. mell. roſ. colati, ſacchar. rub. ana ℥. 1 olei rutac & aneth. ana ʒ. 1. ſ. ſ clyſter. Vel ℥. decoct. remol. addita ℥. ſ. ſemin. fœnic. vel hydromelitis bene coct ℔. 1. In qua diſſolue quæ ſupra.

Quod ſi leniendus tantum ſit dolor, ex ol. amygd. dulc. lini, & chamæm ana quart. 1. ſ. clyſter. Reiecto clyſtere hæc imperentur.

℥. ol. amygdal. dulc. ℥. 2. vini maluatic. ℥. 4. Cap. poſt clyſterem ℥ parietar. M. 3 frigantur cum oleo de ſcorp. & amygd. dulci. ſ cataplaſma pro renibus.

Si calidiores fuerint renes, illinetur eorum regio oleis roſ. & violaceo lotis in aqu. plantagin's, aceto tantulo addito. Ab his præ-

scribetur apozema ad calculum conuertendum, quale hoc est, quod Hollerio & Syluio fuit familiarissimum

♃ radic. althææ, gram. acetos. petros. ana ℥ 1. brugespinæ & ramuscul eiusdem, serraturę ligni guaiaci ana ℥. 1 corti. radic. cappar. thamarisc. & fœnic. ana ℥. ß. semin. anis. fœnic. milii sol. hyper. semin cucum. cuscut. citr. ana ℥. 2. folior. bismal. M 4 beton. viol. maluæ ana M 1. end. scariol agrim. ana M ß. fol pariet. capill vener. ceterach. scolopendr. cuscut. ana M 1 passul. mundat. iuiub ana num 12 fruct. alkekeng num 30. flor. beton. hyperic. bismal malu thaps barb. viol borrag. ana p. 2 aquar. stillatit. halicac. parietar. end. portul. acetos. chamæmel. succ. limon. ana ℥. 2. aqu. fontanæ purisl q. satis f. decoct. ad ℔. 2. In colatura dissolue syrup de althæa & de limonibus ana ℥. 4 f apozema conditum ex arte. Vel in colatura dissoluta ℔. 1. sacc. & syrupor. prædictor. ana ℥. 2 fi. syrup. perfecte coctus, vtendus per se, vel cum vino albo. Vel ♃ radic. petro fœn. apii, temperatar. in aceto fortissi. per noctem. cordibus abiectis, ana ℥. ß. rub. maioris ℥. 1. capill. ven. ceterach. adianth. bardan. ana M. 1. semin. anis. alth milii sol ameos ana ℥ ß semin. mel. ℥. 1. vuar. passar. ℥. ß. glyzyrrhis. ras ʒ. 2. cicer. rub. trium flor. cardiac. ana p. 1. aqu. fon. fussi vini alb. ℔ ß f. deco & ad ℔. 1 In colatura dissol. syr capill. ven. & oxymelitis simplicis ana ℥. 2. f. apoz. in treis dos.

Vulgo probatur decoctum cicer rubrorum. Ioannes Vassæus Medicus celebertimus improbabat, quod renes vlcerare contenderet ex Dioscoride. Eius loco aiebat salubertimum esse remedium decoctum summitatum althææ, brassic. rub. cum melle optimo,

ptimo, & butyro recenti. Huius decocti v-
is esse debet per dimidiam horam ante
astum.

Alii iuscula instituũt ex malu. bismal. pim-
inel. saxifrag. berul herniaria, violaria radic.
ppæ maioris, asparag. quinq foliis cupressi,
iceribus rub. radic. petrosel. fœnic in aq. fon-
anea ad mediæ partis consumptionem, quo-
um vsus fit ante pastum. Obesis corporibus,
isque prius bene purgatis, guaiaci decoctum
conferet. Honoratus Castellanus maxime
robabat decoctum vrticæ nouellæ, sed præ-
ertim veris initio vsque ad Maium. Efficac-
ius fuerit, si sumpta electarii sequentis ta-
bella vna superbibatur.

℞ nucl. persic. ʒ 2. lapil. lync. Iudaic. ana ℈.
1. milii sol. gran. alkekeng. gram. ana ʒ. ß. poly-
pod. ʒ 1. genist. asparag. semin. basilic. ana ℈. 2.
nucl. meipilor. ana ʒ. 1 ß. semin. apii, saxifrag.
fœnugr. ana ʒ. 1. semin bismal. dauc. ana ℈. 1. elec-
tarii lithontr. ʒ. ß. Puluerata singula excipian-
tur saccharo anthosato in aqua parietariæ, siue
saxifrag. dissoluto. fiantque tabellæ ponder. ʒ. 3.

In præscribendis eius generis remediis ha-
beatur ratio naturæ ægri, & aeris. Vbi enim
frigus dominatur semin. apii, petrosel. Mace-
on saxifrag. aspar. addi possunt, vbi vero ca-
lor, semen. acetos. cod. pepon. melon. pulu.
diatragacanth. frigid. Ad comminuendum
& deturbandum calculum, sunt qui gallinæ
ventrem exenteratum malo citrio vno mi-
nutissimas in partes dissecto, sem. baidan.

melon.alth.ana ʒ.ß.& cicer.rub.p.2. infarciunt,elixant, iusculum sorbendum exhibent idque continuant per aliquot dies, post terebinthinæ vsum.

Alii has pilulas maxime commendant.

℞. lapid. Iudaici, lync.aua ʒ.1.nucleor.mespilor.ʒ.ß.tragacanth.gumm.terasor.& persic. ana ℈.1. teruntur omnia,& incorporantur in ʒ.1.terebinth.pro dosib.3.

Hoc quoque vulgi experimentum minime contemnendum.

℞. radic.enul.ʒ.ß.granor.alkekeng.ʒ.2.baccar. iuniperi ʒ.1. glycyrrhiz. ʒ. 6. omnia tusa in vino albo bulliant, colatura detur.

Lignei ramusculi, vel cortices radicum brugelspinæ siccantur in clibano, vt teri possint in mortario.

Puluis transfunditur per setaceum, vt sit tenuissimus. Exhibentur eius pulueris ℈.4.cum ʒ 4. vini alb.bis in mẽse, aliis opportunis calculo arenulis,semel. Infinita alia reperiuntur remedia, in quibus præscribẽdis eam cautionem seruare nos oportet, vt nimium acria & calida diuretica (quæ alioqui vrinæ cohibitio huic affectu familiaris exposcit) declinemus. Hæc enim calculum cogerent magis, & indurarent. Si ex deciduo calculo renib. vlcus impingatur, proderit terebinth. emulsio amygdal.ex aqua hordei, vel mulsa, vel plantag.decocto,addito syrupo de althæa. Si calculus in vreterib.resistat, fotus, balnea, semicup.vias dilatãdo præsentaneo esset remedio.

Galen.lib.5. Sim.& lib. 5. 10.de compos. pharma. κατὰ τόπους.

De

De lapide vesicæ. CAP. 49.

CAlculus vesica curatur eodem modo, quo calculus renum. Nihilominus tamen in calculo vesicæ fortioribus opus est medicamentis, quam renum.

Calculus vesicæ si per fistulam vrinariam exitum non habeat, sola chirurgia curatur.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Signa lapidis in puerō sunt, vrina aquea, similis lactis sero, sedimentum arenosum & tensio virgæ, alioqui non conueniens illi ætati. Cum factus est, difficultas mejendi, vrina suberuenta, dolor in eius excretione, pruritus in præputio ex motu lapidis & arena, vel etiam lapilli parui ex attritu. Certissimum signum, si mejendo aliquid egerunt, aut egerendi cupiditate tenentur. Cum sedent repente, vel sedendo concutiunt vehementer alterum pedem, dolorem sentiunt iuxta anum, in ima parte pudendi. Nonnulli iubent ad certiorem distinctionem ægrum equitari, saltare, exercerique vehementius. Inde exhibere lapidem comminuentia, & subsidentia in vrina inspici. In qua si tribus aut quatuor diebus puluis appareat, lapidem esse durum, si lapidum frusta, & quasi arena tophum, si nihil horum appareat, lapidem proinde dubio non esse. Sed cauendum, ne exercendo in ardorem vrina incidant. Ponunt autem tripliciter in vesica lapidem generari. Ex arena, sed raro, vnde fit tophus: ex lapide iam in renibus concreto, & ex fece vrina. Cum vero lapis iam vlcus excitauerit, aut carnem, signa confundi. Omnibus tamen certiora signa digiti in rectum intestinum, cui vesica incumbit, immissio, & catheter, sed quæ non sine dolore adhibentur. Suppressa vrina corpore supino & concusso si prodeat, lapis meatum occludebat. Neque catheteri semper fidendum. Mercatori cuidam omnia calculi vesicæ signa aderant. Catheterē probari non potuit. Mortuo duo magni calculi inuenti sunt, singuli ℥. 2. ſſ. *membrana inclusi, vtrique sua. Vbi concre-*

uit in vesica, fere maior euadit ob maiorem capacitatem vesicæ, & colluuiem. Tum non mutatione ætatis, sed sola Chirurgia curatur. Atque aliquando liber est, interdum hæret vesicæ, nec nisi vi extrahitur. Nam vt matula excrementa hærentia contrahit, ita vesica imbecillior. Deinde imbecillitate vesicæ & angustiis viarum impeditur exclusio. Hinc mors, quia febris & inflammatio sequuntur. In consilio secandi videndum qua parte sit, & an sine periculo eximi possit, an pertinaciter hæreat, an sit in meatu virgæ, & anfractu colli eiusdem. Contusio ab asperiore & longiore operatione inflammationem, gangrænam, mortem denique infinitis adfert. Sunt, qui iniecto oleo scorpionum & aliis per penem contēdant frangi posse. Vidimus mulierem, quæ inunctionibus & suctu penis multos liberauit. Sunt qui napo orbiculato oleum accommodatum immittunt. Napum coquunt, deinde ad modum emplastri pubi admouent.

Sunt, qui aperto vesicæ collo, quomodo Lithotomi faciunt, viam aperiant, nulla vi eiusmodi illata, quæ inferri solet a vario genere ferramentorum, vbi calculus extrahitur. Atque ea ratione facta via, aliquando sponte naturæ calculus, nisi grandior sit, excluditur. Hoc in mulieribus facile ob breuitatem & rectitudinem colli vesicæ, vix tamen sine læsione aut laceratione sphincteris, vnde sequitur inuoluntarius vrinæ exitus. In viris difficilius ob reflexionem, quæ fit in modum literæ S. Tutior tamen videtur hæc ratio. Sed si lapis grandior sit, instrumentis intra frangendus. Deinde sectio facienda paulo supra anum, qua parte est sphincter secundum fibras rectas.

ANTON. VALETII EXERCIT. XLIX.

LApis vesicæ causa est morbi, nempe obstructionis vrinæ excretionem præpe-

dientis.

dientis. Morbus tamen in numero esse potest, si videlicet adeo sit ingens, vt vesicæ ipsius circa vrinam obuolutionem fieri vetet. Huius quoque causa crassus est & crudus succus per venas cum vrina in vesicæ capacitatem delatus, qui tanquam fex subsidens sensim lapidescit. Quam ad causam accedunt innata vesicæ frigiditas (neruosa enim est & exanguis) amplissima eius cauitas (vnde non necesse statim humorem illum excerni) longior in vesica eiusdem humoris cunctatio. Sæpe tamen lapis ille e renibus per nephriticos dolores excidit. Signa sunt assidua pene pudendi frictio, erectio cum meiendi desiderio, incessens alui soluendæ libido, vrinæ crudæ, &c. Quod si calculus in vesicæ ceruicem se intruserit, vel vrina continuo propellitur, & guttatim emittitur, vel supprimitur omnino. Curatu difficilis est vesicæ lapis, quia medicamenta integris viribus, ob longitudinem viæ, eo non pertingunt, & durior est in vesica, quam qui concrescit in renibus, lapis. Si tamen non ita sit magnus & præduras, post vacuatum si fuerit opus per venæ sectionem corpus, & redundantem humorem perpurgatum, fient iniectiones per fistulam argenteam in vesicam, quales ex succo limonum, saxifragiæ & similium, vel ex decocto conuenienti & oleo scorpionum concinnantur.

Lapidis vesicæ causa ex Galen. comm. ad sentent. 15. sect. 3. lib. 6. Epid.

Signa lapidis vesicæ.

Vel. 4. cression. parietar. ana M. 1. petrosel. cum radic. p. 1. f. decoct in aqu. pariet. & vino alb. ad lb. 1 ex qua cum melle Narbonensi f. hydromel. colatum & clarificatum pro iniectione.

Satius etiam fuerit, maxime si suspitio sit calculum esse in meatu vrinario, huius decoctionis vaporem in vesicam recipi per infundibulum oris angustissimi, vt calculum, aut materiam crassam, viscidam, ipsi hærentem dissoluat. Ex vsu quoque erunt inunctiones pubis & perinæi ex axungia cuniculi, ol. scorpiõ. item emplastra ex gummi ammoniaco, bdellio, sagapeno, dissolutis in aq. saxifrag. oleo scorpionum, additis puluerib. lapidis Iudaici, lyncis, & similium ante explicatorum. His si nihil proficitur, tota spes curationis ad lithotomiam conuertenda. ratum est, & miraculo plenum naturæ opus, quæ nonnunquam viam sibi molitur, per quam calculum excludat. Id mihi alias, dum Burdegalæ agerem, videre datum est vna cum Emanuele Phauorino, Medico & Philosopho eminentissimo, præceptore meo mihi multis nominibus semper obseruando, colendo & memorando. Erat in suburbiis Diui Seuerini lignarius faber, qui calculo vexabatur, figura vt postea ex conspectu constitit, longiore. H cum ab ima parte acutior & asperior esset vesicam prærupit, tum & testiculorum tunica præfracta post multos ac pene intolerabiles dolores, tandem in conspectum venit qu

facile deducto cum multi hominem moriturum iudicarent, ille tamen præter opinionem conualuit, hoc solum ex tanto malo homini incommodo relicto, quod inde semper vrinam reddit. Idem de quodam Nicolao rustico recenset Beniuenius cap. 78. lib. de abditis morborum causis.

De ardore vrinæ. CAP. 50.

IN iudiciis acutarum [a] febrium bilis plurima aliquando excernitur a natura, quæ si diffluit, in vesicam, ardorem [b] vrinæ facit. Vrina sero sanguinis & bile constat. Cum autem alterum acrius, vel augetur proportio bilis, ardor vrinæ fit. Vrina omnis acris est, sed multo maxime sentitur acrimonia si pars vlcerata est, effluit. Ad vesicam glandulosa sunt corpora, quæ humorem reddunt, vnde vrinæ acrimonia temperari potest. Ea exsiccantur immodico coitu, morbo aut medicamento, quæ causa ardorem vrinæ gignit. Saniesquoque acris ex superiori corpore in vesicam defluit, quæ vrinæ mixta ardorem facit. Cognita causa de phlebotomia, purgatione, & aliis remediis cogitandum. Phlebotomia [d] tum conuenit, cum calidius corpus est, [e] brachio.

Purgatio [c] & diuertendo & acriorem humorem repurgando conuenit. Sed prius considerandum est, an solum leniendum, an etiam detergendum. Vbi sola humoris acrimonia est, leniendum solum. Vbi vlcus etiam detergendum.

[a] Et diuturnarum, nec non crisi propria partis alicuius affectæ, aut etiam materiæ auersione, vt in parotidibus & surditate.

[b] Abradendo, exasperando, & inflammãdo. Quia est symptomaticus ipsi vesicæ, non autẽ ipsius vesicę symptoma.

[d] Si serum in vitio sit, & æstu incanduerit, aut si a missione bilis ardor vrinæ fiat.

[e] Humorem ad intestina deriuando, qui ferebatur ad renes.

Leniendo conuenit Cassia detergendo, terebinthina, vtriusque virtus augetur, aut temperatur in quibus dissoluitur. Itaque si leniendum imperabis ℥ 10. cassiæ aut ℥. 1. dissoluesque in decocto iujubarum, passularum mundatarum, sebestenorum, prunorum & similium. Si detergendum simul & leniendum, dissolues in aqua hordei, in sero caprino, in iulepo violato, qui et leuit & detergit. Terebinthina, vt prius dictum est, veteris. Aliquando rhabarbari ℥. aut ℈ 4. 6. ℥. 2. cassiæ commiscebis, atque ita dissolues, vel cum saccharo coges in bolum.

Quod attinet ad reliqua remedia, reuocanda sunt in hunc locum quæ de stranguria ab vrinæ acrimonia dicta sunt. Si tantum humoris acrimonia est, leniendum, si etiam vlcus præterea, detergendum & consolidandum. Leniunt iulepus & syrupus de violis, malues & bismalues frequens vsus. Aqua ex iisdem distillata. Decoctum glycyrrhizæ, raisæ, passularum mundatarum, prunorum, iujubarũ, sem. communium frigidorũ, psyllii, cydoniorum, lac muliebre, ouæ & similia. Imperabis ergo.

℞. aquæ malues ℥. 4. iulepi violati ℥. 1. ℞. Atque vbi leniter detergendum, veteris syrupo viol. de iujubis, de nenuphare, de papauere. Et his quidem magis, si maior ardor est, hosque syrupos dissolues in suprædictis decoct.

Semina melonum excortica & mundata ℥. ponere aut ex iisdem seminibus, semina cucumeris & cucurbitæ cum amygdalis dulcibus imperabis lac amygdalinum aut hoc ipsum iubebis comparari

dissumsit:

tissolutis amygdalis in decocto prædictorum semi-
num, atque vbi vigebit ardor, semina hyoscyami
albi & papaueris albi & psyllii commiscebis. Sem.
lini, althææ & cydoniorum, eidem vsui esse possunt,
si parentur, vt dictum est, vt vel hordeatus, vel la-
cti amygdalarum misceantur. Detergetiulep. id est
aqua sacchari sed leniet magis, si saccharum viola-
tum sit. Plurimum laudatur medicamentum ex
trochiscorum alkekengi ʒ. 1. iulepi violati ʒ ʒ. Hoc-
que vtendum erit, vbi maior ardor est. Lac mu
liebre & bubulum leniens magis. Ouillum confir-
mat. Caprinum & asininum detergent magis. Se-
rum separatum ab his generibus lactis magis de-
tergebit. Sed quia ardoris sensus magna ex parte
sentitur ad collum vesicæ & extremitatem glandis,
propterea iniectionibus in colem, turundis quoque
in foramen virgæ vtendum est. Leniendo lac mu-
liebre iniiciendum est.

Liquor tenuis albuminis ouiagitati, atque de-
spumati, vel hoc.

℞. mucagi sem. psyllii & cydoniorum extractæ
in aqua cucurbitæ, violarum, malvæ ana ʒ. ß. lacti
muliebris ʒ. 1. liquoris ouidrach. 2. misce pro in-
iectione.

In maximo ardore mucagines seminis hyoscya-
mi & papaueris commisceri possunt, vel aplurae
Gra. 6. aut plura, vel opii Gra. 2. aut 1. Turunda
intingi debet cerato rosaceo Galeni, quod ita com-
parabis.

℞ olei rosarum ʒ. 6. lauetur sexies ex aqua ro-

sarum. Deinde cum ʒ. 2. cerae lotae fiat ceratum liquidum in duplici vase.

Potest & hoc ceratum refrigeratum affundi sueco plantaginis. Et hoc magis, vbi extremitas virgae vlcerata est.

In dolore vehementi dissolues caphurae ℈. 1. in aquae rosarum aut violarum ʒ. 1. vel in vino dulci, opii Gra. 2. atque ita linamentum, id est, turundam in his liquoribus madefacies, & molliter indes in virgam.

Si detergendum, supradictis iniectionibus addes saccharum, vt non solum leniat, sed etiam detergeat, vel aquam hordei, vel serum lactis cũ modico saccharo. Cum vero vlcera detersa sunt, conueniunt quae consolidant, vt.

℞. sacrocollae ℈. 1. amydi, cerussae lotae ana ℈. ß. nutriantur in lactis muliebris aut caprini, vel omnium ʒ. 2. Fiat iniectio in virgam, quater aut quater in die reparatur. Aliud.

℞. aluminis plumae (scissile vocatur a Galeno) saccharinana ℈. 1. mellis ʒ. 1 ß. vini albi austeriusculi ʒ. 2. leuiter bulliant. De colatura fiat iniectio. Conueniunt & hae.

℞ succi virgae pastoris depurati succi plantaginis ana ʒ. 1. boli armenae, mummiae ana ʒ. ß. misce pro iniectione consolidante.

Trochisci de carabe, de terra sigillata, bolus armena, tragacanthum, trochisci de spodio ʒ. 1. pondere dissoluuntur in ʒ. 2. succi equiseti, plantaginis, iulepi violati syrupi myrtillorum, diluti, vbi con-

solidan-

solidandum est. Sed trochiscis de carabe in maiori ardore vtendum est.

In curatione ardoris vrinæ clysteres [a] ex iis, quæ leniunt, iniici debent. Quales multos habes de dysenteria. Atq; vbi humoris acrimonia causa est, sudoris prouocatio & vomitus ex vsu sunt. Inunctiones pectinis & perinæi, e descripto cerato, rosaceo, oleo violato, de nupharе, de mandragora, de salice, cucurbita & cucumere.

Balnea, immersio pudendi in [b] decocto leniente.

Laudatur a multis iulepus ex aqua acetosa & quarta parte sacchari violati. Postremo partes affectæ roborandæ, de quo in Gonorrhœa.

[a] Vt ex decocto maluę, althææ, violariæ, decocto capitis verueccini.

[b] Vt in lacte in quo decoctum fuerit verbalcum.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Per penem redduntur vrina, ramenta, pituita, vermes, pus, semen & sanguis. Vrina duabus partibus constat, sero & bile. Hac si superat, aut serum sit acrius, fit vrinæ ardor aliquando etiam per crisim. Sunt & glandulæ ac parastatæ humore quodam tamquam saliua conferta, qua vrinam temperant. Hu resiccatu aut male affectu idem quoq; ardor excitatur, id est, dolor quidam, qui sentitur inter mictiendum. Multæ quoq; sunt aliæ causæ, quæ ad dysuriã pertinent. Sæpe pituita putris, aut salsa, vt in senibus, aut pus acre permiscetur vrinæ, eamque acrẽ reddit, aut illa omnia cum vrina exeuntia dolorem excitant, præsertim si qua sit exulceratio, aut inflãmatio. Sed in vlceratione ramenta quadã simul conspiciuntur. Non erit inutile sigillatim de singulis agere, nõ solum ad huius affectus distinctionem, sed multorũ etiam aliorum, quib. hic permiscetur, aut similitudine quadam respondet. Puris & pituitæ differentia obseruanda, tũ ex iis, quæ præcedunt, tum ex natura rei. Pus præcedit dolor, cruor, grauius olet, minus viscosum est. Contraria in pituita. Nam raro dolor, nisi cũ putru, salsa, frigidior. Memini frequenter vidisse interceptam vrinam crassa pituita,

Vermes per vrinas excreti.

Vrinæ cum capillitio emissæ.

quæ dolorem & ardorem, vt in calculo, excitaret. Vidi & intolerabili cruciatu aliquot diebus affectum, qui pituita partes velut crystalli, aut concocti succi, quem gelatinam vocant, globulos colore aqueo pellucidos eminxit. Duos itidem, quibus pituita putrescens in vermes vertebatur, quos emingebant. Beauclet aduocatus post dolores renum magnum vermem eminxit. Quidam literas ad Hispanum scriptas ostendit, quibus consilium petebatur pro calculoso, cui ejecto calculi aliquot & arenulu prodierant duo vermiculi acuto capite, coruiculato, ventre & dorso testula inducta instar testudinis, nigri, nisi quod rubebant ventre. In quo videtur generatio quædam esse a putredine pituitæ, calore multo totius venosi generis eam pituitam ita conformante. Quemadmodum cum fit τρίχινοις, id est, capillitium illud, de quo agit Galenus Aphoris. 76. lib. 4. id est, pituita, quæ in longum diducta a calore exurente capillos repræsentat aliquando ad dimidium cubitum, ex vsu crassiorum alimenti genita, quæ cum vrina crassa excernitur. Visciditor enim fit, & resiccatur, non omnino quidem, sed vt in longitudinem produci possit. Aliquando animatur, vt cætera animalia, quæ ex putredine ortum habent. Archigenes fieri putauit a fluxione mucosa, vnde & foliacea & veluti pili aliquando implexi, breues, longi, & materia quædam è venis ad renes, vbi cogitur. Galenus scribit, in quibus talia exeunt, semper vrinam esse crassam. Contrarium experientia docuit. Quidam annis plusquam viginti tales vrinas cum capillitio emisit russas, mediocri consistentia, non crassas. Temperamentum illi erat bilio sum. atis tamen quadratum & carnosum corpus. Multis idem contingit, aliis cum crassa vrina. In præside Lonqueil pituita lenta, corrupta, quam incredibili quantitate multis mensibus eminxit & dejecit, quoties sumpsit medicamentum, cum vrina tenui, serosa, simili sero lactis. Opportunus erat arthritidi & calculo. Sed vtroque affectu liberatus, vigilijs, frequenti multo doloris-

torque-

torquebatur. Malum modo remissius, modo acerbius per frigora & humidum cælum. Modo stillicidium, mictus exiguus & frequens, modo vrina largior. Remittebatur dolor, tum acerbior rediuit. Penis & crura concolebant. Vrina modo mordax, modo contra. Eadem omnino apparuerunt in Procuratore ad Paruum pontem. Vtrique ætas annorum circiter 52. hepar calidius, sitis multa. Sed Præses naribus nihil expurgabat, alter contra. In sacerdote Normano multa mucosa per vrinam prodibant, sæpe emingebat. In his omnibus cum pituita acris, salsa, putris, frigidior erat, dolor excitabatur. Creditur tamen pituita viscida & parum permixta, cum dolore excreta & magno conatu in vlcere renum aut vesicæ calculo tantum emitti. In asthmate aut simili affectu, morbi vel magnitudinem, vel mutationem significat. Quæ omnino sine dolore exit, & in fundo crassiori farinæ similis apparet, crudus succus est. Quem sæpe sequitur renum aut articulorum dolor aut calculus, aut morbi longitudo, aut corporis consumptio. Pus resudat & effluit ab abscessu, inflammatione, vlcere. Non semper sanguini permisceetur. Multi enim renum abscessus reperiuntur, in quibus pus solum, certis interuallis cum vrina excernitur vt in duabus mulieribus, altera vxore Senatoris Consularis Claudii Fabri, altera vxore Vincentii Fabri negotiatoris. In alijs quoque, qui inde tabidi mortui sunt. Sanguinolentum aliquando. Verumque exacte vrina permixtum, aut residens, sed post longum tempus, vrina etiam inde crassiore reddita, e renibus est, præsertim si dolor fixus in lumbis præcesserit, aut calculus reiectus fuerit, aut ex vreteribus vlceratis transitu calculi, vel illorum cauitate erta post vlcus caruncula. Sed copiosius e renibus, quam vreteribus Cito subsidens, viscidum, muco permixtum, cum scammulis minime carnosis, e vesica, si nullus dolor in lumbis aut circa pubem grauitas præcesserit. Sine vrina profluit e pene, vt dicemus. Neque tamen e renibus aut vesica semper exit. Ab omni-

Calculi in corde inuenti cum abscessibus.

bus enim fere partibus superioribus miro naturæ artificio, & per corpus confluxile facta exudatione modo in intestina, modo in vesicam exoneratur. Mulieri cuidam intolerabili cruciatu vrina purulenta profluebat. Mortua post quartum mensem, & dissecta, duo calculi in corde cum multis abscessibus paruis inuenti, renibus integris & viis vrinæ. In qua verisimile est, aut potius necessarium, pus acre per vrinas naturam expurgasse, quoad fieri potuit. Carnosa ramenta a renibus, furfuracea non semper a vesica. In febre enim ardente & colliquante a tunica venarum ita exesarum acrimonia (quo modo a cutis superficie pituita salsa & mordente erosa) furfures redduntur. Aliquando in eadem febre ardente ab adusto sanguine, præsertim crassiore & melancholico, ac veluti in cinerem resoluto. At in vrina mediocriter habente, ægroto non febricitante, a vesica scabie & prurigine oriuntur. Semen præter naturam & voluntatem effluit vasis relaxatis, imbecillibus post immodicum coitum, colliquato corpore, vlcere irritante, frigidis flatus generantibus, acriore semine, retento ob contortionem pudendi. Si nihil horum neque renes neque vesica patiantur, frequentius Prostatæ, aut glandulæ semen retinentes, quæ sunt in vasis circulatoriis in prostatas desinentibus, aliquando præter naturam affectu laborant. Sunt autem multi, vt inflammatio, vlcera, scissura, resiccatio. Inflammatio sine coitu a semine retento, & illuc putrescente, vnde puris reiectio, pudendi mador, erectio, aliquando etiam a partibus vicinis inflammatis, vt in hæmorrhoidibus, nonnumquam defluxu humorum post equitationem longam, celerem, acrium nimium vsum. In vlceribus maior puris quantitas, minor ardor, quam in inflammatione. In scissuris, solus vrinæ ardor absque puris emissione. Si post coitum præsertim cum infecta, Prostatæ aut glandulæ inanitæ & calfactæ habitum quendam tetrum contraxerunt a concubitu, effluitur ardor vrinæ, quem vulgo proprie vocant Chaudes pisses. Erigitur veretrum,

vrina cum maximo dolore redditur, sanies liuida, virescens mordicatio in meatu. In erectione pudendi sit etiam contractio cum dolore, non in neruo cauo, vt nuper nonnulli scripserunt. Nam sic erigeretur potius, quàm inflecteretur, sed ob plenitudinem, vel inflammationem, vel inanitionem in meatu vrinæ. Vnde sæpe fit, vt qui tum vtuntur coitu, vt erecto membro illũ scissura fiat, aut vlcus. Hinc vel exitus vrinæ, quasi cuniculo facto per anum, aut aliquam aliam vicinam partem, vel caruncula, tanquam fungi concrescentes, aut tubercula in anfractu colli vesicæ, aliquando in reliqua fistula penis, a quibus & ἰσχουρία, & dolor grauis in meiendo. Oribasius calore loci scribit huiusmodi φύματα celeriter suppurari ex Hippocrate Experientia tamen docet sæpius carnem absumentibus curari. Sæpe hic decipimur specie calculi, vt in nobilissimo viro post vrinæ crucia tum in octauum mensem ambigentibus Medicis & Chirurgis de calculo, adhibitis frustra remedijs tandem apertio facta, vt solent Lithotomi. Liberatus omnino dolore non inuento calculo, sed carne in colle vesicæ, quæ paulatim consumpta est conuenientibus remedijs. Harum omnium affectionum curationem exponere non est huius instituti.

ADMIRALI D'ANNEBAVLT. Caruncula in vesicæ collo calculum ementita.

ANTON. VALETII EXERCIT. L.

ARdor vrinæ vesicę potissimũ ceruicem, atque adeo pudendi meatum infestat, punctiles inferens cruciatus. Causam habet pituitam salsam, aut bile acri commixtam, iecoris & renũ calore vehemẽtiore genitam.

Ardoris vrinæ causa et curatio

Ad hanc noxam quam diligentiſſime attentum Medicum eſſe oportet, ſi quidem vrinæ acrimonia, dum perſeuerat, veſicæ & vrinæ meatuũ exulcerationem creare ſolet. Quam primum igitur humor actis vacuatur, calorque iecoris & renum reſtinguitur. Blanda purgatio ſit huiuſmodi.

℞ glycyrrh raſ. polypod. quern. radic. oxylapath. ana ʒ. 2. fol. lactuc. & portul. an M. ß. febeſt. n. 4 ſem. melon & cucumeris ana ʒ. 1 flor. viol. p. 1. f decoct. & colatura ad doſ. Infunde rh. elect. ʒ. 2. ſantal citr. ℈. 2 In expreſſ. diſſol. catho. & ſyrup. viol. ana ʒ. ß f potio.

Ex caſſia ſola, vel cum theo ex catholico, vel terebinthina in aqua refrigerante lota, commoda quoque purgatio. Sanguinis miſſio calorem minuendo, & partem materiæ auertendo atque vacuando minime prodeſt. Secatur vena cubiti maxime vbi plethora, tum deinde poplitis, ſi chirurgum nacti ſumus in artis operibus exercitatũ. Iuuat vtriſque natibus deriuationis ergô cucurbitulas affigere. Deinde vero humorum acrimonia obtundetur emulſionibus vulgo appellatis.

Vt. ℞. ſemin. melon. cucurb papaue alb. ana ʒ. 3. amygdal. dulc. recentes & mundat. n. 10. contundantur in mortario lapideo, ſenſim affundendo aquæ decoct hord. ℔ 1. ß. f emulſio, quæ edulcetur ſacchar. ʒ 1. ſyrup. violacei ʒ. 1. ß. pro doſib. 4.

Alii imperant o'eũ recens amygdal. dulc. cum aq hord. ſyrup. viol vel iuiubino, vel pa

paueri-

pauerino. Licebit & iisdem vti syrupis in decocto sem. refrigerantium solutis. Nec omittenda, quæ admouentur. Iecur calidius temperetur litu ex oleo ros. & absinth. pauco, aceti etiam rosacei tantillo addito. Renes cerato refrigerante Gal. cum aceto emollito. Interim vesicæ regio cum toto pudendo decocto tepido fouebitur, ex floribus viol nymphęæ & frigidis seminibus instituto. Si vlcus relinquatur, tergetur iniecta per syringuam aqua hordei, aut saccharo rosaceo. Vnietur denique lacte vaccino, addita pompholyge, bolo armenica, aut similib. pulueratis.

De inflammatione renum. CAP. 51.

Renes inflãmari cõtingit vulnere, attritu, assidua equitationæ, corruptela et affluxu humorũ, potu pharmacis. Dolor pulsatilis in lumbis, & superius ad nothas & hepar, si ren dexter, inferius ad vesicam et femur, pectinem, pudendum, stupor cruris respondentis. Sternutatione, concussione corporis et vehementi motu lancinatio vehemens. Extrema suræ præcipue & pedes frigent, febris vehemens. Vrinæ primũ retinentur, aut tenues fluunt & aquosæ. Procedente morbo in peius, rubræ, deinde crassæ & mucosæ, quæ, vt augetur malum, ita augentur. Nausea, vomitus biliosus, cordis morsus. Quibusdam animi deliquia & sudores syncopales. Sistitur venter, vnde inflatio & ructus. Breuibus aut maioribus interuallis exacerbationes.

Initio molli clyſtere pauca quantitate leniatur aluus, detrahatur ſanguis, frugaliter viuat. Hordeato ſatis liquido, & iuſculis mitigantibus vtatur. Vino, mellitis, diureticis abſtineat. Injiciãtur cum clyſteribus, iam puro inteſtino, quæ leniant. Exacerbata inflammatione iterum phlebotomia, cataplaſmata e farina hordei primum in mulſa, deinde paſſo ex farina dicta, & iis quæ leniendo diſcutiant & roborent. Cataplaſmatis non cedente morbo cucurbitulæ cum ſcarificatione applicentur lumbis & ilibus. Inſeſſiones deinde parentur ex decocto lenientium & reſoluentium, roborantium. Prius tamen cum veſica hydrelæo plena cum ſpongiis foueatur locus. Tum ad cerata & malagmata ex eadem materia eiuſdem virtutis. Vtendum quoque potionibus narcoticis, & cocta inflammatione (quod vrinis craſſis euntibus & boni ſedimenti intelliges) diureticis. Meſuæus initio ex farina hordei, roſis & ſimilibus repellentibus, deinde mixtis detergentib. chamæmelo, &c. Emplaſtrum de muſcillaginibus, deinde de mediloto. Lactis aſinini vſus cum modico melle efficaciſſimus renibus exulceratis.

ANTON. VALETII EXERCIT. LI.

Renũ inflammatorũ notæ.

RENES phlegmone tentari indicant febris inordinata, nec vſque adeo ardens, ſed cum horrore & rigore inſultans mixtio frequens, grauis dorſalium partium dolor, iiſ-

demque

demque in partibus pondus veluti propendens. remedia sunt, venæ sectio (si modo nihil aliud prohibeat) citra cunctationem in principio celebrata, admota topica mediocriter refrigerantia. His si non cesserit phlegmone, neque symptomata conquieuerint, pus hac in parte colligi indicium est. Atque tum suppuratio, quæ alioqui fuerat declinanda, vitatis impendio calidis, promouebitur cataplasmate e mollientibus herbis, semin. lini, floribus chamæm. & similib. Prodeunte pure assumpta tergentia vsui erunt.

De mictu[a] sanguinis. CAP. 52.

QVibusdam[b] naturis eodē modo sanguis per vias vrinarias excernitur, quo aliis per nares [c] venas sedis, aut [d] vomitum. Hoc ipsum præter [e] naturam est, debetq; antuerti secta vena e brachio dextro. Eiusmodi excretiones sanguinis excitantur fere inclinante vere. Veris itaque initio anteuertendum est.

Aliis [f] cruenta est vrina, similis q; diluto sanguini ex laxitate atque amplitudine venarum, quæ a caua renibus inseruntur.

Renum quoq; infirmitas hoc idem efficit. Scriptum autem ab [g] Hippocrate: Quicunque sponte sanguinem minguut, iis a renibus venula rupta est. *Sponte, hoc est, et repēte et sine manifesta causa. Rupta vero vena propter humorum multitudinem, ac crassitudinem, vnde venæ, quæ renum*

a Sinceri mixti, atq; serosi.
b Vt sanguinis, vel etiam proprii excrementi & solitæ vacuationis suppressione, aut membro aliquo mutilis.
c Vt melancholicis.
d Vt mulieribus, a suppressis menstruis.
e Quod sanguis per commoda loca nō feratur. Adde quod exesæ, apertæ, aut ruptæ venæ, infirmi etiā renis symptoma est.
f Talis affectio hepaticæ dysenteriæ consimilis est
g Aphor. 78. lib 4. Aphor

ventres subintrant, disrumpuntur, aut aliquando aperiuntur. Ex casu, saltu, ictu, aut vehementiore motu idem potest contingere. Rupta vena confertim effluit sanguis, aperta paulatim. Laxioribus venis emulgentibus, infirma vi renum contentrice aut discretrice, statim a cibo serum sanguinis purum post coctionem cum [a] *spongioso sedimento excernitur. In infirmitate vasorum seminalium aliquando excernitur sanguis non cum vrina, sed in* [b] *coitu aliter, quam vesica exulcerata. Hic enim cum vrina sanguis emingitur quibusdam corpusculis immixtis: Nec in vesica solum, sed etiam in cole, exulceratio esse potest. Sed vlceris sanies & dolor indicia sunt. In imbecillitate primũ cognoscendũ est, an a calido, an a frigido, fereque a calido esse volunt. Quod malum adstringentibus, refrigerantibus atque supprimentibus corrigi debet, quæ quia propter tardum motum non facile penetrant ad renes, diureticis maxime aromatibus, commiscenda sunt. Sed diureticorum minima sit portio non enim vt vrinas moueant, sed vt adstringentia ad renes deducant, commiscentur.* [c] *Materia in sputo sanguinis, in hæmorrhagia e naribus descripta est, & aliis locis.*

Auicennas nihil melius existimat confirmandis

a Hoc spongiosum sedimentum flatulenti spiritus est soboles, ex quo effœtam vim renum liceat colligere.

b Vt in iis, qui laborant fœda colluuie, aut quibus immoderato venereorum vsu imbecillia sunt vasa seminalia.

c Adstringentium scilicet & glutinantium, quibus cum venarũ anastomosi pugnandum. Sunt autẽ adstringentia plantago, balaustia, &c. Glutinantia vero bol. armena, terra sigillata, sang. drac. gummi arab. tragacanth. Sed trochisci Gordonii cum lacte ouillo recens mulcto propinati horum omnium instar esse poterunt. Interim sit purgandi & temperandi vicissitudo semel aut bis in hebdomade per catharticum vt ex diluto rhei cum multo syrup. violaceo, ne labefactata vi retentrice ac secretrice renum, excrementis onerentur, & augeantur symptomatis. Vt ♃. casiæ recentis extractæ ʒ. 6. pulueris dia tragacanth. frig. ʒ. 1. cum saccharo f. bolus.

renibus lacte ouillo. Datur ieiunus ad ʒ. 6. quibus aliqui admiscent boli armenæ aut similis medicamenti ʒ. 1. alij etiam ℈ spicæ aut cinnamomi.

℞ lactis ouill. ʒ. 4. aquæ millefolij ʒ. 1. boli armenæ ℈. 2 spicæ. ℈. ß Aliud.

℞ lapidis hæmatitis ʒ. 1. dissolue in aqua plantaginis ʒ 4. Quod si ardor sentitur in renibus,

℞ aquar. plantaginis & portulacæ ana ʒ. 2. philonii ℈. 1. Aliud.

℞ mucaginis sem. papaueris albi ʒ. ß. trochiscorum de carabe ʒ. ß. rasuræ eboris & cornu cerui an. ℈. ß. Omnia incorporentur carne cydoniorū condita sine speciebus. Dentur auellanæ magnitudine, duabus horis ante pastum.

Conueniunt radix consolidæ maioris, gummi arabicū tragacanthi macerata prius, deinde ferue facta in vino austeriusculo, colatura bibitur. Maxime vbi solidandum est, & hoc quoq; laudatum ab antiquis.

℞ aluminis plumæ ʒ. 1. gūmi arabici ʒ. ß. tragacanthi ʒ. 2. cum vino adstringente fiant trochisci ponderis ℈. 2. dentur vt prius. Ad detersionem vlcerum & consolidationem repetenda sunt; quæ proximo capite. Aliud remedium.

℞ spodij ʒ. ß. berberorū ʒ. 3 sem. lactucæ ʒ. 5. cum succo cydoniorum fiant trochisci. Detur ʒ. 1 ex decocto sumachi. Pulvis sem. lactucæ inspergitur vitello ouj mane. In hæmorrhagia vesicæ, ilib. ac lumbis, atque etiam natibus & coxendicis exteriori a cucurbitula affigi debet. Inunctiones b renum

a Ad reuulsionem hæmorrhagiæ, nō ad diauroseos amotionem.

b Ad inflammationē prohibendam, & perennem arcendum affluxum.

perinæi & pectinis ex oleo rosato, myrtillorum, de cydoniis, aut [a] oleo in quo adstringentia coxerit. Hinc fiunt cerota liquida, quibus conspergi possunt santali, bolus armen. cortex thuris, & similia commisceri, acacia, hypocistis.

[a] Mastichinũ oleum, in quo fuerit decoct. myr. ad id mirifice confert.

Hic summum periculum est, ubi grumescit sanguis. Nam hinc sequuntur, quæ capite de difficultate meiendi dicta sunt. Conandumque est, ut incidantur grumi oxymelite, artemisia, stœchade, assa odorata, conyza sem. raphani, coagulo, summatim iis, quæ lapides comminuunt, datis ex oxymelite. Quibus si nihil efficitur, [b] inciso perinæo, quo modo calculi educi debent, molienda curatio.

[b] Ad vitandã ischuriã, syncopem, & vesicæ gangrænam.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Sanguinis nomine non intelligimus sanguinem putum, exquisitum, syncerum, mingi, sed aliquando serum, aliquando suo sero mixtum, & cum urina, aliquando cum pure. Ab ulcere id fit, aut lasione vasis alicuius. Sed ulcera intelliguntur tum ex dolore, tum ex pure & corpusculis simul prodeuntibus, ut squamulis e vesica. Pus ergo cum sanguine exit per urinam, renibus, ureteribus mediis & vesica exulceratis. Nam si in pene exulceratio sit, sine urina & pus exit, & sanguis. Exeunt quoque e renibus sanguinis grumi in febribus assati. Non unquam caruncula, vera renum partes, licet in Aphor. Galenus id se vidisse neget. Sexto tamen de locis affectis, & initio primi videtur agnoscere, ubi iam ulcerii acrimonia erasit particulas renum, quo modo & in pulmonariis tabidis contingit particulas pulmonis expui, & in dysenteria

Sanguinis grumi per febres assati interdum e renibus secedunt.

partes

partes intestini. In aduocato Perrot vidimus minimas caruncul as, vt non abre σαρκία μικρὰ dici deberent, quas sæpe emingebat, neque re vera erat grumus. Has caruncul as præcedit dolor pulsatilis, qui ad lumbos & nothas costas extenditur, & signa exulceratirenu. In concreto sanguine & orobeu vrinis. non præcedit. In vtroque, hepate incolumi, possunt vrinæ naturaliter cætera habere. Si in alijs partibus fuerit exulceratio, ex dolore quoque & simul exeuntibus corpusculis dignoscendum, hoc tanquam generali axiomate notato in his omnibus affectibus, a renibus dolorem & sensum quemlibet a lumbu ad nothas costas extendi, ab veteribus per ilia oblique descendere, a vesica, in pectine, a vesicæ collo, in perinæo. Potest seorsum pus exire, vt diximus superiore capite. Potest quoque & sanguis solus, aut cum vrina. De quo præcipue hic agitur. Si ergo vlcus nullum sit, huius cruenta excretionis causæ multæ esse possunt. Est quidam mictus sanguinis criticus & interuallis quibusdam motus, qualis fuit in Moniali muliere, cuius meminit Musa, quæ singulis mensibus, suppressis menstruis, multum sanguinem emingebat. Archenbault aduocatus per aluũ, vomitum, vrinam interuallis sanguinẽ reddebat ætate virili Quibusdam inclinante. Vere multus emingitur. Id ab Archigene scriptum reperio, quibusdam per circuitus, vt in hæmorrhoidibus, sanguinem multum collectũ renibus emingi, vnde sublevantur, idq; accidere iuvenibus, qui maiori licentia Veneri indulgent.

Monialis mulier singulis mẽsibus multum sanguinẽ emingens. Archenbault aduocatus per aluum, vomitum, vrinam sanguinem emingens. Sanguis multus e coitu effusus.

Milesius quidam apud Aurel. ς. χρονιῶν, sanguinem emictũ affirmabat esse ex infirmitate seminalium vasorum. Ab Aureliano reprehenditur. Sed cum experiẽtia doceat e renibus per vasa spermatica diffluere, & ab hu, & a renibus exire certum est. Vidimus, qui a coitu multum sanguinem effunderent, quique non facile reprimeretur, laxatũ nimium vasis, & imbecillioribus redditis profuso omni semine. Animadvertendum igitur, num grauitas renum & calor pra-

cesserint, an immodicus coitus, an solita sit excretio. Quod si repente, & nulla causa antecedente profluat, e renibus & vreteribus excidit. Neque enim a venis vesicæ id accidere potest duabus de causis. Una, quia non ita multum sanguinem vt renium, excipiunt. Altera, quia renum venulæ nudæ sunt, inuestes & expositæ ruptioni. Quod contra fit in venu ad vesicam perreptantibus. Ex illis igitur sanguinem tribus de causis exoriri consentaneum est, vt & in cæteris omnibus hæmorrhagijs, orificij venarum apertione erosione, ruptione. Apertio fit ob nimiam laxitatem & amplitudinem venarum, quæ ad cana renum pertinent, & ob imbecillitatem retentricu, vel distretricis in renibus. Hæc enim duo sæpe efficiunt vt calfactis, & exercitio commotis cruenta vrina profluant. Sed in laxitate, crassiores, in imbecillitate, tinctura est a sero. A cibo quoque sero us sanguis, post coctionem spongioso sedimento. Apertu enim & hiantia orificia venarum, nec confertim, sed paulatim, non crassum sanguinem, sed tenuem, & quasi percolatum reddunt, præsertim vbi apertio est parua. Maior crassiorē reddit. Rupta autē vena ἀῤῥόως, id est, copiosè & repētè prodit, estque crassior. In erosione denique ἐπὶ δὲ ἀναῤῥώσεως ὀλίγιστον, vt in anastomosi non sanguis, sed quid αἱματῶδες, vt vult Philot. Erosionis causæ sunt, quæcunque acriorem sanguinem reddunt, & tenuiorem, aut qua exulcerant, vt cantharides, quibus assumptis sanguis mingitur, penis distenditur, & quodammodo ager ad venerem irritatur. Ruptionis causas Galenus facit multitudinem & crassitudinem sanguinis intercluſsi in venu renum. Hoc etiam fit ictu, casu & vulnere, vt in rustico quodam ense transfosso vidimus. Inde sæpe nascitur vlcus, nisi occurratur, vt in puero quodam, qui in ludo graui Britone insultante, sanguinem minxit primum, deinde pus annis sequentibus. Ita aliis multis Sed vlceris ratio distinguenda, vt aliorum vlcerum, quia putre, collisum, &c. In vniuersum ergo per penem sanguis exit a

renibus.

renibus, vreteribus, vasis spermaticis, vesica, aut vesicæ collo. Sine vrinæ collo, cum vrina statim subsidens, & cum dolore in pectine, e vesica, cum dolore in lumbis multus, nec nisi post multum tempus subsidens, e renibus manat. In apertione, serosus, in ruptione multus & crassus, in erosione, paucus & tenuis. Singulis causis sua debetur curatio ex aliis locis petenda.

ANTON. VALETII EXERCIT. LII.

Cruenta mictionis causa.

CRuenti mictus causæ sunt externæ, aut internæ. Externæ, ictus, lapsus, casus, coitus immoderatus. Internæ, sanguinis copia, qualitas vtraque simul; vnde venarum ruptio, apertio, vel erosio renum, calculus, vlcus eorundem, itemque vesicæ, & aliarum partium vreticarum. Quinetiam inter huius generis causas reponũt imbecillitatem renum, qui sanguinem retinere nequeunt, sed cum vrina simul excolari sinunt, iecoris infirmitatem, solennis alicuius vacuationis suppressionem. Fernelio interna causa vnica est calculus videlicet, qui per corporis laborem, præsertim per exercitationem validam, veluti equitationem asperiorem, renes eorumq; venas obterens, sanguinem ciet. A cuius autem partis vitio fiat, distinguendum dolore affectæ sedis & sanguinis cum vrina permistione. A renib. enim qui excidit sanguis, copiosior est, & vrinæ toti, propter longitudinem

Fernel. c. 13. lib. 6. Patholog.

viæ, exquisite permixtus, qui mox in fundo matulæ subsidet liquidus & rubicundus. Et qui a vesica defluit, vrinam non æquabiliter perfundit, & in ima matula in grumos cogitur. Adde quod paucus elabitur, propter venarum vesicæ angustias, nisi forte a sphyncte re ceruicis musculo dimanet.

Cruenti mictus curatio.

Præsentaneum remedium est venæ sectio, vbi plethora huic malo causam præbet, aut cohibita vacuatio. Vbi humorum acrimonia purgatio ex cholagogis, ex hydragogis, cum dilutior & serioſior fuerit sanguis.

Exhibendi interim syrupi rosac. sicc. granar. cydon. myrtill. zulap. ros. cum aqu. chalyb. plantag. portul. aut decocto adstringente. Valebunt trochisci, de carabe, de terra sigillata. Vbi sanguis a vesica flueret, posteriori coxendici, vel natibus vtiliter cucurbitulæ affiguntur. Quod si a lapsu sic, aut casu, cruentus mictus, linetur affecta pars vnguento ex boli armen sang. drac. terr. sigil. hypocistide, cum oui albumine, vel oleo rosaceo & aceto.

a De profluuio vrinæ vi renum ruptæ vbi potioni concolor est ipsa vrina.

b Fusa toto corpore materia, aut a capite aut seri copia.

c Deprauata alteratrice renum facultate & infirma retentrice.

De a Diabete & similibus. Cap. 53.

Orthikès Græci vocant, qui sæpius mingũt. Vitia, quæ in sæpius meiendo contingunt, vrinæ b multitudo efficit, renum vitium, resolutio vel infirmitas musculi, qui collum vesicæ claudit. Diabetes proprium est c renum vitium. Nasci-

tur primum humoribus [a] vitiosis substantiæ
imbibitis. Vnde [b] insatiabilis appetentia potu
in canina appetentia insatiabilis ciborum
tas, ex vitioso humore, qui stomacho imbibitus

Sequitur perpetua renum attractio. Sed cum infirma sit alteratrix & cõtentrix, quicquid hic bibitur, statim per vrinam effluit, quo modo in lienteria potus cum cibis.

Hic ardent [c] viscera, atque adeo vniuersum [d] corpus, propterea quod quicquid aquosum est & serosum in venis, vnde videlicet sanguis temperatur, attrahitur in renes & emingitur. Ex quo fit, vt & humores solidarum partiũ exugant venæ, quod deinceps renibus attrahẽtibus emingitur. Rara hæc [e] affectio, & in ardoribus nascens, vbi vrina aquæ omnino similis est.

Alius affectus est vesicæ, cum vel defluxione, vel frigore, ictu, casu, vulnere, aut aliis eiusmodi causis, nerui, qui vesicæ musculum claudunt, resoluuntur. In qua affectione & noctu & interdiu præter voluntatem vrina effluit. Cui & alia affectio vicina est eorum, qui non sanam vrinam continent, sed stragulas noctu permingunt. Quod vitium familiare senibus & pueris. Senibus quidem propter siccitatem, pueris autem propter laxitatem & mollitiem.

Curatio.

In ardente febre diabetes [f] incurabilis. In aliis egre [g] curari potest, quia non facile initio depre-

pentina hic v
rinæ nullo
modo cocta
attractio.

c Experenni & violẽta seri attractione.

d Defraudatis sero humoribus.

e Hanc bis tãtum vidisse se cõmemorat Gal. cap. 3. lib 6 De loc. male affect.

f Partium solidarum exhaustio.

g Magnitudine causæ, symptomatũ vehementia, & curandi difficultate, labefactata omni naturali œconomia.

potest, Quod si initio deprehenditur, mittendus sanguis est e cubito, sed moderate.

Deinde vtendum iis est, quæ refrigerant, temperant, & paulatim vitium renum corrigunt. Vitæ ratio omnino frigida, tum actu, tũ potentia.

Cataplasmata quoque refrigerantia tum renibus, tum visceribus applicanda. Vomitus eius quod bibitum fuerit.

Sudor excitatus in dolio, vt tantum exeratur caput.

Conueniunt cibi, lactuca, endiuia, oua sorbilia, recens caseus sine sale, lac in quo chalybs, vel calculus fluuiatilis sæpius extinctus sit. Pulli gallinarũ hordeo mundato, vel quatuor sem. maioribus frigidis infarcti, hordeatum, lac amygdalarum, præparata cum refrigerantibus. Et quia hic viribus plurimum detrahitur, [a] fusilla caro, vinum crassum rubrum, aqua frigidissima dilutum, concedi possunt.

[b] Farinam oxyrhodino subactam, emplastri modo, & renibus & hypochondriis applicabis. Vitis & rosarum folia, ea in summa, quæ [c] refrigerant, & adstringendo roborant, renibus applicabis.

Cerata cõparabis lumbis & pectini ex rosaceo, subigesque cum lactucæ succo & similium. Aliquando etiam in maiori ardore expresso succo e foliis papaueris cerato subiges, aut populeum vocatum cerato commiscebis. Eruntque ʒ.2. populei ad singulas ʒ.cerati.

Laudatur & infusio ex oleo, in quo vermes ter-

a Vel potius vitulina carnis atque pullorum stillatitia.

b Præsertim hordei.

c Vt ceratum refrigerãs Galeni cũ caphura, vnguentũ rosatum Mesuæi, mucagines seminis psyllii & cydoniorũ lamina plumbi tenuissima sæpe mutata

reni fuerint cocti. Mirum est, quod theriaca ex natura sua calida & sicca sitim diabetis extinguit, data interuallis. Leges vltimum problema primi Aphrodisæi. Hunc morbum appellant syphonem, vrinæ profluuium, intercutem matulæ, dypsacum.

In paralysi, diabetæ curatio.

Si paralysis ex luxatione vertebrarum, non facile curatur. Alioqui balneis sulphureis, frictionibus asperis, inunctionibus dictis cap. de paralysi, dropace & sinapismis vtroportet, vt vim medicamentorum percipiant lumbi perinæum & pecten.

Quod si vrinæ multitudo in [a] causa est, victus [b] ratione exsiccante, iis quæ ad [d] intestina deuertunt, vtendum est. Ad alios vero quibus infirmitas claudentis musculi causa est, conueniunt caro ericii, cerebrum aquilæ, cerebellum, renes, testiculi leporis, pulmo hædi, lingua anseris, galli guttur, vesica suillæ, tauri, capræ, ouis, enula, thus, myrobalani, cyperus, coriandrum præparatum, myrrha, mentha, calamenthum, galbanum, castoreum, seseli, lacouillum & caprillum, oleum de ben, de spica, rutaceum, mastichinum.

Vulgare remediũ est esus murium. Oleis itaq; vel inde comparatis cerotis pecten & perinæum inungenda sunt, reliqua ex vino odoro senibus, ex aqua, pueris exhibenda sunt. Laudantur & hæc.

℞. cinnamomi electi ʒ. 1. spicæ nardi ʒ. ß. cyperi, coriandri præparati ana ℈. 1. vesicæ suillæ siccæ, testiculorum leporis siccorum ana ℈. ß Omnia

a Ex suppressione seri aut potu largiore, aut pituitæ colliquatione.

b Aut decocto radicis iuncatæ, abstinentia iusculorum.

c Cuiusmodi sunt cathartica, quæ leniendo aut trahendo purgant.

incorporentur conserua enulæ campanæ prius conquassata & subacta. Aliud.

℞. glandium ʒ. 2. corticis thuris ʒ. 1. semin. coriandri præparati, boli armen. gummi arabici ana ʒ. 2. spicæ, cinnamomi ana ʒ. 1. testiculorum leporu, vesicæ suillæ ana ʒ ß. misce, fiat pulvis, vtatur sæpe.

Laudatur & lac ouillum & caprillum cum modico sacchâro, vel cum medicamentis descriptis.

Ne permingant stragulas vesica tauri vel suis prius madefacta oleo interiori parte debet e cole suspendi, & ita alligari, vt quicquid meitur, excipiatur vesicæ.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Vrina secundum naturam habens quantitate potui respondere debet, aut ab eo paululum distare, & tempore conuenienti excerni. Ob id frequens, aut pauca, aut plurima mictio præter naturam est. Frequens fit tum ob causas superius dictas, tum ob resolutionem musculi orificium vesicæ motu voluntario claudentis & aperientis, quæ sæpe fit luxatis vertebris, referturque ad paralysim. Pueris quoque molliores nerui, senibus ficciores, inde permingunt lectum, neque diu vrinam continent. Pauca autem fit æstate ob sudorem & exhalationem, vel ob multam & humidam deiectionem, quia materiæ pars, quæ per vrinam flueret, ad intestina diuertitur, vel ob resolutionem & exsiccationem, vt ex ardente corpore in febribus, vel ob ascitem. Multa, frequens & copiosa multis de causis contingere potest. Alimento & potu copiosiore, colliquatione aut dissolutione totius corporis, intemperie vel renum, vel hepatis, & crisi. Largior ergo potus vini tenuis & calidi, & me-

Vrinam cur pueri & senes continere nequeant.

Vrinæ largioris & frequentioris causæ.

dicamen-

camenta diuretica multas vrinas faciunt. Cruditas uoq; multam efficit mictionem & deiectionem, et statim a bo tractus sine mora tenuior succus ab hepate calidiore, ut manito. Quod si hepar adhuc calidiore intemperie eneatur, robustum tamen sit & valens faecem, quæ est n intestinis, omnē fugit, vnde sicca & pauca remanet, erum autem augetur, sicq; fit plurima mictio, & pau- a deiectio. Nonnumquam quoq; ob imbecillitatem na- ura partes frigidiores alimenti transmutari non possunt, n quibus quoq; plus iusto vrina apparet. In his omnibus ondum veteres diabeticam passionem posuerunt, sed in ffectu renibus & vesica per consensum. Harum enim artium morbus est διαβήτης, ἀπὸ τῦ διαβαίνειν, id est, pertransiendo, quod humor corporis subinde mutet locum, & veluti tantum per renes percoletur potus. Multum enim & frequenter mingunt ægri, & statim a potu vrinam aquosam & tenuem profundunt. Vnde ὕδρωψ εἰς ἄμιδα, & διάῤῥοια εἰς ἔρα, & διψαχὸς Græcis etiam dicitur. Habet enim hæc affectio aliquid simile cum lienteria & canina appetentia. Cum illa quidem, quia potus omnis subito per vrinas effluit, cum hac vero, quia perpetua sitis, ob inexplebilem cupiditatem attrahendæ vrinæ in renibus, & eiusdem retinendæ impotentiam. Si igitur huius vehementioris attractionis causam intellexerimus, natura huius morbi perspicua fiet. Tres autem in vniuersum causæ videntur. Calida & sicca renum intemperies, humor biliosus, acris, salsus renibus impactus, quos assidue vrinæ ad tractionem, & venenum aliquod deleterium. Quibus adde seri tenuitatem & biliosum temperamentum. Ex his igitur situ ingens exercitatur, ob quam ager assidue bibit. Potum hunc auide renes attrahunt, antequam coquatur in ventriculo, sed propter imbecillitatem non retinent. Hinc etiam vrina aquosa & tenuis redditur, licet sit ingens calor, quia breuiore mora retinetur, quam vt coctionem & tinctu- ram accipiat. Sunt tamē aliæ huius affectus species duæ,

Diabetæ quæ cōmunia sint cum lienteria, & cum çanina appetentia.

Diabetæ tres causæ.

colliquatione renum, & totius corporis dissolutione. Huius meminit Aretæus, sitque frequenter in febribus, quum sequitur macies totius corporis. Cum dolore meiunt ægri, viscera aduri illis videntur, omnia fastidiunt, animo sant dubio, saliuam habent albam & spumeam, præcordia grauia. Increscente morbo calor mordax in visceribus, abdomen corrugatur, venæ intumescunt, fit tabes. Si vel modico tempore a meiendo abstinuerint, tument lumbi, testes, & ilia. Rarus affectus, & bis tantum a Galeno visus, a nobis sæpius. Anno 1558. Augusti fine in vico veteri Templi Consuli du Val, in febre continua non ita ardente, ad sensum lingua scabra, arida, nigra. Quotidie sex pintas, (quas vocant Lutetiæ) vrinæ mingebat, non ita siticulosus, constabat mente. Sub septimum diem obiit. Consuli Quelim nephritico, in febre profluuium vrinæ motum, in quo serosa vrina ad duas quartas emingebatur, ex quo euasit. Eodem morbo paulo ante eius pater obierat. Alter ab eodem profluuio obiit in vico Sancti Ioannis Bellouacensis. Quibusdam diutius vrina suppressa, sequitur vrinæ profluuium, aut morbus aliquis acutus per crisim, qui malignitatem suam in renes deponit, vt ait Aretæus.

Gal. cap. 3. lib. 5 de loc. mal. affect.

In ardente febre raro curatur, sicuti & in colliquatione. In alijs difficile nisi statim initio deprehenso morbo occurratur. Secatur vena in cubito, sed moderate. Refrigerantur renes & confirmantur. Alimenta crassa, empiastica, minime calida, vnguenta circa renes, inunctio spinæ opiata.

ANTON. VALET[illegible]VER CIT. LIII.

DIabetes proprium est symptoma renũ, in quibus calor ingens, aut impactus humor ardentissimus, trahendi ex omnibus

partibus

partibus seri vim vehementer atque continenter vrget, quod tamen præ retentricis facultatis imbecillitate, & alteratricis depravatione continuo prolabitur in vesicam, indeque excernitur. Hinc inexplebilis sitis, quæ nimio cruciatu clamorem ægrotanti excitat. Per initia diabetæ, viribus adhuc integris, missio sanguinis e cubito revellendo & ardorem temperando maximopere confert. Dein vero utilia sunt vretica frigida ad eum, qui renibus est imbibitus, detergendum & expurgandum humorem, quorum materia ex capite de vrinæ ardore repetenda. Refrænabuntur quoque humores, & cohibebitur sitis, syrupis de agresta, de oxalide granatorum, in decocto refrigerantium & adstringentium dissolutis. Cacochymum si fuerit corpus, purgabitur cassia, myrobolanis, tamarindis, syrup. laxatiuo rosa. pallid. Interea topica instituentur. Hepati quidem tale epithema.

Gal. cap. 3. lib. 6 de loc. mal. affect.

Diabetæ curatio.

℞. aqu. cichor. end. plantag. solan. ros. an. ℥. 2 santal. citr. puluerati ℥ 2 aceti ℥. 1. f. miscella, qua imbuta lintea hepati applicentur.

Renes vero inungentur oleo rosar. cydon. myrtill. addito pauco populeo, aut cerato refrigerante Gal. vel fiet cataplasma ex farina hordeacea cum succo plantag. adiecto, si velis puluere malicorii, balaustii, sumach, vel caphuræ modico. Sanabitur eodem modo in-

Midus inuoluntarii curatio.

tormentosus mictus, seu vrinæ incontinentia, quæ ab hepatis & renum calida fuerit intemperie. Quod si sit a resoluto sphincktere cruicis vesicæ, atque iis neruis paralysi affectis, qui e lumbis in eum musculum inseruntur, potiores erunt insessus & fomenta ex saluiæ, iuæ arthriticæ, rutæ cortic. querc. mespil. ping. nuc. cupress. ros. rub. decocto ex vino austero facto, adiecto sub finē alumine.

a Hippo. lib. 4. de morbis.
b Ac rotundi quidem signa sunt cardiogmus, syncope stomachica, cum ad stomachū serpit, pruritus nariū, tussicula sicca, suffusio ruboris in facie fugax cum vicissitudine caloris, tormina in aluo & systrophe, dētium stridor pueris dormientibus. Lati canina appetentia, bulimus, & vermiculorū qui cucurbitæ semen referunt, excretio. Ascaridū vero, ani pruritus, tenesmus, prolapsus.

De vermibus. Cap. 54.

Vermium a tria sunt genera. Ascarides infima parte recti intestini adultioribus pueris familiares. Rotundi, qui pueris superiore fere intestino generantur. Latus vermis per totum intestinū aliquando extenditur, raro admodum & paucis gentibus generatur, numquam Atheniensibus, Thracibus, vt scribit Theophrastus. De eo tum antea, cap. de canina appetentia. Horum omnium generatio, putris materia & calor. Signa ex Paulo et Aetio colligenda sunt. Verminam hunc morbum & verminationem appellarunt, non solum hominibus, sed iumentis familiarem.

In genere conueniunt, quæ enecant vermes & excludunt, acria, amara, quæ vias lubricant, quæ a proprietate hoc efficiunt.

In ascaridibus, quia infimo intestino hærent, glandibus potius vtendum est, quam potionibus. Fiunt glandulæ ex carne salsa, filo appensa, fiunt ex lardo prius in aqua frigida macerato. Item ex

melle mixta aloe, & ius, quæ interficiunt vermes, qualia sunt coriandri semen & caulium, decoctum thymi, allium, absinthium, hyssopus, mentha, bouis astragalus ustus, vermes terreni usti, chamæmelum, zedoaria, absinth. Santonicum, myrrha. puluis contra vermes, securidacæ semen, succus portulacæ & endiuiæ, oleum omphacinum, medulla cerui, folia persicorum, rutæ, rasura eboris, vnicornu, rhabarbarum, cornu ceruinum. Superstitiosum est, quod scribit Scribonius, oportere e cornu cerui scobem fieri lima lignea, nam aliter iuuare potest. Plurimum laudatur decoctio sebesten. Alia quoque, quæcunque qualitate aliqua [a] vniuersali vermes interficiunt.

Aquæ conueniunt graminis, absinthii, portulacæ, & rerum amararum. Purgatio quoque an conueniat, quæstio est, de qua non dubitandum. repurgata enim materia, vnde vermes generantur, vna cum ea vermes excluduntur. Laudantur rhabarbarum, hiera cum simplex, tum diacolocynthidos. Veteres etiam medici scammonio usi sunt. Nunc licebit vti granis quatuor diacridii, cum aqua absinthii aut simili. Sed purgatio commodior, vbi in superiore intestino vermes sunt.

℞. decocti sebesten. ℥.3 cornu cerui ʒ. 1. menthæ siccæ & piperis triti ana ℈.2. Latos etiam expellit rhabarbari ʒ.1. aquæ graminis aut absinthii ℥.2. spicæ nardi Gr.4. Clysteres ex vini lb. 1. olei absinthii ʒ.4. pulueris hieræ ʒ. 2. Poterit etiam adiici ℥.1. mellis, & ʒ.1. salis. Nam & sal

[a] Vt decoctio graminis cũ rasura cornu ceruini, pueris poterit præscribi. Vel hic puluisculus. ℞. absinthii, Santon. ℥. ß rhei el. ʒ. 2. rasuræ cornu cerui ʒ. 1. f. puluisculus, cap. ad ʒ. 1. cum iusculo capi.

deglutitum ascendentes vermes ad stomachum, deorsum pellit.

Videndum tamen, ne odiosa vermibus per sedem iniiciamus, cum ad superiora eorum motus est. Tum [a] enim iucunda potius, vt mellita & dulcia, iniicienda sunt, aut eiusmodi glandulæ subiiciendæ. Bibenda vero quæ eosdem vermes deorsum pellant. Nam aliquando ad ventrem vsque ascendunt, & stomachum lancinant, vnde syncope, conuulsio, mors.

[a] Dum hæc fiunt, cataplasma ex aloe, absinth. Sant. & felle fieri poterit, vmbilico admouendum.

Emplastra & cerota ex cerato facto e tribus partibus olei absinthii, amygdalarum amararum, nucleorũ persici & vna ceræ amaræ. Deinde vbi refrixerint, subigi debent ex succo amaro, vt absinthii. Adiiciendum quoq; aliquod genus fellis. Nã fel insigni amarore enecat vermes, ex quo et glandulas felle illinimus. Medulla cerui, venter, lumbi & perinæum inungi possunt. Mirum est, quod contigit aliquando vermes per inguina prorupisse, via exedendo facta. Alius per vmbilicum.

Nonnullis quoque contigit, vt multitudo vermium tunicam sibi contexerit extensam toto intestino, & omnino similem veri intestini.

Vbi coniunctus est alui fluor, eligenda sunt, quæ præterquam quod vermes enecant, etiam alui fluxionem retineant, quale est rhab. & plantago.

Et quia pueri fere vermibus infestantur, refugiunt autem quæcunque amara sunt, diductis dentibus, clysterio, aut curuata fistula, medicamenta in æsophagum infundenda sunt.

Fiunt

Fiunt clysteria ex muria, aqua olivarum, cētaurio, absinthii decocto. Sed vbi vermes exclusi sunt, roborandum intestinum, instituenda vitæ ratio, ne in posterum regenerentur.

Theriaca & mithridatium, si nulla febris, vermes enecant & excludunt.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ex multis humani corporis partibus reiiciuntur vermes, ventriculo, intestinis, vesica, vtero, dentibus, vlceribus. Puella quadam quæ in taberna ad portas D. Iacobi decumbebat, album vermem, latum, palmo maiorem, satis crassum reiecit per nares nulla tussi, nullo vomitu antecedente, 9. Aprilis, anno 1553. In quodam e renibus longi, præcedente magno dolore lumborum, per vrinam reiecti sunt, in alijs duobus parui. Musa Aphor. 49. lib. 4. scribit quendam tussi expuisse vermem, nescio an a ventriculo, an a pulmonibus. De generibus vermium, materia generationis modo in intestinis, non eadem est omnium sententia. Vulgo tria genera faciunt, ἕλμινθας στρογγύλας, id est, teretes & rotundos, qui in superioribus & gracilibus intestinis nascuntur, ventriculum subeunt, & per os sæpe aut nares reiiciuntur: deinde ἕλμινθας πλατείας i. latos, et longos, qui aliquando per tota intestina extenduntur, a quibus oriuntur cucurbitini, quod semina cucurbita referant. Tertium genus ascaridum, qui exigui sunt, teretes, vermibus caseis similes, & in recto intestino continentur. Alij præter latos quartum longissimum adiiciunt, eumque taeniam nominant, quanquam sub latis comprehendi potest. Cucurbitinos etiam a latis separant, quod neque illius taeniæ fœtus esse possint, neq; partes animalis, cum ipsi sint animalia. Sicque in vniuersum erunt, rotundi in superioribus intestinis, taenia, longi, lati, cucurbitini extesi per intestina, & ascarides iuxta anum. In qua diuisione cum

Vermis latus narib. eiectus.

Vermes lõgi, e renibus eiecti.

Vermium genera tria.

ex rei natura sumpta non sit, & membra simul permisceri queant, nihil mirum confusionem reperiri, & controuersiam. Experientia tamen omnia facilia. Constat enim longos & rotundos in superioribus intestinis contineri & per os reiici. Anno 1553. in Collegio D. Barbara puer annos 12. natus interuallis vomere solebat longos vermes, albos, e ventriculo. Sentiebat motum, morsum & commotionem. Dum vrgebant, sitiebat, angebatur. Nutritus fuerat lacte & fructibus. Tineam vocatum vermem Arelata vidit F. Valeriola longitudine, si bene memini, nouem pedum, aut etiam amplius: cuius vir ille doctissimus in suis Obseruationibus copiose meminit, & quæ ad eius generationem intelligendam pertinent, accurate docuit. Cucurbitinos quoque vermes esse certum est, vt iam quinque genera inter se vel loco, vel figura, vel magnitudine distincta constitui eadem ratione possint. Ascarides quibusdam quasi sacculo inclusi & membrana inuoluti latitant in faecibus. Quod ad materiam pertinet, nonnulli ex Hippocrate 4. de morbis ab vtero seminaria accipi volunt. Generari enim in vtero matris, quoniam tunc fœtus non expurgatur a face. Non apparere autem, nisi ad id tempus, quo infans incipit vesci cibo, tum ob benignius lactis nutrimentum, tum quod humidiora, & minus calida sint illorum corpora. Quod certe principium longius petitum videtur, cum in grandioribus atq; adeo senibus frequenter, vt in pueris, nascantur. Musa scribit senem annorum 82. in extremis positum accidentibus, quæ vermiculosis pueris accidunt, & cum graui halitu, qualis pueris esse solet, plures 500. excremisse medicamento e scordio, & ceralina. Rustica cuidam mulieri plures prodierunt, cum ante incredibili palpitatione & fluctuatione ventris laborasset inde assurgentis & tumentis, vt in grauidis consueuit, robusto fœtu. Graci alios a bile, alios a pituita, quosdam a melancholia generari volunt. Actius latum vermem, siue tineam, nihil aliud esse vult, quam mutationem membranæ interioris tenuium intestinorum in cor-

Vermes lõgi per interualla e ventriculo excluſi.

Vermes an ab vtero ſua ducãt ſeminaria.

Aetius Tetrab. 3. ſerm. 1. cap. 40.

pus quoddam viuum animatum, mobile. Quæ omnia parum probabilia videntur. Bilis enim & melancholia humores sunt tota natura ad hanc generationem ineptissimi, nisi temperentur ab aliquo alio longe superante. Et Galenus tanquam admirandum proponit in dysenteria, hominem abrasa interiore tunica intestinorum viuere posse, cum tamen expulsis huiusmodi latu vermibus agri longe melius habeant. Rationi magis consentaneum & experientiæ, vel ex chyloso succo, vel pituita ortum habere, quæ tamen aliquando alijs humoribus tingi potest. Hoc intelligitur ex cruditate & alimentis eorum, in quibus reperiuntur. Deinde facile in gluten resoluuntur, & secti rursus viuuntur. Neque alius generationis modus videtur, quam per corruptionem & putredinem, in qua natura, id quod benignius est, calore vinifico tanquam opifice, efformat in animal, qualecunque possit effingi, vt Arist. docet in Meteoris. Id perspicuum est ex fœtore excrementorum, & halitu. Varia inducunt symptomata. Nam chylum consumendo corpus minuunt, in ventriculo vomitum, famem, syncopem mordendo, instimulant, & aliquando ingulare videntur. In recto intestino pruritum excitant & tenesmum In ventre medio fluorem alui, lienteriam, ventris inflationem. In omnibus aliquando febres quotidianis similes, inordinatæ & horrificæ, & si arrodant intestina, sæpe interficiunt. Hæc eadem vermium signa sunt, sicuti anhelitus fœtens, tussicula inanis & sicca. Cum clamore expergiscuntur agri, arctius dormiunt, stridٍent quodammodo dentibus, morsus, nausea, fastidium, & similia. Latus raro generatur, & paucis gentibus, nunquam Athenienſibus, vt dictum est. In intestinu obiectum rapit alimentum, vt alio statim opus sit. Inde erosio, fames canina, gracilitas, imbecillitas, sine manifesta occasione. Certissimum signum esse volunt, in recrementis similia quædam cucurbitæ seminibus reiecta. In omnibus nihil certius, quam si vermes aliqui reiecti sint.

Ascarides glandibus siue suppositorijs, rotundi potio-

nibus: vtrisque lati curantur, ex materia, vt est scopus necandi, alliciendi, purgandi. Conueniunt syrupi, topica supra vmbilicum, cataplasmata, vnguenta, vnctiones, clysteres, & similia.

ANTON. VALETII EXERCIT. LIIII.

Gal. cõment. ad aphor. 26. lib. 3. Aph.

OMnium trium generum vermium origo, lubricorum, teretum & ascaridũ, ex cruda, crassa, pituitosaque materia putredini accommoda existit vehementi calore intestinorum accedente. Teretes & longi, etsi descendant atque ascendant, in ileo plerunque gignuntur, in colo lati, ascarides, teretes & breues, in fine recti intestini. Habẽt vermes interdum morbi rationem, vt cum quiddam toto genere præter naturam, quod est auferendum, adest, nonnunquam causæ, quam morbi excipiunt, febres, epilepsiæ cõsentiente cerebro, spasmi, vertigines, dẽtium stridores, alias signi solius, quatenus considerantur, vt excrementa. Sic quando in initiis febrium eiiciuntur, malum indicant, putridæ, scilicet materiæ multitudinem, sicut & in vigore symptomatice expulsi, eius malignitatem. In declinatione autem, quum critica comitatur excretio, sanitatis spẽ portendunt. Vermium malignitas ex colore dignoscenda. Qui vnius sunt coloris, vt albi, minus censentur mali, qui versicolores

Vermes quam varie considerentur.

Vermiũ malignitatis ex colore dignotio.

Vermium signa.

deterio

deteriores, quia putredinem augmunt maiorem. Varia sunt vermium signa Turbatur somnus, & vociferatio editur, ab excitatis a vermibus malignis vaporibus cerebrum petentibus. Pueri (qui propter lactis vsum & edacitatem in hunc affectum crebrius incurrunt) dormientes quasi cibum, vel lac ore trahunt, quia vermes humiditatem exugunt. Tussis adest sicca, propter partium spiritalium consensum cum naturalibus, a quibus putridi vapores attolluntur: qui cum lædunt os ventriculi, singultum mouent, cum caput conscendunt, narium pruritum, ruborem. genarum, oculorum suffusionem leuem. Vermes, siquidem febris absit, inprimis necandi sunt, quod viui intestinis adhærentes resistant, at mortui cum fæcibus excludantur. Vulgaris est vsus rhei infusi in aqu. gram. cichor. absinth. cardui, portul. vel plantaginis, si alui profluuium accesserit, cui expresso adiiciatur syr. de portul. vel de absinth. Vel.

Gal. sub finem lib. 4. Meth.

℞. radic. gram. & cichor, ana ʒ. ß. radic. petros. ʒ. 2. sebesten ʒ. 2. f. decoct. ad ℔ ß. in qua infunde summitat. absinth. Rom. & fumar. ana p. 1 Deinde e colatura cum saccharo sufficienti f. syrup. Detur ʒ. 1. ß. cum ʒ. 2. aqu. portul. in quibus ponatur corn. ceru. præpar. puluer. contra vermes ana ʒ ß.

Diuitibus rasura vnicornis imperatur. Vermes vero vt ad superiora intestina, & ven-

triculum non perreptent, alliciuntur dulcibus clysteribus, ex lacte, oleo non addito; eo enim fugantur. Interea extrinsicus, vt vmbilico, linimenta, emplastra, ex amaris comparata admouentur.

℞. ol. rutac. amygd. amar. & absinth an. ʒ. ß. myrrh. aloes ana ʒ. ß. f. litus pro vmbilico. Vel. ℞. aloes elect. ʒ. ß. flor. ranacet. puluerator. ℈. 2. mithridat. ʒ. 1. cum oleo amygd. amar. & felle bubulo, addita cera & farin. lupinor. f. emplast.

Vel semuncia massæ interioris pilul. communium malaxatur cum oleo rutaceo & felle bubulo, & super alutam extensa vmbilico adhibetur: sed aduertendum, vt si febris adsit, minus amara vsurpentur, vt si ex farinæ hord. & lupin. ana ʒ. 6. succ. limon. & portul ana ʒ. ß. aceti ʒ. 1. cum oleo amygd amar. cataplasma fingatur.

a De sanguinis, aut humoris melancholici fluxu, qui ht per venas ad podicē per tingētes, quæ ab ea affectione nomen habent.

b Cacochymiā purgando, aut plethoram depleudo.

c Melancholica, per mesentericas venas.

d Per venam hypogastricā quæ musculis intestini recti, ceruicib. vesicæ ac vteri sanguinem imperat, atq. etiā pudēdo.

e Vt in grauidis, in nimia sanguinis abundantia, mulieribus, quibus suppressi sunt menses, aliquo etiam membro mutilo. f A ramis illis trunci inferiores venæ cauæ.

De a Hæmorrhoidibus. Cap. 55.

Hæmorrhoides vniuersum b corpus vacuāt, aliquando c cacochymia, aliquando d puro sanguine, quique e sola quantitate peccat. It autem per venas, quæ a f vena caua explantata vtero, pudendis & sedi implantantur. Hoc enim verisimilius est, quam per venam, quæ a portis hepatis in extremum rectum intestinum porrigitur. Ne-

que

que admodum verisimile hæmorrhoidum materiam per venam a liene repurgari. Ramus enim venæ, quæ a medio liene descendit, definit in omentum. Hæc vacuatio in genere præter naturam est. Ideoque periculosa, propterea que non facienda eius consuetudo. Quibusdam tamen naturis sit naturali consuetudine, & incolumis valetudinis causa est. Tale est, quod scribit Hip.[a] Atra bile vexatis, & renum passionibus, hæmorrhoides superuenientes bonum.

Præterea quod quartana, melancholia, angina, pleuritide, & aliis eiusmodi grauioribus [b] morbis hominem vindicant. 6. Epid. Salutaris quoq; hæc vacuatio epilepticis, & iis quibus tubercula & maligna vlcera oriri solent. Fluunt tamen hæmorrhoides aliquando [c] immodice. Oportet enim ea fluxione corpus [d] leuari, non infirmari. Atque vbi de commouendis hæmorrhoidibus consilium est, peculiaris natura ægri primum interroganda est, an ex consuetudine, & statis interuallis soleat eo modo repurgari. Sunt enim quibus periodice fluunt. Mulieribus [e] viduis, [f] senibus, & quibus aliter supprimuntur menses: sanguis interim diuertit a venis vteri ad sedis venas, & ita per periodos sese repurgant. Præterea interrogandus est æger, num sit opportunus grauioribus illis morbis, quos diximus. Hæc enim efficiunt consilium excitandæ huius purgationis.

Excitantur autem aliquando [g] purgationibus,

a Aphor. 11. lib. 6. Aphor. 8. sect. 5. lib. 6 τῶν ἐπιδημ. & ad finē lib. de humorib.

b Vnde cachexiā adferunt, indeque hydropem.

c Quod erat alioqui onustū humoris melancholici prouentu aut suppressi sanguinis plethora.

d Quæ fuerāt olim restibilis fœcunditatis, hoc est singulis annis periebant.

e Melancholicis, olim biliosis, quorū corpora biliosa iā perspiratione carētia fiunt melancholica.

f Ex decocto folliculorum sennæ & cassia, dilut. rhei & diaphœn. maxime vero aloes vsu.

colliquatione renum, & totius corporis dissolutione. Huius meminit Aretæus, sitque frequenter in febribus, quam sequitur macies totius corporis. Cum dolore meiunt ægri, viscera aduri illis videntur, omnia fastidiunt, animo sunt dubio, saliuam habent albam & spumeam, præcordia grauia. Increscente morbo calor mordax in visceribus, abdomen corrugatur, venæ intumescunt, fit tabes. Si vel modico tempore a meiendo abstinuerint, tument lumbi, testes, & ilia. Rarus affectus, & bis tantum a Galeno visus, a nobis sæpius. Anno 1558. Augusti fine in vico veteri Templi Consuli du Val, in febre continua non ita ardente, ad sensum lingua scabra, arida, nigra. Quotidie sex pintas, (quas vocant Lutetiæ) vrinæ mingebat, non ita siticulosus, constabat mente. Sub septimum diem obiit. Consuli Quelim nephritico, in febre profluuium vrinæ motum, in quo serosa vrina ad duas quartas emingebatur, ex quo euasit. Eodem morbo paulo ante eius pater obierat. Alter ab eodem profluuio obiit in vico Sancti Ioannis Bellouacensis. Quibusdam diutius vrina suppressa, sequitur vrinæ profluuium, aut morbus aliquis acutus per crisim, qui malignitatem suam in renes deponit, vt ait Aretæus.

Gal. cap. 3. lib. 5 de loc. mal. affect.

In ardente febre raro curatur, sicuti & in colliquatione. In aliis difficile nisi statim initio deprehenso morbo occurratur. Secatur vena in cubito, sed moderate. Refrigerantur renes & confirmantur. Alimenta crassa, emplastica, minime calida, vnguenta circa renes, inunctio spinæ opiata.

ANTON. VALET[redacted] CIT. LIII.

DIabetes proprium est symptoma renũ, in quibus calor ingens, aut impactus humor ardentissimus, trahendi ex omnibus

partibus

partibus seri vim vehementer atque continenter vrget, quod tamen præ retentricis facultatis imbecillitate, & alteratricis depravatione continuo prolabitur in vesicam, indeque excernitur. Hinc inexplebilis sitis, quæ nimio cruciatu clamorem ægrotanti excitat. Per initia diabetæ, viribus adhuc integris, missio sanguinis e cubito revellendo & ardorem temperando maximopere confert. Dein vero vtilia sunt vretica frigida ad eum, qui renibus est imbibitus, detergendum & expurgandum humorem, quorum materia ex capite de vrinæ ardore repetenda. Refrænabuntur quoque humores, & cohibebitur sitis, syrupis de agresta, de oxalide granatorum, in decocto refrigerantium & adstringentium dissolutis. Cacochymum si fuerit corpus, purgabitur cassia, myrobolanis, tamarindis, syrup. laxatiuo rosa. pallid. Interea topica instituentur. Hepati quidem tale epitherma.

Gal. cap. 3. lib. 6 de loc. mal. affect.

Diabetæ curatio.

℞. aqu. cichor. end. plantag. solan. rosar. ℥. 2 santal. citr. puluerati ℥ 2 aceti ℥. 1. f misscella, qua imbuta lintea hepati applicentur.

Renes vero inungentur oleo rosar. cydon. myrtill. addito pauco populeo, aut cerato refrigerante Gal. vel fiet cataplasma ex farina hordeacea cum succo plantag. adiecto, si velis puluere malicorii, balaustii, sumach, vel caphuræ modico. Sanabitur eodem modo in-

Mictus inuoluntarii curatio.

dolentarius mictus, seu vrinæ incontinentia, quæ ab hepatis & renum calida fuerit intemperie. Quod si sit a resoluto sphinctere ceruicis vesicæ, atque iis neruis paralysi affectis, qui e lumbis in eum musculum inseruntur, potiores erunt insessus & fomenta ex saluiæ, iuæ arthriticæ, rutæ cortic. querc. mespil. ping. nuc. cupress. ros. rub. decocto ex vino austero facto, adiecto sub finē alumine.

De vermibus. CAP. 54.

VErmium [a] *tria sunt genera. Ascarides infima parte recti intestini adultioribus pueris familiares. Rotundi, qui pueris superiore fere intestino generantur. Latus vermis per totum intestinū aliquando extenditur, raro admodum & paucis gentibus generatur, numquam Atheniensibus, Thracibus, vt scribit Theophrastus. De eo tum antea, cap. de canina appetentia. Horum omnium generatio, putris materia & calor. Signa ex Paulo et Aetio colligenda sunt. Verminam hunc morbum & verminationem appellarunt, non solum hominibus, sed iumentis familiarem.*

In genere conueniunt, quæ enecant vermes & excludunt, acria, amara, quæ vias lubricant, quæ a proprietate hoc efficiunt.

In ascaridibus, quia infimo intestino hærent, glandibus potius vtendum est, quam potionibus. Fiunt glandulæ ex carne salsa, filo appensa, fiunt ex lardo prius in aqua frigida macerato. Item ex

[a] Hippo. lib. 4. de morbis.
[b] Ac rotundi quidem signa sunt cardiogmus, syncope stomachica, cum ad stomachū serpit, pruritus narium, tussicula sicca, suffusio ruboris in facie fugax cum vicissitudine caloris, tormina in aluo & systrophe, dētium stridor pueris dormientibus. Lati canina appetentia, bulimus, & vermiculorū qui cucurbitæ semen referunt, excretio. Ascaridū vero, ani pruritus, tenesmus, prolapsus.

nelle mixta aloe, & ius, quæ interficiunt vermes, qualia sunt coriandri semen & caulium, decoctum hymi, allium, absinthium, hyssopus, mentha, bo ius astragalus vstus, vermes terreni vsti, chamæ melum, zedoaria, absinth. Santonicum, myrrha, puluis contra vermes, securidacæ semen, succus por ulacæ & endiuiæ, oleum omphacinum, medulla cerui, folia persicorum, rutæ, rasura eboris, unicor nu, rhabarbarum, cornu ceruinum. Superstitiosum est, quod scribit Scribonius, oportere e cornu cerui scobem fieri lima lignea, nam aliter iuuare potest. Plurimum laudatur decoctio sebesten. Alia quoque, quæcunque qualitate aliqua [a] vniuersali vermes interficiunt.

Aquæ conueniunt graminis, absinthii, portulacæ, & rerum amararum. Purgatio quoque an conueniat, quæstio est, de qua non dubitandum. repurgata enim materia, vnde vermes generantur, vna cum ea vermes excluduntur. Laudantur rhabarbarum, hiera cum simplex, tum diacolocynthidos. Veteres etiam medici scammonio vsi sunt. Nunc licebit voti granu quatuor diacridii, cum aqua absinthii aut simili. Sed purgatio commodior, vbi in superiore intestino vermes sunt.

℞. decocti sebesten. ℥. 3 cornu cerui ʒ. 1. mentha siccæ & piperis triti ana ℈. 2. Latos etiam expellit rhabarbari ʒ 1. aquæ graminis aut absinthii ʒ. 2. spicæ nardi Gr. 4. Clysteres ex vini lb. i. olei absinthii ʒ. 4. pulueris hiera ʒ. 2. Poterit etiam adiici ʒ. 1. mellis, & ʒ. 1. salis. Nam & sal

[a] Vt decocto graminis cũ rasura cornu ceruini, pueris poterit præscribi. Vel hic puluisculus. ℞. absinthii, Santon. ʒ. ß rhei el. ʒ. 2. rasuræ cornu cerui ʒ. 1. f. puluisculus, cap. ad ʒ. 1. cum iusculo capi.

Fiunt clysteria ex muria, aqua olivarum, cētaurio, absinthii decocto. Sed vbi vermes excluſi ſunt, roborandum inteſtinum, inſtituenda vitæ ratio, ne in poſterum regenerentur.

Theriaca & mithridatium, ſi nulla ſebris, vermes enecant & excludunt.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ex multis humani corporis partibus reiiciuntur vermes, ventriculo, inteſtinis, veſica, vtero, dentibus, vlceribus. Puella quadam quæ in taberna ad portas D. Iacobi decumbebat, album vermem, latum, palmo maiorem, ſatis craſſum reiecit per nares nulla tuſſi, nullo vomitu antecedente, 9. Aprilis, anno 1553. In quodam e renibus longi, præcedente magno dolore lumborum, per vrinam reiecti ſunt, in alijs duobus parui. Muſa Aphor. 49. lib. 4. ſcribit quendam tuſſi expuliſſe vermem, neſcio an a ventriculo, an a pulmonibus. De generibus vermium, materia generationis modo in inteſtinis, non eadem eſt omnium ſententia. Vulgo tria genera faciunt, ἕλμινθας στρογγύλας, id eſt, teretes & rotundos, qui in ſuperioribus & gracilibus inteſtinis naſcuntur, ventriculum ſubeunt, & per os ſæpe aut nares reiiciuntur: deinde ἕλμινθας πλατείας i. latos, et longos, qui aliquando per tota inteſtina extenduntur, a quibus oriuntur cucurbitini, quod ſemina cucurbita referant. Tertium genus aſcaridum, qui exigui ſunt, teretes, vermibus caſei ſimiles, & in recto inteſtino continentur. Alij præter latos quartum longiſſimum adiiciunt, eumque tineam nominant, quanquam ſub latis comprehendi poteſt. Cucurbitinos etiam a latis ſeparant, quod neque illius tineæ fœtus eſſe poſſint, neq; partes animalis, cum ipſi ſint animalia. Sicque in vniuerſum erunt, rotundi in ſuperioribus inteſtinis, tinea, longi, lati, cucurbitini extēſi per inteſtina, & aſcarides iuxta anum. In qua diuiſione, cum

Vermis latus narib. eiectus.

Vermes lõgi. e renibus eiecti.

Vermium genera tria.

ex rei natura sumpta non sit, & membra simul permisceri queant, nihil mirum confusionem reperiri, & controuersiam. Experientia tamen omnia facilia. Constat enim longos & rotundos in superioribus intestinis contineri & per os reiici. Anno 1553. in Collegio D. Barbara puer annos 12. natus interuallis vomere solebat longos vermes, albos, e ventriculo. Sentiebat motum, morsum & commotionem. Dum vrgebant, sitiebat, angebatur. Nutritus fuerat lacte & fructibus. Tineam vocatum vermem Arelata vidit F. Valeriola longitudine, si bene memini, nouem pedum, aut etiam amplius: cuius virile doctissimus in suis Observationibus copiose meminit, & quæ ad eius generationem intelligendam pertinent, accurate docuit. Cucurbitinos quoque vermes esse certum est, vt iam quinque genera inter se vel loco, vel figura, vel magnitudine distincta constitui eadem ratione possint. Ascarides quibusdam quasi sacculo inclusi & membrana inuoluti latitant in sacibus. Quod ad materiam pertinet, nonnulli ex Hippocrate 4. de morbis ab vtero seminaria accipi volunt. Generari enim in vtero matris, quoniam tunc fœtus non expurgatur a face. Non apparere autem, nisi ad id tempus, quo infans incipit vesci cibo, tum ob benignius lactis nutrimentum, tum quod humidiora, & minus calida sint illorum corpora. Quod certe principium longius petitum videtur, cum in grandioribus atq; adeo senibus frequenter, vt in pueris, nascantur. Musa scribit senem annorum 82. in extremis positum accidentibus, qua vermiculosis pueris accidunt, & cum graui halitu, qualis pueris esse solet, plures 500. excremisse medicamento e scordio, & coralina. Rustica cuidam mulieri plures prodierunt, cum ante incredibili palpitatione & fluctuatione ventris laborasset inde assurgentis & tumentis, vt in grauidis consueuit, robusto fœtu. Graci alios a bile, alios a pituita, quosdam a melancholia generari volunt. Actius latum vermem, siue tineam, nihil aliud esse vult, quam mutationem membranæ interioris tenuium intestinorum in cor-

Vermes lõgi per interualla e ventriculo excluſi.

Vermes an ab vtero ſua ducãt ſeminaria.

Aetius Tetrab. 3. ſerm. 1. cap. 40.

pus

pus quoddam viuum animatum, mobile. Quæ omnia parum probabilia videntur. Bilis enim & melancholia humores sunt tota natura ad hanc generationem meptißimi, nisi temperentur ab aliquo alio longe superante. Et Galenus tanquam admirandum proponit in dysenteria, hominem abrasa interiore tunica intestinorum viuere posse, cum tamen expulsis huiusmodi latis vermibus ægri longe melius habeant. Rationi magis consentaneum & experientiæ, vel ex chylosò succo, vel pituita ortum habere, quæ tamen aliquando alijs humoribus tingi potest. Hoc intelligitur ex cruditate & alimento eorum, in quibus reperiuntur. Deinde facile in gluten resoluuntur, & sectis rursus vniuntur. Neque alius generationis modus videtur, quam per corruptionem & putredinem, in qua natura, id quod benignius est, calore vinifico tanquam opifice, efformat in animal, qualecunque possit effingi, vt Arist. docet in Meteoris. Id perspicuum est ex fœtore excrementorum, & halitu. Varia inducunt symptomata. Nam chylum consumendo corpus minuunt, in ventriculo vomitum, famem, syncopem mordendo, instimulant, & aliquando ingulare videntur. In recto intestino pruritum excitant & teneſmum In ventre medio fluorem alui, lienteriam, ventris inflationem. In omnibus aliquando febres quotidianis similes, inordinatæ & horrificæ, &, si arrodant intestina, sæpe interficiunt. Hæc eadem vermium signa sunt, sicuti anhelitus fœtens, tussicula inanis & sicca. Cum clamore expergiscuntur ægri, arctius dormiunt, stridet quodammodo dentibus, morsus, nausea, fastidium, & similia. Latus raro generatur, & paucis gentibus, nunquam Athenienſibus, vt dictum est. In intestinis obiectum rapit alimentum, vt alio statim opus sit. Inde erosio, fames canina, gracilitas, imbecillitas, sine manifesta occasione. Certissimum signum esse volunt, in recrementis similia quædam cucurbitæ seminibus reiecta. In omnibus nihil certius, quam si vermes aliqui reiecti sint.

Ascarides glandibus sine suppositorijs, rotundi potio-

nibus: vtrisque lati curantur, ex materia, vt est scopus, necandi, alliciendi, purgandi. Conueniunt syrupi, topica supra vmbilicum, cataplasmata, vnguenta, inunctiones, clysteres, & similia.

ANTON. VALETII EXERCIT. LIIII.

Gal. cõment. ad aphor. 26. lib. 3. Aph.

OMnium trium generum vermium origo, lubricorum, teretum & ascaridũ, ex cruda, crassa, pituitosaque materia putredini accommoda existit vehementi calore intestinorum accedente. Teretes & longi, etsi descendant atque ascendant, in ileo plerunque gignuntur, in colo lati, ascarides, teretes & breues, in fine recti intestini. Habẽt vermes interdum morbi rationem, vt cum quiddam toto genere præter naturam, quod est auferendum, adest, nonnunquam causæ, quam morbi excipiunt, febres, epilepsiæ cõsentiente cerebro, spasmi, vertigines, dẽtium stridores, alias signi solius, quatenus considerantur, vt excrementa. Sic quando in initiis febrium eiiciuntur, malum indicant, putridæ, scilicet materiæ multitudinem, sicut & in vigore symptomatice expulsi, eius malignitatem. In declinatione autem, quum critica comitatur excretio, sanitatis spẽ portendunt. Vermium malignitas ex colore dignoscenda. Qui vnius sunt coloris, vt albi, minus censentur mali, qui versicolores

Vermes quam varie considerentur.

Vermiũ malignitatis ex tolore dignotio.

Vermium signa.

deterio

deteriores, quia putredinem augmunt maiorem. Varia sunt vermium signa Turbatur somnus, & vociferatio editur, ab excitatis a vermibus malignis vaporibus cerebrum petentibus. Pueri (qui propter lactis vsum & edacitatem in hunc affectum crebrius incurrunt) dormientes quasi cibum, vel lac ore trahunt, quia vermes humiditatem exugunt. Tussis adest sicca, propter partium spiritaliũ consensum cum naturalibus, a quibus putridi vapores attolluntur: qui cum lædunt os ventriculi, singultum mouent, cum caput conscendunt, nariũ pruritum, ruborem genarum, oculorum suffusionem leuem. Vermes, siquidem febris absit, inprimis necandi sunt, quod viui intestinis adhærentes resistant, at mortui cum fæcibus excludantur. Vulgaris est vsus rhei infusi in aqu. gram. cichor. absinth. cardui, portul. vel plantaginis, si alui profluuium accesserit, cui expresso adiiciatur syr. de portul. vel de absinth. Vel.

Gal. sub finem lib. 4. Meth.

℞. radic. gram. & cichor, ana ʒ. ß. radic. petros. ʒ. 2. tebesten ʒ. 2. f. decoct. ad ℔ ß. in qua infunde summitat absinth. Rom. & fumar. ana p 1 Deinde e colatura cum saccharo sufficienti f. syrup. Detur ʒ. 1. ß. cum ʒ. 2. aqu. portul. in quibus ponatur corn. ceru. præpar. puluer. contra vermes ana ʒ ß.

Diuitibus rasura vnicornis imperatur. Vermes vero vt ad superiora intestina, & ven-

triculum non perreptent, allicitur dulcibus clysteribus, ex lacte, oleo non addito; eo enim fugantur. Interea extrinsicus, vt vmbilico, linimenta, emplastra, ex amaris comparata admouentur.

℞. ol. rutac. amygd. amar. & absinth. an. ʒ. ß. myrrh. aloes ana ʒ. ß. f. litus pro vmbilico. Vel. ℞. aloes elect. ʒ. ß. flor. ranacet. puluerator ℈. 2. mithridat. ʒ. 1. cum oleo amygd. amar. & felle bubulo, addita cera & farin. lupinor. f. emplast.

Vel semuncia massæ interioris pilul. communium malaxatur cum oleo rutaceo & felle bubulo, & super alutam extensa vmbilico adhibetur: sed aduertendum, vt si febris adsit, minus amara vsurpentur, vt si ex farinæ hord. & lupin. ana ʒ. 6. succ. limon. & portul ana ʒ. ß. aceti ʒ. 1. cum oleo amygd. amar. cataplasma fingatur.

a De sanguinis, aut humoris melancholici fluxu, qui fit per venas ad podicē pertingētes, quæ ab ea affectione nomen habent.

b Cacochymiā purgando, aut plethoram detrahendo.

c Melancholica, per mesentericas venas.

d Per venam hypogastricā quæ musculis intestini recti, cerui cib. vesicæ ac vteri sanguinem imperat, atq. etiā pudēdo.

e Vt in grauidis, in nimia sanguinis abundantia, mulieribus, quibus suppressi sunt menses, aliquo etiam membro mutilo.

f A ramis illis trunci inferiores venæ cauæ.

De a Hæmorrhoidibus. CAP. 55.

HAEmorrhoides vniuersum b corpus vacuāt, aliquando c cacochymia, aliquando d puro sanguine, quique e sola quantitate peccat. It autem per venas, quæ a f vena cava explantatæ vtero, pudendis & sedi implantantur. Hoc enim verisimilius est, quam per venam, quæ a portis hepatis in extremum rectum intestinum porrigitur. Nē-

que

que admodum verisimile hæmorrhoidum materiam per venam à liene repurgari. Ramus enim venæ, quæ a medio liene descendit, desinit in omentum. Hæc vacuatio in genere præter naturam est. Ideoque periculosa, propterea que non facienda eius consuetudo. Quibusdam tamen naturis fit naturali consuetudine, & incolumis valetudinis causa est. Tale est, quod scribit Hip.[a] Atra bile vexatis, & renum passionibus, hæmorrhoides superuenientes bonum.

Præterea quod quartana, melancholia, angina, pleuritide, & aliis eiusmodi grauioribus [b] morbis hominem vindicant. 6. Epid. Salutaris quoq; hæc vacuatio epilepticis, & iis quibus tubercula & maligna vlcera oriri solent. Fiunt tamen hæmorrhoides aliquando [c] immodice. Oportet enim ea fluxione corpus [d] leuari, non infirmari. Atque vbi de commouendis hæmorrhoidibus consilium est, peculiaris natura ægri primum interroganda est, an ex consuetudine, & statis interuallis soleat eo modo repurgari. Sunt enim quibus periodice fluunt. Mulieribus [e] viduis, [f] senibus, & quibus aliter supprimuntur menses: sanguis interim diuertit a venis vteri ad sedis venas, & ita per periodos sese repurgant. Præterea interrogandus est æger, num sit opportunus grauioribus illis morbis, quos diximus. Hæc enim efficiunt consilium excitandæ huius purgationis.

Excitantur autem aliquando [g] purgationibus,

a Aphor. 11. lib. 6. Aphor. 8. sect. 3. lib. 6 τῶν ἐπιδημ. & ad finé lib. de humorib.

b Vnde cachexiã adferunt, indeque hydropem.

c Quod erat alioqui onustũ humoris melancholici prouentu aut suppressi sanguinis plethora.

d Quæ fuerãt olim restibilis fœcunditatis, hoc est singulis annis periebant.

e Melancholicis, olim biliosis. quorũ corpora biliosa iã perspiratione carẽtia fiunt melancholica.

f Ex decocto folliculorum sennæ & cassia. dilut. rhei & diaphœn. maxime vero aloes vsu.

quæ cacochymiæ conueniant. Nonnunquam phlebotomo e malleolo, vel iis venis, quæ superiore parte pedis eminēt, cucurbitulis item cruribus admotis & sedi. Leuissima via est per sanguisugas.

Ferro etiam aperiuntur, vbi turgent, quas mariscas appellant. Tum etiam medicamentis, vt oleo enucleis persicorum, aut in quo res[a] acres & amaræ coctæ sint. Aut vnguento.

℞. pinguedinis lardi erasæ ex parte pinguissima ℥. 1. olei irini, rutacei, aut similiū ʒ. 3. Fiat veluti vnguentum molle, quod subigatur ex succo cepæ rubræ. Eadem cepa aceto macerata, contusa, & imposita. Verum vbi dolor est, cum butyro subigimus, oui vitello, vel rosaceo. Pulpa colocynthidis conuenienti oleo immergitur, ano alligatur: quinque horarum spacio aperit.

Collyria, suppositoria ex radice cyclaminis, ex radice caulium induntur. Fortiora si taurino felle illinuntur. Fellis genera, maxime flaua sedi illinuntur, vel gossipio excepta induntur. Pallida vero mitiora sunt. Forte hoc est,

℞. stercoris columbini in puluerem redacti ʒ. 3 inspergantur vnguento molli facto ex pinguedinis lardi ʒ. 1. olei, in quo matricaria coctarit ℥. ß. salis ʒ. 2. omnia misceantur in mortario.

Celerius agent medicamenta, si ante confricetur sedes ex foliis ficus, parietariæ, aut aliis asperiorib. vt linteo cannabino, vel detrito panno.

Fotus quoque ex cyclamino, centaurio, abrotono, matricaria, bryonia, radice enulæ, ireos, ab-

[a] Vt persicaria, myriophylum, apparine & præsertim, rubia minor.

sinthii

sinthii & similium Reliqua materia cap. de commouendis mensibus dicetur.

Sed aliquando latent [a] *hæmorrhoides, quæ in* replacuit *Antiquis vt sedes euerteretur. Inusitatum necita tutum remedium nostris temporibus. Euertitur sedes quo facilius remedia applicentur.*

℞. *Piperis, nitriana* ʒ. i. *leuigatis locum attingito. Vtilicet & sale gemmæ, & pul. seriphii & felle, absinthii* [b] *succo, & matricariæ. Postea vero reponenda sedes ex iis, quæ capite proprio dicentur. At vero vbi iam immodice fluunt, sistere oportet. Sistuntur autem, vbi odiosæ sunt. Atque vbi grauius aliquod malum non metuitur, ad eam rem vena* [c] *cubiti secatur, aut extremæ manu. Cucurbitulæ hypochondriis, lumbis ac scapulis affiguntur. Reliqua curatio* [d] *potionibus, topicis remediis, Chirurgia perficitur. Quod autem ad Chirurgiam attinet, meminisse oportet, anum maxime ea parte, qua sphincter est, partim neruosa substantia, partim neruoso circulo constare.*

Neruosa substantia neque acria & mordacia medicamenta, neque vstionem aut incisionem, sine conuulsionis periculo, perferre potest. Exterior musculus rectiterminus ignobilis & carnosus, qui vocatur podex, ea remedia perferre potest. Quod autem scriptum est ab Hippocr. quodque ad consilium sistendi hæmorrhoides pertinet, A diuturnis sanato hæmorrhoidibus, si vna non seruatur, periculum est, ne intercus, aut tabes subsequatur; ita

. Neque sub aſpectum ve- nient, ſiue ſi- ſtendi, ſiue ci- endi conſili- um ſit, ſiue ymptoma corrigendi.

· Nonnulli ſulę lacte tuntur

c Tum ad re- uulſionem humoris eo fluentis, tum etiam ad pro- hibēdam fæ- ulenti ſan- guinis gene- rationem.

d Alteranti- bus, vacuan- tibus & ſiſtē- tibus.

Præter hæc bſtinendum rit, vino, vt rgaſmus in- hibeatur.

intelligere oportet. Medico sananti hæmorrhoidas, id est, dum sanguinem mittit, affigit cucurbitulas, topica & reliqua remedia adhibet, rectam vitæ rationem instituit, una quidem eo tempore relinquenda hæmorrhois, vt paulatim, non temere ac præcipitanter fluxum cohibeat. Vbi vero persanauit, nulla relinquenda est.

Potiones conueniunt, quæ partim cap. de sputo sang. partim ca. de profluuiis alui & mictu sanguinis descriptæ sunt, & describentur cap. de supprimendis mensibus. Sed quia in hæmorrhoidibus fere cruciat dolor, his vtendum est.

Symptoma correctio.

℞. olei violarum ʒ. 3. mucag. sem. psyllii ʒ. 2. misce, vngatur sedes. Aliud,

℞ olei violarum ʒ. 3 cerussæ lotæ drach. 6. ceræ albæ quod sufficit. Aliquando vitellum oui cum rosaceo, aut violato oleo subigimus. Nonnunquam albumen commiscemus, vbi maior ardor est, similiter & [a] micam panis albissimi ex supradictis oleis subactam emplastri modo apponimus. Conueniunt & mucag. portulacæ, lactucæ, sed maxime psyllii. Fiunt quoque sacculi ex rebus anodynis. Fiunt fotus ex iisdem, atque vbi dolor vrit grauius.

[a] Violaria in lacte cocta ad pultis cõsistentiam mirifice dolorem sedat, si cum tantillo olei rosacei admoueatur.

℞. olei violati ʒ. 3. populei ʒ. 2. cum ouo integro fiat vnguentum. Quod si res vrgeat, opii ℈. commiscere potes. Postremo videndum, ne adstringentibus immodice nimium resiccatus podex non præstet officium. Itaque fomentis humectantibus corrigendum vitium est, similiter cum nimium po-

dex

dex refrixit, refrigerantibus medicamentis & narcoticis, temperandus est.

Potest sisti hæmorrhois siccantibus, causticis, volsella prehensis, & vinculo interceptis venis.

Laudatur farina volatilis, aranearum tela, & alia in fluxu sanguinis numerata. Vrunt, & vt loquuntur, mortificant ex puluere radicis caulium torrefactæ, & stercore canino similiter cremato, fæce arida vini adstringentis cremata, adiecta tertia parte vitrioli Romani.

Extremum est arrhenicum rubrum, cum æqua parte aluminis plumæ. Oportebit autem, priusquam hæc admoueas, sedem madefacere vino adstringente.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Per anũm effluit sanguis multis modis, vt per intestinorum fluxũ, hæmorrhoidas, σύκωσιν siue ficum, & Thymum siue Mariscam. In quibus multi sæpe falluntur, qui sine distinctione, statim fluxu aliquo in ano, aut tumore apparente, hæmorrhoidas esse putant, cum plurimũ hi omnes affectus inter se differant, & natura, & curatione. Thymus a veteribus describitur tuberculum carnosum, quasi verruca eminens ad cutem, tenue, supra larius, subrubrum, in summo peraspe-rum, oblongum, florem thymi referens, vnde nomen habet. Facile finditur & cruentatur, modoque vnus, modo plures nascuntur in pedibus, talis, palmis, mediis femoribus, glande, præputio, facie, & sæpe in ano. Alii sunt sine dolore carnosi, asperi, candidi, aut subrubri. Alii cũ dolore pũctorio duriores, asperio-

Mariſca.
Thymus.

res, maiores, fœculenti, liuidi qui non facile curantur, nisi tota parte exacta, cui innascuntur. Sycosis idem significat, nisi quod minor est quantitate & magnitudine, vt scribit Aetius.

De quibus sic Iuuenal Satyr. 1

Cæduntur tumidæ, Medico ridente, mariscæ.

Aetius Tetrab. 4 Ser. 2. cap. 4.

Falluntur ergo, qui mariscas cum hęmorrhoidibus confundunt. Illæ enim generantur ex præpostera venere, immodica equitatione, vel attritione qualibet in ea parte facta. Hęmorrhois vero (nomine pro affectu sumpto, siquidē partem affectam quandoque significat) nihil aliud est, quam profluuium sanguinis per venas ani, aut in illis tumor ab influente sanguine. Quę affectio vt distinguatur a fluxu sanguinis antea descripto superioribus capitibus, obseruanda est hęc methodus, omnium fluxionum causis inuestigandis accommodatissima, siue naturales sint, siue præter naturam. Tria enim sunt in genere, in quibus causam inuenies. Virtus quæ mittit: instrumenta seu viæ fluxionum, vnde, qua & quo mittuntur, postremo materia fluens. Virtus quadruplex, attractrix, retētrix, concoctrix & expultrix. In materia notanda mixtio cōsistentia, quātitas, qualitas. Primum igitur per quā viam sanguis fluat, obseruandum, an per intestina, an per venas ani. Hoc cum ex causis antecedentibus & sensu, tum ex mixtione coniiciendum. Nam simul cum recrementis reiectus, & cum illis mixtus ab intestinis prodit, sine recrementis, ab ano. Illic causa est vel in sanguinis multitudine aut acrimonia, vel in virtute, siue non retineat ob imbecillitatem, siue excernat ob copiam, vel in via, vt vlcere aliquo in intestinis. De quibus omnibus dictum est superius. Si a venis ani (simul cum arteriis: ab vtrisque enim fiunt) hæmorrhoides erunt. Itaque videndum initio, vt fluxionis

Mariscarum & hæmorrhoidum generatio.

Fluxionum omnium causa quî possint dignosci.

Sanguinis per intestina reiecti signa.

natum

natura & origo exacte intelligatur, vnde venæ illæ oriantur, qua progrediantur, & vbi terminentur Vna est insignis, quæ a ramo splenico venę portę per mesaræum circa collum & intestinum rectum extensa terminatur in musculis ani & intestino interiore, cui circa lumbos occurrit arteria. In eundem locum, sed vlterius ad cutim vsq; a vena caua, tres cũ suis arteriis, a duabus illis & ramulo venæ sacræ dictę Syluio. Si per has effluat sanguis, quia exteriores sunt, hæmorrhoides apertæ dicuntur, hue externę. in quibus necesse est hepar, renes, & totũ illud venosum genus a vena caua magis expurgari, proindeq; sanguinem magis coctum esse, quam qui fluit a venis mesaraicis, in quib. adhuc rudis est & splendidus, licet ater sit & crassus, quem lien, & mesaręum maxime hac via expurgãt. Nam hepar sanguinem coctũ per venam cauam distribuit. Mesaraicæ vero sugunt a ventriculo, & omnibus intestinis, atque ad hepar succum mittunt, plurimumque seri continent. Lien autem sanguinem fæculentum exonerat in ramum splenicum. A quo descendit per mesaraicum ramum, vnde primus ramus, qui descendendo occurrit, hæmorrhoidalis est, paulo infra, venæ mesaraicæ. Si igitur per venam a mesaraico ramo, qui a splenico oritur, fiat ille fluor, hæmorrhoides internę erũt, quod intus lateant, nec oculis cerni possint, nisi descendente ano, aut immisso speculo. Vnæque rursus diuidantur in cæcas, & apertas. Cæcę sunt, quę tument cum maximo dolore, nec sanguinem reddunt. Quanquam non ignoro cæcas etiam dici illas interiores, quia non videntur. Apertæ vero, in quibus est sanguinis profusio. Rursus vel sine inflammatione sunt, vel cum inflammatione. Inflammationis signa sunt dolor, rubor, tensio, renixus, febris. In cęcis grauissimus dolor, quia partes illę acutiore sunt sensu. Sphin-

Hæmorrhoides cæcæ.

Hæmorrhoides internæ.

Inflammationis in hæmorrhoidibus notæ.

cer enim neruosa quędam substantia est, quę neque vlcionem, neque sectionem facile ferre potest sine conuulsione. Deinde habent e vicino osse sacro ductos neruos, & extremę partes sunt, quales acerrimum habent sensum, neque sine periculo offenduntur. Indicio est e pollice pedis subita mors apud Hippocr. 1. Epid. & læsis extremis digitis dolor grauissimus & oculis, & pudendis. & sedi. Rectitudo quoque & tenuitas neruorum plurimum facit ad doloris sensum. Quæ omnia indicant, non sine causa, plenioribus vasis, & distensa membrana sedis, quæ orificiis venarum prætenditur, a plenitudine, aut inflammatione acutissimum dolorem excitari, qui sępe ad se totam curationem traducit. Ex his etiam perspicuum est, non solum propter crassum & fæculentum sanguiné, sed etiam purissimum, hæmorrhoidas fieri, licet Gal. in Aphor. contra sentire videatur. Si igitur sanguis, qui effluit, redundet & vitiosus sit, magna ex hęmorrhoidibus commoda consequuntur, quæ numerantur ab Hipp. Incipientem melancholiam prohibęt, factam sanant, quod fere is humor crassior & nigrior per has venas vacuetur, quāquam & alius. Varicibus, lieni indurato, arthritidi, nephritidi remedio sunt. Quibus (inquit Hipp sect. 6. Epid. 3) hęmorrhoides, ii neque pleuritide, neque peripneumonia, neque phagedæna, neque furunculis, neque thermyntis, fortasse neque lepra, neque alphis corripiuntur. Sed non solum his, quæ dicit Hippo. prosunt, verum etiam vteri, vesicæ & pudendi affectibus. Ex eadem enim diuisione hæc omnia venas habent. E viduis quibusdam loco mensium fluunt hæmorrhoides. In grauidis quoque notaui hæmorrhoidas vtiliter fluere in duabus mulieribus nobilissimis iam quatuor menses in vtero habentibus, in quibus partus tempestiuus consequutus est, & salubet-

Gal comment. in aph. 11. & 12. lib. 6. & comm. in sent. 37. sect. 3. lib. 3. Epid.

Hæmorrhoides fluentes mensium loco.

ime adoleuit. Erat autem frequens & multus luxus, sanguis fere dilutus, qui vbi subsistebat, grauius habebant. Ægre excluso leuabantur. Quibusdam etiam familiis consuetæ sunt. Cuidam nobili in æde Ambrosii Parei Chirurgi decumbenti, qui me ad consilium adhibuit, cum in grauissimo renum dolore emingeret pus, sanguinem & crassam pituitam, natura remedium ostendēte, quia tumebat hæmorrhois, & aliis remediis non cedebat dolor, eo statim tempore iussit aperiri hæmorrhoidē, vnde incredibili celeritate dolor conquieuit. Sed hæc omnia intelligenda de natura superflua exonerante, & si ægri leuiter ferant. Nam quæ ab infirmitate viscerum & intemperie, vnde sanguis vel acrior, vel serosior generatur, vel quæ a laxatione & hiatu venarum ortum habent, aut immodice fluunt, in his celeriter tolli debet totius mali origo. Alioqui intempestiue cohibitę deteriora longe & periculosiora vitia inuehūt. Nam suppressus sanguis ad hepar, hinc aliquando ad pulmonem, cerebrū, latus, aut in corpus diffunditur, vel aliqua parte cōsistit, vnde morbi illi omnes superius relati oriuntur, & si qua adhuc grauiora dici possunt. Paucis enim grauioribus annotatis morbis alios intelligit Hippocrates, vt Epilepsiam, & similes. Non immerito igitur quæstiones illæ duę ponūtur, an prouocandę sint, an sistendæ Et si sistere consiliū sit, an vna relinquēda, vt Hippocr. præcipit in Aphorismis. De quib. remota omni disputatione ab hoc loco aliena, sic breuiter censemus. Assuetis & grauiorib morbis laborantib. aut opportunis, aperiri posse. Quibusdā familiis cōsuetas esse, in quib. indiuidui ratio habēda. Et quia ante pubertatē nō fluūt, vt est author Hippocr. impetus quoq; naturę cōsiderādus. Alioqui non est facienda cōsuetudo. Aperiēdę igitur non sunt si non tumeant, & si nunquam fluxerint.

Sanguinem & pus mingenti hæmorrhois aperta saluti fuit.

Hæmorrhoides quando prouocandæ, aut sistendæ.

Quod ad alteram quæstionẽ pertinet. Curati (inquit Hippoc. 6. Epid.) importune multi subito his morbis correpti sunt, & grauissime. Galenus importune curatos interpretatur, qui neq; phlebotomia, neque medicamento subducente per interualla exhibito, vel exercitationibus vacuantur, qui item neque venam ex ipsis relinquũt, sed omnes in vniuersum tollunt. Vbi Galenus videtur sentire omnes quidem tolli posse, sed non ἀθρόως. Deinde oportere κατὰ περιόδους vacuare corpus, phlebotomia, medicamento, exercitio, alioqui vnam relinquendam. Quare vbi hæc remedia adhibita fuerint, & per interualla, nulla relinquenda videtur, præsertim cum ea purgatio non sit naturalis, & optima victus ratione declinari queat. In recentibus quoque metu grauioris mali vna seruari potest. Multis percurantur. Sed experientia docet, nisi purgentur, & sanguis detrahatur, nescio qua melancholia & obscœnis somniis vexari. An autem vena relinquenda sit, quæ statis periodis effluat, an obligandus æger phlebotomię per interualla, & medicamentis, id fere arbitrio ægri relinquendum, nisi si quis a phlebotomia, purgatione, exercitiis deterius habeat, aut hæc leuiter ferens, grauius ferat hæmorrhoidem. Relinquere autem venam apud Hipp. nihil aliud est, quam non secare, non vrere, non consuere, siccare, putrefacere Nam liber est de hæmorrhoidibus, vbi omnes vrit, secat, curat, consuit, putrefacit, siccat. Vrit autem non adhibito venæ ferro, sed tantum admoto. vt assetur, & siccetur. Quod igitur Aetius nullam seruandam scripsit, Paulus contra, non solum in diuturnis, sed vbi stillicidii modo effluit sanguis, cæteris occlusis, vnam relinquendam præcipit. Seruari duobus modis interpretari poteris, vel neglecta artificiosa curatione, vel adhibita. Si negligatur, vna seruanda est, si adhibeatur,

nulla.

nulla. Rursus sistendi consilium duplex. Alterum dum fluentes sistimus, alterum, dum fluxuras animaduertimus.

In illis immoderatum fluxum adstringi debere non est dubium. Cæterum externę facile deprehenduntur ex tumore. Internæ vero ex pondere circa sedem, egerendi difficultate, & clysteres aut glandes immittendi, sanguine aliis excrementis non permixto, & consueta purgatione, atque individui natura.

Multi sunt igitur curationis scopi. Tumentes aperiendæ, fluentes compescendę, dolor mitigandus, & inflammatio tollenda Quæ omnia propriis remediis perficiuntur. In omnibus, partis affectę habita ratione, ab omnibus acribus & mordentibus abstinendum. Cauendum a cancro, aut fistula, quæ vehementioribus medicamentis facile inducuntur. Nam cuniculi quidam sæpe latent, in quibus pus. Vnde longiores sinus in fistulas abeunt Videndum etiam, ne nimium adstringamus aut refrigeremus podicem Hinc sequitur ani prolapsus, vel resolutio, illinc non pręstat officium, & aluus nimium resiccatur. Itaque post vsum horum corrigi vitium debet, si quod illatum sit. Vbi remediis non est locus, Chirurgia opus est ligatis, vstis, tabefactis venis. Sed revera in hæmorrhoidibus diuturnis, in varicibus, & reliquis influxionibus & collectionibus iam inueteratis omnino periculosa sectio, qua vel moriuntur, vel in aliquem grauissimum dolorem incidunt, priore peiorem. Purgato corpore fotus conuenit cum vino adstringente, decoctione ros. centinod plantaginis, scoria ferri, & similibus. Topica adhibentur & sedi, & ossi sacro.

ANTON. VALETII EXERCIT. LV.

Gal. comment. in sentent. 25 sect. 5 lib. 6. Epidem.

HÆmorrhoides aliæ sunt internæ, externæ aliæ. Illæ a splenico ramo & mesenterio: hæ potius a venæ cauæ propaginibus ipsi sedi explantatis fiunt. Internarum sanguis parcior & aquosior, crassior externarum. Sunt item aliæ vuis similes, rugosæ, propterea quæ dictæ vulgo morales, quod mororis similes conspiciantur. Corpus alias cacochymia expurgant, præsertim melancholica, aliquando plethoram deplent. Proruptionis sanguinis ab hæmorrhoidibus commoditates vide apud Gal. cap. 7. lib. de venæ sectione aduersus Erasistratæos, comm. in sent. 8. sect. 6. lib. 6. Epid. & in 37. sent. sect 3. lib. eiusdem. Suppressarum vero incommoda comm. in sent 39. Porrhetic 3. Prima curatio est, vt molestus dolor sæpe leniatur: secunda, si sistantur, & mali grauioris metum afferant, & aperiantur: tertia si immodice fluant, vt cohibeantur. Sola quippe vacuatio optima censetur, quæ quod graue, infensumque est, velut onus inutile, deponit citra corporis infirmitatem, & virium iacturam. Sed labitur itaque dolor aluo molliore facta, vt minore cum expressione & conatu fæces reiiciantur, quæ alioqui duræ hæmorrhoidas exasperant, fluxionem videlicet dolorifica duritie ingeminando. Et quia inflammatio

Gal. ad finem lib. de differ. Sympt.

sæpe

sæpe adiungitur, conuenientissimum hoc erit remedium.

℞. mucag. seminis psyllii ʒ.ß. vnguenti populei ʒ.ß. misce pro linimento: quo pannus mollis, aut gossipium imbutum, in anum inditur.

Quod si tentio sine inflammatione sit, satis erit bombycem imbuere linimẽto ex mucaginib. alth. lini & fœnugr. vel oleo viol. aut simil. Deinde aperiuntur hæmorrhoides infinitis prope artibus ab Hollerio traditis. Vulgo tumentes venas inungunt sanguine gallinæ, aut columbi: mox hirudines præparatas affigunt, quæ si satis sanguinis non exhauriant, sanguinẽ fluere sinunt. Quod si per se sistatur, ægrum iubent in aqua tepida insidere. Cõtra verò si per apertas hęmorrhoidas fiat profusior sanguinis proruptio, a qua periculũ tabis, aut cachexiæ impendeat, auertetur sanguis secta dextra basilica, largo sanguine ducto, si multus substiterit, affixis dextro hypochondrio & interscapulio cucurbitulis, &c. Vbi tenuitas sanguinis & acrimonia in suppitionẽ venit, syrup. incrassãtes, refrigerãtes & ora vasorũ occludẽtes vsui erũt. Tutissimũ etiã erit, rhei electi in aqu. cichor. plantag. rosar. aut solani cũ pauco cinnam. crassiuscule ei quassato infusi fortẽ expressionẽ exhibere, adiecto syrup. aliquo adstringẽte, aut si magna fuerit cũ sanguine seri copia, syrup. laxat. rosar. pallid. facit & huc maxime hic potus.

℞. saceh. ros. ʒ. 2. bol. arm. elotæ in aqu. ros. ℈ 2. syru. myrtil. ℥. 1. aq. ros. ℥. 2. f. potus.

Foris sedi admouentur ad sistendum fluxum eadem ferme quæ in ani procidentia.

De exitu [a] ani. CAP. 56.

ANus totum rectum intestinum est, aut extrema laxitas eius. Excidit hæc infirmis musculis obliquis, qui sedem sursum reuellunt, & laxitate [b] membranarum, quibus ossi sacro & lumbis colligatur. Nerui etiam [c] resolutione, qui ab extrema spina ad sedem porrigitur. Itaque primum animaduertendum, num quæ inflammatio adsit, quod tumore, rubore, calore & [d] duritie intelliges. Hic [e] sanguinem e brachio detrahes, deinde etiam e [f] malleolo. Si fuerit opus materiam inflammationis resoluentibus medicamentis & laxantibus digeres, admixta etiam parte eorum, quæ repercutiant & corroborent.

Topica remedia frustra sunt adhibita sedi, si a læso neruo vitium est. Tuncque applicanda extremitati spinæ, vbi [g] coxa est, redeundumque ad genus [h] curationis quod cap. de Paralysi dictum est. si vero infirmitas est eorum obliquorum musculorum, & corpus crassis ac viscidis humoribus abundat purgatione primum vtendum est ex hiera simpaga, hiera diacolocynt. & similibus: tum si qua sordes ano inhæsit, detergenda prius hydromelite, vrina propria decocto betæ muria, marina aqua.

Postea vero fotus conueniet sæpe repetitus ex

a De vltima recti intestini partis prolapsu.
b Ductarum a peritonæo, atque etiam a ligamentis lumborum & ossis sacri.
c Quæ vel ab obstructione, vel compressione fit.
d Dolore item & pulsu.
e Ad reuellendum et inhibendum fluxum.
f Ad amotionem materiæ coniunctæ.
g Qua parte ischium cum osse sacro connectitur.
h Vt ad fotus, litus, emplastra, dropaces.
De his vide Hippocratem ad finem libelli de fistulis.

vino austero, in quo acacia, hypocistis, myrtus, malicorium, rosæ, scoria ferri, & alia eiusmodi adstringentia cocta sint, adhibita ratione, quæ iubet mollioribus mitiora, durioribus fortiora remedia esse adhibenda.

A fotu vnctiones, inspersiones puluerum, insessiones & balnea vsurpanda sunt. Quanquam inunctiones & olea, quæque lubrica sunt omnia, non sine ratione quidam reiiciunt, alii admittunt, quia firmius inhærent. Laudabitur oleũ nardinum, costinum, laurinum, mastichinum, rosaceum, quæ vbi inuncta fuerint, puluis ex arida pice trita, seta porcina, vsta galla, fimo canino, cornu cerui, carabe, sanguine draconis, mastiche, corallo & similibus.

Suffitus ex bdellio, pice arida, pinea, Colophonia, exuuio serpentis, lapide molari candente consperso aceto, in quo porri folia coxerint, vino austero nigro, in quo aliquid adstringentium ferbuerit, incessiones in aqua sulphurea, marina, bituminosa aluminosa, & similibus. Puluis.

℞. sang draco. malicorii ana ʒ. 1. gallæ, bituminis ana ℈. 2. subtilissime trita et cribrata inspergantur. Alius.

℞ carabe, cornu cerui vsti coralli, balaustiorũ, thuris albi [a], antimonii, acaciæ ana ʒ. ß. trita inspergãtur, aut incorporẽtur vitello oui, & modico petrolei. Vitellũ oui vsurpamus, vt in eo pulueres incorporentur, quia non, vt oleum, sordes relinquit

Emplastra fiunt ex ammoniaco, bdellio, malaxatis cum oleo nardino, & similib. cõspersis pului-

[a] Stibii non chalcinati.

sculis, quæ adstringant, ossi sacro, perinæo & sedi apponi debent, & ne concidant, fasciis contineri. Tempus remediorum, vbi iam ægri deiecerint, & abluta sedes reposita fuerit.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Alexand. Aphrodis. lib. 1. Prob.

Rectum intestinum, Græcis ἀπευθυσμένον dicitur, Hippocrati ἀρχὸς, Aph. 58. libr. 5. vt interpretatur Philoth. Prius nomen illi inditum est, quod ci alia intestina flexuosa sint, recta linea sine vllis gyris in anum siue podicem deducatur: posterius vero, quo ve aliis imperet, vel aliorum sit principium. Excrement enim excipit, & foras agit, adiutum septo transuerso, & musculis abdominis propellentibus. Opus igitur habui musculo, a quo, tanquam crumena, constringeretur, n ante tempus excrementa effluerent, quem Græ σφιγκτῆρα vocant, ἀπὸ τοῦ σφίγγεσθαι, id est constringendo. Quæ est illius propria actio, non aute excretio, vt multi voluerunt. Deinde altero (qui g minus est, vel etiam tergeminus) oblique supra rotun dum sito, quo sursum reuellitur. Adiectæ sunt membr na, ad maiorem firmitatem, quibus alligatur ossi sac & lumbis. In hac parte morbosi affectus plurimi oriun tur. Si excrementa nobis inuitis egrediantur, resolut est sphincteris. Si vero extra anum prolabatur intest num rectum, neque sursum retrahi possit, nisi ma protrudatur, necesse est causam esse in musculis, aut ne uis sursum reuellentibus, vel membranis alligantib Id autem fit laxatis illis neruosis corporibus, vel imbec lioribus redditis, vel intumescente & inflato intestino. resoluantur nerui, causa ex capite de Paralysi exq renda sunt, topicaque ossi sacro imponenda. Imbecill res redduntur aliquando ob nimiam mollitiem & hum ditatem, vt in pueris, vel frigus a quacunque causa e terna, vel aliquam aliam intemperiem, aut humor

madefacientem. Aliquando vero ob magnam aliquam contentionem in reddendis excrementis durioribus, aut acrioribus, vt in dysenteria, vel tenesmo. Inflatur autem a quolibet tumore, sed præcipue inflammatione, quam sequitur dolor, febris, perpetua irritatio ad excretionem, stillicidium vrinæ. Eteri scribit Hippocr. de fistulis a pituita ex corpore in intestinum rectum decumbente. Quanquam in contextu Græco habetur ὑπὸ τῦ φλέγματος. Certum autem est phlegma Hippocrati aliquando inflammationem dici, vt in Prognosticis. Nec dubium, quin ab aliis etiam humoribus, præsertim a sanguine, fieri possit. Mirum est, quod nobili cuidam mulieri contigit anno 1559. Nihil excludebatur stercoris: dolor ingens in ano, qui nullu remediu cedebat. De causa disputabatur. Nihil e speculo immisso apparuit interiore recto intestino. Tandem summa vi, & eo dolore, qui in parte difficili excitatur, rotundum globum tophaceum e caco intestino deiecit. Hernia laborabat. Erat u globus tunica inuolutus, suberis substantia.

Non eadem omnibus curatio. Frustra adhibentur remedia ano, si spinæ vitio resolutus sit nerus. Inflammatio curanda, vt cetera, indicatione sumpta a parte.

ANTON. VALETII EXERCIT. LVI.

Vteri procidentiæ causæ & eiusdem curatio.

PRocidit anus vel ab externa causa, vt ictu, lapsu, casu, nimioque egerendi conatu, velut in tenesmo, vel ab interna, vt frigida humida intemperie, calida humida, musculos resoluente, aut ab aliquo præter naturam humore. Hic affectus vt curetur, sordes inprimis, si quæ adhæreant, hydromelite, vel decocto betonicæ detergenda, deinde sordes sic fouenda.

℞. rosar. rub. myrtill. sumach. cortic. granat. balaustior. cupul gland. gall. nucum cupressi ana ʒ. ß. Contusa omnia bulliant in sufficienti quantit. vini austeri Eo decocto foueatur anus procidens, postea exiccetur, & oleis sequentibus linatur ℞. ol. myrt. rosar. & cydon ana ʒ. ß. misce.

Postremo sequenti puluere aspergatur, ac demum reponatur.

℞. corti. granat. rosar. rub balaust. myrtill. cupul gland. ana ʒ. 1. f. omnium puluis, vtendus, vt dictum est.

Intestinum vero sic repositum denuo fouebitur decocto præscripto, ægro quiescente altis & iunctis clunibus. De conuenienti deligatione ani ex Hippocrate, Gale. & Heliodoro vide Cornel Cels. libr. 6. cap. de condylomate. Hippocrates libr de fistulis vtitur zona, a qua deducta fascia per dorsum recta ani subinducitur, & superadductæ zonæ ad vmbilicum religatur: sed prius reponit anum fouet decocto adstringente, tegit molli spongia, vel linteo in decocto insuccato Vbi deiiciendi, cupiditas vrget, angustissimis asseribus ani latera innitantur: aut puer est, femur pedibus insideat, vtrinque extentis cruribus deiiciat. Si dolor accesserit, sedabitur vt in hæmorrhoidibus.

De exitu matricis. CAP. 57.

RElaxatis [a] *vinculis, refrigerato* [b] *vtero, collecta* [c] *mucosa substantia vterus excidit, senibus magis, & iis, quæ exinstituto vitæ* [d] *nudos pedes in frigida continent, aut diutius in frigido lapide sedent, vel aerem frigidiorem excipiunt, maxime in puerperio, &* [e] *tempore mensruorum. Casu, ictu, resolutione quoque decidit. In vehementi motu eo modo, quo vrina & stercora præter voluntatem effluunt, ita etiam vterus* [f] *delabitur.*

Totum vterum decidere posse quidam [g] *e Græcis negant: contra quos* [h] *Arabum auctoritas & experientia facit. Tum q; desperata res est, vt cum inueterauit malum, quod ætate senili non facile curari potest.*

Initio animaduertendum, num retenta vrina, [i] *aut stercus. Primum enim excludere oportet. Vterus enim in medio positus, & compressus magis expellitur, nec facile reponitur.*

Apte collocanda mulier est, sublatis coxis inuicem dilatatis, reflexis poplitibus. Atque eo modo, quo in sede diximus, detergendum, abluendum, fouendum, pessuli quoque e lana molli inuoluta linteolo fingendi sunt. In ea lana [k] *pulueres misceri possunt, qui vterum confirment.*

a Quibus vterus coalescit, adiungitur, mouetur, nutritur.
b Quod frigus vtero bellum indixerit.
c Tum in corpore vteri, tum in acetabulis ipsis. Vnde grauior factus, vinculis suo loco contineri non potest.
d Vt mulieribus lotricibus.
e Quo tépore vteri pars vtraq. hiat.
f Accedit & coeundi libido, cum scilicet vterus defraudatur, & appetitum non explet. Arist. cap. 2. lib. 7 histor. Anim.

g Vt Aetius. h Vt Auicennæ. i Vt si in crasso intestino sphincteris, constructione obdurauerit. k Ex balaustiis, radice cyperi, nuce cupressi, rosis.

pessulus factus pro ratione ætatis immergendus est vino, in quo [a] *adstringentia coxerint, & ita insinuandus pudendo, prius reposito* [b] *utero.*

Pectineni quoque & lumbos lana, bombace, aut spongijs imbutis oxycrato contegemus, & ne concidant, alligabimus.

Cucurbitulæ cum multa [c] *flamma umbilico & sumini, atque etiam ilibus affigendæ sunt, sæpiusque repetendæ. Atque interuallis cucurbitularum* [d] *empiastrum supra umbilicum & lumbos affigendum est.*

℞ *galbani* ʒ. 1. ß. *myrrhæ, thuris albi ana* ʒ. 2. *terebinthinæ* ʒ ß. *sem. lauendulæ* ʒ. 1. *moschi* ϑ. ß. *incorporentur, & extendantur in aluta.*

Pessarium pessulus, priapismus.

℞ *assæ fœtidæ, myrrhæ, thuris albi, mastichis an. quod sufficit pro ætate, & ratione mulieris.*

Fiat pessarium malaxatum cum oleo laurino, vel de liliis, addendo ʒ. 1. ß *lauendulæ, & baccarum lauri* ʒ. ß.

Naribus odora, utero fœtida admouenda, pannis lineis inuoluendæ partes pudendæ & vicinæ perfumigatis cum myrrha & thure. Suffumigia & incessiones, vt prius.

Sed hic peculiariter ex lauēdula, bistorta, foliis & baccis lauri adiecta portiuncula myrrhæ, thuris cum cortice, & mastichis.

Si putruit uteri pars, quæ decidit, placuit Græcis & Arabibus, vt quicquid corruptum sit, amputetur.

[a] Vt baccæ, cortex & folia rosæ caninæ fol. rubi. hypocistis, balaustia.

[b] Vt repositus suo luco cõtineatur. Hinc semisphęram figura ouali, cera obductã, filoq. appensam in mulierem sinum (si vsquequaque sit prolapsus uterus) immittere, & subligaculis retinere decuerit.

[c] Vt maiore vi sursum attrahant uterũ prolapsũ.

[d] Quod vim habeat cõfirmãdi & constringendi: cuiusmodi est emplast. cõtra ruptură, vng. Comitis emplast de mastich. rubrum desiccatum cum radice cyperi.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Vterus vinculis vndiquaq; alligatur ante, retro: superius, inferius: dextra, sinistra: obliquè ad coilum & inguina. Ossi pubis, lion, & sacro per tunicam a peritonæo, dextra & sinistra parte annectitur, magnis vasis per arterias & venas, præsertim spermaticas & apophysim peritonæi, spinali medullæ per nerues, recto intestino per fibras quasdam tenues: vesicæ per alias, sed plures & laxiores: ossi pubis per vincula laxa. Omnia membrana peritonæi præter. vasa. Hinc maximus vteri consensus cum vniuerso corpore. Plato tanquam animal vorax moueri putat modo deorsum ad semen excipiendũ, modo sursum, fuga male olentium, aut alia causa. Medici vero naturaliter quidem excipiendo semen, hiare, deinde constringi volunt: sursum autem non moueri, nisi vasis plenis reuellatur, aut inflectur, vt in suffocatione: deorsum vero, cum peritonæum aut vincula a peritonæo relaxantur vel rumpuntur, vel fundus inuertitur, vnde vteri procidentia. Contorquetur etiam interdum, vt ob abscessum, veli. flammationem, vel vim aliquam illatam, vel post partum. Videre etiam licet multas, quæ cum vtero gestant, dolore coxæ affectiu ligamentiu laborent, sic vt edito fœtu dolor maneat, vnde claudicãt, cuius meminit Galenus 6. de locis affectu. Sunt igitur tres affectus vteri præcipui ex deprauato motu, vnde infinita & admiranda symptomata consequuntur, suffocatio, conuersio & procidentia. Hic de postremo tantum agitur, in quo aliquando collum, aliquando fundus in vulnam procidit. Vbi collũ excidit, videtur veluti glãs viri rubens, quæ se ostendit in ore pudendi cum suo foramine. Fundus autem cum procidit, inuertitur. Quæ omnia ratione diligenter distinguenda sunt. Causæ igitur sunt, relaxatio aut ruptio aliquando vinculorum ad ossa pubis: nonnunquam peritonæi. Relaxatio fit ab humiditate, aut difficili partu, aut rupto peritonæo, aut tensis inferioribus ligamentis. Quod tamen fieri nõ posse existimo. Sic enim traheretur ad ossa pubis potius. Aristoteles 7. de natura animalium scribit quibusdam desi-

Vteri maximus cõsensus cum vniuerso corpore.

Vterum gestantes nonnullas vnde claudicare contingat.

derio coitus, aut longiore Veneris abstinentia vterũ excidere, quib. coitus & coceptus remedio est. Sæpius fit casu, ictu, vehementi metu, mora in aqua frigida, vt in lotricibus, difficili partu, magno conatu in reddendis excrementis Ob rupturam peritonæi, aut difficilem partum, vix curatur, aut nunquam.

Si fundus procidat, sublatis cruribus facile redit: si vincula, declinet in latus vnde dilabuntur Puellæ cuidam (quod a nobis annotatũ est) tremor sinistra parte in facie & thorace, non inferioribus partib. Decumbenti in sinistram mouebatur: quiescebat reuolutæ in dextrã. Mane & vespere mouebatur. Ardebat similiter & frigebat. Suppressi menses annis fere tribus, facies saturato rubore, tenesmus, dolor stomachi, lien inflatus. Si ab humiditate fiat relaxatio, reficeantibus & adstringentib. vtendum. Vacua in repellendo debẽt esse intestina & vesica. Conueniunt fotus, inunctiones, pessaria, odores fœtidi, fumigia, emplastra, cataplasmata, vnguenta, cucurbitulæ admotæ lumbis & vmbilico. Extremum remedium est zona Hippocratis, quæ a cingulo zonam habeat a parte posteriore per perinæum adductam in anteriorẽ partem ad idem cingulum iuxta pubem arcte colligatur. Alijs subere ouales formas inductas cera, & quasi pediculo alligatas immittunt in sinũ pudendi, atque alligant coxis. Inunguntur oleis & vnguentis adstringentibus.

ANTON. VALETII EXERCIT. LVII.

VTerus procidit praua fœtus extractione, violenta secundinæ depulsione, spiritus cohibitione, immensi oneris sublitione, plaga, partuum frequentia, animi affectibus, vel resolutione ligamentorum & musculorum vterum sustinentium. Quod ex vtero propendet, ouo simile existit. Vterus ante-

Curatio.

quam

quam reponatur, & aluus clyſtere ſubducitur, & excluditur vrina, vt potentior ſit ipſi vtero locus. Dein fouetur eodem decocto vterus, eodem item puluere aſpergitur, quo prolapſa anus: tum vero obſtetrici manibus oleo maſtich. aut roſ. vel butyro inunctis ſua ſtatione locatur. Interim cucurbitula magna vmbilico ſæpe admouetur: vel ſingulæ cucurbitæ ſingulis vmbilici lateribus affiguntur: pecten, lumbi, os ſacrum, lana, vel goſſipio, aut ſpongiis, oxycrato madidis contegantur, ſuperductis faſciis. Denique emplaſtrum de galbano dorſo, vmbilico adhibetur.

De [a] ſiſtendis menſibus. CAP. 58.

MEnſis [b] naturalis eſt purgatio, niſi vel quãtitate excedat, vel [c] præter ſtatas periodos effluat. Decimo [d] quarto anno excitatur, nonnullis 12. rariſſime 7. Deſinit vero 40. aut paulo poſt, alioquin ad 60. producitur. Alius ſingulis menſibus, nonnullis vno aut pluribus menſibus intermiſſis; quibuſdam ſæpius vno [e] menſe redit. Iunioribus ad lunæ plenilunia; alias fere decreſcente luna, tribus, 4. 5. 6. 7 diebus, eo plus minuſve. Maiorẽ copiam efficiunt, ratio vitæ plenior, otium, temperamentum [f] frigidius, tenuitas ſanguinis, vel acrimonia, amplitudo vaſorum, quæ plurima & maxima ad vterum perueniant. Subſiſtere debent in totum grauidis puerperis laſtantibus

a Cum ſcilicet fluunt immodice, & præter modũ peculiaris naturæ, ætatis, diætæ.

b Quæ commodo naturę fit, & a natura ſuſcipitur.

c Vt ſi bis mẽſe repetat.

d Cum puellæ ad iuſtam magnitudinẽ & modum peruenere.

e Vt ſalacibus mulieribus, quæ ſero abundant.

f Vt ſi mulier ſit habitior, corpus habeat minus perſpirabile, glabrum, cutim albam, capillos nigros & rectos, oculos quoq; nigros, vocem acutam, vt ſi ſit iracunda.

Vi sistas, primum animaduerte [a] *causam immoderati fluxus, colorem sanguinis fluentis. Si linteolo excipias, animaduertes. Calida enim menstrua, vbi sanguis calidior est, florida atque rubentia, vbi sanguinis copia in causa est, subalbida, vbi sanguis,* [b] *frigidior est. Rubentibus itaque menstruis, si quidem corporis plenitudo est, venam e cubito secato. Si vero magna pars plenitudinis iam* [d] *depleta est, aut alioquin non redundat in reliquo corpore sanguis, cucurbitulas satis amplas cum multa flamma sub mammis affigito: vinculis brachiorum vtitor,* [e] *frictionibus manuum & calfactionibus. In vsu phlebotomiæ & reliquorum, interrogabis primum, qua parte vteri maior grauitas sit. Si dextra parte, basilicam dextram secabis dextram manum ligabis fricabis, calefacies. Sub dextra mamma cucurbitulam affiges.*

Si vero cacochymia est, bilioſum sanguinem rhabarbari ʒ. 1. ß. aut hiera picra repurgabis. Si pituita, eadem hiera aut rhabarbaro eterna, sed addito agarico. Sed fere vbi nulla plenitudo, aut manifesta cacochymia, cucurbitula sub mammis, aut in humeris apposita, vinc. ula manuum, remedia, quæ sanguinem sistunt, satis esse possunt.

In laxitate meatuum adstringentibus, in tenuitate incrassantibus vtendum est. Conuenit inter Græcos & Arabes succum plantaginis efficacissime mensis sistere. Memini (inquit Gal.) cum quatuor diebus iugiter sanguis fluxisset, nec sisti posset,

cyatho

a Quę triplex est, sanguinis copia & qualitas, vasorū laxitas, facultatis retentricis infirmitas.

b Aut etiam frigidior mixtione teri.

c Ad reuulsionē & plethoram deplendam.

d Immoderato scilicet fluxu, vt venam secare tutum non sit.

e Ad reuulsionē obscuram.

cyatho vno succo plantaginis constitisse. Recentiores [a] aqua plantaginis vtuntur. In aqua melius fuerit aliquid dissoluere eorum, quæ sanguinem sistunt, vt ʒ. 1. trochiscorum de carabe, de sspodio, de terra sigillata, & eorum quæ iam antea sæpe enumerata sunt.

Loco pessulorum (quoniam mulieres non facile admittunt pessulæ) lana vel gossipium aut mollius linteolum succo adstringente, vt plantaginis, insuccatur, & ita inditur genitalibus. Mulieres fingunt e peruinca, quæ iniiciunt cruribus. Laudant vngulas asini pelles anguillarum, pelliculas interiores nucis auellanæ, quæ cum succo cydoniorum coguntur in pilulas, aut diluuntur in succo conuenienti.

Pessuli, si finguntur, teretes sint ac rotundi ad instar digitii e lana bombace, aut conserto lina mēto, quibus medicamenta adstringentia excipiuntur. Deinde conuoluantur, vel serico raro, vel lineo linteolo. Pendeant e filo, vt cum opus fuerit, retrahantur. Vtuntur epithematibus lumborum [b] & crurum posteriorum ex aqua plantaginis, sumach, vino rubro adstringente, & similibus.

℞ scoriæ ferri crematæ, & in aceto extinctæ, deinde pulueratæ, lapidis hæmatitis triti ana ℈ 1. syrupi myrtillorum & ros. ana ʒ ß. aquæ plantaginis ʒ. 2. Fiat potus.

℞. trochisc. ambræ citrinæ pulueratæ ʒ. 1 dantur cum vino adstringente diluto modica aqua plantaginis.

a Ad felicius aqua nucamē torum salicis iucco radic. vrticæ albæ, succo bursæ pastoris, atq. lanceolæ. Vr ℞. succorum depuratorū lāceolæ, bursæ past. rad. vrtic. al. ʒ. 2 sacch. q. s. f. syrupus.

b Ad regionem venarū spermaticarū quæ ad fundum vteri feruntur. Issdē etiam partib. emplastra admouentur e bolo, empl. contra ruptu ram vnguentum Comitissæ.

℔. *sanguinis draconis, boli armenæ, ambræ citrinæ, coralli rubri ana* ℈. 1. *Fiat pulus, detur ex aqua plantaginis.*

℔. *boli armenæ* ʒ. 2. *coque in vino subtili subausteto ad* ʒ. 2. *colatura bibatur. Opiata.*

a Huic addes symphyti & nenupharis conseruam.

℔. [a] *conseruæ veteris ros.* ʒ. 2. *sem. plantaginis* ʒ. 2. *sanguinis dracō. boli armenæ an.* ℈. 4. *ambræ citrinæ, coralli rubri an.* ʒ. 1. *cum syrupo de myrtillis fiat opiata. Datur castaneæ magnitudo sero & mane ante cibum.*

Laudant puluerem e pectunculis, quæ e Cōpostella & mari comportantur. Iapsis, onyx, id est, corallina, hæmatites, corallus ruber prodesse creduntur. siue in puluerem redacta vsurpentur, vel e collo pendeant, manui alligentur, aut supponātur mānu: distillatum e conserua cōsolidæ maioris & limacib. us ana quod sufficit. Aliquando ad stupefacientia deueniendum est. vt,

℔ *philonii* ʒ. 1. *boli armenæ* ℈. 1. *cum vino stiptico fiat potus. Ablutiones ex vino austero, in quo salusa coxerit, aut aliquid ex materia adstringēte. Inunctiones ex oleo rosarum, melino, vel in quo adstringentia coxerint, vnde & alia remedia ex aliis locis.*

b Vt anno 45. 50. aliis serius, aliis celerius.

c Vt in nutricibus, quod per venam epigastricam atque mammariam sanguis fiat ἐναίρροος ad lactis generationem.

De prouocatione menstruorum.

Resistunt menses [b] ætate, conceptu, [c] lactatione, & hu prouocari non debent. Sunt quib. præter calidius & siccius temperamentum, præter frugaliorem vitam, exercitia maiora, vacuationes tum manifestas,

nifestas, tum insensiles, vt sanguinis vacuationem per nares, phlebotomias frequentes, & alia eiusmodi. Item in iis, [a] quæ a longo morbo se confirmant. Aliis propter pinguedinem, in quam totus sanguis conuertitur. Nonnullis propter gracilitatem & copiam sanguinis. Neque his commouendus mensis, vt nec bene carnosis, siquidem cessatione menstruorum nihil offenduntur. Vnicum tamen est, [b] quod excipi debet ratio generationis. Nam vt mulier suppressa purgatione, nihil lædatur, quia tamen sine menstruo sanguine [c] generatio esse non potest, oportet quidem naturam assuefacere, vt sanguinem in vterum deriuet. Nam in multis conceptum adiuuat bis aut ter detractus [d] sanguis in anno, sed iis maxime, quibus præ copia sanguinis menstrua resistunt. Huius rei auctor est [e] Hippocrates. Frequentissimum est, vt vel crassiore sanguine, vel alioqui interceptis vteri venis resistant menses: qua in re consilium est [f] Galeni, vt vena malleoli aperiatur. Tria vascula detrahuntur aliquot post diebus, duobus tribusve balneum imperetur, in quo chamæmeli flores, origanum, maiorana, artemisia, folia lauri, coniza, baccæ iuniperi & lauri, [g] aliaque eiusmodi coxerint. Statim a balneo [h] melicratum propinandum e pulegio, calamentho, & eiusmodi. Alioqui nostro more syrupus de hyssopo, prasio, calamentho, de bizantiis de duabus radicibus, aut quinque radicibus ad ʒ. 1. ß. cum aqua cuscutæ, decocto cinnamomi, aut cassiæ liquore ad ʒ. 3. propinabitur. Quod si for-

a Quod nullæ sint in his reliquiæ partiũ sanguinearũ alimenti.

b Vt in mulieribus bene carnosis, & propterea sine incommodo valetudinis non menstrualibus.

c Hippocrat. sect. 7. lib. 6. τῶν ἐπιδημ.

d E malleolo.

e Hipp. lib. de carnibus.

f Lib. de curand. ratione per sang. missionem. & libel. de tremore.

g Vt matricaria, nepeta, hyssopus.

h Vt 2. decoct. puleg. & calamenthi, ℔. 2. quibus adde mellis ʒ. 3. hieme: æstate ʒ. 2. f. melicr.

tius voluerit, castorei ℈ 1. aut eo plus adjicies. Hac arte semper expertus est Galenus moueri menses, vt nihil inde mulier laederetur. Cucurbitulæ pubi, inguini, interiori femori affigi debent. Purgationes conueniunt ex hiera picra, quæ hoc modo parari debet:

℞. [a] aloes succotrin ʒ 2. spicæ, cassiæ lignea, cinnamomi, xyloaloes, radicis gentianæ, mastichis, asari, cubebarum ana Gr. 6 Gr 3. Omnia pulverisata incorporentur cum modico conserua anthos, aut borraginis, propinentur cum vino albo tenui.

Secretum est quarundam mulierum, vti conserua borraginis dissoluta in vino albo tenui. Potest & pulueri hieræ aliquid agarici commisceri. Laudantur & pilulæ elephanginæ mastichinæ & similes. Laudatur quoq; hæc purgatio.

℞. cassiæ fistulæ ʒ. 10. pul. liquiritiæ ʒ. 2. croci Gr. 3 mellis anthosati ʒ. 3. dissolue in decocto cicerum rubrorum. Vacuato & bene purgato corpore, aliis remediis vtendum est. Suffitus [b] aromatum muliebria ducit. Fiunt autem cum baccis lauri, iuniperi, siccis herbis odoratis, cassia lignea, & aliis eiusmodi.

Insessiones, vt prius. Vbi bilioſi & pingues humores sunt, petroselino, porro, apio, allio, smyrnio, styrace, melanthio, fœniculo, vtraq; centaurea vtendum est, et ad suffitus et olea comparanda & pessulos. Laudatur & oleum de ben, de nuce moschata, laurinum, de iunipero. Sunt qui geniſtæ floribus ad dimidium vas impleant, oleum chamæ

[a] Vel ℞. castorei ʒ. 1. dissolue in vino albo, fiat potus. Mirifice confert ad ciēdos menses. Cæterum ad obstructa liberanda, & materiam præparandam sic imperabis. ℞ sabinæ, fol. M. 1. cuius decoct. adde syrup. de radicibus, aut capil. ven. ʒ. 1. ß. propinetur.

[b] Aphor. 28. lib. 5. Sunt autem suffitus aromatū caute per infundibulum administrandi. His enim plerumque sicca ventriculi intemperies contrahitur, imo vasa & cotyledones aduruntur.

melinum

melinum superfundunt, fideliter obturatum vas fimo sepeliunt, aut reponunt in furno calido, sinũtque effervescere: quo oleo inguina inungunt, & pessulos madefaciunt.

Optimum est imperare decoctionem cicerum rubrorum coctorum cum radicibus petroselini, vt cum modico butyro iusculum paretur, cui, vt fere consuetudo, puluerem cinnamomi, & tantillum croci inspergas.

Laudantur aquæ absinthii, cuscutæ, pulegii, calamenthi, mentastri, rubiæ tinctorum, sabinæ. Vinum album tenue, colatum per manicam Hippocratis cum saccharo in aqua anthos dissoluto, & tantillo cinnamomi

Hermodactylos scribit Mesuæus non habere par remedium in mouendis menstruis, & fœtu mortuo.

Fortes quoque sunt trochisci de myrrha.

℞. [a] myrrhæ electæ ʒ. 1. lupinorum optime trit. ℈. 5. foliorum rutæ, mentastri, pulegii, cumini, rubiæ tinctorum, serapini, opopanacis ana ℈ ß. Formentur trochisci pondere ʒ. 2. Detur vnus mane cum aqua, in qua iuniperi semen coxerit. Vel.

℞. myrrhæ ℈ 2. assæ fœtidæ ℈. ß. cinnamomi Gra. 10. croci Gra. 2 cum aqua rubiæ fiant pilulæ. Fœniculi radix, melanthium, quod quidem præstantissimum est. Alii dant tripheræ sine opio ʒ. 1. cum decoct. cinnamomi. Eodem modo mithridatium dari potest. In summa omnia, quæ n. agu calfaciunt, & siccant manus.

a Conserua borraginis in vino albo dissoluta mirifice menstrua & lochia ciet.

Pessulus.

℥. olei moscati, vel alterius conuenientis ʒ. 2. pulueris gentianæ ʒ. 2. misce cum bombace moschato in eo madefacto, fiat pessulus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Mulierũ purgamenta per vterum varia.

Mulierum purgamenta per vterum quædam sunt multum inter se differentia, quæ tamen similitudine sæpe fallunt vt species quædã hæmorrhoidũ, λόχια, spermatis corruptela, muliebris purgatio, & menstrua. Nam ex ramo ilio venæ cauæ duæ sunt propagines, quarum vna Syluio epigastria dicta, sursum ascendit per musculos rectos, ac mammariæ occurrit. Paulo supra altera propago ceruici vulnæ & ori inseritur, sicuti & sedi hæmorrhois, vnde fit consensus vteri cum mammis ob vicinitatem, sursum ac deorsum fluente sanguine ex vtero in mammas, & contra. Ab hac propagine posteriore interdum fluit crassior sanguis non aliter, quam per hæmorrhoidas. Aiunt Virgines & grauidas hac via aliquando purgari. Quod certe in grauidis magis necessarium videtur post aliquot tempus, ob arctam illam colli vteri adstrictionem, quasi nodulis quibusdam accurate & artificiosè a natura instructam, vt ne vi quidem specillum emitti possit, & ob acetabula, e quibus sanguis destinatur alendo fœtui. In virginibus non tanta adstrictio. Quæ igitur fluxio fit ex iis venis, eam ad menstruam purgationem vulgo referunt, cum tamen & partus, & vasorum, & sanguinis fluentis natura diligenter perspecta, hæmorrhoidum potius species quædam appellari debere videatur. Non enim nisi solo situ differunt, nisi dicas in grauida veram esse purgationem menstruã regurgitante illuc sanguine, qui in capacitatem vteri per venas e seminariis vasis expurgari debebat. Sed cum hoc non sit omnino secundum naturam & ex iis quæ raro contingunt, id etiam

cæteris, quæ uterum non gerunt, haudquaquam conueniat, nec ita certis & menstruis interuallis fiat, minus id videtur consentaneum rationi.

Menstrua purgatio in grauidis duplici fit modo.

Non ignoramus tamen veram purgationem menstruam in grauidis fieri posse, sed diuerso modo, eoq; duplici. Uno, primo mense per uteri capacitatem, quia ad huc os illius non ita constrictum est, cum etiam fiat superfœtatio. Altero, per alterum ramum ſpermaticæ iuxta hederiformem, quæ ad latera uteri descendit, & hypogastriæ occurrit. Sed unicuique liberum sit vocare ut libuerit, curationem tamen eandem non habere perſpicuum est. Curatur enim fluxio huiusmodi eadem ratione, qua hæmorrhoides, præsertim quod attinet ad venæ sectionem. Nam retentis menstruis vena cruris secatur, hæmorrhoidibus suppressis interdum vena tubiti. Quod hic quoq; obseruandum est. Proinde hi affectus distinctione opus habent: λόχια quoque distinguenda, tum quod edito fœtu tantum prodeant, tum quod comprehendant quicquid post fœtum & secundas exit a puerperio.

Sæpe etiam a ſpermatis corruptela salacibus, Venere abstinentibus, viduis & similibus redditur humor quidam crassus, & veluti seminalis in utero corruptus, vel sanguis grumosus, qui ad menstruam purgationem nullo modo referri debet. Quarta fluxio est illa, quam vocant muliebrem purgationem, quæ quibusdam quotidie, aliis post mensium purgationem, nonnullis inter duas purgationes contingit, vel a toto corpore, vel affectibus uteri. in hac excernuntur quædam excrementa serosa, & velut ichores sine dolore, & in maiore quantitate quam pus ab ulcere. Quæ colore intelligimus modo ab hoc, modo ab illo humore vitioso separari. Numquam enim fit absque cacochymia. Ponamus igitur præter has quatuor affectiones, Menses proprie dici, quos Græci καταμήνια vocant, cum sanguis ille generationi & alendo fœtui destinatus a natura ratis

statisque diebus semel in mense excernitur per venulas e vasis seminariis in uteri capacitatem, non quod ab utero trahatur, sed quia illuc mittitur, siue lunæ cursu, siue alia quapiam prouidentia moderante. Unde non sine ratione multi contendunt neque præter naturam esse, neq; excrementitium, nisi sola quantitate.

Menstrua nõ esse virulenta.

Nam si qua in eo maleficia reperiantur, quæ Plinius recenset, ea corruptioni illius, & diuturniori in utero moræ, cum e vasis propriis excidit, accepta referri debent, aut mixtioni vitiosi alicuius succi. Quod satius est, quam duas illius partes constituere, puriorem beneficam, & fæculentam, veneficam. Neque enim probabile est hominem veneno concipi, conceptum veneno conseruari in utero. in lucem editum eodem ali, nisi iam dicere velis infantis corpus aut totum, aut magna ex parte venenum esse.

Sanæ igitur mulieri (inquit Hippocrates 1. de Morbis mulierum) sanguis menstruus exit interuallu victimæ iugulatæ, sanguini similis, rubens. Effluit autem duarum heminarum Atticarum mensura. Quæ non, vt Fuchsius Aphoris. 30. lib. 1. olei mensura existimanda est, sed sanguinis, vt redeat circiter ad tres semisextarios Lutetianos, natura tamen, ætate & similibus perpensis. Id autem absoluitur diebus aut tribus diebus. Excessus & defectus in vitio est. Illinc tenues fiunt, fœtus emarcescit, aut parũ vitalis est. Hinc si videlicet, minus quã tribus vel duobus diebus, & pauci, crassæ fiunt, nec facile concipiunt. Quæ plus habent sanguinis ad quinque, septem: quæ sanguinem crassum aut venas exiles, ad plures etiam purgantur. Initio vero & fine pauciores & tenuiores, inter media purgatione plures & crassiores, præsertim vbi multi fluunt. Aristoteles cap. 2. 7. de histor. animalium moueri scribit decremento lunæ, & hæc crescente colligi, vnde cauillo sexum fœmineum lunæ tribuunt. Aliter tamen sæpe experimur. Idem quoque voluit mulieres quasdam esse, quæ concipiant, etiamsi non fluant menses, quibus

Menstruorũ excessus & defectus in vitio est.

Mulieres quædam concipiunt quamuis menses non profundunt

non

non plus est sanguinis, quam aliis restat a purgatione. Sed haud scio, an id ex principiis Galeni admitti queat. Constat tamen multas concepisse antequam passæ essent menstrua. Naturalis purgatio cessat 45. aut 60. ætatis anno experientia & inspiratione. Incipit 13. 14. quo tempore cessat incrementum, & in quibusdam 20. ob siccitatem, & sanguinis paucitatem. Ex his intelliguntur, quot modis menses præter naturam esse possint. Vel enim omnino supprimuntur, vel immodice fluunt, vel tempore non conuenienti. Sanguis autem peccat in qualitate, quantitate aut consistentia. In quibus omnibus perquirenda causa, & an ob id morbosæ viuant. Nam aliis debetur curatio, alii præcautio, alii conseruatio vt pro ratione quadam peculiaris temperamenti, aut causa morbifica semel in mense multis, aliis sæpius, quibusdam vno mense intermisso, nonnullis tertio quoque mense prodeunt. Supprimuntur, quia vel sanguis absumitur, vel retinetur. Illud fit aliquando in siccior temperamento & calidiore, in pinguibus ob pauci sanguinis in pinguedinem conuersionem, venarum angustiam, vnde etiam non concipiunt, aut imbecillos pariunt. Id etiam fit in longo morbo consumptis, lactantibus anidiores pueros, viraginibus, exercitio multo vtentibus, sanguine in nutritionem conuerso. In quibus frustra naturæ repugnamus mouendis mensibus. Retinentur autẽ aut euersione vteri & distortione osculi interioris, in quibus quoque frustra mouemus menses, aut obstructione, quia sanguis crassior, aut acetabula muco plena, aut condensata substantia. Mœrore quoque supprimi etiam, quæ iam fluant, & præ doloribus, certum est. Tunc sanguis fere tertio mense incipit regurgitare in hepar, caput, pulmonem, totum denique corpus, vnde sequuntur iidem fere morbi, quos de hæmorrhoidibus diximus, vteri suffocatio, difficilis spiratio, vel ob plenitudinem venarum, vel oppresso corde ab humore in pericardio. Si diutius, quam

Menstruorũ naturalis purgatio quando cesset.

Menstruorũ retentorum causæ.

Menstruorū immodice fluentium signum certissimum.

par sit, suppressionem mensium ferant, vix curantur obductis & induratis meatibus. Immodice fluentium signum certissimum est imbecillitas virium. Hoc fit, vt caterae fluxiones, nimia vasorum laxitate, ruptione, crosione, ab acriore sanguine, imbecillitate partium causa externa, in abortibus fractis vasis, aut obstetricis unguib. irritato vtero in partu, aut natura imbecilliore reddita ad violentiam, et similibus caterarum fluxionū signu, exquirenda sunt. Sanguis qualitate peccat, si male coloratus sit, quia, vt vult Hippocr colore similis non est sanguini recens mactati animalis. Albi, sanios, lotura carnium similes, a pituita, pallidi, flavi & acres a bile, nigri, crassi, pauci a melancholia. Iam atra bilis est, cum, veluti acetum, terram effusi radunt, fermentant, & grauiter exulcerant. Alii carbunculo similes, caliginosi, aeres, turbati, salsi, purulenti, Quo magis a naturali constitutione recesserunt, eo periculosiores Fluxus albus prouectu magis, rubens iunioribus, fulvus vtrisque. Aristoteles vult puellis albos fieri, vnde extenuantur, praesertim si victu humidiore vtantur, sicque incrementum phibetur. Alio loco sanios purgationes & humidiores puellis, senibus paucas, crassas, nigras, quae facile concrescant, media aetate medias. In quo non videtur consentire cum Hippocr. Vt autem ex sanguinis colore humor peccans internoscatur exacte Hippocr. iubet subtrata arena in sole superfundi menses, aut linteo excipi & siccari. Nam bilios pallidum, pituitosi mucosum, grumosum, pelliculosum, albidum colorem relinquunt. A melancholia nigri, valde splendidi, paucissimi. Sed anteacta vita, temperamentum corporis, aetas, omnia considerada. Tardiores crassiore materia, pauciores densatione & praclusione acetabulorum, osculi vteri, e contrario, plures. Sed & frequenti coitu copiosiores fiunt. In omnibus colores foedi Quod tamen vitium aliquando simplex est suppressis mensibus, aliquando affectu visceribus & corpore, nonnumquam malo naturali contracto ante tempus mensium. Quod ad curationem ab aegra scisciari oportet.

In

In cachexia sanguis generandus, in obstructione medicamenta aperientia, sanguis ad uterum trahēdus cucurbitulis circa emunctoria. Sanguinis missio ex talo, poplite, ligatura in coxis, frixiones, unimenta, suffitus, unguenta, syrupi aperientes, incidentes, attenuantes, pessaria nuptis, omnia tempore quo fluxuri sunt. Hoc praecepto perpetuo obseruato, in omnibus morbis, qui fiūt per consensum, partem primario affectam primo loco curandam esse, & causam sine qua non remouendam. In locum missionis sanguinis succedit cathartica, fit enim affatim & plus e corde educit, unde virium maior dejectio. Sed longe vtilior. Vomitu & narium profusione leuantur a natura. An id medico imitandum? Ad redundantem sanguinem respicienti licet, ad menses mouendos minime. Nisi suppressis mensibus oriatur morbus, qui venae sectionem requirat e superioribus. Tunc vena secatur e cubito. Vt enim natura vias interclusis per oppositas partes, aliquando per vicinas multitudinem vacuat, ita licebit aperto cubito multitudinem tollere, & morbo mederi, malleolo secto, sanguinem trahere. Neque naturae imitator semper esse debet medicus, sed minister, in quibus ipsa nihil potest, vt cucurbitulis affigendis, ligaturis, venae sectione. Natura vero id quod commodius est, sequi solet in iis quae potest. Cum itaque viae per venas brachii apertas non pateant, alias, quas sequi potest, aperit. Contraria omnia fiunt insistendo. Reuulsio sanguinis missione e mediana, cucurbitulae in circuitu mammarum, ligatura in brachiis potius, quam digitis, quia per plures venas fit attractio, & iter breuius.

Medicus non semper naturæ imitator.

ANTON. VALETII EXERCIT. LVIII.

TRiplex mulieres exercet fluor, menstruus vnus, in partu alter, tertius inor-

dinatus, qui, quoniam proprium nomen nondum est adeptus, muliebris fluor vulgo nuncupatur, in quo quod excernitur, alias albicat, pallet alias, nunc alium colorem, pro cacochymia laborantis corporis, seque per vterum repurgantis, refert. Menstruus, si moderatus, naturalis est, & sinendus; at vbi exuberat, sistendus. Eosdem enim morbos, quos sanguinis per hæmorrhoidas largior profusio, infert. Quanquam & hæc affectio interdum sine noxa accidit, otiosis præsertim & sedentariam vitam agentibus, quæ victu sese inuitant copiosiore. Quantitas legitimæ purgationis menstruę moderata erit cheopinæ vnius, aut duarum: pro cuiusq; mulieris propriæ natura. Si maior est, & plurium dierum, symptoma est ex genere immodice excretorum, non toto genere præter naturam, sed multitudine vel qualitate Fluxionis vero huiusmodi tres statuuntur causæ, fortis virtutis ratio, cum vterus sit a natura fabrefactus ad corpus expurgandum, humor, vel multitudine, vel qualitate praua, acri videlicet & stimulante, peccans, membrum propter vasorum nimiam imbecillitatem, vel compositionem, læsum apertis scilicet, vel reseratis, aut erosis osculis venarum. Itaque optime curatio vt suscipiatur sanguinis quantitas consideranda, excretionis modus, necnon qualitas ipsa, obseruatis linteis quibus exci-

Hippocr. aph 57. lib. 5.

Mēstruæ purgationis debita quantitas.

pitur,

pitur, vt melius an per anastomosin, an per diarosin, an per diapedesin vacuetur. Fluxus immodicus reuulsionis indicationem præbet. Vnde opportune vena cubitum perreptans (partita interim sanguinis missione) incidetur, cucurbitula magna sub mammis defigetur, ventri deinde medio. Interim austera & refrigerantia edulia plurimum iuuabunt. Mox propinabitur hoc medicamentum. *Gal. ibid. & lib. 3. meth.*

℞ myrobal. citr. ʒ. 3. coquantur in aqu. plantag. & ros. In expressa colat. dissol. rh. elect. pulverati ʒ. 1. syr. ros. sicc. vel cydo. ʒ. 6. vel ʒ. ß. f. potio.

Quia vero bilioſus est, vt plurimum sanguis, syrup. zulapiis, opiatis temperādus Vt.

℞. aq. ros. & plantag. ana ʒ. 2. syr. myrtil. ʒ. 1. trochisc. de carab. ʒ 1. f. zulap. Vel ℞. aqu. ros. & arnoglos. an. ʒ. 1. diacod. sine speciebus ʒ. 1. f. potio. Detur hora somni.

Opiatæ hunc in modum concinnantur.

℞. conserv. ros. viol. & symphyti an. ʒ. ß. sem. portul. plantag. coroll. rub. ana ʒ. ß. bol. arm. rasur. ebor. & corn. cerui vsti ana ℈. 1. cum syrup. myrtill. aut ros. siccar. f. opiata.

Huc quoque facient myrobolan. conditæ, grana quoque berberis condita. Vbi suspitio fuerit calidioris hepatis copiosiorem & calidiorem sanguinem generantis, admouebitur epithema, ex aquis refrigerantibus puluerib. trium santalor. ros. rub. & boli armenæ pauca caphura addita. Iuuabit etiam emplastra adstringentia lumbis & pubi instituere. Vt.

℞. emplast. contr. ruptur. & vnguent. Comitiss ana ʒ. 2. cum oleo myrtill. f. emplast. pro lumbis & pube.

Erunt & ex vsu iniectiones in vterum, qualis hæc esse potest.

℞ plantag. absinth thapsi. barb. ros rub. an. M. 1. balaustior. calic. gland. querc. ana p. 1. f decoct; In ℥ 3. colaturæ dissolue pulu. mastich. & trochisc de carab. vel de terra sigillat. ana ʒ. 1. f. clyster metrenchytes.

Vel ad eu dem scopum comparantur pessuli e pulueribus corall. rub. hæmatit. sang dracon bol. armen. linamento, gossipio, aut re quapiam tali, in vnguentum commodum demersa, excipiendi, deinde panno tenui integendi, vt in vterum indantur. Vulgaris puluer. quantitas est ℥ ß. Paratu facilius erit pessarium ex semimanipulo conuenientis herbæ leuiter tritæ, & vt ante tereti linteo inuolutæ. Interim si fractæ appareant vires, roborabuntur stillatitiis instauratis. Vt.

℞. conserv. antig. ros ℥. 3. conserv. simphyt. & carn. cydon. ana ℥. 2. granor. berber. p. 2. semin. portul. acetos. citr. card pap. alb. ana ʒ. 2. specie diamarg diarho. Abba. & triasantal ana ʒ. 3. aqu. plantag. arnoglos. portul. & ros ana ℥. 4. decocti vnius capi cum multa oxalide alterati ℔. 2. adde carn. pullor. 2. vel perdicul. cum mica panis alb. f. distillatio lento igne in alembico, vel diplomate. ℞. prædict. distillat. ℔. ß. sacchar. ros. ℥. 2. cinnamom. ʒ. ß. traiiciatur per manicam Hippocratis.

Accidit etiam, vt supprimantur menses:

quo-

quorum secundum naturam eruptio vt melioribus fit naturæ ebus, ita retentio præter naturam maximo est detrimento. Suppressionis illius causam triplicem assignat Galenus: prioremquidem partium expurgantium imbecillitatem: angustiam vasorum alteram: tertiam vitium sanguinis, crassi, lenti, multi, pauci. Quibus addi potest vitium corporis totius a diuturna exercitatione, morbo præcedente, tenui victu, aut per alias vias reuulsione & deriuatione facta. Imbecillitatis parens est intemperies, angustiæ obstructio, vel tumor præter naturam ab humorum defluxione, obstructionis crassities, aut tenacitas humoris, aut cum aliquid, velut germen, vasi adnatum est. Cum autem tot sint τρόποι ἰάσεως, quot morborum ideæ, cognito per suas causas morbo, non difficile fuerit indicationes curatiuas, atque medicamentorum euporiam venari. Sed inprimis aduertendum quibus cieri menses debeant, quibus minime. Non enim ante tempus a natura definitum, vt ante annum 14. aut circiter, & post 45. aut circiter, citantur, non iis quæ vtero gestant, aut quæ lactant, non quibus laboriosa vitæ ratio inita, & quæ a suppressione nihil mali persentiscunt, non tenuiter viuentibus, præpinguibus a morbo diuturno conualescentibus, nec ante solitum tempus, quo natura ad excre-

Suppressionũ mensiũ causæ ex Galen. comment. 2. in lib. de Humorib.

Mẽstrua quomodo & quibus monẽda.

Mẽstrua suppressa quam grauia inferant incommoda.

tionem sese componere consueuit. Tum vero prouocantur potissimum, cum grauia inducunt incommoda, tabem, fœdos colores, lipothymiam, vertiginem, deiectam appetẽtiam, dyspnœam, hydropem, articulorum cruciatum dorsi, & lumborum dolorificam grauitatem, quæ nephritidem, ventris tormina, & colicum ementitur effectum. Initio igitur, post aluum clystere aut cathartico solutam, secabitur cubiti vena in plethora, aut obstructione vasorum, ne fluor sequatur largior, quam vt sisti possit, si in poplite vel talo secetur: vel vt imminuatur & reuellatur sanguis qui copia sua obstructionem fouet. Ad prouocationem & vacuationem tam de nde in vtroque poplite, vel malleolo, vena aperietur. Reliqua autem materia ad faciliorem euocationem apparabitur zulapiis, apozematis. Vt.

Curatio.

℞. radic comm, aper. in acero temperatar. an. ℥ 1. radic. rub tinct. ℥. ß. sabinæ, nepetæ, puleg. absinth. menth. hyss. artemis. ana M. ß. semin. petro. fœnic. apii ana ʒ. 1 semin. end. portul. cucurb. melon ana ʒ. 1. ß. flor. cardiac. genist. & anth. ana p. ß. f. decoct. ad ℔. 1. In colatura prodosib. 3. dissol. syrup. de artemis. capil. ven. & de quinque radic. ana ℥. 1. f. apozema clarum, conditum cinnam.

Ex iisdem syrupis & similibus cum aquis apii, fœnic. aut cicer. rubrorum decocto dissolutis zulapia parantur. Purgatio sequetur.

℞. polypod. quern. gram. petro. rub. tinct. an.

ʒ. 2

ʒ. 2. cichor. cum toto, agrimon ana M. 1. semin. anis. fœnic. apii ana ʒ. 1. flor. cardiac ana p. 2 f. decoctio, addendo sub finem follicul sennæ mund. ʒ 3. In colatura infunde rhei elect. ʒ. 1. ß. agar. troch. ℈. 2. cinnamom. ʒ. 1. In expressione dissol syrup. laxatiui ros. pallid ʒ. 6. f potio.

Instante iam iam menstruorum tempore balneum vtiliter imperabitur, ex origano, ca amen. artemi. matricar. parietar. florib. chamæm. melil. Vel decocto eorundem fouebitur imus venter, ilia & lumbi, adhibito deinde litu ex oleo liliaceo, aut irino. Repetenda quoque venæ sectio in maleolo altero, aut vtroque, cucurbitulæ interiori crurum parti affigendæ. Ineictiones in vterum, aut etiam pessaria huc reuocanda.

℞. succ. mercuria depurati, vel decoctio. rub. tinct ering. vel cyclam. vel radic. comm. aperitiuar. vel saluiæ, matric. nepetæ ʒ. 3. pulu. melanthii ʒ. 2. f. iniectio in vterum.

Talis tamen acrior iniectio virginibus viros non expertis instituenda non est, sed potius secessus, aut suffitus. Pessarium vero sit huiusmodi.

℞. radic. ireos, cyclam. ana ʒ. 1. myrrh. elect. castor. ana ℈. 2. sem. rut. melanth. ana ʒ. ß. Ex his omnibus fit puluis, ex quo terebinthina excepto fingitur pessus.

Ex semimanipulo mercurialis parum trit. & hier. simplic. & mithrid. ana ʒ. ß. granis aliquot moschi additis f. etiam pess. Non omittenda cardiaca ad vires reficiẽdas capienda, conseru. bugloss. melyss. borrag. cort. citr

galbanum, [a]gagates lapis, capilli hominis, assa fœtida, plumæ crematæ, cornu cerui, cornua reliquorum animalium cremata, euphorbium. Quæ omnia excipi possunt pice humida, vel in puluerem redacta galbano, & rebus eiusmodi. Huius rei causam repetes ex problem. 60. Aphrodisæi, libr. 2. Odorata vero, quæ vtero admouentur, zyber, seu cineta, bombyx moschatus, aut gossipium moscho conspersum, oleum mosco perfusum, gallia moschata, aliptæ moschatæ, caryophyllum & similia.

[a] Nisi mulier sit epilepsiæ obnoxia.

℞. aliptæ moschatæ ℈. 2 lignialoes, caryophyl. ana ℈. ß. aut ℈. 1. moschi, ambræ ana Gran. 3. excipiantur oleo de spica. Aliud.

℞. galliæ moschatæ ʒ. 2. cinnamomi folii, macis, caryophyl. ana ℈. 1. ambræ, moschi ana Gr. 3. labdani, styracis ana q. s. cum aqua rosata moschata fiat velut i suppositorium, quod indatur genitalibus. Pulueres eiusmodi aliquando inspergimus oleo costino, de spica, laurino, de lilio, vt inde intinctis, digitus [b] obstetrix affricet os vteri in virginibus, in aliis etiam interiora. Et vt a paroxysmo excitentur, vellicandæ aures, nares, sed maxime pili, qui pudendis adnascuntur. Aliquando etiam piper, zinziber, sal gemmæ, & alia eiusmodi pudendis immittuntur, vt naturam irritent ad excretionem. Et quia magna ex parte plenæ sunt ventorum, glandulis, clysteribus, vnctionibus, quæ flatus discutiunt, vtendum erit ex cap. de colico dolore.

[b] Vide Galen. ca. 5. lib. 6. de locis male affect.

Excitatis a paroxysmo nullum remedium me-

lius marito. Alioqui si retenti menses in causa sint, emouere oportebit ex proximo capite. Et si humor crassus, purgationes conueniunt. Imperabis igitur hieræ diacol. ℈. 4. aut infusionem ʒ. 1. ß. agarici trochisc. vel ʒ. 2. pulueris hieræ picræ. Alioqui,

Remedia hystericæ suffocationis, quæ fit a seminis corruptione, dicata.

℞. terebinthinæ lotæ in aqua matricariæ ℥. ß. semin. dauci, agni casti, cinnamomi ana Gr 8. cum modico conserua anthos fiat bolus. Aliud

℞. terebinthinæ ʒ. 3. agarici trochiscati ℈. 2 seminis dauci, cannabis, ligni aloes ana Gr. 8. cum eadem conserua fiat bolus.

Purgationes per interualla repetendæ sunt, sed paulatim imminuto modo. Laudatur castoreum per interualla datum. Hoc autem variis modis vtuntur. Nam in paroxysmo dissoluimus in aceto acerrimo, & naribus admouemus, vel eius ℈. 2. aut ʒ. 1. exhibemus cum aqua distillationis radicum dauci vel artemisiæ q. s. Acetum scylliticum, vel in quo, pulegium, calamenthum, thymum, origanum, coniza coxerint, naribus admotum, vel etiam potum adiuuat, etiam si vterum lædere videatur.

Laudatur ab antiquis succus & semen plantaginis. Cinnamomum, lignum aloes, semen dauci, cannabis, rutæ, agni casti, radix nimphææ, & quæ semen extinguunt. Vomitus sternutatio, cucurbitulæ, primum quidem inguinibus & coxis, deinde ilibus cum multa flāma affixæ. Hypochondria quoq; fasciis deligata & constricta. Glomeres fili anethino feruēti inculcati & calida alternatim, appressi pe-

ctini,

ctini, Laudatur pulus conchulæ, seu blattæ Bizantiæ, & pectunculorum.

Post alia quoque remedia dropaces & sinapismi extremæ spinæ & ventri appositi. Balnea naturalia. frequens coitus, unctio ex oleo dulci, in quo semen agni casti, rutæ, cinnam. confractæ omnia coxerint, ut eo sumen & lumbi inungantur. Adiicitur aliquãdo pyrethrum, piper & similia. Sed in eunda ratio habitus corporis, temporis, anni, & reliquorum. Similiter clementer agendum est cum prægnantibus.

Quod ad phlebotomiam attinet, [a] suspectum remedium est, nisi cum suppressi sint menses. Tumque eo modo quo in mouendis mensibus, siquidem nigella mulier est, malleoli venam phlebotomo aperies, sin alba & mollis, vel scarificatu, & sanguisugis uteris.

[a] Nunquam enim venam secabis in suffocatione hysterica a seminis corruptione.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Υστερικὴ πνῖξ, Græcis dicitur uteri suffocatio, cum uterus sursum ascendit, vel quia inflatur & intumescit, vel quia plenis venis, quæ ad uterũ pertinent, reuellitur, in quâ passione, sine motu, sine sensu quasi mortuæ iacent, frequentiusq; viduis & male purgatis a sterilibus accidit, & iuuenculis ad venerẽ procliuioribus. Vnũ commune symptoma est, defectus respirationis, non quod strangulẽtur, ut inquit Galenus, quia nihil est, quod spirationem intercipiat, sed quia ita inflatus uterus primũ intestina, deinde mutuo contactu ventriculũ & diaphragma comprimit adeo, ut dilatari nequeant. Atq; ob id nõ loquuntur, quia aeris satis nõ attrahitur, aut extra propellitur. Alij id referunt ad frigiditatẽ humidi & frigidi seminis totum corpus refrigerantis. ut sic transpiratio

Vteri affecti varia sympto mata, ob partium, quibus cũ consentit, sympatheiã.

per poros illis sufficiat. Quanquam in nonnullis hac constant, & ratio, pulsus languidus, exiguus, & aliquando nullus. Sed quia uterus maximum cum corde per arterias habet consensum, cum cerebro vero per spinæ membranas & neruos, horum membrorum actiones variè laduntur, admirandaq; subsequũtur symptomata, præsertim sublato tetro vapore sursum ex causa coniuncta ipsius affectus. Cum accessio imminet, torpor mentis, pigritia, crurum imbecillitas, pallor quidam faciei. Hinc sopor grauis, mentis desipientia, sensuum interceptio. ἀφώνια, crurum contractio & similia. Quibusdam risus, aliis lachrymæ, aliis vtrumq;, vt D. de Rochepot, quæ cum varicosa esset, eo affectu corripiebatur cum delirio, risu, lachrymis, contractione oculorum. Alteri risus, deinde perturbatio mentis, hinc lachrymæ, a quibus etiam monita non cessant. Sed nihil admirabilius, quam quod duabus filiabus Præsidis Rhotomagensis contingere solebat in motu sursum vteri, quo interuallis laborabant. Risu enim longo ad horã, & horas duas imminente paroxysmo capiebantur, quem neq; metu iniecto, neq; hortatu, neq; aliis artibus poterant compescere. Parentibus interrogatæ & obiurgatæ, respondebant se non posse continere risum.

Aliis prius lachryma, deinde risus mouetur in eodem affectu. Sunt quæ magnam ducunt respirationem, in quibus necesse est nullam fieri compressionem stomachi & cordis, sed materiam alio ferri. Inclinante accessione humiditas quædã e locis mulicbribus prodit, ventris strepitus, laxatio vteri. Circuitu quodam redit morbus, hieme præsertim, & autumno. Causæ sunt refrigeratio vteri, spermatis corruptela, humor quidam crassus, & veluti seminalis in vtero corruptus, grumus, menses suppressi, lauigatus & nimium vacuatus uterus. Sic enim ad loca humida sese conuertit, & e capite ac reliquo corpore immodico labore siccatus trahit. Id quoque graui dus fieri potest inopia alimenti sicciore facto vtero, & concalfacto labore. Eodem modo e defluxione pituitæ

Suffocationis hystericæ causæ.

capite in præcordia, & inde impedita respiratione, vtero ad humiditatē concurrente. In remediis hæ omnes causæ distinguendæ. Alij aiunt vacuato vtero, vt per immodicam mensium fluxionem, aere vterum repleri, & ita infari conniuente collo. Gratus etiam odoribus ad nares quibusdam ascendit.

Suffocatio vteri quando cessat.

Præfocatio vteri cessatione mensium naturali 45. anno, vel 50. vel cessat, vel ingrauescens interficit. Discernitur primum a syncope, pulsu, sudore, pallore, odoribus admotis. Nam hic pulsus est aliquis, licet languidus, sudor frigidus nullus, minor pallor & odorata nocent, nisi admoueantur, inferioribus. In syncope contraria omnia. A Catalepsi vero quia rigor nullus, aut refrigeratio, qualis in corpore gelu concreto, nec oculi aperti, & similia. Ab apoplexia, sensu. Sentiunt enim, cum punguntur, licet obtuse. Ab epilepsia, quia corpus non concutitur. A flatibus fieri intelligimus, cum venter intumuit.

Remedia sunt, odores fœtidi sursum admoti, vt bituminis, castorei, galbani, picis liquidæ, pilorum combustorum, rutæ, ceparum, alliorum, grati vero deorsum, vtero, vel ad coxas, ligaturæ dolorificæ in inferioribus partibus, cucurbitulæ in inguinibus, pessaria trahentia, emplastrum ceroneum. Vbi frigiditas & inde dolor, confectio Neræ, quæ etiam conceptum iuuat, pretiosissimum suffumigium.

ANTON. VALETII EXERCIT. LIX.

PRæfocatio ab vtero vehemens est totius corporis refrigeratio, cui causa continens vapor malignus ab vtero sublatus. Materia, ex qua effertur vapor, semen, vel menstruum, putre suppressum, mola, humores praui, vteri abscessus. Pro magnitudine cau-

Hippoc. lib. 1. de morb. mulier. ad finem lib. de loc. in hom. & Gal. cap. 5. lib. 6. de loc. affectis.

Suffocationis hysterica curatio.

sæ, & partium vtero consentientium læsione varia insurgunt symptomata. Hinc ægra nonnunquam sensu & motu priuatur, sine euidenti respiratione & pulsu, alias illæsa ratione manente, animi deliquio concidit, & respirat difficulter, alias conuelluntur haud aliter membra, atque in epilepsia. Paroxysmus primum tollendus: deinde, vt ne recurrat, prouidendum. Et quia vapor teter mali huius auctor sursum contendit, & vteri distensio a repletis vasis compressionem diaphragmatis, a qua præfocatio, molitur, vsurpanda sunt, quę spiritum vitalem, animalemque vehementer moueant, atque vterum ipsum deorsum pellant. Itaque frictiones fiunt extremarum partium, plantarum pedum, manuum, ex sale gemmæ in aceto dissoluto, coxarum ligaturæ dolorificæ; cucurbitulæ inguini, iliis, lumbis, pubi, carnosæ tibiarum parti aptantur. Fumus rerum graueolentium naribus captus, expultricem facultatem stimulando præsenti est remedio. Vnde & sternutatoria e castoreo puluerato, aut helleboro, in nares indito, quam citissime opitulantur. Alio cocto & expresso additur tantillum aloes, eo imbuitur vmbilicus magno successu, quorundam opinione. His accedent propiora remedia, linimenta in collum vteri indita, si mulier virum iam sit experta, suffitus aromatum: si virgo sit, linimentum erit ex olei

muſchati & nardini ana ʒ. 1. nuc. moſc ſtyr ac calaminth. & ligni aloes ana ʒ. ß. cera addita pauca. Suffitus ex pulueribus aromatum, benzoini, calam. arom. maioran. & ſimil. in trochiſcos ex aqua artemiſiæ compactis. Vbi, ægra paroxyſmis liberata, cardiacis recreabitur: tum vero emplaſtrum de galbano cum pauco moſcho vmbilico apponetur. Cęterum quiâ dæmoniis hoc genus (vt dici ſolet) non niſi ieiunio multo eiicitur, vitandus erit vſus ouorum, carnium, vini, & eorum quæ multum nutriunt, & ſemen augent.

Ad Rhagadas. CAP. 60.

RHagades vlcera ſunt [a] *ani & vteri deducta in fiſſuras. Sed alia humida & ſanioſa, alia calloſa, nonnulla cancroſa & feruida. Sanioſa primum* [b] *abluesfero lactis, mulſa: deinde conſolidabis tetrapharmaco in roſaceo diſſoluto, medicamentis e lithargyro,* [c] *chalcitide, & metallis. Calloſa remollies æſypo humida, radice lilii, iride Illyrica, quam excipies terebinthina. Alioqui vitellum oui aſſum cum lacte muliebri ſubactum impones. Vbi feruet & cancri ſuſpitio.*

℞. ceruſſæ lotæ, tuthiæ præparatæ & pulueratæ partes æqual. miſce. Aliud.

℞. ſucci portulacæ, lactucæ, plantaginis, pſyllii, horum vnius ʒ. 3. Agitentur in plumbeo mortario piſtillo plumbeo ad craſſitudinem. Aliud.

Valebit etiam ceratum roſaceum Galeni cum

a Vt hæ partes dehiſcãt perinde ac calloſæ Aquilonia tempeſtate manus.

b Ad infringendã ſaniei acrimoniam, & vlcus detergendum.

c Vel vnguento diapõpholygos, item ex ceruſſa, pompholyge, adipe ſuillo & aqua plantaginis.

succo solatri, vnguentum de cerussa, de plumbo, quibus tuthia lota & insriata commisceri debet.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

ῥαγάδες *fissuræ, vel rimæ, quibus partes musculosæ velut proscinduntur, vt labra quandoque & manus ex vehementi frigore. Nascuntur ex difficili partu, & violento coitu, in ano ex vi aliqua. Aliquando in cauſa est humoris acris affluxus, aut condylomatum inflammatio & distensio rupta cute. Hæc vlcera vel saniosa sunt, vel calloſa, vel cancroſa.*

Conueniunt, diapompholygos Nicolai mollitum liquido cerato roſaceo, vbi callus est, mucagine & adipibus emollientibus: si calor est, vitellus oui, succus cancrorum, plantaginis, clymeni, vnguentum de cerussa, de plumbo, lithargyro, & similia.

ANTON. VALETII EXERCIT. LX.

RHagades hiantia sunt vlcuscula, acrium humorum decubitui accepta ferenda. In quibus sanies cumulatur, detersio ex hydromelite ineunda. Callum si contraxerint, cum medulla cerui, oleo liliorum & cera emolliuntur. Si calor in parte adesi, huic oleo roſaceo, vel vitello oui asſo cum lacte muliebri ſubacto, ſubuenitur. At vbi cancroſa labes inuri cœpta est, vnguentum de plumbo, & similia vſui sunt. Cum interna sunt id genus vitia, iniectiones fiunt ex aqua hordei cũ melle roſaceo. Vel ex seri lactis ʒ.4. ol. roſ. ʒ. 2. tuth. præparat ʒ.ß. alumin. ʒ. 2. in mortario & pistillo plũbeis ductis fit vnguentũ, cuius portio in aq. hord. dissoluta iniciatur. De

De mola. CAP. 61.

MOla cruditas quædam est, & [a] coagulatio materiæ, quam naturalis calor conformare non potest, vixque [b] curatur. Vtendum tamen est primum quidem mollientibus, ex capite de scirrho: deinde iis, quæ partum eiiciunt, & fœtum mortuum excludunt, quales sunt trochisci de myrrha, hermodactyli, & alia eiusmodi. Deinde opus erit manu chirurgica, vt nonnunquam speculum matricis adhibetur.

a Rudior, indigestaque moles in vtero ex feminis vitio, efficera, vt e sanguinis menstrui largiore affluxu concepta. Hippo. lib. de Sterilibus.

b Arist. cap. 7. lib. 4. de gener. animal.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ea est naturæ prouidentia, vt calor opifex & formator eorum quæ generantur, nunquam sit otiosus, sed quamlibet materiam in opus aliquod miro artificio ducat, qualecunque tandem sit. Sic Aristoteles in putredine vermes generari scribit, cum humidum substantificum, in quo calor insitus est, dissoluitur, & extra, calore externo illectum, effluit. Tum enim calor in exitu, ne proprio subiecto desero intereat, quicquid est benignioris materiæ colligit, eamque effingit in animalculum aliquod, in quo conseruari queat, pro quantitate & qualitate illius materiæ, ex qua nihil maius efficere potest. Quod si eam quasi pro arbitrio tractare non possit, quia aut copiosior, aut minore copia, aut ex diuersis generibus constans, minusque sequax, monstrum generat, siquidem aliquid perfectius non licet. Sin inepta omnino sit, aut herbam, aut aliquid adhuc rudius efformabit, inducta quam maxima fieri poterit, perfectione: naturæ enim, quæ in perpetua individui successione continuatur, longe satius est creare aliquid, quam nihil. Hoc idem nostra quidem sententia in vtero generationi a natura destinato fit, a spiritu illo gignitiuo & calore, quem

non sine ratione sui domicilii architectum veterès Philosophi appellarunt. Materiam enim conuenientem & tractabilem si repererit ex vtriusque sexus semine, fœtum pulcherrimum ad vtriusque exemplar diuinitus fabricatur, aut vni magis, quam alteri similem, pro ratione materiæ & viribus imaginatricis facultatis, tanquam optimi moderatoris. Si vero ipse imbecillior sit, materia autem subiecta qualitate, quantitate, consistentia, aut mixtione alicuius extranei, vt sanguinis crassi, aut alterius succi vitiosi ineptior ad tantam perfectionem, aliquid tamen, ne nihil, generat, siue animatum, siue rude & expers vitæ. Vidimus mulierem, quæ cum nouem mensium spatio vterum gestasset, omnibus, quæ in legitimo partu euenire solent, mirifice respondentibus, tandem nihil aliud præter animalia quædam ranis haud absimilia, cum multo purgationibus cruento & corrupto in lucem edidit, aliam, cui carnea moles informis exiit cum fœtu, veluti superfœtatione quadam.

F. Valeriola multas protulit & admirandas in huiusmodi partubus obseruationes, maximeque curationem de mola, cui partus quatuor mensium erat alligatus, cum ipsa iam pro vero fœtu nouem menses in vtero latitasset. Qui quia mater am hanc copiosissime & doctissime tractat, longiori demonstrationi supersedendum putamus, summam generationis tantum complexi.

Primum carnem hanc informem, & tanquam exiguum quoddam chaos non eodem modo, quo vermes, in vtero generari a calore tantum coquente, & humore crasso ac viscido, sed ex semine & viri, & mulieris efformari a spiritu illo gignitiuo. Indicio sunt membranæ, quibus aliquando integitur, ligamenta, superfœtatio fœtu alligato, incrementum, motus quidam tremulus cum tumore vteri. Quæ omnia concepti fœtus speciem per initia exhibent. Neque vnquam quisquam sine coitu concipi obseruauit. Caussa igitur efficiens erit spiritus ille, qui opificis vices gerit: materia, semen eum multo crasso & spisso sanguine menstruo concreto & indurato:

Mola sine coitu non concipitur.

vel

vel (vt ait Hippocr. de Sterilibus) morbosum semen v. & modicum, cum mensium copia: forma, modo perfectior & animata (nam & animalia illa speciem quandam molæ, quod eodem modo, iisdemque de causis generentur, esse putamus) modo rudior & expers vitæ, licet augeatur & increscat.

Galenus scribit fœtum ita informari in vtero, vt primum viuat tanquam planta: deinde vt brutum, postremo vt homo: non quod tot simul formæ in homine contineantur, tanquam Geryone quodam: sed quia cum quatuor sint naturæ perfectiones, esse nimirum, vt in elementis: viuere, vt in plantis, sentire vt in animalibus, & intelligere, vt in homine: posteriores prioribus continentur, vt numeri minores maioribus. Vt enim vnitas non est binarius, neque binarius est ternarius: binarius tamen continet vnitatem: & ternarius binarium: ita quod essentiam duntaxat habet, necesse non est vt viuat, neque quod viuit, vt sentiat, aut quod sentit, intelligat. Quod tamen intelligit & sentit vt homo, necessario & in rerum natura cohæret, & viuit. Atque hæc vera ratio est cur veteribus homo μικρόκοσμος dicatur. Eius enim forma cæterarum omnium perfectionem complectitur, siquidem essentiam cum elementis, vitam cum plantis, sensum cum animalibus, intelligentiam cum formis diuinis habet communem. Cum igitur natura ita progrediatur, non vt ex specie aliam speciem procreet, vt ex planta hominem, sed formam perficiat gradatim ascendendo, haud absurdum fortasse fuerit neq; a Galeni sententia alienũ in hac portẽtosa generatione idẽ fieri. Primũ enim rudis quædam moles gignitur, in qua si natura vitio materiæ, quasi in itinere intercipiatur, cõsistit, neq; aliud quicquã addit. Sin vlterius nullo vitio repugnãte progrediatur, paulatim perficit, vt iã videatur stipes, deinde animal. Cuius pro materiæ quãtitate et tẽperamẽto varie figura immutatur, & corporis effigies. Hinc fortasse ex molu aliæ rudiores, aliæ propius ad legitimũ fœtũ accedẽtes, aliæ variis animaliũ

Homo cur μικρόκοσμος appellatus.

imperfectorum figuras efficte conspiciuntur. Finis autem semper est generatio humanæ naturæ, ad quam perfectionem diuina facultas corporis nostri architectatrix, vteri vitio colluuie humorum, materiæ ineptitudine, & caloris imbecillitate præpedita, peruenire non potuit, nonnunquam etiam alterato optimo semine ab aere externo, aut vteri intemperie, vt frigore. Locus generationis huius præter vterum nullus est. Tempus & reliqua fere omnia, vt in legitimo partu. Hinc fit, vt in principio a vero partu distingui non possit. Menses supprimuntur, vterus attollitur, nausea & vomitiones incurrunt, motus in vtero tremulus percipitur, siue sit a mola, siue ab vtero veluti inutile pondus excutere contendente. Quod si animatum sit, quicquid illud est, difficilius adhuc internoscitur. Certissima signa sunt, primum si tempus legitimi partus excesserit. Nam aliquando gestatur mola decem, duodecim & plures menses: aliquando toto vitæ spatio, sæpe foras expellitur primis mensibus. Deinde si motus instar lapidis percipiatur a latere in latus, non qualis inest fœtui, qui calcitrat & circumuoluitur, neque eo tempore, vt mense 3. in maribus: 4. in fœminis. Præterea sanguis menstruus, qui in vterum delabitur, in alimentum non ita absumitur, sed corrumpitur, vnde vterum peius affici necesse est, & per consensum corpus vniuersum. Hinc ventris tumor maior & tensio, color fœdior, appetentia magis dejecta, grauitas difficilior, quam in vera imprægnatione. Sed nihil adhuc certius, quam si mammæ tumeant sine lacte. Si initio deprehendatur, non expectandum tempus partus. Sic enim sæpe incurabilis est, aut onere grauata natura propulsatur, sed exeundo interficit, aut dolores acerbissimos, symptomataque periculosa inuehit. Quibus Perpiniani visa est mulier nobilis interisse, cum molam gestasset duodecim mensibus.

Molæ conceptæ certissima signa.

Curatur sanguinis missione, laxatis partibus fotu, medicamentis aperientibus, & iis omnibus, quæ abortum prouocant. Alioqui Chirurgia est opus, videndumque

an insideat ori uteri, an superiore parte, vel ad latera, vt remedia adaptes. Si vel ante, vel post veram impregnationem oriatur, fœtum necat.

ANTON. VALETII EXERCIT. LXI.

PAuco semine eoque morboso, aut multum sanguinem menstruum concedente, progignitur mola. Calor enim in illo debilis efficit, vt formatrix facultas eam materiam effingere non possit, vnde manet rudis quædam caro, quæ per suas venas non secus alitur, ac fœtus. Sed certis quibusdam signis ex Hollerio facile ediscendis internoscitur. Curationem autem recipit menstrua prouocantibus medicamentis.

De Hernia. CAP. 62.

QVæ *ad hanc rem pertinent, plurima cap. 18. & sequentibus libri 7. Cornelii Celsi. Multa quoque apud Paulum & Aetium.*

Cæterum vinculum quoddam membranosum est, strinx ab inguinibus procedens, in peritonæum exporrectum, cuius robore peritonæum confirmatur. Atque hinc omentum & intestina. Relaxatum herniam facit, descenditque plus, minusve intestinum & omentum, aliquando in inguina, nonnunquam in scrotum, vnde nomina enterocele & epiplocele.

Aliquando [b] *rupto peritonæo idem fit. Graue malum est, cum* [c] *intestinum descendit, intestinum-*

Galen. lib. 14. de vsu part.

a Vt ad diagnosim, prognosim & curationem herniæ.

b Labore, ictu, casu.

c Leue, distributioni chyli & secretioni stercoris dictum, quod a suo mesaræo diuulsum descendit. Quãobrem enterocele fere sit cæci intestini prolapsa, quæ nihil aliud est, quam apophysis quædam cum mesenterio minime connexa, & propter ea absolute intestinum dicitur. Commen. in sent 3. sect. 4. lib. 6. Epid.

que in scroto conuoluitur. Supprimuntur fæces, regurgitantque in ventrem. Testiculus erythroide tunica vestitur. Post hanc vero adnata est δάρτος. In superficiem extenditur folliculus genitalis, quod ὄσχεον Græci, scrotum Latini vocant.

Inter erithroidem & darton & interteſticulum & erytroidem, aut etiam in ſcroto, aquoſa ſanies aut aqua colligitur, vnde hydrocele. Nonnunquam ſoli flatus herniam repræſentant. Id recens natis puerulis ſæpe contingit, facileque diſcutitur. Varicoſus ramex, ſarcocele, teſticulorum inflammatio, tumor & ſimilia extrà rationem herniæ ſunt.

Aquoſa & ventoſa hernia remediis curantur, quæ deſcripta ſunt in aſcite & tympanite. In aquoſa peculiariter laudatur emplaſtrum factum e recenti ſtercore vaccino & tertia parte pulueris boli armenæ, vel ſang draconis. Laudatur & ſemuncia pulueris e cremata radice braſſicæ. Pulvis ſ incorporetur adipe ſuillo vetere. Ad enterocelē & epiplocelem multa remedia ſunt medica, tum quæ per os ſumuntur, tum quæ apponuntur. Sed in primis habenda ratio, vt quod decidit, reponatur. Quies ad multos dies imperetur: molli lecto decumbant, pro ratione corporu, abſtineant clamoribus. Et in [a] egerendo manum apprimāt pubi & ſcroto, ne quid recidat. Faſcia ſeu loculamenta ſcroti ex panniculis comparentur, ſed ita compactis; vt ſolida ſint. Optimumque fuerit materiam eiuſmodi faſciarum adſtringentem materiam primum imbibiſſe. Poſſunt & ex ligno, ferro, aut alioqui ſolidiore mate-

[a] Imo danda opera, vt fæces duræ non ſint, ſed molles.

teria confici, sed ita vt interiori parte, qua scrotum contingant & inguina molliori corpore inducantur. Laudatur succus iaceæ [a] vtriusque. Datur singulis diebus mane, quantum testa oui capiat, cum modico vini albi. Ex eodem succo depurato iulepi & syrupi comparari possunt.

Laudatur pul. & succus radicis consolidæ maioris, ruscí, osmundæ regalis, sigilli Salomonis, panis cuculi, radicis valerianæ. Pulueris ʒ. 1. datur pueris in lacte cocto, addito oui vitello, aut ex solo oui vitello. Succis vtemur, vt succo iaceæ, eodem modo, sem. thlaspi, vermibus terrenis, limatura chalybis, lapide quem vulgo (diament) vocant, hepatica trita. Et quidem probata multu. Herbula [b] est in sabulosis nascens: ramulos multos in terram spargit, foliis minimis & rotundulis, aliis follicatis ex viridi flauescentibus per ramulos sparsis, adstringente gustu, ex qua succus expressus subinde affuso vino albo certissimum & aliquoties probatum remedium contra descensum intestini. Nam nouem diebus ita percurat, vt postea non redeat malum. [c] Facilis inuentu Autumno.

Ex radicibus osmundæ regalis repurgatis fiunt syrupi, qui huic rei conueniant. Radices eiusmodi in nigro vino austero coqui possunt, & inde emplastra fingi. Alioqui vtendũ erit emplastro Pharmacopolarum contra rupturam. Valet & lenticula aquæ trita et alligata, similiter & cicuta valet, radix pentaphylli sicca trita ʒ. pondere ex vino data. Semuncia foliorum equiseti tritorum ex aqua cali-

[a] Præsertim tamen albæ.
[b] Hæc bermiaria dicta, ab aliis herba Hollerii.
[c] Puerorum pulticulæ ex pane albissimo in tenuissimum puluerem redacto & lacte conficiatur, quibus mellis non nihil addi poterit, vt aluus fluat liberius.

Vteri affecti varia sympto mata, ob partium, quibus cũ consentit, sympatheiã.

per poros illis sufficiat. Quanquam in nonnullis hac constant, & ratio, pulsus languidus, exiguus, & aliquando nullus. Sed quia uterus maximum cum corde per arterias habet consensum, cum cerebro vero per spinæ membranas & neruos, horum membrorum actiones varie laduntur, admirandaq; subsequũtur symptomata, præsertim sublato tetro vapore sursum ex causa coniuncta ipsius affectus. Cum accessio imminet, torpor mentis, pigritia, crurum imbecillitas, pallor quidam faciei. Hinc sopor grauis, mentis desipientia, sensuum interceptio, ἀφώνια, crurum contractio & similia. Quibusdam risus, aliis lachrymæ, aliis utrumq;, vt D. de Rochepot, quæ cum varicosa esset, eo affectu corripiebatur cum delirio, risu, lachrymis, contractione oculorum. Alteri risus, deinde perturbatio mentis, hinc lachrymæ, a quibus etiam monitæ non cessant. Sed nihil admirabilius, quam quod duabus filiabus Præsidis Rhotomagensis contingere solebat in motu sursum uteri, quo interuallis laborabant. Risu enim longo ad horã, & horas duas imminente paroxysmo capiebantur, quem neq; metu iniecto, neq; hortatu, neq; aliis artibus poterant compescere. Parentibus interrogatæ & obiurgatæ, respondebant se non posse continere risum.

Aliis prius lachrymæ, deinde risus mouetur in eodem affectu. Sunt quæ magnam ducunt respirationem, in quibus necesse est nullam fieri compressionem stomachi & cordis, sed materiam alio ferri. Inclinante accessione humiditas quædã e locis mulicbribus prodit, ventris strepitus, laxatio uteri. Circuitu quodam redit morbus, hieme præsertim, & autumno. Causæ sunt refrigeratio uteri, spermatis corruptela, humor quidam crassus, & veluti seminalis in utero corruptus, grumus, menses suppressi, læuigatus & niuium vacuatus uterus. Sic enim ad loca humida sese conuertit, & e capite ac reliquo corpore immodico labore siccatus trahit. Id quoque grauidis fieri potest inopia alimenti sicciore facto utero, & concalfacto labore. Eodem modo e defluxione pituitæ a

Suffocationis hystericæ causæ.

capit.

capite in præcordia, & inde impedita respiratione, vtero ad humiditatē concurrente. In remediis hæ omnes causæ distinguendæ. Alij aiunt vacuato vtero, vt per immodicam mensium fluxionem, aere vterum repleri, & ita infari conniuente collo. Gratus etiam odoribus ad nares quibusdam ascendit.

Præfocatio vteri ceſſatione menſium naturali 45. anno, vel 50. vel ceſſat, vel ingraueſcens interficit. Diſcernitur primum a ſyncope, pulſu, ſudore, pallore, odoribus admotis. Nam hic pulſus eſt aliquis, licet languidus, ſudor frigidus nullus, minor pallor & odorata nocent, niſi admoueantur, inferioribus. In ſyncope contraria omnia. A Catalepſi vero quia rigor nullus, aut refrigeratio, qualis in corpore gelu concreto, nec oculi aperti, & ſimilia. Ab apoplexia, ſenſu. Sentiunt enim, cum punguntur, licet obtuſe. Ab epilepſia, quia corpus non conſtituitur. A flatibus fieri intelligimus, cum venter intumuit.

Suffocatio vteri quando ceſſet.

Remedia ſunt, odores fœtidi ſurſum admoti, vt bituminis, caſtorei, galbani, picis liquidæ, pilorum combuſtorum, rutæ, ceparum, alliorum, grati vero deorſum, vtero, vel ad coxas, ligaturæ dolorificæ in inferioribus partibus, cucurbitulæ in inguinibus, peſſaria trahentia, empla rum ceroneum. Vbi frigiditas & inde dolor, confectio Neræ, quæ etiam conceptum iuuat, pretioſiſſimum ſuffumigium.

ANTON. VALETII EXERCIT. LIX.

PRæfocatio ab vtero vehemens eſt totius corporis refrigeratio, cui cauſa contiens vapor malignus ab vtero ſublatus. Materia, ex qua effertur vapor, ſemen, vel menſtruum, putre ſuppreſſum, mola, humores graui, vteri abſceſſus. Pro magnitudine cau-

Hippoc. lib. 1. de morb. mulier. ad finem lib. de loc. in hom. & Gal. cap. 5. lib. 6. de loc. affectis.

sæ, & partium vtero consentientium læsione varia insurgunt symptomata. Hinc ægra nonnunquam sensu & motu priuatur, sine euidenti respiratione & pulsu, alias illæsa ratione manente, animi deliquio concidit, & respirat difficulter, alias conuelluntur haud aliter membra, atque in epilepsia. Paroxysmus primum tollendus: deinde, vt ne recurrat, prouidendum. Et quia vapor teter mali huius auctor sursum contendit, & vteri distensio a repletis vasis compressionem diaphragmatis, a qua præfocatio, molitur, vsurpanda sunt, quę spiritum vitalem, animalemque vehementer moueant, atque vterum ipsum deorsum pellant. Itaque frictiones fiunt extremarum partium, plantarum pedum, manuum, ex sale gemmæ in aceto dissoluto, coxarum ligaturæ dolorificæ; cucurbitulæ inguini, ilijs, lumbis, pubi, carnosæ tibiarum parti aptantur. Fumus rerum graueolentium naribus captus, expultricem facultatem stimulando præsenti est remedio. Vnde & sternutatoria e castoreo puluerato, aut helleboro, in nares indito, quam citissime opitulantur. Alio cocto & expresso additur tantillum aloes, eo imbuitur vmbilicus magno successu, quorundam opinione. His accedent propiora remedia, linimenta in collum vteri indita, si mulier virum iam sit experta, suffitus aromatum: si virgo sit, linimentum erit ex olei

Suffocationis hysterica curatio.

muscha-

muſchati & nardini ana ʒ. I. nuc. moſc ſtyr ac calaminth. & ligni aloes ana ʒ. ß. cera addita pauca. Suffitus ex pulueribus aromatum, benzoini, calam. arom. maioran. & ſimil. in trochiſcos ex aqua artemiſiæ compactis Vbi, ægra paroxyſmis liberata, cardiacis recreabitur: tum vero emplaſtrum de galbano cum pauco moſcho vmbilico apponetur. Cęterum quia dæmoniis hoc genus (vt dici ſolet) non niſi ieiunio multo eiicitur, vitandus erit vſus ouorum, carnium, vini, & eorum quæ multum nutriunt, & ſemen augent.

Ad Rhagadas. CAP. 60.

RHagades vlcera ſunt [a] *ani & vteri deducta in fiſſuras. Sed alia humida & ſanioſa, alia calloſa, nonnulla cancroſa & feruida. Sanioſa primum* [b] *ablues ſero lactis, mulſa: deinde conſolidabis tetrapharmaco in roſaceo diſſoluto, medicamentis e litharg yro,* [c] *chalcitide, & metallis. Calloſa remollies æſypo humida, radice lilii, iride Illyrica, quam excipies terebinthina. Alioqui vitellum oui aſſum cum lacte muliebri ſubactum impones. Vbi feruet & cancri ſuſpitio.*

℥. ceruſſæ lotæ, tuthiæ præparatæ & pulueratæ partes æqual. miſce. Aliud.

℥. ſucci portulacæ, lactucæ, plantaginis, pſyllii, horum vnius ʒ. 3. Agitentur in plumbeo mortario piſtillo plumbeo ad craſſitudinem. Aliud.

Valebit etiam ceratum roſaceum Galeni cum

a Vt hæ partes dehiſcãt perinde ac calloſæ Aquilonia tempeſtate manus.

b Ad infringendã ſaniei acrimoniam, & vlcus detergendum.

c Vel vnguento diapõpholygos, item ex ceruſſa, pompholyge, adipe ſuillo & aqua plantaginis.

succo solatri, vnguentum de cerussa, de plumbo, quibus tuthia lota & insriata commisceri debet.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

ῥαγάδες *fissuræ, vel rimæ, quibus partes musculosæ velut proscinduntur, vt labra quandoque & manus ex vehementi frigore. Nascuntur ex difficili partu, & violento coitu, in ano ex vi aliqua. Aliquando in causa est humoris acris affluxus, aut condylomatum inflammatio & distensio rupta cute. Hæc vlcera vel saniosa sunt, vel callosa, vel cancrosa.*

Conueniunt, diapompholygos Nicolai mollitum liquido cerato rosaceo, vbi callus est, mucagine & adipibus emollientibus: si calor est, vitellus oui, succus cancrorum, plantaginis, clymeni, vnguentum de cerussa, de plumbo, lithargyro, & similia.

ANTON. VALETII EXERCIT. LX.

RHagades hiantia sunt vlcuscula, acrium humorum decubitui accepta ferenda. In quibus sanies cumulatur, detersio ex hydromelite ineunda. Callum si contraxerint, cum medulla cerui, oleo liliorum & cera emolliuntur. Si calor in parte adesi, huic oleo rosaceo, vel vitello oui asso cum lacte muliebri subacto, subuenitur. At vbi cancrosa labes inuri cœpta est, vnguentum de plumbo, & similia vsui sunt. Cum interna sunt id genus vitia, iniectiones fiunt ex aqua hordei cũ melle rosaceo. Vel ex seri lactis ʒ.4. ol. roſ. ʒ. 2. tuth. præparat ʒ.ß. alumin. ʒ.2. in mortario & pistillo plũbeis ductis fit vnguentũ, cuius portio in aq. hord. dissoluta inuiciatur. De

De mola. CAP. 61.

MOla cruditas quædam est, & [a] coagulatio materiæ, quam naturalis calor conformare non potest, vixque [b] curatur. Vtendum tamen est primum quidem mollientibus, ex capite de scirrho: deinde iis, quæ partum eiiciunt, & fœtum mortuum excludunt, quales sunt trochisci de myrrha, hermodactyli, & alia eiusmodi. Deinde opus erit manu chirurgica, vt nonnunquam speculum matricis adhibetur.

a Rudior, in digestaque moles in vtero ex feminis vitio, efficera, vt e sanguinis menstrui largiore affluxu concepta. Hippo. lib. de Sterilibus.

b Arist. cap. 7. lib. 4. de gener. animal.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ea est natura prouidentia, vt calor opifex & formator eorum quæ generantur, nunquam sit otiosus, sed quamlibet materiam in opus aliquod miro artificio ducat, qualecunque tandem sit. Sic Aristoteles in putredine vermes generari scribit, cum humidum substantificum, in quo calor insitus est, dissoluitur, & extra, calore externo illectum, effluit. Tum enim calor in exitu, ne proprio subiecto deserto intereat, quicquid est benignioris materiæ colligit, eamque effingit in animalculum aliquod, in quo conseruari queat, pro quantitate & qualitate illius materiæ, ex qua nihil maius efficere potest. Quod si eam quasi pro arbitrio tractare non possit, quia aut copiosior, aut minore copia, aut ex diuersis generibus constans, minusque sequax, monstrum generat, siquidem aliquid perfectius non licet. Sin inepta omnino sit, aut herbam, aut aliquid adhuc rudius efformabit, inducta quam maxima fieri poterit, perfectione: naturæ enim, quæ in perpetua individui successione continuatur, longe satius est creare aliquid, quam nihil. Hoc idem nostra quidem sententia in vtero generationi a natura destinato fit, a spiritu illo gignitiuo & calore, quem

non sine ratione sui domicilii architectum veteres Philosophi appellarunt. Materiam enim conuenientem & tractabilem si repererit ex vtriusque sexus semine, fœtum pulcherrimum ad vtriusque exemplar diuinitus fabricatur, aut vni magis, quam alteri similem, pro ratione materiæ & viribus imaginatricis facultatis, tanquam optimi moderatoris. Si vero ipse imbecillior sit, materia autem subiecta qualitate, quantitate, consistentia, aut mixtione alicuius extranei, vt sanguinis crassi, aut alterius succi vitiosi ineptior ad tantam perfectionem, aliquid tamen, ne nihil, generat, siue animatum, siue rude & expers vitæ. Vidimus mulierem, quæ cum nouem mensium spatio vterum gestasset, omnibus, quæ in legitimo partu euenire solent, mirifice respondentibus, tandem nihil aliud præter animalia quædam ranis haud absimilia, cum multa purgationibus cruentis & corruptis in lucem edidit, aliam, cui carnea moles informis exiit cum fœtu, veluti superfœtatione quadam.

F. Valeriola multas protulit & admirandas in huiusmodi partubus obseruationes, maximeque curationem de mola, cui partus quatuor mensium erat alligatus, cum ipsa iam pro vero fœtu nouem menses in vtero latitasset. Qui quia mater ami hanc copiosissime & doctissime tractat, longiori demonstrationi supersedendum putamus, summam generationis tantum complexi.

Primum carnem hanc informem, & tanquam exiguum quoddam chaos non eodem modo, quo vermes, in vtero generari a calore tantum coquente, & humore crasso ac viscido, sed ex semine & viri, & mulieris efformari a spiritu illo gignitiuo. Indicio sunt membranæ, quibus aliquando integitur, ligamenta, superfœtatio fœtu alligato, incrementum, motus quidam tremulus cum tumore vteri. Quæ omnia concepti fœtus speciem per initia exhibent. Neque vnquam quisquam sine coitu concipi obseruauit. Causa igitur efficiens erit spiritus ille, qui opificis vices gerit: materia, semen eum multo crasso & spisso sanguine menstruo concreto & indurato:

Mola sine coitu non concipitur.

vel

vel (vt ait Hippocr. de Sterilibus) morbosum semen v. & modicum, cum mensium copia: forma, modo perfectior & animata (nam & animalia illa speciem quandam mola, quod eodem modo, iisdemque de causis generentur, esse putamus) modo rudior & expers vitæ, licet augeatur & increscat.

Galenus scribit fœtum ita informari in vtero, vt primum viuat tanquam planta: deinde vt brutum, postremo vt homo: non quod tot simul formæ in homine contineantur, tanquam Geryone quodam: sed quia cum quatuor sint naturæ perfectiones, esse nimirum, vt in elementis: viuere, vt in plantis, sentire vt in animalibus, & intelligere, vt in homine: posteriores prioribus continentur, vt numeri minores maioribus. Vt enim vnitas non est binarius, neque binarius est ternarius: binarius tamen continet vnitatem: & ternarius binarium: ita quod essentiam duntaxat habet, necesse non est vt viuat, neque quod viuit, vt sentiat, aut quod sentit, intelligat. Quod tamen intelligit & sentit vt homo, necessario & in rerum natura cohæret, & viuit. Atque hæc vera ratio est cur veteribus homo μικρόκοσμος dicatur. Eius enim forma cæterarum omnium perfectionem complectitur, siquidem essentiam cum elementis, vitam cum plantis, sensum cum animalibus, intelligentiam cum formis diuinis habet communem. Cum igitur natura ita progrediatur, non vt ex specie aliam speciem procreet, vt ex planta hominem, sed formam perficiat gradatim ascendendo, haud absurdum fortasse fuerit neq; a Galeni sententia alienũ in hac portẽtosa generatione idẽ fieri. Primũ enim rudis quædam moles gignitur, in qua si natura vitio materiæ, quasi in itinere intercipiatur, cõsistit, neq; aliud quicquã addit. Sin vlterius nullo vitio repugnãte progrediatur, paulatim perficit, vt iã videatur stipes, deinde animal. Cuius pro materiæ quãtitate et tẽperamẽto varie figura immutatur, & corporis effigies. Hinc fortasse ex molu aliæ rudiores, aliæ propius ad legitimũ fœtũ accedẽtes, aliæ variis animaliũ

Homo cur μικρόκοσμος appellatus.

imperfectorum figura effictæ conspiciuntur. Finis autem semper est generatio humanæ naturæ, ad quam perfectionem diuina facultas corporis nostri architectatrix, vteri vitio colluuie humorum, materiæ ineptitudine, & caloris imbecillitate præpedita, peruenire non potuit, nonnunquam etiam alterato optimo semine ab aere externo, aut vteri intemperie, vt frigore. Locus generationis huius præter vterum nullus est. Tempus & reliqua fere omnia, vt in legitimo partu. Hinc fit, vt in principio a vero partu distingui non possit. Menses supprimuntur, vterus attollitur, nausea & vomitiones incurrunt, motus in vtero tremulus percipitur, siue sit a mola, siue ab vtero veluti inutile pondus excutere contendente. Quod si animatum sit, quicquid illud est, difficilius adhuc internoscitur. Certissima signa sunt, primum si tempus legitimi partus excesserit. Nam aliquando gestatur mola decem, duodecim & plures menses: aliquando toto vitæ spatio, sæpe foras expellitur primis mensibus. Deinde si motus instar lapidis percipiatur a latere in latus, non qualis inest fœtui, qui calcitrat & circumuoluitur, neque eo tempore, vt mense 3. in maribus: 4. in fœminis. Præterea sanguis menstruus, qui in vterum delabitur, in alimentum non ita absumitur, sed corrumpitur, vnde vterum peius affici necesse est, & per consensum corpus vniuersum. Hinc ventris tumor maior & tensio, color fœdior, appetentia magis deiecta, grauitas difficilior, quam in vera imprægnatione. Sed nihil adhuc certius, quam si mammæ tumeant sine lacte. Si initio deprehendatur, non expectandum tempus partus. Sic enim sæpe incurabilis est, aut onere grauata natura propulsatur, sed exeundo interficit, aut dolores acerbissimos, symptomataque periculosa inuehit. Quibus Perpiniani visa est mulier nobilis interisse, cum molam gestasset duodecim mensibus.

Molæ conceptæ certissima signa.

Curatur sanguinis missione, laxatis partibus fotu, medicamentis aperientibus, & iis omnibus, quæ abortum prouocant. Alioqui Chirurgia est opus, videndumque

an in-

an insideat ori uteri, an superiore parte, vel ad latera, vt remedia adaptes. Si vel ante, vel post veram impregnationem oriatur, fœtum necat.

ANTON. VALETII EXERCIT. LXI.

PAuco semine eoque morboso, aut multum sanguinem menstruum concedente, progignitur mola. Calor enim in illo debilis efficit, vt formatrix facultas eam materiam effingere non possit, vnde manet rudis quædam caro, quæ per suas venas non secus alitur, ac fœtus. Sed certis quibusdam signis ex Hollerio facile ediscendis internoscitur. Curationem autem recipit menstrua prouocantibus medicamentis.

Galen. lib. 14. de vsu part.

a Vt ad diagnosim, prognosim & curationem herniæ.

b Labore, ictu, casu.

c Leue, distributioni chyli & secretioni stercoris dictum, quod a suo mesaræo diuulsum descendit. Quãobrem enterocele fere sit cæci intestini prolapsa, quæ nihil aliud est, quam apophysis quædam cum mesenterio minime connexa, & propterea absolute intestinum dicitur. Commen. in sent 3. sect. 4. lib. 6. Epid.

De Hernia. CAP. 62.

QVæ ad hanc rem pertinent, plurima cap. 18. & sequentibus libri 7. Cornelii Celsi. Multa quoque apud Paulum & Aetium.

Cæterum vinculum quoddam membranosum est, string; ab inguinibus procedens, in peritonæum exporrectum, cuius robore peritonæum confirmatur. Atque hinc omentum & intestina. Relaxatum herniam facit, descenditque plus, minusve intestinum & omentum, aliquando in inguina, nonnunquam in scrotum, vnde nomina enterocele & epiplocele.

Aliquando [b] *rupto peritonæo idem fit. Graue malum est, cum* [c] *intestinum descendit, intestinum-*

teria confici, sed ita vt interiori parte, quæ scrotum contingant & inguina molliori corpore inducantur. Laudatur succus iaceæ [a] vtriusque: Datur singulis diebus mane, quantum testa oui capiat, cum modico vini albi. Ex eodem succo depurato iulepi & syrupi comparari possunt.

Laudatur pul. & succus radicis consolidæ maioris, ruscí, osmũdæ regalis, sigilli Salomonis, panis cuculi, radicis valeriana. Pulueris ʒ. i. datur pueris in lacte cocto, addito oui vitello, aut ex solo oui vitello. Succis vtemur, vt succo iaceæ, eodem modo, sem. thlaspi, vermibus terrenis, limatura chalybis, lapide quem vulgo (diament) vocant, hepatica trita. Et quidem probata multu. Herbula [b] est in sabulosis nascens: ramulos multos in terram spargit, foliis minimis & rotundulis, alijs follicatis ex viridi flauescentibus, per ramulos sparsis, adstringente gustu, ex qua succus expressus subinde affuso vino albo certissimum & aliquoties probatum remedium contra descensum intestini. Nam nouem diebus ita percurat, vt postea non redeat malum. [c] Facilis inuentu Autumno.

Ex radicibus osmundæ regalis repurgatis fiunt syrupi, qui huic rei conueniant. Radices eiusmodi in nigro vino austero coqui possunt, & inde emplastra fingi. Alioqui vtendũ erit emplastro Pharmacopolarum contra rupturam. Valet & lenticula aquæ trita et alligata, similiter & cicuta valet, radix pentaphylli sicca trita ʒ. pondere ex vino data. Semuncia foliorum equiseti tritorum ex aqua cali-

a Præsertim tamen albæ.

b Hęc bermiaria dicta, ab aliis herba Hollerii.

c Puerorum pulticulæ ex pane albissimo in tenuissimum puluerem redacto & lacte conficiatur, quibus mellis non nihil addi poterit, vt aluus fluat liberius.

la. Parabile emplastrum ex ʒ.1. bdellii. mane quidem subacta cum saliua hominis: vespere vero cum vino austero. Radix cyperi, arnogloßi, aristolochiæ longæ & rotundæ in emplastrum formata, & tritæ prius, deinde data potui.

Emplastrum.

℔. mastichis, corticis thuris, nucis cupreßi, myrrhæ, sarcocollæ, glutinis piscis (vßblach vocant, & ichthyocollam) ana ʒ. ß. ichthyocolla in aceto dißoluatur, reliqua trita misceantur, extendantur in aluta.

E nucibus cupreßi & gallis immaturis ad consumptionem coctis emplastra fiunt parabilia, quæ in mensem relinquantur, niſi superueniat dolor. Liquor autem, in quo coxerint, potui datur.

Probatißimum iſtud eſt Octauio. ℔. balauſtiorum ʒ.1. ß. gallarum ʒ ß. radicis aſphodeli, radicis narciſſi aut (ſi hæ radices deſunt) radicis arnogloßi & betæ, loco petroſonatæ, ana ʒ.1. ß. coquantur in vino, tundantur in emplaſtrum, ſubigantur.

Aliud.

℔ ſpumæ argenti vehementer cōbuſtæ ʒ. 9. aceti ℔ 2 & ʒ.3 olei cydoniorum ℔. ß. ſucci plantaginis ʒ.2. Spuma argenti in aceto extinguatur, etiam dum feruens: deinde teratur. Tum adiecto oleo & ſucco, perpetuo agitando, fiat decoctio ſecundum artem, vt habeas emplaſtrum, quod quidem diebus continuis adhibetur.

Aliud emplaſtrum.

℔. thuris, maſtichis, ſarcocollæ, acaciæ, lapi-

dis hæ-

dis hæmatitis, mummiæ, tragacanthi, gummi arabici, terræ sigillatæ ana ʒ 3 boli armenæ, gallæ, lithargyri, balaustiorum, nucis cupressi, malicorei, aristolochiæ longæ & rotundæ, corticis olibani, rosarum, radicis vtriusque consolidæ, orobi, siliginis sambuci, cyperiana ʒ. ß. picis naualis ʒ. 2. ß. Colophoniæ, resinæ pini, terebinthinæ ana ʒ. 1. viſci querni ʒ. 1 ß. ceræ ʒ. 2. pilorum leporis vstorum ʒ. 4. olei, in quo ficus pingues incoctæ sint, ʒ. ß. fiant magdaleones secundum artem, de quibus portio extendatur in aluta, applicetur. Quod si his remediis nihil proficitur, ad Chirurgiam veniendum est, quam ex 6. Pauli, 7. Celsi, & recentioribus colliges.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA

Hernia fit producto tãtum non rupto, petitonæo.

Ad ossa pubis non perforatur peritonæum, sed productio quædam illius descendit in scrotũ, per cuius meatum vasa spermatica, arteria scilicet & vena, perreptãt ad testes, & per eundem locum eiaculatoria ascendunt, vt inserantur collo pudendi. In hac productione multi tumores fiunt, quos Græci κήλας vocant, modo in scroto, modo supra scrotum, qua parte in illud descendit. Quorum omnium causa est vel flatu, aut aqua ibi contenta, aut caro, aut tumor venarum varicosus: vel delapsa pars aliqua ex ijs, quæ intra peritonæum continentur, vt intestinum & epiploon. Idque fit vel rupto peritonæo, vel relaxato & hiante. Ex omnibus autem intestinis solum ileon, in quo chylus semper continetur, procidit. Nam rectum in anum, cum relaxatur, descendit. Colum alligatum est renibus, & altius ascendit ad ventriculum. Ieiuna & tenuia intestina sublimiora sunt. Ileon itaque tantum superest vel cæcum. Neque enim de duodeno vlla dubitatio. Duo igitur in his affectibus sta-

Ileon solum vel cæcũ procidit in hernia.

tim initio distinguenda sunt, an sit aqua, vel flatus, vel caro, vel varicosus ramex in mulieribus, laxatio foraminis ligamenti descendentis ad internam partem inguinis: an ileon delapsum, vel epiploon: nonnulli addunt musculos ruptos epigastrii. Deinde si quid descenderit, qua parte sit, & an ruptione, an relaxatione id fiat. Si aqua fuerit, hydrocele: si flatus, pneumatocele: si caro, sarcocele: si varices, cirsocele: si ileon, enterocele: si epiploon, epiplocele nominatur. A situ vero partium, bubonocele, in inguine: oscheocele in scroto dicitur. Quibusdã testiculus in inguen translatus imposuit, vt herniam crederent. Aliquando etiam hi affectus inter se complicantur. Sæpe vehementi imaginatione libidinosis colligitur semen inter tunicas testiculi, vt videatur quædã esse sarcocele, aut hydrocele. In quibus omnibus cauendum, ne iudicando fallamur. Primum in hernia aquosa cognoscenda omnis aditus luis intercludatur, & obiecta candela cerea, videatur num quid pelluceat. Est enim aliquando durities, quæ plenitudine & tensione fallit, vt videatur esse carnosa, aut intestinalis, sed pellucidtas fraudem detegit. Sed quia pellucidtas conuenit etiam flatuosæ, ad leuitatem respiciendum Nam aquosa obscurior est & grauior, quam flatuosa. Vbi constiterit de aqua, videndum quo loco contineatur. Qua in re veteres satu perplexi & confusi videntur. Galenus de tumoribus scribit in tunicis, quæ testes ambiunt, contineri. Paulus in corporibus scrotum implicantibus. Celsus integris membranis colligi: alii ruptis etiam & relaxatis. Alij modo intra tunicas, modo inter membranas. Si inter tunicas, vel inter summam & mediam, vel mediam & imam De loco certe & ad prædictionem, & ad curationem non est ambigendum. Nam aliquando in superficiali scroto continetur: aliquando profundius. Sed cum testiculus duabus tunicis insignibus inuoluatur, erythroide, quam sequitur dartos, fere semper hydrocele fit, vel inter has duas, vel in toto scroto. Hic totum scrotum intumescit sine rugis, vesicæ inflatæ simile. Illic tumor tantum in testiculo percipitur, videturque rotun-

dus &

dus & tensus rugato & laxiore scroto. Aliquando, vt Paulus scribit, peculiari quadam tunica humor ille comprehenditur, quæ supernascitur, veluti atheroma quoddam, aut steatoma, vt videatur esse tertius testiculus. Quinetiam videre contigit in puero Typographi filio tertium testiculum. Nec desunt, qui asserat quibusdam familiis peculiare esse, vt tertium habeant testiculum. In mulieribus Aetius tumorem aquosum fieri scribit circa pudendi alas inflationi similem, debilem, mollem, vt humor fluctuans appareat, modo in vna parte, modo in vtraque tantum. His perspectis de humoris natura cogitandum, an tenuis, an albugineus, an sanguineus & faculentus, vt naturæ humoru remedia adaptentur. Si ægro venter tumeat, symptoma est hydropis. In pneumatocele similia omnia, nisi quod, vt dixi perspicuitas & leuitas maior adest, quia dilatatio fit a flatu lento spiritu. Fit aliquando vel in quatuor vasis testiculos alentibus, vel in arteriis darton intercurrentibus. Ille durior, nec compressu digitorum euanescit, recipitque curationem: hic oppresso digito intro recurrit & euanescit, vixq; curatur periculo ab incessabili sanguinis profluuio imminēte. Fit sine hydrope, & cum hydrope. Sarcocele, tumore, duritie & colore vbique sui simili dignoscitur. Est enim tumor rotundus, obiongus, durus, formam testiculi referens, qui longo tempore pedetentem increuit. Quibus duobus ab enterocele distinguitur, quæ mollior est & repente oborta. Fit a carne duriore in aliqua scroti parte nata. Galenus ad scirrhum refert. Aliquando testiculi, aliquando nerui, a quibus testes dependent, indurantur, aut inter tunicas caro illa generatur. Causæ sunt, fluxio, ictus, succisio ramicis non recte curata, & similia, quæ scirrhos procreant. Cirsocele, id est, varicosus ramex, cum venæ intumescūt testiculum nutriētes. Sentitur diuersitas tumorū & paruitas in epididimide & vasis spermaticis, quæ sunt veluti conglomerata & intorta. Paulus vasorum aut dorti dilatationem κιρσὸν, id est, varices simplici vocabulo appellat: co-

Paul. Aeg. capit. 45. lib. 6.

Sarcocele ab enterocele duob. modis distincta.

Enteroceles signa.

rum vero, quæ testiculum nutriunt, κιρσοκήλην. Celsus ex loci varietate quatuor differẽtias facit, omnesque vno nomine comprehendit. In enterocele signa sunt, tumor mollis, repente natus. Augetur vel minuitur pro ratione materiæ collectæ. Clamore & cibi satietate crescit, frigore contrahitur, scrotum multum distentũ apparet, magis in vnã, quã altera parte. Tactu sæpe discernuntur excrementa indurata. nec excerni possunt, vt videatur iliaca passio. Cum ad inguem retruditur, murmur flatulentum percipitur. Quod fit, cũ æger supinus iacet & quiescit. In epiplocele percipitur veluti strophiolum molliusculum, lubricum, inæquale, tumor paruus, frequentius in osse pubis, quam scroto. Idem semper manet, siue a cibo, siue ante cibum, & quouis modo collocetur. aut hus & illuc moueatur corpus, nec retento spiritu adeo increscit. In his duobus videdum an ruptum sit peritonæum, an relaxatum. Ruptura fit in lateribus ossis ilium post saltum, ictum, vehementem corporis contorsionem. Initio tumor paruus, progressu temporis augetur. Paulatim enim magis disrumpitur peritonæũ. Quæ tumorem faciunt, in summa cute apparent, quia extra peritonæũ dilapsa sunt, atq; a sola cute integuntur, magisq; supra scrotum. Dolor punctorius sequitur, & quasi lacerans. Contra in relaxatione. Tumorem enim efficientia cum maiore renixu sentiuntur, quia intendunt meatum illum peritonæi, per quẽ vasa & musculi cremasteres descendunt, videnturq; esse in secundo vase, quæ vbi in ventrem recipiuntur, tumor cessat. Si vel omentum, vel ileon remanẽat in illo meatu, nec perueniat ad scrotum, bubonocele erit, in ipso nimirum inguine affectu cõsistente. In mulieribus fit ob fœtus magnitudinẽ aut multitudinem. Alioqui raro hernia laborant, quod peritonæum firmius continendo fœtui habeant Omnium periculosissima enterocele, præsertim si reduci nequeat intestinum. Sinistra parte adhuc grauior, vbi collum conuolutum desinit in rectum, & multa intestina tenuia incumbunt. Quibusdam inde singultuosæ febres, in quibus

Peritonæi rupti notæ a signis eiusdem relaxati distinctæ.

Enterocele omnium grauissima, præsertim si sinistræ parti incumbat.

repoſito inteſtino, mors acceleratur. In alijs non repoſito, gangræna. Experientia etiam docuit paulo poſt mori, quibus vi reponitur.

Carnoſa inſignis non curatur, ſed teſticulus extrahendus. Neqae cirſocele, ſed minus moleſta eſt. Epiploon ob mollitiem vix reducitur. Remedia adhibenda vacuato ventre a ſtercore & flatu, blando clyſtere aut medicamento. Inunctiones, ſacculi, ligamẽta, ſubligaculum, decocta, emplaſtra. Extremum remedium in ferro. Alij aperiunt ventrem ad inteſtina, vt diſſito retrahatur inteſtinum Id fit ſupra ilia, via ad vaſa ſpermatica, qua proinde ſeparantur, & peritonæi locus conſtringitur, non colligatur, ne impediatur generatio. Periculoſum certe remedium, & ſæpe fruſtra tentatum: ex quo gangræna oritur & mors, vt cuidam in ſuburbio ſancti Germani. Alij ſectionem faciunt ad ilia, vbi alligãt productionem illam peritonæi ſimul cum vaſis ſpermaticis. Deinde curant vulnus callo illic obducto. Alij id faciunt punceto vocato aureo in ilibus, qua permeant vaſa ſpermatica, acu ducta, & exceptis vinculo vaſis illis & vicinis corporibus. Experimentum ſit contrectato & deorſum tracto teſticulo, vt intelligas, an ſit vas ſpermaticum. Et certe ſi quis vaſis illis non ligatis conſtringere poſſet peritonæum, neque teſticulus excidendus eſſet, neque impediretur generatio. In aquoſo quoque ramice ſi nihil efficitur fomentis, cataplaſmatis, emplaſtris, diæta, purgationibus, ad inciſionem, punctionem, cultellum, cauterium actuale, potentiale veniendum. Habita tamen ratione corporis, viſcerum, partis affectæ, & multis diebus præparato ægro, aut menſem aut 40. dies adhibitis emplaſtris ſuperiori parti, qua humor defluit. Sectio periculoſa e cultello. Multus gangræna inde mota, atque inde mors.

Circocele inſignis nõ curatur.

Melius cauterium potentiale, & alia remedia. Anno 1555. menſe Martio in ſuburbio ſancti Germani, nobili, cuidam cultello aperta hernia aquoſa, vnde in gangrænam, dolorem intolerabilem, febrem & delirium incidit, vnde mors ab omnib. expectabatur Excluſa mul-

Hernia aquoſa aperta ſalutaris.

ta aqua per vretram concisa magna parte gangræna, conualuit præter expectationem. Cauendum quoque, ne assiduo fotu excoquatur testiculus & corrumpatur, vt vidimus contigisse in aquoso ramice.

ANTON. VALETII EXERCIT. LXII.

HErniarũ frequentissima enterocele non peritonæi solius, sed ipsius quoque tendinis eius musculi, cui peritonæos tunica innititur, morbus est, isque in situ, ob intestini ad alterutrum inguen, aut ad scrotum prolapsum. Hic si negligatur, testiculi corruptelam affert, vt ad curationem hic quoq. sit auferendus. Purgato corpore clysteribus (qui minore quantitate, sed irritante facultate, imperari debent, ne portio in prolapsum intestinum feratur) vel catharticis, adeoq; prægresso fotu intestino reposito, sumpta & admota adstringentia proderunt. Itaque ex cõseru. symphyti maioris cortic. citr. cõdit. cum puluere osmundæ regal. bol. arm. terr. sigill. ros. rub. mastich. & similib. condita parantur. Admouentur hæc.

℞. mastich. sarcocoll. glut. pisc. ana ʒ. ß radic. consolid maior. osmund. reg. sigill. Salom. ana ʒ. 2. Dissoluantur gũmi in aceto, radices bene purgentur, cum oleo de spica & costino f. emplastrum, quod pinsatur cum saliua limacum.

Vtilissimum quoq. est emplastrũ e limacib. tritis cum thure, mastiche, bdellio. Item.

℞. massę emplastri contra rupturam ʒ. ß. mastich.

stich. sarcocoll. glutin. pisc. ana ʒ. 2. cũ oleo mastich. & costin. fi emplastr.

Priusquam applicetur, vngatur locus pinguedine cerui. Mirabilis est Hollerianæ herbæ, herniariam propterea appellant, ad hunc affectum profligandum efficacia. Eius aquæ stillatitiæ arte Chymica extractæ vnico haustu, cum tentata alia remedia non respondérent, paucis adhinc diebus curatus est adolescens in gymnasio Haricuriano, cui citatior saltus insignem herniam conciliarat. Admotum autem emplastrum huiusmodi.

℞. emplast. contr. rupt. & de grat. Dei ana ʒ. 1. sang. drac. puluer. radic. osmund. regal. oliban. puluera. ana ʒ. 2. cum modico olei myrtill. mollianturin igne, & f. emplast. super alutam.

De arthritide. CAP. 63

CVratio in [a] *vacuando & roborando. Vacuamus & repellendo, & diuertendo, & proprie vacuando in cautionem, & initio morbi, etiam si arthritis frigida est. Si quidem nihil aliud prohibet, detrahendus sanguis est. Ischio, id est, coxa. vel crure laborante* [b] *venas brachii diuidimus. Et si quidem fluxio est a capite,* [c] *mediam: si a reliquo corpore, basilicam.*

[d] *Hippocrates non satis manifesta ratione venas post aures aperit, vbi coxendix afficitur. Arabes vehementer laudant phlebotomiam ex interuallo annularis & parui digiti.*

a Arthritis enim ex humoris morbifici copia & articuli imbecillitate nascitur.

b Ad prohibendum morbificæ materiæ generationẽ, & adfluenti reuulsionem.

c Et hepatis & viscerum ratio habebatur.

d Aph. 21. sect. 5. lib. 6. τῶν ἐπιδη...

Bracchiis laborantibus depellendus sanguis est e crure, & hæc perpetuo secundū rectitudinē in coxēdice. Post phlebotomiam e brachio, venam poplitis & malleoli incidere oportet. Multo magis, si sanguis in causa est.

Quod si dextrum crus, dextrum item brachium laboret, e sinistris membris vena secanda est. Si vero in omnia membra dolor sparsus est, ex eo, quod minus laborat.

Purgatio.

In biliosa arthritide & seroſa Arabes [a] fortioribus catharticis vtuntur. Alii primum quidem leuioribus, vt cassia: deinde fortioribus. Melius fuerit partē materiæ leui [b] pharmaco repurgare. Quod est reliquum, partim [c] vrinis, partim sudoribus excludendum.

In pituitosa aluus magis ducenda, vt cum [d] melancholia in vitio est. Solo [e] potu lactis asinini, & decocto radicis graminis dulcorato cum modico saccharo, calidæ arthritides internæ curantur. Purgationes ex superioribus repetendæ sunt, & maxime ex morbis capitis. Peculiariter laudatur purgatio, quæ fit ex hermodactylis. Græcis & Arabibus pilulæ sunt de hermodactylis paratæ in officinis: maiores, in causa frigida: minores, in causa calida. Minoribus rhabarbarum: maioribus agaricum adiicies, vt massæ pilularum ʒ. 1. sit, reliquorum ℈. 1. Græci hoc modo.

℞. [f] *hermodactyl. ʒ. ß. anisi, cumini, piperis*

communis

[a] Vt diacarthamo, electario de succo rosarum.
[b] Vt cassia, catholico, syrup. ros. pallidarum laxatiuo.
[c] Ad deriuationem materiæ.
[d] Nam melancholicos ex Hippocrate serio purgare oportet.
[e] Hippocr. libr. de affectionibus.
[f] Vel ℞. aloes, hermodactyl. myrobala. turbit. colocynthid. sagapeni ana ʒ. 6. castorei, sarcocollę, opopanacis, euphorbii, rutæ agrest. ana ʒ. 3. cum succo brassicæ f. massa.

communis & longi, cerui medull. seminis carthami ana ℈. I. moschi Gra. 2. cum aqua saluiæ fiat massa. Dosis ℈ 4. ex hydromelite. Arabes hoc ℔. hermodactylorum ʒ. 3. ß. cumini, zinziberis ana ℈. I. trita incorporentur cum melle. Datur cum aqua tepida. Hæc in pituita magis conueniunt. In biliosa singulis dosibus grana duo aut tria dacrydii adiici possunt. In biliosa hoc modo componunt.

℔ aloes ʒ. I. diacrydii Gra. 15. rosarum rubrarum, sem. apii et fœniculi ana ℈. ß. hermodact. ʒ. 3. masticis ʒ. 2. rhabarbari ʒ. I. sacch. ʒ 3. Fiat puluis, detur ex aqua calida.

Vtuntur electario de succo rosarum et diacydonio cathartico in biliosa. In pituitosa ʒ. ß. turbith. gummosi in lacte cocti, & expressio bibatur. Neque reformidant ℈. I. diacrydii cum saccharo rosato. Comparant & pilulas ex ʒ. 3. sarcocollæ, serapini vel opopanacis. Sed videndum in vsu fortiũ pharmacorum, ne æger macilento sit corpore, virtute non ita firma, maxime ventriculi & intestinorũ. Periculum enim inde fit, ne citetur dysenteria. Et hermodactylus natura sua stomachum lædit. Propterea quidam e veteribus non radice, sed herba eius vtebantur, nihilominus adiectis, quæ stomachum roborant.

Alexander loco hermodactyli cerronopodio herba vtebatur.

Plurimum laudantur hæ pilulæ, nec stomachum lædunt.

Temperatio e humoris & habitus restitutione. In crassando: acrimonium infringendo. Pepasmum mitificando inducant. d Inaspectabilem purgationem & diaphoresim faciendo. e Partem nimirum infirmam. f At ineunte morbo sumes micam panis siliginei q. s. maceretur in aqua rosacea: deinde coquatur in lacte vaccino f. cataplasma. Ac si pars sit rubore suffusa. ℞ aquę plantag. & solani ℔. ß. aceti ℥. 1. imbuta splenia, eo oxycrato parti admoueantur. Deinde parari poterit cataplasma ex foliis hyosc. bubulo coctis, quod mirifice proderit.

℞. agar. ʒ. 1 nuca moschatæ, zinziberis ana ℈. ß. infundantur in aqua menthæ. Fiat leuis feruor super calidos cineres. Materiæ expressæ adde rhabarbari ℈. 4. pulu. hier. diacoloc. ʒ. 1. ß. diacridii ℈. ß. cum infusione, ex aqua menthæ fiant pilulæ. Dosis ʒ. 1. vel ℈. 4.

Quinque topicorum scopi Topica sunt, [a] vt dolorem leniant, [b] repellant, [c] coquant, [d] discutiant, [e] roborent. Celebre iam olim, nunc etiam frequentatum remedium.

℞. [f] medullæ panis P. 1. dissoluatur in lacte calido muliebri, bubulo, vel ouillo, cui adde croci ʒ. ß. Et si vehemens dolor fuerit & calor, adde opii a ʒ. 1. ad ʒ. 2. plus minusve.

℞. tria albumina ouorum bene agitata & despumata cum ℥. 1. oleirosati, misce. Linteola in medicamento madefacta applica. Aliud.

℞ cerussæ ℥. 2. dissolue in aqua endiuiæ & modico aceti, fiat liquidum vnguentum. Quod si ad narcotica per doloris vehementiam deueniendum est,

℞. ol. ros. ℥. 4. opii ʒ. 2. concorporentur. Aliud.

℞. butyri recent. ℥. 2. mandragoræ subtilissima tritæ ʒ. 1. misce.

℞. lactis muliebris ℥. 2. opii ʒ. ß. Alia sunt etiam aliis locis descripta. Sola aquæ frigidissimæ perfusio, vel niuis, aliquando satis esse potest.

Verbasci

Verbasci flores & folia, lenticula palustris, psyllium, nymphæa, violaria, portulaca & similia trita per se, vel cũ rosaceo, apponuntur calida. A quibus leuiter digerent b. vtendum est, vt cerato, ex oleo chamæmelino, anethino, de liliis & similibus.

In frigida conuenit oleum, in quo enula, aristolochia, gentiana, nepitha, rosmár. iua, id est, chamæpitys, saluia, maiorana, coxerint. Leuius in quo radix althææ, vulpes, vermes terreni incocti sint. Laudatur & oleum raphaninum, aut in quo [a] galbanum liquefactum sit. Oleum de terebinthina, oleum expressum e granis tritici, vel nuce moschata in lamina ferrea candente quibus aliquando axungiæ commiscentur. Arthritidem frigidam & ventosam fotus ex decocto origani, meliloti, chamæmeli, & spongia eodem decocto imbuta, patientique loco applicata, percurat.

Laudatur plurimũ [b] humana & vrsina. Oleum in quo folia ebuli coxerint, vel succus radicis eius.

Sunt qui dolentem locum primum quidem frigidissima perfundant, idque diutius, deinde e petreolo fouent.

Quædam occulta proprietate prosunt, qualia sunt ossa comminuta potui data. Deplume caput miluii crematum & tritum, corium canis marini admotum loco, corium torpedinis, stercus, vt cum adipe vrsino fiat vnguentum.

Pulli ciconiæ, pulli cygni in oleo cocti, vt oleo medulla ceruina misceatur. Historia est Sexti Pompei, qui pedibus immissis aceruo tritici per-

a Imo castoreum ipsum si dissoluatur in oleo lumbricorum mirifice confert ad frigidam arthritidem.

b Vt. ℞. axungiæ humanæ ℔. 1. fol. lauri, chamæpityos, saluiæ, maioranæ ana M. ß. Coquantur in balneo mariæ. Deinde illinatur locus affectus.

sanatus est, quod remedium postea Medici sequuti sunt.

In tophis caseus inueteratus, acris, maceratus in decocto cruris suilli salsi, vt inde fiat emplastrum.

Stercus caprinum in oxycrato dissolutum cum farina hordeacea. Sed hæc durioribus corporibus. In mollioribus axungiæ, radices althææ commiscendæ sunt. Aliud.

℞ *colle, id est, visci, terebinthinæ, ceræ ana* ʒ. *1. galbani* ʒ.ʒ. *liquefactis vtitor.*

Vsus mithridatii & theriacæ post bene purgatum corpus.

Laudantur Græcis & Arabibus balnea si nullum viscus infirmum est si vacuatum corpus, remissionis tempore munita prius ægra parte ex pulvere boli armenæ. Incorporato in oui albumine, vel hoc medicamento.

℞. *corticis granatorum, sumach. ana P. 2. Coquantur ad mollitiem. Incorporentur cum P. 3. farinæ hordei & succi semperuiui applicentur loco. Hæc autem, ne balneo liquefactus humor in partem infirmam defluat. Quibus remediis & in repellendo vti licet in fine morbi, & ad cautionem. Origanum, mẽtastrum, nepitha in aqua salsa diu coquantur. Inde fit fotus, vel vna parte salis, tribus aquæ & olei mixtis, locus affricatur.*

Abstinentia vini multos sanauit. Balnea quoq; naturalia ad cautionem conueniunt.

Vere & Autumno podagræ excitantur, Apri-

li fere

li fere & Septembri. Itaque prius cauendum est. Humor fere calidior chiragræ, frigidior podagræ.

In [a] *Ischiadicis vena sectio, vt prius, ita & purgatio.*

Clysteres acres, cucurbitulæ loco affixæ. Repellentibus abstinendum. Fortioribus remediis vtendum, phœnigmis, hiberide, nasturtio, dracuntio, batrachio, & similibus. Cauterio, incisione cum ferro, vt in Eupolemo Hippocr. fieri oportuit initio lib. 5. Epid. Hæc eadem reliquis arthriticis, vbi contumacius malum est. Inuentum quoque hoc remedium est, vt superiori parte, qua humor influit in articulum, caro nudaretur, venæ hamulo exciperentur, vinculis intercepta secarentur, atque ita via fluxioni præciditur. Plurima remedia scripta inuenies apud Aetium.

[a] Ischiadicos vt cures, primum quidem (si nihil te auocet) iis vomitum imperabis, neque medicamentum purgans præscribes. Deinde ad clysteres lenientes, hinc ad acres, veniendum est. Postea vero cum materia pugnandum est. Admouendorum cataplasmatum materiam vide libro 10.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ossa inter se connectuntur tribus modis in vniuersum, vel enim inuicem coalescunt, modo sine alicuius materiæ interuentu, vt in mollioribus & fungosis, modo intercedente aliqua materia, vt in duris & siccis, per symphysin, vel ita committuntur inter se, vt obscurum habeant & difficilem motum per synarthrosim, vel manifestum & euidentem, per diarthrosim. In prima connexione articulorum dolores non fiunt. In secunda raro, nisi tophi & œdematosi tumores, vt in articulationibus carpi, aut metacarpii. Tertia arthritidis sedes est, inter membranas, tendones & ligamenta, quæ oriuntur a periostio, & proinde sensum habent, ex quibus omnibus firmatur articulus. Vnde dolor vehementissimus

excitatur, si qua materia illic intercipiatur, siue acrimonia, vt bilis, siue frigiditate, vt pituita, siue asperitate, vt gypsea, siue distentione membranarum & ligamentorum, aut inflãmatione. Q̃ ab omnibus humorib. fieri potest, sanguine, pituita, & vtraque bile cum propriis symptomatis cuiusque humoris. Oportet autem humorem intra ipsum articulum contineri, antequam vere dicatur arthritis. Si enim vel sola intemperies adsit, vel humor diffusus per carnem parteſque circumiacentes, diuersa est affectio. Nam quod Hippocrates scripsit articulorum dolores fieri in siccitatibus, id non est intelligendum de arthritide, vt scribit Galenus, sed dolore & difficili motu, qui fit absumpta humiditate, nisi quis omnes articulorum dolores hoc nomine complecti velit, aut eum locum interpretari de bilioſa arthritide, quæ fit immodice calida temporis constitutione, aut sicca, quibus infirmis redditis articulis talis humor desluit. Imo Galenus podagræ materiam contineri tantum vult in articulis & ligamentis, quæ tenduntur, non neruis & tendonibus, quæ duntaxat ad tensionem aliorum contenduntur, argumento, quod inde non fuit visa conuulsio. Fluxionem enim humoris suscipiunt, primum quidem loca articulationum, deinceps omnia ad cutem vsque circumstantia. Verisimile tamen non est materiam ad articulum confluentem imbibi, durissimis ligamentis, nõ mollioribus neruis, & tendonibus. Proinde Aetius non solum distendi, sed perma descere scribit. Materia hæc aliquando tenuis est, aliquando crassa vel tenax, nonnumquam simul & crassa & tenax, aut etiam gypsea, resoluta tenuiore parte. Colligitur enim duobus modis, per affluxionem ab aliis partibus, & per congestionem male concoquente parte. Hæc

Arthritis non fit, nisi humore iam articulum obsidente.

Aetius ca. 7. Tetrabi. 3. Serm. 4.

natu

naturam partium retinet, nisi quod mora & dolore incalescit, & aliunde nouam materiam recipit. Per congestionem magis fit in morbo Gallico sine tumore, cum dolore totius periostii. Quæ fit per defluxionem, fere materiam mixtam habet, & distentione, ac calore concepto potius dolorem parit, nomenque accipit a parte affecta. In pedibus, podagra: in manibus, chiragra: in coxis, ischias: in multis simul articulis vere & proprie arthritis nuncupatur. Tria igitur hic consideranda: pars, quæ recipit, origo fluxionis, & via, per quam fit. In parte necesse est imbecillitatem esse, alioqui numquam admitteret fluxionem. Ea contrahitur contagione seminaria a parentibus podagricis, in quibus semen erat vitiatum, deinde Venere, postremo consuetudine fluxionis, & qualibet intemperie, aut laxitate. Non tamen necesse est, si adsit hæc imbecillitas, articularem morbum generari, si in vita æger nihil deliquerit, vt ait Galenus. Nam humor non influet, si corpus liberum sit cruditatibus. Vnde etiam Poetæ Græci podagram Bacchi & Veneris filiam esse finxerunt. Hippocrates quoque ob eandem causam eunuchos, mulieres, pueros ante vsum venereorum podagra non laborare dixit. Quod intelligendum est, modo temperanter viuant. Nouimus tamen eunuchum Podagricum, eumque vehementer. Seneca quoque epistola quadam inuehitur in mulieres, quæ per luxum Hippocratem mendacem fecerint. Sed reuera mulieres multo rarius eo morbo corripiũtur, quam viri ob menstruam purgationem. Et si laborent sæpius menstrua, defecerunt, vel pauciora sunt, quam prohibendis morbis conueniant. Alioqui vitam maxime immoderatam esse oportet. In pueris autem, cum ad pubertatẽ per-

Tria in arthritide considerãda.

Podagra Bacchi & Veneris filia.

Arthritide mulieres cur rarius corripiantur.

hepate, ita minus consentaneum, cum pituita e cerebri ventriculis per spinalem medullam delabitur. Sic enim oporteret materiam e venis egressam, rursus venas subire. Fluxionis modus est, quasi inundatio aluei & eluuies quædam in cauitatem articulorum, & partes vicinas. Sed cum per musculos fit transitus, dolor non percipitur ob laxitatem. Raroque defluxio sincera est a venis, cum in his humores omnes contineantur. Sæpius si vel a recrementis cerebri oriatur, vel per congestionem fiat, humor sincerus est. Podagra fit modo in articulo maioris digiti pedis: modo calcanei extremo, aut cauo pedis. A pedibus paulatim ad genua progreditur, hinc ad coxam & fœmorum iuncturas, postremo ad manus, vertebras humerorum & maxillarum. Coxendicus tamen dolor sæpe fit multis, qui podagra numquam laborarunt, fortasse a recrementis illius partis illic congestis, vel in eam tantum partem defluxis. Dolor profundus est, & cum mouetur crus sentitur. Causa quandoque est eluxatio, aut dissectio ligamenti, quod a periostio nascitur. In mulieribus a partu aut cum vterum gerunt, dolor in parte interna inguinis, & magis ad interiorem partem, quam exteriorem: continuus quoque, siue crus moueatur, siue quiescat, non est coxendicus, sed a ligamentis vteri ob flatum, retractionem, refrigerationem, contortionem vteri, & similia. Humor vitiosus deprehenditur tribus potissimum modis, doloris proprietate, antecedentibus vt victu, anni constitutione, ætate, regione, temperamento, postremo cuiusque humoris effectu. Multus enim humor distendit, acris erodit, calidus calefacit, et frigidus refrigerat. Qualis quoq. aer est, tales in corpore generat humores, vt & cibus, & temperamentum, & ætas. A

Fluxionis modus in arthritide qualis.

Humorem vitiosum in arthritide dignoscendi tres modi.

sa[illegible]nine color rubeus, dolor pulsatorius, vehe[illegible], tumor non solum venarum, sed totius particulæ. Neque refrigerantia admodum, neq; calfacientia tolerant. Accessiones quotidianæ minus diuturnæ, quam a pituita. A bilioso sanguine multi caloris sensus, irritatio a calidis, a mitigantibus remissio, color subpallidus, subrubeus, quandoque flauo permixtus, nullus euidens tumor. Si locus tangatur, facile sanguis subterfugit, citius ab vna parte mutatur in aliam. Exacerbationes vt plurimum tertio quoque die. A pituita color subalbidus, aquæ inter cutem similis, tumor tactui cedens, dolor mediocris, sæpe nullus, exacerbationes quotidianæ diuturniores. A melancholia rarissime fit. Color partis niger, frigoris sensus, dolor profundior instar scalpelli perforati, exacerbationes quarto quoque die. Vere & autumno magna ex parte mouentur dolores arthritici, vt scribit Hippocrates in Aphorismis. Signa præcedentia sunt, quod non tantum mingunt, aut sudant, quam solebant, & quo humor crassior est, copiosior, densiore membrana inclusus, aut imbecillitas maior eo diutius durant huiusmodi dolores.

Cura in præcautionem & curationem distribuitur. Remedia varia, & ex aliis petenda. Admonebimus tantum dupliciter hic peccari in topicis admouendis. Primum, cum nulla de toto corpore habetur prouidentia, deinde cum digerentibus resoluta tenuiore parte calli, artuum durities, articulorum curuitas inducuntur, aut pars affecta immodice calefit, refrigeratur, siccatur, humectatur, aut fortiter attrahentibus materia copiosior e venis extrahitur.

ANTON. VALETII EXERCIT. LXIII.

ARthriticus dolor tactus deprauati symptoma est, quamquam impropriè inflammatio dici possit, tum fluxionis ratione, tum quod inflammatio huius sit affectus inseparabilis comes. Huius causæ sunt duæ, fluxio, & articulorum imbecillitas. Fluxio quidem humorum est, non modo articuli cauitatem subeuntium, & eiusdem ambientium vinculum, sed præterea superiectas membranas, neruos & tendones, quæ partes propter sensum eximium vel calida intemperie vel frigida, & solutione continui per distentionem a repletione facta, maximè infestantur, occupantium. Vt est humoris species arthritidis causa continens, ita arthritis frigida est, vel calida. Fernelius cap. 18. lib 6 Patholog. aliquot rationum momentis, sed sane leuioribus, quam quæ debeant a meliore veterum dogmate nos abducere, omnis arthritidis materiam pituitosam esse omnino ac serosam contra Galenum arctissimè contendit. Addit & tenuem illum humorem, non e cerebro & interioribus eius ventriculis, sed a pericranio, parte capitis externa, extraque caluam posita, non per spinalem medullam, per summa corporis sub cute, deorsum decurrere. At, quæso, an calorem, rubore, febrem quę arthritidē fere comitantur, pituito

Gal. comment. ad aphor 49. lib. 6. Aphor.

Fluxionis modus in arthritide.

Fernelii de arthritide opinio non ferenda.

so potius, quam feruenti humori, vt calido & bilioso, adscripseris? Fiunt dices, non a natura humoris, sed a distentione. Cur igitur idem œdematum generi non vsuvenit? Deinde aliquis (gratia exempli) ætate iuuenili, æstatę media, antegresso victus genere bili generandæ accommodato, consentientibus etiam symptomatis humoris bilioſi propriis, arthritide prehendatur, an eam potius a bile, quam a pituita, quæ isto in corpore nullo modo peccat, fieri dixeris? Quinetiam ad arcendam arthritidem non perpetuo idonea esse eadem remedia communis docet experientia, si quidem dolori alicuius sedando, vt biliosæ comperit oleum rosaceum, quod pituitosæ noxium. Sic humorem biliosum mitia digerentia satis resoluunt, pituitosum vero minime, sed vehementio.a longe requiruntur. Quod autem pericranium pars non sit transmittens, a qua omnis fluxio fiat, hinc colligitur, quod reperiantur multi arthriticis doloribus grauiter afflictati, qui prius nec capitis grauitatem vllam, nec vllum perceperint dolorem, cum tamen ex Hippocr. lib. de Natura humana, omnis pars transmittens, excipiensque laboret in omni humorum decubitu, suisque symptomatis se prodat. Præterea a pericranio in spinalem medullam quî potest esse aditus? Probabilius enim est fluxiones in spinalem medullam fieri a cerebro, ex quo

oritur.

oritur. Et quid vetat, quominus sanguis, qualiscunque sit in membranarum & cerebri venis, huiusque sinubus per venas & arterias deuolui, deorsumque relabi possit, omneque fluxionis genus parare. Ad hæc sententia est Hippocratis; *Cui intestinum a dextra parte, articulorum morbo laborauit, erat quietior: postquam vero id curatum fuerit, erat dolentior.* Galenus in comment. id fieri scripsit conuerso humorum impetu a coli intestino in articulos. At humorem eiusmodi semper a pericranio decidere quis dixerit. Accedit huc, Quod plerique obseruarunt a diarrhœa intempestiue cohibita arthritidem nonnumquam subsequi. Qui Fernelii partes mordicus tenent, validas huic sententiæ machinas admotas putant, si soli capiti adhibitis remediis, tentatis frustra aliis, se forte arthritidem curasse profiteantur. Sed hoc minus verisimile. Reliquum ergo statuamus humorem morbificum magna ex parte ex capite, toto corpore, hepate, liene, manare.

Hippoc. sent. 3. sect. 4. lib. 6. Epid.

Diarrhœa intempestiue suppressa arthritidem attulit.

Arthritidis a causa causa curatio.

Morbus hic vt liberatu, sanatuque difficilis sit, non tamen lethalis est. Consuetudo enim fluxionis in habitum cum concesserit, non sinit magnam, ingentemque copiam colligi; verum ex facilitate perpetiendi in consuetos articulos excrementa illabuntur. Statim itaque si a calida sit materia, vena partis oppositæ incidatur, aut, si venæ sectio-

si non sit locus, clementior purgatio e cassia, cathol. theo syrup. lavat. rof. pallid. impereur. Atque etiam ipsis in initiis oleum rosaceum, vel omphacinum pauco aceto perfusum, parti affectæ admoueatur, quod repellendo & roborando sit. Deinde vero temperantur atque incrassantur humores syrupis accommodatis, de quibus in aliis affectibus biliosis diximus; postremo cholagogis vacuantur. Pilulæ de hermodactylis. Arabibus alioqui tantopere commendatæ, suspectæ sunt, nisi in robustis corporibus, quod hermodactyli ventriculo plurimum noceant. Adde quod veris caremus hermodactylis Topica anodyna sunt infinita. In ardore magno vtil simum vnguentum ex æquis populei & vngentini nutriti partibus. Vel.

℞. cerat. rof. ʒ. 1. mucag. semin. psyllii ʒ. ß opii ℈ ß croc. gra 4. hæc postrema lacte vniantur, deinde cum aliis misceantur addito rosaceo, pro vnguento.

Cum autem inclinat morbus, ex coquentibus oleis, & discutientibus, vt chamæm. sesam n. liliac. anethino, additis eius generis farinis, pulueribus & adipibus cataplasmata fingentur. Vel.

℞. mucag semin. lini & fœnugræc. extract. in aqua chamæmel. ana ʒ. 6. adipis anatis & gallinæ ana ʒ. 2. cum cera pauca & oleo fiat vnguentum. Inunctæ ex eo parti succida lana superponatur.

Cum

Cum de præcautione tantum agitur, ſufficiet ineunte Vere & Autumno venam ſecare & purgationem, cæteris non repugnantibus inſtitui. Ile, nec non ad deſiccationem humorum, & laxitatem articulorum corrigendam, fomenta ex adſtringentibus, balauſtiis, malicorio, vino nigro & auſtero incoctis, vſurpaſſe, vini vſu penitus ſubtracto.

Arthritidis a cauſa frigida curatio.

Arthritis autem cum a cauſa eſt frigida, purgantia primum requirit blandiora, vt ex rheo & agarico in aqua ſalu. beton. aut cephalico decocto infuſis, deinde valida, ſed præparatis ante humoribus, apozematis, & iis, quæ neruoſum genus roborant, ſimplicibus. Materiam valenter purgant pilulæ aureæ, cocciæ, mollitæ cum aqu. aut ſyrup cephal. infuſionis pauci turpethi bene gummoſi. Huc etiam pertinebunt anodyna ſtatim principio adhibenda, vt ol. chamæm. vulpin. lumbr. tantillo addito roſaceo, donec fluxio deſierit. Diaphoretica ſint valentiora. In tophos aut nodos ſi abierit affectio, fere ſemper inſanabilis. Iuxta illud,

Tollere nodoſam neſcit medicina podagram.

Vulgo tamẽ ad ea emplaſtra parantur ex gummi ammoniac. opopanac. bdellio, cum mucaginibus, alth lini, fœnugr. extract. in aq. vitæ, in qua etiam gummi diſſoluuntur, adiectis medullis, adipibus, pulueribus ſalu. cyper. ireos, hermodactyl. cera & oleo ſufficienti.

Ischias grauissima est, quæ nullum certe præsentius habet remedium clysteribus sæpe ac sæpe repetitis. Etenim præterquam quod humorem in affectam partem ruentem reuellunt, oleorum etiam calore digerunt. Clysterum forma hæc erit.

℞. malu. bismal. violar. centaur. minor. chamædr. chamæpit. orig. puleg. calamenth. ana M. 1. semin. anis. fœnic. rutæ ana ʒ. flor. rosmarin. & chamæm. ana p. 1. f. decoctio ad ℔. 1. In colatur. dissolue hierę simpl. & diaphœn. ana ʒ. 2. mell. anthos. ʒ. 1. ol. lil. & chamæm. ana ʒ. 1. ß. f. clyster.

Paulatim augebis olea magis digerentia. Sectio venæ in cubito lateris eiusdem reuellendo plurimum confert, præsertim si plethoricus sit æger. Interim quia acerbissimus est dolor, exterius anodyna applicentur.

℞. olei chamæm. & aneth. ana. ʒ. 1. pulu. chamęm. ʒ. 2. misce pro fotu partis.

Repellentia hic numquam vsurpanda: nam intro humorem regerendo dolorem augerent. Linimenta vero magis digerentia sensim imperantur. Vt.

℞. mucag. semin. lini, fœnugræc. extract. in aqua stillatitia chamęmel. ana ʒ. 1. pulu. chamæmel. ʒ. 2. olei lilior. & aneth. ana ʒ. 1. axung. anser. ʒ. 6. cum cera fiat linimentum pro parte affecta.

Efficacius erit hoc vnguentum.

℞. vnguent. dialth. vng. resum. an. ʒ. 1. mucag. sem. lini. & fœnugr. extract. in aq. chamæm. ana ʒ. 1. ß. puluer. ireos Florent. iuæ arthrit. ana

ʒ. 1.

℥.1. ß. emplastr. de meliloto ℥.1. ß. malaxentur omnia in oleo lilior. vel oleo de terebinthin. & modic. aq. vitæ f. vnguent.

Sed his linimentis & similibus quæ quisq; suopte ingenio effinxerit, non remittitur dolor: clysteres iterabuntur, a quibus parti fomenta instituentur.

℞. malu. bismal. parietar. violariæ ana M. 1. origani, calamen. puluer. chamæp. chamædr. agrim. ana M. ß. ros. rub. p. 1. f. decoct. in aqu. comm. cum pauco vino albo, pro fotu partis cum spongiis.

Ex magmate eius decocti parari poterit cataplasma additis olei liliac & chamæm. an. ℥. 2. puluer. chamæm. ℥.3. puluer. ireos Florentiæ ℥.2. axungiæ anetis, vel cati, vel leporis ℥. 1. ß. cum cera sufficienti. Syluius probabat fotum ex vrina pueri bilioſi. In cataplasmatis vitanda nimium digerentia, ne tenuiore materia vacuata reliqua occalescant. Ad materiam ab alto ischio euacuandã hoc emplastro vtebatur Fernelius.

℞. gummi pini, resinæ nigræ ana ℥.1. hermodactyl. puluer. sulphuris viui ana ℥.6 aristoloch. vtriusque ℥.3. ireos Flor. ℥.1. ß. cum oleo lumbr. & cera f. emplastrum. Addes, si velis, adipes digerentes.

Neque vero interim omittendæ sunt cucurbitulæ, quæ in hoc morbo tantam vim habent, vt primam partem respiciant. Affinguntur sæpe ac sæpe partibus superioribus, a quibus in coxendicem defluit humor. Si ex calore febris corripuerit, vt fere fit, electuariis

vires recreentur. Medicamenta purgantia alternatim sumantur. Viscidis alimentis & siccis, itemque syrup. myrtill. cydon. cum aqua multa chalybeata, vino etiam crassiore, nisi febris inhibeat, sanguis ad omnem motum ineptus reddatur. Si spes sit contractæ a lue venerea ischiados, decoctum guaiacini ligni. Cynaræ, salsæ Pariliæ eri, ex vsu. Si præ dolore somnum inire non potis sit, frontalia & hypnotici syrupi imperabuntur.

De [a] Elephantiasi vera, CAP. 64.

Confirmata [b] Elephãtiasis non [c] curatur. Recens [d] curari potest & prohiberi. Recentem autem volunt, quæ annum non superat.

Sæpiusq; Medicus, vt de morbo iudicet, quam vt eundem curet, appellatur. signis itaque de morbo [e] pronuntiandum est. Temperamentum hominis spectandum est. Qui [f] sanguine sunt crassiore, huic vitio magis opportuni sunt, & aliquando hæreditarium malum est. Locis calidioribus, adustus sanguis aut a frigore congelatus hoc malum inuehit. A febribus continuis male curatis, ab vsu alimentorum & medicamentorum, quæ melancholiam gignãt, aut pituitam crassam, quæ nimium incidunt & attenuant, aut aliter calefaciunt, nõnunquam huius mali initium est. Hispiger sensus &

a De cancro vniuersi corporis, aut tuberoso corpore, quod elephantis similitudinem fingit.

b Signis significata propriis, ex quib. non generatio, verũ perfectio significatur. Cuiusmodi sunt rauca vox, resimæ, patulæ & tuberosæ nares, labia prætumida, aures retortæ totũ corpus tuberosum, fœdisq. rimis exararum.

c Quod in habitu corporis omnino deprauata sit assimilatio, in visceribus corrupti sanguinis omniumque humorum perennis generatio.

d Mutatione diætæ, vacuatione & alteratione.

e Ne contagione morbus ad alios serpat

f Ob generationem humoris melancholici perennem, quia abundant fæce, & facile sanguis assatur.

motus,

motus, [a] *spiratio retardatur. Durescit* [b] *aluus, vrinæ* [c] *crassescunt instar iumentorum, aliquando tenues* [d] *minguntur, spiritus* [e] *olet grauius,* [f] *frequens ructus &* [g] *sternutatio incitatur.* [h] *libido incenditur,* [i] *concidit appetentia, crassescunt malæ, mentum, superciliorum locus, crura & manus,* [k] *labia crassescunt, tabescunt musculi, & is plurimum, qui medius est inter indicem & pollicem. Fit corpus grandinosum. Sub lingua varicosæ venæ nigricant facies rubet ad liuorem. Pili* [l] *e capite & superciliis decidunt, habitus corporis commutatur.* [m] *Fiunt pterygodes quasi alati.* [n] *Satyros repræsentant. Somnia* [o] *molestissima* [p] *incubi, mæror & anxietas. Pulsus exiguus imbecillus, creber, tardus, rubent oculi, & in rotunditatem coguntur, raucessit vox, narium pinnæ dilatantur inferiore parte, nares constringuntur, dyspnœa, mollis auricula contrahitur.*

Excrementa olida, interstitium nasi corrumpitur, fixus intuitus. Quibusdam detractus sanguis totus corruptus non cogitur. Sal iniectum calenti & recens extracto sanguini non dissoluitur. Acetum iniectum sanguini non commiscetur. Si ad spondylia colli transfiguntur, non sentiunt. Perit tandem extremitatum sensus Oportet igitur vocatum Medicum, vt de re magni momenti pronunciet, hæc

a Oppressione cerebri, musculorum contumacia.
b Viscerum incendio, & humorum ἀναῤῥοπῇ.
c Ex perturbatione in venis a flatu lẽto spiritu cũ calore contra naturam.
d Viarum obstructione.
e Ab aluo, pulmonibus & cerebro.
f Ab humore melancholico in aluum fluente, & coctionis infirmitate g Aucto sympto matis plethoricis cerebro.
h A salsis humoribus & flatulento spiritu.
i Alui impuritate.

k Continuitate interioris tunicæ, quæ aluo & labiis communis est. l Nam neque aluntur, neque gignuntur m Consumptione partis inferioris musculi trapezitæ. n Mutato faciei colore, charactere, mole, auribus retortis. o Materiæ somniferæ corruptione. p Oppressi lienis tumore.

signa omnia percurrere. Quæ vt aucta sunt, ita aucti vitii indicium est. Consilium est [a] *Galeni, vbi eius malisuspicio est, & vere sanguis detrahatur, deinde refectis viribus exhibeatur medicamentum, quod atram bilem purget. Ratio vitæ instituatur, quæ sanguinem crassiorem attenuet, ac depuret.*

Vitato tamen immodico vsu attenuantium rationem vitæ ex Aetio & aliis colliges. Consensus est Græcorum & Arabum initio detrahendum eis sanguinem. Sed quia magna ex parte corruptus is est, particulatim ex vtroq; brachio detrahes, eligesq; maiores venas, siquidem vires patiuntur, multo magis cum spiratio difficilior est. Alioqui venas extremæ manus, vel malleoli aperies. Nonnunquā etiā contentus eris sanguisugis, aut cucurbitulis cū scarificatione appositis partim tibiis, partim scapulis. Auicennas venas etiam capitis incidit, & iugulares, si suffocatio imminet.

A sanguinis missione purgatio ex hiera diacolocynthidos, deinde etiam adiecto diacrydio: postremo etiam helleboro, sed interuallis hæc fieri oportet. Quo tempore cessamus a pharmacis, sero lactis, lacte etiam & iis quæ humores [b] *præparant, & depurant. Materia ex capite de melancholia.*

Postea vero frequens vomitus. Primum quidem leuioribus, deinde raphano, postremo helleborismo. Cucurbitulæ [c] *inanes stomacho & visceribus admouentur. Caput purgia, gargarismata, vnctiones primum, vt e butyro: deinde vbi pruritus est, ex iis*

[a] Galen. lib. 2. ad Glaucon.

[b] Vt succo fumariæ, veronicæ, scolopendriæ, cetherac.

[c] Ad viscerū collapsorum restitutionem.

quæ

quæ detergant, postremo, cum vlceratæ partes conueniunt, quæ leuiter adstringunt.

Balnea [a] *primum dulcia. Persuasum* [b] *vulgo est balnea comparata sanguine humano morbum hunc persanare. Deinde si pruritus est, naturalia conueniunt. In multis remediis brassicæ & absinthii decoctum, stœchados, ligni* [c] *sancti, commendantur.*

Optimumque fuerit cum his passulas, ficus, violarum flores, bugloßi & borraginis incoquere. Multo magis, si feruidior sanguis est. [d] *Castratio, vt singulare remedium, ab antiquis probata est. Scorbes eboris, cornu cerui succus Cyrenaicus, aselli aquarii, scyllæ semen, & hæc duo maxime contra dyspnœam. Smaragdus trita, & ex aqua data, vel cum aqua & gummi illita Erinacei caput laudatur a Galeno, nepetha, qua eo modo vtendum erit, quo ligno sancto, id est, cum passulis & cæteris. Laudatur theriaca quæ in calidiore conditione temperari potest, adiecta parte conseruæ violarum aut borraginis. Laudatur vinum, in quo* [e] *vipera viua extincta sit.*

Viperarum carnes abscisso capite & cauda ad putrilaginem coctæ cum iure albo veterum, vel in quæ huic morbo conueniunt, vt & carnes edantur, & iusculum sorbeatur.

Alioqui non tam suspectum remedium, si pabulis capt.um & gallinarum iusculum illud & carnes misceātur. Senties penetrasse virus, cum plumæ decidant auibus, tumque aues ad cibum elixabis. Sed theriacæ & remediorum vsus magis tem-

a Aquæ gelidæ scilicet ex decocto fumariæ, agrimoniæ, betę, mercurialis.

b Hoccǒmĕtū ridet Gal. lib. 10. de simpli. med. facul.

c Modo marasmus πολυφρύγιος viscerum te non auocet. Tum enim tutius decoctum radicis iuncatæ imperabis.

d Sic enim retenta materia spermatica abundat, qua parte solidæ fruuntur & tumescunt, vnde assimulationis deprauatio tollitur.

e Lege Galenum cap. 1. lib. 11. de simplic. medicamentorum facultatibus.

pestiuus a thermis comparatus e fumaria, borragine, endiuia, nepitha, rosmarino, origano, meliloto, & aliis eiusmodi.

Vstio frequens circa caput satis fuit aliquando, alioqui in tibiis ac genu, aut musculosa parte brachiorum cauteria imprimuntur.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Ἄλφος, id est, vitiligo, κνησμὸς, siue pruritus aut prurigo, λειχὴν, id est impetigo, ψῶρα, λέπρα, ἐλέφας, nomina sunt affectionum, in quibus omnibus male afficitur cutis a vitioso aliquo succo, qui nequit assimulari, cum aliqua contagione alias maiore, alias minore. Differunt autem magnitudine & propriis differentiis. Nam vitiligo & pruritus ad lichenem, hic ad psoram, psora ad lepram, lepra ad elephantiasim veluti via quadam est. Vitiligo vitiosa macula est & fœda ex malo corporis habitu excitata, non in tota carne, sed in cute, sine manifesta cutis asperitate, squamis, exulceratione. Cuius tres sunt species. alphos nomen generis retinens ex pituitoso sanguine, color albus fere subasper, similis quibusdam guttis dispersis, leuce paulo albidior, ad carnem usq; descendens, a pituita lenta & viscosa, unde pili albescunt, & μέλας ab atro humore cum colore nigro, & umbra simili. Leuce dicitur etiam quibusdam lepra alba, in qua non iam caro, sed alba caro, media inter sanguineam & exanguem, ac pituitosa generatur. Non facile sanescit, si locus pilosus glabrescat. Cutim incidi iubent, aut acu pungi ad intelligendum, an sanari queat. Nam si sanguis exit curationi locus est, si pro sanguine humor albidus, sanari non potest. Al[illegible] duæ species facilius curantur. Pruritus sine asperitate etiam est & exulceratione cutis, sed excremēti acris sub cute sensum excitat & dolorem. Excrementum acre, nitrosum, salsum & amarum, [illegible] tenu usq;, quā in lepra, aut psora

Vitiliginis tres species.

Leuce seu lepra alba quæ sit sanabilis.

Nasci-

Nascitur q; malum ex sorditie, crud tate, cibis vitiosis. Li-
chen deterior est habetq; symptomata perpetua, summa
cutis asperitatem, & leuem pruritum Gignitur (auctore
Galeno) ex serosis, tenuibus, & acribus succis cum crassis
permixtis Si augeatur, & cutem in furfures resoluat, in
psoram degenerat, si in squamulas sit lepra, succis illis te-
nuibus discussis & crassioribus adustis Initio a ieiuno
saliua si quotidie fruetur, curationem recipit. Hoc no-
mine comprehendunt mentagram Romanorum, & no-
uum illum morbum ignotum ante Tiberij principatum,
de quo multa sunt apud Plinium In psora asperitas cu-
tis est, furfures, pruritus & coll quatio corporis. Sed nan
tanta profunditate in carnem descendit, quanta lepra.
Distinguitur ergo tum squamulis, tum profunditate a
lepra. Paulus addit figuram, quae varia est in psora, cir-
cularis in lepra. Materiã habet melancholicum humorẽ
& sanguinem bilio sum, sapeq; in squamas resolnitur, ex
ulceratur, serpit, pustulas et sanguinẽ emittit, vocaturq;
λέπρα Graecis; Cornelio Celso fera scabies. Lepra
propria sunt asperitas cutis profundior, pruritus maior,
squamulae. Scabendo ager nõ iuuatur, sed vlcera & phle-
gmonas inducit. Subiecta caro colliquatur, & corpus vi-
niuersum a calore praeter naturã Materia est melan cho-
licus humor, multus, viscosus, crassus, acrus, terrestris, sic-
cus. In quatuor differentias distribuitur, sola intẽsione &
remissione malignitatis humoris distinctas Primae sym-
ptomata sunt rubor, exulceratio maior quia in scabie pu-
stulae, squamulae. Secundae, quae deterior est papulae, asspe-
ritas, rubor maior, figurae varia, squamulae, rosio maior, et
celerius, latiusq; procedens. Tertia, crassities, tumor, fissu-
ra, rosio, omnia quam in prioribus, maiora. Quarta sub
albida, recenti cicatrici similis, incurabilis. Elephantiasis
ab omnibus differt magnitudine. Est enim veluti cancer
totius corporis. Cuius descriptio copiosa est apud Aretaũ.
Ex deformitate figurae & magnitudine affectus varia
nomina habuit a Graecis. Elephas enim dicitur, quia corij
crassitie, tenebricoso colore, facie fœda & infirmi, magni-

Lichenis duo perpetua symptomata.

Mentagra Romanorum

Lepræ propria symptomata.

Lepræ differentiæ quatuor.

Elephantiaseos varię appellationes vnde petitæ.

tudine Elephantem refert: λεον καὶ λεόντιον, propter extremarum rugarum frontis similitudinem cum leonibus: σατυρίασις, tum ob faciem satyris similem, tum ob libidinem: ἡράκλειον, quia nullus morbus eo maior est. A liene & iecore initio sumpto ad extremam cutim continuatur, ibiq; perficitur. Morbus contagiosus est ob materiam venenosam & malignam, quæ aerem, & proxima quæq; inficit, sed in primis saliua, quæ cyathis adhærescit propter lentorem & venenatum limum dentium. Et quia humor melancholicus triplex est, sanguis crassior, fæx sanguinis, & atra bilis, idcirco res illius differentias constituunt, a sanguine crasso ὑπερυθρὸς, subrubicundas, mitiores & minus malignas, a melãcholico humore cum pituita mixto, crassa, salsa, nitrosa & acri, ἔκλευκας albas, ab atra bile omnib. deteriores, in quibus vniuersum corpus scatet vlceribus, & extrema etiam decidunt. Caussæ fere sunt, semen parẽtum elephanticum, victus ratio talem humorẽ procreans, suppressi menses, hæmorrhoides, varices cohibitæ, & quandoq; lues venerea. Quia igitur morbus hic cõtagiosus est admodum & abominandus, atq; aliquando cognitu difficilis, optime constitutũ est a veteribus, vt & extra vrbis pomœria ablegentur elephantici, & Medici doctissimi, tanquã Critici ac censores constituantur, qui hos explorent, vt apud Belgas, & Arelatæ. Qua de re doctissime scripsit F. Valeriola in suis enarrationib. Initium est de annua elephanticorũ apud Arelatam probatione vetere senatusconsulto instituta Signa quadã vniuoca faciunt, alia æquiuoca. Vniuoca quidẽ, vt ab elephanticis prognatos esse, etia auis, aut atauis repetita origine, cum elephanticis consuetudo excretionum consuetarũ retentio, ciborum crassorum, salsorum, acutorum, nidorosorũ assiduus vsus, vini multi & crassi potus, vita erumnosa in metu & mœrore, extuberationes in plerisque corporis partibus, sed in facie magis & secundum frontem aures acuminatæ, nasus simus, labra crassa, horrendus aspectus,

Elephantiaseos causæ.

Elephantiæ signa duplicia, vniuoca, & æquiuoca

color

color faciei ex rubeo liuens, vocis raucitas, oculorum rotunditas. Signa aquiuoca sunt extuberationes extremorum & crurum, color morphea similis & tenebrosus, capillorum defluuium, & tenuium regeneratio, musculorum, præcipue pollicis, consumptio, stupor, aut sensus amissio in extremis partibus induratis & exsiccatis, scabies, impetigines, gutta rosacea, extuberationes rotundæ & duræ sub lingua, palpebris, auribus, vlcerosa lassitudo, cutis crispitudo instar implumis anseris, vnctuosa cutis, & tanquam respersa aqua, sanguis trumbosus, niger, liuens, obscurus. Ex his omnibus notis vel multis simul concurrentibus, vel paucis, sed essentialibus & pathognomonicis, explorantur elephantici.

ANTON. VALETII EXERCIT. LXIIII.

ELephantiasis cancrosus est corporis totius tumor ab humoris aslatione melancholici venenatæ qualitatis participis, genitus. Ac citra tetram illam qualitatem id affectus non accidere hinc perspicitur, quod qui toto sunt corpore melancholici, eos non necesse sit elephantiasi prehendi. Alia Arabum elephantia, alia Græcorum & Romanorum. Illa pedum est cum varicibus tumor, hæc lepra vulgo appellata, dira, truculenta, crudelis, membra ad ossa vsque erodens. In hoc affectu triplex morbi genus inest, intemperies calida, sicca, quæ tandem deferuescente humore, imminutaque exustione frigida euadit, morbus organicus, qui figuram to-

Elephantia Arabum & Græcorum distincta.

Gal. cap. 7. lib. 2. de caus. morbor.

si non sit locus, clementior purgatio e cassia, cathol. rheo syrup. laxat. ros. pallid. impereur. Atque etiam ipsis in initiis oleum rosaceum, vel omphacinum pauco aceto perfusum, parti affectæ admoueatur, quod repellendo & roborando sit. Deinde vero temperantur atque incrassantur humores syrupis accommodatis, de quibus in aliis affectibus biliosis diximus; postremo cholagogis vacuantur. Pilulæ de hermodactylis. Arabibus alioqui tantopere commendatæ, suspectæ sunt, nisi in robustis corporibus, quod hermodactyli ventriculo plurimum noceant. Adde quod veris caremus hermodactylis Topica anodyna sunt infinita. In ardore magno vtil slimum vnguentum ex æquis populei & vnguenti nutritii partibus. Vel.

℞. cerat. ros. ʒ. 1. mucag. semin. psyllii ʒ. ß opii ℈ ß croc. gra 4. hæc postrema lacte vniantur, deinde cum aliis misceantur addito rosaceo, pro vnguento.

Cum autem inclinat morbus, ex coquentibus oleis, & discutientibus, vt chamæm. sesam n. liliac. anethino, additis eius generis farinis, pulueribus & adipibus cataplasmata fingentur. Vel.

℞. mucag semin. lini & fœnugræc. extract. in aqua chamæmel. ana ʒ. 6. adipis anatis & gallinæ ana ʒ. 2. cum cera pauca & oleo fiat vnguentum. Inunctæ ex eo parti succida lana superponatur.

Cum

Cum de præcautione tantum agitur, ſufficiet ineunte Vere & Autumno venam ſecare & purgationem, cæteris non repugnantibus inſtituere, nec non ad deſiccationem humorum, & laxitatem articulorum corrigendam fomenta ex adſtringentibus, balauſtiis, malicorio, vino nigro & auſtero incoctis, vſurpaſſe, vini vſu penitus ſubtracto.

Arthritidis a cauſa frigida curatio.

Arthritis autem cum a cauſa eſt frigida, purgantia primum requirit blandiora, vt ex rheo & agarico in aqua ſalu. beton. aut cephalico decocto infuſis, deinde valida, ſed præparatis ante humoribus, apozematis, & iis, quæ neruoſum genus roborant, ſimplicibus. Materiam valenter purgant pilulæ aureæ, cocciæ, mollitæ cum aqu. aut ſyrup cephal. infuſionis pauci turpethi bene gummoſi. Huc etiam pertinebunt anodyna ſtatim principio adhibenda, vt ol. chamæm. vulpin. lumbr. tantillo addito roſaceo, donec fluxio deſierit. Diaphoretica ſint valentiora. In tophos aut nodos ſi abierit affectio, fere ſemper inſanabilis. Iuxta illud,

Tollere nodoſam neſcit medicina podagram.

Vulgo tamẽ ad ea emplaſtra parantur ex gummi ammoniac. opopanac. bdellio, cum mucaginibus, alth lini, fœnugr. extract. in aq. vitæ, in qua etiam gummi diſſoluuntur, adiectis medullis, adipibus, pulueribus ſalu. cyper. ireos, hermodactyl. cera & oleo ſufficienti.

Ischiadis cura-tio.

Ischias grauissima est, quæ nullum certe præsentius habet remedium clysteribus sæpe ac sæpe repetitis. Etenim præterquam quod humorem in affectam partem ruentem reuellunt, oleorum etiam calore digerunt. Clysterum forma hæc erit.

℞. malu. bismal. violar. centaur. minor. chamædr. chamæpit. orig. puleg. calamenth. ana M. 1. semin. anis. fœnic. rutæ ana ʒ. flor. rosmarin. & chamæm. ana p. 1. f. decoctio ad ℔. 1. In colatur. dissolue hierę simpl. & diaphœn. ana ʒ. 2. mell. anthos. ʒ. 1. ol. lil. & chamæm. ana ʒ. 1. ß. f. clyster.

Paulatim augebis olea magis digerentia. Sectio venæ in cubito lateris eiusdem reuellendo plurimum confert, præsertim si plethoricus sit æger. Interim quia acerbissimus est dolor, exterius anodyna applicentur.

℞. olei chamæm. & aneth. ana. ʒ. 1. pulu. chamęm. ʒ. 2. misce pro fotu partis.

Repellentia hic numquam vsurpanda: nam intro humorem regerendo dolorem augerent. Linimenta vero magis digerentia sensim imperantur. Vt.

℞. mucag. semin. lini, fœnugræc. extract. in aqua stillatitia chamęmel. ana ʒ. 1. pulu. chamæmel. ʒ. 2. olei lilior. & aneth. ana ʒ. 1. axung. anser. ʒ. 6. cum cera fiat linimentum pro parte affecta.

Efficacius erit hoc vnguentum.

℞. vnguent. dialth. vng. resum. an. ʒ. 1. mucag. sem. lini. & fœnugr. extract. in aq. chamæm. ana ʒ. 1. ß. puluer. ireos Florent. iuæ arthrit. ana

ʒ. 1.

ʒ.1. ß. emplastr. de meliloto ʒ.1. ß. malaxentur omnia in oleo lilior. vel oleo de terebinthin. & modic. aq. vitæ f. vnguent.

Sed his linimentis & similibus quæ quisq; suopte ingenio effinxerit, non remittitur dolor: clysteres iterabuntur, a quibus parti fomenta instituentur.

℞. malu. bismal. parietar. violariæ ana M. 1. origani, calamen. puluer. chamæp. chamædr. agrim. ana M. ß. ros. rub. p. 1. f. decoct. in aqu. comm. cum pauco vino albo, pro fotu partis cum spongiis.

Ex magmate eius decocti parari poterit cataplasma additis olei liliac & chamæm. an. ʒ. 2. puluer. chamæm. ʒ.3. puluer. ireos Florentiæ ʒ.2. axungiæ anseris, vel cati, vel leporis ʒ. 1. ß. cum cera sufficienti. Syluius probabat fotum ex vrina pueri bilioſi. In cataplasmatis vitanda nimium digerentia, ne tenuiore materia vacuata reliqua occalescant. Ad materiam ab alto ischio euacuandā hoc emplastro vtebatur Fernelius.

℞. gummi pini, resinæ nigræ ana ʒ.1. hermodactyl. puluer. sulphuris viui ana ʒ.6 aristoloch. vtriusque ʒ.3. ireos Flor. ʒ.1. ß. cum oleo lumbr. & cera f. emplastrum. Addes, si velis, adipes digerentes.

Neque vero interim omittendæ sunt cucurbitulæ, quæ in hoc morbo tantam vim habent, vt primam partem respiciant. Affinguntur sæpe ac sæpe partibus superioribus, a quibus in coxendicem defluit humor. Si ex calore febris corripuerit, vt fere fit, electuariis

motus, [a] *spiratio retardatur. Durescit* [b] *aluus, vrinæ* [c] *crassescunt instar iumentorum, aliquando tenues* [d] *minguntur, spiritus* [e] *olet grauius,* [f] *frequens ructus &* [g] *sternutatio incitatur.* [h] *libido incenditur,* [i] *concidit appetentia, crassescunt malæ, mentum superciliorum locus, crura & manus,* [k] *labia crassescunt, tabescunt musculi, & is plurimum, qui medius est inter indicem & pollicem. Fit corpus grandinosum. Sub lingua varicosæ venæ nigricant facies rubet ad liuorem. Pili* [l] *e capite & superciliis decidunt, habitus corporis commutatur.* [m] *Fiunt pterygodes quasi alati.* [n] *Satyros repræsentant. Somnia* [o] *molestissima* [p] *incubi, mæror & anxietas. Pulsus exiguus imbecillus, creber, tardus, rubent oculi, & in rotunditatem coguntur, raucessit vox, narium pinnæ dilatantur inferiore parte, nares constringuntur, dyspnœa, mollis auricula contrahitur.*

Excrementa olida, interstitium nasi corrumpitur, fixus intuitus. Quibusdam detractus sanguis totus corruptus non cogitur. Sal iniectum calenti & recens extracto sanguini non dissoluitur. Acetum iniectum sanguini non cōmiscetur. Si a spondylia colli transfiguntur, non sentiunt. Perit tandem extremitatum sensus Oportet igitur vocatum Medicum, vt de re magni momenti pronunciet, hæc

a Oppressione cerebri, musculorum contumacia.
b Viscerum incendio, & humorum ἀναῤῥοπῇ.
c Ex perturbatione in venis a flatu lēto spiritu cū calore contra naturam.
d Viarum obstructione.
e Ab aluo, pulmonibus & cerebro.
f Ab humore melancholico in aluum fluente, & coctionis infirmitate g Aucto sympto matis plethoricis cerebro.
h A salsis humoribus & flatulento spiritu.
i Alui impuritate.

k Continuitate interioris tunicæ, quæ aluo & labiis communis est. l Nam neque aluntur, neque gignuntur m Consumptione partis inferioris musculi trapezitæ. n Mutato faciei colore, charactere, mole, auribus retortis. o Materiæ somniferæ corruptione. p Oppressi lienis tumore.

quæ detergunt, postremo, cum vlceratæ partes conueniunt, quæ leuiter adstringunt.

Balnea [a] primum dulcia. Persuasum [b] vulgo est balnea comparata sanguine humano morbū hunc persanare. Deinde si pruritus est, naturalia conueniunt. In multis remediis brassicæ & absinthii decoctum, stœchados, ligni [c] sancti, commendantur.

Optimumque fuerit cum his passulas, ficus, violarum flores, bugloßi & borraginis incoquere. Multo magis, si feruidior sanguis est. [d] Castratio, vt singulare remedium, ab antiquis probata est. Scorbes eboris, cornu cerui succus Cyrenaicus, asselli aquarii, scyllæ semen, & hæc duo maxime contra dyspnœam. Smaragdus trita, & ex aqua data, vel cum aqua & gummi illita Erinacei caput laudatur a Galeno, nepetha, qua eo modo vtendum erit, quo ligno sancto, id est, cum passulis & cæteris. Laudatur theriaca quæ in calidiore conditione temperari potest, adiecta parte conseruæ violarum aut borraginis. Laudatur vinum, in quo [e] vipera viua extincta sit.

Viperarum carnes abscisso capite & cauda ad putrilaginem coctæ cum iure albo veterum, vel in quæ huic morbo conueniunt, vt & carnes edantur, & iusculum sorbeatur.

Alioqui non tam suspectum remedium, si pabulis capi.um & gallinarum iusculum illud & carnes misce ātur. Senties penetrasse virus, cum plumæ decidant auibus, tumque aues ad cibum elixabis. Sed theriacæ & remediorum vsus magis tem-

a Aquæ gelidæ scilicet ex decocto fumariæ, agrimoniæ, betę, mercurialis.

b Hoccómētū ridet Gal. lib. 10. de simpli. med. facul.

c Modo marasmus πολυφρύγιος viscerum te non auocet. Tum enim tutius decoctum radicis iuncatæ imperabis.

d Sic enim retenta materia spermatica abundat, qua parte solidæ fruuntur & tumescunt, vnde assimulationis deprauatio tollitur.

e Lege Galenum cap. 1. lib. 11. de simplic. medicamentorum facultatibus.

Nascitur q; malum ex sorditie, crud tate, cibis vitiosis. Lichen deterior est, habetq; symptomata perpetua, summae cutis asperitatem, & leuem pruritum. Gignitur (auctore Galeno) ex serosis, tenuibus, & acribus succis cum crassis permixtis. Si augeatur, & cutem in furfures resoluat, in psoram degenerat, si in squamulas fit lepra, succis illis tenuibus discussis & crassioribus adustis. Initio a ieiuno saliua si quotidie fricetur, curationem recipit. Hoc nomine comprehendunt mentagram Romanorum, & nouum illum morbum ignotum ante Tiberij principatum, de quo multa sunt apud Plinium. In psora asperitas cutis est, furfures, pruritus & colliquatio corporis. Sed non tanta profunditate in carnem descendit, quanta lepra. Distinguitur ergo tum squamulis, tum profunditate a lepra. Paulus addit figuram, quae varia est in psora, circularis in lepra. Materiã habet melancholicum humorẽ & sanguinem biliosum, sæpeq; in squamas resolutur, exulceratur, serpit, pustulas et sanguinẽ emittit, vocaturq; ἀγρία Græcis; Cornelio Celso fera scabies. Lepræ propria sunt asperitas cutis profundior, pruritus maior, squamulæ. Scabendo eger nõ iuuatur, sed vlcera & phlegmonas inducit. Subiecta caro colliquatur, & corpus vniuersum a calore præter naturã. Materia est melancholicus humor, multus, viscosus, crassus, acris, terrestris, siccus. In quatuor differentias distribuitur, sola intẽsione & remissione malignitatis humoris distinctas. Primæ symptomata sunt rubor, exulceratio maior quã in scabie pustulæ, squamulæ. Secundæ, quæ deterior est papulæ, asperitas, rubor maior, figuræ variæ, squamulæ, rosio maior, et celerius, latiusq; procedens. Tertiæ, crassities, tumor, fissura, rosio, omnia quam in prioribus maiora. Quartæ sub albida, recenti cicatrici similis, incurabilis. Elephantiasis ab omnibus differt magnitudine. Est enim veluti cancer totius corporis. Cuius descriptio copiosa est apud Aretaũ. Ex deformitate figuræ & magnitudine affectus variã nomina habuit a Græcis. Elephas enim dicitur, quia cerij crassitie, tenebricoso colore, facie fœda & infirmi, magni-

Lichenis duo perpetua symptomata.

Mentagra Romanorum.

Lepræ propria symptomata.

Lepræ differentiæ quatuor.

color faciei ex rubeo luens, vocis raucitas, oculorum rotunditas. Signa æquiuoca sunt extuberationes extremorum & crurum, color morphea similis & tenebrosus, capillorum defluuium, & tenuium regeneratio, musculorum, præcipue pollicis, consumptio, stupor, aut sensus amissio in extremis partibus induratis & exsiccatis, scabies, impetigines, gutta rosacea, extuberationes rotundæ & durę sub lingua, palpebris, auribus, vlcerosa lassitudo, cutis crispitudo instar implumis anseris, vnctuosa cutis, & tanquam respersa aqua, sanguis trumbosus, niger, luens, obscurus. Ex his omnibus notis vel multis simul concurrentibus, vel paucis, sed essentialibus & pathognomonicis, explorantur elephantici.

ANTON. VALETII EXERCIT. LXIIII.

ELephantiasis cancrosus est corporis totius tumor ab humoris aslatione melancholici venenatæ qualitatis participis, genitus. Ac citra tetram illam qualitatem id affectus non accidere hinc perspicitur, quod qui toto sunt corpore melancholici, eos non necesse sit elephantiasi prehendi. Alia Arabum elephantia, alia Græcorum & Romanorum. Illa pedum est cum varicibus tumor, hæc lepra vulgo appellata, dira, truculenta, crudelis, membra ad ossa vsque erodens. In hoc affectu triplex morbi genus inest, intempies calida, sicca, quæ tandem deferuescente humore, imminutaque exustione frigida adit, morbus organicus, qui figuram to-

Elephantia Arabum & Græcorum distincta.

Gal. cap. 7. lib. 2. de caus. morbor.

tius corporis immutat, continui solutio, suis signis satis manifesta. Morbificus humor impurus & malignus, quanquam promiscue summa & intima corporis inuadit, præcipue tamen in iecore ac liene residet, a quibus visceribus in corpus spargitur vniuersum. Et vt in cute sese prima prodiderint labis indicia, eam tamen prius oportuit diu ipsis in visceribus delituisse. Contrahitur vel ab ortu, vt a semine parentum elephantico, vel cogitatione, vt contactu, fomite, & ad distans, vt per aerem, vel proprio corporis vitio a bile atra plurimum exuperante, & sensim per adustionem, venenatam qualitatem asciscente. Incipientis elephantiaseos signa sunt decoloratior cutis, nigricans, flauescens, aut albicans, pro humoris, qui in peculiari cuiusque natura redundare consueuit, exustione. Eadem cutis densior, durior, asperior, in facie, manibus, pedibus protuberantibus. Torpet sensus, & extrema frigescunt, maximeque pedes, ob humorum crassitiem spirituum continuitatem intercipientem. Hinc segnities, spiratio tarda, motus difficilis, alui constrictio assidua, respiratio grauis & fœtida, ructus continui, vehemens ad coitum alacritas, & vt malum increscit, sordida ab humorum acrimonia & malignitate plerisque locis excauantur vlcera.

Miserrimum id malorum genus postquam pe-

nitus

nitus radices infixerit, nunquam curationem admittit. Si enim cancer, veluti elephantiasis quædam, vni obortus particulæ inter morbos insanabiles vel ab ipso Hippocrate relatus est, quanto magis elephantia, ceu totius corporis cancer aliquis, ab omni remedio abhorrebit? Attamen si recens adhuc est malum, & manum quis ei recte adhibeat, eoque quo debet modo præsidia applicet, ne saltem inualescat augeaturque, prohibebit. Itaque remedia erunt, missio sanguinis frequens, pharmaca melancholiam vacuantia annis singulis reuocanda, balnea, cornicula, vini abstinentia, aquæ potus, vsus lactis asinini, pullastrorum decocta, hordeata. In qua elephantiasi tota corporis moles putrescit, creberrimo theriacæ vsu fluxio & corruptela prohibeantur. Quod si scabie, papulis, & id genus similibus eruptionibus e vitioso succo obortis fœdetur cutis, valebit hoc vnguentum sæpius expertum.

Paul. Aeg. ca. 1. lib 4.

Curabilis est elephantia incipiens.

Gal. comm. ad aph. 47. lib. 6.

℞. axung. veter lotæ in succo limon. ʒ. 4. sulphur. viui in aceto triti ʒ. 1. salis torrefact. & in succo fumar. modico extincti ʒ. ß. f. vnguentum. Vel. ℞. vng. enulati, nutriti, butyr. torrefact. ana ʒ. 1. addito plantag. succo q. f. vng.

Cæterum præter elephantiases superius commemoratas, habetur vna in sacris literis lepra appellata, quæ causam agnoscit longe superiorem, Dei, nimirum, iusti vindicis

uram. Nam pro peccati ratione lepra hæc antiquitus sæuiebat, vt si peccatum paruum esset, in parietibus domus maculæ pullularent, si maius, in vestibus perciperentur; si maximum, peccantium corpora eisdem deturparentur, qua lepra infecti quatuordecim in diebus a Sacerdote summo iudicabantur, an extra consortium hominum essent relegandi. Non enim ad eam profligandam humana manus sufficiebat, sed diuina potius opus erat, cum nulla remedia illi adhibita conferrent, sed sola Dei optimi maximi voluntas.

De cutis excoriatione, vlceratione, pustulis & rubore faciei.

CAP. 65.

EXcoriationi cutis, qualis est ex attritu, longiore decubitu, ceratum ex tribus partibus olei myrtini, vel rosacei, & vna ceræ, conuenit. Quod si calor est, ex succo plantaginis, decocto sumach, aut rei frigidæ adstringentis subigatur. Eidem rei conuenit vnguentum de ceruſſa. Vbi vero rubor faciei & pustulæ, sanguis e media vena brachii detrahendus est, imperanda purgatio quæ partim flauam bilem, partim melancholiam purget. Cucurbitulæ & ceruici, & scapulis affigendæ cum scarificatione. Sanguisugæ malis, extremo naso, extremis labiis, lateribus menti affigendæ. Abluenda facies primum ex remollientium decocto, vt ficuum, passularum. ab his q; fumus excipiendus. Tum

vel

vel aqua plantaginis, vel terebinthinæ, in qua mellis portiuncula dissoluta sit, faciem lauabis. Inunges autem axungia vrsina, vel vulpina: alioqui taurina, vel porcina, in qua farina ciceris incorporata sit. Caseus recens ex aceto subactus Æstate conuenit. Vnguentum mixtum ex sapone gallico, & vnguento albo. Ex vnguenti albi parte 1. & 3. olei rosarum subactis cum aqua plantaginis, nenupharis, semperuiui. Sanguis leporis calidus & reliquorum animalium vtilis est. Conuenit aqua distillationis florum salicis, succus limonum, sulphur viuum, cerussa, caphura. Vbi pustulæ eminent, vnguento enulato, siue hydrargyro concidunt. Argentum viuum ex saliua hominis ieiuni extinctum, & cerato, vel adipi incorporatum, efficacissimum est. Hieme theriaca vti licet, vel vnguẽto citrino, vel pomulato, vel litharg yro auri, modo seruitorii præparato. Sed interim dum hæc fiunt, vitæ ratio instituenda est, quæ calorem hepatis attemperet. Deinde etiam quæ fumos prohibeat a cibo. Qualis est dragea communis, puluis communitatis, adiecto coralli modico.

ANTON. VALETII EXERCIT. LXV.

CVtis in facie a carne inseparabilis existit. Et quia assidue detecta parte, densior fit, illicque propterea facilius pustulæ insistunt, rubor, &c.

Huc quoque faciunt intemperies & imbecillitas. Vacuato prius corpore curabuntur pustulæ, vlcerationes & maculæ litu ex radice lapathi acuti ad putrilaginem in aceto cocta. Rubor aqua solatri morellæ, succo limonum. Vnice commendabat Honoratus Castellanus Medicus regius hoc remedium.

℞ succor plantag. portul. vuæ immatur. ana ʒ.6 album. ouor. num 10. farin. hord. ℔. ß semin. papaver. album ʒ. ß. Concludantur omnia vase vitreo, & distillentur in balneo mariç. Reseruetur aqua vsui, de qua abluat faciem mane & vesperi.

Noui celebrem quendam medicum, cui nasi & faciei totius rubor disparuit his duob. auxiliorũ generibus curatũ. Horis matutinis ante pastum fructu rosæ caninæ cydoniati more cum saccharo præparato vtebatur. Totis vero quinque mensibus ab initio Martii continuo diluebat vinum cichorii decocto.

De dolore. CAP. 66.

DE dolore iam multis locis dictum est, ac postea dicetur. Fit autem vel intemperie, vel solutione continui. Remedia vel paregorica, vel contraria qualitate pugnantia, vel narcotica. De narcoticis multis locis. Paregorica sunt, oleum simplex, anethinum, chamæmelinum, lini, oleum ouorum, oleum in quo althææ radix cocta sit, axungiæ suis, gallinæ, anatis, vituli, ouum crudum, alia sæpe enumerata.

Contraria,

Contraria qualitate & hæc paregorica, caryinum, laurinum, oleum de galbano, de sulphure, & similia calida olea ex refrigeratione nato dolori subueniunt. A calore vero excitato repugnant, oleum violatum, oleum rosaceum, de nenuphare, papauerinum, & similia. Dolorem a siccitate corrigunt, aqua tepida, hydrelæon, lac, butyrum, oleum, axungia, æsypus. Dolorem a sanguinis copia tollit phlebotomia. A flatu, oxycratum tepidum, decoctum ruitæ, anethi, serpilli, et alia quæ capitibus de morbis intestinorum descripta sunt.

A crassis humoribus cum flatu oxycratum, in quo hyssopus, thymum, pulegium, calamenthum, & similia coxerint.

A contusione easeus recens, aloe, aut mastix in oleo myrtino liquata. Vbi locus intumuit, spongiæ fotus ex sero lactis si quidem inflammatio non est. Sic enim ex aqua tepida fouebimus. Oleum ricininum, caryinum, & in his inculcatus pannus, & parti impositus.

EIVSDEM HOLLERII SCHOLIA.

Galenus in aphorismis, & plerisque aliis locis, in doloribus hæc obseruanda esse vult, qualitatem, vehementiam, diuturnitatem, remissionem, intermissionem, comparationem in diuersis agris, & in genere dolorum sensim peculiarem hominis, quod alii aliis vegetiore sint sensu, vt hinc cognoscas prasagias, remedia distinguas. Qualitas est, vt grauis, pungens, tendens, stimulans, ferens, torpidus. Vehementia ex natura partium & materia, vel eiusdem qualitate & multitudine, vel loco af-

Dolore sequente quæ sunt obseruanda ex Gal.

fecto pendet. Diuturnitatem facit materia pigra, multitudo, naturæ imbecillitas, via intercepta. Ex iisdem & remissio, & intermissio. In duobus aut tribus agris ita differunt, aut sunt similes. Ex his omnibus periculum, aut contra, facile intelligitur. Sed de his omnibus alio loco acuratius.

ANTON. VALETII EXERCIT. LXVI.

VT sunt causæ dolorum multæ, ita anodyna numero pene infinita. Communis docet experientia hæc præsertim iuuare.

℞. furfur. ℥. 6. semin. lini recent. ℥. 2. f. sacculus. Bulliat in tribus partib. aquæ decoctionis chamæmel. & vna vini.

Sic ex mucagineis seminibus cum furfure licebit alia dolorem sedantia instituere. Vel,

℞. furfur. ℔ ß. frigatur cum sapa, & fiat cataplasma.

Plura passim descripta reperias in dolorificorum affectuum curatione.

Hæc sunt, studiose Lector, quę desultorie, & nimium sane festinanter, in priorem Hollerii Librum, dum sub prelo gemeret, exaraui. Tibi qualiacunque sunt, si probentur, & me meæ precocis operæ non pœnitebit, & ad maturiora, palatoque tuo gratiora futura, edenda, quę certior cognitio, iudicium acrius, & peritior exercitatio parturierint, maiore accedam alacritate.

SI N-

SINGVLARES ALIQVOT AVCTORIS OBSERVATIONES, QVÆ AD CONSILIA CVRANdi pertinent.

I. *IN intolerabili cruciatu capitis, quī & aſſiduus ſit, nec aliis cedat remediis, ferro & igne vtendum eſt. Fruſtra enim pharmaca, cucurbitulæ, topica, &c. comperta ſunt, quia hectica quædam capitis intemperies atque infirmitas adeſt. Et conſtat quidem per multos melius habuiſſe in eiuſmodi malis, & epilepſia, mania, melancholia, hemicrania, terebellis vel cycliſcis aperto capite, vel inuſto. Sed ignis toto capite periculoſus. Inuenta ergo melior ratio. Locus in brachio medius inter axillarem ferro aperitur. Vulnus cōtinetur, nec coeat, vt hac perpetuo excurrat materia, atque hic melius, quā exteriore brāchio, quia minus opportunus locus eſt occurrentibus externis, minuſque viſui patet. Sed interim capiti prius & vniuerſo corpori conſulendū, vt pura ſint, vt paulatim reducātur ad naturam. Odioſum enim fuerit, ſi perpetuo locus defluat. Eodem modo in coxariis, & aliis contumacibus malis, ferro & igne vtendum eſt.*

II. *In oculis affectis remedia inſpiratu hominis anhelantur. Declinatur frictio capitis, & pectendum*

in partem posteriorem. Quòd si abluendum caput retinatum abluatur, atque oculi muniantur. Cauendum ab errhinis & sternutamentis, his enim facile decurrit materia in oculos. In naso multo magis, si ad radicem cõstrictus est, videndum ne acris materia capitis illac deducatur. Nam inde contingit, vt exeso nasi initio e naso loquãtur, & vox vehementer vitietur.

III. In dolore capitis sæpe sanies subest inter cranium & pericranium. Molliter digito contingendus locus, vt si quid illic sit puris, intelligatur, multo magis si fixus illic dolor est, aperiendus locus. Nam sæpe sanies aperto loco defluit, & liberantur, atque inde metus est, ne os corrumpatur. Si qua illic vena est, aperiri, vel ferro rescindi debet, nisi admodum sit insignis.

IIII. Cuidã effluxione acri palati pars mollior ad radicem linguæ perforata est. Purgatum corpus, detractus sanguis, imperatum gargarisma e decocto guaiaci, & lacte contactus locus aqua alchymistarum cocta cum galla malicorio, & rosis. Acus imperata bene longa, postrema parte incurua, & sub mucronem perforata, qua filum suendo loco traduceretur e filo sericio serato: præterea & primum coagmentum vulneris rescinderetur, ac rursus reuinceretur. Ex quibuscum consequuta non fuisset integra sanitas, locus cera, vel spongia occlusus mãsit, & postea bene habuit æger.

V. Alteri e luis venereæ reliquiis capitis dolor, aurium tinnitus et velut articulorum confractio do-

lor,

lor, puſtulæ paruæ celeriter mareſcentes contigerunt. His conualuit remediis.

℞. radic. ireos, acor fœnic. ana ʒ. ß rad. gram. & acetoſ ana ʒ.6 ſummit. lupul. fumar. abſint. beton an. M ß ſalu. p.2. ſem aniſ. fœnic melon. limon. cucumer. an. ʒ.2. paſtul hor glycyrrh ana p.1 fol ſennæ mund. ʒ.3 agar. trochiſ. ʒ.1. ß. f. decoct. ad quart. 3, in colatura diſſolue ſacchar. alb. quart.3 f. ſyrup. mediocriter coctus ſecũdum artem.

℞. ſupradicti ſyrup. ʒ.1. ß. hydromelit. ʒ. 3. f. potus. Vtatur interuallis.

℞. puluer is ſpecier. hieræ diacolocynth. ʒ. 2. puluer. hieræ picr. agar. troch. ana ʒ 1 mac. roſ & maſtich. an ϑ.1. ſem. citr. limon an. ϑ. ß. croc. gr.6 cum ſyrup. de ſtœchade f. pilulæ. Vtatur interuallis.

℞. raſur. ligni ſancti ℔. ß. macerentur per tres dies in tribus pintis aquę, deinde coquatur ad dimid. Vtatur mane initio paſtus, & ſub ſomnum.

Ab his intempeſtiuus fuit illitus ſcapularum, ſpinæ & artuulorum.

Quidam curatus eſt tophis & doloribus hac potione. VI.

℞. lign. Indic raſ. ℔.1. aqu. ℔.12. folior. card. bened. p.2. ſem. card ben. p.1. iuæ arthrit. marru. ſalu radic. enul. ana ʒ. ß ſummitat. attractylid. ʒ. 2. Macerentur die vnũ in olla vitrea, deinde bulliant leui igne, & ſine fumo, ad medietatis conſumptionem. In colatura refrigerata decoquantur ʒ.4 palm. ſanct. puluerat ad dimid. In alio vaſe macerentur per diem ʒ. 2. cortic. palma. ſanct. cum vini alb. odoriferi cheopinis tribus, deinde miſceantur cum priore decoctione, & coquãtur omnia vnica ebullitione, colatura bibatur mane in lecto, initio paſtus, & ad ſomnum.

Rursus magna supradictorum coquatur in ℔. 8. *aq. ad dimid. & sub finem decoct. adde vini alb. lib.* 1 *Vtatur tempore situs interdiu.*

VII. *Claudicans ex ischiade veteri, sine luxatione, sed relaxatis & mollitis articulis, sequentibus auxiliis liberatus.*

℞. agar. rh. elect. ana ℈ 1. puluer. hieræ. diacolocynth. ʒ. ß. cum syr. de stœchad. formétur pilul. Poterit addi aliquid pilul. de hermodactyl. Vtatur his pilul per interualla, aut etiam syr. obseruatione 5. præscripto.

℞ salu. maioran. calamenth. ebul. iuæ arthrit. rutæ rosmar. beton. ana M ß. radic acor. ʒ. 1. fol. laur. p 2 f. decoct. in aq. & vini quantitate sufficienti. Impleatur vasculum hoc decocto, bene clausum plantæ pedum admoueatur, dum calor ad cruris superioris articulos perueniat. Eodem decocto pars foueatur. Materia cum oleo laurino subacta articulo apponatur.

℞. euphorb castorei, styrac. calamint. ana ʒ. 2. liquefiant in vase duplici cum olei chamæm. & laurin. ana ʒ. 3. Cum eo oleo calido f. fotus. Vel ℞. olei supradicti ʒ. 4 ceræ ʒ. 1. ß. terebinthinæ ʒ. 1. misce pro vnguento.

Post vero vbi materia fuerit resoluta, vtatur balneis naturalibus, vel factitiis e sulphure, sale & alumine, cum dupla aqua. Emplastrum etiam valet ex ebulo in vino cocto. Potus hydromeli, & ratio vitæ conueniens.

VIII. *Mulier honesta mollis & rara, annorum* 30. *febre, distillatione veteri in pulmones laborabat, fœtum gestãs octimestrem. Imperatæ sunt aliquot purgationes. Phlebotomia iterata, ratio vitæ ex ex-*

preßus carnium ſuccis, iure crur. ariet colatit. diſtillatus. Contra exulceratum guttur ſic pugnatum eſt.

℞. hord. mund. bene medulloſi ʒ. 3. decoquantur in aquæ ℔. 3. Colatura traiiciatur per manicam Hippoc. cum ſacchar. cand. vel roſacei quarta parte, & modico cinnamom.

Extrahatur ſuccus ex amygdal. dulcib. velut lac, ſine igne, & affuſa aqua illa hordei modica, deinde edulcetur cum ſaccharo Candio, roſaceo. Teneat alternatim ore ſaccharum Candum, roſaceũ. In difficultate anhelitus cucurbitula alternatim ſcapulæ affixa. In difficultate partus decoctum veteris gallicum modico caſſiæ lignæ, & croci, & tantillo vini odoriferi.

Vnctio pubis & ſub vmbilico cum ol. liliac. mucag. ſem. alth. ana ʒ. 1. ß. *medullæ cerui* ʒ. 1.

Appenſus laſpis, Aetites, radix ariſtolochiæ, cyclam. & ſimilia, coxæ. Vel admota trita radix cyclamini & ſimilium pudendi orificio.

℞. rad. gram. & petroſ. ana ʒ. ß. artemiſ. nepith. ana p. ß. ſemin. aniſ. & fœnic. ana ʒ. ß. f. decoct. ad ʒ. 3. Trãsfundatur colatura per manicam Hippoc. cum cinnam. elect ℈. 1. caſſ. lignææ ℈. 2. ſacchar. ʒ. 1. Detur in labore partus. Item ℞. artemiſ. nepith. ana p. 2. f. decoct. in vna aquæ parte & tribus vini pro potu.

Obſtetrix intingat digitos in oleo nardino, vel coſtino, & molliter contingat ſinum pudoris. Si vomitus moueatur, inuctur oxymelite & aliis præſidiis. Peperit die 7. leuata febris, & omnia imperata, quæ inſtaurant, conſumptum e crure ver-

decimo, capo, & thorace vnctuoso, cum omnia prope ad tres lances consumpta sint, colatitia, expressa, vinum album tenue. Amygdalata ad leniendum, hord. decoctū vt prius, & lac expressum ex amygdalis. Contra tormina decoctum seminis fœnugr. bene loti in aqua calida, colatum per manicā Hippocr. cum sacchar. & modic. cinnam. Syrup. capill. ven. cum succo amygdal. Inunctio ex oleis, & litus vt prius. Sacculi e milio. Prohibitus somnus in horam vnam, aut duas, propter multas vacuationes. Stomachus illitus mastichino.

Contra animi deliquia mica panis intincta vino. Mortua est decima hora a partu. Apertæ uteri grumis plenus inuentus est totus venter flatibus tumens, ren dexter purulentus, hepar quantitate peccans lobo vno nothis costis hærens, colore totum vitiatum, aridum ac veluti frixum, alius partibus quasi putredine mucosum. Similiter & pulmones, in quorum summo ad arteriam vomica pure plena erupit.

IX. Mulieri cuidam natæ an. 28. tibia posterior vehementer intumuit, vt inde dolor grauis, præcipue noctu, excitaretur, & tendines crurium extensi nimium membrum incuruarent. Initium morbi quatuor ante annis. In vteri gestatione puerperio minuebatur. Mansit tamen reliquum quid, & tertio conceptu plurimum intumuit. Minuebatur resoluentibus malacticis, suppurantibus non concessit. Ingrauescit malum parit. Apertus tumor cauterio frigido. Nihil exiit præterquam cruenta sanies. Ca-

ro emortua, inania quædam loca, nullus ea parte sensus. Cataplasma e farina hordeacea & oxymelite, quæque putredinem arcent admota. Expuit sanguinem, commota alvus multa deiecit mala. Biduo priusquam moreretur, pulsus vehemens fuit et frequens, neque tamen respondebat febrilis calor. Decimo die postquam aperta vomica est, expirauit. Præsagio iam ante facto liberati calumnia Medici & Chirurgi.

X. Alteri post 15. annos a connubio parere contigit. Laborauit multum a partu. Secundæ substiterunt: euulsæ frustulatim. Obstetrix asserebat superesse aliquid. Febris nata. Hinc nigra lingua, dētium intervalla scabritie nigricantia, facies νεκρώδης. Septimo die mortua. Secta inuenta caro oblonga adnata vtero, & membranarum pars, quæ computruerat.

XI. Homini hirsuto, nigro & habitu melancholico solennis erat singulis mensibus, diarrhœa quædam torminosa, declinante Luna. Defluxione in testiculos facta, & sarcocele exectus est. Nimis laboriosa vita, & itinere per æstus & frigora, incōmoda cœpit valetudine viuere, intervallis leuiter febricitare. Cessabat tardius diarrhœa. Correptus est febre lēta, quæ noctu exacerbabatur, & tumore duro dolentique in dextris ilibus. Dolor a rene dextro incœpit, tum in dextrum ilium & sinistrum progressus. Ad sinistrum renem rugitus erat, et velut borborygmus exaudiebatur. Vomitus vna hora a cibo. Quæsitum vnde ea materia, num ab intem-

periecarum partium, aut alia parte: Alii ab hepate, quia solennis erat diarrhœa, os amarum, vomitus amarus aliquando. Mihi hoc placuit, partes exectas, in quibus obduerat callus, natura frigidas, equitatione & Venere fessas & infirmas fuisse, resistentem diarrhœæ materiam, & aliam eo confluxisse, intercepta via refluxisse partim ad peritonæi partes partim ad obliquos epigastrii musculos, atq; ita tumorem succreuisse. Si vero ab hepate id esset, vel per venas, atque ita potius ad intestina, vel per superficiem, quia in membrana cingente hepar vesicæ quædam ὑδατώδεις excitatæ exudarent in epigastrii medium inter peritonæum & omentum. Os vero amaricare non a bile, quæ ab hepate refunderetur, sed potius a putri humore, & fumis, hydropicis id accidere, & aliis vomitiones in colica frigida, & sitim, & amarorẽ, & cætera iam apparere. Materiam tumoris non esse bilem, sed frigidam, crassamque pituitam. Itaque videndum fuit, vt reuelleretur materia, quæ influeret, non per vrinas, quia partes genitales infirmæ exciperent, sed per aluum. Aegre enim clysteribus plurimum leuabatur, tum medicamentis, quæ agaricum & alia phlegmagoga reciperent. Quod ad tumorem videndum esse, vt emolliretur & discuteretur: sed metum esse ne suppuraret, quia a ventris dolore diuturno (ait Hippoc. aphor. 22. lib. 7.) suppuratio expectanda est, nisi excetur ab ægro, aut medico, aut æger præripiatur. id etiam Aurelianus annotauit in Chroni. Et veteres cataplasmatis vsi sunt

& po-

& potionibus, quibus acceleraretur suppuratio, sperantes, vt ea materia tenuata in intestina transfunderetur. Id quod sæpe probârunt, vt aliquando per vrinas aliquando per aluum purgaretur. Et Aniceti est medicamentum apud Galenum, quod hoc polliceatur efficere.

Hoc tamen metui propter virium imbecillitatem.

Crus oppositum deinde tumuit, & loco vno ventris persistebat dolor. Tensio aliquando ad testiculos. Vtroque crure intumescente, & sursum resluente materia, ad diem fere quadragesimum mortuus est. Facto vlcere in crure, qua materia extra flueret, seruari fortasse potuit.

XII. *Cuidam podagrico malum ad stomachum conuersum est. Vnde dolor tendens & grauis. Imperatum est primum hoc oxymel, & quæ sequuntur remedia, a quibus præter spem multorum integre curatus est.*

℞ oxymelit. simplic. Galen. ℔. ß In fine decoctionis eius infunde fol. menth. siccor. p. ß. Deinde traiiciatur per manicam Hippocr. cum cinnamom drach. ß. galang. & cala. aromatic. ana ℈ 1. Vtatur primum frigido, deinde tepido ad vomitum.

℞ aloes succotr. optim. ℈. 2. rh. elect. ʒ. ß. mastich. ros. cinna. galang. ana gran. 8. Incorporetur omnia cum syr. de menth. dentur ex cochleari.

Purgato corpore cucurbitula super vmbilicum applicetur, quæ prius immersa sit in vino decoctionis rut. menth. absinthii.

℞. mellis anthosat. mell. ros. ana vnc. 1. aq vi-

tæ ʒ 1. Bulliant in balneo Mariæ, vel cineribus calid ad consumptionem aquæ. Deinde inspergecinnamom. calam. aromatic. galan. mastich. ana ℈.1 Misce. Vtatur ante pastũ vno cochleari.

Mane vtatur zinzibere viridi, et nuce moschatæ viridi, conditis. Auiculis, alauda, perdicib. & c. confixis caryophyllis. Fiant fomenta ex oleis de rut. spic menth absinthio.

℞. horum oleor. ʒ. 1 ß. mithridatii ʒ. ß misce, & affrica ventriculi orificium.

Vtatur vino albo veteri, pane albo bene cocto, et aniso condito. Item.

℞. puluer. ment siccæ drach 1. puluer. absint. ʒ. 1. caryophyl. ligni aloes, oxylobalsami, ana ℈. 1. cinnamom. mac. ana ℈. ßß f. puluis. Vtatur mane cum ouo sorbili, aut in consumpto.

Mollis frictio circunducta in ventrem, etiam in artic deinde longe a cibo, vt facta iam coctione.

℞. oleorum de spica & menth. ana ʒ. 1. olei rut. ʒ. ßß. ol. de castoreo ʒ. 2. mithridat. ʒ. 1. zibet gr. 8 misce pro litu stomachi.

Fiet fotus hepatis cum oleo de absinthio & chamæmelino, vt Hieme. Vel.

℞. ceræ albæ nouæ ʒ. ß. ol. rosac. chamæm. & absinth. ana ʒ. ßß. f. cerotum molle: malaxetur cũ vino albo leuiter adstringente. Intendatur in linteo molli, & tepidum apponatur.

℞. fol. rut ment. absinth. rosar. ana p 1. cumini conquassati, carui, dauci anis. ana ʒ. 1. galangæ, piperis longi ana ʒ. ß. Conquassata omnia distemperentur in aqua vitæ ʒ. 4. Deinde cum ʒ. 4. olei de spica leuiter coquantur in balneo Mariæ ad aquæ consumptionem. Expressum oleum seruetur. Cui adde zibetti gran. 6. mithridatii ʒ. ß.

℞. olei

℞. olei de spica, absinth. & menth. ana ʒ. ß. caryophy. mac. cinnam. cardamom. rosar. coral. galliæ moschatæ ana ℈. t cum cer. mastich. aloes ana ʒ. ß. f. linimentum. Loco rosar. & coral. addes galang granor. paradis. ana ℈. ß. vbi non ita magnus est calor.

XIII. *Quadragenarius febre ardentissima correptus, doluit etiam a latere. Detractus mediocriter sanguis ad vascula duo. Perseuerant omnia, neque cedit dolor remediis. Sexto die detractus iterum sanguis ad duo vascula, putris & corruptus. Sudor septimo leuis, tenuis & tantum in capite & thorace. Nihilo melius habet. Deliria nocturna, æstus & inquietudo magna, vrinæ turbidæ, sudauit nono & vndecimo, nihilo leuata febre. Decimo leuius habere visus, nocte eadem patitur. Vndecimo vrinæ subsident, sed diuulso & nigro sedimento. Sudat vt prius. Pulsus perpetuo frequens & magnus cum pauca inæqualitate. Iam tendines manuum sine manifesto membri motu reuelli sentiuntur. Vrinæ bene coloratæ & corporatæ cum sedimento nigro. Decimotertio floccos colligit, manibus reuelluntur digiti, delirium fere perpetuum. Decimoquarto media nocte mortuus est. Pulmonibus corruptis nigricantibus inuentus est.*

XIIII. *Puero annos nato 12. repente syncope correpto & muto, in lecto reposito, temere, quasi gesticulando, mouebatur corpus, crura & manus. Subinde garrulus vocatus non respondebat. Diem integrũ ita habuit. Clysteres non retinebat. Balano aiuta*

cum hiera diacolocynthide, & cucurbitulis in ceruice rediit, & sanatus est.

XV. *Principi Lotaringo, magno priori ordinis Rhodiorum Equestris, ancyle in dextro cubito sequentibus remediis curata. Post habitam totius corporis rationem, victus & domicilii, hæc ordine sunt instituta. Frictio partis e molli manu, ex quo vapor e decocto molliente, immersio in idem decoctum partis ægræ: siccatio loci. inunctio ex axungia humana bene purgata, colata, lota in aqu mistura. Ceratum ex cera molli, pingui mollita ad ignem, manibus intinctis butyro. deinde liquata cum butyr. recent. & axung. humanæ supradictæ æqua quantitate.*

Ab vnctione superdatum molle gossipium.

Decoctum institutum guaiaci ex vnguinosa, odora, & media parte ligni initio.

Interuallis acetum album, aqua vitæ decocto vaporationis intermista. Ex quo ceratum a sypi descriptione Philagrii.

Capiti tunso, gossipium conspersum puluere caryophyllorum. Errhina, masticatoria.

Saluia in sartagine concalfacta & conspersa aqua fœniculi, vel saluiæ frictio capitis & spinæ.

Immersio totius brachii in animal recens mactatum Exercitium molle partis. Effectum fotu & axung. vt octo diebus dissoluto tumore, liberatis neruis omnino sanus euaserit, liberis omnib. motionibus totius membri.

XVI. *Quinquagenarius longo tempore & collo satis*

opportunus

opportunus tabi, tussicula, flatibus, pituita tres annos laborauit. Audiebatur quasi aqua fluctuans ad diaphragma & ventre. Alii vitiũ lienis causabantur. Purgationibus decocto guaiaci, & aliis vexatus nihilo melius habuit. Subtabidus, male coloratus. Tandem decretum est, desperantibus Medicis & agro, vt aperiretur thorax primũ cauterio potentiali, deinde cultello. Non propius admota aure intelleximus materiam diaphragmati insidere, non esse in ventre. Itaque inter quartam et quintam vertebram aperta via est, monitis egri amicis, quantum periculi immineret, agro quoque monito, & id postulante. Effluxit pus multum crudum. Quinque post diebus mortuus est. Dissecto egro inuentus pulmo aridus, scirrhis plenus, sydera ta pars membrana succingentis & costarũ. Venter inferior integer. Nunquam pus expuerat, neq; sanguinem. Laborauerat longo ante tempore, vt fere triennio, pleuritide.

XVII. Cuidam perforatus venter acuto ense, intestina tenuia vulnerata & pars crassorum. Exierunt intestina per vulnus et stercus. Desperatus erat a Medicis, sed longa cura conualuit.

XVIII. Alteri ad scapulas inflictum pugione vulnus, deorsum inclinans. Apertum latus ad quartam & quintam vertebram, vt pus, quod in diaphragma decumbebat, hac effluere t. Vixit annum aperta plaga. Expuebat sanguinem & pus.

XIX. Nobilis adolescens annor. 15. Baro Dessaulx, Prouincialis molliter educatus, deinde ad aulam trãs-

latus febre, ardente correptus est, deinde lēta. Orti exanthematibus tumuit ab vtroque hypochondrio: & velut materiam purulentam seorsim ab excrementis alui, & aliquando ante alui excremēta reddidit. Erat autē qualis est materia atheromatis. Quæsitum vnde prodiret. Nam ab abscessu credebatur. Alii pituitam esse a cerebro, alii ab intestinis autumabant. Sed quia nihil mordebat, nec iniecto clystere sensus vllus doloris erat, & pituita tanti dētergebatur, verisimilior sententia putauit abscessum esse in inferiore mesenterio. Data visceribus quæ molliant, & leuiter discutiant. Atque cum clysteribus non iuuaretur abscessus, vsus fuit conuenientissimis apozematum solutiuorum, terebinthinæ, pilul. ex hiera picra et aloe. dataque ha ad 3. ß. iusto effectu. imperatum decoctum ligni sancti. Consultum viribus. Desiit pus excerni: mansit tensio in dextro hypochondrio & febricula post retentum pus, non a medicamento, sed a reliquis obstructionibus. Imperatum est catharticum e syrup. de cichor. compos. cum rhabarbaro, & decocto radic. oxalidis & gram. Conualuit.

XX. Quinquagenarius, aut ad circiter, e febre tertiana æstiua Autumno in quartanā simplicem, hinc in quartanam triplicem degenerauit, atque ad Nouembrem in hydropem. Desperatus est a Medicis, quia Practici confirmatum hydropem dicunt post secundum mensem. Relata causa ad hepar refrigeratum partium morbo, partium vsu aquarū distillatarum acetos. & cichor. quibus plurimum fuerat

vsus.

ſus. Itaque læſa ſanguifica virtute viſum eſt primum hepati roborando conſulere oportere his tabulis.

℞ diarhod. ℥. ß. lign. aloes & raſur. ebor. ana ʒ. 1. cinnam. ℈. ß. ſacchar in aq agrimoniæ ſolu. q. ſ. f tabell. quæ pendeant ʒ 2.

Deinde etiam ſyrupo de cichor. ſimplic. ad obſtructiones liberandas, &c. Frequẽs fuit fotus ſacculis ex iis quæ diſcutiunt & roborant. Datæ ſunt pilulæ Raued ſen. auctæ rh & agar. troch. infuſo in ſucco ireos Syrup. laxatiuus præſcriptus, qui reciperet aperientia, ſemen cartham polypod ſennam agarici, &c. cum ℥. 1. ß. ſucc. ireos. Deinde thermæ ſiccæ, illitus primum ex ol. aneth. & chamæm. deinde ex fermento, emplaſtro de baccis lauri, ſtercore caprillo, poſtremo cauter. in tibiis. Inſtituta diuretica. Atque omnino in roborantibus hepar & ventriculum, in purgationibus per interualla, reliqua curatio poſita. Mortuo Februarii initio, inuenta ſunt ſyderata inteſtina, ſimilia aquatilibus colubris, omentum corruptum, hepar multis occupatum ſcirrhis.

Quidam Germanus adoleſcens 18 annorum, vſus antea Beria in Galliam venit: vbi crapulæ indulgens cœpit vertigine laborare, emouere quæ ſumebat, dolere ad ventriculum. Adhibito remedio ceſſauit vomitus et vertigo. Melius habuit. Sed poſt quartum aut quintum diem rediit malum, Lãguit leui febricula. Inuaſit leue delirium, vnde facile redibat ad ſe. Pulſus lãguidus. Decimoquar- XXI.

diruc. caryophyll. piperis, trium generum linguæ auis, semin. cepæ, porri & scariol. cinnam. ana ʒ.1. Coquantur simul omnia in lacte ouino: postea fortiter terantur. Omnia conficiantur cum melle rosacco & sacchare albissimo: coquantur lento igne, bene misceantur.

Poterunt aromata post coctionem aliorum inspergi quo modo fit in conseruis, conditis.

℞. diasatyrionis ex 2. descriptione Mesuæ ʒ. 2. vtriusque diamargariti, aromatic. rosar. ana ℈ 1. cinnamom. ℈. ß. pudend ceru. ℈. 1. cum melle anthosato & radic. vna zinziberis viridis misce omnia. Detur manè & hora somni ad modum maioris auellanæ cum vino albo. Item. ℞. ol. de spica, liuor. & mastichini ana ʒ. 1. adip. cuniculi & anat. ana ʒ. ß. adip passerculor. sarctorum radice satyrion & modico zedoariæ, adipis columb ana ʒ.6. semin. eruc. raphan. cepæ puluerat. zedoariæ ana ʒ. ß. troc. gran. 6. f. linimentum pro lumbis, pectine & perinæo.

His sanatus remediis, abiit.

XXIII. *Nobilis Pictо, cui paulatim ganglium excreuerat, in inguine dextro tam magnum, quam pueri caput cum adnato crassiore tuberculo, in consilium adhibuit medicos, Fernelium, Siluium, Hollerium: Chirurgos, Thierryum, Riuierium, Ambrosium Paræum: medicis cum Ambrosio periculum declarantibus, si excinderetur (nam hoc vnum erat remedium) Alii contra senserunt sine periculo incidi posse. Vicit consilium plurimorũ, quia metuerent hæmorrhag. gangrænam ab excisione claudicationem. Post aliquot dies reuocatus ager cum Chirurgis de incidendo agentibus, altero voluit die rem longa disputatione agitari. Tandem conuentum ægro impellente, & profitente se morimal-*

le quam diutius malum perferre, quia & armis ineptus esset, & coniugio atque coitui: oportere in circulum molem incidi, circulo longius ab inguine & scroto circumscripto, deinde ad membranam tumorem paulatim exsecari, paulatim quoq; pellem separari, quæ esset versus radicem: venas & arterias, vt detegebantur, contra hæmorrhagiam ligari. Quod post aliquot dies Fernelio & Hollerio præsentibus a Theodorico Thyerrio & Riuierio, tribus aliis Chirurgis assistentibus, effectum fuit. Euulsa moles cum tunica, glandulosa albicans, intus sine sanguine & carne, multis constans glandulis a sua pellicula seu pediculo facile separabilis. Glandulam pinguem repræsentabat. Iam senescente vulnere, febricula, oris amaror, fastidia incurabilia, virulenta sanies, fatida, dolor in altero inguine, pube, ventre. At tandem soluta aluo, liberatur amarore, & aeri commissus, vt ad suos rediret, perbelle habuit.

XXIIII. *Cuidam deuorata piscis aristа, difficilis labor in gutture, abscessus, raucedo, difficultas spirandi. iussus vt ex longo traheret spiritum, facile trahebat vt semel & confertim audiebatur strepitus in gutture, aperto ore nihil vitii apparebat. Collum anterius erat subtumidum. Visum itaque vitium esse imbibitum musculis, larynge, & vicinis partibus: institutum pharmacum quod vniuersum purgaret corpus, errhina, quæ caput, frictiones quæ diuerterent, de octum frenum, in quo oxymel simplex scyllitic. & similia dissoluta foris quæ*

leuiter discuterent, cum lana sordida. Iussus ager non bibere frigidam, tenuiter viuere, lacte amygdalarum & simili victu detergente, incidente & tenuante vti. Mox curatur.

XXV. Brito quidam nobilis correptus febre tertiana, in prima accessione summa virium imbecillitate laborauit, vt videretur mori. Tertio die in secunda accessione eodem modo habuit. Somnolentus in vtraque, vt vix somno posset prohiberi. Aliis accessionibus vigil, neque ad somnum verti potuit. Sexta mortuus est. Adhibita etiam ab initio fuerant remedia, quæ vim vitalem sustinerent.

XXVI. Cuidam mulieri Aurelianæ excreuit caro a gingiuis parte interna durior, externa mollior, insigni vtraque magnitudine. Mulier erat sterilis, male purgabatur habitu melancholico. Adhibitū consilium monitum, iam ab annis tribus initium esse mali, crescere in dies cum dolore, sed sine putredine, odore graui sine dentium vicinorū corruptione. Vnicum in incisione remedium. Sed ab incisione metus hæmorrhagiæ, conuulsionis, irritationis partis, vnde cancer. Tandem visum exteriorem debere vel ferro incidi, vel filo præligatum tabefieri. Vt videretur num quid ossis, quod erat ad pediculum corruptum esset, vt inureretur radix, & si quid esset corrupti ossis, igne corrigeretur. Quod vt succederet, ad interiorem simili ratione veniendum esse, a qua periculū maius quia durior, quia interior pars propter tunicam & nerues magis periculosa. ac cauterium, quod inderetur, decisa

carne immittendum per canaliculum. Hæc omnia post purgationes frequentes, phlebotomiam, cucurbitulas, deriuationes, integram sanitatem attulere.

XXVII. *Cuidam adolescenti annorum quindecim, tumor, velut inflammatio, ad malleolum dextrum. Adhibita iusta remedia. Quarto die cœpit balbutire, causare stomachum, delirauit. Cum autem videretur qualitas venenosa efferri a pede, putaui adhibendum loco cauterium potentiale, aut locum eum scarificandum esse. Quod minime factum est, reclamante pertinaci & imperito barbitonsore. Clyster iniectus, a quo conuenienter deiecit. Auctum delirium. Phreniticus eodem die quarto mortuus April. mense, anno 1548. in collegio Barbarano. Febris erat latens & obscura, sitis ingens, lingua fuliginosa.*

XXVIII. *Stephanus. Hacque cœpit leuiter e catarrho laborare. Rubor quidam apparet in facie, multa loquitur, prudens futuri delirii coniectura. Quarto die, quo statim detractus sanguis, melius habere visus. Sexto delirauit nocte. Matutino melius habuit. Sequenti nocte phreniticum auctum malum, conuulsio totius corporis & maxillarum. Adhibitis remediis cessat phrenitis et cõuulsio, nisi quod leuis quidã tremor subapparebat. Decimo apparuit vrina melior cũ leui sedimento diuulso, acuto. Sub meridiẽ sudor frigidus. Eodem die rite omnibus alioqui institutis, & nullo peccato ab ægro, neque a ministris, morbi malignitate mortuus est.*

Quidam

XXIX. Quidam apoplexia correptus, frictione, motione, phlebotomia excitatus est. Sequuta febris continua satis mitis, sed cum delirio. Negligentius curatus, neque expuens, quæ in pulmones defluebant; nono die a febre, decimo ab apoplexia suffocatus est.

XXX. Qua parte recti musculi ad sternum pertinent, puero cum abscessu in ventre tumor manifestus, digito cedens, obtigit. Vocati fere omnes iudicarunt abscessum in rectis musculis: alii in ventre qui attenuato vehementer puero, & consumptis musculis facile emineret tumor. Paucissimi in hepate quod quibusdam hepar totum ventrem ad partes sinistras pertendat. Aperto loco exiit pus virosum & grauiter fœtens, corrupto peritonæo. Abscessus sedes in parte hepatis, quæ illic perueniebat. Quod magis apparuit mortuo & dissecto puero.

XXXI. Quidam Lutetiæ dum dentem euellit, simul & partem maxillæ, & vicinos dentes detrahit. Hæmorrhagia sequitur periculosa. Vocatus in ius, Chirurgus liberatur, quia inuenti dentes non inseri, sed omnino maxillæ continuari.

RARA QVÆDAM.

1 Quidam Lutetiæ vomicam membrana tectam, ouo similem, è pulmonibus expurgauit, cum ante fuisset asthmaticus: et ita paulo post extinctus est.

2 Alius eminxit multa quidem similia liquidis margaritis, admodum pellucida alia crassiora, mediocriter cocto oui albumini similia.

3 *Nouimus quendam, cui e regione hepatis vena per interualla debiscebat, quæ sanguinem funderet. Restitante sanguine vestigium non apparebat.*

4 *Rigida hieme anno 1543. ad finem Ianuarii et initia Februar. salutares pleuritides grassatæ sunt, quarum quidem aliquot per vrinas nigras, crassas, in quibus supernatabat multa spuma crocea, crassa, glutinosa, iudicatæ sunt.*

5 *Aperta mulier a nobis in Scholis Medicorum Lutetiæ lapidem habens in vtero, in cranio anteriore, & quæ sine liene inuenta sit.*

6 *Visa mulier a nobis, quæ in altera mamma duplicem papillam lac reddentem haberet.*

7 *Cuidam mulieri Lutetiæ totum corpus molle, flexile, & sine solidis ossibus fuit.*

8 *Lutetiæ cuidam mulieri grauidæ fœtus exerta manus est per vmbilicum, & quindecim dies ad partum sic stetit. Salvaque matre euasit vivus, & vitalis.*

FINIS.

IACOBI HOLLERII STEMPANI, MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI, De Morbis internis, febrium historiam & curationem continens,

LIBER II.

ANTONII VALETII OPERA

jam nunc multo quam antea auctior ac integrior factus, & scholiis non pœnitendis illustratus.

Quid sit febris.

FEBRIS, [a] *calor est præter naturam* [b] *accensus in corde. Substantia* [c] *ergo febris, est calor præter naturam, qui omnino in corde accenditur. Alias vero* [d] *toto corpore sparsus, aut saltem in quam plurimis partibus, vel certe principibus inest. Pessimum genus febrium, cum uruntur interiora, exteriora frigent,* [e] *vt in lipyriis, & cum viscera interiora inflammantur.*

a *Hinc est, quod febris ad intemperiem calidam, tamquam ad summum genus, Galeno referatur, cap. 5. libel. de differ. morb.*

b *Cor cum sit fons innati caloris, principium quoque sit febrilis, est necess: si quidem non alius ab illo calor fit, qui in igneum conuertatur. Galenus comment. ad aphor. 14. lib. 1. & ad sent. 18. lib. 1. de vict. ratione in morb. acut.*

c *Galen. comment. 3. in libr. de fractur. sent. 8. & in aphor. 5. lib. 6*

d *Satis tamen est ad febris constitutionem, si calor ille plurimas, aut nobiliores occupet partes. Gal. comm. ad sent 29. sect. 1. lib 6. Epid.*

e *Neque enim in causo, neque in tertiana, quæ febres omnium calidissimæ perhibentur, internæ partes vsque adeo aduruntur perfrigerata cute, atque in lypiriis, quas propterea Galenus maxime malignas appellauit comm. ad Aph. 48. lib 4.*

Malignum quoq;, [f] quod ἀσσῶδες vocatur, in quo exteriora quidem moderate calida sunt, intus ardor est: sitis insatiabilis, perpetua corporis iactatio, vigilia, deliriũ, quod fere fit crasso atq; cõtumaci humore in primis venis putrefacto. Aliquãdo in corde vehemens æstus est, quod vehementi palpitatione (cordis motu præter naturam) intelligitur, moderatus tamen ad manum calor est. Pereunti celeriter, et sub mortẽ tenuis quidam & frigidus sudor effluit. Itaq; febrilis calor [g] non perpetuo toti corpori æqualis est. [h] Optima ratio diuidendæ febris ex Gal. li. 1. de differentiis febrium, est, vt e substantia, hoc est, iis, quæ definitio eius continet, differentiæ sumãtur, e calore videlicet, iis in quib. calor est. Calor itaque alius [i] siccus, [k] alius humidus, alius [l] vaporosus, ex quo febris alia sicca, alia humida, quædam vaporosa, Maligna sicca est. In hac squalescit cutis, arida lingua est, vehemens sitis & vigi-

lia,

lia, calor, acris, nihil vaporum, nihil sudorum excluditur. Talis est exquisite ardens. Hac autem aut [m] breuiter occidit, aut in hecticam vix curabilem conuertitur. In humida perpetuo sudore ac madore corpus resoluitur, quales sunt [n] typhodes & elodes. Quanquam typhodes ab Aetio & quibusdam aliis dicitur, quam erisypelas hepatis, lienis, renis, aut cuiusuis partis, incendit. Salubris fere, in qua madidus & mollis calor est, cutis quoque eiusmodi, & sudores in tempore erumpunt.

f Ἀσσῶδις id genus febres seu fastidiosa comitem habent anxietatem, ingentis malignitatis indicem, ex. Gal. comm. 2. in lib. 3. Epid.

g Imo multis in partibus sæpe non apparet, vt in lypiria febre.

h Variæ febrium diuisiones, de quibus Hipp. sub finem sect. 1. lib. 6. Epid. & fusius Gal. in comment.

i Vt in hectica, causo, & reliquis febribus biliosis.

k Vt in febre sanguinea, pituitosa.

l Vt in diaria.

m Exquisite ardens vt plurimum funesta, causa magnitudine symptomatum vehementia, & excrementorum suppressione.

n Gal. ex veterum placitis febres typhodeas sine vllarum inflammatione partium fieri asserit, easdemq; humidas in summo Lib. contra Lycum descripsit.

Rursus calor quantitate & qualitate distinguitur. Nam alias [o] copiosus, [p] alias paucus, [q] nonnunquam in medio est. Similiter hic acerrimus, hic (vt febris est, & quantum natura febris patitur) suauis, & mitis, ille medius: magna vis est febris, cum & plurimus, & mordacissimus.

o Vt in synocho vtraq;, maxime vero plethoricis in corporibus.

p *Qui scilicet in pauca materia accensus, vt in tertiana exquisita.*

q *Vt qui copia moderatus, & in sanguine, aut pituita, accensus, vt in synochis febribus, & pituitosis, & tunc est essentialis.*

Febris alia morbus, vt ardor, alia symptoma, vt in pleuritide, alia simplex, alia cum grauibus symptomatibus, & iis quæ ἐπιγινόμενα Græci vocant, vt quæ febris cum frequenti syncope, cum singultu, cum syncerij deiectionibus. Rudis illa & nimis antiqua r *Hippocratis distinctio, laudanda tamen, vt fuit ætas. Febres aliæ manu mordaces, aliæ mansuetæ, quædam vehementer rubræ, nonnullæ admodum flauæ, aliæ croceæ, aliæ crudæ, &c. quæ pluribus 6. Epid. ab Hippocrate & Galeno, tum initio librorum de differ. feb. explicata sunt, nondum tamen satis intellecta, quod* s *vox Pemphigodes satis ostendit, non satis intellecta interpretibus. Alij enim a l pestilentiales, nonnulli ad vaporosas & humidas transferunt. In qua sententia fuisse visus est Galenus in exegesi vocum Hippocratis.*

r *Hæc ex sent. 29. sect. 1. lib. 6. Epid.*

s *De hac vide Gal. comm in citatum Hippoc. locum.*

Alia vero diuisio febrium, quia hæ acutæ ac celeres, vt ardens & tertiana, aliæ longæ, vt typhodes & quartana, nonnullæ mediæ, vt quotidiana & semitertiana. Acutæ sunt, quia propria tempora ad finem vsque celeriter percurrunt. Acutum enim & celer idem est.

Sunt e Græcis, qui ex ratione prædictæ causæ

ita diuidunt. Alie febres de repente atque ex causa manifesta orte sunt. He minæ periculosæ, minusque fallax præsagium ostendunt. Aliarum causa ignorata, quod latenter atque longo tempore contracto in humoribus vitio ortæ sint, de quibus hoc verbum Hipp. maxime pronuntiatur, commune quidem reliquis morbis acutis, [t] Acutorum morborum non omnino certe sunt pronunciationes salutis aut mortis. Atque hæ fere periculosiores.

Longas item ex causarum varietate diuidunt. Longæ enim sunt vel quia materia frigida, crassa, & cõtumax est, vt quartana, vel multa, & typhodes, vel quia pars affecta frigidior est, vnde primũ calor succensus est, vt quartana a liene longior, ab hepate breuior, vel imbecillitatis ratione, ex quo [u] in senibus longior, in iuuene breuior, vel denique exteriorum vitio, quæ τὰ ἔξωθεν vocat Hippocrat. ægri, Medici, ministrorum, loci, aeris, temporis, & similia.

[t] Facilius enim naturalis senibus infirma, iuuenibus robusta. Vnde illi tardius, hi celerius febre defunguntur.

Alia item febres [x] peruigiles, alie [y] soporosæ, nonnullæ mediæ. Somnus atque vigilia, vtraq; si modũ excesserint, malum, ex li. 2. Aph. Praxagoras quasdam febres soporosas annotauit, ab anno 12. ad 16. & 17. derivata quadã pernicie. In soporosis [z] grauius periculum est si præter soporem & silentium, saltus partium, ac veluti conuulsio, facieirubor, oculorum fixus intuitus, a somno manuum ne

glecta abiectio, mœror, anxietas, deliria convulsiva, motio articulorum, frigus.

x *Quod acres profundant vapores, sua caliditate & siccitate cerebrum continuo percellentes.*

y *Ab oppressione cerebri nimia humiditate perfusi, nimiumque perfrigerati.*

z *Hæc enim cerebrum grauioribus auctum symptomatis ostendunt.*

Sed, quod ad institutum maxime pertinet, alia febris in solidis partibus, hectica quædam in spiritibus, diaria, tertium genus, in humoribus, putrida. De hecticæ differentiis & diariæ suo loco dicetur. Putrida fit vel a bile, quæ tertiana, vel pituita, quæ quotidiana, vel atra bile, quæ quartana. An[a] vero a sanguine, postea disseretur.

a *Agitatur hæc quæstio paulo post, capite de febre continua putrida.*

Putrida rursus vel intermittit, vel continua est. Quæ intermittit, Hippocrati quidem aph. 43. lib. 4. sine periculo est, Diocli minus periculosa, quam continua, ac fere salutaris, sed quæ tamen aliquando interficit, & maxime vbi talis est, qualis soporosa quæ proxime descripta est. Continua magis periculosa, quæ tertio quoque die exacerbatur, auct. Hipp. & Archigene. Accedit ad periculum, si quarta die vel tam grauis est, vel etiam asperior, quam fuit tertia.

Cæterum quandoquidem hic de curatione febrium agitur, primum est, vt febris species cognoscatur, ex propriis signis, communibus, & externis coniecturis. Cognita febris specie, causæ ma

gna

gna ex parte innoteſcunt. Secundum eſt, vt febris conſtitutio intelligatur. Quod fiet ſi obſeruemus qualia ſint, & quanta fuerint & futura ſint vniuerſalia febris tempora, principium, incrementum, ſtatus & declinatio. Deinde [b] quod in toto morbo, idem in particularibus acceſſionibus obſeruemus, & has rurſus inter ſe comparemus. Poſtremo adiungemus externa; annitempus, ætatem, locum, regionem, peculiarem ægri naturam, & c. eiuſmodi, videbimuſque, ne quid miniſtri peccent, & vt æger imperata faciat. Ita fiet, vt & morbi natura cognoſcatur, & remedia medica fideliter adhibeantur. Certum denique ac minime fallax præſagium de febre inſtituatur.

b *Vt ſi ex longo morbi principio morbum eundem fore longum dignoſcamus.*

De Tertiana.

TErtianam facit [a] putrefacta bilis, [b] non quidem in venis, ſed toto corpore diſperſa. Tertio quoque die acceſſiones habet (vnde tertiana appellatur) quod & putrefactum acceſſionibus ſingulis excernitur, fere per ſudores & inſenſibilem tranſpirationem, alias etiam [c] vomitu, [d] & deiectione alui repurgatur. Duodecim [e] horas exquiſita tertiana non ſuperat acceſſione particulari, nec pluribus quam ſeptem acceſſionibus ſollicitat. Sic enim ſcriptum ab Hippocrat. aph. 59. libr. 4. Quanquam in Coacis præſagiis quinto, ſeptimo,

aut nono circuitu ad summum iudicari scribit. Statum fere habet quarta accessione, hoc est, die septimo, nono, vndecimo. Decimotertio, qui septimæ accessionis dies est, declinat, atque ita soluitur. Initium fere prima accessione, incrementum secundæ ac tertiæ: accessionis tempus, a quatuor horis ad duodecim, inuadit cum rigore in quo veluti pungentes aculeos sentiunt ægri, initio quidem vehementior, paulatim miteſcit, ex quo increſcit calor. Intima vruntur, f iactatur corpus, vexat ſitis & vigilia, ſolitudo queritur: hæc vero vt progreditur accessio in ſtatum, vbi calor admodū acrus & mordax est. Pulſus initio tardus, parus, rarus, debilis poſtea magnus, celer, frequens, velox, & vt declinat accessio, paulatim redeunt omnia ad naturam. Post rigorem vomitus, ſudores aut excretiones, & vbi iam concoquitur ad ſalutem febris, vt principio tertiæ & quartæ accessionum, vomitus, in fine ſudores fiunt. Vrina h ſubrufa, ſub flaua, rufa, mediocri ſubſtantia, aut, vt Arabes, rubra, tenui, ubſtantia ignea. Parte quidem inferiore ſubtilior, ſuperiore vmbroſa atque nebuloſa, in qua ſi i nebula alba, aut eiuſmodi ſublimamentum initio appareat, non tranſcendet quartum circuitum. Si vero primo die vel ſecundo k ſedimentum album est, læue & æquale, tertio circuitu terminabitur febris. quod ſi talia non apparent primis diebus, id est, prima vel ſecunda accessione. Septimus circuitus expectandus est, tumque ruſæ magis ſunt vrinæ. Et ſi contingit longiores eſſe accessiones, id efficit

materia

materiæ copia, aut crassior consistentia. Alioqui ad densitatem cutis, aut ad imbecillitatem naturæ causa referenda est. Describunt autem Græci & Arabes tertianam, quæ sit veluti [1] idea quædam & exemplar tertianarum omnium, quæ vt propius ad ideam illam accedunt, ita & manifestiora signa proferunt, vel minus manifesta. Excitantur hæ febres fere æstate, temperie calida & sicca, cœlo, ætate, ratione vitæ & aliis, quæ corpus reddunt calidius & siccant.

a Quælibet, pallida, rubra, vitellina, porracea, aruginosa, cuius certus locus est fomes, propria cystis, hepar, mesenterium, aut quæ circum præcordia, cauaque viscerum sunt loca.

b Alioqui enim ardens esset, continuæ febris, a qua tamen sola intermissione differt Galen. cap. 3. lib. 2. de crisibus.

c Effusa scilicet in ventriculum bile, sed non primis diebus. Præpropera namque ista hac esset excretio, nec melioribus naturæ rebus instituta, quæ ante concoctam materiam veniret.

d Prout bilis viam affectat.

e Accessio longior aut breuior pro bilis copia maiore aut minore, eiusdemque tenuitate aut crassitie, egrorum viribus, raritate aut densitate corporum. Adde quod miscella pituita cum bile efficit, vt his in regionibus vel paucas exquisitas tertianas, vel prope nullas agnoscamus. Vnde nihil mirum, si paroxysmi vltra horas 12. 20. 30. etiam, itemque circuitus vltra septem producantur, siquidem pituita bili admixta a natura non facile superetur.

f A bile per ipsum delata, quæ maius ac maius eundo acquirit incendium.

g Primis enim febris inuasionibus calor ab innata adhuc materia oppressus, non potis est citatiore pulsu emicare. Huc accedit, quod tum temporis nondum accensa bile habitus corporis refrigescit.

h *Ab ardore & bilioſi humoris permixtione. Ex cõm. ad ſent. 26. lib. 2. Prognoſt.*

i *Nebulæ enim albæ in vrina concoctionis ſunt notæ. comm. 3. in Prorrhet. & in ſent. 43. lib. 4. de vict. rat. in acut.*

k *Nam certius coctionis ſignum ab hypoſtaſi, quam ab alio contentu ſumitur.*

l *In naturis enim quantumuis bilioſis, victus ratio, aut vitæ inſtitutum, aut quippiam ſimile generandæ pituitæ accõmodatum concurrit ſemper, quod tertiana a ſola fieri bile prohibeat ex cap. 3. lib. 2 de differ. febrium.*

Curatio ad duos ſcopos relata eſt veteribus Medicis, alterationem & vacuationem. Alteratio, refrigerantibus & humectantibus, vacuatio per ſudores & vrinas, perficitur. m *Paulus recte quidem infirma hæc remedia credidit, propterea quod non tertiana illa, quæ idea & exemplum quoddam eſt reliquarum, nobis curanda eſt, ſed quæ iam aliquid pituitæ commixtum bili habet. Oportebit ergo intendere in ſcopos illos veterum, ſed ita temperare, vt quantum declinet curanda febris ab idea illa, tantum curatio euariet. Initio ergo ſi reſiſtit aluus,* n *clyſtere leni, vel debili* ° *quodam pharmaco mouenda eſt. Medicamenta ſunt, vt Caſſia fiſtula ex decocto violarum, prunorum, tamarindorum, & ſimilium.*

m *De hac re amplius nihil apud Paul. Æginetam cap. 20. lib. 2. ſcriptum, quam apud Galen. lib. 2. ad Glauc.*

n *Clyſter eiuſmodi parabitur decocti remollientium & refrigerantium & lactucæ, portul. violariæ, florum nymphææ* ℔. *1 vel ex decoctionis eorundem refrigerantium & ſeri lactis ana* ℔. ß. *caſſiæ, aut cathol. diſſolut.* ℥. *1. vel cathol. & diapruni ſolutiui ana* ℥. *1. ſaccha. alb.*

mell.

mell. viol. ana ʒ. 1. olei violacei ʒ. 3. Verum hic non nisi ante paroxysmum, vel post immittitur.

o Vt si bolum e cassia præscripseris, addito, si velis, rheo, atque etiam, si nihil vetet, diaphœnico pauco, vel hanc potionem imperabis. ℞ cathol. ʒ 6. diaphœnici ʒ. 2. syrup. capill. vener. aut simil ʒ 1. cum aqua cichor. aut decocto conuenienti. f. potio. Nunquam tamen adducere, vt paroxysmi die purges, ne geminum naturæ negotium facessas.

Vehementer commendant hanc potionem. ℞. *succi granatiacidi & dulcis ana ʒ. 1 ß per noctem salubri loco resideat, postridie in eo suc. dissolue sacchari optimi ʒ. 1. Et si vehemens calor est sacch. violaceum sit, & addatur potioni aquæ r. s. ʒ 1. Si vero pituitæ aliquid mixtum est, loco aquæ ros. misce ℞ vini tenuis ʒ 1. Leniesaluum, reuocabis appetitum, partes naturales roborabis. Quod si ℞ obstructionis suspitio est, aquam end. aut hordei, vnius ʒ. 1. commiscebis. Alii ʒ. 2. ℞ oxysacch. simplicis, succi end. depurati ʒ. 1. vtuntur eadem vtilitate. Vbi vero plus pituitæ mixtum est, pro succo end. succus rad. fœni pro oxysacch. oxymel simplex miscendum est. Atque vtilius oxymel volunt, in quo ferbuerint frondes nucis, vel tenues asparagi & hyssopi summitates. Alii ℞ contenti sunt ʒ. 4. decocti prunorum cum saccha. viol. ʒ. ß. Eodem modo & tamarind. vtilicet. Iam remollita aluo de phlebotomia statuendum. Saluberrimum, ℞ inquit Gale. febribus omnibus non modo continuis, sed iis quæ ex putredine natæ sunt, secare venam, si ætas, vires, &c. permittant. Omissum tamen hoc remedium a Gra-*

eis, & omittendum quidem; si exquisita tertiana est. Alioqui admodum salutare: quod tamen temperare oportet, [u] vt tertiana, quam curamus, vel ad exquisitam accedit, vel ab ea recedit. Arabes ex vrina rubra consilium sumunt phlebotomiæ, fallaci quidem coniectura, quod eam dominantis sanguinis, vel grauioris incendii, indicium esse putent. Talis enim vrina, aliquando infirmo ex hepate, vel rene plus æquo attrahente, aut aliis de causis non ex natura febris, procedit. Addunt præterea non esse detrahendum sanguinem ante tertium paroxysmum, obtruduntque experientiam, quod quibus aliter sanguis detractus est, in fere exasperatum malum: iecant fere sexto die, aut prædici iubent fore, vt proxima accessio, quæ quarta est et die septimo, grauissima, ne id ex phlebotomia & peccato Medici contigisse videatur. Conueniunt cum Græcis in vsu eorum quæ vrinas mouent & sudores. Vruntur plurimum oxysach. simpl. syrup. acetoso. Græci, si materia sursum ascendit, & æger nauseat, vomitiones adiuuant, si mordentur intestina [x] lenib. clyst. excludunt, alioqui lotia & sudores mouent. Vomitus ciunt ptisanæ tepidæ ℥. 4 sac. ℥. ß. Aliud. ℞. decoct. lact. atripl. portul an. ℥. ß. olei communis ℥. 2. [y] tepido vtatur. Sed abstinendum vomitionib. in iis maxime qui ex consuetudine non vomunt. In clyst cass. ℥. ß. aut catholici, plus etiam, vt resexigit, dissol. aebet oleo viol. In iisdem vtendum est sach. potius, quam melle. Apio & anetho mixtis in potu, aliisque leuiorib. diuret. vte

bantur.

banitas. Sudores mouendi sunt, si quidem resistant, sub finem accessionum. ℔. *ptisanæ vulgaris calidæ* ʒ. 4. *aut* ʒ ʒ. *cum* ʒ. 1. *de. oct. flor. cham. vel diluto oxymel. in quo nepethæ modicum ferbuerit.*

p Ad pituitam incidendam, & ventriculum roborandum, quod cætera omnia refrigerent.

q Obstructionis notæ erunt, tensio, duricies, dolor hypochondrii dextri

r Loco huius licebit zulapia concinnare e syrup. de cichor. simplic. capill ven. acetosi simplic granator. & aquis conuenientibus, cichor. end. bugloss. borrag. Vel hoc apozema. ℔. radi. polypod. quern. cicho. oxylapath. ana ʒ. 1. rad. petros. asparag. fœnic. in aceto per noctem vnam (si magnus æstus) macerat arum ana ʒ. 1. folior. agrimon. cicho. end. non lotæ, scariol. ana M. 1. capill. omnium ana M. ß. semin. frigid. minor. (si æstus sit) vel maiorum (si hiems) ana ʒ. 1 semin. anis. & fœnic. ana ʒ. 2. flor. cardiacorũ ana p. 1. f. decoct. In colatura pro dosib. ℥. dissolue syrup. de cichor. simpl. & capill. ven. ana ʒ. 1. ß. f. apoz. clar. conditum pauc. cinnam. & santalo citrino. Ab eo, si videbitur, purgato.

s Hoc remediũ aluũ tantũ mollit, nõ purgat.

t Id scriptũ passim reperias lib. 11. Metho. med.

u Vt videlicet sanguinis minor sit detractio, si tertiana propius ad exquisitam accedat, amplior, si minus prope. Cæterum auocare nos a venę sectione minime debet, quod iampridem est ab Arabibus proclamatum, sanguinem nempe bilis frænum esse & refrigerium: nam & phlebotome totius corporis refrigerationem inducit, in qua magnum est ad curationem momentum.

x Iuxta aph 11. lib. 1. Quæ ducere oportet, quo maxime vergunt per loca conferentia, eo ducere oportet.

Idq; magis, si crassior humor fuerit. Vsitatus est ptisana vulgaris potus calidus cum subduplo syru-

y Vbi plus pituitæ adest, oxymelitis ʒ. 4. ß. vel 6. ex tepida propinantur. Interdum ptisanæ ʒ 4. cum ʒ. 1. syru. acetosi simplic. cietur autem vomitus initiis accessionum, si per se natura satis non moueat.

pi acetosi, ut sint ptisanæ ʒ. 3. syrupi acetosi ʒ. 1. ß. Vinum [a] quoque album, tenue, oligophorum, & urinas & sudores mouet. Verum neque urinæ mouendæ sunt, neque exprimendus sudor, nisi cum apparuerint manifesta signa coctionis, multo maxime cum iam perfecta signa coctionis apparuerint, & quæ vomitiones mouent, [a] tepida, quæ sudores [b] calida exhiberi debent. Quod si superioribus remediis non concedit febris, [c] rhabarbaro vtendum est ad ʒ. 1. ß. vel ʒ. 2. Si vero neque his concedit, & [d] vires sustinent, phlebotomia de eadem vena axillari interna dextra repetenda est. Alioqui cathartico paulatim deducenda materia est, quale hoc est. ℞. syrup de cichorio simpl. ʒ. 6 rhabarbari pulverati, & nodulo raro inclusi ʒ. 2. suspendatur nodulus, & syrupo immergatur, capiat diebus intermissionis ʒ. 1. ß syrupi cum aquæ hordei in caliore conditione, hydromelitis in frigidiore ʒ. 2. Atque iam declinante morbo, & longius progresso medicamentis cathartici [e] aliquid eorum quæ melancholiam purgant, miscendum est. Pars enim materiæ ardore febris in melancholiam versa est. [f] In accessionibus, vbi vehementer sitiunt, sed maxime in statu, aqua hordei. [g] iulep. violatum, syrup. violatus cum aqua frigida, vinum etiam album oligophorum, si quidem iam tempus est sudoris promouendi & urinæ, exhiberi debent. Nec hoc quidem exigua quantitate, [h] sed semel quantum appetunt. Ratio victus, quæ refrigeret & humectet, non tam tenuis, quam ab antiquis præscripta est,

propter

propter consuetudinem victus. Licet enim vti iusculis plurimum alteratis cum lactuca, acetosa, portulaca, hordeato cum seminibus frigidis alterato. Postea vero apparentibus signis coctionis, lacte amygd pedibus ouillis, piscibus saxatilibus, cancris, pereis & similibus, vitellis oui, de quibus quia controuersia est, postea dicetur. Tumque iusculis commisceri debent, quae aperiunt, & vrinas mouent. Vsitatae sunt radices acetosae, petroselini hortensis & cicherei. Sed per omnia meminisse oportet, maiora remedia, & venae sectionem & cathartica conuenire diebus quietis. Excrementa vero promouenda, cum iam manifesta coctio apparuerit in vrinis. Vigilant, aestuant, sitiunt, & alia patiuntur, contra quae remedia suo loco dicentur ad finem libri huius.

2. Nam omnem in partem celerrime distribuitur, cum tenuium sit partium. Sed vinum antequam tuto imperetur, febre facta remissiore concoctionis signa apparere est necesse. Poterunt etiam sudores excitari frictionibus, inunctionibus & sudorificis potionibus, vrinae quoque cieri; decocto aperientium cum syrup. capill. ven. aut simil.

a Talia siquidem ventriculum relaxant.

b Vt celerius distribuantur, & ad habitum corporis peruadant.

c Vel haec potio praescribetur. ℞. rhei elect. ʒ. 2. infundantur in decocto refrigerante, vel in decocto e passul. mundatar. & tamarindor. ping. an. ʒ. 3. additis semin. anif melon. ʒ. 1. flor. cardiac. p. 1. In express. dissolue cathol. ʒ. 6 syrup. capill. ven. aut de cichor. simpl. aut viol. ʒ. 1. ſ pot. vel ex syru. de cicho. compos. cum rheo ʒ. 1. aut ʒ. 1. ß. cum decocto conuen. aut lactis sero pur-

gatio instituetur Pauperioribus imperantur diaprunum simplex & solutiuum, electar de succo ros. diaph. diacarth. Sed hæc calidiore cæli tempestate non carent periculo.

d Atque tum si vires effœtæ langueant, eas in primis confirmare oportebit, maxime vero hepatis & ventriculi robori consulere. Vt. ♃. conseruæ borrag. & bugloss. ana ℥. 1. electar. triasantal. & diarhod. Abbatis, vel aromatici rosat. ana ℥. 2 rasur. ebor. & cornu ceru. ana ℈. ß. cum syr. de limonibus aut de bugloss. f. opiata, vel cum saccharo rosaceo conditum. Et quoniam non raro humor aut flatus in præcordiis colligitur, rumorem, duritiem, aut tensionem faciens, optimum erit, si prætumida, vel tensa sint hypochondria, fotum & litum imperare. Fotus erit huiusmodi. ♃. malu. bism. cichor. agrimon. scœnuanth. absinth. ana M 1. flor. chamæmelin. violar. anet. rosar ana p. 1. fiat decoctio. in aqua & vinum album cum aceto pauco in fine addito pro fotu hypochondrii dextri cum spongia. Post fotum exsiccatus locus illinetur ex olei liliac. olei amygdal. dulc. & absinth. ana ℥. ß. cum cera pauca comparato linamento. Si ardor vrgeat, epithemata refrigerantia, itemque ceratum santalinum, vitato nimio perfrigerio expirationem cohibente.

e Vt folia sennæ, diaphœnic. diacatholicum.

f Aut syr. nenupharinus, acetosus simpl. oxysacch. syr. de limonib. cum tripl. aqua, aut quadrupla.

g Vt calor febrilis extinguatur, & partes contemperentur.

Remedia quædam sunt vulgaria, quibus quidē vtilicet, non neglectis aliis, quale hoc est. Sonchus tritus, sambucus, plantago, ex aceto subiguntur, & carpis alligantur. Sunt, qui & h semperuiuum,

& alia

& alia eiusmodi refrigerantia trita hepatis regioni applicent. Suspectum quidem hoc remedium, quanquam aliquando febrem extinguit, sed nunquam hoc vtendum est, [i] *vbi obstructionis suspitio. Alii pul. fuliginis e furno, & saluiam contusam vna miscent cum oui albumine, & ita imponunt carpis. Nonnulli eandem fuliginem cum allio, cepis, albumine oui & germine, miscent, acetum affundũt admouentque carpis. Temeraria vero remedia causstica, quæ vesicas excitant, quale est, quo vulgus vtitur, radice ranunculi trita, alligato carpo. Eadem quoque* [k] *exteriori gutturi admouent. Itaque prudenter vtendum est vulgi remediis.*

h IX his vulgi remediis alia refrigerando, & febrilem calorem extinguendo prodesse creditur: alia calida foras humorem mortificum trahendo. Sed temere his non fidendum. Eorum enim vsu sæpe fit, vt feruor quidem & intemperies reprimatur, materia adhuc resistente, quæ recidiuæ sit soboles.

i Satius fuerit oleo rosaceo hypochondrion irrigare, pauco aceto addito.

k Hæc enim arte scabritiem a fuligine oriri solitam prohiberi putant.

De Tertiana notha.

TErtiana [a] *notha cum rigore quidem incipit, sed* [b] *languidiore. Materiam habet pituitam commixtam bili. Inuadit, vt plurimum, febris hæc otiosos iuuenes & intemperatos, sub Autumnum frequens. Signa eadem quæ tertiana, nisi quod habet commutata ex progortione pituita*

ad bilem, media quodammodo inter signa quotidiana & tertianæ. Alternis diebus inuadit, aliquando tamen, vt etiam tertiana duplex,[c] singulis diebus. Neque enim singulis inuadere diebus, neque alternus tertianam facit, oportetque non tantum ex periodis, sed proprijs signis & symptomatis, cuiusque febris speciem constituere. Accessio vltra duodecim horas producitur, aliquando ad triginta & eo plures. Non terminatur septem periodis, vt tertiana vera, sixque duodecima periodo, aut 14. terminatur. Sæpe etiam in mensem, quadragesimum etiam diem extenditur. Nonnunquam sex menses integros perseuerat, fereque desinit in[d] *vitia lienis. Hic plurima grauitas corporis, dolor vertebrarum, inflatio ventriculi, fastidia, sitis, magna oris amaritudo, vrina citrina et crassior, quam in vera, ob crassitiem humoris a pituita permista. Clysteribus primum*[e] *non ita mollibus vtendum est, deinde leni pharmaco, vnde primæ venæ repurgentur. Postea consentientibus numeris, phlebotomia, e basilica dextra. Auicennas post tertium vel quartum paroxysmum venam aperit, dextram æstate, hieme sinistram.*

a Hæc vel ex vitellina bile (quã parit adustio) in ventriculo putrescente ac tenacius inhærente, vel ex permixtione bilis & pituitæ, vt ante dictum est, gigni cõsueuit.

b Languidior & diuturnior est rigor, quia pituita bilis acrimoniam, velocemque motum impedit, hinc fit vt minor sit rigor, sed alioqui longior.

c Id accidit propter humoris copiam, & pi-

tuitosæ

tuitosæ accessionem materiæ, quæ ambæ quotidianis accessionibus efficiundis sunt satis.

d Nam in tanta febris longitudine melancholicus accumulatur succus, a quo lienis tumores, obstructiones.

e Vt ℞. malu beton. mercurial. origan. calamenth. ana M. 1. semin. ani. fœnic ana ʒ 1. hord. integ. p. 1. flo. chamæm. mel il ana p. fiat decoctio ad ℔. 1. In colatura diflol. cathol. & diaphœnic. ana ʒ. 1. vel cathol. ʒ. 6. diaphœnic. ʒ. sem. aut diaphœnic. loco tantundem hieræ, mell. ros. aut anthos. sacchar. rub. ana ʒ. 1. olei chamęmel. & aneth. ana ʒ. 1. fom. f. clyster.

Victus alias parcior, alias plenior, vt breuitas vel longitudo febris expectatur. f Nam in longis plenius nutrimus, in celeribus, parcius. g Victus sit incidens & abstergens, coctu facilis. Vrina & sudores paulo calidioribus, quam in tertiana mouentur. Iam apparentibus signis coctionis, Gal. horleatis aliquid piperis adiecit. Amygdalino lacti aliquot amygdala amara commiscere licet, alioqui amygdala dissoluemus ex decocto rei, quæ incidat et detergeat. Græci mulsa vtebantur, in qua hyssopus ferbuisset, aut aliquid tale, quod videlicet sine insigni calfactione et exsiccatione vrinas ducat. Quæ sunt, spica Celtica, cinnamomum, radices apii portensis, semina anethi, fœnic. comæ absinthii, sed hæ, cum adstringant, non tam ad mouendas vrinas & sudores quam ad ventriculi robur & biliosi humoris euacuationem faciũt. Oxymel quoque conuenit conditum aliquo aromate, vt spica vel cinnamomo, puluere hyssopi, menthæ, calamenthi, betonicæ.

f Ex aphor. 7. lib. 4.

g Qui bilis crassitiem, quam permista efficit pituita tenuet. Idem vero victus sit εὔπεπτος, id est, concoctu facilis, vt qui partium naturalium imbecillitati prospiciat.

Potiones autem dilues magis aut minus, [h] *pro ratione febris, materiæ, quæ febrem facit, temperamenti, ætatis, temporis & similium. Iam fere paratur hydrosacchar. ex* ℔. 1. *aquæ coctæ col. per manicam Hippocratis cum* ʒ. 3. *sacc. &* ʒ. ß *cinnamomi, vel* ʒ. 1. *Veteres loco hydrosacch. mulsa vtebantur. Nunc vero in frigidiore conditione, loco sacchari, melle albo vtilicet, vel partim saccharo, partim melle albo.*

h Vt si plus affuerit bilis, vinum sit dilutius, si vberior pituita, meracius. Idem esto de melle iudicium in hydromelitis, aut oxymelitis vsu.

Vbi iam apparuerint signa coctionis, molliter subducenda aluus est ex iis, quæ postea dicentur. Non omittendum, quod Hippoc. primum, deinde Gal. & Auicennæ annotarunt, [i] *vomitum a cibo tam efficacem esse in hac febre, antecedentem morbi causam vacuando, vt hoc vno remedio permulti conualuerint.*

i Vomitus a pastu potius excitatur, quia morbificus humor cibo mistus facilius expellitur. Adde quod transuersæ ventriculi fibræ, cibo & potu humectatæ, ruptioni minus sunt opportunæ.

Historia est apud Hipp. de vxore Theotimi, quam mulso succo granatorum percurauit, inde vomitu citato. Licebit itaque vti oxysacchara te-

da, vel

da, vel oxymelite ſimplici cum aquæ tepida, in qua ſex rotulæ raphani coxerint ſtatim a cœna. Alioqui,

℞ *hydromelitis* ℥. 2. *decocti hyſſopi* ℥. 2. ß. *detur tepidum a cœna.*

Noſtra ætas non feret tenuem victum, quem veteres, tertio tantum quoque die ægrum nutrientes, præſcripſerunt. Nutriemus itaque, [k] *vt ſemel in die comedant, remiſſionis vel intermiſſionis tempore. Vino tenui vti licet extra acceſſiones. Pullus iam ſatis adultus in aqua coctus* [l] *cum borragine, cerephyllo, oxalide, petroſelino, hyſſopi modico, coques autem ad purilaginem, et ſi vis, iuſculo ſacchari aliquid iniicies, vt oui vitellum omphacio diſſolutum.*

[k] Cibandi anſam ſuadebunt longiores acceſſiones, vires debiliores, ægrorum naturæ biliosæ, & pleniori victui aſſuetæ.

[l] Hæc comparantur, cum ad compeſcendum incendium, tum ad obſtructa liberanda.

Hordeato et lacte amygdalino veteris, ſed bene conditus [m] *ſaccharo, vel melle albo. Ptiſana vulgari, in qua anethi coma, aut aliquid ſeminis eius, apii, fœniculi ſpicæ, cinnam piperis maduerint, vti oportet, aut in ea octauam partem ſacchari, vel mellis albi liquefacies. Poteris imperare hanc ptiſanam.*

℞ *hordei mũdati qr. 1. hyſſopi, glycyrrhizæ mũdatæ ana* ℥. ß. *iuiubarũ, paſſul. mundatarum, ciceru rubrorum ana* ℥. 1. *f. decoct. in aqua puriſſima ad* ℔ 2. *Colatura trãsfundatur per manicã* Hippocr. *cũ* ℥. 4. *ſacchari. Fiat* [n] *ptiſana clarificata et aromatizata cũ* ℈. 2. [o] *cinnamomi, vel mulſa, vel hydro.*

[m] Vt pituitæ lentor magis detergeatur.

sacch. parabitur ex aqua, in qua pugillus spicæ Celticæ, aut stœchados efferbuerit. Materia clysterum quibus interuallis vtendum est, furfures, hordeum, chamæmel. melilot. absinth. anethi coma, beta, scariola, ficus pingues, addita etiam lactuca, portulaca, acetosa, si refrigerandi consilium est. Quod si alvus sit durior, addenda sunt remolientia In decocto ad ℔. 1. olei communis aut cham. ʒ. 3. mellis communis ʒ 2. dissolues. Nonnunquam etiam vel catho l. ʒ. 6. [p] vel diaphœni, aut benedictæ ʒ. ß Suppositoria acuantur cum ℈. 2. hier. picræ et ℈. 1. salis gemmæ.

n Refrigerat, deterget, incidit, tenuat, sitim sedat.

o In vehementiore febre, & capitis dolore, aut cinnamomum nullum, aut paucum exhibendum, quod suo calore febri afferat incrementum, & vaporosa sua substantia caput tentet.

p Plerunque duorum ex his ana ʒ. ß. vel tantundem hieræ picræ dissoluitur.

Purgationes [q] conueniunt ex rhab. mixta parte agar. trochiscati, vt vtriusque ℈. 2. catho l. ʒ. 6. incorporentur. Alioqui pauperibus imperabis ʒ. 6. catho. ʒ. 2. diaphœnici cum hydromelite.

q Iis præsertim diebus quibus minime febris exacerbatur, 2. morbi die. 4. 6. 8.

Vel diaphœnici ʒ. 2. agari ʒ. 1. cum hydromel. Quod si ab infirmitate ventriculi metuatur, ℥. pul. hieræ picræ recentis, rhab. electi torrefacti & subtiliter pulverati an. ℈. 2. incorporentur ʒ. 3 terebinthinæ fiant bol. cooperti auro, vel nebulis, vt facilius transglutiantur. Laudantur pilulæ de rhab

maxim-

maxime Autumno, de cupatorio. ℞. *aloes, rhabarbari, myrobala. citrinorum, succi agrimoniæ ana* ʒ. ß. *vniantur cum succo endiuiæ, aut fœniculi. Laudatur trifera Sarracenica sine scammonio. Syrupi imperandi,* [r] *oxymel simplex, oxysaccharum, syrupus acetosus, de scolopend. capillorum veneris, dilutum cuscutæ, cichorii, absinthii, cicerum rubrorum, sed diluta saccharo & tantillo cinnamomi condienda sunt. Maxime probatur syrup. de cichorio compositus, qui etiam catholicus est, & ad omnes humores valens. Datur ad* ʒ. 2.

Nonnunquam quia metuitur, ne degeneret in quartanam, imperamus dissecandis humoribus & aperiendo, quale hoc est.

r Harum pilularum ℈. 2. sumat æger per horam ante cibum semel in hebdomade, maxime si ventriculus male sit affectus, vt fere est semper in hac febre. Aut integra drachma semel capietur a somno noctu, & intermissionis tempore.

s Hæc continuis quinque, aut sex diebus mane atque etiam vesperi duabus ante cœnam horis exhibita humores præparant, obstructiones explicant & reserant. Licebit etiam vrgente in ipsa accessione siti eadem imperare, si refrigerantibus, vt syrupo acetos. simpl. oxysaccharo, & similibus, oxymelitis pars aliqua adiiciatur.

℞ *summitatum lupuli, cich an. M. ß. rad. apii, petroselini gramin. an.* ʒ. ß *sem melenum, cuscutæ, anisi an.* ʒ. 1. ß. *glycyrrhizæ rasæ* ʒ. 1. *f. decoct. ad* ℔. ß. *pro dosib.* 2. *In col. dissolue syrup. de bisantiis & capill. vene. an* ʒ. 1. ß *fiat apozema clarificatum & aromatizatum cum tantillo cinnamomi, vel puluere diarhodi Abbatis. vel triasantali. Aliud.*

℞. rad petroselini acetosæ, graminis an. ℥. ß. seminis anisi et fœniculi torrefacti, liquiritiæ an. ʒ. ß summitatum lupuli, fumariæ, cichorii cum toto an. P. 1. trium florum cardiacorum ana P. ß. fiat decoctum ad ℔. ß. In colatura dissolue syrup. capil. ven. ℥. 2. oxymelitis simpl. ℥. 1. fiat apozema, vt prius, pro duabus dosibus, [t] tempestiuus vsus erit tempore remissionis febris. Ab his vero cathartica imperanda sunt, quale hoc est.

℞. passularum mundatarum, hordei integri ana ℥. ß. cinnam. santali citrini an. ʒ. 1. violarum P. 1 fiat decoctio pro vna dosi, in qua infunde rhabar. elect. ʒ. 2. expressioni colatæ adde syrup. de cichorio simpl ℥. 1. [u] fiat dosis. Aliud,

t Tale apozema in febris declinatione si propinetur, vrinas mouebit, aut sudores.

u Dosis hæc molliora tantum corpora mouerit, non robustiora, & duriorem aluum habentia, præsertim tempestate Aquilonia. Verum valentior fiet si addideris cathol. ℥. ß. vel diaphœnici ʒ. 2. vel si ʒ 2. fol. sennæ in decocto infundantur.

℞. hordei integri P. 1. summitatum lupuli et absinthii, cichorii, eupatorii ana P. ß. seminis melonum et cucumeris ana ʒ. ß. stœcha dos arabic ʒ. 1 foliculorum sennæ mundatorum ʒ. 3. fiat decoctio ad ℥. 4. In colat. infunde rhabarbari electi ℈. 4. agar. trochiscati ʒ. ß. expressioni adde sacchari alb. ℥ ß. vel, vt purget efficacius, syr. laxat. ros. pallid. ℥ santali citrini et cinnamomi an. ℈. 1. Probatur inunctio hypochondriorum ex oleo de cydoniis, de absinthio, chamæmelino, anethino, et aliis, quæ stomachum corroborant. Balneum quoque proba-

tum antiquus post signa coctionis. Sed iam vsus exoleuit, et peritia industria parandi, quæ suspectum auxilium reddunt.

De [a] Semitertiana.

DE hac febre [b] parum constat inter veteres Medicos, dubitaturque, vtrum continua an intermittens, qua in re etiam Gal. dubius est. Ex tertiana interim semitertiana fit, inquit Gal. cap. 3. lib. de typis, & contra, eademque fere habet ac. identia, sed hæc periculosa. Stomachum & neruosa ledit, lethargicas attonitasque passiones infert, colliquat corpus, animi deliquia excitat, profunda vehementer commouet, typo fero [c] & periculi plenissimo, ætati virili familiari, [d] Autumno peculiariter commouetur, tumque periculosior, frequens Romæ, in Æthiopia & toto littore tractuque terræ, vbi cælum calidius cum aduentitia humiditate. Nō semper cōtinua, sed aliquādo intermittens, [e] acutis non solum seu diuturnis connumeranda ex Hippocrate. Auicennas author est ad septimū mensem aliquando protrahi. Mitissima accessiones habet 24. horarū, mediocris, 36 fortis 48. aut etiā cōtinua est. Primo epidem. & 2. de dif. feb. multis disputat Gal. contra Agathinum & Archigenem continuā esse, nec posse ex [f] duabus intermittentibus componi, aut [g] ex duabus continuis. Pessimum vero hoc genus febriū, quæ in crudis & biliosis humoribus incenduntur. Caterum duplex est semitertiana: altera simpliciter, id est, exquisita, quæ ex quotidiana,

continua, bilioſa tertiana, æqualiter mixtis bile & pituita, conſtans, primo die [h] horrificas habet acceſſiones, & ingeminantes: horrificas quidem ex natura intermittentium. Tertiana enim rigorem, quotidiana frigus facit. Itaque mixtis cauſis frigoris et rigoris initio acceſſionis fit horror, qui horum medius eſt. Ingeminatio vero propter naturam humorum; commota bilis putrefacit de integro pituitam. Pituita putrefacta, calorem accendit, & bilem acuit, ita fit ingeminatio, horrorque inæqualis. Hæc ſtomachi labor eſt, totiuſque neruoſi generis. Secundo die, quo quotidiana continua ſola regnat, nullus horror eſt: tertio die idem horror qui fuit primo. Eſt & altera ſemitertiana non exquiſita, in qua alter humor ſuperat. Vter vero ſuperet, ex ſignis coniicies. Nam ſi bilioſæ febris indicia ſuperant, bilis pituitam vincit, vtriuſque autem ſymptomata concurrunt, ſeſeque proferunt. Quo enim tempore bilioſa inuadit, [i] rigor, quo deſinit, vomitus, ſudor, deiectio. Cum vero pituitoſa frigus, cæteraq; quotidianæ propria ſeſe oſtendunt. Quo vero tempore vterque humor confuſus incenditur, ſymptomata confuſa medium quid efficiunt. Sed interim [k] ſemitertiana tertiana complicatur, qualis eſt hiſtoria mulierculæ 2. de Criſibus, varie quidem ſcripta in Græcis codicibus, nec ſatis fideliter verſa a Latino interprete. Ergo ſemitertiana cum horrore inuadit, diebus imparibus, paribus vero tantum frigus eſt, inæqualis pulſus, [l] calor quoque inæqualis. Modo enim increſcit, quaſi procedat acceſſio in

ſtatum,

ſtatum, aut in medio ſit augmento, modo de repente horror inuadit, extrema frigent, calor in medium corpus contrahitur, ſoporoſi ſiunt, e ſtomacho laborant, conuelluntur, vrina fere craßior, ac turbulenta. Anima duertendumque in hac febre, num aliquando proferant ſe ſigna propria tertianæ. Sic enim tertiana complicata ſemitertianæ. Rurſus videndum eſt, num ſemitertiana ſit, cũ tertianæ quotidiana complicata eſt. Neque idem eſt apud Medicos ἐπίπλοκὴν, id eſt, complicatio febrium & ſemitertiana. In ſemitertiana bilis & pituita omnino confuſa ſunt, & æquali proportione mixta. In ſemitertiana quotidianæ fere continua eſt, tertianæ intermittens. In ſemitertiana, neq; quotidianæ, neque tertianæ propria ſigna apparent, ſed veluti ex duplici horum genere vnum quoddam confuſum & mixtum genus coaleſcit. In complicatione vero manent integra ſigna tertianæ, integra ſigna quotidianæ, quæ ſuis interuallis proferuntur. Huius febris ſemitertianæ & proximorum generum Cornelius Celſus lib. 3. ex Aſclepiade, ex eodemque auctore Aurelianus meminerunt. Eſt & alia de nomine controuerſia. Ridet Gal. primo Epid. qui nomen tale ſemitertianæ indiderunt, propterea quod potius dupla tertiana appellãda ſit. Duplicat enim accidentia omnia tertianæ, eademque duplo peiora habet, non dimidio minora, vel clementiora, quod ſonare nomẽ ſemitertianæ videtur. Secũdo de differentiis febrium inſtitutionem nominis approbat, quod dimidio ſui ſemitertiana cõſtet tertiana. Nec

id reprobat ex Agathino lib. de typis. Ratio nominis ad curationem nihil pertinet. Recentiores Medici eadem fere dicunt. Alii tria genera instituũt. Minus, in quo pituita in vasis putrescit: extra vasa, bilis. Medium, in quo bilis putrescit in vasis, & extra vasa pituita. Pessimũ vero tertium genus, quod continuum est, ac fere interficit. Vrinæ rufæ, spissæ, superiore matulæ parte ex liuido flauescunt, pulsus durus, inæqualis, frequens, dolor est capitis, grauitas, sopor, sed a quo vocati statim excitantur, cui si succedit acuta febris, admodum lethalis est. Curationes temperant mixta curatione tertianæ & quotidianæ. Eadem fere curatio, quæ tertianæ nothæ, nisi quod in semitertiana [m] maior pituitæ ratio habenda est. Itaque descripta curatione quotidianæ, & repetita, quæ in tertiana dicta est, semitertianæ curatio fiet manifesta.

a Semitertiana febris dicta est, quod ex quotidiana continua & intermittente tertiana sit temperata, vt scribit Gal. capit. 8. libr. 2. de differ. feb. Istam tamen appellationem idem reprehendit comm. ad sent. 5. sect. 3. lib. 1. Epid. quod tantum absit, vt semitertiana quicquã tertianæ cedat, cum cõtinuitatis causa longe grauior existat, tum vero duarum accessionum, quæ tertio quoque die prehendunt, atque etiam longitudinis ratione.

b Etenim Hippocrati citato loco libr. 1. Epid. continua est, nec non Galeno cap. 8. 9. & 10. lib. 2. de diff. feb. Ac cap. 4. lib. de typis intermittentem aliquando vidisse Gal. profitetur.

c Sic Gal. eodem cap. de typis hanc febrem ait esse perniciosissimam quam sæuissima comitan-

tur symptomata. Vnde eam Hippoc. φρικώδη, id est, horrificam, appellauit.

d Propter tetorridam ab æstate prægressa bilem. Febré vero eiusmodi periculosiorem faciũt maligna qualitas bilis, & morbi longitudo.

e Habet enim a continua quotidiana vt chronica sit, seu longa a tertiana, vt acuta, propter symptomatum magnitudinem.

f Quæ alioqui non esset continua.

g Nam tunc horrifica non esset, siquidem rigor & horror periodicus solarum sit intermittentium, non continuarum.

h Maxime vero cum contingit vtriusq; febris reduplicationem in idem tempus incidere, horrificę istæ accessiones ingeminantur. Horror vero potius excitatur, quia bilis pituitæ permistione refracta verum rigorem facere nequit.

i A delata per partes extimas bile, quanquam & ab ea, quæ mouetur per partes internas circa viscera, materia, rigor etiam suscitari possit, vt recentiores Medici obseruarunt.

k Vt si quæ bilis semitertianam parit, in alia parte corporis putreat & alius bilios⁹ humor in alia quoque parte succendatur, & hic moueatur alio die ab illo, qui semitertianam facit.

l Quia bilis facilius, pituita difficilius inflammatur.

m Maior enim est pituitæ prouentus in semitertiana. Vnde alterantia magis incidere, attenuare & detergere debent, cum medicamenta, tum alimenta.

De febribus horrificis.

Φρῖξ *Græci, horror est, vnde febris*[a] φρικώδης, *horrifica. Horror remissus est rigor, media quædam affectio inter rigorem & frigus. Is autem fit calore flauæ bilis*[b] *humorem crudum ὁμο-*

uente, & putrefaciente. taque febres omnes horrificæ, succensa bile in crudis humoribus enascuntur, atque utroque humore æqualiter mixto, si quidem crudi tas putrefit in uenis, bilis extra uasa, exquisita sit semitertiana.

a Febris horrifica est, non cui inuasionis, atque etiam accessionum ipsarum initio comes est horror, sed in qua per plurimam totius accessionis partem horroris Symptoma extenditur. Gal. comment. ad senten. 24. sect. 1. lib. 1. Epidim. Cæterum non hic noua febris species, sed eius quæ horrorem, vt symptoma perpetuum, habet, mos & natura explicatur.

b Alta enim & profunda bilis est putredo propter eius incendium ingens.

Aliæ febres horrificæ, in quibus horror repetit, breuibus interuallis & eadem accessione, estque eiusmodi motus horrificus, inæqualis, cum videlicet natura conatur excludere materiam. Sed hæc propter crassitiem, aut quia densior cutis est, uel denique quod natura non ita robusta est, resistit, nec potest discuti. In hoc genere tardissime ingalescunt, longaq; sunt & principium accessionis et incrementum. Aliis simul atque motus bilis remissus est, nouus redit insultus, quia dum calor affligit corpus, frigidi humores putrefiunt, nouamque accessionem commouent, & inde frequens reduplicatio, quam ἀναδίπλωσιν uocant, fitque vt succedens accessio longe sit deterior præcedente, a *quia iam lassata virtus est priore accessione. Sudores in his febribus mali. Etenim ui exprimuntur, non victoria naturæ effluunt: idque uel propter crudorum*

humo-

humorum copiam vel virium imbecillitatem. Frigent extrema, fruntur intima, soporosi fiunt, ventres cruda deiiciunt, vrinæ crudæ, decolores, tenues, aliæ turbulentæ & crassitudine præditæ, nullo sedimento, aut malo, inæquali, dimisso. Fastidia animi deliquia, syncopæ, conuulsiones, mala omnia. Pessimæ enim febres, vt ante diximus, in quib. crudorum copia bili confusa est.

a Horrore etenim affecti multum insuper exudantes, difficili, funestoque malo implicantur. Hippocr. in Coacis animaduersionibus.

Curatio, vt ante, mixta, nisi quod summa ratio adhibenda est, vt intelligamus vtra materia superet, cruda, an biliosa.

De pituitosis febribus, & primum de quotidiana.

OMnem humorem *frigidum & humidum in corpore pituitam appellari scribit Gal. 2. de diff. febr. Generatio pituitæ ab infirmo calore est, cibis phlegmaticis, intemperantia vitæ, otio, intempestiuis exercitiis, ætate puerili & senili, hieme, constitutione cæli humida. Tria eius genera a Gal. fere statuuntur. A forti frigiditate, acida: a calore præter naturam, salsa. Vbi vero leuiter affectus calor, & panca est frigiditas, dulcis et fatua. Salsa, sitibundos, acida famelicos, dulcis somnolentos facit. Acida concoqui debet, salsa repurgari, dulcis et fatua naturæ relinquendæ sunt, quia facile in sanguinem conuertuntur. Fit aliquando, vt phlegmaticus cibus non coquatur in ventriculo, quod inde*

generatur, cruditas est, non pituita: aut pituita cruda dicitur, quæ appetentiam tollit, inducit fastidia, & pallorem. Qui humor a cerebro per nares emungitur aut distillat in corpus, pituita non est, quemadmodum nec humor ille vitiosus & crudus, unde pruritus, vlcerosus affectus, lepra, scabies, & alia eiusmodi.

Saliua ore contenta potius pituita est, ad pituitam naturalem propius accedens. Vniuersali nomine hæc omnia pituita sunt. Frigidissima et humidissima pituitæ species, quæ vitrea appellatur, ouorum albumini persimilis vel vitro fuso, vehementes dolores infert, & quasi palo fixo impetentes, vbi loco calido, aut laxiore intestino impingitur, frigus infert, si immota est. Si vero mouetur per sensilia, rigorem, vt acida, commouet: nam & acoris est particeps, vnde subacidarum genere sunt, qui comprehendant. Leuiter hæ putrefactæ, aut ex parte epialam inferunt. Vbi vero putrescunt magis, præcedit rigor, febris. Alia dulcu rigorẽ non infert. Oportet ergo cum de pituitosa febre agitur, diligenter animaduertere, in quo genere pituitæ febris incenditur. Nam ex eo & curandi ratio euariat, et præsagium certius instituitur. Græci fere in genere de febre quotidiana scripserunt, Arabum familiæ plenius distinxerunt. Febris [a] aute quotidiana raro aduenit sine [b] offensione stomachi et hepatis, [c] pulsu minimo, raritate medio inter pulsum tertianæ & quartanæ, tarditate simili tarditati pulsus quartanæ. Accessionum initia habet circa vesperam, &

noctu

noctu magis, quam interdiu, vexare consueuit, quod pituita eo tempore moueatur. Vnde Hippocrates libr. 3. Epidem. nocturnas febres quas appellat, intelligit quotidianas. Non inuadit cum rigore, sed frigus vehemens est partium extremarum aliquando & [a] horror quidam est.

a Hæc febris omnium est rarissima, si exquisita intelligatur, quòd ægre pituita putreat. Seruatur enim a natura tanquam sibi familiaris, vt quę deficiente sanguine cedat in idoneum naturæ alimẽtum. Gal. comment. 2. in lib. de rat. vict. in morb. acut. sent 44.

b Nam superuacua potissimum multa pituita in intestinis, mensenterio, circum ventriculum, viscera iamque caua sæpe coercita putrescit, febrilem qualitatem nanciscens, quæ plurimũ partibus illis negotium facessit.

c A calore natiuo crudorum copia humorum obruto, impeditis iustrumẽtis, & minore necessitate insimulante. Gal. lib. priore ad Glauc.

d Cum pituita putruit, vel salsa est.

Difficulter eius materia accenditur, vixq; in calorem commutatur frigus, vnde lõgum habet incrementũ: materia est crassa & frigida, pigra ad motum, calor non ita magnus, [a] pori angustiores ac fere constricti, ex quo fit, vt materia non possit tam celeriter discuti. Atque inde accessiones producuntur, aliquando ad horas octodecim, atque vbi desiit accessio, vestigia quædam febris reliqua sunt. Vnde nonnullis non tam intermittens, quam continua creditae est. In declinatione [b] sudores nulli, aut si qui sunt, a multitudine materiæ, non victoria naturæ excitantur. Postea iam progresso morbo, [c] paula-

tim ſudor effluit. Primum quidem certis partibus, deinde vero toto corpore emanat, calor fere ſimilis ei, qui fumoſo igni comparetur, humidus, vaporoſus, non deurens, [d] *ſed tantum leuiter acris eſt.*

a Pituitoſa enim corpora minus ſunt perſpirabilia, quia frigidioris temperamenti dominatu tenentur.

b Primis præſertim diebus, in quibus humoris craſſities, lentor, caloris infirmitas, & cutis denſitas ſudores erumpere vetant.

c Cum ſcilicet cocta aliqua ex parte eſt materia, & obſtructiones liberatæ.

d Qualem dixit Hippocrates initio quidem ad manum mitem eſſe, ſed paulatim increſcētem eſſe, ſub finem ſect. 1. lib. 6. Epid. Hic enim calor tarde augeſcit, quia materia ligni viridis more tarde inflammabilis exiſtit.

Ægri non [a] *vruntur, non iactant corpus vehementius, non nudant pedes, aut pallia deiiciunt. Neque vehementer ſpirant, aut efflant igneum. Non appetunt frigidam,* [b] *& leuiter ſitiunt.*

a In his enim calor minime eſt acris, ſed vaporoſus.

b Id fit, quia ventriculus multa madidus eſt pituita, quæ calorem & ſiccitatem ſitis effectrices cauſas reprimit.

Vrinæ albæ, tenues, aqueæ, crudæ initio ab infirmitate caloris, progreſſu temporis, vt facta concoctione, & obſtructionibus ſolutis, craſſeſcunt, multumque depoſunt ſedimentum. Frequentior febris hac conſtitutione phlegmatica, quam proxime deſcripſimus. [a] *Longa quidem ex ratione materiæ ſed non ita periculoſa. Addunt Auicennas et Arabum*

ſuccuſſa-

sectatores, grauitatem capitis, totiusque corporis, sopores initio accessionis, inæqualitatem frigoris partium extremarum, animi deliquia, [m] syncopas. Atque ex ratione generum pituitæ ita distinguunt. Primum quidem ex eo, quod gustus indicat salsus, dulcis aut acidus. In salsa horrificus motus est, urina rufa, mediocri substantia. Pulsus fortior, velocior, densior quam in cæteris pituitæ generibus, incertis nec statis temporibus commouetur, sitis maior est, nausea a frigore, calor sequitur, a calore sudor.

2 Ex Galen. lib. priore ad Glauc. Quo loco quotidianam periculi non expertem esse scribit, cum breue tempus natura relinquatur, quo suas vires colligat.

m Quales dixeris stomachicas, vitio ventriculi orificii a crudis humoribus perfrigerati obortas.

In phlegmate naturali fatuo, saliuatio, urina citrina vel alba et spissa, pulsus tardus, rarus, nullus saliuæ gustus, grauitas capitis. In plegmate dulci urina rubra vel subrubra, per totum spissa, pulsus velox, densus, paruus, inuadit media nocte. In declinatione sudor, oris [n] amaritudo, sitis, capitis grauitas, excrementa fœtida. De vitreo in epiala et aliis. Excrementa omnibus quotidianis deiectiones & vomitus periculosa.

n Quæ putredinem materiæ morbificæ insequitur.

Curatio.

[o] Primis diebus cum tenues sunt urinæ, sæpe etiam albæ, vtendum est incidentibus & aperientibus: materia enim crassa, quam incidi oportet, &

iisdem medicamentis liberantur obstructiones. Verum in salsa & dulci, iis quidem [p] levioribus & paucioribus diebus utendum est. In vitrea & acida, fortioribus, idque pluribus diebus Graeci & Arabes ad septimum diem utuntur. Iustus terminus definiri non potest.

o Curandi ratio euariat secundum morbi tempora, & materiae naturam. Initio itaque antequam adsita incidentia & aperientia veniatur, opportunum fuerit clystere aluum subducere, aut blandiore cathartico, a quibus interdum de venae sectione cogitatur, vt cum nuda febris, & quae generis eiusdem coeunt indicationes, id praecipiunt faciendum.

p Pituita enim dulcis, itemque ea quae salsa, minus est contumax, levioribusque cedit incidentibus & aperientibus, cum alioqui a vehementioribus metuendum sit, ne in vtraque febrile incendium magis inualescat.

Conueniunt itaque oxymel simplex, & hoc levior, syrupus acetosus, aqua sacchari condita cinnamomo. Fortiora [q] sunt oxymel diureticum, scylliticum, syrupus de duabus & quinque radicibus, & alia descripta capitibus morborum phlegmaticorum.

r Laudatur plurimum melicratum, hyssopi, thymi, pulegii, stœchados, rerumq; similium.

q Hi syrupi crassos humores potenter incidunt, extenuant, separant.

r Huius aut illorum loco hoc poterit apozema suffici. ℞. radic. polypod. quern. petros. asparag. cichor. totius feminis cardam. & passular. mundatarum ana ℥. 1. agrimon. cuscut. fumariae ana M. 1. thym. asplenii. adiauth. ana M. ß. glycyrrhiz. ras. ℥. ß. sem. anisi,

fœni-

fanículi, melonum & cucumeris ana ʒ. 2. *flor. cardiac. & anth. ana p.* 1. *fiat decoctio ad* ℔. 1. *In colatura dissol. oxymeli simpl. & syrup capill. ven. ana* ℥ʒ. ß. *vel (si valentius incidendum, attenuandum & detergendum) eiusdem oxymelitis & syrup. de duabus aut quinque radicibus tantundem, f. apoz clarum, conditum cinnamom. pro dosib.* 3.

Verum habenda est ratio, vt iusta sit proportio mellis ad aquam. Nam vbi natura ægri frigida est, materia febris contumax, frigidum anni tempus, & cætera eiusmodi, sexta pars mellis misceri potest, alioqui vel octaua vel nona. Hocque perpetuo meminisse oportet, in vsu syruporum, oportere alias plus, alias minus dilui. Neque consuetudo recipienda, quæ tantum duplum aquæ aut similis liquoris imperat, vt syrupos diluat.

Contra vero in naturis ægrorum calidis, calida tempestate, morbifica quoque materia calida, dilutius melioratum esse debet, prompte enim alioqui bilesceret, & morbum adaugeret.

Iam præparata materia, si quidem vrinæ crasse & rubentes appareant, videndum est, an phlebotomia conueniat. Nam & ante, si tales vrinæ fuerint, conueniet multo magis, vbi vel pituita dulcis, vel salsa est. Arabes calida constitutione cæli, dextram basilicam: frigida, sinistram pertundunt. Oportet autem parum detrahere, quia affectus est frigidior.

Quod autem ad purgantia pharmaca attinet, neq; cassiam, neque tamarindos, aliaque eiusmodi leuiora recipiunt, quia stomachum offendunt, &

tantum quod est subtile, euacuant. Itaque & [t] aloe, turpetho, carthamo, & aliis quæ dicentur, vti malunt.

t Vt si in dosi vna superioris apozematis infundas agaric. recens trochiscati ʒ. 2. zinziberis gran. 6. & in expressione dissoluas diacartham. & diaphœnic. ana ʒ. 1. ß. & syrup. de absinth. ʒ. ß. f. potio accommodata. Catapotia quoque clementiore ac humidiore calo poterunt imperari.

Et quia semel non potest repurgari tota materia febris, [u] epicrasi vtendum est. Primum enim, vt ante dictum est, materiam incidimus, & obstructiones liberamus, tum pharmaco vtimur, eoque leuiori, sed quod stomacho non noceat. Quinetiam omnibus medicamentis commiscere oportet ea, quæ stomachum roborant. Etenim in quotidiana stomachus fere laborat, idque meminisse oportet, salsam & dulcem pituitam leuioribus educi posse, vitream & acidam non posse. Propterea in dulci & salsa poterit conuenire hæc potio.

u Vt sensim quod noxium est, vacues. De epicrasi vide Gal. cap. 10. lib. 9. Methodi.

℞. summitatum absinthii P. 2. passularum P. 1. glycyrrhizæ, sem. anisi, & fœniculi an. ʒ. 1. Fiat decoctio, in qua dissolue catholici ʒ. 1. mellis rosati colati ʒ. ß. Fiat [x] potus.

x Hæc potio vt sit efficacior, addetur ʒ. 1. aut ʒ. 2. ß. diaphœnic. Pauperioribus ʒ. diaphanici, vel ʒ. 3. diacarthami, vel electarii Indi (quod Parisiis præparari minime consueuit) totidem drachmæ in aqua absinthii, mentha, bugloßi, vel cichorii dissoluta satis erunt.

Cathar

Catharticum Auicennæ.

℔. *mastichis, zinziberis, turpethi bene gummosi ana* ℈. *1. saccharialbiss.* ʒ. *1. cum decocto passularum f. potus. Licet vtipil. elephanginis, de hiera assaiuet, vt sint harum alicuius* ℈. *2. agarici* ℈. *1. & incorporentur syrup. ros. pallid. laxatiuo. Laudantur quoque hæ pilulæ.*

Pilulæ compositæ.

℔. *aloes lotæ in succo maioranæ, qui ventriculum roboret,* ʒ. *1. agar.* ℈. *1. mastichis, cinnamomi, piperis an. Gr. 8. cum succo absinthii formentur pilulæ. Alioqui,*

℔ *massæ interioris pilul. hieræ picræ Gal.* ℈. *4. agarici trochis.* ʒ. *1. sem. carthami, sem. vrticæ ana* ʒ. *ß. turpethi bene gūmosi* ℈. *1. mastichis, rosarum, cinnamomi, galangæ ana Gr. 6. saccharo in vino albo tenui dissoluti q. s. cum oxymelite fiant duæ lozengæ pro duabus dosibus sumendis tertio, aut quarto quoq; die. Aliud.*

℔. [y] *pul. hieræ diacol* ℈. *2. agarici trochis.* ℈ *1. nucis moschatæ & cinnamomi ana Gr. 8. cum syr. de absinthio fiant pilulæ.*

y *Hæ pilulæ potentiores sunt, & extirpandæ materiæ dicatæ, quibus caute vtendum.*

Pilulæ probatæ.

Auicennas agarici ʒ. *1. aut* ℈. *4. corporat. melli, aut eandem dosim* [z] *sem. vrticæ præcipit, datque breuibus internallis. Quæ sequuntur pilulæ, multis probantur.*

z *Vrtica semen soluit aluum, non trahendo, sed pungendo & instimulando, ac veluti titillando, ex cap. 13. 1. lib6. de simpl. med. fac.*

℞. Pul. hieræ picræ ʒ. 1. agar. troch. ʒ. ß. pulpæ colocynth. ℈. 1. masti. his ℈. ß. nucis moschatæ & cinnam. ana Gr. 6. cum succo absinthii, formentur pilulæ pro duabus dosibus. Aliæ.

℞ agar. albi, turpethi bene gummosi ana ʒ 2. aloes, rhab. corticum myrobalanorum citrinorum, & chebulorum ana ʒ. 1. sem. cuscutæ & absinthii, eupatorii ana ʒ. ß. mastichis, laccæ, anisi, sacchari albi, spicæ nardi, glycyrrh. ana Gra. 18. [a] esulæ pulueratæ ʒ. 1. cum oxymelite scyllitico [b] formentur pilulæ.

a Quæ ad purgandas aquas est valentissima.

b Idem præstabunt pilulæ de agarico solæ, vel cum iis, quæ vulgo sine quibus vocitantur. Aggregatiuæ quoque & aurea, adiectis, vt videbitur, gran. 3. aut 4 trochiscorum alhandal. Pilulas si æger abhorreat, ad potionem ex agarico & rheo infusis in decocto conuenienti recurrendum.

Conueniunt tempore frigido ad ʒ. 1. nec his tamen recentibus vtendum est, [c] sed post mensem. Quæ sequuntur, caput & stomachum visceraque purgant, sensus acuunt, colorem reddunt, & diuturnam quotidianam sanant.

c Tum enim singula medicamenta cum singulis melius permixta, fermentataque sunt.

℞. aloes optimæ ʒ. 3. mastichis ℈ 4. rosarum, epithymi caryoph. absinth an. ℈. 1 laccæ, cuscutæ ana ℈. ß. croci, esulæ ana Gr. 8. cum succo absinthii fiant pilulæ. Dosis ʒ. 1. ad 2. Datur breuibus interuallis. Simul atq; apparebunt vrinæ crassiores, & magis coloratæ, stomacho consulendum est per ea, quæ postea dicentur. Conueniunt [d] forsan ex

oleo cham. anethino, iasmino, quibus totus venter fouendus, spina inungenda est, idq; cum frictione. Laudata est veteribus frictio ex tela aranea, quæ imbuenda est prius oleo supradicto.

d Fomentis istiusmodi locus nullus erit in viribus minime constantibus, & febre plurimum intensa. Fomentaria autem talis erit formula. ℞. origan. calamenth. salu. maiorum absinth. ana M.1. sem. anis. & fœnic ana ʒ. 1. cyper & calam. aromatici ana ʒ. 2. flor. chamamel. melilot. & ros. rub. ana p. 1. f. sacculi, qui bulliant in aqua & vino albo prostomachi fotu, vel etiam alterutrius hypochondrii. Licebit litum comparare, qui fotum proxime sequatur, ex olei absinth. & mastich. ana ʒ. 1. olei nard. ʒ. 1. addito caryophyl. nuc. moschat. & ros. rub. ana ℈. 1 cum pauca cera. Oleum moschata nucis chymica arte extractum horum omnium instar esse poterit.

Laudantur quoque diuretica. Balnea quoque in declinatione.

Sed neque frictionibus, neque diureticis, neque pharmacis, multo minus balneis vtendum est initiis febris.

Quod ad clysteria & suppositoria attinet, vbi resistit alvus, imperari possunt. Comparantur autem ex eorum decocto, e quæ incidunt, attenuant, & flatus discutiunt. Inflantur enim magna ex parte præcordia iis, qui quotidiana laborant. Vomitus quoque maxime, vbi nausea est, & iis, qui facile vomunt, vtilis est.

e Vt ex decocto parietar. mercurial origan. calamenth. hord. semin anis. fœnic. & similium.

Post initia iam vacuato corpore dantur horæ ante accessionem, quæ sequuntur.

℔. Theriacæ vel mithridatii ʒ. i. propinetur ex vino tenui. Probatur quoque decoctum apii, vel quod sequitur.

℥ Theriaca praterquam quod indomitorum humorum contumaciam discutit, & viribus ipsis confert, ad refrigerationem etiam ineuntis paroxysmi inhibendam conducit.

℔. zinziberis, origani, ameos ana ʒ. 3 coriandri præparati ʒ. 4. rosarum, calamenthi ana ʒ. 3. passularum ℥. i. coquantur in ℔. 6. aquæ ad consumptionem medietatis. Dantur ℥ 3. hora ante accessionem. Vitæ ℞ ratio institui debet ex iis, quæ coquunt, attenuant, incidunt, & vt progreditur morbus, horum vis augenda est. Vinum sit album, tenue aut vermiculum, vel hydromeli vinosum.

℞ Eadem ferme vita ratio ineunda, quæ in tertiana notha, sed quæ humida sit minus. Et quia quotidiana est longior, paulo pleniorem victum requirit, parciorem, cum tendit ad vigorem.

Abstinendum est multis iusculis, quia nec coctionem ita iuuant, & replent caput, nec stomacho amica sunt. Quibus si vtimur, alterare oportet iis, quæ has noxas prohibeant. Adultis ouibus vtendum est potius, quam iunioribus, quæ sunt humidiores, & excrementiores.

De febre epiala.

Ἐπίαλον Græci vocant algorem, & febris genus, in quo sensus totius corporis inæqualis est: nã partes simul algent et calent, ac algor quidem vehemens est, & calor mitis. Hinc epialon ap-

pellatum

pellatum volunt, ἥμιον Græcis blandum & mite est. Febris huius materia est pituita vitrea, omnium humorum, qui in corpore sunt, frigidissima. Illa, siquidem integra est, neque putrefacta. [b] Inexpugnabile frigus infert corpori, & ea, quæ superiore capite pituitam inuehere diximus, symptomata. Vix multa colligitur in corpore, eiusque causa, vel ciborum materia, vel languidus calor, vel vtrumque. Si tota putrescit, quotidiana febris est, si tantum ex parte epiala. Quæ ergo pars non putrait, algorem, quæ putruit, vapores calidos dimittit in corpus, vnde febrilis sensus. Initio oscitatio, pulsus minimus, tardus, rarus, vrinæ crudæ & aquosæ, quotidie fere inuadit. Accessio a quatuor horis ad vigintiquatuor, sed fere breuior. Aliquando tertio quoque die, aut quarto commouetur, fortasse etiam maioribus interuallis. Neque falli oportet, vt tertianam existimemus, vel quartanam, quia tertianæ vel quartanæ periodis mouentur. Ad cognitionem huius febris antecedens vita, cælum, ætas, temperamentum, & cætera adhibendæ sunt.

Hic abstinendum [c] phlebotomia. Medicamentis [d] incidentibus & calfacientibus vtendum est, vt hyssopi, calamenthi, origani, thymi, stœchados, melicrati, quibus quarta pars vini poterit commisceri. Alioqui syrupis vtimur in curatione quotidiana descriptis, initio facto a leuioribus, vt syrupo acetoso, oxymelite ad fortiores, vt oxymel compositum, scyliticum, & similes.

Iam incisa & concalfacta ex parte materia, vtendum erit medicamento ex [a] *puluer. hierę picrę. Gal pul. hierę diacol. ana ʒ. ß. videndumque erit, vt recentes sint, & electę species ex quibus pulueres componuntur. Post purgationem redeundum est ad incidentia medicamenta & alimenta. Atque interuallis glandibus & clysteribus actioribus vtendum, in quibus pulueres proxime dicti dissoluuntur ad ʒ. ß. Probant thermas siccas, vbi iam se produnt signa coctionis. Meliores therme, si ex rebus incidentibus & calfacientibus comparentur. Itaque calamenthum, mentham, origanum, rosmarinum, thymum, satureiam, stœchada, & alia eiusmodi, quatuor partibus aquę, & vna vini albi in fine decoctionis positi incoquemus, atque inde pro ratione virium,* [b] *thermas comparabimus. Valent statim a thermis diatriumpipereon, diacalamynthes, aurea Alexandrina, dianthos, & similia data ex vino tenui. Dosis ʒ. i. Poterit quoque hu vti tempore matutino. Sed optimum fuerit statim a thermis fricari corpus, sed spinam maxime, deinde inungi oleis supra numeratis cap. de quotidiana, aut iis, quę capite de paralysi scripta sunt Post hęc reponatur in molli lecto, & sumpto diatrio pipereo, vel simili, conquiescat.*

Vitę ratio eadem, quę in quotidiana, sed attenuet magis & incidat.

2 *Ex libr. 2. de differen. febrium, & lib. de inęquali temperie.*

b *Vtpote sanissimum rigorem, quemadmodum de colo-*

co Galeni dolore ab eiusmodi pituita vitrea oborto scribi tur, lib. 2. de loc. male affect.

c Non enim, vita superstite, tanta vis vnquam frigoris corpori inest, qua multam congerere possit.

d Ex quo febrilu caloru, non intensi, certa fit significatio.

e Amisso namque sanguine tenacior pituita magis recrudesceret, vnde febris diuturnitatis metus impenderet.

f Qualia erunt, syrup. de hyssop. oxymel scyllitic um, syr. de duabus & quinque radicibus de bizantiis, cum aquis absinth. bugloss. borrag. Vel apozemata e radicibus aperientibus, itemq; enula campana, ireos, & quæ capite superiore scripta sunt.

g Rato in potu datur ob amarorē insignem, quo plurimum ingrata est

h Tales ex origano, calamenth; centaurio minore, seminibus calidis, decoquendis, diaphœnico, electar. diacarthamo, hiera, melle anthosato, & oleis calidis, dissoluendis, instituentur.

i In eorum simplicium decoctum igniti lapides inijciuntur, & ager papilione vndiquaque tectus toto corpore vapores excipit.

k Hæc antidota emendandis affectibus frigore conceptis inseruiunt. Idem præstabit mithridatij, & theriacæ vsus. Vel talis opiata præscribetur. ℞ conserua anthos, acor, condit ana ʒ. 2. mithrid. ʒ. 1. puluer aromatic. ros. descript. Gabriel. ʒ. 1. cum syrupo conseruationu citri fiat opiata, detur ad ʒ. ß.

De Quartana.

QVartanæ materia succus melancholicus, vel atrabilarius, quorum generatio apud Græcos superassatus sanguis, vel flaua bilis.

Arabes torrefacta pituita a etiam melancholiā

zigni existimant. Quartana alia primum invadit, alia febres alias sequitur, [b] maxime erraticas quam κατὰ μετάπτωσιν appellant, de specie in speciem facta febris mutatione. Arabes vero quartanam nothan hanc faciunt, de qua sent. 29. lib. 3. Prognost.

a Imo Graci pituitam sua consistentia crassam, ob idque melancholici humoris naturam referentem, quartanarios circuitus efficere profitentur. Qua in sententia est Galenus lib. 2. de crisibus.

b Harum enim humor non integre vacuatus, exuritur, crassior fit, melancholia naturam inducit, tandemq; putrescens subiecta quartana materia subsistit.

In quartana vero firmatur febris, quoties intermittit, prehenditque modum erraticum: Autumno [c] prope est; & cum tricesimus, aut tricesimusquintus agitur annus. Febrium enim præcedentium materia non solum putrescit magis cum tempore, sed torrefit, ac velut cinis quidam relinquitur. Quæ materia torrefacta, si aliis quidem partibus putrescit, feruet & commouetur, aliis vero non putrescit, neque commouetur, quibus febris erronea fit. Contra vero, si æqualiter hæc fiunt in corpore, quartana fit. Hoc genus quartanæ nothæ ætati consistenti magis familiare. Quæ vero quartana vera est, [d] declinanti ætati, hoc est, post trigesimum quintum annum.

c Vnde aphorismus Hyppocratis 25. lib. 2. Æstiua quartana magna ex parte breues, autumnales, longæ, & maxime quæ hiemem attingunt.

d Hinc ille Hippocratis aphorismus lib. 5. Apoplexiæ fiunt ab anno quadragesimo ad sexagesimũ.

Quod

Quod intelligendum scribit Galen. de melancholicis apoplexiis, quod ea ætas melancholico succo coacervando opportuna sit.

Qua ætate langueſcit calor, ſanguis melancholicus colligitur, denſatur cutis, & putrefacto ſanguine melancholico quartanæ excitantur. Æſtate breuiores magna ex parte, quia humor tenuior eſt, cutis laxior, & materia facile diſcutitur. Autumnales longiores maxime quæ hiemem attingunt. Harum materia craſſior, cutis durior, externum frigus eſt, quod excretionem prohibet, & materiam febris intro repellit. Nec perpetuo æſtate breues, ſed cum materia tenuior, ſanguis tempeſtiue detrahitur, & iuſta vitæ ratio obſeruatur.

Aliæ febres, vitio [e] hepatis, aliæ, vitio [f] lienis, nonnullæ vitio ventriculi. Ab hepate color albidus, ſubtumidus corporis habitus, vrinæ ſubruſæ, ſandarachæ colore, dextrum hypochondrium intumeſcit, [g] maior ſpirandi labor & tuſſis, quam a liene. Atque hinc [h] ineuitabilis fere hydrops. Aliquando vitio ventriculi crudus humor vere potiſſimum colligitur, tam craſſus & contumax, quam atra bilis.

e *Hepar feruidius atram generat bilem, febris quartanæ ſuſcitabulum. Idem eſto iudicium de cæteris melancholicis affectibus, quorum materia ſæpe vitio hepatis non minus, quam lienis, congeritur.*

f *Qui infirmus ſi fuerit, impotens eſt ſanguinis fæcem ſecernere, a qua retenta obſtructio, putredo, febris.*

g *Obſtructum enim & repletum iecur magis diaphragma ſuo pondere premit.*

g *Siquidem hepatis istius materia multitudine granati nativus calor sanguinis auctor obruitur, atq; adeo extinguitur, unde* στέρησις τῆς αἱματώσεως *sanguificationis privatio.*

Hinc quartanam gigni posse scribit h *Aristoteles, id est febrem quæ quarto quoque die repetit. Nec id quidem repugnat Græcis aut Arabibus Medicis. Etenim pituita quantitate pauca, sed consistentia multum crassa & viscida quartanarios, aut etiam rariores, circuitus facit. Sed quæ quartana hæc est, ad epialam referri potest. In vera ac simplici quartana quæ sæpissime contingit,* i *initio quidem frigus est quod in altum penetrat, vt etiã ossa pertundere videatur, calor sequitur nõ ita magnus. Non desinit in vomitus bilioſos, sed fere pituitoſos. Tenues* k *sunt vrinæ aqueæ, pulsus parui, rarus, debilis, tardus, occultus, quarto fere die repetit. Aliquando tardius Autumno, & ætati declinanti familiaris, melancholicis naturis, magis etiam, si constitutio anni frigida & sicca est, vita refrigerans & siccans.*

h *Scribit enim Aristoteles problem. 19. sect. 1. pueros quartanæ obnoxios esse, forsan quia in his melancholici humoris (cuius nomine pituitosum & crassum subintellexerit cum Hippocrate & alijs antiquis Medicis) sit exsuperantia.*

i *Quartana vera, quæ est ab humore melancholico, his quæ nunc colligit, circunscribitur signis.*

k *Octo primis diebus, quia cum materia crassa nimium in venas intrat, ingentis obstructionis necessariam consecutionẽ afferens. Quo fit vt crassior portio nequeat in principio excolari. Atque longius progresso morbo, co-*

lor ratio-

loratiores & crassiores prodeunt vrinæ, natura concoquente, & obstructa liberante.

Post initia rigor fit, in declinatione sudores fluũt. Quod si etiam lien intumuit, [m] *diuturnius malum est, quam si ab hepate ortum sit. Resistit aluus facilior in sinistrum latus decubitus, metuitur hydrops. Soluuntur quartanæ vrinis crassis, alias albis, alias nigris euntibus menstruis, aut hæmorrhoidibus fluentibus, profluuio sanguinis e naribus, abscessu in crura. Accessionem* [n] *fere habet viginti quatuor horarum, alias breuiorem. Quartana* [o] *salubris est, neminemque iugulat. Quod tamen intelligi debet non simpliciter. Senes* [p] *enim magna ex parte interficit. Aliquando quoque viscerum tumor est defluxio in viscera, aut aliquid tale, unde mortis periculum est. Producitur fere in tertium vel sextum mensem, aliquando in annum. Auicennas in duodecimum annum produci scripsit. Nec id mirum. Nam Mæcenas* [q] *tota vita perpetua febre laborauit, supremo triennio nunquam dormiuit.*

m *Et ad hydropem fere semper ducit. Est enim lien sanguinis depurandi officina. Vnde suo si supersedeat officio, aqua in omentum affluens hydropem accersit. Hippoc. lib. 2. de morb. mulier. Cæterum difficilius curatur lien, ob eius calorem imbecilliorem.*

n *Quinetiam quartanarum accessiones ita interdum inuales sunt, vt duplicem & triplicem quartanam repræsentent, atque etiam ad continuitatem progredi videantur. Quod crassiori & copiosiori materiæ acceptum ferendum est. Gal. lib. de typis.*

o *Hippoc. sent. 4. sect. 3. lib. 1. Epid. & Gal. comment. in sent. 71. sect. 3. lib. 3. Epidem.*

p *Omnes enim febres in senibus periculo non vacant. Funestæ vero his sunt maxime quartanæ, quia, vt vincantur, multo calore egent, cum facultas consectrix in senibus elangueat, & expultrix quoque sit infirma.*

q *Vide Plinium cap. 51. lib. 7. Sic Antipater Sidonius postea omnibus annis vno die tantum natali corripiebatur febri & eo consumptus est longa satis iam senecta. Ex eodem Plinio.*

Ad genus quartanarum longiores periodi referri possunt. Hippocrates sect. 3. lib. 1. Epid. quasdam r *quintanas, hasque pessimas facit, quæ alias ante tabem fiunt, alias tabidis superueniunt, & interficiunt. Idem septimanas longas, verum non lethales. Præterea nonanas cæteris longiores, sed non lethales.*

r *De his quid Galenus senserit, videre est comment. ad sent. 7. sect. 3. lib. 1. Epid. Vbi febris accessiones quinto quoque die, atque etiam septimo, recurrere quidem posse fatetur, sed nouas febrium species constituere negat, quod illarum causa non alia agnoscenda sit, præter materiæ humoralis portionem, & prauam victus rationem. Vnde vel ad quotidianam, vel ad tertianam vel ad quartanam, circuitum referantur.*

Verum Gal. in commentario hæc non Hippocratis, sed alterius esse putat, scribitque nullas se vidisse periodos vltra quartanariam. Agnoscit tamen aliquando fieri posse, vt a præcedente febre semen aliquod relinquatur, neque iusta vitæ ratio obseruetur, atque inde fieri, vt vel 7. 9. 5. vel, 6. s *die repetat febris. Verum non protinus quintana, sextana febris est. Quod si in ratione vitæ nihil peccatum est, & fiant eiusmodi periodi, quintana sit febris sextana, &c.*

s Pro

a *Pro maiore, aut minore humoris ſynatriſmo, celeriore vel tardiore putredine & motu.*

Paulus lib. 2. quartanæ periodos interim producit vltra quartũ. Epialæ circuitus rariores aliquando quam quartanarii.

Rhazes & Auicennas, aliorum quoq; experientia, eiuſmodi circuitus cognoſcunt. rariores etiam, vt qui repetant decimoquinto quoque die, ſemel in menſe, ſemel in anno. Exiſtimantque hæc fieri a materia melancholica, pauca & craſſiſſima, quam exuſta craſſior pituita generarit. Nec ſi vltra quartanarium, circuitus quintani, ſeptimani, & alia admittentur, non propterea nouæ humorum ſpecies fingendæ ſunt.

Curatio.

Cum quartana a *clementer agendum eſt initio, neq; medicamentis catharticis natura irritanda, medicamenta quoque incidentia, et (vt vocant) digerentia media ſint. Nam quicunque initio non ſolum catharticis, ſed etiam fortius incidentibus, & digerentibus vtuntur, ex ſimplici* b *quartana duplicem omnino maiorem & difficiliorem: ex duplici triplicem, vel omnino ambas maiores difficilioreſque reddiderunt. Nonnunquam in tempeſtiuo vſu remediorum continua fit, quæ ægros occidit. Tempora igitur huius febris diligenter animaduertenda ſunt, neque vrina ſola, ſed omnia accidentia conſideranda ſunt. Paroxyſmi inter ſe comparandi, videndumque an grauiora, an minora accidentia ſuperueniant. Verum quod ad phar-*

mica attinet, c non perpetuo expectanda sunt manifesta signa coctionis. Aliquando enim multa materia est corporibus nemosis impacta, sequiturque paralysis, cuius si qua ostendantur signa, etiamsi manifesta coctio non apparet maioribus remediis utendum est neq, leuioribus pharmacis & clysteribus interdictum est. Verum vt prima vena leniter repurgentur, exhibebitur cassia fist ʒ ß. aestate in sero caprino dissolutæ, hieme vero in hoc decocto.

a Non desunt, qui vehementioribus vtendum medicamentis præcipiant, quod e leuioribus humores tantum commoueri, non educi, putent. At melius fuerit ad Galeni mentem totam curationem conuertere, b laudiora vniuersali morbi principio exhibere, ne natura perperã irritata vlla inferatur noxa, instante vero coctione valentiora Lib. 1. de ar. cur ad Glauc.

b Validiora enim incidentia & digerentia febrilem calorem accendendo maiorem putredinem accersunt.

c Vulgo iene catharticum, minoratiuum appellant, propinatur, cuius vsu subducta parte aliqua materia, reliquam natura iam leuata euincat, ex Galen comm. ad aph. 39 lib. 2. Quale erit. ℞. cass. ʒ. 6. rhei electi. pulverati ℈. 4. vel rhei loco (si purgare valentius est consilium) confect. hamech. ʒ. 2. cum sacch. f. bol. Sed vtilius fuerit potionem imperare. ℞ cath. dupl. senn. & rh. ʒ. 1. cum decocto conuenient. vel sero lact. vel aqu. lupul. scolop. cichor. f. potio.

℞. passul. P. 1. foliorum a senna ʒ. 1. cinnam. & seminis anisi an. ℈. ß. Fiat decoctio pro vna dosi. in qua dissolue vel cassiæ, vel catholici ʒ. ß. Alioqui ex iusculo galli vel capi alterato cum multa borragine, buglosso, apio hortensi, lactuca, scariola,

infundimus, & cum modulo incoquimus ʒ. 2. foliorum sennæ, & infusum colatum sorbendum exhibemus, vel eadem folia liquidiore iure pisorum, aut ciceru̇m rubrorum incoquimus, butyrum, & modicum salis adiicimus, cinnamomi etiam puluisculum, & ita damus, eadem folia in puluerem redacta [b] pondere ʒ. 2. inspergimus decocti absinthii ʒ. 3. Frequens vsus veteribus fuit epithymi. Nunc folia sennæ plurimum vsurpantur. Iam apparentibus signis coctionis vtimur agarico, [c] pul. hierę picræ, hierę diacol. quibus folia sennæ trita commiscemus. Veteres etiam helleboro, quidam lapide armeno & lazuli, fortioribusque cathartici, quæ ex cap. de melancholia repetenda sunt. Quod ad digerentia attinet, conueniunt syrupi [d] capill. ven. de lupulis, scolopendrio, adiantho, violatus, de pomis, de fumo terræ, oxymel simplex.

a Parua nimium hæc sennæ dosis. Itaque poteris ad ʒ. 2. vel ʒ. 3. imperare.

b Dosis hic satis efficax, plusque facit, quam semuncia foliorum eorundem infusorum. Sunt qui eundem puluerem pari dosi cum vino albo assumunt, sed nimis terminosum illud est medicamentum.

c Vt fiant puluer. hier. diacolocynth. ʒ. 4. puluer. epithy & fol. sennæ an. ʒ. 2. quæ modico melle excepta in sero caprino dissoluantur, sed huius remedij tutus non est vsus in calidiore tempestate.

d Ex his syrupis parabuntur tulapia aquis conuenientibus additis, scolopendr. fœnic. cichor. fumar. borrag. buglos. vel apozema institues hac forma. ℞. polypod. qr. 3 radic. cappar tamariſc. petroſ. & fœnic. ana ʒ. 1.

agrimon. scolopēdria, a sp'eni (ceterach vocant septasiarij) adianth. bugloss. lupul. fumariæ an. ʒ. 1 semin. frigid. maior. & anad. ana ʒ. 1. flor. cardiacorum & genistæ ana p. 1. f. decoct. ad ℔. 1. In colatura dissol. syr. de scolopend. & de bizantijs, vel oxymelitis simpl. & syr. de lupulis ana ʒ. 1. f. apozema, vt decet.

Deinde etiam apparentibus signis coctionis, [a] oxymel diureticum, syrupus de bizantijs, syr. de pithymo, Sabonis, oxymel scylliticum. Alioqui melicrata ex absinthio, eupatorio, chamædry, scolopendrio, radice capparis, fœniculi, petroselini, rusci, genistæ, fraxini, polypodii, tormentillæ, tamarisci, glycyrrhizæ, & similium. Aut ex his syrupos, apozemata comparamus, fereque passul. borrag. [b] cuscutam, scariolam, cichorium, quatuor semina frigida maiora, sem. anisi, fœniculi, carui, sem. portulacæ, coriandri commiscemus. Mel item passulatum prius descriptum, aliquid aceti, decoctum limacum, [c] ranarum viridium, succum pomorum odoriferorum, ex quo etiam syrupus concinnatur.

a Hic si vitium aliquod iecur obsederit, miscentur syrupi de cichorio, de endiu. acetosus.

b Hæc præsertim adduntur, si atra bilis sit vsta.

c Remedia id genus empirica minime vsurpanda sunt. Ranæ autem virides si cui quartanæ sunt vsui, eũ a venenata sua qualitate, qua virus quartanæ oppugnant, depromunt.

Sed in his omnibus diiudicandum: initio enim leuiora conueniunt, vbi neque fortiter calfaciendum, neque refrigerandum est, eligendaque sunt, quæ vel temperata, vel proxima temperatis sunt.

Vsus calidorum, cum iam viget morbus, & apparent signa coctionis manifesta, vt sudores & vrinas moueant.

Quod ad [a] *phlebotomiam attinet, si quidem corpus crasso sanguine abundat & redundat, si gracile corpus est, si* [b] *venæ turgidæ, si suppressa aliqua solennis purgatio, vena secanda est, satis amplo foramine facto.*

a *Satius fuerit post purgationem initio instituta venam pertundere, quam febris incrementum expectare, maxime vero si affulserit plethora, aut solennis aliqua vacuatio fuerit suppressa. De temporibus missionis sanguinis delectu non inter omnes conuenit. Alijs placet hora paroxysmi, qua commotus humor se sequaciorē præbeat, alijs improbatur. Sed tutius die paroxysmum præcedente vena secatur.*

b *Vide ne flatu tantum turgeant.*

Atque vbi niger & crassus sanguis effluit, pro ratione virium & multitudine sanguinis deplendum est. Si tenuis & flauus, statim claudenda vena est, fereq; aperitur basilica sinistri brachij, vel saluatella, siue splenica vena inter annularem & auricularem sita, si quidem [a] *viribus metuimus. Atq; aliquando periculi gratia, vt qualis sit sanguis, cognoscamus, vena inciditur.*

a *Interna enim axillari pertusa maior fit præ vasis capacitate spirituum effluxio. Attamen splenicæ illius & paruarum eiusmodi venarum sectionem Gal. irridet lib. de curatione per sang. missionem.*

Suppressa purgatio suo modo incitanda est. Est & in quartana thermarum & balnei vsus. A balneis (inquit Gal. lib. 1. ad Glauc.) penitus arcendi

onsunt a quibus si omnino abstineant solis contenti frictionibus plurimum iuuari possunt. Galenus videtur omnino reiicere, nisi consuetudini [a] aliquid concederet. Hippocrates & Arabes, recentioresque practici hoc modo vtuntur. Ante signa coctionis [b] dulcia quidem balnea leuiter calfacientes thermas, vt breuis mora sit, permittunt, idque ante cibum, obstructionis metu, [c] extraque paroxysmum, vt die accessionem præcedente. Apparentibus vero manifestis signis coctionis, fortiora balnea & stuphas permittunt, eademque frequentiora. Quorum iusta ratio esto. Nam in quartana per initia quidem, [d] omnis motus corporis & animi, qui quidem vehemens sit, vitandus est. Postea vero is conuenit, siue fiat [e] per pharmaca siue [f] per potiones, & alia quæuis remedia. Debent autem & thermæ, & balnea ex dicta materia comparari, gratia exempli. Chamæmelum, melilotum, anethum, herba fœniculi, postea etiam calamenthum, melissophyllum, pulegium, stœchas, origanum, coquantur aqua, vnde lauacra fiant, & vapor thermarum excitetur. Iam apparentibus signis coctionis, a thermis & balneo tempestiuus vsus est theriacæ. Quartanarios (inquit Gal.) multos sæpe hoc ordine curaui, eo die, qui accessionem præcedit, vomitum a cœna commoui, postridie mane cremorem absinthii exhibui, tum duabus horis ante accessionem, theriacam dedi, idque tam feliciter cessit, vt postea non redierit accessio. Hoc modo igitur ex Galeno, Arabibus, & recentioribus

Medi-

Medicis in quartana te habebis. Vbi iam apparẽt signa coctionis manifesta, pridie accessionis, ex decocto sem. atriplicis vel raphani ad ℥. 5. vel 6. dato, aqua, vel ptisana tepida digito immisso in gulam, penna illita oleo, [b] vomitum a cœna commouebis. Stomachum oleo absinthii inunges, somnum in noctem procurabis mane.

a Cui tamen perpetuo parendum non est. Non enim semper inhærere iis, quibus assuevimus, sed & contraria tentare nonnunquam nos oportet. Gal. comm. ad aphor. 50. lib. 2.

b Qualia, quæ ex aqua potabili comparata calore tẽperata sunt, & leuiter digerunt.

c Quam cibi nondum cocti, & humores crudi caloris impetu ad cutim protrusi ingenerarent.

d Quamuis enim tum temporis motu sit febris, & intermissionis diebus ad consueta munia ager redire possit, concitatiore tamen corporis motu, aut animi contentione, verendum ne melancholia efferatur, & proinde concepto incendio febris ingraueſcat.

e Vt sim expressione ℥. 2. aut ℥. 3. follicul. sennæ in quantitate suff. apozematis superior, cum ℥. 1. seminis an. s. infusorum dissolueris cathol. & syrup de scolopend. aut capil. ven. vel lupulor. ana ℥. 1. confectionis hamech. ℥. 2. vel huius loco, diacarthami, aut electarij de succo rosarum tantundem. Pridie accessionis, quo tempore se ad morum natura componit, commodius sumetur.

f Præparantes, roborantes, vt per electaria, condita, &c.

g Ex Gal. lib. de Theriaca ad Pison. cap. 26. Theriaca (inquit) exugens atram e venis & liene bilem, veluti virus quoddam quartanis & melancholicis effectibus plurimum confert.

h Impuritas enim ventriculi cibo permissa facilius vacuatur, iuxta aph. 33. lib. 2.

℔. *summitatum absinthii M. ß. fiat decoctio in aqua ad ℥. 3. colatura detur, quæ modico cinnamomi condiri potest. Ex quo duabus horis ante accessionem,* ℔. [a] *theriacæ bonæ & antiq. ʒ. 1. vel ℈. 2. dissol. in vino albo tenui ad ℥. 3. in quo calido chamædryos pugillus maduerit. Alii etiam initio paroxysmi eundem potum imperant, hocque meminisse oportet, eum diem, qui præcedit paroxysmum commodissimum esse & pharmacis, & aliis remediis.*

a *Videndum diligenter, ne theriaces vsu intempestiuo, vtpote ante coctionem febrem ingemines, & ex euentu ferme incurabilem reddas.*

Alia quoque [a] *antidota interuallis sunt danda, multo magis vbi manifesta signa coctionis apparent. Plurimus vsus theriacæ mithridatii, aureæ Alexandrinæ. Dosis a ʒ. 1. ad ʒ. 2. ex vino, decoctione chamædryos, aqua ligustici (quæ ad stomachi inflationes præcipue valet) cuscutæ, scolopendrii, fumariæ, lupulorum, capill. ven. valerianæ, calamenthi & rerum similium. Probatum quoque & hoc.*

a *Cuiusmodi erunt, quæ incidant, obstructa soluant, cruditates tollant, flatus discutiant, vt diatria santalū, diatrium pipereon, diaspolitic. & similia.*

℔. [a] *cinnamomi ʒ. 2. piperis ʒ. 1. croci, myrrhæ, styracis, sagapeni ana ʒ. ß. benzoini ʒ. 3. rad. gentianæ ʒ. 2. excipiantur melle. Dosis ʒ. ß. aut ℈. 2. ex aqua calida. Eadem dosis castorei, vel bituminis Iudaici. Dentur autem duabus horis ante paroxysmum. Fotus & [b] illitiones non solum stomachi*

sed

sed & viscerum, lienis præsertim, primum quidem ex iis, quæ remolliunt & relaxant, deinde additis, quæ flatus discutiunt & apperiunt. Conuenit oleum chamæmelinum, aneth. absinthii. Adduntur & semina apii, rutæ, cumini. Solenne fuit veteribus Medicis, obseruatum quoque recentioribus, vt præter supra dicta remedia, quæ ante paroxysmum descripta sunt, spinam, scapulas, brachia quoque inungerent, imminente febre. Cui rei conuenunt oleum chamæmelinum, de cucumere agresti, oleum, in quo rosmarinus coxerit, & ea quæ in paralysi dicta sunt. Sic enim præciditur causa paralyseos, quæ aliquando quartanariis accidit, ob crassos humores neruis impactos. Deinde rigor anteuertitur. Probatum hoc linimentum.

a Hæc vsurpari non solent, quæ si in vsum reuocentur, summa cum cautione præscribentur. Facit autem hæc mistio ad ventriculi cruditates, flatus, obstructiones, & coctionē mirifice iuuat.

b Sæpius enim hic inflatur ventriculus, intumescit ac induratur lien, quibus partibus male affectis litubus, fomentis, emplastris, & aliis eius generis remediis, succurritur.

c Ad lenienda symptomata, atque inprimis horroris vehementiam. Illitæ siquidem oleis calidioribus hæ partes præterquam quod frigori fortiter resistunt, sudoribus sæpe sensim diffluunt, vnde subtracta materia, quæ factura erat paroxysmum, parte, vel nullus sequitur paroxysmus, vel certe multo minor.

℞. succi rutæ ℥. 2. olei scorpionum ℥. 4. vini maluatici ℥. 3. ferueſiant ad succi consumptionem,

& addito cerae momento, fiat linimentum. Aliud.

℞. cinnamomi, piperis ana ʒ. 2. teruntur tenuissime & misceantur, & post quam spinam oleo chamaem. inunxeris pulverem inspergito. sequentibus paroxysmis idem & in scapulis & brachiis facito.

Post haec autem, quae fieri debent imminente paroxysmo, molli lecto aegrum reponito, bene contegito, lateres calidos perfusos vino tenui odorifero, & linteolis convolutos, [a] plantis pedum, & volis manuum admoveto, vel aliter contra frigus munito.

a Sed cum succensus fuerit calor, lateres submoveto, ne pro quartana continuam inducas.

Iam vigente morbo, urinae & sudores moveantur. Cui rei mel icratum e calamentho, mulsa, in qua anethum, ruta & similia coxerint, [a] guaiaci decoctum convenit.

a Dummodo quartana mitior sit a succo melancholico non atrabilario. Decoctum dilutius erit propter febrem, vt si maceres in libris aquae 10. vel 12. ℔. ℔. guaiaci, & singula coquũtur ad tertias, addit. cichorio, vel oxalide & liquiritia ad finem decoctionis Interim diligenter consideret. an tumidum sit dextrum hypochondrium, tunc enim guaiaci vsus non admittendus.

De vomitu sic habeto. Qui isagogem seu Medicum scripsit, initio paroxysmi extrema calfacit, in remissione [a] vomitum provocat. Graeci a cana ad vomitum fere imperant.

a Melancholici potius per inferiora purgandi, ex Hippocrate aphor. 9. lib. 4. Sed cum in

quartana

quartana vomitus imperatur, id fit non ad coniunctam febris materiam, quę raro per vas venosum appellatum in ventriculum recipitur, sed ad antecedentem exigendam.

Auicennas ante cibum, post cibum, hora ante paroxysmum, initio paroxysmi. Practici recentiores initio vomitum prouocant, & ante paroxysmum. Commodissima hora est commota materia, & facile sequenti. Id fit initio & remissione paroxysmi: fit etiam iam cœnatis.

In clysteribus eadem ratio seruari debet, quæ in pharmacis. Primum enim ex remollitiuis vocatis, adiecto furfurum cremore, prunorum & passul. decocto. Postea vero vbi materia cœpit concoqui, paulo acriores clysteres conficimus. Dissoluimus autem initio quidem çassiam fistulam. Deinque etiam cum materia decoctionis epithymum, folia sennæ incoquimus, ad ʒ. 2. vel 3. hieram picram dissoluimus ad ʒ. ß. vel Galeni, quæ leuior: vel Oribasii, quæ acrior. Cuius hęc est descriptio:

a Sæpius melle incorporata datur bolo, vel pilulis deglutienda, ratius propter insignem amatorem dissoluitur, vt ante dictum est.

℞. aloes ʒ. 2. et Gran. 6. spicæ nardi, asari, mastichis, croci, xylobalsami ana Gra. 9. cort. cu rad. elleborinigri ℈ ß. terantur omnia, incorporẽtur ex decocto pulegii, vel succo absinthii alioqui melle vt gratiora sint. Dissol. autem huius picræ mellis incorporatæ ʒ. 2. 2. vel ʒ. ß quæ & vtilicet iam progresso morbo ad ʒ 1. vel ℈. 4 si inde formentur pilulæ.

Alioqui imperabis pul. hierę picrę ʒ. 1. *pul. sennę* ʒ. ß. *incorporabis ex succo absinthii, in quo semiscriptulum corticis rad. elebori nigri madefeceris.*

Quod ad victum attinet, conuenit initio e materia media, interuallis quoque ab initio ad vigorem rebus acribus, vt sinapi & pipere, & salsamentis vtilicet, quanquam & post vigorem tempestiuus vsus est. Similiter [a] *diatriōpipereon, diaspoliticon ad* ʒ. 2. *ex* ℥. 3. *vini vel maluatici, vel tenuis & odoriferi, idque ante paroxysmum. Id autem fiet commode, vel tertio, vel quarto quoque die. Salsamentis veterum fere eâremus, neque, vt salsamenta Grœcis & Arabibus permittantur, quibus uis rebus sale conditis vtendum est. Non enim bubula aut suilla, non ichthiocola seu molluta,* [b] *in summa iis, quæ crassum sanguinem gignunt, quæ nimium siccant, quæ viscidam materiam relinquunt, vti oportet. Non ideo salsamenta imperantur, quia sal incidit, attenuat, discutit excrementa, siccat, virtutem colligit & roborat.*

a Regione & tempestate frigida, nec non declinante ætate. Impensius enim æquo electarium istud calfacit.

b Tale aliquid scribitur a Galeno lib. 3. de loc. mal. affe. cap. de melancholia.

Vitanda sunt, [a] *quæ refrigerant & siccant, nisi temperentur aliquo quod humectet. Siccant capillares & refrigerant scolopendrium, & alia quibus hic vtimur. Sed aliis, vt saccharo & aqua corrigantur: refrigerantia vere & humectantia prohibet ex Grœcis Aetius.*

a Vt enim ratione febris conducant, nocét tamen, humorem melancholicum altius impingendo. Quartana tamen ab atra bile si fuerit, non æque obsunt.

Auicennas permittit iusto modo, vt scilicet, facilis sint coctionis, boni chymi, quantitate modica, & si quidem nihil metuimus, ne inde vis concoctrix ventriculi offendatur, tumque corrigenda sunt. Numerat lactucas, endiuiam, melones, persica. Melius fuerit vti persicis conditis, cerasis & eiusmodi fructibus æstiuis, a qui saccharo condiri solent, & ita seruari. Alioqui persica coquuntur, si recentia sunt, nec condita. Cerasa duobus vasis concluſa cum modico vino macerantur. Saccharum inspergitur, ita prodesse possunt, nec nocent. b Vino quoque contra errorem multorum persica infundi possunt. Nam hoc a vino accipiunt, quod & inde frigiditate tẽperantur, nec facile corrumpuntur.

a Alioqui enim si conditi non sint hi fugaces fructus, humores facile generant obstructionis & putredinis auctores.

b Vinum sit album & oligophorum, capillo. ven. aut vnius decocto aspleni dilutum.

Lactuca & endiuia leniter feruefiant ad acetariam parandam. Saccharum inspergatur. Probantur conserue violarum, rosarum & borraginis, sed perpetuo distinctio adhibenda est, vt in vsu horum omnium remediorum rationem ineamus.

vaturæ, materiæ, ægri, cæli, regionis & reliquorum eiusmodi.

De [a] febre ardente.

Causas habet procatharticas quidem, res non naturales, quæ siccant & calfaciunt immodice.

a Quæ hoc nomine donatur κατ' ἐξοχήν, & passim ab Hippocrate ignis, ob insignem, quo cæteras anteit febres, ardorem appellatur. Quanquam tamen non tantum de vero causo, sed etiam febre qualibet vehementissima, vt synocho vtraque, interdum febris ardens dicatur. Fit a bile flaua in latioribus vasis vna cum sanguine efferuescente. Gal. comment. in sent. 73. sect. 2. libr. 1. Epidem. Quod si, vt plerumque fit, pituita salsa bili commisceatur, ardens non exquisita erit. Ex commentar. ad sent. 13. lib. 4 de vict. rat. in morbis acutis.

Qualis est vehemens ardor solis, liberalior potus vini fortis, longa sitis, alimenta quæ calfaciunt & siccant. Plurimus labor, venus, vigilia, cæteraque eiusmodi ex quo vena exhauriuntur, exsiccantur, efferuescit sanguis affectio sequitur, quæ febris ardens appellatur. Huius indicia a pathognomonica eadem, quæ in tertiana, sed vehementius aucta, nisi quod neque præcedit rigor particulares accessiones, neque sequitur excretio, nam hæc fieri solent in ardore, cum [b] omnino morbus iudicatur.

a Pathognomonica causæ signa duo sunt præcipua, sitis inexpugnabilis, & exurens calor. Gal. comment. in sent. 34. sect. 3. lib. 3. Epid.

b Tum enim iudicatio fit & morbi solutio, quum febre ardente laboranti superuenit rigor. ex Hippocr. aphor. 51. lib. 4.

Sitis

Sitis est vehemens fastidium, [a] iactatio corporis, [b] lingua arida scabra, vigra delirium, [c] ventris eroſio, effusio alui perpallida, [d] vigilia interim perpetua.

a A tenuium humorum acrimonia corpus vndique laceſſente.

b Ab immodico calore, & tota corporis affectione ſicca.

c Si contigerit humores acres hic confluere.

d Non enim hic vlla ἀναθυμίασις, ſeu blanda ſanguinis euaporatio exurgit, quę ſomni conciliandi ſit potens, imo continua fit acrium vaporum cerebrū exſiccantiū ad caput metaſtaſis.

Interim a profundi ſomni, elenatis vaporibus craſſis, qui cerebri meatus obſarciunt. Nonnunquam fatigata virtute, vigilandi impotentia, & falſus ſomnus, interim nimium reſiccato gutture, vox clangoſa & propterea mala. part. 13. lib 1 Porrheti. ac veluti [b] *rauca peſſimum ſignum et lethale. Celerrime interficit hic morbus,* [c] *quarto & ſexto fere die, cum a mera bile natus eſt. Nam & ardor eſt, in quo flaua bili crudus humor aut pituita ſalſa commiſcentur. In hoc genere magna corporis perturbatio, capitis grauitas & dolor, conuulſio, a quibus mors. Vrinæ craſſæ ſunt & turbulentæ.*

De ea re hiſtoriæ ſcriptæ ſunt ab Hippocr. *libris Epid. de Polyphanto, Philini vxore, & Silenio in Epidem. Actuarius cap. 14. lib. 1. de vrinis adoleſcentis meminit, qui poſt denſum & conturbatum lotium conuulſus expirauit.*

Cauſa huius vrinæ crudus humor et craſſus purefactæ bilis ardore agitatus, multo præditus ſpi-

ritu, vnde turbatio a qua in caput sublatus vapor crassus & mordax, qui dolorem, grauitatem, conuulsionem, mortem denique inferre solet. Celerrimus hic morbus, atque periculosissimus. Initio ergo præsagium instituendum est, vt calumniã declines.

a Non morbi ratione, sed temporis, vt australi. Comm. ad sent. 34. sect. 3. lib. 3. Epidem.

b Ab arteriç inęqualitate ex siccitate cõtracta.

c Quia tantum ardorem perferre natura nequit. Itaque vel breui molestam causam excutit, vel ab eadem euincitur, & triumphata fatiscit.

Si itaque omnia supradicta accidentia statim initio magna sunt, si anxietas, timor modicus, rigor subinde motus, sudor lenis in fronte & clauiculis, multa deliria sunt, squalescit cutis, carpuntur flocci, conuelluntur vestes, stragula colliguntur, frequens motus est digitorum, difficilius spiratur, [a] vehemens cordis motus est, extrema non ita calent, aut etiam frigescunt, nec facile ad calorem reuocantur, si diebus paribus exacerbatur, si tertius & quartus difficiles sunt, si vrinæ tenues, nigræ, crudæ, paucæ, aluus quoque astricta est, aut deicit, quæ colliquationem indicant, vel ea excrementa, quæ ab Hipp. lib. 2. Prognost. [b] lethalia describuntur, si guttæ [c] sanguinis naribus extillent, si non sitit pro ratione, curatio tentanda non est, sed prædicenda mors. [d] Hieme fere perniciosior ardor est. Eorum vero si nihil est, aut lenia omnia, vel pauca quidem, & ea quidem minus lethalia, desperandum non est, quemadmodum & spes est salutis, si omnino adfuerint contraria.

a Propter

a Propter conceptum incendium. Extremæ vero partes vel frigent, vel minus calent, a reuocato e circumferentia corporis in eiusdem centrum & meditullium calore.

b Qualia aquosa, candida, crocea, spumantia, pinguia, glutinosa, nigra, liuida, æruginosa, fœtida. Ista sanguinis stillicidia Philisci, Epaminonis & Sileni exemplo improbantur Hippocrati constitutione temporis tertia libr. 1. Epidem.

c Indicio enim est vel virtutis extinctionem in propinquo esse, vel resolutam fore facultatem appetitricem, aut mentem labefactatam collabi.

d Non enim est tempori congener. Itaque oportuit causam concurrisse maximam, quæ contrarietatem temporis superarit. Ex comm. ad apho. 34. lib. 2.

Differt a Synocho putrida. Synochus enim putrefacto fit sanguine, ardor a bile. In synocho vna est, sibique similis ab initio ad finem exacerbatio. Ardor alternis diebus exasperatur. Iudicatur fere hæmorrhogia vomitu, sudore, alui deiectione, vrinis, in summa excretione. Genus autem excretionis his signis iudicabis. Sanguinem e narib. ostendunt aures & ceruix rubentes, cætera pallida spontaneæ lacrymæ, caligo oculorum. Interim cũ splendore grauitas capitis, colli, frontis & temporum, pulsatio venarum, quæ illic sunt, pruritus narium, contensio hypochondrii sine dolore, pulsatio spinalis arteriæ, faciei rubor, vrinæ & alui excrementa sine causa manifesta, vel candicantia, pulsus magnus, manus tremulæ.

Est autem salutaris fluxus sanguinis, si die fiat decretorio, quod & reliquis excretionibus criticis commune est. Sic directo fluit, si fluit affatim, non stillat guttatim. Stillare enim pessimum, præsertim quarto exsect. 3. lib. 3 Epid. Verna constitutione, aut calida temperatis corporibus, & biliosis iis, qui nondum triginta annos superant, vel etiam agentibus annum magis accidit. Vomitus autem signa sunt horror inferiorum partium frigus, pulsus durus & inæqualis, mordax capitis dolor, tenebræ obiecta oculis, ventriculi dolor, [b] inconstantia labri inferioris, tenuis sputatio. Ex post annum trigesimum. Pueris etiam & in febribus admodum biliosis. Sudorem prænuntiant [c] pulsus undosus & pramollis, rigor proprius fere ardorib. cum imminet crisis, suppressa alvus simul & [d] urina, suppressa urina & modice mota alvus. Deliria incrementi. partes calidiores & rubidiores, vapor calidus, humida anni constitutione fiunt magis. Sudores calidi esse debent, & toto corpore dispergi. Aliarum excretionum nulla propria signa sunt, sed cum superiorum signa non apparent, & crisis imminet, inferiorem excretionem prædicimus per alvum, & urinas. Interim etiam lumbis prægravatis, tensis & dolentibus in mulieribus, menstruorum fit eruptio salutaris.

a Increscens, decrescens, aut æqualis. Quo fit vt his in synochis locum non habeat ille Hippocratis aphorismus. Circa finem & initium morborum omnia sunt remissiora, in statu vehementiora.

b i: libri inferioris tremor fit a bile interiorem ventriculi tunicam, quæ oris partibus communis est, mordicante.

c Significat enim multam subesse materiam, quam solui in sudores oporteat.

d Siquidem transfertur ad cutem materia vrinis cum sudoribus communis.

Curatio.

Bilis repurgandæ & extinguendæ. Primumq; animaduertendum, vtro remedio potius vtendum sit, phlebotomia an cathartico. In idea & omnino exquisita, [a] *phlebotomia omittenda est, suspecta quoque in ea, quæ ad ideam proxime accedit. In aliis si numeri phlebotomiæ consentiunt, etiam ad animi deliquium,* [b] *auctore Galeno, sanguinis detrahi potest. Nunc vero animi deliquium expectandum non est. Veteres etiam* [c] *purgationibus vtebantur aliis quidē fortioribus, aliis leuioribus: præferendæ* [d] *leuiores. Hippocrates quarto de vict. ratione in morbis acutis* [e] *asinino lacte cocto, Gal. etiam sero vtebatur. Mollibus clysteribus ex iis, quæ feruorem febris extinguunt, vti licet: vt paratis e sero lactis, e decocto violarum, maluæ, rosati porcini, & similium. Saccharum potius quam mel, in his dissolue oleum violatum potius quam commune. Catharticum conueniens* [f] *cassia est in sero lactis dissoluta, aliquando etiam infusum* [g] *rhabarbarum, quæque cap. de febre tertiana dicta sunt maxima pars curationis in* [h] *extinguenda bile consistit. Extinguitur commodissime victu-*

ratione. Decumbat igitur loco suaui aurae exposito. Quod si locus sine ventulo est, flabello vtendum est.

a Quia in ea sola bilis putret citra sanguinis copiam.

b Galen cap 4. & 5. lib. 9. Method. & cõment. ad aph. 23. lib. 1. Aphorism.

c Exoletæ sunt fortiores istiusmodi veterum purgationes & scammoniacæ & acriores.

d Sequax enim humor est bilis, qui cathartic is cedit clementioribus. Humores tamen turgere si contigerit, paulo fortioribus præstabit vti.

e Hoc lac selegit Hippocr. quod nullius sit acrimoniæ particeps, & coctione longa flatus suos demiserit, quia humidissimũ est, & promptius aluum subit.

f Præstiterit cassiam bolo dare ad ʒ. 1. vel ʒ. 10. cum rheo puluerato, aut alio cathartico: dissoluta enim implacita est.

g In decocto scilicet conuenienti, vt pectorali vulgo dicto, vel tamarindor. endiuiæ, lactuc. scariol. & simil. refrigerantium, vitatis tamẽ adstringentibus.

h Plus enim qualitate, quã quantitate, peccat.

Mollis sit culcitra, stragula & linteamina tenuissima, minime aspera, & sordida. Ideoque cõtra errorem vulgi [a] subinde commutanda sunt.

a Nisi tempus institerit crisis, quo nihil mouendum.

Lectus amplior sit, vt subinde locum commutet ager, atq; vt aer, qui imbibitur, frigidus sit: corpus reliquum [a] non ita perfletur ac refrigeretur, præsertim accessionis initio, & incremento. Obscurum aerem commendat Hippocrates. Alii [b] neque ob-

scurum,

ſcurum, neque lucidum. De ea re iam diſceptatum eſt cap. de phrenitide Æſtate etiam aer cubiculi flabellis excitari ac refrigerari poteſt, aqua putealis alioqui frigidiſſima e vaſe in vas ſæpius trãſfunda tur, vt etiam ſtrepitus ad aures ægri perueniat. Solũ inſternatur roſis, capreolis vitiũ, lactucis, nymphæa, portulaca & ſimilibus, aqua roſarum & aceto, aqua frigida: rami quoque e ſalicibus toto cubiculo componendi ſunt, ac ſubinde commutandi. Siccati enim iam lædunt. Quod ſi aer non admodum calidus eſt, ſed temperatus, eo contentus eſſe poteris. [c] *Victus potus ſit magis, quam cibus,* [d] *mulſa cocta, ſed diluta, noſtro more, aqua cocta modico ſaccharo condita. Quæ ex hordeo potiones, ſorbitiones, alimenta comparantur, detracto cortice hordei (ad tollendam ſiccitatem, cortex enim ſiccat) comparentur, hordeata diluta ſint. Aqua frigida ante vigorem vſui eſſe non poteſt. Aetius permittit, ſi quintam partem aquæ temperatæ ad aquam frigidam adiicias. Verum potius veteris aqua, vt prius, cocta, & modico ſaccaro violato cõdita, vt ſit octupla aqua, ſuboctuplum ſaccarum.*

a Perflatum namq. corpus minus libere perſpirat: vnde augetur putredo & febris.

b Sæpius aer deligitur ad ægri arbitrium.

c Vt iuſculum pulli gallinacei cum herbis refrigerantibus, oxalide, portul. lact. omphacio & ſimilibus alterati & cocti: gelatina ſine cinnamomo expreſſa, deſtillata. Atque hæc quidem humida inſtituuntur, quia liquidus victus magis humectat, celerius & facilius coquitur.

d Mulſæ vſus, quamuis dilutæ, non probatur. Satius erit ſaccharo edulcatam aquã coctã (Hip-

pocraticam appellant) vsurpare, cui tantillum limonum, aut granatorum iucei sit immixtum.

Alioqui pane prius eloto, abiecta q; priore aqua, aquam conficies, quam panatam vocant, eamque frigidissimam propinabis, sed maxime in vigore, et declinatione particularis accessionis, multo liberius. Iam apparentibus signis coctionis, pruna multa aqua cocta cibo esse possunt. Praeter haec ceratum album refrigerans Galeni illinendum est partibus, in quibus maior feruor est, vt hypochondriis & thoraci. Dictum autem prius ex una parte cerae, quatuor partib. rosacei s. mulliquatis, vase duplici comparari. Atque vbi refrixerit, in aquam frigidissimam demergi debet, subigiq; vel succo lactucae, vel semperuiui, vel eorum, quae refrigerant simul et humectant. Si in thorace feruor est, loco rosacei, violaceum eligendum est, meliusque fuerit oleа prius elui. Rosaceum ex aqua rosarum, violaceum ex aqua violarum, quae quia statim incalescunt subinde commutanda sunt. Fiunt & [a] cataplasmata ex farina hordeacea, subacta succo lactucarū, cucurbitae, cucumeris, nenupharis, polygoni plantaginis, capreolorum vitis & similium. Folia lactucae, ramenta cucurbitae, aut cucumeris, manibus contrectentur, & [b] admoueantur plantis pedum.

a Talia cataplasmata visti da non sint: alioqui incendium penitius intrudēdo suspecta.

b Columbos alii per medium sectos, alii Tincan piscem admouent.

Extrema [a] quoq; aqua frigidissima immergantur, cui si vis tantillum vini commixtum sit ad penetrationem, vel ad refringendam frigidae vim. Cōtineat in ore et lingua folia portulacae, lactucae aut

acetosa.

acetosa. [b] *Genitalia inuoluantur linteo subinde inculcato in miscella ex aqua rosarum vino tenui & aceto. Etenim mirabiliter contra æstū facit. Poterius colluere aqua frigida, vel simplici, vel refracta quinta parte temperata. Veteres etiam cochleare succi rosarum,* [c] *contrà æstum stomachi propinabant. Verum in vsu horum omnium frigidorum obseruādum tempus est. Nam* [d] *initio & augmento febris non conueniunt,* [e] *in vigore & declinatione cum iam in superficie calor diffusus est; æstum extinguunt. Alii pulmones recens mactatorum animalium, columbos pullos, catellos, diuisos medios, et, vt dicunt, exenteratos, raso capiti pectori, plantis hypochondriis admouent, vt tepido calore, calorem igneum foras attrahant, laxatis viis fuliginem ducant, & per accidens refrigerent.*

a Si tamen crisis proxime immineat, id minimè ferendum.

b Confert ista pudendorum refrigeratio propter eum, qui sibi partibus cum principibus intercedit, consensum.

c Valent in hunc vsum mala aurantia, citria, limones: orbiculatim secantur, & ex aqua rosacea & sacchato sumuntur.

d Tum enim calor internus partes grauiter exercens frigidorum appulsu fieret intensior.

e Summa summo in vigore febris vrgēte necessitate detondetur capillitium, & rosaceo oleo caput totum inungitur. Huc faciunt & irrigationes ex decoctis frigidis instituendæ, & futuræ præsertim coronariæ affundendæ.

Veteres thoraci, & pectori linteolum hydreleo calente madefactum applicabant. Alioqui lanam

quantum manu capitur, in aqua & oleo rosaceo, vel violaceo calefactis malefactam exprimebant e sublimi in pectus, modicum quoque salis & aceti adiungi potest: sic enim sudorem excitant.

Ad refrigerium quoque lactucarum tenella [a] germina calente posca immergantur: deinde vel saccaro violato conspergãtur, alioqui ex oleo ee aceto cõmedantur. Melius oleum rosaceum, sed prius abluatur. Practici recentiores miscella ex oleo chamæmelino, aceto albo, & aqua rosarum, hypochondria, pectus & latera, qua maxime parte feruent, inungunt, & ita dolores mitigant. Galen. [b] limi semine in hydrelæo cocto, & tepido admoto hypochõdriis, æstum doloremq. mitigabat, oxymelite quoque diluto vtebatur, multo maxime, vbi obstructionis suspitio. Quietos [c] esse oportet, quantum febris patitur.

De syrupis & eorum vsu iam ante dictum est. Familiaris est iulepus rosatus, [d] syrupus de limonibus, violarum, oxysaccharà simplex, syrupus acetosus. Verum syrupos multa aqua cocta, vel aqua hordei excorticati, aquis scabiosæ, buglossi & similibus dilui debent.

Aetius [e] diacodio vtitur, nunc syrupo de papa. de nenuph. vti licet. Aquæ conueniunt distillatæ e cucurbita, cucumere, melone, portulaca, rosis, violis, oxalide & similibus. Sed oportet vel quarta vel sexta parte, sacchari condiri, vt fiant iulepi. Iusculis quoque e carnibus vitulinis iuniorum pullorum gallinaceorum, alteratis cum herbis refrigerãtibus

æstum

æstum temperamus. Multa vero incidunt, vt deliria, vigiliæ, sitis, linguæ scabricies, animi deliquia, dolores, singultus, tusses, colliquationes, aliaque eiusmodi, contra quæ remedia proprijs capitibus dicentur.

a *Hæc conueniunt tantum onusto ventriculo, & iisdem assueto.*

b *Ex cap. 9. lib. 3. Simplic. Eodem lini semine vtitur Hippocr. sentent. 49. lib. 4. de rat. vict. in morb. acutis, quia molliat sine manifesto calore: quod in omni sedanda phlegmone est maximum.*

c *Nam quietis commoda sunt multa: morbi coctio, virium custodia. Ex comment. Gal. in apho. 6. lib. 6. & ad sent. 48. lib. 4 de ratione vict in morb. acutis.*

d *Ex his syrupis cum aquis stillatitijs dissolutis, vel decocto herbarum refrigerantium & humectantium, fiunt zulapia, apozemata, liberandis infarctubus, bili extinguenda, humori ad euacuationem præparando dicata, bis quotidie sumenda, vel etiam quauis situ hora.*

e *Sine speciebus appellato. Exhibetur autem dormiturio duorum cochlearium mensura.*

De febre [a] putrida continua.

OBstruuntur pori corporis et constringuntur, quia vel cutis densatur frigore, vel contrahitur immodico calore, vel rerum adstringentium contactu, vel balneorum naturalium, vel duritie obfarciuntur, & impinguntur humorum lentore, crassitie, copia. Præclusis itaque spiramentis corporis, fumosi effluxus quotidiani excrementi retinentur: nec iam perflatur calor & spiritus, quos necesse est libera transpiratione refrigerari, vt & excrementa diffluant, & externus aer excipiatur.

Commutatur ergo natiuus calor a fuligine retenta acrior factus, & alteratur in qualitatem præter naturam. Præterea humores corporis qui [b] motum caloris & spiritus cõsequi solent, iam non perflantur, neque libere agitantur. Itaque & peculiarem quendam calorem præter naturam contrahunt, & ab alteratis calore & spiritu commutantur. Tria ergo iam concurrunt, quæ putredinem faciunt. impeditur transpiratio, calor natiuus in igneum commutatur, [c] hinc putrescit humor.

a Qua sit a concepta in humoribus putredine, qua continenter & assidue cor contingit, nec prius desinit, quam exhausta fuerit putredo, & qua est a putredine vindicata humorum massa ad pristinam redierit natura gratiam. De febris huius causis vide Galen. lib. 9. 10. & 11. Method. medend.

b Calor enim, spiritus & sanguis vnum sunt subiectũ.

c Iuxta vulgatum illud theorema: Corpora calida humida loco calido conclusa, nisi dissipentur, statim putredinem acquirunt. Ex Gal. cap. 7. lib. 8. Meth. cap. 5. lib. 4. de temperam. & lib. 5. de sanit. tuend.

Quod si hæc modica sunt, diaria fit, tantum alterato calore & spiritu, non etiam putrefacta materia. Si vero maiora sunt, putrefit humor. Et si hoc quidem in venis continua est, si extra vasa, [a] intermittens. Nascuntur continua ex inflammatione partium, intermittentes non ita. In continuis maligna putredo est & periculosa, in intermittentibus non ita.

a Citius enim & expeditius tota discutitur materia, quam cum in vasis est immersa.

Putrefit

Putrefit autem aliquando [a] sanguis, nonnumquam pituita, alias etiam vel flaua, vel atra bilis. Et continuæ quidem materiam fere habent putrefactam [b] in venis primis, quæ circa hepar sunt, [c] suisq; intermittentibus materia quidem & nonnullis accidentibus, [d] non omnibus tamen, respondent. Hinc febris continua pituitosa, biliosa, melancholica: verum an sanguinea aliqua sit, nō sine re dubitatum ab antiquis: de quo certant Arabes cum Græcis. Galenus id pernegat. Idem etiam Alex. Aphrodiseus in Problematis. Quod si sanguis putrescit, parte quidem [e] tenuiore in bilem, crassiore in melancholiam commmutatur.

a Et cum maxime humores teneantur commercio, omnes putredinis participes fiunt. At ei potissimum putredo attribuitur, qui copia maiore & cacochymiam inuexerit & promptius computruerit.

b Quæ per se continua sunt febres, materiam habent putrefactam non in venis quidem omnibus, sed præcipue in maximis, vt iecoris, pulmonis, inter alas & inguina.

c Nominibus secum conuenientibus.

d Vt rigore & horrore intermittentes, & continuæ congeneres non sunt.

e Et ista sanguinis tenuioris in bilem commutatio huic controuersiæ attulit occasionem. Sed vt constet Galeni sententia de sanguine in synocho putrescente lib. 7. Meth. proposita, dicant candidiores interpretes sanguinem tenuiorem in bilem non demutari, cum putret, sed bilis veluti naturam referre, vt acrimoniam & motum.

Contra Galenum Auicennas multis disputat. Hippocrates 6. Epid. febres quasdam ἐξερύθρους, id est valde rubentes facit. Galenus in Commentario valde rubentes intelligit a sanguine, materia in

qua calor insensus est, vnde diffunditur et calor, & rubor in corpus.

Et quo tempore, si qui continua febre laborat, pulsus magnus, velox, aequalis, vrinae sanis proximae, horror nullus aut rigor, calor mitis ac vaporosus, succulentum corpus est, aetas ad iuuentam inclinans, vernum tempus, regio et cetera temperata sunt, verisimile admodum febrem esse sanguineam continuam. Verum Galenus negat esse putridam: alii contra Galenum certant his argumentis. Putredo (Galeno definitore) commutatio est putrescentis substantiae: exempli causa sanguinis ad corruptelam. Commutatio ergo motus est. Huius motus terminus a quo (vt loquuntur) sanguis est incorruptus: terminus ad quem, bilis flaua, aut atra, in quam, igneo calore, sanguis degenerat. In eo igitur motu substantiae, quae putrescit, hoc est, sanguinis forma deletur, & [a] noua inducitur, vt iam sanguis non sit, qui sanguis fuit, sed flaua vel atra bilis. Si ergo putredo est motus, suis terminis concluditur. At vero motum esse haec verba indicant inclusa definitione, putredinis commutatio, & putrescentis iam acquisita noua forma. Cum iam e sanguine bilis est, motus ille desinit, ergo & putredo illa desinit. Iam vero constituamus synochon illam Galeni sine putredine, & ex ea commutationem in febrem biliosam. In eo tempore commutationis febris est, & putredo est. Commutatio enim putrescentis, &c. Febris ergo putrida est. Quod si dicas non consequi, quaeritur cum in eo motu febris

sit,

sit, ea aut putrida, aut non putrida est? Nemo enim dicat non putridam. Neque enim est talis, qualis fuit quæ sanguinea non putrida dicebatur, et iam putredo cœpta est. Reliquum sit, vt semiputridam appelles mediam inter febrem sanguineam non putridam, & febrem, quæ sit iam mutato sanguine in flauam bilem, vel atram. Quæritur ergo cur non voces putridam, cum portio humorum iam putruerit Nec enim necesse est [b] vniuersam materiam putruisse, vt febris putrida sit. Nec in omni febre putredo per vniuersum corpus sparsa est: sed aliquando sola parte aliqua, vel partibus resedit. Et in intermittentibus putridis exiguum est, quod putruit: plurima materia integra est.

a Noua enim est generatio, in qua ortus vnius alterius interitus existit.

b Non enim potis esset vitam consistere, putredine corpus vniuersum obsidente

Neque satis constitutum est, cur putridam biliosam appelles iam corrupto sanguine in flauam bilem. Nam bilis illa ex [a] sanguine facta vel putrida est, vel non putrida. Si non putrida, non erit febris biliosa putrida. Alioqui æstate, ætatis flore, cum sanguinis bona pars bilis fit, putredo esset, corruptio videlicet sanguinis a calore præter naturam in flauam bilem. Si putrida bilis illa est, vnde putruit? Nam ea ætate & æstate, cum sanguis in bilem commutatus est, bilis putrida non est. Rursus si putrida est, quæritur an bilis putrida bilis sit, an non bilis? Bilem non esse putredinis definitio et natura motus secundum substantiam, quæ [b] mutatio

appellatur, satis ostendunt. Nam in putredine corruptio est, eius commutationis finis. Si corruptio, ergo ab esse ad non esse motus. Bilis ergo putrefacta bilis non est. Iam sic colligo: [c] Bilis putrida bilis non est, & tamen biliosam febrem putridam denominat, ergo eodem modo sanguis corruptus in bilem, etiam si sanguis non est, febrem sanguineam putridam denominabit. Quod si in tempore motus febris illa putrida est, dicetur putrida sanguinea potius, quam biliosa. Nam lignum, dum corrumpitur etiam dum lignum, nec dum cinis est. Eadem ratione in aliis.

a Bilis per assationem sanguinis facta aliquando imputris est, vt cum per inedias, labores longos, vigilias, astatem bilescit sanguis, alias putrida, vt in febribus acri calore sanguinis corruptelam inducentibus.

b Insistit in tempore mutationis, quo nondum bilem generatam ait.

c Consecutio non est necessaria, quia tres reliqui humores, dum corrumpuntur, speciem non mutant, quamuis aliqua qualitate a sese differant.

Deinde quæritur an [a] necesse sit sanguinem, qui etiam vehementer incaluit, converti in bilem? Quod si necesse dicas, cur igitur in reliquis generibus febrium, quas vel pituita vel bilis commouit, sanguis non corrumpitur? Cur in inflammationibus in bilem non degenerat? At in his etiam, vbi multos dies febris exarsit, sanguis [b] plurimus, ipse integer, per nares effluit? Idem e venis integer aliquando detrahitur, & in phlegmone apostema sanguinem facit, non biliosum. Ergo corruptus

in venis febrem sanguineam faciet, non bilio sam. Et cum scribit Galenus in febre sanguinea sanguinem putruisse in omnibus venis, vel ergo totus putruit, vel tantum pars. Si totus putruit nō constabit vita, toto scilicet sanguine partim in bilem flauam, partim in atram conuerso. Oportet enim v' consistat vita, sanguinem reliquos humores superare: qui, si non superat, sed iam nullus est, nulla quoque vita est.

a Hoc eget distinctione. Nam vel sanguis sincerus intelligitur, vel quatuor humores complexus, ille necessario per febrem bilescit, hic non necessario, quod hanc ita sit facilis pituita & melancholia in bilem commutatio.

b Sanguis enim vbiq; vniusmodi non est: & potest in vna tantum parte corrumpi, & in altera esse integer.

c Ex cap. 3. lib. 9. Meth. sanguis totius omnibus sui partibus in synocho putret, neq; tamen sanguis putridus est totus, qui recipere pristinam naturæ gratiam potest, haud aliter ac vinum, cum accesit.

Si tantum pars putruit, cur a non & totus putruit: cum toti sanguini præsens sit calor, & reliqua, quæ putredinem faciunt? Deinde si pars crassior, vt vult Gal. quæ natura sua & siccior & frigidior est, magis resistere debuit putredini, putrefacta est, & in atram bilem versa, & multo magis reliquæ celerius putruerunt, & in aliam substantiam conuersæ sunt, vt iam nullus sit sanguis. Sunt & alia permulta, quæ Arabum sententiam confirmant. Sed in eo laborandum magis, vt fideliter curemus, quam vt subtiliter disseramus.

a Non enim, vt dictū est, omnibus sui partibus est ad putrendum æque aptus.

Curatio.

In febribus putridis & continuis quædam in termittentibus respondent, nisi quod neque rigor, neque frigus præcedit.

Non sequitur vomitus, aut sudor, intermissio nulla est, sed tantum remissio, quarum curatio eadem in genere, quæ intermittentium est, [a] *servata ea ratione, quæ in exquisita tertiana & ardente dicta est. Sunt &* [b] *synochi peculiariter appellatæ febres. Aliæ quidem homotoni, quia ab initio ad finem una eademque exacerbatio est, ac veluti tenor unus accessionis: aliæ ab initio ad finem perpetuo increscunt, & epacmasticos appellat Hippocrates: ut paracmasticos, quæ initio efferantur, paulatim decrescunt, quibus materia est sanguis: quia in maximis venis concluſus, inguinibus et claviculis interceptus efferuescit. Is autem aliquando superat quantitate, aliquando crassior est, nonnumquam etiam putredinem contrahit, ex quorum distinctione consilium universale curationis transferri debet. Fingamus ergo Dionem iuuenem aut ea ætate, qua desinit adolescentia, continua febre laborare: pulsus magnus sit, velox & æqualis, urinæ sanis proximæ: horror nullus aut rigor, calor mitis ac vaporosus corpore bene carnoso, tumentibus venis, sensu distentionis, rubente facie: adsint quoque cætera, quæ sanguinis generationem ostendant: statim colliges febricitare ex obstructione, quam efficit sanguinis plenitudo. Itaq;* [c] *facile consilium est. Detracto enim sanguine tol-*

litur plenitudo, & depleta copia sanguinis liberatur obstructio. Nihil vero reliquum est, quam vt corpus, quod per febrem alteratum est, suæ naturæ restituamus. Quod quia nimium incaluit, refrigerandum est, vt hæc duo remedia sanguinis missio & [a] tempestiuus frigidæ vsus, vel eorum quæ refrigerant & humectant, exacte percurrent synochon.

a Curatio synochi imputris hic potius describitur, quam putris.

b Hæ synochorum differentiæ a Galeno explicantur libro 9. Methodi, & libro 1. de different. feb. Ex his illa ἡμιτόνους appellantur, in quibus materia ei, quæ transpirat, par relinquitur: ὑπαγμαστικὰς, in quibus vberior, quam quæ dissipatur, restitat, vnde & increscentes Latinus dicit: παραυξητικὰς, his contrariæ, vbi plus resoluitur, quam subinde succenditur.

c Facile est enim indicationem a morbifica causa veluti plethora, petere, ex aph. 22. lib. 2. Aph. Debet autem sanguis quam primum mitti ex lib. 9. Meth. metu suffocationis & syncopes, nisi sudor multus hæmorrhagiave e naribus eius vacuationis vice fundatur.

d Vt in vigore febris, apparentibus coctionis signis, nulla inflammatione in visceribus existente, nulla in ventriculo imbecillitate, nulla item obstructione. Frigida loco syrupos imperamus, acetosum de limonibus, de acetositate citri, qui conuenientibus aquis, vt rosar. acetosæ, cich. end. borrag. bugloss. abunde diluuntur.

Phlebotomia auctoribus Græcis Medicis ex interna dextri brachii etiam [a] ad animi deliquium esse debet. Quod si vires, aut [b] alia repugnant, quo minus tantum materiæ semel auferatur, vacuationem partiri oportet. Et in mulieribus [c] propter menstrua, in aliis etiam præter suppressam

aliquam vacuationem, ea seruanda ratio, quam sæpe diximus. Repetendum quoque, vt si quid veruditatis in ventriculo et primis venis, vel si quid veteris stercoris in intestinis, hoc quidem clystere molli: cruditas vero molli pharmaco ante phlebotomiam excludatur. Aut si res patitur & tempus, cruditas illa frictionibus, vnctionibus & aliis remediis concoquatur. Post phlebotomiam duabus aut tribus horis mulsam Græci propinabant, ex hinc hora, ptisanæ cremorem. Nunc vero mulsæ loco, quæ quidem suspecta est in magno calore, aqua cocta, cui octaua pars sacchari commixta sit, vtendum est: deinde hordeato, loco cremoris ptisanæ.

a Præsertim si plethora, aut visceris inflammatio alicuius subest. Nam per largiorem illam sanguinis missionem statim totius corporis habitus refrigeratur, extinguitur febris, plurimis subducitur aluus, aliis sudores erumpunt, denique sanitas restituitur. Galen comment. ad Aph. 23. lib. 1.

b Ætas, tempus, stomachi affectus, gestatio veteri, & similia.

c Quæ si suppressa sint: primum plenitudo, si adsit, minuitur secta basilica, tum vero saphena pertundi-tur ad menses prouocandos. Attamen scribit Gal. lib. de curandi ratione per sanguinis missionē sectam basilicam menstruorum fluxum præpedire ac reuocare. Sed hoc fortasse intelligendum de missione sanguinis haud exigua, quæ nihil vacuandum naturæ relinquat.

Victus in reliquum tempus instituendus est, qui refrigeret & humectet. Is autem a tenuis sit, & magna ex parte in sorbitionibus. Itaq; nostro more iuscula conueniunt e iunioribus pullis gallina-

rum,

rum, vel vitulina carne molliuscula. Alteranda vero ex acetosa, lactuca, & portulaca. Potus aqua hordei, syrupus violatus, multa aqua cocta dilutus, iulepus violatus, oxysacchara simplex, syrupus acetosus, iulepus Alexandrinus, oxymel simplex, dilutum; vel hæc [b] oxysacchara.

a Nam vena sectione immutatus calor pleniori cibo conficiendo non est. Itaq; Hippocr. 4. de vict. rat. in acutis mediam suadet.

b Oxysacchar. vulgo paratus ex sacchar. ℔. 1. succ. gran. acidorum ʒ. 8. aceti ʒ 4. & sufficienti aqua quantitate.

℞. aquæ cocta℔ 4. sacchar. ℔. 2 aceti ℔ ß. Fiat potus clarificatus pro pastu, et hora sitis. Verum in aceti & sacchari modo id obseruandū est. In mulieribus, in gracilibus corporibus, in iis, quib. intestina facile mordentur & raduntur, aceti vsus suspectus est, aut certe minuendus modus. Quanto maior calor est, tanto minor modus debet esse sacchari. Apparentibus signis coctionis, nullus potus melior est aqua frigida. Postea etiam vino albo tenui, aquoso vti licet, ex quo & sudores & vrina prouocantur.

In morbo, si resistit aluus, clysteribus mollibus citanda est. Si vero etiam crassities humoribus accidit, incidenda & attenuanda est, diluto oxymele & aliis sæpe enumeratis. Quod si materia insa vrinis aut sudoribus vacuata non est, leui pharmaco vti licet, manna, cassia, rhabarbaro. Prætervidendum est, ne densata cutis, obstructa vel occlusa, obstructionem faciat, a qua & putredo, &

febris. Et si quidem frigore densata est, calidis laxantibus vtendum erit, vt chamæmelino. Si densata, adstringentibus, & siccata, ad ea quæ humectant, refugiendum est, vt hydrelæon. Et iam apparentibus signis coctionis, ad balneum aquæ dulcis. Si vero occluditur cutis humorum copia, vacuatione opus est, si humorum crassitie attenuantibus vtendum est.

Si lentore, detergendũ. Practici maximam partem curationis in refrigerantibus collocant, quæ conficiunt ex hordeato mundato, prunis damascenis, glycyrrhiza, quatuor seminibus frigidis, endiuia scariola, cichorio, lactuca, rostro porcino, acetosa, floribus violarum, nenupharis, buglossi, borraginis, & aliquando aliquid aceti adiiciunt. Non numquam syrup. capillorum veneris, portulacæ, acetosæ, & aliis supradictis vtuntur: syruposq; diluunt aquis vel decoctis endiuiæ, capillorum veneris, portulacæ, acetosæ & similium.

De febribus [a] colliquantibus.

FEbres [b] hæ pessimæ, in quibus substantia corporis multis modis diffluit: idque aliquando paulatim, vt in marasmo & febribus hecticis, nonnumquam vero statim initio morbi substantia corporis dissoluitur, carnosum genus, pingue & solidum. Sed aliquando quidem fit effluxus substantiæ per insensibilem transpirationem.

a *Quæ sunt de genere continuarum, quas oleaginea appellauit Gal. comm. in sent. 28. sect. 1. lib. 6. Epid.*

b *Talium febrium κακοήθειαν satis indicat colliquatio febris pestilentis symptoma inseparabile. ex comment. in sent. 57. sect. 3. lib. 3. Epid. in his igitur seruentior calor alias humores tantum venis contentos liquat, nonnumquam corpus vniuersum: carnes primum, mox solida membra: quibus liquatis squamulæ cum vrinis excernuntur ex lib. 2. Prognostic.*

Atque hoc quidem dupliciter: nam aliquando fit paulatim, vt in febribus, quæ marasmodes & hecticæ nominantur: alias vero breuissimo tempore.

Huius signa sunt, [a] *nares acutæ, oculi concaui, collapsa tempora & cætera in eo prognostico enumerata. Sed longe periculum maius est, si id derepente fit, ardore febris & igneo calore, qui quidem substantiam corporis resoluunt in fumos, frugi quoque spiritum & naturalem per poros excludunt. Minus periculum est, quum ex vigilia, insigni purgatione, inedia, rebusque eiusmodi colliquatio facta est, eaque breui tempore reparari potest. Ex mœstitia & grauioribus animi curis idem contingit, sed ea colliquatio non ita celeriter instaurari potest.*

a *Hæc facies Hippocratica vulgo dicta, qua fit ex colliquatione substantiæ in his partibus. Describitur ab Hippocrate sent. 3. lib. 1. Prognost.*

Proprie tum colliquans febris appellatur, in qua feruidus, malignusq; calor est, qui non solum per insensibilem transpirationem, sed per [a] *manifestam excretionem exoluit corpus. In hac deiectiones aluirufæ,* [b] *crassiusculæ, fœtidæ, aliquando pingues &*

viscosæ, biliosis quoque spuma insidet, quæ feruorem indicat, urinæ similes. Aliquando etiam appetente morte tenuis sudor, syncope & mors, a resolutione corporis totius.

2 Id scilicet quod liquatum est non modo per habitum & insensibilem transpirationem, sed per deiectiones & urinas vacuando.

b In omni colliquante febre deiectiones & urinas tales simul perpetuo apparere minime existimandum est. Sufficit enim colliquationem vno excretionis genere manifestari.

Si itaque in febre acutissima statim initio ex facie illa mortifera colliquationem intelligas, maioribus remediis omnino abstinendum est: tantumq; procurandum est, vt effluxum illum prohibeas, et causas syncopes anteuertas. In his febribus virtus fere languida est, quæ maiora remedia non admittit.

Atque vbi videris alui excrementa rufa, grauiter olentia, spumosa, & vires languidas, non solum maioribus remediis abstinendum: sed etiam syrupis, mellitisq; rebus, nisi eiusmodi syrupi plurimum diluantur. Hippocrates a interdicit mulsa, quæ tantum octauam partem mellis recipit. Duo remedia annotat, ptisanæ cremorem & aquam frigidam. Vtendum erit hordeato, lactuca, in summa rebus, quæ refrigerant & humectant. Aquæ frigidæ tempus est, cum res melius habere cœpit, & excrementa magis cocta sunt: quamquam & ante hoc tempus licebit vti frigida, si quidem æger vehementer appetit, vehementer sitit, & assuetus est potui frigidæ.

a Isag.

a Itaque dicebat Galenus comment. 3. in lib. de vict. ratione in morbis acutis, febribus colliquantibus aduersissimam omnium esse mulsam, vt iuuantissimam potionem aquæ.

Quod si ab ea metus est, refringi potest decima parte vel octaua sacchari cõmunis, vel violati, vel conseruæ rosarum veteris, alioqui eadem mensura syrupi violati, de papaue. de nenuphar. de acetosa, de agresta, de limonibus & aliis eiusmodi Præterea [a] epithemata, illitiones, & hypochondriis et thoraci conueniunt, quæ refrigerant, humectant, leuiter adstringunt, ex aqua rosacea, aceti momento, oleo rosaceo, santalis. Constitui debent loco aura frigida perflato. Atque aliquando etiam flabello ventulum facere oportet. Et quia aliquando acrimonia excrementorum intestina exulcerari solent, clysteribus vtendum erit, qui refrigerent, humectent, leniant, quorum compositio ex cap. de dysenteria.

a Cordi, secori, ventriculo admouenda. Litus autem toti plerumque spinæ instituuntur. Epithema erat eiusmodi. ℞. aquæ rosac. ʒ. 6. aceti ʒ 1. aut circiter santalor. pulueratorum ʒ. 1. f. epith. Linimentum ex oleis refrigerantibus cerato refrigerante Galen. vnguento Comitissæ parabitur.

Cibus optimus hordeatum est, quod vt magis refrigeret, ex decocto lactucarum, vel seminum frigidorum, confici potest. Accidentia hic multa sunt, de quibus postea.

De [a] febre assode.

HAnc febrem cognosces ex eo quod perpetuo iactantur ægri, [b] *nec vllam seruant figuram decubitus. Omnia fastidiunt, hypochondria contenduntur, sitiunt, vigilant, aut in leui somno delirant. Materia crassus est humor, alioqui acris & biliosus, tunicis stomachi & ventriculi imbibitus. Quamquam & ex ardore febris, aliquando etiam difficili natura ægri, vel dolore interiori, alioqui grauiore, quædam accidentia eius febris esse possunt. Hippocrates* [c] *diluto oxymelite vtitur, nunc & syrupo acetoso, & oxysacchara vti licet, multo magis cum & biliosus humor est, & calor acrior. Cicerum quoq; decocto,* [d] *diluto absinthii hordeato facto ex hordeo integro.* [e] *Purgatio leuis esse debet ex rhabarbaro. Victus incidat & refrigeret. Tenuissime nutriendum esse præcipit Hippocrates, siquidem permittunt vires. Neq;* [f] *enim sorbitiones admittit, antequam vrinæ maturentur, & malum remittatur.*

a Ἄσωδυς, *seu fastidiosa febris, velut superior, & quæ adhuc alia sequuntur, ad ardentem febrem veniunt referenda. Hæc autem eo donata est nomine, quod irrequieta grauiter ægrum exerceat. Vide Gal. comm. ad sent. 47. lib. 4. de victus ratione in acutis. Idem Gal. comm. 2. in Prorrhet. sent. 43. dupliciter fieri monet: vno quidem modo, quum virtus a corpore opprimitur, nullamque figuram facile sustinet: altero quum os ventriculi a prauis mordetur humoribus.*

b *Ob naturæ infirmitatem.*

c *Ad crassos humores incidendos & attenuandos, bilemque refrigerandam.*

d Dilu-

d *Dilutum absinthij saccharo edulcari debet, quia ingratum alioqui futurum.*

e *Vt.* ℞. *expressionem* ℥. 2. *rhei elect. in decocto tamarind. ping. sem. frigid & flor. cardiacor. infusi cum* ℈. 1. *cinnam. in colatura dissol syru. viol. multar. infusionũ* ℥. 1. *f potio. Vel cathol. & syrup de cichor. compositi cum rh. ana* ℥. 1. *dissolues in sero lactis ad dosim.*

f *Ne auocetur natura per accessionem alimenti a concoctione morbificæ causæ. At ex aph. 9. lib. 1. Aph. videndum quid æger ferat.*

Obscuro [a] *loco iaceat æger, & mollilecto. Contineat corpus, &, vt minimum fieri possit, disiiciat. Hypochondria hydrelæo foueantur, in quo semen lini, althææ, & similia coxerint.*

a *Propter ægri impatientiam. Nam splendore spiritus excitati maiorem trahunt anxietatem.*

Farina hordeacea ex eodem hydrelæo subigatur, & cataplasma fiat, quod hypochondriis applicetur. Pessimum hoc genus febris est, in quo celeriter [a] *pulsus concidunt, & occasio præripitur maiorum remediorum.*

a *Delato humore, aut vapore tetro ad ipsum cor.*

De Cardiaca.

NOn minus grauis est & periculosa [a] *febris Cardiaca. In hac vehemens æstus est, facies rubet, magnus est cordis saltus, exigua frequensq; spiratio. Residere volunt similiter pulmonarius. Dolitant in regione cordis. Inclinante morbo,* [b] *sudor tenuis fit, frigidus aliquando, instantis mortis nuntius; ab extincta facultate vitali, ex quo syncope, & mors. Alioqui vapor calidus per cutem exit, quod Medicum fallit, nisi & manum adhibeat ori & naso. Hinc enim spiritus frigidus, ex his mors.*

a *Quæ fit æstuante ventriculi ore cor in sympathiam trahente, funesta est, & breui interimit. Vnde Hippoc. aph. 65. lib. 4. In febribus circa ventriculum fortis æstus, & cordis morsus, malum.*

b *A copia humorum, quos sudor attenuarit.*

Initio detrahendus sanguis est, *inflammationis subtrahendæ ergò, aer frigidus imbibendus. flabello quoque æger ventilandus, Victus refrigerans & humectans. Epithemata ex aqua* [a] *violarum, nenupharis, bugloſſi & borraginis, additis santalis & momento croci, syropo de limonibus, de acetosa, de nenuphare, acetosus, violatus, de papauere, ex quibus syrupis & aquis cordialibus iulepi confici debent. Loco lucido stare debent, suaui aura perflato. Altior sit decubitus.*

2 *Vt si sumantur earum aquarum* ℥. 6. *santalarum pulueratorũ* ℥. 1. *croci* ℈. ß. *acti modico addito. Pannus his intingatur, & thoraci e regione cordis applicatur. Aut paratur vnguentum ex santali citrini* ℥. 2. *flor. violar. & nymphææ ana* ℥. 1. *cerææ albæ & olei rosacei q. s. vngatur anterior thorax*

De febre lipyria.

QVæ sit [a] *hæc non satis conuenit. Galenus libel. de inæquali intemperie cap.* 11. *in eo genere reponit, in quo propter magnitudinem internæ inflammationis & malignum humorem interna ardent, externa refrigerantur. Id quod in mediicorporis inflammationibus contingit. Nam internus calor instar cucurbitulæ calorem externarum partium intro attrahit. Aetius lipyriam putat, quæ sequitur erysipelas ventriculi.*

a *Lipyria febris epialæ absimilis non est. In ea enim perfrigerantur extrema, calescentibus internis. Comm. in sent. 4. lib. 4. Prognost. Ac quidē tanto feruo acerbatur, vt calor ad interitū perduci videatur. Vnde ex Actuario lib. 2. suæ methodi* λιπυρίκ *appellatur, quia in ea πῦρ λείπεται, calor deficit.*

Arabes pituitam crassam & viscidam, aut eiusmodi bilem collectam in primis venis, & calorem vna cum vaporibus suffocantem, ne videlicet, calor dispergatur in corpus, causam faciunt huius febris. Alia quoque parum verisimilia de hac febre prodiderunt. Lipyria Græcorum primum quidem a *phlebotomia, deinde refrigerantium vsu, vt lactucæ ex aceto diluto, ac iam vrgente morbo largo haustu frigidæ aquæ curari debet.*

a *Ad reuellendum fluxionem a parte affecta, a maiore sanguinis copia imminentem. Conueniunt & cætera, quæ reuellendi vim habent, frictiones extremarum partium, ligaturæ, cucurbitulæ. Interea abstinendum omni medicamento purgante, præcipue si ventriculū infestetur, ne a cathartico in affectam partem attractio fiat. Galen. lib. 13. Method.*

Cataplasmata ex hordeacea farina subacta cū succo semperuiui & similium hypochondriis applicentur, subinde commutentur.

Arabes syrupo acetoso, oxymelite materiam crassam incidunt. postea etiam oxymelite diuretico, sed perpetuo incidentibus aliquid admiscent, quod stomachum roboret, vt syrupum rosarum, de agresta. Quod perpetuum est in febribus phlegmaticis, vt cum incidimus, stomacho etiam consulamus. Deinde purgant.

purgatio [a] ex aloe, hiera, rhabarbaro. Interim incidunt, vomitum cient, clysteres acres imperant, vtuntur attenuante victu, eo modo stuphis & sudoribus vtuntur, deinde etiam antidotis, quomodo in epiala dictum est.

a Nusquam catapotia præscripserit, si lipyria comitem solam habeat inflammationem.

De Hectica febre.

HEctica febris ex eo appellata, quia sic [a] radices egit calor febrilis, vt iam aut nullo modo, aut ægerrime extingui possit. Difficultas sæpe nascitur, quod vel nimis confirmata est, vel cõiuncta est hecticæ febris putrida, tumor aliquis præter naturam, vt [b] inflammatio, erysipelas, vlcus etiam pulmonum.

Tenuia corpora & pauci sanguinis fere corripit, & celeriter consumit. Febres diarias, ardentes, & biliosas sequitur, raro per se incipit, huiusq; origo aliquando primum [c] nascitur a thoracis partibus, sed fere priusquam vigeat inde nata hectica, mors est.

Vita longior, & curatio facilior, si a [d] ventriculo hepate renibus, vtero, ieiuno, & colo intestinis. [e] Consumit calor hic hecticus humores corporis; deinde rorem illum, qui veluti commeatus quidam, et futurũ alimentum, spatiis inanibus corporis concipitur, postea etiã substantiæ pinguis carnium, fibrarum & solidarum partium humiditatẽ depascitur.

Hic tabes, marasmus, & summa aridităs corporis, vbi consummata hectica est & incurabilis.

a Sali-

a *Solidum enim occupat corporis habitum, & solutus perdifficilis existit.* Gal. lib. 1 de different. febr.

b *Vt quotidiana vel quartana, sed tamen ita, vt hectica & putrida diuersis sint locis.*

c *Interdum etiam sequitur diarrhœam, lienteriam, & dysenteriam, ex lib. 1. de differ. febr.*

d *Siquidem ab earum partium affectibus cor minus afficitur, quam a partium thoracicarum morbis.*

e *Haud aliter ac lucernæ flamma, quæ absumit primum oleum, dein humidum proprium ellychnij, postremo ellychnium ipsum. Hinc tres nascuntur hecticæ differentiæ.*

Pulsum habet durum a siccitate arteriæ, debilem ab infirmitate facultatis vitalis, parum & frequentem ab intemperie cordis, nisi aliquando vrgente necessitate ad frequentiam & velocitatem commutetur. Quod idem contingit a cibo, quo tempore calor hecticus non aliter effervescit, quam calx viua si aquā, aut aliquid tale superinfundas. Calor toto corpore æqualis est, ex quo [a] non dolent, nec se febricitare intelligunt. Quanquam si manum admoueas, senties paulo post acerrimum, mordacemque calorem. Quod si in hectica febre calor inæqualis est, sentitur dolor, febrisque ab ægro intelligitur, indicabis, aut erysipelas, aut phlegmonem, aut febrem denique putridam complicari. Desperatio est, cum hæc hectica coniuncta sunt, præsertim si phlegmone, aut aliquid tale in parte principe incenditur, tumque difficillima curatio est, [b] indicationibus inter se pugnantibus. Hecticis aliquando oculi cauantur, nasus acuitur, collabuntur tempora, nudantur vngues, & acuti fiunt, pedes etiam aliquando intumescunt, squa-

leſcit cutis, a cibo augetur calor. [a] *Calor maior in volis & plantis pedum, non reuera quidem, ſed quia* [b] *manifeſtior illic eſt, aut fortaſſe, quia illic extremæ venæ ſunt, & magis nudæ, eo procliuior motus coloris illic eſt.*

a *Hæc duo ſunt ſigna febris huius propria. Cæterum non dolent, quia iam facta eſt alteratio.*

b *Quando nimirum conſummata eſt hectica. Alia enim hectica, alia complicatorum cum ea affectuum remedia.*

c *Quanquam tamẽ calor per totum corpus ſit æqualis, ſeruata interim partium analogia. Nam ex Gal. lib. de inæq intemp. tota febru hectica eſſentia ad intemperiei æqualitatem eſt referenda.*

d *Vel quia temperatiores ſunt manuum volæ, & propterea ad omnem mutationis ſenſum percipiendum propenſiores.*

Incipientem hecticam non facile cognoſcimus, cognitam [a] *facilius curamus. Reliqua genera non facile curantur, facile cognoſcuntur.*

In curatione hæc maxime obſeruanda ſunt, an ſimplex ſit febris hectica, an coniuncta ſit febri putridæ, erysipelas, inflammatio, an ſyncope frequẽs incidat. Hæc enim remedia hecticæ interpellant. Simplex nullo [b] *maiori remedio irritari debet. Maiora remedia ſunt,* [c] *phlebotomia & purgatio.*

Deinde rehemens tum animi, tum corporis motus ex cap. 7. & ſeq. lib. 9. Method. vitandus eſt. Vnicus ſcopus eſt, vt refrigeres & humectes, idque partim balneo, partim alimento tum etiam epithematibus, rebuſque non naturalibus. Quod ad balnea attinet, exoleuit iam [d] *curioſus ille apparatus*

veterum

veterum balneorum, nec nisi cum periculo tentari potest. Evoleuit etiam consuetudo: & si quid in apparatu peccatum est, grauius esse solet: itaque hoc tempore proxime lectum ægri labrum aqua plenum disponi potest.

a Nihil enim adhuc, aut parum ipsius humidi primigenii exhaustum est.

b Partes exsiccatæ cum sint, exseccari amplius pervena sectionem & purgationem minime desiderant: imo quod absumptum est, id resarciri volunt. Itaq; satis fuerit simplici in hectica febris qualitatem alterare, & corpus reficere.

c Quando vsurpanda sit phlebotome, docet Hippocrates. sent. 29. sect. 3. lib. 6. Epid & Gal in comment.

d Tria etenim parabãtur balnea: primo ex aqua moderate calida corporis meatus & spiracula aperiebantur & laxabuntur: altero e tepida humectabatur corpus: tertio ex frigida constringebãtur pori. Ad hæc tria comparabant labra: nos vno contenti sumus.

Quodsi a vapor balnei ægri corpore excipitur, priusquam immergatur, salubre est. Itaque linteo conuolui potest, vt duobus pluribusve hominibus teneatur, ita vt frigidum aerem inspiret reliquo corpore per raritatem lintei vaporem balnei excipiat. Iam rarefactis poris corporis, ac posteaquam æger vires receperit, satisque quieuerit, aliquoties aqua tepida & temperata immergi potest. Mora sit pro ratione virium. A balneo quoque corpus oleo inungi potest, vel communi, vel nenupharino, vel violato, de cucurbita. Caterum quod aliquando monuimus, & hic quoque summopere obseruandum est, nec oleum vel rancidum sit, vel salsum, quod vix reperias multis in locis. Vbi itaque

b Huius loco valebit vnguentum resumptiuum.

c Lac muliebre præstantissimum est propter naturæ familiaritatem, qua magis nutrit, quamuis Auicennæ magis refrigeret & humectet: Caprillum autem medium est. Sed de his vide cap. 6. lib. 7. Meth.

d Lactis laudabilis hæ sunt notæ, spissitudo moderata, color albus, odor gratus, sapor dulcis, & cum instillatum in vnguem neque tardius, neque citius diffluit.

Et quia in hectico vis attractrix infirmior est, [a] *liquidiora sunto alimenta, alioqui aceti modicum etiam si videri possit nocere, quia desiccat, misceatur. Lactuca, portulaca ex aceto diluto, aqua etiam aliquando frigida, quanquam modus esse debet, nec adeo gelida, nec multa exhiberi debet,* [b] *vbi nimis extenuatum corpus est.*

a Ad faciliorem distributionem. Partes enim ob siccitatem attrahendi facultate minus valent, vnde atrophia. Probantur aliis alimenta solidiora, quod diutius nutriant, & liquidiora celerius expirent. Sed vt illa concedantur, vires sæpius effœtæ his concoquendis non sunt.

b Nam ex lib. 10. Meth. in iis qui parum sanguinis & carnis habent, ad partes solidas aqua celeriter peruadit, nulli, quod eius vim frangat, occurrens.

Potiones frigidiusculæ, solidiora alimenta non ita frigida, sed subtepida imperentur. Epithema ex farina hordeacea, quam subiges e succo lactucæ, oxalidis, semperuiui & similium.

Portulaca per se contusa stomacho, & hypochondriis vtiliter apponitur. Alioqui,

℔. ceræ elotæ ʒ. 3. olei rosati similiter lori ℔. 1. Liquefiant in vase duplici Liquefacta refrigescant. Vbi refrixerint, ex aqua frigidissima, lactucæ succo, vel portulacæ subigantur. Fiat cerotum. Inungatur venter hypochondria & partes, vnde primum hectica nata est.

Alioqui linteolum subinde inculcatum, omphacio, lactucæ, intybi, semperuiui, atque eiusmodi refrigerantium succo, hypochondrijs & thoraci apponemus.

Verum in horum omnium vsu animaduertendum est, alia quidem refrigerare & humectare, alia siccare.

Humectantibus vtemur, si alui profluuium non est: tum enim siccantibus viendum est simul, a & refrigerantibus.

a Ea præcipue, quæ adstringunt, declinanda sunt, quia respirationi obsunt. Ea vt tutior sit refrigerantium vsus, oleum amygdal. dulc. vel etiam liliaceum commiscetur

Denique quia breui tempore admota remedia incalescunt, subinde commutare oportet. Præterea partes spiritales nō sine noxa diutius perferunt refrigerantia, sed inde dyspnœa nascitur, omnia itaque temperare oportet. Olea conueniunt a de nenupharę, de salicibus, cucurbita, papauere, violis, rosis, cydonijs, eadem seruata distinctione in vsu siccantium & humectantium. Supra omnia aer componendus est, qui sit temperatus, alterari non debet, si calidior, vt æstate, refrigerandus eo modo, quo capite de æstu dicemus. Hieme iam frigidior

quo

quo tempore leuiter exaltari debet, non tam igne maxime e prunis, quam leui flamma, aut vapore aquæ calidæ.

a His oleis thorax antrorsum & retrorsum illinendus: Spina quoque cerato ante præscripto inungenda

In ratione alimentorum consideranda est virtus. Nutriemus enim pro ratione virium, lacte vaccino, a quo recens butyrum extractum sit, a lacte asinæ: aut si nutriendum, quam alterandum magis lacte muliebri. Bubulum plurimum nutrit, sed ratione butyri nocere potest.

a Asininum lac omni lacte humidius, & nulla acrimonia infectum. Hipp. 4. acutor.

Caprillum quoque vsui esse potest. Sugi debet vt ante diximus, vel recentissime mulctum bibi. Plurimum nutrit panis sæpius lotus in aqua, deinde ex lacte recens mulcto comeditur. Plurimum laudatur aqua hordei, in qua cancrorum caro detractis testaceis coxerit.

℞ hordei mundati ℥.1. cancrorum excorticatorum ℥. 2. bulliant in ℔. 2. aquæ, dum dissiliat hordeum. Oportet ante excorticatos cancros prius diligenter ablui, vt omnem fœditatem odoris deponāt, deinde coqui. Potionum eiusmodi cancrorum mundatorum singulæ vnciæ singulis libr. aquæ hordei incoqui debent. a Similia ex cap de phthisi repeti possunt. In instaurando hordeata, in quibus etiam vitellus oui dissoluatur. Aliquando quoque vt re

frigeres, semen portulacæ, lactucæ & similia concoquuntur.

a Vel hoc paretur destillatum. ℔. deco. caponis iuuenis, armi vitul. alterator. cum lact. oxalid. bugloss. borrag. portul. scariol. seminib. frigid. maiorib. floribus. violar bugloss. nymp. ℥. 6. micam panis vnius albis in lacte infus. limac. præparat. & in lacte infus. ℥. ß. coxarum ranar. ʒ. 3. Ponantur omnia in alembico, destillentur in diplomate, seu balneo Mariæ. Hoc destillato vtatur sæpe cum saccharo pauco. Nutriet plenius, si testudo adiiciatur.

Si a syncope metus est, aliquid etiam vini granatorum, margaritarum, semen acetosæ, & alia, a *quæ cordialia appellantur. Iuscula carnium permittuntur, sed alterari oportet hordeo mundato, concocto oleribus, quæ refrigerant & humectant, lactuca, portulaca, scariola, &c. Permittitur in potu aqua in qua aliquid sacchari dissolutum sit.* b *Vinum granatorum similiter dulcoratum. In viribus infirmis expressionibus, colatitiis, distillatis, instaurantibus vtendum erit. Si a profluuio alui metus est, aqua hordei paretur ex hordeo torrefacto, similiter & hordeaium. Quibus addi possunt gummi arabicum, milium torrefactum, & alia eiusmodi, quæ sine calore aluum supprimunt. Auenatum loco hordeati ad tempus commodum est. Etenim fluxiones alui supprimit. Sed dum symptomatibus consulimus, febris habenda ratio, & ad huius remedia tempestiue redeundum est. Caseus receus sine sale paulo firmioribus conuenit, vt vocata gelatina minus firmis. Vinum dilutum bene contra*

syncopem facit & lapsum virium. [c] *Cibus duabus horis ante balneum imperari debet, aut paulo post balneum. In balneo non est exprimendus sudor. Madidus enim vapor satis est. Sumatim in vsu balnei, ad vires diligenter animaduertere oportet. Multa, quæ ad hanc febrem pertinent, ex commentariis de sanitate tuenda, Methodo medendi, Libello de marcore colliges.*

a Vt rosæ, nymphça, aurum (quod quam vim cordi cõferat, peritiores viderint) vnicornis cornu, saphir. hyacinth. smaragd. vniones, santala, terra sigillata: quæ vel in zulapiis, vel conditis, vel opiatis exibentur.

b Vinum item album, tenue, oligophorum, optime dilutum, quo tamen, nisi vires reclament, abstinendum.

c Salubre est statim ante cibum aquam hordei sumere ad partium humectationem, vt ipsum alimentum facilius agglutinetur. Exemplo id fit cæmentariorum, qui parietes prius aqua aspergunt, quam aut calce, aut cæmento, aut gypso incrustent.

De febre ex cruditate.

FEbris [a] *hæc fere debilis, sed periculo non caret. Desperatio est, cum vel ventriculi, vel lxpatis inflammatio accesserit, in qua quantus, qualis, quo loco intus crudus humor est, considerandum. Aliquando enim, cum sanguis vtilis plurimus sit, cruditas exigua est. Contra rursus, nonnunquam plurima cruditas est, exiguus vero sanguis reliquus. Humor crudus aliquando frigidior est, aliquando ad coctum succum accedit propius. Cruditas ali-*

quando in primis venis, nonnunquam toto corpore aceruata est. Cruditatis in ventre & primis venis signa sunt, nausea, ructus, vellicatio ac tormenta ventris, frequens borborismus hypochondrii tumor atque [b] inflatio.

a De hac Gale. lib. 4. Sanitatis tuendæ, & comment. in sent. 31. sect. 3. lib. 6. Epid.

b Cruditas enim plurima & flatulentus spiritus in venis mesaraicis continentur.

Alimenta fere in flatus commutantur, ob caloris ventriculi imbecillitatem. Cruditatis totius corporis signa sunt vrinæ tenues, aquosæ, leuiter tinctæ, diuulsæ, conturbatæ, nonnunquam cum a sedimenti asperitate, color faciei pallidus, aut alius quam rubens, vt liuidus & plumbeus, totius corporis moles [b] subtumida, pulsus inæqualis, obscurus, paruus. Adiicienda sunt, quæ ad coniecturam adhibentur ex anteacta vita, otium, crapula, intempestiua exercitia, immoderata Venus, & alia eiusmodi, quæ cruditatis coniecturam augent. Vocatus itaque ad eum, qui cum cruditate febricitat, ad hæc omnia animaduerte: & si quidem ad hæc omnia, vt malum faciei colorem, vrinarum cruditatem, pulsuum inæqualitatem & paruitatem accesserit etiam totius corporis grauitas, tarditas, motus mentis & sensuum hebetudo, de remediis cogitandum non est, & de morte prænunciandum: multo magis, si qua subsit inflammatio ventriculi, vel hepatis. Illic enim & crudorum succorum plenitudo est, & vires admodum infirmæ [c], a quibus & syncope & mors expectanda

est

est. Si vero omnia leuia sunt, de remediis ita sta tuendum.

a Debilis enim calor & materiæ contumacia læuem esse vetant, æqualemque hypostasin.

b A flatu, & imperfecta assimilatione.

c Ex cap 5. libr. de curand. ratione per sanguinis missionem.

Phlebotomia in hac febre a nunquam imperanda, nisi color faciei leuiter rubeat, pulsus sit mediocriter magnus & vehemens, nec ita inæqualis, vrinæ quoque melius colorantur. Hic enim coniicimus frugi sanguinem superiorem esse cruditate. Itaque aperiatur basilica angusto foramine, ac b modica quantitate sanguis detrahatur. Exibit primum sanguis tenuis, subalbidus: at simulatque cœperit fluere magis rubens, vena claudatur. Neque c tamen perpetuo expectanda est sanguinis mutatio. Sed interim dum exit sanguis, vires e pulsu et aliis recognoscendæ sunt. Aphlebotomia imperanda mulsa, in qua aliquid origani, hyssopi & similium coxerit: & si quidem humor crassior est, oxymelite vti oportebit. Decumbant molli lecto aere temperato, dormiant & vigilent vtrunque mediocriter, victus incidat & attenuet. Sed aduertendum in vsu mulsæ & mellitorum. Aliquando enim acrimonia d mollis aluus irritatur: diarrhœa sequitur: quæ si perseuerat, hominem præcipitat. Itaque si inde metus est, vel bene cocta mulsa, vel ptisanæ cremore vtendum est. In vsu attenuantium et incidentium tum alimentorum, tum medicamentorum, denique omnium, quæ vel intro sumuntur, vel foris admouentur, vi-

tanda sunt omnia, quæ nimis calfaciunt. Etenim febrem augent, humores crudos commouent, deiciunt vires, syncopen accelerant & mortem. Hæc igitur omnia non longe a medio recedant. Frictionibus & inunctionibus opus est. Atque hæc quidem omnia, [k] vt cruditas concoquatur. Aspero itaq; linteo crura, brachia, spina deinceps ordine perfricentur deorsum versus, [l] dum incalescant. Postea verò oleo dulci, non salso, non rancido, alioqui butyro recenti eædem partes inungantur. Hieme etiam chamæmelino, anethino & similibus quæ leniter quidem calfaciunt & digerunt. Sed perpetuo ad pulsum animaduertendum est: qui si minor, obscurior, magis inæqualis fieri videatur, omnino viribus consulendum. Vinum dilutum propinandum, mica panis ex vino, hordeatum, lac amygdalarum, omnia quidem exigua quantitate, sed non ita magnis interuallis repetita. Alioqui si constant vires, tenuis victus conuenit, & per interualla. Leue cathartic[um] phlegmogogum, vbi iam appareat aliquod signum coctionis. Maioribus pharmacis abstinend[um]. Intempestiuis enim maioribus remediis vel nec[antur] ægri, vel in periculū eōiiciūtur, vnde vix possint reuocari. Animaduerte ergo ad vires [m] ex pulsu, ad coctionē ex vrinis. Vrinarū hic fere ordo est. Vbi expectatur salus, exeūt initio, crudæ & aquosæ, postea sedimentū ponūt crassū, diuulsum & asperū. Cōturbātur, sed cōturbatæ sedimētū ponūt, celerius quidē, si quidē melius habet coctio: tardius, si non ita bene sedimentum. Deinde melius fit, propius acce-

dens

dens ad album, læue & æquale. h Melius procedēte morbo, iam non ſedimentum, ſed ſublimamentum, vel nebula in media vrina oſtenditur. Cum iam appetit perfecta coctio, neque ſedimentum, neque ſublimamentum ſed tantum nebula in ſummo vrinæ attollitur: atque ita vrinæ ad naturam redeunt, ſimulque æger ad priſtinam valetudinem. Videndum quoque, ne te fallat vrinæ conturbatio: Perturbatur vrina, vel quia calor natiuus iã cruda concoquit: vel quia extinguitur. Vtrumque diſtingues ex pulſu. Etenim ſi pulſus, quam ante, melior, coctio cæpta eſt. Si vero minor, obſcurior, magiſque inæqualis, mors in propinquo eſt. Suffocatur calor multitudine materiæ, deinde quia humor craſſus vias intercipit, multæque obſtructiones fiunt. Clyſteres, vbi reſiſtit aluus, acriuſculi infundantur. Alioqui, ſi a viribus metus eſt, remittenda ſunt cætera remedia ad tempus, & tantum viribus conſulendum eſt. Vbi omnia mediocria ſunt, mediocriter temperãda omnia, ac toto decurſu morbi faciei color, vrinæ commutatio, & pulſus diligentiſſime conſideranda ſunt. Ex his omnis remediorum ratio colligitur. Et in hac febre, quæ ſæpe incidit, nullum leue peccatum eſt. In ſumma clementer cum hac febre agere oportet.

a Galen. ibidem, & libr. 4. Sanitatis tuendæ. Attamẽ ſi ſubflorida & ſubrubea facies eluceat, quæ indicio ſit ſanguinem laudabilem cruditatem adhuc ſua copia exuperare, iuconcinnũ non erit venam ſecare.

b Pro periti medici arbitrio, vt ad ℥. 4. ſcilicet vaſculum vnum & dimidium.

c Sanguinis mutatio expectatur, cum vitiatus sanguis paucus, & frugi multus: at si ille superet, minime. Item mutatio eadem ex lib. 2. de vict. rat. in acutis expectanda in inflammationibus a secta vena non longe diffitis.

d Vt si maior eius copia adiiciatur, aut si æger diutius vtatur.

e Materiæ partè in halitus digesta.

f Sed enim cum artus abunde calidi videbuntur, metusque erit, ne ex ampla frictione lassitudines sequantur, tum desistendum.

g Virtutis vitalis præcipua in morbis ratio habenda. Arteriæ pulsu se prodit. Itaque salutis & mortis indicium securius ex pulsu, concoctionis ex vrinæ petitur.

h Tunc enim fiunt vrinæ similes sanorũ, quæ sedimento carent.

DE SYMPTOMATIS FEBRIVM.

QVæ cadunt in febres, vt & alios in morbos symptomata, trium sunt generum: aut enim actiones læsæ, aut excremẽtorum, & euacuatorum excessus, aut affectus corporum, seu mutatæ existũt qualitates. Primi generis sunt somnus vigilia, delirium, capitis dolor, syncope, sitis deiecta appetentia, rigor: Secundi, fluor, obstipatio, sudor, vomitus, hæmorrhagia: Tertii, linguæ scabrities, nigredo, icterus, & cætera id genus. Leuiora sunt interdum, & quæ medicum minus debeant exercere: alias grauiora, & quibus maiore cum diligentia &

solicitu-

sollicitudine quam febribus ipsis, sit consulendum. Dictum quidem est antea de iis febrium accidentibus, quæ ipsarum generationem necessario sequũtur, nec tamen curationem immutant: nunc ea tradũtur, quæ præter communem aliorum sortem curationem ad sese trahunt, quod causarum vicem obtineant. De his fusius Gal. lib. 12. Metho.

De somno & vigilia.

SOmnus [a] *in febrib. alius naturalis, alius præter naturam. Maxime* [b] *naturalis est in declinationibus, tum totius morbi, tum particularis accessionis. Præter* [c] *naturam vero initiis accessionum, atque vbi multus humor vitiosus aceruatus in corpore. Sic enim vitium rapitur in medium corpus, laborem facit, conuulsiones, timores, & alia eiusmodi.* [d] *Ideo scriptum ab Hippocrate; In quo morbo somnus laborem facit, mortale: si vero iuuat, non mortale. Laborem facit, qui præter naturam est: iuuat, qui est naturalis.*

a Somnus & vigilia, vt animalis facultatis sunt symptomata, explicãtur. Naturalis somnus in febribus causas arguit moderatas & vtiles: at qui præter naturam est, contrarias, vt in lethargicis: medius est interdum, vt in temulentis, qui a naturali recedens, nondum tamen est præter naturam, qualis in pueris etiam cernitur.

b Tunc enim somnus calorem alienum refrigerat & restinguit, & natiuum adauget.

c Qui symptomatis ægrum auget, materia in intimum corpus confluente, ex commentario in aphor. 1. lib. 2.

d Quod funestum est ex Hippocrate aphor. 67. lib. 4.

In febribus ex somnis timores, conuulsiones, malum.

Bonus est (inquit Hippocrates aphor. 2 lib. 2.) qui delirium sedat, intelligens malum, qui deliriũ facit. Ac rursus, Somnus atque vigilia, vtraque si modum excesserint, malum. Neque enim omnino dormire bonum, aut vigilare. Sed hæc duo temperari debent, & maxime, vbi cruditas est. Somnus enim concoquit: vigiliæ vero digerunt, fuso calore in habitum corporis, atque ita repurgatis fumosis incrementis.

Habenda quoque morborum ratio. Est enim, cum a *non ita dormiendum est, sed quantum vires requirunt: quod in peste dicetur. Ac febres omnes somniculosas plenas esse periculo certum est: item quæ pervigiles sunt. Vtriusque ergo accidentis causa inuestiganda est. In febribus* b *calor, siccitas, dolor fere vigilias inferunt: hinc celeriter vires concidunt, & facies illa Hippocratica inducitur. Nares acutæ &c. Palpebræ vix se attollunt, pulsus ad instar chordulæ extensæ præ duritie & siccitate arteriæ. Huic itaque malo anacollematis, vinculis, odoribus, potionibus, mature succurrendum.*

a Ac cum noxius fuerit somnus, prohibẽdus iis, quæ ad lethargum præscripta sunt, clysteribus, frictionibus, errhinis, partium vellicationibus: clamoribus, odoratu calidorum, aut frigidorum incidentium & tenuantium.

b A Galeno lib. 3. de causis pulsuum tres vigiliarum causæ assignantur, calor, siccitas, dolor:

quibus

quibus totidem contraria sunt remedia oppo-
nenda, refrigerátia, humectantia, anodyna. Quæ
refrigerant & humectant, partim assumuntur,
partim admouentur. Assumuntur sorbitiones,
vt hordeata & amygdalata e recentibus hordeo
& amygdalis, additis seminibus frigidis lactucæ,
portul melon. cucur. aut papau alb. ad ʒ. 2 & ho
ra somni, vel media nocte, si somni difficultas
suadeat, exhibendæ: potiones hypnoticæ, ex de-
cocto seminum portul. lactuc. capitibus papau.
alb. & simil. in quo dissoluantur syrupi, papaue-
rinus. nenuph. violac. diacodium sine specieb.
Admouenda sunt linimenta, frontalia, catapla-
smata, lotiones partium inferiorum. Horum o-
mnium formulæ subiiciuntur.

[a] *Græci sub horam somni manus & pedes ad*
rticulos vinculis constringunt, dum defatigẽtur.
Soluunt vincula, subducunt lumen, imperant si-
lentium. In ratione vinculorum animaduerten-
dum, ne corpus arthriticum sit, aut sint vlcera ad
rticulos. Sic enim ad alia remedia confugiendum
st.

[a] Vt Paulus Ægineta cap. 41. lib. 2. Arthriti-
is vero vincula aptanda non sunt, ne fluxio ali-
ua in articulos imbecillos, vel iam laborantes,
i doloris conuehatur.

Anaçollemata, qua frontalia appellant, ad re-
ellendum commoda, ex olei rosacei ʒ. 1. *aceti* ʒ. 2.
um oui candido.

Aliud.

℞. *olei viol. & ros. ana* ʒ. ß. *aquæ ros. vel beto-*
icæ, ʒ. 2. *agitentur cum oui albumine. Fortius e-*
t, si Gr. 6. vel eo plus opii addideris, aut ʒ. 2. *po-*

ci, deinde perfumetur cum aqua rosarum & betonicæ aut cum vino albo diluto his aquis. Aliud.

℞. nenupharis, rosarum, violarum ana P. I. cortic. radicis mandragoræ ʒ. I. ß. sem papa. albi, coriandri ana ʒ. I. conquassentur crassiuscule, inuoluantur, & perfumentur, vt prius.

Potiones.

℞. syrupi papaueris, de nenuphare ana ʒ. 6. decoctionis lactucarum ℥. 2. Capiat hora somni. Aliud,

℞. lactucarum P. I. dactylos tres, caput vnum papaueris. Fiat decoctio ad ℥. 4. cum ℥. I. syrupi rosati fiat potus. Vel,

℞. dactylos duos cum capite papaueris, fiat decoctio ad ℥ ʒ. In col. dissol sacchari rosati ʒ. ʒ. Conuenit vbi distillatio in pulmones cum vigilia, ac fere commiscemus ea, quæ adstringunt, vbi fluxio est, vt in dysenteria.

℞. syrup. de papau ʒ. I. diacodii sine speciebus ʒ. I. aquæ ferratæ ℥. ß. Detur hora somni. Conuenit & syrupus rosatus, alias per se, alias cũ aliis. Olfacere oportet oleum de semine lactucæ, de nenuphare, violarum, cucurbitæ, aut ex his nares inungere. Alioqui refrigerantia, vt lactuca, flores violarum, nenupharis semen & capita papaueris, semen album hyoscyami, coquuntur aqua: vapor auribus & naribus excipitur: spongia in his immerso & expressa subinde naribus admouetur. Conueniunt molles frictiones plantæ pedum, linteamina bene

munda, instratum cubile refrigerantibus, susurri facti, identidem infusa aqua. Sunt qui abraso capillo humectant caput spuma seri lactis feruefacti: melius fuerit oleo rosaceo perfundere. Alii e floribus croci demptis staminibus, aquam distillant, eius aquæ ad ʒ.4. propinant hora somni. Quidam etiam probant manus & pedes abluiex decocto refrigerantium. Bonum quoque fuerit hordeata, lac amygdalarum dissoluere ex decocto lactucarum, capitum papaueris & similium, iuscula alterari cū multa lactuca, nodulos quoque fieri, qui iusculis incoquantur. vt,

℞. quatuor sem. frigidorum maiorum, portulacæ ana ʒ. ß. fiat nodulus. Vbi vero nimium somniculosi sunt, exprime succum e radice fœniculi, & inde naribus, aut spongiã imbues aceto, in quo prius concisa radix fœniculi, hyssopus, nux moschata, aut quid simile coxerit. a

a Nam per cæcos neruorum metus, qui ad partes illas perreptant, vapores cerebrum irrigantes & humectantes, somnumque tepore suo consiliantes efferuntur. Parabitur autem lotio ex decocto foliorum salic. lactuc. vitium, florib. nymph. viol. chamæmeli. Licebit eodem decocto, (additis tamen aliquot cephalicis, vt beton. stœchade, & similibus) caput abluere: nam vapores acres resoluendo & refrigerãdo somnum conciliabit. Poterit quoque sacculus institui ex rosis, violar. cortice papauer. alb. seminibus lactucæ & hyoscyami, pulueratis, ac sæpe & sæpe naribus obiici.

De siti.

Sitis sit [a] *ab humido deficiente, aut calido superante. Calori aliquando coniuncta est siccitas, vt in ardoribus: aliquando humiditas, vt in hydropsmis, & quum pituita salsa ventriculo inhæsit.*

a *Gal. cap. 30. lib. 1. Simpl. Sic com. 1. in lib. Hippoc. de nat. humana, sitis (inquit) sit nobis siccescentibus. Est autem id symptomatis genus febrium ferme omnium indiuiduum, sed maxime continuarum omnium ardentium, atque adeo tertianarum proprium.*

Nascitur autem vel ita alterato toto corpore, vel certis partibus: quales sunt gula, stomachus, ventriculus, viscera, primum intestinum, pulmo. Sitis quædam est, quæ nullo potu expleri possit, ideoque δίψαον Græci vocant. Etenim non aliter quam qui a dipsade serpente morsi, inexplebili siti ardent. Idque aliquando in morbo contingit, de quo cap. de profluuio vrinæ. Aliquando id contingit iis, qui veteri vino [a] *indulgentius sese ingurgitarunt: aut vinum alioqui calidum largius hauserunt: vel qui marinam aquam, dulcis inopia, diutius biberunt: qui denique salsis & medicatis alimentis, vel etiã pharmacis id ipsum contraxerunt. Vbi humidum efferuescit, biliosus succus, salsave pituita in ventriculi tunicis imbibita est, hoc idem accidit. At vero ex contrariis causis sitis nulla est, vel quia sentiendi facultas demortua est in ventriculo. Hoc vero in febribus maximis & ardentibus exitium denunciat. Est cum ad sit iusta causa sitis, non sitiant tantum, qui febrici*

tant: tum quia, vt modo dicebatur, extincta est sentiendi facultas ventriculi: tum quia a capite a humiditas desluit, atque inde irrigatis partibus, vnde sitis incendi solet, non sitiunt.

a Vinum enim meracius & largius epotum haud aliter in ventriculo, ac mustum in dolio, dum feruet, fumos & vapores calidos emittit, a quibus sitis.

b Iuxta Hippocratis aphor 54. lib. 4. Quibus plurimum ſiccæ tuſſes leuiter irritantes in febribus ardentibus fiunt, non multum ſiti infeſtantur. Nam (ait Galen. in commentario) madeſcunt quodammodo ea, quæ ad aſperam arteriam ſpectant.

Vitioſa quoque sitis est, cum scilicet alienos potus appetimus ex natura humoris vitioſi imbuti tunicis ventriculi, qualis est pica circa cibos, id est, abſurda mulierum appetentia, quæ vterũ gerunt. Hæc itaque prius distinguenda sunt, quam de potu fideliter decernas. Neque permittendum est, vt diutius sitiant maxime in febribus: atq; vbi siccitas est. Quin & in declinatione cogendi sunt, vt bibant. In acceſſionis principio & augmento potus prohibendus, ne veluti in fornacibus fabrorum ſuffuſa aqua, aut alio liquore febrilis calor vehementius incendatur: ſed cum ſitis fallenda est madefacta lingua, vel etiam conuoluta folio lactucæ, acetoſæ, aut linteolo in aqua frigida, vel oxycrato madefacto. In vigore collutionibus iam vtendum, & gargariſmis: qui vbi inclinat, et vehementer ſitiunt, largiter ac confertim bibendum, quantum, videlicet, haurire poſſint. Sic enim fit, vt ſubito motu & contrarietate potus excitatus calor foras diſſipetur.

Somnus

Somnus [a] *sitim sedat a siccitate, declinationibus tempestiuus. Sanguinem enim intro colligit, vnde siccitas temperatur. Vigilia vero sitim lenit a calore: calorem enim foras excludit. Ideoque quicunque merum largius hauserit, acper fumos & vapores calidos sitiunt, iis non modo frigidæ potus, sed etiam vigilia remedio est. Sedandæ siti ardentium, & eorum qui calido & sicco laborant, conueniunt, quæ refrigerant & humectant: quale est dilutum oxycratum, id est, aceti modicum, eusque tenuis & bene puri, multæ aquæ mixtum, vt facile bibi possit. Acriore enim vtendum erit vbi pituita salsa est, aut alioqui humiditas iuncta calori, vt in hydrope.*

Aqua frigida, si neq; infirmitas visceris, neq; [b] *cætera prohibent, tempestiue data, efficacissime sitim extinguit, quã calor & siccitas faciunt. Quod si ab aqua frigida noxa metuitur, quinta parte tepidæ vini aquosi, iulepi violati, aut rosati parte subdecupla salubriter temperari potest.*

a *Hippocr. sect. 4. lib. 6. Epid.*

b *Nam si sit aliquis humor collectus, qui perpetuã febris afferat consecutionem, purgatione deturbandus. Sic vomitu reiectabile, inquit Galenus, extinguitur sitis.*

Aliud.

℞. *sem. lactucæ & cucumeris ana ʒ. ß. liquiritiæ recentis & rasæ ʒ. 1. bulliant in 6 ℔. aquæ.*

Aqua refrigerata per se vel cum modico aceti, vt prius, aut aliis proxime dictis, bibatur. Hordeatum [a] *mundatum & excorticatum in quadrupla aqua bibitur. Ptisana* [a] *vulgaris bene cocta ex horde-*

mundato, recenti, succulento, excorticato, & glycyrhiza similiter recenti & rasa, utilissima est. Sed hæc Medico animaduertenda sunt, alioqui sitim facit, non extinguit. Cydonia & pyra humidiora, cucurbita, cucumerin rotulas conciduntur, immittuntur vase aqua frigida pleno, vas in puteũ ita demittitur: vsus tempore aqua bibitur, cum vehemens ardor est. Mel rosatum more veterum præparatum, aut saccharum rosatum, sæpius refusa aqua rosacea factum, in octupla aqua dissoluitur. Cydonia, pruna, extrema lactucæ ac portulacæ, capreoli vitis, ramenta cucrbitulæ & cucumeris, aqua plantag. vel rosacea maceran ur, et ore continentur. Similiter & granatorum succus, syrupi violacei ʒ. 1. in ʒ. 4. decoctionis lactucæ. Iulepus violatus, rosatus, vel ex aqua & saccharo factus, saccharo quidem communi, vel violato. Vinum granatorum, syrupus limonum & similia cum aqua hordei, decocto glycyrrhizæ & similibus propinantur. Pilulæ sunt ab antiquis commendatæ sub lingua retinendæ.

℞. sem. cucumeris ʒ. 4. gummi tragacanthi ʒ. 2. gummi dissoluatur oui albumine, semina trita commiscentur, & fiant pilulæ.

Siccentur in vmbra, paulatim deglutiantur.

Circa guttur inunctio ex oleo rosaceo cum aquis, aut succis semperviui, solani, vmbilici veneris lactucæ, acetosæ, portulacæ, muccagine psyllii, aliquot granis caphuræ, in quibus linteolum subtile & rarum subinde madefiat, ac frequenter ap-

ponatur.

ponatur. Conueniunt & ea, quæ contra æstum dicta sunt cap. de Febre ardente.

a Cum ea ptisana vulgari, vrgente siti, dissoluuntur syrupi conuenientes, acetosus simplex, de limonibus, violaceus. Vel vtere conserua rosa recenti in cyatho aquæ agitata. Sitim enim mirifice sedat. Sed potionu exhibendæ tempus in primis captandum. Initiis accessionum a potu arcendus ager: in declinatione ad potum inuitandus largiorem: in incremento fallenda tantum siti.

b Harum pilularum vna sub lingua teneatur, & humor saliua solutus paulatim deglutiatur.

De a linguæ scabritie & nigredine, totiusque oris.

Lingua tunica vestitur, quàm communem habet cum toto ore, palato, larynge, gula, stomacho, interno q; ventriculo: tum etiam angustissimas venas, per quas visceribus communicat: ita fit, vt ex colore linguæ de viscerum, venarumque habitu coniiciamus.

a Quæ linguæ scabrities & asperitas fit ob immodicam siccitatem, vt nigros ob immoderatum calorẽ, Gal. comment. 4. lib. 4. de rat. vict. in morb. acut.

Humores enim, aut certe vapores a e reliquo corpore eo sublati, vbi iam non habent, quo vltra progrediantur, in spongiosa lingua consistunt, & corpus linguæ afficiunt, inducunt scabritie, nigredine, fissuris siccitate, aliisq; id genus. Eadem quoque affectio totum os, quin & asperam arteriam et œsophagum occupat. Scriptum ab Hippocrate 4. Aphoris. & 6. Epid. Quibus plurimum siccæ tus-

ſes leuiter irritantes in febribus ardentibus fiunt, non multum ſiti inſtantur, neque in lingua exuritur. Aliquando enim tenuis humiditas in os et linguam defluit, vel frequente tuſſi e vicinis corporibus glandulosis eadem humiditas excutitur. Pars quoq; in partes inferiores defluit, & inde hæc omnia humectantur, ex quo neq; multa ſitis, neq; exuſtio. Peſſimum ſignum eſt, vbi nigreſcit lingua, et nimis ſcabra eſt, elicigitur in primis [b] prohibendi fumi ſunt, qui a reliquo corpore attolluntur, coriandris præparatis, ſaccharo roſ interceptis viis, vt poſtea dicetur. Lingua ſcabra hydrelæo tepido ſæpius fouenda eſt. Sed oleum dulce ſit, & bene lotum aqua pura, nulla qualitate vitioſa. Alioqui tantum aqua tepida vtendum eſt: in qua, ſi vis, præcoxerint ſemina cydoniorum, althææ, maluæ. Poſteaquam vero abluta lingua eſt, ſcabrities et humor qui inhæſit, ſatis aſpero linteo, ſpongia, caruleo panniculo, cochleari argenteo, vel alio id paratо inſtrumento detergenda, abradendaque. Sæpe enim veluti nigra fuligine obducta eſt lingua, quæ pertinacius hæret, niſi abradatur. Idque fere fit ab aduſta bile, & ſurſum lata, vnde in & deliria, & profluuia ſanguinis ferecontingũt. Aurelianus ſpongia aqua tepida imbuta abſterget ſimul, & humectat. Quod ſi humectandi conſilium vincit, quia ſiccior lingua eſt, lini ſemen, cydoniorum, althææ, maluæ, pſyllii, portulacæ, myxaria ſeu ſebeſten, althææ radices, aliaque eius generis, quæ humectant & emolliunt, in aqua prius co-

quenda

quenda sunt, in qua molle linteolum subinde inculcabis, atque ita linguam remollies. Vbi vero scabrities vincit, atque ideo abstergendum magis asperiore linteo, panniculo illo caeruleo, extremitate baculi alligato, vel spongia vterus, & in praescripta aqua aliquid sacchari candi dissolues, atque vbi satis humectatum, atque repurgatum os fuerit, frigida colluendum est. Cautio ne phreneticis & delirantibus, dum os abluis, in os digitum inducas. Mordicant enim, & digitum abscindunt. Cornelius Celsus penicillo e carpto linteolo & constructo, ne dissipetur, linguam deterget, quam prius aqua calida inculcat, deinde melle vngit, & oleo rosaceo. Mel enim purgat & deterget. Rosaceum reprimit, & siccescere non sinit.

a Non enim lingua colorem mutat ratione aliquorum humorũ, nisi ii aut ventriculo contineãtur, aut praevehementi calore fusi, atq; in spiritum versi, in sublime ferantur. Comm. in sent. 14. sect. 5. lib. 6. Epid.

b Quia verendum est, ne fumorum istorum in cerebrum raptus, phrenitidem committat.

Alioquibutyrum recens saepius ex aqua rosacea ablues, cui deinde saccharum commiscebis. Quod si sola ariditas, cerato rosaceo liquidiore vtitor. Saccharum candum retentum ore humectat et deterget. Paulus Celso fere consentit, et rosaceum conc orporatum melli plurimum commendat. Sumach incoquatur mulsa, hinc scabritiem detergebis. Prunа damascena & sebesten incocta aqua rosacea humectando conueniunt, & reprimendo, succus portulacae eiusque folia ac reliquae id genus herbae prius enumeratae cap. de siti.

Archigenes sale Indo vtebatur: nos saccharo cando. Auicen. baculo ruſci, aut ſalicis deterget: oleo amygdalino cum modico ſaccharo optimo humectat & deterget. Quod ſi oleum odioſum eſt, lacte amygdalino vtendum erit. Sed aliquando profundius ſcabrities inhæſit: cancrum vulgus appellat. Tum Chirurgo vti oportet, qui depreſſa lingua inſtrumentum ad id conueniens profundius immittat atq; detergeat, ex quo gargariſmis vtendū eſt. ℞. aqu. hordei aut ptiſanæ bene præparatæ ℥. 4. ſacchari violati, ſaccharicandi ana ℥. ß. vel.

a *Hoc gargariſmate colluendum os: vel linteo aſpero demerſo lingua infricanda: vt ſi cochleari, aut inſtrumento conuenienti abradatur, mox abluatur.*

℞. hord. mundati ℥ 1. tragacanth. alb. ſem. cydoniorum, ſem. maluæ, liquiritiæ recentis mundatæ ſucci eiuſdem ana ℥. ß. Fiat decoctio in aqua puriſſima ad ℔. ß. In expreſſione diſſolue penidiorum ℥. 2. Fiat gargariſmus, quo tepido vtatur. Aliud.

℞. ſacchari candi, tragacanth. albi, gum. arabici ana ℥. 2. ſem. pſyllii, cydoniorum, portulacæ ana ℥. ß. conſeruæ violarum ℥. ß. Vniantur omnia, deinde diſſoluta in iulepi violati quantitate ſufficienti, gargariſmum faciunt contra ſcabriciem arteriæ, totiuſq; oris interioris. Collum vero, qua maxime parte venæ ſunt & arteriæ, illinatur ſubinde hoc vnguento.

℞. ol. violat. ſæpius loti in aqua violarum ℥. 2. butyri recentis ſæpius loti ex aqua roſar. ℥. ß. Fiat vnguentum. Vulgus vtitur a foliis linguæ canis,

quæ collo circumponit, aliisque herbis plurimus. Frequens quoque illi est aqua caprifolii & arnoglossi, similiter & omphacio aliquando vtitur. Decumbere oportet in [b] alterum latus. Supinis & ore [c] hiantibus celerius lingua exaresçit. Sternutationes linguam humectant, quia violento motu e vicinis partibus humidis, humiditas in os exprimitur.

a Hæc parum iuuant sic admota. Addit interdum vulgus animalcu'a millepeda vocata, quia fortasse scriptum est a Dioscoride ea illita cum melle anginis remedio esse.

b Nam per supinos decubitus vena cava & aorta arteria incalesçunt impensius, vnde nimietas caliditatis, linguæ siccitatis & asperitatis parens.

c Oris enim hiatus madorem, seu salinosum humorem absumit.

De dolore capitis in febribus.

DE dolore capitis iam multa dicta sunt, quæ in hunc locum referri possunt. Peculiariter in capitis doloribus, qui cum febre per initia inuadũt, prima aut secunda remissione a sanguinem mittito, si vires & cætera permittunt. Verum priusquam de phlebotomia decernas, videndum ne dolor hic propter adstrictam aluum, aut vapores ventris, non quia [b] materia in capite est, excitetur. Hic enim, quod ad dolorem attinet, phlebotomia necessaria non est, sed clyster sufficit, vt si post septimum diem dolor primum inuasit, sanguis quidem detrahendus non est, sed alus liberaliter mouenda est, vel pharmaco mediocri, vel rhabarbaro, catholico, vel clystere acriusculo. Quod si nec cly-

steri quidem aut pharmaco concedit dolor, cucurbitula occipitio, vel cerui i defigenda est, sine vulnere quidem si tantum vapor est causa; cum vulnere, si qua materia capite continetur.

a *Dolor capitis febris symptoma non semper curationem ad sese trahit. Etenim in crisi, ne naturæ motus interturbetur, eo etiam infestante, nihil moliendum. Scopis tamen assentientibus si sanguis sit mittẽdus, interna primum secanda, si plethora adest, sin minus, externa, dein vena frontis. Nam posteriora capitis dolenti vena in frõte secta iuuat, aphor. 68. lib. 5. Deniq; ex arteria, si res postulat, quamquam ista particularium capitis venarum pertusio haud ita sit frequens, vt prima ad librum superiorem exercitatione diximus.*

b *Materiæ in capite contentæ indicia ex rubentibus oculis & facie, pulsu magno in temporibus, produntur.*

Veteres raso capillitio aspersionibus plurimum vtebantur, & ex alto infusis liquoribus in eas partes capitis, qua per suturas anteriores humor in caput descenderet. Vtebantur fere oxyrrhodino, rosaceo cum aceti modico si quidem caliaior febris, talisque aeris conditio.

Frigidiore vero corporis habitu, & hieme chamæmelino cum aceti quinta parte, quod prope fiet, si ʒ. 2. aceti, olei ℥. 1. commisceas. Sed nunc fere anacollematis seu frontalibus vtimur, quæ frontem & tempora comprehendant ex eadem materia. Vel.

℞. olei rosar. ℥. 2. olei communis, vel chamæmelini ℥. ß. A state frigidis, atq; vbi feruentior febris est, vbi vero mitior febris, nec cælum feruet, modo tepidis, modo calidis vtendum est. Aliquan

do pro-

do, proximæ mixturæ succum polygoni commiſce mus, nonnunquam capita papaueris in oleo elixamus æſtate, & vehementiori febre, alioqui ſerpillum, menthã betonicam, ſaluiam, anethum, peucedanum, & ſimilia.

Perſeuerante dolore cataplaſmata fingẽda ſunt.

℞. farinæ hordei M. 2. malaxentur cum ſuccis fœniculi, & ã olei roſacei quantũ ſufficit. Fiat cataplaſma, quod in totam frontem & tempora extendatur. Quod autem & ſubinde remedia commutari, priuſquam nimium incaleſcant, quodque olea nec rancida, nec grauius olentia nec ſalſa eſſe oporteat, iam ſæpe dictum eſt.

a Efficacius erit cataplaſma, ſi olei roſacei loco, papauerinum adiecteris.

Cornelius Celſus b roſas in aceto macerat, faſcia in eo aceto madefacta maceratas roſas inuoluit: fronti, & temporibus apponit, ſæpe innouat: alioqui lana in eo aceto inuoluta vim remedij cõſeruat, quod & in aliis remediis fieri poteſt, ne celerius incaleſcant, ſæpiuſque commutanda ſunt.

b Ad huius imitationem ſimilia fiunt, ex lactuca recenti, portulac. ſeminibus frigidis, ſemine papaueris, floribus violar. & nymphææ, ſingulis parum contuſis, & tatiore panno exceptis.

Alij pane ex pſyllij & ſimilium ſucco ſubacto cataplaſmata fingunt. Nonnulli eandem micam panis cum folijs hyoſcyami conterunt, vel papaueris recentis, deinde o vyrhodino commiſcent. Abſtinendum vero aſſidua potatione, collutione immodica, luce, calore, colloquijs, ingratis odoribus

sent. 36. sect. 3. lib. 6. Epid. De eo maximopere sollicitum esse Medicum minime oportet, nisi forte metuat, ne in phrenitidem concedat, vt fere sit calidioribus in naturis, quæ ingentiore febrium ardore exercentur. Quanquam vero sæpius leue est symptomatis id genus, huic tamen occurrere expedit, quia mente constare bonum. Si ergo a vaporibus acrioribus sursum latis fiat, sumenda & admouenda sunt, quæ illorum ascensum prohibeant, tum quæ discutiant. Qualia multa inuenias cap. de phrenitide libro primo. Si humores in vasis calidis huic malo materiam suggerant, secanda vena. Si fæces in intestinis restitantes, enemata subdenda, Discutient materiam capite contentam catelli exenterati, & calide appositi.

De sudore.

SVdor excretio est serosi humoris per poros corporis. Causas habet efficientem quidem calorem materialem vel vaporem, vel humiditatem. Vapor a calore, qui humores resoluit, deinde in superficiem corporis attollit, relaxat poros, sed vapor occursu cutis resistit, atque hic in humorem conuertitur, non aliter quam in aere pluuia, in ollis coquinariis humor e vapore sublato, si quid solidum opponitur. Humor vero eo modo materia est sudoribus, vt etiam vrinis. Atque vt in his aliquid etiam bilis emungitur, ita & in sudoribus tenuior bilis expurgatur. Sed venosum genus per v-

rinis magis habitus corporis per sudores expurgatur. Est cum calor externus attrahit humores, liquefacit, ac resolut, quod in balneis & vaporariis intelligetur. Aliquando etiam medicamenta quædam partium tenuitate, & calore humores liquefaciunt, ac celeriter in habitum corporis penetrant, secumque liquefactos humores rapiunt, vnde sudor. Itque interim imbecillitate caloris natiui, ac propt dissoluta natura diffluit sudor, isque fere frigidus [a] vt in malignis febribus. Nonnunquam etiam præ copia humorum aut alimenti, sudor fit, de quo scriptum ab Hippocrate aph. 41 lib. 4. Sudor multus à somno factus sine causa manifesta corpus vti pluri c bo significat. Quod si non alimenti cibum hoc accidat, scire oportet, quod in liget euacuatione. Et ex copia humorum perpetuus fere sudor est in febrium generibus quæ typhodes, & h.lodes appellabamus.

a Huc causis duabus tertiam addere licet, vt corporis præparationem, scilicet raritatem.

b In his enim vruntur interna, & externa frigent. Frigidus etiam sudor elicitur præ caloris imbecillitate, propter quam calefieri non potuerit copiosior materia.

In febribus sudor est optimus, qui fit [a] die critico, præcedentibus signis coctionis qualitate tepens, toto diffluens corpore substantia tenui, nullo graui odore, cum pulsu bono & vndoso, & a quo leuatur febris, ægerque incipit habere salubrius, contra vero pessimus est ei contrarius. Quod si ante crisim aut accessionem fit, malus est. Etenim vi exercitur, exprimiturq; post crisim & accessionem fus

calore

calore, laxato corpore, natura vincente salutare est. Qui circa ceruicem tantum & thoracem, aut toto quidem corpore, sed exiguus, naturam languidam, vel copiæ grauatã significat. Deterior tum est, vbi in supernis tantum partibus. Nam si tum natura infirma est syncopem denũciat, quod si etiam frigidus est, iam syncope est. Alioqui si nõ ita infirma natura est, partem, vnde effluit sudor, grauatan. copia coniicies, vel aliter affectam. Quæ parte sudor, ibi morbus, inquit Hippocrates, aph 38 lib. 4. & hoc: Frigidi sudores cum acuta febre mortem, cum mitiore morbi longitudinem significant, ex aph 27. li. 4. Hæc omnia in febribus distinguere oportet, vt intelligamus, qui sudor bonus, quique malus sit, qui reprimendus, & rursus quem excitare oporteat. Est & genus sudoris incogniti antiqui qui paucis diebus hominem resoluit, fere similis ei sudori, quem cardiacum dicebamus. Vocatur autem [b] Anglicus, quia in Anglia anno milleſimo quadringenteſimo octuageſimo ſexto populariter graſſari cæpit, quo correpti ſtomachi & capitis æſtuoſo dolore cruciantur, toto corpore ſudorem fœtidum effundunt, ſitiunt, intra viginti quatuor horas animo deficiunt & moriuntur. De quo iam multa ſcripta ſunt. Sed qui eo tempore vixerunt, aſſerunt præcipuam cauſam mortis, quod loco ſtare nequeant ægri, pedes manuſque ad refrigerium iactent, ac ſuppreſſo ſudore moriantur.

[b] Dies criticos ſudoribus dicatos expreſſit Gal. comm. in aphor. 36. lib. 4.

a Nonnulli sudorem eiusmodi ad typhodem febrem retulerunt, cum tamen ad pestilentem potius videatur referendus. In Anglia, vnde nomen obtinuit, cœpit grassari ob regionis illius humiditatem. Idem Germanos anno 1528. infestauit.

Itaque cautio fuit Anglis, vt qui interdiu corriperetur [1], statim cum veste decumberet, foueret sudorem: qui vero noctu, sese colligeret, bene cooperiret, vt effluueret modicus sudor. Potu vtatur, qui temperet sitim, cibo si carere potest, bene est: sin minus, frugaliter vtatur: nec se dimoueat lecto, nec iactet membra ad refrigerium. Est enim letinale, vt vix centesimus quisque euadat: aut si qui euadunt, in morbum bis terque relabantur, & tandem concidant. Hæc ex Chronicis Angliæ, quæ scripsit Polydorus Virgilius.

a Sic Aristoteles sect. 1. Problemat. iubet ægros febricitantes, potissimum cum sudores eruperint, contineri.

Sudores vero in febribus alias cohibere, alias excitare oportet. Critici, si quidem resistunt, excitari debent: ac fere resistunt, vel quia copiosior materia est, vel qualitate crassior, & lentior: alioqui externa causa est. Propterea consuetudo est, vt syrupum acetosum cum ptisana, vel aqua hordei calida imperent, alioqui ptisanam vel aquam hordei saccharo conditam. Atque hæc calida imperentur vt citius penetrent in corpus.

In summa quæcunque vim habent aperiendi, nec adeo calefaciunt, mouendis sudoribus imperari debent.

Atq; vbi materia crassior est, minusq; calida, decoctum hyssopi, thymi pulegii & similium, vel oxymeliti, vel syrupo acetoso miscendum est.

Verum in sudoribus etiam criticis [a] modus quidem esse debet, quemadmodum & in reliquis omnibus criticis excretionibus.

a *Critica excretio etsi sistenda non est, si tamen vberior fuerit, metu immiæ virium exolutionis, tuto sistitur. Nonnunquam enim natura suam semel molita euacuationẽ seipsam cõtinere nequit, non secus, ac qui per declive suum cursum instituerunt.*

Modum vero tibi indicabit pulsus, qui per eiusmodi excretiones vehemens & magnus est. Quo igitur tempore talis permanet, nihil ab excretione tibi metuendum est, vbi vero cæpit imminui & languescere sistenda hæc excretio est. Historia est apud Galenum libel. de vsu respirationis. Imperitus quidam Medicus sudantem adolescentem in balneum deduxit, & extinxit, prater modum citatis sudoribus.

In [a] syncope copia grauante, inflammationibus viscerum, principiis morborum acutorum sudores mali. Etenim natura imbecillitate, non robore effluunt. Ab animi quoque molestia, conuulsionibus, magnis doloribus sudores commoti cohiberi debent, vt etiam qui [b] resoluto corporis habitu diffluunt. In sudoribus remissis neque satis fluentibus melius est aquam guttatim cadere, quam tenuiter & parce corpus maleficere.

a *Aqua frigidus est sudor, naturæ infirmitatem a crudis humoribus, vt ante dictum est, arguens.*

b *Habitus corporis colloquatio abit in sudores, succorum vero in venis per dejectiones, aut vrinas.*

Diapasmata Graeci vocant, quae ad sudores insperguntur, vt Alipasmata, quae inunguntur magisque cohibendis sudoribus. Diapasmata ex materia refrigerante & astringente, vt est rosarum siccarum pulvis, terra Samia, Cimolia, creta, alumen scissile, plumbum exustum, gypsum lotum, mala punica. Haec singula commixta vel per se subtiliter trita corpori aspergunturvel astringente oleo commixta inunguntur.

a *Ad sinistram mammam, & totum ventrem remedia adhibenda sunt, ac subinde mutāda sunt. Caeterum si bitumor praeter naturam in hypochondriis, adstringentibus abstinere oportet, vtendumque pane ex rosaceo subacto: Alioqui farinam volatilem ex aqua, vel rosaceo subactam hypochondriis impones. Atque remedia, quae sudores cohibent fugere oportet.*

c *Ab his enim partibus sudores effluunt copiosiores.*

Aetius cataplasmatis refrigerantibus sinistram mammam & totum ventrem comprehendit. Smegmatibus vero aut diapasmatibus, id est, puluiscul colium, thoracem, alas inguina conspergit. Corpus quoque ventilandum est, atq; leuandum stragulis. Possimus succo plantaginis, portulacae & similium media corporis irrigare, vniuersum corpus ceratu ex oleo astringente inungere.

Paulus resistentem sudorem criticum, aut remissum fotu quiete calido dysterae sorbilationibus somno denique adiuuat

Sud

Sudores ab animi molestia conuulsione & similibus, extremitatum ligatura, fotu extremorum, vestimentis laneis compescit.

In summa nullus sudor vi exprimẽdus est. Sed vbi natura eam excretionem molitur, tum quidem adiuuanda est. Certissimum indicium salutaris sudoris epulsus colliges, qui magnus & vndosus esse debet, si quidem sudor salutaris futurus est, ac praeter cætera animaduerte, quæ sudoris causa extiterit.

Si enim præter naturam est, qualis est dolor animi, molestia, cõuulsio, interiorum inflammatio, & similia, sudor quidem resoluit corpus, nõ leuat, itaque cohibendus est. Contra verò si naturæ victoria est, pulsus magnus erit & vndosus, neque tum sudor cohibendus, sed si resistit, incitandus, dum incipiat pulsus languescere. Signa prognostica, e quibus præsagias sudorem, iam ante descripta sunt cap. de febre ardente.

Sudor qui grauiter olet, putridam, corruptamque materiam ostendit. Suspectus est, qui non soluit febrem, qui non minuit symptomata, qui alio die, quam critico, existit.

De morbo Regio.

QVibus in febribus morbus regius a ante diem septimum accidit malum, inquit Hippocrates. Tum scriptum ab eodem primo de morbis popularibus, multos seruatos, quibus die quarto morbus regius accidisset, & lib. de rat. victus acutorum. Morbus regius ante septimum si b cum

horrore, salus: si sine horrore, mors. Quæ quia pugnare videntur, meminisse oportet morbum regium ante septimum fere exitiosum, [c] *nisi sequatur excretio, qualis est fluor sanguinis e naribus, alui profluuium, vrina multa, sudor, vomitus, & similia.*

a *Non enim ante diem septimum bilem iudicatorie efferri potis est, inquit Galen. comment. in eum Hippoc. locum. Adde quod etiamsi fiat post septimum, periculo non vacat. vt si sit ab obstructione, inflammatione, vel scirrho.*

b *Horror enim aut rigor sequuturam indicant excretionem.*

c *Sic Hippocrates sent. 67. sect. 2. lib. 1. Epid. seruatos multos ante diem septimum commemorat, quod alia copiosa excretio esset consequuta. Nam ante septem dies alij quoq; sunt critici, in quibus omnimoda fieri potest excretio, sed non solius bilis in cutem. Hæc enim sola depulsio ad crisim non sufficit ante septimum.*

Alioqui naturæ infirmitas ostenditur, grauis intemperies, aut obstructio hepatis, eiusdem inflammatio, aut scirrhus. Quod si initio morbi natura concidit, exigua spes reliqua est.

Post septimum diem vero siquidem criticus est, salutaris est.

Post septimum significare sudorem scripsit Hippocrates lib de [a] *Iudicationibus.*

a *In febribus enim ardentibus (inquit Hippocrates lib. de Iudicationibus) si si posterius septimo die regius accidat morbus, indicium est sublati sudoris, & solutæ febris.*

Si igitur post septimum morbus regius fit, & criticus est, expectanda salus. multo magis, si qua excretio critica coniuncta est, vnde leuetur natura, minuatur febris, eiusq; symptomata.

Verum aliquando & morbus regius fit, & sequitur exeretio, & mori contingit. Ita Hermippus in Epidemiis cum a morbo regio abunde excreuisset per aluum mortuus est.

Phanagore seruus tertio die auriginosus nihil excreuit mortuus est.

Heraclides & alii permulti sexto die auriginosi seruati sunt, quibus sequuta per vesicam purgatio, turbata aluus est; vel profluxit sanguis e naribus.

Praeter remedia, quae proprio capite de morbo regio descripta sunt, conueniunt balnea dulcia, vnctiones ex oleo chamaemelino, anethino, irino, aut cui rosmarinus incoctus sit.

Potiones, quae aperiant, rarefaciãt, moueant sudores, quae in partim cap. de variolis, partim cap. de sudoribus descripta reperiuntur. Atque vbi extincta febris est, liberior vsus est aperientium. Oculis conueniunt fotus ex aqua tepida, in qua summitas fœniculi, flores chamaemeli, anethi, rosmarini effer-buerint. Atque eadem aqua, & facies, & corpus vniuersum abluipotest.

Oxysacchara Granatorum succus cum modico melle albo, vel saccharo oculis inungitur. Errhina imperantur.

Ablutio faciei ex aceto albo tepido. Errhinorum vsus in balneis ex aceto acerrimo scyllitico, succo nasturtii, maiorana, betae, fœniculi, rosmarini. Elaterii momentum in lacte muliebri dissolutum.

De dissoluta [a] appetentia.

APpetentiæ ideo consulendum est quia longiore inedia vires dispereunt. Itaque quantum morbus patitur, curandum vt æger aliquid appetat. Neque omnino denegandum est, quod æger appetit, etiamsi non ita morbo conuenire videatur. Scriptum enim est ab Hippocrate aph. 38. lib. 2. Parum deterior potus aut cibus, &c. quod ea quæ cum voluptate assumuntur, ventriculus amplexetur auidius, & facilius concoquat.

a *Dissoluitur appetentia, & cibi fastidium ingeneratur a vitiosis humoribus, quos imbibit ventriculus. Ad hanc quoq; causam accedit virtutis imbecillitas, quæ præsertim calidam sequitur intemperiem.*

Atq; interim coguntur vti clysteribus, [a] qui nutriant, vbi nimium deiecta appetētia, nihil absumit æger, aut omnia reuomit. Similiter & cibum non sentientib. & cardiacis, iuscula caponū, pallastrorū cum modico saccharo, hordeatū & amygdalogala.

a *Gal. li. 5. Method. ait iniectos clysteres non ascendere ad ieiunum intestinum, & tenue vix pertingere. Primo de facultatibus naturalibus addit nihil nutrire posse, nisi quod concoctionis loca præterierit. Arabes cōtraria sunt in opinione. Agnoscit tamen Galen. lib. 3. de natural. facultatibus in intestinis vim coquendi, & ab his per mesaraicas hepar aliquando attrahere contendit. Sic lib. 6. de symptom. causis clysteres vomitu reiici posse asseuerat. Unde constat alimentum his quoq; posse suppeditari. Clyster ita imperabitur ♃ decocti caponis cum lact. uc. portulac. & acetos alterati lib. ß. vel lib. 1. sacch. rosati, vel violati ℥. s. vitellos ouorum duorum. f. clyster. Iniciatur ante somnum, vel quo tempore æger cibum capessere solebat, sed repurgata prius suis facibus per alium clysterem aluo.*

Oribasius alicam, triticum, far, furfures, panes coquit, & decocta infundit nutriendo, & stercora duriora excludendo. Meliusque fuerit, priusquam nutrientem clysteren iniicias alio clystere intestinum repurgare, ac quantum fieri potest, & paulatim & in profundum nutriens clyster infundatur.

Aetius ouа confracta in ptisanæ cremore, aut alicæ iniicit vacuo intestino, hoc est, bene repurgato veteri stercore. Nunc vitellum ouiin hordeato, lacte amygdalino, iure carnium dissoluemus. Potus sit a *iulepus rósatus, distillatum: sed quia dulcia sunt, quarta pars vini granatorum adiici debet. Gelatina cum eodem vino, vel gravis acidi granati, granatum quoque acidulum, cum modico saccharo exhibeatur. Iulepus factus ex succo depurato caprcolorum vitis. Syrupus de agresta cum aqua cocta frigida. In conualescentibus sæpe humor aliquis reliquus est imbibitus ventriculo, vnde deiecta appetentia. Eos scripsit* Hippocr *egere vacuatione.*

a Huius zulapii duo aut tria cochlearia breuibus interuallis sine aqua sunt assumenda. Vt ℔. zulapii rosati ℥. 3.ª succi granatorum ℥. 1. commisce, capiatur per interualla.

Vacuatio olim ex hiera: nunc ex rhabarbaro. Optimum fuerit vacuans medicamentum imperare ex decocto eorum, quæ detergent, & maxime cicerum rubrorum, absinthii, hordei & similium. Cinnamomum aceto scylliticò maceratur, estur matutino.

Incidit aliquando febricitantib. vomitus super-

fluus. Remedia ex lib priore, cap. de choiera morbo & vomitu petenda sunt. Quinetiam incidunt hæmorrhagia, singultus, syncope, quorũ remedia proprijs capitibus descripta reperias, habita semper ratione causæ, seu febris copulatæ. Interim si alvus lurior fuerit, mollienda clysteribus, ex iis, quæ parcim ardorem attemperent, remolliant, & si fuerit opus, aliquid trahant. De profluentis alui remedijs remore cordis & cardiaca febre abundeante dictum est.

DE EXANTHEMATIBVS, PAPVLIS, VARIOLIS ET morbillis.

CRitice sunt [a] interdum eiusmodi papulæ in synochis putridis. Atque alias quidem ubi apparet morbi solutio, circa labia tantum & nares existunt: in aliis febribus a corruptorum succorum colluuie [b] toto fere corpore, aut plurimis partibus erumpunt. In pestilenti constitutione & maligno genere febrium vlcerantur, saniem reddunt, & naturam carbunculi imitantur. Nonnunquam celeriter resiccantur & concidunt. Deteriores aliis, quæ vel interna occupant, vel foris faciem. Plures deteriores paucioribus, maiores minoribus, diutius perseuerantes iis, quæ celerius decidunt, male quoq; prurigino se & ardentes, quæq; sunt [c] cum fluore alui

aut fo

aut frequens vomitus. Etenim melius est hic aluum adstringi, multo magis vbi apparuerint, aut mediocriter solui.

a Pustulæ siue eruptiones, quæ florum instar in cute exiliunt (vnde ἐξανθήματα a Græcis nominantur) febribus præsertim malignis & pestilentibus superueniunt, vt constat ex sent. 51. sect. 3. lib. 3. Epid. Variolæ vero minutæ vulgo appellantur, in quibus cutis tantum deturpatur, & quę neque fœda vlcera, neque arthritidas inducunt, vt lues Venerea inferre eius generis morbos cõsueuit. Morbilli sunt rubri paucitate materiæ a variolis distincti. De generatione papularum istiusmodi paulo post disseritur.

b Itaque ait Hippocrates in Coacis animaduersionibus:

> *Quibus in febribus exanthemata erumpunt per corpus vniuersum, lethale, si non purulentus, abscessus fiat.*

c Metus est enim lethalis dysenterię ex actis humoris in aluum diadoche & effusione.

Vbi igitur apparent in febribus, recognoscenda sunt, quæ præ se ferunt signa. Virtus consideranda est si præcessit coctio, si virtus robusta si febris leuior, facilior spiratio, cætera quoque meliora facta sunt, salutares papulas indicabis, alioqui exitiosas. Nonnullis sub mortem & in morte certis partibus excitantur. Vulgus purpuram rubras id genus maculas appellat. Variolas aliquando febricula præcedit, idque melius est quam consequi. Fiuntque ea omnia naturæ motu, quæ quod vel copia grauat, vel qualitate ladit, extra propellit. Atque aliquando tanta vitii multitudo, vt natura nequeat excludere, & papulis quidem scateat tota cutis & pul-

mones guttur, mœstina, partesque interiores eodem mulo vitientur. Fit aliquando, vt quæiam foras exierant, intro recurrant imbecillitate naturæ. Vere plurimum præ copia. Autumno magis vitio humorum, cælo & constitutione calida & humida, infantibus ac pueris post etiam adolescentibus, rarius iuuenibus & viris, rarissime senibus excitantur. Arabes ad a menstruum sanguinem partem causæ referunt qui porus corporis inhæsit, & robore naturæ aliquando excluditur. Linquiad ea quæ priùs copiam vitiumque sanguinis referenda causa est. Sed a copia fere rubent, nisi cum iam corrupta materia est. A vitio repræsentant colorem succi redundantis.

a Causam hanc Arabes protulerunt, quod hic morbus velut congenitus videatur, quem pauci, vel prope nulli possint effugere. Non tamen dubio caret illa ratio. Nam si variola & morbilli causam habeant a retentione reliquiarum menstrui sanguinis in corporis poris, cur mulieres, quibus supprimuntur menses, istiusmodi morbis non defœdantur. Ad hæc non omnes hoc laborant affectu, cum tamen in omnium potis nonnihil menstrui sanguinis relinquatur. Ideoque e recentioribus nonnulli causam ad aerem transtulerunt.

Minus periculosæ, quæ rubent, aut albicant, quæq; extant in superficie corporis. Magis periculosæ, quæ flauæ, violaceæ, liuidæ, nigræ, quæque sanie virulenta sordent, aut latent in corpore.

Perniciem afferunt, quæ intro redeunt, nisi cita aluo proluuies exeat. Periculum est, cum magnitu-

do febris, situs vehemens, æstus, dyspnœa, iactatio corporis, dysenteriæ, urinæ malæ, nigræ, animi deliquia et alia eiusmodi lethalia coniuncta sunt. Sunt qui paulo ante quam erumpant papulæ, veluti Epilepsici concidunt. Vbi enim naturæ impetus superiora appetit, alias hoc accidens commouet, alias graues capitis dolores, quo tempore summa difficultas, anhelitus aliquando fit, densatur sputum, a pruriunt nares: facies rubet, fulgor oculis prætenditur, vox rauescit, b fluunt lachrymæ pulsatio in spina, dolor in dorso, territatio in somnis, corpus veluti aculeis configitur, exiguæ notæ quasi capita acuum, aut milii magnitudine, rubent, quæ paulatim inaugentur, & numero crescunt, apparent fere primo, secundo aut tertio die post febriculam. Melius c est cito apparere, celeriter augeri & maturari.

a Ab incensis vaporibus caput petentibus.

b Liquata scilicet in cerebro materia vi caloris, & in oculos prolabente.

c Hinc enim roboris naturæ certa significatio fit, atque etiam materiæ facilitatis.

Alii anginosi quod plurimum est: nonnulli dysenterici, quidam etiam syncope moriuntur. a Morbillos magis bilioſos esse volunt: Variolas magis sanguineas.

a Propterea morbilli citius, variolæ tardius erumpunt. Ex his sanies: ex illis nihil profunditur humoris.

Curatio.

Apparent fere exanthemata intra diem tertium. Primo itaque aut secundo die a sanguis detrahendus est, sic enim melius transpirat corpus. Putredi

ris causa intercipitur, leuatur natura et si quid vi-
tii reliquum est, celerius in superficiem corporis re-
purgatur: alioqui periculum est, ne ex magna pu
tredine ardentissima sequatur febris & natura op-
pressa multitudine, vel nihil exponat in superficiem
vel tantum partem vitii, quæ si per imbecillitatem
naturæ, quæ nimium oppressa est, intro recurrit, suf-
focatur æger, nisi beneficio naturæ initio reuocata
materia vomitu vel deiectione excludatur.

a Si plethoricum sit corpus, & metuatur, ne in
effero illo materiæ orgasmo fiat humorum in
nobilem aliquam partem decubitus.

Tempestiue igitur detrahendus sanguis est ex
interna brachii. Verum vbi iam malum euasit in
habitum corporis, periculosa est phlebotomia, quia
videlicet, a superficie in medium corpus vitiosam
materiam reuocat. Caterum perpetuum non est
abstinere phlebotomia, cum iam papulæ in superfi-
cie corporis extiterunt. Etenim sit aliquando præ co-
pia vitii, vt et plurimū reliquum sit in corpore, vrge-
at vehementer difficultas spirandi grauis sit febris
quo tempore, si nihil repugnat, vena secanda est,
alioqui sanguisugis vtendum erit, quas dorso, sca-
pulis & naribus affiges. Similiter cucurbitulis
cum scarificatione.

Sunt, qui loco phlebotomiæ hæmorrhoidas, &
menses incitant profluuium quoque sanguinis e na
ribus.

Quod ad purgationem attinet, a leues clysteres
satis esse possunt, qualis est ex diluto hordeato, in
quo vitellus oui, & oleum chamamelinum dissolu

debet.

debet. Alioqui in aquæ hordei, ℔ ß. cassiæ autem ʒ. 6. modicum sacchari, & vitellus oui dissoluantur. Clysteres diutissime retinere oportet, & minime acres esse, multo maxime, cum iam materia in superficiem commouetur. Pharmaca quoque [b] leuia esse debent, ex decocto iuiubarum, tamarindorum, prunorũ, cassia, mãna, glycyrrhiza, iure galli veteris.

a Clysteres & purgationes non nisi vrgente necessitate vlurpantur, cum præsertim corpus extimum exanthematis scatet, quia intro virulentam materiam reuocant. At papulis nondum extuberantibus, non ita periculosum leuiter purgare Sic Gal. lib. 5. Metho. seruatos inquit omnes ab exanthematis pestilentibus, qui purgati ante fuerant.

b Nam vehementiora alui profluuia excitarent.

Aut vbi ardentior febris est, & bilis redundat in corpore, ʒ. 1. aut ϑ. 4. rha. in aqua endiuiæ infundantur. Fiat inde potus Et similiter in aliis humoribus leuissima quæque a pharmaca eligenda sunt Et quia hæc omnia vitia efferuescente sanguine fiunt, statim initio laborandum est, vt feruor sanguinis extinguatur, & putredo prohibeatur. Cui rei conueniunt quæ refrigerant, & leuiter adstringunt. Alimenta quoque eiusmodi, & quæ contemperant. Conueniunt itaque syrupus de ribes, de acetositate citri, de granatis, & reliqui refrigerantes syrupi mox in pestilentia numerandi, in quibus etiam misceri possunt antidoti illic descripta ex [b] materia refrigerante.

a Hæc exhibentur primo, vel secundo die

antequam natura mouere incipiat, corpore ca cochymo existente & plethorico, ad vitandâ bilis efferuescentis occasionem.

b Vt conseru. rosat. viol. nenuph. bugloss. borrag. pilul. diamargarit. frigid. rasur. eboris. cornu cerui, oss. de corde cerui, vnicorn. margarit

Quod si vehemens sanguinis motus est, neque id genus remedii resistit, natura iuuanda est, vt propellat foras.

Conueniunt igitur, quæ sudores mouent, & in superficiem corporis materiam adigunt, qualia fere sunt descripta a multis. ficus siccæ, passulæ, lens, semen apii, semen fœniculi, oxysacchara, decoctum calamenthi, hyssopi, ligni sancti, syrupus acetosus simplex, aqua hordei & similia. In quorum delectu habenda est ratio a magnitudinis febris. Imperabis igitur ficuum siccarum ℥. ß. liquiritiæ ʒ. 2. bulliant in aqua sufficienti, detur expressio ad ℥. 4. cap. in siti, aut pastu.

a Vt si ingens sit febris, temperatis, si læuis fortioribus vtaris. Horum enim plurima impense sunt calida.

Aliud.

℞ sem. apii, & fœniculi ana ʒ. 1. lentium excorticatarum ʒ. 2 ficus siccas duas: bulliant in aqua sufficienti, detur expressio. Aqua distillata floribus lini huic rei confert, potestque modico saccharo condiri. Alii a res rubras prætendunt corpori. Linteum insuccatum in aqua fœniculi & apii vel horum succo tepidum corpori admouent, & tepidum conseruant.

a Sed quæ corpus non contingant, quod quædam habeant adtrictionem.

Nonnulli aquæ hordei ℥ 3. vini subtilis ℥ 1. propinant. Aere temperato collocandi sunt initio, priusquam appareant.

Somnus concediur, sed posteaquam eruperunt, idem minuendus est.

Alimenta initio quæ refrigerãt & a leuiter adstringant: postea vero quæ contemperant. Vbi apparet motus, frictio molin conuenit. Variolæ fere ad septimũ maturãtur, quo tempore animaduertendum alias quidem maturas esse, alias crudas. Quæ maturæ sunt, molles, & plenæ sanie, acu configantur. Mollilintcolo sanies detergeatur, quaq; maiores sunt, plurib. locis configi debent. Vbi iam sanies detersa est, ne superfit cauitas, puluis aliquis exiis quæ implent, inspergendus est: vt ex b amylo, thure, mãna thuris, aloe, litharg yro, ceruſa, farina fabarum, cicerum, orobi, lupinorum. Atque hic habenda ratio partis est, ætatis, temperamenti, eaque omnia ad consilium adhibenda sunt, quæ adhiberi solent, cum vlcus carne replendum est, ne superfit deformitas,

a Ad partium robur, quo sese ab impetu humorum tueantur.

b Hi pulueres sarcotici sunt, non quod re vera carnem regenerent, sed quia dum saniem & sordes detergent, caro facilius resarciatur.

Crudæ, quæque duræ sunt, nec maturæ, vapore decocti chamæmeli, caricarum passularum, tritici, dactylorum pinguium & maturorum sem. althææ.

lini, fænugraci & similium perfumandæ sunt, tum eodem decocto fouendæ: post quæ linteum calens mediocriter imponendum, dum maturescant. Atque vbi maturuerint, vt priores, curandæ sunt.

Variolis [a] *oculi, nares, pulmones, intestina sæpe læduntur & vestigia supersunt, vnde deformitas. Itaque vbi signa se produnt variolarum, muniendi sunt oculi fotu e succo granatorum, aqua rosacea.*

℞. coriandri, sumach. ana ʒ. 1. santali albi & rubri ana ℈. ß. in pul. redacta concorporentur albumini, meliusque fuerit albumen oui, mixta aqua rosacea prius agitari & despumari. Vel.

℞ [b] *sumach conquassati ʒ 2. madefiant in aquæ roi. ℥. 2. Fiat fortis expressio: expressioni adde caphuræ Gr. 4 Iam læsis oculis pistacia conterantur, trita aqua rosacea madefiant, expressioni farina hordei torrefacti commiscetur. Item,*

℞ cerusæ lotæ ʒ. 5 sarcocollæ ʒ 1. ß. tragacanthi ʒ. ß opii Gr 4. cum mucagine tragacanthi extracta in aqua plantaginis, fiat collyrium, quod postea dissoluatur in lacte muliebri, vel albuminibus ouorum.

Ori & gutturi conseruando [c] *granatorum succus & berberorum. Si iam vlceratio est, abluatur primum aqua hordei, cui aliquid sacchari vel mellis, vt ad ℥. ß commixtum sit. Deinde ex supradictis succis, diamoro & diacorio fiat gargarisma. Post collutionem oris, folium plantaginis inducat.*

a Quia a variolis oculis albugo, & sæpe cæcitas, natib. erosio, pulmonib. phthisis, intestinis vlcus impendet, partes hæ merito veniunt muniendæ.

b Hoc collyrium deterget, refrigerat, exsiccat & agglutinat. Opium vero immiscetur ad acerbissimum dolorem obtundendum.

c Ex his in aqua rosarum & plantaginis, vel in aqua hordei dissolutis gargarismata parantur.

Pulmonibus a syrupus de papauere: postea dia tragacanthum in decuplo decocto liquiritiæ, caricarum, passularum dissoluatur.

Liquor ouorum extractus ex albuminibus, & distillatus, delet vestigia, & illustrat faciem.

a Sumendum erit e cochleari sensim lambendo, vel ex bacculo glycyrrhizæ, vt eius aliquid in asperam arteriam isto sumendi modo deerret.

Naribus odoretur acetum rosaceum, item in quo rosæ coxerint. Excipiatur vapor e decocto rosarum santalorum. Linteolum quoque in his insuccatum, vel in mixtura omphacii, aceti, aquæ rosarum sæpe inducatur naribus.

Iam exulceratis, ceratum rosaceum, vel violaceum mixta quarta parte mucaginis tragacanthi in aqua ros. vel plantag. extractæ conuenit. Intestinis decoctum rosarum & cydoniorum.

Delendis vestigiis hæc conueniunt.

℞. lithargyri, cerusæ lotæ, cadmiæ lotæ, pul. cannarum adustarum, crocianæ ℈. ß. Trita incorporentur cerato facto ex cera & oleo liliaceo. Conueniunt aqua fabarum, aqua distillata e pedibus vituli, arietis, porcellorum, aqua distillata e melle, terebinthina radice serpentariæ, limonibus, citrangulis, floribus fabarum, aqua quæ foliculi vlmorum includitur.

Bene repurgatur a vermiculis, & modico sac

charo candido commiscetur, vel cum melle & terebinthina distillatur.

℞. e usa lotæ, amyli farinæ, fabarum, cicerum, phasiolorum, tragacanthi an. ʒ 2. Vniantur omnia lacte muliebri.

Aliud.

℞. mastichis, myrrhæ electæ, aloes hepaticæ, spicæ nardi, sanguinis draconis, olibani, opopanacis, bdellii, carpobalsami, croci, gummi arabici, styracis liquid. & rubr. ana ʒ. 2. ß. terantur omnia, & cum terebinthina ad pondus omnium fiat distillatio in alembico.

℞ lithargyri argenti ℔. ß. Optime trita decoquatur in ℔. 2 aceti albi optimi, semper agitando, vsque ad consumptionem medietatis: deinde per filtrum distilletur, & in vase bene mundo reponatur. Postea,

℞. caphuræ ʒ. 3. aluminis, boracis, ana ʒ. 6. moschi Gr. 4. Terantur omnia: quibus adde olei de tartaro ℥ 1. ß. Bulliant omnia in ℔. 2 aquæ ros. ad consumptionem tertiæ partis, semper commiscendo. Postremo per filtrum distillentur, & in ampulla bene clausa reponantur.

Oportebit primum contingere maculas priore distillato: deinde secundo. Alia permulta e practicis colliges

De varicibus.

VArix vena est dilatata & tortuosa, nata primo imbecillitatis vitio ex ª sanguine crasso, melancholico, interim pituita mixta.

Quæ ab atra bile, atriorem cutem reddit: quæ vero a pituita, albiorem. Nascitur plurimum in cruribus, interiori tibia. Aliquando in testiculis, ventre, temporibus. Suos sita vulneri probibet, ne vulnus coalescat. Itaque primum hoc modo curanda est.

a *Ex Gal. comm. 3. in lib. de articulis sent. 4.*

Consultis ægri viribus, cæterisque ad phlebotomiæ consilium adhibitis, ex axillari brachii eiusdem lateris cum crure, in quo varix est, a *sanguinem detrahes, nisi vitio liens varix intumuerit. Tum enim e sinistra axillari sanguis detrahendus est.*

a *Vt plethora imminuatur, & fluentis sanguinis commoda fiat retractio.*

Misso sanguine vires reparandæ alimentis boni succi, ex quo imperandum pharmacum, quod una melancholiam & pituitam expurget, adhibita tamen ea ratione, vt ex colore varicis, tum etiam alius humorem redundantem iudicemus. Vterq; humor cum sit crassus, a *primum incidendus est & attenuandus, tum per intervalla repurgandus.*

a *Plerumq; contingit serosum esse sanguinem, qui tum incidi, & attemperi minus postulat.*

Incidetur oxymelite, in quo hyssopi, aut radicis fœniculi aliquid maduerit, si quidem pituita redundare videbitur.

Si vero atra bilis, eodem oxymelite, in quo cortex radicis capparis, aut tamar scibulli erit, adiectis interim seminibus anisi, apii & similium.

Pituita repurgatur agarico ad ℈ 4. in eiusdem oxymel. ℥ 3 infuso cum granis aliquot zinziberis.

Senna atram bilem repurgabit ad ℥. ß. aut ʒ. ʒ. in eodem oxymelite, aut sero lactis infusa, adiecto ϑ. 4. cinnamomi. Efficacior quoque potio si ʒ. 2. eius pul. cum absinthii decocti ℥. ʒ. propines, aut epithymi tantumdem loco sennæ.

Virunque humorem, qui fere mixtus est in varice, hoc syrupo purgabis.

℞ betonicæ, ciborii, florum cordialium ana P. 1. liquiritiæ, anisi, cuscutæ ana ϑ. 4. passularum mundatarum ℥ 1 ß. polypodii quercini ℥. 1. ß. agarici trochis. ʒ. 6. foliorum sennæ electæ ℥. 1. ß. Fiat decoctio ad quartaria tria. In ea dissolue sacchari albissimi quartarium. Fiat syrupus mediocriter coctus, capiat ℥ 1. ß. per intervalla cum ℥. 2. seri lactis ptisanæ, aut aquæ hordei. Iam secta vena & purgato corpore, [a] varicem in longum scarificabis, iniectis vinculis supra genu, vt tumeant magis, ita sanguinem e varice exprimes. Vbi satis vacuaueris, cuipsi venæ sectæ varicosæ medeberis eo modo, quo venas vulneratas curare oportet.

a De sectione varicum vide Paul. Æginetam, cap. 28. libri sexti.

Itaque curato varicis vulnere, tum demum ad maligni vlceris curationem redibis. Hæc ex 4. κατὰ γένη.

FINIS.

IACO-

IACOBI HOLLERII STEMPANI, MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI, DE PESTE Libellus,

Anton. Valetii scholiis illustratus.

EPidemia [a] morbus est aliquo anni tempore, certisque locis insalescens, qui si multos rapit, λοιμώδης, id est, pestilens appellatur, & λοιμὸς pestis est: qui morbus populariter grassans multos interimit. Suntque eiusmodi morbi [b] ab aere omnino distinguendi, ab iis, quos ἐπιδημίους appellant, quibus antecedens [c] vitæ ratio causa est. Atque in primis animaduertere oportet, vnde primum clades eiusmodi publicæ oriuntur. Nam & ad curandi rationem pertinet. ἐπιδημικοὶ vniuscuiusque proprii sunt, tantumque vexant populi vulgus, ac fere quo tempore longa præcessit fames & annonæ raritas, cum videlicet obuia quibusque alimentis sese ingurgitant, vnde humorum corruptela coacernatur. Quod si ferax annona sequitur, & frugum prouentus vberior, etiam solito magis sese replent. Sed non pura corpora quanto plus nutriuntur, tanto læduntur magis. Quod enim bene succosum est multitudine acernati victus priore vita corrumpitur. Ab hoc non adeo metuenda contagio. Alterum genus, quod ab aere est contagiosum magis, nullique parcit, temperatos, [d] scilicet, & alios

corripit, quia communiter nobis, etiam nolentibus idem hauriendus aer est. Ac sere [a] Austri ac maritimi flatus, constitutio calida & humida, annus autumnalis, hoc est, quando modo calor, modo frigus est, pestem inuehunt. Causam alii e [b] calo requirunt & decretu siderum. Alii in antegressa causæ inuestigatione minus se torquent. Multo magis enitendum, vt præsentes causas declinemus, hoc est, aeris afflatus alioqui corrigamus, & in hac pestima lue quantum arte & consilio conceditur; nobis & alijs salutare auxilium afferamus. Fit enim alias cæde hominum & strage, alioqui animalium, stagnantibus putridisque aquis, aut maligno terræ halitu noxius ventus, pestifero denique influxu sideris, sorde mechanicorum, vt coriareorum, corrumpitur.

a Ex comment. Gal. ad sent. 20. sect. 3. lib. 3. Epidem. Pestem autem veteres febrem quidem perniciosam, cuius calor præ aliis habeat, vt insigniter sit putridus, definierunt, sed eius essentiam minime explicarunt. Quicquid sit, quia celeriter continenter & vehementer mouetur, de genere est febrium cõtinuarum acutissimarum, quiddam malignius habens a venenata sorde, omnis vulgatæ putredinis modum superante. Venenati id genus virus vitalem primum spiritum (vt solet venenum omne sua gemina proprietate cor vitæ fontem & domicilium petere) inuadit, tum vero in vniuersa viscera, totamque corporis molem dispergitur.

b Quod pestilentes morbi omnium populariũ pernicioſiſſimi, ab aere, cœlivo ſtatu proficiſcantur, docet Galen. præfatione in libr. 1. Epid.

c Sic in

c Sic in Ænio frumento semiputri & leguminibus qui veteri fuerant coacti, communem in morbum inciderunt, cruribus vacillarum. Testis quoque est Cæsar in commentariis Massilienses graui peste conflictatos esse in obsidione vrbis Iuæ ob esum hordei & panici exoletorum.

d Aliqua tamen desideratur corporis præparatio: siquidem nulla efficiens causa quicquam agat nisi propensum subiectum nanciscatur: alioqui enim a labe illa nullus foret immunis. Itaque promptius corripiuntur, qui humorum vitio redundant, qui cute rariore sunt, substantiaque molliore & debiliore. Temperatis etiam interdum non parcit, vt si maior fuerit vis autæ pestilentis in agendo, quam temperamenti in resistendo.

e Vt in Canone lib. 2. Epidem. Faciunt vero Austri maximas in aere mutationes, cum a calidiore loco, vt a meridie, flare incipiant, propterea que sint calidi, & in humida loca perreptantes humidi fiant. Vnde tempestatis cõstitutio calida & humida exurgit putredini maxime obnoxia.

f Pestis causa non ita ad cæleste defluuium referenda est, vt cælestium corporum virulentam aliquam expirationem esse existimemus (hoc enim impium esset cogitare) sed quod suo motu & lumine aerem sic temperent, vt progenita de temperatura illa qualitas noxam mortalibus inferat. Huius autem temperaturæ ratio quia definiri nequit, cælo, velut occulta, accepta refertur.

g *Corruptus eadem hac nos inficit, ac deinceps publice nos inspiratu & expiratu infi. imur. Sed si accedit humorum corporis intemperies, & spiramentorum cutis raritas promptius subit lues in arterias corque prehendet. Astrologorum placita sunt,* a Saturni coniunctione cum Marte pestem inferri.

a Idcirco Saturnum & Martem malehcos esse, necnon pestem inferre Genethliaci voluerũt, quod vitæ nostrę in calido innato humido primigenio perfuso positæ, inlidicntur: cum ille siccus, hic frigidus perhibeatur. Sed his commentis minime credendum.

Porphyrius scriptum reliquit, [a] *cometas orientes tabem pestemque mortalibus inferre, quibus occurrere non liceat. Sed Astrologi semel obseruato sidere legem statuunt. Porphyrius idem sequitur. Sed meminisse oportet, vt sua cuique elemento vis insit & perfectio a cælo alterari. Verum quia e cælo petuntur causæ nondum satis cognitæ, sed coniectura quadam captæ, quam inuexit semel oblatus euentus. Et alius saluber Oriens alius pestifer. Toti Italiæ, ac fere Septẽtrioni pestiferi Austri sunt, Aphrica salutares. Quodque apud nos Etesiæ faciunt, a media regione Aquilonum & Orientu afflantes, id Auster efficit Aphrus. Tanta vis in eusmodi Etesiis, siquidem Græcis Medicis credimus, vt vim maiorem pestiferamque anni præcedentis omnino corrigant, si cuique regioni inspirant tempestiue.* [b] *Febricula fere leuis est, vt stent, nec decumbant ægri. Hinc etiam vulgus somnum prohibet, motum imperat, idque didicit longo vsu, quod confirmat ratio. Etenim lues intro ad partes principes appetit. Reuellenda vero atque foras auocanda est: quod statu motuque melius fit, quam quiete, cum somno in ima corporis colligatur. Vrina* [c] *sanis interdum persimilis, alias aquosa, biliosa, nigra, melancholica: dolor capitis multus, & delirium a tetris vapo-*

ribus

ribus cerebrum petentibus, excrementa alui crassa, grauiter olentia, multum biliosa spumosa: vomitiones biliosæ, nigræ, inquietudo, nausea, re ventriculi cordi consentiente, fastidium, cardialgia situs, lingua scabra, ardor parte interiori: hypochondrii contentio, calore naturali imbecilliore facto, respiratio magna, alta, dyspnœa, syncope, sudor fœtidus. Frigent extrema, conuulsio fit, mors, viribus a veneno exolutis. Accidunt autem modo hæc, modo illa potius, prout veneni vis cerebrum aut hepar videtur magis labefactasse.

a Qui præsertim ad Orientem vergunt, indicia plurimæ materiæ in aere vitiatæ exhibentes. Solent enim ad Meridiem & Septentrionem potius ferri extra solstitia, cum intra solstitia & ad Orientem materia ipsorum a Sole celerius dissipetur. Quare ibi si consistant, maiorem esse materiam, quam quæ resolui possit, significabunt.

b Vehemens quidem est febris, sed iudicio tangentis leuis.

c Vel quia morbus non est in humoribus, vel superiores occupat thoracis partes, de quibus male affectis non iudicatur ex vrina: vel, vt alii sentiunt, quia putredo non subest.

d Si in superiore thoracis parte æstus consistat. In inferiore enim si sit, spiritus est demissior.

Signa futuræ Pestilentiæ ex anno & alia sunt, ignes in aere volitantes, cometa versus ad Orientem, Austrorũ magna anni parte flatus, alius orientibus, alius occidentibus, aer turbidus, nebulosus. Vere pluuia rara, frigus, postea austrini flatus, vnde aer conturbatur, tum serenitas breuis sequitur, noctu frigus, vehemens calor interdum & ardor, va-

riola, exanthemata autumnalis æstus, ignes, inæqualitas calorum frigorum sereni & nubili cœli. Ranarum & reptilium, eorumque, quæ ex putredine gignuntur, prouentus. Latibula refugiunt mures, talpæ, glires & similia, quæ sub terra viuunt.

Addita inter signa.

Nulla interdum febris sensibilis, diastole minor, quam systole signa peculiarium humorum corporis sequitur color.

Diaria febris pestilentialis intra triginta horas interficit. sentiuntque vires paulatim exhalare. sæpeque neque [a] bubo neque carbunculus apparet: sed totum venenum in corde hæret. Alia febris in quartum diem protrahitur. Omnia bona signa suspecta sunt. Cœlum calidum, humidum, secundum ventos in Epid.

a Vt cum debilior est natura, quę aliqua ex parte sese nequeat exonerare.

Præseruatio.

CORpus vacuum sit excrementis, non plethoricum. Obstructiones & adstrictiones declinentur, vt bene transpiret.

Cognoscenda causa est. Nam si cadauerũ halitus aerem inficit, omnino procurandum, vt vel crementur, vel sepeliantur: deinde frequenti rogo aer repurgetur, quod si virus exhalat e terra, vt ex antris & specubus omnino præcludenda via est, atque intercipienda flamma. Sed et aquarũ stagnantium residentiumque vapor declinari debet. Aeris vero pestifera conditio multo maxime, cum is & turbi-

dus &

dus & meridionalis est, aut maritimus, multo igni ea parte structo, qua venti importantur, deinde etiam compitatim domi & priuatim temperanda est. Constat experientia Medicorum inspiratum halitum ignis, esse antidotum contra pestem & putredinem. Nota est historia Hippocr. Nãcum ex Aphricæ Æthiopiæque locis pestifer halitus per medium mare Athenas inueheretur, consuluit ignes incendi, atque ita magna illa ciuitas iue vindicata est. Hoc idem Empedocles Græcis & Acron quidam consuluit. Possunt ignibus adhiberi[a] iuniperus, laurus, rosmarinus, myrrha cinnamomum, acorus, herbæ odoratæ, lauendula, saluia, &c. Potest excitari aceto fumus, ex vino & aqua rosarum, silice candenti, quem in aceto immerges, & subinde extingues. Ac priuatis ædibus multo magis eadem fiant. Vestes quoque stragula omnia, vel santali fumo, vel aqua rosarum, aut similibus, quæ post dicentur, perfumari possunt. Rosæ & similia, acetum, &c spargantur solo. Optimum vero ac breuissimum remedium secedere in salubre cælum, tenere corpus benemundum & vacuum excremẽtis, haurire aerem Aquilonium, quia Aquilo ventorum saluberrimus est: atque fenestræ huic apertæ sint Victus sit mediocris. Neq; enim toleranda[b] fames & sitis, sed omnis incontinentia vitæ fugienda est, alimento siccante ac refrigerãte vsurpato, quodq; putredinem arceat. Itaque vtendum & omphacio, & acetosa, granatorum succo, limonũ, citriorum, citrangulorum. Acetum, cappares, passulæ, cicho-

lique animalia. Exercitio vero corpus excrementis epurgatur, puroq; spiritu vegetari potest. Venus ara, hilaris vita, & sine anim: curis. Optimum vero ac tutissimum remedium commutare solum, & in salubre sedere.

a Calorem enim natiuum auget, & cõmode corpus ua·uat Rhazes itaq; commemorat in magna quadam estilentia peremptos fuisse omnes, praeter venatores solos. At moderata esse debet exercitatio, ne ex ea concitatione augeatur respiratio, quæ corruptum aerem prolicit.

Somnus & vigilia pro consuetudine mediocria. Atque inprimis resiccandum corpus, hoc est, declinanda plenitudo, & excrementa sæpe purganda sunt Itaque vbi vena tument, a vtile est aperta vena aliquid sanguinis detrahere. Excrementa quo tidie repurganda, reddita aluo molliori exercitio Ac singulis hebdomadibus b Ruffi pilulis vtendum est, quæ non vno modo a Græcis & Arabibus describuntur.

a Vbi plethora non est, sanguinem ad præcautionem detrahere inutile est. At vbi plenitudo, mittetur quidem, sed parca quantitate, vti liceat larga, vrgente propter pestem necessitate.

b Pilularum Ruffi hæc fere descriptio est in Antidotario. ℞ aloes ʒ. 2. myrrha & croci ana ʒ. 1. fingũtur pilulæ cum vino aromatite. Crocus vires recreat, aloe immersos ventriculo humores educit: myrrha putredinem inhibet. Prægnantibus non exhibentur, quod periculum sit interneciois fœtus ab amarore insigni. Non hæmorrhoidas parientibus, quia venarum oscula aperiunt.

℞ aloes lotæ in aqua endiuiæ, vel acetosæ ℈. 2. myrrhæ, croci ana Grana 15. cum vino albo fiant pilulæ.

[a] *Dosis* ʒ. 1. *aut* ʒ. 2. *Sumantur ante cibum aliquo tempore.*

[a] *Antequã te prehenderit pestu, minore quantitate hæ pilulæ dari debent, maiore vero, cum iam inuaserit.*

℞. [a] *terræ sigillatæ, boli armenæ ana* ʒ. ß. *ex succo cyperi fiant pilulæ.*

[a] *In huiusmodi terra & bolo armena, tantũ virium reposuere veteres ad arcendam pestem, vt nemo vnquam siue sua pestilentia interisse, qui hu ante sit vsus.*

℞. *aloes lotæ* ʒ 4. *boli armenæ* ʒ. ß. *croci, myrrhæ ana* ʒ. ß.

℞ *aloes, croci ana* ʒ. ß. *myrrhæ* ʒ. 2. *ex aceto fiant pil. Dosi serit* ʒ. 1.

Alioqui impera pilulas duas communes.

℞ *aloes* ʒ. 1. *myrrhæ, ammoniaci ana* ʒ 1. *aut ammoniaci aquum pondus cum aloe.*

Bolus armena ad ʒ. 1. *in vino albo tenui & aqua bugloſſi, calendulæ, acetoſæ, imperatur.*

℞ *aloes lotæ in aqua ſcabioſæ* ʒ. 2. *myrrhæ lotæ in aqua acetoſæ, croci, maſtiches, ana* ʒ. 1. *fiat maſſa. Meliores ſunt, quæ aliquot iam diebus confectæ quam quæ recentes, quia melius compactæ, fermentataque ſunt.*

Pompeius in ſanctuario, victo Mithridate, *hoc reperit, nullo veneno lædi, qui hac antidoto vteretur.* [a] *Nuces duæ, ficus totidem, rutæ folia 20. ſalis granum, terantur omnia, mane excepta deuorantur: aut eo ſparſa vino manè ieiunus deuorit. Ex Plinio. Dioſcoride,* [b] *Sereno. Actius alii tribuit, quam Mithridati. Ficus diuidatur, nucleus non tritus indatur, folia quinque rutæ & granum ſa-*

in,

lis, torrefiant leuiter in igne, conspergantur vino, & ita deuorentur.

a *Galenus huius medicamenti meminit lib. 2. de facultat. aliment Sed cur tantas vires habeat, non aliqui expressit. Vt enim caricæ pingues & nuces obstructa liberent, ruta putredini aduersetur, videtur tamen non vsque adeo efficax esse antidotus.*

b *Sic enim ait Serenus:*

Bis denum ruthæ folium, salis & breue granũ,
Iuglandesq; duas totidem cum corpore ficus,
Hæc oriente die pauco conspersa Lyæo
Sumebat, metuens dederat quæ pocula mater.

Cucumeris siluestris radix in mortario teritur cum foliis tenerioribus sempernini, apii, coriandri bene triti. Mel additur, & pulueris cinnamomi aut 9. gran. piperis. Omnia mixta stanneo vase seruabis. Vteris ieiunus castaneæ magnitudine ex vino tenui, albo, diluto aqua conuenienti. Poteris cum lue correptis versari, aut iam correptus statim saneſces.

Theriaca & mithridatium nullis remediis cedunt. Datur his in hebdomada a *℥. 1. ad ʒ. 1. ex liquore conuenienti. Quales sunt distillatæ aquæ, bugloss. borrag. melissophyl. calendulæ, rosmarini, maioranæ, absinthu, violarum, rosarum, citrei mali limonum, acetosæ, portulacæ, cichorii, hyperici, enulæ, raphani, aristolochiæ, gentianæ, laureolæ, agrimoniæ, marrubii, hyssopi, scabiosæ, tormentillæ, capparum, citrullorum, scordii, verbenacæ, iuniperi & similium. Nam & herbæ per se, aut earum*

maceratio, in vino, aceto, aut liquore, conuenienti qui poste prodest, mirabiliter iuuant.

a Iam correptus maiore quantitate datur, quia vi maiore, vt morbus depellatur, quã vi præcauetur, est opus.

Alii[a] caput egressuro domo præmandtur, vini odori modicum ad ʒ 2 superbibitur, atque inde os colluitur, eodemque excepto manibus facies abluitur.

a Vnde allium theriaca rusticorum nominatur. Sed remedii id genus prophylactici Practicis veteribus non paucis improbatur.

Vulgus enulæ radice in aceto prius macerata, dein de linteolo conuoluta, sæpeque inspirata naribus recte vtitur.

Vrinæ propria alii vtuntur.

Stercoru columbini ʒ. 1. trita ex aqua bugloss.

Syrupus de acetosa, aceto sitate citri, limonibus.

℞. cuprosæ albæ bene lotæ in succo limonum, & siccatæ in eodem succo ℈ 1. pulu. tormentillæ, radic. dictamni albi, gentianæ, enulæ, herbæ turcicæ, scordii ana ℈. ß. fiat puluis, detur cum aqua scordii.

In oleo scorpionum magna vis est. Nam si quis arterias temporum, manuum, pedum inungat, correptus præterea occiput, gulam, pectus & vicina buboni illinat, magnum auxilium sentit.

Fit oleum scorpionum ex scorpionibus in oleo ebullitis. Sed hoc melius. ℞. aristolochiæ, gentianæ cyperi, corticum rad. capparũ ana ʒ. 1 amygdal amararum ℔. 1. conquassata reliqua in oleo

coquantur,

coquantur, & aqua, si vis, conuenienti, vel vulgari. In coiatura 10. vini scorpiones immergantur: contineatur vas in furno pistrinali, vnde subtractus panis, bene clausum, deinde loco saiubri subiecto assere reponatur. Vsus est, vt inde arterias temporum, manuum inungas.

Thapso barbato magna vis inest. Nam id animalium natura docuit contra venena posse. Mustella enim decertans cũ serpente, si virus sensit statim eam herbam quæritat & mandit, atq; ita instaurat pugnam. Et experimento vulgi certum est succũ ex ea herba expressum in vino tenui & odoro, non solum præseruare sed liberare correptos.

Aqua e papauere rheade distillata maxime probatur rusticis.

℞. electarii lætificantis Galeni ʒ. 1. margaritarum splendidarum ℈ 4. ossis de corde cerui, coralli rub. ana ℈ ß. vnicornu Gra. 7 pul. pilularũ communium ʒß1. Omnia dissoluantur in syrup. de limonibus & acetositate citri ana ʒ. 6. aquarum scabiosæ, & absinthii ana ʒ. 2 fiat potus. Puluis per se cum bolo armena misceri potest, & in cochlearisumi cum vino tenui & odoro.

Coriandrum præparatum ieiunis, & a cibo.

Lac, a quo extractum est butyrum.

Mannæ granatæ mell. ana ʒ. 3. terebinthinæ. ʒ. 1. ß pulpæ granati acidi ℔ ß cort. citri cõditorum ʒ. 3. aquæ scabiosæ, melissoph. borrag. acetosæ ana ʒ. 2. vini optimi ℔. ß. Per noctem distemperẽtur in liquoribus, postea distillentur in alembico.

℔ supraducti distillati ʒ. 4 transfundatur per manicam Hippocr. cum cinnamomi ʒ. ß. saccari borraginati ℥. ß.

Aristolochiæ rotundæ, baccarum lauri, gentianæ, myrrhæ ana ʒ. ß. Omnia trita excipiantur melle. Dosis ʒ 1. ß. cum vino aut decocto berberu, passularum & similium.

a Superstitiosum est, & a regibus Persarũ sumptum. In hæmatite lapide insculpatur homo genibus flexis, cinctus serpente, ut dextra manu caput, sinistra caudam teneat, tum in aure, in annuli capsula subiiciatur serpentariæ herbæ folium, deinde lapis eadem capsula fideliter indatur.

a Tale quippiam superstitiosum retulit Galenus de terra Lemnia, in qua Diana sacra sigillum esset impressum.

Oleum citriorum, seu ex eorum granis, laudatur grana trita ex decocto berberorum & syrupo de limonibus.

℔. bolj armenæ ʒ. 1. vini ℥. 2. aquæ acetos. ℥. 1. ante somnum & ieiuno.

℔. theriacæ veteris ʒ 1 includ in cepa, & coque cepam in furno pistrinali, ubi cocta fuerit, cande im iniicies in vim granatorum aut berberis ℥. 4. expressionem bibes Eadem cepa cum theriaca, succo tormentillæ inuncitur, & ad lita quarte parte syr. de limonibus propinatur herba turcica.

Ouum utrinque perforatur, tota substantia evacuatur. In vacuum testam ℈. 7. croci immittuntur. Traiecto per foramina baculo tenui ouum tectum igni assatur dum vehementer caleat testa: hæc cum

croco

croco ad summam tenuitem teritur, tritis aequale pondus, aut ʒ. 1. theriacae adiicitur & ʒ. 2 granorum sinapi. Tota massa diuiditur in duas partes aequales, vtranq; partem in 7. 10. vel 11. pilulas formandam: si euomuerit, rursum dato alteras: si non euomuerit, saluus est. Sed post dabis.

℞. salviae, hyssopi, lauendulae, foliorum querceo, ana M. 1. bulliant in pinta vini ad consumptionem trium partium, vinum propinatur.

℞ mastich. ʒ. 1. euphorb. ʒ. ß. spicae ℈ 1. fiat pulvis, detur ex aqua gentianae, scabiosae, aut similis.

Aquarum endiuiae, nenupharis, acetosae an. ℥. 1. ß. aceti ʒ 2. theriacae ℈. 1. vel ex aqua scordii eadem theriaca propinatur.

℞. cortic. citri ʒ. ß. ficus duas, scord berberis ana ʋ. 1. fiat decoctio in aqua calendulae ad ℥. ʒ. expressioni adde theriacae ʒ. 1. boli armenae ʒ. ß.

℞. succi acetosae depurati ℥ 2. vini granatorũ & berberis ana ℥. 1. theriacae ℈ 2. vel tryphe-rae Sarracenicae tantundem.

Ac perpetuo meminisse oportet, distinguenda inter curandum calida a frigidis, vt recte vtaris. Frigida sunt rosae, viol. caphura acetositas citri, vinum granatorum berberorum lac acetosum, acetum, nenuphar is flores, aqua rosarum, acetosae, & c. succus limonum, citrangulorum, omphacium.

Calida, moschus, lignum aloes, caryophylli, & c

Tio: bilici e caphura.

℞. tragacanthi albi, spodii electi, gummi arabici aloëssimi, seminis psyllii ana ʒ ß. sacchari cand

liquiritiæ mundæ, semin. cucumbitæ, citrulli, portulacæ ana ʒ 1. *pendiarum* ʒ ß. *caphuræ* ℈. 1. *succi citranguli, panis sacchari ana q. s. fiant troch. Dosis magnitudo lupini cum iulepo Alexandrino.*

℞. *sacchari rosati, triasantali, diatragacanthi frigidian.* ʒ. 1. *fol. auri puri nume.* 5. *margaritarum, hyacinthorum, ossis de corde cervi ana Gr.* 16. *fiat pul.*

Boli armenæ ʒ. 1. *ex vino tenui, oxycrato, aqua conueniente. Alii prius abluunt: alii tritam conspergunt aqua conuenienti, siccant, & tertio ita terunt ac siccant.*

℞. *terræ sigillatæ* ʒ. 2. *teratur superessundatur vinum tenue odoriferum, siccetur: secundo ac tertio ita fiat. Deinde adde baccarum lauri tritarum* ʒ. 1. *rad. ireos & tormentillæ ana* ℈. 2. *cinnamomi* ʒ. ß. *croci Gr.* 6. *cum acetositate citri fiant trochisci ponderis* ʒ. 1. *Dentur cum succo conuenienti.*

℞. *boli armenæ, vt supra descriptæ & praparatæ* ʒ. 1. *rad tormentillæ, tunici, dictamni, santalorum rub. ana* ʒ. 1 *rasuræ eboris, spodii, corticum citri an* ʒ. ß. *marg splendidarum* ℈. 2. *fragmentorum rubini, granati, smaragdi, sapphyri hyacint. an* ℈ 1. *rasuræ cornu vnicornu* ʒ. ß. *fiat pul. Detur* ʒ. ß. *in vino subtili diluto aqua acetosa. Alioqui addatur sacchari albissimi in aqua rosarum, moschata, vel caphurata. Dissoluitur & siccatur. Dosis ad* ℈. 4. ℞ *supradicti pul.* ʒ 1. *sacch.* ℔. 1. *misce. Deinde,*

℞. *succ*

℥. *succi acetosæ & pomorum odoriferorum an.* ℥. 6. *bulliant vsque ad consumptionem tertiæ partis semper despumando, dissoluto saccharo finge trochiscos ponderis* ʒ. 2.

Vel ad singulas libras sacchari pone ʒ. 10. *pulueris, & facias conditum.*

℥ *setæ nouiter tinctæ* ℔. 1. *immergatur per diem in aqua rosar. acetosæ, & pomorum redolentium ana* ℔. 1. *Deinde bulliat, donec aqua rubeat: in qua dissol sacch.* ℔. 3. *& cum fuerit debite coctum, adde pul.* ℥. 3. *si bolos facere volueris: vel si opiatum,* ℥. 4.

Possunt quoque pul syrup. aut conseruis misceri. Syrup. de granatis acetosis, dulcibus, limonibus, persicis, acetositate citri, de prunis, de succo acetosæ, de ribes, berberis, de succo cucurbitæ, de pomis odoriferis, rosar. violatus. Iulep. de buglos. borrag. melyssophyllo, rosatus, viol. de aqua viol. borrag. scabiosæ, pimpinellæ, succo cydoniorum.

Conseruæ ex iisdem, & confectiones commodæ deaurantur pro diuitibus.

℥ *boli armenæ, vt prius* ℥. 1. ℈. *cinnamomi* ʒ. 1. *rad. dictamni & tormentillæ an.* ℥ ℈. *radicis tunici, coriandrorum præparatorum ana* ʒ 3. *rhabarbari electi* ʒ. 2 ℈. *zinziberis, terræ sigillatæ, corticum citri, ben albi & rub. corall. rubri, santalorum citrinorum, limaturæ eboris, margaritarum ana* ʒ. 2. *carabe. macis ana* ʒ 1. *semin. acetosæ, endiuiæ, portulacæ, spodii, ligni aloes, ossu de corde ana* ℨ. 2 *setæ combustæ* ʒ. ℈. *auri & argentili-*

matorum ana ℈.1. ambræ Gr.6 spicæ nardi Gr. 4. moschi Gr 1. vel instar loci, moschi, caphuræ Gr 6. Si addatur unicornu ℈ 1. melius fuerit. Fiat pulvis. Diuinus appellatur a Saracenis.

℞. tormentillæ diptamni, tunici an. ℥. ß. sem. citruli, boli armen. an. ʒ. 2. ossu de cord. cerui, coralli albi & rub. trium santaiorum ana ʒ ß. Rhabarb. ʒ. 1. ß spicæ nardi Gr 4. caphuræ ʒ 1.

℞ cinnam. ʒ. ß. zedoariæ ʒ 2. boli arm. præparatæ ʒ. 6 sem acetosæ & citri, corticis citri an. ʒ 3 rad tunici, diptamni, tormentillæ, limaturæ eboris ʒ. 1. ß. ossu de corde cerui ʒ 1 fragment smaragdi, rubini, granati & sapphyri an ℈. 1 fiat pulvis qui incorporetur cum conserua acetosa & bugloss. an ℥. 3. sacch. ℔. 1. ß. vel ℔. 2.

Paruulis verminosis.

℞ centonici in aceto fortiss per diem infusi, boli arm. in aq. absinth infusæ an. ℥. rad diptamni rasuræ cornu cerui adusti, semin. caulium an. ʒ 2. ß citri, cortic citri, rad. tormentillæ, tunici, terræ sigillatæ, margaritarum splendidarum coriand præparati an. ʒ. 2. ß. fragmentorum sapphyri, smaragdi hyacinthi, granati an. ʒ. 1 coral rub. ʒ. ß setæ combustæ, sem. plantag an. ℈. 2. ossu de corde cerui, rasuræ eboris an. ʒ ß. unicornu ℈ 1. ambræ ʒ. 1. fiat pul. detur stomacho vacuo cum aqua portulacæ vel vino lymphato cum aqua acetosæ vel portulacæ, lactantibus cum modico lactis.

℞. sem. iunip. ʒ. 2. ß. caryophyl. macis, nucis moschatæ, Zinzib. zedoariæ, an ʒ 2. vtriusq; aristolochiæ, rad. gentianæ, tormentillæ, diptamni, tunici herbæ, rad. enulæ an. ʒ. 2. saluiæ, rutæ, balsamitæ pulegii an. ʒ. 1. baccarum lauri, doronici Romani sem. acetosæ, sem citri, cinnam. macis, olibani, boli

Armen terræ sigillatæ spodii, ossis de corde cerui. rasuræ eboris, margaritar. fragmentorum sapphyri, smaragdi coral rub. lignialoes, santali rub. et moschatellini an. ʒ. ß. conserue rosar. bugloss. nenuphari, theriacæ an. ʒ 1. panu sacch. ℔. 3. fiat electuarium cum aqua rosarum & scabiosæ.

Aqua mirabilis ad pestem quę describitur a Gainerio libello de Peste capit. de bezoardicis.

℥ rad tormentillæ recentis ℔.1. rad. enulæ ʒ. 4 radicis. herb. betonicæ. & diptamni an. ℔. ß. acetosæ cum seminib. ℔. 2. acetosæ ʒ. 20. semin. eiusdē ʒ 4 bugloss & borrag. cum flor. ros. rub. siluestriū an. ℔. pimpinellæ & scabiosæ an. ℔. ß succi limon. ℔. 1. theriacæ ℔. ß. aq. vitæ ex optimo vino factæ & sæpius distillatæ ʒ 2. santali albi & rub. spodii. ben. albi & rub. margaritar. splendid. an. ʒ. 1. ß. ossis de corde cerui ʒ. 1. rasuræ eboris ʒ. ß. croci ʒ. 2. caphuræ ʒ. 2. folior. auri ʒ. ß. Folia auri in porphyro vel marmore plurimum agitabis cum modico mellis, vt omnino coniuncta sint, & repone in ampulla vitrea bene clausa cum aqua vitæ. Sic dimitte per dies 15. Item margaritas tritas repone in alia ampulla cum supradicto, libra succi limonum, bene obturetur per 15. dies. Radices optimo vino lauentur, terantur, deinde siccentur cum herbis & floribus loco bene mundo in vmbra. Reliqua omnia reponantur in vase vitreato, & superfundatur aqua vitæ, succus limonum, &c. bene obturando, ne quid exhalet. Vas fouea tripedanea sepelies, locus sit humidus, calce viua instratus, cui insideat vas. Deinde circundetur, & cooperiatur vinaceis, vel fimo equino, aut vaccino omnino tegatur. Tum

infundatur aqua, vt par sit humiditas loci. Illic permitte 12 dies. Sed sæpe, vt quarto quoq; die, vinacea & fimum commuta. Tota materia transponatur in alembicum vitreum bene sigillatum, ne quid exspiret. Fiat distillatio lento igne, & sine fumo. Aqua rursus iniiciatur in relictũ magma, & iterum distilletur, ac tertio sine fecibus distilletur in balneo Mariæ. Reponatur fideliter vase vitreo. Dosis cochleare vnum.

Gestata prosunt, carbunculus, rubinus, granatus. Hic, etsi non in precio sit, aliis generibus præferendus, sapphyrus, hyacinthus, agathus, &c.

℞. aceti albi ℥. 6 aquæ ros. & viol. an. ℥ 1. ß. caphuræ ℈. 1. moschi Gr. 1. ß. caphura & moschus conterantur, cum spongia sæpe odorentur.

℞. ros. rub. ℔. 3. viol. ℔. 1 aceti fortissimi ℔. 2. caphuræ ʒ. 1. moschi ℈ 2. conquassentur omnia simul, et ponantur in alembico vitreo, distillentur. Quod distillauerit iterum ingeratur in magma, & rursus distilletur. Loco rosar. & violarũ si recentes haberi non possunt, imperabis rosar. & viol. an. ℔. 1. aquarũ earundem ana ℔ ß. Potest cortex citri adiici, & moschus & caphura minore dosi tamen immitti, cum eadem calet Distillata bene reponatur aqua, & inde facies abluatur, & spongia imbuta sæpe inspiretur, Poteris quoq; addere ambræ, ligni aloes ana ʒ. 2. aut solas aquas condire eiusmodi aromatibus, deinde commisce aceto albo.

Sed quia fortasse maculas faciei mulierum inferrent.

℥ litharg. argenti ℔ ß. optime terantur, decoquatur in ℔. 2. aceti albi optimi vsque ad consumptionem medietatis, semper cum spatha commiscendo. Deinde per filtrum distiletur, et in vase bene mundo reponatur.

Deinde,

℥. camphoræ ʒ 3. aluminis rochæ, boracis, ana ʒ. 6. moschi Græ. 4. terantur omnia: quibus adde olei tartari ʒ. 1. ß. Et omnia pone in ℔. 2. aquæ rosarum. Bulliant ad consumptionem tertiæ partis semper commiscendo, et postea per filtrum distilletur, et in ampulla bene clausa vsui reseruetur.

Pomum heimeita parabis. ℥. styracis calaminthæ, corticis citri ana ʒ. 2. ben. albi et rub. menthæ siccæ, caryophyll. ligni aloes cardamomi, valerianæ, calami aromatici, myrtillorum ana ʒ. 1. santalorum citrinorum, mastiches, camphoræ ana ʒ. 1. ß. macis, nucis moschatæ cinnamomi, ambræ ana ʒ. ß. moschi ℈. 1. ladani purissimi ʒ. 3. ß. cum aqua melissophyll. fi pomum.

Æstate vero sic. ℥. florum nenupharis, violarum, bugloss. ros. rub. santalorum rub. et citrinorum, spodij ana ʒ 1. ß. camphoræ ʒ. 3. corticis citri ʒ. 2. macis, nucis moschatæ, maioranæ, calendulæ, marrubij. styracis calamitæ, cardamomi mastichis, zedoariæ, ligni aloes, cubebarum ana ʒ. ß. ambræ ℈. 1. moschi ʒ ß. ladani ʒ. 3. conquassentur cum aqua ros. Postremo addatur ambra et moschus, fiat pomum perforatum.

℥. salis communis vsti, marmoris albi, pumicis, corallorum alborum ana ʒ. 1. corticis citri ana ʒ.

℞ mastichis drach. 1. moschi Gra. 4. fiat pul. subtilissimus.

Multa alia id genus remedia ad præseruationem faciunt, de quibus Practicos consulere potes.

CVRATIO IAM CORREPTORVM.

Videndum inprimis, an venenum cor appetat. Celer enim morbus est, & qui naturam inopinato obsessam perimit de repente.

Videndū etiam anne vitalis facultas deficiat. Vtrius ergo utrumque præstandum est, tum ista quæ antidota sunt, tum motu, frictione & similibus, quæ foras euocant. Sed quia aliquantam vigilia, motu, & frictione spirituum inanitio fit, habenda perpetuo vitæ ratio. Nam vt naturalis & animalis facultas integræ sunt, vitalis concidit. Initio igitur detur aliquot supradictorum antidotorū. Vel,

℞ rad. tormentillæ, betonicæ, dictamni, gentianæ morsus diaboli, cum rad. & herba croci ana ʒ. 1 fiat pul. Dosis ʒ 2. cum vino aqua rosarum ymphato. Et vt sunt vires, distillatum cum vino granatorum, herborum, aqua tormentillæ, &c. Expressiones, colatitia, alterata, vt dictū est. Tum de vacuatione cogitandum.

Phlebotomia, si omnia permittunt. Alioqui purgatio, vt in humoribus.

℞ Hellebori ʒ 1. pomo concluditur. Pomum conuoluitur stuppa, aqua rosarum prius madefacta & expressa, & ita in cineribus coquitur. Abiicitur helleborus. Pomū consperſum puluere alique salutari datur fortioribus quidem, nam debilioribus secun-

do

do pomo iterum coquitur. Secundum pomum detur. Iulepe vino granatorū, berberorum, aqua hordei cum sacharo, ex aqua intybi. Aqua sacchara ta cum iulepo viola aromatizato pul supradicto.

Cibus e media materia qui facile coquatur.

Aer obiectus aut salutaris sæpe commutatus vt cubile molle, &c. Somno abstineat, nisi vires dissolutæ videantur.

Auicennæ familiare hoc erat ad pestem alexiterium.

℞. aquæ rosarum ʒ. 2. vini albi, aut clari, tenuis, odoriferi ʒ 1. boli armenæ tritæ subtilissimæ ʒ. 1. Si euomat, malum est. Sed abluatur os vino. [a] Deinde repetatur antidotus. Debet enim, vt etiam non euomat, sæpius iterari. Quamquam qui retinent fere euadunt.

a *Vel ℞ rasuræ cornu vnicornis gran. 6. syr. de limonibus ʒ. ß. aquar. oxalidu & scabiosæ an. ʒ. 1. ß. detur potio. Pauperibus mithridatii ℈ 2. cum ʒ. 3. aquæ oxalidis sufficient. Hæc subinde repetenda a purgationibus, aut iectionibus; quia veneni frangendi, absumendi, fugandi, & educendi potior cura esse debet.*

Clysteribus, balanis lenibus, [b] catharticis quotidie aluus lenienda.

b Longius progressa pestis catharticis oppugnatur vehementioribus, etiam illa humores conturbent, & hoc nomine videātur omittēda: leuioribus enim nō cedit. Verum nefas est periclitatores Empiricos consectari, quorum alii antimonium præparatum ad graña 4. vel 5 cum confec. bugl. rosarum, aut ouo sorbili exhibēt, alii dacrydium ad gra. 6. 7 cum ʒ. 1. theriacæ, vel pulueris mercurii calcinati ʒ. ß cum aqua cardui, aut conserua, vel opiata cardiaca. Hæc enim

hypercathartica sunt, & naturæ infensissima. Itaque si promiscue humores educere velis, sic præscripseris. ♃ cath. ʒ. 6. agar. trochiscati ℈. 2. elect. diacarthami ʒ. 1. ß. syrup. acetos. simpl. ℥. ß. theriaces ℈. 1. cum aqua lupuli, aut scabiosæ, vel vino albo, f. potio. Vel ♃ diapruni solutiui & electar. de succo ros. ana ʒ. 2. syrup. de limonib. ℥. ß. trochisc. de caphura ℈. 1. cum aquis scabiosæ & cardui f. potio. Vel.

♃. cathol. senn. & rh. dupl. ʒ. 6. confect. hamech. ʒ. 2. elect. diamargar. frigid. ℈. 2. syrup. de scolopend. ℥. ß. cum aquis buglossi & borraginis f. potio.

[a] *Epithemata cordi ex aqua rosarum, violarum, bugloss. &c. cum aceto, vino granatorum, caphura, santalis, &c. et modico vini.*

[a] Hæc epithemata tum cordi, tum hepati admouentur, ♃. aquar. bugloss. scabios. card. bened. an. ℥. 4. aceti rosacei ℥. 3. electar. de gemmis ʒ. ß. caphuræ, ossis de corde cerui an. ℈. 1. theriaces veteris & mithridatij ana ʒ. 1. croci gra. 4. Misceantur omnia pro fomento cordis tepido, cum spongia, vel linteolo, vel panno scarlatæ. Itē ♃ aquar. cichorij, oxal. & rosar. ana ß. 4. vini granat. ℥. 3. aceti rosa. ℥. 1. pul. coral. rub. & santal. omnium ana ʒ. ß. Misce pro epithemate hepatis. Non sunt frigida imponenda, non quę recipiant adstringentia multum, quia hic repellere noxiū est. Cæterum ad roborandas recreandasq; vires conferent electar. vel opiatæ, ex diamargarito, diarhodo, aromatic. ros. conseru. bugloss. cichorij & simil.

DE BVBONE.

Febri pestilenti alias superuenit bubo, vel etiam eam antecedit: alias succedit eidem. Ante febrem

bubonem emasci optabilius est, quia natura valentis significationem affert.

Constat experimento phlebotomiam nocere iam euntebubone, et vtendum attrahentibus cucurbitulis, cauteriis, potu bezoardico frequenti quidem, si renomant. Iteretur tertio.

Phlebotomia *nisi quid, dissuadeat, à vena cephalica. si sub auribus sit bubo, vel extrema manu, si sub mento alias ab eadem, deinde à venis linguæ fiet. Si sub alis a media si in inguinibus a Saphena sciatica extremorum pedum secundum rectitudinem. Ita cucurbitulæ. A vena sectione vitetur somnus, ne venenum intro rapiatur.*

Bezoardica.

Laudatur plurimum theriacæ ʒ. 1. Cepa cauata concoquitur, & apponitur loco.

Alij ua coctam cepam aceto immergunt. Alij vinigranatorum, et syrup. de acetositate citri ana ʒ. 1. ß. atq; ita sucum exprimunt, cumque ʒ. 2 aquæ tormentillæ, vel succo propinant, materiam emp'astri modo buboni apponunt.

℞. *Valerianæ* ℔ß. *rad. ebuli* ʒ. 3. *libisticicum rad.* ʒ. 1. *Pulliant in aqua et oleo chamæmel ana quantum sufficit. Deinde pistentur cum dicto oleo et superponantur, vel addatur radix diptamni.*

Diachyl ʒ. 2. *ammoniaci, galbani ana* ʒ. ß. *oleo Scorpionum incorporentur.*

Vtendum quoque sanguisugis, cucurbitulicum scarificatione, etc. Alij omnino circuncidunt, et extrahunt.

Cauteria si vires valent. Tenaculis etiam candentibus extrahunt.

Calcis viuæ ℔. 2. cineris purgati & cribrati, aluminis rochæ ana ℔. ß. de quibus fiat lixiuium. Sed ita vt materia induretur, quantitate parua auellanæ Enguento alicui misceatur.

Catelli, gallus, &c. Pulmones animalium.

a Vt si viua hæc animalia per medium dissecentur, & calide applicentur. Alii panem e clibano calidum admouent aut denique tale aliquid aliud, quod cutis corporis spiracula relaxanda fuliginem, aut virus educat.

Scabiosa teritur. Tribus horis retenta carbonem curat. Lysimachia similiter.

Cum oleo de scorpionibus anagallis malaxetur, addatur aliquid myrrhæ aut veteris theriacæ. Alioqui maturandum apostema. Maturatum sagitta aperiendum, vel theriaca veteri, qua parte acuitur, & mollius est apostema. Siquidem hinc via sit puri, fiat apertio ad modum folij myrti vel oliuæ. Caueantur venæ, arteriæ, nerui. Secta parte si dolor oriatur, lana in oui albumine intincta ponatur. Sic per diem maneat. Si dolor contingat, deterge prius, & intinge in oui liquore, & modico olei rosacei.

Eschara tollatur, modico butyro, oui vitello farina triticea mixtis in vncia olei rosacei, & vitellus oui simul agitetur

Carbunculus.

Carbunculus a melancholico sanguine est, vel ut clauus quidem paruus, qui malignior factu

pustula

pustulas quasi ab igne vrendas, escharam, ardorem, dolorem intolerabilem facit, rubens, viridis, niger. Parui, oblongi deteriores, vicinia liuet, ardet in partibus carnosis & vicinis nobilium.

Bezoardica. Emittantur fæces ventris, mittatur sanguis etiam ad lipothymiam, habita semper ratione virium, &c. Scarifica punctum, emplastrum e pane medio malaxatur cum succo plantaginis, adhibetur, vt & cætera, quæ discutiunt modice & refrigerant. Vel ex plantagine, lentibus, pane cibario coctis in aqua. Granata acida aceto cocta ad putrilaginem, & linteolo extensa, initio ac statu.

[a] *Liliorum radix recens emplastri modo, deinde superpone folia caulium, betæ, &c.*

a *Hoc Galeni emplastrum est 14. Meth. Non vsque adeo probatur: quia metus est ne vi adstrictoria materiam venenatam intro regerat. Attamen si carbo parum caleat, parum doleat, parum rubeat, apponetur.*

Bonus armentorum fimus, siccus ex aqua subactus.

Quidam practici maturant. Galen. prohibet vti pus mouentibus, quia non maturant, sed putrefaciunt.

Scabiosa, cauda equina, Sapphyrus circumagitur carbunculo, deinde retinetur e directo. Albertus Magnus multos carbones vidit vnius sapphyri gestatione curatos. Thapsus barbatus, Theriaca, Mitridatium. Sed remedia celeriter exarescunt subinde itaque commutanda.

Sanguisugæ, gallinæ.

liquiritiæ mundæ, semin. cucumbitæ, citrulli, portulacæ ana ʒ 1. pendiarum ʒ. ß. caphuræ ℈. 1. succi citranguli, panis sacchari ana q. s. fiant troch. Dosis magnitudo lupini cum iulepo Alexandrino.

℞. sacchari rosati, triasantali, diatragacanthi frigidiati. ʒ. 1. fol. auri puri num. 5. margaritarum, hyacinthorum, ossis de corde cervi ana Gr. 16. fiat pul.

Boli armenæ ʒ. 1. ex vino tenui, oxycrato, aqua conueniente. Alii prius abluunt: alii tritam conspergunt aqua conuenienti, siccant, & tertio ita terunt ac siccant.

℞. terræ sigillatæ ʒ. 2. teratur, supereffundatur vinum tenue odoriferum, siccetur: secundo ac tertio ita fiat. Deinde adde baccarum lauri tritarum ʒ. 1. rad. ireos & tormentillæ ana ℈. 2. cinnamomi ʒ. ß. croci Gr. 6. cum acetositate citri fiant trochisci ponderis ʒ. 1. Dentur cum succo conuenienti.

℞. boli armenæ, vt supra descriptæ & præparatæ ʒ. 1. rad tormentillæ, tunici, dictamni, santalorum rub. ana ʒ. 1 rasuræ eborum, spodii, cortium citri an ʒ. ß. marg splendidarum ℈. 2. fragmentorum rubini, granati, smaragdi, sapphyri, hyacinti. an ℈ 1. rasuræ cornu unicorni ʒ. ß. fiat pul. Detur ʒ. ß. in vino subtili diluto aqua acetosa. Alioqui addatur sacchari albissimi in aqua rosarum, moschata, vel caphurata. Dissoluitur & siccatur. Dosis ad ℈. 4. ℞ supradicti pul. ʒ 1. sacch. ℔. 1. misce. Deinde,

℞. succ'

℔. succi acetosæ & pomorum odoriferorum an. ℥. 6. bulliant vsque ad consumptionem tertiæ partis semper despumando, dissoluto saccharo finge trochiscos ponderis ʒ. 2.

Vel ad singulas libras sacchari pone ʒ. 10. pulueris, & facias conditum.

℔ setæ nouiter tinctæ ℔. 1. immergatur per diem in aqua rosar. acetosæ, & pomorum redolentium ana ℔. 1. Deinde bulliat, donec aqua rubeat: in qua dissol sacch. ℔. 3. & cum fuerit debite coctum, adde pul. ℥. 3. si bolos facere volueris: vel si opiatum, ℥. 4.

Possunt quoque pul syrup. aut conseruis misceri. Syrup. de granatis acetosis, dulcibus, limonibus, persicis, acetositate citri, de prunis, de succo acetosæ, de ribes, berberis, de succo cucurbitæ, de pomis odoriferis, ro. ar. violatus. Iulep. de bugloss. borrag. melyssophyllo, rosatus, viol. de aqua viol. borrag. scabiosæ, pimpinellæ, succo cydoniorum.

Conseruæ ex iisdem, & confectiones commodæ deaurantur pro diuitibus.

℔ boli armenæ, vt prius ʒ. 1. ß. cinnamomi ʒ. 1. rad. dictamni & tormentillæ an. ʒ ß. radicis tunici, coriandrorum præparatorum ana ʒ 3. rhabarbari elect ʒ. 2 ß. zinziberis, terræ sigillatæ, corticum citri, ben albi & rub. corall. rubri, santalorum citrinorum, limaturæ eboris, margaritarum ana ʒ. 2. carabe. macis ana ʒ 1. semin. acetosæ, endiuiæ, portulacæ, spodii, ligni aloes ossis de corde ana ℈. 2. setæ combustæ ʒ. ß. auri & argentili-

matorum ana ℈.1. ambræ Gr.6 spicæ nardi Gr.4. moschi Gr 1. vel instar loci, moschi, caphuræ Gr 6 Si addatur unicornu ℈ 1. melius fuerit. Fiat pulvis. Diuinus appellatur a Saracenis.

℞. tormentillæ diptamni, tunici an. ℥. ß. sem. citruli, boli armen. an. ʒ. 2. ossu de corde cerui, coralli albi & rub. trium sanialorum ana ʒ ß. Rhabarb. ʒ. 1. ß. spicæ nardi Gr 4. caphuræ ʒ 1.

℞. cinnam. ʒ. ß. zedoariæ ʒ 2. boli arm. præparatæ ʒ. 6 sem acetosæ & citri. corticis citri an. ʒ 3 rad tunici, diptamni, tormentillæ, limaturæ eboris ʒ. 1. ß. ossu de corde cerui ʒ 1 fragment smaragdi, rubini, granati & sapphyri an ℈. 1 fiat pulvis qui incorporetur cum conserua acetosa & bugloss. an ℥ 3. sacch. ℔. 1. ß. vel ℔. 2.

Paruulis verminosis.

℞ centonici in aceto fortiss per diem infusi, boli arm. in aq. absinth infusa an. ℥. rad diptamni rasuræ cornu cerui adusti, semin. caulium an. ʒ 2. ß citri, cortic citri, rad. tormentillæ, tunici, terræ sigillatæ, margaritarum splendidarum coriand præparati an. ʒ. 2. ß. fragmentorum sapphyri, smaragdi, hyacinthi, granati an. ʒ. 1 coral rub. ʒ. ß setæ combustæ, sem. plantag an. ℈. 2. ossu de corde cerui, rasuræ eboris an. ʒ ß. unicornu ℈ 1. ambræ ʒ. 1. fiat pul. detur stomacho vacuo cum aqua portulacæ, vel vino lymphato cum aqua acetosæ vel portulacæ, lactantibus cum modico lactis.

℞. sem. iunip. ʒ. 2. ß. caryophyl. macis, nucis moschatæ, Zinzib. zedoariæ, an ʒ 2. vtriusq; aristolochiæ, rad. gentianæ, tormentillæ, diptamni, tunici herbæ, rad. enulæ an ʒ. 2. saluiæ, rutæ, balsamitæ, pulegii an. ʒ. 1. baccarum lauri, doronici Romani, sem. acetosæ, sem. citri, cinnam. macis, olibani, boli

Armen terræ sigillatæ spodii, ossis de corde cerui. rasuræ eboris, margaritar. fragmentorum sapphyri, smaragdi coral rub. lignialoes, santali rub. et moschatellini an. ʒ. ß. conserue rosar. buglos. nenuphar. theriacæ an. ʒ 1. panis sacch. ℔. 3. fiat electuarium cum aqua rosarum & scabiosæ.

Aqua mirabilis ad pestem quę describitur a Gainerio libello de Peste capit. de bezoardicis.

℞ rad tormentillæ recentis ℔. 1. rad. enulæ ʒ. 4 radicis. herb. betonicæ. & diptamni an. ℔. ß. acetosæ cum seminib. ℔. 2. acetosæ ʒ. 20. semin. eiusdē ʒ 4 buglos. & borrag. cum flor. ros. rub. siluestriū an. ℔. pimpinellæ & scabiosæ an. ℔. ß succi limon. ℔. 1. theriacæ ℔ ß. aq. vitæ ex optimo vino factæ & sæpius distillatæ ʒ 2. santali albi & rub. spodii. ben. albi & rub. margaritar. splendiā. an. ʒ. 1. ß. ossis de corde cerui ʒ. 1. rasuræ eboris ʒ. ß. croci ʒ. 2. caphuræ ʒ. 2. folior. auri ʒ. ß. Folia auri in porphyro vel marmore plurimum agitabis cum modico mellis, vt omnino coniuncta sint, & repone in ampulla vitrea bene clausa cum aqua vitæ. Sic dimitte per dies 15. Item margaritas tritas repone in alia ampulla cum supradicta, libra succi limonum, bene obturetur per 15. dies. Radices optimo vino lauentur, terantur, deinde siccentur cum herbis & floribus loco bene mundo in vmbra. Reliqua omnia reponantur in vase vitreato, & superfundatur aqua vitæ, succus limonum, &c. bene obturando, ne quid exhalet. Vas fouea tripedanea sepelies, locus sit humidus, calce viua instratus, cui insideat vas. Deinde circundetur, & cooperiatur vinaceis, vel fimo equino, aut vaccino omnino tegatur. Tum

℞ litharg. argenti ℔ ß. optime terantur, decoquatur in ℔. 2. aceti albi optimi vsque ad consumptionem medietatis, semper cum spatha commiscendo. Deinde per filtrum distiletur, et in vase bene mundo reponatur.

Deinde,

℞. caphuræ ʒ 3. aluminis rochæ, boracis, ana ʒ. 6. moschi Græ. 4. terantur omnia: quibus adde olei tartari ʒ. 1. ß. Et omnia pone in ℔. 2. aquæ rosarum. Bulliant ad consumptionem tertiæ partis semper commiscendo, et postea per filtrum distilletur, et in ampulla bene clausa vsui reseruetur.

Pomum heime ita parabis. ℞. styracis calaminthæ, corticis citri ana ʒ. 2. ben. albi et rub. menthæ siccæ, caryophyll. ligni aloes cardamomi, valerianæ, calami aromatici, myrtillorum ana ʒ. 1. santalorum citrinorum, mastiches, caphuræ ana ʒ. 1. ß. macis, nucis moschatæ cinnamomi, ambræ ana ʒ. ß. moschi ℈. 1. ladani purissimi ʒ. 3. ß. cum aqua melissophyll. fi pomum.

Æstate vero sic. ℞. florum nenupharis, violarum, buglossi, ros. rub. santalorum rub. et citrinorum, spodij ana ʒ 1. ß. caphuræ ʒ. 3. corticis citri ʒ. 2. macis, nucis moschatæ, maioranæ, calendulæ, marrubij, styracis calamitæ, cardamomi, mastiches, zedoariæ, ligni aloes, cubebarum ana ʒ. ß. ambræ ℈. 1. moschi ʒ ß. ladani ʒ. 3. conquassentur cum aqua rosar. Postremo addatur ambra et moschus, fiat pomum perforatum.

℞. salis communis vsti, marmoris albi, pumicis, corallorum alborum ana ʒ. 1. corticis citri ana ʒ.

℥ß. mastiches drach. 1. moschi Gra. 4. fiat pul. subtilissimus.

Multa alia id genus remedia ad præservationem fiunt, de quibus Practicos consulere potes.

CVRATIO IAM CORREPTORVM.

Videndum inprimis, an venenum cor appetat. Celerrimus enim morbus est, & qui naturam inopinato obsessam perimit de repente.

Videndum etiam anne vitalis facultas deficiat. Initio ergo utrunque præstandum est, tum ea quæ antidota sunt, tum motu, frictione & similibus, quæ foras euocant. Sed quia aliquantum vigilia, motu, & frictione spirituum inanitio fit, habenda perpetua vitæ ratio. Nam vt naturalis & animalis facultas integræ sunt, vitalis concidit. Initio igitur detur aliquot supradictorum antidotorū. Vel.

℞. rad. tormentillæ, betonicæ, dictamni, gentianæ morsus diaboli, cum rad. & herba croci ana ℥. 1 fiat pul. Dosis ʒ 2. cum vino aqua rosarum nymphato. Et vt sunt vires, distillatum cum vino granatorum, herbarorum, aqua tormentillæ, &c. expressiones colatitia, alterata, vt dictū est. Tum de vacuatione cogitandum.

Phlebotomia, si omnia permittunt. Alioqui purgatio, vt in humoribus.

Hellebori ʒ 1. pomo concluditur. Pomum conuoluitur stuppa, aqua rosarum prius madefacta & expressa, & ita in cineribus coquitur. Abiicitur helleborus. Pomū consperſum puluere aliquo salutari datur fortioribus quidem, nam debilioribus secun-

do

do pomo iterum coquitur. Secundum pomum datur. Iulepe vino granatorũ, berberorum, aqua hordei cum sacharo, ex aquis intybi. Aqua saccharata cum iulepo viola aromatizato pul supradictis.

Cibus e media materia qui facile coquatur.

Aer obiectus aut salutaris sæpe commutatus vt cubile molle, &c. Somno abstineat, nisi vires dissolutæ videantur.

Auicennæ familiare hoc erat ad pestem alexiterium.

♃. aquæ rosarum ℥. 2. vini albi, aut clari, tenuis, odoriferi ℥ 1. boli armenæ tritæ subtilissimæ ʒ. 1. Si euomat, malum est. Sed abluatur os vino. [a] *Deinde repetatur antidotus. Debet enim, vt etiam non reuomat, sæpius iterari. Quamquam qui retinent fere euadunt.*

a *Vel ♃ rasuræ cornu vnicornis gran. 6. syr. de limonibus ℥ ß. aquar. oxalidis & scabiosæ an. ℥. 1. ß. detur potio. Pauperibus mithridatii ℈ 2. cum ℥. 3. aquæ oxalidis sufficient. Hæc subinde repetenda a purgationibus, aut iniectionibus; quia veneni frangendi, absumendi fugandi, & educendi potior cura esse debet.*

Clysteribus, balanis lenibus, [b] *catharticis quotidie aluus lenienda.*

b Longius progressa pestis catharticis oppugnatur vehementioribus, etiam illa humores conturbent, & hoc nomine videãtur omittẽda: leuioribus enim nõ cedit. Verum nefas est periclitatores Empiricos consectari, quorum alii antimonium præparatum ad grana 4. vel 5 cum conser. bugl. rosarum, aut ouo sorbili exhibent, alii dactydium ad gra 6. 7 cum ʒ. 1. theriacæ, vel pulueris mercurii calcinati ʒ. ß cum aqua cardui, aut conserua, vel opiata cardiaca. Hæc enim

hypercathartica sunt, & naturæ infensissima. Itaque si promiscue humores educere velis, sic præscripseris. ♃ cath. ʒ. 6. agar. trochiscati ℈. 2. elect. diacarthami ʒ. 1. ß. syrup. acetos. simpl. ℥. ß. theriaces ℈. 1. cum aqua lupuli, aut scabiosæ, vel vino albo, f. potio. Vel ♃ diapruni solutiui & electar. de succo ros. ana ʒ. 2. syrup. de limonib. ℥. ß. trochisc. de caphura ℈. 1. cum aquis scabiosæ & cardui f. potio Vel.

♃. cathol. senn. & rh. dupl. ʒ 6. confect. hamech. ʒ. 2. elect. diamargar. frigid ℈. 2. syrup. de scolopend. ℥. ß. cum aquis buglossi & borraginis f potio.

* *Epithemata cordi ex aqua rosarum, violarum, bugloss. &c. cum aceto, vino granatorum, caphura, santalis, &c et modico vini.*

a Hæc epithemata tum cordi, tum hepati admouentur, ♃. aquar. bugloss. scabios. card. bened. an. ℥. 4. aceti rosacei ℥. 3. electar. de gemmis ʒ. ß. caphuræ, ossis de corde cerui an. ℈. 1. theriaces veteris & mithridatij ana ʒ. 1. croci gra. 4. Misceantur omnia pro fomento cordis tepido, cum spongia, vel linteolo, vel panno scarlatæ. Itē ♃ aquar. cichorij, oxal. & rosar. ana ß. 4. vini granat. ℥. 3. aceti rosa. ℥. 1. pul. coral rub. & santal. omnium ana ʒ. ß. Misce pro epithemate hepatis. Non sunt frigida imponenda, non quę recipiant adstringentia multum, quia hic repellere noxiū est. Cæterum ad roborandas recreandasq; vires conferent electar. vel opiatæ, ex diamargarito, diarhodo, aromatic. ros. conseru. bugloss cichorij & simil.

DE BVBONE.

Febri pestilenti alias superuenit bubo, vel etiam eam antecedit; alias succedit eidem. Ante febrem

bubo-

bubonem enasci optabilius est, quia naturæ valentis significationem affert.

Constat experimento phlebotomiam nocere iam eunte bubone, et vtendum attrahentibus cucurbitulis, cauteriis, potu bezoardico, frequenti quidem, si reuomant. Iteretur tertio.

Phlebotomia nisi quid, dissuadeat, à vena cephalica, si sub auribus sit bubo, vel extrema manu, si sub mento alias ab eadem, deinde à venis linguæ fiet. Si sub alis a media si in inguinibus a Saphena sciatica extremorum pedum secundum rectitudinem. Ita cucurbitulæ. A venæ sectione vitetur somnus, ne venenum intro rapiatur.

Bezoardica.

Laudatur plurimum theriacæ ʒ. 1. Cepa cauata concoquitur, & apponitur loco.

Alij ita coctam cepam aceto immergunt. Alij vini granatorum, et syrup. de acetositate citri ana ℥. 1. ß. atq; ita succum exprimunt, cumque ʒ. 2 aquæ tormentillæ, vel succo propinant, materiam emplastri modo buboni apponunt.

♃. Valerianæ ℔. ß. rad. ebuli ℥. 3. libistici cum rad. ℥. 1. Pulliant in aqua et oleo chamamel ana quantum sufficit. Deinde pistentur cum dicto oleo et superponantur, vel addatur radix diptamni.

Diachyl ℥. 2. ammoniaci, galbani ana ℥. ß. oleo Scorpionum incorporentur.

Vtendum quoque sanguisugis, cucurbitulis cum scarificatione, etc. Alij omnino circuncidunt, et extrahunt.

Cauteria si vires valent. Tenaculis etiam candentibus extrahunt.

Calcis viuæ ℔. 2. cineris purgati & cribrati, aluminis rochæ ana ℔. ß. de quibus fiat lixiuium. Sed ita vt materia induretur, quantitate parua auellanæ Enguento alicui misceatur.

Catelli, gallus, &c. Pulmones animalium.

a Vt si viua hæc animalia per medium dissecentur, & calide applicentur. Alii panem e clibano calidum admouent aut denique tale aliquid aliud, quod cutis corporis spiracula relaxanda fuliginem; aut virus educat.

Scabiosa teritur. Tribus horis retenta carbonem curat. Lysimachia similiter.

Cum oleo de scorpionibus a iagallis malaxetur, addatur aliquid myrrhæ aut veteris theriacæ. Alioqui maturandum apostema. Maturatum sagitta aperiendum, vel theriaca veteri, qua parte acuitur, & mollius est apostema. Siquidem hinc via sit puri, fiat apertio ad modum folij myrti, vel oliuæ. Caueantur venæ, arteriæ, nerui. Secta parte si dolor oriatur, lana in oui albumine intincta ponatur. Sic per diem maneat. Si dolor contingat, deterge prius, & intinge in oui liquore, & modico olei rosacei.

Eschara tollatur, modico butyro, oui vitello, farina triticea mixtis in vncia olei rosacei, & vitellus oui simul agitetur

Carbunculus.

Carbunculus a melancholico sanguine est, velut clauus quidem paruus, qui malignior factu-

pustulas quasi ab igne vrendas, escharam, ardorem, dolorem intolerabilem facit, rubens, viridis, niger. Parui, oblongi deteriores, vicinia linet, ardet in partibus carnosis & vicinis nobilium.

Bezoardica. Emittantur faces ventris, mittatur sanguis etiam ad lipothymiam, habita semper ratione virium, &c. Scarifica punctum, emplastrum e pane medio mollixatur cum succo plantaginis, adhibetur, vt & cætera, quæ discutiunt modice & refrigerant. Vel ex plantagine, lentibus, pane cibario cocto in aqua. Granata acida aceto cocta ad putrilaginem, & linteolo extensa, in illo ac statu.

a Liliorum radix recens emplastri modo, deinde superpone folia caulium, betæ, &c.

a Hoc Galeni emplastrum est 14. Meth. Non vsque adeo probatur: quia metus est ne vi adstrictoria materiam venenatam intro regerat. Attamen si carbo parum caleat, parum doleat, parum rubeat, apponetur.

Bonus armentorum fimus, siccus ex aqua subactus.

Quidam practici maturant. Galen. prohibet vti pus mouentibus, quia non maturant, sed putrefaciunt.

Scabiosa, cauda equina, Sapphyrus circumagitur carbunculo, deinde retinetur e directo. Albertus Magnus multos carbones vidit vnius sapphyri e statione curatos. Thapsus barbatus, Theriaca, Mithridatium. Sed remedia celeriter exarescunt subinde vtque commutanda.

Sanguisuga, gallina.

Defensiua circa locum. ℔. rol. o/. ℥ 3. *aceti ros.* ℥. 1. *boli armenæ quantum sufficit ad inspissandum.*

℔. *unguēti populei, olei rosati & myrtillorum ana* ℥. 2. *vini granatorum* ℥. 1. ß. *boli armenæ, terræ sigillatæ ana quod sufficit.*

Possunt emplastra malaxari; cum succo plantaginis.

Cetule fœtida trita circumponitur.

Supra vero stercus humanum calidum, vel vitellus oui recens agitetur cum sale bene trito.

Nasturtium vel vrtica cum sale teratur, & malaxetur cum ol. liliaceo. Allium tritum per se, vel cum pipere, & auellanarum nucleo, detracta pelle.

Terebinthina cum nitro, carne passularum, cum sale vel stercore passeru, columbarum.

Mel et ol. cum sale trito cocta.

Cor turturis recenter detractum et deuoratum singulare remedium. Fotus ante scarificationem, et alia. Chamæmeli ℥. 3. *spicæ Celticæ* ℥ 2. *maioranæ* ℥ 2. *bulliant in aqua, cum spongia fiat fotus. Deinde ventosæ affigantur cum multo igne. Fiat idem fotus, tum scarifica punctim, et cucurbitula apponatur, vbi res vrget.*

FINIS LIBELLI DE PESTE.

IACOBI

HOLLERII

STEMPANI, MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI,

Ad libros Galeni De compositione medicamentorum

κατὰ τόπους,

PERIOCHÆ VIII.

Nunc denuo multo quam antea vnquam castigatiores editæ.

FRANCOFVRDI

Apud Ioannem Wechelum,

MDLXXXIX.

ANTON. VALETIVS LECTORI.

MECVM forsan mirabere, Lector, his in Holerii commentationibus multa passim occurrere, quæ lib. De internorum curatione affectuum inserta liceat comperire. Sed intelligas velim istam sibi ἐπανάληψιν primoribus cum medicis communem esse, quæ ad optimam medendi rationem viam paret longe fideliorem. Quod enim loco vno aut altero breuiter, & haud satis explanate traditur, id subinde repetitum magis innotescere consueuit. Addo quod (quantum ex laceris, & veluti Sibyllæ foliis, huc atque illuc dispersis auctoris chartulis deprehendi) numquam mens fuerat hæc euulgare, quæ si fuissent, auctiora multo dedisset, & reliquisset elimatiora. Qualiacunque vero fiant, si aliquando tibi placuerunt, nunc facta meliora non minus probaturum speramus. Periochas autem libuit appellare, quod compendiariam ad Galeni libros κατὰ τόπους doctrinam complectantur,

Vale.

IACOBI

IACOBI HOLLERII STEMPANI, MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI,

Ad libros Galeni de compositione medicamentorum κατὰ τόπους.

PERIOCHE I.

ARea genus est *Alopecia, & Ophiasis. Vtriusque causa vitiosum alimentum capillorum.* Ophiasis *familiaris pueris ab occipitio incipit duorũ digitorum latitudinem non excedens: serpit ad aures & frontem, donec vtrisque fines quasi caput & cauda, cõmittantur, vt serpentem repræsentet, vnde nomen. Sponte sua aut leuioribus remediis curatur.* Alopecia *magis accidit adultis, difficilius curatur. In vtraq;, quod omni modo marcescit & emoritur extima pellicula capitis, vnde conspersa, glabreata, pili primum extenuantur, deinde excidunt. Locus expers cruoris apparet, qui si configitur, sanguinem liquidum & male olentem reddit.* Alopecia *sub*

Alopecię & ophiaseos causa.

Alopeciæ & ophiasleos inueteratæ signa.

qualibet figura serpit. In capillo & barba vterque affectus differentias habet: quia vel incipiunt vel facti sunt, vel iam inueterati. Inueteratorum signa, cutis densa, subpinguis, ut totum glabra, & quæ fotu, frictione, exasperatione non rubescit, aut ægerrime curatur.

Curatio.

IN ratione vitæ purgatione totius corporis, deinde capitis cura quadam per frictiones, & similia circa caput, topicis remediis tota consistit curatio. Rationem vitæ præscripsit Asclepiades abstinentiam vini, leguminum, lacticiniorum, casei, carnium & eorum, quæ vel plurimum nutriunt, vel flatus & vapores gignunt. Exercitium sit moderatum, rarum balneum, rarus sudor, alimenta quæ parum nutriunt, tenuem succum & bonum gignunt, atque omnino repugnant vitio.

Purgatio.

Purgatio corporis, vt est vitium humorum in pituita, pilulæ coccie, assaiaret, turbith, agaricus, pulus hieræ diacolocynthidos, diaphœnicum, diacarthamum, qualis erit hæc dosis. ℞ pilularum cocciarum ʒ. ß. pulueris hieræ diacolocynthidos, agarici an. ʒ. i. cum expressione ʒ. i. turbith gummosi infusi in oxymelite, fiant pilulæ. Poterit loco agarici aliquid misceri diacarthami. Diaphœnicum autem dabitur ad ʒ. ß. Vigentibus ætatibus poterit tamen acui addita ʒ. i. diacarthami, aut expressione ʒ. i pulueris hieræ diacolocynth. aut ʒ. ii. agarici. Infusiones fiant in oxymelite. Vbi vero bilis vitium gignit, vtemur pilulis aureis, elect. de succo

rosarum

rosarum, diaprunolaxatiuo, rhabarbaro, myrobalanus citrinus. Augebitur vis eorum medicamentorum duobus, tribus vel quatuor granis diacridii. In melancholico succo pilulæ de fumo terræ, de lapide lazuli, diasenna, confectio hamech, electuariũ indum. Horum vis augetur adiecta infusione ℈. ß. ellebori nigri, aut ℈. I. Iam vero vitium humorum ex calore cutis, temperamento totius tum corporis, tum capitis, & anteacta vita deprehendes. Caput seorsum purgabitur errhinis, & apophlegmatismis. Cura circa caput eiusmodi est. Primum caput rade, idq; sæpius quotidie, vt malum est contumax, rarius vero vt est leuius: deinde perfricabis linteo aspero, foliis ficus, osse sepiæ, vrticæ foliis, pumice. Perfricabis autem mollius, aut durius, vt est malum contumax, atque in contumaci ita perfricabis, vt inde cruor moueatur. Vtemur quoque sinapismis, punctionibus ex articulis, scarificationibus & cucurbitulis, quæ omnia pro magnitudine mali temperanda sunt. Herbis mane & vesperi, vel eo sæpius in grauiaffectu. Atque hæc ante cibum facienda sunt. Sequitur vt topica adhibeas, in quorum vsu hoc videtur. vt non solum illinantur, sed diutius affricando imbibantur, vt altius in profundum subeant, quod in omni affectu faciendum est, vbicunque vnguentis vtimur. Medicamenta e pinguibus, & medicamentis aridis in puluerẽ tritis, natura acri tenuium partium, quæ humorem vitiosum discutiant, & alimentum regenerandis capillis attrahant, atque ita calefaciant, vt neque vrant, neque præter modum

Quæ cura capiti adhibẽda.

reficcent cutem. Pinguia sunt oleum cariynum, anethinum, sinapinum, terebinthinum, & alia, quæ scripta inuenies c. 2. de attrahentibus lib. 1. de materia Chirurgica, adeps viperæ, ranarum, axungia vetus, sed præcipue derasa axibus rotarum, & alia quæ eodem capite scripta inuenies. Viscum quernum, gummi elemi, terebinthina Veneta, vel vulgaris, fax ampullæ lucernariæ, pix liquida aut sicca, sed oleo liquefacta, ceratum picatum, resinarum, galbanū, mel emulatum, diachylum, treatum, ceratum de Vigo, & similia oleo soluta. In pinguibus puluiscuti excipiuntur e materia prædita ea facultate, quæ dicta est. Medicamenta hæc sunt, euphorbium, thapsia, arsenicum rubrum, puluis angelicus, aut mercurialis, tithymalorum cinis, nasturtii semen, sinapi, eruca, sulphur, borax, nitrum, arundinis cortex & radix, veratrum, radix ari & aristolochiæ, cinis muscarum, murium, ranarum, scarabeorū, ostreorum, salsorum, piscium, amygdalarum amararum: atque hæc vruntur, quod vstura adstrictionem relinquant, & tenuitatem partium acquirant. Eodem modo erinaceorum cinis, stercora volatilium, murium, fax cremata, thus aceto tritum, cortex auellanarum, ficus cremata, cantharides vstæ, vsti scarabei. Sit autem proportio horum medicamentorum tritorum ad pinguia subquadrupla, subsextupla, suboctupla subdecupla, subduodecupla, quale sit. ℔. euphorbii ʒ. 1. olei laurini ʒ. 1. ß. Hic subduodecupla ratio est. Quod si tantum ʒ. 1. olei miscueris, suboctupla, si solam semanciam, subquadrupla. Bis in die hæc me-

dica-

dicamenta diminuitur vel eo sæpius curatione, quæ prædicta est, cum rasura, frictione & ceteris. Medicamentum fortius dolorem & ardorem excitabit, imbecillum nihil immutabit cutem moderatam, moderanter calefaciet, & veluti pruriginem quandam commouebit. In malignis affectibus & contumacibus, fortioribus vtendum erit, ac sæpius repetitis. Leuioribus, leuiora; mediocribus, mediocria miscenda sunt. Hoc erit forte. ℞. gummi elemi ʒ. ß. axungiæ veteris lotæ ex aqua vitæ in sole ʒ. 2. olei terebinth. & laurini an. ʒ. 6. Liquefiant simul omnia, & probe misceantur in calidis cineribus. Deinde insperge euphorbu subtilissime triti, thapsiæ ana ʒ. 1. sulphuris viui, seminis sinapi ana ʒ. ß. cineris tithymali, & cantharidũ ana ℈. 1. Hic fere est suboctupla proportio. Fortius erit, si imminueris modum pinguium, vel auxeris modum pulueru. Clementius contra, si pulueres minueris, vel auxeris pinguia. Eadem ratione ex descripta materia infinita pharmaca miscebis.

De profluuio capillorum.

A Morbo sæpius, rarius sine morbo capilli defluunt, partim inopia alimenti, partim raritate cutis. Hic ergo vsu alimentorum salubrium & euchymorum regenerandis pilis materiam comparabis: cutem adstringes medicamentis, quæ modice calefaciant, & leniter adstringant, atq; ita corroborent cutem, & poros constringant. Calidiora alimentum capillorum in halitum discutiunt. Victus.

Quæ nimium adstringunt, eandem materiam repellunt, & sæpe etiam nimium adstringendo, vias intercipiunt futurarum, per quas vapor inutilis quotidie exhalat. Atque ita retentis excrementis dolores capitis, fluxio in nares, fauces, & reliquum corpus commouentur. In vsu medicamentorum sub hiemen quidem & hieme detondendus pilus est, sub æstatem & æstate ipsa omnino radi debet. Veteres ante balneum, & a balneo medicamenta illinebant. Nunc exoleta consuetudine balneorum, vtemur fotu ex decocto absinthii, stœchados, sarmentorum vitis, & vocatarum capillarium, adiectis interdum myrti foliis. Coquenda in æquis partibus aquæ & vini rubri. Medicamenta iusta consistentia esse oportet, neque tam crassa vt inhæreant, neque tam liquida, vt defluant. Iusta est mellis crassitudo hieme paulo calidiora & liquidiora tantum detruso pilo: contra æstate, olea conueniunt rosaceum, myrtinum concoctum omphacio, extremitatibus rubi & rerum huiusmodi, quæ astringunt, atque his calidiora oleum de absinthio, de spica nardi, costinum. Medicamenta oleis miscentur, vt ladanum, herbæ vocatæ capillares, grana myrti, semen brassicæ, masticha, & alia id genus. Singulare hoc. ℔. polytrici, capillorum veneris an. M. ß. foliorum myrti, rosarum, absinthii an. P. 2. decoquantur in olei dulcis & vini rubri austeri ana quart. 3. donec vinum consumptum sit, omnia colentur, exprimantur, expressum oleum reponatur. Iam, ℔. huius olei ℥. 3. ladani ℥. 2. ß. masticbes ℥. ß. ladanum & masticbe subi-

Olea capillorum profluuium sistentia.

gantur

ganiur in mortario pistillo caliao, paulatim oleum infundendo, deinde consperge, & probe misce pulueris capillorum veneris ℥. 4. Aliud.

℞. ladani ʒ. 2. subige in mortario, calido pistillo, paulatim infundendo vinum austerum, donec molleſcat, deinde misce duplum olei conuenientis.

Aliud.

℞. ladani, absinthii ana ʒ. ß. baccas iuniperi tusas & ligatas linteo, deinde per dies quinque macerentur in oleo conuenienti, exprimatur linteum in oleum. Hoc illitum, & profluuium pilorum prohibet, & furfures. Item brassicæ cinis oleo myrtino misceatur ad mellis consistentiam similiter abrotonum in puluerem tritum, & hoc quoque Græcis & Arabibus probatum.

℞ corticum canna & auellanarum ustarum, granorum myrti ana ʒ. ß. absinthii, gallarum ana ʒ. 2. Terantur omnia in in puluerem, misceantur oleo myrtillorum, donec fiat mellis crassitudo & consistentia.

De tinctura capillorum.

Canitiei causa.

CAnities fit consensu Philosophorum & medicorum non a siccitate, sed humiditate cruda, quam natiuus calor non concoquit, externus corrumpit atque putrefacit. Naturis humidioribus celerius ex anteriore parte capitis, quæ humidior est. Qui viuunt capite plurimum operto, raro detecto & perflato, aliquando ætate, nonnumquam morbo, sed præcipue vitiligine, in hanc sæpius incurrunt.

Quibusdam de repente pilus exalbuit vapore hydrargyri, aut cura graui. Habenda itaque cura, vt mali causſa cognoſcatur, purgandum corpus, ſiquidem egere videatur, & vt nigreſcat pilus medicamentis duorum generum vti licet: calidis, quale eſt apud veteres Cedrium oleum ex Cedria, pice liquida oleo mixta. Aliud genus medicamentorum terreum eſt, aſtringit & habet aliquid tenuiũ partium permixtum vt in profundum penetret. Sed ab horum vſu conſtrictis ſpiraculis capitis, per quæ vapores exhalant, frigidi morbi capitis, corruptelæ dentium, fluxio in pulmones & reliquum corpus, tabes, mors aliquando inſequuntur. In vſu melius eſt primum extergere caput. Veteres vtebantur terra Cimolia. Nos ſapone commode vtemur: ac ſapo commode poterit confici ex conſuetis ſeuis, ouillo, caprino, hircino, pice liquida addita, lixiuio parato ex iis, quæ partim detergent, partim nigrefaciunt, vt e cineribus corticum ſalicis. Diuitibus poterit condiri ſapo moſcho & ambra, quam ambram griſeam vocant, atq; intermiſceri atramentum ſutorium, nigretam vocant, aut puluis lapidis nigri, quo iam paſſim calceos denigrant & illuſtrant. Denigrat enim & aſtringit. Aliquid quoq; atramenti impreſſorii, vernicis, vt magis hæreat ſapo. Item pectines vtendum ſtanneo, plumbeo, corneo intincto medicamentis, quæ nigreſciant. Capparis cortex aqua incoquitur, vt Dioſcorides, lacte aſinino, bubulo vt Archigenes, vel (vt alii) coquitur ad tertias dũ putreſcat, atq; ita illinitur. Similiter cortex radicis ilicis,

Simplicia ad nigrorem capillorum.

quam

quam rustici (houx appellant, coquuntur, nisi putrescat. Decocto tergetur caput, cortice vero illinitur. Item myrti nigræ folia, semina betæ, folia ficus nigræ, mori nigræ, nucamenta seu catuli nucum, cortex fructus nucis nondum maturæ, cortex salicis, faba fabacea, galla, sumach, cinara, suber aridum, plumbū ustum, excrementum ferri. Alia coquuntur in aqua pluuia, quædam in aceto. Succus ex aliis exprimatur, alia teruntur in puluerem, quædam cremantur, vt inde fiat lixiuium. Sunt ex veteribus Medicis, qui præcipiant prius caput radendum. Sic enim melius subeunt intro medicamenta. Ex tritis in puluerem & succo aliorum fit mellis crassitudo. At flauos capillos reddunt lupini triti addito nitro ex aqua illiti, vel eadem aqua macerati, vel lixiuio. Experimenta sunt mulierum. Lixiuium parant, & inde caput detergent, lauantq;, & ita exponunt soli. Aliæ madidos capillos statim conuoluunt suis linteis, vt sponte sua siccescāt. Lixiuio addunt stramen triticeum, glycyrrhizam, ramenta buxi. Veteres ramenta loti arboris decoquebant. Fax vini veteris vsta cum oleo musc. illino. Illinitur radix eringii & verbasci, flores lixiuio macerantur, & aliquid herbæ, quam geldam vocant, adiicitur. Singulare est hoc ad flauitiem capillorum.

Flauos capillos quæ faciant.

℞. olei tartarei & persicorum ana ʒ. 2. commisceantur & verberentur fortiter in sole, quater in die. Continuetur, donec sint bene flaui. Item accipe radicem ireos, siccetur in sole, admisceatur lixiuio, inspergatur, & fiat vt supra. Item limaces ru-

bri sale condiantur, ex quorum aqua abluatur caput & capilli.

De furfuribus.

phthiriasis. PHthiriasim vocant. Morbus est extimæ cutis capitis cum leui scalptu, quasi furfures excutiuntur. Fere a pituita salsa, nonumquam ab altero biliis genere. Remedia sunt, conueniens dieta repugnans vitio materiæ, purgatio corporis, vt in alopecia, apophlegmatismi & errhina, quæ per os & nares pituitam ducant. Medicamenta topica, quæ discutiant, vel tergeant. Vrinæ quoque & sudores vtiliter moueri possunt. Materia comparatur exsiccatis tritisque faba, hordeo, fœnugræco, orobo, lupino, cineribus betæ, brassicæ, abrotoni, cucumeris agrestis, parietariæ, puluere absinthii, enulæ, ireos, aristolochiæ, staphysagriæ, bryoniæ, ari, sulphuris, lapidis calaminaris, & generis terræ, quæ iam venalis circumfertur exsiccandis scripturis recentibus, pumice, osse sepiæ, foliis ficus. Conuenit item sapo & diuitibus pomata. Adhæc fæx vini, calx, argenti spuma. Composita fiunt ex his. Nam arida incorporantur succo betæ, brassicæ, ireos, enulæ, cucumeris agrestis, bryoniæ, oleo amygdalarum amararum, fraxini, rutæ; vt sit crassitudo mellis. Hæc omnia fient melius rasis capillis, præmissaque frictione ex linteo aspero. Possunt & pulueres per se affricari ex iisdem cineribus. Lixiuium sit, quod conuenit.

℞. argenti spumæ, olei rutacei, acetiana, misceantur calidis cineribus. Aliud. Puluveris ireos & abro-

toni ana ʒ. ß succi enulæ & betæ quod sufficit, ad crassitudinem mellis.

De morbo pediculari.

PHthiriasim appellant. Interioris cutis capitis morbus est ab humore calido illic collecto, unde putredine pediculi gignũtur. Post habitam rationem totius corporis, recte institutam vitam & alia, vt prius, medicamentis siccantibus, detergentibus, attrahentibus ex alto, ac si vis, amarore præditis vti conueniet. ℞ staphysagriæ tritæ ʒ. ß. aloes ʒ 2. aceti scyllitici, & olei amygdalarũ amararum, vt sit mellis crassitudo. Aliud ℞. pinguedinis erasæ e lardo salso ʒ. 2. aloes subtilissime tritæ ʒ. ß. cum aceto scyllitico fiat vnio. Aliud. Phthiriasis.

℞ aloes, herbæ pediculariæ tritæ ana ʒ. ß. oleæ fraxini & succi genistæ quantum sufficiat, fiat mellis crassitudo. Aliud. ℞ pilularũ communium ʒ 2. pul. contra vermes tantundem, cum succo athanasiæ fiat linimentum. Sapo cum aloe compositus aloe mollis addito oleo irino in muriam, & lixiuium vel salsuginem carnium aut piscium iniicitur, & inde affricantur partes. Lixiuium fuerit fortius e cineribus athanasiæ & truncorum cynaræ, id est, articaulis. Licebit vti & iis, quæ faciunt contra vermes Sunt qui arsenicum misceant. Vulgus hydrargyro vtitur. Sed in pueris & mollioribus naturis, neque hydrargyro, neque aceto vtimur sine periculo.

lia scriptæ, succi borraginis, fumariæ, scabiosæ, parietariæ, betæ, anagallidis, enulæ, aristolochiæ, ireos, sambuci, absinthii, ebuli, centauriis minoris, marrubii, cucumeris agrestis. Arida, sulphur, cinabrium, sales torrefacti, arsenicum, æruginis. metallica acria, & ea quæ scripta sunt in Alopecia. In usu radendum caput est, & perfricandum succo aut liquore conuenienti. Succi iam scripti & liquores conueniunt, lixiuium, vrina, salsugo, quibus acetum permiscere potest. Postremo medicamenta illinuntur. Aceti loco mixtura vini & lixiuii vtendum est. Vinum sit austerum, vbi repellendum; acre & vetus, vbi discutiendum est. Leuia sunt creta, argilla figularis, rubens sapo, pomata dissoluta aceto, in pueris & mollioribus corporibus, vino austero, & lixiuio, spodium, antispodium, pompholyx, lapis calaminaris miscentur initio. Sinapismus vulgaris repellit, vi aceti incidit, detergit virtute sinapi. Sales torrefacti, & diu cum hydrargyro triti, donec nigrescant, vtiliter permiscentur. Mediocre est ex axungiæ veteris bene lotæ in aqua rosarum ʒ. 4. sulphuris viui triti in aceto acerrimo ʒ. 1. salis, vt dictum est, torrefacti & triti pul. sinapi, plantaginis an. ʒ. 1. Aliud. Sulphur viuum aceto acerrimo maceratur in vase æneo collocato ad solem, deinde siccatur in eodem aceto. Ouum cum sua testa triduum maceratur. Vitellus extrahitur, crematur testa, omnia permiscentur. Aliud. Radix lapathi acuti & enulæ cæsa in taleolas in aceti & lixiuii partibus æqualibus ad putrilaginem coquitur, deinde permiscentur axungiæ veteres, con-sper-

Remedia ad achoras.

guntur sulphure, vt prius præparato. *Aliud*, colla fabrorum, gummi ceræ sorū simul in aceto macerantur, deinde coquuntur in eodem aceto, atque hoc abiecto oleum de frumento vel de sulphure miscetur, vt fiat satis liquidum euchristum. Postremo sulphuris & cinabrii partes æquales miscentur.

Aliud. ℔. succi boraginis, scabiosæ, lapathi acuti, ireos ana ʒ. 2. fæcu olei veteris, aut olei quod conueniat ʒ. 3. aceti, quod sufficit. Bulliant simul omnia. Deinde subductis igne, misce pulueris ellebori albi & nitri, sulphuris viui, lithargyri auri, auripigmenti, cinabrii, calcis viuæ, aluminis, gallarum, fuliginis picis, vnde fit atramentum impressorium, cineris e fæce vini vsta, æruginis ana ʒ. 2. eo plus minusve. *Acre est aliud*. Pix aceto coquitur, adiecto aceto oleo conuenienti miscetur. Sulphur, cinabrium, sinapi tritum permiscentur. *Vidimus* tineam in quam lues venerea degenerauerat, eaque nullis aliis remediis potuit curari, quam quæ solent vsurpari in ea lue.

Maligna tinea luis venereę remediis curata.

De Psydracia.

PSydracia, pustulæ sunt duræ, subalbidæ, quæ expressæ saniem reddunt, vbi enulato vnguento, citrino, lacte virginali, saliua limacum, pomata theriaca, radice enulæ, & lapathi acuti, in aceto cocta, & cum axungia mixta vtendum est.

AD LIBRVM II. GALENI DE COMPOSIT. PHARMACORVM

κατὰ τόπους,

PERIOCHE II.

CAput dolet intemperie, aut solutione continui. Intemperies alia simplex alia composita. Vtraque cum materia, vel sine materia in toto cerebro. in solis venis arteriis, membranis, nervosis corporibus. Solutio continui acri humore, erodente, putri, bilioso, salso, grauis dolor excitatur distentione. Distendit autem humoris copia vel flatus, vulnus, casus, concussio in eodem sunt genere. Galenus ex varietate causarum efficientium, ex partium laborantium natura, ex loco, ex qualitate propria doloris, dolorum genera distinguit. Causse efficientes, internæ, & externæ æstus, perfrictio, ebrietas, casus, concussio, vulnus, fumus, vapor aliquis virulentus, vt grauis odor, vel alius quidàm suauis, sed hinc infectus. Sic medico non solum communis, sed vnicuiq; propria & particularis natura, quæ sua cuique est, cognoscenda. Causse internæ sunt naturalis intemperies, aut contracta morbo, quantitas, qualitas materia mala conformatio, obstructio. Obstruunt fere humor crassus & viscidus, aut vapor eiusdem naturæ. Obstruuntur viæ, suturæ capitis, ossa palati colatoria, viæ ad nares, aures, oculos, ad sphinam, venæ & arteriæ. A partiũ natura, nervosorum corporum

Dolorũ genera ex quibus sint a Galeno distincta

Medico particularis, & propria cuique natura cognoscenda.

dolor magis pungit, distenditque, arteriarum pulsat. In venis & substantia cerebri stupidior est. Loco, periostio superficialis, altus in meningibus. Intra caluariam inclusus dolor sæpe pertingit ad radices oculorum. Ex propria qualitate hoc modo. Grauis dolor est in plenitudine & copia in acri humore, & vapore simili rodit. Sed in vapore acri distentio maior, minor rosio. Contra in humore, distentio pulsu cum membranarum, inflammatione. Sequitur cum grauitate copiam membranis conceptam, sine grauitate & pulsatione, copiam crudi, frigidique flatus. Dolor diuturnus & contumax vel totum caput occupat, vt in cephalæa: vel alterum latus, vt in hemicrania. A sanguine fere in frontem a pituita in occiput, a bile flaua in dextrum latus, a melancholia, in sinistrum decumbit. Sed & ex proprietate dolorum humor aliquando intelligitur. Nam fere moderatus est a sanguine, a pituita, coniunctus est frigiditati, sensui, stupori, somnolentiæ, tarditati. Vbi facies decolor est, a melancholia varia phantasmata & imagines animæ offeruntur, a bile, calor maior, pallida facies, vigiliæ. Sed his omnibus adiungenda est anteacta vita, requirendumque, quo modo habeant viscera, & reliquum corpus. Humor enim & vapor, qui dolorem facit, aliquando generatur in ipso cerebro. Sæpe ab aliis partibus corporis & toto genere venoso transmittitur. Sunt quibus arteriarum intemperies multum sanguinem spirituosum colligit, vnde vehemens pulsansque dolor. Quibusdam, quod rarum scribit Auicenna, & memo-

Doloris proprietas humoris peccantis index.

ria nostra usum est, vermis procreatus in cerebro, graues dolores excitat, & hoc quoque rarius, quod cuidā ex frequenti odoratu basilici, scorpio in cerebro genitus, graues longosque dolores, & tandem mortem attulit, vt primo capite lib. 1. De internis morbis diximus.

De dolore capitis ab æstu.

Dulcius iter facientibus, in sole commorantibus, in thermis, aut vaporariis calidis, calidiores vapores aut fumos excipientibus, dolor excitatur, vbi caloris sensus est in capite, fronte, temporibus, sæpe etiam post aures, vigiliæ, oculorum rubor. Hic ergo cum sit sola intemperies, contrariis pugnare oportet. Ea vero sunt refrigerantia & repellentia, in quibus tamen vitanda sunt, quæ nimium refrigerant & insigniter adstringunt. Declinandus splendor solis, instituenda quies, somnus, aquæ potus, alvus molliri debet, bene perspirata habitatio, & auersa a solaribus radiis, vita frugalis, alimenta quæ refrigerant & humectant.

Vitetur clamor, strepitus, motus animæ corporis, & præcipue mandibularum. In topicis hæc sunt obseruanda. In declinatione, quo iam tempore lenitur dolor, medicamenta leniter digerentia, refrigerantibus miscenda sunt. Deinde, vt Apollonius consulit, fasciæ lanæ, vel, vt nunc gossipio circumligandæ fronti, omninoque prouidendum, vt ne liquor, qui capiti adhibetur, parte aliqua in oculos vel os defluat. Raditur caput aliquando, & ros-

In topicis quæ obseruanda.

paulo crassiora, vt detrusis liquidiora medicamenta fingenda sunt. Vtimur autem oleis, succis, liquoribus, foliis, floribus & germinibus plantarū, mucilaginibus, farinis mixtis in succo conuenienti. In oleis conuenientissimum rosatum recens sine sale & ex oleo omphacino comparatum, alioqui in oleo albo, hoc est virginali vocato, vel eloto multæ rosæ aliquoties commutatæ madeant, aliquando rosatum nō ita laudabile, sæpius lauamus aqua rosarum: quod si omnino desideratur legitimum rosatum, nenupharino, violaceo, papauerino, aut alio id genus refrigerante vtemur. Sed vt addatur adstrictio, aliquid olei cydoniorum, aut myrtillorum intermiscebimus.

Succi sunt eportulaca, lactuca, semperuiuo, vmbilico veneris, millefolio, polygono, & aliis eiusdem naturæ, Sed hæc recentia esse oportet, nondum æstate duriora, & sine succo. In liquoribus acetum, sed interdictum pueris, & mollioribus corporibus. Folio vitis salicis, nenupharis, & herbarum præscriptarum. Flores nenupharis, rosarum, violarum, papaueris, capreoli vitium, fruticis, rosarum, rubi. Farinæ fabarum, hordei, quæ in succis prædictarum herbarum adhiberi possunt, aut iisdem tritis cōmisceri. Muccagines psyllii, cydoniorum, aliquando semina contundimus, paulatim effusa rosacea, donec fiat crassitudo aliqua quale hoc remedium, Arabibus probatum & nostris vsitatum,

℞. semi. papaueris albi, hyoscyami albi, lactucæ, portulacæ an. ʒ. 1. sem. cucumeris & cucurbitæ an. ʒ 2. contūdantur paulatim affusa aqua rosacea,

donec

donec fiat crassitudo, vnde frons & tempora illinantur. Oxyrhodinum in frequenti vsu est, ex quinque partibus olei rosati, vna aceti, aliquando aliquid aquæ rosarum permiscemus. Ceratum Galeni rosatum. ex ceræ tribus partibus, duodecim aut decem olei rosati conficitur, subigitur cum succo herbarum dictarum. Multa cerota conficies mutato rosaceo in aliud genus olei conuenientis. Cera sit alba, prius molita in aqua tepida, lotaque, postremo subacta aqua rosarum. Sic enim maior vis inerit cerato, ad maiorem refrigerationem. Tota nocte sub dio collocantur, inclusa vase, hinc sepeliuntur puteis, aut aquis frigidissimis immerguntur. Licebit vti conseruis rosar. violarum, & nenupharis, emplastri more adhibitis, oxyrhodino, oxycrato, caphura quoque topicis immiscetur. Lac muliebre cum tantillo caphuræ naribus inditur. Nodulus e rosis madefactis in aceto & aqua rosarum, naribus admouetur. Spongia quoque in decocto rerum quæ conueniunt, immergitur, exprimitur, admouetur. In declinatione, quæ concoquunt, vt muccago seminis althææ extracta in aqua chamameli, olium chamamelinum repellentibus misceri debent. Initio adhibita vt refrigerent, quia celeriter incalescunt subinde innouari debent. Ratio vitæ frugalis, aquæ potus, somnus, quies, perflatum cubile, & auersum a solis radiis, tranquillitas animi, quies corporis, & mandibularum, propterea in omni dolore capitis vehementi interdicimus duris alimentis. Debet aluus esse mollis quod procuratur iusculis e lactuca, oxa-

lide, borragine, beta iusculo prunorum, sero lactis cassia, catholico, & omnino leuioribus medicamentis. Dolor a perfrictione si fuerit, concidit facies, sed est decolor, pigris sensus, pigræ animæ functiones, frigidis læduntur, vtendum calidis, oleo rutaceo, irino, costino, nardino, quibus hieme frigida, & maiori perfrictione, stiracem calamitam, benzoinum, mithridatium, theriacam permiscemus, euphorbium quoq; oleo subdecuplum, vel subduodecuplum. Possunt olea confingi e maiorana, thymo, serpillo, origano, satureia, mentha, rosmarino, & aliis id genus calidis plantis, in oleo & vino coctis ad consumptionem vini. Affectu perseuerante, raditur caput, aut detonditur, paulo crassiora medicamenta quam in æstu adhibentur. Fiant capitella seu pileoli ex aluta, quæ interiore parte inducta sit mollibus emplastris, calefacientibus, vt mithridatio, theriaca, aut vnguentibus crassioribus ex præscripta materia. Sinapismus quoq; vsui est. Abstinendum phlebotomia, catharticis fortibus, cucurbitulis, multo magis eo genere curandi, quod vsitatum in lue venerea, quod genus tantum locum habet in dolore longo, & pertinaci, a crassis multis, & viscidis humoribus. Alimenta sunto boni succi, quæ moderate calefaciunt, vinum tenue, calidum cubile, illitus narium, infusio in aures, ex materia præscripta, oleis & aliis.

Ab ebrietate.

EBrietas grauissima affert symptomata, alia quidem subitò, alia post tempus, qualeest illud

scriptum

ſcriptum ab Hippoc. aphor. 5. lib. 5. Si ebrius quiſpiam obmutuerit repente. & quæ Gal. commemorat cap. 5. libr. 5. De locis male affectis. Moderatum ſymptoma eſt, dolor capitis, in quo videndum, an vinum crudum, & crapula reſtiterit in ventre: ſic enim vomitus imperandus, confirmandus ventriculus, alioqui vteris iis quæ contra ebrietatem faciunt. Quorum duo ſunt genera, alia quæ refrigerant & repellunt, iam deſcripta in dolore capitis contra æſtum, vt roſatum, & peculiariter polygonum: alia naturali quadam proprietate, aut certe non ita manifeſta ratione, vt hederæ folia alligata fronti, ruta, decoctum centaurii minoris, amygdala amara, ceruinũ cornu, braſſica, quam ſcripſit Theophraſtus naturali quodam odio diſſidere cum vite, vt vim huius ſuccumq; eliciat: ſi ſeratur in vite, atq; inde vitem corrumpit, propterea Andracides vſum braſſica contra ebrietatem. Quod autem vulgo perſuaſum eſt crapulam vino elui, non caret ratione. Siquidem bene puro ventriculo & diſtributo priore vino, bibitur. Hoc enim vapores craſſos diſcutit quos genuit crapula. Quod & Hippoc. & Gal. oſtendũt in dolore oculorum ab huiuſmodi vaporibus, eo Apho. vbi ſcripſit Hippoc. Dolores oculorum meri potio ſoluit. Apollonius ſomno, inedia, quiete, vomitu, vel vacuatione vtitur, ſed hæc conueniunt, vbi crapula grauatur ventriculus, alioqui inutilia. Alimenta ſunto pauca, & boni ſucci, quæ facile concoquantur, pullaſtra, pulli columborum, capus iuuenis, alæ & teſticuli gallorũ. piſces ſaxatiles molli carne,

Ebrietatem profligant duo genera remediorum.

Braſſica ebrietatẽ arcet.

ua sorbilia, hordeatum, aquæ potus, siquidem inde non læditur ventriculus, sic enim vino bene diluto hydrosaccharo, cum vino granatorum, iulepo Alexandrino uti licebit. Secunda mensa, cydonia, uuæ passæ, pyra, & mala leuiter adstringentia, in vapore cocta, conueniunt. In declinatione diutius & paulo celerius ante cibum obambulandum. Post duas, aut tres horas a cibo breuius, & lentius. Atq; hic balneum conuenire potest, & refrigerantia topica, commutanda in ea quæ moderanter calfaciant, quale chamæmelinum est. Superstitio est in usu amygdalarum amararum contra ebrietatem. Voluit enim septem esse numero, 9. aut 11.

De dolore capitis ex ictu, vulnere, aut contusione.

ICto capite, contuso, aut vulnerato, spectandum est, an malum ad pericranium extendatur. Sic enim membranam usque ad os diuides cultello, aut scalpello, deraso osse, linamentis vulnus replebis, sed in primis omnia aduertenda sunt signa, cum præsentia, tum ea quæ veluti accidentia recens illato ictu superueniunt. Leges itaq; cap. 4. lib. 8. Celsi. Alioqui si temere vulnus factum solidabis, aut contusionem negliges, grauissima accidentia consequentur, ut mortes fisso, fracto, aut aliter læso subiecto osse. Itaq; in magna contusione, siquidem nullum vulnus est, aut exiguum, tutius fuerit, iniecto clystere, detracto sanguine ex cephalica respondente, in crucem intersecare cutem contusam, & vulnus breuius

ampliare.

ampliare. Sic enim facilius probamus, nunquid os læsum sit, vulnus linimento implendum est. Inducendum splenium, aut complicatum linteum medicamento, quod inflammationem prohibeat, quod reprimat, ex oleo rosato, albuminibus ouorum, bolo armena, puluere myrtillorum, aliisq; id genus, & supra lanam succidam, vino, aceto ve tinctam, vel oxycrato impones. Postremo fasciola omnia colligabis. Iam tertio die, contusio vel omnino discutienda, vel in pus vertenda est. Quod si magna diuisio fuerit, iam tentato osse & membrana, futuris vulnus coniungendum est, sedita, vt inter duo fila iustum spatium relinquatur, & parte decliui magis pateat, qua scilicet pus commodius defluat, quod alioqui collectum aut arrodit caluariam, aut per futuram fluit in caput interius grauius adfert periculum. Dolor autem fere excitatur ab inflammatione. Hic ergo leniendus dolor est, & extinguenda inflammatio. Vtrumq; fit mistu medicamentis, quæ siue adstrictione & calore laxant quorum materia abunde descripta in lib. de materia Chirurgica, cap. de Dolore. Iam sublato metu inflammationis, lenito dolore, pus omnino conficiendum est medicamentis suppurantibus. Repurgandum vulnus, detergenda sanies, tunc que glutinandum, vbi bene purum vulnus fuerit. Hoc autem fiet prius regenerata carne, per medicamenta quæ peculiariter appellant cephalica. Deinde iam tecto osse, per ea quæ vocant glutinantia, vtraque materia, ex monumentis veterum, & obseruatione recentiorum descripta est a nobis lib. 2 de ma-

teria Chirurgica. Est & aliud quod Galenus colligit de vsu aceti. Siquidem membrana quæ dura meninx appellatur, nudata est, omnino abstinendum, ab aceto. Si vero ab osse incolumi ea omnino tecta est, distingues hoc modo: nam si grauis est inflammatio, & grauis dolor, hic abstinebis. Vel si vtrumq; malũ leue est, ita vteris & medicamentis, quale rosatum est, permiscebis, vt tenuitate partium, vim aliorum medicamentorum deducat in altum. Retinẽda vitæ ratio, quam Apollonius instituit, quies corporis, subtractio alimenti, vacuatio quæ fit, vel phlebotomia, vt ante dictum est, & medicamentis purgantibus, & clysteribus, noxiorum abstinentia, balnei, vini, neq; vini solum, sed & potuum qui inebriant, salsorum, acrium, acidorum, clamoris, strepitus, motus animi, corporis, præsertim mandibularũ.

De diuturnis capitis doloribus.

CAusa fere intemperies cum materia frigida, in genere intemperies, vel solutio continui. Intẽperies, vt dictũ est de dolore capitis sine materia, quæ aegerrime curatur. Vbi confirmata est, vel cũ materia, atq; hæc vel biliosa & flatuosa, vel quod sæpe fit, frigida, crassa, & viscida. Atq; hanc quoq; statim flatuũ copia sequitur, vnde distentio & dolor, quasi cõtundenti similis, & ad instar malleoli ferientis. Signa ex dictatis antea repetenda. Altera causa est solutio continui a vulnere, contusione, casu, distentione, a flatibus. Iam vero flatus generatio medico intelligẽda est. Generatur enim inopia caloris, atq; hæc inopia

Flatibus vnde fit generatio.

duobus

duobus modis intelligitur, quia vel singulariter calor imbecillus est, vel non simpliciter quidem, sed vt ad materiam refertur. Atq; in hac comparatione materiæ quantitas eius, & qualitas considerandæ: quãtitas quidẽ, qui copiosior est, quã vt a calore etiam integer confici possit. Qualitas autẽ, quia natura sua flatulenta est, quod in multis alimentis contingit, & humore frigido, qui facile in flatus resoluitur. Atq; hi flatus cõtinuatẽ soluunt, quia mẽbranas & sensilia corpora præter naturam distendunt, & vi quadam suturas relaxant, vnde & diadematis, & fasciis arctius colligatis remedia inuenta sunt. Graue malum est, vbi materia putrescit, vnde febris, inflammationes, & phrenitides.

Curatio.

Recta vitæ ratio instituatur. Aluus lubrica, aquæ potus, media aut parcissima vita, nisi a bile malum oriatur temperamentũ. Ætas, cælum, cõsuetudo, & reliqua repugnent. Vitetur omnis vehemens motus corporis, & animi. Alimenta acria, acida salsa, & omnia quæ vapores gignunt, clamor, strepitus, splendor magnus, nocturnus aer, sed is præsertim, quem illustrant radii lunæ. In intemperie pura, neq; phlebotomia, neq; purgationibus vtendum est, cum materia hæc sequitur. Si plenitudo grauis, obstructio, inflammatio, febris, contusio, insignis fractura, vulnus, ac deniq; si intolerabilis dolor est, venam secato. Celsus phlebotomiam superuacaneũ remedium putat, vbi intolerabilis dolor non est, quem sequi non oportet. Nam citra hunc in propositis conditionibus

Intemperies nuda neq; phlebotomen neq; purgationẽ postulat

guntur sulphure, vt prius præparato. *Aliud*, colla fabrorum, gummi cera sorũ simul in aceto macerantur, deinde coquuntur in eodem aceto, atque hoc abiecto oleum de frumento vel de sulphure miscetur, vt fiat satis liquidum euchristum. Postremo sulphuris & cinabrii partes æquales miscentur.

Aliud. ℞. succi boraginis, scabiosæ, lapathi acuti, ireos ana ʒ. 2. fæcis olei veteris, aut olei quod conueniat ʒ. 3. aceti, quod sufficit. Bulliant simul omnia. Deinde subductis igne, misce pulueris ellebori albi & nitri, sulphuris viui, lithargyri auri, auripigmenti, cinabrii, calcis viuæ, aluminis, gallarum, fuliginis picis, vnde fit atramentum impressorium, cineris e fæce vini vsta, æruginis ana ʒ. 2. eo plus minusve. *Acre est aliud.* Pix aceto coquitur, adiecto aceto oleo conuenienti miscetur. Sulphur, cinabrium, sinapi tritum permiscentur. *Vidimus* tineam in quam lues venerea degenerauerat, eaque nullis aliis remediis potuit curari, quam quæ solent vsurpari in ea lue.

Maligna tinea luis venereę remediis curata.

De Psydracia.

PSydracia, pustulæ sunt duræ, subalbidæ, quæ expressæ saniem reddunt, vbi enulato vnguento, citrino, lacte virginali, saliua limacum, pomata theriaca, radice enulæ, & lapathi acuti, in aceto cocta, & cum axungia mixta vtendum est.

AD LIBRVM II. GALENI DE COMPOSIT. PHARMACORVM

κατὰ τόπους,

PERIOCHE II.

CAput dolet intemperie, aut solutione continui. Intemperies alia simplex alia composita. Vtraque cum materia, vel sine materia in toto cerebro. in solis venis arteriis, membranis, neruosis corporibus. Solutio continui acri humore, erodente, putri, bilioso, salso, grauis dolor excitatur distentione. Distendit autem humoris copia vel flatus, vulnus, casus, concussio in eodem sunt genere. Galenus ex varietate causarum efficientium, ex partium laborantium natura, ex loco, ex qualitate propria doloris, dolorum genera distinguit. Caussæ efficientes, internæ, & externæ æstus, perfrictio, ebrietas, casus, concussio, vulnus, fumus, vapor aliquis virulentus, vt grauis odor, vel alius quidam suauis, sed hinc infectus. Sic medico non solum communis, sed vnicuiq; propria & particularis natura, quæ sua cuique est, cognoscenda. Caussæ internæ sunt naturalis intemperies, aut contracta morbo, quantitas, qualitas materia mala conformatio, obstructio. Obstruunt fere humor crassus & viscidus, aut vapor eiusdem naturæ. Obstruuntur viæ, suturæ capitis, ossa palati colatoria, viæ ad nares, aures, oculos, ad spinam, venæ & arteriæ. A partiũ natura, neruosorum corporum

Dolorũ genera ex quibus sint a Galeno distincta

Medico particularis, & propria cuique natura cognoscenda.

dolor magu pungit, distenditque, arteriarum pulsat. In venis & substantia cerebri stupidior est. Loco, periostio superficialis, altus in meningibus. Intra caluariam inclusus dolor sæpe pertingit ad radices oculorum. Ex propria qualitate hoc modo. Grauis dolor est in plenitudine & copia in acri humore, & vapore simili rodit. Sed in vapore acri distentio maior, minor rosio. Contra in humore, distentio pulsu cum membranarum, inflammatione. Sequitur cum grauitate copiam membranis conceptam, sine grauitate & pulsatione, copiam crudi, frigidique flatus. Dolor diuturnus & contumax vel totum caput occupat, vt in cephalæa: vel alterum latus, vt in hemicrania. A sanguine fere in frontem a pituita in occiput, a bile flaua in dextrum latus, a melancholia, in sinistrum decumbit. Sed & ex proprietate dolorum humor aliquando intelligitur. Nam fere moderatus est a sanguine, a pituita, coniunctus est frigiditati, sensui, stupori, somnolentiæ, tarditati. Vbi facies decolor est, a melancholia varia phantasmata & imagines animæ offeruntur, a bile, calor maior, pallida facies, vigiliæ. Sed his omnibus adiungenda est anteacta vita, requirendumque, quo modo habeant viscera, & reliquum corpus. Humor enim & vapor, qui dolorem facit, aliquando generatur in ipso cerebro. Sæpe ab aliis partibus corporis & toto genere venoso transmittitur. Sunt quibus arteriarum intemperies multum sanguinem spirituosum colligit, vnde vehemens pulsansque dolor. Quibusdam, quod rarum scribit Auicenna, & memo-

Doloris proprietas humoris peccantis index.

ria nostra vsum est, vermis procreatus in cerebro, graues dolores excitat, & hoc quoque rarius, quod cuidā ex frequenti odoratu basilici, scorpio in cerebro genitus, graues longosque dolores, & tandem mortem attulit, vt primo capite lib. 1. De internis morbis diximus.

De dolore capitis ab æstu.

Diutius iter facientibus, in sole commorantibus, in thermis, aut vaporariis calidis, calidiores vapores aut fumos excipientibus, dolor excitatur, vbi caloris sensus est in capite, fronte, temporibus, sæpe etiam post aures, vigiliæ, oculorum rubor. Hic ergo cum sit sola intemperies, contrariis pugnare oportet. Ea vero sunt refrigerantia & repellentia, in quibus tamen vitanda sunt, quæ nimium refrigerant & insigniter adstringunt. Declinandus splendor solis, instituenda quies, somnus, aquæ potus, alvus molliri debet, bene perspirata habitatio, & aversa a solaribus radiis, vita frugalis, alimenta quæ refrigerant & humectant.

Vitetur clamor, strepitus, motus animæ corporis, & præcipue mandibularum. In topicis hæc sunt observanda. In declinatione, quo iam tempore lenitur dolor, medicamenta leniter digerentia, refrigerantibus miscenda sunt. Deinde, vt Apollonius consulit, fasciæ lanæ, vel, vt nunc gossipio circumligandæ fronti, omninoque prouidendum, vt ne liquor, qui capiti adhibetur, partem aliquam in oculos vel os defluat. Raditur caput aliquando, & ros-

In topicis quæ obseruanda.

donec fiat crassitudo, vnde frons & tempora illinantur. Oxyrhodinum in frequenti vsu est, ex quinque partibus olei rosatis, vna aceti, aliquando aliquid aquæ rosarum permiscemus. Ceratum Galeni rosatum. ex ceræ tribus partibus, duodecim aut decem olei rosati conficitur, subigitur cum succo herbarum dictarum. Multa cerota conficies mutato rosaceo in aliud genus olei conuenientis. Cera sit alba, prius molita in aqua tepida, lotaque, postremo subacta aqua rosarum. Sic enim maior vis inerit cerato, ad maiorem refrigerationem. Tota nocte sub dio collocantur, inclusa vase, hinc sepeliuntur puteis, aut aquis frigidissimis immerguntur. Licebit vti conseruis rosar. violarum, & nenupharis, emplastri more adhibitis, oxyrhodino, oxycrato, caphura quoque topicis immiscetur. Lac muliebre cum tantillo caphuræ naribus inditur. Nodulus e rosis madefactis in aceto & aqua rosarum, naribus admouetur. Spongia quoque in decocto rerum quæ conueniunt, immergitur, exprimitur, admouetur. In declinatione, quæ concoquunt, vt muccago seminis althææ extracta in aqua chamæmeli, olium chamamelinum repellentibus misceri debent. Initio adhibita vt refrigerent, quia celeriter incalescunt subinde innouari debent. Ratio vitæ frugalis, aquæ potus, somnus, quies, perflatum cubile, & auersum a solis radiis, tranquillitas animi, quies corporis, & mandibularum, propterea in omni dolore capitis vehementi interdicimus duris alimentis. Debet aluus esse mollis quod procuratur iusculis e lactuca, oxa-

lide, borragine, beta iusculo prunorum, sero lactis cassia, catholico, & omnino leuioribus medicamentis. Dolor a perfrictione si fuerit, concidit facies, sed est decolor, pigris sensus, pigræ animæ functiones, frigidis læduntur, vtendum calidis, oleo rutaceo, irino, costino, nardino, quibus hieme frigida, & maiori perfrictione, stiracem calamitam, benzoinum, mithridatium, theriacam permiscemus, euphorbium quoq; oleo subdecuplum, vel subduodecuplum. Possunt olea confingi e maiorana, thymo, serpillo, origano, satureia, mentha, rosmarino, & aliis id genus calidis plantis, in oleo & vino coctis ad consumptionem vini. Affectu perseuerante, raditur caput, aut detonditur, paulo crassiora medicamenta quam in æstu adhibentur. Fiant capitella seu pileoli ex aluta, quæ interiore parte inducta sit mollibus emplastris, calefacientibus, vt mithridatio, theriaca, aut vnguentibus crassioribus ex præscripta materia. Sinapismus quoq; vsui est. Abstinendum phlebotomia, catharticis fortibus, cucurbitulis, multo magis eo genere curandi, quod vsitatum in lue venerea, quod genus tantum locum habet in dolore longo, & pertinaci, a crassis multis, & viscidis humoribus. Alimenta sunto boni succi, quæ moderate calefaciunt, vinum tenue, calidum cubile, illitus narium, infusio in aures, ex materia præscripta, oleis & aliis.

Ab ebrietate.

EBrietas grauissima affert symptomata, alia quidem subitò, alia post tempus, quale est illud

scriptum

scriptum ab Hippoc. aphor. 5. lib. 5. Si ebrius quispiam obmutuerit repente. & quæ Gal. commemorat cap. 5. libr. 5. De locis male affectis. Moderatum symptoma est, dolor capitis, in quo videndum, an vinum crudum, & crapula restiterit in ventre: sic enim vomitus imperandus, confirmandus ventriculus, alioqui vteris iis quæ contra ebrietatem faciunt. Quorum duo sunt genera, alia quæ refrigerant & repellunt, iam descripta in dolore capitis contra æstum, vt rosatum, & peculiariter polygonum: alia naturali quadam proprietate, aut certe non ita manifesta ratione, vt hederæ folia alligata fronti, ruta, decoctum centaurii minoris, amygdala amara, ceruinũ cornu, brassica, quam scripsit Theophrastus naturali quodam odio dissidere cum vite, vt vim huius succumq; eliciat: si seratur in vite, atq; inde vitem corrumpit, propterea Andracides vsum brassica contra ebrietatem. Quod autem vulgo persuasum est crapulam vino elui, non caret ratione. Siquidem bene puro ventriculo & distributo priore vino, bibitur. Hoc enim vapores crassos discutit quos genuit crapula. Quod & Hippoc. & Gal. ostendũt in dolore oculorum ab huiusmodi vaporibus, eo Apho. vbi scripsit Hippoc. Dolores oculorum meri potio soluit. Apollonius somno, inedia, quiete, vomitu, vel vacuatione vtitur, sed hæc conueniunt, vbi crapula grauatur ventriculus, alioqui inutilia. Alimenta sunto pauca, & boni succi, quæ facile concoquantur, pullastra, pulli columborum, capus iuuenis, alæ & testiculi gallorũ, pisces saxatiles molli carne,

Ebrietatem profligant duo genera remediorum.

Brassica ebrietatẽ arcet.

ua sorbilia, hordeatum, aquæ potus, siquidem inde non læditur ventriculus, sic enim vino bene diluto hydrosaccharo, cum vino granatorum, iulepo Alexandrino uti licebit. Secunda mensa, cydonia, uuæ passæ, pyra, & mala leuiter adstringentia, in vapore cocta, conueniunt. In declinatione diutius & paulo celerius ante cibum obambulandum. Post duas, aut tres horas a cibo breuius, & lentius. Atq; hic balneum conuenire potest, & refrigerantia topica, commutanda in ea quæ moderanter calfaciant, quale chamæmelinum est. Superstitio est in usu amygdalarum amararum contra ebrietatem. Voluit enim septem esse numero, 9. aut 11.

De dolore capitis ex ictu, vulnere, aut contusione.

ICto capite, contuso, aut vulnerato, spectandum est, an malum ad pericranium extendatur. Sic enim membranam usque ad os diuides cultello, aut scalpello, deraso osse, linamentis vulnus replebis, sed in primis omnia aduertenda sunt signa, cum præsentia, tum ea quæ veluti accidentia recens illato ictu superueniunt. Leges itaq; cap. 4. lib. 8. Celsi. Alioqui si temere vulnus factum solidabis, aut contusionem negliges grauissima accidentia consequentur, vt mortes fisso, fracto, aut aliter laso subiecto osse. Itaq; in magna contusione, siquidem nullum vulnus est, aut exiguum, tutius fuerit, iniecto clystere, detracto sanguine ex cephalica respondente, in crucem interfecare cutem contusam, & vulnus breuius

impliare. Sic enim facilius probamus, nunquid os
æsum sit, vulnus linimento implendum est. Indu-
cendum splenium, aut complicatum linteum medi-
camento, quod inflammationem prohibeat, quod re-
primat, ex oleo rosato, albuminibus ouorum, bolo ar-
menena, puluere myrtillorum, aliisq; id genus, & su-
pra lanam succidam, vino, aceto ve tinctam, vel o-
xycrato impones. Postremo fasciola omnia colliga-
bis. Iam tertio die, contusio vel omnino discutienda,
vel in pus vertenda est. Quod si magna diuisio fue-
rit, iam tentato osse & membrana, futuris vulnus
coniungendum est, sedita, vt inter duo fila iustum
spatium relinquatur, & parte decliui magis pateat,
qua scilicet pus commodius defluat, quod alioqui col-
lectum aut arrodit caluariam, aut per futuram fluit
in caput interius grauius adfert periculum. Dolor
autem fere excitatur ab inflammatione. Hic ergo le-
niendus dolor est, & extinguenda inflammatio. Ve-
rumq; fit mistu medicamentis, quæ siue adstrictio-
ne & calore laxant quorum materia abunde descri-
pta in lib. de materia Chirurgica, cap. de Dolore. Iam
sublato metu inflammationis, lenito dolore, pus o
mnino conficiendum est medicamentis suppuranti-
bus. Repurgandum vulnus, detergenda sanies, tunc-
que glutinandum, vbi bene purum vulnus fuerit.
Hoc autem fiet prius regenerata carne, per medica-
menta quæ peculiariter appellant cephalica. Deinde
iam tecto osse, per ea quæ vocant glutinantia, vtra-
que materia, ex monumentis veterum, & obseruа-
tione recentiorum descripta est a nobis lib. 2 de ma-

teria Chirurgica. Est & aliud quod Galenus colligit de vsu aceti. Siquidem membrana quæ dura meninx appellatur, nudata est, omnino abstinendum, ab aceto. Si vero ab osse incolumi ea omnino tecta est, distingues hoc modo: nam si grauis est inflammatio, & grauis dolor, hic abstinebis. Vel si vtrumq; malũ leue est, ita vteris & medicamentis, quale rosatum est, permiscebis, vt tenuitate partium, vim aliorum medicamentorum deducat in altum. Retinẽda vitæ ratio, quam Apollonius instituit, quies corporis, subtractio alimenti, vacuatio quæ fit, vel phlebotomia, vt ante dictum est, & medicamentis purgantibus, & clysteribus, noxiorum abstinentia, balnei, vini, neq; vini solum, sed & potuum qui inebriant, salsorum, acrium, acidorum, clamoris, strepitus, motus animi, corporis, præsertim mandibularũ.

De diuturnis capitis doloribus.

CAusa fere intemperies cum materia frigida, in genere intemperies, vel solutio continui. Intẽperies, vt dictũ est de dolore capitis sine materia, quæ aegerrime curatur. Vbi confirmata est, vel cũ materia, atq; hæc vel bilioſa & flatuosa, vel quod sæpe fit, frigida, crassa, & fiscida. Atq; hanc quoq; statim flatuũ copia sequitur, vnde distentio & dolor, quasi cõtundenti similis, & ad instar malleoli ferientis. Signa ex dictatis antea repetenda. Altera causa est solutio continui a vulnere, contusione, casu, distentione, a flatibus. Iam vero flatus generatio medico intelligẽda est. Generatur enim inopia caloris, atq; hæc inopia

Flatibus vnde sit generatio.

duobus

duobus modis intelligitur, quia vel singulariter calor imbecillus est, vel non simpliciter quidem, sed vt ad materiam refertur. Atq; in hac comparatione materiæ quantitas eius, & qualitas consideranda: quãtitas quidẽ, qui copiosior est, quã vt a calore etiam integer conficipossit. Qualitas autẽ, quia natura sua flatulenta est, quod in multis alimentis contingit, & humore frigido, qui facile in flatus resoluitur. Atq; hi flatus cõtinuatẽ soluunt, quia mẽbranas & sensilia corpora præter naturam distendunt, & vi quadam suturas relaxant, vnde & diadematis, & fasciis arctius colligatis remedia inuenta sunt Graue malum est, vbi materia putrescit, vnde febris, inflammationes, & phrenitides.

Curatio.

Recta vitæ ratio instituatur. Aluus lubrica, aquæ potus, media aut parcissima vita, nisi a bile malum oriatur temperamentũ. Ætas, cælum, cõsuetudo, & reliqua repugnent. Vitetur omnis vehemens motus corporis, & animi. Alimenta acria, acida salsa, & omnia quæ vapores gignunt, clamor, strepitus, splendor magnus, nocturnus aer, sed is præsertim, quem illustrant radii lunæ. In intemperie pura, neq; phlebotomia, neq; purgationibus vtendum est, cum materia hæc sequitur. Si plenitudo grauis, obstructio, inflammatio, febris, contusio, insignis fractura, vulnus, ac deniq; si intolerabilis dolor est, venam secato. Celsus phlebotomiam superuacaneũ remedium putat, vbi intolerabilis dolor non est, quem sequi non oportet. Nam citra hunc in propositis conditionibus

Intemperies nuda neq; phlebotomen neq; purgationẽ postulat

aut corrupta, necessario purgãda est. Post habitã rationẽ totius corporis & capitis, per rationẽ vitæ, vacuationes, purgationes, ad particularẽ vacuationẽ capitis, per errhina, sternutatoria, masticatoria veniendũ est. Errhina & sternutamẽta maxime cõueniunt, incisa prius & cõcocta materia siquidẽ crassa est & viscida. Sternutamenta peculiariter conuenunt, vbi caput multis vaporibus repletum est, vtraq; præferenda, vbi pars anterior capitis purganda est, quemadmodum διαμασήματα caput posterius melius repurgant. Illa tamen, errhina dico & sternutamenta, suspecta esse debent, vbi imbecilliores oculi, vel iam laborant, adhæc quibus nares aut polypis, aut ozænis, aut aliis id genus vlceribus vel iam laborant, vel opportunæ sunt, multo magis, si materia repurganda virulenta est, id quod sæpe accidit in lue venerea. Hic ergo masticatoriis potius vtendum est. Masticatoriis similiter abstinendum, vbi fauces, palatum & reliquæ oris partes, pulmones quoq;, vel iam laborant vlcere, vel vlceri opportunæ sunt: hæc autem, ne fiat consuetudo, & vlcera iam facta irrigentur, quæ resiccari oportet, vel quæ in metu sunt, moueantur, neque contra. Nec facit quod quis obiiciat, materiam illectam, & deductam masticatoriis hiatu oris, & decliui capite, repurgari, quia in transitu vlcera irrigantur, & per somnum consuetudine facta iam non repurgatur materia. Errhina, alia sicca, alia liquida, alia vero euchrista, vt quæ illinantur. Succis vtendum in maiore copia humiditatis, eoq; corniculo vel fistula infusa prius

Errhina & sternutamẽta cõcocta materia conueniunt.

Eadem quando suspecta.

Masticatoriis quando abstinẽdum.

subtilissime tria insufflantur, alioqui inspiratu attrahantur.

Aliquando solus vapor satis est, vt nares scilicet admoueantur pixydibus, in quibus illa reposita sunt. Liquida vel vola manus, vel cochleari excepta tepida quidem inspirando attrahuntur. Quæ vero iam consistunt euchrista, digito, penna, vel alia re simili, illinũtur. Errhinorũ materia acris, amara, falsa, nitrosa, elaterium, piper, sinapi, elleborus, melanthiũ, cyclamen, maiorana, centaurium, pyrethrum, hyssopus, thymum, thalaspi, satureia, anagallis, beta, soldanella, sales torrefacti, ammoniacum, nitrum, & alia id genus. Liquida ex iisdem exsuccatis, vel liquori mixtis. Pluribus vsus est succi betæ, hederæ, mercurialis, parietariæ, maioranæ, anagallidis, contunduntur herbæ, & vt facilius reddant succum, aliquid aceti aquæ vitæ, vini, aquarum maioranæ, parietariæ, & similium instillatur, intermiscemus quoque aliquid Zinziberis, piperis. nucis moschatæ, eorũ quæ prius sunt dicta, In sicciserrhinis, quorum si multum est succi permixtum, fiunt euchrista, aliquando teruntur sicca, ex aceto, aqua hyssopi, maioranæ, vitæ & similium, aliquando ex iisdem friguntur, inuoluuntur linteo raro, & calida naribus admouentur. Ab imbecillioribus inchoandum ad fortiora, vt elaterium & euphorbium, atque hæc temperantur lacte, muccagine althææ, psylii, lini & similium. Hæc omnia melius a balneo siquidem hoc vsitatum est, alioqui matutino, laxato corpore, aquam autem cõinemus ore, aut lac ne dum hæc immittuntur nari-

Errhinorum materia.

bus, aliquid in os decidat, quod os exulceret vel deuoratum lædat. Si in de naresincaluerunt, lacte vel aqua tepida immissa naribus, medendum est. Eadem seruanda in masticatoriis, quorum materia eadem quæ errhinorum. Sed excipiantur fere mastiche, vua passa, ficu, cera: alioqui errhinorum materia vinc incoquitur, ad gargarismos. Sternutamenta subtilissime tritis errhinis siccis commouentur, sed maxime acribus, elaterio, elleboro, castorio, zinzibere, pipere albo, & aliis id genus. Sequuntur topica. Ea repellunt & refrigerant, quæ conueniunt initio. Concoquunt & tenuant, quæ incrementis misceri debent repellentibus. Topica remedia.

Quæ discutiunt, maxime conueniunt in declinatione. Dolorem leniunt, quorum maximus est vsus in vigore. Corroborantia locum habent, iam discussa materia, & pacatis doloribus. Itaque raso prius vel detonso capite, remedia adhibenda sunt paulo crassiora, vt dictum est. Liquidiora hæc fiunt, vt melius penetrent pharmaca. Laxetur cutis, declinetur tædium, quod relinqueretur, inquinatis capillis. Atque dum his vtimur, vel pharmaca repetēda, vel qui hac parte plurimum conueniant, clysteres acres iniiciendi frictionibus partium inferiorum vtendum est.

Materia repellentium in humore, vel vapore frigido & crasso tepida applicatur, multo magis hieme, & temperamento frigidiore. Contra vero in materia calida & biliosa frigida sunt repellentia. Verūdum hæc aguntur, prouidendum vt ne caput nudatum pilis frigore lædatur, multo magis hieme & calo

Cucuphæ minuendo capiti, instituendæ.

frigidiore. Itaq; cucuphus vocatus, & gossypio caput muniendum est, consuetis quoq; pileolis, qui e materia conuenienti perfumari possunt, benzoino, storace, caryophyllis & aliis id genus. Puluis quoq; ex conuenienti materia intermisceri potest. Cucuphas ex gossypio, alioqui emplastra aluta inducimus, ex qua fiat veluti pileolus. Materia remediorum prius descripta est, in dolore capitis ab æstu, ebrietate, perfrictione. Legenda est historia apud Æginetam de muliere, quæ contumaces huiusmodi dolores curabat decocto radicis cucumeris agrestis, & foliorum absinthii in hydrelæo, expresso oleo: quod relinquebatur, fouendum caput & irrigandum. Materia vero emplastri modo applicanda: potest medicamentum augeri hydrelæo facto ex oleo conuenienti, chamæmelino, irino, & aliis prius descriptis, cui oleo olibanum, opopanax, galbanum, benzoinum, & alia huiusmodi misceri possunt. Quod paratur ex atramento, parabile est, sed vulgari scriptorio vtendum magis circa initia, post initia vero impressorio. Democritus vtebatur arida fece atramenti, quam diem integrum terebat ex aceto, deinde addebat octauam partem opii. Neque omittendum remedium, quod maxime conuenit vaporibus crassis, dum retinetur anima, seu respiratio, ligatur collum, vt his artibus sanguis vna cum calore & spiritu colligatur sursum in venis & arteriis capitis, atq; ita collectus vaporem tenuet atque discutiat. Extrema remedia sunt, emplastrum de Vigo cum hydrargyro, in pileolo aluta capiti inductum, & toti ceruici affixum. Hoc

Copia vaporib. crassis discutiendis conuenientes remediũ.

remedium

remedium in crassis & viscidis humoribus tempestiue & conuenienter adhibitum, plurimum potest. Adhæc sinapismus diacopregias medicamẽtum, dropax, quæ scripta inuenies cap. de Pyroticis 3 de materia Chirurgica. Adhæc cauteria παρακέντεσις, quæ vocatur seton. In materia frigida, crassa hæc postrema remedia cõueniũt, nõ in calida.

AD LIBRVM III. GALENI, DE COMPOSITIONE PHARMACORVM κατὰ τόπους, PERIOCHE III.

De aurium dolore.

AVribus acris sensus a natura datus, descẽdente neruo a quinta coniugatione, cum dura meninge, fusoq; ac disperso in meatum auditorium. Causæ dolorum in genere, intemperies, morbus instrumentalis, solutio continui particulatim refrigeratio, calfactio, densatio obstructio spiritus flatulentus, humor crudus, frigidus & viscidus illic inclusus, humor mordax, sanies acris, inflammatio tum propaginis membranæ, tum nerui auditorii vlcus. Dolor autem in ambitum auris, propter circumpositas latebras extenditur. Refrigeratæ auri, & inde dolenti calorifica conueniunt, fel tauri cum adipe anatis, vt Arabes & Græci cum succo porri, quod remedium præterquam quod calfacit aperit quoq; obstructiones, terget, incidit. In hoc quoq; remedio consensus est Arabum & Græ-

Aurium doloris causæ.

Aurium doloribus a frigid. quæ conueniunt.

corum. Cæpa, præsertim rubra, ampla excauatur, in cauitatem oleum conueniens cum succis conuenientibus & medicamentis immittitur. In calidis cineribus aut furnis vulgaribus super tegula coquitur, excipitur liquor. Oleum ex cæpa exprimitur, mixtura auri instillatur. Olea cõueniunt in quibus folia rutæ, lauri, eiusdemq; baccæ, aut iuniperi, maiorana, origanum, rosmarinus hyssopus, calamus aromaticus, piper, galĩga, zedoaria, grana paradisi, zinziber, caryophyllũ, & similia coxerint. Oleum de spica, de cinnamo, euphorbio, vel in quo vigesima quarta pars euphorbii mixta sit, oleũ e castoreo, de piperibus, de scylla, de scorpionibus, de ben, seu muscellinũ, de nucleis persicorum, amygdalarum amararum, auellanarum, de galbano, ammoniaco, & alia id genus. Plurimum vtẽdum est succis rutæ, baccarum lauri & iuniperi, canabis viridis, centaurii minoris, bryoniæ, ari, dracuntii, persicariæ, & rerum amararum, vbi præsertim frigiditati coniuncta est frigida materia & viscida, quæ detergent. Materia sicca, castoreum, elleborus, calamus aromaticus, cardamomũ, galanga, zedoaria, & alia in oleis memorata. Sacculi ex eadem materia implentur, incoquuntur vino acri & cretico seu maluatico, aut alio vino generoso, exprimuntur, admouentur calidæ auri, vt inde vapor excipiatur. Dolens auris gossipio clauditur, vt vocant, moschato, pileolis consuetis omnino via ad aures frigori præcluditur. Ex oleis commemoratis vnguenta fiunt pretiosa benzoinum trita, mo-

mento moschi & ambaris, id est, ambræ grisea, additio.

De dolore auris acuto. c.

GAl. stillissimum remedium putat in inflammatione & calore ouum crudum rosaceo subactum. Arabes liquore oui tenuis subacto ex aqua rosarum, nenupharis, violarum, lacte muliebri, succo parietariæ vel polygonicum rosaceo vtuntur. Materia remediorum, quæ refrigerant & dolorem leniunt, itemque eorum quæ calefaciunt, amplissime descripta cap. de dolore, lib. 3. de materia Chirurgica. Quo loco remedia quoque inuenies narcotica, quale est Philonium cum lacte muliebri, semina papaueris albi, hyoscyami albi, lactucæ, cucumeris, trita omnia affuso succo e foliis & floribus papaueris, nymphææ, hyoscyami, vel aqua rosarum, violarum, nenupharis, trochisci. Stellæ dissolui sapa, vel in lacte muliebri. Trochisci de croco descriptione Mesuæi. Finges pastillos narcoticos ex opio, castoreo, sinapi, calamo aromatico, pipere & omnino addita materia, quæ concoquat, incidat, calefaciat, eritque aliorum proportio ad opium dupla, quadrupla, sextupla. Vnuntur pastilli sapa, vino, in vsu dissoluuntur lacte muliebri, vitello oui. In obstructionibus a crassis, vel flatibus, vel humoribus purgat corpus pilulis coccijs, assaiaret, & de hiera mixtis, incorporatis cum expressione 3. R. agarici trochiscatiinf. ℈i in oxymelite, sitque dimidium 3. cocciarum aurearū ℈. 1. Purgato

Purgatio ad obstructiones a crassis flatibus & humoribus.

corpore errhinis, masticatoriis vtendum est, cucurbitulis in ceruice & scapulis. Ratio vitæ præscripta in dolore capitis ab eiusmodi materia, remedia topica, eademq; in dolore aurium a frigore, nisi quod debent seligi, quæ detergent, discutiunt, flatus tenuant.

De vlceribus aurium.

HVmor interdum e capite in aures defluit molestus primum & plurimus, qui deinde putrescit, consuetudinem facit, vt iam nihil molestus sit. Vbi ex Hippocrate purgandum corpus, affigendæ scapulis cucurbitulæ, errhina, masticatoria sunt imperanda ad reuulsionem, detergenda sanies, siccandum vlcus. Sed primum leuioribus vtendum est. Veteres remediis vtebantur, quæ iam exoleta sunt, quorũ hic ordo est. Primum vtebantur glaucio ex aceto, deinde pastillo Polyidæ, post Andronio, tum bythinio vel e charta postremo e scoria ferri. Pastillos describit Galenus 6. κατὰ γένη. 7. Scoriam ferri varie præparārunt. Gal. primum terit ex aceto acerrimo 9. de simpl. medicamentis, deinde ex eodem coquit. Arabes melius præparãt. Terunt scoriam, ex aceto lauant, & deinde siccant in lateres calido, vel feruente sole. siccam rursus ex aceto terunt, imbuunt aceto siccant vt prius. Idq; septies repetunt. Posthæc in tenuissimum pollinem resoluunt, coquuntq; longa coctione ex aceto acerrimo, dum sit mellis crassitudo, atque ita siccant. Remedium hoc maximam vim siccandi habet, e-

pulotico

puloticum est, quod non nisi bene puris vlceribus, inq; inueteratis & duris corporibus vsurpandum est. Sunt qui frigant octies in sartagine ex aceto, deinde cum aceto coquunt, miscentque rosaceum: alii more Gal. tantum terunt, & aceto quadruplo coquunt Clementius est remedium hoc modo. Scoria ferri in frustula diuisa fictili crudo coquitur, dum vas percoctum sit, deinde extinguuntlacte, idque bis & ter repetunt, cremant, extinguũt, tum in mortario terunt affusa aqua vel fontana, vel rosarum, vel plantaginis, vel simili, vbi diu versant, purgant, siccant, tum repetunt in mortarium, volutantq; affusa pluuia, postremo siccant. Singulare auxilium, vbi citra morsum siccandum est. Recentiores abluunt mulsa. Ablues, & remedia scripta cap. de purgantibus libr. 2. de materia Chirurgica. Post ablutum vlcus succũ parietariæ, anagallidis, sanículæ, buglæ, centinodiæ, plantaginis, bursæ pastoriæ millefolii cum melle coques & his vteris. Similiter melle rosato, syrupo de absinthio vel succo eius cum melle rosato. Eodem modo, apii succo, vbi metus est putredinis, addes pulusculum aloes & myrrhæ, centaurii minoris, gentianæ, sarcocollæ. Ægyptiacum quoq; solutum vino vel ænomelite, remedium est veterum & recentiorum. In siccantibus vlceribus aurium alumen vstum ex vino, vel, vt sit fortius, ex aceto tritum. Alii vrina pueri impubis vtuntur cum ænomelite. Forte est, ærugo trita cum ænomelite scyllitico. Sed quibus remediis abluas, tergeas, sicces, inuenies (ab. de pur-

gantibus & epuloticis in materia Chirurgica,

Ad dolorem ex inflãmatione, & sine vlcere.

SAnguinem detrahito, interdicito vino, nutrito, vt in febribus. Sanguis ex cephalica eiusdem lateris detrahitur, clysmate vel leui medicamento prius instituto. Circa initia lenientibus medicamentis sine calore dolorem sedato. In quibus præstantissimum credit Galen ouum crudum ex rosaceo subactum, molliter immissum auri. Rosaceum, sit legitimum, quod magna præcautione admonuit Galen. Ouum sit recens. Licet vti rosaceo cum tantillo aceti. Arabes hoc remedium leuiter coquunt, tantillum caphuræ adiiciunt, quale fuerit rosacei optimi ℥.1. aceti ℥.2. leuiter bullit in aqua calida. deinde misce caphuræ gr. 4. Vtendum quoque muccagine seminis pſyllii & cydoniorum extracta in aqua rosarum. Hæc muccago per se vel mixta prioribus medicamentis vsui est: lac quoque muliebre conuenit instillatum auri. Quod si animis vrget dolor, & inde periculum agro immineat, ad narcotica prius descripta confugere oportet. Iam remissis doloribus ad concoquentia simul & lenientia veniendum. Sed dum hæc fiunt omnino procurandum, vt vel clysteribus, vel leuibus pharmacis moueatur aluus. Leniunt itaque & concoquunt muccagines seminis althææ, lini, fænugræci, gummi arabici. Extrahuntur in aqua bismaluæ: adduntur pinguia, butyrum, œsipus, adipes gallinæ, anserisadeps, suillus recens & sine sale

Postea

postea basilicum & diachylon paruum, oleo anethino, amygdalarum dulcium, chamæmelino, irino dissoluimus & aliis medicamentis leuioribus, quæ cap. de suppurantibus scripta inueniæs. Farinis etiam hordei, fabarum, althææ lini, fænugraci coctis rosaceo, vel oleis memoratis, vti conueniet. Aliquid indetur auri. Magna pars toti auriculæ & ambitui in linteis applicabitur.

De vermibus aurium.

VErmes innascuntur ex putredine, quibus remedio sunt amara: qualia hæc, Olei persicorum, amygdalarum amararum ana ℥. 1. succi apii, centaurii minoris, ana ℥. 2. aceti ʒ. 2. Coque in calidis cineribus, deinde adde myrrhæ, aloes ana ϑ. 1. addito fellis fiet efficacius. Aliud. Foliorum persicariæ, absinthii, graminis, athanasiæ, matricariæ, horum vnius vel duorum. ℥. 2. succi extracti ex nucleis persicorum addito pauco aceto ʒ. 2. olei de fraxino ℥. ß. ellebori nigri ʒ. ß.

Obseruationes quædam in doloribus aurium.

IN his obseruandum ne quid durius, asperius, frigidius, calidius, grauius ex alto cadens dolorem exasperet. Liquidum sit medicamentum, tepidum, quod molliter instilletur, vel corniculo, vel crassiore penna secundum longitudinem diuisa in

duas partes, extremo molli vel lana obuoluto, vt per cauitatem alueoli molliter influat medicamentum. Aliter bapso gossipii, lanæ, serici, imbuto prius medicamento & molliter expresso efficies, vt medicamentum leuiter influat. Vapores inferuntur auribus, sacculis (vt ante dictum est) tepidu expressis spongiis complicatis, linteis in conuenientemedicamento inculcatis, expressis, admotis, aliter veteres lenticulas implebant decocto conuenienti, claudebãt orificium, vel lana pauca, vel raro linteo, per quæ exhalaret vapor. Orificium admouebant auri. Aliter quoq; corniculum auriculare fingi potest, altero extremo latiore, quodq; sit satis comprehendendo orificio lenticulæ. altero angustiore, quod auri inditur: vocant per embotum. Sed corniculum cum sit inflexum, commodius est: alioqui emboto vocato vtendum erit. Quod si inflexo collo, iisdem corniculo auri inditis, & ob alio exuctu flatus & alia corpuscula extrahuntur auribus, vel instrumentis, quæ similia sunt vulgaribus syringibus, exsufflatio ab ore, & naribus efficiet, vt vapor melius attrahatur, & excidant, quæ restiterunt in auribus.

De corpuscul s, quæ incidunt in aures

AQua, lapilli, festuca, animalcula, faba, & alia id genus incidentia auribus, periculum graue afferũt, nisi mature excludantur. Nam unde dolor grauis, distentio, surditas, inflamma-

tio febris, conuulsio, mors deniq; consequitur. Iubebis ergo vel corniculum, vel stipulam, vel plumam comparari, quæ aperta extremis partibus, altera quidem in aurẽ immittatur: altera comprehendatur ore vt fiat suctus, & inde quod lædet, extrahatur. Alii extremam partem infarciunt stupa, quæ incensa orificium externum claudunt. Incenditur autem extrema parte, quæ foras prominet: alioqui iuncum lucernarium, medullam sambuci, cereum candelam, verruculum ferreum vel argenteum extrema parte inducunt viscõ, glutine, terebinthina, ac reomnino viscida, quam immittunt auri, vt quod lædit, agglutinet. In materia duriore eiusmodi instrumentorum molli lana extrema molienda sunt: atque dum eiusmodi instrumenta induntur auribus, omnino prouidendum, nequid effringatur, quod relinquatur aure. Quod si quid viscidum post extractum corpusculum inhæsit auri, detergente decoctione eluendum est. Iubendus æger vt inclinata aure celeriter descendat e gradibus, aut monte insiliat pede, qui auri læsæ respondet, tussiat. Sternutatione vtendum, atque aliquando ciẽtur sternutatio, vt violento motu, quod lædit, excludatur. Nonnunquam eadem prohibetur prehensis clausisq; naribus, vt aure, vt retẽtus spiritus impetum faciat in aures. Tabella illa, cuius meminit Gal. violentum remedium est, concussio puerorum prehenso pede, herniæ periculum facit in molliore corpore, & quod ei malo opportunum est.

subtilissime tria insufflantur, alioqui inspiratu attrahantur.

Aliquando solus vapor satis est, vt nares scilicet admoueantur pixydibus, in quibus illa reposita sunt. Liquida vel vola manus, vel cochleari excepta tepida quidem inspirando attrahuntur. Quæ vero iam consistunt euchrista, digito, penna, vel alia re simili, illinũtur. Errhinorũ materia acris, amara, falsa, nitrosa, elaterium, piper, sinapi, elleborus, melanthiũ, cyclamen, maiorana, centaurium, pyrethrum, hyssopus, thymum, thalaspi, satureia, anagallis, beta, soldanella, sales torrefacti, ammoniacum, nitrum, & alia id genus. Liquida ex iisdem exsuccatis, vel liquori mixtis. Pluribus vsus est succi betæ, hederæ, mercurialis, parietariæ, maioranæ, anagallidis, contunduntur herbæ, & vt facilius reddant succum, aliquid aceti aquæ vitæ, vini, aquarum maioranæ, parietariæ, & similium instillatur, intermiscemus quoque aliquid Zinziberis, piperis. nucis moschatæ, eorũ quæ prius sunt dicta, In sicci errhinis, quorum si multum est succi permixtum, fiunt euchrista, aliquando teruntur sicca, ex aceto, aqua hyssopi, maioranæ, vitæ & similium, aliquando ex iisdem friguntur, inuoluuntur linteo raro, & calida naribus admouentur. Ab imbecillioribus inchoandum ad fortiora, vt elaterium & euphorbium, atque hæc temperantur lacte, muccagine althææ, psylii, lini & similium. Hæc omnia melius a balneo, siquidem hoc vsitatum est, alioqui matutino, laxato corpore, aquam autem cœnemus ore, aut lac ne dum hæc immittuntur nari-

Errhinorum materia.

bus,

bus, aliquid in os decidat, quod os exulceret vel deuoratum lædat. Si in de naresincaluerunt, lacte vel aqua tepida immissa naribus, medendum est. Eadem seruanda in masticatoriis, quorum materia eadem quæ errhinorum. Sed excipiantur fere mastiche, vua passa, ficu, cera: alioqui errhinorum materia vino incoquitur, ad gargarismos. Sternutamenta subtilissime tritis errhinis siccis commouentur, sed maxime acribus, elaterio, elleboro, castorio, zinzibere, pipere albo, & aliis id genus. Sequuntur topica. Ea repelluntur & refrigerant, quæ conueniunt initio. Concoquunt & tenuant, quæ incrementis misceri debent repellentibus. Topica remedia.

Quæ discutiunt, maxime conueniunt in declinatione. Dolorem leniunt, quorum maximus est vsus in vigore. Corroborantia locum habent, iam discussa materia, & pacatis doloribus. Itaque raso prius vel detonso capite, remedia adhibenda sunt paulo crassiora, vt dictum est. Liquidiora hæc fiunt, vt melius penetrent pharmaca. Laxetur cutis, declinetur tædium, quod relinqueretur, inquinatis capillis. Atque dum his vtimur, vel pharmaca repetēda, vel qui hac parte plurimum conueniant, clysteres acres iniiciendi frictionibus partium inferiorum vtendum est.

Materia repellentium in humore, vel vapore frigido & crasso tepida applicatur, multo magis hieme, & temperamento frigidiore. Contra vero in materia calida & biliosa frigida sunt repellentia. Verūdum hæc aguntur, prouidendum vt ne caput nudatum pilis frigore lædatur, multo magis hieme & calo

Cucuphæ minuendo capiti instituendæ.

frigidiore. Itaq; cucuphus vocatus, & gossipio caput muniendum est, consuetis quoq; pileolis, qui e materia conuenienti perfumari possunt, benzoino, storace, caryophyllis & aliis id genus. Puluis quoq; ex conuenienti materia intermisceri potest. Cucuphas ex gossipio, alioqui emplastra aluta inducimus, ex qua fiat veluti pileolus. Materia remediorum prius descripta est, in dolore capitis ab æstu, ebrietate, perfrictione. Legenda est historia apud Æginetam de muliere, quæ contumaces huiusmodi dolores curabat decocto radicis cucumeris agrestis, & foliorum absinthii in hydrelæo, expresso oleo: quod relinquebatur, fouendum caput & irrigandum. Materia vero emplastri modo applicanda: potest medicamentum augeri hydrelæo facto ex oleo conuenienti, chamæmelino, irino, & aliis prius descriptis, cui oleo olibanum, opopanax, galbanum, benzoinum, & alia huiusmodi misceri possunt. Quod paratur ex atramento, parabile est, sed vulgari scriptorio vtendum magis circa initia, post initia vero impressorio Democritus vtebatur arida fece atramenti, quam diem integrum terebat ex aceto, deinde addebat octauam partem opii. Neque omittendum remedium, quod maxime conuenit vaporibus crassis, dum retinetur anima, seu respiratio, ligatur collum, vt his artibus sanguis vna cum calore & spiritu colligatur sursum in venis & arteriis capitis, atq; ita collectus vaporem tenuet atque discutiat. Extrema remedia sunt, emplastrum de Vigo cum hydrargyro, in pileolo aluta capiti inductum, & toti ceruici affixum. Hoc

Copia vaporib. crassis discutiendis conuenientes remediũ.

remedium

remedium in crassis & viscidis humoribus tempestiue & conuenienter adhibitum, plurimum potest. Adhæc sinapismus diacopregias medicamentum, dropax, quæ scripta inuenies cap. de Pyroticis; de materia Chirurgica. Adhæc cauteria παρακέντησις, quæ vocatur seton. In materia frigida, crassi hæc postrema remedia cõueniũt, nõ in calida.

AD LIBRVM III. GALENI, DE COMPOSITIONE PHARMACORVM κατὰ τόπους, PERIOCHE III.

De aurium dolore.

AVribus acris sensus a natura datus, descẽdente neruo a quinta coniugatione, cum dura meninge, fusoq; ac dispersio in meatum auditorium. Causæ dolorum in genere, intemperies, morbus instrumentalis, solutio continui particulatim refrigeratio, calfactio, densatio obstructio spiritus flatulentus, humor crudus, frigidus & viscidus illic inclusus, humor mordax, sanies acris, inflammatio tum propaginis membranæ, tum neruiauditorii vlcus. Dolor autem in ambitum auris, propter circumpositas latebras extenditur. Refrigeratæ auri, & inde dolenti calorifica conueniunt, fel tauri cum adipe anatis, vt Arabes & Græci cum succo porri, quod remedium præterquam quod calfacit aperit quoq; obstructiones terget, incidit. In hoc quoq; remedio consensus est Arabum & Græ-

Aurium doloris causæ.

Aurium doloribus a frigid. quæ conueniunt.

mento moschi & ambaris, id est, ambræ grisea, additio.

De dolore auris acuto. c.

Gal. stillissimum remedium putat in inflammatione & calore ouum crudum rosaceo subactum. Arabes liquore oui tenuis subacto ex aqua rosarum, nenupharis, violarum, lacte mulicbri, succo parietariæ vel polygonicum rosaceo vtuntur. Materia remediorum, quæ refrigerant & dolorem leniunt, itemque eorum quæ calefaciunt, amplissime descripta cap. de dolore, lib. 3. de materia Chirurgica. Quo loco remedia quoque inuenies narcotica, quale est Philonium cum lacte mulicbri, semina papaueris albi, hyoscyami albi, lactucæ, cucumeris, trita omnia affuso succo e foliis & floribus papaueris, nymphææ, hyoscyami, vel aqua rosarum, violarum, nenupharis, trochisci. Stellæ dissoluti sapa, vel in lacte mulicbri. Trochisci de croco descriptione Mesuæi. Finges pastillos narcoticos ex opio, castoreo, sinapi, calamo aromatico, pipere & omnino addita materia, quæ concoquat, incidat, calefaciat, eritque aliorum proportio ad opium dupla, quadrupla, sextupla. Vnuntur pastilli sapa, vino, in vsu dissoluuntur lacte mulicbri, vitello oui. In obstructionibus a crassis, vel flatibus, vel humoribus purgat corpus pilulis coccijs, assaiaret, & de hiera mixtis, incorporatis cum expressione 3. R. agarici trochiscati inf. si in oxymelite, sitque dimidium 3. coccinarum aurearū ℈. 1. Purgato

Purgatio ad obstructiones a crassis flatibus & humoribus.

corpore errhinis, masticatoriis vtendum est, cucurbitulis in ceruice & scapulis. Ratio vitæ præscripta in dolore capitis ab eiusmodi materia, remedia topica, eademq; in dolore aurium a frigore, nisi quod debent seligi, quæ detergent, discutiunt, flatus tenuant.

De vlceribus aurium.

HVmor interdum e capite in aures defluit molestus primum & plurimus, qui deinde putrescit, consuetudinem facit, vt iam nihil molestus sit. Vbi ex Hippocrate purgandum corpus, affigendæ scapulis cucurbitulæ, errhina, masticatoria sunt imperanda ad reuulsionem, detergenda sanies, siccandum vlcus. Sed primum leuioribus vtendum est. Veteres remediis vtebantur, quæ iam exoleta sunt, quorũ hic ordo est. Primum vtebantur glaucio ex aceto, deinde pastillo Polyidæ, post Andronio, tum bythinio vel e charta postremo e scoria ferri. Pastillos describit Galenus 6. κατὰ γένη. cap. 7. Scoriam ferri varie præparārunt. Gal. primum terit ex aceto acerrimo 9. de simpl. medicamentis, deinde ex eodem coquit. Arabes melius præparāt. Terunt scoriam, ex aceto lauant, & deinde siccant in latere calido, vel feruente sole. siccam rursus ex aceto terunt, imbuunt aceto siccant vt prius. Idq; septies repetunt. Post hæc in tenuissimum pollinem resoluunt, coquuntq; longa coctione ex aceto acerrimo, dum sit mellis crassitudo, atque ita siccant. Remedium hoc maximam vim siccandi habet, e-

puloticum

puloticum est, quod non nisi bene puris vlceribus, inq; inueteratis & duris corporibus vsurpandum est. Sunt qui frigant octies in sartagine ex aceto, deinde cum aceto coquunt, miscentque rosaceum: alii more Gal. tantum terunt, & aceto quadruplo coquunt Clementius est remedium hoc modo. Scoria ferri in frustula diuisa fictili crudo coquitur, dum vas percoctum sit, deinde extinguuntlacte, idque bis & ter repetunt, cremant, extinguūt, tum in mortario terunt affusa aqua vel fontana, vel rosarum, vel plantaginis, vel simili, vbidiu versant, purgant, siccant, tum repetunt in mortarium, volutantq; affusa pluuia, postremo siccant. Singulare auxilium, vbi citra morsum siccandum est. Recentiores abluunt mulsa. Ablues, & remediis scriptis cap. de purgantibus libr. 2. de materia Chirurgica. Post ablutum vlcus succū parietariæ, anagallidis, sanicule, buglæ, centinodiæ, plantaginis, bursæ pastoriæ millefolii cum melle coques & his vteris. Similiter melle rosato, syrupo de absinthio vel succo eius cum melle rosato. Eodem modo, apii succo, vbi metus est putredinis, addes pulueisculum aloes & myrrhæ, centaurii minoris, gentianæ, sarcocollæ. Ægyptiacum quoq; solutum vino vel ænomelite, remedium est veterum & recentiorum. In siccantibus vlceribus aurium alumen vstum ex vino, vel, vt sit fortius, ex aceto tritum. Alii vrina pueri impubis vtuntur cum ænomelite. Forte est, æruginis trita cum ænomelite scyllitico. Sed quibus remediis abluas, tergeas, sicces, inuenies (ab. de pur-

rantibus & epuloticis in materia Chirurgica,

Ad dolorem ex inflāmatione, & sine vlcere.

SAnguinem detrahito, interdicito vino, nutrito, vt in febribus. Sanguis ex cephalica eiusdem lateris detrahitur, clysſtere vel leni medicamento prius inſtituto. Circa initia lenientibus medicamentis ſine calore dolorem ſedato. In quibus præſtantiſſimum credit Galen ouum crudum ex roſaceo ſubactum, molliter immiſſum auri. Roſaceum, ſit legitimum, quod magna præcautione admonuit Galen. Ouum ſit recens. Licet vti roſaceo cum tantillo aceti. Arabes hoc remedium leuiter coquunt, tantillum caphuræ adiiciunt, quale fuerit roſacei optimi ℥. 1. aceti ℥. 2. leuiter bulliāt in aqua calida, deinde miſce caphuræ gr. 4. Vtendum quoque muccagine ſeminis pſyllii & cydoniorum extracta in aqua roſarum. Hæc muccago per ſe vel mixta prioribus medicamentis vſui eſt: lac quoque muliebre conuenit inſtillatum auri. Quod ſi animis vrget dolor, & inde periculum ægro immineat, ad narcotica prius deſcripta confugere oportet. Iam remiſſis doloribus ad concoquentia ſimul & lenientia veniendum. Sed dum hæc fiunt omnino procurandum, vt vel clyſteribus, vel leuibus pharmacis moueatur aluus. Leniunt itaque & concoquunt muccagines ſeminis althææ, lini, fœnugræci, gummi arabici. Extrahuntur in aqua biſmaluæ: adduntur pinguia, butyrum, œſipus, adipes gallinæ, anſeris adeps, ſuillus recens & ſine ſale

Poſtea

postea basilicum & diachylon paruum, oleo anethino, amygdalarum dulcium, chamæmelino, irino dissoluimus & aliis medicamentis leuioribus, quæ cap. de suppurantibus scripta inueniæs. Farinis etiam hordei, fabarum, althææ lini, fænugraci coctis rosaceo, vel oleis memoratis, vti conueniet. Aliquid indetur auri. Magna pars toti auriculæ & ambitui in linteis applicabitur.

De vermibus aurium.

VErmes innascuntur ex putredine, quibus remedio sunt amara: qualia hæc, Olei persicorum, amygdalarum amararum ana ʒ. 1. succi apii, centaurii minoris, ana ʒ. 2. aceti ʒ. 2. Coque in calidis cineribus, deinde adde myrrhæ, aloes ana ϑ. 1. addito fel: e fiet efficacius. Aliud. Foliorum persicariæ, absinthii, graminis, athanasiæ, matricariæ, horum vnius vel duorum. ʒ. 2. succi extracti ex nucleis persicorum addito pauco aceto ʒ. 2. olei de fraxino ʒ. ß. ellebori nigri ʒ. ß.

Obseruationes quædam in doloribus aurium.

IN his obseruandum ne quid durius, asperius, frigidius, calidius, grauius ex alto cadens dolorem exasperet. Liquidum sit medicamentum, tepidum, quod molliter instilletur, vel corniculo, vel crassiore penna secundum longitudinem diuisa in

duas partes, extremo molli vel lana obuoluto, vt per cauitatem alueoli molliter influat medicamentum. Aliter bapso gossipii, lanæ, serici, imbuto prius medicamento & molliter expresso efficies, vt medicamentum leuiter influat. Vapores inferuntur auribus, sacculis (vt ante dictum est) tepidis expressis spongiis complicatis, linteis in conuenientemedicamento inculcatis, expressis, admotis. aliter veteres lenticulas implebant decocto conuenienti, claudebāt orificium, vel lana pauca, vel raro linteo, per quæ exhalaret vapor. Orificium admouebant auri. Aliter quoq; corniculum auriculare fingi potest, altero extremo latiore, quodq; sit satis comprehendendo orificio lenticulæ. altero angustiore, quod auri inditur: vocant per embotum. Sed corniculum cum sit inflexum, commodius est: alioqui emboto vocato vtendum erit. Quod si inflexo collo, iisdem corniculo auri inditis, & ob alio exuctus flatus & alia corpuscula extrahuntur auribus, vel instrumentis, quæ similia sunt vulgaribus siryngibus, exsufflatio ab ore, & naribus efficiet, vt vapor melius attrahatur, & excidant, quæ restiterunt in auribus.

De corpuscul s, quæ incidunt in aures

AQua, lapilli, festuca, animalcula, faba, & alia id genus incidentia auribus, periculum graue afferūt, nisi mature excludantur. Nam inde dolor grauis, distentio, surditas, inflamma-

tio febris, conuulsio, mors deniq; consequitur. Iubebis ergo vel corniculum, vel stipulam, vel plumam comparari, quæ aperta extremis partibus, altera quidem in aurẽ immittatur: altera comprehendatur ore vt fiat suctus, & inde quod lædet, extrahatur. Alii extremam partem infarciunt stupa, quæ incensa orificium externum claudunt. Incenditur autem extrema parte, quæ foras prominet: alioqui iuncum lucernarium, medullam sambuci, ceream candelam, verruculum ferreum vel argenteum extrema parte inducunt viscõ, glutine, terebinthina, ac reomnino viscida, quam immittunt auri, vt quod lædit, agglutinet. In materia duriore eiusmodi instrumentorum molli lana extrema molliendasunt: atque dum eiusmodi instrumenta induntur auribus, omnino prouidendum, nequid effringatur, quod relinquatur aure. Quod si quid viscidum post extractum corpusculum inhæsit auri, detergente decoctione eluendum est. Iubendus æger vt inclinata aure celeriter descendat e gradibus, aut monte insiliat pede, qui auri læsæ respondet, tussiat. Sternutatione vtendum, atque aliquando ciet ur sternutatio, vt violento motu, quod lædit, excludatur. Nonnunquam eadem prohibetur prehensis clausisq; naribus, vt aure, vt retẽtus spiritus impetum faciat in aures. Tabella illa, cuius meminit Gal. violentum remedium est, concussio puerorum prehenso pede, herniæ periculum facit in molliore corpore, & quod ei malo opportunum est.

De graui auditu.

IN læso auditu vel præcipuum instrumentum læsum est, vel quæ partes ei seruiunt, vel cerebrum ea præsertim parte, vbi oritur quinta neruorum coniugatio, a qua neruus auditorius est. Auditus præcipuum instrumentum. *Præcipuum instrumentum auditus extremitas est interna meatus auditorii, vbi neruus cum dura meninge exporrectus attingitur. Læduntur autem intemperie, similari morbo & solutione continui. Intemperies rebus externis & morbo contrahitur, animaduertendumque qualis præcesserit morbus, calidusne an frigidus, vt inde cognoscatur intemperies. Morbi instrumentales hoc loco ab obstructione, quia non potest esse communicatio aeris externi spiritus auditorii. Obstruitur meatus a tumore præter naturam, tuberculis aut caruunculis adnatis, crassiore pure, crassa & vissi la materia, copia sordium, corpusculis incidentibus. Solutio continui, vt in vlcere. Intemperies curanda contrariis, calida frigidis, frigida calidis, quorum materia superius descripta est. Obstructio liberanda remediis conuenientibus, vt si ab inflammatione, iis, quæ contra inflammationem scripta sunt. Si ab œdemate, incidentibus, attenuantibus, detergentibus. Similiter si a crasso pure aut pituita. Materia autem in dolore scripta est contra flatus & crassam pituitam. Scirrhus mollientibus, incidentibus, tenuantibus, & ea ratione, qua m scriptam inuenies cap de malacticis, percuratur. Tubercula, verrucæ maximum negotium*

tium faciunt, & vix nisi ferro, aut eo genere remediorum, quæ excedunt supercrescentem carnem, curari possunt. Corpuscula eximenda iis artibus, quæ proxime dictæ sunt, sordes auriscalpio & detergentibus infusionibus expurgandæ sunt. Quibusdam vi tonitru, bombardarum, campanarum, laborat auditus, quibus vox lenis, tarda, exigua, numerosa aut musica similis musicorum instrumentis remedio est. Peculiaria quædam remedia sunt contra læsum auditum, qualia quæ sequuntur. Castoreum solutum aceto & mixtum oleo amygdalarum amararum, baccæ lauri vel iuniperi, teruntur paulatim, affusa aqua vitæ: singulis vnciis expressi succi dimidiū ʒ ellebori nigri permiscetur. Subtilissime trita colocynthis oleo conuenienti permiscetur, vel eadem oleo & vino addita parte aceti; coquitur oleum, vsui est, vtile balsamū artificiale & acopa, quæ scripta inuenies cap. de dolore. Suffumigia fiūt per corniculū ex caryophyllis, ligno aloes, baccis lauri, ramētis iuniperi & rosmarini, maiorana sicca. Meliora fient, si in aceto scyllitico macerentur, vt ex omnibus fiat suffumigium. Fiunt quoq; trochisci ex elleboro albo, castoreo, pipere, calamo aromatico, borace iūctis aceto. Trochisci vsui sunt suffumigiis, vel solati in oleo conuenienti ex adipis anguillarum ʒ. 1. olei muscellini semuncia, succi caprifolii & louis barbæ ʒ.2. aceti ʒ.1 ouis formicarum, quantum capiat dimidia testa nucis. Coquūtur omnia in vase testaceo: colatura vtrique auri infunditur, atq; omni-

Auditus læsi peculiaria remedia.

no materia conuenit prius descripta contra dolorem aurium a crassis & viscidis humoribus. Desperatis aliis auxiliis, decoctum ligni sancti, & emplastrum de Vigo toti ceruici adhibitum, & post aures singulari remedio est: verum cognoscendum est inueteratum malum esse immedicabile, atq; inueteratum putant post duos annos, & vbi æquabilis surditas est, neque augescens, neque remittens sese, aut vbi scirrhus, aut tuberculum interius iam intercipit meatum auditorium, vbi in interiore meatu solutio continui est in neruo auditorio. Medicamenta liquida esse oportet, tepida, quantitate modica, subinde commutata, vt tertia quaq; hora. Atque priusquam noua immittantur, detergenda auris atque repurganda. Iaceat æger in aurem sanam, vt medicamentum influat. Sed quia iniecta in aurem cohibita sæpe corrumpuntur, & præsertim quæ sunt pinguia, propterea suffumigia & vapores præferunt iniectis. Quod scripsit Hippocr. cessare surditatem bilioſis deiectionibus, de surditate critica vel symptomatica in morbis intelligendum est.

De Parotidibus.

ABscessus sunt glandularum, sed auribus sæpenumero pestilentes. Omnino pestiferi, nonnunquam maligni, quales scribunt viguisse, multosque rapuisse anno 1510. Nonnunquam clementes sunt, quales viguerunt anno 1545. & præcipue vere. Nonnunquam sunt critici, qui si in-

tro redeunt, lethales, nisi alui profluuium, vel insignis excretio subsequatur. Alii tardius erumpunt, alii celerius. Quidam cum dolore & inflammatione, quidam sine his. Itaq; vbi vel dolor grauis, vel inflammatio, clysteremolli vel leui pharmaco moueatur aluus: deinde auferatur sanguis e cephalica eiusdem lateris; tum medicamentis, quæ leniant, vtendum est. Cataplasmata ex farina hordeacea cocta hydrelæo, cerato vario comparato ex oleis, quæ non reprimant quidem, sed refrigerent, qualia scripta inuenias cap. de dolore, quibus muccago psyllii misceri potest, præsertim vbi calor coniunctus est. Abstinendum hoc loco, vt in toto genere parotidum, medicamentis, quæ reprimant. Pacato dolore digerentibus, nec ita calefacientibus vtendum est, vt si fieri potest, materia resoluatur. Quòd si resolui non potest, & ad suppurationem vergit, suppurantibus vtendum est, qualia sunt farina tritici hydrelæo cocta, butyro vel axungia mixta. Acetosa non ita manifesta ratione cocta sub cineribus suppurat. Potest pinsi cum butyro, radicili liliorum coctæ permisceri. Similiter licebit vti radice lapathi acuti, althææ, liliorum cocta, & cum butyro pista. In calore hyoscyamo cum butyro vti licet. Archigenes diu fouebat tepida: deinde cataplasmata e farina hordeacea adhibebat, quod scriptum inuenies, vt alia multa cap. de suppurantibus. Vbi iam pus factum est, vel ferro decliui parte, vel ruptorio vocato Vomicam aperies. Vtere medicamentis, quæ pus exhauriant. Materia

Parotidibus omnibus reprimentia inimica.

describitur cap. de resoluentibus, de vomica aperienda, de pyroticis, vbi apertus est abscessus, vlcus suo more curandum est, & purgandum sordibus, incarnandum & cicatrice ducendum, ac sit aliquando in male curatis parotidibus, vt fistulæ ducantur, contra quas incipientes, Galen. vehemẽter probat pharmacum quod sequitur. ℞. olei vetustissimi, alioquin racinini, anethini, caryini, cocti in sartagine ʒ. 6. aceti fortissimi tantundem, lithargyri ʒ. 4. Bulliant simul, coquantur per diem semper agitando, donec nigrescat pharmacum, splendeatque. In mitibus parotidibus hoc medicamentum sufficiet. Olei chamæmeli, liliorum, butyri recentis ana ʒ. 6. croci grana 6. Fiat linimentum, superponatur lana sordida. Quod si paulo durior videatur abscessus, adinisce ebus & tetrapharmacum, vel dialibæas, vel diachylon parvum, de muscillaginibus, resumptivum, vel aliquod id genus, qualia multa inuenias cap. de malacticis. Ac primum crassiusculis linimentis, postea compage mollium emplastrorum, præsertim si dolor abest, vti conueniet, vt si durities relicta fuerit, veteris remediis contra scirrhos ex cap. de malacticis.

De nariũm affectibus.

IN nares propago a dura meninge, neruus a tertia conjugatione descendit, patet & foraminibus exterioribus: & altero angustiore, quod ea

nammillares processus, & anteriores ventricu-
os cerebri pertinet, altero ampliore, quod ad pala-
um & os diuertit. In naribus polypi fiunt & ozæ-
næ. Polypus tumor est præter naturam duriuscu-
us, similis substantia caruncule polyporum pi-
scium. Ozæna vlcus est malignum, quod ab acri Polypus.
fluxione, & aliquando putrilaginosa nascitur, at Ozæna.
que putredinis signum est, quod grauiter olet, neq;
omne vlcus narium ozæna est. Nam sæpe a pituita
salsa vlcera concitantur in naribus, quæ crustulas
ducunt, & facile curantur. Ozænis malignitate
respondent vlcera in lue venerea suborta, quæ &
aliquando, vt ozænæ, cancrũ referunt quod vbi sit
magna desperatio est neglectis eiusmodi vlceribus.
Os nasi cariem ducit, atq; corrũpitur, vnde forma
naturalis nasi deprimitur & deperditur. In ozænis
& polypis hæc sunt cõmunia. Vacuandũ corpus a-
liquando phlebotomia e cephalica, deinde etiam e
venis, quæ ad labra perueniunt: deinde purgatio-
ne, ex qua reficiendũ caput optima victus ratione, et
medicamentis. Idemq; corroborandũ est in medi-
amentis, quæ reficient caput & corroborẽt. Cucu-
bæ sint gossypio intertextæ & conspersæ puluisculis
qui siccẽt & corroborent quales sunt e ligno aloes,
caryophyllis, macere, moschata nuce staphade, sal-
uia, maurana, mentha, rosmarino, betonica, laun-
ula & aliis id genus. Præterea fictio e spongia a
fronte ad occiput & latera ducta. In medicamẽ-
tis, quæ raso capiti adhibentur, emplastrum barba
rum, tum quod descriptum inuenies cap. de hæmor-

rhagia, tum quod cap. de glutinantibus, vel quæ sequuntur. Myrrhæ, thuris ana ʒ. I. duo ouí albumina, limaces triticum suis testis numero sex, rursus terant nr omnia in mortario, & linteo inducta, capitique affixa nouem dies sinantur. In medicamentis topicis differentia est, quia ozænis conueniunt, quæ repellant & discutiant: in polypo qui ab humore crasso & viscido nascitur, quæ adstringant, incidant, tergeant, discutiant. Atque in ozænis alia quidem remedia lenia sunt, alia vero acria, quibus in rebelli malo serpente & putrido vtendum. At mediocria ex vtroque genere fiant, vbi malum erit mediocre. Lenia sunt rosæ siccæ insperse, plantago sicca, herba vocata scorpioides, clymenum vulgare, malorum granatorum trium generum succus leuiter coctus, vel cum melle in vase æneo ita coctus, vt crassitudinē habeat. Mel vstulatum cum succo plantaginis, cum puluere ireos, myrrha, aloe. Fortia sunt, aquæ fortes, metallica acria, pulueres dracuntii, batrachii, & quæcunque acria sunt. In leuibus vero metallica, quæ sine morsu siccant, quale est plumbi recrementum, lithargyrus, ceruſa, pompholyx, puluis malicorii, et magma illud Gal ex contusis granatis. Cæterum cum omnis ozæna vlcus sit, ordine quidem curanda est, purganda sordibus, incarnanda & claudenda cicatrice. Purgabitur hydromelite e decocto marrubii, cētaurii, guaiaci, apii, absinthii agrimoniæ, mixto aliquando sero lactis, vnde acrimonia lactis retundatur, aliis quoque abunde se ipsis cap. de

Ozænam quę optime purgent.

purgan

purgantibus. Purgatum vlcus aqua forti, qua aurum separant, aqua sublimati attingi debet. Mel Hispanicum tostum, addito puluere corticis guaiaci, purgat, incarnat, & cicatricem ducit. Recrementum plumbi tenuissime læuigatur æquali parte vini austeri, deinde adiecta æquali parte oleimyrtini ad spissitudinem coquitur, psoricum Mesue huic rei vtile est. Ægyptiacum secatur, & deinde puluisculo facto aliquid aristolochiæ admiscetur, gentianæ & similium. Gal. pastillis Andronis, Polyidæ & similibus vtebatur, quos scriptos inuenies cap. de Hæmorrhagia. Sed quia medicamentorum vis subinde affluente humore diluitur, subinde commutare oportet. Negotium sit maius, cum vlcera ea parte sunt, qua foramen est narium ad palatum, quia non tam facile medicamenta adhiberi possunt. Iubendi ergo, vt æger maiore vi inspiret, vbi medicamenta immittuntur: alioqui os amplissime aperiat demissa lingua, vt specilli extremo medicamenta ad vlcus adducantur. Sunt qui firmum asperumq; filum, vel e setis textum in nares mittant, impellantq;, vt æger magno inspiratu attrahat, & alterum extremum in os perueniat. Itaq; vtroq; extremo filum prehensum diducitur, vt asperetur vlcus, & sanguinem reddat, deinde filum medicamentis illinunt, vt inde contingat vlcus. Nec desunt, qui acum plumbeam eo filo transigant, ne filum reduplicet. Resupinato capite & naribus esse oportet, quum medicamenta immittuntur, iubemusq; aliquando, vt vel muliebre lac, vel

aliud, vel aquam ore contineant, vbi acria medicamenta sunt lethalia, ne quid translatum in os deuoretur.

Cura polypi.

IN polypo particulatim conueniunt ceratum myrtinum, ceratum ex cera rubra cum oleo myrtillorum. Sed oportet ceratis addere sextam, octauam, decimam, duodecimam partem ægyptiaci, vel æruginis. Alioqui tantundem alicuius pharmaci generis eorum, quæ catharetica dicuntur, quorum materia & descriptio est cap. de pyroticis. Ad idem facit psoricum Mesuæ, Macerionis emplastrum, tetrapharmacum cũ duodecima parte æruginis, Lamponis medicamentum, quæ omnia scripta inuenias lib. de materia Chirurgica & quo modo sit eis vtendum. Ex argenti spuma & cerussa, vino, aceto & myrtino oleo coctis fiunt vnguenta, quibus aliquid pulueris malicorii, rosarum, balaustiorum, aluminis & similium miscere potest. Pulueris & succus dracuntii, cum foliis, radicibus, seminibus medicamentis miscetur, vt proximis vnguentis. Succo granatorum mixtura fiet, vt sunt corpora, & contumax malum est. Malicorium tritum, coctum cum parte trochiscorum Alcibiadis efficacissimum remedium est. Describuntur cap de Pyroticis. Quod si crustæ fiunt vel in ozænis, vel polypis, medicamentis siccantibus resiccare oportet, qualia sunt epulotica, vnguentum de cerussa, & alia id genus vocap de epulo-

Malicorium tritum efficaciss. ad polypos remediũ.

ticis.

tiens. Deinde vel volsella molliter commouenda, vt leui motu decidant. Nunquam enim vi excutiendæ sunt, nisi iam resiccatæ non ita hæreant. Veteres sternutatorio vtebantur, vt maturæ crustæ deciderent. Alii emolliunt butyro, adipe anseris, aut gallinæ, muccaginibus tragacanthæ, gummi arabici, vt emollitæ cadant crustæ. Remedia resupinato capite alia quidem instillantur: alia cornículo insufflantur quædam specilli nucleo capta inseruntur naribus, vel e pyxide cochleari, vola manus inspiratu trahuntur vapores e vasis angustioris orificii admoti naribus. Excipiuntur in vlceribus narium a lue venerea remediis, quæ contra hunc morbum adhiberi solent, illitu, emplastru mercurialibus vtendum est.

De hæmorrhagia non agemus hoc loco, propterea quod de ea abunde a nobis actum putemus, cap. 4. lib. 3. de materia Chirurgica.

Illinc petantur remedia.

AD LIBRVM IV. GALENI DE COMPOSIT. PHARMACORVM κατὰ τόπους,

PERIOCHE IIII.

De medicamentis ocularibus.

Topica medicamenta ocularia.

ἱεράκια.
ὀξυδερκῆ.
κολλύρια.

MEdicamenta ocularia alia sunt ἀνώδυνα *& quæ* λυσιπόνια *appellant, eaque dolores leniunt. Alia repellunt sed leuiter, & adstringendo roborant. Nonnulla sunt, quæ concoquunt & extergent, discutiunt, molliunt. Plurima quoque excrescentem carnem consumunt, quædam peculiariter confirmant oculos, conseruant visum, & aciem eius intendunt, hieracia & oxydorcia. Vlcera oculorum peculiaria habent medicamenta, sed leniora aliis vlceribus, quæ videlicet extergent, siccant, incarnant, cicatrice tegunt, aut crassiores cicatrices exterunt, quorum alia mitiora, vt citra morsum siccent: alia paulo acriora, de quibus omnibus ordine dicendum est.*

De dolore oculorum.

DOlores oculorum, inquit Hippocrates, meri potio, balneum, fomentum, venæ sectio, & epotum medicamentum soluit. Meraco vino

utimur, vbi bene puro corpore venæ oculares, quæque vicinæ sunt crasso sanguine, vel eiusmodi vapore repletæ sunt. Sit vinum vetus, tenue, giluum, dorum non adstringens, quod vel in cibo, vel inter cibos propinetur. Nam ieiuno datum vehementer nocet. Et quamquam ab Hipp. scriptum est, meri potus, & consuetis tamen, & natura biosis, adolescentibus quoq; leuiter dilui potest, sed minus solito. Ac quidam ex veteribus calida diluebant. Phlebotomia vbi corpus plethoricum est, & dolor grauis excruciat. Eligitur vena primum basilica in plenitudine vel mediana, deinde cephalica, postea in fronte, postremo ex angulis oculorum, nisi vlcuscula, quæ phlyctenas vocant, aut profundius vlcus cum inflammatione adsit. Tunc enim reprobanda phlebotomia in minoribus venis, sed venam amplo foramine aperire conuenit, vt sanguis crassior effluat, & maturius sequatur animi deliquium, quod in asperrimis dolorib. magnam vim habet, vt ex aliquot historiis licet colligere. Balneum vsui est vacuato corpore, cocta inflammatione. Vbi acris fluxio est, fomento vteris initio quidem, vt tentes num corpus reliquum, vel caput laboret. Sic enim adhibito fomento dolor fluxioq; augebitur. In incremento & vigore, vt lenias; in declinatione, vt discutias & corrobores. Verum fomenta in mollibus linteolis & leuibus applicentur, nequid vel grauitate, vel asprædine, vel duritie lædat. Propterea Hipp. sacculos reprobat. Medicamentum epotum in cacochymia pro na-

Animi deliquium in asperrimis doloribus saluberrimum.

tura vitii quod redundat. Sed præter hæc frictiones cucurbitulæ occipiti & ceruici affixæ, vincula reuellendo dolores leniunt, leues quoq; inspiratus comprehenso ore medicamento, quod vim habeat leniendi, dolores sedant. Medicamenta topica duorum sunt generum. Alia reuera leniunt: alia stupefaciunt. Sed stupefacientibus non temere vtendum, qualia sunt collyria e cerusa lota, amylo, opio, & breuiter, quæ opium aliaque id genus recipiunt. Nam vehementer fluxiones reprimere non possunt, sed excerni prohibent, vnde erodi corneam contingit, si acris fluxio est: vt si multa, magis irritari, aut vehementer intendi, nisi medicamentum fuerit vehementer narcoticum. Intolerabilis dolor remouetur, sed stupefactio aliud malum sequitur. Nam vis oculi omnino læditur, vt in posterum vel nihil, vel hebetius videat. Hinc quoque relinquitur dura quædam dispositio tunicarum, quæ non facile corrigitur. Hæc Gal. qui nō solum his, sed & in leniendo dolore emplasticis pinguibus, nimium adstringentibus, abstinendum putat. Emplastica poros infarciunt, ne quid exhalare possit. Adstringentia immodice eosdem constringunt, atque ita interceptis viis, per quas debet fluxionis materia discuti, eadem retenta, in oculis dolores exasperat. Sed præter hæc adstringentia tunicas nimium resiccant, & inde visum hebetant. Pinguia vero propterea prohibet Gal. oleū & alia id genus, quia in vehementi ardore oculi facile incenduntur. Eadem quoque sordes faciunt,

Oculorum anodyna duorum sunt generum.

& omnino ulcerum mitia sunt. Tutior itaque usus est eorum medicamentorum, quæ re vera anodyna sunt: qualia sunt fomēta ex sola aqua tepida ex decocto meliloti, chamæmeli, fœniculi, anethi fœnugræci, rosarū, absinthii. Quod si calor multus conjunctus est, ex decocto psyllii, foliorum mādragoræ, hyoscyami, papaueris, violarū, rosarum, similiter liquor oui, aqua rosarū, muccago seminis cydoniorum, medulla cocti cydonii, vel pomi alicuius cocti in vapore aquæ. Moderata est muccago althææ, tragacanthæ, gūmi arabici, lac muliebre, fœnugræci beneloti prius infusi diem integrum, deinde cocti, vt prima & secūda aqua abiiciantur, penidia, alphenic, diatragacanthū frigidum, amylum, muliebri lacte dissoluūtur, leniendo leuiter, & citra morsum extergendo, creta similiter vti licet. Anodynon est oui liquor cum suo vitello. Aliquando capharā miscemus: vt in hoc, quod lenit & coquit. ℞. muccaginis sem. psyllii & tragacanthæ extractæ in aq. b. smaluæ ʒ. 2. liquorū oui ʒ. ß croci ϑ ß. capharæ gr. 6. Atq; meminisse oportet recentibus muccaginibus & succis vtendum, quia vno atq; altero die acescunt, atq; corrumpuntur. Quæ collyria anodyna dicuntur, fere opium recipiunt, quale est diarrhodon Nili, quod etiam ingentes dolores lenit, tenues fluxiones, acresq; sistit. ℞. rosarum resectis vnguibus ʒ ß croci ʒ. 2. gummi arabici ʒ. 1. spicæ nardi, opii an. ϑ ß. cum aqua fit collyrium vsus tēpore lacte muliebri, vel liquore oui liquidissime diluitur. Anodyna enim liquidissima esse opor-

Oculorum ardor vehemē: pinguia respuit.

tet. Arabes hoc collyrium, sief rosatum vocant, atque ita cõficiunt. ℞. rosarum resectis vnguibus ʒ. 15. croci ʒ 18. gummi arabici ʒ. 19. spicæ, opii an. 2. fiat sief cum aqua pluuia. Habent & sief alba quibus plurimum vtuntur: quale hoc est in principiis inflammationum & dolorum. ℞ gummi arabici, tragacanthæ, amyli an. ʒ. ß. cerusæ lotæ ʒ. 6. opii ʒ. 1. opium in sapa aut vino dulci temperatur: deinde reliquis iungitur in oui albumine. In vsu diluitur lacte muliebri In augmento hoc conuenit. ℞. sarcocollæ nutritæ in lacte muliebri, aut asinino ʒ. ß. amyli, diatragacanthi an. ℥. ß. cerusæ lotæ ʒ. 6. olibani ʒ. 1. ß. opii 1. ʒ. cõfice cũ aq. pluuia

Alexandri mirabile in calida ophthalmia & dolore.

Cadmiæ vstæ, lotæ ʒ. 10. cerusæ lotæ ℥. 1. scoriæ ferri vstæ lotæ ℥. ß. gũmi arabici, tragacanthæ ana ʒ. 4. olibani, opii ana ʒ. 2. croci ℈. ß. confice cum aqua pluuia. In declinatione sarcocollæ nutritæ ʒ. 10. croci, spicæ, aloes ana ʒ. 1. Teruntur omnia ex muccagine seminis fœnugræci. Linimenti modo adhibentur. Sed quia in ocularibus remediis, sæpe cadmiæ vstæ lotæque, & sarcocollæ nutritæ mentio fit, vtriusq; ratio explicanda est. Cadmia itaq;, quæ & Cathinia dicitur, vel cuius loco lapide calaminari vtimur, vi siccandi & intergendi prædita vtitur, & lauatur, hoc modo. In frustula magnitudine grani hordei confringitur, melle optimo conspergitur, concluditur fictili crudo, cuius

Cadmiæ præparatio.

orifi-

orificium operiendo clauditur, lutaturque. Sed operculum uno vel pluribus foraminibus pervium esse oportet, ut fumus exhalet. Vas autem, ubi coctum est, subiecto igne vel in fornace figulari, iam ignita cadmia & vaporibus nigris in albidos commutatis, qui, scilicet per foramina operculi exeunt, tollimus, & ablato operculo cadmiā vino austero extinguimus, & mortario terimus, siccāq; ad medicamenta reseruamus. Aliter quoque veteres. Cadmia inclusa fictili vase puro igne crematur, deinde lacte asinino extinguitur: secundo ac tertio vritur atq; extinguitur lacte: iam tertio vsta extinctaque in mortario affusa aqua fōtis diutissime versatur, purgatur, siccatur, siccata secundo ac tertio in mortarium repetitur, versatur vt prius, & siccatur.

Postremo cum aqua pluuia in mortario circumagitur, siccatur, iā omnis qualitatis expers ex qua fiat collyrium plane diuinū, vbi dolor sedandus est

Vlcera implenda, siccanda hypopia, vbi sistenda est acris fluxio, & leniendā calida lippitudo, vbi pruritus, ardor, vstio, sed peculiariter, vbi detergendum & siccandum.

℞. cadmiæ, vt ante præparatæ ʒ 2. ceruſæ e lacte lotæ ſæpius ʒ. 2. ß. Ceruſa cum cadmia ſæpius miſcetur, et 15. diebus in mortario ex aqua pluuia verſatur. Poſtremo tragacanthæ lotæ & purgatæ ʒ. ß. ſucco fænugraeci per noctem imbuuntur, vt multum ſuccum inibibat. Poſtridie vniuntur omnia, reponuntur vaſe vitreo operto tenui linteo, loco ſubdiali, & bene puro. In vſu diſſoluitur oui liquore, vel

muliebri lacte. Sarcocolla citra morsum siccat, coquit, digerit leuiter, amaricat. Tita itaque macerantur in aquarosarum tribus diebus, tum siccatur, & lacrib. diebus in succo rubi macerantur, siccaturq; postremo infunditur in lacte muliebri, siccataque blandissimum medicamentum fit.

De repellentibus.

Repellentiũ genera duo.

REpellentia duorũ sunt generum. Alia leuiter repellunt, quæ cõueniunt oculis, eaq; vel leni frigore, vel corroboranti adstrictione reprimunt. Alia vero vehementer adstringunt noxia oculis quia poros cõtrahunt, tunicas resiccant, exasperant, dolores creant, visum interturbant, quibus tamen aliquando, vt in procidentia oculi, sed aliis mixtis, vtimur. Leuiter repellunt rosarum succus flores, folia nardi, spica, crocus, hypocystis, oui candidum, mucago psyllii, sumach cydoniorum, aqua rosarum, plantaginis, & quod ex mororum succo præparatur. Succi mororum rubi quartarium vnum siccetur in sole, subinde agitando: vbi fuerit siccatus, imbue liquore oui, & sine siccari in sole. Postremo consperge lacte muliebri, & fac siccari. Pulueiculo vtere soluto liquore oui, vt lenias & reprimas. Repellunt quoque cadmia vsta, vt prius, & austero vino extincta, deinde trita et pluuia, & quæ metallica citra morsum siccant. Deinde hæc, quæ leniunt quoque. ℞. farinæ capitum papaueris & melilloti an. ℈. 1 pul. rosarũ ℈. ß. panis albissimi ʒ. 2 f. decoctio in lacte mixtis pulueribus.

Repellentia leuiora.

in fine decoctionis. Deinde transferantur omnia in mortarium, & subigantur cũ ouo integro & croci scrupulo. In doloribus oculorum abluendum a multis linteis, vinculis arctioribus, grauib saccu is aut cataplasmat s: sed tenuissimis linteolis medicamenta continenda sunt: videndumq;, ne remedia quæ adhibentur, dolorẽ creent, & priusquam siccentur, commutanda sunt. Et quia in doloribus oculorum multa fere lachrymatio est, quæ vim medicamentorum diluit, propterea subinde commutanda sunt remedia.

De vlceribus oculorum.

VLcus in alba tunica cornea, genis, angulis oculorum a re externa fit, vt stylo, gladio, vel aliter. Præterea ab acri fluxione, cui prudentissime occurrendum est, alioquin vna procidat & sequatur cecitas, periculum est. Hoc vlcus in genere quidem communem habet curationem cum reliquis vlceribus. Vult enim repurgari siccari, impleri, & cicatrice claudi. Peculiariter tamen ex natura partis clementiora remedia desiderat, multo magis si proprietate individui acerrimo sensu & purissimo spiritu præditi sunt, quales fere sunt oculi cærulei. Declinanda itaque tum quæ exasperando tergent, tum quæ mordicando siccant & nimia adstrictione exasperant. Atque hæc vlceri, qua vlcus est, propria conueniunt. Nã & in collyriis & remediis ocularibus sæpe mixta inuenias, quæ sunt acria, vt in malignis & nimiũ sordidis vlceribus, quæ dolorẽ leniunt: vt in dolentib quæ mol-

liunt: vt in calloſis, quæplurimum adſtringunt: vt cum magno impetu irruit fluxio in oculos, vel a prolapſu, vnde mixtus eſt. Quæ omnia vt non ſtatim vlceri conueniant, conueniunt tamen per accidens. Itaque influxionis impetu ſtalticis vocatis, id eſt, ſiſtentibus, vtimur, quæ materiam recipiunt frigidam & adſtrictoriam, quale hoc eſt ſingulariter prædicatum. ℔. æris vſti, cadmiæ vſtæ lotæque an. ʒ.ʒ. myrrhæ, opii ana ʒ. 4. acaciæ, gummi arabici ana ʒ. 7. Ex aqua fingitur collyrium, quod liquore oui diſſoluitur in ipſo vigore, quando ſordes & maturatio tum in vlcere, tum in lippitudine apparet. Sed hic animaduertendum, quod ſit commune omnibus ocularibus remediis, oculos parum aſſuetos medicamentis ſæpe irritari, cũ primum medicamenta adhibentur. Quod ſi contingit, tepefacto liquore oui dolor ſedandus eſt: deinde medicamentum adhibendum donec aſſueſcat oculus. Conuenit & collyriũ prius deſcriptum in præparatione cadmiæ, additis roſa hipocyſtide, acacia, & ʒ. 1. opii in dolore vehementi. Aliud Philoxeni, quod impetum fluxionis reprimit, caput ſiccat, lenit & ſtupefacit. ℔. roſarum ʒ. 2. ſeminis hyoſcyami albi ℥. 1. thuris ʒ. 3 myrrhæ ℥. ß farinæ volatilis, vel hordei toſti ℥. 2. ß. oui toſti luteum vnum. ſuccimandragoræ, vel hyoſcyami, apii an. ℥. ß. croci ʒ 2. ex vino auſtero fit collyrium. Si quid ineſt duritiei, thus pingue, myrrha, bdellium, galbanum, ammoniacum & ſimilia miſcentur collyrio ſed ad ſiſtendas fluxiones, quæ ve ſicceſcunt, vlcera prohi

bent,

bent, & dolorem commouent. Anacollematibus, frontalibus uti conueniet, quorum hæc sit materia. E fabis fresis, tosto hordeo, auena fit farina. Assumitur quoq; farina volatilis: subiguntur autem ex ouorum albuginibus: admiscetur sanguis draconis, bolus armena, thus, mastiche, gummi, rosarum puluis, fiunt q; satis crassa & hærentia cataplasmata. Sed quæ peculiariter extergent siccant q; vlcera, alia quidem liquida, plurima sicca sunt: liquida, lac serosum, vel dilutum suo sero. Seri autem plus miscebitur vt plus est sordium, vinum conditum saccharo, diluta mulsa, decoctum plantaginis, vel aqua eius addito melle, decoctum fanugræci, quod conuenienter præparatum per se purgat vlcera, nisi sordidiora sint. Nam si tantillum mellis adiicitur, vel puluueris diatragacanthi frigidi, diaireos & similium, sicca pompholyx vsta, lotaque, seu tuthia præparata, lapis calaminaris vstus lotusque, vt prius, terra sigillata, lapis hæmatites, recrementum plumbi & ferri vsti lotumq;, spodium, antispodia, ceruſa, amylum, lac in mortario plumbeo pistillo plumbeo agitatum, donec crassus nigrescat. Sarcocolla nutrita, pumex vstus & lotus, ostreorum cinis, ossa sepiæ, gemmæ tritæ, puluis absinthii, plantaginis, bardanæ, clymeni, herbæ scorpioidis, buglæ, sanicula, herbæ Paridis. Sed melius erit eius succum exprimere, subigere in mortario plumbeo, pistillo plumbeo, donec crassities & liuor contrahatur: deinde siccari oportet, & ita vti puluere Cornua cerui, capræ, vsta lotaque antimoni-

um vſtum lotumque. Vehementiora ſunt aes vſtum lotumque, ſquama aeris, vitriolum, cuproſa, arſenicum, ſandaracha, aerugo, ſed his in malignus & plurima ſorde madentibus vti conueniet. Ex hac materia concoquentibus, myrrha, thure, croco, galbano, caſtoreo. fiunt collyria fere ex ſucco fœnugraeci. Vtimur quoque ſaccharo candido, penidio, alphenic. diatragacanth. frigido ſoluto lacte & liquoribus, qui extergent. Sic enim leues, extergebis, & vlcus ad carnem comparabis. Parietaria anagallis, centaurium minus, abſinthium, plantago teruntur in mortario paulatim affuſo lacte: exprimitur ſuccus, qui vt prius verſatur in mortario plumbeo ad craſſitudinem ſiccatur, vt fiat puluis: e cornu cerui collyrium expurgat, incarnat, exterit cicatrices. ℔. cornu cerui vſti loti, thuris, plumbi vſti loti ana ʒ. 2. ſquamæ aeris, vſtæ lotæ ʒ. 1. opii ʒ. ß gummi arabici ℈. 1. cum aqua pluuiali fiat collyrium.

Sed hic meminiſſe conuenit duplicem eſſe aquam pluuiam in præparandis metallicis: vna enim hiberna eſt, inutilis: altera æſtiua & tonitruoſa, vtilis. Aliud.

℔. ſarcocollæ nutritæ in lacte ʒ. 10. pulueris diaireos ſimplicis, gummi arabici tragacanthæ an ʒ. 2. pumicis vſti lotique in lacte ʒ. 1. ex mucagine fœnugraeci fiat collyrium. Atque hîc meminiſſe conuenit in vlceribus nimium madentibus puluiſculis vtendum eſſe, in aliis collyria liquoribus diſſolui. Hæc autem conuenire diſſoluendis collyriis, vbi

eſt

est leniendum, & breuiter extergendum: succum vero fœnugraci, vbi detergendum magis. Quod si copiosius quoque detergendum, veteres succo fœnugraci tantillum mellis addiderunt. Aliud. ℥. pumicis vsti loti quez 2 gūmi arabici, tragacanth, ana ʒ.1 pulueris d. tragacanth. frigidi ʒ. ß cum succo fœnugraci fiat collyrium. Absterget plurimum vt etiam asperedines & albugines tollat. Vrina pueri impubis æneo vase diu versatur pauculo melle adiecto, donec sit crassitudo. Materia siccatur, fit puluis, ac primum, vt consuescat oculus muca ginitragacanthæ, deinde fœnugraci permiscetur, eritque quadrupla muccago. Licebit vti collyrio diuino antea descripto e cadmia præparata. Adhæc diarhodo Nili, detersa vlcere regeneranda caro implendis vlceribus oculorum conueniunt terra sigillata. sarcocolla nutrita, thus, cortex thuris, manna, aloe lota, myrrha, gūmi arabicū, tragacantha, metallica, quæ citra morsum siccant, & alia scripta cap. de sarcoticis qua le hoc. ℥. cort. thuris, myrrhæ, & aloes, sarcocollæ nutritæ ana, fiat puluis. Collyrium e cornu cerui antea descriptum, & Cleonis plurimum vsitatum veteribus quod incarnat & cicatricem ducit. ℥ spodii loti, plumbi vsti loti an. ʒ. 2. batituræ chalybis, serraturæ vstæ & lotæ, croci ana ʒ. ß. gummi ʒ. 1. confice cum aqua. Vsus tempore diluitur liquore oui & lacte, aqua infusionis tragacanthæ, muccaginis tragacanth extractæ in aq plantaginis. Sief de plūbo incarnans & cōsolidans ℥. plumbi vsti, antimonii vsti loti,

tuthiæ lotæ, eriu vsti, gummi tragacanth. an. ʒ 2. opii gr. 8. cum aqua pluuia. Aliud, quod incarnat, reprimit, vestigia corrigit & lenit. ℞. tuthiæ, cadmiæ præparatarū, vt decet, ceruſæ, ātimonii, olibani ana ʒ. 2. myrrhæ ʒ. 1. ſarcocollæ, ſanguinis draconis, aloes, opii ana ʒ. 1. ß. f. ex aqua.

Collyrium e thure.

Collyrium e thure, quod mollit, lenit, coquit, incarnat. Thuris ʒ. 10. antim. ſarcocol. ana ʒ. 5. croci ʒ. 2. ex muccagine fænugræci pleno vlcere cicatrix ducenda eſt per ea, quæ vocant epilotica medicamenta, quæ citra morſum ſiccant, qualia inuenias, de Epuloticis, & quod ſequitur. ℞. antimonii, blattæ bizantiæ ana ʒ. 10. acaciæ ʒ. 3. aloes, ſarcocollæ nutritæ ana ʒ. 1. confice cum ſucco rubi. Sarcocolla, vt prius nutrita cicatricem ducit.

Hebes viſus.

Viſus hebes ſenio, morbo, frigiditate humorū, & ſpirituum craſſitie immodica, tenuitate ſpirituum, inopia vtriuſq; contrahitur. Sed a ſenio & inopia ſpiritus vel humorum difficillime inſtauratur. In tenuitate ſpiritus leuiter adſtringentibus & refrigerantibus vtendum eſt. Huius rei manifeſtum argumentum eſt, quod interdiu & in ſplendore Solis ſtatim diſperſo ſpiritu & quaſi euaneſcente parum acute vident. Nocte vero iam cogente & leuiter refrigerante, ſpiritus acutiſſime cernunt. Id quod videre licet in felibus, leonibus pardalibus, & pleroq; genere animalium, quibus veluti igne micant oculi in tenebris. Contra craſſitiem humo-

rism & spirituum, detergentibus & incidentibus leuiterque corroborantibus vtendum est, oxydercia vocant Græci medicamenta, quæ hebetudini visus citra manifestam occasionem ortæ medentur, quorum magna pars e materia constat, quam contra crassitiem facere diximus. Quale est Antonii Musæ. Fellis perdicis siluestris partem vnam, succi parietariæ, succi centaurii minoris, mellis optimi ana. Aliud.

Felgallinæ veteris succo centaurii pari miscetur, quibus mel septupla ratione adiicitur. Aliud. Scribonii Larg. Succi radicis faniculi ʒ. 2. pari melli commiscētur reponuntur æreæ pyxide. Alii parem modum succi chelidoniæ permiscent. Obscuritatem quamlibet persanare scribit Galen. grus fellis ʒ. 1. succi marrubii & mellis optimi ana ʒ. 2. Aliud. Fellis tauri, succi fœniculi ana ʒ. 1. mell. opti. ʒ. 2. Aliud Mellis scylliti, succi marrubii an. ʒ. 2. succi granatorum dulcium ʒ. ß. fellis accipitris ʒ. 1. fortiora sunt collyria antea descripta vt prædicta extergente, quæ metallica extergētia recipiunt. Atq; hactenus præscripta sunt, in crassis vaporibus & humorib. conuenire possunt. Conueniunt etiã suffusionibus & maculis oculorum ex detergente, digerente, leuiter corroborante materia. Quod sequitur maxime probatum est veteribus, quod maxime iuuet scriptores, pictores, lectores, aurifices, & quicumq; contenta oculorum acie plurimum laborant. Succus exprimitur ex granis punici acidi, vt Aetius, dulcis vt Octauius. is succus æneo vase reponi-

tur, quod sit opertum tenui linteo, quodq; exponatur Soli, donec crassescat succus. Succo iam crasso par modus mellis additur, miscenturque, & fictili reponuntur. Illinitur medicamento oculus hora somni.

Ad albugines.

Oculorū albugini accōmodatum remedium.

IN albuginibus atq; omnino morbis oculi, vbi medicamentorum vim subire profundius velimus, balnea frequentia imperamus: alioqui iubemus, vt vapor humidus ex aqua primum tepida excipiatur oculis; deinde vapor e materia, quæ extergeat: postea medicamenta leniter diuque affricando adhibemus. In albuginibus sagapenum cum melle distillatum, vel solutum cum melle liquido, vel vt sit fortius, cum oxymelite scyllitico singulare remedium est. Succi anagallidis, parietariæ, chelidonii, amygdalarum amararum cum melle, ac breuiter earum rerum, quæ detergent. Addunt succum papaueris rubri: & quæ gersa serpentaria vocatur, e radicibus draconitii descripsa cap. de sarcoticis, soluta lacte equino plurimum iuuare potest. Aliud. Fel hirc. aut cuiusuis alterius animantis exsiccatur in vase æneo, adiecto syrupo de artemisia, ruta, calamento: vbi inde pulus factus est, succus marrubii, anagallidis & similium miscetur, & quod inde molliter applicatur oculis. Aliud. Ossis sepiæ ʒ. 2. salis ammoniaci, ceruse ana ʒ 1 ammoniaci, sagapeni an ϑ. 2. fiat pulus. Aliud. Rad. draconitii, aristolochiæ, chelidonii an ʒ. ß. concidantur in taleolas, reponantur in vase æneo:

Super

Superfundatur vrina pueri impuberis: exponantur Soli siccentur, terantur, tritis addes salis ammoniaci ʒ. 2. mellis torrefacti tantundem. Fiat puluis. Ammoniacū, salua matris subigitur, & illinitur albuginibus infantium. Mirum est quod scribunt butyrum per se illitū mirabiliter conferre in contumacibus. Metallica miscemus vi extergente prædita, & collyria quæ inde comparantur. Ærugo crematur, diu teritur ex aqua plantaginis. Capitur ʒ ß. cui additur ceruſæ lotæ in lacte ʒ. 1. gerſæ serpentariæ ʒ. 2. trita omnia cum muccagine fænugræci illinuntur.

Ad hypolphaginata.

ICto oculo resudat sanguis tenuis, atque effunditur in oculum, vnde rubor & aliquãdo dolor & inflammatio, Taifati vocant Arabes. *In dolore & inflammatione recurrendum ad remedia prius descripta. Quod autem attinet ad remedia propria hyposphagmatis, initio vtendum iis, quæ reprimant & leniant: deinde iis, quæ digerant: postremo quæ digerant & corroborent. Primum itaque liquorem oui illinito, & lanam vel linteolum molle in eodem inculcatum adhibeto. Lac quoque muliebre similiter adhibetur. Veteres magnam vim in sanguinibus posuerunt. Alii sanguinem hirundinis primo loco statuerunt, deinde palumbæ, vel turturis: tum columbæ, sed masculi, prætulerunt. Tenellæ pennæ extrahuntur plenæ suo sanguine, & molliter oculis sanguis infunditur.* G. de. 10

Sanguinis magna vis ad ὑποσφάγματα.

de simplicibus medicamentis parui facit eiusmodi controuersiam de sanguinibus, vtiturque succo fœnugræci post initia cum collyriis primum Democratis e myrrha, diasmyrno; deinde quæ in multo thure fiunt: postremo quæ e croco. Quæ collyria scripta inuenias septimo Aetii, & Pauli, & quarto κατὰ τόπος. Rosas, vel rosarum magma aqua rosarum & vino incoques, & tepida oculis admouebis. nam & tepefactum oui liquorem & reliqua remedia tepida adhibemus. Alii bolum armenam, terram sigillatam, argillam ex liquore oui dissoluunt & adhibent. Post initia lini semen teritur cum butyro: totum vehementer exprimitur, & pingue expressum illinitur. Mirum est quod scribit Archigenes; Hyssopi coma trita, & linteo inuoluta, deinde inculcata in aqua calida, si inde foueatur oculus, sanguinem diffusum ita extrahit, vt si linteum exprimatur, sanguinem reddat. Arabes plurimum vtuntur arsenico bene loto, sublimato rursus loto ex aqua coriandri, præsertim vbi iam hypostphagma liuorem duxit. Leue collyrium digerens. ℔ thuris ʒ. 3. diligentissime conteruntur: deinde in collyrium vniuntur cum aqua sequenti. Salis ammon. salis gẽmæ, an. ʒ. 1. liquescant in aqua pluuia, qua thus vniatur. In vsu dissoluitur aqua, vel succo coriandri. Fortius est quod sequitur. ℔ thuris, myrrhæ, croci ammoniaci ana ʒ. 1. sublimati bene loti cum succo vel aqua coriandri ʒ. ß. cum eodem succo vel aqua fiat collyrium, quod adhibeatur cum eodem succo, vel aqua Fortius. Arsenici bene loti,

ublimati prius, deinde rursus bene loti & confricati ĩ aqua coriandri ʒ.2. sarcocollæ, piperis ammoni-ici, lapidis lazuli ana ʒ. 1 cum aqua in qua ʒ. ß. alis anmon. dissoluta sit, fiat collyrium. Fiunt fotus n declinatione ex decocto absinthii, meliloti, cha-mæmeli, fæniculi, hyssopi, & remedia adhiben-ur, quæ scripta in albugine.

Ad œdemata oculorum.

APituita, quæ in oculis diffluit, mollis, laxus & indolens tumor circa oculos nascitur ge-nas fere occupans, qui bene purgato corpore, his re-mediis dissoluitur. Primum fouetur locus ex aqua tepida cum spongia molli. Faba, lens, cicer, in aqua cum tantillo aceti, horum vnum, vel omnia perco-quuntur, deinde trita pressaque cribro culinario transcolãtur, mel adiicitur, cataplasmat. modo ad-hibentur. Postea vero, vbi magis discutiendum est, hyssopus & pars radicis sigilli beatæ Mariæ cum dictis leguminibus coquitur, alioqui creta, oxycrato vel lixiuio dissolui-uitur, aliquid mellis ad-ditur, & ita illi-nitur.

AD LIBRVM V. GALENI, DE COMPOSITIONE PHARMACORVM κατὰ τόπους,

PERIOCHE V.

De hypωpiis.

Ὑπώπιον per ω in secunda syllaba, & ι in penultima, suggillatio est, quæ fere sit sub oculis, genere ecchymomatum, id est suggillationum comprehensum, ὑπόπυον vero per ο, & υ in penultima, ocularis morbus, cum pus fusum cornea includitur. Differt hypωpium, quod suggillatum ab hyposphagmate, quia hoc in oculis, hypωpium vero in genis & malis. Conueniunt autem remediis. Nam vbi graue malum est, phlebotomia, clysteribus, purgationibus, apophlegmatismis sed leuioribus, communiter vtendum est. Quod ad topica attinet, primum quidem leuiter repellentibus, mixtis modice digerentibus, multo magis in hyposphagmate, vtendū est. Initio ergo caseo recenti, diarrhodo Ndi soluto in decocto meliloti, aliisq; quoq; similiter repellentibus & leuiter digerentib vtendū est: ac breuiter, quæ in hyposphagmate descripta sunt circa initia nō inueteratis hypopiis eōueniūt. Recentioresro saceo oui cādido insperso pulueremyrtillorū vtuntur: deinde specieb. sanguinis, quæ descriptæ sunt in hyposphagmate farinis fa

barum

arum hordei, coctis in oxymelle. [illegible]
aluia subactæ tergent, leniunt, discutiunt. Fotus
ex aqua tepida, ex decocto chamæmeli, meliloti,
althææ, ac tandem fænugræci: oui luteum cum
melle, faba vino macerata, lævigata. Item quod
sequitur. Lithargyri, cerusæ ana ℥. I. cum melle
subigatur. Nutriuntur primum rosaceo, deinde
chamæmelino. Dissolutum vnguẽtum rosatum tan-
illo syrupi de absinthio mixtum iam nigricantibus
hypopiis, nux rancida & iam oleosa cum melle sub-
gitur, & supine decumbente ægro ne excidat, hypo
pio tribus horis adhibetur, quæ cum excidit, alia re-
ponetur. Pannus inculcatus oleo de kerua, oleo de
nucibus, veteri, de ricino & similibus, panis diu
mansus & saliua subactus, cuminum nodulo in-
cluditur, & feruenti aqua salsa immergitur, &
ita imponitur. Serpentis exuuium melle vel aqua
marina subigitur, & imponitur. In remediis præci-
pua sunt, iam plurimum nigricante hypopio, ra-
phanus, radix bryoniæ, dracunculi, sigilli Mariæ,
quæ primum cum butyro, deinde per se adhibentur.
Quod si inde ardor & mordicatio excitatur, tepida
locus foueri debet. Si locus vehementer intumuit,
fotu tepidæ ex spongia plurimum vtendum est; de-
inde inungendum anethinum. In inflammatione
diu foueto calida, & farinas coctas fabæ & le-
guminum scriptorũ in hyposphagmate colatorum,
vt prius, cribro culiniaro cũ melle imponito. Quod
si fissura quædam coniuncta est, ad remedia glu-
tinatoria, qua parte vulnus est, decurrendum.

De Aegilope.

Aegilops nascens validæ repellentia postulat.

AEgilops paruus est abscessus inter os nasi & maiorem angulum oculi, periculosus, propterea quod excarnis locus est, & vicinis oculo. Primum itaque Ægilope nascente, repellentibus valide vtendum est, facto vero Ægilope, diaphoreticis primum cura morsum, deinde fortioribus vtendum est adhibita cura, ne quid diffluat in oculum. Ac breuiter inflammationum modo curandus est. Propterea neque phlebotamia prætermittenda est e cephalica, neque purgatio, si fuerit opus. Cucurbitulæ quoq; & masticatoria vsui sunt. Vbi vero suppuratio facta est, ampliandum vulnus, vt pus effluat, & non corrumpat. Os aperto abscessu purgandum mellicrato, melleroſato, & aliis id genus. Purgatum vlcus abluendum e vino, implendum sarcoticis, aristolochia, manna, thure, aloe, myrrha, resina, sarcocolla, chamædri, ruta, & aliis quæ scripta inuenies cap. de sarcoticis. Ex quo epulotico cicatrix ducenda est. In Ægilope difficultas spirandi, inde læso osse. Sed iniuria leuis tantum asperato, maior vero iam carioso, maxima, vbi iam ad colatorium os & malas corruptelas transiit, vbi fistula ducta est, & muccosa caro atque corrupta. Hic ergo veterum & recentiorum consilium est. Diuidendus angulus in triangulum, vt apex trianguli versus radicem nasi: litera vero & lasis ad oculum vergant. Quod si caro corrupta, aut callus prohibet, cathæreticis vtendum erit, quæ scripta inuenies cap. de pyroticis. Ampliatum vulnus

primum

primum implendum vel spongia, vel n. caule sambuci intorta, ne scilicet coalescat. Quod si tantum asperatum os est, rasura sufficiet: si carios um, tenui & retuso cauterio vtendum est: quod cum fit, munienduso culus spongia, quæ sit imbuta aqua frigida. Sed priusquam cauterium imprimatur, videndũ quo perueniat ossis corruptela. Aliquãdo enim sursum ad colatoria vergit, nonnumquam ad malas. Atque quocumq; vergat, cultello aperiendus locus est, vt fiat via cauterio. Iam repurgato osse, ægyptiaco mixto, cum melle roſato, & syrupo de absinthio vtendum est: quod medicamentum etiam os purgare potest, siquidem leuis est inuria. Veteres cephalicis vtuntur scriptis cap. de sarcoticis. Archigenes inurebat plumbo liquefacto per infundibulum missο. Recentiores aquis Alchimistarum fortibus vtuntur. Sed primum permiscent lacti. vel muccagini althæa, lini, fænugræci, vel tragacanthæ extractæ in aqua vitæ, postea solis aquis os attingunt. Vtuntur purgantibus & incarnantibus ex succo agrimoniæ, apii, absinthii, rutæ, melle roſato, syrupo de absinthio, aloe, myrrha sarcocolla: vsto alumine, antimonio, mixtis in putri carne pulueribus ægyptiaci, mercurii cum alumine vsto. Superponunt emplastrũ diachalciteos, quod sit recens factum & repellens: partem per ambitum fouent vino rubro decoctionis roſ. chamæmeli: superponũtque lintea inculcata in dicto vino post adhibitum emplastrum diachalciteos. Parant & mũdificatiuum quod vocant ex farina fabarum & hordei cocta, in prædictis succis addita, in terebinthina lo

ta, in vino albo. Purgato vlcere veteres probant a lumen vstũ ex terebinthina, vitri subtilissime triti puluiſculum, rutam pistam cum vino granatorum. Discutiendo vero nucem rancidam conquassatam, & appositam, chamam. fol. vel mansa, vel subacta cum saluia salsa.

De ionthis seu variis.

IOnthi, quod sint similes ὄνθῳ, id est, simo, & faciem conspurcent, appellati. Vari a Latinis tubercula parua, dura in cute faciei a crasso succo orta. Remediis egent, vt Galenus scribit, mollientibus, quia dura: discutientibus, quia alienam materiam in se continent. Veteres Medici incidentia & tergentia videntur miscuisse. Fricabis ergo mixtura pari mellis & aceti, amygdalis amaris aceto pistis. litharg yro subtilissime trito, concorporato terebinthinæ liquidæ, & butyro. Poteris intermiscere aliquid fellis caprini, vel similis. Lilii radix vel panis porcini melle subigitur, lapis calaminaris subtilissime teritur, maceratur in aceto, & siccatur, quadruplo melli permiscetur. Item ℔. saponis ʒ. 2. olei amygdalarum amararum ʒ 1. aceti ʒ. ß. oss. sepiæ triti & pulueri Zati ʒ. 2. Pomata oleo ouorũ vel de tritico dissoluitur, aceto albo addito, & illinitur. Gummi arabicum album, sal torrefactum, vtrumque subtilissime tritum acri aceto diluitur. In callosis & inueteratis vari sammoniacum, sapo, galbanum, opopanax, & alia id genus aceto dissoluta prædictis miscentur. Qui si contumaciores sint, ali-

quid

quid metallicorum acrium detergentium intermi
scetur, quemadmodum & in tumoribus ficosis, vl-
cerosis, subrubris, rotundis, dolentibus. Vnde prin-
cipium impetiginis, mentagræ, aut ichenis agrestis,
quæ materiam habeant crassam, permixtam liquo-
ribus acribus. Nam hæc vbi transierint impetigi-
nem, raro nisi acribus permixtis & medicamentis
ecdoriis, id est, excoriantibus curantur. Primum ta-
men leuioribus vtemur: deinde contumaciore ma-
lo transibis ad ecdoria, de quibus in materia impe-
tiginum. Hæc sunt acetositas citri, aqua vitis, Vl-
mi inclusa in folliculis, aqua fabacearum, florum
fabæ, centaurii minoris, parietariæ, enulæ, gentia-
næ, ranunculi, ari, bryoniæ, anagalidis, & hu
fortiores aquæ sublimatæ & vocatæ fortes. Ole-
um ex eadem materia, de tritico, de sulphure, de vi-
triolo, de ouis, de fraxino. Ἐνδόρια sunt metallica a-
cria, æris squama, lapis calaminaris, sulphur, aru-
go, arsenicum. Diu terũtur ex aceto acerrimo. Pa
stilli fiunt, qui ceratis liquidis permiscentur. Cerata
sunt ex cera fulua, vel, vt fortiora, viridi oleo
cõuenienti, & vt hæreant magis, terebinthina mix
ta, superponitur vesica bubula, aut membrana suil-
la, vel similis. Medicamentũ tota nocte sinitur, vel
ad horas multas, lacte, sero lactis, aquis memora-
tis tepidis facies abluitur. repetũtur medicamẽta do
nec exarescant pustulæ & vlcera. In medicamen
tis leuiorib. sanguis leporinus illitus, saliua præmã-
so sale, ouum integrum triduo maceratur in mix
tura sulphuris & aceti post triduum abiecta testa:

ouum ea mixtura subigitur & illinitur. Cum ni cerasorum aceto dissoluitur & illinitur, radix enulæ & lapathi acuti coquuntur in aceto ad putrilaginem: tepido aceto, permixto melle: affricatur locus: deinde radices spissi cum axungia & iperarum illinuntur. Psoricum Mesuai, saliua ieiuni hominis, & liquido melle dissoluitur. Fraxinus viridis crematur, saliua excipitur, quam extrema reddunt. Sublimatum & cinabrium aliaque ecdoria in muccagine gũmi Arabici, vel tragacanthæ, vel muccagine fænugræci illinuntur. Sed in vsu ἐκδορίων extremæ partes impetiginis, & quæ sanæ vicinæ sunt, medicamento repellente, & quod inflammationem prohibeat, muniendæ sunt. Cinabrium, thus, masticbe, æqualiter miscentur cum aceto. Fiunt pastilli, vnde fumus excitatus loco impetiginoso excipiendus munitis oculis, & ore, & naribus. In his omnibus meminisse oportet priusquam adhibeantur, habendam esse rationem totius corporis, vt scilicet, aliquoties repurgetur, atque medicamenta, vt facilius subeant, malaxata impetiginosis partibus adhibeantur. Malaxantur autem decocto maluæ, bismaluæ & similium.

De dentium affectibus.

DEntes viris fere triginta duo: mulieribus, viginti octo. In vtroque dentium ordine quatuor acuti & lati, vt prehensum cibum solidum incidant, vnde τομεῖς & τόμιοι, iidem γελαστῆρες, quod in risu sese maxime proferant. Inter quos duo

medii

medii & præcipui columelares exoriuntur fere primi septimo mense, quamquam aliis tardius. Hios ad latera canini duo sequuntur: acuti quidem sed non lati, ac potius in cuspidem acuti. Configunt dura vi maiore, & dimidunt duo numero in vtroque ordine. Ad decimum fere mensem, aut nonum enascuntur. Sequuntur maxillares plani firmis radicibus defixi, in quibus, qui genuini vocantur & postremi erumpunt, tardissime apparent, vix anno vigesimo, vt Aristoteles voluit, aut post genituræ profusionem, vt Auicenna: Varro anno fere septimo. Reliqui maxillares ante secundum annum & secundo anno producuntur. Primores vulgus anteriores & lacteos appellat; canimos vero oculares: maxillares parum deflexa voce, maxillarios. Crescunt dentes, quia nutriuntur, & assiduo teruntur manfu. Excidunt omnes ætate, sed postremi maxillares neruos substratos habent a tertia coniugatione, qui affecti imaginem præferunt laborantis dentis, quomodo & gingiuæ Dentes autem in propria substantia & sentire & dolore contra multorum sententiam affirmat Gal. 16. de vsu partium, & 5. κατὰ πόδας. Historiam dentiũ scribit Aristotiles 4. ca. & 8. lib gener. animalium: cap. 1. lib. 3. de Partibus animalium c. 1. 2. 3. 4. lib. 2. de Historia animalium: Gal. vndecimo de vsu partium. Plinius cap. 37. lib. 11. Celsus, cap. 1. lib. 8.

Sunt autem affectus dentium cõmunes reliquis ossibus, qui exasperantur, roduntur, perforantur, cariem ducunt & rubiginem, nonnumquam quo-

que ab affectione, quæ sit similis inflammationi, liuentq; omnia a saniosa, acri, & virulenta materia. Proprius affectus dentium, neque cõmunis reliquis ossibus, dolor est. Itaque in corruptela dentium tria genera sunt remediorum. Nam dens corruptus & vitiosus ferro extrahitur, vel medicamentis acribus siccatur, tabescit, vt deinde sponte sua excidat. Tertium remedium, vt quod est incolume, relinquatur. Instrumentum quo dens extrahitur, ὀδοντα γωγὸς a Græcis Medicis appellatur, forceps (vt dicat quispiam) dentarius. Sed de extrahendo dente non satis conuenit inter veteres Medicos: quamquam magna pars vitiosum & corruptum dentem extirpandum credidit. Erasistratus nõ temere extirpandum putat, eiusq; rei testimonium adducit, quod apud Belgas in templo Apollinis ὀδοντα γωγὸς, forceps dentarius, plumbeus suspenderetur, quo significaretur non esse tollendum dentem nisi vacillet, vt plumbeo forcipe excludi possit, id est, nulla vi: qui si qua parte cariosus fuerit & vitiosus, vitium scalpro atteratur, relinquatur quod est sanum. Ac re vera non temere euellendus dens est, sed si corruptus, totus tabidus vacillans, si nerui subiecti inflammatio, a qua periculum immineat. Sic enim excluso dente liberatus neruus iam nõ apprimitur, sed transpirat, & remedia cõuenientia admittit. In corruptela videndum quanta eã sit. Aliquando enim superficialis est, aut extremæ partis incedit quomodo in ossibus asperis & cariosis non os totum exscindimus, sed aspredinẽ & cariem scalpro deradimus.

Dẽtium corruptelæ tria instituuntur genera remediorum.

Dens non temere euellẽdus.

Ita in dente aut pars quædam deciditur lima, radice incolumi. In medicamentis autem, quæ hæc faciunt, exiccant & tabefaciunt, acria sunt omnia, lac tithymali, exuuium serpentis. Gummi hederæ vulgo cognitum est remedium, quod religione quadã colligitur post medium Augustum, & intra idus Septembris, eoq; vtuntur ad dolores dentium. Exuuium vero serpentis remedium est memoratum ab Antiquis. Galenus vndecimo de simplicibus decocto eius vtitur contra dolores. Archigenes cõburit, miscet oleo & melli, illinit ægro denti, munitis cera, vel re simili dentibus vicinis. Idem quoq; non vstum denti admouet, vt excidat, pyrethrii, aut radicem cucumeris agrestis in aceto acerrimo triduo maceratam teres, in des purgato denti. Id ad tres aut quatuor dies repetes, vt dens excidat.

Gummi hederæ, tritum ad dentium dolores remedium.

Adeps ranæ viridis dentem depellit. Licet quoq; vti cauteriis per canaliculum denti impositis: atque cauteria modo e ferro, modo e testa nucis, radice gentianæ, & similibus comparantur. Sunt, qui oleum calens, vel aquas fortes denti immittant, vt excidat.

Contra vermes.

VErmes aiunt subnasci dentibus & hos arrodere, a quibus dolor non ita fortis, pruriginosus, nulla aut pauca saluatio. Hi amaris rebus enecantur, decocto centaurii, colocynthidos, pilulis communibus, aloe, myrrha, semine cæpæ, porri, ceruino cornu, puluere contra vermes & aliis id genus. Quod autem vulgus sibi persuadet, & ab antiquis Medicis scriptum est de suffumigio e semine hyo

scyami videtur fabulosum. Nam inde aiunt manifeste vermes excidere. Re vera incenso semine euolant tanquam vermiculi, etiam si non attingat fumus vermiculosum dentem. In dolorib. dentiũ remedia multa sunt. Phlebotomia, vbi iñ flammationis suspicio, præsertim in neruo, purgatio totius corporis. In vitio humorum clysteres acres, cucurbitulæ in ceruice & scapulis, extremarum partium frictiones, errhina, masticatoria & quæ viam fluxioni intercipiunt, anacollementa, id est frontalia fotus malarũ & faciei periãmta, quæ vel e collo suspendũtur, vel alligantur carpo, Topica deniq; denti adhibita Horum materia fere incidens, digerens, calefaciens, quia fere a crassis humoribus & flatib. doloris excitatur, mixtis aliquando adstringẽtibus, rosis, galla, malicorio & similibus. Ac fere collutiones fiunt materia in aceto cocta. Itaq; origanum, hyssopum, satuream, calamenthũ, nasturcium, maioranã, pulegium, thymum, saluiam; ad hæc pyrethrum, qui pes Alexandrinus dicitur, galangam, piper, & alia id genus aceto coques, ac inde collues, vel fumũ ore excipies mixtis circa initia rosis, malicorio, balaustiis, vbi non videbitur caput nimis redundare excremẽtis. Post collutionem hiãti ore sinat ager pituitam defluere. Hipp. 7. Epid. castoreo, pipere concoctis vino, diuq; contentis ore dolores dentium & gingiuarum cõiugis Aspasii liberat. Mentastrum cu radice euulsum, & in peluim datũ, cõsperso q; aqua calida fumum reddit, qui obuoluto vestib. ægro exceptus ore, dolorẽ mirabiliter sedat,

præser-

præsertim si æger in lecto bene coopertus quiescat, & moueatur sudor. Dioscorides radici althææ vel hyssopo coctis in aceto, vt inde fiat collutio, magnam vim tribuit in doloribus dentium Ranæ viridis in aqua & aceto coctæ similem ius reddunt. Acetum scyliticum colluitur. Dens caninus vstus tritus coquitur in aceto ad collutionem. Alium tritum respondenti carpo alligatur Ranunculi similiter folia alligantur, sed exulcerant. In dentientibus pueris lac caninum gingiuis abluitur, cremor lactis, butyrum recens, subactum ex aqua violarum. Cerebellum leporis physicum est appensum pueris cornu veteris cochleæ, vbi dolor a calore ortus est, aqua rosarum cum caphura colluitur. Decoctum papaueris, vel radicis mandragoræ & hyoscyami, solani, pilulæ de cynoglossa, quæ contra omnes morbos dantur, leuiter solutæ butyro induntur denti. Materia anacollematum, errhinorum, masticatoriorum prius descripta similiter sacculorum, cataplasmatum & fomentorum in materia ocularum.

Ad dentes mobiles.

SEnibus consumptis dentium stabulis, ictu concussis dentibus, nerno, qui dentes firmat, emollito, dens mobilis vacillat. In senibus collutio ex adstringentibus coctis austero vino. Eadem colluio ictu concussis. Sed in nerno, qui multa pituita mollior ac infirmior est, omnibus modis vacuanda pituita est pharmaco purgante, errhinis, ma

sticatorium. Deinde ad collutiones siccantes & adstringentes veniendum, alioqui adstringentia excepta melle rosato, syrupo myrtilorum, conserua rosarum, corporum & similium adhibentur denti. Acetum scyllitieum confirmat dentes, & constringit gingiuas, lac asininum similiter, vlmi cortex & ramuli in vino cocti, vt inde colluas. Materia adstringentium sæpius descripta est, describeturque in stomachicis.

Ad corrosos dentes.

Materia vacuanda medicamento purgante, quod vel bilem flauam vel atram, vel pituitam salsam purget. Eiusmodi vitium aliquando nascitur communi vitio totius corporis: aliquando assidua fluxione e cerebro: nonnunquam hepatis aut potius lienis vitio. In remediis localibus consensus est Græcorum & Arabum, nigella Romana torrefit, teritur ex aceto acri, denti imponitur, zinziber, radix capparis, angelica vel sylphii, tormentillæ vel lapathi acuti in aceto coquitur, acetum colluitur, cocta radix adhibetur denti. Benzoinum, opopanax soluta oxymelite adhibentur denti. Sal ieiuno sub lingua liquatus & retentus ore, dentem prohibet a putredine & erosione. Sal cum alumine vritur, extinguitur aceto acetum colluitur, materia denti applicatur

A

Ad dentes male coloratos.

Quæ dentes præseruant, sunt e materia eorum, quæ siccant & abstergent: vnde fiunt dentifricia, sal torrefactum cum melle: pulus pacietariæ, amygdalæ amaræ, cornu cerui, margaritarum pulus, rasura eboris & coralli: pulu. gerdia serpentaria, iris florentiæ, marmor tritum, pumex vstus, os sepiæ, lana succida colligata linteolo cum tertia parte salis. Vritur cinis capitis vulpini & leporini, quibus pulueribus aromatica miscentur. santala, rosæ, cinnamomum, lignum aloes & similia arida dentibus affricentur, concorporentur melle rosato, vel anthosato. Materia vino decoquitur ad ablutiones & collutiones dentium. Sed & ex ea materia quæ ad collutiones doloris dentium coquitur, remedia parantur, præsertim quæ aromatica sit. Repurgatur dens virga rosmarini vel lentisci. Contra vero corrumpunt dentes, quæ nimium calida, nimium frigida, sed præsertim, vbi deinceps & interiecta pauca mora nunc calidus, statim frigidus attinguntur dentes. Ad hæc pinguia, acerba, dulcia, viscida, frequens vomitus, dura, lactis multus vsus, magni pisces & pingues raphanus, porrum, brassica.

AD LIBRVM VI. GALENI DE COMPOSIT. PHARMACORVM κατὰ τόπους,

PERIOCHE VI.

De oris affectibus.

INflammatio oris, vt affectus indicat, post habitam rationem totius corporis initio eget repellentibus medicamentis, quale est mulsa, in qua rosæ coxerint. Ac mulsa melior fuerit comparata e rosaceo melle aut mixtura aquæ & conserua rosarum. In incrementis & vigore miscenda, quæ concoquunt, ficus, vuæ passæ, myrrha, crocus. Postea quæ discutiunt. sulphur viuum, nitrum, sal ammoniacum, & quæ eius sunt virtutis. Ex natura partis repellentia & digerentia leuiora sunt, quia cutis oris reliquæ cute corporis mollior & rarior est. Deinde in ea materia seligi debet, quæ nihil graue oleat, aut sapiat, quæq; nihil mortiferum habeat. Præterhæc, ab iis omnibus mitius est, non solum propter os, sed propter subiectos pulmones & ventriculum, ad quos ab ore patens via est. Alia quoque ratio ex natura corporum, quia pueris, mulieribus, & omnino mollioribus corporibus leuius medicamentum comparandum. Propterea Galenus diacaryo simplici in his vtitur, sue

sus.

sine adstringentibus pulueribus, acribus & alijs. Sed hoc quoque considerandum ex mixtura mellis. Medicus enim aliquid concedit sapori & ori: deinde in acri & tenui fluxione minus intermiscet mellis, ne, scilicet mel fluxionem attenuet, & propterea acriorem reddat. Diacaryon medicamentum ex succo primum & melle cocto Galen. conficit. Sit autem modus mellis subduplus, subquintuplus. Nam iis, qui dulcibus gaudent, & vbi crassa materia est, plus mellis, in contraria conditione minus, miscendum est. Propterea mirandum non est, quod aliter Paulus, Aetius, Alexandrinus, Nicolaus diacaryon conficiunt. Paul. Succi corticum exteriorum nucis expressi Iulio mẽse ante maturitatem nucum heminas, quinq; mellis heminam: coque ad dimidium: deinde adde myrrhæ ʒ. 2. croci, aluminis an. ʒ. 1. in declinatione nitri, sulphuris ana ʒ. 1. pro hemina succi ʒ. 10. accipies: pro hemina mellis ʒ. 13. cum dimidia, quod magis conuenit in crassa materia. Succi percollati heminam vnam, mellis heminam vnam, glycyrrhizæ ʒ. 1. coque primũ glycyrrhizam cum succo, deinde mel adiicies. Alexand. Succi ℔. 6. mellis ℔. 1. ß. coque ad spissitudinem in vase stanneo duplici. Coctis adde myrrhæ ʒ. 3. croci, omphacii ana ʒ. 2. aluminis sciſsilis ʒ. 1. Illinitur medicamentum cynanchicis & faucibus exulceratis, vel oxymelite colluitur, aut prædicta mulsa, in qua rosæ præcoxerint. Nicol. Succi ℔. 4 bulliant vna ebullitione. Adde tunc mellis

Diacatyon Pauli.

Diacaryon Alexandrini.

Diacaryon Nicolai,

lib. 2. coque ad ſpiſſitudinem. Tum adde initio pul. roſarum, balauſtiorum, aluminis ana ʒ. 1. in incrementis & vigore glycyrrhizæ ʒ. ß. croci, myrrhæ ana ʒ. 1. In declinatione, boracis, nitri, ſalis ammoniaci ana ʒ. ß.

AD LIBRVM VII. GALENI DE COMPOSIT. PHARMACORVM κατὰ τόπους,

PERIOCHE VII.

Diamorum.

MOrorum duo genera, alterum celſi, domeſticum fere & eſculentum: alterum bati, id eſt, rubi. Ex vtroque diamorum fit. Sed quod ex ſucco mororum rubi fit, vocatur diabatinon. Initio inflammationum oris ſolo ſucco vti licet. ſed ex rubentibus, nec dum maturis exprimi debet. Nunc aliquid ſyrupi myrtillorum, vel roſarum ſiccarum ſucco miſceri poteſt. Ad vſum vero vt ſeruetur ſuccus, melle concoquitur. Efficacius fuerit ſi vel myrtinum, vel roſatum loco mellis communis miſceas. Parari poteſt cum ſaccharo roſato: atque ſucc ad mel quadrupla, quintupla, ſextupla, proportio eſt. præſertim vbi per multos menſes ſeruandum non eſt. Succus ſeor-

Diabatinon.

ſum

tum coquitur: demde mel, aut si charum adicitur. Coquitur in vase æneo stannato ad syrupi crassitiem. Octauius in diamoro bati, batina mora collecta triduum asseruat, priusquam exprimat succum. Initio, vt magis adstringat medicamentum, omphacium, omphax, rosæ siccæ, balaustium, malicorium, & breuiter quæ adstringunt, misceri debent. In vigore quæ mitigant, decoctum ficuum pinguium, passularum mundatarum, glycyrrhizæ, decoctum bisnalue, quo hoc medicamentum dilutius esse debet. In declinatione permiscetur mulsa in qua coxerit ea materia, quæ descripta est in dolore dentium a materia frigida. Varia autem est mixtura Heræ. succi ℔ 6. mellis ℔. 1. vini austeri ʒ. 10. croci ʒ 1 myrrhæ ʒ 2. omphacii ʒ. 1. alum. ʒ. ß. Gal. succi ℔. 5. seorsum coquatur: mellis lib. 1 adiiciatur. Coctis & ab igne depositis adde croci, myrrhæ ana ʒ. 1. ß omphacii ʒ. 1. siquidem, & Heras austeri vini ʒ 10. medicamẽto permisceas. Quod si citra vinũ, omphacii ʒ. 1 duas vel tres permiscere potes loco omphacii: vel succi rhois, vel vinum granatorum austerorum misceri potest. Quemadmodum & balaustium & malicoria, si quando miscentur ex austeris malis punicis, meliora sunt. Διαμώρων bati vt Alexandrinus succi mororum bati. ℔. 2. mellis ℔. 1. sapæ ℔. ß. coquantur omnia lento igne, vase æneo stannato ad syrupi crassitudinem. Seruetur medicamentum eodem vase. Nicolaus in antidotario miscet succi mororum Celsi ℔. ß. succi batinorum ℔. 1 sapæ

Diamoron ex descriptione Heræ Galeni.

Diamoron ex descriptione Alexandri.

℥. 3. coquit, vt Alexandrinus. Aliter quoque Mesue. Sed mixtura Galeni & ratione semper vtendum est.

Diaræon, ex granatis.

Diaræon.

GRanatorum tria genera: austerum, quod adstringit: dulce quod lenit; acidum, quod altius penetrat. Ex his succus exprimitur, vel integris cum succo malicorio, vt magis adstringat: cum nucleis, vt mediocriter, cum pulpa sola, vt minus adstringat. Quod adstringit magis, initio coctum per se conuenit sine melle, quia tum resolutione nihil est opus. Atque vt valentius adstringat, aliquid adstringentium pulueri satorum concoqui potest, & vt sit iucundius medicamentum quarta pars syrupi ros. de siccis, vel myrtorum, vel cydoniorum misceri potest. Postea quoque mel rosatum, aut sine his conserua rosarum siccarum & similium. Mel autem adiiciendum magis, cum digerendi locus est. Coqui debet in vase aneo stannato, rudicula agitari ex materia, quæ adstringat qualis est rubi. Succus ita coctus, rosab Arabibus appellatur. Incrassatur aliquando Sole. Aetius hoc modo confecit ex Galeno. Ex tribus generibus granatorum ℔. 3. mensura nostra aut pondere exprimuntur. Galenus addit exprimi oportere cum suis corticibus tusis. Aetius addit glycyrrhizæ ℥. 1. decoquit ad spissitudinem, tum addit mellis ℥. 13. 14. 15. contra inflammationes oris, fastidia ciborum, & alui fluxiones. Medicamento

addi

addi possunt, quæ in medicamento diamoro, & diacaryo dicta sunt, eodem modo e succo cotoneorum cum prunorum acerborum, qualia quæ vulgo dicuntur (prunelles) & genus quoddam, quod tardissime maturatur, berberorum, cerasorum adstringentium, grossellarum (Gallice grosselles) cornorum, sorborum, mespilorum, omphacis, agrestæ, stomachica conficies. Sed vt acerbitas vincit, ita plus mellis miscendum est in his stomachicis. Quædam parantur ex materia esculenta, & hæc non solum inflammationibus oris, sed fastidio ciborum, fluxionibus alui, & vomitionibus conueniunt. Alia ex materia non esculenta, vt quod paratur ex corticibus nucum, quæque alumen, sulphur, chalcanthum & similia recipiunt. Hæcq; solum stomachica sunt.

De gargareone inflammato.

GArgareo defluxu humorum aliquando nimis relaxatur, vt quasi flaccidus concidat. quod malum medicamentum adstringentibus & siccantibus curandum. Vuluam appellant, quanquam vuæ morbus vel vuula, abscessus est in extremo gargareone eo modo, quo si digitus inflammatus in extremam sui partem materiam inflammationis transmitteret, vel ea parte turgeret magis. Initiis inflammationis clystere, vel potione mollienda aluus, sanguis e cephalica detrahendus, cucurbitulæ ceruici affigendæ. Diuidendæ vero, quæ sub lingua sunt, quies, inedia, alimenta sorbi-

tia imperanda sunt. Hic dicendum vino acribus, duris. Topica initio repellant, in statu misceantur, quæ mitigent, in declinatione, quæ discutiant. Habeant malum vocem appellatum, an maduertendum an rubeat, doleatque. Sic mitigatoriis & discutientibus, vbi lineescit, præcidere oportet. Nonnumquam exulceratur, vbi ad curationem vlcerum recurrendum, vt purges, in carnes cicatricem ducas. Sed in materia quæ hæc efficiat esculenta, aut quæ nihil habeant virulentum, eligenda quamquam aliquando vbi ea vlcera serpunt & putrida sunt, chalcanto & similibus metallicis vti licet. Sed ne deuorentur, prouidendum, atque ea materia ex secundo de materia chirurgica repetenda. Quæ repellunt, alia sunt leuia, sapore austero, aut leuiter adstringentia, palmulæ, rosæ, capreoli vitis, rubi genera, cytini, id est hypocystidis, austera mala & pruna. Talia cerasa, pyra, radix mori & similia. Alia vero media, myrtus, myrrha, ilicis & quercus folia glandes, mespila, cotonea, castaneæ, echini. Fortia sunt rhu, malicorium & balaustia ex austeris punicis galla, alumen. Materia incoquitur aqua vel oxycrato ad gargarismum. Leuigatur vel aspergitur gargareoni ex leuibus & fortibus varia proportione infinita miscentur medicamenta. Eodem modo temperatis mediis cum leuibus aut fortibus. In duriore corpore & maiore fluxione fortioribus vtendum, ita & aliis vteris pro ratione. Ex eadem materia succus, si licet, exprimitur, qui liquidus vsui est. Siccatur vt

inde pulvis inspergatur: quasi viscidus permanet, diluitur. Mitigant glycyrrhiza recens, altheæ, uvæ passæ mundæ, pruna, sebesten, ficus pingues. Horum utimur decocto, vel eadem adstringentibus concoquitur. Digerunt autē id prius commemorata, origanum, hyssopus & similia. Atque diacaryo, diamoro, diarhodo e granatis & alia id genus, conscripta prius ratione, in inflammatione gargareonis utendum est. Præcidendi gargareonis ratio ex libro 3. Prognost. Hippoc. 6. Pauli, & Celso petenda est. Vritur, scarificatur, præcidutur. Sed videndum ne maior pars, quam oportet, auferatur. Sic enim vox perit, & spiritalia nimium refrigerantur.

Curatio in gargareone præcidendo.

De Aphthis.

APhthæ Græci, Alcola vocant Arabes. Serpentia oris ulcera vertunt Latini aphthicos vocatur, qui laborat. Aphthosmorbus est familiaris pueris, ut ex 3 aphor. lib. licet colligere, est autē quod superficiem oris occupat. gingivas sæpe incipit; serpit in palatū, descendit in tunicam & fauces, periculosissimum pueris, & quod sæpe eos consumit. Galen duplex genus facit 3 Epid. Aliud est mitius, aliud cacoethes & malignum Hoc vitium fere cum ardore & erysipelate. Causa autem duplex: in pueris quidem mollities oris, quod ait Gal. quasi φυῶδες, propter mollitiem a fero lacteo patitur, & insuetis generibus cibi & potus. Altera causa, quæ grauius malum facit, excrementorum

Aphthæ.

Aphtharū genus duplex.

Aphtharū causa duplex.

Aphtharum differentiæ a materia sumptæ.

acrium copia, vnde maligna vlcera & depascentia sæpe commouentur. Hoc viris & mulieribus aliquando accidit. Sunt & Aphtharum differentiæ e materia sumptæ. Aliæ enim rubent a sanguine: a bile flauescunt: albicant a pituita salsa: nigricant ab atra bile. Remedia inde euariant. Deinde, quia in mollioribus & nimis maligna affectione clementioribus vtendum est. Itaq; ardor refrigerandus est. Quod autem exulceratum, cicatrice claudere oportet. Itaque in pueris prouidendum nutrici, vt primum quidem purgetur: deinde nutriatur alimentis partim refrigerantibus, partim adstringentibus loco pulticularum, quæ farina tritici, latte, & sale vulgo pueris coquuntur, hordeato vtendum est cum saccharo rosato. Os colluatur iulepo rosato, myrtino, addita parte succi granatorum, & eorum, quæ prius commemorata refrigerant & adstringunt. Similiter ex materia, quæ leuiter adstringit, rosis, capreolis vitium, & cæteris aqua coctis collutiones fiant. Inde pulueres vlceribus inspirantur, qui vel mediocriter adstringunt, quique fortiter. Præscripta sæpius ratione vsurpanda sunt in igneo feruore, lactuca, intybum, solanum, portulaca, plantago, centimodium & similia. Coquuntur aqua ad collutionem, quæ aqua etiam alimentis misceri potest. Vtimur quoque aquis inde distillatis caphura addita. succis, granatorum, ribes, oxyacanthi, cerasi, mali, pyri, materiæ adstringentis, quæ vt dulciora sint, saccharo rosato condiri possunt. Miscetur quo-

que diamoron, diacaryon, diarhæon, & alia prius commemorata ac mellita. Miscere conuenit in mitio, & fine adstringentia. In prærubris vtendum iis quæ leuissime adstringunt: in albidis, adstringentibus magis, postea iis, quæ citra rosionem digerunt: in subflauis, refrigerantibus magis; in nigris, magis discutientibus, vbi vero sordida admodum vlcera sunt, & serpunt nimium, ad remedia malignorum vlcerum veniendum vt purges, incarnes, cicatricem ducas, quorum materia ex secundo de materia Chirurgica repetenda.

De vitiis vocis.

VT vitia vocis intelligamus, qua ratione vox naturaliter perficiatur, intelligere oportet. Vocis materia. *Materia vocis spiritus est, inclusus in thorace & pulmonibus non quomodocunque exclusus, sed vehementius, quam in expiratione. Spiritum eo modo vehementius exclusum exsufflationem vocant. Exsufflatio itaque materia vocis est. At hoc esse non potest sine actione musculorum intercostalium, a neruis etiam, qui a respondentibus spinæ vertebris intercostalibus spatiis describuntur, vim nerui accipiunt a cerebro. itaque cerebro læso, nec vim demittente in neruos, cessabunt musculi intercostales. Nec erit efflatio, nec vox similiter radice læsa neruorum intercostalium, aut musculis essentiali morbo laborantibus. In vulneribus thoracis, qua in cauum penetrant, quantum spiritus per*

vulnus efflatur, tantum materiæ voci detrahitur. Vt aliquando vel obscura, vel quasi dimidia, vel certa vox nulla relinquatur. Atque de materia. Iam vero spiritus ille aliquando interceptis viis intercluditur, ne ad asperam arteriam & laryngem perueniat, aut non conuenienter perueniat. Ita asthmaticis, purulentis vox sæpe læditur. At vbi efflatio libero transitu ad arteriam & laryngem peruenit, aliæ causæ læsæ vocis requirendæ sunt.

Ac causa sæpe & in tunica, quæ meliori parte arteriam vestit, communi quidem atque continua, & tunica, quæ totum os interius, fauces, linguam, palatum, & œsophagum inducit. Ea ergo tunica cum longa, multa, irrigatur distillatione vocem adimit: moderanter vero humectata raucedinem facit. Irrigatur autem fere a distillatione cui accedit quoq; humiditas e pulmonibus, vel asthmaticis & purulentis. Sed hæc quoq; inspirato aere frigidiore, vocem corrumpit: vel aere venenato aut maligna qualitate prædito: quod aliquãdo accidit iis, qui metalla curant, aut halitu quodam e speluncis, vel ab animante venenato quale fortasse est quod de lupo scribunt: Lupi Marim vivere priores. Sed nimium resiccata ea tunica vox vitium trahit, & fit clangor: vel in febre vehementi ardente causa post longas vociferationes, multasq;, vitium contrahit simile lassitudini, quæ phlegmonodes appellatur. Vulnerata quoq; arteria, & ita efflato spiritu, materia vocis, vox perit, nonnumquam quoq;

potu meraciore. Sed laryngæ læsa maxima vitia accidunt voci, præcipue vbi musculi aperientes vel claudentes laborant. Neruis quoq; vocalibus læsis, vox grauiter læditur. Sæpe etiam abolētur gargareone, epiglottide, faucibus, musculis, qui arteriam coniungunt, œsophago. Oesophago respondente, spina & maxime, vbi intro luxata est neruis sextæ coniugationis, qui cærotidibus assident in collo, ac deniq; cerebro læso vox lædi potest. Itaque priusquam de remediis vocis statuatur, videndum de causa, & an remediis locus sit. Incisis enim neruis sextæ coniugationis, gargareone, musculis, vel aperientibus vel claudentibus, desperatur curatio, quemadmodum inueterata raucedo, quæ vel annum, vel duos annos superat, incurabilis a multis iudicatur. Ac medici arteriaca vocant medicamenta quæ vel musculis laryngis, vel membranæ, quæ arteriam succingit, mediantur, quorum triplex genus est. Primum lænigat, minime mordax, emplastica natura, quo genere vtuntur in raucedine, aspredine, initiis inflammationum. Secundum genus est facultatis cura rosionem abstergentis, in quo genere, vt in reliquis, distinguenda sunt quæ magis aut minus id faciunt. Tertium genus eorum quæ siccant, discutiunt.

Arteriacorū medicamentorum genera tria.

Itaque ordo est in vsu horum medicamentorū, vt primum lenientibus vtare, donec moderatior fuerit inflammatio, postea leuiter abstergentibus, vt paulatim abstergendi facultas augeatur, tū siccantia permiscentur, postremo acria. Magna pars

horum medicamentorum in hypoglottidas, hoc est medicamenta, quæ tenentur sub lingua, fingi debent, vt paulatim illiquescant, & deglutiantur, tumque omnino cohibenda tussis, ne materia defluens in arteriam reiiciatur. Etenim hærere necesse est. Præterea viscidis fere medicamentis colligatur materia. Primi generis oua sorbilia, butyrum, amylum, tragacantha, terra sigillata, gummi arabicum, glycyrrhiza, sorbitio vulgaris e tritico, ex hordeo, lac, mustum dulce coctum, ius passularum bene coctarum, dactylorum veterum & dulcium, iuiubarum, sorbitio ex pineolis recentibus, quomodo fit ex amygdalis, decoctum nucis pineæ, esus pedum animalculorum, coctorum ad putrilaginem, gelatina, furfurum cremor, semen lini, althææ, & inde muccagines. Muccago psyllii, seminis cucurbitæ excorticati, citruli, violarum, melonis. Hæc eadem fient secundi generis, additis saccharo, alphenic, diatragacantho frigido, penidiis, pilulis albis, saccharo violato, ac tandem melle. Iam in secundo genere præter hæc decoctum amygdalarum, caricarum pinguium (nam acres & aridæ ad tertium genus sunt referendæ) syrupus violatus, iuiubarum, prunorum dulcium, nenupharis, de papauere, de floribus & foliis althææ, e decocto nucis pineæ resinosæ, e decocto passularum pinguium. Tertii generis hyssopus, thymum, filicis radix, semen ormini, vrticæ, cinnamomum, cassia lignea, piper, spica, & alia id genus aromata acria, thus, crocus, myrrha, mastiche. In con-

coquen-

coquentibus numerantur, terebinthina coquit, terget, siccat: amygdalæ amaræ, detergent, & his magis farina orobi, ormini semen, radix iridis. Diaireos Salomonis facit ad abscissam vocem a frigore, similiter & diaireos simplex, vel diatragacanthum, vbi a calore vitiū est. Nam in hæc tota materia distinguenda, quæ refrigerant, contra causam calidam, similiter quæ calefaciunt, contra frigidam causam. Galenus ex Hippocr. in raucedine, siue sit a distillatione siue a frigore, non putat vtendum medicamentis purgantibus, quamquam hoc tempore & cassia, & catholico sine periculo veteris. Voce clangosa leuigantibus, quæ refrigerant, vtendum est. Balneum quoque in læsa voce conuenit, vbi vel a calore, vel immodica vociferatione contractum vitium est Consensus est veterū vocis studiosos plurimum iuuari. si plurimum panem siccum ederint, priusquam bibant, aut liquida sorbeant. Mixtura trium generum concorporatis aridis, vel diaireos cum vitello oui, cum butyro, syrupis, muccaginibus, infinita remedia constitues, vt res exiget.

Raucedini purgationem accommodare Galenus vetat: recentiores Medici imperant, sed clementioré.

Reliquo hoc libro de tussi, reiectione sanguinis, & spirandi difficultate agit Galenus, ac plurimū vtitur medicamentis narcoticis, quorum vsus est bene purgato corpore, vbi nimium tussis vrget, & vigilia. In narcoticis, itaq; syrupus est de papauere, cui proximi sunt syrupus de nenuphare, & violatus recens. Galenus plurimus est in descriptione diacodii, quod ita confici debet. Decem capita 7. d.

Diacodii præparatio.

ut nouem papaueris candid. loco neque squalido, neque palustri colliges, vt sint ea capita neq; molliora, neq; sicciora. Magnitudine vero mediocria capita ista selecta vnum diem sines. Neque statim exempta coques post horas 24. qui dies vnus est, sextario aquæ puræ & syncerę vel pluuiali, vel fontanæ, quæ non ducatur per canales plumbeos, incoques. Est autem sextarius, quantum capit cheopina Parisiensis, adiecta quarta parte. Coques autem dum capita intabescant. Sic autem capita exprimes in aqua, in qua coxerint, animaduerteſque ad materiam decocti, vt dimidium vel sapæ, hoc est, vini cocti e musto dulci, in morbis thoracis, ex musto adstringente, in dyssenteriis & vbi vigent vigiliæ, tenuiorque fluxio est, vel mellis, vbi partim sistendum, partim educendum, nec ita vigent vigiliæ, nec acris aut tenuis fluxio. Alioqui & sapæ & mellis vtriusque parem modum in media conditione, decocto adiicies. Coques autem dum sit spissitudo syrupi. Aliquando glycyrrhizæ adiicitur loco mellis, diatragacanthum frigidum in calore & siccitate, diaireos simplex, vbi educendum. Saccharum quoque loco mellis misceri potest. Datur cochleare delingendum.

Philonium Græcorum.

Aliud est medicamentum narcoticum, quod Philonium veteres & recentiores Medici appellant, quod varie conficitur. Græcum hoc modo. Piperis albi ʒ. 20. ß. seminis hyoscyami albi tantundem, opii ʒ. 10. croci ʒ. ß. spicæ nardi, euphorbii, pyrethri, ana ʒ 1. vniantur omnia melle cocto. De-

Philonium Arabicum.

cur dimidium drachmæ, ſcrupulus vnus. Arabicum hoc modo. Papaueris albi, hyoſcyami, ana ʒ. 20. *aut fortaſſe loco papaueris piperis ſcribendum eſt, opii, terræ ſigillatæ ana* ʒ. 10. *lapidis hæmatitis ana* ʒ. 5. *pyrethri, caſtorei, ſpicæ, euphorbii, margaritarum non perforatarum, carabæ, zedoariæ, doronici, galliæ moſchatæ ana* ʒ. 1. *caphuræ* ℈. 1. *Incorporentur omnia melle roſato colato. Doſis a* ʒ. ß. *ad* ʒ. 1. *cum ſucco arnoglo ſſæ, in ſputo ſanguinis vino dulci, adiecta parte roſarum. Rhazes aliter. Piperis, ameos, foliorum mentaſtri, caſtorei, baccarum lauri, cymini ana* ʒ. 1. *opii, mandragoræ, ſeminis hyoſcyami albi ana* ʒ. ß. *mellis q. ſatis. Doſis* ʒ. 1. *aut* ℈. 4. *quia hoc Philonium leuiſſimum eſt, Græcum fortiſſimum, in medio vero Arabum. Nicolaus proxime deſcribit ad Philonium Galeni. Alexandrinus quoque, Actuarius, ſublato caſtoreo. Alexandrinus aliquot deſcriptiones Galeni facit. Compoſitio deſcribitur libro 9. Sunt & alia narcotica. Pilulæ de cynogloſſa, Athanaſia, diapente, & antidotum, quod & pleuriticis prodeſt, empyicis, tuſſiculoſis, vt vna potione liberet.* ℞. *caſtorei, opii ana* ʒ. 4. *ſucci baccarum lauri, mandragoræ, cinnamomi, ſpicæ, cardamomi ana* ʒ. 2. *croci, caſſiæ, dauci, ana* ʒ. 1. ß. *coſti, myrrhæ, galbani, piperis albi an.* ʒ. 1. *vniuntur melle. Datur caſtaneæ magnitudo cum tepida.*

De asthmate, orthopnœa, difficultate spirandi.

Spirandi difficultatis tres causæ.

IN his omnibus difficultas est spirandi: sed hæc in genere tres causas habet, quæ ad recte curandum recognoscendæ sunt. Itaque difficilis spiratio est, vel propter vehementem æstum conceptum in thorace & pulmonibus, vt in peripneumonia, graui pleuritide: altera causa est, angustia partium spiritalium, quæ vel pari, vt in tabidis & purulentis, vel crassæ & viscidæ pituitæ, vt in asthmaticis, vel tuberculo aliquo, abscessu incluso in partibus spiritalibus, intercipiuntur. Tertia causa est, imbecillitas partium, quæ respirationem faciunt: atque hæc distinguenda suis notis, quas scriptas inuenies cap 5. & 8. libri 4 de locis affectis. Galenus hoc libro alias differentias difficultatis spirandi relinquit. Tantum agit de asthmaticis & iis qui, quia periculo suffocationis, quasi recti coguntur decumbere erecta ceruice, orthopnœici appellantur.

Asthmatis & orthopnœæ causa.

Asthmatis itaque & orthopnœæ causa, angustia est a crassa & viscida materia bronchiis pulmonis: atque huius mali initium fere est a pituitosa distillatione. Itaque inprimis habenda ratio totius corporis, deinde capitis: postremo liberandus pulmo ea materia, quæ iam inhæsit. Quod ad vacuationem totius corporis attinet, phlebotomiæ quidem aliquando locus est in plethoricis, bene habitis corporibus, aut in quibus suppressa est solennis aliqua sanguinis vacuatio. Et quia hu-

Phlebotomiæ quando locus in spirandi difficultate.

morb.

morbus ſenibus, corporibus naturæ frigidis, conditione pituitoſa fere naſcitur, non temere detrahendus ſanguis eſt. Quod ad caput attinet, vacuandum per errhina potius, quam maſticatoria. Tondendus eſt capillus, corroborandum caput eſt per ea, quæ prioribus libris deſcripta ſunt: parca cæna, vſus vini tenuis, alimentorum, quibus vis inſitum incidendi, tum detergendi. Galen. 6. Epidimion ex Hippocr. ſententia abſtinendum putat acribus, vt allio, ſinapi, iis, quæ difficulter coquuntur, vt ſuilla, bouilla, ouilla, alimentis mali ſucci, quæ deſcripta inuenies libro de euchy. & cacoch. Poſtremo iis omnibus, quæ vehementer tendunt aut mouent, qualia ſunt exercitia, curſus, clamor, ira, vociferatio, & alii id genus affectus animi. Medicamentorum facultas incidat, abſterget, ſed citra inſignem calorem: non adſtringat, non refrigeret, non ſit narcotica. Hoc quoq; vult Galenus. Medicamenta quæ natura ſua ſiccant, diluit, vt facilius craſſitiem humorum diuidant, & nec præter modum ſiccent. Propterea & multum potum concedit, vnde craſſities materiæ diluatur. Sed talis ſit multus potus, vt iuuet quidem, & non noceat. Nocet potus a quo repleri poteſt caput vaporibus. In remediis maxime probat, quæ parantur e ſcylla, qualia ſunt mel ſcylliticum, acetum, & oxymel ſcylliticum. Galenus idem mel ſcylliticum hoc modo comparat. Scyllas aridas vaſe, in quo mel repoſitum fuerit, reponit ſub canicula, exponit ſoli, ſubinde obuertens vas calori

Mellis ſcylliticiti præparatio ex Galeno.

solis, & prohibens frigore Aquilonis, inde resudat liquor, qui melli mixtus efficacissimum remedium est, vbicunque crassus humor incidendus, & viscidus detergendus, vt in asthmaticis, epilepticis, & aliis id genus: alioqui scylla coquitur, exprimitur succus & miscetur melli, vel e cruda succus expressus concoquitur melli. Dosis a semisse drachmæ, vt in pueris, ad ʒ. 2. Acetum & mel scyllit. describuntur a Nicolao. Looth de scylla respondet melli scyllitico. Purgationes autem totius corporis subinde reuocandæ aliquando ex cassia, catholico, sed præcipue agarico. Materia aristolochia, gentiana, enula, centaurium, radix maioris centaurii, melanthium, iris, origanum, thymum, hyssopus, satureia, pulegium, semen vrticæ, irionis, asellorum puluis, & qui e limacibus torrefactis, e præparato pulmone vulpis, vermibus serici ericio, lacertæ stercore, odorato, quod vulgus moscum appellat, vermibus subiectis vrticæ, interioribus oculis philomenæ. Adde sulphur viuum, fœnugræcum. Ex aliorum decoctis oxymel fit, vel melicratum, pulueres butyro, melli scyllitico, vel liquidis permiscentur: alioqui decocto ficuum aridarum. Laudatur decoctum rutæ, galli fatigati lucta, cocti cum herbis esculentis, quibus vis insit siccandi, incidendi, detergendi. Cucurbitæ scapulis, cruribus, sub mammis affigendæ. Thorax primum munitur sordida lana, prius imbuta oleo amygdalarum dulcium, de lilio, & similibus. Postea quoque dropaces, sinapismi, & quæ

exulcerant, adhibentur. Theriacæ & mithridatii vſus conceditur interuallis: decoctum quoque ſatis dilutum ligni guaiaci: aut concoqui debent paſſulæ, ficus, glycyrrhizæ. Videndum tamen ne quis fallatur, vt putet cauſam aſthmatum craſſam & viſcidam pituitam, cum ſit abſceſſus. Hic enim paucus potus conuenit: medicamenta vero quæ incidant & ſiccent, in quibus maxime probantur a Galeno, quæ aromatica ſunt.

AD LIBRVM VIII. GALENI DE COMPOSIT. PHARMACORVM

κατὰ τόπους,

PERIOCHE VIII.

GAlenus in hoc libro 8. agit de ſtomachicis, & iecorariis. Stomachici dicuntur, qui imbecillitate ſtomachi laborant: quamquam ab accidentibus, quæ imbecillitatem ſequuntur, aliquando ſtomachicos dicunt, qui vel ſubuerſione ventriculi, quam vocant ἀναστροφὴν; vel ſupinitate, quam appellant ὑπτιασμὸν, ſtomachicos nominant. Atque omnino, vt ante ſcripſit Galenus ſecundo libro, imbecillitas ſtomachi, hoc eſt, oris

Stomachici qui dicantur.

ventriculi, & virtutis concoctricis totius ventriculi, maximam vim habet aceruandis excrementis. In his affectibus deiicitur appetentia, nausea quædam est; aliquando vomitio & diarrhœa, atque aliquando ea humiditas fluitat, nonnumquam inhibita est biliosa, numquam sine vitio, quæ omnia ad curationē reuocanda sunt. Ac præterea, vt ventriculi affectibus artificio medeamur, cognoscenda ea, quæ scribit Galen. 3. lib. de morbis & symptomatis, cap. 5. lib. 5. de locis affectu, 6. de sanitate tuenda. 7. Methodi, & signa in arte parua. Intemperies si sola est, contrariis euinci debet. Nam vbi æstuat, refrigerandum; vbi friget, calfaciendum; si squalescit, humectandum; vbi multa humiditate laxatur, siccantibus atque adstringentibus vtendum. Hæc autem omnia signis ostenduntur, quæ inuenies in arte parua. Atque remediorum duplex genus. Alterum in alimentis, quæ sua qualitate morbo repugnant, alterum in medicamentis, quæ partim deuorantur partim adhibentur foris. Quæ foris adhibentur linimenta sunt. Alia cataplasmata, quædam emplastri formam habent. Sunt & fomenta. Atque hæc omnia partim interiori parti, vbi sternum est, partim ad 12. vertebram dorsi applicari possunt. Sed quæ a dorso applicantur, aliquid tenuium partium habeant, vt per densitatem viæ penetrare possint. Itaq; in linimentis, quæ refrigerant, ceratum est rosaceum Galeni, ex ceræ parte vna, tribus aut quatuor partibus olei rosacei, quod

Stomachica remedia quibus partibus externis applicanda.

legi-

legitimum sit, liquatus in vase duplici, deinde subactis cum succo omphacii, vel simili adstringente. Hocenim dictum sit in vniuersum, medicamenta quæ stomacho adhibentur, egere adstrictione, quæ scilicet corroboret. Quamquam in adstringendo modus esse debet. Nam quæ nimium adstringunt, nimium siccando nocent. Conuenit & vnguentum rosaceum, ceratum santalinum rosaceo dissolutum, recentes rosæ, vel in austero vino parum vinoso decoctæ. Item oleum cydoniorum, myrobalanorum, comparatum ex vitium capreolis, & aliis rebus id genus, quæ & adstringunt, & refrigerant. In eadem intemperie veteres plurimum vsi sunt medicamentis, quæ ex succo cydoniorum comparantur, quæ etiam secuti sunt recentiores, vt in syrupo acetoso, de cydoniis.

℞. succi cydoniorum depurati per residentiam sacchari ana ℔. 1. aceti ʒ. 3. coque ad spissitudinem. Datur cum aqua. Conuenit stomacho calfacto, confirmat, facit appetentiam. Poteris tamen inuenire modum sacchari, vt erit calor. eiusdē generis sunt Miuæ, vt miua Rhazæ, siquidem sine vino & aromatibus comparetur. Nam cum his refrigerato stomacho conuenit succi cydoniorum depurati per residentiam ℔. 1. sacchari ℔. 1. ß. vini veteris ℔. ß. Coquatur, & despumetur. In calidum autem immittatur nodulus sequens.

Ad calidam ventriculi intemperiē vtile remedium.

℞. Zinziberis, spicæ, cinnamomi, caryophyllorum, ana ʒ 2. mastiches ϑ. 4. Inuoluantur in nodulo. Alias Miuas describemus in intemperie fri-

gida. Eodem modo oxyſacchara, ſyrupo de granatis, de ribes, de groſſulis, de agreſta veteris: hæc enim ad refrigerium ventriculi faciunt, corroborant, & appetentiam excitant. In his autem qui abhorrent a ſyrupis, materiam horum immiſcebis alimentis, vel quod ſit, coques & condies ſaccharo in vocatis vulgo Tartinagiis. Cæterum hoc ſemel dictum fuerit, alimenta & medicamenta, quæ imbecillo ventriculo adhibentur oportere vel calida, vel frigida eſſe, quia tepida robur diſſoluunt. Abſtinendum tamen nimium refrigerantibus, ne inde natiuus calor offendatur. Et quia frigida intemperies ſæpius accidit, propterea multo plura medicamenta deſcripta ſunt ab antiquis, quæ faciunt contra intemperiem frigidam: quamquam & horum quædam contra declinantes inflammationes ventriculi, ad reſoluendum videlicet ſcripta ſunt: quale eſt lauadatum a Galeno, & quod ſtomachicum Galeni vocant. Sed iam parari non poteſt inopia nardini vnguenti & ceræ Ponticæ, aut alioqui amaræ. Hoc modo tamen conficietur vtile, & accedens ad medicamentum Galeni.

Tepida imbecillo ventriculo non adhibenda, quia robur diſſoluunt.

Ad frigidam ventriculi intemperiem remedia.

Comparabis itaq; optimum oleum nardinum, aut ex his aromatibus, quæ calfaciant & corroborent, vno pluribuſve, cinnamomo, ligno aloes, moſchata nuce, macere ſpica, cypero, lauendula, mentha, maiorana, roſmarino, ſtœchade, cardamomo, ſchœnantho, & aliis id genus, quæ quidem olea hac arte conficies. Parem modum olei & vini permiſcebis: coques deinceps, & ordine iniectis, quæ

velbreuiorem, vel longiorem coctionem sustinent. Coques autem ad vini consumptionem, comparato oleo, hoc modo miscebis.

℞. cerae citrinae ʒ. 4. olei ʒ ʒ. ß. Liquefiant in vase duplici. Tum addes succi omphacii sumach, vel alterius id genus ʒ. 3. aut 4. confice ceratum. Quod si videtur esse durius aut grauius, in usu diluetur conuenienti oleo, vt sit vel liquidius, vel spissius. In liquidiore intinges vel gossipio, vel lana dibaphatica (vulgo Escarlatte) & calidum medicamentum admouebis. In declinationibus inflammationum, loco medicamenti Galeni & meliloti, vtemur emplastro nostro de meliloto dissoluto in oleo conuenienti, vt de spica, de lauendula, & aliis comparatis ex praescripta materia. Humidior ventriculus siccantibus & adstringentibus curari debet: siccior, humectantibus. Meminisse tamen oportet semper intermiscenda, quae adstringendo corroborant, quales sunt rosae, succus cydoniorum, prunorum non dulcium, & aliorum id genus: aromata vero, vbi frigiditas coniuncta est. Sed fere fit, vt ad intemperiem sequatur excrementorum prouentus, vnde fere fiunt & anatrope vocata subuersio, & hyptiasmos, hoc est, supinitas. Anatropehae habet accidentia, cibi fastidium cum nausea aquae vomitus aliquando, rosionem, voulimiam, aut caninam appetentiam, fastidium, quale est repletis e cibo. Saepe accedit multitudo vitiosi succi, alioqui paucae, vel nullae humiditatis. Hyptiasmos aliquando ab intemperie citra

Cautio.

humorem aliquando cum humore multo quidem, sed non maligno. Is humor aliquando fluitat fere tenuis, nonnumquam crassius & viscidus imbibitur ori & tunicis ventriculi: nonnumquam cum signis caliditatis, æstu, siti: aliquando sine siti, vbi frigiditas coniuncta est. Eiusmodi humiditas appetentiam deiicit, & ea commouet, quæ in anatrope dicta sunt. Hæc autem affectio dissoluit tum os ventriculi, tum ventriculum ipsum. Quo modo vincula, nerui, membranæ, imbibita omnia multa humiditate laxa, victa & quasi omnino dissoluta redduntur. Eget hæc affectio primum quidem vacuatione: atq; vbi humor fluitat & tenuis est, partim vomitu, partim leuibus medicamentis vacuari potest: deinde siccantibus, adstringentibus & corroborantibus curari potest. Quod si crassa & viscida materia est imbibita profundius, oxymelite vel simplici, vel composito ex decocto radicis fœniculi, cinnamomi & aliorū id genus, quæ scilicet incidunt, tenuant, præparari debet. Hiera simplex, vt medicamento efficacissimo aliquoties vtendum erit, vt quod vim habeat incidendi, detergendi, corroborandi, purgandi, & præsertim quæ sunt in ventriculo, & primis venis. Dentur ʒ. 2. aut eo plus cum hydromelite, vel oxymelite. Repurgata materia, corroborantibus vtendum erit. Vbi vero humiditas frigida est, siccandum, detergendumque. In humiditate neque crassa, neque viscida in alto posita, sola adstringentia satis esse possunt: quamquam tutius fuerit pilulis cōmuni

ius, vel ante cibū datis vacuare materiam. Alioqui pilulis ex rhab. & agarico. Alioqui terebinthina vtemur. In intemperie frigida & humida, tum quæ purgant, tum quæ adstringunt, inimica sunt, vtendumque medicamentis & alimentis, quæ calefaciunt, & siccant. Medicamenta in hoc libro descripta ad anatropas & hyptiasmos fere composuerunt veteres ex rebus adstringentibus & detergentibus succo punicorum acido, cydoniorum, sorborum, mespilorum, myrtorum, dactylorum recentium, & quæ vulgo (prunelles) dicuntur. Adde si vis grossularum & similium, quorum compositionis, hoc sit exemplum, addito melle, quod ad immoderatas omnes affectiones ventriculi facere scripsit Galenus, nisi sint cum vehementi æstu.

Succi cydoniorum depurati sextarii duo (hoc est nostro more semisextarioli quinque, vel libræ duæ cum semisse) mellis despumati optimi sextarii duo, id est, semisextarioli quinque, vel libræ tertiæ cum 4. quartariis, aceti acris sextarius vnus, hoc est ʒ. 20. vel non ita acris sesquisextarius, hoc est, ʒ. 30. Coque ad spissitudinem. Quod si frigiditas communicata est, iam coctis adde zinziberis ʒ. 3. piperis albi ʒ. 8. leuigata coctis aliis permiscetur. Aliud.

Eiusdem carnis cydoniorum, mellis an. ℔. 1. aceti albi tantundem. Bulliant simul & agitentur: tum adde piperis, zinziberis ana ʒ. 1. petroselini Macedonici ʒ. ß In frigiditate conuenit diagalan-

ga, dianiſon, diacuminum, diatrion pipereon, zinziber viride, nux moſchata, condita diuitibus, vt chebuli conditi. Confectio anacardina, theriaca, mithridatium, & maxime vbi refrigerato ventriculo plurimi flatus excutiuntur, vnde periculum hydropiſis immineat. Et quia apud veteres, tum etiam recentiores Medicos abſinthium ſæpe memoratur, de eo ſic habeto. Vtendum itaque abſinthio aromatico, non eo, cui horribilis ſapor eſt. Itaque decoctum abſinthii bilioſa deterget & ſubducit, ſiquidem altius non fuerint imbibita. Maior vis ineſt ſyrupo de abſinthio aut melicrato parato ex decocto abſinthii. Infeſtiſſimum vero abſinthium, quibus pituita in ventriculo inhæſit, niſi decoctum eius condiatur aromatibus, incidentibus, calefacientibus, & melle vel ſaccharo, quod detergeat. Emplaſtro vſitatiſſimo, eodemque efficaciſſimo ex maſtiche, cerato ſtomachico Galeni, carne cydoniorum ſic vtcrü. Maſtiche & ceratum ſtomachicum vtrumque corroborat, & diſcutit, cydoniatum, caro cydoniorum, deterget, & corroborat. Tria hæc pondere æquali permiſcentur, ſingulorum ʒ. 1. inunguntur cum oleo maſtichino, de ſpica, & aliis. Aliquando vbi diſcutiendum magis, neque ita adſtringendum, plus maſtiches & ceratiminus miſcetur, cydoniati aliquando, ex ſola maſtiche, aut cerato emplaſtrum conficitur. Augendus modus cydoniati, vbi vel vomitio, vel diarrhæa vexat. Sed cydoniatum duplex eſt: alterum ſine ſpeciebus, quod vbi calor eſt,

vſurpan-

vsurpandum : alterum cum speciebus, quod in sensu frigiditatis conuenit.

Ad dolorem stomachi.

STomachus vegetissimo sensu praeditus est propter neruosillos insignes a sexta coniugatione. Archigenes in magno dolore ventris venam secat, extrema ligat, cucurbitulas circa stomachum affigit, lenientibus fomentis vtitur, glande aluum subducit potius, quam clysture, quia a clysteribus metuit, ne inde sublatus vapor dolorem augeat. Secanda autem interna, & perseuerante malo, vtriusque brachii, & hoc magis, si grauis dolor est, si repentinus si difficilis ructus & spiritus, si febris est, si dolor in dorsum & scapulas extenditur. Historia est apud Hippocratem lib 5. Epidemion de muliere quadam, quae in vehementissimo dolore stomachi nullis adiuta est remediis : ducto tandem sanguine ex vtraque manu seruata est. Cucurbitulae vt Archigenes, circa stomachum, vel, vt alii, vmbilico, vel ad latera vmbilici affigendae : dextra quidem parte, si ab hepate : sinistra, si a liene in ventriculum fluxio est. Sunt qui affigant ad 12. vertebram dorsi. Purgationis vsus est, si ab acri sanie, aut humorum prauitate dolor est excitatus. Atque omnino in affectionibus stomachi & ventriculi vbi purgandum est, vtendum purgatione omni no leui, & quae non attrahat a reliquo corpore, nisi confluente ad ventriculum materia ab vniuerso corpore dolor moueaVentriculo male affecto quae purgatio conueniat,

tur. Post hæc topicus & sumptis per os leniendus dolor est, alimentis quidem ea qualitate præditis, quæ faciāt contra causam morbi. Similibus quoq; medicamentis sed odoris & aromatici. Stomachus enim gaudet odore, subuertitur contrariis. Vtemur vero fomentis ex chamæmelino, meliloto, anetho, antho, rosis, mentha, absinthio, cypero, mixtis simul anodynis, & iis, quæ corroborant. Modus autem fouendi est, vt coquantur aqua, adiecta vini parte, & inculcatis in decocto linteis pars foueatur. Alioqui vesica impletur ad dimidium, & stomacho adhibetur: in æstu frigida: in frigore, calida: oleis quoq; prius commemoratis. Sed vbi ardor coniunctus est. folia vitis, papaueris hyoscyami, mādragoræ, flores inde & semina concoquenda. Aliquando vbi a doloris vehementia periculum imminet, narcoticis vtendum, opii grano vno. leniter feruefacto, in syrupi rosarum & absinthii an. sesquuncia. Sit autem tantum vna ebullitio, quæ deinde misceatur ʒ. 3. iuris pulli. Detur in potu. Alioqui Philonii in causa frigida, in causa calida, Requiei descriptione Nicolai ʒ. ß. in vnciis duabus vini odoriferi.

Ad vomitum.

VOmitus subuersio quædā est copia vel qualitate materiæ: alioqui incitatur ventriculi imbecillitate. Vacuanda copia: purganda praua materia: imbecillitas, vt prius, corrigenda. Ac fere vomitus excitatur, qui perseueret, imbecillio-

re sto-

re ſtomacho. Nam ſi quid excludendum robuſto quidem ſtomacho, ſed imbecillo ventre per deiectionem excluditur. Contra vero re habente, per vomitum. Vehementer cohibet vomitiones ceratū prius deſcriptum ex partibus æqualibus maſtyches, cydoniati & cerati ſtomachici Galeni, iunctus cum oleo cydoniorum, roſarum, maſtichino. Efficaciſſimum remedium contra perſeuerantes vomitiones eſt, ſimiliter vini odoriferi potus, & in calore iulep. roſarum, adiecta parte octaua vini granatorum, berberorum, & ſimilium, quæ tātillo cinnamomo condienda ſunt. Plurimum quoque conferet ſyrupus de agreſta, vel omphacomeli veterum.

De Singultu.

Singultus ab acri & rodēte, vel materia, vel ſaniea repletione, inanitione, frigiditate excitatur, aut, vt breuius Hipp ab inanitione & repletione. Itaque vbi repletio, vel acris materia eſt, purgare conuenit. Galenus vehementer probat vſum hieræ picræ. Arabes proprietatem quandam aſcribunt rhabarbaro in edendo ſingultu. Poſt purgationem corporis vino odorifero cū tantillo cinnamomi & galangæ vtendum eſt fomentis, quæ inuidant, calefaciant, abſtergeāt, ex materia in dolore frigido præſcripta. In inanitione, vnde ſingultus, etiamſi deſperata res videatur, iuuandi tamen diſtillatis, colatitiis, iuſculis expreſſis. gelatina, ſorilibus ouis, inungendus ſtomachus & deorſum ad 12. vertebram hydrelæo, ex æquis partibus, a-

quæ & olei violati. Nequetum adstringentibus vtẽdum, sed rarefacientibus, vt materia transpiret. Conueniunt & quæ antea commemorata sunt diagalanga, dianisum, & similia. Anisum peculiari ratiõe singultui medetur, propterea & anisum sæpe imperant, & oleo anethino ventriculum fouent.

De vlcere ventriculi, vel œsophagi.

Ventriculi vlcerati signa.

EXulceratur a causa externa & manifesta, vel etiam a causa interna, humore acri, pharmaco acuto, & aliis rebus acutis: tum etiam præcedente abscessu. Signa sunt, quia dolor sit vlcerata parte, sed præcipue si quid acre vt sinapi: si quid calidius aut frigidius deglutitur, & inde facto dolore intelligimus qua parte vlcus sit. Pure etiam vel vomitu, vel deiectione exeunte. Ardor quoque in ea parte percipitur. Lingua sæpe inficitur: sapor redit in os, angustia est spiritus & fere fastidiũ: sed vbi in orificio ventriculi grauiora symptomata cõmoueri solent, animi deliquia, extremorum frigus, dolor crudelior. Cap. 4 lib. 5. locorum affectorum Gal. scribit omnes fere interire nisi a tatis beneficio seruentur. Ad hæc legenda quæ scribuntur 4. Method. Vtendum est alimentis, quæ medicamentosam qualitatem habeant, detergentibus, incarnantibus, & cicatricem ducentibus, quæ seligenda sunt ex 2. lib de materia Chirurgica. Abstinendum omnib. acribus acerbis, salsis, acidis, quæ scilicet vlcus exasperant: mitigantibus vtendum quæ etiam detergeant, glutinent, incarnent, cicatricem ducãt. Atq; in gula-

paulatim deglutiendum, adiungendumq; aliquid viscidum, vt vis medicamenti obiter inhæreat. Lac itaque tepidum conditum saccaro diatragacantho frigido, lac amygdalarum, hordeatum, limaces, cochleæ, gelatina. Sed maxime oua sorbilia, aut paulo magis cocta concipiendis medicamentis idonea sunt. Potus quoque, hydromel, vel hydrosaccarum, syrup. viol. iuiubarum: deinde etiam myrtillorum & rosarũ de siccis. Vtimur quoque saccaro rosato, mastiche, tragacãtho, & alijs id genus, farina fabarum hordei tosti, admixto puluere balaustiorum, malicorii, sanguinis draconis. Exercitatio & frictio partium inferiorũ. Sed aliquando non vlcus, sed tuberculum in œsophago nascitur, a quo defluens potus aut cibus resistit in via sine dolore. Rarũ est, quod tamẽ post 4. mensem accidit. Puella quædam deuorato multo pulmone veruecino. & inde grauato vẽtriculo post nauseam vomuit frustum pulmonis. In œsophago restitit parte superiore, vnde grauiter conflictata & periclitata cõualuit successu cucurbitulis affixis, & ferramentis in œsophagum inditis. Nihil deglutiebat intercepta via. Ex antecedente de malo coniectura facta est. Inflata eius pulmonis portio œsophagum obsederat. Historia.

De voulimo.

VOulimum quasi πολὺ λιμὸς appellatur. βῶ enim particula in hac voce, vt alius multus, πολὺ multũ aut magnum significat. Est autem genus quod ab ingente fame nomẽ habet. Vocatur &

Canina appetentia.

phagedæna ab insatiabili edendi cupiditate. Sub hoc genere continetur canina appetentia, affectio appetitricis facultatis, id est, stomachi in quo affectu repletus affatim ventriculus paulo post omne reuomit aut deiicit, virtute non sustinente. De hac canina appetentia lege 5. & 6. de locis affectis, 4. de sympto. caussis. Causa est cum os stomachi penuria, imbecillitate, & refrigeratione afficitur, 5. de simplicibus, a frigiditate & siccitate, vnde curari putat calfacientibus & humectantibus balneis & alimentis. A fame inchoat quæ postea desinit. De quo lege Aphoris. 21 lib. 2. Gal. de vsu respirationis refrigeratis partibus thoracis, & quæ vicinæ sunt. lib. vero de Theriaca, heiminthi vermi, hoc aliquando attribuit nobili historia de virgine quadam: quæ cum multum comederet perpetuo tabescebat, verme illo perpetuo exugente chylum & alimentum, quod deberet distribui corpori. Legendus comimentarius aphorismi, Famem thorexis & vini potio soluit. Elenii vini vsus plurimum laudatur a Galeno, sed neque vacuo ventriculo, sed modico pastu, neque multum semel, nisi vehementer sitiunt, sed breuibus interuallis. Archigeneos, qui ingenti fame in viis delinquunt, reuocat odoramentis aceti, pulegii, terræ aceto maceratæ, pomis, malis, pyris, & aliis, quæ ad manum sunt. Dat panem intinctum vino, postea sullam assatam & ea quæ multum nutriunt, & odore sunt bono. In paroxysmo extremæ partes constringantur, maxillæ pungãtur, pili vellantur & aures. Reuocatis ab animi deliquiis, pavẽdat imbutum

butum vino diluto. Alimenta quæ affatim nutriunt, ouæ sorbilia, bulbos, cochleas & similia.

De Hepatic s.

HEpaticos definit Galenus, qui ex imbecillitate hepatis aliquo vitio laborant, etiam si neque febris, neque inflammatio, & sine hac imbecillitas esse potest. Nascitur imbecillitas ab intemperie. Intemperies est vel visceris vel humorum, qui venis & arteriis continẽtur: vnde vel alteratrix, vel retentrix, concoctrix, vel excretrix male suo munere fungitur. Sed hoc quomodo distinguendum, intelligendum ex libr. 6. de symptomatis, & morbis, item que ex cap. 6. lib. 5. de locis affectis, vbi malum insistet. Galenus in vitio alteratricis, cum scilicet hepar attrahit, sed quod attrahit, non sanguificat, ait eger similia loturæ carnium, vt in historia illa Siculi Medici cuius meminit libr. 5. de Locis male affectis. In calida intemperie humores visceris, deinde viscus eliquatur, vacuaturque per aluum bilis olida admodum, crassa, insigniter tincta, mordax, & spumans in frigida. Neque frequens, neque copiosa deiecto, sed longior affectus est, color pallidus, tardus pulsus, vrina tenuis, vbi siccitas cõtracta, spissa, vbi humiditas ac paulatim retenta materia calorem succendit & febriculam quæ vix apparet, & Medicum fallit, nisi diligenter obseruet tum quæ crassiores, fæculentæ & limosæ excretiones fæci sanguinis, vel limo similes In calida intẽperie leuibus pharmacis vtendum est, nõ vt intemperiem cures, sed vi

Hopatici Galeno qui sint.

Hepatis calida intemperies leuiora petit cathartica.

vacues excrementa quæ per intemperiem collecta sunt. Veteris ergo cassia, catholico, syrupo violato, recenti rosato laxatiuo, quibus dilutum rhabarbari misceri potest, sed non ita magna quantitate dilutum: vt ʒ. I sufficiet. In calida intemperie refrigerantibus modice, roborantibus vtendum, cichorio, endiuia, scariola, adiantho, capillis ven. fumaria & aliis id genus. Mellitis rebus non ita vtendum, quia in calida intẽperie melexsiccat, & talia prompte amarescunt. Itaque in decocto harum rerum sufficiet decima pars sacchari, alioqui dissolues decimam partem syrupi de portulaca, de limonibus, de acetositate citri, de granatis, oxysacc. simp. & similium. Acetosæ magna vis inest refrigerando hepati, similiter & lactucæ. Itaque altera vel vtraque plurima incoquitur insulis. Ius acetosæ exprimitur, in quo carnes intingantur, panis hordeatus, aqua hordei, hordeatum Huic malo maxime conueniunt æstiui quoq; *fructus, cerasa, ribes & similia Vino non nisi diluto plurimum vtendum est, elixis potius, quam assis. In frigida vero plurimum laudatur electuarium de vino Arabũ, quod in hoc libro Gal. ex Andromacho describit, paululum variante formula, & syphoides appellat. Passularum mundatarum ʒ. tres, croci ʒ. I. calami aromatici ʒ. 2. ß. bdellii ʒ. ß. cassiæ lignea ʒ. 2. ß. cinnamomi ʒ. ß. spicæ ʒ. 3. myrrhæ, terebinthinæ ana ʒ. 4. iunci odorati, schænanthi ʒ. 2. ß. siliquarum, vel carubiarum ʒ. 2. mellis ʒ. 2. vini enuis, odoriferi, quantum sufficit, fiat electuari-*

Electuarium de vino Arabum.

um. Sed quia difficilis est hæc compositio, melius fuerit passulas mundatas ad ℔. semissem incoquere vino subtili, odorifero, donec sit crassitudo: deinde admiscere cõseruæ anthos ʒ. 2. cinnamomi ʒ. 2. cassiæ, spicæ, ligni aloes an. ʒ. ß. croci scrupuli dimidium. Concorporare omnia, & exhibere semunciam pondere cum vino tenui & odorifero. Materia fere conuenit, quæ penetret, propter angustias viarum seu venarum, cyperus, schænanthum, crocus, iris Florentiæ: quæ aperiat marrubium, absinthium, pistacia, radix petroselini: quæ concoquat & leniat passulæ, ficus, vinum granatorum dulcium, vinum dulce: quæ abstergeat, mel, saccharũ: quæ roboret, eupatorium, schænanthũ, absinthirũ, rosa, spica: quæ præseruet a putredine, cinnamomum, cassia, lignea: quæ siccet, spodium, rasura cornu cerui, eboris, a proprietate conuenit, velut rhabarbarum, quod inde vitam hepatis appellant, spica, lupinum iecur, cochlearum carnes & limacum, atque inde distillatæ aquæ passulæ, quas tota substantia familares hepati etiam Gal. agnoscit. Tantum adstringunt, quantum opus est visceri concoquunt, roborãt, malignitatem corrigunt, nec facile corrũpuntur, vino quoq; magna vis tribuitur: roborat, coquit, putredinẽ prohibet, intemperiem frigidam & humidam hepatis emendat. Contra virulentam materiam cinnamomum primas tenet: deinde cassia lignea, tum aromatũ omne genus, nardus, iũcus odoratus, calamus aromaticus, myrrha,

electrum, crocus, aſpalathus. Ex eiuſmodi materia in puluerem trita ad ʒ. 2. electaria fiũt cum ſaccharo, vel melle quadruplo, quintuplo: alioqui in paſſulato melle incorporantur. Mel paſſulatum fit coctis prius paſſulis ad craſſitudinem ſyrupi, coctis in aquam, in vino, adiecto ſaccharo. Exteriora vero ſunt oleum roſaceum, aliquando adiecto chamamelino, vbi calida intemperies eſt. Nam in calida intemperie abſtinendum iis, quæ nimium refrigerant, & leuiter refrigerando laxanda cutis eſt, vt tranſpiret vapor. Licet quoque vti vnguento roſato, cerato ſantalino in roſaceo diſſoluto, vel cum eodem piſto & admoto. Alioqui cerato refrigerante Galeni, ſubacto cum ſucco cichorii & tantillo aceti albi. In frigida oleum de abſinthio, de ſpica, de maiorana, & quæ in frigidiore ventriculo deſcripta ſunt. Nam in hoc conuenit hepar cum ventriculo, quod vtrumque eget iis, quæ adſtringendo corroborant; niſi quod magis adſtringendũ in ventriculo echamæpity. Medium ſit medicamentum ſimiliter ex radicibus graminis ſileris. Ad quantitatem decocti opus eſt ʒ. 10. & ʒ. 1. ſacchari. Duo ſunt reliqui affectus, quorum meminit Galenus hoc libro, humiditas hepatis & ſcirrhus. Itaque immodica humiditas vires hepatis diſſoluit, quomodo vincula & neruacea corpora nimio humore imbuta diſſolui ſolent. Signa humidi hepatis & humidioris ex arte parua Gal. petenda. Curatur autem adſtringentibus, & ea materia, quæ prius in humidiore ventriculo deſcripta eſt. Hoc tamen differt hepar, quia mi-

Mellis paſſulati præparatio.

Hepatis minus adſtringentia, quam ventriculo conueniunt.

nus adstringentia desiderat. Humiditati aliquando frigiditas, aliquando caliditas coniuncta est. Itaq; in frigiditate aromata, plātas, & materiam, quæ adstringendo corroboret, & calefaciat miscere oportet: quale, exempli gratia, fuerit cydoniatum cum speciebus. In frigiditate & humiditate plurimum cōuenire scribit Gal. vinum, sed hoc sit tenue, odoriferum & natura calidum. Veteris sotu de absinthio, irino, de spica, & aliis, in frigidiore ventriculo memoratis eisdem oleis malaxatis. Emplastrum de meliloto, diachylum ireatum, mixto cydoniato, cum speciebus dabis in potu, dianison, diacuminum dialanga, diatrion pipereon. Institues assas carnes confixas caryophyllis, & omnino ea alimenta, quæ siccent & calefaciant; caliditate vero iuncta fouebis oleo rosarum, de cydoniis, myrtillorum, aceto addito, santalis, spodio, succo earum herbarum, quæ hepar refrigerant senecionis, hepaticæ, cichorii, intyborum & similium. Atque iisdem herbis pistis ex eisdem oleis, puluere rosarū, santalorum, spodii, addito, finges veluti cataplasmata. In potu conueniet electarium diarrhodon Abbatis, rosis, santalis & spodio additis. Videndum tamen, vt ne nimium refrigeremus. Nimium refrigerantibus laditur hepar. Cerato santalino plurimum vtuntur, quod addita parte cydoniati sine speciebus melius fiet. Malaxabuntur cum oleis prædictis, pauco aceto albo addito. In omni humiditate hepatis, & totius ventris vehementer laudatur cochlearum caro & limacum: sed si coniuncta est caliditas, frigidis condimentis &

aceto temperatur. Contra vero in frigiditate. Contrahit scirrhum hepar propter venarum angustias. Scirrhus tumor est durus, dolens: initio curabilis est, cuius materia humor crassus, viscidus, frigidus, a quo nisi curetur, periculum imminet hydropisis. Morbi regii fiũt, & longæ febres, & tabes corporis. Itaq, summa diligentia curari debet, & quia durus mollientibus eget: ratione materiæ crassæ, incidentibus: frigidæ, calefacientibus: viscidæ, detergentibus. Itaque mixtio medicamentorum contra scirrhos hepatis molliat, incidat, tergeat, calfaciat, sitq; tenuium partium. Verum ratione partis affectæ in mollientibus eligentur ea, quæ id moderate faciunt, ne nimium mollientibus substantia visceris dissoluatur; ac rursus oportet propellere, quæ tenuium partium calfaciant, & incidant: a quibus tamen periculum est, ne parte scirrhi dissoluta reliquum lapidosum & incurabile relinquat. Propter ea vt dictum est. mollientia misceantur, foueatur scirrhus ex oleis malacticis, deinde superponantur emplastra malactica, de meliloto, ceratũ hyssopi, diachylum ireatum, & similia, aceto mixto aromatibus, ad ʒ.1. emplastri ʒ.2. aut sesquidrachma tritorum aromatum misceri potest. Acetum addi-
tur vt penetret, vt incidat. Materiam scriptam inue-
nies cap. de malacticis, nisi quod ea seruanda ratio malacticorum & incidentium, quæ perscripta est. Hoc enim habet peculiare scirrhus hepatis. Vetere plurimum vtebantur caricis pinguibus, ole. irino vel simili, inunctis & tepidis admotis in fotu. Ho-

aduer-

aduertendum, ne nimium frequens, neve longius adhibeatur. Nam inde periculum imminet relaxationis viſceris. In potu eadem ratio ſeruanda eſt, vt ſcilicet, aliquid malacticum miſceatur iis, quæ incidant & tenuent. In malacticis eſculentis efficaciſſimum eſt decoctum ficuum pinguium & ſimilium, paſſularum, recentis quoq; chamæpityos. In eiuſmodi decoctis miſcebuntur ea, quæ in morbo regio & hydropiſi deſcribentur. Conſenſus veterum & recentiorum, ammoniacum tum foris adhibitum, tum in catapotiis deuoratum plurimum facere ad ſcirrhos & oppilationes viſcerum. Itaque ex ammoniaco & pul. hieræ, cuius vis magna eſt calefaciendo, incidendo, pilulæ fingi poſſunt. non quæ tam purgent, quam quæ ſcirrho curando conueniunt; e terebinthina quoque & eodem puluere vtilia catapotia formari. Alimenta, partim quæ molliant, partim quæ incidant, tenuent & tergeant, propter ea condimenta ſicca erunt ex vſu. Acetum paſſulatum miſceatur, aut in quo diu inſolato ficus, vuæ paſſæ, caryophyllum, cinnamomum aliquoties commutata maduerint.

De morbo regio.

MOrbum Regiũ vocant, quia laſciuiis, cãtu. delitiis, mulſa, vita ſoluta curis, & vt ait Serenus, *Molliter hic quoniam celſa curetur in aula.* Cauſſæ ſunt obſtructio, inflammatio, intemperies hepatis, aliquando lienis, veſicæ fellis, pororum, per quos flaua bilis ad ieiunum deſcendit, aut per

quos fæx sanguinis ab hepate ad lienem fertur. Oportet itaq; interrogare ægros quà parte vel dolorem, vel grauitatem, vel tensionem sentiant. Aliquando criticus est hic morb. flaua bilis e vasis diffusa in corpus; aliquando venena hunc morbum faciunt. Sed in inflammatione necessario febris est, & alia accidentia, quæ se proferunt in inflāmatione. Quæ est citra febrem & inflammationem, tensio est, & grauitas in dextro fere hypochondrio, excrementa albicant, cineritia sunt, & argillosa, urina specie crassa admodum, crocea, aut nigra, cum spuma eiusmodi coloris. Pulsus neq; celer, neq; lāguidus, crebrior tamen, minor, & durior. Gal. morbum Regium citra febrim cum grauitate in dextro hypochondrio hac ratione curat. Primum cibis & pharmacis aperientibus obstructiones vtitur; deinde medicamentis purgantib. Atque hic meminisse oportet, in grauibus obstructionibus, quales sunt in morbo regio, periculosas esse validas purgationes, nisi prius medicamentis obstructas liberātibus vias aperuerint. Propterea Hippocrates, corpora cum quis purgare voluerit, oportet fluida facere. Intelligesmedicamenta aperientia & purgantia aliquid effeciſſe, cum iam pro albicantibus & cineritiis excrementis alui, cærulea & admodum flaua deiiciuntur, cumque vrinæ ad colorem naturalem propius accedunt. Aperiunt oxalidis folia & radix gramen, asparagus, cichorium, eupatorium, apium, adiantlum, herbæ capillares, calamentum, calaminthа, anchusa, fœniculum, gentiana, iris, aristo-

Purgationes valeriores in obstructis periculosæ.

lochia

ochia, cinnamomum & aromata, melanthium, securidaca, fumaria, chamæpitys, rosmarinus, serpillum, marrubium, asarum, anisum, hyssopus, petroselinum, absinthium, cappares, radix tamarisci, asparagi, ruscі, capparis. Concoquuntur hæc vel per se, vel cū aliis, vt inde fiat oxymel conditum cinnamomo. Hinc quoque syrupi fiunt, quamquam plurimum vtuntur syrupis de endiuia, de cichorio, capil. veneris, de bizantiis, de duabus vel quinque radicibus. Vtūtur quoq; vermibus terrenis, asellis, musco, qui in tegulis nascitur, & vocatis ardesiis, rasura eboris, cornu cerui, pudendo viuerræ, vulgo de furet. Sed vehementer laudāt, & iusta quidem ratione, ammoniacum, cui ad miraculum vsq; vim inesse volunt liberandi obstructiones, vt certo euadant, quibus, iam a morbo regio imminet hydropisis. Teritur ammoniacum, datur in hydromelite vel oxymelite. Soluitur oleis chamæmelino, amygdalarum amararū, de fraxino, & similibus, aut Alcumistarum arte oleum inde distillatur, quod illinitur, & bibitur.

Potiones plurimum probant a balneo, iubentque ægrum epoto medicamento decumbere in latus dolens. E materia quoque descripta fiunt puluisculi, qui conditi aromate & saccharo exhibētur in potu, alioqui inde fiunt electaria, aut pars miscetur electario diarrhodo. Sunt & aquæ distillatæ, quæ conueniant, endiuiæ, cichorii, lupulorum, cuscutæ, fumariæ, capillarium, acetosæ, terebinthinæ, graminis, raphani, apii, fæniculi, lappæ, rubeæ tin-

quæ & olei violati. Neque tum adstringentibus vtẽdum, sed rarefacientibus, vt materia transpiret. Conueniunt & quæ antea commemorata sunt diagalanga, dianisum, & similia. Anisum peculiari ratiõe singultui medetur, propterea & anisum sæpe imperant, & oleo anethino ventriculum fouent.

De vlcere ventriculi, vel œsophagi.

Ventriculi vlcerati signa.

EXulceratur a causa externa & manifesta, vel etiam a causa interna humore acri, pharmaco acuto, & aliis rebus acutis: tum etiam præcedente abscessu. Signa sunt, quia dolor sit vlcerata parte, sed præcipue si quid acre vt sinapi: si quid calidius aut frigidius deglutitur, & inde facto dolore intelligimus qua parte vlcus sit. Pure etiam vel vomitu, vel deiectione exeunte. Ardor quoque in ea parte percipitur. Lingua sæpe inficitur: sapor redit in os, angustia est spiritus & fere fastidiũ: sed vbi in orificio ventriculi grauiora symptomata cõmoueri solent, animi deliquia, extremorum frigus, dolor crudelior. Cap. 4 lib. 5. locorum affectorum Gal. scribit omnes fere interire nisi ætatis beneficio seruentur. Ad hæc legenda quæ scribuntur 4. Method. Vtendum est alimentis, quæ medicamentosam qualitatem habeant, detergentibus, incarnantibus, & cicatricem ducentibus, quæ seligenda sunt ex 2. lib de materia Chirurgica. Abstinendum omnib. acribus acerbis, salsis, acidis, quæ scilicet vlcus exasperant: mitigantibus vtendum quæ etiam detergeant, glutinent, incarnent, cicatricem ducãt. Atq; in gula-

paulatim deglutiendum, adiungendumq; aliquid viscidum, vt vis medicamenti obiter inhæreat. Lac itaque tepidum conditum saccaro diatragacantho frigido, lac amygdalarum, hordeatum, limaces, cochleæ, gelatina. Sed maxime oua sorbilia, aut paulo magis cocta concipiendis medicamentis idonea sunt. Potus quoque, hydromel, vel hydrosaccarum, syrup. viol. iuiubarum: deinde etiam myrtillorum & rosarũ de siccis. Vtimur quoque saccaro rosato, mastiche, tragacãtho, & alijs id genus, farina fabarum hordei tosti, admixto puluere balaustiorum, malicorii, sanguinis draconis. Exercitatio & frictio partium inferiorũ. Sed aliquando non vlcus, sed tuberculum in œsophago nascitur, a quo defluens potus aut cibus resistit in via sine dolore. Rarũ est, quod tamẽ post 4. mensem accidit. Puella quædam deuorato multo pulmone veruecino. & inde grauato vẽtriculo post nauseam vomuit frustum pulmonis. In œsophago restitit parte superiore, vnde grauiter conflictata & periclitata cõualuit successu cucurbitulis affixis, & ferramentis in œsophagum inditis. Nihil deglutiebat intercepta via. Ex antecedente de malo coniectura facta est. Inflata eius pulmonis portio œsophagum obsederat. Historia.

De voulimo.

VOulimum quasi πολὺ λιμὸς appellatur: βῆ enim particula in hac voce, vt alius multus, πολὺ multũ aut magnum significat. Est autem genus quod ab ingente fame nomẽ habet. Vocatur

Canina appetentia.

phagedæna ab insatiabili edendi cupiditate. Sub hoc genere continetur canina appetentia, affectio appetitricis facultatis, id est, stomachi in quo affectu repletus affatim ventriculus paulo post omne reuomit aut deiicit, virtute non sustinente. De hac canina appetentia lege 5. & 6. de locis affectis, 4. de sympto. causs. Causa est cum os stomachi penuria, imbecillitate, & refrigeratione afficitur, 5. de simplicibus, a frigiditate & siccitate, vnde curari putat calfacientibus & humectantibus balneis & alimentis. A fame inchoat quæ postea desinit. De quo lege Aphoris. 21 lib. 2. Gal. de vsu respirationis refrigeratis partibus thoracis, & quæ vicinæ sunt. lib. vero de Theriaca, heiminthi vermi, hoc aliquando attribuit nobili historia de virgine quadam: quæ cum multum comederet perpetuo tabescebat, verme illo perpetuo exugente chylum & alimentum, quod deberet distribui corpori. Legendus commentarius aphorismi, Famem thorexis & vini potio soluit. *Elenii vini vsus plurimum laudatur a Galeno, sed neque vacuo ventriculo, sed modico pastu, neque multum semel, nisi vehementer sitiunt, sed breuibus interuallis. Archigenes eos, qui ingenti fame in viis delinquunt, reuocat odoramentis aceti, pulegii, terræ aceto maceratæ, pomis, malis, pyris, & aliis, quæ ad manum sunt. Dat panem intinctum vino, postea sullam assatam & ea quæ multum nutriunt, & odore sunt bono. In paroxysmo extremæ partes constringantur, maxillæ pungãtur, pili vellantur & aures. Reuocatis ab animi deliquiis, panẽ dat im-*

butum

butum vino diluto. Alimenta quæ affatim nutriunt, ouæ sorbilia, bulbos, cochleas & similia.

De Hepatic s.

HEpaticos definit Galenus, qui ex imbecillitate hepatis aliquo vitio laborant, etiam si neque febris, neque inflammatio, & sine hac imbecillitas esse potest. Nascitur imbecillitas ab intemperie. Intemperies est vel visceris vel humorum, qui venis & arteriis continẽtur: vnde vel alteratrix, vel retentrix, concoctrix, vel excretrix male suo munere fungitur. Sed hoc quomodo distinguendum, intelligendum ex libr. 6. de symptomatis, & morbis, item que ex cap. 6. lib. 5. de locis affectis, vbi malum insistet. Galenus in vitio alteratricis, cum scilicet hepar attrahit, sed quod attrahit, non sanguificat, ait geri similia loturæ carnium, vt in historia illa Siculi Medici cuius meminit libr. 5. de Locis male affectis. In calida intemperie humores visceris, deinde viscus eliquatur, vacuaturque per aluum bilis olida admodum, crassa, insigniter tincta, mordax, & spumans in frigida. Neque frequens, neque copiosa deiecto, sed longior affectus est, color pallidus, tardus pulsus, vrina tenuis, vbi siccitas cõtracta, spissa, vbi humiditas ac paulatim retenta materia calorem succendit & febriculam quæ vix apparet, & Medicum fallit, nisi diligenter obseruet tum quæ crassiores, fæculentæ & limosæ excretiones faci sanguinis, vel limo similes In calida intẽperie leuibus pharmacis vtendum est, nõ vt intemperiem cures, sed vt

Hepatici Galeno qui sint.

Hepatis calida intemperies leuiora petit cathartica.

vacues excrementa quæ per intemperiem collecta sunt. Veteris ergo cassia, catholico, syrupo violato, recenti rosato laxatiuo, quibus dilutum rhabarbari misceri potest, sed non ita magna quantitate dilutum: vt ʒ. 1 sufficiet. In calida intemperie refrigerantibus modice, roborantibus vtendum, cichorio, endiuia, scariola, adiantho, capillis ven. fumaria & aliis id genus. Mellitis rebus non ita vtendum, quia in calida intẽperie melexsiccat, & talia prompte amarescunt. Itaque in decocto harum rerum sufficiet decima pars sacchari, alioqui dissolues decimam partem syrupi de portulaca, de limonibus, de acetositate citri, de granatis, oxysacc. simp. & similium. Acetosæ magna vis inest refrigerando hepati, similiter & lactucæ. Itaque altera vel vtraque plurima incoquitur insulis. Ius acetosæ exprimitur, in quo carnes intingantur, panis hordeatus, aqua hordei, hordeatum Huic malo *maxime conueniunt æstiui quoq; fructus, cerasa, ribes & similia Vino non nisi diluto plurimum vtendum est, elixis potius, quam assis. In frigida vero plurimum laudatur electuarium de vino Arabũ, quod in hoc libro Gal. ex Andromacho describit, paululum variante formula, & syphoides appellat. Passularum mundatarum ʒ. tres, eroci ʒ. 1. calami aromatici ʒ. 2. ß. bdellii ʒ. ß. cassiæ lignea ʒ. 2. ß. cinnamomi ʒ. ß. spicæ ʒ. 3. myrrhæ, terebinthinæ ana ʒ. 4. iunci odorati, schœnanthi ʒ. 2. ß. siliquarum, vel carubiarum ʒ. 2. mellis ʒ. 2. vini enuis, odoriferi, quantum sufficit, fiat electuari-*

Electuarium de vino Arabum.

um. Sed quia difficilis est hæc compositio, melius fuerit passulas mundatas ad ℔. semissem incoquere vino subtili, odorifero, donec sit crassitudo: deinde admiscere cõseruæ anthos ʒ. 2. cinnamomi ʒ. 2. cassiæ, spicæ, ligni aloes an. ʒ. ß. croci scrupuli dimidium. Concorporare omnia, & exhibere semunciam pondere cum vino tenui & odorifero. Materia fere conuenit, quæ penetret, propter angustias viarum seu venarum, cyperus, schænanthum, crocus, irũ Florentiæ: quæ aperiat marrubium, absinthium, pistacia, radix petroselini: quæ concoquat & leniat passulæ, ficus, vinum granatorum dulcium, vinum dulce: quæ abstergeat, mel, saccharũ: quæ roboret, eupatorium, schænanthũ, absinthirũ, rosa, spica: quæ præseruet a putredine, cinnamomum, cassia, lignea: quæ siccet, spodium, rasura cornu cerui, eboris, a proprietate conuenit, velut rhabarbarum, quod inde vitam hepatis appellant, spica, lupinum iecur, cochlearum carnes & limacum, atque inde distillatæ aquæ passulæ, quas tota substantia familares hepati etiam Gal. agnoscit. Tantum adstringunt, quantum opus est visceri concoquunt, roborãt, malignitatem corrigunt, nec facile corrũpuntur, vino quoq; magna vis tribuitur: roborat, coquit, putredinẽ prohibet, intemperiem frigidam & humidam hepatis emendat. Contra virulentam materiam cinnamomum primas tenet: deinde cassia lignea, tum aromatũ omne genus, nardus, iũcus odoratus, calamus aromaticus, myrrha,

electrum, crocus, aſpalathus. Ex eiuſmodi materia in pulueremtrita ad ʒ. 2. electaria fiũt cum ſaccharo, vel melle quadruplo, quintuplo: alioqui inpaſſulato melle incorporantur. Mel paſſulatum fit coctis prius paſſulis ad craſſitudinem ſyrupi, coctis in aquam, in vino, adiecto ſaccharo. Exteriora vero ſunt oleum roſaceum, aliquando adiecto chamamelino, vbi calida intemperies eſt. Nam in calida intemperie abſtinendum iis, quæ nimium refrigerant, & leuiter refrigerando laxanda cutis eſt, vt tranſpiret vapor. Licet quoque vti vnguento roſato, cerato ſantalino in roſaceo diſſoluto, vel cum eodem piſto & admoto. Alioqui cerato refrigerante Galeni, ſubacto cum ſucco cichorii & tantillo aceti albi. In frigida oleum de abſinthio, de ſpica, de maiorana, & quæ in frigidiore ventriculo deſcripta ſunt. Nam in hoc conuenit hepar cum ventriculo, quod vtrumque egetiis, quæ adſtringendo corroborant; niſi quod magis adſtringendũ in ventriculo echamæpity. Medium ſit medicamentum ſimiliter ex radicibus graminis ſileris. Ad quantitatem decocti opus eſt ʒ. 10. & ʒ. 1. ſacchari. Duo ſunt reliqui affectus, quorum meminit Galenus hoc libro, humiditas hepatis & ſcirrhus. Itaque immodica humiditas vires hepatis diſſoluit, quomodo vincula & neruacea corpora nimio humore imbuta diſſolui ſolent. Signa humidi hepatis & humidioris ex arte parua Gal. petenda. Curatur autem adſtringentibus, & ea materia, quæprius in humidiore ventriculo deſcripta eſt. Hoc tamen differt hepar, quia mi-

Mellis paſſulati præparatio.

Hepatis minus adſtringentia, quam ventriculo conueniunt.

nus adstringentia desiderat. Humiditati aliquando frigiditas, aliquando caliditas coniuncta est. Itaq; in frigiditate aromata, plātas, & materiam, quæ adstringendo corroboret, & calefaciat miscere oportet: quale, exempli gratia, fuerit cydoniatum cum speciebus. In frigiditate & humiditate plurimum cōuenire scribit Gal. vinum, sed hoc sit tenue, odoriferum & natura calidum. Vteris fotu de absinthio, irino, de spica, & aliis, in frigidiore ventriculo memoratis eisdem oleis malaxatis. Emplastrum de meliloto, diachylum ireatum, mixto cydoniato, cum speciebus dabis in potu, dianison, diacuminum dialanga, diatrion pipereon. Institues assai carnes confixas caryophyllis, & omnino ea alimenta, quæ siccent & calefaciant; caliditate vero iuncta fouebis oleo rosarum, de cydoniis, myrtillorum, aceto addito, santalis, spodio, succo earum herbarum, quæ hepar refrigerant, senecionis, hepaticæ, cichorii, intyborum & similium. Atque iisdem herbis pistis ex eisdem oleis, puluere rosarū, santalorum, spodii, addito, finges veluti cataplasmata. In potu conueniet electarium diarrhodon Abbatis, rosis, santalis & spodio additis. Videndum tamen, vt ne nimium refrigeremus. Nimium refrigerantibus laditur hepar. Cerato santalino plurimum vtuntur, quod addita parte cydoniati sine speciebus melius fiet. Malaxabuntur cum oleis prædictis, pauco aceto albo addito. In omni humiditate hepatis, & totius ventris vehementer laudatur cochlearum caro & limacum: sed si coniuncta est caliditas, frigidis condimentis &

aceto temperatur. Contra vero in frigiditate. Contrahit scirrhum hepar propter venarum angustias. Scirrhus tumor est durus, dolens: initio curabilis est, cuius materia humor crassus, viscidus, frigidus, a quo nisi curetur, periculum imminet hydropisis. Morbi regii fiũt, & longæ febres, & tabes corporis. Itaq; summa diligentia curari debet, & quia durius mollientibus eget: ratione materiæ crassæ, incidentibus: frigidæ, calefacientibus: viscidæ, detergentibus. Itaque mixtio medicamentorum contra scirrhos hepatis molliat, incidat, tergeat, calfaciat, sitq; tenuium partium. Verum ratione partis affectæ in mollientibus eligentur ea, quæ id moderate faciunt, ne nimium mollientibus substantia visceris dissoluatur; ac rursus oportet propellere, quæ tenuium partium calfaciant, & incidant: a quibus tamen periculum est, ne parte scirrhi dissoluta reliquum lapidosum & incurabile relinquat. Propter ea vt dictum est. mollientia misceantur, foueatur scirrhus ex oleis malacticis, deinde superponantur emplastra malactica, de meliloto, ceratũ hyssopi, diachylum ireatum, & similia, aceto mixto aromatibus, ad ʒ.1. emplastri ʒ.2. aut sesquidrachma tritorum aromatum miscere potest. Acetum additur vt penetret, vt incidat. Materiam scriptam inuenies cap. de malacticis, nisi quod ea seruanda ratio malacticorum & incidentium, quæ perscripta est. Hoc enim habet peculiare scirrhus hepatis. Veteres plurimum vtebantur caricis pinguibus, ole. irino, vel simili, inunctis & tepidis admotis in fotu. Hoc

aduer-

aduertendum, ne nimium frequens, neve longius adhibeatur. Nam inde periculum imminet relaxationis visceris. In potu eadem ratio seruanda est, vt scilicet, aliquid malacticum misceatur iis, quæ incidant & tenuent. In malacticis esculentis efficacissimum est decoctum ficuum pinguium & similium, passularum, recentis quoq; chamæpityos. In eiusmodi decoctis miscebuntur ea, quæ in morbo regio & hydropisi describentur. Consensus veterum & recentiorum, ammoniacum tum foris adhibitum, tum in catapotiis deuoratum plurimum facere ad scirrhos & oppilationes viscerum. Itaque ex ammoniaco & pul. hieræ, cuius vis magna est calefaciendo, incidendo, pilulæ fingi possunt. non quæ tam purgent, quam quæ scirrho curando conueniunt; e terebinthina quoque & eodem puluere vtilia catapotia formari. Alimenta, partim quæ molliant, partim quæ incidant, tenuent & tergeant, propter ea condimenta sicca erunt ex vsu. Acetum passulatum misceatur, aut in quo diu insolato ficus, vuæ passæ, caryophyllum, cinnamomum aliquoties commutata maduerint.

De morbo regio.

MOrbum Regiũ vocant, quia lasciuiis, cũtu. delitiis, mulsa, vita soluta curis, & vt ait Serenus, *Molliter hic quoniam celsa curetur in aula.* Caussæ sunt obstructio, inflammatio, intemperies hepatis, aliquando lienis, vesicæ fellis, pororum, per quos flaua bilis ad ieiunum descendit, aut per

ochia, cinnamomum & aromata, melanthium, securidaca, fumaria, chamæpitys, rosmarinus, serpillum, marrubium, asarum, anisum, hyssopus, petroselinum, absinthium, cappares, radix tamarisci, asparagi, ruscі, capparis. Concoquuntur hæc vt per se, vel cũ aliis, vt inde fiat oxymel conditum cinnamomo. Hinc quoque syrupi fiunt, quamquam plurimum vtuntur syrupis de endiuia, de cichorio, capil. veneris, de bizantiis, de duabus vel quinque radicibus. Vtũtur quoq; vermibus terrenis, asellis, musco, qui in tegulis nascitur, & vocatis ardesijs, rasura eboris, cornu cerui, pudendo viuerræ, vulgo de furet. Sed vehementer laudãt, & iusta quidem ratione, ammoniacum, cui ad miraculum vsq; vim inesse volunt liberandi obstructiones, vt certo euadant, quibus, iam a morbo regio imminet hydropisis. Teritur ammoniacum, datur in hydromelite vel oxymelite. Soluitur oleis chamæmelino, amygdalarum amararũ, de fraxino, & similibus, aut Alcumistarum arte oleum inde distillatur, quod illinitur, & bibitur.

Potiones plurimum probant a balneo, iubentque ægrum epoto medicamento decumbere in latus dolens. E materia quoque descripta fiunt puluisculi, qui conditi aromate & saccharo exhibẽtur in potu, alioqui inde fiunt electaria, aut pars miscetur electario diarrhodo. Sunt & aquæ distillatæ, quæ conueniant, endiuiæ, cichorii, lupulorum, cuscutæ, fumariæ, capillarium, acetosæ, terebinthinæ, graminis, raphani, apii, fœniculi, lappæ, rubeæ tin-

ad intestina mittat. Aliquando est hic redeundum contra scirrhum hepatis. In venenis initio quidem vomitus, si eo vertit natura, si ad intestina, clystere acri. In habitum corporis, cucurbitulæ cum flamma & scarificatu. Danda autem per os, quæ contra genus veneni faciant.

De Splenicis.

Splenicos vocant, quibus lien induruit, addunt alii ab humore melancholico. Multa sunt indicia, quæ splenicos arguunt, grauitas & circumscriptus tumor in sinistro hypochondrio, difficultas spiritus, sitis, siccitas oris, pedum & pudendorum inflatio, color malus, plumbeus, decubitus in sinistrū latus, grauis dolor ad iugulum sinistrum tendit, vbi grauior tumor. Quibusdam scatent pediculi, noctu sudor grauis, halitus fœtet, erumpit sanguis e naribus & aliis partibus. gingiuæ & dentes corrumpuntur magis parte sinistra, venæ ad lienem nigricant, scalidior cutis est, maxime ea parte vlcera maligna, in cruribus cicatrices nigræ, aluus adstringitur. Horum aliqua vel omnia splenicos ostendunt.

In primis leui pharmaco, vel clystere molliendæ aluus, detrahendus sanguis, repetita bis vacuatione in duos dies (inquit Galen.) e basilica sinistra, satis amplo foramine, alioquin e vena medii digiti, vel minimi. Alii venam post auris diuidunt, voluntatem plurimū prodesse, si eo sanguine, qui efflauit statim illinatur regio lienis. Constat quoque rati

Lienis tumor superiori parte consistens, purgantia pharmaca, inferiori, enemata postulat.

Lienis tumor superiori parte consistens purgantia pharmaca, inferiori, enemata postulat.

quidem experimento venas apertas, quæ ad liene surgent & nigricãt, splenicis plurimum profuisse. Distinguendum quoque qua parte visceris tumor constiterit. Nam si superiori parte, pharmacis purgantibus per interualla vtendum erit, si inferiori clysteribus acribus vti conueniet.

Sed pharmaca & clysteres per interualla imparantur, quibus interuallis, medicamentis aperientibus, incidentibus, mollientibus vtendum erit, vt præparata materia melius sequatur. Itaque & ea quæ prius descripta in scirrho hepatis, & hæc peculiariter cõuenient, & cortex radicis capparis, radix tamarisci, polypodium quernum, scolopendrium & omnes capillares, rosmarinus, semen agni casti endiuiæ, scariolæ, portulacæ, acetosæ, cuscutæ, semina frigida maiora & minora, cortex & radix salicis, fraxini, genestæ, flores hyperici, rosmarini. Abstinendum deinde iis, quæ nimium calfaciunt, nisi frigidis temperentur.

Ex omnibus in aqua coctis oxymel comparetur. Purgationes ex epithymo, cuscuta, foliis sennæ, polypodio, diasenna, catholico, agarico, diapruno, confectione hamech, electario Indo, syrupo de fumo terræ in oxymelite, sero lactis, decocto scolopendrii, vt melancholiam purges & pituitam. Laudatur aqua fabrorum consumendo scirrho, in qua ferrum fuerit sæpius extinctum, præterea aqua depurata & bene colata, quæ collibus defluit in alueolos eorum, qui acuunt gladios & enses, lixiuium sarmentorum, oxymel, acetum scylliticum, syrupus

aceto-

aceto sus, capillorum veneris, de duabus & quinque radicibus, de fumo terræ, de scolopendria, de pomis, de epithymo.

Diluuntur syrupi in oxymelite simplici, vel Galeni: in sero lactis, in aqua cuscutæ, acetosæ, borraginis, fumiterræ. Cõuenit frequens capparum vsus, asparagorum, extremitatum lupuli conditarum, florum genestæ & violarum, cardorum, (sunt autem cardi, caules cynaræ, qui per hiemen eduntur.) A proprietate cõueniunt lien bouis, asini siluestris, vespertilio decolatus & siccatus, splen asini domestici, pulli egurini cremantur in testa, pulueris drachmæ pondere. potionibus, quæ conueniant, inspergatur. Laudant poculum e fraxini ligno. Quod autem ad topica remedia attinet, ea arte fient in molliendo & resoluendo scirrhum, quam inuenies capite de Malacticis. Peculiariter conuenit ammoniacum dissolutum aceto, deinde pistum cum oleo de capparibus, vel liliorum, quo quidem ammoniaco eo modo vtendum, qui dictus est in scirrho hepatis.

Vteris similiter emplastro de melilloto, dialthææ æsypi cerato, diachylo descriptione Philagrii. Solet cõspergi pulueris ceteraeh, corticis radicis capparis limaturæ chalybis leniter remollito scirrho: veniendum ad vsum aceti descriptum capite de malacticis, ad vehementem dolorem splenis, tumorem, unctionem, duritiem. Mirabilis pulueris diacapparum. ℞. corticis radicis capparis ʒ. 1. seminis aceto sæ ʒ. 6. corticis radicis tamariscæ ʒ. 3. terantur

in puluerem. Datur media nocte, & inter past
cum oxymelite. Oportet ægrum in sinistrum lat
decumbere, quemadmodum in aliis potionib
spleniticis, tres horas a medicamento sumpto ie
nare. Conueniunt trochisci de eupatorio & de c
paribus. Quod si videbitur rugitus quidam & f
tus, intermiscendum quæ flatus discutiunt, pip
cuminum, ruta, daucus, anisum, apium, caruu
petroselinum, lybisticum, galanga, & alia gen

De colicis remediis.

QVæ hic scribuntur vel anodyna sunt, vel
dolores colicos a frigore & flatibus referu
tur. In narcoticis plurimus est vsus Philonii, qu
antea descriptum est capite de sputo sanguinis.
timur quoque pilulis de cynoglossa, quæ contra
mnes istiusmodi morbos valere dicuntur. Ad
floccis suspensis de filo, & immissis recto intesti
glandibus seu suppositoriis, in phlegmatica ma
ria vtendum incidentibus, detergentibus, & c
facientibus, qualia descripta sunt in frigidiore v
triculo & hepate. Plurimum laudatur quod seq
tur parabile ♃ piperis grana 2. salis ℈ 1 in
detur cũ vino in iure veteris galli. Allia coquũt
& adiecto pipere sorbetur ius. Sunt qui vel capu
vel pipionem, vel alaudas, nucleis allii infarci
& ita iubeant edendas aues. Alexandrinus
bulbos allii vespere sumptos flatus discutere & ph
gma deducere scribit. Sunt qui plurimum tribu

vino maluatico diluto aqua maioranæ aut nephe, additis ℈ 2. castorei. Alii lauri baccas nouem aut vndecim terunt, & cum vini tenuis & odoriferi ℥. 4. ß. facto experimento propinãt: item folia raphani cum septem granis piperis decoquũt, & inde melleratum parant quod mirabiliter facit nephriticis, colicis, & quib. vrinales viæ obstructæ sunt. Ol rutá. nardino, laurino, de. ado, raphanino, napino, de piperib. lunas inculcant & calidas admouent ventri: alioqui in eisdem ol quartã parte galbani dissoluunt, addunt; aliquid cinere & croci, & ita illinunt. In flatuosa eadem remedia conueniunt, & affixa cucurbitulæ vmbilico, in calida & biliosa, media, quæ alios colicos iuuat, vehementer lædit, vbi narcoticis potissimum vtendum est. clysteribus mollibus ex radice althææ & foliis malua, violaria, mucaginib seminis lini, althææ psyllii, cydoniorum, adiectis capitibus papaueris, vitel. oui, violato, vnguento rosato Aliquando clyster miscitur ex hordeato liquidiore, adiecto syrupo violato, de papauere, nenuphare. In horum colice dolore cataplasma conuenit Alexandrini. ℞. farinæ lini & hordei, vel fabar. ana M. 2. coquantur in ol chamamel fiat cataplasma. Alioqui

℞ ol. chamamelini & ros. ana ℥. 1. ceræ ℥. ß fiat ceratum. Mucaginis seminis lini ℥. 1 cum farina fabarum subacta ex vitellis oui, fiat cataplasma. Sunt qui experimento laudãt hanc potionem. Seminis viol ℈. 4 dantur ex vino diluto, Physica remedia sunt coralli triti cochlear dandum iemnis

per triduum cum vino: item stercus lupi cum aqua tepida, cornu cerui vstum particula incisi vmbilici infantis nuper nati, aurea vel argentea armilla includitur & circumfertur, cingulum e corio lupi gestatum, masculi maribus, fœminæ fœminis, stragulæ quoque lectorum inde fiunt. Alii pellem gestant, aut eiusdem lupi stercus nucula includunt, suspendunt e collo, vt ad ventrẽ perueniat. Suspendunt autem ligula e corio ceruino aut filo texto ex ouilla lana, sed ouem volunt interfectam a lupo. Alii vero euasisse a lupo. Laudatur & anguillæ sanguis, & cristatũ alaudæ genus, stercus gallinæ, quæ exercetur & nutritur pabulo sicciore, tunica interna ventriculi erinacei; masculi quidem in viris, fœminæ in fœminis, & mulieribus. Hæc quidem scripta a Græcis & Arabibus trita in puluere aliis miscentur, quæ aperta qualitate iuuant piperi, castoreo, & aliis id genus. Dantur ex melicrato.

De priapismo.

PRiapismus, qui & Satyriasis dicitur, affectio est, cum musculum pudendum inuito tumet & inflatur, vel vt 6. De locis affectis, cum colus in longum & circuitum augetur, nullo desiderio veneris stimulãte. Addit Galenus, oportere inflationem eiusmodi esse stabilem. Quibusdam enim supine decumbentibus, aut aliter concalfactis renibus inflatur colus. sed affectio non est permanẽs. Nomen ductum a Priapo deo hortorum, cuius colus ita fingeretur. Causa mali spiritus insinuatus fistu-

loso neruo, qui penem constituit. Adait quoque 6. De locis affectis amplas & patẽtes arterias, quæ ad pudendum perueniunt, concepto multo spiritu hæc symptoma efficere. Aliis locis Galenus generationem huius ita describit. Materiam facit humorem crassum & viscidum, quia calore languido motu resoluitur in crassum spiritum, licet aliquando tam crassus, & viscidus humor sit, vt vel a calore naturali in crassum spiritum non resoluatur, initium huius mali præcedente palpitatione intelligitur. At vbi ab arteriis amplioribus malum est, non præcedit palpitatio. Sed vsu alimentorum acrium, longa abstinentia veneris assuetis, diutius præcinctis, tentigo frequens mouetur, & hinc flatibus deorsum motis arteriæ ampliantur. Idem accidit acrimonia humorum, sed præcipue iis, qui multum sanguinis & seminis colligunt, atq; imaginationibus veneris indulgent. Sic iis, qui iam ā pubertate veneri indulgent, & sæpius imaginantur, frigidior colis esse solet, cõtra vero robustis athletis. Raro aut numquā coeuntibus, vel venerem imaginantib. rugosus & exiguus colis esse consueuit. De priapismo 14. Methodi, 6. De symptom. & morbis, 6. De locis affectis, & hoc libr. Initio sanguinem detrahes præsertim iuuenibus, quibus hoc malum familiarius. In humorem acrimonia purgabis. Veteris clysteribus, adhæc frictionibus, inedia, balneis, vomitionibus, quas præfert Galen. purgationibus, ac breuiter eo genere vacuationis vteris, quod & morbo & naturæ ægri magis conuenire videatur. Iube-

Priapisini remedia.

bis ægrum defugere omnino imagines veneris, & quæ venerem excitant. Initio non oportet membra calfacere, sed leuiter refrigerare; primum quidem cerato rosaceo in aqua soluto, vnguento rosato, cerato comparato ex cera, oleo nenupharino & chamæmelino. Ex quo tum lumbis, cum pudendis illinendebent, & perinæo. Institues tenuantem victum citra caliditatem manifestam, & ea quæ incidunt materiam crassam, & viscidā detergent, quale est oxymel, & alia iā multis locis descripta, imperabisque ea, quæ a proprietate contra morbum faciunt, nymphæam, eius semen vel radicem, semen viticis, id est, agnicasti, & post aliorum vsum, rutam.

De hæmorrhoidibus excitandis.

HÆmorrhoidibus non est assuescendum, nisi id curationem, vel cautionē grauioris mali, epilepsiæ, melācholiæ, incubi, quartanæ & morborum id genus. Si quando tamen excitandæ sunt, sanguisugis bene purgatis & electis facile irritantur, exasperantibus medicamentis, vt folio ficulneo, pumice, medicamentis acribus, capa rubra, præsertim pipere, nitro sis, sale torrefacto, alumine: vel tergētibus & acrib. felle taurino staphysagria, absinthio, centaurio, ciclamino, athanasia matricaria & alia id genus. Talia teruntur in puluerem, alia teruntur & exsiccantur, pulueres succis permiscentur ad crassitudinem iustam luti, aut melle concorporantur, & circulo sedis illinuntur.

De vitiis sedis & pudendorum.

VLcera harum partium iisdem medicamentis fere egent, sed in sede difficilis curatio, & quia vegetiore sensu prædita est, non fert quæ vel austeritate vel acrimonia exasperant, quia humida & calida facile putrescit, deinde quia eo pervenientes venæ multæ sunt, quæ illic desinunt, fluxiones retinet, unde lenidiora ulcera, callosa & fistulosa fiunt. Præter hæc naturalibus excrementis sepius ea partes madescunt, propterea quæ illita excrementa detergent: unde omnino difficilis curatio. Cõmune est auxilium sedis & pudendi ulceribus a medicamentis quæ siccant citra morsum. Eam materiam iam descripsimus in ocularibus medicamentis, & quæ peculiariter conueniat, cum de sarcoticis & epuloticis. At in ulceribus malignis partim ad ea quæ supra dicta capitibus, decurrendum cõtra maligna, depascẽtia & putrida ulcera, partim ad ea quæ iã visitata sunt, ad ægyptiacum, puluerẽ mercurii, unguentum de Vigo mista parte vel ægyptiaci vel pulueris mercurii: similiter ad aquas fortes, ad illitum quoque in fine sistinæ & inguinibus ex unguentis mercurialibus.

De his, qui noctu perminguntstragulas.

AB infirmitate musculi, qui vesicam claudit mollitie neruorum, accidit puero, vt noctu perminguãt stragulas. In quibus remedia sunt, partim quæ qualitate musculum corroborant, partim quæ occulta proprietate morbum tollunt Ita

que & perinæum, & ſpinæ extremum, & radix colis decocto earum rerum quæ corroborant, fouenda ſunt. Deinde vnguentis & emplaſtris quæ id efficiant, vtendum. Itaque decocto menthæ, roſarum, abſinthii, calaminthæ, ſaluiæ, ſtæchados, lauendulæ, maioranæ, roſmarini, pulegii, polii, chamæmeli & ſimilium fouendæ partes. Decoquuntur vino ex eadem materia vino & ol. cocta ad vini conſumptionem. Linimenta comparantur ex oleis: addita cera ſubquadrupla, mactiche, thure, ſuboctuplis, cerota fiunt. Iiſdem oleis molliuntur emplaſtra de melloto diachylum iride adiecta: & mollia in aluta prædictis locis affiguntur. Proprietate conueniunt eritii caro, cerebrum aquilæ, renes & teſticuli leporis, quæ omnia edi poſſunt, vel vino incoqui, vt bibatur vinum. Ad hæc pulmo hædi, lingua anſeris, guttur galli, veſica tauri, capræ, ouis exſiccata, trita que in pulueres. Dantur ex vino dormituris. Probant & enulam, & calamintham thus, ben, cyperum, coriandrum præparatum, myrrham, mentham, galbanum, caſtoreum, ſeſeli, lac ouillum & caprinum. Vulgare remedium eſt eſus murium. Sunt & qui cinnamomum lignum aloes, ſpicam, ſaccharum roſatum, roſas, pulueribus a proprietate iuuantibus permiſceant.

De præfocatione vteri.

Vteri præfocatio tribus ſuſcitatur ex cauſis.

PRæfocatio vteri grauiſſimum malum eſt & periculoſum: naſciturque fere tribus de cauſis, quæ in vnam coeunt, hoc eſt, vehementem refrige-

rationem totius corporis. Primaria causa suppressio mensium: altera suppressio seminis, iis præsertim, quæ prius omnino veneri indulgebant: tertia causa, cum quæ ante concipiebant, iam non concipiunt. De præfocatione uteri lege c. 5. lib. 6. De locis affectis Sensu motuque priuari solent & respiratione, aut certe tam obscura est respiratio, vt non appareat: vox quoque deficit. In leuiore malo motus, sensus, ratio, vox, & respiratio seruantur. In paroxysmo extremorum vincula & frictiones maxime crurum, cucurbitulæ inguinibus affixæ, odorata utero, grauiter olentia naribus admouentur, vt castoreū, galbanum, gagates lapis, bitumen, pix liquida, pili combusti cremati panniculi, cornua vsta, pluma cremata, euphorbium, quo fere vulgus vtitur: veteres soleæ calceorum crematæ, quas & potui dare solent: frequenti experimento rutam, naribus admouent, quam & Galenus probat, capam & allium. Odoratæ vero quæ utero adhibentur, cinueta, gossipium moschatum, ole. de spica, de costo, caryophyll. gallia moschata, alipta moschata. Hæc in puluerem trita oleis dictis permiscentur: vt fiat luti crassitudo, & ita sinui pudoris illinuntur. In suppressis mensibus sanguis detrahi potest. In potionibus post paroxysmum veteres probant agaricum ex vino. Datur & terebinthina & puluis hieræ diacolocynthidos. Laudantur semen & succus plantaginis, semen agni casti, ruta, radix nymphææ in iis, quæ nimio semine abundant. Præterea vomitiones imperant, sternutationes, cucurbitulas inguinum

nibus coxis, dibus, desinceps assixas cum multa flamma. Hypochondria fascijs ligant: & constringunt, globuli siti inculcati oleo anethino calido alternatim pectini apponuntur, propinant puluerem blattæ byzantiæ. Post alia quoque remedia dropaces & sinapismi extremæ spinæ appositi, balnea naturalia, frequens coitus.

Ad Rhagadas.

RHagades vlcera sunt vteri & sedi deducta in fissuras. Sed alia album habent & sanioſa, alia calloſa quædam cancroſa sunt. Sanioſa abluuntur ſero lactis, mulſa, deinde terapharmaco diſſoluto in roſaceo illinuntur. Poſtea medicamentis conſolidantibus, quæ parantur e lithargyro. Calloſa egent mollientibus, œſypo, radice lilij, terebinthina, ad miſta parte iridis florentiæ, alioqui vitellum oui aſſum cum lacte muliebri piſtum appones. In ſuſpicione cancri diapompholygo Nicolai mollito, liquido cerato, roſaceo illines. Quod ſi callus eſt coniunctus, adijcies a liquid mollientium, butyri, adipum, & muccaginum: vbi calor, vitellus oui permiſcetur: vnguento quoq; de ceruſa, de plumbo, tuthia, & alijs, quæ contra cancros ſcripta ſunt, vteris.

De Nephriticis.

NEphriticos proprie vocant, quibus calculus in renibus concreuit. Galenus hoc loco extendit nomen ad eos, quibus renes inflammantur, aut exulcerati ſunt. Dicemus primum de calculo;

atque

atque vt distinguatur nephriticus dolor a colico, legendus est liber de locis affectis, caput primum & secundum sextilibri eiusdem operis. Sape enim fallit colicus dolor, vt putetur esse nephriticus, contra, propter connexionem communem renum & coli per peritonæum, itaque ex dictis locus distinguere oportet. Calculi signa & curationem, breuiter describit Hippocrates 6. epidem. his verbis; In renem dolor grauis, cum cibo, hoc est stercore, repletur. Stercus enim resistens in cæco intestino & colo renes opprimit. Sequitur, vomun q; pituitam, exasperatis doloribus æruginosa pituita primum euomitur quæ in ventriculo generatur, & ad primos impetus educitur, deinde dolore commodis humoribus non solum æruginosa sed & biliosa. Subdit Hippocrates, facilioresque fiunt, subductæ, scilicet partem materiæ, quæ ad dolentem locum confluebat. Sequitur, soluuntur, cum cibo vacuantur, hoc est, stercore iam non expressis renibus, vt prius, arenulæ fuluæ subsident. Sanguinolentum mingunt, eiusmodi arenulæ ferruginæ ac rubentes, certissimum signum faciunt calculi. Mingunt sanguinolentum, iam renum facultate retentrice imbecilliore, vel renibus exulceratis. Femoribus, quod a directo est, stupor per consensum, non neruorum, vt quidam voluerunt, sed venæ cauæ, et propterea dolor stupidus. Subiicit curationē Hippocra. Quiescere nō conferr, sed exerceri, mediocriter scilicet, vt materia, quæ calculū cogit, et concoquatur, et celerius vacuetur. Non repleri, repleto

enim corpore cruditas ad aolentem locum confluit Iuuenes elleboro purgare, *nunc non helleboro, ſed leuiorib. medicamentis & clyſteribus purgamus.* Poplitis venam ſecare repleto corpore, *baſilicam prius ſecamus, & maxime vbi magna imbecillitas renum eſt.* Cientibus vrinam purgare, *non perpetuo, ſed iam bene purgato corpore, & vbi nulla inflāmationis ſuſpicio eſt.* Attenuare craſſam, viſcidam, & coactam materiā emollire, *hoc eſt mollia & laxa reddere tum renes, tum corpora per quæ calculus deducatur foras, ſic enim laxatis viis & mollitis, facilius, & nulla vi vel minore, exibit calculus atque, in iis duobus tenuando materiā calculi molliendo corpora, per quæ excludatur non ſolum efficies vt exeat calculus, ſed vtne poſtea regeneretur.* Hæc ex *Hippocratis & Galeni ſententia, qui poſt Hippocratem mollibus, & anodynis clyſteribus leniunt dolores, & aluū ſubducunt. Phlebotomia ſimiliter & purgationibus vtuntur, nunc caſſia, catholico, rhabarbaro interim addito, ſimiliter tenuantibus, incidentibus, detergentibus & mollientibus medicamentis vtuntur, balneis quoque viæ molliunt, cucurbitulis detrahunt calculum, quas ilibus affigunt. Ad hæc omnia ſyrupis vtuntur, potionibus & pulueribus, qui tenuant, incidant, & molliant, in quibus plurimum conuenit ſyrupus comparatus ex floribus, foliis, ſeminibus & radicibus althææ, additis radicib. graminis acetoſæ, ſeminibus cucumeris, ſaccharo, & melle. Laudatur*

& conserua ex iisdem floribus & foliis comparata, oxymel, decoctū glycyrrhizæ, betonicæ, lupulorum capparis, scolopendriæ, herbarū capillarium, quibus fortiora sunt, quæ parantur e scylla, iride, enula, aristolochia. A proprietate inuāt sanguis draconis, lapis hæmatites, ol. de scorpionibus, bestiolæ, quæ in lapidariis fodinis, quasi verrucæ, lapidibus hærent, pellis leporis crematæ, lepus, vel decolatus, vel integer crematus, eiusdem renes cremati, cinis vngulæ equi, testa cochleæ & cancrorum, terreni vermes, aselli, auis quæ cauda tremula dicitur, calculus, quē quis primum exclusit, vrina capræ montanæ, lac excornis & nigræ capræ, cicadæ aridæ, decoctum galli lassati. Hæc a proprietate conueniunt. Qualitate vero manifesta parietaria, & aleriana, succus portulacæ siccatus, cucurbitæ semen, perforatæ, lini, cucumeris, maluæ, fœnugraci, apii seseleos, radix damazonii, cyperi, asari, ruscī, asparagi, capparis, tamariscī, cynosbati fructus detracta interiori lanugine, senellæ vocatæ, gummi & nuclei ceraſorum, persicorum, cortex viridis corili, testa auellanæ, sarmenta citius vsta, extincta in oxymelite, vt colatura bibatur, electrum, lapis spongiæ, saxifragium, & alia prope infinita. Ex decocto aliorum paratur oxymel, hydromel, sacchar. alia trita in pulueres. Addantur decoctis, vel per se bibantur ex oleo de scorpionibus, & cuniculorum adipe, lumbi, perinæum, ilia, pubes illinuntur, conueniunt aquæ chamæmeli, betonicæ, veniſtæ, parietariæ, fabaceorum, raphani & ex

Calculo quæ conueniunt a proprietate.

Calculo quæ conferant manifesta qualitate.

materia commemorata. Aqua & ol. e terebinthi-na, e ciceribus & bismalua. Et hæ quoque pilu laudantur. ♃. lapidis iudaici, lyncis, spongiæ an ʒ. 1 nucleor. mespilorum ʒ. ß. tragacanthæ gumm cerasorum & persicorum tantundem. Teruntu omnia & incorporantur in ℥ 1. terebinthinæ, pr tribus dosibus. Conuenit & lithontribon vocatum & lustinianum, alkekengi semina, baccæ lauri & iuniperi. Coguntur hæc cum glycyrrhizæ & radicu enulæ decocto, ex melle vel saccharo propinantur

De inflammatione & exulceratione renum.

IN inflammatione renum clysteribus potius, quam medicamentis purgantibus vtēdum. Parantur autem initio ex remollientibus, scilicet, decoctione remollitiua, deinde etiam mistis lenientibus, vt chamæmelo & similibus. Olea sint vinola ceum, nenupharinum, papauerinum, postea quoq; butyrum recens. Oportet autem modum clysteris esse ad quartaria tria, aut ℔. 1 Mollita aluo detrahendus sanguis e basilica, quæ inflammato reni respondeat, atque aliquando procedente malo phlebotome iteranda est. Arabes iterant e cephalica, vel pollic. Cataplasmatis primum vtendum e decocto maluæ, bismaluæ, rosarum, violariæ, in quo postea coquatur farina hordei ad crassitudinem, deinde cum ol. rosaceo, oui albumine & vitellis o uorum, tantillo aceto adiecto fiat cataplasma. Procedente morbo puluis chamæmeli farina lini &

fœnu-

fœnugræci, pulus absinthii & alia, quæ leniunt, coquunt, discutiunt, miscere conuenit. Postea quoque cucurbitulæ, affigũtur lumbis & ilibus cum scarificatu. Vtendum fotu e vesica hidrelæo plena, quod hydrelæum ex decocto et ol. conuenientibus paratum est, initio quidem iis, quæ circa initia conuenire dicta sunt, postea vero mutata, vt prius, materia. Initio abstinendum vino et mellitis, quales sunt syrupi, hydromel, oxymel, etc. Atque alius reticis nutriemus iuscutis e pullastro, lactuca, acetosa, portulaca, borragine et hordeatis. Libet aquã hordei. Postea apparentibus iam vrinis crassis et sedimenti boni. quæ prius tenues, aquosæ vel rubentes apparuerint, diureticis vtemur, applicabimus emplastrum de muscillaginibus, pistum ole. chamæmelino vel irino, postea quoque emplastro de meliloto. In exacerbationibus dolorum, incessionibus ex decocto b. smaluæ, maluæ, violariæ, chamæmeli, anethi, meliloti, faniculi, atque vrgentibus doloribus nimius et vigilijs decocto papaueris, cuius semen miscebitur hordeatis, phrionio item et aliis potionibus narcoticis vtendum erit. Sed aliquando non coquuntur per vrinas scilicet, sed suppurat. Itaque signis apparentibus suppurationis, fotu, incessione, emplastris, cataplasmatis, clysteribus vtemur ex materia suppurante institutis, quam scriptam inuenies capite de suppurantibus. Atque contingit aliquando suppurationem resistere, vbi acrius clysteribus irritare oportet, dandumque in potu hydromei comparatum

ex decocto fœnugræci, parietariæ, althææ, semine cucumeris. Quod si dolor urget, incessionibus vtendum ex materia mitigante, hordeatis, lacte vel emulsione amygdalarum. Iam eunte pure animaduertendum quale pus sit. Nam si liuidum & grauiter olens pauca spes est, alioqui bene sperandum, vtendumq; syrupo de althæa, de iuiubis, lacte asinino, melle, diatragacantho frigido, diaireo simplici, alphenic, & similibus, vt vel dolor, vel necessitas urget, lacte amygdalino cum multo saccharo, tum purioribus urinis euntibus, lacte bubulo & ouillo potius, quam aliis, vtendum est atq; aliquando asinino, equino, caprillo. Bubulo quidem vtendū est, sed adiecta quarta parte aq. Conueniunt quoque sorbitiones usitatæ ex lacte & vitellis ouorum, atque omnino multus sit usus lactis, nisi corrumpatur. Vbi sanguis fluit, ijs quæ sanguinem sistunt & adstringunt, vtendum erit. Resistente aluo pilulis ex aloe, & rhabarb. terebinthina, cassia, cum multo diatragacantho vtendum. Et quia dolores sæpe urgent, semicupia, id est, incessiones, comparandæ ex decocto rerum quæ leniant. Simili fotu & sacculis uti oportet. Pulueres quoque, quos cordiales vocant, alimenta boni succi omnino instituenda sunt, quia animi deliquia sæpe capiuntur, & plurimum emaciantur. Itaque ad animi deliquia, morbum & maciem plurimum faciet decoctum ex passulis, adiectis aliquot iuiubis, ficubus, glycyrrhiza, semine cucumeris. Coquantur autem ad crassitudinem syrupi. Deinde misceatur diatragacanthum

frigidum,

frigidum, diairu simplex, tabulæ vtriusque diamargaritu, de gemmis, latitiæ Galeni & similia, eoque vtatur sæpius e cochleari. Quod si vrgetur siti, optimum hordeum coquatur ad putrilaginem, deinde emulsio aliquot triturum amygdalarum, adiecta parte eius aquæ, decocto misceatur. Condientur omnia saccharo & diatragacantho frigido. Poterit vis augeri adiecto nodulo ex seminibus cucumeris, medulla seminis cucurbitæ. In remissione mollibus frictionibus vtendum, mollibus stragulis, & omnino alimentis boni succi.

De Arthritide.

NOmine *Arthritidis podagram, chiragram & morbum coxarium includimus. Nam aliquando hæreditaria. Fere autem eius causæ intemperies, imbecillitas partium, & affluxus humorum. Itaque in vacuando & roborando curationis summa posita est, ac præcedit quidem vacuatio totius corporis, in plenitudine per phlebotomiam, quæ in coxario morbo, primum in cubito, deinde in malleolo fieri debet. Arabes initio coxarii morbi phlebotomiam laudant, & interuallo annularis & parui digiti. In podagra & chiragra oppositio membro e directo vena secanda est. In cacochymia purgationibus vtendum, vomitionibus, clysteribus, deinde etiam sudorificis & diureticis. In topicis initio repellentibus vtendum. In coxario morbo abstinendum iis, & statim*

Arthritidis causæ.

mitigantibus vtendum, quæ neque multum calfaciant, neque refrigerent. Repellunt ceratum rosaceum, nutritum solutum rosaceo, vnguentum rosatum, ceratum de psyllio, & alia quæ scripta inueniescap. de repellentibus, quemadmodum & quæ mitigant dolores, fotus, ol. cerota, acopa, myracopa, capite de dolore. Aliquando narcoticis vtimur primum quidem leuioribus, deinde fortioribus eadem ratione quæ eodem capite de dolore præscripta est. Celebratissimum epithema Asclepiadis, quod illic scriptum inuenies. Sed quia humor in iis morbis fere crassus est & crudus, viscidus, paulatim mitigando, incidendo, attenuando, discutiendo, & in coxendice etiam attrahendo, malum euincendum est. Vacuato vniuerso corpore, præparata materia, plurimum confert commotus sudor, præsertim ex ea parte, ex qua malum est. Facile repleto vase mouebitur aqua calida & vino pleno, in quibus ea coxeris, quæ sudores moueant, discutiendi & roborandi vim habeant, chamæmelum, melilotum, aneihum, ebulus, chamæpitys, hyssopus, saluia, rosmarinus, origanum, calamintha, absinthium, folia & baccæ lauri & iuniperi, semen anisi & fœniculi. Materia cocta cum oleis anodynis & discutientibus contundi potest, & linteo composita, calidæq; admoueri parti. Decoctum autem inclusum vase bene clauso & constricto orificio plantæ pedis, vbi in crure vel ischio dolor est, volæ manus, vbi in brachio, admoueri debet, donec inde commotus vapor attingat partem: &

mouetat sudorem. Detergendus sudor diligenter, & locus affectus lanis sordidis inculcatis oleo mitigante, resoluente, corroborante contegendus est. Vacuata materia, corroborare conuenit emplastro diachylo ireato, thure addito, mastiche sanguine draconis, pistu & vnibus omnibus cum oleo anethino, laurino, de absinthio, & alijs id genus. In inueteratis, vbi iam dolor quietus est, saluia, sal, vino austero, & oleo chamæmelino incoquenda sunt, fiat fortis expressio, seruetur ol, quo sæpe articulus infirmus affricetur. Multi longa abstinentia vini curati sunt. Sunt qui plurimum probant decoctum baccarum iuniperi, glycyrrhizæ, vocatarum senellarum, radicis enulæ & ebuli. Decoctum guaiaci incidendo, mouendo sudores, atq; ita vacuando conferre potest. Pellis lanina bene macerata & comparata cum materia astringente galla, alumine, & aliis, quæ coriarijs vsitata sunt, gestata plurimum facit ad præcautionem. Græci & Arabes plurimum tribuunt hermodactylis, ac varias pilulas inde conficiunt mistu seminibus anisi, fœniculi, zinzibere. Apud Nicolaum maiores sunt in frigida causa, minores in causa calida. Vtendum erit descriptionibus adiectis iis, quæ conuenire videantur, vt agarico, maioribus, rhabarbaro, minoribus. Contingit curatione male instituta tophos concrescere in articulis, quibus conueniunt, quæ incidunt, tenuant, mollunt. Emplastrum de Vigo, de meliloto, de muscillaginibus, mista parte cerati æsipi descriptione Philagrii,

Arthritici multi vini abstinentia curati.

galbano pingui & alijs, quæ scripta sunt cap. de malacticis, de vitijs ossium, de pyroticis. Sciendum tamen eiusmodi tophos aliquando ita induruisse, vt nullis remedijs cedant, aliquando quoq; figuram membri commutare in ὀρθόκυλον καὶ ἄγκυλον, quorum affectuũ remedia inuenias capite de vitijs ossium & neruorum. Sciendum quoque, quod scripsit Hippocrates, dolores eiusmodi sæpe protrahi ad diem 40. vt nihil sit mirum aliquando, adhibitis conuenientibus remedijs, tardius curari.

FINIS.

IACOBI

HOLLERII

STEMPANI, MEDICI

PARISIENSIS CELEBERRIMI, DE MATERIA CHIRVRGICA

LIBRI III.

Nunc multo correctius quam antea vmquam in lucem editi.

FRANCOFVRDI
Apud Ioannem Wechelum,

MDLXXXIX.

IACOBI HOLLERII STEMPANI, MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI, DE MATERIA CHIRVRGICA,

LIBER I.

PRAEFATIO.

Interpretes materiæ chirurgorum.

DE materia remediorum, quæ ad Chirurgum pertinent, plurima quidē Hippocr. Galenus, & ante hunc Anazarbæus, Dioscor. memoriæ tradiderunt. Quædam posteritas addidit non fraudāda laude, sua enim veterū, sua posteriorum gloria est. Atq; iniquum decreti genus est, quod omnem fructum laudis & gloriæ huius disciplinæ vni Græciæ detulit, vt Arabum ac posteritatis studia perpetuis tenebris opprimantur. Illaudato solo laudatæ fruges sæpenumero proueniunt. Vixerunt Græci in media luce literarū. Extiterunt Arabes, & inde ductæ familiæ, iam desertis

Laus aliqua Arabum & posterorum.

Vnde petenda materia.

ac sepultis melioribus disciplinis, digna tamen luce, æternaque memoria nobis reliquerunt. E viuis fontibus Græcorum remedia primum petenda sunt, sed ita, vt nec Arabum riuos, nec posteritatis ingenia contemnamus. In his hauriendum quod saluum & incolume, repudiandum, quicquid fecerit cœnum, & disciplinæ veterum male conuenerit. Atque omnino hac parte perlustranda nobis naturæ fertilitas, a qua omnis vbertas & quasi silua remediorum ducta primum est. Nusquam natura magis luxuriat, nulla in re pariter atque his chirurgiæ opibus ambitiosa est, in quibus tam prolixe numen suum explicat, vt πρόνοια illa non tam Epicurea, quod quidam ait, quam χειρῶργος fuisse videatur. Plurima quidem ad voluptatem & delicias hominis, omnia vero ad salutem eius & conseruationem chirurgo comparauit. Nam quæcunque tota rerum facie exposita, quæcunque cauernis terræ ac visceribus latent, quicquid est aquarum, stirpium animalium, terra, ignis, maria, chirurgo inseruiunt. In fæce rerum & excrementis, in carie, in rebus minimis, absoletis, ac prope nullis, remedia condita sunt. In re vna multiplex natura vario genere remediorum fœta est. In apicula quam varie lusit, quam multas diuitias chirurgo condidit; mella, ceram, metyn, sandaracham, fauos, propolim, quicquid deniq;

Naturæ fertilitas in materia chirurgorum.

Pronœa chirurgos potius quam Epicurea.

locuples illa alueorum respublica continet. Quin & apes ipsas ad auxilia transtulit. Et in homine multa sunt, quæ prosunt homini, vt quocunque animum aduertas, quocunque oculos coniicias, remediorum tuba sese offerat. In quo summopere probanda est maiorum diligentia, multoque magis imitanda studia, qui in ea vastitate rerum nihil intentatum, nihil inexpertum reliquerunt, omnia elaborata, & summo iure existimata, literis consignarunt, quibus iam perfrui datum est, alienis scilicet bonis. Primum ergo consuetudine, natura & maiorum historia, infinita nobis materia comparata est, quæ iam deserta ac suppressa iacet, quia neglecta. Satis est capsula pauculis alueis distincta, satis pyxidicula, hic vno atque altero remedio contentus est, quæ scilicet accepit oraculo, nec vlli reuelanda putat. Sed ego sic arbitror, optima esse remedia, quę plurimis cognita plurimis probata sunt. Alteri elementa sordent, & quicquid elementare est. Hinc noua elementorum soboles, hinc æther & cælum ipsum ad remedia exprimenda sunt. Vernaculæ sunt nobis atque domesticæ naturæ opes, quibus vulnera coniungas, repurges sordida, sinus impleas & cicatrice tegas, cæteraque præstes omnia, quæ chirurgi opere continentur. Verum suis cuique studiis frui liceat. Nos ex immensa, omnibusque expo-

Taxantur nostri homines.

Argumentũ libri explicatur.

Argumẽtum libri explicatur.

sita naturæ situa & maiorum historia, quæ iam publica vel multorũ fide constent, remed a transferemus, exhibebimusq; rudimentũ operis, suis quidem lineis descriptum; quod alius impleat, informet, suis denique numeris absoluat. Nos speciem aliquam & formam argumenti adumbrabimus, sequuti Cosmographos, qui totius orbis ambitum angusta tabula contrahunt. Idem enim condonandum nobis, cum non alios fines imperii, alios materiæ, de qua præsens instituta oratio, natura posuerit. Genera quædam rerum & præceptia artis primum explicabimus, vtendi methodum, & leges aliquas instituemus, ex quo censebitur particularis materia, & formulæ describentur, quas partim ars ipsa reperit, partim optimorum medicorum vsus atque experientia comprobauit. Antidotarium inscribunt hoc genus argumenti, nulla ratione aut vsu veterum, sed, vt fert annorum licentia, e Græca voce Latina analogia nomen detorserunt Multa nobis plurima alijs reliquimus, ne volumen, quod quinq; libris Ioan. Tagaultii, & hoc de materia chirurgica commentario cogendum erat, in maiorem molem accresceret, deinde non plus operæ hac in re licuit collocare nobis, quam a quotidianis studiis, stataque interpretandi cura relictum fuit, idque breuiori tempore, quam hoc institutum nostrum breue qui-

Antidotarium.

dem,

dem, sed varium, expostu et. Ideoque dignum venia, si contracto ambitu verborum, pressaque periodo, quædam describentur, & in tam numerosa medelarum turba potior est verborum moderatio, breuibusq; sententiis res premenda est. Adhæc ponimus idoneos esse huic doctrinæ, qui iam intincti fuerint præceptis artis, quam Ioan. Tagaultius singulari ingenio atq; incredibili studio informauit. In qua genera morborũ diuisa sint, circumscriptæ formæ, designata indicia notata præsagia, institutæ leges, scriptæ medelæ plurimæ, in qua quæcunq; collabebantur in disciplina vetere, constituta, quæ vitium fecerant, reformata, tota denique ars, quasi rediuiuo lapide instaurata est. Vnicam hanc partem operis interceptus negotiis in nos trãstulit, quam ideo recepimus, ne & publica ratio deseri a nobis, & officium necessitudinis repudiari videretur. Multa igitur e Græcis, quædam ex aliis transtulimus. Quæ a Guidone, eiusque notæ scriptoribus rudius tradita sunt, paulo purius reddere contendimus, etiamsi intelligimus vitia corporum nõ cuiari eloquentia. Sed nec barbarismo depelli possunt. Probamus quidẽ omnem orationẽ, modo sententiis rerũ, quasi suo succo & sanguine condita sit. Melior tamen hæc, si neque neglecta, neque ambitiosa, sed mediocriter culta est. Adde quod barbarismus ille multas

Laus operis Ioannis Tagaultii.

sæpe tenebras rebus attulit, & optima quæque sordescunt plurimis, quæ sordidis, nec ita puris vocibus describuntur. In damnandis quibusdam rebus auctores Græcos adhibui, in remediis ea selegi, quæ præceptis artis congruerent magis, quæque vt res præsto sunt, facilius comparentur. Atque hæc præfati, ad institutum opus veniamus.

De repellentibus. CAP. I.

Vtilitas repell.

Vacuatio.

Modus. Repellentia cur sæpius innouanda.

Ἀποκρουστικὰ Græci vocant, quibus & initiis fluxionum, & post initia vtendum est, quamdiu videlicet humor affluit, hinc enim phlegmones ortus atq; incrementa, hinc vomica, sma ligna vlcera, febrium, dolorumque causas, alia deniq; permulta vitia corporum declinamus. Ideoq; principiis obsta. Sed vacuandum prius corpus est, si quidem postulat casus, ac fere postulat, quia in plethora & cacochymia, rheumatismi plurimum commouentur, quamquam etiam in mediocri vitio humorum & copia, vbi phlebotomo vel pharmaco natura leuanda est. Idem remedium sæpius innouandum, si quidem metus est, ne cum incaluerit mora, affecta inde pars nimium recalescat. Vis quoque remedii vitio conferenda. Leuius enim pharmacum vt lactuca, in graui ardore frustra est, fortius, qualis est succus e pomo Mandragoræ, liuore inficit, indurat scirrhum, & aliquando ita reprimit, vt in viscera fluxionis im-

petus

petus rapiatur. Ad consilium adhibenda hæc omnia natura, situs, figura, sensus, robur partium, humoris copia, qualitas, corpus, viæ præterea, per quas is illabitur. Neque perpetuo satis est infirmo loco repellens auxilium adhiberi, aliquando enim superius collocandum, vt veluti præmissa manus viæ intercipiat, ne quid transfluat, vbi venarum ductus atque coniugia animaduertenda. Cæterum reprimentium natura admodum controuersa est. Arabibus repellunt quæ influxum prohibent, refrenant, crassant, illinunt, oppilant, quæ denique robur partium confirmant. In Græcorum libris adstringentium materia cum repellentibus fere commiscetur. Apud Latinos Corn. Cels. scripta reliquit, quæ simul repellant atque refrigerent, & rursus quæ sine frigore repellant. Aurelianus in Chronicis alia scribit vna astringere atque reprimere, alia astringere quæ non reprimant. Sed vtriusque, vt aliquot locis Arabum in censenda materia non sine vitio est oratio. Iustissima Græcorum sententia, eaque nobis explicanda est. Repellit perpetuo quod frigidum est, frigidum aliud aqueum natura, molli ac soluta, aliud terrenum crassiore materia, quod quia adstringit & magis contrahit partes, efficacius reprimit, aut certe solum id efficit, si quidem ab actionis vehementia repellentibus nomen inditum est. Ac certe in rheumatibus præstantissima medicamenta sunt, quæ cum quadam adstrictione vehementer siccant, vt non mordeant, qualia terrena

Repellentia vt conuenienter adhibeantur, quæ ad consilium adhibenda.

Conuersa repellentium natura.

De repellentibus Græcorum sententia.

Frigidorum medicaminũ alia natura aquea & molli, alia terrea & dura.

Cautio in adstringentibus

sunt. Quamquam & alterum genus, quod aqueum est, vtrunque reprimit, & ex æquo frigidum. vel terreno frigidius est, ac refrigerio magis conuenit. Verum præterquam quod humor frigore revercutitur, si quidem accessit constringendi vis. quod iam coiit, loco exstringitur, magis etiam si tenue est, & si quid reliquum sit, sæpenumero resiccatur, confirmatur pars, vt sine pharmacorum ope quod postea influat, possit retundere. Verum hac parte prouidendum, ne quid nimis, ne cutis grauius contrahatur, crassescat humor, dolor exasperetur fluxio increscat, grauius denique incendium irritetur, atque vt initio quidem te iuuisse putes, reliquum tamen & scirrhodes & contumax persistit, quod in posterum ægerrime discutias. Ac grauior metus, si quid viscerum infirmius est. Excipit enim celeriter quicquid retunditur, vbi omnia firma sunt, in magnas venas & viscera circa periculum aliquid refluet. Videndum quoque ne vltra modum contrahas in materiæ copia, crassitie, vitio, molli, vegetoque sensu corpore, dolore graui pariter & calore, vbi laxanda potius via est, vt diffluat calor, ac dolor temperetur, qui, vbi cruciat vehementius, ad laxantia & anodyna omnino confugiendum est. Adstringenti simul atque repellenti auxilio vis efficacior est, si quid tenuium partium vel natura insitum, vel arte commixtum est, modo non mordeat. Iusto enim calore temperari potest, multo magis, si (quod fere fit) ab infirmitate fluxio, a frigore infirmitati orta

est.

est. Pestiferæ materiæ non occurramus, vbi in superficiem diuertit, sed potius illicimus, atque rapimus vi maiore, si tardius mota resistit. Neque dissimilis ratio est in criticis apostematibus, coxariis, lue venerea, vbi non repellenda in corpus, sed foras potius materia trahenda est. Iam vero quæ illinunt oppilant, offarciunt, alias quidem dolorem leniunt, alias acrimoniam hebetant, viasque intercipiunt. Ex quibus si vis reprimant ac reuera nonnumquam reprimunt, oleum rosaceum, omphacinum, myrtinum, ouicandidum, aliaque id genus. At gummi genera resina, giuten, farina pistrinalis, gyru tritici, hydrelæo, oxelæo Rhodino, repellente succo, austero vino dissoluto, non tam sponte sua quam aduentitia vi reprimunt. Adstringunt calida, polium, casia, cinnamomū, spica, aloe, crocus, cyperus, calamus aromaticus, myrrha, absinthium, marrubium, polium, saluia, centauriū, vina quidem austera, & aromata plurima. Reliqua vero tum austera, tum acerba in proximum ordinem referemus. Leniter repellūt aqua, vinum, lactuca, intiba, polygonium trigolium, auricula muris, lenticula palustris, psylliū, liquor ouī, vmbilicus Veneris, semperuiuū, portulaca. In summa quæcunq; frigida aqueo elemento soluta sunt.

Vbi non repellendum.

Oppilantia.

Quæ calida adstringunt.

Materia repellentium.

Aquea.

Omphacium adstringendo efficax. Solanum ambigit, hoc potentior rubus est immaturo fructu & floribus, mollioribus autem foliis & asparagus plurimum aquæ continet, ideoque leuius contrahit. Adstringunt vitium folia, & capreoli, plantago

Omphacium rubus.

sorborum, cornorum, mespilorum, piraſtrorum, cydoniorum, myrtorum, ſpinorum fructus & folia, rhodonia, roſarum capita, obeliſci, deinde, ſed minus, ſemina, flores, & folia, oxyacantha mediocriter, malicorum magis, cytinus, balauſtia, rhus, acacia, bolus Armena, terra ſigillata, quercus, cupreſſi folia, germina & nuces, vehementer refrigerant pomi mandragoræ, hyoſcyami & papaueris ſuccus, quæ reliquis interdum temperari poſſunt, vbi acrior inflammatio eſt, ſed prius auferenda quam inde partes liuorem ducant. Spongia e frigida expreſſa partim contrahit, fluxum inhibet, diſſipatque in viciniam, quod iam coüt. Eodem modo lana ſuccida & ſplenia auſtero vino inſuccata. Magis etiam, ſi aqua prius; galla & ſimilia incoxerint, vinum aquæ præferendum, & maxime auſterum, vbi reprimendum eſt. In deligationibus, faſcia vino inſuccantur. Acetum repellit, adſtringitque vehementer. Caphura repellit, & tenuitate partium facile permeat. Oculus populi veteribus Græcis calfacit. Repellit gypſum oxycrato maceratum. Olei roſaceo frequens vſus eſt, ſed ſit ex oleo omphacino, in quo roſæ ſæpius mutatæ maduerint. Quod annum ſuperat, exoletum eſt. Oleum omphacinum ſi deſit, recenti oleo & vuæ acerbæ ſucco vna coctis, dum ſuccus omnino exhalauerit, fingito & ad ignem ſuligno ramo, vel ſimili aſſidue commouero, oleum vero nec ſit conditum ſale, nec ætate rancidum, in myrtino, melino, lentiſcino, & ſimilibus eadem vitia

Quæ vehementer refrigerant.

Aqua. Vinum.

Acetum.

Roſaceum.

Ratio in oleis.

fugienda

fugienda sunt, vetustae, rancor, sa. sugo. Mastichinum, nardinum, costinum, adstringendo roborant, & calfaciunt, vitiosum oleum cum integrum desit, tamdiu eluatur dum virus exuat. Eluatur aqua vel simplici, vel rosacea. Descriptae materiae oleum vim combibet, si vel materia ipsa, vel succus eius oleo incoquatur. Plantaginem, gratia exempli, oleo recenti & pari aqua aut vino coques, dum solum oleum reliquum sit. In ardore nimio periculosus olei vsus est. quia calore incenditur & frigit. Expressis succis melius vtimur in lana succida, panniculis ac spleniis. Portulacae, semperuiuum, vmbilicus veneris, agre succum reddunt, nisi in mortario tritis aliquid omphacii, vel liquoris similis affundatur.

Olea factitia.

Cautio.

Succorum vsus.

Cataplasmata fiunt farina in succo pista. Ex oleis cerota coeunt, & succu imbuuntur Remedia neque dura sint, neque grauia, ne presso loco dolores augeant. Ceruſa cichorii succo & aceto leniter diluitur. Ceratum a psyllio, psyllii vnc. quatuor in aquae lib. 4. macerentur percoquanturque, expresso succo, adde rosacei libram vnam, cerae vnc sex, contra articulorum rheumata. Non absimile ceratum rosaceum. Duplice vase cera cum oleo liquefit, vbi refrixerint, consperſa aqua commouentur, aqua reiicitur succus plantaginis affunditur vt quantum fieri potest, absorbeant. Inflammationes sinus vlcera genitalium quae serpunt, adiuuat In teneris corporibus idem ceratum coriandri succum imbibat Coriandrum leniter adstringit a ii

Cataplasmata & cerota qui fiant.

Ceratum e psyllio.

Ceratum rosaceum.

E Coriandro.

refrigerat. Galeno calfacit, vtere incremento. Ceratum myrtinum & melinum magis adstringunt. Herpetibus, & nimio humore flaccidis vlceribus conuenit. Myrtini ℔. vna, cerae ℥. duae, pollinis myrtorum vnc. vna. In ceratis vtendum cera, quam adolescentior apum populus confecerit, ceram virgineam, apiarii nominant, eaque e nouis fauis separanda. Alioqui cera alba vtendum erit, non sponte quidem nata, sed factitia, qualis olim Tyrrhenica, quia suauior est, & acrimonia hoc genus remediorum carere debet, ideoque praeferenda cera e dulci ac diluto melle. In coagulato lacte & inde nascente inflammatione farina fabacea hydrelaeo vel rhodino pista mammis imponitur. Idem opitulatur testibus inflammatis διαχαλκίτεως contra rheumata hoc modo temperari debet: Adipis suillirecentis, exemptis fibris, ℥. duae, olei recentis, lithargyri, ana ℥. tres, chalcitidis vnc. dimid. Conficiendum arte medicamentum, vsu tempore, ℥. duas medicamenti, olei rosacei ℥. tres colliquabis, vbi refrixerint, aqua frigida, succo portulacae, psyllii, lactucae, vino austero, vt res postulat. subiges animaduertens quantum repeliendum, adstringendum, refrigerandum, siccandum, leniendum, vt modo rhodini loco myrteum aut melinum misceas, oxycratum hunc vel illum succum aliis praferas. Quod sequitur, exprimit vlceribus quod influxit, & quod influat, repellit. Lithargyri ℥. quatuor, olei dulcis vel rhodini ℥. quatuor, aquae ℥. tres, lithargyrum die vno hy-

Cerata magis adstringentia.

De litha. & hydrelaeo.

draleo

drelao coquitur, difficilius enim illiqueſcit, teneris corporibus & paruis vlceribus conuenit. Defenſiua vocant e boli Armenæ parte vna, terræ ſigillatæ dimidio, roſacei tripio, aceti vel ſuccirepellentis dimid. Liquidis reliqua infriata commiſcentur, vel e bolo Armena liquore oui conleuata, deinde affuſo ſucco e capreolis vitium, aut omphacii. Faſciæ rite conuolutæ in repellentibus cenſeri poſſunt, qualesin fracturis, & quæ ab vlcere ſurſum adducuntur, vt adſtricta parte, & ita ductis orbibus paulatim laxes. Similiter cum altero membro atrophia intabeſcente, alterum deligamus. Vincula quoque ſuperioribus partibus iniecta, qua videlicet materiæ curſus eſt. Aliquando etiam inferiores illaqueamus, vt cum e cruce exhalat virus, quod viſcera appetat, ex quo & epilepſiæ & ſyncopæ cauſa præciditur. Sed in vlceribus plurimum & fracturis, vias laqueo comprehendere oportet, ne ſi quid tranſfluat, dolor, phlegmone, putredo, ſyderatio, aliaque id genus concitentur.

Defenſiua.

Deligatio.

De attrahentibus. CAP. 2.

Attrahentiũ materia.

ΕΛκτικὰ & ἑλκυστικὰ Græcis appellata, vſu quidem repellentibus conferri poſſunt, ſed natura plurimum diſſident calida, tenui ſubſtantia, quæ vi quadam rapiant, quæ in alto corpore poſita ſunt. Ideoque viſcera, internumq; corpus exonerant, foras tranſlata materia, venena in cutim euocant. Criticos abſceſſus accelerant, deſperatos

Attrahẽtium vſus multiplex.

pleuriticos & fortasse attonitos releuāt, inguinum tumores amplificant, quodque vel pestiferum, vel nimis vitiosum medio corpore conceptum est, alio pertrahunt. Tabidas ac velut sideratas partes vitæ restituunt, perfrigeratas spiritu refouent, vitiosam saniem exhauriunt, quæ neruis & cuniculosis vlceribus latet, squammas ossium detrahunt, coxarios iuuant, hydropicos exugunt, paxillos, clauos spinas, sagittas reuocant, multo magis si locus vlceris periculo inciditur nec patitur æger angustiorem plagam ferro ampliari. Quod in vomicis, strumis, panis, ægilope, oculis, auribus, reliquisque partibus altius decedit, eliciunt. Multiplex ergo attrahentium vsus, sed nihilominus varia materia est. Aliis ea vis a natura insita est, atque in his modo manifesta qualitas elementaris, modo occulta quædam proprietas, & naturæ familiaritas attrahit. Aliud genus hoc habet aduentitia qualitatum ex putredine contracta acrimonia. Calor Galeno omnino attrahit, sed quod attrahit, non protinus calidum est. Aphrodisæus aliud sensit. Attrahunt cucurbitulæ, sanguisugæ, pyulcus, suctus, dolor, vincula, fructio, cauteria. In attrahentium vsu aliquando quod fuerit attractum, corpore excludimus, sed hic modus est, ne cum vitio partem frugi materiæ eripias. Nonnunquam tantum attrahimus, non etiam discutimus, vt cum in partem emortuam calor & spiritus attrahitur. Argenti spumam, ceram, resinam, picem, oleum, conspastis veteres miscuerunt, vt & ten perarent

Differentia attrahentium

Quæ miscenda attrahentibus.

& magis emplasticam pharmacum efficeret. Quidam etiam adstringente materia obtundi voluerunt. In primo genere sunt dictamnus, propolis, ceram virgineam vertit Scribonius. Rudis est & crassa materia in apum officinis, nondum cera, odore graui, vt qua pro galbano veteres vterentur. Ex mellatione verna, separari potest fauorū pars quæ cellas obstipat. Sed iam exemptis fauis, postea quam mella dissluxerunt, quicquid est in fauis, vna confundunt, vt nihil sincerum haberi possit. Magna vero sinceræ propoleos virtus est, spiritus crassos & vitiosam materiam ex alto elicit. Recens per se satis est mollis & pinguis. Sic in puncto neruo agricolæ Galenus vsus est, quæ ætate induruit, oleo veteri molliri debet. In mollioribus corporibus oleo illiquatur. In duris lacte multo tithymalli, cum terebinthina satis attrahit. Thapsia recens vtilis, bimula & vetustior exolescit. Cerato misceri solet, quæ quia, vt viscum, plurimum aquæ continet, quatuor & quinque horas insistere oportet. Radix arundinis cum melle. Sagapenum, galbanum, ammoniacum, opopanax, calx viua, cinis e fæce vini vel aceti, quæ loco nitri est, struthion, aristolochia longa, quæ & spicula, & squammas extrahit, lepidium, sinapi, nasturtium, tithymallus, dracontium, pyrethrum, ranunculus, sales, tum qui edi possunt, tum ammoniaci. Quædam infricata affricantur, aut gummi & resinis concorporantur. Lixiuium in subtili calidaque materia extillatum, ex eadem cinis Anemonæ, calamintha,

Particularis materia.

Propolis quid sit Scribonio.

Propoleos vsu punctum neruum curauit Galenus.

Thapsia & viscum.

Loco nitri fæx cremata vini vel acceti.

Acetum vbi suspectum.

narcissi radix, cyclaminus. Sparti quo vites alligant fructus, & e foliis succus. Acetum, sed hoc suspectum vbi siccitas, dolor, inflammatio, vlcus, adstrictio, & a neruis dolor est. Cantharides ex polenta & melle pistæ. Medullæ & adipes ætate acrimoniam contrahunt, vrsinus adeps, hyæninus, pardalinus, leoninus, & alii sed hi maxime. In alopeciis & profluuiis capillorum vitium discutiunt, attrahuntq; quod ad capillitium vtile sit. Oleo & oleæ flore, tela sibi refigere elephantos, testis est Ælianus, vetus sit oleum tenue & calidum. Sulphur infriatum melle, oleo, terebinthina, saliua hominis, axungia. Idem in ænostagmate seruefit dū enatet lentor quidam (oleum appellant) quem concha excipere oportet aliquoties commutanda aqua, dum satis olei collectum sit, quo demersum corpore hydrargyron fortiter elici voluerunt statim illito a balneis. Euphorbium recens acrius est, bimum trimūq; paulatim remittitur, quinto & sexto anno exolescit. Cerato temperatur, quod vel decuplum vel duodecuplum oleum habeat, & triplam ceram. Modus est vt tantum erubescat locus, & pruriat, non vratur, nec vlcus contrahat, nisi & hoc etiam necesse sit. Cerato largiore dilui potest, quod est acrius, quod vero languidius pharmacum, aucto euphorbio, cerato imminuto augeri debet. Eadem lex in reliquis eiusmodi seruanda est. Ardor affusa aqua, aceto (quod vim rhapsiæ efficacissime diluit) ceruſa e rhodostagmate lota extinguitur. Succus Cyrenaicus medicus, opobalsamum & alia, qua

Euphorbium.

Modus euphorbii & similium.

Olcum. Sulphur.

Medulla & adeps.

partim

partim exoleta sunt, partim vsui esse possunt, ex tertio De compositione pharmacorum κατὰ γένη & aliis Græcorum libris repetenda. Aduentitia calore trahunt, fermentum, stercus anserinum gallinaceum, columbinum, arietinum, humanum & quæcunque talia sunt. Scatebat quidam e grege mendicabulorum lue venerea, aliquot diebus vniuersum corpus equino fimo obruit, vt tantum esset qua respiraret. Erat stercus stabularium, equino lotio sæpius perfusum, quodquiam computruerat. Effecit ille hac arte, vt totum virus exprimeret, addidit aliquoties enchriston ex axungia, laringa, & hydrargyro. Nec alia vitæ lex seruata est, quam mantica offerebat, atque his remediis curatus est. Fermentum oleo incoquitur, fundit, liquat, furculos trahit, pedes contusos sanat, mollit discutit. Axungia veteri, laringa, terebinthina & resinis liquidis pistum efficacissimum est, alias cum capa cocta subigitur, coquit, trahit, discutit, aperit. Coagulum quo vetustius, eo efficacius. Ex echino animalium (quæ πολύκοιλα) lepore & vitulo marino colligitur. Lac est in lactantium animalium ventriculo, vel omaso ita concoctum. Aristoteles ad alui profluuia vtile facit magis leporinum, equinum Dioscorides. Arabes & quidam a Græcis astringẽs frigidum ac reprimens auxiliũ fa iunt. Alii acrimoniam elemẽtis, reliqua occultæ qualitati attribuũt, hoc certo habet, quod dissipata cogit, & coacta dissoluit. Magnes ferrũ attrahit, repellit Theamenes.

Attrahentia aduentitio calore quæ.

Lue venerea curatur mendicus vniuerso corpore equino fimo obruto.

Fermenti facultas.

Coagulum quo vetustius eo efficacius.

Quæ qualitate occulta.

Succinum illicit festucas ignorata vi. Cancer fluuiatilis tritus tela extrahit, lacerta caput, rana summis partibus resectis.

Cochlearum & limacum carnes, *alias per se, alias cum suis volutis tritæ, ac mixto interdum coagulo tela rapiunt, atque hydropicis aquam exugunt, non prius soluere oportet, quam totus humor exudauerit.*

Cochleæ

Ostrea viua. Scorpio.

Ostrea viua pestiferos bubones loco transferunt, & ad se trahunt. Scorpio tritus & impositus quod infixit virus, retrahit. Oleum quod ex eo fit, idem efficit, & calculos educit illitum glandi, si in cole restiterint vel pubi, ac perinæo, si superius inhæserint. Cucurbitula summa vi rapit. Hirudines superficiem sugunt. Pus, vrinas, calculos, fictus elicit, ore mundo, ac prius loto sit, qui exugit. Pyulcus, catheter iisdem vtilia sunt, vincula, frictio, pharmigmus, dropax sinapismus, ferrum candens, vel admotum, vel impressum, calore trahunt. Sed hoc violentum remedium est. Verum quæ non sanant pharmaca, sanat ferrum, quæ nec ferrum, sanat ignis, quod Hippocr. in Aphorismis scripsisse volunt. Mixta remedia sunt theriaca. Pforicum dupla chalcite & lithargyro, aut æquis partibus cadmiæ & chalciteos, vel duabus chalciteos, & tribus cadmiæ, fortius est quod cadmiam, quã quod lithargyrum recipit, minus acre locis metallicis. Ex acerrimo aceto trita & fictili clausa sepeliuntur fimo. Hac arte macerata, triplo, duplove cerato excipiuntur. Ceratum sesquialtera ratione dupla, tri-

Ploricum.

Quomodo tenuiora metallica excipiantur.

Olea cõmoda Resinæ & inde olea.

pla

pia olei, ad ceram adspicitur. Ea metallicorum cura pharmaca tenuiora fiunt, facilius penetrant, & inde trahunt. Oleum sit vetus, ricininum, sinapinum, sicyonium. Raphaninum, e terebinthina, iatrigna, strobilina, pinea, picea, abietina, arte chymica, si vis efficacius distillatum quæ resinæ eiusmi e profundo trahunt, sed in primis terebinthina, deinde strobilina, in quibus non modo calor, sed tenuitas partium in attrahendo spectari debet. Formulæ sunt, ℞. cerati ʒ. 3. terebinthinæ ʒ. ß liquatis immisce puluisculi euphorbii ʒ. 3. interioris fermenti ʒ. 1. terebinthinæ liquidæ ʒ. 1. concorporata plurimum valent in punctis nerui. Propoleos acris & pinguis (nam cera virginea abutendum non est) ʒ. 2. olei veteris ʒ. 4. galbani ʒ. ß. coeant ad ignem. ℞ picis liquidæ, picis aridæ, propoleos, partes æquales, lithargyri, ceruſſæ, salis ana ʒ. 10. seorsum tusa, & cum olei quant sufficit, in mortario pista, ad ignem diu versentur, paulatimque decoquantur. Litharyri, ceruſæ, nitri, ceræ Colophoniæ, ammoniaci, ana ʒ. vna, olei veteris vnc sex, reliqua vncias sex lixiuii siculnei, dum non inquinent, concoquantur. Deinde cera Colophonia, ammoniacum, deinceps quidem ac paulatim adiiciantur.

Formula ex Galeno Orib. Act.

Punctis neruis mistio vtilis.

Nucleorum e dactylis crematorum, nitri rubri, salis ammoniaci, vel gemmæ, aristolochiæ rotundæ, radicis cucumeris agrestis, terebinthina ana ʒ. 20. piperis nigri & albi, ammoniaci, amomi, xylobalsami, myrrhæ, resinæ siccæ, capitum lacer-

Relatum ad Andromachum.

tæ, lactei succi mori, ceræ, ana ʒ. 10. adipis caprini ℥. 15. olei irini, quod sufficit ad emplastrum. Vix parari potest, nisi ad vocata ἀντιβαλλόμενα confugias. Quod sequitur admirandum ad strumas, ramicem gutturis, parotidas, omnem duritiem, & œdemata. Cupressi folia neque teneriora, neque duriora in puluerem comminues, tortiuo vino consperges, atque ita volutabis, dum in fæcis corpus coeant. Inde struma vel ramex inducitur, tertio primum die soluitur medicamentum; contractum locum inuenies, qui digitis exprimi debet. Rursus ad tres dies idem pharmacum applicabis, eodemq; modo solues & exprimes, septimo die, vel ad summam nono, strumæ velut miraculo abolebuntur. Exugit hoc saniem per poros affectæ partis. Olei antiqui ℥. 22. ceræ albæ ℥. 15. nitri vel salis torrefacti, aut fæcis crematæ vini ℥. 3. terebinth. ℥. 12. lixiuii querni, vel ficulnei ℥. 18. cera cum oleo liquatur, terebinthina adiicitur, refrigeratis nitrum conspergitur, lixiuium paulatim affunditur, omnia pistillo conuoluuntur. Plurima ex tertio & sexto de compositione pharmacorum κατὰ γένη, & 13. Aetii repetenda. De sinapismo, dropace, phœnigmo, & aliis alio loco. Addunt Apostolicon Nicolai, Oxycroceum, & alia.

Necepsonis e cupresso. Admirādum ad strumas remedium.

De resoluentibus. CAP. 3.

INcremētis rheumatum discutiens materia cum repellente misceri debet. Inclinante vitio dia-

phoretica pura sint, & horum vnicum fortasse genus est, sed clarior doctrina fuerit, si duplici differentia separemus, vt alia quidem lenora, quæ ἀφαιρετικὰ, alia fortiora, quæ διαφορητικὰ, si vis, appelles. Arœotica mediæ naturæ vicina sunt eo calore, quem humiditas temperet, ex quo minime siccant, dolorem leniunt, relaxant cutem, spiramenta corporis rarefaciunt, tenuitate partibus intro penetrant, quodq; inhæsit parti, liquefaciunt. Hinc ex humore vapor fit, qui subinde exspirat, dum omnino locus detumeat. Et adhuc quidem satisfaciunt, vbi tumor in superficiem exponitur. Locusq; mollis est ac rarus, materia vero calida, humida & tenuis est. Quod si in alto corpore humor deponitur, si idem frigidus, crassus, glutinosus, si dura, densaq; cutis, si vero longitudo quædam est flexus & anfractus, iam vi maiore opus est, videndumq; non quale in præsentia, sed quale futurum sit medicamentum, cum eo peruenerit. Ex quo nec acribus quidem parcendum erit. Etenim pars exterior perferet, quæ ægra, dolensq; tolerare non potest. Maiora vero remedia in diaphoretica numerentur, iam vicina epispasticis, quamquam vtraque virtus euocandi atque digerendi plurimis rebus insita est, sed vt in vnoquoque vis altera superat, ita genera distincta sunt. In hepate, liene, ventriculo atque id genus partibus, a relaxantibus metus est, ne dissoluant vires, ideoque adstringens materia, qualis est aromatum, misceri debet. Frigida crassaq; materia, incidente auxilio prius

Consilia in vsu resoluentium.

Cautio.

comparanda. Molliendaque vbi durior concreuit, ex quo a leuioribus ad maiora remedia gradus paulatim fiat, vt sine periculo discutias. Alioqui dissiabit tenue, lapidescet quod crassius est cum parte stupida, durius, cum ea quæ vegetiu sentit, clementius agendum est, quamquam stupore partis abutendum non est, vt ea imperes, quæ exulcerent. Sic enim sensile corpus intabescet, contrahetur, non rarescet, cogetur materia, non liquescet, horror, dolor, fluxio, irritabitur, debiscent venæ, omnia in deterius commutabuntur, multo magis si pharmaca crassiore constent materia, & siccent. In phlegmone quæ vetus est, videndum nunquid asfluat, id fere accidit tumoribus qui inueterascunt, vbi medela quæ reprimat, commiscenda est. Posteaquam vero subsedit tumor, ac nihil quod exhalet reliquum est confirmanda pars quæ longo vitio elanguit multo magis si statu periodi, rheumatismo, vexari solet. Aræotica sunt, chamæmelum, linisemen, in manus, efficacissima, althæa, sequitur agrestis, domesticæ vis nimio humore elanguit. Aqua calida vtitur Hippocr. in fracturarum exolutione quam vocat ἐπίλυσιν, vinum exsiccat reprimit & digerit, lana sordida bene carminata inebriata vino, & inde pressa. ceratum similiter Butyrum digerit mollium corporum parotidas, bubonas, oris phlegmonas, aliaq; innumera, vt per se satis esse possit. Oleum dulce, calens, & in quo illæ efferbuerint. Sicyonium e foliis fructu & radice cucumeris agrestis. Crinelæon intinctum croco

Ab acrioribus quid contingat.

Particularis materia.

Olea.

Oleum liliorum cum croco.

omnes vi flammationes discutit. Oleum caryinon efficacius erancidis. Nux rancida per se, vel cum mel e trita efficacissime suggillata rapit, inunitur, aut tãdente ferro premitur, vt reddat oleum, quod optime discutiat. Omne oleum concalfactum igni, quale est lucernarum, vel ignito ferro exortu efficacius est. Oleum vetus, ricininum, canabinum, ãnethinum, quod e rosmarino, maiorana, Zambace, leucoio hyssopo, aliisque eiusmodi æneo coctu, dum omnino exspiret vinum. Raphaninũ sinapinum, me anthinum, terebinthinum, hyperici non, potenter digerunt. E radice bryoniæ, & vocati sigilli Mariæ, cuico grano gnidio, hydropicis & ædematis olea comparantur. E galbano, ammoniaco, & similibus quæ molliant ac digerant. E dauco, caro, cumino, ruta, vi flatus excutiæ, cui rei galbaninũ vtile est. Si quid incidendum, detergendumve, aliquid aceti vel oxymelitis affundi potest, quo tempore, absinthium ponticum, centauriũ, irus, aristolochia, gentiana, vrtica, hyssopus, & similia æneo incoquantur. Hic vinum melius non adstringens, giluum, tenue & odorum. In phymatibus & parotidibus duriorum corporum talia ex vsu sunt. Brassica per se, vel cum axungia trita, induratas phlegmonas & vetera erysipelata discutit. Adipe & medullis recentibus laxando, veteribus discutiendo vtendum est. Masticbe, furunculis: Ammoniacum & similia charadrios & articulorum tophis emmeniunt. Fermentum oleo pistum, & cum cocta cepa mixtum, tor me-

Nux rancida.

coquit, mollit, ac digerit. Pellibus animalium recens detractis, in contusis verberumque plagis vti conuenit. Fænugracum duris phlegmonis adhibendum. Acetum achoribus & œdematis vtile est. Agrippa concalfacto aceto pedes immersit, vnde intolerabili pedum cruciatu liberatus est. Oxycrato quoque tepido & oxymeliti vis inest discutiendi. Mel in diaphoreticis censetur, magis etiam quod rosmarino & similibus conditum est. Butyrum mollit ac digerit tenellorum corporum parotidas, bubonas, oris phlegmonas, aliaque innumera, in quibus per se satis esse possit. Melius est initio in aqua rosacea lotum, & modico intinctum croco, conditum melle coquet, detergebit & digeret. Oleum dulce, calens, & in quo diaphoretica illa efferbuerint, spondylium, serpillum, pastinaca, pulegium, calamintha, menta, & similia, quo genere olei vtendum erit in crassiore materia & vbi robur partium firmandum est. Sicyonium e foliis fructu & radice cucumeris agrestis multum digerit, ac fere loco veteris vsurpatur. Vix enim reperias vetus, quale olim tricenarium, quadragenarium, & eo antiquius seruabatur. Crinelæon, id est, oleum liliaceum intinctum croco omnes inflammationes discutit. Efficacius e nucibus rancidis, & in hoc genere efficacissimum, quod in lucernarum ellychniis concaluit, quo gangrænas, ægilopas, carbunculos quidam persanant. Nux rancida per se efficacissime sugillata delet, leuiter exuritur flamma, aut can-

Agrippa aceto liberatus.

Mel.

Butyrum.

Olea.

Sicyonium.

Oleum e liliis Catyinou.

Nux rancida.

denti

denti ferro exprimitur, vt reddat oleum, quo efficacissime discutiat. Omne oleum concalfactũ igne quale est in ampullis lucernarum, vel ignito ferro extortum, efficacius est. Ex quo feruefacto nouo oleo dulci pro veteri vti licebit. E tritico & nuce quam mo chatam vocant, contra lichenas candentibus laminis exstinguitur. Ex assis ouis premente cochleario, in figulari sartagine concalfacta igne, quæ plumbo vel vitro incrustata sit, contra impetigines lentigines, & fœdas maculas oris. Alia quoq; prope infinita, quorum conficiendi ratio a Mesue & alijs descripta est. Oleum vetus, ricininum, canabinum anethinum, quodq; e rosmarino, maiorana, zambace, leucoio, hyssopo aliisq; eiusmodi conficitur. Aqua & oleo, vel hoc & vino materia incoquitur, dum omnino exspiret humor, & oleum reliquum sit. Raphaninum, melanthinum, sinapinum, terebinthinum e resinis pressum potenter digerunt. Hypericinum mollius est. E radice bryoniæ & vocato sigillo Mariæ, cnico, granognidio, hermodactylis, anacardiis, arida vini fæce, calce hydropicis & œdematis. E galbano, ammoniaco & similibus quæ molliant simul ac digerant, e dauco, caro, ruta, cumino, sauro, vt flatus discutias, cui rei & iuniperinum & galbanum vtile est. E sambuco & ebulo iuuat hydropicos, œdemata podagricos. Si quid incidendum atq; detergendum, aliquid aceti vel oxymelitis affundi potest, qua in re absinthium polium, centaurium, iris, enula, gentiana, aristolochia, vrtica, hyssopus & similia

Oleum lucernarium & extortum candenti ferro.

Oleum e tritico.

Ex ouis.

Olea alia magis digerentia.

Efficaciora prioribus.

Efficacissima.

Vt mollias.

Contra flatus.

E sambuco & ebulo.

Vbi incidendum & detergendum.

œnelæo incoquantur. Hic vinum melius, nō astringens ætate vetus, colore giluum, tenue & odorum. in phymatibus, bubonibus, parotidibus duriorum corporum talia ex vsu sunt. Ac bubonibus peculiariter a maiorana factum. Chamæpitys in oleo cocta mammarū duritias discutit, & articulorum vitia adiuuat. Cypero vtendum, vbi resoluendum & leniter astringendum, cui rei olea croco intinguntur, idque curandum magis in viscerum causis, & cum iam prope nullæ reliquiæ sunt tumoris, & hic totus fere euanuit. Brassica per se vel cum axungia trita indurato phlegmoni & erysipelatibus idonea est. Affectæ partes oleo fouendæ, materiam tussam, in cataplasmate soto primo loco fasciis alligabis. Adipe & medullis recentibus quidem laxando, veteribus discutiendo vtendum erit. Sed de his alio loco. Mastiche furunculis ammoniacum & similia chæradibus & articulorum tophis conueniūt. Mulsa prodest, in qua hyssopus, thymus, origanum & similia coxerint. Fermentum oleo pistum, & cum cepa cocta tussim potenter coquit, mollit ac digerit. Pellibus animalium recēs detractis in contusis, præcipitatis, verberumq; plagis vti conuenit. Fœnugræcum oleo coctum durus in phlegmationibus adhibendum. Caricæ aceto incoctæ mulsæ idem præstare possunt. Pinguibus autem, vt coquas, lenias, & leniter digeras vtendum est. Mirum est quod affirmant, Coluber sauciatus in fæniculo a cauda præligatus suspendatur. Subiecto vase aquæ pleno, in quod delapsus, ore aliquo

E maiorana.
E Chamæpity.
Brassica.
Adeps & medullæ.
Mastiche ammoniacum, &c
Mulsa.
E fermento & cæpa.
Pelles animalium recens detractæ.
Caricæ.
Mirum de lapide colubri

post horas vel diebus lapidem eructat, qui exceptus vase quod subiacet, totam aquam ebibat. Alligatur lapis hydropicorum ventri, atque in totum exhausta aqua liberat. Fomenta fiunt emulsa, aqua calida, vino, hydrelaeo, oxymelite, in quibus, si vis digerens pharmacum praecoxerit. Sacculi similiter e floribus anethi, meliloti, chamaemeli, rosmarini, calendulae, malvae, althaeae, seminibus lini, fanugraeci, furfure, aliaq; id genus materia infarciuntur. In fomentu ex eodem genere remediorum incalescunt, atque inde succum rapiunt, exprimuntur, & calidi adhibentur, vt leniant, coquant, laxent, discutiant. E materia sedulo contusa, laxior sacculus & leuior esse debet, ne quid grauitate laedant, & exasperent, idque multo maxime in molli parte, & vbi dolor est. Modus est quum inde quiescit dolor, & minuitur moles. Nimium est, si quod resoluas, in pus vertitur, quod discutias, in scirrhum cogitur, si denique robur partis immoderato vsu dissoluitur. Cerata simplicia oleo minus digerunt, sed firmius haerent. E cera fulua, triplo vel quadruplo oleo digerente, 10. vel 12. resinae parte, & reliqua materia, quae digerat, infinita cerata conficies. In superficiali vitio & materia tenui fotus ex oleo satis esse potest, vbi contumacior humor est, & altius latet non modo ceratis crassioribus, sed malagmatis & emplastris vti oportebit. Idque plurimum fit in querelis articulorum, vbi in ceratis, acopis, malagmatibus emplastris seligenda olea quae conueniant, qualia & ante multa notata sunt, & nunc

Fomenta.

Sacculi.

Cerata.

ferum vas, quod est reliquum, ore & labris subiecti vasis marginibus aptabitur, vtrumq; argilla vel diymic rum luto compingetur. Ita compositum fictilibus reticulo & assulis, totum vas inferius terra defodi debet, vt extrema facie solo adæquetur. Alioqui ædificium aliquod luto, calce, gypso & regulis extruendum in ambitu iusto pede latũ area æquabili, in cuius medullio quasi labellum sit, quod deorsum liuet, in quod vas inferius deponi possit atq; tam cauũ sit quantũ videlicet altitudo vasis est. In area ædificii mollis igni e puro carbone paulatim succenditur, vnde superior olla, quæ tota extra fornacẽ eminet, concalescat, & ex eo materiæ quæ intus latet, exudabit liquor pinguis, qui per craticulæ meatus in vas subiectum diffluet, isq; sedulo colligendus, & vsui seruandus est. At igne paulatim augeri necesse est, qui vbi senescere videatur, noua iniecta pruna foueri debet. Qua ratione veteres κακνις ὸν suũ exprimebant Ex lini semine oleũ trusatili mola exprimitur, cũ sarmentitio lixiuio subigitur, modicũ terebinthinæ adlentorẽ additur, mollit, lenit, digerit. Panis cibarius conditus sale e ricinino pinsitur, frigillata debet. Cataplasmata e farina fabacea, hordeacea, e panico, milio, lupino, orobo, cicere, lolio, fœnugræco, lini semine in putrescentibus & contusis ex oxymelite & lixiuio in alius ex oleo farinæ subiguntur. In putrescenti articulo contusoque neruo circa initia fabacea & hordeacea ex lixiuio, postea cruina ex eadem Galenus vsus est. Aliquando etiam contusis simul & vulneratis nerui fabacean

E lini oleo & lixiuio.

Cataplasmata.

oxymelite iunctam vsurpauit. In cataplasmatis, quæ discutiant, aliquid misceri conuenit, vt nelentoreo offarciant, multo magis si quid pestilens ac malignum, vt in bubonibus & carbunculis pestilentibus ex quo Gal. puriores panes in carbunculis reiicit. Orobi farina diluto oxycrato cocta, & in calido cataplasmate, adhibita crassa viscidaque secat & discutit. Eodem modo vsurpatur e lupinis, ciceribus & lolio, mitior est e fænugræco & linosperma. Milium egre infriatur, & cataplasmata fingit, atque hoc vt panico, siccando magis quam digerendo vtendum est, vtrumque refrigerat & in oleo coctum discutiendo leniter facit. Cataplasmatibus miscentur puluisculi e spica, vocata lauandula, chamæmelo, meliloto & aliis. Modus fere est, vt farina ad puluisculos dupla sit, quamquam & tripla & quadrupla, æqualis etiam, vt corpus & vitium exigit. Fauosmellis e vino friges cum farina oliacea vel simili, butyro & terebinthina vel lacrigna subiges. Bdellium cum melle teritur, calx cum veteri axungia, la serpitiũ cum sulphure, molliunt, tergent, discutiunt. In durioribus phlegmonis sales commiscentur. Astringunt marini & digerunt, sed vstura tenuiora fiunt, & vim astringendi donant. Cineribus ostreorum, buccinorum, crematis cochlearum, cauis & testulis pectunculorum vtimur inueteratis in scirrhum vergentibus inflammationibus & parotidibus, triplo butyro, æsypo, adipe concorporantur, cera interdum addita, aut vt ceratis adhibentur, quale fuerit butyri, æsypi, ce-

Farinæ.

Sales.

Cineres diaphoretici.

re, ci-

re, cinerum & eorum ana semuncia. Eodem modo salibus, sulphure, pyrethro, cardamomo & aliu id genus vti oportebit, vel caricis in marina cocta tusisque, ea commiscenda. Caprillum stercus ex aceto tusum inueteritas parotidas discutit. Sed his omnibus vtendum iam sedatis doloribus & quieto fluxu, satis denique purgatis corporibus. Sulphur cum oleo veteri axungia, molli terebinthina, saliua mistum, vel in vrina & lixiuio maceratum venenatis morsibus conuenit, terget, attrahit, discutit, nonnumquam aceto prius conspergitur. Calx lota in recenti axungia tenellis corporibus adhibetur. Lapis calaminaris & quaecunq; metallica acria sunt, vsta discutiunt, cruda mordicant. Sinapismus vulgaris discutit. Sapo soluitur oleo. Sed acribus non vtendum si quid doloris & caloris reliquum est. Ac tumoribus qui in scirrhum abeunt, adhibentur. Mane & vespere commutantur, videndumque, vt ne nimium calfaciant. Διὰ χολῆς neque vino, neque astringente succo pistum subdupl'o oleo veteri, ricinino, raphanino diluitur, vt sit liquidi cerati corpus. Atque aliquando modum olei superare oportet, vt sint pharmaci ʒ.10. olei 12. In teneris corporibus & lacunis vlcerum oleum paulo vincere melius est. In vigore & ante declinationem oleo dulci ætate media dissoluitur, in declinatione vetus oleum idoneum est. In cõtumaci vitio & minus calẽte, olei chamæmeli ʒ.3. ceræ ʒ.3. adip. anatis & gallinæ an. ʒ. 1. chamæmeli & anethi an. ʒ. 2. omnia lento igne cocta percolentur, vt fiat vnguẽ-

Caprillum stercus.

Sulphur.

Incontumaci vitio.

Aliud. In frigida materia.

tum. Al. Olei sicyonij ℥.3. ceræ ʒ. 2 in frigidiore materia seminis fœniculi, anisi, anethi an. ʒ. 2. farinæ lupinorum, farinarum fœnugræci & seminis lini ana ℥. 1. coquuntur vino, contunduntur affuso oxelæo, & ita applicantur. Papaueris cornuti folia, propoli pingui, vel pice molli strumas, bubonas, & similia emolliunt atque discutiunt. Loco propoleos, pice liquida vel arida, sed soluta oleo, vt discutiat, vtilicebit. Aliud. Colophoniæ ℔. 1. ceræ sesquilibram, olei ℔ 3. simul liquatis addito salis torrefacti subtilissime triti ℥. 6. vbi refrixerint, manibus conuoluito, cylindros quas Græci vocant μαγδαλίας, nostri magdaleones, fingito, in vsu alutæ intendito, & adhibitum dolenti loco sinito.

Pus exugens.

Pus exugit emulgetque quasi miraculo, quod cum emplastro hærens deraseris, deintegro pharmacum induces, idque aliquoties repetendum. Medicamentum hoc durius dolor non sustinet. Idem præstat picis aridæ, ceræ nouæ ana lib. 1. olei lib. 2. blando igne fusa coniungantur. Al. Picis, ceræ nouæ, axungiæ suillæ, saponis nigri ana ℥. 2 liquata trãscolato, hydropismos vacuat, & dothienibus medetur. Al. quod vehementer discutit. ♃. galbani castorei an. ℥. 1. liquefiant in olei ricinini sesquilibra, expresso & colato pharmaco adde picis terebin an. ℥. 4. ceræ quod sufficit, vt fiat solidum pharmacum. Hæc autem pertinacibus vitiis & induratis phlegmonis imperanda sunt, in quibus est quod molliat, coquat, trahat, discutiat. Inflammationum reliquiis si quidem nihil durum habeant sa-

Ad hydropismos & dothienas. Vehementer discutiens.

Chalasticis quando vtendum solis.

tus sunt chalastica. Rodiacum Asclepiadis curans & discutiens mammas induratas. ℞ lithargyri, cerae amarae, ana ℔ß. ß. axungiae bene purgatae, cerussae ana ℥.3. myrrhae ℥ 2. olei ℥. 7. Lithargyrus oleo coquitur, axungia colliquatur, & cera, ex quo cerussa immittitur, sublatu igne myrrha inspergitur, translatis omnibus in mortarium vitellus oui assatus commiscetur; vsus tempore conueniente oleo diluitur. In sedis vitiis rhodino vel myrtino dissoluendum est. Plura 6. & 7. De compositione medicamentorum κατὰ γένη. & 15. Aet. Et quae vehementer trahunt, diaphoretica redduntur cerato, dulci oleo, vel adipe, ac breuiter paregoricis temperata, & mediae naturae medicamẽtis. Partem chalasticis fouebis, quae relaxõt, & spiracula rarefaciant, fundant q; materiam ex quo diaphoreticon inducas, liquidum quidem & molle initiis & ubi dolor aliquis est, lenium etiam & sistenti pharmaco mistum, atque hinc ad paulo fortiora, nec tam liquida transeatur. Postremo vt mitescit dolor, & fluxio minor est ita ad efficaciss ima, si fuerit opus, & emplastri forma compacta paulatim veniatur.

Asclepiadis mammis & sedi conueniens remedium.

Ratio vtendi.

De mollientibus. CAP. 4.

MΑλακτικὰ sunt quae modice calida nulla visiccandi vel humectandi manifesta indurata corpora emolliunt, quanquã, vt omnia fere multiplici natura coierũt, in malacticis cẽsentur plurima, quae primo ordine calfaciant, secundo

Malactica quae.

siccent ac tertio. Sed quæ malactica sunt, humido calidoque elemento temperari necesse est. Plurimus usus est in tumoribus quos σκιῤῥώδεις medici appellant. Hi in musculorum finibus fere concrescunt, aliquando in mediis musculis, glandibus, visceribus, vlcerũ labris ex materia crassa, lenta & frigida, qualis est pituita, & melancholicus succus. Sed e melancholico succo omnino cancrosi sunt, & malagmatis exasperantur. Inflammationes in scirrhum cogi contingit, si materia crassa & lenta est, si adhibita pharmaca quæ nimium siccent & calfaciant, qualia sunt ἐπισσαστικὰ & ἐξιππωτικά. Hinc enim tenue exprimitur, reliquum occallescit. Sic enim tophi in articulis, & calculi in renibus lapidescunt. In tenui serosaque materia non ita metuitur scirrhus: tota enim facile exhalat, in crassa & viscida omnino declinanda, quæ siccant, discutiunt, adstringunt, siquidem sola molliendi cura est. Atque omnino tum plegmonæ, tum erysipelata quæ cum duritie declinant, malacticis curanda sunt, quæ citra hanc laxantibus remediis & diaphoreticis vacuẽtur. Malacticis quod clemẽter digerat interim commiscemus, sed quo iam tempore tumor durior cœperit edomari, phlegmone & erysipelata in scirrhum degenerant refrigerante nimisque astringente materia, sed a phlegmone scirrhus amplior est. In vsu malagmatum certæ sunt leges. Primum enim cognoscendum quantum pars ægra a sua symmetria recesserit, quanto seipsa siccior atque humidior euaserit, quantum denique

Vsus.

Scirrhi genera.

Vnde inflammatio in scirrhum transit.

Alia genera scirrhi.

Leges in vsu malagmatũ.

vitium mutuerit, ex quo æstimandæ remediorum vires. Tum naturas partium distinguere oportet, postremo artificiose colligendũ qua ratione emolliae, nũquid admisceas quod detergeat, incidat, discutiat. In quorum omnium vsu modum & occasionem animaduertas. Desperatur scirrhus, qui sic obcalluit, vt iam non sentiat, & inde glabrescat locus: desperari dico, quia nullo malagmate domari possit. Etenim rescindi ferro, & septus exemi potest, nisi a subiectis nerus, venis arteriis metus est. Scirrhus cui sensus aliquis velobscurus, vt magis minusve induruit, ita lenius aut efficacius auxilium requirit. Mulieribus, pueris, eunuchis, vrbanis hominibus, ociosam atque vmbratilem vitam degentibus leniora medela, nautis, messoribus fossoribus, durisomnino & laboriosis corporibus fortiora malagmata cõueniunt. In lenta & contumaci materia miscendum aliquid, quod incidat atque detergeat, id in chord. & tendonibus fieri consueuit. Tale est acetũ mulsum, aut si ab aceto metus est, melicratum, in quo hyssopum, thymum, pulegium aut calamintha praecoxerint. Est & hoc animaduertendum. Scirrhus quidam simplex, alius φλεγμονώδης, vt quædam inflammatio ἀκριβῶδη est. Scirrhum malactici & diaphoreticis excuties, phlegmonem lenies, concoques, & in halitum vacuabis. Vbi vtrunque coiit, vt hoc vel illud superat, ita remedia temperabis. Malagmata in cerati crassioris formam & corpus compingantur, quæ inde κηρατομαλάγματα appellant, quanquam aliquando cerelai, aut cerati

Desperatus scirrhus.

In lenta materia.

Differentiæ scirrhi.

Consistentia malagmatis.

liquidi, nonnunquam emplastri compage permiscentur, vt videlicet molle ac tenerum, squalens, durumque corpus est, & vitium habet. Cataplasmata fiunt e farinis hydrelæo coctis. Quod si hydrelæo lini semen, althææ radices, & liliorum ficus pingues, aliaque id genus prius incoxeris, deinde in expressa muccagine farinas subegeris, magis e mollies. Cataplasmata ita cõsistere oportet, vt mollia quidem sint, sed non diffluant. Adduntur cataplasmatis, oleum, resina, quæ quasi vinculo pharmacum retineant, adduntur pistæ herbæ & semina, quæ vim malagmatis inaugeant. Sed modus sit, ne inde durius euadat, aut contra soluatur corpus cataplasmatis. Integrum enim permanere, & compage iusta necesse est. In calore, phlegmone, parua duritie & natura molli paulo liquidius confingi potest, & rursus crassius, vbi omnia contraria sese offerunt. Ac diutius insistere pharmaca vtile est, neque vno die sæpius absoluere oportet, nisi exaruisse videantur, ac ne exarescant celerius, oleo, adipe, muccagine fere coniunguntur. Leniter emolliunt butyrum, oesypus & lana succida, hæc oleo inculcanda, amygdalino, lirino, chamæmelino, oleo, in quo semen lini, althææ, fœnugræci, in quo maluæ, althææ, cucumeris agrestis, & liliorum radix, tenella maluæ agrestis, & liliorum folia, vel viridis anethi cacumina præcoxerint, in quo aliquid illiquatum fuerit galbani, ammoniaci, bdellii. Molliunt & hæc, lentiscinum, terebinthinum, mastichinum, quæ tum peculiariter vsurpantur,

Cateplasmata.

Particulariũ materia.

Olea malactica.

Vtendi modus.

pantur quum præterea digerendum ac leniter repellendum. Hyoscyamino, violaceo, nenupharino, locus est in ea inflammatione, quæ iam videatur indurescere, hæc ergo olea in lana sordida molliter apprimuntur, ex quo malacticum impingitur. Omnia vero prius intepescant. Etenim frigida omnino vitanda sunt. Expressa oleorum materia & cum adipe pista aut cataplasmatu concorporata, malagma finges, vt liliorum radice cum adipe anserino mista. Oleo quæ tenuitate partium celerius permeant, ex emplastru mollientibus Chymicorum arte educuntur. In malagmatis censenda sunt vitellus oui, crocus, cera vinguinosa, caricæ pingues. κηρέλαιον *e duplo oleo vt sit liquidissimum, æquali, vt sit medium iam crassum est, quod cera partes quatuor & olei tres continet, magis emolliet quod e cera pingui, dulci oleo lirino vel simili temperatum sit. Cera alba recens, mollis, cum æquali pondere butyri, resinæ liquidæ vel colophoniæ pulchre emollit. Caricæ pingues cum irino, lirino, capparino, tritæ scirrhis hepatis & lienis opitulantur. Id habet peculiariter scirrhus hepatis, quod leniter mollientia desiderat mistu aromatibus, quæ calefaciant, & tenuent. Sed hæc vincere oportet. Siræon e pinguibus caricis ad melliginem coctus, mollit, terget, digerit. Adeps & sebum vtrunque coquit, laxat, & mollit; quæ quia materia vnde generantur, genere animalium & loco vbi concrescunt, natura denique (adeps enim mollior est) differunt, cum Aristotele distinguas*

Frigida vitanda.

In scirrhis hepatis & lienis.

Siræon.

Adeps & sebum.

Ex quibus adipes & sebi genera distinguas.

licet, vt in natura molli, adipe, in dura, sebo potius vtendum putes. Rursus quia minimū est quod dissident, misceri possunt. Vtrumque genus natura & specie animalium, ratione vitæ & pabulatione, sexu & ætate, deinde quia hæc recentia, illa vetusta, alia syncera, alia condita sale & aromate vel externa imbuta qualitate distinguendum est. Lenissimus suillus adeps (axungiam vocant) in qua mirum est, & experimento constare veteres scripserunt, quod ea genibus alligata redit in os sapor, vt etiam expui videatur. Ex quo fortasse non vnius hydrargyri qualitate, sed totius mistura ex eo & axungia illitus in lue venerea os grauius exhalat, & saliua madet. A suillo sunt vitulinus, hædinus, caprinus, bubulus, quibus si lubet, vulpinum & leporinum adiicies, atque hi leniunt magis & concoquūt. Efficacissimus est leoninus, cui proximi sed inusitati, hyæninus, pardalinus, deinde vrsinum, & hi duriora corpora molliunt. In medio sunt taurinus, hircinus, ceruinus, quibus ascribi possunt arietinus, equinus, asininus, caninus admodum efficax est. Taurinum sebum omnium domesticorum animalium pinguia siccando superat, tenuitate partium a leonino, pardalino, & hyæninо superatur. In volatilium genere efficax anserinus adeps anatinus, olorinus siccior e gruibus & prædatoriis auibus, suauis gallinaceus, calidior columbinus. Ex anguillis & fluuiatilibus pisc ibus, languet e marinis fere siccior & calidior est. Humanus mediocriter habet ad omnia. Domesticorū animalium

Tres ordines adipum.

Pus

Efficacissimi adipes. Medii.

Taurinum sebum.

Volatilium adipes.

E piscibus.

pinguis

pinguia humidiora sunt, vt suum quam aprorum, e maribus sicciora & calidiora. Castrati mares fœminis respondent, ideoq; veruecinus adeps arietino lãguidior est. E iuuenibus animalibus humidior est vnguedo, e senioribus siccior. Adipes oleo magis emolliunt, ætate calefaciunt magis, tenuiores sunt, acrimoniam contrahunt. Purgatur adeps exeinptis venis quas fibras vocant. Salsus vel conditus aromate siccior est. At constat pepticis & malacticis aduersari, quæ nimiũ siccant. quamquã Plinius conuenire scribit salsam axungiam molire magis. Ia insuillo adipe fortasse concedi potest, qui alioqui parum emolliat. Recens adeps si desit, & vetus ad curam reuocandus est, liquefieri prius oportet, & purgari fibris, mox frigida sæpius lauari, postremo etiam vino quam odoratissimo. Eo modo sæpius liquatur, cogitur, lauatur aqua & vino, dum omne virus exuat. Quod grauiter olet fœtidum est, ex quo odoratis aquis arte chymica illectis (σαλάγματα vocant) sæpius lauatur, aut ex odoro vino subigitur. Infumatur etiam iisdem aquis, quæ momentum moschi, vel ambaris conceperint. Medulla in sebalibus in adiposis animalibus adipi respondet, viscera, chordas, tendines, musculos emollit, ex ossibus humidior, e spina siccior est. Prima laus ceruinæ quæ nullis malacticis inferior est, vitulina sequitur, tum ouilla & caprina. Acrior taurina est, quã vt emolliat. Atq; hæc leniora sunto. Iam vero durioribus corporib conueniunt ammoniacum, quod aceto liquari potest, leniter

Salsus adeps & quæ siccant.

E vetere adipe quomodo receus paratur.

Medulla.

Quæ magis emolliunt.

Ammoniacũ.

decoquendum ne efferuiscat, id si metuitur, ex aceto leuigatur in mortario, & reliquis in cacabo coctis permiscetur. Bdellium molle & pingue saliua hominis subigitur, mollit, coquit, modice digerit. Styrax idem efficit, verum liquido, aut in melliginoso vtendum est. Nam neque styrax aridus, qualis est, quam calamithem vocant, neq; ammoniacum, neque denique quicquam generis eiusdem malacticon est, vbi iam exuccum inaruit, & discutiendo vsurpandum est. Galbanum praeterquam quod mollit, coquit, discutit, etiam septicon est, & dolorem lenit, purgatur sordibus hoc modo. Mundo linteo raroque conuoluitur, & ita feruidae immergitur, vt pendeat quidem, ne fundum attingat. Nam per raritatem lintei colatur galbanum, sordes in linteo retinentur. Liquefit vino vel aceto, aliisq; modis, & coctionem nõ sustinet. Efficacior opopanax. Ladanum mollit ac repellit. Propolis ammoniaco vicina est, & qua (vt ante dictum est) pro galbano veteres vtebantur. Sunt haec omnia mollia & pinguia, pro sua quaeq; natura quae si aetate inaruerint, nec ad magnum fuerint molliora, pingui oleo instaurare oportet. Malacticis, quae emplastica esse conuenit, resinae coniunguntur. Resinae sint quae acrimonia careant, chia mastiche, larigna picea abietina, terebinthina. Pinea nimium siccat, strobilina acrior est, bitumen & pix aridiora sunt. In summa, quae nimium siccant, quaeque aria sunt, reiicere oportet. Neque enim iuuare possunt nisi aliis temperentur. Pix mollis & bene pin-

Bdellium. Styrax. Galbanum. Opopanax. Ladanum. Propolis. Malagmata emplastica sunt. Resina. Pix.

guus; qualis olim Brutia, vtilis est. Neque vero pix, neque resina molliendo idonea est, nisi vel liquida, vel ita mollis, vt tracta facile sequatur viscosimilis vel cera, quæ vt paulo firmior sit, quam vt sequatur, pressa tamen digito concedit. Acrior & siccior repudianda est, quæ liquidior videatur cera, ceratis & magis corpulentis malacticis colligatur. Durior pingui & oleo macerari debet. Butyrum, pinguia, atq; omnino liquabilia, resinæ suis includuntur, demergitur hæc aqua calida vase concepta, in quo coxerint quæ emollient. Sic illa paulatim eliquantur, & ascititiâ vim transpirante habitu per vesicam combibunt. Succedit hic miraculosum ex aceto remedium, quod non temere, sed summa ratione adhibendum est. Scirrhus malactico oleo fouetur, ex quo inducitur maluginate, hoc diebus aliquot permittendum loco neque prius reuellendum, quam exuccum, solutumque videatur, hic ergo detrahi potest. Quod cum fecerit partim oleo, vt prius, fomitis malagma nouum & bene succosum impinges, quod priore paulo sit efficacius. Mora igitur demum aliquot interposita pharmacum remoues, animaduertens, quantum emollierit, vt si lenius videatur, vim eius augeas, ex quo gradatim ad ea quæ acetum combiberint, peruenias. Quæ omnia postquam profecisse animaduerteris, & mollior tumor extiterit, pylitem lapidem molarem, aut silicem, vnde scintilla decutiatur, candentem igne acerrimo aceto merges. Exhilabit plurimus vapor, quo

Aceti vsus.

Infumatio ex pyrite & aceto.

scirrhus apte infumandus est circumsepta parte, ne dissipetur fumus; sed totus in scirrhum coeat. Locum iam satis infumatum oleo tepido fouebis. & reuocata prima illa curandi via malagma applicabis, atque ita bidui vel etiam triduii interiecta mora aceti vsum & igniarium lapidem reuocabis, vt sit aceti vicissitudo & remediorum quae moliuntur. Verũ neq; diutius, neq; sæpius halitu aceti, pars vexanda est, ne in lapidem concrescat, & nervosum genus grauius lacessatur. Sed vt molliendo profeceris, ita acetum & effumantem lapidem repetes. In malacticis quoq; vsus aliquis interpellari debet. primum enim (gratia exempli) e pinguibus caricis, medullis, adipibus, cera & oleo exigua resina mista, malagma conficies, aut parygron vsurpabis. Tum vt res succedet, ad ammoniacum & similia veniendum; ac primum quidem haec citra acetum, deinde cum aceto lenioribus commiscebis, quibus quum vno vel altero die fueris vsus, ad ea quae leniora, quaeq; sine aceto fiunt curã reuocabis, vt veluti circulo quodam & e re nata auxilia transmutentur. In musculis & liene tutior aceti consuetudo est, in chordis & tendonibus, neque diutius, neque frequentius vtendum erit, vbi scirrhi magna ex parte coalescunt. Atque haec de aceti vsu breuiter dicta sint. Ammoniacum aceto fusum manibus diducitur, vt sit luti crassitudo, tum ex irino, lirino capparino pinsitur, terebinthinae sextula coniungitur, puluerantur ora cumino trito, aniso sale torrefacto & in alutam explicata splenicis affiguntur

Remedia composita.

Ex ammoniaco splenicis.

E fermento hepaticis.

fermen-

fermentum coquitur aceto, hepati duro & lieni, potest oleo vel butyro condiri, & terebinthina colligari. Fortius acetum est in quo thymum, hyssopum, pulegium, & similia tusa maduerint. Lene malacticum est butyrum, cera, resina æqualiter mista. Eodem modo adeps cum cerato iunctus & resina. Caricæ pingues in sapa coctæ, & vino dulci cum lirino tusæ. Lini semen hydrelæo coquitur, & cum adipe infringitur. Althææ radix arida in pollinem resoluta, malagmatis inspergitur. Eadem radix qua parte pinguis & quasi medullacea est, eraditur, & resina colligatur. In conficiendis malagmatis rudicula vtendum est e resinosis arboribus, nec astringentib. e caule maluaceo ex assulis tedæ. Alioqui maluæ folia extremæ spathæ alliganda, vt inde verses, volutes, ac deniq; conficias malagmata. Licet etiam more nostro & exemplo veterum rarum linteum infarcire lini semine, foliis althææ aliisq; id genus, & extremo veruculo velut caput alligare, inde pharmacum circumagere, nodum, caput hoc nostri, veteres κροκυφάντιον appellarunt. Quod si fuso butyro, adipe, oleo intingas, idque sæpius repetas, dum medicamentum in cacabo vel mortario conuoluitur, μαλακτικώτερον, hoc est magis emolliens pharmacum relinques. Atque hoc semel quasi exemplum positum sit, vt in aliis pharmacis spatha, veruculo, capite, asserculo, aliisque id genus instrumentis conuenienter vti possis. Parygron Heræ & veteribus laudatum recens dolorem lenit, phlegmonas mitigat, paruis in-

Aceti vis quomodo intendatur.

Lenia malactica.

Rudiculæ malacticæ.

flammationibus medetur, id quod lenioribus ma-
agmatis omnibus commune est. Parua vlcera
icatrice claudit, si coctis prius metallicis compa-
retur, recens liquidum est, vnde nomen habet
etate vero concrescit, recentis vsus in paruis in-
flammationibus quæ doleant, concreti & vetust
n plegmone declinante non dolente quidem, sed
am durescente, quæ vt magis minusue induruit
a vel vetustius, vel minus vetustum parygro
equirit, quanquam eo vsque occaluisse contin
it, vt ne vetustissimo quidem parygro iuuar
possit, tumque maioribus auxiliis certandum erit
Itaque vt mollias, parygro vtendum non ita li
quido, nisi fortasse in mollioribus naturis, nequ
concreto, nisi in callosis corporibus, omnino ver
modice durum sit quod emolliat Vetustius oleo
butyro adipe dissolui potest. Est autem mistur
hæc. ℞. adipis suilli recentis & bene purgati ℥
44. ceræ pinguis ℥. 24. cerusæ, litharg. ana ℥
6. liquabilibus confusis metallica trita colligun
tur. Al. mediocriter emolliens callosas rimas ca
cancorum & perniones adiuuans. ℞. litharg
cerus. ana ℥. 3. succi seminis lini, olei ana ℥. 20
ceræ ℥. 8 adipis suilli ℥. 14. colophoniæ ℥. 18. Si
militer priori comparetur διαλθαίων clauis, car
bunculis, furunculis ℞. litharg. olei ana ℔. 1
galbani ℔. ß ceræ terebinthinæ ana ℔. 1. ra
dicum althææ fasciculos 4. lithargyrus ex ole
teritur in mortario, cera & terebinthina fus
miscentur, galbanum purgatum & vt ante, fu
sum colatumque adiungitur, postremo radices tus

Perniones iuuans.

ligneo pistillo concorporantur. Aliud διὰ ἀλθαίων. ℞. radicis althææ & liliorum ana ʒ. 2. coquantur in hydreleo ad aquæ consumptionem, ex quo in olei expressi lib. 1. litharg yri lib. 1. coques, dum non inquinet, & adipis suillilib. 1. commiscebis. In his omnibus vis efficacior est oleo & adipe veteribus, aucta & magis cocta litharg yro, vtrisq; pingui & oleo recentibus mitior est. Media vero altero recenti, altero veteri. Mediocriter mollit. ℞. colophoniæ purissimæ ʒ 2. cerææ albæ ʒ 4. masticis ʒ. 1. olei quod sufficit. Al terebinth cerææ ana ʒ. 9. galbani, nitri ana ʒ. 1. thuris pinguis sesquuncia, medullæ cerui ʒ. 2. propolis pinguis sesquunciá, olei laurini, sepi vitulini ana ʒ. 2. vel eo plus vehementer mollit & discutit. Violentum quod sequitur rusticis corporibus accommodatum, in veteratis nec iam dolentibus scirrhis, tentatisque prius lenioribus remediis adhibetur desperatis splenicis & parotidibus, διεκπραγίας vocant. Caprillum stercus aceto solues, vel vt ne tam acre sit, oxycrato, mitius etiam si dilutum pharmacum polentæ iunges, & affuso oleo cataplasma finges. Aliud. ℞. stercoris caprilli ʒ. 2. radicis cucumeris agrestis, ficuum immaturarum ana ʒ. 1. herbæ pedicularis, bdellii, farinæ fabarum; amygdalarum amararum ana ʒ. ß. facis, olei antiqui quod sit satis ad emplastrum, tusis omnibus medicamentum in mortario conficies. Est & hoc potentissimum. Subigitur caseus putris & vermiculosus e iure in quo suilla perna diutius coxerit. E caseo putri.

E coccocnidio.

Arthriticus tophorum partiulas sine ferro detra-
hit & sanat. Eadem præstat quasi miraculo coctum
cnidum cum myrrha & aceto tritum. Sed horum
multa non tam molire, quam secare, & vi discu-
tere videri possint. Celebre iam olim ac veluti pe-
manus traditum Menecratis emplastrum, quod
Democrates metro reddidit, & Διαχυλῶν ex au-
ctoris instituto appellauit, quod nomen leuiter
mutata voce ætas nostra retinet. Recentia vulne-
ra inflammatione vindicat, vel (vt alii) νευρό-
τρωτα, neruorum vulnera, sæpe enim νεύρωτα
& νευρότρωτα alterum pro altero in Galeni li-
bris, vbi medicamentum hoc describitur, suppo-
solet. Diuisa glutinat, & quæ inflammantur cu-
rat, optime pessis adhibetur, diuturnis & recen-
bus vteri inflammationibus, implet cauernas v
cerum pistum rosaceo vel bono myrtheo, & cicatr
ce tegit. Olei æstate lib. 7. alias lib. 7. & semi
hieme libr. 9. axungiæ recentis lib. 7. lithar. su
tilissime triti lib. 6. fœnugræci heminam vnam
alias vnceas 9. seminis lini vsti tantundem, rad
cis agrestis, maluæ recentis & succosæ vel alth
lib. 2. Habeatur olla amplo orificio, in quam fu-
dantur aquæ sextarii octo. Sic enim notatur Gr
ce per literam n. quanquam fortasse substituendu
κ. quæ viginti significat. Ac viginti sextarii me-
sura Parisiensi 15. pintas implent, sextarii octo
pintas. In aqua, purgata radix & concisa coqu-
tur, semina imponuntur, exprimitur succus
tro. eius succi libræ quatuor cum oleo coqu-

Maiores primum bullæ existent, deinde minores & crebriores, hic litharg yrum insperge, coque omnia molli carbone, dum succus omnino confectus videatur, ac melinum & bene coloratum fuerit emplastrum, non inquinans, neque nimis durum. Sic enim apud Gal. 7. de compos pharm. κατὰ γένη. Orib. habet aquæ sextarios 12. id est nouem pintas & radicum lib. 4. & seminis vtriusque sextarium vnum, vel ℥. 18. & lithar. lib. 2. Radices alii purgant, tundunt, & prius quam coquant, diē integrum macerant in aqua, postridie fœnugræcum lotum fideliter & purgatum adiiciunt, tertio die lini semen similiter lotum eadem aqua, vbi reliqua etiamdum madent, immergunt, quarto die coquuntur omnia ad crassitiem, expressus & colo traiectus succus vsui seruatur, vt videlicet cum oleo, vt prius, coquatur, & addita litharg yro pharmacum conficiatur, quod deinde conuoluatur rude subigatur manu, & in pastillos conformetur. In vsu capiunt pastilli ℥. 2. ceræ, olei ana ℥. 1. & omnia colliquant. Ex eadem materia magdaliæ officinarum emplastri diachylon fiunt, sed non eadem ratione, iam remollita parte vbi discutiendum, ireostritæ pars duodecima, plus minusue adiicitur. si sedandus dolor est, muccago e meliloto, si etiam calor adest, epsyllio, potest etiam intingi croco. Potest diachylon aliis malacticis commisceri, tam efficax, vt vnum sine aliis chirurgo satis esse possit. Superficialia vlcera glutinat solutum rosaceo vel myrteo. Liquatum chamæmelino vulnera ner-

uorum inflammatione prohibet. Podagricis quouis tempore opitulatur, veteres uteri phlegmonas perſanat inditum peſſario. Poteſt & alia præſtare, quæ ut intelligas, deſcribendum pharmacum, quod ante diachylon Democrates memorauit, ut obſeſſa inflammatione liberes muſculos neruos periostion membranam punctam (unde dolor, inflammatio febris, ſitis, vigilia, atque id genus accidentia) vindices, ut podagricos quouis tempore adiuues, & prohibeas calios. Accipe litharg. auri in pollinem triti lib. 2. axungiæ vetuſtiſſimæ lib. 4. libram vero & ℥. quaternas olei veteris & craſſiſſimi, non fœtidi, non nigri, non aſperi. Axungia liqueſcit igni, purgatur fibris, in vas aliud ſatis amplum transfunditur, adduntur olei ℥. 10. ut ſimul ferueant, relinquuntur olei ℥. 6. quas, ſi fuerit opus, & medicamentum craſſius appareat, poſtea affundes. Craſſo iam pharmaco lithargyrus inſpergitur, coquuntur omnia blando igne, & aſſidue verſantur ſpatula e picea, atque ubi emplaſtri forma fuerit, auferatur igne, paulo durius æſtate, hieme mollius, ſed ut non inquinet. Sublatum igne mouetur, dum refrigeſcat, atque hic rurſus duriter verſatur manu, iungitur atque reponitur. Vſus tempore molliri debet, & alutæ intenditur, per magnaque ſplenia ſuper accommodantur. In neruis craſſu & muſculis, durioribus mammis, & tumentibus articulis radicis althææ purgatæ ſordibus: & in taleolas eaſe lib. 1. medicamento indes quo tempore reliquæ

Emplaſtrum Democratis.

iam ad focum feruent, priusquam litharg yrus inspergatur. Vtriusque vires tum illius quod sine althææ radice, tum huius quod cũ ea radice fit emplastrum illud diachylon continere scripsit inuentor Menecrates, quod & alii aliter conficiunt. Aliud diachylon, vt Oribas. e semine lini, fœnugræci, hordei, radice althææ, vt prius maceratis, coctisque succus exprimitur, tum libris duabus succi addun-tur litharg yri olei ana libr. 2. ceræ ʒ. 8. Litharg yrus cum oleo diu teritur, & cum cera leniter incoquitur affuso oleo postremo succus adiicitur, ver sanitur omnia, & sedulo permiscentur. Sunt & alia διαχυλῶν malagmata, vt Alexandri e psyllio quod Aetius describit, & magnum Mesuæ sine gummi, & cum gummi factum, quodque album, paruum & magnum conficitur. Paruo vtendum in duris inflammationibus, album mediocres scirrhos adiuuat, magnum reliquis efficacius est Giluum Halici cruentis vulneribus, præcisis neruis & nudis remedio est, inueterata vlcera cicatrice tegit, digerit, venenatis hominum & animalium morsibus medetur, duritias maxime mammarum mollit ac discutit, atque omnino eo veteres vsi sunt, vt optimo & admirabili medicamento. Descriptum est tertio & 5. lib. Gal. de compositione pharmac. κατὰ γένη. ℔ ceræ argenti spumæ ana ʒ. 100. terebinth. mannæ, galbani, rubricæ sinopidis, terebinthinæ ana ʒ. 1. ol. sextarijũ 1. vel li. 2. Oleum & litharg dum non inquinent coquito, hic ceram, resinamque inii ito sublatis igne rubricam, galba

Aliud diachylon.

Giluum admirabile. Halici, seu piscatoris ex synopide.

num, mannam deinceps adiungito. Quidam myrrhæ ʒ. 1. miscuerunt & ceræ non centum, sed tantum octo denarios scripserunt In præcordiis tensis, difficili motu articulorum, vetus ac nobile est. A-

Amythaonis emplastrum.

mythaonis emplastrum quod omnem duritiam soluit. ℔. ammoniaci ʒ. 36. ceræ ʒ. 36. terebinth. ʒ. 8. bdellii, galbani ana ʒ. 8 thuris, myrrhæ ana ʒ. 4. Cyprini, vel olei terebinthini alioqui mastichini heminas quatuor, myrrha, thus, bdellium vino madefiunt, ammoniacum aceto diluitur, omnia contunduntur pistillo, quod oleo inungendum quousqne perfecte dissoluantur. Et hoc etiam fortius est Cathegetæ malacticon ad cõtractos articulos, & ita occupatos, vt non moueant, internos abscessus, opisthotonicos, neruos dolentes, inueteratas & contumaces duritias. ℔ bdellii, seui vitulini, ammoniaci, iridis illyricæ ana ʒ. 2. opopanacis, galbani, canchryos, vel baccarum lauri, styracis, thuris ana ʒ. 1. piperis gran. 160. ceræ, terebint. ana selibra. vini & faculæ irini vnguenti quod sufficit loco huius, vel oleo irino conditio aromatibus vtendum erit, vel aliquod ex iis quæ apud Mesuem composita sunt ac condita aromatibus vsurpandum. Conficitur vt prius. Ko[illegible] hæc, quasi tusilia, ex confitiendi ratione veteres appellabant. Plura septimo de compo[illegible]tione phar[illegible]

Malagmata.

[illegible] & 15. [illegible] distribuuntur. Sed

quam

quam Asclepiadi & Andromacho malagmata appellata, quia videlicet non solæ vires, sed & compages, ac corpora medicamentorum in ratione nominum spectata sunt. Ac fere malactica corpulenta sunt & emplastica, si neque dolor, neque phlegmone, neque mollities corporis prohibet. Locus oleo fouendus, ex quo subiiciatur malagma remollitum pingui vel oleo, ne celerius exarescat. Tunc enim reuellendum est, & aliud imponendum, alioquin pluribus diebus hærere conueniet. Iam vero in malacticis, quæ nostra hac memoria in vsu sunt, emplastrum de meliloto, aliud ab eo quod veteres διαμελιλώτου descripserunt Eo vtendum, in crassa ac frigida materia, incidit, mollit, attenuat, calefacit. Quod de muscillaginibus appellant, molliendo magis idoneum est, & dolorem lenit. Dialthæas mollit, lenit coquit, incidit, digerit, ceroneum repellit, coquit, mollit, incarnat, & multiplicis vsus est. Resumptiuum mollibus corporibus conuenit, optime mollit ex solis muccaginibus. Emplastrum filii Zachariæ parabile est, & mediocriter mollit. Arthanitæ emplastrum strumis & lieni duro conuenit, Vnguentũ de bdellio mollit, incidit, discutit, diachalciteos soluitur lirino. Oleo e maiorana aliisq; id genus mollim possint, & adiecto galbano bdellio, ammoniaco & similibus fortiora reddi. Priuatim conueniunt duris inflammationibus mammarum. Violariæ & althææ folia hydrelæo cocta adipe vituli

Censuræ remollientiu[illegible] quæ nunc v[illegible]sitata sunt.

Ad mamm[illegible] duris inflam[illegible]mationibu[illegible] obsessas.

Aliud.

conteruntur, ouorum vitelli duo infecti croco commiscentur. Hædina capita, veruecini pedes cum althæa & violaria percoquuntur, in expresso succo oryza bene munda & asperiore linteo attrita decoquitur, butyrum recens iniicitur, postremo cum iam corpulenta pulticula est, ouorum vitelli croco intincti commiscentur. Al. In caricarum decocto fabacea farina subigitur adiecto oleo violaceo & aceti momento cataplasma fingitur. Multa ad mammarum duritias & abscessus 7. de comp. pharmac. κατὰ γένη Caterum graviter peccatur cum emplastra malactica e galbano ammoniaco, opopanace, resina & aliis squalidis comparantur, & aceto multo diluuntur. Sic enim tenuant, incidunt, discutiunt, non molliunt.

Cautio obseruanda in malactica.

Quando suppurantibus vtendum.

De suppurantibus. CAP. 5.

Quæ medendi cura ineunda in fracturis capitis contuso pericraneo.

IAm hoc genere vtendum nobis, quam ab aliis remediis desperatio est. Verum in fracturis capitis contuso pericraneo relicta alia medendi cura, ad suppurationem statim conuertimur specillo vulneratio periostion diducimus, labra vlceris in decussem ducta nouaculo ampliamus, conscalpimus cranium, & abradimus, medicamenta quæ quam celerrime suppurent adhibemus, suppurata diligenter repurgamus, siccamus q. vt iusta nascatur caro, neque modior quam oportet, neque durior, et quæ non excrescat, vt denique conquassat

ossis

ossis testula a viuo osse mature deducatur. Venereos bubonas, quique abscessus in articulis & ad articulos consederunt, celerius maturamus, ne inclusum virus, aut latens sanies periculum aliquod admoliatur. Alioqui tumor omnis prohibeatur, aut discutiatur potius quam suppuret, nisi iam eo conuerti natura videatur, excessitq; tempus in quo conuenienter discutias. Ac fere maiores phlegmonæ suppurant, pulsant, dolent. Dum pus conficitur (inquit Hippocrates) dolores fiunt ac febres Suppuratis omnia fere conquiescunt. In suggillatis hæc eadem remedia sæpe conueniunt. Imbecillæ parti, putri vlceri & tumori, cancroso, rheumatico. Telephio, Chironio, atque omnino maligno frustra maturantia adhibeas, putrescunt enim illa tum malacticis, tum pepticis medicamentis. Ad scarificatum igitur & remedia acria decurrendum, vel quæ plurimum siccent. Sint autem quæ suppurent natura modice calida & humida, iisdem limitibus circunscripta quibus temperiem hominis definias. Ideoque eligenda materia, quæ naturæ corporum elementari familiaritate consentiat. Emplastica sunto διαπυιτικὰ, (sic enim appellant ἐκπυιτικὰ καὶ πεπτικὰ) vt præclusis inde spiraculis natiuum calorem inhibeas, in quo concoquentis naturæ robur est. Ita substantia quidem calor augebitur, neque qualitate crescet, solidæ partes confirmabuntur, insitus humor saluus persistet. dissipabitur vero qui inanibus spatiis alienus est.

In venereis bubonibus & articulis celerius cur maturamus.

Hippocrat. aph. 47. li. 2.

Natura suppurantium quæ sit.

Emplastica sunto, quæ suppurent.

Pus quomodo generetur.

Ex quo vitium concoquetur, & consuetudine partium similarium exalbescet, fietque tandem pus album, leue & vniforme, quod quia alimento esse non potest, excesa cute vias sibi faciet, atq; ita effluet. Non absimili ratione χαλαξικὰ vocata ἐκπυητικὰ fient, si accesserit crassities partium. Eodem modo quæ leniunt, calefaciunt & adstringunt. Emplastica modice calida omnia concoquūt. Præit in his quod est tenue, reliquum vero vel contracta, vel illita cute vias intercipit, ne quid spiritus exhalet. Contra vero si exspirat, & aliquando alienus calor succenditur, vnde putredo. Echecolla, quæque tenaci & viscida materia temperata sunt, per se inhærent, reliqua vero vel gummi, vel resinis mollibus implicanda, alioqui eo nimo de alligāda sunt. Malactica calidiora sunt, & leniter siccant, insitumque humorem paulo minuunt, quo nomine a pepticis distinguinda, ne similitudine fallant. In pepticis vitanda quæ detergent, & quæ vehementer calefaciunt. Nihil enim quod valide discutiat, pepticon est, & quod detergat, poros expurgat, quos illinere oportet. A siccantibus metuitur, ne frugi materiam exorbeant multo magis si præterea excalfaciant. In summa modice calfaciant, atque adeo emolliant potius, quam siccent. Neque vero contra nos facit, quod in historiis medicorum permulta peptica sunt, quæ mistura diaphoreticis detersoriis atque desiccantibus temperentur, quin & simplex pharmacum est, quod concoquat & discutiat, vt galbanum, maturet, di-

Malactica quid differāt a pepticis.

Vitanda.

gerat,

gerat, detergeat, vt terebinthina: qualitas enim rerum mistura retundi potest, & multa vitia eodem tempore interdum coeunt, vt ie varia misceri necesse est, & in semel vti, quæ πολυχρηστὰ veteres appellant. Ac sæpe facit abscessus natura, vt etiam acria misceamus. Qualis est, qui lenta & contumaci materia concrevit, & eo nomine tardius suppurat. Peptica sunt, aqua temperate calida affusa parti. modus est, vt inde erubescat locus, ac leniter extumeat. Nimium sit si inde subsideat aut expalleat. Hydrelæo, oleo pingui ac dulci modice calido, similiter & butyro vtendum est. Butyrum phlegmonas concoquit ac digerit, in iis quæ molli aut certe non ita dura carne præditi sunt Et ad parotidas, bubones & oris phlegmonas, aliaq; innumera omnino satis est dentientibus pueris & inde calentibus gingivis atque tumentibus medetur, Linguitur per se in coquendis expuitionibus peripneumonicorum pleuriticorum, & iis omnino quæ in thoracem defluxerunt. Vsus est, quo iam tempore fluxio restitit. Infectum croco nihilominus coquit, & inde pharmacum leniter repellit, & tempestivum est incrementum. In more fuit veterum tubercula foris enata & contumacia calido pane fovere, vel cera subinde calefacta. sic vt ne sit nimius is calor, sed facile ea parte sustineatur, cera sit natura pinguis panis recens, & ex optimo tritico comparatus, hac enim ratione tuberculum sæpe discutitur, interdum concoquitur. Tussilago suis cineribus cocta celeriter maturat, idem oxali

Aqua temperate calida peptica.

Butyrum.

Triticum & inde farina & panis peptica.

...us solis vulgus doctum experientia tribuit. Triticum ore præmansum saliuaque hominis commolitum, rusticis corporibus conuenit. Leniora sunt farina tritici perpurgata furfure, & inde panis dissolutur aqua, oleum vel butyrum additur, coquuntur omnia, vt sit cataplasma, quod lenit inflammationes vulnerum, & celeriter matura. Eadem farina hydrelæo coquitur, coloratur croco, vbi calor aliquis superest, parum cocto pane ac recenti, quem vel hydrelæo, vel pauciore oleo insperseris, vtendum erit. In contumaci vitio, nec ita calente, panus siccior, vberiore oleo molliri debet. Panus conditus sale efficacior est.

Farina hordeacea.

Farina hordeacea per se inutilis est, verum quæ bene purgato grano extunditur, & castratur furfure eodem modo quo triticea, comparari potest hydrelæo cocta conspersa oleo, mista butyro, infecta croco, sic enim pus faciet, & calidioribus phlegmonis conferet, præsertim cocta hydrelæo. Tale fuit cataplasma veterum ὠμήλυσις vel ὠμήλυσις, ex farina hordei, quod prius tostum non fuerit, quamquam etiam licentia quadam ad alia farinarum genera nomen transtulerunt, Archigenes hoc modo parotidas celeriter suppurabat assidue calida conspergebat, & ὠμήλυσιν imponebat. Est & alia ὠμήλυσις antiquis vsurpata ex farina hordei, fœnugræci, seminis lini in sapa coctis ad glutinis corpus, adiectis interim duobus veltribus vitellis.

Ad parotidas Archigenis remedium.

Adipes.

Adeps suillus, phlegmona familiarissimus, deinde vitulinus, taurino & capri-

no in duris, frigidisque tumoribus vtendum est, leoninus & reliqui eiusmodi inutiles, gallinaceu & hoc paulo acrior anserinus vsurpari potest Pix & resina in feruenti phiegmone rosaceo, in frigidiore, veteriolo sicyonio, vel similicolliquanda sunt. Pix arida qualis Coracina & Colophonia, vberiore oleo dissoluitur, pauciore quæ liquida est, mediocri quæ natura & ætate mollis, digitis cedit, lentoris est particeps, qualis olim Brytia & Lycia Picatum ceratum dolorem lenit, & pus generat, ideoque inflammatis vlceribus conuenit. Resina vtendum, terebinthina & lentiscina, cera languidior, resina acrior, confusa ad suppurandum valent. Eluantur prius si quid acrimoniæ conceperint, molliantur oleo vel butyro, cum exaruerint. Oesypum veteres in pepticis censuerunt. simile vim habet atque butyrum, digeritque leniter. Lana sordida modica aqua maceratur, tertia pars vini dulcis affunditur, coquuntur omnia quod superfluit pingue, maturandis carnibus contusis, colligit Hippocrates. E flore liliisuccus exprimitur, suppurationes concoquit, & vuluas mollit, quod mel & syrion veteres appellarunt. Sitæon vero melligo e coctis caricis, detergendo emolliendoque idoneum est. Decoctum caricarum leniissimum est, quod maxime coquit ac digerit. In aquæ sextariis sex pinguium caricarum libræ quinque decoquendæ, dum sexturii duo reliquæ sint, magis maturabis. si inde pista farina triticea, adiecta oleo vel butyro, cataplasma finges, vbi vero digeren-

Pix.

Picatum ceratum.

Resina.

Oesypus.

Syrion.
Sitæon.

Decoctum caricarum.

Caricæ ficus & inde cataplasma.

dum magis ac refrigerandum, hordeacea melior est. Atque omnino caricæ pinguiores coquendo, acriores detergendo atque digerendo magis conueniunt. Ficus recens digerit & lenit, sed non coquit. Cataplasma e ficu recenti & hordeacea farina in dulci vino coctis lenit & discutit, e carica pingui & triticea oleo junctis, lenit, coquit, discutit. Ex acri carica & pane detergit, incidit, digerit & contumacia maturat. Eodem modo althææ decocto & vuæ passæ partes fouebis, farinas aut panem incoques, cataplasmata compinges. & si vis, intinges croco. Crocus maturat, leni adstrictione confirmat partes. & poros contrahit. Pinguissimas passas exemptis nucleis per noctem aqua macerabis, postridie coques ad melliginem. Id in sapa dulci factum magis concoquet & leniet, sed aqua potius utendum, si quid caloris reliquum est. In veteratis & callosis tumoribus conueniunt, colla librariorum quæ sit e farina purissima, viscum aucupatorium, styrax pinguis, ladanum, galbanum. Thus in corporibus temperatis molle, album, pingue, dumque manditur minime friabile. Rhodinum & myrteum in calidiori et dolenti phlegmone misceri possunt, vt pix resina, viscum, colla et similia vbi peruicax malum & platysmata diutius hærere necesse est. Miscentur quoque stercus suillum, columbinum, caprillum, murum. Et iam notum mulierculis remedium, pueri stercus calidum duris et inflammatis mammis aliisque partibus impositum. Sed cum alia remedia vti liceat, in

Ex althæa & vua passa.

Crocus.

Melligo vuæ passæ.

Efficaciora remedia.

Thus.

sordibu

sordibus abstinendum, quamquam certum experimento est breui tempore concoquere, & in fœditate excrementorum certa auxilia inuenta sunt Furunculos & parotidas mollit ac suppurat cataplasma e ficubus, calce, iridis radice, vel nitro, atque omnino, si nitrum desit, quod iam ante dictum est, sale torrefacto in mollioribus, fœce vini vel aceti in durioribus vtendum erit. Fœx sit recens, nam celeriter exolescit. Vulgo etiam nota est medela e capis cineribus cocti. In pepticis ponenda est confectio e cera & resina, quod ῥητινόκηρον appellant. Ex cera semuncia resinæ frigidæ sesquuncia, in olei modico liquatis. Alias ex æquis omnium partibus, aut vna cera, resinæ duabus. Aliquando etiam ceræ ratio & resinæ conuertitur, vt minor sit resinæ quam ceræ modus. Hoc pepticis miscetur, vt Aniceto celebri medicamento veterum. Tetrapharmaco primas tribuit mouendo puri non aspernabilis auctor Cornelius Celsus. Idem remedium a Græcis suppurando vsurpatum. Constat pice, resina, cera & adipe, vsus tempore, oleo vel butyro subigatur. Pix sit mollior, resina fricta, vel Colophonia, quæ in teneris corporibus oleo molliri potest, cera pinguis, adeps in mollioribus naturis, vel suillus, vel vitulinus, in durioribus, taurinus vel hircinus. Et si.ciore materia comparatum mollioribus corporibus sarcoticum est, hoc tetrapharmacon. Paulus basilicon, quo nomine a Græcis fere omnibus inscriptum est. Scribonius emplastrum Aristi nigrum appellauit, & aliud basilicon descripsit. Te

Cataplasma furunculos & parotidas molliens & suppurans.

Tetrapharmacum.

Macedonicum.

trapharmaco thus additum facit Macedonicum, quod & pepticon est. Basilicon minus recentiorum hoc imbecillius, commutato adipe in oleum, quanto adeps oleo efficacior est, sic oleum quoque varie commutare licet. Oleo rhodino, myrtino, vel simili tetrapharmacum durius molliatur, vt corpus & affectus natura exigit. Mirabile hoc ad molliendum ac suppurandum. ℞. ceræ, terebinthinæ, medullæ cerui, adipis vituli, anserini, bubuli, butyri recentis, mellis optimi, olei rosarum, myrrhæ ana ʒ. 1. Myrrha cum melle subigitur & prunis leniter incoquitur, ex quo reliqua adiecta sedulo miscentur. Aliud. ℞. picis ʒ. 1. ceræ ʒ 5. axungiæ veteris purgatæ ʒ. 6. adipis taurini, œsypi an. ʒ. 3. resinæ pineæ vel magis piceæ ʒ. 5. liquatis omnibus vtitor. Aliud. ℞. resinæ ʒ. 12. ceræ, æruginis rasæ an. ʒ. 8 sepi vitulini ʒ. 2. aceti, mannæ ana ʒ. 1. Manna æruginem cum aceto liquantur, & conteruntur, reliqua dissoluta commiscentur, mollit, coquit, purgat, digerit διὰ γύρεως parotidas emolliens, & in pus eliquans. ℞. farinæ pistrinalis, quæ e molis & pistrino circumuolitans parietibus & tabulatis hæret, guttæ ammon. ana ℔. 1. resinæ pini, ceræ, adipis porcini an ℔. 2 succi seminis lini quantum sufficit, liquatur adeps, cera additur & resina, farina coniungitur, ammoniacum solutum vino vel aceto, & lini succus translatis aliis in mortarium concorporantur. Fermenti & eo quod διὰ ξύμης inde medici appellant, in contumacibus vitiis veteres vsi sunt, de quo multa

Mirabile ad suppurādum & molliendum.

Viride Anaromachi.

ex

ex Democrito. Mesue, Paulus septimo, & Galenus tertio de compositione medicamentorum κατὰ τόπους. ℔. caparum & alliorum coctorum in cinere ana ℔. I. vitellorum numerum quinarium, radicis lapathi coctæ ℔. dimidium, farinæ fænugræci uncias 3 fermenti ℥. 2. axungiæ ℔. I. fiat corpus, in frigidis & crassis humoribus conuenit. Vtuntur quoque diachylo paruo & aliis quæ molliunt. Atque omnino malactica refrigerante oleo, adstringente pharmaco, viscida & offarciente materia leniter temperata, suppurare possunt. Tale est malagma Damocratis, quod eadem potest quæ diachylon capite de malacticis descriptum, ac præterea cruda, quæque coqui, mutariq; nequeunt, edomat, musculorum, & membranarum vulnera persanat, punctis medetur, arthriticis dolorem attemperat, & omnino anodynon est. ℔. picis quam siccissimæ, ceræ puræ terebinthinæ, mannæ ana ℔ 2. thuris probi, libram vnam butyri pinguis ac recentis selibram, vel ℥. 5. Liquabilia funduntur largo igne & assiduo, dum non inquinent, versantur rude, hic cacabus prunis subducitur, manna trita inspergitur, circumagentur omnia asserculo, postremo voluuntur manibus, & reponuntur. In vsu, copioso & recenti rosaceo pharmacum diluitur, vt caua carne impleat, inflammationes tendonum abigat, & in pus album cruda & rebellia tubercula conuertat. In vlceribus difficillimis, quæ pus non reddunt, mirum quam efficaciter concoquat. Coloris ambigui;

Malagma Damocratis.

quod sequitur. Lithargyri vnciæ tres, olei ricinini vnciæ quatuor, coquũtur vna dum non inquinent, deinde miscentur squamæ æris nigri, æruginis, chalcitidis, ana scrupuli quatuor, sed hæc metallica diutius fuisse trita conuenit ex acetia cerrimi vnciis duabus. Vsus tempore diluitur ricinino, et in concerpto linteo inseritur cauo. Atque hæc in præsentia sufficiant. Locus oleo dulci, peptico succo, aqua moderate calida, hydrelæo, et aliis foueatur, sympepticon medicamentum inducatur, mollis stuppa vel lana succida superponatur, omnia decussata fascia colligentur, vt qua parte diuisa fascia est, conus abscessus aduertat, nec affectum locum opprimas, semel in die, vel rarius commutari debet, nisi vel dolor vrgeat, vel pharmacum exarescat. Ita vero formari sympeptica oportet, vt neque liquidiora diffluant, neque corpulenta nimis locum opprimant. Iustum corpus est cerato malagmaton et mollium emplastrorum, ac quod ante dictum est, ἐχέκολλα et glutinosa esse melius est vt per se, sine vinculis hæreant, quamquam et emplasticis lanam succidam, aut mollicula splenia superdari, et omnia colligari nihil probibet, idque hieme magis et frigore.

Vtendi formula.

IACOBI HOLLERII STEMPANI, MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI, DE MATERIA CHIRVRGICA,

LIBER II.

De aperienda vomica. CAP. I.

QVo et quali genere remediorum humor repellatur, quæ medicamenta trahant & discutiant, molliant, maturent, & pus efficiant, superiore libro, quantum arbitror, satis explicatum est. Ac iam subiiciendum nobis, qua ratione vomica exugi pharmacis, aperiri ferro, igne etiam rescindi possit. Tum exponenda materia, quæ sordida repurget, para impleat, plena denique cicatrice claudat. Et quia in hoc instituto nostrum pertinet, deglutinantibus auxiliis eodem nobis compendio differendum erit. Atque vt hinc initium capiat oratio, quæ suppuratio sponte sua non rumpitur, ferro, igne vel medicamentis aperienda est. Alioqui serpit sanies, & cuniculos agit, venas arterias, neruos & vicina corpora depascitur, hinc etiam atteruntur ossa, et cariem ducunt, liuescit cutis, et in rugas quasi senio marcescens contrahitur, idque metuendum magis in digitis, articulis, partibus corporis, quæ in decliue patent. Sic enim parotides, femorum abscessus in fistulas

Argumentū 1. & 2. lib.

Noxa a non aperta suppuratione.

Foras euocanda suppuratio.

cauantur, & quæ facile putrescunt, qualis anus est, extremæ partes, & loci genitales. Cumque ambigat materiæ cursus, quæ videlicet foras inroque conuerti possit, prouidendum medico vt in superficiem deriuet, multo magis si viscerum aliquod in propinquo est, si intus dispersa puri nulla via sit, qua excernatur. Alioqui vitam celeriter eripit, aut compressum intus putrefaciet partes quibus insidebit. Quo fit vt in vomicis, quas ilia collegerunt, ea curandi ratio quæ tentatur ferro, veteri medicinæ probata sit.

In vomicis ventris ferro tentata curatio.

Atque decliuem partem, qua ile est, iuxta inguina secari iussit, neque a peritonæo membrana metuit, vt quæ nullo fere periculo incidatur, & facile coalescat. Nec aliter in vulneribus capitis, vbi contusum aliquid, fissum, fractum, modo serra, modo terebra caluariæ partes ad diploen vocatam & menyngen excindimus. Quare etiam si tumor nondum satis maturuit, ea pericula ferro anteuertenda sunt multo magis si virulenta materia vomica includitur, vt pestilente carbunculo & bubone, lue venerea, & aliis generis eiusdem Cruda ani tubercula metu fistulæ secat Hippocrates. Quamquam animaduertendum, vt ne nimis cito, numquam enim vi naturæ gratis inferēda est. sed semper aliquid beneficii, nihil maleficii proponi debet. In vomica quæ tardius erumpit, a subiecto osse metus est, atque ideo in contusionibus capitis & angustis vulneribus, pericranium in crucem intersecamus, aut ampliori plaga

Peritonæum.

Vbi ossa in propinquo sunt vomicarum.

diuidimus. Sed iam aperta vomica, membranæ, neruacea corpora & alia sem putria occurrunt, quæ nec intempestiue rescindenda sunt, molliter prius vellicare oportet, at si nec sequuntur; celerius illiquare conuenit, vt vel sponte sua excidant, vel nulla vi & leni tractu reuellantur. Atque omnino sua est putredini maturitas, eaque expectanda est. Alioqui noua inflammationis & conuulsionis pericula creari solent. Itaque semiputria illa molliter commouenda sunt, matura enim facile concedunt, cruda æstuant dolentque si vi maiore pertrahantur. Iam vero perpetuum non est aperire ferro, quod suppuratum est, sed si nullum in mora periculum apparet, diaphoreticon remedium imponendum, quo loco mollior abscessus est, & digito cedit. Sic enim sanies exugi potest, idque faciendum magis, quum alta parte vomicæ non declini, suppuratio se colligit. Atque antea pharmaca notata sunt, quæ pus exhauriant, & postea describentur. Neque ignorandum est locu aliquot interdum materiam subesse, quæ sit puri similis, qualis in atheromate steatomate, meliceride, aliena quædam pituitæ genera, nonnunquam quoque ad ossa colligitur, eaque discutienda, aut facto vulnere expurganda est. Est cum spiritus flatuosus speciem puris referat, atque aperientem ferro medicum eludat, nullo pure, sed solo spiritu exeunte. Quod si ferro vel igne semel vtendum est, prius animaduertere oportet, ne quod vas insigne, nerous, tendo, vinculū,

Cautio in membranis excindendis & neruaceis corporibus vomicarum.

Suppuratio non necessatio aperienda ferro.

Pituita puri similis.

Animaduertenda in vsu ferri & ignis.

ne quid neruosum (quales membranæ quædam sunt, aut potius lati tendines) conuulnerentur. In musculis fibrarum interstitia cultello ligneo, vel digito diducenda, ne cum fibris nerui, aut vasa præcidantur, idque magis, quum in profundo sanies resedit. Parcendum quibusdam partibus quæ vegetius sentiunt & a quibus vis ignis ad principia celerius transilit. Cauteria & ferramenta periculosa occipitio, temporibus, & vbicunque calvaria mollior est, vbicunque vel exitus neruorum, vel aditus vasorum est, nec ea ipsa citra periculum oculus sustinet. Ac in palpebra quidem transuersum ferrum ducitur. In oculo ne qua vulneretur vena prouidendum, ne pupilla contingatur, vt inde humor profluat, & cicatrix relinquatur, quæ visum intercipiat. Ex quo in eam partem, qua extima membrana albicat, scalpellum, acus, & alia id genus ducere solenne est. A vulneratis temporibus, & eo loco qui paulo superior est, quaq; perreptant venæ, nerui, arteriæ, hæmorrhagia, commouetur, & aduersæ partes fere conuelluntur. In capitis vulneribus animaduertendum, quam alte vitium descenderit. Pericranium contusum discinditur, vt fiat exitus puri, in eodem plaga angustior inciditur, dum satis pateat. Quod si cranii fractura accesserit, curandum sedulo, vt celeriter suppuret, quod ante vulnus est, vt purum sit & aridum, ex quo agnoscenda fracturæ magnitudo, quæ si superficialis est, rasorio scalpro atteri & cephalicis curari debet. Si ad diploen procedit, modo terebra, modo

In oculis.

In temporibus.

In capite.

In caluaria fracta.

serra superior pars ossis eximenda est, sedula, vt ne vltra quam oportet ferramentum prodeat. Cranio vero vsque ad membranam fracto omnino excindendum os est, verum sæpius reuocato ferro, & frigida mersso. Etenim iugiter attritum, incalescit motu, & os elimatum serra vna conferuescit. Ac video placuisse multis aliquid ossis relinqui, nec totum semel excindi quodque reliquum sit, pharmaco siccari. Sic enim alimenti inopia exarescit, vt vel sponte sua excidat, vel leniter motum statim sequatur. Deinde ea ratione periculum declinatur, quod accidat, si altius permeante ferro membrana vulneretur. Atque omnino in cranii fracturis, vbi serra modiolis, cyclisciis, terebellis via puri fit, crassiori parte ossis ferramenti acies configi debet, & a suturis, fissuris, neruorum radicibus & vasorum cuniculis. postremo quoque molliore osse duriore fracto, & temporibus declinanda vis est. In strumis & colli abscessibus a carotide arteria, vena sphagitide, vocali nerno abstinendum: illinc hæmorrhagia, quam ægre supprimas, hinc vel omnino mutus, vel certe semimutus homo relinquitur. Ex quo (opinor) ceruici omnino parcere quidam e veteribus maluerunt. Adde quod in totum collum neruorum propagines a spina dispergantur, quas non nisi periculose vulneres. Exteriore parte humeri tendo est, qui ignem ferrumque non sustinet. In empyicis & deploratis pleuriticis scalprũ & cauterium inferiore parte mesopleurii collocamus, qua videlicet superiore vena arteria neruus est. Hippo-

In collo.

In humero.
In thorace.

crates, qua parte exaudiuntur materiæ strepitus. Alii scabriorem cutem & prius coloratam ad sectionem annotant. Nonnulli vbi minus carnis est. Paulus inter quartam & tertiam costam, inter quintam & sextam Leonides multi inter quartam & quintam aperiunt, metu diaphragmatis. Sed alius thorax breuior, alius longior est. Sunt qui internam membranam commouerent, vt pus effluat. Alii ne attingendum putant, quia sic effluxione spiritus ægri intereant, aut insanabile fistulas attrahant vtrique se confirmant authore Hippocrate. Per sterna, nerui, vasaque decurrunt, ideoque in vomicis quæ illic coeant, ad latera chirurgia vertenda est. In collectionibus ventris quæ inter peritonæum & intestina latent, siue ex iecore, siue ex alia parte diffusæ sint, Erasistrato primum, deinde alius medicus placuit detrahi pus sectis inguinum locis, vbi videlicet ilia terminantur, incisa etiam peritonæi membrana, vt quæ sine periculo diuidatur & facile cicatricem claudat. Idq; confirmant, quod in hydropum paracentesi & chirurgia ramicus intestinalis nullo ægri periculo ea sanescat. Sed hoc tentandum magis vbi desperamus, vt ne naturæ possit intro pus effusum, vel per vrinas, vel per intestina transmittere, id quod integris viribus naturæ aliquando quasi miraculo contingere certum est. Hydropicos temere incidi corrupto hepate recte scripsit Erasistratus. Et in colo suppurantia tubercula, eodem modo supra inguina aperta via purgantur. In extremis ilibus, qua in sumen

In ventre.

In ilibus.

vertun

vertunt & aqualicum, multi sunt tendines, multa vasa coeunt, ex quo hac parte manus sedulo temperanda est. Videndumque ne vel laxetur vel disrumpatur is meatus, quia peritonæo ad testiculos procedit, vnde hernia moueatur. Inuritur carnosus podex, & ferrum sustinet, non ita quod illic neruaceum est. Eadem ratio in genitalibus seruari debet vbi ab arteriis cauendum, quæ illic plurimæ coeunt, hiantque maioribus clausulis, nam inde hæmorrhagiæ non ita facile supprimuntur. Sub natibus neruus est, qui si iuxta suppurationem præciditur, aut nudatus violatur frigore, subiectum crus stupidum relinquit. Idem animaduertendum in vomicis reliquarum partium, ne nudi maneant nerui, & frigore contrahantur. Hinc enim stupor & conuulsio fieri consueuit. In perinæi tumoribus qui inciduntur, & calculis summopere cauendum, ne quid intus vulneres, quod postea ægerrime glutinetur, quaque summo pudore & molestia excrementa diffluant. Itaque vbi fistula medium cuniculum agit inter intestinum & ceruicem vesicæ fistulam medicamentis quidem exedit, ferro attingi vetat Hippocrates. Sed fit aliquando non modo hac parte, sed aliis, vt neque medicamenta iniicias, quia profundior & obliquior fistula est, neque ferro diuidas, quia altius descendit, quia obiter incurrunt vasa magna & nerui, qui certe casus desperationis etiam putandus est. Ac breuiter vbi maior pars est, quæ auferri postulat & ad partes veniedum quæ

Genitalia.

Sub natibus. Cautio ne nudi nerui refrigerētur.

In perinæo.

non nisi certo periculo violentur, abstinendum ferro est. In quibus autem aperire licet, magna sectio vitari debet quia inde cicatrix turpior, pars imbecillior, & ad motum ineptior relinquitur. In bubonibus venæ sunt & nerui quæ glandibus innituntur, ideoque si quando inurendi loci consilium est, apprehendenda cutis, & a glandibus separanda prius est. Sectio vero oblonga angusta transuersum ducenda est. In vulneribus quæ ferro fiunt, quacunque parte eiusdem generis glandulæ sunt, eadem ratio seruari debet. In articulis perpetuo suspectus ferri & cauteriorũ vsus est, quibus necessario vtendum sit, ea parte quidem impr metur vus, quæ magis carnosa est, quæque neruos articulis & tendines longius relinquit. Ex quo ischiadicis inferiori parte quam malum est, ignem adhibemus. In genu, lato illi tendini parcendum est. Isex duobus maximis musculis femoris obneruatus patellam capit, alligatque vicinis ossibus, qui si vel ferro, vel igne violetur, efficit vt neque sursum trahatur membrum, neque extendatur, & grauia conuulsionis pericula creare solet. In carpis multiplices tendines, quasi annulo colligantur, atque hinc tota fere extrema manus neruacea est, eaque interiore parte lato tendine contegitur, extremis digitis, quaque radices vnguium positæ sunt, acriter sentit, ideoque hac tota parte admodum suspecta tum ferramenta tum cauteria sunt, in toto extremo pedeeadem ratio seruari debet. Quo fit, vt in clauis, hoc est, tuberculis duris, clauorum capitisimilibus, qu

In bubonibus.

In glandulis.

In articulis.
In ischio.
In genu.
Latus tendo genu.

In carpis.

In extremis membris.
Clauj.

fere

fere summis digitis manuum, calcaneis pedum & plantis enascuntur, aliis potius vtendum auxiliis, quam ferro vel igni veteres existimarint. In his omnibus anatomica disciplina opus est, in qua quicunque fuerit exercitatus, ea omnia pericula facile declinet. Contra vero sæpenumero aberret, necesse est. Rursus aliud e situ consilium capere oportet. E situ.

Quædam enim vomicæ in superficiem eminent, quæ fere sine periculo inciduntur, vitatis scilicet neruis maioribus venis & arteriis, quædam in alto latent, vt pulmone, renibus, cauis hepatis, œsophago, interiore diaphragmate, ventre, intestino, nisi qua parte in anum desinit, posterioribus partibus vesicæ & vteri, altiore cerebro. In his itaque suppurationibus nullus ferro locus est, neque tractantur cauterio, nisi hoc aduersæ parti, quæ foris est, quæque familiaritate aliqua consentit, imprimatur. Tantum hoc vnum reliquum est, vt modice acribus modo in potu datis, modo linctis, alias infusis disrumpantur. Quale hoc est, tussilago mediocriter acris est, quæ citra molestiam thoracis collectiones rumpere credita est. At vero in internis suppurationibus quædam foras se proferunt, quales sunt in gibbis iecoris, lienis, ventris, vesicæ, collo, & parte sub pubem eminente, peritonæo, colo, vtero. Sed quæ in vtero & vesica suppurationes coierunt, sanescũt ægrius, aliæ facilius percurantur. Sunt præter hæc genera tum abscessus tum tubercula quæ non ita latent, sed ad quæ via angustior periculum aliquod denuntiet, ne [illegible] partem [illegible] cauterium

In profundis vomicis.

Tussilago.

In iis quæ ex alto se proferunt.

In quibus a vicinis metus est.

dirigitur, violet obiter quoa sanum est. qualia sunt in ore profundius nar.bus, intestino recto, & eo ,inu, qui pudoris est. Qua in re vel sutilu fistula n re veterum, vel calamus scriptorius habendus t, aut inanis canaliculus, per quem cauterium ad vomicam & partem egram transuehatur. At si quid in profundo rescindendum ferro, lente quidem & perpetuo oculo ducenti culter dirigendus est. Id quod in strumis, cancrorum radicibus, varicibus, & vbi pus altius desedit, facere oportet. Primum ergo cutis in crucem secanda est, nudanda caro, si quid vasorum aut nerui cultro occurrit, idipsum digito, ligneo vel osseo veruculo separandum, distinctis fibris, nec ita momentaneis membranis, quibus illa inter se coniugantur. Idque sedulo faciendum, donec secando ad eum locum perueneris, in quo vel colluuies latet, vel conditum est quod eximi debet. Atque dum hæc fiunt, præsto adesse oportet medicamenta, linamenta, fascias reliquaque omnia, quæcunque ad hæmorrhagiam facere videantur, vt si nec opinanti sanguis e vena vel arteria profluxerit, habeas ad manum quod in præsentia opituletur. Itaque quo iam tempore omnia tuta sunt, & locus eger nudatus est opportune parti gladiolum infiges, & vomicam repurgabis, aut peramputabis quod eximi oportet. Videndum quoque in configendo vomicis, quantum oporteat culter descendat, profundius vulnus hæmorrhagias commouet, superficiale sæpenumero frustra est. Eodem modo cauteria in

Vbi in profundo rescindendum aliquid.

Cautio.

Profunditas vulneris.

perfici

perficiem transeuntium, leniter insident, aut situ imprimuntur. Et haec quidem in molliori corpore, molliora qualia esubere, spongia, & quibusdam radicibus confingi possunt. In metallicis, aureum aeneo & ferro clementius est. Sed de his alio loco pluribus. Rectum vero an transuersum, vel obliquum vulnus esse debeat, figura partium flexus, rugae, fibrae primum quidem indicant, deinde consilium iuuant subiecta vasa & corpora. In collo qua parte eunt vena, arteria & neruus, rectum transuerso praeferunt. In fronte palpebris & vbicunque transuerso ducuntur rugae transuerso quoque ferramentum duci maluerunt, ne contractis rugis vulnera replicentur. Quibusdam tamen in fronte recta vulnera placuerunt magis, vbi nec ita profunda, nec punctim infligenda sunt neque a periostio membrana subest, conuulneretur. In inguinibus e flexu transuerso ducitur duplex, interim angustum & oblongum in myrti folium. In ventre nisi prohibeat flexus & rugae, vt sunt fibrae musculorum, eodem modo in reliquis, eaque parte infigenda plaga est, cui in motu & corporis flexu, externa corpora minus occurrant, interiore brachio & crure potius, quam exteriore, & longius ab articulis. Simplex vulnus aliquando sufficit, decliui parte, duplici aliquando & trigono opus est, cuius vertex altior basis inferior describatur. Eadem ratione in lunatis vulneribus, sursum cornua existant, deorsum alueus abducatur. Atque omnino scalpellus ea parte configatur,

Cauteriorum materia.

Figura vulneris.

In collo.

In fronte & rugosis partibus.

In bulonibus.

Cui parti infigitur ferrum.

Simplex an multiplex vulnus.

na metuitur, vbi denique nulla alia via sanies satis expurgatur. Nonnunquam angustius orificium ferro ampliatur, aut quod amplum quidem, sed rotundum aucto vulnere in longum, aut aliter deformatur. Sed hoc non tam purgando, quam glutinando fit. Quibusdam locis plurimæ concurrunt arteriæ, plurima vitalis spiritus materia est, hic paruo vulnere contentus eru, ne confertim semelque erumpente sanie, simul magna vis spiritus diffluat, vnde animi deliquia, & necopinatæ mortes consequantur. Est cum adpressa manu fundo vlceris, & ita ad orificium adducta, interior sordes excluditur. Fasciis quoque alligatis, astrictis, id efficitur. Aliquando in latera materiæ cursus deflectitur nouo facto vlcere, vt inde pars nobilior, in quam vitium decurrat, liberetur. Quibusdam e vomica superiore per angustias quasdam sanies deorsum illabitur, & nouam vomicam gignit, qua aperta superior facilius percuratur. Vitioso dente, & inde gingiua purulenta, tumor sub mento colligitur, contusa atque inde sanioſa maxilla superiore, labrum superius interiore parte purulentum euadit. Hæc atque alia id genus medico obseruanda sunt, ne prius inferiorem sinum claudat, quam superior fuerit percuratus. Ac temporis ratio quædam est, in quo vomicæ recludãtur. In quibus morbis nullus dies vrget, tutius est vere, deinde autumno & æstate, aut certe calore facto nondũ ortis frigoribus. Atque hæc temporis ratio multo magis seruari debet, quo magis necessaria pars est quæ tra-

Quo tempore aperiendæ vomicæ.

ctatur, & maiori periculo subiecta est, maiorque plaga facienda est. Eodem modo matutino magis & proclinato sole, quam meridie, quam feruente cælo, quam denique nimium progressa nocte. Et hæc quidem de ferro & cauterio in aperiendis vomicis breuiter dicta sint. Reliquum est, vt eodem compendio de medicamentis, quæ aperiunt, dicamus, postremo addamus quæ sine ferro & vulnere pus exhauriant. Atque vtroque genere hoc etiam magis vtendum est, quia mollior ager est, quam qui vel ferrum, vel cauterium sustineat, quia coloco sanies consedit, e quo, etiam si aperias, non facile effluat. Et medicamenta quæ aperiunt, cauteria quædam sunt, natura certe caustica, ideoque à quibusdam veterum cauteria frigida vocata a recentioribus potentialia. Cauteria quidem, quod reuera erant, frigida vt ad ferrum, & similia, quæ rutilent igne, comparata. Neque tamen fuerunt, vt quæ caustica & septica postea describentur, nisi quadam fortasse, quæ diutius insistant. Theriaca igitur vomicas aperit, vrtica semen e vino tritum frangit, purgat, incarnat, cicatrice tegit. Caulium radices ustæ, tritæ & veteri axungia captæ. Eodem modo radices cannæ, ostreorum testæ crematæ, adeps ranarum viridium, quæ versantur in arboribus, lac ficulneum, tithymalli arborum succus, pulus e capitibus muscarum & lacertarum, pulus cantharidum, erinaceorum cerebrum cum pinnis ustum, batrachium, caninum stercus album, muscerda arida, vini fex & aceti, magis

Medicamenta quæ aperiunt.

Frigida cauteria.

Quæ aperiant.

Quibus excipienda quę aperiant.

etiam

etiam quæ cremata fuerit, calx viua in sapone, vocatum sublimatum in axungia, trita illa viſco quercino, terebinthina, larigna. abietina, ſapone, butyro, æſypo, melligine anacardina, hermodactylorum ſucco, excipi debent. Ac plura capite de pyroticis. Sed hæc ita inſiſtere oportet, vt aperiant, nec cruſtam ducant, aut ſi ſic. ea molliter detrahenda eſt. Miſtum remedium eſt. fœcis crematæ vini vel aceti ʒ. 2. ſimi columbini, propoleos ſatis torrefacti, eruginis ana ʒ. 3. aquæ marinæ, vel in qua ſubduplum ſal illiquauerit. ʒ. 1. olei antiqui, vel feruefacti ʒ. 2. arugo cum ſale & face trita, aquæ & oleo commiſcetur, coquũtur ea fictili clauſa, puro carbone, dum tota exhalet aqua, ex quo propolin mollita prius imponitur, auferuntur igne, vbi paululum refrixerint, columbi fimus inſpergitur, puſilla plagula & oblonga efformatur, eaque medicamento inducitur, & conuenienter adaptatur, tum amplius ſplenium ſuperdatur, quod leniente ſimul & coquente pharmaco illitum eſſe oporteat. Al. 2ſ. ſimi columbini, nitri an. ʒ. 4. caric 7 quibus arida trita commiſceto, ac bene piſta inducito, vt prius. Quod ſi durius videbitur, purgata axungia & melle temperato. Arrhenico, ſandaracha, puluere angelico vel mercurio vocato & ſublimato prudenter vtendum eſt, & habeatur ratio corporum & vomicarum. Nec enim placuit veteribus Medicis (quod iam conſuetudine inualuit) grauius cruciari ægros. Nec in his ſolum ſed in iis etiam, quæ tantum pus exorbeant, non aperiant, ita

Miſtum remedium.

Non cruciandi ægri.

cauisse ægris certum est. Veriti ergo illi ne quæ discuterent acrius, dolorem una commouerent, bis in die detrahi medicamenta voluerunt, bis fomentis uti, quæ dolorem remitterent. Ac iam discussa saniei parte, semel tollere remedium, semel fouere tantum permiserunt. Postremo non reuelli, sed contineri, dum tota materia exhausta esset, utile iudicarunt. Neque prius hoc utendum genere remediorum, quam æstus vomicæ & phlegmonæ quieuerint. In usu, superponitur folium vel malagma, quod leniat, aut splenium delibutum pharmaco, quod dolorem prohibeat. Quantum vulnus esse velis, tantum splenium aut plagulam constituas, quod pharmacum vulnerarium excipiat. A maiore vena, arteria, nerue abstinendum, neque diutius relinquendum loco medicamētum. Laxanda prius cutis est, & tenuitas partium comparanda pharmaco. Sic enim cruciabit minus, & celerius efficiet. Ac rursus facto vulnere solatium parti afferendum, fouendumque remediis, quæ temperent. Quod si adhibito pharmaco vulnus sit, neque doloris sensus commouetur, iam sideratæ & emortuæ partis indicium est. Neque iam aliud reliquum est, quam ut vel depascaris igne, vel exciſorio scalpro perampute. In alia austerior nostrorum hominum quam veterum medicorum, cura est, dum alligatis causticis crudelius excruciant ægros, sed fortasse dicant, quod olim Epicurus, dolorum graues solatium esse, cum is breui est. In alio genere remediorū quæ saniem exugunt

Clementior curatio veterum.

Desperata vomica.

Quæ saniem exugunt.

ſapo eſt illitus, tum per ſe tum in diſcutiente oleo ſolutus. Quod ſequitur, peculiariter conuenit abſceſſibus genuum & articulorum, exprimit enim pus, nec incidit. Idem etiam glutinat. ℥. recrementi plumbi ℔. 1. teritur, & in ſeſquilibra olei veteris coquitur ad craſſitudinem mellis ſubductis igne, terebinthinæ ℔. 1. commiſcetur, coquuntur omnia placido igne, atque vniuntur. Al. ℥. litharg. ceruſæ, ſalis ana ℥. 3. olei veteris ℥. 10. trita illa ex oleo coquuntur olla, & aſſidue commouentur, cum non inquinant, in mortarium traducta contunduntur, & vſui ſunt. Ex lithargyro, ſale, terebinthina & oleo veteri, multa comparata reperias, quibus aeria trita reſperguntur, aerugo, fæx, calx, vitrioli genera, ſquama, lapis calaminaris, & ſimilia. Facit hoc ad ſtrumas parotidas, ganglia, mammarum abſceſſus, elicitque, laxata cute, quicquid puris intus conditum eſt. ℥. ceræ, nitri, terebinth. olei veteris an. ℔. 1. aquæ, vel (vt Andromachus) lixiuii ficulnei ℥. 10. liquatis aliis nitrum, vel aliquid tale inſpergitur ſolutum aqua vel lixiuio, miſcentur omnia, circumaguntur aſſidue, nequid efferueſcat. Plura iam ante, vt capite de reſoluentibus, & 6. de compoſitione pharm. κατὰ γένη.

De purgantibus medicamentis. CAP. 2.

SEquitur vt purges. Etenim omne vlcus ſordidum ſedulo purgandum eſt. Quod ſi dehiſcit foras, neque fiſtuloſum eſt, molli tomento vel lin-

Ratio purgandi.

teo tum sinum ipsum, tum labra vlceris perpurgabis, deinde medicamentis cauum implebis, dum rubens, ac nimium, neque siccum neque humidum vlcus extiterit. Medicamenta in concepto linamento fere imponūtur, quanquam aliquando pulueisculis cauum inspergitur, hocque præcipue, quum humidius est. Contra vero arescenti vitio, dolenti & inflammato liquidiora conueniunt. In media conditione satis corpulenta pharmaca inseruntur. Quod si non ita expositum vitium est, sed intus latet, difficilis omnino cura est. Et si quidem capite includitur, neque per aures, nares, aut aliter sordes effluit, modiolo, cyclisco, vel terebella patefacere viam oportet. In extremis naribus qua mextus in os pertinet, specillo nucleo, vel fistulis medicamentum inducidebet. Alioqui aperto ore per palatum via ad vlcus quærenda est. Nec alia seruatur ratio in oris vlceribus, quæ non ita patent. Ad thoracem vn ca fere via est ab ore per asperam arteriam, nisi vulneris orificium in superficiem veniat. Hic pyulcus, collyriis, fuctu, suppuratio exorberi potest, iisdemque machinis vel melicratum, vel aliquid generis eiusdem inferri debet. Insufflantur pulueres per corniculum & arundinem, qui præsenti vitio conueniant. Ad ventriculum & intestina prima per gulam aditus est, at quæ gulam purgent, lenta, tenacique materia illinari conuenit, vt obiter inhæreant. Intestinum crassum detergente materia in clysteribus expurgabis. In vesicam fistula argen-

Consistentia medicamentorum ratione vlcerum.

In capite.

In naribus.

In ore.

In thorace.

In ventre, gula & primis intestinis.

Crassius intestinum.

tea, qua

tea, quæ calculi tentantur, primum immittitur quæ vt locus patitur, amplius cauo pateat, in cauum clyster vesicarius introducitur, exprimiturque, vt liquor per canalem fistulæ ad vesicam vsque per fluat. Rectu enim fistulis iniectis, fere resluit atque disperditur. Iam vero medicamento purgantia (quæ καθαρτικὰ appellant) modice tergeant & ficcent, detergenda sordes, quæ corruptela corporis concrescit, & reliquiis alimenti colligitur. Exiccanda sanies, humi tumque recrementum, quod sta tanatura legreab alimento partu reliquum fit, & aliunde illabitur. ῥυπτικὰ peculiariter appellant ἀφαιρετικὰ τῦ ῥύπτε, quibus vis detergendæ sordu data est. Hæc parte vitanda sunt quæ adstringant, vnde sordes pertinacius inhærent, quæ laxent, vnde robur partium elangueſcat, acria, quæ colluuie sordium cauum impleant. Sale & eadem materia ideo abstinendum, quia vt detergeat, astringit tamen, sordes impingit, & vellicat. Hæc autem ita audire necesse est, vt ad purgandi rationem omnia referantur. Nam si serpit vlcus, si putredo est, quæ vicina, depascitur, si quid occalluit, & quid insluit & phlegmone est, medicamentum ita comparandum vt ex iis quæ laxent, reprimant; mordeant; quæque detergeant, tam multis semel casibus medeatur. Sed omnino in purgando vlcere, prima quidem ratio totius corporis haberi debet, quia vel incolume, vel plethoricon, vel cacochymon est, deinde peculiaris naturæ partis requirenda est quia humida ea,

Qualia esse debeant.

Quæ vitanda.

Sale & similibus quare abstinendum.

aut ſicca, acri vel ſtupido ſenſu prædita eſt. Poſtremo animaduertendum nunquid alieni vitii & vt calli, rheumatis, phlegmones, doloris, vitioſi ſucci, putredinis, aut aliquid generis eiuſdem vlceratæ parti aduenerit. Itaque vt ea ſunt omnia & ſordes vlcerum, ita qualitas remediorum diſtingui debet. Adde quod vel recens, vel inueteratum malum eſt. Molli corpori, recenti malo, nimium neque ſordido, neque humido, parti præterea ſenſus acrioris, leniora remedia conueniunt, multo magis ſi in vitioſis ſuccis æger eſt. In contraria conditione, contrariis auxiliis locus eſt. Quod ſi pars aliqua tumoris maturuit, & pus reddit, alia vero etiamdum cruda eſt, huic quæ concoquant, purulenta quæ repurgent, imperabis. Eadem ratione ſi quid durius, malactica, ſi quid inflammatum, lenientia ſuis quæque locis accommodabis, alioqui pharmacum e multis temperabis, quod iis omnibus querelis ſatis eſſe poſſit, qualia ſunt Græcorum πολύ χρηστα. In purgando plurimum valet recta abluendi ratio, de qua breuiter nobis dicendum eſt. Vbi ergo molliore ſtocco tum ſinum ipſum, tum labra exterſeris, ſi præterea conuenienter abluas, magnopere curationem abiuuabis, vt ad reliqua per ſe natura interdum ſufficiat. Itaque ſi ſanies acris eſt, ſero, ſi copioſa ſordes, melicrato. ſi multa ſimul & acris eſt, ſero, in quo ſacchari octuplum, vel tantundem mellis diſſuſum ſit. Cumque caperit cauum eſſe purius, œnomelite, poſt etiam vino e dulci auſteriuſculo vtendum erit. I

De ratione abluendi veteris.

fœtid

fœtido sinu, putri & cruento oxycratum conuenit. Acetum oxymeli, œnomeli, dilutum marrubii, absinth. aloes, myrrh. pauculo conditum melle, putredines efficaciter iuuant & nomas cohibent. Noma sunt vlcera quæ in ambitum partes arrodunt, depascuntur, ac præterea putrilaginosa sunt. Eidem medetur malo marina aqua, vel in qua subduplum salem illiquaueris. Vrina quoque veteri exemplo, & quotidiano vsu ad eam rem laudata est. Rustico e neglecto vlcere digitus in pede computruerat, is Galeni consilio, concerpto linamento & lcus implenit, conuenienter alligauit, & quoties incessit meiendi cupiditas, propria vrina perluit, atque ita persanatus est. Quod exemplum retineri potest in pudendis, & aliis partibus corporis quas sine pudore perminxeris. Vrina sit non quauis, sed cuique propria, nec hæc quidem cruda & aquosa, sed suo diluta sero, & iusta bile colorata. Salsugo piscium eodem authore commendatur. Sed hæc leniter adstringit, at putridum vlcus fæculenta sorde plerunque impingitur, & videndumque ne adstrictione sordes illa crassior magis inhæreat. Ex quo putridis adhibenda præcipiunt, quæ tergeant, discutiant, tenuent, aliquando etiam quæ repellant, quæque adstringendo siccent, vbi tenuis est sanies, & fluxio infestat, fraxini folia molliuscula coquuntur aqua, vnde cancerosa eluantur. Sic enim lenies, siccabis, absterges & discuties. Lixiuium deterget, siccat, tenuat, digerit. Itaque in crassa sor-

Contra putredines.

Nomæ.

Vrina.

Historiæ.

Salsugo piscium.

Ad putrida.

Fraxinus.

Lixiuium.

de & putredine, magnus lixiuii vsus. Paretur e materia quæ detergeat siccet, incidat, discutiat, & si efferatur malum, ea etiam quæ acrimonia mordeat, quale saponarium. Saponem veteres confecerunt ex seuo caprillo, hircino, veruecino, bubulo, & lixiuio eum calce, qui acriter relaxet, sordes expurget, detergeat siccet similiter e nitro E cinere fagino & seuo alii conficiunt. Quidam e calce, sale, oleo & seuo interim permixtis aromatibus. Isque modo liquidior, modo solidior, comparari potest. Atque omnino inde lixiuium expurgandis sordibus putridorum vlcerum idoneum est. Eodem modo e tithymalis, draconti e fico, bryonia, batrachio, ostreorum & metallorum acrium cineribus. Vtuntur etiam capitello, quod capite de pyroticis describitur. Vrina ergo & in lixiuio generibus vtendum erit in putridis, fluxis, humentibus, & malignis vlceribus, tum etiam œnomelite, in quod cinerem chalcanti, vel cremati vitrioli respersis. In eundem vsum cinere caricatum liquida puluerantur, nec improbandum ligni sancti remedium. Alii œnostagma probant, quia siccat & putredinem prohibet, magis etiam si tantillum, cremati mellis accesserit. Nam vbi in multo humore vlcus est, crematum mel, aute meliteis vasis detersum & aridum magis conuenit. Ac dum crematur aloe, myrrha, centaurii puluis, inspergi potest, quoniam tempore summouetur igne. Idem succo marrubii plantaginis, absinthii, apii & similium apte perfunditur, sic enim cancros, gangrænas, putredines,

Sapo.

Materia lixiuiorum.

Oenostagma.

Mel.

facil

facile prohibet. Vulgus senicula, bugla, centaurio & plantagine, plurimum vtitur in melle, vt cum hoc succus ex herbis pressus percoquatur. Neque turpe est per vulgus & aniculas profeciſſe. Non enim puduit maiores noſtros in multis remediis brutorum diſcipulos ſeſe profiteri, ſed acceptis e vulgo remediis adhibenda ratio & rectus vſus, in quo ſumma artis poſita eſt. In nomis, phagedænis, Chironiis & omnino malignis vlceribus, veteres vſi ſunt iis, quæ & detergeant & adſtringant, ſed hæc recte diluas, vt liquida infundantur. Aqua aluminoſa, vel in qua malicorium, myrrha, balauſtia, cæteraque eiuſmodi coxerint, id genus vlceribus accommodanda ſunt. Ægyptiaca in liquidis diſſoluuntur, aliaque id genus. Verum matutino melius adhibentur, tum quæ conſtringant, tum quæ mordeant, quo iam tempore diffluuit corpus, ne adſtrictione excrementa cohibeantur, & acrimonia pertrahantur in vlcus. Præſtabit quoque detergente materia prius expurgare, quam aſtringentia inſtituas. Lixiuium e calce ſæpius elota tergit & ſiccat, nec ſine re laudatum eſt. In calloſis, egre cohærentibus, cum calloſis nimium ſordidis, ex cinere ficus, tithymali, aliiſque id genus lixiuium fit, quo ſinus quotidie perfundantur. Aqua e larigna, terebinthina, reſinis fere omnib. extillata, tergẽdo idonea eſt. lixiuiũ ex oliuæ nucleo, cãceroſa tollit. Succo abſinthii ſiccabis, exterges, aſtringes, & roborabis. Melicrati & eorũ quæ mel, vel ſaccha

Vtẽdum vulgi remediis adhibita ratione.

In nomis & malignis vlceribus quibus vſi ſint veteres remediis.

In calloſis.

Ad cancerosa.

Abſinthii ſuccus.

Melicratum & ſimilia.

Quomodo vtendum cathartics.

rum recipiunt, modus est, vt sit decupla, octupla, sextupla, aqua. Eo dilutiore vtendum erit, quo sinus purior, acriore, quo sordidior. In vlcere satu exposito, linteolum prius pharmaco insuccandum, leuiter exprimendum, insinuandum cauo. In humidiore exactißime triti puluiſculi respergũtur. In sicciore, & quod sorde offarctum est, diuulsa linamenta, vel sine his pharmaca mollia imponuntur, ex quo bene carminato vellere os vlceris obstipandum est, deinde superdanda mollis spongia, vel complicata linteola, vel denique quod patria lingua & iam vulgari Cotton appellatur, vt inde tota vlceris regio comprehendatur. Atq; hæc omnia vino inculcabis, & expressa superpones, postremo artificioſe colligabis. Omnino tamen cauendum erit, ne quid durius, grauius, asperius, vlceri incumbat. In fistulis & altioribus lacunis, quod superdatur splenium, in decussem vel crucem discinditur, vt sit qua sanies effluat, atq; ea parte diuidi melius est, qua os vlceris in decliui tangit. Poterit etiam linoxylon molle obduci splenio, qua parte diuisum est, ne sanies moleste d·ffluat, & subiecta corpora inquinet, sed combibatur. Omnia commode obliganda sunt, vel vt contineas, vel etiam vt reprimas. Accidit aliquando vt longior turunda extrema parte neruum aut dolentem particulam attingat, atq; exasperet. Quare ea decurtanda est, & ima parte intingenda remedio, quod & lentum sit & leniat, reliqua vero detergẽte auxilio illini debet, quæ si parũ etiam videatur, quia

non

non penetrat in alueum qua vlcus desinit, iniectis liquidis medicamentis sufficiendum erit, quod de esse videatur. Postea vero quam tempus redierit in quo vincula soluantur, atq; reuellantur indita medicamenta, recognoscendum fideliter, quanta qualisq; sordes prius fuerit, quanta, qualuque in præsentia sit. Nam si iam minor & cocta appareat, bene est. Optime vero, si purum vlcus est, & iam aliquid laudandæ carnis succreuit. At si solito magis sordescit, & nihilominus crudum est, distinguendum hoc modo. Nam si cauitas maior, nouus calor, rubor & dolor, adfuerint, id acriori medicamento attribues. Temperabis ergo cerato rosaceo, si maior calor, si vero flaccidum vlcus & humidum, myrtino. Quod si nihil horum extiterit, non calor, rubor, dolor, sed tantum sordes vberior prouenerit, imbecillius est pharmacum, quod adiecto melle exacues Sed aliunde humor interdum affluit, vt in reumaticis vlceribus appellatis, nonnumquam in largiore cibo & potu peccatum est, quibus mederi prius necesse est, quam vlcus purgari possit. In humore nimio siccantem pollinem consperges & mollib pharmacis abstinebis. Aliquando vero nimium siccando, & contractum, & exsuccum vlcus reperies, qua in re siccantia humido diluuntur. Inflammatio vlcere sæpe initio recurrit materia, vt tenuis quædam sanies, lachrymæ similis, tantum effluat, vnde δακρυῶδες vlcus appellatum ab Hippocr. Vbi non medicamento, sed vitio vlceris, ea res attribuenda est. Oculis, naribus,

& palato aliisq; partibus vlceratis, quas humor subinde aluit, vis medicamentorum aut acrior sit quam vlcus postulet, aut sæpius commutetur. In contumacibus, solidiora pharmaca inseri possunt (si non prohibet dolor) & platysmata supra adhibentur. In summa iustam qualitatem pharmaci æstimabis, si purius vlcus inde redditum est, si naturaliter sentit locus vlceris, qui sensu præditus est, si modice rubet, si nimium neq; siccus, neq; humidus est. At quicunq; sensu careat, aut non naturaliter sentit, quicunq; nimium aut aridus, aut flaccidus est, quicunq; albidus, pallidus, liuidus, aut niger est, is nondum purus est. Omnino vero siccandum vlcus est, quantum videlicet & ratio sordium, & natura partis ostendit. Alioqui infra modum siccato vlcere, fungus e membranis nascitur, aliunde excrescit caro, aut putredo contrahitur in qua ad acria, mordentia, ignem quoque & ferramenta confugere sæpe necesse est. Accedit aliquãdo ad sordes, vt etiam vermiculentur, quo tempore aloecremata conspergatur, veratrum album in tosto melle, pulus poliu & absinthii in pice imponatur, nuclei mali Persicæ persicariæ succo tusi, plantago arefacta, marrubium, cẽtaurium minus, calaminthæ, porrum, vesica suo felle plena, igne siccatur, teritur & inspergitur. In summa, quæ amarore vermes enecant, & purgant sordida. Arida teruntur, & ita consperguntur cauo. Ex alio succus exprimitur, melli vel aloe concorporatur, et aliquando simul omnia coeunt. Eidem rei lixiuium

Vermiculantia vlcera.

Ad cancerosa.

connue-

conuenit, vrina, lunamenta, ieiuni hominis saliua tincta, cicer, orobus, lupinus, hordeum vsta, trita, & melli mista, vermes extinguunt, maligna sanant & Chironia. In canceroſis cancri fluuiatilis cinis cum cadmia. Si cadmia deſit, tuthia vulgari cruſtacea, gleba æraria vſta tritaq;, aut fuligine ex ærariis fornacib. vti licebit. Meliora hæc omnia ex vino giluo tenui, pellucido, leniter adſtringenti, & odoro, diutius verſata loco ſubdiali & obiecto ſoli, alioqui luculento foco. Irionu ſemen conlauigatum melli, lens cocta cum melle. Melin tegula torreſit, & ſolani ſucco imbibitur. Ex virentis olea ſurculus ſuccus exprimitur, malicorium vtitur. Semperuiuum, vmbilicus veneris, ſolanum, intybum, lactuca, pſyllium, omphax, atriplex exuccantur, quod inde expreſſum fuerit, piſtillo & morturio plumbeis diutius circumagitur, dum ſit luti craſſitudo. Pompholyx in pila plumbea diu verſatur, atque paulatim affuſo ſucco qui conueniat, volutatur. Colocynthis vtitur puluis pompholygi permiſcetur contra maligna & vermiculantia. Ceruſæ e dracontio (gerſam ſerpentariam vocant) ʒ 1. calcis viuæ, ʒ. 3. cum aceto piſta iunctaque fictili crematur, puluis expurgat cancros & curat. Fit autem ea ceruſa hoc modo, quæ per ſe clementer purgat. Radicem vere colligunt, Galenus ſub canicula, Dioſcorides lauat, ſiccatur vmbra, aliquot poſt diebus ſecta in talcolas, traiicitur acu quæ filum ducat, ex quo defendens vmbroſa domo aſſeruatur. Vſus tempore, trita inſpergitur, &

Pompholyx. Ceruſæ e dracon.

maligna curat, melli aliquando, (aut acrior sit) cerato commiscetur. Sed vt inde ceruſa fiat, vbi iam siccata, & in farinam trita est, vitreo vase includitur, in quo tantum sit aquæ roſaceæ (quod ῥοδόσαγμα, vocant) vt enatet aqua, vas ergo viginti dies perſolatur, & vt exſpirat aqua atq; combibitur, ita noua refunditur, poſtremo farina illa exſiccatur vmbra, vbi liquorem multum combibit, vſui reponitur. Eodem modo vmbilici marini, ſales, oſtreorum cinis, puluiſculus iridis, oſſepiæ, aliaque generis eiuſdem comparantur, & addita ceruſa lota gummi, mucagine, erinoſtagmate, bene mũdato lotoq; adipe, anchuſa denique ad fucos mulierum permiſcentur. Ad cancroſa ℔. litharg. ʒ. 2. vino giluo, tenui, odoro, leniter adſtringente vel aceto, ſi quid est calli, immerguntur, ex eoque quotidie in ſole vel igne conteruntur piſtillo plumbeo & mortario, idq; diebus octo vel pluribus. At quoties tritura repetitur, vinum & acetum mutari debet, tanto efficacius pharmacum est, quanto plus liquoris rapuerit. Hic rurſus oxelæon ad ſelibram iniicitur, ex quo diu trita lithargyrus excoquitur puro carbone, iam non inquinanti, ceruſæ ſemuncia inſpergitur, mouentur omnia, & ſedulo commiſcentur. Sunt qui cineris oſtreorum ʒ. 2. adiiciant. Ex eadem materia Ricotica barbarorum conficitur. ℔. litharg. triti & ceruſæ ana ʒ. 2. ol. myrt. vel roſaceo concorporantur, & ſi lubet, ſucco plantaginis vel ſolani imbuuntur. Pſoricon Meſuæ medetur cancris, fiſtulis, lepræ, ſcabiei ſiccæ, putri-

E litharg. & ceruſa.

Ricotia.

Pſoricon Meſ.

da depascitur, superioribus pharmacis acrius est. Item. ℔. litharg. argenti chalcanti, vel vitrioli ana ʒ i. æruginis ʒ. i. teruntur vno die in sole æstiuo ex aceto acerrimo, quod paulatim respergi debet, deinde conduntur omnia vase vitreo, & ad quadraginta dies sub fimo obruuntur. Διαπομφόλυγος medicamentum est veterum & recentiorum, quod contra cancros vsurpari potest. Vrticæ semine & foliis vtrisq; tritis aridis, infriatis Galenus vsus est ad gangrænas & cancros, quia modice calfaciunt siccant, digerũt, tenuium sunt partium, nec mordent, qualia gangrænis & cancris conueniunt. Sed vbi calor est, refrigerante succo, qui per se conueniat, temperari debent. Gangrænæ compunguntur, scarificanturq;, vt oppressis spiritibus liber anhelitus reddatur, iisdemq; iuuantur remediis, quibus & cancri, & putredines. Putrida curantur melle scyllitico, cui intritus sit puluisculus ellebori. Aristolochia rotunda extenuat, putredines sanat, repurgat sordida, & quæ efficacior est, quam longa. Hyperici semen aridum, commistum melli, putridis & iis, quæ in multo humore sunt, medetur. Erysimi semine ad cancrosa, putrida, gangrænas similiter vtendum est. Sabina iisdem remedio est, & atra iuuat, verum tum hæc, tum quæ acria sunt, rebelli ac nimium contumaci vitio accommodare melius est. Quod genus vlcerum vim acrium medicamentorum sine noxa perferre potest. Nã cum recenti malo, dolente atque inflammato, clementius agendum est. Computrescebat & humore sol-

Facultas quorundam medicamentorum ad gangrænas & cancros.

Putrida quæ curent.

Aristolochia.

Sabina.

Historia.

uebatur medii digiti manus articulus cui, Galenus initio cataplasmata induxit e farina hordei in lixiuio pista, vicina vero sursum versus tensa & dolentia inflammato oleo calente fouit. Postea vero quam dolor acquieuit, calorque extinctus est, ex orobi farina eodem lixiuio iuncta, cataplasma compegit, atque ita tandem sanatus est. Ita in articulis & neruosis partibus, tum etiam aliis quæ putrescant, farina (vt dolor est & calor) commutanda, quæ si non prolubent, e lupinis & ciceribus extundi potest. Subiguntur autem cataplasmata modo lixiuio, modo oxycrato, & in dolore ænomelite, aliquando etiam aceto mulso vel aceto. Marrubio, scordio, centaurii minoris cauliculis vti solitos, veteres contra putredines Galenus auctor est. Aloe, myrrha, absinthio, apio amaro melle tosto fere vsa est posterioribus. Plantago rebellia, rheumatica & putrilaginosa sanat, ac fere inueniaq veterem medicinam tripliei genere remediorum pugnasse contra putrida. Frigidis enim & adstringentibus aliquando vsa est, vt plantagine, admodum calidis, sed quæ non mordeant, vt vrtica acribus ac iam mordentibus, vt Sabina, ac singula genera singulis vlcerum differentiis accommodanda sunt. Initiis enim putredinum vbi calor & dolor est, frigida illa conuenient. Vbi inualuit putredo & contumacior est, ad acria decurrendum. In media conditione, medium genus vtile est, in quo anethi semen est vstum, tritum & insperſum. Ex officinis erariis, ea scoria colligitur, quæ fuso ære relinquitur,

Contra putredines articulorum, neruorum, &c.

Vsitata veteribus contra putredines.

Tria genera medicamentorum contra putrida.

Fine

vino tenui, quod ex austero dulcescat, diu conteritur, quadruplo melli torrefacto permiscetur, singulari remedio inani, oris & genitalium vitiis, magis etiam cum putredo depascitur. Colligi potest ea scoria, non solum in primariis illis fusuris glebae aratiae, sed ubicunque aes collectaneum iniecto lapide, quem calaminarem vocant, refunditur. Melle myrtino gingiuarum putredines cohibentur. Contra putredines & nomas. ℞. aluminis vehementer triti, ʒ. 2. salis ʒ. 1. mell. ʒ. 1. omnia coniuncta cremantur olla: vstis tritisque, ʒ. 3. tritae ireos immiscentur. Alumen per se, vstum tritumque contra eadem mala inspergitur. Aliud. ℞. aloes, myrrh an. ʒ. 1. trita inunguntur succo plantag. & absinth. dum sit luti crassitudo. Vitriolum vritur, diuq; ex aceto tritum circumagitur, hic siccatur, siccum e vino subigitur, rursus siccatur, puluis citra morsum siccat, & putredines adiuuat. Eodem modo macerari possunt aeria metallica, vt siccent, nec ita mordeant. Chamaepitys, cupressi nuces & folia, putrida, flaccida & atra iuuant. Ostreorum, buccinorum, testularum, ossium sepiae cinis ex oxycrato, & aliis contra eadem valent. Sunt qui, dum ea cremantur, quartam partem salis immiscent. In calore & phlegmone, alterum semē album cū dupla farina tosti hordei vel auenae vsurpandū. Atq; hinc poterit ex enomelite, vel oxycrato cataplasma fingi. Arida radix cucumeris agrestis, fici folia, elleborifibrae, vnumquodq; tritum, & melli mistum.

Vitriolum.

iisdem vitiis auxilio est, e radice gentianæ & enulæ, ceruſa factitia, qualis e dracontio deſcripta est, mirifice prodeſſe poteſt. Scilla ſimiliter cum melle cocta. Cinis e lana ſuccida mollibus, flaccidis, malignis vlceribus vtiliſsime inſpergitur, atque efficaciter ſiccat, eodem modo e pilis animalium vtilis ſicccando cinis comparatur. Ad putrida. ℔. vitrioli vſti, & vt prius confecti ʒ. 1. elaterii & ſeminis lini torrefacti an. ʒ. 1. terantur omnia. Iſidori ad nomas, gangrænas, & c.

Iſidori Antiochaia ad gangrænas, nomas veteres, & malignas putredines remedium. ℔. lithar. ʒ. ß. arug. ʒ. 1. olei veter. vel ricinini ʒ. 9. metallica trita cum ʒ. 4. & ſemiſſe olei clementi foco coquito, verſato ſpatha, vel manubriolo ex enulæ radice, cucumeris agreſtis & gentianæ, idque donec viride fiat. hic in mortarium data omnia volutato, ex quo in cacabum repetita, cum pari modo olei recoquito, dum ſit melinum pharmacum, tum in pilam reuocato, & circumagito, deinde redditum foco, tertio excoquito, vt ruſſum appareat, & in mortarium reducta ſubigito. Poſtremo iam quarto coquito cum pari oleo, omniaque vt prius, facito. Andromachi ad eadem.

Andromachi ad eadem. Litharg. ʒ. 9. calcis viuæ, æris cremati, thuris, terebinth. ariſtolochiæ rotundæ, ana ʒ. 4. picis, ceræ, ammoniaci ana ʒ. 6. liquabilia ſeorſum fundito, deinde metallica vino tenui & odoro tincta, tritaque immittito, omnia in mortario contundito, & fideliter commiſceto. In putridis, depaſcentibus, & graviter olentibus, vocato puluere angelico, arſenico, crudo vitriolo, aliiſque

id ge-

id genus vtendum erit. Ea in tenuissimum pollinem trita, & extremo stecillo capta resperguntur, ex quo linamentum simplex, vel liquore, qui conueniat, madidum, superponendum. Atque hic vbi aliis remediis nihil profeceris, ferro & igne purgandum est. Efficax medicamentum Lucii Cathegetæ ad malignas putredines & nomas. ℞. sulphuris viui, auripigmentum, squamæ æris ana drach. 2. æris combusti, drach. dimidiam, trita omnia inspergantur, mollius est, si in melle rosaceo adlibetur. Arido vtendum magis in humore multo, in siccis temperatur rosaceo. Ægyptiacis quoque vti licebit. Atque hæc quidem obiter, neque tamen præter institutum, contra cancros, gangrænas, putredines, nomas, vermes, nigredines, quæ ad purgandi, siccandiquerationem, atque omnino percuranda vlcera pertinent. Nunc autem ad peculiarem materiam veniamus. Repurgant melle tincta linamenta, aridum mel quod melitæis vasis inhæsit, mel rosaceum, quod etiam reprimit & calorem attemperat. Sacchari eadem fere vis est, terebinth. cum melle & rosaceo pari mensura. Eadem cum butyro, neruis vtilis est. Iris serpentibus vlceribus & sorde plenis. gentianæ radix & enulæ. Marrubi succus & fæniculi conditus melle, mucago fænugræci tincta rhodomelite, oculorum vlceribus idonea sunt. Melissophyllon marrubio imbecillius est. Ærugo tosta, lotaque, æris squama, ac fere reliqua metallica, similiter comparata citra morsum siccant, quadam

In nomis & fœrentibus.

Materia purgans.

Metallica.

Caprillum stercus.

etiam detergent, æs, stibium, antimonium vocant, adhæc, chalcitis, missy, sori, quæ ad vitrioli & cuperosæ genera referunt. Caprillum stercus exustum, & e vino pistum desperata sanat. Trochisci e calce maligna iuuant, calx viua trita quadruplo melli commiscetur, ex quo finguntur orbiculi, qui in figulino ordine collocati, & in fornacem dati concremantur. Inde puluisculus inspergitur, qui longe clementior fuerit, si vino vel aceto eluatur, vt citra morsum tergeat, & siccet. Eadem arte multos pastillos conficias, e calce, melle, & metallicis. Chironiis, hoc est valde malignis, aliquando satisfaciunt cicer, orobus, faba, hordeum, auena, fresa omnia, & melli infriata, vel per se respersa cauis. Eadem lupinorum vis est, qui in cinerem molli igne usti, malignæ vlcera tibiarum purgant, implent, cicatrice claudunt. Ad eadem valent radix, asphodeli, ari, & asari, ostreorum testæ & volumina cochlearum. Vruntur omnia figulari clausa, deinde etiam lauantur vino, siquidem acrimonia deterenda est. Polium aridum rebellia sanat.

Contra scabiē & maligna.

At hoc scabiem expurgat, & maligna curat. Ellebori albi ʒ. 1. litharg. sesquncia, litharg. in olei vnc. 4. & aceti vnc. 2. coquitur, dum non inquinet, subductis igni, elleborus paulatim inspergitur, commouentur spatha, & sedulo permisceantur. Ligustri nostri et minoris plantaginis folia affuso omphacio teruntur, asperguntur sale, succus exprimitur ad maligna oculi vlcera. Sed & ea quæ mordeant partibus adhibentur, quæ in flam-

matæ celeriter putrescant, purgato corpore & ieiuno vicinia repellentibus obstipanda est. Erinacinii cinis amygdala, stœchas, anagallis, aristolochiæ radix, gentianæ, enulæ, cyperi vrticæ semen, & irionis, humidiorib. vlcerib. cancrosis, putrilaginosis, gangræna & liuore tinctis, mirifice prosunt. Radix dipsaci in cinerem crematur, aut in vino ad melliginem coquitur. Solani radix excorticatur, siccatur cortex cancris & nomis auxilio est. Contra eadem, succo & trita herba vtimur, multo magis vbi calor est. Minium quod e sulphure & hydrargyro nostro fit, depascendo purgare potest, nisi vstura & lotura maceretur. sic enim clementius futurum est, vt quod e sola cerusa vsta comparatur, vel plumbi gleba sterili, quodque veluti arena in venis argẽtariis colligitur, aut paratur e syrico. Cerusa trita cribro traducitur, & in fictili patella coquitur sincero igne, donec rubeat, & sandicis colorem trahat, idque alii sandaracham, alii sandicem vocant. Quidam etiam syricon. Et qui sandaracham ex hac & rubrica sandicẽ fingunt. Ex sandice & synopide syricon, omniaq; siccando conueniunt. Ad diuturna & malefica vlcera tibiarum, vbi siccandum atque digerendum. Sandicis lib. 1 olei dulcis lib. 2. coquantur lento igne, dum non inquinent. At si qua sordes, ea detergenda prius est. Ad cancrosa & malefica, cerusæ e dracõtio, vel radicis dracontii, vt prius comparatæ ℥. 3. calcis viuæ ℥. 2. cum aceto fingantur magdaliæ, quæ in olla concrementur, vt inde puluis

Minium.

Sandaracha.
Sandis.
Syricon.
Ad vlcera tibiarum.

inſpergi poſſit. E ſilicis radicibus quæ tergeant, & leuiter aſtringant, cum melle medicamentum ſit conueniens iiſdem vlceribus. Quæ ex ærugine parantur cruda vſta, lota, vſu frequentiſſima ſunt, Aegyptiaca ærugo. *qualia Aegyptiaca, ac in purgando cruda fere ærugine vtendum erit, multo magis ſi valde ſordida, ſi putrilaginoſa, ſi maligna vlcera curanda ſunt. Quod ſi non adeo graue vitium eſt, vſta quidem licebit vti, aut tantum lota, vſta vero & elota implendo cauo atque glutinando magis idonea eſt. Temperatur cerato, octuplo, decuplo, duodecuplo, & aliquando terebinthina permiſcetur, quæ vt ad æruginem, ſimiliter cerato habet octupla, decupla, duodecupla. Quamquam ea ratio varie commutari poteſt, vt ſunt vlcera & corpora. Ceræ terebinth. ana ʒ. 1. olei ʒ. 4. liquefactis adde æruginis ʒ. 1. 2. 3. Quanto plus receperit æruginis,* Nota de metallicis. *tanto acrius pharmacum futurum eſt. Aliud. terebin. ℔. 2. ceræ ℔. 1. roſacei ʒ. 3. aut 4. fuſis permiſcentur æruginis ʒ. 2. vel tres, vt magis ſiccet atque detergeat. Ac iam deterſa ſorde, quum iam regeneranda caro, vel glutinandum vlcus eſt, minuetur ærugo, vel cerati & terebinthinæ modus inaugebitur. Atque omnino medicamentis quæ ex ærugine & acribus metallicis conficias, vis obtundi poteſt, ſi cerato aliiſque id genus temperentur, ſi crementur, lauentur, ſi denique diutius excoquantur, vſturæ ratio ex Dioſcoride, & aliis petenda eſt. Ab eodem loturæ formulâ explicatur, Lauantur vino, vt impleas & glutines, aceto, vt te-*

nues, penetres, repellas. Cruda melius expurgant, vsta tenuiora sunt, magisque discutiunt lota omnino clementiora, vsta, lotaque præstantissima sunt, vt siccesquidem, nec mordeas. Si lauatur aqua, ea sit pluuia, vel æstiua, vel quæ tonante cælo defluat. Æruginosublatis igne aliis inspergitur, vt viride & acrius pharmacum relinquatur. Circa initia indita gilua facit, & diebroma colore ambigua. Diutius cocta æruginem etiam reddunt russa, minusque acria medicamenta mitiora quoque, si diutius lotura repetatur, & multum vini æruginosa combibat. Litas Græci fere appellant medicamenta, ex cera & terebinthinæ æquis partibus, æruginis octaua parte, decima, duodecima, subduplo thure, ad modum æruginis, & aliquando oleo addito sesquialtera ratione ad æruginem. Ceræ, terebinthinæ ana ʒ. 1. æruginis ʒ. 2. thuris, ʒ. dimidium, olei sesquidrach. sed fere oleum adiicitur, cum sine thure & aceto conficitur pharmacum. Aceti vero & sues est, vt ex eo æruginosa diutius versetur. Maleficis conuenit, æruginis ʒ. 1. squammæ æris ʒ. 2. aceti ʒ. 8. mell. ʒ. 2. metallica in sole tamdiu teruntur ex aceto, dum hoc consumptum sit, mel adiicitur, coquuntur omnia dum russescat pharmacum. Clementer purgat ex mellis & terebinth. pari pondere, paulo efficacius, addita æruginosa priore ratione. Maligna iuuat. lithar. lib. 1. coquitur in aceti lib. 1. olei veteris lib. 2. iam inspissatis, adde æruginosa ʒ. 1. coquantur omnia dum russum colorem trahant. In rheumaticis & humidioribus mel. lib. 1.

acetiſelibra, æruginis ʒ. i. aluminis ſemuncia, co-
quuntur reliqua, poſtremum alumen immittitur
tamdiu permittuntur dum ruffeſcant. Atque o-
mnino in his modus ſit æruginis, vt ne mordeant
Multa alia virida & gilua ex ærugine lib. 2. d
compoſitione medicamentorum κατὰ γένη. Ae-
gyptiaca recentiorum multis emplaſtris veterum
ex ærugine reſpondent. Vnguentum de melle, au
Aegyptiacum magnum Meſuæ, vlceribus mali
gnis, putrilaginoſis, cuniculoſis conuenit. Sed hæ
præſcriptis modo macerata ærugine moderari licet
Cera viridis, arida & infriata, aut (ſi reſpoſtulat)
ſoluta roſaceo deterget. Aegyptiaca aloe, myrrha
vſto alumine, radicibus ariſtolochiæ, gentianæ, e
nulæ, & aliis id genus aridis tritis conſpergunter
ſiccantur in tegula, puluis in mucoſas carnes pu-
trida, præhumidas corrigit, & teſtulas oſſium eli-
cit. Papaueris cornuti folia, & flores admodum
ſordida vlcera & rebellia iuuant, ſed his, vt alii
omnibus quæ valde tergeant, abſtinendum in
molli corpore nec ita ſordido vlcere ſiccantur illa
& inſpergunter. Archigenes inſperſis puluiſcu
lis, floccum e diuulſo ſico, imbutum frigida vel ſub-
auſtero vino ſuperponebat. Squamæ æruginis ana
ʒ. i. ceræ ʒ. 6. larignæ aut terebinth. liq ida ſe-
ſquuncia in minus ma'igni, dimidio minus da
metallica. In tumentibus vlcerum labris reſina
loco, æſypus, medulla cerui vel vituli permiſcenda,
medicamentum in plat ſinate totum vlcus compre
hendat. Cicinæ partes parvero recenti, vel alio

Ægyptiaca recétiorum.

Papauer cornutum.

Aſclepiadis.

medi-

medicamento, quod plegmonem arceat, muniantur, tertio quoque die resoluitur platysma. Ex aerugine & cremato ære medicamenta conficiuntur ad maligna, concorporantur illa modo cera pingui, modo cerato myrteo vel rosaceo, atque par metallorum modus est. Ceratum paulo vincat metallica, quod aliquando quoque larignam, vel terebinthinam habeat subdupla ratione ad ceram & alumen subquadruplum ad metallica. Aerug. aris cremati ana ʒ. 1. aluminis semuncia. Plura generis eiusdem quarto de compositione pharmac. κατὰ γένη E farinis hordei, fabarum, cicerum, orobi, lupinorum melle & terebinth. concorporatis, sordes extergebis. Farinæ ʒ. 3. succi apii, absinthii, marubii & similium, vnius ℔. 1. mel. ʒ. 9. ad iustum corpus decoquantur. Al. Hordeacea in duabus partibus aquæ, vna mellis rosacei percoquitur, purgat, lenit, calorem temperat. Farinæ in memoratis succis coctæ, contra cancros & fistulas valent, in laboribus neruorum terebinthina commode permiscetur myrrha & aloe in putredine, quæque contra putria descripta sunt. In calore, hordeacea & fabacea præferri debet. In aliis e fœnugræco, ciceribus, orobis & lupinis melior est. Amicissimum neruis, quod sequitur. ℞. resinæ, mell. terebinth. ana ℔. myrrhæ, sarcocollæ, farinæ fœnugræc. & seminis lini ana ʒ. 1. ireos semunc. Aliud quod in pure crassiori vsurpandum est. Galbani ammoniaci, resinæ,

Ratio conficiendi cathartica ex ærugine & metallicis.

E farinis.

Amicissimum neruis.

In pure crasso.

terebinth. sepi taurini, ceræ, olei veteris ana part. æqual. in aceto mersa, paulatim fundantur igne.

Puluis Octauii.

Aliud quod purgat, siccat, fistulas curat & glutinat. ♃ iridis florentinæ ℥. 5. farinæ orobi vel cicerum ℥. 3. mannæ, thuris, calcis viuæ ana ℥. 3. aristoloch. ℥. 3. & semiss. fiat puluis, in fistulas ventulo facto immitti potest, alioqui in liquida medicamenta quæ fistulis conueniant, respergitur.

Viride ex herbis.

viride ex herbis vetera vlcera repurgat, excrescentem carnem reprimit & cicatricem ducit. Chelidoniæ, plantaginis, scabiosæ, lybistici, vrticæ, ormini syluestris, ana M. 1. conquassata septem diebus in oleo macerentur, in eodem cocta exprimantur, expresso succo, adde ceræ ℥. 3. terebinth. ℥. 6. resinæ ℥. 1. simul bulliant dum fiat corpus. Subductis igne adde sarcocollæ, aloes ana ℥. 1. aristologiæ longæ, æruginis ana semunc. aluminis ℥. 6. sed iniquius pondus est fiat vnguentum. Vnguentum apostolorum fere respondet veteri antiquorum, qu hoc vsi sunt attrahendo, molliendo, glutinando & contra ferarum morsus, quod quia varie describunt, ex Aetio vertimus thure addito, & myrrha, vnde clementius futurum est. ♃. litharg. ℥ 25. ammoniaci ℥. 9. Colophon. ℥. 16. æruginis galbani ana ℥. 2. bdellii, opopanacis ana ℥. 3. aristoloch. thuris mascul. ana ℥. 6. myrrh. ℥. 4. ceræ, ol. ana ℔. 2. Litharg. oleo coquitur, medi ebullitione inditur ærugo (recentiores decoctionis fine, vt melius purget) vbi non inquinant, Colophonia inspergitur, summotis igne, reliqua ex acet

trit

trita immittuntur, postremo versantur in mortario, & permiscentur. Nostri terebinthinam addunt, & maiorem modum æruginis, ideoque purgando efficacius est. Al. Melliscocti lib. 1. thuris semuncia, myrrh. ʒ. 2. efficacius e crudo melle, additisque æruginis & resinæ ana ʒ. 1. Plura primo, secundo, quarto, & quinto de compositione pharmac. κατὰ γένη decimoquarto & decimo quinto Aetii.

Prouidendum autem, vt ne male purgatum vlcus coeat. Hippocrates cuneolose spongia aut plumbo ori fistulæ inducebat nostri & spongiam & gentianam & Syphones, vel tubulos, quas cannulas appellant. Ac liquabilia quæ τηκτὰ vocant cauniculosis vlceribus & fistulis iniiciuntur, pẽna vesicæ alligata, vt Hipp. vel cornea fistula vesicæ iuncta, vt Gal. Nostri melius fistulis quas syringas vocant, veteres oriculariis clysteriis, aut vesicæ loco, sacculis coriaceis vsi sunt. Arida vero ξήρια dicta corniculis inspirabant, aut illitis penicillis lentore aliquo inspergebant, penicillos autem e filo contexebant, fingebant e scirpo. Nostri e plumbo fistulas conflant, illinunt vnguinosis auxiliis, cãdelas cereas immittunt, aut has mistis Aegyptiacis, cera viridi & aliis conficiunt.

De Sarcoticis. CAP. 3.

QVod iam purum, quodque ἀπεφίσατον vlcus est, carni impleri debet. Ac tale quidem

est, quod sordibus purgatum, modice siccatum, sine rheumate, dolore phlegmone, callo, intemperie constitutum est. In summa cui nihil accidit, quo minus impleri possit. Hic ergo carnem regenerabis. Sed hoc naturæ opus est, quæ carnem e sanguine conficit. Oportet ergo tantum talemque sanguinem naturæ suffici, vt inde carnem procreet, instituenda vitæ lex, cibi boni succi, vitatis acribus, auis, venatio, suilla elixa dari potest. Vinum in dolore & phlegmone alienum est, datum alioqui modice, nec ita vetus, vt iam acre sit, aliquando prodest. Reliquum vero sarcoticis medicamentis perfici debet. Quæ re vera sarcotica sunt, iustam materiam natura comparant, modice detergent, siccant primo gradu, vel ita vt ne nimis calefaciant. Nam quæ vehementius extergeant & siccent, primum quidem ac perse, rhyptica & cathartica appellentur, deinde vero ac secundario sarcotica, & colletica dici possint. Quin & cephalica sarcotica quædam sunt, sed paulo aeriora, quam vt reuera in sarcoticis statuantur, nisi vim siccandi emollias, & acrimoniam hebetes, vt eorum quæ purgant, asperitatem lenias. Sic enim carnem regenerent. Itaque ceratis, oleo & similibus temperentur. Ac cerata dupla, tripla vel quadrupla sunto, vt molle, durumque corpus, & medicamentum lene, vel asperum, acre vel moderatum est. Quale fueris si aegyptiacorum vnciam, duabus, tribus, aut quatuor vnciis cerati permisceas. Cerata fiant e myrteo si adstringendum omphacino,

Sarcoticorũ natura.

Cephalica.

Modus cerati ad rhyptica & cephalica.

Materia ceratorum.

cino, si etiam refrigerandum, rosaceo, si praeter haec concoquendum & repellendum, quanquam his omnibus communis quaedam virtus est. Mastichino, lentiscino, terebinthino, vbi leniter calefaciendum, molliendum & contrahendum. Quod si parte aliqua durum, crudum, nec ita clemens vlcus est, loco cerati simplicis, vteris eo, quod quia resinam capit ῥητινόυγρον appellant. Derasa quoque rotis axungia, temperandis eiusmodi catharticis idonea est. Mollit, siccat, digerit, & leniter astringit. Licentia est vocare sarcotica, quaecunque repellunt, temperant, molliunt, intemperiem corrigunt, ac breuiter summouent omnia, quae a generanda carne naturam intercludant Quae in re vitanda sunt, quae plurimum astringunt, & acrimonia mordicant, illa frugi humiditatem partium, & materiam carnis ebibunt, acria corrodunt, & cucta sorde vlcera amplificant, vtraque vero exasperant. Seligenda materia, quae naturae corporum, & partium conueniat. Nam si quid Dionis vlcus impleat, non statim et Socratem iuuare potest, nec quod inglande carnem instaurat, et praeputium protinus incarnabit. Finge Socratem cuiscumur vlceratum sit, thure alio quisarcotico putredinem gignes, aristologiae puluere carnem resti tues. Aristolochia enim carnem regenerat, vbi thus sordes commouet. Ac rursus Dion sit paulo humidior temperatis huic thus commodum aristolochia inutilis est. Thus quod in Dione carnem gignit, in humidiore vel ficciore nihil tale

Axungia rotarum.

Delectus materiae.

Thus & aristologia.

Consilium a natura partium.

efficiat. Atque omnino in siccioribus corporibus & partibus, magis siccantia, in humidioribus quæ siccent quidem, sed minus, vtilia sunt, ideoque & & præputio & toti pelli quæ colem induit, siccio-
ra, peni carneo & glandi minus siccantia conue-
nient. Ad hæc carni quæ minus siccent, oculo mi-
nus quam nari, huic quam auri. Oculos incarnãt,
sarcocolla, quæ maceratur aliquando in aqua ro-
sacea, lacte, rubi succo, & aliis, thus, manna, cortex
thuris, aloe, myrrha, gummi arabicum, tragacan-
tha, mistis interim metallicis, quæ citra morsum
siccant (siquidem copiosior humor affluit) pom-
pholyge, ceruſa, terra sigillata, plumbo vsto spodio,
antispodiis, acrium etiam momento, vbi in multa
sorde vlcus est. Sed hæc elota prius, meliora sunt
auribus metallica magis siccantia, nec aliis tem-
perata carnem regenerant. Ad hæc pastilli qui
plurimum siccent, Andronis, Polyide, Passionis.
Scoria ferri plurimis diebus in sole teritur, ac sub-
inde intingitur aceto, quod acerrimum esse oportet,
aut certe vino. Alii ita comparatam, & in latere
torrefactam, sæpius terunt, lauant, aceto imbuunt,
siccant, & in pollinem tenuissimum comminuunt.
Atque hoc medicamento vtendum erit in vetera-
tis vlceribus, in duris corporibus vbi lenioribus ni-
hil profeceris. Quæ oculatia efficaciora sunt, in-
carnandis auribus quasi leniora vsurpentur. In
narium vlceribus, non tam ferri quam plumbi re-
cremento vti conueniet. Ad hæc lithargyro, ceruſa,
vino austero, oleo myrteo, rosis, punicorum succo

Oculis incarnandis.

Auribus.

Scoria ferri.

In naribus.

misto

austero, oleo myrteo, rosis, punicorum succo misto interim malicorio & alumine. Qualia sunt recrementi plumbi, vini veteris, olei myrtei, ana ʒ. 2. recrementum in pollinem terito, & affuso vino diu versato, tum myrteo adiecto omnia conquassato, circumagito, figulino includito, coquito, dum sit luti crassitudo, in vase plumbeo ad vsum reponito. Hoc etiam aurium vlceribus accommodatur. Eadem ratione metallica trita, liquidis permiscebis, & si siccandum magis, rosas, malicorium, alumen ex vino tritum adiicies. Caterum vlcera narium, pastillis illis, Andronico, aliisque generis eiusdem semper curari Galenus auctor est. Verum a lenioribus auxilio ad hæc transeundum erit. Soluuntur vino modo dulci (siquidem dolor est, aut aliquid crudi reliquum sit) modo austero, quod reprimit, aliquando veteri, vt siccet magis, nonnunquam alio, aceto etiam modo vinoso, modo acri & vetusto. Atque hi pastilli capite de hæmorrhagia describentur. Rosæ detractu vnguibus omphacino triplo infunduntur, quadraginta diebus insolantur, oleum cauis vlceribus accommodatissimum est. Vlceribus pudendi, quæ humidiora sunt, anethum vstum inspergitur, cucurbita sicca, lota pompholyx, eiusque cinis, lapis hæmatites, pini cortex, plumbum vstum lotum, cadmia similiter comparata, spodium, antispodia, quæ conficias ex oleastri floribus & foliis, ebore, cornu cerui, dactylorum nucleis, moris immaturis, buccinorum cauis, testudinum & ostreorum domicilijs, taurino glutino, a iisque plurimis, Antispodia.

In pudendis & partibus quæ facile leuiiunt.

quorum quæ solidiora sunt, noua cremantur olla molli carbone, dum figulinum percoctum sit, quæ vero molliora, exaresçunt in sole, teruntur omnia, & si quid acrimoniæ retinent, lauantur vino & rosacea aqua, vt citra morsum siccent, impleantque, hæc autem ocularibus sarcoticis commodè adscribentur. Præter hæc tum pudendis, tum partibus omnibus quæ vegetius sentiant, idonea sunt, amylum, ceruſa sæpius elota. His autem conuenienter miscebitur aliquid thuris, mannæ, corticis thuris, aloes, sarcocollæ, myrrhæ, ceruſæ factitiæ, aloes sicca, & mannæ portiuncula, non ita madida ulcera, genitalium incarnantur. Quod si cancer in metu est, solani succum, semperuiui, plantaginis & similium, per stillo plumbeo & mortario diu terſabis, in eoque medicamentum accommodatum concorporabis, aut in oleo, quod vi ignis exprimunt e plumbo. Eadem quoque remediorum ratio in ano & partibus quæ facile putresçant, seruari debet. Putresçunt facile & nomis occupantur extremæ corporis partes, quibus infirmus calor est, quiq; celeriter extinguitur, caue, vt quæ recrementis facile impleantur, atque omnino calidæ & humidæ, & ita positæ, vt parum commode perflentur. Atque omnino naturæ partium coniungere oportet, quod sinus vel humidior & sordidior, vel purior & siccior est, vt si consentiant, quia & pars humida & humidum vlcus est, ad vtrunque remedia accommodes. Quæ si cõtraria indicant, pars natura sicca, & cauũ quod

supra modum humectum, est ita temperanda ratio, vt quum alterum iuues, alteri non noceas. Natura partus similia, vlcus fere contraria desiderat. In diuturnis, rheumaticis, quaeque aegerrime carnem recipiant, sarcoticis aridius opus est, quae citra morsum siccent, qualia proxime descripta sunt, quibus cauitas confertim implenda est. Eadem fistulis inspirantur, ex quo in vetere axungia, aut eroſa rotis. Ostreorum cinis, labris, vlceris & qua parte callus est, imponitur. Omnia ergo remedia suis finibus distinguenda, & naturae partium vlcerumque accommodanda sunt. Languidius sarcoticon vel saniem aceruat, vel mollem carnem flaccidamque gignit. Efficaciore cauum exaresci, vel calloſum germen enascitur, saepe etiam excitatur dolor, vlcusque grauiter arroditur. Quae induntur vlceribus, leuia sunt, & contactu suauia (τὐαφέϛερα Graeci vocant) ne asperitate dolorem ereent. Ex quo terebinthina ceraе & haec terebinthinae saepe commiscetur. Friabilis materia in tenuissimum pollinẽ resoluitur & cum aliis lenta & emplastica temperãtur, vt aliorum aspredinem deliueant. Coquuntur multa vt liqueſcant, & viscidam naturam trahant, versantur sedulo, ne in grumos coeant. Caeterum aliud genus variũ, quod multa simul perficit, & ad multas corporum naturas deformari potest, saepe vsui est, quia videlicet eo celerius malum percuretur, & vnum pluribus mederi possit. Ac certe perferri debet,

In diuturnis & rheumaticis.

In fistulis.

Languidius & efficacius sarcoticon.

quum multiplex vlceris querela est, quia rheumaticon, dolens, callosum. Quodque volumus, subiecto exemplo intellges, idque in vsu reliquorum medicamentorum semel expositum sit. Glutinat, siccat, deterget & carne implet. Strobilinæ ℥. 3. ceræ ℥. 1. æruginis rasæ semunc. thuris ʒ. 2. aceti quod sufficit, æruginem pluribus diebus aceto conteres, thus vno die atque ita liquatis aliis permiscebis. Gangrænis, nomis putrilagini conuenit. Fiet clementius strobilina prius molliore facta e rosaceo, vel terebinthina strobilinæ loco mista, quod si terebinthina careas (quod fere fit) larigna, quæ pro terebinthina supponitur, & omnino ei similis est, vtendum erit, quam ad omnia valere, ad quæ terebinthina, scripsit Aetius. Alia larignæ differentia cætera quidem terebinthinæ similis, sed gustu mordacior, sensu acrior, & odore grauior est. Mitius quoque fuerit cerato addito, cera lota, diutius trita ærugine, aceto non ita forti, sed vinoso, postremo si æruginem minuas, hac arte clementius factum glutinat. Mediocre fit, nimium neque acre neque languidum, non ita diu trita ærugine & medio modo indita, vt didrachmi vel drachmarum trium pondere picea iniecta aut abietina, qualis est vulgaris terebinthina, iam crassior, natura lenta, colore ruffo, tenacius simul & minus acre ad modum æruginis immisto thure. Vbi siccandum magis, drachmas duas lithargyri, aut squamæ (siquidem contumax vitium est) adiicies. Squama vratur prius, & in cinerem trita vino ve

Exercitatio in acuendo, vel hebetando pharmaco.

Duplex larigna.

aceto eluatur. Atque hæc metallica tum maxime vsui sunt, cum flaccescunt carnes, & humidius vlcus est. Oleum vero adhibeatur (si quidem fuerit opus) melinum, aut myrteum in calore, rosaceum præstantius est. Quod si parum procedit caro, aristolochiam, aut aliquid e sarcoticis iniicies, in duritie, medulla cerui & vituli, adeps vituli, gallinæ, anseris, colliquanda sunt. Quæ si leuius efficiunt, ad resinam liquidam, non acrem: postea etiam ad galbanum & ammoniacum decurrendum erit. Partem quoque aluminis infriabis in rheumaticis, vel ladanum quod mollit, lenit, repercutit, mastichen, sarcocollem, aloen. Atque hæc repellit, terget, digerit, & carnem gignit. Sic ergo πολύχρηστον temperabis, quod ad multa vitia semel transformes. Variis corporibus adhibeas, eoque semper carnem regeneres. Iam vero constare puto in simplici vlcere quod ἀπερίσκεπτον dicebamus, vtendum esse eo genere sarcoticorum, quæ suauiter implent, nihilque mordent. In malignis, depascentibus putrilaginosis, ad acria decurritur. Sed ita, vt ratio aliqua partium habeatur iustoque modo ceratis, rosaceo & aliis temperentur. Quod inter vtrunque vitium ambigit mediis auxiliis curari debet. Atque omnino prouidendum, ne moueatur dolor, atque inde inflammatio, tum ne qua sit intemperies vlceris, aut partium, quæ hoc ambiunt. Etenim natura partis instauranda prius est, quam renutrias. Quæ metallica adhibentur, cruda messoribus, nautis, fossoribus atque omni-

Ladanum ex natura vlcerum.

no calloſis corporibus, eadem vſta & e vino lota pueris, mulieribus, eunuchis comparentur. Quæ tantum vſta femori inſeruntur, ea vſta ſæpiuſque lota inſperguntur coli. In pudendi vlceribus præſtantiſsimus eſt margaritarum cinis. Corallo ſimiliter vti licebit, cryſtallum laudant in oris vlceribus & cancris. In clementibus auxiliis aloe eſt. Amylum per ſe tritum & reſperſum genitalia implet, & cicatricem tegit. In tenera natura lauatur aqua polygonii, ſolani, plantaginis, nec ab ſimili habetur cura vlcerata ſede, ore, partibus extremis. Fuligo thuris, terebinthinæ, myrrhæ, admodum ſiccare poteſt, eſtyrace & pice liquida efficacior eſt. Suauior quæ ex butyro & æſypo effumat. Lauari debet quæ ſit acrior. Manna repellit, & ad multa vtilior thure eſt. Colophonia, pix, reſina præſertim ſicca, humidioribus corporibus conueniunt. Colophonia modo per ſe, modo cum thuris polline vel manna, vlcera genitalium perſonat. Caries lignorum expurgat, impletque humida. In vlmo præcipue, quercu, & adſtringente ligno colligenda eſt. Per ſe inſpergitur, & aliquando adhibetur in cerato. Cortex radicis capparis eadem poteſt, & cum carie contra Chironia & maligna permiſcetur. Farina toſti hordei & fœnugræci humecta iuuat, torretur in tegula. Ariſtolochia, gentiana, enula, & ſimilia abſtergent, digerunt, attrahunt, & carne replent ſed hæc paulo acriora ſunt, quæque duriori corpori & humidiori vlceri conueniant. Aqua roſacea vel vino mace-

Particularis materia.

Margaritæ.
Corallus.
Aloe.
Amylum.

Manna.
Pix & reſina.
Colophonia.
Caries lignorum.

Ariſtolochia.

rata aliquantulum mitescunt, cerato quoque retundi possunt. Pumex crematur carbone puro, vino immergitur, siccatur vmbra, per se & cum sexta sulphuris parte Chironia iuuat. Chironiis longe optimum medicamentum est plumbum vstum & elotum. Plumbi scoria similiter comparata, vtraque cancros & putrilagines mirabiliter adiuuant. Extillant oleum e plumbo Chymicorum arte, quod ad eadem vtiliter adhibetur. In acri sanie acria suspecta sunt. Sed haec partim vstura, partim lotura obtundi, & cerato capta, vel rosaceo leniri possunt. Ac cerato quidem, si expositum, nec ita cauum vlcus est, in cuniculoso diluuntur rosaceo. Liquidiora pharmaca in superficiem data diffluunt, & in delinamenta arida relinquuntur. Crassa vero atq; corpulenta altiorem sinū non subeunt, nisi diluāur, & in pyulcis collyriis, corniculis oris amplioris infundantur. Metallica acria sunt, squama aeris, & stomatis (chalybem vocant) chalcitis, chalcantum, quibus non nisi parce vtendum est, & quod ante dictum est, vstis fere, lotis & leniori genere pharmacorum temperatis. Lauantur pluuia si quaeritur astrictio, alioqui puteali, fluuiali vel fontana. In fistulis & callosis vlceribus, aceto, vrina, lixiuio, vino alioqui giluo et subaustero, multo magis si vel caro, vel cicatrix creanda est. Sed acribus paulatim assuefacere oportet. Consuetudo enim efficiet, vt ferat pars ea, quibus initio grauiter irritabatur. Cremātur metallica, vbi acrimonia me

Plumbum.

Metallica.

uitur, olla cruda tecta operculo quod vel corniculo, vel multis foraminibus pateat, quaque acrior vapor exhalet. Vsta vero extinguere oportet lacte, butyro, melle, vino, herbarum succis, unde vim conuenientem imbibant. Ex quo lotura quicquid acrimoniæ reliquum est, exterì debet. Lithargyrus cocta sarcoticus imbecillior est, quia non ita siccat, terget, adstringit, acrioribus mista iuuare potest. Aerugo acrior est, quam vt carnem gignat, oleum sordes colligit, cera idem efficit, tria hæc mista carnem regenerant, celerius etiam si quid sarcotici ammisceas. Quale est. ℞. cerati rosacei ℔. 1. æruginis ʒ. 1. Ac de medicamentis ex ærugine superiori capite satis dictum arbitror, explicatnmque, qua arte cathartica deformes. Vt fiant sarcotica, retundenda acrimonia, leniendaque eorum quæ tergant asperitas, lenis adiungenda adstrictio, vt carnem regeneres, de quibus abunde eo capite dictum est. Quod si in historiis veterum medicamenta reperias, quæ carnem regenerent, capiant tamen acria & aspera, qualia quæ valde tergent, quæque vel austera sunt, vel acerba, recognoscere oportet ea ipsa non omni vlceri descripta, sed ei quod sordidum sit & contumax, atque humore diffluat. In quo acrimoniam retundi & asperitatem sordes multa & sanie deliniri contingit, non aliter quam illa ceratis & oleis molliri solent. Atque omnino separandum genus hoc pharmacorum ab altero quod pura impleat. Eadem ratione in vlceratis oculis multum

Lithargyrus, Ærugo.

Animaduerte.

lachry-

lachrymantibus & sordidis, paulo acriora sarcotica imperamus, quia intelligamus sordes & lachrymis vim pharmacorum dilui. In genere æruginis, factitia est chrysocolla ex vrina pueri impubis. Versatur hæc in mortario, pistilloque æneo, quæ e molli ære & cupro conflata sint, sal purissimus vehementer tritus, aut nitrum coniungitur vrinæ. Similiter ex ærugine Cypria, vel quam e cupro deraseris, diutissime trita, circumacta iisdem mortario, pistillo & vrina. Borax aurificum niueo candore, quodque capistrum vocant, eodem modo teritur, & in mortario cum vrina circumagitur, deinde omnia tinguntur glasto, aut eo puluere glasti, qui iam e Narbonensi Gallia marsupiis importatur. Is emitur magno, communi nomine cum coccobaphico pastellum vocant, inficitque colore purpureo ad violam inclinante. Sic intinctus Borax caruleo splendet, aut si plus glasti combibit, purpureo. Est & vstolex barbaro nomine, ex aluminis, salis ana parte vna, aceti acerrimi partibus duabus, tritis vt prius, dum ceruleum colorem trahant. Alii aceti loco, vrina illa vti malunt, a qua non longe abest Scolæcia ærugo ceterum, maxime Dioscor. hæc omnia acri sunt natura, eodem modo vsurpanda, quo ærugo & acria metallica cremantur, eluuntur, temperantur aliis. Quod sequitur, anodynon est, sistit, incarnat, phagedænicis, rodentibus, canceros is, tibiarum vlceribus medetur. ℞. litharg. ℥. 6. olei myrtei, & succi hyoscyami ana lib. 1. coquan-

Borax.

Vstolex.

Aerugo scolæcia.

Ad phagedænas tibiarum.

tur omnia expirante succo, dum sit mellis crassitudo. Seorsum autem coquito, ceruſæ ℔. ß. in olei roſacei & succi plantag. ana lib. semiß. ita cocta metallica miſceantur, leniter coquantur, verſentur ſpatha, poſtremo, ſummotis igne, inſperge maſtich. lib. semiß. vniantur probe, & plumbea pyxide reponantur. Ad eadem vlcera tibiarum lithargyr. ℔. ß. ſubtiliſſime teratur, verſetur affuſo vino, ſucco plantaginis, vel alio liquore, qui per ſe conueniat, ex quo coquito cum oleo roſacei, adipis caprilii ana ℔. ß. coctis ad iuſtum corpus addes maſtiches libr. semiß. ſubductis igne, & leuiter refrigeratis, vitellos quinque ouorum immiſcebis. Theriaca efficaciſſime purgat, incarnat, cicatricem ducit. In ſarcoticis cenſentur cephalica, quæ primum quidem caluariæ medentur, deinde reliqua oſſa carne contegunt, poſtremo duras carnes reſtituunt. Duorum fere ſunt generum. Alia enim κεφαλικὰ, quæ peculiariter caluariam incarnant, quædam καταγματικὰ, quæ reliqua oſſibus fractis adhibentur, verum vtriuſque nomen & ratio interim permiſcentur. Cephalica catagmaticis acriora ſunt, ſquamas oſſium detrahunt, foras euocant quæ in alto latent, vtraque tergent, digerunt & ſiccant. Multa catagmaticis & cephalicis acria metalla commiſcentur, ſed præcipuè vbi ramentum oſſis reuellendum, & humor viſcidus longius trahendus eſt. Ac nudatis oſſibus incarnandis, arida inſpergantur.

Theriaca.

Virtus cephalicorum.

De compoſitione cephalicorum.

Pinguia enim & quæ ἔμπλαστα vocant, quia inuncta linamentis adhibentur, nudatis ossibus nocent. Miscetur vero cephalicis quod leniter adstringat. Ad hoc nisi eo vsque viceris tritura, vt in tenuissimum pollinem abeat, tardabit potius reliqua, quam incitet. Contra tenuissime leuigatum, reprimet quod influat, efficietque, vt vis tergentium altius penetret. In vulneribus ossium, sed præcipue capitis, non statim ad incarnationem (συσάρκωσιν appellant) veniendum, sed explorandum prius, an omnia tuta sint, num quid contusum, quod suppurare prius, ac deinde purgare & siccare oporteat. Videndum quoque prius est, ne qua parte sydératum aut corruptum os liueat, vel cariem trahat: elimandum enim, inurendum, excidendum, ac omnino repurgandum est. Hæc autem cura multo maxime suscipi debet in caluariæ fracturis, quæ altius procedunt. Itaque tum demum cephalicis vtendum, quum pura omnia carere periculo videbuntur. Atque vbi succrescit caro (succrescit autem facillime) & os suo corpore leuiter integetur, cephalica temperabis oleo, cerato, aliisque generis eiusdem. Cerati modum definient, natura partis, qualitas vitii & medicamenti. In calloso vlcere, par medicamentum pari cerato miscere potest. In aliis ceratum duplum, triplum & quadruplum esse consueuit. Parantur cephalica ex iride Illyrica vel florentina, alioqui pumila densa, quaque sit frangenti contumax, subruffo

Cautio.

Cerati modus ad cephalica.

Materia cephalicorum.

colore, gustu amaro, odore perquam syncero. Parantur quoque ex orobi, cicerum & lupinorum farina, manna, aristolochia, gentiana, bryoniæ & panacis heraclii radice, magis etiam eius cortice. Opopanax autem calidior est. In summa cephalicorum materia deterget, siccat, & non rodit. Nam acria miscentur, non quia sarcotica sed vt testulas ossium e profundo trahant. Cephalicum Cathagetæ, quod tollit squamas, ossa corrupta detrahit, & caua implet. ℔ iridis, radicis panacis vel capparis ana ʒ.1. aristolochiæ rotundæ, mannæ ana semunc. trita & traiecta cribro respergantur; vel mista melle inseruntur cauo. Aliud acrius Xenocratis. ℔ farinæ orobi ʒ.1. iridis sesquunc. mannæ, aristoloch. rotundæ squamæ ana ʒ.5 tritis & titor, et cum melle. Sunt qui addant radicem bryoniæ, et aliter parent. Aliud e Silphio, quod si desit, vtere benguino, rescindit callos, purgat, tabefacit membranas, vt sponte sua decidant, et caua implet. Resinæ pini siccæ sesquūc. pumicis torrefacti extincti vino iridis, aristoloch. silphii ana ʒ.1. thuris semunc. squamæ æris ʒ. 2. alias quatuor, arida et in melle & sui sunt. E Serapiade Satyrii triteſticularis, iridis, marrubii ana vnc. 1. farinæ orobi vel lupinorum ʒ.10. aristoloch. ʒ. 15. ſicco et ex melle vtitor, squamas elicit, valde siccat, incarnat. Huic generi Satyrii quod Serapias et triorchis vocatur, hæc insunt, quod in pollinem radice trita, contumacia et putrilaginosa siccat et repurgat, herpetes sanat, discutit ædemata. Triphonis quod aufert squamas. Corticis pini squamæ,

Cathagetæ.

E silphio.

E serapiade.

Satyrium.

pumicis

pumicis vsti ana sesquunc. mannæ, thuris, aristoloch. iridis, resinæ pini ana ʒ. 1. myrrh. aloes an. semunc. vtere vt prius. Athenæus pro cortice pini habet gallæ ʒ. 1. Quod sequitur, Deleonis est, diuturno, ægre curabili, et calloso vlceri medetur, ossa corrupta rapit. Squamæ, mannæ, thuris, resinæ siccæ ana ʒ. 2. aceti quantum sufficit. Squama ex aceto læuigatur, thus et manna tenuiss. me trita immiscentur, similiter et resina, pastilli fiunt, qui in vmbra resiccantur. In callosis, pari cerato rosaceo, in aliis triplo vel quadruplo temperantur. Melanchloron Triphonis ad eadem. Squamæ sesquunc. mannæ, thuris, ammoniaci, resinæ pini siccæ, seui vitulini bene curati, terebinthinæ ana vnc. 2. ceræ, olei ana vnc. quatuor, aceti vnc. 10. confice vt prius. Plura capite de vitiis ossium secundo, quarto et quinto de compositione pharmacorum κατὰγένη. Trigener, Cera, Colophonia, terebinthina pari pondere colliquantur, refrigerata immerguntur frigida, diuque manibus volutantur, nuda ossa capitis incarnat, squamas deducit, et cicatricem facit. Sed hic aliquid epulotici commiscebis. Admirandum est e mastiche pariter mista in ossium fracturis. Iudæi. Colophoniæ lib. 1. mastich. ʒ. 1. olei sesquuncia, liquata et infrigida pista sine linamento vlceri interponuntur, purgat hoc pharmacum, et carne implet, sed non claudit cicatrice, nisi quid ex epuloticis immisceas. Optime incarnat, farinæ pistrinalis unciæ 2. colophoniæ valde tritæ vnc. 1.

Trigener.

Iudæi.

Galeni.

arido cauum impletur. Galeni. Ceræ ſeſqunc. ol. lib. dimid. liquefactis adde thuris, iridis, ariſtolochiæ ana drachm. 2. eruginis drach. 1. Aliud Radicis anchuſæ vnc. 2. aloes vnc. 4. vtere arido. Hactenus experimenta veterum, nunc ad recentiorum ſarcotica tranſeamus. Aureum Meſua ita deſcribunt. Ceræ vnc. 5. reſinæ vnc. 3. terebinth. lib. 1. mell. ſeſquunciam, maſtichis, thuris, ſarcocollæ, myrrh. aloes, croci ana drachm. 1. fiat vnguentum. Aliter Meſuæ & alii, ceræ citrinæ ʒ. 6. ol. boni lib. 2. & ß. terebinthinæ vnc. 2. reſinæ, Colophoniæ ana ſeſquunciam, olibani, maſtichis, ana vnc. 1. croci drach. 1. Vtrunque ſarcoticon eſt, & molliora corpora conglutinat, cera in eo liquanda eſt, liquata reſina, Colophonia, & terebinthina confundenda, depoſitis ab igne olibanum & maſtiche inſperguntur, poſtremo crocus in puluerem tritus immiſcetur. Fuſcum Nicolai & croceum multa habent vnde emolliant & concoquant. Vnguentum paruum Ceraſeos, Gratia dei, emplaſtrum de lanua multa habent vnde purgent & carnem gignant. Tetrapharmacum dolorem lenit, maturat phlegmonem, putredinem augere poteſt, ſiccare vero & expurgare non poteſt. Galenus locis aliquot Theſſalum & Theſſalios reprehendit, qui tetrapharmaco vt ſiccante, purgante, & incarnante, vterentur Quod ſi tum iure reprehenſum fuit, in eandem cauſam incidunt, non modo recentiores medici, ſed inter Græcos Actuarius, qui iam a vetere illa Græcia

Aureum Meſ.

Fuſcum & croceum.

Actuarius.

degene-

degenerasse, & Arabum familiis consensisse visus est, inter Latinos Scribonius. Vterque enim vim incarnandi tetrapharmaco tribuit. sed non ita absurdum videtur nobis tetrapharmaco & im generandæ carnis eos assignasse, partem non admodum sicca, si modo e sicca pice, Colophonia arida. adipe taurino & cera non ita pingui confecerint, & in usu, rosaceo, myrteo, mastichino dissoluerint. Omnia vlcera persanat illud. ℞ artemisiæ, scabiosæ, absinthii, ormini, senecionis, tamarisci apii, verbenæ, piloselle, lanceolæ, pimpinellæ, linguæ canis, millefolii, chelidoniæ ana M. 1. ex omnibus, reiectis radicibus, exprimatur succus, cui adde veteris axung. lib. 2 sepi hircini lib. 1. olei lib. 2. mellis ℥. 3. mediocriter bulliant, deinde in mortario pista vniantur. Diaireos. sepi vaccini lib. ß. olei ros. ℥. 3. cera ℥. 2. radicis ireos ℥. vnam, thuris, sarcocollæ, mastiches, aloes, aristolochiæ ana drachmas duas, cum terebinth. ℥. 3. fit vnguentum. Puluis Rhazæ. ℞. olibani, aloes, sarcocollæ, sanguinis draconis, radicis ireos ana. Eodem modo cum mastiche, farina orobi, fœnugræci, cicerum, lupinorum, thure & aliis sarcoticos pulueres confinges, quos subtilissime terere oportet, ne asperitate lædant. Itaque materia tunditur in pila, tenui cribro secernitur, postea mollitur, ac deinde tenuius cribratur, quicquid non transmeat, repetitur in pilam, ac tandiu conteritur, dum ad extremum pollinē deueniat. Alia sarcotica per se induntur cauo vel penicillo vulnerario carpta impo-

Scribonius.

Diaireos.

Puluis. Rhazæ.

nuntur, in fistulas immittuntur clysterio, sed dilu-
ta, ab his thorulus mollis vino madens superdatur.
vinum sit e dulci austeriusculum, postremo omnia
commode alligantur. Æstate bis, hieme semel in
die commutantur, sæpius etiam, si quid phlegmo-
nes, doloris, aut casus generis eiusdem intercesserit.
Lanugo lintei. Lintei lanugo bene munda, impacta vlceri sæpe
In fistulis. sufficit. Liquida vero quæ in fistula danda sunt,
ex incidentibus, mollientibus & incarnantibus fe-
re comparantur, quale est in decocto centaurii,
marrubii, apii, absinthii, linguæ cancri, aristolochiæ,
ireos, althææ, malvæ, ficuum, passularum, traga-
canthæ, in lixivio, lotura calcis & acris metallici,
aqua vitæ, sarcotici pulveres resperguntur, qualia
sunt, radicis althææ, exempto nervo ʒ. 1 ficus duæ,
centaurii, marrubii, absinthii ana pug. 1. fiat deco-
ctio, in decocto ʒ. 4. disperge pulveris ireos, masti-
ches, aloes, sarcocollæ ana ʒ. 1. Sunt qui aliquid mel-
lis rosacei, vel myrtei commisceant. Aliud ℞. vi-
ni albi odoriferi ʒ. 7. aquæ vitæ optimæ ℥. 3. myrrh.
aloes, sarcocollæ ana ʒ. 2, thuris ʒ. 3. seminis hyperi-
ci, centaurii, millefolii, verbenæ, linguæ canis vtri-
usque consolidæ an pug. 1. leniter bulliant in vino
herbæ & semina deinde exprimantur, affundatur
aqua vitæ reliqua trita misceantur. Fistulæ os ob-
stipetur medicamento ex acriuscula materia,
vt ostreorum cinere, & axungia
vetere, vt incidat, molliat,
discutiat.

De

De Epuloticis. CAP. 4.

PLenum vlcus clauditur cicatrice. *Epuloticon siccat (sed citra morsum) atque hinc reprimit, carnem resiccat, cogit, & cute operit, aut certe cal-o tenui, qui cuti simillis est. Ex quo siccare magis necesse est, quam quod vel carnem gignit, vel glu-inat. At cicatrix non aliter quam caro, naturæ o-pus est. Aliud vero genus quod Lucentia epuloticon appellant, quia excrescentem carnem reprimit, acri natura & iam mordaci. Addunt & tertium ge-nus, quod siccat quidem, sed non adstringit. Cica-tricem ducunt. Pompholyx cadmia, cerusa, plum-bum, ostrea vsta & elota (ac pompholyx quidem lotus & cinis eius in iis quæ citra morsum siccent) præstantissima sunt. Verus pompholyx efflari po-test, colore parum candido atque linescente, inie-ctus carbonibus auream flammam edit, is iam o-lim Aetii memoria parum frequens erat, ac sæpius adulterabatur. E fornacibus ærarii facile parari potest, vbi tum flamma, tum vapor æris, testudi-nem elambit. Pinguis enim, candicans, & tenuis fauilla inde exterſa pompholyx est. Qui vero pom-pholyx crustaceus conuexo quasi dorso asperior, & parte caua lenis est, colore modo nigro, modo cine-ricio, ad cadmiæ genus potius referri debet. Spodios, quam vertunt cinerulam, e solo atque pauimentis fornacum æris euertitur. Cerusa plurimis locis Gal-liæ conficitur. Venetiis importatur quæ fere cando-re vincit, ad cicatricem nihil fortasse melior est. Re crementum plumbi vstum, ac sæpius elotum, terra*

Natura Epu-lotici.

Improprie dicitur epu-loticon.

Verus pom-pholyx.

Cadmia.

Spodios.

Cerusa.

Fortiora epulotica.

Præparatio metallorũ.

sigillata, bolus armenius, lapis hæmatites, antispodia bene lota, acribus fluxionibus & teneris corporibus omnia instituenda sunt. Asperiora sunt, galla, myrrha, malicorium, alumen æris squama, chalcitis, misy. æruginis, vitrioli genera usta & elota. Et (quod in his præstantissimum est) crematum æs & elotum. Metallis acribus excrescens caro consumitur, ustis tantum vel elotis, aut utroque modo maceratis trahitur cicatrix. Sed solum usta, lotis etiam acriora sunt. Vruntur ea fictilibus crudis, dum percocta vasa sint, extinguũtur vino, tunduntur in mortario affusa pluuia, mox siccantur, cribrantur rariore seta, in mortarium aliquoties repetuntur, ne quid vel arenosum, vel scabrum reliquum fiat. Abluuntur sæpius & torrentur, ea ratione quæ partim ex Dioscoride, partim ex Arabum commentariis petenda sit. Tertio aliquando & quarto retorrentur, lauantur, in pilam reuocantur, vt ea cura melius mitescant. in vlceribus quæ ægre, vixque cicatricem ducunt, tandiu elaborare metallica non oportet. In his enim semel crematâ, semel vino vel pluuia extincta, vsurpanda sunt. In callosis, aqua maris vel aceto extinguere melius est. Si sanies acris est, immergantur lacte, tenuissimo liquore qui, rhodostagmate, vinum subausterum conuenit siquidem, copiosus humor allabitur. Atque hoc lauandis metallicis oræferri debet, *quod annis & qualitate medium est, inutile recens, quodque ætate, vel mordax, vel fugax & languidum est. Aqua etiam in calore*

In quibus extingui lauarique conueniat.

uitius est. Nec alia ratio in lotura seruari debet. Atque ea arte tum ustura, tum lotura eodem medicamento excrescentem carnem adimes, cicatricem mollibus, durisque corporibus informabis. Malignis idonea sunt sarcocolla, ichthyocolla, chrysocolla, quæ cruda, admodum acris est, nisi sanie ulceris & sorde diluatur, plumbum ustum, crematum stibium, plumbi recrementum, squama ferri & stomomatis. Æris squama, præterquam quod siccat, etiam deterget, & pura ulcera efficit, quod reliqua squamarum genera non præstant. Æs ustum carnem exedit, ustum & leniter elotum duris corporibus epuloticon est. Poterit autem urendo sæpius & lauando ita macerari, ut etiam molli naturæ conueniat. Leniora metallica, pompholyx, spodiam, plumbum, atque inde purgamentum minus obtundi debent. Ceruſa non eget ustura, & lotura satis temperatur. Extergent, as, æris squama, stibium, cadmia, uitrioli genera usta lotaque acrimoniam deponunt, astringendi uim ad cicatricem retinent. Eodem modo calce, ostreis, buccinorum cauis & purpurarum, limacum testis atque testudinum, erinacei spiculis, calculis marinis & silicibus, ustis omnibus & elotis utendum est Ac breuiter quæ in sarcoticis efficacius siccant, ad creandam cicatricem transferri possunt. Omnia in cinerem trita specilli nucleo capiātur, & ita insperguntur plano. Quæ in cerato myrteo adhibētur, leuiora fiunt. Acria vero excepta cera impingi possunt Cera sequaci uti conueniet, alioquin ad ignem e

Squama.

Æs ustum.

myrteo pista molliendа est, quale hoc est. ℔. *cera* ʒ. 4. *manibus myrteo tinctu, ad ignem molliantur. & cum aris usti, squamæ æris, & aruginis ana* ʒ. 3. *fiat plasma. Sed hoc & alia id genus malignis & contumacibus imperanda sunt. Ac fere duplici ratione epulotica usurpantur, quia alia in farinam trita insperguntur, καταπάσματα & ἐπιπάσματα Græci vocant, alii ξηρὰ καὶ ξήρια καὶ ἔπαρσα. Alia vero ἐμπλάσματα infirmo corpore ac tenacius hærente. Adiuvant alii & ἔμματα mollioribus naturis, locis dolentibus aut inflammatis, quæ liquatis emplasticis configuntur. Itaque ubi ægrius trahitur cicatrix, emplastica meliora sunt, quia diutius inhærent, quod vim & celeritatem cicatricis adiuuat. Vicis humidius aridis iuuatur. Molliora corpora linamento gaudent. Suauiora fere nec tam aspera, quæ vel emplastri forma, vel in linamentis adhibentur. Recens enata caro, neque acrimonia rodi, neque astrictione irritari debet. Corpus fere accipiunt a cera quæ pinguis sit, vel natura sua, vel quia remollita oleo. Olea conueniunt contrahente natura, myrtinum, fraxininum, melinum, terebinthinum, lentiscinum, masticbinum, rosaceum, omphacinum, vel in quo oleæ germina, cymæ rubi, cauliculi vlmi, salicis, & similium præcoxerint. Quale si desit, ad ea quæ siccant, decurrendū erit. Tale vetus est, & recens quidem, sed quod diu efferbuerit. Siccant & alia, raphaninum, sycionium, ricininum, quæque vehementer discutiunt. Iisdem generibus olei, crassiora, har-*

Vnde corpus epuloticis.

maca ad linamentum diluuntur. Quanquam in malignis non oleo, non aqua vtendum erit, neque per se, neque cum aliis, sed larigna & terebinthina mollietur cera, in qua epulotica concipias. Olei modus est ad ceram, vt sit decuplum, vel duodecuplũ, copiosius tamen esse potest & parcius, vt cera mollis est & dura, vt sunt corpora dura & mollia, vt denique vlcera, vel facile vel ægre cicatricem trahunt, labris tumentibus & callosis hæc adduntur ceræ, larigna, terebinthina, lanarum sordes, medulla cerui & vituli. Quæ connexa non solum emolliunt, sed præterea efficiunt, vt diutius hæreat pharmacum, & tardius exaresçat. Prouidendum autem, ne quod tenellæ carni pharmacum incumbit, ariditate scabresçat, ex quo irritet locum, & ante tempus decidat. Ac diutius hærere bonum est, ex quo tertio primum die, vel eo tardius absolui debet. Et larigna et dupla cera ceratum confici potest. Minor sit medullæ modus et æsypi, quam resinæ. Metallica quadruplo et sextuplo cerato capiuntur. In epulotico Zenonis, quod a Galeno descriptum est, vicesima pars çalbani, molliendo scilicet, metallicis permista est. Verum præstabit callosa labra circulari malagmate circumscribi mediam vero carnem, cui cicatrix creanda est, epulotico induci. Alioqui platysma fingatur, quod malacticon sit, qua parte labra contingit, reliqua vero epulotico pharmaco illinatur. Sed in callosis labris si nihil malacticis efficies, ad ea quæ ἐκτιλωτικὰ inde appellant, veniendum. Extrema auxilia sunt

Modus olei in mollienda cera.

In callosis labris.

Modus eorum quæ epuloticum componunt.

ferramenta quæ excidant, & linum vsurpatum Hippocrati. Flaccidis carnibus balaustia, alumen vstum, quæque similiter contrahunt, affatim insperguntur Verum liberalius iniici oportet, vbi caro detrahenda est, parcius & in subtilissimum puluerem conleuata, atque acie cultelli capta, vbi cicatrice caro tegenda est. In calloso stupidique sensus corpore, si neque plethora est, neq; cacochymia, acrioribus (idque matutino magis) ad cicatricem vti licet. In aliis vlceribus, quæ leniant ideo miscentur, vt acrimoniam retundant. Ac iam progressa carne & cicatricem trahente, oleum, adipem, resinam, ceram aliaque id genus coniungit Hippocrates, vt decora, lenis, non scabra duraque cicatrix inducatur, idq; hieme magis quam æstate. Quæ molliora corpora colliquant, durioribus cicatricem trahunt. Rursus quæ his carnem regenerant, mollioribus fere epulotica sunt, & acria rosaceo cerato fracta, cicatricẽ claudũt. Quodq; antedictum est, tam possunt mansuescere lotura, quam suauis est ceruſa. E sarcoticis scordio, carie lignorum, cortice radicis capparis, irionis semine, iri, acoro, artemisia, dracunculi radice, aristolochia, cypero, gentiana, & aliis epulotica finguntur, mista astringenti materia sed & ea myrteo cerato capta, epulotica sunt. Acriora quoque, vt calx viua, arrhenicon, ærugo, mollioribus sarcoticis ad cicatricem temperantur. Eodem modo alumen quod nimium astringit, sed hæc omnia propositis exemplis declarantur. Manna, thus, leuia sar-

In flaccidis carnibus.

Quomodo e sarcoticis fiunt epulotica.

cotica sunt calx acrior, nec sine acrimonia squama est. Ex his fit aridum Spodorides Asclepiadis, quod conuenit vlceribus, quæ vix cicatricem trahunt. Calcis viuæ ʒ. 6. manna, thuris squamæ ana ʒ. 4. vel (vt Heliodorus) calcis viuæ, manna, thuris, an. ʒ. 1. squamæ semunc. Aliud. Ireos, manna ana ʒ. duas, recrementi æris, squammæ, an. drachmas 4. Nomæ & putredines nisi vehementissimis, acribusque pharmacis ægre curantur. Qualia sunt, Sulphuris viui, auripigm. squamæ ana ʒ 2. æris vsti ʒ. 1. Aliud. Sandarachæ semunc. aluminis, myrrh. crocomagmatis, ireos ana semuncia, cyperi ʒ. 4. tritis vtere. Fit autem crocomagma e croci drach. centum, myrrhæ, amyli, rosarum, gummi ana ʒ 50. Siccant, nec ita stringunt, myrrha sarcocolla, argenti spuma, ostrea, diphryges, arugo, & alia quædam metallica. Spodios factitia (quod antispodion vocant) in epuloticis censetur. Cyperi radix in nimio humore cicatricem trahit. Cucurbita sicca, vsta, humidis præputii vlceribus, nec adeo malignis vtilis est. Ad eadem inueterata, anethi radix vsta insspergitur. Abrotoni radix eadem maligna iuuat. Amylum per se tritum, & cum tantillo aluminis, eisdem vlceribus prodest. Lithargyrus duplo rosaceo vel myrteo coquitur, ac ne efferuescat, paulatim affusa rosacea refringitur, vbi non inquinat, in eadem aqua subigitur, omnia ver lantur mortario, rebellia curat & humida, loco rosaceæ licebit vti aqua rhois (summachum appellant) cornorum, spinorum (quæ prunella vocant)

quanto coquetur diutius, tanto siccabit magis. Hordeum combustum Chironiis inspergitur, & quod inde conficitur διὰ πρίθων, serpentia, Chironia, & quæcunque tardius cicatricem ducunt persanat. ℞. hordei cremati ʒ. 10. æruginis ʒ. 50 ceræ ʒ. 10. olei masticbini ʒ. 9. æruginis ex oleo teritur, cera seorsum liquata coniungitur, leniter coquuntur refrigeratis hordeum in mortario permiscetur. In summa quæ leniter siccant & adstringunt, mollibus corporibus & benignis vlceribus conueniunt, durioribus naturis, necita mansuetis vitiis, paulo validiora auxilio sunt. In vlceribus quæ pertinacius repugnent, ad metallica acria vsta veniendum. In malignis, Chironiis & alioqui desperatis, crudis metallicis & acribus vtendum erit, vbi si nec his quicquam efficitur, ferro & igne opus est.

Hordeum est inde διὰ πρίθων.

Vitanda in dysepulotis.

In dysepulotis fugienda μαλθακώδη mollia medicamenta, deinde malactica, adeps suillus, oleum, cera, resina, ammoniacum, & similia, fugienda acria, piper, sinapi, sed præcipue vbi plethora, vel cacochymia. Adhæc quæ humectant, vt aqua, quamquam non ignorandum ea omnia interim commisceri, verum alia ratione, quam vt cicatrice claudant. In Pamphilio Asclepiadis, metallica coquuntur hydrelæo, ex aqua interuntur, si sanies acrior, si quid phlegmonis, si molle corpus est. In albis epuloticis miscetur aqua, vt litharg yrus celerius eliqueſcat. Verum eo vsque coquuntur pharmaca, dum tota aqua exhalauerit, atque ita nihil fere humidius medicamentum est. Acria discu-

An aqua recipiatur in epuloticis.

tiunt.

cunt, & contumacius vitium magis domant, malactica acrimoniam temperant & molliunt callos. Quod si omnibus rite institutis, quæ ad topica remedia pertinent, nihilo magis cicatrix inducitur, aut si iam opertum, clausumq; vlcus rescinditur, longius requirenda causa est. Ac fere cicatricem tardant plethora & cacochymia. Copia phlebotomo deplenda est, vitiosus succus pharmaco purgari debet. Quod si vtrumque coit, neque in sola copia humorum sed & in qualitate vitium est, primum quidem phlebotomo, deinde purgante pharmaco leuare corpus necesse est. Sed e varice vitiosa materia vlceri illabi potest. Vbi non modo difficilis, sed etiam plena periculi cura est. Secatur vena, purgatur corpus eo cathartico, quod melancholicum succum vna & pituitam ducat, iusta vitæ ratio decernitur. Quibus si parum efficitur, emulgetur varix, ac medius præciditur. Designanda prius vena est, atramento notatur, aut rubrica, sed ea parte præcipue, qua proxime radicem spectat. Hic cultello nudatur cutis, caro inciditur, molliter distinguuntur fibræ, atq; his omnino vulnerata caro explicatur, vbi specillo buxeo, vel eburneo vti conuenit. Ac iam nudo vasi culter lenis summittendus est, vt ab inferiore carne diuulsis fibris, varix absoluatur, hic volsella vena prehenditur, eleuatur hamo, inferiori parte funiculo religatur, quem acus conuehat, supra funiculum phlebotomo pertunditur, vt reddat sanguinem, quantum sit opus. Ex quo supra vulnus immissa

Vnde difficilis cicatrix.

acu, vt prius, quæ filum ducat, præstringitur: hic iam vinculum inferius distringendum, attollendum membrum est; & sursum adducta manu, qua vênæ membri decurrunt, & per factum vulnus sanguis exprimitur, ita paulatim emulgetur varix. Laxatum filum rursus obligatur, & media vena præciditur, qua parte vtrinque funiculo illaqueata est. Postremo iusta ratione, suoque tempore noua plaga sananda est. Quamquam aliquando contingit, vt iam curato veteri vlcere, maneat incurabile, quod ad varicem est, nouo vitio subinde affluente. Alijs vtroque vlcere persanato melancholia commota est. Atque vterque casus reuocato subinde phlebotomo, sæpius purgato corpore iusta vitæ lege declinari potest. Hippocr. rudius, sed melius fortasse, varicem, siue is sit euidens, siue in carne teneatur, multis locis compungit, vbi opportunum videatur, ac sanguinem nigrum exhauserit. Prohibet autem, vt ne vicina loca quæ eodem vitio nigricant scalpro exasperentur vulnere illato, quod ægerrime postea percurentur. Quod si ab hepate, liene, aut alia parte corporis ducta colluuie in perpetuæ sordes vlcus est, necessarium parti remedium adhibebis. Ac vomica interior nonnũquam agit cuniculos, qui in exterius corpus desinant, vbi fere sed multo magis prouectis annis, desperatio est. Et ab vlceribus externis in latera initio ducuntur sinus, quietiam silateant, produntur tamen, cum multo plus sordium colligitur, quam ferat ratio & magnitudo vlceris, & pus aliud est,

A partibus corporis tardior cicatrix.

quam

quam natura partis gignere consuuit, seroſius scilicet aut craſsius quum denique qua parte subest cuniculus, aut scabrior, aut pallidior, durior aut mollior cutis est. At speculo argenteo, vel aereo restentari potest, vbi vel cauterio vel ferramento cauitas detegenda est, nisi vel profundior descendat, vel grauior casus a ferro & cauterio metuatur. Sæpe etiam in vetusto vlcere, quodque fracturæ coniunctum fuit, os subiectum parte aliqua sideratum, luridum, carioſum, coaleſcit. Itaque qua parte vitioſum os est, abradi scalpro, & cauterio inuri debet male compactum reſciſſo callo ad curam de integro reuocandum est. Reliquæ fiſſuræ ſedulo compingendæ, & ramenta naturæ detrahenda, ſi qua reſtiterint. Inſtauranda quoque vlcerum natura & vicinæ carnis, quæ nonnumquam eo vſque corrupta est, vt vel frugi materiam alimenti poſsit corrumpere, vt iam vicina liueant, nigra ſint vlcera, modo vieta, modo calloſa, cancroſa, putrida, vermiculantia. Quæ quam igitur contrariis remediis depelluntur, alia ferro peramputanda, alia igne affligenda ſunt, ſanguiſugis affixis, ſcarificatu & corniculis exhauriendum virium est. Ac breuiter ſummouenda omnia, tum quæ cicatricem prohibēt, tum quæ eandem factam refricant. Legitima vitæ inſtituta præſcribi debent, videndumque medico, ne quid vel peccetur ignorantia, vel negligentia omittatur. Litharg yrus per ſe inſperſa, attrita operit. E vino vel aceto teritur, ſiccaturq; ad cicatricē vlce- Litharg yrus,

rum, quæ multo humore madent, elota mitissima est. Lithargyri vsus est in paruis vlceribus, in desquamata cute, & prurigine. In his enim leuiora remedia vsui sunt, sæpe etiam in subliquidis ceratis, quæ e myrteo, rosaceo, & alijs id genus confingas. Tenuis plumbi lamina plumbum vstum lotum, summopere medetur cancris. Recrementum plumbi in æquali vino exactissime leuigatur, affusoque pari myrteo decoquitur, dum sit luti crassitudo, & aurium, nariumque vlceribus accommodatur. Viceribus sedis & narium, canaliculus e plumbo fingendus est, qui dehiscat foras, altera parte qua subit corpus, in leuem ac rotundum qua si vmbilicum desinat, atque hic centro suo angusto foramine pateat, qua videlicet liberum iter aeris teneatur. Vtero similiter & alijs locis corporis, quæ caua sint, conformari potest e figura partis. Cadmia cremata pluribus diebus leuigatur, ex aceto quidem in malignis, in aliis vino, modo giluo, modo e dulci austerusculo. Atque sic elaborata incarnat, & cicatrice claudit. Lapis (quem calaminarem vocant) impetigines, herpetas, scabras, prurigines persanat, fictili crematur, vino extinguitur, & cadmiæ similiter elaboratur. Ladanum molle e vino vel sale in pistum eleganter claudit, ea etiam quæ vix cicatricem ducant. Myrteo cerato duplo, triplo que iunctum, lene epuloticon est. Recens vnguinosum est, & per se liquescit, myrteo exiguo interdum mistum. Aridum ætate infriari potest. Ex scoria & squama æris fictili crematis, extin

Plumbum.

In vlceribus sedis & narium canaliculis.

Cadmia.

Ladanum.

Ad maligna. Ad media.

ctu vino, ex eoque diutissime leuigatu, epulotica fiunt, quæ maligna iuuent. Medium quoddam genus efficies mista lithargyro. In compositis auxiliis Galenus prætulit quæ e cadmia & ladano conficiuntur, quæ cum multa sint & varie concinnentur, pauca eaque paratu facilia describimus. Ceruse cadmiæ ana ʒ 4. ceræ, myrtini ana ʒ 6. Aliud. Plumbi vsti ʒ. 3. cadmiæ, æris vsti ana ʒ. 2. Colophoniæ, olei myrtini ana ℔. 2. vini antiqui odorati, quantum sufficit. Cadmia, vt prius elaboratur, vsta, lota, diuque trita præstabit quoque pharmacum, si reliqua duo metallica similiter comparentur, deinde Colophonia & oleo una liquatis, sedulo misceantur. E ladano quod prætumida vlcerum labra imminuit, calloſa mollit, implet caua, & cicatrice claudit. Picis aridæ ℔. 1. & semunc. aruginis ʒ. 3. æris vsti ʒ. 2. squamæ rubræ ʒ. 2. & semiſs. ladani ʒ. 9. litharg ℔. 3. olei, vini optimi an. ℔. 2 & semiſs. hoc est ʒ. 30. Lithargyrus oleo coquitur, coctione media reliqua metallica immittuntur, volutantur rudi, dum non inquinent, hic pix iniicitur, sublatis ac refrigescentibus ladanum e vino tritum coniungitur. omnia confricientur in mortario, hoc & reliqua medicamenta quæ siccent, & non mordeant, diutius coqui melius est. Adhibitum in platysmate, maligna iuuat, nec ante quartum diem exolui debet. Alia generis eiusdem secundo & quarto de compositione medicam. κατὰ γένη. Sunt & hæc epulotica & maligna curant. Æruginis æris cremati

E ladano.

E metallicis.

ana ʒ. dimid. aluminis ʒ. 2. ceræ ʒ. 10 miscescit vsta ærugine, trita omnia capiuntur cera præmollita igne, vel cerato ex larignæ semuncia, & ceræ ʒ. 1. Alioqui cerato myrteo vel rosaceo. Hoc vt optimo, in malignis Gal. vsus est, quod habet æris combusti, squamæ, æruginis an. ʒ. 3. trita omnia ceræ pinguis ʒ. 4. excipienda sunt. Alioqui molliturcera e myrteo, modo in sole, modo igne. Ac fere tripla cera est metallicis, aut quadrupla, nonnumquam æqualis est, constatque tanto fore acriora, quanto plus metalli, ceræ minus acceperint. Aliud squamæ, æruginis ana ʒ. 1. ceræ pinguis ʒ. 6. larignæ semunc. iuncta omnia in platysmate adhibentur, quod vlceris locum nec eo amplius circumscribat. Munienda vicinia iis, quæ plegmonem arceant, tertio quoque vel quarto die platysma reuellendum, hic austero vino fouenda pars est, & platysma, vt prius, apponendum Repetuntur hæc dum cicatrix duci incipiat. In callis resina loco, vel æsypo, vel medulla cerni præstabit vti. Et hæc quidem e metallis, duris corporibus & malignis vlceribus imperanda sunt. Plura quarto de compositione pharm. κατὰ γένη. Vapor e pastillis acribus Andronis, Pasionis e cinabrio vulgari, aliisque id genus, maligna iuuat, prius autem hæc suis sordibus expurganda sunt. Leue est, ceruse lithargyri ana ℔. 1. olei myrtini ℔. 2. ceræ ℔. ß terebinth ʒ. 3. aluminis ʒ. 1. piperis semuncia, vel paulo minus, leuius erit, si sesquunciam thuris addideris, διὰ κρόκων clementius, quam quod paulo ante de-

Galeni ad maligna.

scriptum

scriptum est. Singulariter faut ad ambusta. Ceruſæ ʒ. 5. *al.* ʒ. 6. *&* ʒ. 2. *lithargyr.* ʒ. 5. *hordei toſti* ʒ. 15. *alii* ʒ. 5. *(idque melius)* ceræ ʒ. 5. *alii* ʒ. 15. *(ſed maior hic modus est)* olei roſacei, *vel myrtini* ʒ. 15. *alii* ʒ. 18. *metallica e vino terito, ceram cum oleo liquefacito, hordeum cribratum inſpergito, omnia coquito, excolato, in mortario confi. ito. In ambuſtis, alba meliora ſunt, quæ neque thus, neque reſinam accipiunt, in iis præcipue, quæ aceto conſtant, piper additum, cicatricem accelerat. Paratur facile, & mirabiliter iuuat. Aluminis vncia dimidia in vini, aquæ pluuiæ vnciis nouem diluitur, linteolum vetus, ſed bene mundum aqua inculcatur, hocque arefactum ſole depictitur, & concerptum imponitur. In ſedis, oris & genitalium inueteratis vitiis, vino vti melius est, aqua vero pluuia præferenda quæ in cauis vlmi vel quercus reſederit. Aliud. Alumen nucis magnitudine teritur, & cum vnciis tribus mellis myrtei vel roſacei coquitur, aut fictili crematur ad eadem vitia. Aliud, in quo veterum & poſterorum conſenſus est. Linteolum aqua illa vel vino madens, & expreſſum, molliter apprimendum plano, cui deinde per tenuem plumbi laminam induces & alligabis. Aliud, ſine morſu ſiccat. & ægre trahentibus cicatricem conuenit.* Ceruſæ ʒ. 2. *gallar. myrti, recrementi plumbi ana* ʒ. 1. *fiat puluis. Aliud. Lithargyri, ceruſæ ana* ℔. 1. *coquantur in oleo alb.* ℔. 2. *aquæ puriſſimæ ſelibra, dum exhalauerit aqua,*

Ambuſta.

E Ceruſa. Album Gal.

& purum pharmacum constiterit, purus sit ignis, & serenus aer, vbi medicamentum incoquitur, liquatis & ita coctis, adde terebinth. vel (si rebelle vlcus est) larignæ vnc. 2. vel vnc. 3. ceræ albæ ʒ. 4. vel ʒ. 6. Nam vt augetur resinæ modus, ita cera augenda est. Postea vero quam omnia coierint, adde thuris semunciam, pompholygis, ostreorum, cadmiæ ana vnc 1. hæc in cinerem vsta, lauantur aqua, si sanies acris est, marina vero, vel aceto, si labra vlceris in callum exuberant. Inopia marinæ, subduplum salem aqua diffundes. Quod si multus humor affluit, vino albo pellucido leuiter adstringente, metallica lauabis. Miscentur autem his, cadmia, pompholyx, ceruſa, litharg yrus, ostrea, buccinorum inuclucra, os sæpiæ, calx & similia, quia præterquam quod epulotica sint, album colorem iuuant, qualia fingi voluit antiquitas. Calx septies lota, e rosaceo vel aqua diluitur, exponitur soli æstu medio, subinde reuoluitur, teritur, abluitur, cum iam satis lota tritaque exaruit, e rosaceo pinsitur, imponitur, cicatricem ducit, vlcera neruorum maligna iuuat, & ambustis auxilio est. Sordes quæ in ampullis lucernariis subsidet, vlcera quæ mediis digitis excitantur alopeciæ quoq; adiuuat. Διὰ χαλκίτεως ex austero, rubroq; vino subigitur, deinde emollitur oleo melino vel myrteo, rosaceo etiã si quis rubor, calorq; in oris vlceris existit, alioqui crassius in platysmate inducitur, vt vicina comprehendat, qua videlicet metus est, ne quid humoris affluat. Album

Calx.

Album. Actuarii.

Aetua

Actuarii, capite de repellentibus descriptum, epulotícon est, vt quæ emplastra alba e cerusa fingunt, quale hoc est non absimile albo Galeni. Ceræ vnc. 4. rosacei ℔. semiss. terebinth. vnc. 3. cerusæ ʒ. 2 litharg. ʒ. 1. thuris cineris ex cochleis crematis ana semunc cera, oleum, terebinth. simul funduntur, reliqua miscentur, versantur omnia, & in mortario vniuntur. Aliud leuius. ℥ cerusæ ʒ. 1. lith. ʒ. 2. aquæ rosarum sesquunc. rosacei lib. 1 metallica trita in mortario fortiter perfricantur pistillo duro, quod cum fit, deinceps ac paulatim liquida affunduntur. Album Rhazæ. Oleirosacei. ℔ 1 cerusæ ʒ. 1 ceræ ʒ. 2. caphuræ ʒ. 1. albumina ouorum tria, melius fiet cum semunc. vel ʒ 6. litharg. Leue est, & magis conuenit, vbi calor, vstio, excoriatio est. Cerusa per se in pari rosaceo cocta ambusta iuuat, & attrita. Ad eadem facit vnguentum de cerusa. Alii ex rhodostagmate cerusam terunt, vt sit liquidi mellis crassitudo, quod in calore, in paruis inflammationibus, quales ad nasi pinnas eueniunt, vtile est. Trita e vino humidioribus vlceribus conuenit, per se ambusta curat, permista butyro, mollit, coquit, cicatricem claudit. Epulotica sunt, vnguentum desiccans rubrum, vnguentum de plumbo, & alia. Pulvis epuloticus bausliorum, sanguinis draconis, cadmiæ, argenti, æris vstiloti ana fiat pulvis, duris corporibus, consumacibus vitiis & nimium humidis vtilis est. Vtraque plantago cum radice siccatur & mbra, trita ad cicatricē inspergitur. Tripharmacum, quod

Album Rhazæ.

Cerusa.

Vnguenta epulotica.

Plantago.

Nutritum.

que huic simile ex lithar g. & oxeleo, in glutinan-tibus describetur, epulotica sunt. Nutritum quo-que quod a Rhaze & Auicenna hoc modo fit. Li-thargyrus in pollinem trita ex aceto & rosaceo diu versatur in mortario (vt quidam volunt) plum-beo, pistillo plumbeo, modus est vt inde crassior fer-mentetur, & exturgeat. Sunt qui addant sextulam aeris vsti, vel cremati plumbi, aut tantundem alu-minis, balaustiorum, rubiæ, sanguinis draconis, cadmiæ argenti, caphuræ, idque singulari ope in malignis & pertinacibus vitiis. In cancrosis ceru-sa permiscetur pistillo & mortario plumbeo. Alii hoc modo. Lithar g. ceruse an. ʒ. 2. teruntur in mor-tario, vniunturq; ex olei myrtini vel ros. sesquunc. Sunt qui oleum prius circumagant in pila plum-bea, & radio plumbeo concutiant dum crassescat, & nigrius euadat, vt olim Apollonius. Alii sic vnita omnia olla noua vrunt, puluerem reponunt mirabili remedio ad cancrosa, malignaque sedis & genitalium vlcera. Alii loco o'ei succum aceto-sæ, solani, polygoni, plantag. omphacis & simili-um, eo modo exercent plumbo, & metallis ad v-sturam, iungunt. Quidam etiam theriacam ad-dunt, & vna cum aliis concrematur. Frequentissi-mus etiam vsus est pompholygos, suo vetustas, suo posteritas vtraque salubriter vsa est. Vritur pom-pholyx, & in cinerem resolvitur, in solani succo, rhodostagmate & aliis generis eiusdem diem inte-grum maceratur, tum pistillo plumbeo in plumbeo mortario diu exercetur, hu in die inseritur cancrosis

Ad cancros pudendorum

Pompholyx

vlce-

vlceribus & malignis. Quod autem pharmacum διὰ πομφόλυγος indeconficitur, varie describũt. Aliter enim Oribas. Paulus, Aetius, aliter quoque. Arabes. Sed hoc maxime epuloticon est. ℞. pomphol ygis, cerussæ, litharg. ana ʒ. 1. ladani ʒ. 2. acaciæ ʒ. 4. ceræ ʒ. 3. myrt. ʒ 8. ouorum assatorum vitellos 9, metallica e vino terito, ceram cum oleo liquefacito, ex quo ladanum & acaciam commisceto, deinde vitellos & metallica in mortario reliquis coniungito. Simile ferè quod sequitur. ℞. cerussæ, litharg. pomphol yg ana ʒ. 2. cadmiæ ʒ. 4. medullæ cerui ʒ. 3. ceræ, olei rosacei ana ℔. 1. myrtini ℔. ß. Liquatis aliis metallica e vino trita permiscentur. Hoc cancerosis conuenit, pueris, eunuchis, mulieribus, atque omnino mollibus corporibus, vbi cicatrix citra dolorem ducenda est. Nicolai. Olei rosarum ʒ. 10. ceræ albæ ʒ. 5. succi expressi e granis solani ʒ. 8. cerussæ lotæ ʒ. quatuor, plumbi usti, tuthiæ ana vncias duas, thuris ʒ. 1. oleum cum succo decoquito, donec exspirauerit succus, deinde ceram oleo confundito, reliqua in farinam trita in mortario permisceto, omniaque diu circumuoluito. In putridis & cancerosis, vbi feruor aliquis est, summa fiducia vsurpandum est, quod nulli veterum compositionum cedit. In corrodentibus & inflammatis vlceribus, succo seridis subigunt. Liquido cerato rosaceo emolliunt, immittunt tubulo, ad rhagadas & alia id genus, in callosis, lini succus & adipes misceri possunt, ad inflammata, croco & vitellis ouii intingitur. Atque hæc suf-

ficiant. Reliquum vero genus est eorum, quæ excrescentem carnem detrahant, de quibus capite de Pyroticis abunde disseretur. In cicatrice vitia sunt, quia excrescit, quia caua est, quia deformis, durior, scabrior, mollior, & maior est. Excrescit parum siccato, purgatoque vlcere. Caua est nimium siccato, & ante tempus inductis epuloticis, vel quia pars subiecti ossis igne absumpta, sublata ferro, aut abscessu excidit. Deformem facit sutura frequentior & inepta, maior incisio, & alia quæ vel cauam, vel eminentem efficiāt. Durior est, nimium siccantibus medicamentis, nec lenientibus tempore immissis, quod vt ante scriptum præcepit Hippocrates. Mollior infra modum siccato vlcere. Excrescens cathæreticis reformatur, scarificatur, absumitur. Caua reficiāda & exterenda, vt quod desit aggignatur. Mollior siccanda est. Deformitas mollientibus, lenientibus, discutientibus, exedentibus quoque & cathæreticis, aliquando etiam adstrictione medicamentorum corrigitur. Ad hæc omnia materia suis locis descripta est. Epuloticis vtimur iam prope pleno, nondum tamen adæquato vlcere. Celsus linamento e frigida presso primū integit, deinde vbi iam æquata cuti caro est, sicco vtitur. Ac bene fiet, si in frigida illa alumen maduerit, & quod inseritur siccum in eadem mersum exaruerit. Et hæc quidem in leui vlcere faciunt satis: in maligno, bene puro linteolo sinum mollito extergebis, epuloticon induces quod plurimum siccet. Et quia fere aliquid callilabris concreuit, ora

Quando epulotici vsus & ratio vtendi.

vlcer

vlceris pharmaco circumſcribes, quod attennet. In dolore, rubore, phlegmone & rheumate, parygro recenti vtendum erit, vel διὰ χαλκίτεως liquido in platyſmate. Attenuant platyſma aqua. li linteo contegitur, ex quo ſpl'enium ſuperdatur, expreſſum frigida aliquando vino. Ac frigiditas ſplenii, ſubinde refuſo frigido liquore contineri debet, poſtremo faſcia commode alliganda, quas tertio primum die abſolues. Hic molli flocco ſaniem detergebis, & priorem curam omnino reuocabis, ere nata vel retento, vel mutato conſilio. Recentiores vino calido, cui balauſtia concoxerint, aut ſimilia, vlcus fouent, alioquin aqua. ſi quid caloris eſt: quæ vim aluminis con eperit. Ac ſit octupla aqua alumini. Sed in calore adſtrictio ſuſpecta eſt molli vellere humorem ſorbent pharmacum imponunt, ſuperdant ſtuppas vino madidas, vel aqua omnia glutinantibus faſciis conſtringunt, non iis quidem, quæ ita contrahant, vt e rotundo oblongum fiat, niſi cauitas ſuperſit, & vna cures, vt & glutines, & c catrice claudas. Galenus interdixit aqua, vt nõnudum vlcus contingeret. At in calore & iam procedente cicatrice, non adeo nocere poteſt. Cicatrix (ſi quidem naturaliter ducitur) in ambitum vlceris ſanis partibus primum concreſcit, deinde paulatim ad centrum progreditur, poſtremo in ipſo centro coaleſcit atq; perficitur.

De glutinantibus. CAP. 5.

LOngius fortasse, quam res postulabat, de glutinantibus sermo dilatus est. Verum ita nos coegit traxitque consequens medelarum ratio, nec alius obtigit locus, in quo de illis orationem commodius institueremus. κολλητικὰ Graci vocant συμφυτικὰ & τραυματικά. Quidam etiam ἕλκωμα, & peculiariter quæ cruentis vulneribus adhibentur. Siccant hæc omnia ad secundum fere gradum, media natura inter ea quæ ad cicatricem ducunt, & quæ carnem regenerant, non detergent, sed adstringunt, prohibentque, ne quid humoris vlcerum labris obueniat. Nec in cruentis solum vsurpari solent, sed ad sinus, fistulas, maligna vetustaq; vlcera transferuntur. Opitulantur celerius, si integra partium natura est, si paucus sanguis, idemq; purus affluit, si non abrasa, non præcisa, sed vel salua, vel parte aliqua etiamdum hærens cutis est. Etenim cuti cum subiecta carne naturalis quædam amicitia coiit, vt ægerrime sanescant, quibus omnino illa excidit, facillime, vbi incolumis seruata est. Mirum quod præcisa, sed loco suo reddita, coalescit, recipit spiritum, & quasi mortua reuiuiscit, quodq; e plaga liuore ducto, non in iuuene solo, sed etiam sene viuidum colorem recuperat. Magna igitur cutis habenda ratio, neq; ob id solum, quod inde celerius glutinatur vulnus, sed quia interiecta cute plurimis iuuatur, quæ nuda caro non perferat. Nudum vlcus linteo, lana,

Facultas glutinantium.

spon-

ſpongia irritatur, medicamentis paregoricis ſordes colligit, vellicatur catharticis, inuatur omnibus, ſi familiari cute quaſi propugnaculo obtectum eſt. Ideoq; & abraſa cutis & pendula, ſuo loco inducatur, & reducta molliter apprimatur, ſic enim vlceri celerius conſuescet. Neq; deſperatur, quæ ſuſpenſa, iam liuida aut nigra eſt, etiam ſi eo abſceſſit loco, vbi os ſine carne, vel cartilago ſubiecta eſt. Ea enim vel in hoc acerbo caſu ſuo corpori reconciliatur, & vitalem ſpiritum recipit, quod in genu & nuda carne tibia, in gibbero, vbi tantum ſubiecta cuti membrana eſt, experiri licet. Idq; fieri tum aliorum pharmacorum ope, prodidit Galenus, tum celebri illo, quod Heræ & Attalo attributũ eſt. Deſcribitur hoc libro primo de compoſitione pharmac. κατὰ γένη, titulo διὰ πιπέρεως, Attalo & Hera auctoribus, & paulo poſt in Albis Aſclepiadis. Aſclepiades Pamphilium vocauit. Iam vero & labra vlceris animaduertenda ſunt, quia videlicet alia contracta, alia euerſa, plurima dehiſcunt. Quæ formas vlcerum in vario labiorum motu percipias. Os enim commiſſis labris interdum clauditur, nonnunquam illa diducũtur, vt ſit hiatus. Aliquando quoq; aliter deformantur quia alterum retortum labrum & euerſum, alterũ in os reductum, vel vtraq; modo intro, modo foras replicata ſint. Contracta labra vlcerum ſpecillo vulnerario molliter diſiungenda, et vtrinq; abducta faſcia vt extra vulnus magis conſtringãtur, ſeparanda ſunt. Colligẽda vero, quæplurimũ hiant

Labrorum vlceris ratio.

Ad contracta labra.

a sanu partibus ineunte fascia, quæ vt ad oras vulneris propius accedit, ita firmius adstringatur, ea scilicet ratione, vt ne nimium cogendo, nimium comprimas, & dolorem gignas. Euerso tantum altero vlceris labro hinc lintea abduces, & in alteram partem quasi trahendo volutabis. Si vtrumque euertitur, ea quam ἐκ δυοῖν ἀρχῶν ἐπίδεσιν vocant, necessaria est. Atq; hæc labia flaccidis, callosis, muccosis & cancrosis vlceribus magis eueniunt. Iam vero glutinatio fit, vel innata carne (συσάρκωσιν Græci vocant) vel eo quem illi ἀγκυλοβλεφαρισμὸν, nostri infibulationem appellãt, deinde etiam κατὰ ῥαφὴν sutura, postremo κατ' ἐπίδεσιν fasciis obligatis, quam deligationem vertũt. Sed omnino vt vulnus glutinetur, enato corpore, religatis, vt prius, & inter se plexis carnium fibris coire necesse est. Id quod fibulis, acu & fasciis sæpenumero admaturatur. Ac fere vt sunt vlcera & partes, ita remedia distinguuntur. In parvo ac recenti vlcere fasciola in orbem nexa satis esse potest, & quæ cultellis, cibariis fiunt, solo suctu, quæ partes colligat. sæpius coalescunt. Alia vulgaris terebinthina illita (quæ abietina potius vocanda est) & iniecta fasciola celerrime committuntur. Verum nullum omnino vulnus vel minimum, etiam si acus minima pupugerit, contemni debet, multo minus, si vel plethora, vel cacochymia, vel denique sensus acrior in metu est, alioqui dolor, phlegmone, convulsio ad exitium sequi consuevit. Itaque statim initio relicta glutinandi via, pareporici

Quatuor rationes glutinandi.

Nullum vulnus vel minimum contemnendum.

vtendum

vtendum erit, quæ dolorem leniant, & a phlegmone vindicent partem, donec omnia pericula abiisse videantur. Ac fere quinto & septimo die grauiores casus sese proferunt, quos cum æger saluus euasit, & omnia tuta sunt, detersum siccatumque Elcus glutinabis. In maiori vulnere maiora remedia quærenda sunt, deligatio, sutura, fibula, medicatio, vbi medicamentum quoque siccare magis necesse est, hicq; audienda sunt magnum & paruum insectione, non quorundam veterum opinione, qui ἐπίκαιρον, insigne vulnus e natura loci, μέγα, magnum e periculo definiunt. In glutinando distingui debet natura corporum, quia videlicet (vt loquuntur illi) aliud δυσελκὲς, quodque ægre coalescit, aliud εὐελκὲς, in quo vulnera celeriter coniunguntur. Vulnera rotunda non facile glutinari, nisi in longitudinem dissecentur testes sunt Hippocrates, Aristoteles, Galenus, Cassius & alii medici veteres. Lentiginosa corpora, ruffa, cacochyma tardius sanescunt. Ac breuiter difficultas nascitur ex iis, quæ in rebelli vlcere proximo capite tradita sunt, adhæc externis casibus, culpa medicorum, ægri & eorum qui ægro inseruiunt. Primum igitur in cruento vulnere (si quidem neque profundum est, neque hæmorrhagia extitit) molli tomento, spongia, panniculo detergendus cruor est, atque illa prius inculcantur frigida, & expressa adhibentur. Patroclus apud Homerum Eryphili vulnus tepida exterget rudius quidem, quod postea ab Hippocrate interdictum fuit,

In maiori vulnere.

Ratio glutinandi.

Aquæ & aceti vsus.

Quod si altius descendit vulnus, erupitque sanguis aceto magis vtendum erit. Sic enim grumos incides, & sanguinem cohibebis. In nervis ab aceto metus est, nisi servata tenuitate, frigiditatem eius exoluas. Ideoque specilli extremo linteolum alligabis, quod vel sapa vel melicrato madefacies. In lacunis & vlcere veteri vbi glutinandi tempus accesserit, vinum & œnomeli idonea sunt. In mulieribus, pueris, eunuchis, atque id genus corporibus, tum alias, tum maxime vulnerato capite, aceto abstinemus. Idem aperto perioſtio relinquendum est.

Aceti loco, vino et œnomelite floccum intingimus, exprimimus & cruorem inde extergemus. Atque vbi vis rite detersus est, nihilque labris vlceris intercedit, qualia sunt grumus, pilus, oleum, pluma & similia, sequitur vt latera lateribus, orœ oris, rite coeant. Ponimus autem neque dolore, neque phlegmone, neque vllo alio vitio vlcus laborare, ac iustam carnem lateribus vulneris interesse. In rectis vulneribus labra facile adducuntur, multo magis si molle corpus est, & adducta fasciis continenda sunt, ex duplici initio, alioqui simplicibus. sed sutura interdum addita, & fibulis. In transuerso vulnere orœ dissident magis, quare suturis & fibulis opus est. Atque has figuras vulnerum ex fibrarum cursu, quœ musculos intexunt, distinguere oportet. In magnis & profundis vulneribus vincula ex duobus initiis necessaria, eadem quoque in latis & profundis sed hœc praterea aliis suturis cogenda sunt, nostra vero prœtrahere & luti-

In transuerso.

In magno & profundo.

nanda, ne quid reliquum fiat, vnde postea recrudescant. Fascias autem austero vino & nigro maduisse iuuat, quod in cæteris vulneribus præferendum est, quia repellit, phlegmonem prohibet & cogit. Quin & aliquod eorum quæ contrahunt, licebit incoquere, sed modus sit, vt ne nimis adstringendo moueatur dolor. In molli parte, extrema auricula, imo naso, fronte, bucca, palpebris, cute gutturis, ventre, membranis, quæ non sunt tendines, sutura conuenit. Præputium assuitur & infibulatur vt carnosum genus, vbi nimium dehiscit, nec oræ facile coniunguntur. In capitis vulneribus extrema cutis, tum suturis, tum fibulis committi potest. Cartilagines auris effractas Archigenes fibulis continebat, & argilla cauum auriculæ implebat, ne concideret. Alii diuisas partes eiusmodi primum quidem digitis committunt, deinde glutine, visco aliisque generis eiusdem in breui platysmate quasi ferruminant. Sed quæ viscida impingas glutinare præstat, vt non solum contineant sed diuisas inter se partes concilient, atque conglutinent. In particulari materia eadem seruatur ratio, quæ iam sæpius in aliis generibus pharmacorum præscripta est. Eaque seligenda, vt sunt partes, vt molle durumue corpus, vt recens, vetustum, paruum magnumq; vulnus est, quod in fasciis, fibulis, suturis similiter distingui debet. Ac præcipua ratio haberi debet in vulnerib. quæ in ventres corporis penetrant, aut alioqui multũ profunda sunt, vt ne commissa parte quæ exterior est interior distincta, in

Particularis materia quomodo seligenda.

glutinataque maneat, aut si hæc quidem glutinatur, infirmior tamen sit cicatrix atque vnitio, vnde & suppuratio intus colligatur, soluta cicatrice, & exteriores oræ resoluantur, quod monuit Hippocrat. Glutinandi vim habent ebulus, sambucus, syderitis, palmæ, puni, tædæ cortices, dracontii folia recentia, herba quæ fragagignit anagallis, salix antrosæmum, astragalus, phlomunculus, telephium, symphytum, petræum, araneæ tela, sed ea præcipue, cui epistrino farina incederit. Equisetum maxima vulnera præfectos etiam neruos conglutinat. Coccus baphicus exaceto pistus ingentia vulnera coniungit, cum oxymelite diuisos neruos conciliat.

Chamæpitys. Magnis quoque vulneribus Chamæpitys idonea est. Arnoglossum quadam temperaturæ symmetria iungendis veteribus lacunis, atque recentibus vulneribus, nulli remediorum cedit. Rebellia rheumatica, putrilaginosa vlcera, & in dysenteriis facta percurat. Eaque omnia, quia conuenienter refrigerat, siccat, adstringit, nec mordet, leuiter digerit & exterget. In humidu vlceribus, & partibus quæ natura siccior præditæ sint, tota herba cum radicibus siccatur, tritaque inspergitur, idem

Spongia, &c. rhei per se commodum semen est. Spongia, lana succida, linteolum, immerguntur aqua, aut vino potius, vel si profluxit sanguis, oxycrato, adhæc liquoribus alijs, qui contrahant, deinde expressa vulneri colligantur. Querna folia trita in leui petra, vulneri securi facto Galenus apposuit vt etiam vicina comprehenderent, eoque remedio glutina-

ent, ea ipsa vino conspergi possunt. Caseus recens & oxygalactinus, satis satiua, neruos praecisos & endines in fine musculorum iungunt, & duriora corpora conglutinant. Centaurum minus, folio & floribus vlcera magna coniungit, arefactum colleticis miscetur, multo magis si rheumaticum vlcus est. In quo genere praestantissima medicamenta sunt, quae valde siccant, leuiter adstringunt, vt non mordeant. Pentaphylli folium neruos adiuuat, cum melle tritum. Ad vlcera capitis, myrrha, aloe, terebinthina, assa alia tritisque, farina tosti hordei & milii, Mummia vtendum est. Calamintha succus membranis vulneratis infusus egregie glutinat. Sed hoc & similia, acriora scilicet, quaque vehementer siccant, Megetia sunt Sydonii & Eudemi qui in membranis cerebri, acribus, mordentibus, oxymelite, aliisque generis eiusdem vsi sunt. Milii farina iisdem vulneribus inspergitur. Resina, pix sicca, amurca cocta, duris corporibus adhibenda sunt. Pix humida minus quam sicca mordax. hordeum vstum, aloe ex aqua trita, herba folia & succus, quam ex India comportant, & patrio nomine Zambanam appellant. Aloe vulgaris est, quae tenaci vita in multos menses viget, e laquearibus aedium & tabulatis magna virorum commendatione suspenditur. Constat hoc remedium certo experimento nautarum. In colleticis quae ad manum sunt, praecipua laus atractylidi. Eius cacumina austero vino vel oxycrato incoquuntur, excipitur concha, quod ena-

Ilatis.

Centaurium minus.

Zambana.

Atractylis.

que huic simile ex lithar g. & oxelæo, in glutinantibus describetur, epulotica sunt. Nutritum quoque quod a Rhaze & Auicenna hoc modo fit. Litharg yrus in pollinem trita ex aceto & rosaceo diuersatur in mortario (vt quidam volunt) plumbeo, pistillo plumbeo, modus est vt inde crassior fermentetur, & exturgeat. Sunt qui addant sextulam æris vsti, vel cremati plumbi, aut tantundem aluminis, balaustiorum, rubiæ, sanguinis draconis, cadmiæ argenti, caphuræ, idque singulari ope in malignis & pertinacibus vitiis. In cancrosis cerussa permiscetur pistillo & mortario plumbeo. Alii hoc modo. Lithar g. cerussæ an. ʒ. 2. teruntur in mortario, vniunturq; ex olei myrtini vel ros. sesquunc. Sunt qui oleum prius circumagant in pila plumbea, & radio plumbeo concutiant dum crassescat, & nigrius euadat, vt olim Apollonius. Alii sic vnita omnia olla noua vrunt, puluerem reponunt mirabili remedio ad cancrosa, malignaque sedis & genitalium vlcera. Alii locoo'ei succum acetosæ, solani, polygoni, plantag. omphacis & similium, eo modo exercent plumbo, & metallis ad vsturam, iungunt. Quidam etiam theriacam addunt, & vna cum aliis concrematur. Frequentissimus etiam vsus est pompholygos, suo vetustas, sue posteritas vtraque salubriter vsa est. Vritur pompholyx, & in cinerem resolvitur, in solani succo rhodostagmate & aliis generis eiusdem diem integrum maceratur, tum pistillo plumbeo in plumbeo mortario diu exercetur, hu in die inseritur cancrosis

Ad cancros pudendorum

Pompholyx

vlce

vlceribus & malignis. Quod autem pharmacum διὰ πομφόλυγος indeconficitur, varie describūt. Aliter enim Oribas. Paulus, Aetius, aliter quoque. Arabes. Sed hoc maxime epuloticon est. ℞. pomphol ygis, ceruſa, litharg. ana ʒ. 1. ladani ʒ. 2. acaciæ ʒ. 4. ceræ ʒ. 3. myrr. ʒ 8. ouorum aſſatorum vitellos 9. metallica e vino terito, ceram cum oleo liquefacito, ex quo ladanum & acaciam commiſceto, deinde vitellos & metallica in mortario reliquis coniungito. Simile ferè quod ſequitur. ℞. ceruſæ, litharg. pomphol yg ana ʒ. 2. cadmiæ ʒ. 4. medullæ cerui ʒ. 3. ceræ, olei roſacei ana ℔. 1. myrtini ℔. ß. Liquatis aliis metallica e vino tritapermiſcentur. Hoc canceroſis conuenit, pueris, eunuchis, mulieribus, atque omnino mollibus corporibus, vbi cicatrix citra dolorem ducenda est. Nicolai. Olei roſarum ʒ. 10. ceræ albæ ʒ. 5. ſucci expreſſi e granis ſolani ʒ. 8. ceruſæ lotæ ʒ. quatuor, plumbi uſti, tuthiæ ana vncias duas, thuris ʒ. 1. oleum cum ſucco decoquito, donec exſpirauerit ſuccus, deinde ceram oleo confundito, reliqua in farinam trita in mortario permiſceto, omniaque diu circumuoluito. In putridis & canceroſis, vbi feruor aliquis est, ſumma fiducia vſurpandum est, quod nulli veterum compoſitionum cedit. In corrodentibus & inflammatis vlceribus, ſucco ſeridis ſubigunt. Liquido cerato roſaceo emolliunt, immittunt tubulo, ad rhagadas & alia id genus, in calloſis, lini ſuccus & adipes miſceri poſſunt, ad inflammata, croco & vitellis ouiintingitur. Atque hæc ſuf-

ficiant. Reliquum vero genus est eorum, quæ excrescentem carnem detrahant, de quibus capite de Pyroticis abunde disseretur. In cicatrice vitia sunt, quia excrescit, quia caua est, quia deformis, durior, scabrior, mollior, & maior est. Excrescit parum siccato, purgatoque vlcere. Caua est nimium siccato, & ante tempus inductis epuloticis, vel quia pars subiecti ossis igne absumpta, sublata ferro, aut abscessu excidit. Deformem facit sutura frequentior & inepta, maior incisio, & alia quæ vel cauam, vel eminentem efficiũt. Durior est, nimium siccantibus medicamentis, nec lenientibus tempore immistis, quod vt ante scriptum præcepit Hippocrates. Mollior infra modum siccato vlcere. Excrescens cathæreticis reformatur, scarificatur, absumitur. Caua refricanda & exterenda, vt quod desit aggignatur. Mollior siccanda est. Deformitas mollientibus, lenientibus, discutientibus, exedentibus quoque & cathæreticis, aliquando etiam adstrictione medicamentorum corrigitur. Ad hæc omnia materia suis locis descripta est. Epuloticis vtimur iam prope pleno, nondum tamen adæquato vlcere. Celsus linamento e frigida presso primũ integit, deinde vbi iam æquata cuti caro est, sicco vtitur. Ac bene fiet, si in frigida illa alumen maduerit, & quod inseritur siccum in eadem mersum exaruerit. Et hæc quidem in leui vlcere faciunt satis: in maligno, bene puro linteolo sinum molliter extergebis, epuloticon induces quod plurimum siccet. Et quia fere aliquid calli labris concreuit, ora

Quando epulotici vsus & ratio vtendi.

vlceru

vlceris pharmaco circumscribes, quod attenuet. In dolore, rubore, phlegmone & rheumate, parygro recenti vtendum erit, vel διὰ χαλκίτεως liquido in platysmate. Attenuant platysma aqua. linteo contegitur, ex quo splenium superdatur, expressum frigida aliquando vino. Ac frigiditas splenii, subinde refuso frigido liquore contineri debet, postremo fasciæ commode alliganda, quas tertio primum die absolues. Hic molli flocco saniem detergebis, & priorem curam omnino reuocabis, ere nata vel retento, vel mutato consilio. Recentiores vino calido, cui balaustia concoxerint, aut similia, vlcus fouent, alioquin aqua. si quid caloris est: quæ vim aluminis conceperit. Ac sit octupla aqua alumini. Sed in calore adstrictio suspecta est molli vellere humorem sorbent pharmacum imponunt, superdant stuppas vino maidas, vel aqua omnia glutinantibus fasciis constringunt, non iis quidem, quæ ita contrahant, vt e rotundo oblongum fiat, nisi cauitas supersit, & vna cures, vt & glutines, & e cattrice claudas. Galenus interdixit aqua, vt nitnudum vlcus contingeret. At in calore & iam procedente cicatrice, non adeo nocere potest. Cicatrix (si quidem naturaliter ducitur) in ambitum vlceris sanis partibus primum concrescit, deinde paulatim ad centrum progreditur, postremo in ipso centro coalescit atq; perficitur.

De glutinantibus. CAP. 5.

LOngius fortasse, quam res postulabat, de glutinantibus sermo dilatus est. Verum ita nos coegit traxitque consequens medelarum ratio, nec alius obtigit locus, in quo de illis orationem commodius institueremus. κολλητικὰ Graeci vocant συμφυτικὰ & τραυματικά. Quidam etiam ἕλκωμα, & peculiariter quae cruentis vulneribus adhibentur. Siccant haec omnia ad secundum fere gradum, media natura inter ea quae ad cicatricem ducunt, & quae carnem regenerant, non detergent, sed adstringunt, prohibentque, ne quid humoris vlcerum labris obueniat. Nec in cruentis solum vsurpari solent, sed ad sinus, fistulas, maligna vetustaq; vlcera transferuntur. Opitulantur celerius, si integra partium natura est, si paucus sanguis, idemq; purus affluit, si non abrasa, non praecisa, sed vel salua, vel parte aliqua etiam dum haerens cutis est. Etenim cuti cum subiecta carne naturalis quaedam amicitia coiit, vt aegerrime sanescant, quibus omnino illa excidit, facillime, vbi incolumis seruata est. Mirum quod praecisa, sed loco suo reddita, coalescit, recipit spiritum, & quasi mortua reuiuiscit, quodq; e plaga liuore ducto, non in iuuene solo, sed etiam sene viridem colorem recuperat. Magna igitur cutis habenda ratio, neq; ob id solum, quod inde celerius glutinatur vulnus, sed quia interiecta cute plurimis iuuatur, quae nuda caro non perferat. Nudum vlcus linteo, lana,

Facultas glutinantium.

spon-

ſpongia irritatur, medicamentis paregoricis ſordes colligit, vellicatur catharticis, inuatur omnibus, ſi familiari cute quaſi propugnaculo obtectum eſt. Ideoq; & abraſa cutis & pendula, ſuo loco inducatur, & reducta molliter apprimatur, ſic enim vlceri celerius conſueſcet. Neq; deſperatur, quæ ſuſpenſa, iam liuida aut nigra eſt, etiam ſi eo abſceſſit loco, vbi os ſine carne, vel cartilago ſubiecta eſt. Ea enim vel in hoc acerbo caſu ſuo corpori reconciliatur, & vitalem ſpiritum recipit, quod in genu & nuda carne tibia, in gibbero, vbi tantum ſubiecta cuti membrana eſt, experiri licet. Id q; fieri tum aliorum pharmacorum ope, prodidit Galenus, tum celebri illo, quod Heræ & Attalo attributũ eſt. Deſcribitur hoc libro primo de compoſitione pharmac. κατὰ γένη, titulo διὰ πιπέρεως, Attalo & Hera auctoribus, & paulo poſt in Albo Aſclepiadis. Aſclepiades Pamphilium vocauit. Iam vero & labra vlceris animaduertenda ſunt, quia videlicet alia contracta, alia euerſa, plurima dehiſcunt. Quas formas vlcerum in variis labiorum motu percipias. Os enim commiſſis labris interdum claudutur, nonnumquam illa diducũtur, vt ſit hiatus. Aliquando quoq; aliter deformantur quia alterum retortum labrum & euerſum, alterũ in os reductum, vel vtraq; modo intro, modo foras replicata ſunt. Contracta labra vlcerum ſpecillo vulnerario molliter diſiungenda, et vtrinq; abductis faſciis vt extra vulnus magis conſtringãtur, ſeparanda ſunt. Colligẽda vero, quæplurimũ hiant

Labrorum vlceris ratio.

Ad contracta labra.

a sanu partibus ineunte fascia, quæ vt ad oras vulneris propius accedit, ita firmius adstringatur, ea scilicet ratione, vt ne nimium cogendo, nimium comprimas, & dolorem gignas. Euerso tantum altero vlceris labro hinclintea abduces, & in alteram partem quasi trahendo volutabis. Si vtrumque euertitur, ea quam ἐκ δυοῖν ἀρχῶν ἐπίδεσιν vocant, necessaria est. Atq; hæc labra flaccidis, callosis, muccosis & cancrosis vlceribus magis euenient. Iam vero glutinatio fit, vel innata carne (συσάρκωσιν Græci vocant) vel eo quem illi ἀγκτυριασμὸν, nostri infibulationem appellãt, deinde etiam κατὰ ῥαφὴν sutura, postremo κατ' ἐπίδεσιν fasciis obligatis, quam deligationem vertũt. Sed omnino vt vulnus glutinetur, enato corpore, religatis, vt prius, & inter se plexis carnium fibris coire necesse est. Id quod fibulis, acu & fasciis sæpenumero admaturatur. Ac fere vt sunt vlcera & partes, ita remedia distinguuntur. In paruo ac recenti vlcere fasciola in orbem nexa satis esse potest, & quæ cultellis, cibariis fiunt, solo suctu, qui partes colligat. sæpius coalescunt. Alii vulgari terebinthina illita (quæ abietina potius vocanda est) & iniecta fasciola celerrime committuntur. Verum nullum omnino vulnus vel minimum, etiam si acus minima pupugerit, contemni debet, multo minus, si vel plethora, vel cacochymia, vel denique sensus acrior in metu est, alioqui dolor, phlegmone, conuulsio ad exitium sequi consueuit. Itaque statim initio relicta glutinandi via, pareporicis

Quatuor rationes glutinandi.

Nullum vulnus vel minimum contemnendum.

vtendum

vtendumest, quæ dolorem leniant, & a phlegmone vindicent partem, donec omnia pericula abiisse videantur. Ac fere quinto & septimo die grauiores casus sese proferunt, quos cum æger saluus euasit, & omnia tuta sunt, detersum siccatumque vlcus glutinabis. In maiori vulnere maiora remedia quærenda sunt, deligatio, sutura, fibula, medi atio, vbi medicamentum quoque siccare magis necesse est, hicq; audienda sunt magnum & paruum inscitione, non quorundam veterum opinione, qui ἐπίκαιρον, insigne vulnus e natura loci, μέγα, magnum e periculo definiunt. In glutinando distingui debet natura corporum, quod videlicet (vt loquuntur illi) aliud δυσκόλλητος, quodque ægre coalescit, aliud εὐκόλλητος, in quo vulnera celeriter coniunguntur. Vulnera rotunda non facile glutinari, nisi in longitudinem dissecentur testes sunt Hippocrates, Aristoteles, Galenus, Cassius & alii medici veteres. Lentiginosa corpora, rissa, cacochyma tardius sanescunt. Ac breuiter difficultas nascitur ex iis, quæ in rebelli vlcere proximo capite tradita sunt, adhæc externis casibus, culpa medicorum, ægri & eorum qui ægro inseruiunt. Primum igitur in cruento vulnere (si quidem neque profundum est, neque hæmorrhagia extitit) molli tomento, spongia, panniculo detergendus cruor est, atque illa prius inculcantur frigida, & expressa adhibentur. Patroclus apud Homerum Eryphili vulnus tepida exterget: rudius quidem, quod postea ab Hippocrate interdictum fuit,

In maiori vulnere.

Ratio glutinandi.

Aquæ & aceti vlus.

Quod si altius descendit vulnus, erupitque sanguis aceto magis vtendum erit. Sic enim grumos incides, & sanguinem cohibebis. In nervis ab aceto metus est, nisi servata tenuitate, frigiditatem eius exoluas. Ideoque specilli extremo linteolum alligabis, quod vel sapa vel melicrato madefacies. In lacunis & vlcere veteri vbi glutinandi tempus accesserit, vinum & æromeli idonea sunt. In mulieribus, pueris, eunuchis, atque id genus corporibus, tum alias, tum maxime vulnerato capite, aceto abstinemus. Idem aperto perioſtio relinquendum est.

Aceti loco, vino et æromelite floccum intingimus, exprimimus & cruorem inde extergemus. Atque vbi vs rite detersus est, nihilque labris vlceris intercedit, qualia sunt grumus, pilus, oleum, pluma & similia, sequitur vt latera lateribus, ora oris, rite coeant. Ponimus autem neque dolore, neque phlegmone, neque vllo alio vitio vlcus laborare, ac iustam carnem lateribus vulneris interesse. In rectis vulneribus labra facile adducuntur, multo magis si molle corpus est, & adducta fasciis continenda sunt, ex duplici initio, alioqui simplicibus. sed sutura interdum addita, & fibulis. In transuerso vulnere ora dissident magis, quare suturis & fibulis opus est. Atque has figuras vulnerum ex fibrarum cursu, quæ musculos mouent, distinguere oportet. In magnis & profundis vulneribus vincula ex duobus initiis necessaria, eadem quoque in latus & profundis sed hæc præterea alia suturis cogenda sunt, neutra vero præpropere glutí-

In transuerso.

In magno & profundo.

nanda, ne quid reliquum fiat, vnde postea recrudescant. Fascias autem austero vino & nigro madu:sse iuuat, quod in cæteris vulneribus præferendum est, quia repellit, phlegmonem prohibet & cogit. Quin & aliquod eorum quæ contrahunt, licebit intoquere, sed modus sit, vt ne nimis adstringendo moueatur dolor. In molli parte, extrema auricula, imo naso, fronte, bucca, palpebris, cute gutturis, ventre, membranis, quæ non sunt tendines, sutura conuenit. Præputium assuitur & infibulatur vt carnosum genus, vbi nimium dehiscit, nec oræ facile coniunguntur. In capitis vulneribus extrema cutis, tum suturis, tum fibulis committi potest. Cartilagines auris effractas Archigenes fibulis continebat, & argilla cauum auriculæ implebat, ne concideret. Alii diuisas partes eiusmodi primum quidem digitis committunt, deinde glutine, visco aliisque generis eiusdem in breui platysmate quasi ferruminant. Sed quæ viscida impingas gluuinare præstat, vt non solum contineant sed diuisas inter se partes conciliant, atque conglutinent. In particulari materia eadem seruatur ratio, quæ iam sæpius in aliis generibus pharmacorum præscripta est. Eaque seligenda, vt sunt partes, vt molle durumve corpus, vt recens, vetustum, paruum magnumq; vulnus est; quod in fasciis, fibulis, suturis similiter distingui debet. Ac præcipua ratio haberi debet in vulnerib. quæ in ventres corporis penetrant, aut alioqui multũ profunda sunt, vt ne commissa parte quæ exterior est interior distincta, in

Particularis materia quomodo seligenda.

ait, ea ipsa vino conspergi possunt. Caseus recens & oxygalactinus, sanat sativa, neruos præcisos & tendines in fine musculorum iungunt, & duriora corpora conglutinant. Centaurium minus, folia & flores ad vlcera magna coniungit, arefactum colleticis miscetur, multo magis si rheumaticum vlcus est. In quo genere præstantissima medicamenta sunt, quæ valde siccant, leuiter adstringunt, vt non mordeant. Centaphylii folium neruos adiuuat, cum melle tritum. Ad vlcera sapius, myrrha, aloe, terebinthina, assa alia tritisque, farina tosti hordei & milii, Mummia vtendum est. Calaminthæ succus membranis vulneratis infusus egregie glutinat. Sed hoc & similia, acriora scilicet, quæque vehementer siccant, Megetia sunt Sydonii & Eudemi qui in membranis cerebri, acribus, mordentibus, oxymelite, aliisque generis eiusdem vsi sunt. Milii farina iisdem vulneribus inspergitur. Resina, pix sicca, amurca cocta, duris corporibus adhibenda sunt. Pix humida minus quam sicca mordax. hordeum vstum, aloe ex aqua trita, herbæ folia & succus, quam ex India comportant, & patrio nomine Zambanam appellant. Aloe vulgaris est, quæ tenaci vita in multos menses viget, e laquearibus ædium & tabulatis magna virorum commendatione suspenditur. Constat hoc remedium certo experimento nautarum. In colleticis quæ ad manum sunt, præcipua laus atractylidi. Eius cacumina austero vino vel oxycrato incoquuntur, excipitur concha, quod ena-

Ilatis.

Centaurium minus.

Zambana.

Atractylis.

tat oleosum. Eadem quoque in reticulum aut
quod duabus ollis argilla iunctis, eliciendo oleo in
tercedit, oleagineum liquorem reddit. Atque ollas
superiorem igne cingi, inferiorem terra defodi, re
liquaque omnia ea ratione comparari oportet, qu
superiore libro praescripta est. Cuidam decisus na
sus, qua os in cartilaginem desinit. Rusticus pro
pendentem partem alteram digitis coniunxit, herb
tusam, & e vino nigro tritam, quod millefolium
appellant, impegit, rudius omnia colligauit, und
celeriter restitit profluens sanguis, & vulnus pul
chra cicatrice breui coiit. Folia hederae recentia si
Hedera. vino cocta, grandia vulnera coniungunt, & ma
ligna sanant, atque inde succus tum per se, tum ro
saceo temperatus (si quidem acrior videatur) na
rium vlcera & aurium percurat. In vlmo multa
Vlmus. sunt quae laudes. Decocto vlmi compingendis
fractis ossibus, veteres usi sunt: eiusdem cortex & fo
lia adalligata, glutinant, ambusta suuant, vt sin
manifesta cicatrice coiisse videantur. Teruntur fo
lia, cortex veluti fascia obligatur. Purgat, implet
cicatricem ducit, glutinat, exterit, delet papularum
vestigia, & artificialibus balsamis commiscetur a-
Aqua in folli- qua, quae vlmi folliculis includitur, bene purgata
culis vlmi. vermiculis. Ea Crito usus est ad Lichenas. Balsa-
mo quodam raro & pretioso principes vtuntur glu-
Aqua vitis. tinando. Sunt qui eam aquam quae castratis vi-
tibus exudat vere, lenticula vitrea excipiant, vas
operculatum sedulo, clausumq;, annum integrum
exponunt soli, loco subdiali, sed qui ab iniurijs cae-

tutus esse possit, ac lenticulam ad solem subinde vertunt, vt vndequaque radii euerberent, & aquam coquant. Melligo tandem concrescit, quæ sit balsamo viribus æqualis, ἀμπελοσάλαγμα ex analogia (si vis) appelles. Duriorum sunt corporum, sorbus, mespilus, pinaster, quercus, & quæcunque acerba sunt. Similiter querum foliis comparanda sunt. Addunt bolum armenam, terram sigillatam, & similia. Composita sunt cerati myrtini ʒ. 3. ceruſæ ʒ. 1. vetusta glutinat. Aloe arida ænomelite coquitur linamentum inde tinctum vulneribus capitis inseritur, phlegmonem prohibet & iungit. Galenus mollioribus naturis pharmaca temperauit ex lithargyro, oxelæo & ænelæo, durioribus ex erugine, bitumine, squama, aloe & myrrha. In quibus, quia bitumen præcipuam vim habet, verum friabilius est, quam vt solutum oleo emplastrum reddat, cera quoque ad corpus vna temperatur. Sed oleum & cera vim bituminis exoluunt, ideoque squama additur, ærugo & alia, atque hinc vocata barbara comparantur. Fistulas expurgat, glutinat, priusquam occalleſcant, & cicatrice tegit. Induratis musculis vtile est Lithargyri ʒ. 4. olei & aceti an. ℔ 1 vel paulo minus coquantur omnia dum omnino combibitum oleum, acetum vero expirasse videatur, nec iam inquinet, & nigro splendeat. Acetum sit acerrimum, pellucidum, ex vino factum non aquoso, oleum vero antiquissimum. Hoc parabili auxilio Galenus parotidas criticas, quæ iam fistulas traherent, in pueris,

Galenus pharmaca.

Tripharmacum.

Nutricum.

adolescentibus, mulieribus sæpius curauit. Siccat siue morsus, vlcera difficilia persanat, cruenta glutinat, omninoque vlcera magna paruaque iuuat, dum ad cicatricem perueniant. Hoc emplastrum alii nigrum, alii vnguentum de litharg yro coctum appellant; nec a Tripharmaco Mesues alia re differt: quam quod plus habet aceti & olei. Recentiores enim parem aceti modum & litharg yri, duplum oleum commune vel rosaceum commiscent. Differt autem a Nutrito, quod aliud Tripharmacum est Mesuæ, quia in hoc materia cruda est, ex quo non ita siccat, & vim aliquam concipit e plumbeo mortario, in quo conficiunt. Quod ex litharg yro & æmelæo fit, contra rheumata valet, induratos musculos adiuuat, & cruenta iungit. Litharg lib. 1. octo dies, vel eo plures in Sole teritur affuso vino giluo, tenui, pellucido, odoro, subadstringente. At quanto plus vini combibet, tanto efficacius futurum est, postea cum sesquilibra, libris duabus olei plus minusue excoquitur, dum non inquinet. At hæc assidue versare spatha necesse est. Melina sunt multa 2. de compositione pharmac. κατὰ γένη, quæ glutinent. Quod sequitur ex vino Heræ, luxata firmat, recentes puerorum strumas discutit, inueteratos sinus, quique in vacua penetrent, percurat. Recentia vulnera etiam magna conglutinat. Litharg. aurilib. 1. hoc est ʒ. 12. sic enim perpetuo libram Græcorum vsurpamus, diu teritur in Sole affuso vino giluo, tenui pellucido, vt prius. Quo teritur diutius, & plus liquo-

ru

ru rapiet, eo præstantius euadet. Ex quo iterum læuigatur in mortario, instillato deinceps atque alternatim modo oleo concalfacto, modo vino illo, atque vtroque quantum fieri potest, saturari debet. Hic in cacabum transmittitur, & cum olei & vini giluiana ʒ. 9 vel eo pluribus excoquitur, bene coctæ litharg yro immiscentur resinæ pini lenigatissimæ ℔. 1. ceræ albæ ʒ. 10. opopanacis sequunc. coquuntur omnia molli igne, dum non inquinent. In vsu, sanguine agrestu columbæ conspergitur. Al. Critonis, quod iungit recentia, cicatricem ducit & extrahit. Litharg lib. 1. cerælib 1. terebinth. ʒ. 2. æruginis ʒ. 2. olei veteris ʒ. 9. aceti ʒ. 2. & semiss. Litharg. oleum, acetum, æruge blando igne coquenda sunt, iam proprie coeuntibus resina cera q; coniungitur, coquuntur dum sint corpus, & non inquinent. Magis glutinabit pharmacum si myrrhæ, aloes, sarcocollæ ana ʒ. 1. misceas ea quæ per se glutinent. In malignus, squamæ & vitrioli genera conspergi possunt. Celebre & polychreston Macherionis pharmacum ad vlcera maligna, recentia glutinat, phlegmonem prohibet, præcipue vbi aliquid contusum fuerit, rabiosi canis morsibus medetur impositum, ac subinde commutatum, phagedænis conuenit aurium, nariumque vlceribus carnem generat. In genitalibus & nudatis ossibus idem efficit. Aristoloch rotundæ galbani, opopanacis, æruginis, iridis, ammoniaci, myrrh. ana ʒ. 1. terebinth. ceræ, ol. omphacini ana ʒ. 7. & semiss. Æruge ex dimidio ol. seorsum teritur, cum reliquo oleo, cera &

Critonis.

Macherionis

Ex Atractylide.

Barbarum.

Qua ratione in varia genera remedia commutes.

Puluis rub.

tur ex Atractylide. Atractylidis effossæ cum radice, deinde siccatæ vmbra, postremo tritæ vnc. quatuor, ol. dulcis vnc. quatuor, Colophoniæ sesquilibra, æruginis ʒ. 2. ceræ ʒ. 8. Oleum, ceram, Colophoniam liquefacta excolato, deinde æruginem, postea herbam commisceto, iuncta omnia frigida immergito, manibus versato, pinsitoque: pista in aqua noctem finito, atque ita vsui reponito, verum Colophonia nostra siccior est. Liquida quoque veteres vtebantur, quæsi desit sicca partim oleo, partim terebinthina molliendæ erit. Hoc autem glutinat recentia. Rhodini vel myrtini ʒ. 1. terebinth. ʒ. 1. æruginis ʒ. 2. si quidem lota est, & molliora sunt corpora alioqui sesquidrachma. Barbarum Galeni. Picis ℔. 1. bituminis ceræ ana sesquilib. ammoniaci, mannæ ana ʒ. 3. ceruſæ sesquunc. ol. ʒ. 20. nam sic melius, quam ʒ. 17. Al. Est & aliud insigne Barbarum emplastrum nigrum, quod capite de hæmorrhagia describetur. Plura quoque primo & secundo de compositione pharm. κατὰ γένη. Atque hinc ad recentiorum medicamenta transeundum, si prius monuerimus digerentia & attrahentia cerato temperata fieri sarcotica, e sarcoticis fieri glutinantia. si quid adstringētium permisceas, aut si iunxeris quæ siccent magis, & astringant, reddi epulotica. Basilicum magnum. Mesuæ glutinat neruos. Celebris est pulvis (quem rubrum vocant) ex sanguine draconis, & sesquialtera ratione vel dupla thuris. Alii calcem, bolum armenam, santalos commiscent. Sunt qui hoc modo con-

anguis
raconis.

ficiant. Symphyti maioris, boli armenæ an. ℥. 1 picis Græcæ ℥ 3 mastich. olibani an semunciam, sanguinis draconis, mummiæ ana ʒ. 2. Pulueres suturis insperguntur, vel in cerato imponuntur. Sanguinem draconis collecticon varie conficiunt. Thus, mastichen, bolum armenam æqualiter mista, hirci sanguine mactati Augusto mense concorporant. Alii aliter ex eadem materia. Quidam bolum armenam terunt, faciuntque vt plurimum sorbeat sanguinis hircini & sorborum succi. Plinius sorborum succo & caprillo sanguine compingit. Eidem Plinio & Solino sanguis est draconis, qui dum vulneratus elephas concidit, colliso casu dracone colligitur. Aetius e succo herbæ Indicæ (quem dracunculum vocant) fingi credidit. Dracontio nostro vis inest glutinandi. Cartilagines mediam naturam habent inter ossa & carnem. Itaque glutinatur non tam siccantibus, quam quæ catagmatica, aut quæ porotica a gignendo callo appellant, nec tam mollibus, quam quæ ἔναιμα, carnem vniunt. Eaque natura constant tenaci & viscida, pix, manna, caro & saliua cochleatum, viscum, glutinum fabrile, pollen visco illigatus tragacantha in aceto fusa, gummi Arabicum, aloe pinguis, terebinthina e vino lota, muccagines, aliaque id genus, quibus sanguis draconis pulvis ruber, & alia quæ per se glutinandi vim habeant, cõiunguntur. Ita concorporata pharmaca illinuntur, compinguntur, adhibentur in spleniis & velut incerata telâ quæ arctius consuatur, vt pharmacum

firmius

firmius inhærescat. Sed si magna vulnera sunt, fibula vel acu prius conducere oportet, deinde medicamento impingere, id in cartilaginibus aurium & narium fieri debet. Cochleæ cum suis volutis diuteruntur in mortario, vt nihil asperi reliquũ sit. Sanguis draconis subquadrupla, manna suboctupla ratione adiungitur, permiscentur in mortario, & affinguntur. In naribus (quod ante dictum est) ne vulnus concidat, atq; ita cartilago dissideat, fistula concaua paranda est, quæ introducatur, & qua parte vulnus contingat, illinatur pharmaco, altera vero nasi pars, quæ foras vertitur, quaque pinnæ eminent, emplastico medicamento compingetur. Aurium caua argilla impleri debet. Argilla prius cochleæ saliua, & acidi punici liquore subigatur. Alioqui ʒ. 2. aloes excipiuntur fabrili glutine soluto ex aceto. Aliud. Tragacanthæ ʒ. 1. in aqua Rhois maceratur, muccago elicitur, in qua excipiantur myrrh. aloes sanguinis draconis ana ʒ. 1. omnia pauca terebinthina colligantur, adhibentur in pellicula, vel linteolo. Atq; hæc tandiu inhærere oportet, dum coalescat cartilago, nisi prius excidant. Quæ sequũtur, iusta ratione probata sunt posterioribus chirurgis. Plantaginis vtriusq; consolidæ, betonicæ, verbenæ, pimpinellæ, pilosellæ millefolii, linguæ canis caudæ equinæ an. M. 1. conquassata coque cum ℔. 3. sepi arietini, colatis adde resinæ, ceræ, galbani ana quartaria 3 sarcocollæ quartarium vnum, terebinthinæ quartarium 1. & semiss. liquata omnia & ad ignem circum

Cochleæ.

Viride Bonantini.

ducta, ex arte misceantur. Aliud. ℥. Centaurii minoris manip. 6. macerentur noctem integrã in vino albo, postridie in eodem vino ad dimidias coquito, colatum succum recoquito, dum sit mellis crassitudo, postremo reponito. In usu, accipe succi ℥. 3. terebinth. ℔. 1. ceræ nouæ quartarium 1. resinæ, thuris, gummi Arabici, mastiches, ana ℥. 1. lactis mulieribus ℥. 2. Optimum hoc medicamentum & amicum neruis, cruenta glutinat, dura emollit, fluxiones inhibet, arcet putredines, detergit sordes a fera morsis auxiliatur, atque omnino dignum laude est. Centaurii succus leniter astringit, siccat, tergit citra morsum, ex quo miscetur medicamentis, quæ fistulas, sinus, rheumatica vlcera coniungant, & cicatrice claudant quæque veteres duritias emolliant. Planta admodum parabilis est, maxime laudata veteribus, de qua libellus etiam Galeno attributus est. Eius radix inutilis est. Herba cum floribus postremo vere colligenda, & vt prius, exuccanda, reponendus in multos vsus succus est. Eadem siccatur vmbra, vt in tempore trita in puluerem, putridis, sordidis, cancrosis, & aliis vitiis inspergatur. Eodem modo Marrubium, Scordium, Apium, & aliæ plantæ plurimæ, chirurgo veluti opes quædam, suo tempore comparãdæ sunt. in medicamento de quo agitur, glutinandi vis aucta est adiecto vino. Similiter & aliis emplasticis, mastiche, thure, gummi Arabico, quæ cum leniter astringant, molliant, reprimant, in communem vsum medicamenti conspirant. Aliud Dioscoridis. ℥. betonicæ, centaurii ana manipul. 2.

coque, & cola, vt prius, excolato succo adde resinæ quartarium 1. terebinth ℔. ß. sarcocollæ ℥. 1. ceræ ℥. 2. liquefiant omnia ac leniter bulliant, acetum paulatim affundatur, vbi refrixerint omnia, e muliebri lacte manibus conuoluantur. Pares vires habet cum priore benignum est, vt neruis possit conuenire. Centaurium, betonica, resina, neruis punctis amica sunt, sarcocolla mitissimum est colleticon, aceto fit, vt altius permeet, & melius attrahat, lacte muliebri mollius pharmacum est, nec ita cohibetur eius tenuitas. Al. Ceræ albæ, resinæ ana quartarium 1. olei ℥. 2 terebinthinæ ℥. 1. thuris, mastiches ana ℥. dimid. adde pimpinellæ, melangianæ, aut loco eius telephii, maioris semperuiui, & atractylidis, verbenæ vermicularis, aut potius semperuiui minoris ana manipul. 1 coquantur vino vt prius, dum duæ vini partes euanuerint, & hæc omnia percolentur, exprimanturque, atque iterum coquantur ad crassitudinem, tum adde resinæ lib. 1. ceræ albæ, lib. semis. mastiches ℥. 2. refrigerentur vt prius, & lacte muliebri subigantur, leue colleticon est. Viride ex herbis fortius est, & iã malignũ quid præ se ferentibus conuenit, quod ex cap. de purgantibus repetendum est. Vnguentum gloriæ. Olei bedegaris lib. 1. ceræ quartariũ 1. seminis albarum rosarum semuncia. Oleum bedegaris non ita parabile, quia quid sit Barbarorum bedegar parum cõstat. Vteris autẽ vel spongiolis illis, quæ in camino rubo colligũtur, vel cymis atractylidis. Alioqui tenerioribus cacuminib. aculeatæ plãtæ, quæ

Viride ex herbis.

Bedegar.

ab herbariis Bedegar appellatur, vel eadem e carduo syluestri, (quam cardonettam vocant) detruncabis. Incoques autem horum quoduis oleo & vino nigro, dum vinum exhalauerit, materiam vehementer exprimes. Semen rosatum est, quod detractis foliis & apicibus luteis excusso capite decidit. Et vermibus, neruosis partibus glutinandis, vtriusque symphyti, cynogloss. piloseilæ, vtriusque plantaginis ana manip. 1. vermium terrenorum lib. semis. conquassata omnia septem dies in ol. sesqui libra madent, deinde leniter cocta in suum oleum exprimuntur, expresso succo & oleo, misces piarietini purgati libr. 1. picis nauales lib semiss. picis Græcæ quartarium 1. galbani, opopanacis, terebint. ana vnc. 1. thuris mastiches ana semunc alia liquantur, galbanum, opopanax, thus, mastiche aceto macerantur, ex quo soluta alius permiscentur, & ex omnibus efficitur corpus. Lumbrici terræ triti & per se impositi, neruos glutinant. Aureum. Cera citrinæ lib. ß olei boni ℔. 2. & ß. terebinth. ℥. 2 resinæ & Colophoniæ ana sesquunc. olibani, mastiches ana ℥. 1. croci ʒ 1. cera cum oleo liquatur, deinde resina, Colophonia, terebinthina confunduntur, sublatis igne, thus & mastiche insperguntur, postremo resperso croco omnino intinguntur. His ergo pharmacis vtendum erit, vbi cruorem & sordes exterseris, vbi curaueris ne quid intersit vlcerum labris, vbi denique neque dolor, neque phlegmone, neque alius casus est, vnde glutinatio prohibeatur. Digitis, acu, fibulis, deligatione, diuisa labra con-

Semen rosatum.

E vermibus.

Lumbrici terræ.

ungenda sunt, arida resperguntur, illinuntur liquida, crassa, viscidaque, vt in magnis vulneribus neque satis cohærentibus impinguntur, superdatur stuppa e vino nigro pressa, ex eodem splenia fascias, subligacula madere vtile est, quanquam & aceto imbui possint, colliganda omnia eo deligationis genere, quod contineat, reformet, cogat, quantum videlicet casus expostulat. Puluis ruber oui candido, postea quoque terebinthina excipitur, atque imponitur. Quoties commutatur medicamentum austero vino fouetur vulnus. Rarius autem commutari debet, quarto primum die, deinde sexto Lintea eodem vino inculcata superimponuntur, atque hæc donec coalescat vulnus. A quo si qua macula relinquitur, detergente materia exteri oportet.

IACOBI HOLLERII STEMPANI, MEDICI PARISIENSIS CELEBERRIMI, DE MATERIA CHIRVRGICA,

LIBER III.

De vtili materia in vitiis ossium.

CAP. I.

IAm explicanda nobis ea pars remediorum, quæ ad ossa pertinet. Vitiis ergo quæ ossa se erint, eo

Quæ neglectis ossibus superueniãt.

dem fere momento succurrere oportet. Alioqui phlegmone succenditur, quæ saniem facit, agit cuniculos, vlcera dispergit alta, exesa, & curanda motu, ἐμμότους inde vocat Hippocrates. Ex quo denigrantur ossa, cariem inducunt, syderatione corrumpuntur. Aliis femur claudicat, manca manus est, ad solitos flexus torpet articulus, vel is extortus est. Huic conuulsis neruis, distorto corpore, crudeli morte vita extinguitur. Ille gangræna & putredine contabescit, extinctoque sensu paulatim conficitur. Itaque in tam lubrica medendi parte omnem consiliirationem moueamus, maturime occurramus, vt nihil naturæ pereat, nulla cicatrix, nulla vestigia mali, aut honesta certe, relinquãtur.

Labores ossium.

Laborãt ergo (vbi accessit iniuria) corrupta, fracta, collisa, fissa, forata ossa & mota articulis. Ad quæ vitia alia quoque suboriri solent. Accessio mali est, si cum vulnere læsa sunt, multo magis in articulis vbi nerui, tendines, ligamenta, nuda carne & ossea loca sunt, in quæ laxata ac commota & iam nouo casu imbecilla, excrementa corporis facile decurrunt.

Quam multa auxilia inuenta ossib.

Adde quod ibi cartilago est, in qua cicatrix formari nequit. Hic ergo asperior casus est, dolor, vigilia, febres, deliria, conuulsio & mortes sæpenumero commouentur, & vt articulus maior est, ita periculum grauius creare solet. Verum non alia chirurgiæ parte ditior supellex veteris disciplinæ, nusquam hæc curiosa magis, quam in ossium medelis, infinita propre reperit & literis tradidit: quæ-

dam

dam etiam auctoritate Principum ære publico in ciuitatibus extruxit, quæ ad hanc curam ossium pertinerent, ferramenta varia, excisorios cultros, scalpra rasoria, limas, specilla, aliquot terebrarum genera, modiolos, forfices, forcipes, μυριόφυλλας, volsellas scalas, scamna, contos, repagula, vectes, glossocomia, canales, sphæria, stathmia, trochiscos, pennas, inceratos canaliculos, fistulas, setas, fila, bysso & auro texta, alia quoque plurima, quæ ad purganda, tendenda, reformanda, tentanda, constituenda denique ossa facerent. Et in una deligandi cura quam plurima usu diuersa suis etiam nominibus veteres distinxerũt, linteola, fascias, hypodesmides, splenia, apodesmos, regulas, ferulas, spatulas habenas, laqueos, mitellas, puluinos modo scroteos, modo molliusculos, nodos, acus, acias, & alia sexcenta, quorum multa retenta sunt, alia antiquata, quædam deserta partim ignorantia, partim negligẽtia. Ad de quod multis in rebus facilior, nectam operosa curandi via inuenta est. Atque hic quoq; peculiare nomen habuit deligandi forma, & κατασσακτικὴ vocata est, quanquã non in omni quæreta ossu ea necessaria est, sed aliquando in orbem, aliquando in asciam ducta, nonnunquam etiam sine deligationib. id genus splenia usurpantur, quorum omnium ratio ex libris primum Hippocratis de officina medici, de fracturis & articulis, deinde commentariis Galeni petenda est. Corruptum os pingue est, nigrum, molle, cariosum, quod supernatis grauibus vlceribus aut fistulis, hisque vel lõga

Deligationis materia.

Deligatio.

Corruptela ossis.

vetustate, vel putredine occupatis, euenit. Nudatur os cui vitium accessit, ulcere excisо subsecta carne, si latius serpit ossis iniuria: quam ulcus fuit. Abscessus ossium priusquam corruptelam trahant, partim melotide partim e sanie cognosci possunt. Hinc enim sordes uberior, & vi maiore, quam pro ulcere, scaturit, eaque tenuior est, non crassa, vt a carne, non glutinosa qualis est a neruis, neque unguinosa, vt ab adipe dissluit. Adhæc in abscessu ossis ora ulceris dissident magis, ægre coalescunt, & interiora quodam motu vitium significatur. Saniosis ossibus medicamenta conueniunt quæ plurimum siccent, quorum materia ex capite de purgantibus pharmacis petenda est. Quæ in superficiem extat caries, ea sola radula eximi potest, sed ab igne tuius remedium est. Corruptum os ad viuam scobem elimandum, exterebrandum, inurendum, excidendum, peramputandum quoque totum est, vbi desperatur malum. Miserum quidem, sed unicum præsidium, & instanti exitio præferendum. Vbi ergo ulcere concisо vel amputata carne os undique nudatum est, quod videatur pingue, nigrum, aut cariosum semel iterumve inurendum ferro, aut scalpro deradendum, donec iam aliquid cruoris ostendatur, quæ integritatis nota est. Qui radit hæc audacter imprimere ferramentum debet, vt & agat aliquid, & maturius desinat. Finis est, quum in nigritie ad os album in carie ad solidum ventum est. Neque alia faciendi sunt, cum in summo ossis iniuria est. Sed hæc vitia aliquando secedunt ote

faruent

feruente, aquis quas fortes vocant, & mollioribus cauteriis, de quibus capite de pyrotic. Nonnunquam etiam matura putredine, modo per se, modo leni tractu decidunt. Quod si malum altius descendit, caries quidem speculo tenui explorari debet, quod vt cedenti ossi altius infigitur, ita longius caries procedit. Nigrities colligi potest ex dolore & febre. Quæ vbi mediocria sunt, illa alte descedisse nō potest. Manifestior tamē adacta terebra. Nā finis vitii est, vbi scobes nigra esse desiit. In maiori carie, maior asperitas & inæqualitas ferro deprehenditur, & hoc quidem minus firmiter inhæret, & cito elabitur loco, cui impressum est. Igitur caries tota sæpius versata terebra excalpenda est, ex quo candente ferro foramina perpurganda, vt nam nullo affluente vitio, lacuna carne replentur. At os quod vel nigrities totum peruasit, vel excedit caries excidere oportet. Excidūtur ossa fere in capite, pectore, & membris, eaque modo scalpris, modo terebris & modiolis, quorum omnium ratio a Galeno, Celso & aliis tradita est. Syderatum membrum non tam crudeli, quam miserabili auxilio semel peramputandum est, in quo quicquid corporis emortuum est, lacerandum scalpro, & nouacula excidendum est. Siquid autem viuæ carnis, nerui, venæ, arteriæ superest, nec vrget casus, qua parte corrupta tela desinit, vincula arctissime constringenda, vt ea omnia defecta alimento celeriter exolescant. Quod quum euenit, ea corpora ferro, vt prius, & nouacula execanda sunt. Hæc autem, quia non

De excidendis ossibus.

Peramputatio membri.

Vnde mors amputatis membris.

placuit Hippocrati corpus etiam dum viuens ferramentis irritari, ne inde commotus dolor, hæmorrhagia & animi deliquia (quod fere fit) ægrum e vita tollant. Alii morsa vasa & nervos prius designant, medias carnes intersecant, & illa ipsa ad sanam partem filo illaqueant, vt intabescant mora, & sponte sua decidant. Quæ etiam grue hæmorrhagias & conuulsiones magis declinent. Iam vero legitima serra sit, & bene comparata, quæ quam celerrime transcurrat. Linteum interponi potest vino vel aceto madens, qua parte commota serra viuentem carnem affricat, ne scilicet exasperetur caro, & profluuium sanguinis moueatur. Præfecto osse reliquæ partes contra hæmorrhagias cauterio inuruntur. At si viuente osse circunducta caro emortua est priusquam malum in os transeat, excidenda illa est, & iniectis vinculis, omnis aditus, quo sanguis ad os decurrat intercipiendus est, imperanda vitæ parsimonia, & ea alimenta quæ facile diffluant, nihilque succi crassi lentique gignant, vt os ipsum cum suis vinculis paulatim emarcescat, ac tandem excidat. Ad celeritatem operis vbi vtrumque licet, maluit Hippocrates in articulis quam medio membro ossa rescindi. Reliquis iniuriis ossium fere accedit vlcus, idem astrictoribus linteis & ferulis aliquando cõtrahitur. Sed hoc genus vlceris lenioribus pharmacis, illud autem aliorum vlcerum legibus curari debet. At non antea claudere oportet, quæ per vlcus ad ossa pertinent, quam hæc sedulo explorata, & omnia a

Alia ratio.

Vlcera coniuncta vitiis ossium.

sorde, vigredine perpurgata sint. Quin & praclusum iter patefacere oportet, & angustias ferro ampliare, deinde spongia molli aut penicillis implendum cauum, vt ne coeat, sed dehiscat vlcus, dum vel integendum carne, vel ferruminandum callo benepurum os videatur. In altis cuniculis spongia, linamenta, penicilli summa parte religantur filo, quod foras propendeat, vt in tempore facile reducantur. Vt autem quæ succrescit caro toti suo ossi coalescat, purum os esse & siccum necesse est, inspergendumq; medicamentis, iride, manna, aloe, myrrha, aridothure, aristolochia, & eo genere cephalicorum, quod capite de Sarcoticis descriptum est. Sed quæ continetur ossibus caro generatur, vt paulo siccior futura est, ita magis siccantibus gaudet, quo genere etiam detersa, rasa, exterebrata ossa conspergi debent. Vt vero ducenda carne ab ossibus recedis, ita vis siccantium temperanda est, donec iam cicatrix trahenda sit. Ac carne replere ossa, & fissa iungere sæpenumero opus est, vbi callum gignere non licet, nimium dissidentibus fractura labris, & vbi in maiorem circulum vel os ipsum maius excisum est, verum multo stabilius vinculum callus est in fracturis cum vlcere, si quidem transuersum hoc est, idemque magnum, ferulis abstinendum, in recto vlcere ferulæ ad latera cõmitti possunt. In vtroque maior copia fasciarum adhibenda, quia declinãda astrictio, cõfirmanda tamen deligatio est, quod vel astrictio vel copia linteorũ efficit. Linteorum multitudo astrictioribus fasciis præferri debet, vbi mol-

Regeneratio carnis in vitiis ossium.

In fracturis cum vlcere ratio ferularum & linteorum.

Syderatæ partes nimia astrictione.

le corpus & cum fractura vlcus est. Astrictior deligatio & vi maiore confixa ferulæ sæpenumero siderant partes, atque exulcerant. In tumore, vlcere, inflammatione & dolore ferulis & omni astrictione interdicendum. Ferulas Hippocrates septimo primum die, sublato metu inflammationis, adhibet. Nostri statim initio. Albuca sis in leui malo primo die in grauiore vitio quinto vel septimo. Solutis ergo linteis & refixis ferulis, si quid computruit, excindendum ferro, priusquam ad implendam carnem veniatur. Videndum quoque priusquam impleas, vt omnis diuisio ossis tuto cohæreat.

Squama.

At si qua squama aut fragmentum excesserit, ea suo ossi sedulo coaptanda sunt, aut si acumine carnem subintrant, molliter præcidere oportet, etiam diuisa carne & excisa, si res exigit, verum incolumis fragmenti radix, qua ossi suo etiam dum hæret seruanda est. Alioqui scalpello vel serrula leniter

De detrahēdis squamis.

eliminanda, aut volsella prehensanda est. Quod si nihil molestiæ squamæ adferunt, neque possunt suis ossibus reconciliari, vel medicamentis detrahes, vt ita sines, donec maturitate quadam per se decidant. Sic enim celeriter cogetur callus, & caro ossi bene concrescet. Quæ vero squamæ rapiuntur ferro necdum mature violentia reuelluntur fistulas egregias sanabiles relinquunt. Hic ergo declinanda vis est.

Medicamēta.

Squamas detrahunt medicamenta in cephalicis descripta capite de Sarcoticis, erucæ radix, vtrumque bryoniæ, cucumeris agrestis. Aristolochia peculiariter elicit testulas caluariæ. At quæ demenda os

sun

sunt, medicamentis siccari conuenit, ratione vitæ simili, cauterio radula quoque atteri, volsella molliter agitari, perforari terebra, vt maturius, vel sponte sua, vel leui commotione excidant. In fractis ossibus & loco motis multarum rerum cura est, ac circa initia omnino prohibenda fluxio, dolor, inflammatio Os ergo quod vel abiit articulo, vel fractum dissidet, primum quidem reformare atque constituere oportet, deinde ita continere vi ne recidat postremo confirmandum callo, carne, resiccatis humoribus, qui colligantia vincula relaxent. Primum tamen ineunda ratio, an reponi possint, deinde an sine periculo reponantur, postremo qua arte conuenienter & celeriter, nimio dolore ac molestia reducantur. Concisis articulorum vinculis, dissectis cartilaginibus desperatio est, tumque bene agitur cum ægro si solum claudicat, si manco membro, si deformato & obtorto articulo supereſſe datum est. Non reponendum (inquit Hippocrates) tibiæ os qua parte suo vtrinque articulo copulatur, siquidem rescissa cute per vulnus prominet, alioqui conuulsio, phlegmone, gangræna, syderatio commouentur quæ ægrum breui momento e vita tollant. Quæ vt declines, quam vt os reponas, potius cogitandum Reformanda luxatio primo die, vel certe altero. Nam tertio & quarto quiescere oportet, quo fere tempore nouæ iniuriæ sese proferunt, hinc ad decimum tutior reponendi occasio est. Quod si restituto osse conuulsio incidet, rursus articulum excludes, calida liberaliter irrigabis, fouebis oleo,

Infractis & luxatis multa cura.

Desperata.

Non statim reponenda ossa.

Quando reformanda luxatio.

Contra conuulsiones.

& mollitiana conteges in luxatis & fractis ossibus hæc sunt præcipue, τάσις, vel si mauis, ἀντίτασις, διάπλασις, ἐπίδεσις, ἀπόθεσις, vel ὑπόθεσις. Extenditur membrum manibus prehensum, vel iniectis laqueis, vbi vi maiore opus est, vt diductis & adductis marginibus soluti ossis oræ oris molliter consuescant, nihil exasperetur, nihil diffringatur, quod in fracturis denticularibus, scabris & serratis sæpe contingit. Videndum quoque ne in distentatione neruus, vena, arteria, musculus, tendo, ligamentum, atque inde os & membrum contra naturam extorqueantur. Sed in luxatis, compages articuli & ossium copulatio prius recognoscenda est, quam multis, longis, prominulis & obstipis capitibus constet, quot, qui sinus & acetabula, quam alta hæc, quomodo inflexis alueis decliuibus, lubricis, quibus scilicet capita illa & externa ossium tubercula inserantur, quæ superciliorum formas qua fide ceruices ossium contineantur, quibus vinculis iunctura articuletur, quæ cartilagines intercedant, qui tendines, musculi & nerui ad constantiam articuli concurrant, in summa, qua omnino ratione flectant, tendant, diuertant, atque vno verbo, copulentur. Vertebræ duplici capite prominent, duplici quoque acetabulo sinuantur, altera alterius acetabulis sua capita inserit, eademque paria faciens, & quasi relata gratia suos alueolos explicat, in quibus vicinæ vertebræ processus reponantur, mucosis vinculis vtraque coniungantur, quæ soluta cæsa, arefacta, distracta

Cognoscenda in luxatis

Exemplum in vertebris.

morbo,

morbo, vertebras exarticulant. Quas iam cognoscas egre reformari, quia scilicet intelligas quam multis cardinibus quaque societate coeant, quam denique vario implexu conserantur. Itaque omnis articulata iunctura sæpius oculis ipsis vsurpanda, sicque animo & mente concipienda est, vt ad viuum pressæ articulorum formæ cum res exigat, oculis ipsis, vt ita dicam, obuersentur Sic enim explicatur opificium naturæ, quod in fractis & luxatis sedulo persequamur. Atque omnino qui extendit, componit, ligat, continet, hoc efficiat, vt iusta naturæ teneatur κατάσασις. Sic enim Hippocrates, quod naturali figura membri & partis Galenus definit Extensum membrum loco redditum manibus tractari, palpari & legitime cōformari debet, διάπλασιν appellant. Quod si neque sic constitutum est, ad μοχλίαν, lorū, habenas, & vsitatas machinas veniendum. Quæ omnia ex libris Hipp. & commentariis Galeni petenda sunt. Sequitur ἐπίδεσις, quam κατασματικὴν appellant, in qua multorum prouidentia est, sed maxime vt contineas, phlegmonem arceas, & procures callum. Ac primum an sit deligandum, statuere oportet, tum qua deligandi forma, ac fere a duobus principiis, varia tamē ratione. Ex quo decernendum quibus, quam multis, longis, latis, quam denique firmis fasciis opus sit. In phlebis eadem versetur cura, idonea forma linteum quærenda est. Cognoscendum præterea vnde primum ineas, quæ sit futura progressio, quam multi & quales circuli, quo modo distinguātur orbes, qui

vino insuccata nigro, subausteró, quæ deinceps atque conuenienter hinc inde adhibenda sunt, non vt hoc illi insideat. Longiora sunto, quam quæ solum ambitum membri comprehendant. Nam si quadrantalis circulus est partu, paulo longiores splenestrientalibus esse oportet. Oblique inseruntur membro & aduersa parte decussant. Atque hæc quidem splenium ratio alia quum os abscedit, & sanioſum est, alia eorum quæ in deligationibus fascias confirmant. Hic enim æqualiter affinguntur membro, ne alterum extremum alteri insideat, aut reduplicet, quum videlicet longius splenium est, neve breuius atque decurtatum inane spacium, & quasi fossulam relinquat. Ab vtrisque splenius tum quæ longiora, tum quæ breuiora sunt, inæqualis, aspera, & inconcinna fit deligatio, in qua æqualitas vel maxime quærenda est. Alia rursus illa ratio est a plagulis, quæ fracto iugulo & costis adhibentur, quarum prima atque altera in decussem collocantur, & se intersecant, & tertia porrigitur in longum, obstipat fracta: reliqua splenia confirmat. Aliter quoque vt sunt vitia & partes commutantur. Sed hæc peculiarem commentarium requirunt. In fasciis remedia adhibentur, quæ madorem linteorum contineant. Sic enim prohibetur dolor atque inflammatio. Fasciæ initio plures & astrictiores, si neque dolor, neque phlegmone, non vulnus, aut aliquid tale prohibeat. Ac fere inebriantur vino crasso, nigro, modice austero. Vinum hoc superficiem cogit, vim suam

Ratio splenium.

In iugulo & costis.

Vini ratio.

ad repellendum altius imprimit, ex quo præcidit inflammationum causas. Quod nimium adstringit, dolorem facit, tenue, albumi giluum, fuluum, etiamsi contrahat, repudiandum tamen est vt totum reprimentium genus, quod aqueo humore solutum est, papauer, mandragora, cicuta, multo magis si in articulis & neruosis partibus labor est, quia non sola qualitas, sed & horum corpus intro penetrat, & neruosa ladit. Hinc etiam calor qui vitam fouet, interdum extinguitur. Vino igitur crasso, nigro modice austero, fasciæ & splenia saturentur. Minister adsit, qui subinde affuso vino lintea perfundat, alioqui cum periculo resiccantur, quod ne fiat, noctu præcipue & æstate prouidendum. Hieme vini loco æneleo vti satius est, quo etiam tempore prius intepuisse iuuat, & succida lanæ spleniis præferuntur. In fracturis & luxationibus vbi exertum os est & vlcus facit, quod & cum periculo reponatur, quandiu conuulsio in metu est, abstinendum fasciis, & succida lana vtendum est. Eaque, vt prius, imbuenda vino curandumque est vt assidue irrigetur, & non squalescat. Astringit leniter lana hæc, & tepido calore fouet. In his fumoso vino & nimis odoro ideo abstinendum, quod caput feriat.

Lintea madere opus est.

Quando lana succida pro fasciis vtendum.

Atque hæc omnia decreta sunt veteris disciplinæ, quæ Galeno probata sunt. Iustum quoque inducendis linteis medicamentum ad dolores & inflammationes, oui candidum e rosaceo vel myrtino fractum. Alii contra eadem vitia aceto, oxeleo fasciæ

Alia quibus fasciæ imbuuntur. Ceratum album.

imbuunt,

imbuunt, detur ita bene carnosa parte & sine vlcere. Quod si suspecta est ministri cura, qui negligentius fascias respergat, & nouo madore compluat, vnde linteа exarescant, cerato albo vtendum erit. Adde quod cura illa odiosa esse potest. Verum ceratum hoc vt repellat, & phlegmonem inhibeat, vino minus est efficax, & magis vsurpandum post initia, iam abeunte periculo inflammationis, vbi fractura simplex, nec in fragmenta varia contritum os est. Igitur cerato pars agra, fascia & splenia illinãtur adhæc extremæ partes, sed manus præcipue & pedes, ne quod deligatione extringitur, infirmum scilicet frigidumque membrum concipiat, ex quo putredine tandem corrumpatur. Ceratum hoc κατασματικὸν ὑγρὸν & λευκὸν veteres appellarunt. E cera pingui & duplo oleo conficitur. Oleum sit recens rhodinum vel myrteum. Quod si cera vetus fuerit, nec ita mollis, paulo plus olei miscendum erit. Picato quoque veteres vsi sunt, si quid contusum esset, si quid coquendum atque mitigandum πισσηρὰν κηρωτὴν & πισσόκηρον appellant. Eoque magis vsurpandum, quia contusa omnia & cruda, quæ ossibus incumbunt, quam celerrime saniem feciſſe iuuat, ne subiecta ossa tempore corrumpantur. Atque hoc præcipue in caluaria, deinde reliqua ossium natura, magis etiam qua parte subsunt neruacea corpora, procurandum erit. Liquido cerato albo pix addita picatum facit. Ac tantum picis miscetur, vt inde color in nigrum transeat, verum ce-

Compositio cerati albi.

Picatum ceratum.

rati corpus non immutetur. Apice molli vtrunque præstari potest, hæc enim media compage inter oleum & ceram ambigit. Quæ cera durior, vel huic pariter dura est. Mollienda manus itaque oleo inquinatur, atque hinc ad ignem pix illa pinsitur, voluitur, contrectatur, dum satis emolliscat. Alioqui ceræ & pici oleum non duplum, sed fere triplum misceatur, vt picatum inde coeat, quod tam liquidum sit, quam ceratum album esse opus est. Sed in contusis liquidius conuenit, vbi mitigandum. Ad coquendum iustiori corpore compingi debet. Eadem seruandæ leges hac parte, in eo quod ῥητινέυπορ appellant, resina ceræ mista. Ac resina liquida, qualis est larigna quædam & terebinthina, ceratum nimis diluit, nisi admodum exigua misceatur. Resina compage ceræ seruabit cerati corpus. Dilutum est ex ceræ ʒ. 1. terebinthinæ liquidæ ʒ. 3. olei ʒ. 2. Solutum quidem & molle est, non dilutum nimis, ex ceræ ʒ. 2. Colophoniæ ʒ. 1. olei ʒ. 4. Corpulentum satis vbi ceræ & resinæ vtriusque ʒ. 2. olei ʒ. 4 permiscentur. Sed de cerato, quod resinam capit, plura capite de suppurantibus. Verum in luxationibus hoc cerato præcipue vtendum, quia scilicet articulata ossa magis continet, & hinc lintea firmius affiguntur, hærent diutius, vincula vero humore laxa & sicta melius exiccantur. Fracta denique firmius cohærent, & callo suo fidelius compinguntur. At quæ sine lentore linteis capiuntur, quale austerum vinum est, ante resiccantur, quam soluere oportea

Vis cerati resinati in luxationib.

Ac tertio primum die fere absoluimus. Sicca autem lintea duritie & asperitate laduns, elaxataque minus continent. Hæc ergo ratio, magis ineunda, si quando periculum grauius metuitur, atque ideo cura maior desideratur. In his vitiis ossium magnus ἀπὸ χαλκίτεως usus est. In metu inflammationis mollitur subduplo rosaceo, deinde austero vino imbuitur, illinitur parti, & in linteo adhibetur. Exaceto vini loco subigi potest, si neque vulnus, neque neruacea natura, neque aliud quicquam prohibet. Contra œdemata & inflationes, quæ astrictione linteorum extuberant idem medicamentum auxilio est. Omnia vero leuia sint & mollia, grauitas enim opprimit & dolorem creat. Idem duritiem efficit & exasperat, vtrumque callum retardat. Perfusiones fiunt ex aqua tepida, eo calore temperata, quem manus perferat, in frigoribus hydrelæon melius est. Perfunditur pars tertio & quinto die, quoties videlicet lintea absoluuntur, adque liberaliter, vnde prurigo acquiescat, & materia eius in halitum dispergatur. In articulis tepida vsus est, tensa relaxat, dolorem mitigat, & inflammationi aduersatur. Iam septimo die tardius aliquando affunditur, non vt discutiat, sed euocet sanguinem, vnde concreto poro ossium fracturæ conferantur. Capitis fracturas neque vino, neque re alia, nisi quam minimum, madefacere iussit Hippocr. Dioscorides ex veterum vsu corticem vlmi aqua incoquit, decocto fracturam fouet, & os perfundit quod iam egere callo videatur.

Contra inflammationes.

Cõtra œdemata.

Perfusiones

Contra prurigiñ a deligatione.

Decoctum vlmi.

Callus.

Quando gignendus callus.

Alimenta ad poron.

Id de radice vlmi, non cortice Galenus prodidit. πώρωσιν Græci vocant genituram calli, & inde πωρωτικὰ, quæ callum gignant. Callus neque caro est, neque os sed inter vtrumque ambigit, itaque depositio metu inflammationis, purgatis vitiis, quæ curam tardent, omnino cogitandum vt coeat porus, & inde effracta partes solidentur. Eaque cura septimo primum die fere suscipitur æstate, decimoquarto hieme, quo iam tempore id genus periculu p rfuncta ossa videantur. Etenim intra ea spatia febres & phlegmone magna ex parte ese proferunt, quanquam aliquando latente vitio & maleficium trahente vicesimo die post vicesimum, nec opinantibus nobis eueniunt. Neminem vero latere arbitror non ante de poro cogitandum, quam contusa, impus versa, detersa vlcera & siccata, ossa quoque bene explorata fuerint. Hic ergo generatur callus, vbi moderanda perfusio, vt inde pars viuido colore floreat, & leniter attollatur, nimium est si subsidet, & pallorem ducit. Fistulosa ossa & spongiosa, quæque plus humoris in se continent, celerius coalescunt, & callum contrahunt, quod in ugulo & id genus ossibus comprobatur. Alimenta sunto quæ probum sanguinem, crassum, viscidum, multum gignant. Panis triticeus e farina primaria triticum legatur graue, densum, vnde ptisana comparetur, cartilagineæ animalium partes, neruaceæ, cutaceæ pingues, ligamenta, tendines, petioli, ventres, linguæ, rostra, capita hædorum, veruecum, & porcellorum, agnina caro & suilla,

palmulæ,

palmulæ pingues, castaneæ, vinum astringens, &c. generis eiusdem. Medicamenta sunto emplastica, lenta, quæ modice calfaciant, & siccent e gyri similia, manna, gummi, fabrili glutine, mastiche, tragacantha, pingui cera, lachrimis & succis generis eiusdem. Triticeam farinam probat Hippocrates, quæ subacta longius trahatur, digitorum sequax, hæc, vt reliqua liquore oui, myrtino, aqua, vino, muccagine concorporatur, dum lentore quodam bene cohæreat. Qualis si desit, & aridior tantum ad manum est, thus pingue, eiusque pollinem & fuliginem, liquidam resinam, mel quoque viscidum permiscebis. Sed alia quidem initio, resinam & mel post initia, cum iam excesserit periculum inflammationis. Thus quoque in limacum mucco & saliua, aloe & myrrha mel etiam, si quidem resiccandum magis, in eodem mucco diu volutantur, & in aluta impinguntur. Finge igitur aduersa parte effractum nasum, vt intro desideat. Eodem die aut non multo post reformare oportet. Itaque quicquid in cartilaginem incidit, excitandum leniter est subiecto crassiore specillo, qua maxime parte delabitur quod fractum est, vt sublatum molliter suo corpori decenter coalescat. Lene sit specillum non asperum, ad digitelli formam fabricatum e buxo vel ebore, digitis quoque vtitur Hippocrates, sed præfert indices vt quinarium cauis magis conuenientes. Ac suis quisque vti potest, alioqui magnitudine respondeant, finitq; molles, quales pueri habent & mulieres. At-

Medicamēta porotica.

Triticea farina.

Exemplum in naso fracto.

Specillum narium fractarum.

que hos diutius insistere oporteat, vt quæ reformata iam sunt, contineant. Alioqui in longitudinem implicata linamenta, & molli pellicula cincta circunsutaque intus adiicienda sunt. Aut eodem modo compositum aliquid ex arido penicillo & fimbriis linteorum. Aut grandis pinna gummi vel fabrili glutine illita, & molli pellucula circumdata, quæ edisidere cartilaginem non sinat. Alioqui fistulas & tubos plumbo argento, canna ad hanc emcomparare oportet. Frustulo pulmonis ouis aliquando vsus est Hippocrates, quod forte aderat spongia non vtendum putat, quia fortasse humore rapto exturgeat, dissoluatque iuncta. Abstinendum quoque omnibus quæ vel vehementer spirent, vel grauiter oleant. Omnia vero memoratis medicamentis illinenda sunt. Vinculis autem & habenis illis ex aluta molli non ita opus est, etiamsi quod fractum est, in latus torqueatur, si modo repositum aliis artibus contineri potest, vt plagulis, quas viscida illa pharmaca inquinent, & iis similiter comparatis, quæ intro naribus inseruntur. Emplastra quæ pertinacius hærent, fotu tepidæ revelluntur. Atque hinc ad catagmatica, de quibus antea. Sed horum materia in præsentia locupletanda nobis. Caninum cerebrum in linteo adhibetur, superdatur lana inculcata oui candido, iam squalescens commutari debet, quatuordecim diebus solidat. In Sardinia fontes esse calidos scribunt, qui fracta ossa solident. Vinum picarium in lana succida efficit, vt luxata cele-

Caninum cerebrum.

rius coeant. Purgatur hibiſci radix atque hinc medulla raſa in ſplenio adalligatur Poteſt aduci tritici farina, & cum liquore oui ita ſubigi, vt ſit cataplaſma, radix illa aquam coagulat, in qua ſub dio horas aliquot maduerit. Muſco vtuntur veterinarii quernum alii, alii in vlmo lectum præferunt. in honore eſt veteri exemplo quâ conſeruam vocant. Muſcus eſt denſus, herbaceus, ſpongioſus, hærens aquatilibus petris, cuius efficax natura nobili hiſtoria conſignata eſt. Putator quidam ex alta arbore deciderat omnibus fere oſſibus confractis. Præſto aderant amici, qui corpus eius vniuerſum eo muſco obligarunt, atque ita relatum domum in quiete tenuerunt, ſubindè conſperſa aqua ex eo flumine, quod muſcum alluebat, ne videlicet muſcus emarceſceret. Raro nec niſi deficiente herba remedium mutatum eſt. Atque hac medela incredibili celeritate conualuit Æſtate bene carnoſo duroque corpore, recenti malo exemplum vetus liceat imitari. Vetus eſt & vulgo familiare auxilium in iis, qui ex alto præcipites aliquid fregerunt, aut contuderunt. Pellis ouilla recens detracta corpori affigitur, quæ myrteo tepido vel roſaceo perfundi poteſt. Sed eos præcipue iuuat, quibus aliquid cruoris in cutem diffuſum eſt, concoquit enim ac digerit. Poroticon eſt, farinæ triticeæ ʒ. 6. ſanguinis draconis, maſtiches, thuris, ſarcocollæ ana ʒ. 1. omnia oui candido iuncta in linteo vel aluta alligantur. Triticea farina, gummi & manna incoquuntur

Hibiſci radix.

Muſcus.

Conſerua.

Hiſtoria.

Pellis ouilla.

aqua, fit cataplasma quod reprimit, continet, & poron gignit. Atque hic possunt e tragacantha, gummi, sarcocolla & aliis id genus muccagine colligi ad cataplasmata, e pauca materia fere, sed decupla ad muccaginem conficias. Iam vero celeberrimum, & medicinæ veteri decantatum remedium, Ilis appellatum, quod in neruorum vitiis describetur. Laudatum quoque Moschionis catagmaticon, inserto callo vulnera coniungit, contusis testiculis & aliis partibus medetur, hydropicos liberat. Exerta sedis tubercula reprimit, & rhagadas sanat dilutum butyro, gutturosis remedio est, omnem duritiem dissoluit, luxatis & contortis articulis prodest, clauos adimit, qui in pedibus & manibus sine vlcere excitantur, atq; omnino multiplicis vsus est: cuius mistura sic habet. Litharg yri, picis, seui vitulini ana ℥. viginti, terebinth. vnc. decem, mannæ, thuris tantundem, ceræ vnc. 5. æruginis vnc. 1. opopanacis vnc. 1. galbani tantundem, olei ricinini, aceti, succi moriana heminam vnam, picis liquidæ heminæ dimidium. Litharg yrus leuissime teritur, & fictili vase vel æneo cum ricinino coquitur, vbi efferbuerint, adeps & manna iniiciuntur, assidue mouentur dum coeant & spissentur, hic pix, cera resina admiscentur. Iam non inquinantibus galbanum immittitur, deinde æruginis & opopanax aceto resoluta. In alio vase mori succus & pix liquida ad crassitudinem cocta cæteris permiscentur, coquuntur rursus ad puritatem, ex quo in vas aliud quod vinum

Moschionis.

habeat,

habeat, deponuntur, atque ita permittuntur triduum, postremo ex eodem vino pista ad vsum reponuntur. Adhibetur pharmacum in linteo, & in aluta fractis ossibus intenditur. Alioqui e duplo rosaceo dissolutum non aliter quam ceratum album fasciis illinitur & plagulis Ægyptia. Andromachi mollit, digerit, adstringit, vulnera cruenta iungit, & alia adiuuat, vomicas exugit, per magna vulnera ense facta etiam profundissima triduo glutinat, præcisos neruos & musculos committit, luxatis, fractis, contusis, attritis & contortis ossibus remedio est, & contra inflammationes valet, dolentes neruos & musculos lenit, ferarum morsibus adhibetur, lippientibus & cephalalgicis solatio est impacta fronti, callos emollit, & scirrhos edomat, ac breuiter optimum ad plurima remedium est. Describitur a Græcis Galeno & Aetio, vitiosis iam & corruptis tum Græcis tum Latinis codicibus: Nos ex Galeni sententia ita restituimus. ℥ ceræ, litharg. aur. denar. 144. ammoniaci denar. 72. terebinthinæ ʒ. 4. & semiss. alias ʒ. 4. succidæ lanæ vstæ ʒ. 2. & ʒ. 2. aristolochiæ, thuris, squamarum aris, & stomatis ana ʒ. 1. myrrhæ ʒ. 3. alias ʒ. 4. opopanacis denar. 2. olei ricinini, sicyonii vel antiqui ℔. 4. & semiss. Sic enim Galenus pro sex heminis olei Andromachi, Asclepiades autē heminas 3. scripsit. Lithargyrus oleo coquitur dum concrescat, squama iniicitur, vbi non inquinant cera conspersa mari, vt voluit Asclepiades, deinde ammoniacū sedulo

Ægyptiaca Andromachi

contusum imponuntur, liquatis his terebinthina additur, auferuntur igne, hic thus & lanarum cinis insperguntur, refrigerata manibus conuoluuntur, & usui sunt. Nigrum catagmaticum Asclepiadis, quod quia optimum, ἀριστὴ vocata est, admiranda in fracturis, etiam ossibus depressis, immersa hæc & ab aliis seiuncta callo copulat. Lithargyr. bituminis an. ℥. 25. ceræ, picis aridæ an. ℥. 12. & semis. resinæ piceæ, terebinth. ana ℥. 6. & ʒ 2. aluminis, propoleos ana denar. 38. ammoniaci ℥. 3. æruginis denar. 10. & semiss. olei sextar. 4. Lithargyrus in oleo coquitur, dum non contaminet, cera & bitumen seorsum liquescunt, neq; commouentur, his pix fusa traiectaque colo coniungitur, omnia lithargyro uniuntur. Ammoniacum vero bene contusum postea immittitur, atque ita coquuntur omnia in solidum corpus; huic præmollita cera & propolis permiscentur, ubi probe coierint, subducuntur igne, tumque alumen & æruginis pollinem trita resperguntur, versantur omnia, & oxycrato mersa subiiguntur. Panalithes ad contusa, fracta etiam cum vulnere, vulnera neruorum & vertebrarum, purgat collectiones, inciſum scrotum solidat, venenatos morsus bestiarum sanat aliaque præstat plurima. Olei dulcis ℥ 9. bituminis, ceræ, resinæ piceæ, picis aridæ ana ℔ 1. lithargyr. ceruſæ æruginis ana denar. 10. thuris, ammoniaci, myrrhæ, aloes ana ℥. 1. opii, succi pomorum mandragoræ ana denar. 6. aluminis, chalcanti, chalitidis, croci ana semun-

ἀριστὴ Asclepiadis.

Panalithes.

aceti quod sufficit. Quæteri possunt omnia a lithargyro ad crocum in puluerem trita ex aceto conducuntur in mortario, dum sit luti crassitudo. Oleum, cera, bitumen in fabales pilulas diuisum nihil uersando colliquantur, liquatis pix & resina commiscentur, colantur omnia, atque reponuntur. Fracturis ossium caluariæ, cartilaginum, vtilissimum est Barbarum quod capite de hæmorrhagia describetur, & alia, quæ superioribus libris scripta inuenies. In fracturis prima cura sit, vt initio repellas phlegmonem, & dolorem prohibeas. Tertio iam & quinto die si quid contusum erit, in pus & saniem conuertes, suppurationem sedulo purgabis, siccabis vlcus, & si qua ossis vitia sunt, corruptela, caries, male iuncta squama, ea omnia diligenter admes, fracturæ partes rite coaptabis, & callo iunges. Ast postremum vlcus implendum, & cicatrice claudendum est. Contingit aliquando in capitis nuda membrana, vt minus tergendo siccandoque quam conueniat, fungus succrescat, quia videlicet in tumorem laxum & mollem membrana extuberat. Hic ergo siccandum magis, & quæ tergeant, incidant, laxent, intermiscenda. Concreti calli signum est, quum iam sine vlcere exudante sanguine fasciæ intinguntur. Tum enim coactus porus aspergine sanguinis spongiosis ossium cauernis foras extringit. Id fere fit criticis diebus 14 17. 20. 21. & hinc succedentibus septenariis. Signum quidem a veteribus annotatum quemquam aliquando sine

Ordo curationis in fractur.s.

Conueniens callus.

eo calli concrescunt. Conueniens callus est, qui neque maior, neq; minor, durior aut mollior quam oportet, neque distortus est. Iustus callus confirmari debet medicamentis, quæ ἕνωμα vocant, quæque cruentis vulneribus adhibentur. Siccant leniter, & callum mediocriter confirmant. Ac de his multa capite de glutinantibus. Callum confirmat affusum vinum, quod τεθαλασσωμένον & θαλάττιον Græci, Latini salsum & marinum vocant, quod si desit, salem vino leniter adstringente liquefacere oportet. Idem vinum efficit, in quo balaustia, rosa, myrrha, muscus, qui veluti canities quædam quercui inhæret, absinthium, ulmi cortex & radix præcoxerint. Addunt porotitis quæ callum durant bolum armenam, galbulos cupressi, & alia id genus. Sed hic moderatio quædam adhibenda est, ne nimium stringendo nimium alteretur callus.

Mista quæ confirmant poron.

Confirmant poron rosacei ʒ. 4 resinæ ʒ. 3. ceræ ʒ. 2. Colophoniæ, masticbes, thuris ana semunc. coni cupressi, radicis erythrodani ana ʒ. 1. Melius fiet auctis emplasticis, minuto oleo & adiecto momento croci. Aliud. Thuris, farinæ pistrinalis, picis, masticbes, boli armenæ ana ʒ. 2. sepi arietini, ceræ albæ ana selibram. Liquefactis cera & sebo reliqua infriantur, in mistura linteum sæpius inculcatur, & satis inquinatum fracturæ impingitur.

Sparadrapum Apostolicon. Oxycroceũ.

Sparadrapum vocantur Apostolico & Oxycroceo. Apostolico materiam attrahit cogendo poro, siccat, confirmat. Oxycroceum duriorem poron magis emo-

it, quam extenuet, vtrumque emplasticon, & gignendo callo idoneum est. Iam vero constare arbitror remedia comparari, vt mollis & dura eorporum natura est, vt alio callo tibiam messoris, alio pueri conseras. In hoc enim minus siccantia, minus stringentia iustum poron contrahent In messore fortioribus omnino vtendum est. Callus maior extenuandus est deducta parte alimenti, & mutata qualitate, diu leniterque affricanda pars est ex oleo, sale, nitro. Eadem calida marina foueri debet, inducique malagmatis quæ discutiant, quæque contrahant, colligenda arctius, oleribus vtendum & vomitu. Alterum membrum perfricandum, vinciendum molliter, & si napismo illinendum, vnde plus sanguinis excipiat. Paulus in recenti callo, qui supercreuit, vehementer stringentia instituit, arctissime ligat, lamina plumbea interdum apposita. In eo vero, qui iam vetustate induruit, siquidem pudendum inde ac deforme membrum est, neque officium facit, cutem aperit, deradit, poron terebra perfundit, lacerat scalpro, quodque videtur superesse, peramputat. Quod si nullum naturæ munus per callum intercidit, si nullus aut non ita conspicuus membri pudor est, nullus denique dolor præstabit abstinere ferro. Qui vero infra modum crescit, aut non crescit quidem quo iam tempore admotis auxilijs debuit coalescere, alia ratione promoueri debet. Ac fere tardatur callus, quia nimium ac sæpius fouetur locus, parum con-

Callus maior.

Excrescens callus recens & vetus.

Vnde tardatur porus.

uenienter astringitur, sæpius & ante tempus fa
sciæ resoluuntur. Non raro quoque in ratione vi
peccatum est. Omnia ergo commutanda in meli
ac de integro ad præcepta artis, ad auxilia & a
menta, quæ callum gignant, recurrere oport
Quod si atrophia & inopia alimenti totius co
poris callus non prouenit, in primis consulendu
corpori, deinde affectæ parti, postremo ad cura
Extenuati membri curatio. *calli decurrendum est. Sæpe etiam adstrictioribu*
linteis effractum membrum vitium contrahi
atque intabescit. Hic ergo instauranda vita es
distringenda ligatio. Ac de remediis quæ a
hanc rem faciant, dropace, sinapismis, & alii, q
centur quædam capite de Pyroticis. Sed quia hic c
sus vitiosa ossa interdum sequitur, pauca quoq
Deligatio extenuati membri. *hoc loco contra hoc genus mali disseremus. Ext*
nuatum membrum vehementer iuuat commod
deligatio, sed contra quam in fracturis. Marc
scente tibia femur superius alligamus ab inguin
ad genu deducta fascia, atque initio quidem, q
scilicet inguen proximum est, arctior, deinde pa
latim relaxatur. Sic enim per communes ven
quasi riuulos sanguis deorsum exprimitur.
contabescente dextro femore, vel toto crure, s
mori sinistro fascias iniicimus a genu ad ingu
na ductis orbibus, atque initiis adstrictior deliga
tio, adstricta quoque, sed minus, quo propius i
guen appetit. Qua quidem arte aliqua pars sa
guinis veluti diuerticulo in gracile membrum
currit. Sit autem ea ratione temperata deligatio,

neq; dolorem creet, neq; vniuersum sanguinem a sano membro reprimat. Hoc enim alere frugalius, nutrire tamen certum est, quod cum languenti membro aliquid proprii alimenti impertiat, retineat tamen vnde tenuiter, sed commode nutriatur. Eadem ratio in superioribus membris seruanda est. Arescente vlna brachium deligamus, contabescente brachio vel tota manu, ad reliquam manum vincula conuertimus, frictione, perfusione, metasyncriticis vocatis, dropacibus, sinapismis ea ratione vtendum erit, quæ cap. de Pyroticis describetur, sunt etiam acopa ad membra confecta macie accommodata, quale est Damocratis. Illinitur a cibo, marcidos exuccosq; senes reficit, & calore fouet: Hieme & in frigoribus inungitur dormituris vespere. Ammoniaci, ceræ albæ, mellis recentis, adipis anserini recentis, thuris an. ʒ. 10. galbani, medullæ cerui, æsypi, terebinth. pellucidæ an. ʒ 4. vini falerni, alioqui gilui odoriferi ad circiter heminas quinq;, olei heminas 40. Parandum est maiusculo mortario, thus & ammoniacum confringuntur, & affuso vino macerantur, teruntur, circũducuntur duro cochleari, dum sit mellis crassitudo, mel, æsypus, medulla cerui deinceps immittuntur, versantur, circumagũtur, donec cum alijs bene coeant. Dum hæc fiunt, cera figulino vase cum oleo eliquatur, ex quo adeps, terebinthina, galbanum permiscentur, vnita omnia transuasantur, & spatula cõmouentur, refrigerata pinsuntur manibus, postremo alijs in mortario coniunguntur, fitque liquidi boniq; melis

Acopon Damocratis ad membra tabida.

crassitudo, stanneo vase vel buxeo reponi debet.

Distortus, callus.

Neruorum doloribus, perfrictionibus, inflammationibus vteri in pessu vtilissimum est. Distortus callus, si quidem mollis est, laxante fotu & diaphoreticis exinaniri debet, fouetur tepida, hydrelaeo, althaea, & similium decocto. Discutitur arida ficu mista stercori columbino. Sed vtrumque genus medicamentorum lib. 1. abunde explicatum est, si vero nimium induruit eadem quae in supercrescente & inueterato poro consilia sunt.

Mollior call⁹ & durior.

Mollior adstringentibus firmari debet. At vix durior esse potest, nisi ea de causa fragilior videatur, vbi nouo callo opus est.

Muccosus humor,

Est cum in cartilagine, neruo, osse muccosus humor colligitur infirmitate naturae, quae concoquit, albus is est & viscidus, qui similitudine puris medico possit imponere, cedit enim digito pressus atque dilabitur. Is si negligitur, sic ossa afficit, vt haec inde corrumpantur, vicinae carnes vitium trahant, & mucco elangueant. Ex quo fit, vt relinquant ossa, societasque illa & copulatio quae ossibus est cum carne, dissoluatur. Aliquando quoque in toplios humor ille concrescit, sed de toplis postea differetur, vt de ganglijs, quae inde etiam commouentur.

Muccosus humor quomodo vacuandus.

Contusis neruis, osse, cartilagine muceus ille magna ex parte nasci consueuit, qui cum crassus sit, lentus & frigidus, & in alto desideat, non ita facile vacuari potest. Curandum tamen, vt laxata cute fusa incisaq; materia in halitū et vapores sensim exspiret, alioqui facto vulnere repurgari debet, quamquam partium ratio priu-

habenda est, alioqui periculum fit, ne vel occidas vel grauiter ledas. Quod in igne similiter animaduertere oportet. Finge igitur contusa costa, fracta, collisa, coisse muccum, & desperatis aliis auxiliis ad ferrum & ignem decurrendum. Periculum imminet, ne venæ, arteriæ, nerui qui intersecuntur costis, conuulnerentur, ne vel ferro vel igne intima membrana violetur. Inueterato malo, inquit Hip. & desperatis aliis remediis, si quidem dolor est, & muccum illum caro lateris concepit, optimum in igne remedium est, videndum tamen, vt neque os contingat ignis (nisi iam corruptum atque syderatum videtur) neque superficiem solam transcurrat, sed carni prudenter imprimatur, vt ad membranam non perueniat. In fractis & dimotis ossibus inflammationum reliquiæ dissipantur, ne inde rigeant articuli, & ad suos motus colligentur. Dissipantur pharmacis quæ molliant atque discutiant, frictione & motu, frictio sit lenis, mollis, quæ paulatim intendatur circunductis manibus modo sursum ac deorsum, modo in latera & orbem, vt inde musculorum fibræ molliantur, & reliqua inflammatio euanescat. Leniter quoque mouendus articulus, vt paulatim & sine dolore natura suæ consuescat.

De remediis neruorum. CAP. 2.

SEquitur neruorum locus, in quo tendines & ligamenta includantur, neque subtilius de nominibus disputetur, qua parte præcipue rerum

Vitia neruorum.

Vulnera neruorum. Cautio. Vitanda in neruis. Frigidũ quantum noceat neruis, historiis ostenditur.

non verborum doctrina requirenda, & cura sedulo suscipienda est. Igitur vulnerantur nerui, contunduntur, dolent, torpent, rigent, contorquentur. Sauciato neruo convulserari caro fere consueuit. Sauciatur, quia pungitur & inciditur. Quod cum accidit, omnino procuretur, vt ne ante tempus os vulneris coeat, & iungatur cutis, vnde sanies nerui suo veluti emissario intercluſa, neruos lacessat, atque hinc oriatur dolor, phlegmone, febris, delirium, convulsio ad quæ horrendæ mortes postremo insequantur. Excludenda sunt a neruorum cura, quæ certe neruos contingant, quæcunque vel natura sua vel aduentitia qualitate refrigerent, quæcunque acria, quæ humectent, laxent, molliant, concoquant, putrefaciant. Cuidam ad flexum natium qua in femur desinit, coiit, abscessus, expurgata sorde detectus nerus est, qui frigore perculsus vniuersum crus stupidum reliquit. Alteri vulnus magnum in brachium illatum est, cæsis etiam neruis, qui a ceruicis finibus per brachium decurrunt. Adhibitis iustis remediis, lanæ quoque oleo calente tinctæ superdatæ sunt, iisdemque obstipata ceruix contra iniuriam frigoris. At hic egressus domo publico se dedit, vbi paulatim frigescente lana oleum quoque refrixit, ex quo dolere cæpit, tensoque membro & ad ceruicem vsque progresso malo, totus fere convulsione riguit. Omnino ergo vi frigoris vindicandus nerus est, multo magis cum vulnus accesserit. Frigidum enim, inquit, Hippocrates, vlceribus inimicum & neruis. Itaque dum

hi curantur, quumque inferuntur pharmaca, non solum videndum erit, vt ne hæc imponãtur frigida, sed etiam ne vulnus aut certe quam minimum frigori exponatur. Inusta ala vetat Hippocrates, ne dum curatur vlcus, brachium altius attollatur, veritus scilicet ne ita explicata ala excepto frigore violetur. Idque metuendum magis, quum in vlcere dolor est quem vstio commouit qualis est vbi cauterium impresseris, deinde etiam si locus neruaceus est, & aliquid neruorum nudum existit. Hippoc. aph. 18. & 20. lib 5. Aphor.

Grauior quoque iniuria acrium est, quæ cum admota cuti vehementer lædant, agrum quidem præcipitabunt, si nudato neruo continenter inferantur. Acria quantũ noceant.

Quidam posteriore tibia vulneratus est, qua parte tres illi musculi in tendinem coeunt, qui calcem comprehendit, atque hinc in plantam exporrigitur, itaque aperto neruo medicamentum quod habet euphorbium continenter illitum est. Ex quo dolore facto, conuulsis neruis, atroci morte sublatus est. Tolerabilior fortasse videatur, quæ nihilominus periculosa est medendi via, iam olim Thessalo & antecessoribus Galeni familiaris. Cuidam ergo diuisa cute compuncto neruo vulnerata stylo manus est, huic pharmacum Thessalus impegit quo cutis coalesceret. Atque inde orta inflammatione cataplasma e farina tritici hydrelaeo cocta instituit, ex quo contabescens æger intra septimum diem iugulatus est. Vitiosa curãdi via Thessali.

Gladiator quidam ad genu qua patella est, & tenuis latusque tendo sese explicat, vulnus acceperat, in quo capta curandi Allia inimica neruis.

via vsitata Thessalo, oriaque inflammatione eidem adhibitum cataplasma, calida aqua liberaliter affusa conspersum quoque oleum est. Atque hoc genere curandi tum hic gladiator periit, tum alii rapti sunt, alii claudicarunt, quibusdam manca, contorta, inutilis manus reddita est, multi putruere articuli, ac breuiter quibus superesse datum fuit, graue aliquod detrimentum corporu incurrerunt. Colligendum ergo peccasse Thessalios, qui implexum morbum quasi vnum & simplicem curarent, & quum mederentur morbis, nullam rationem affectæ partis susciperent. Peccatum quoque hac parte, quod calida fotus, conspersus oleo, & cataplasmate illo inductus nerous est. Hæc enim vt alia genera inflammationum iuuare possint, in flammatis neruorum vulneribus inimicissima sunt. Atque hæc obiter de vitiosa illa curandi via. Nunc autem legitima medendi ratio explicanda, & iusta neruorum remedia describenda sunt. Atque si lubet, ad curam reuocentur, cui manus stylo vulnerata nervus suffixus est, & alter gladiator, qui ad genu vulnus acceperat. Optimum enim docendi genus atque clarissimum, quod sua legibus quidem & præceptis constat, exemplis quoque ita illustratur, vt tota curandi ratio veluti quædam rerum historia sub aspectum veniat, & quasi oculis ipsis vsurpetur. Quæ profecto via hac præcipue medendi parte consectanda nobis, in qua præcipitia multa occurrunt, & non nisi graui inuria vitæ aberratur. Itaque ponamus confixum

Explicatur Thessaliorũ peccatum.

Legitima curatio.

Optimũ docendi genus.

Hypothesis.

neruum vulnerata manu leue quidem vulgari sensu, at reuera periculosum vulnus, etiamsi stylus tam subtilis quam acus pupugerit. Etenim orietur dolor, & ille malorum versus notatus initio connectetur. si vel negligas, vel aliena remedia instituas. Quæ omnia duplici ratione defugere oportet. Primum quidem iusta medendi via, deinde vbi remedijs nihil proficias, præfecto neruo, vnde grauiores illæ iniuriæ commouentur. Nam non solum neruo, sed capite musculi vulnerato si quidem alia auxilia desperantur, ad ferrum decurrere oportet, omninoque præcidendus tendo, & neruus est. Sed (si detur) alia prius ineunda medendi via, primumque animaduertendum, anos vulneris & via ad neruum satis debiscat. Vbi enim angustiora sunt, & præterea metus est, ne celeriter coeant, in crucem vel decussem confixam eutem interseca bis, multo magis si quid grauioris iniuriæ imminet, vt sit, qua sanies effluat, qua transpiret neruus, qua denique vis medicamenti ad punctum neruum permeet. Ac plethorico deplendus sanguis statim initio. Cacochymo vitium pharmaco expurgandum est. Dextra manu læsa e malleolo dextro sanguinem detrahes, dextro pede vulnerato, axillaris dextra aperienda est, intersecta cute vel alio facto vulnere, si quid cruoris inest, lanam, linoxilon, linteolum molle specilli nucleo adalligabis intingesque vel melicrato, ne asperitate lædant, tum exprimes, & cruorem inde molliter extergebis. Ac dulci sapa vti oportet,

Duplex ratio curandi.

non ea quæ astringat. Post initia loco sapæ vinum dulce, deinde etiam vinum album, quod minimum aquæ sustineat, vtile est, quo iam tempore ad cicatricem vulnus adducitur. Fugiendum vinum quod acre est. Ex quo oleo calente manum vulneratam, carpum, alam, ceruicem totam, sed præcipue qua in dorsum abit, & dorsi initium largiter fouebis. Sic autem oleum calere decet, vt neque mordeat feruore, neque tepore soluat. Oxelæo similiter vtilicebit æstate quidem, & bene carnoso agro, verum neque hoc, neque oleum contingat neruum. Atque his locis omnibus superdantur lanæ eodem oleo delibutæ, & aliæ siccæ superalligantur, ne qua parte subeant frigus. Æger domi desidet tepido conclaui, vino interdicitur, parsimonia imperatur, procurantur omnia, quibus series illa malorum auertatur. Ac pro lanis complicata lintea æstate, hieme linoxylon vsurpari potest. Bis terue vno die resoluuntur omnia, sæpius etiam hyberna nocte, & vbi intercidit aliquid nouæ iniuriæ. Repetitur oleum, & lanarum calor refouetur, omninoque adhibetur cura, vt ne quid frigeat, quæ omnia ad quintum & septimum diem versanda sunt. His rebus ita prouisis simul atque sanies vlceris existit, de medicamentis cogitandum erit. Quorum fere duplex genus est. Atque illud quidem abunde siccat, leniter astringit, digerit, & aliquando exterget, quæ omnia sine vllo morsu & aspredine efficere oportet, datur hoc in concerptis linteis, & exposito neruo adhibetur. Vbi enim oper-

Potus ex oleo & oxelæo compuncto neruo in manu.

Lanarũ vsus.

Quando soluendæ lanæ.

Duplex genus medicamentorum in vulneribus neruorum.

tus ner-

tus neruus est, altero tantũ genere vti licebit quod longius quidem a neruo superdatur cuti temperatura molli in plagulis, vt vicina quoque comprehendat. Atque hoc paulo acrius est, sed vt ne mordeat, tenui natura, valde siccat, moderate calefacit, apertum vulnus continet, & saniem nerui foras eripit. Aperto neruo carptum linteolum primo genere delibutum inseritur. Ac medicamenta iam non oleo, sed dulci sapa soluenda sunt, deinde hoc genus acrius in splenio superaccommodatur, ex quo modo cataplasma impingitur, modo lanæ ad alligantur, oleumque & alia, vt prius, quandiu videlicet res in metu est, sedulo adhibentur. Accedunt ad hæc quæ purgent vlcera neruorum, quæ neruos glutinent, quæ putredini aduersentur. Priuatim quoque in punctis neruis abscessus quidem parui, distincti spatiis suboriuntur, & vicina occupant, quibus remedia inuenta sunt. Atque operto neruo regenerata carne ad acria veniendum, vt ad ea quæ ex euphorbio & similia, quæ non nisi periculo nudatum neruum attingant, etiamsi non ignoro, qui experientia freti (vt affirmant) externum neruum candenti ferro curent, atque ita omni iniuria prohibeant. Nunc ergo ad ea omnia materia remediorum deinceps explicetur initio ducto ab oleis. Olea conueniunt ad fotus, & quibus pharmaca diluantur, dulce, bimum trimumve, non astringens, anethinum, chamæmelinum, zambacinum, lumbricinum, hypericinum, canabinum, caryinon, rosaceum, in quo terreni

Secundum genus.

Particularis materia.

Olea.

Medicamenta in nudis neruis.

Lauanda cera, resinæ, & metallica quando.

Phœnicium. Pastilli.

ermes inferbuerint, terebinthinum, ricininum, fi-
yonium rutaceum, galbaninum, styracinum, si-
apinum raphaninum, ex ouis pressum, & alia
quæ in anodynis descripta inueniæs. Leuiora initio,
quamdiu dolor metuitur, acriora vbi iã discutien-
dum est. In medicameneis quæ aperto nerno ad-
hibeas, alia mitiora, alia magis contrahunt. At
quehæc materia secundo libro fere explicata est.
era vtimur, resina, & metallicus prius elotus.
alcem ex aqua dulci sæpius extinguimus, sæpius
lauamus, ex quo solutam plurimo rosaceo muda-
to nerno imponimus, at rosaceo sine sale compara-
to vti conuenit Quidam etiam ex natura bacca o-
leæ confectum volunt. In eodem vsu est διαπομ-
φόλυγος, quod hoc loco ita conficiatur. ℔. ceruſæ,
pompholygos lith. an. ʒ. 2 cadmiæ ʒ 4. medullæ
cerui ʒ. 3. ceræ, oleirosati an. ℔. 1. olei myrtini ℔.
ß. metallica trita, cribrata, lota, liquatu aliis in
termiscentur, coquuntur omnia dum non inqui
nent. In vsu (quod & de aliis crassioribus phar-
macis semel dictum sit) diluendum oleo, æstate ro-
sacco, hieme, chamæmelino & aliis generis eius-
dem. Phœnicino similiter vtendum erit, quod mi-
nus habeat chalciteos. Pastillorum eadem ratio,
Polyidæ, Andronis, Pasionis, qui in hæmorrha-
gia describentur. Chalcanto loto & reliqua ma-
teria minuta in pollinem comparentur, diluuntur
vt prius & durioribus naturis magis conueniunt.
Calx sub canicula tertio lauanda mari atq; in-
buta oleo, operto nerno opponitur. Melius elota &

magis

magis resoluta sapa, vel vt alius placet, multo oleo etiam exposito neruo adhiberi potest. Aqua vero in remediis neruorum omnino abstinendum, nisi vbi calor & acrius medicamentum temperandum, sic enim misceri potest. Efficiendum tamẽ est, vt dum liquantur illa, absumatur aqua in habitum, & solam vim, qua temperet, relinquat. Amicum neruis διὰ τῦ μίλιτος, tetramyron appellant, quod iam exoletis myracopis confici non potest. Non longe aberit quod hac temperatura comparetur. Mellis, terebinth. liquidæ ana ʒ. 3. olei nardini, costini, rosacei, chamæmelini ana ʒ 3. vini odoriferi libr. 1. foliorum maioranæ, calendulæ, florum chamæmeli, anethi, meliloti, rosarum, rosmarini ana drach. 2, cinnamomi, radicis acori, cyperi ana drach. 1. Hæc omnia nocte integra macerentur vino, postridie oleæ superassundantur, coquantur omnia dum expiret vinum, reliqua concepta colo traiiciantur, expressum oleum melli & terebinthinæ seorsum fusis vniatur, moueantur omnia in cineribus, sublatis igne puluis respergatur ex ambaris & moschi ana granis duobus. Sunt & alia id genus, quæ in anodynis describentur, quæ ceræ, terebinthinæ & melli mista ad rem præsentem pertineant. Sunt qui solo melle ex rosaceo pisto vti soleant. Est & hoc e melle quod conueniat. Litharg. olei veteris ana ʒ. 4. Colophoniæ, ceræ lotæ, axungiæ veteris ana ʒ. tres, & ad circiter ʒ. 3. Litharg. yr. oleo coquitur, deinde axungia, postremo cera & Colophonia seorsum fusa coniunguntur, in vsu sol-

Aliud e melle.

uitur vt prius. Aliud. Cera ʒ. 1. *terebinth. semuncia, olei mastichini* ʒ. 3. *mellis semunc. coquuntur omnia molli carbone, subductis igne, inspergе pulueris lumbricorum, myrrhæ, radicis symphyti an.* ʒ. 1. *versentur omnia, & sedulo coniungantur. Aegyptia Andromachi, Giluum Haliæi, Isis, quæ in his libris scripta inuenias, soluta rosaceo vsi sunt. Sed quæ parantur melle, magis tempestiua sunt, quo tempore sordescit vlcus. Quæ vero fiunt e metallicis, & siccant magis, leniora quidem initio, fortiora post initia vsurpanda sunt. Turunda posteris imbuitur terebinthina, oui luteo, & momento croci, inseriturque decliui parti vulneris, quæ emissarium sordis patefacit, terget, & leuat. Iam vero quæ purgent vlcera neruorum, quaque glutinent, ex secundo libro repetenda sunt. Peculiariter neruos cõiungit vocata Cizicene. Thuris quam optimi, myrrhæ, aristolochiæ, chalcitidis vstæ lotæque, iridis, galbani ana semunc. litharg yri, terebinthinæ an.* ʒ. 1. *olei* ʒ. 9. *Omnia aheno capta blandis cineribus coquenda sunt, mouendaque sine requie, postremo in frigidam mersa manibus coniunguntur. Aliud. Carnis limacum* ʒ. 2. *myrrhæ, thuris, picis torrefactæ ana* ʒ. 1. *Tundantur carnes, reliqua vero in puluerem trita sedulo intermiscentur. Aliud. Carnis cochlearum bene contusæ* ʒ. 3. *farinæ pistrinalis, picis liccæ, pulueris lumbricorum & radicis symphyti ana scrup.* 2. *terebinthinæ e vino lotæ semunc. iungantur omnia. Vsitata sunt vnguentum de vermibus, Basilicum*

Cizicene quæ glutinent neruos.

E limacibus.

E cochleis.

Vsitata posteris.

magnum

magnum Mesuæ, emplastrum relatum ad Andromachum, Diachylon in linteolo, inciso nerno soluta adhibentur, soluuntur rosaceo & terebinthina mistis. Intestinum terræ per se intritum & appositum, vel aliis cochlearum more intermistum. Atque hæc obiter. Nunc autem breui compendio omnia cogamus. Compuncto nerno prima ratio totius corporis habenda est, vt vel purgetur pharmaco, vel phlebotomo depleatur. Deinde prouidendum, ne diuisa cutis celerius coeat: quod si metuitur, intersecandum atque ampliandum vulnus est, extergendus cruor, & si expositus neruus est, primi generis pharmaco integere oportet. Oleo fouenda manus, carpus cubiti articulus, ala, ceruix, superalligandæ lanæ, instituenda vita, quæ grauiores casus prohibeat. Qui si iam existunt, neque remedio locus est, intercisa cute satis ampliato vulnere medium nerunm præcides, hic enim detrimentum partis certo exitio vitæ præferendum. Præsecto nerno extra periculum ager est, & communi illa curandi via vulnus claudere oportet. Iam vero insecto nerno & plaga satis hiante, eadem captanda medendi via, quæ aperto nerno exposita est, nisi quod relicto primo illo genere pharmacorum, tantum vtimur secundo, de quo iam connectatur oratio. Atque hæc materia in multiplici natura rerum posita est. In cerealibus subtilissimus est orobus, hoc lolium calidius est. Lupinus quoq; & cicer in vsu sunt. In farinam cōmoluntur, incoquuntur, lixiuio coguntur omnia in cataplasma. Lixi-

Compendiū eorum quæ dicta sunt.

Secundum genus pharmacorum.

Cerealia.

ixiuium.

uium, vt est materia, vnde excolatur, ita vel acrius vel clementius esse par est. Præstantissimum e ficu & tithymalis. In liquabilibus succus est Cyrenaicus, medicus, scordolaser, quibus Assa nostra & Benzoinum successerunt, sagapenum, propolis recens, opopanax, galbanum, pix, resina, terebinthina præcipue & larigna adeps qui sit tenui & calida natura, ex feris, prædatoriis auibus & rusticis, de quibus in attrahentibus. In plantis titlymalorum succus & cinis, succus & puluis maiorana, calaminthæ, sabinæ anagallidis, baccarum lauri et iuniperi, acori, maioranæ, aristolochiæ, mei, gentianæ, ireos, enulæ, bryoniæ. Ad hæc piper, cardamomum, zinziber, caryophyllon, cinnamomum aliaque id genus. Metallica vsui sunt, missy, chalcitis, squama, æruginis, chrysocolla, calx, sulphur viuum, vitrioli genera, arrhenicum. Fermentum quoque vtile est sed quam vetustissimum euphorbium, castoreum, stercus columbinum. Postremo quoque multarum rerum vsus est hac parte, quas in attrahentibus scriptas inuenias. Terebinthina per se in natura molli, in dura cum tantillo euphorbii satis efficit. Eadem ratio propoleos. si quidem pinguis est, durior conueniente oleo vel adipe molliatur. Fermentum fœtus per se, cum propoli pingui, melle, piceliquida, vel pari terebinthina mistum. Lacte etiam titlymali leniter intingitur, ex aceto pistum efficacius est. Sagapenum, terebinthinæ, oleum simul liquescunt, vel cum his, sagapeni loco galbanum, opopanax & alia id genus, tantum q. p. olei m-

Liquabilia.

Plantæ.

Metallica.

Formulæ quædam.

termiscendum, vt sit temperatura mollis. Resinu liquidis, terebinthina abietina, pinea, vtendum siccis, fricta abietina terebinthina, strobilina, quæ durioribus idonea est, pauco oleo soluendæ sunt. Sulphur viuum, nõ lapidosum, tenuium partium, aut castoreum ex oleo subigitur eodem temperamento. Mollia enim hæc omnia, & compage, quæ consistat quidem, sed non diffluat, esse oportet, sordium instar in mollioribus corporibus, crassitie mellis in durioribus, tetrapharmaco duodecima pars sulphuris, arrhenici, euphorbii, calcu immiscetur, soluendum prius ex oleo. Medicamenti ex euphorbio plurimus vsus est, quod quia in ceratis fere est, de his quoque breuiter nobis differendum. Igitur cerata varie concinnantur e cera, pice, resina, propoli, adipe & oleo. Simplex e subdupla cera, vt in catagmatico, pari, vt emplastro de subtripla & subquadrupla ad oleum, vt in acopis, temperatur. Miscetur adeps & terebinthina liquida, sed vtroque misto oleum iusta ratione minuendum est, ne temperamentum liquidius diffluat. Picatum, quodque aridam resinam capit, e ceræ parte vna, tribus & quatuor olei, subdupla pice vel resina ad ceram compingitur. Quæ ratio seruari potest in ceratis, quæ galbanum, propolim, sagapenum & alia id genus concipiant. Terebinthina & quæ liquida sunt, subtripla cera commiscentur, duplo interdum misto oleo, interdum tripl'o. Iam vero euphorbii bimi & trimi fere æquale pondus, & ceræ temperatur ad ʒ. 1. ceræ ʒ. 6. euphorbii recentis sexta pars

Ex euphorbio.

Ceratorum ratio.

Simplex.

Picatum.

Modus euphorbii.

satis esse potest. Quarto, quinto & sexto anno a-
quale sit cerae euphorbium, vetustiore vtendum ni
est. Sextula euphorbii aliquando satis esse potest
Et vt sunt corpora, vt vicina cuti, vel longius ab
hac punctura, ita lenius et acrius pharmacū misce
ri debet. Ac quanto plus ceperit euphorbi, tanto a
crius futurum est. Sed omnino in euphorbio an
norum habenda ratio. Neque aliter stercore co
lumbino & puluisculis acrioribus qui ceratis in
spergantur, vtendum erit. In cerato e stercore co
lumbino modus stercoris interdum deciditur, tan
tumque aeruginis crudae sufficitur, quantum ster
coris subtraxeris. Ceratum aliquando succis ill
plantarum imbuitur, aut puluisculis permiscetu
Verum exempla quaedam subiicere melius est. A
cerrimum erit, ceræ sesquuncia, olei vnciæ quatuo
& ℞. euphorbii, recentis semunci. In medio tan
tum drachmæ tres euphorbii, in infirmo ad circit
ʒ. 2. Satis vsitatum est veteribus quod sequitu
Ceræ ʒ. 1. terebinthinæ liquidæ, picis ana semun
euphorbii recentis drac. 2. Euphorbium liquatis
liis permiscetur, vel ex oleo tritum confusis cæte
coniungitur. In vsu vim medicamenti sensus iu
cabit. Acrius arrodit, & os vulneris amplifica
hinc quoque rubor & dolor grauis in ambitum e
citatur. Hoc ergo celeriter reuellendum, relicto q
linamento quod fortasse incumbat neruo, oleo p
regorico fouendus locus est, donec acquiescat d
lor. Hicque benignius ceratum misto adipe de
cta parte euphorbii, imponendum. Languid

E stercore columbino.

ne

neque sensum vllum, neque calorem mouet, auctoque euphorbio acuendum est. Iusto vero pars moliter incalescit, & leni quasi prurigine titillatur. Atque hæc in cerato de euphorbio de probando pharmaco in toto hoc genere communia sunto. Ceterum falli contingit quod a languidiore medicamento pariter atque ab acriore dolor excitatur & inflammatio, idque præcipue vbi vulnus cutis angustius est. Nam cum medicamentum non attrahat, aut attrahat quidem, sed minus quam conueniat, sanies multa colligitur, quæ insidens neruo eas iniurias accersit. Sed ab acriore paulo post quam adhibitum est, a languidiore multo post dolor & alia id genus commouentur. Atque hæc medicamenta bus terve interdiu absolui debent, nocte non mutantur nisi longiore. In medicamento quod e metallicis conficitur, vsitata veteribus, Missy, ærugo, chalcitis & squamæ æris. Missy & chalcitis exoleta sunt, nisi ad vitrioli & euprosæ genera decurras. In his thus additur, adeps, resina, galbanum, quæ vim metallorum emolliant. Oleum sesquialterum ceræ, cera dupla, tripla, media inter hæc rationead metallica. Eadem resinæ sextupla est, thuri vero & galbano noncupla, quintupla & septupla est. Validissimum est, ceræ ℔. 1. olei veteris sesquilibra, hieme etiam ad circiter ℔. 2. chalciteos crudæ ʒ. 1. missyos ʒ. 2. squamæ æris ʒ. 3. terebinth. ʒ. 2. galbani sesquuncia, thuris ʒ. 3. hic cera quadrupla thuri, octupla

Probatio medicamenti.

Medicamentum e metallicis.

Proportio ceræ ad oleum, metalla, & alia.

via vsitata Thessalo, ortaque inflammatione eidem adhibitum cataplasma, calida aqua liberaliter affusa conspersum quoque oleum est. Atque hoc genere curandi tum hic gladiator periit, tum alii rapti sunt, alii claudicarunt, quibusdam manca, contorta, inutilis manus reddita est, multi putruere articuli, ac breuiter quibus superesse datum fuit, graue aliquod detrimentum corporu incurrerunt. Colligendum ergo peccasse Thessalios, qui implexum morbum quasi vnum & simplicem curarent, & quum mederentur morbis, nullam rationem affectæ partis susciperent. Peccatum quoque hac parte, quod calida fotus, conspersus oleo, & cataplasmate illo inductus neruus est. Hæc enim vt alia genera inflammationum iuuare possint, inflammatis neruorum vulneribus inimicissima sunt. Atque hæc obiter de vitiosa illa curandi via. Nunc autem legitima medendi ratio explicanda, & iusta neruorum remedia describenda sunt. Atque si lubet, ad curam reuocentur, cui manu stylo vulnerata neruus suffixus est, & alter gladiator, qui ad genu vulnus acceperat. Optimum enim docendi genus atque clarissimum, quod sua legibus quidem & præceptis constat, exemplis quoque ita illustratur, vt tota curandi ratio veluti quædam rerum historia sub aspectum veniat, & quasi oculis ipsis vsurpetur. Quæ profecto via hac præcipue medendi parte consectanda nobis, in qua præcipitia multa occurrunt, & non nisi graui iniuria vitæ aberratur. Itaque ponamus confixum

Explicatur Thessaliorũ peccatum.

Legitima curatio.

Optimũ docendi genus.

Hypothesis.

neruum vulnerata manu leue quidem vulgari sensu, at reuera periculosum vulnus, etiamsi stylus tam subtilis quam acus pupugerit. Etenim orietur dolor, & ille malorum versus notatus initio connectetur. si vel negligas, vel aliena remedia instituas. Quæ omnia duplici ratione defugere oportet. Primum quidem iusta medendi via, deinde vbi remedijs nihil proficias, præfecto neruo, vnde grauiores illæ iniuriæ commouentur. Nam non solum neruo, sed capite musculi vulnerato si quidem alia auxilia desperantur, ad ferrum decurrere oportet, omninoque præcidendus tendo, & neruus est. Sed (si detur) alia prius ineunda medendi via, primumque animaduertendum, anos vulneris & via ad neruum satis debiscat. Vbi enim angustiora sunt, & præterea metus est, ne celeriter coeant, in crucem vel decussem confixam eutem intersecabis, multo magis si quid grauioris iniuriæ immineat, vt sit, qua sanies effluat, qua transpiret neruus, qua denique vis medicamenti ad punctum neruum permeet. Ac plethorico deplendus sanguis statim initio. Cacochymo vitium pharmaco expurgandum est. Dextra manu læsa e malleolo dextro sanguinem detrahes, dextro pede vulnerato, axillaris dextra aperienda est, intersecta cute vel alio facto vulnere, si quid cruoris inest, lanam, linoxilon, linteolum molle specilli nucleo adalligabis intingesque vel melicrato, ne asperitate lædant, tum exprimes, & cruorem inde molliter extergebis. Ac dulci sapa vti oportet,

Duplex ratio curandi.

non ea quæ astringat. Post initia loco sapæ vinum dulce, deinde etiam vinum album, quod minimum aquæ sustineat, vtile est, quo iam tempore ad cicatricem vulnus adducitur. Fugiendum vinum quod acre est. Ex quo oleo calente manum vulneratam, carpum, alam, ceruicem totam, sed præcipue qua in dorsum abit, & dorsi initium largiter fouebis. Sic autem oleum calere decet, vt neque mordeat feruore, neque tepore soluat. Oxelæo similiter vtilicebit æstate quidem, & bene carnoso agro, verum neque hoc, neque oleum contingat neruum. Atque his locis omnibus superdantur lanæ eodem oleo delibutæ, & aliæ siccæ superalligantur, ne qua parte subeant frigus. Æger domi desidet tepido conclaui, vino interdicitur, parsimonia imperatur, procurantur omnia, quibus series illa malorum auertatur. Ac pro lanis complicata linteæ æstate, hieme linoxylon vsurpari potest. Bis terue vno die resoluuntur omnia, sæpius etiam hyberna nocte, & vbi intercidit aliquid nouæ iniuriæ. Repetitur oleum, & lanarum calor refouetur, omninoque adhibetur cura, vt ne quid frigeat, quæ omnia ad quintum & septimum diem versanda sunt. His rebus ita prouisis simul atque sanies vlceris existit, de medicamentis cogitandum erit. Quorum fere duplex genus est. Atque illud quidem abunde siccat, leniter astringit, digerit, & aliquando exterget, quæ omnia sine vllo morsu & aspredine efficere oportet, datur hoc in concerptis linteis, & exposito neruo adhibetur. Vbi enim oper-

Fotus ex oleo & oxelæo compuncto neruo in manu.

Lanarũ vsus.

Quando soluendæ lanæ.

Duplex genus medicamentorum in vulneribus neruorum.

tus neruus est, altero tantũ genere vti licebit quod longius quidem a neruo superdatur cuti temperatura molli in plagulis, vt vicina quoque comprehendat. Atque hoc paulo acrius est, sed vt ne mordeat, tenui natura, valde siccat moderate calefacit, apertum vulnus continet, & saniem nerui foras eripit. Aperto neruo carptum linteolum primo genere delibutum inseritur. Ac medicamenta iam non oleo, sed dulci sapa soluenda sunt, deinde hoc genus acrius in splenio superaccommodatur, ex quo modo cataplasma impingitur, modo lanæ ad alligantur, oleumque & alia, vt prius, quandiu videlicet res in metu est, sedulo adhibentur. Accedunt ad hæc quæ purgent vlcera neruorum, quæ neruos glutinent, quæ putredini aduersentur. Priuatim quoque in punctis neruis abscessus quidem parui, distincti spatiis suboriuntur, & vicina occupant, quibus remedia inuenta sunt. Atque operto neruo regenerata carne ad acria veniendum, vt ad ea quæ ex euphorbio & similia, quæ non nisi periculo nudatum neruum attingant, etiamsi non ignoro, qui experientia freti (vt affirmant) externum neruum candenti ferro curent, atque ita omni iniuria prohibeant. Nunc ergo ad ea omnia materia remediorum deinceps explicetur initio ducto ab oleis. Olea conueniunt ad fotus, & quibus pharmaca diluantur, dulce, bimum trimumve, non astringens, anethinum, chamæmelinum, zambacinum, lumbricinum, hypericinum, canabinum, caryinon, rosaceum, in quo terreni

Secundum genus.

Particularis materia.

Olea.

magis resoluta sapa, vel vt alius placet, multo oleo etiam exposito neruo adhiberi potest. Aqua vero in remediis neruorum omnino abstinendum, nisi vbi calor & acrius medicamentum temperandum, sic enim misceri potest. Efficiendum tamẽ est, vt dum liquantur illa, absumatur aqua in habitum, & solam vim, qua temperet, relinquat. Amicum neruis διὰ τῶ μίλιτος, tetramyron appellant, quod iam exoletis myracopis confici non potest. Non longe aberit quod hac temperatura comparetur. Melli, terebinthi liquidæ ana ℥. 3. olei nardini, costini, rosacei, chamæmelini ana ℥ 3. vini odoriferi libr. 1. foliorum maiorane, calendulæ, florum chamæmeli, anethi, meliloti, rosarum, rosmarini ana drach. 2, cinnamomi, radicis acori, cyperi ana drach. 1. Hæc omnia nocte integra macerentur vino, postridie olea superassundantur, coquantur omnia dum expiret vinum, reliqua concepta colo traiiciantur, expressum oleum melli & terebinthinæ seorsum fusis vniatur, moueantur omnia in cineribus, sublatis igne puluis respergatur ex ambaris & moschi ana granis duobus. Sunt & alia id genus, quæ in anodynis describentur, quæ cerę, terebinthinæ & melli mista ad rem præsentem pertinent. Sunt qui solo melle ex rosaceo pisto vti soleant. Est & hoc e melle quod conueniat. Litharg. olei veteris ana ℥. 4. Colophoniæ, cerę lotę, axungiæ veteris ana ℥. tres, & ad circiter ʒ. 3. Litharg. olei coquitur, deinde axungia, postremo cera & Colophonia seorsum fusa coniunguntur, in vsu sol-

Aliud e melle.

uitur ut prius. Aliud. Cera ʒ. 1. terebinth. semuncia, olei mastichini ʒ. 3. mell. semunc. coquuntur omnia molli carbone, subductis igne, inspergepulueris lumbricorum, myrrhæ, radicis symphyti an. ʒ. 1. versentur omnia, & sedulo coniungantur. Aegyptia Andromachi, Giluum Haliæi, Isis, quæ in hu libris scripta inuenias, soluta rosaceo usui sunt. Sed quæ parantur melle, magis tempestiua sunt, quo tempore sordescit ulcus. Quæ vero fiunt e metallicis, & siccant magis, leniora quidem initio, fortiora post initia usurpanda sunt. Turunda posteris imbuitur terebinthina, oui luteo, & momento croci, inseriturque decliui parti vulneris, quæ emissarium sordis patescit, terget, & lenit. Iam vero quæ purgent ulcera neruorum, quaque glutinent, ex secundo libro repetenda sunt. Peculiariter neruos cõiungit vocata Cizicene. Thuris quam optimi, myrrhæ, aristolochiæ, chalcitidis ustæ lotæque, iridis, galbani ana semunc. litharg yri, terebinthinæ an. ʒ. 1. olei ʒ. 9. Omnia aheno capta blandis cineribus coquenda sunt, mouendaque sine requie, postremo in frigidam mersa manibus coiunguntur. Aliud. Carnis limacum ʒ. 2. myrrhæ, thuris, picis torrefactæ ana ʒ. 1. Tunduntur carnes, reliqua vero in puluerem trita sedulo intermiscentur. Aliud. Carnis cochlearum bene contusæ ʒ. 3. farinæ pistrinalis, picis siccæ, pulueris lumbricorum & radicis symphytiana scrup. 2. terebinthinæ e vino lotæ semunc. iungantur omnia. Visitata sunt unguentum de vermibus, Basilicum

Cizicene quæ glutinent neruos.

E limacibus.

E cochleis.

Visitata posteris.

magnum

magnum Mesuæ, emplastrum relatum ad Audromachum, Diachylon in linteolo, inciso nerno soluta adhibentur, soluuntur rosaceo & terebinthina mistis. Intestinum terræ per se intritum & appositum, vel aliis cochlearum more intermistum. Atque hæc obiter. Nunc autem breui compendio omnia cogamus. Compuncto neruo prima ratio totius corporis habenda est, vt vel purgetur pharmaco, vel phlebotomo depleatur. Deinde prouidendum, ne diuisa cutis celerius coeat: quod si metuitur, intersecandum atque ampliandum vulnus est, extergendus cruor, & si expositus nerous est, primi generis pharmaco integere oportet. Oleo fouenda manus, carpus cubiti articulus, ala, ceruix, superalligandæ lanæ, instituenda vita, quæ grauiores casus prohibeat. Qui si iam existunt, neque remedio locus est, intercisa cute, satis ampliato vulnere medium neruum præcides, hic enim detrimentum partis certo exitio vitæ præferendum. Præsecto neruo extra periculum æger est, & communi illa curandi via vulnus claudere oportet. Iam vero insecto neruo & plaga satis hiante, eadem captanda medendi via, quæ aperto neruo exposita est, nisi quod relicto primo illo genere pharmacorum, tantum vtimur secundo, de quo iam connectatur oratio. Atque hæc materia in multiplici natura rerum posita est. In cerealibus subtilissimus est orobus, hoc lolium calidius est. Lupinus quoq; & cicer in vsu sunt. In farinam cõmoluntur, incoquuntur, lixiuio coguntur omnia in cataplasma. Lixi-

Compendiũ eorum quæ dicta sunt.

Secundum genus pharmacorum.

Cerealia.

ixiuium.

uium, vt est materia, vnde excolatur, ita vel acrius vel clementius esse par est. Praestantissimum e ficu & tithymalis. In liquabilibus succus est Cyrenaicus, medicus, scordolaser, quibus Assa nostra & Benzoinum successerunt, sagapenum, propolis recens, opopanax, galbanum, pix, resina, terebinthina praecipue & larigna adeps qui sit tenui & calida natura, ex feris, praedatoriis auibus & rusticis, de quibus in attrahentibus. In plantis tithymalorum succus & cinis, succus & puluis maiorana, calaminthae, sabinae anagallidis, baccarum lauri et iuniperi, acori, maiorana, aristolochiae, mei, gentianae, irios, enulae, bryoniae. Ad haec piper, cardamomum, zinziber, caryophyllon, cinnamomum aliaque id genus. Metallica vsui sunt, missy, chalcitis, squama, aerugo, chrysocolla, calx, sulphur viuum, vitrioli genera, arrhenicum. Fermentum quoque vtile est sed quam vetussimum euphorbium, castoreum, stercus columbinum. Postremo quoque multarum rerum vsus est hac parte, quas in attrahentibus scriptas inuenias. Terebinthina per se in natura molli, in dura cum tantillo euphorbii satis efficit. Eadem ratio propoleos. si quidem pinguis est, durior conueniente oleo vel adipe molliatur. Fermentum foetus per se, cum propoli pingui, melle, piceliquida, vel pari terebinthina mistum. Lacte etiam tithymali leniter intingitur, ex aceto pistum efficacius est. Sagapenum, terebinthinae, oleum simul liquescunt, vel cum his, sagapeni loco galbanum, opopanax & alia id genus, tantum q; olei in-

Liquabilia.

Plantae.

Metallica.

Formulae quaedam.

termiſcendum, vt ſit temperatura mollu. Reſinu liquidis, terebinthina abietina, pinea, vtendum ſiccis, fricta abietina terebinthina, ſtrobilina, quæ durioribus idonea eſt, pauco oleo ſoluendæ ſunt. Sulphur viuum, nõ lapidoſum, tenuium partium, aut caſtoreum ex oleo ſubigitur eodem temperamento. Mollia enim hæc omnia, & compage, quæ conſiſtat quidem, ſed non diffluat, eſſe oportet, ſordium inſtar in mollioribus corporibus, craſſitie mellis in durioribus, tetrapharmaco duodecima pars ſulphuris, arrhenici, euphorbii, calcu immiſcetur, ſoluendum prius ex oleo. Medicamenti ex euphorbio plurimus vſus eſt, quod quia in ceratis fere eſt, de his quoque breuiter nobis diſſerendum. Igitur cerata varie concinnantur e cera, pice, reſina, propoli, adipe & oleo. Simplex e ſubdupla cera, vt in catagmatico, pari, vt emplaſtro de ſubtripla & ſubquadrupla ad oleum, vt in acopis, temperatur. Miſcetur adeps & terebinthina liquida, ſed vtroque miſto oleum iuſta ratione minuendum eſt, ne temperamentum liquidius diffluat. Picatum, quod que aridam reſinam capit, e cerę parte vna, tribus & quatuor olei, ſubdupla pice vel reſina ad ceram compingitur. Quæ ratio ſeruari poteſt in ceratis, quæ galbanum, propolim, ſagapenum & alia id genus concipiant. Terebinthina & quæ liquida ſunt, ſubtripla cera commiſcentur, duplo interdum miſto oleo, interdum triplo. Iam vero euphorbii bimi & trimi fere æquale pondus, & cerę temperatur ad ℥. 1. cerę ℥. 6. euphorbii recentis ſexta pars

Ex euphorbio.

Ceratorum ratio.

Simplex.

Picatum.

Modus euphorbii.

satis esse potest. Quarto, quinto & sexto anno æquale sit ceræ euphorbium, vetustiore vtendum nō est. Sextula euphorbii aliquando satis esse potest. Et vt sunt corpora, vt vicina cuti, vel longius ab hac punctura, ita lenius et acrius pharmacū miscēri debet. Ac quanto plus ceperit euphorbi, tanto acrius futurum est. Sed omnino in euphorbio annorum habenda ratio. Neque aliter stercore columbino & puluiſculis acrioribus qui ceratis inspergantur, vtendum erit. In cerato e stercore columbino modus stercoris interdum deciditur, tantumque æruginis crudæ sufficitur, quantum stercoris subtraxeris. Ceratum aliquando succis illis plantarum imbuitur, aut puluiſculis permiſcetur. Verum exempla quædam subiicere melius est. Acerrimum erit, ceræ ſeſquuncia, olei vnciæ quatuor & ß. euphorbii, recentis ſemunci. In medio tantum drachmæ tres euphorbii, in infirmo ad circiter ʒ. 2. Satis vſitatum est veteribus quod ſequitur. Ceræ ʒ. 1. terebinthinæ liquidæ, picis ana ſemunc. euphorbii recentis drac. 2. Euphorbium liquatis aliis permiſcetur, vel ex oleo tritum confuſis ceteris coniungitur. In vſu vim medicamenti ſenſus iudicabit. Acrius arrodit, & os vulneris amplificat, hinc quoque rubor & dolor grauis in ambitum excitatur. Hoc ergo celeriter reuellendum, relictoque linamento quod fortaſſe incæmbat neruo, oleo paregorico fouendus locus est, donec acquieſcat dolor. Hicque benignius ceratum miſto adipe deducta parte euphorbii, imponendum. Languidius

E ſtercore columbino.

eque ſenſum vllum, neque calorem mouet, auctoue euphorbio acuendum eſt. Iuſto vero pars moliter incaleſcit, & leni quaſi prurigine titillatur. Atque hæc in cerato de euphorbio de probando pharmaco in toto hoc genere communia ſunto. Cæterum falli contingit quod a languidiore medicamento pariter atque ab acriore dolor excitatur & inflammatio, idque præcipue vbi vulnus cutis anguſtius eſt. Nam cum medicamentum non attrahat, aut attrahat quidem, ſed minus quam conueniat, ſanies multa colligitur, quæ inſidens neruo eas iniurias accerſit. Sed ab acriore paulo poſt quam adhibitum eſt, a languidiore multo poſt dolor & alia id genus commouentur. Atque hæc medicamenta bus terve interdiu abſolui debent, noctu non mutantur niſi longiore. In medicamento quod e metallicis conficitur, vſitata veteribus, Miſy, ærugo, chalcitis & ſquamæ aris. Miſy & chalcitis exoleta ſunt, niſi ad vitrioli & cuproſæ genera decurras. In his thus additur, adeps, reſina, galbanum, quæ vim metallorum emolliant. Oleum ſeſquialterum ceræ, cera dupla, tripla, media inter hæc rationead metallica. Eadem reſinæ ſextupla eſt, thuri vero & galbano noncupla, quintupla & ſeptupla eſt. Validiſſimum eſt, ceræ ℔. 1. olei veteris ſeſquilibra, hieme etiam ad circiter ℔. 2. chalciteos crudæ ℥. 1. miſyos ℥. 2. ſquamæ aris ℥. 3. terebinth. ℥. 2. galbani ſeſquuncia, thuris ℥. 3. hic cera quadrupla thuri, octupla

Probatio medicamenti.

Medicamentum e metallicis.

Proportio ceræ ad oleum, metalla, & alia.

galbano, sextupla resinæ, dupla metallicu. Infirmum ceram triplam capit ad cremata metallica, augetque modum thuris & galbani, vt vtriusque pondus fere subduplum sit ceræ, ad libram vnam ceræ, galbani vncias duas, thuris vncias tres. In medio media seruanda ratio. In hiu cera sit mollis, resina liquida, thus & galbanum vtraque pinguia. Metallica modo cruda, vt sit acrius pharmacum, modo cremata, vt sit clementius, vsurpantur. Eadem sub Canis ardoribus ex aceto acerrimo pluribus diebus interuntur. Acetum vetus præferendum, quod nihil austerum, nihil vinosum respiscat. Sed hac arte squama præcipue elaboranda est. Thus quoque eodem aceto leniter interi vtile est cera, oleum, resina colliquantur, thus & galbanum intermiscentur, metallica in aridum pollinem versa paulatim respergantur, voluuntur spatha in prunis, & sedulo coniunguntur. Aliud est e metallicis, quod a Galeno descriptum est. Ceræ vncia sex, olei vncia nouem, misyos ʒ. 6. chalciteos denarius vnus, squamæ vncia dua & sem. thuris sesquuncia, galbani vncia dua. Magdalides indefictæ vsus tempore diluuntur, & inlita linteolis applicantur. Est et tertium genus διὰ τῶν τριτῶν, e liquabilibus, quod & punctis neruis, & canum morsibus auxilio est. Sed hoc vt alia e metallicis, duris corporibus idoneum est, quanquam aliquando in teneris naturis infirmo pharmaco vtimur, cerato διὰ τριάτων temperamus, oleo denique proluxius hebetamus. Picis ʒ. 4. acti acerrimi

E liquabilib.

ʒ. 6.

ʒ. 6. & ad circiter ʒ. 4. opopanacis ʒ. 1. Pix sit mollis, inferuescat aceto dum consistat, opopanax aceto fusus aliis coniũgatur in calidis cineribus. Dilatatum manu in magnitudinem vulneris interdum apponitur, si quidem durum corpus est, in molli diluitur oleo, & in splenio accommodatur Aegyptia Andromachi, Giluum Haliæ & alia, verum paulo crassiora, nec ita diluta in eodem vsu sunt. Sequitur Isis illa sacra, & ex templorum adytis repetita, quæ iudicio veterum omnia emplastra superat. Ex Vulcani templo Aegypto translata est hieroglyphicis primum descripta. Erant hieroglyphica monumenta rerum in mysteriis Aegyptiorum descripta, non literis, sed formis animalium & mutarum rerum, ne prophano vulgo innotescerẽt, qualia Orus Apollo Græcus auctor commemorat. Scribonius Glicloni, Græci Epigono, alii Hermioni hierogrammateo attribuunt Neruis punctis & venenatis morsibus vtilissima est, curat artuum fracturas etiam cum vulnere, effractam caluariam persanat, facit ad detectam membranam tegentem cerebrum diluta rosaceo, demersas squamas ossium, & testulas caluariæ extrahit. Cephalalgias veteres persanat, si raso capiti dies viginti insideat. Imponitur fronti contra hæmorrhagias narium, & fluxiones in oculos. Anginosis affigitur collo, glutinat, incarnat, mollit, & fistulis inditur, dilutum rosa, in collyriis. Celeriter pus generat idemque per spiracula exorbet, latente via gangrenas & putredinem compescit.

sis.

Hieroglyphica.

Virtus Isidis.

Suppurationibus mammarum prodest, protapsis intestinis e vulnere ac repositis post arctatum vulnus fibulis, aut sartum acia, vtilissime imponitur. Lateris, stomachi, ventris, iecinoris, lienis frigidum dolorem sedat. Ad luxatum omne, & eiectum, & repositum articulamentum bene facit. Podagricis mirifice prodest. Cancros serpentes, & carbunculos reprimit, purgatque. At nervorum vitia omnia acopo melius facit, trahit aculeos, parotidas & callos discutit. Adenas vlcerum & membranas ita eliquat, vt per se decidant, vacillantes vngues vel confirmat, vel extrudit. Commotum dentem stabilit, vlceribus narium medetur, ac breuiter præter cætera admiranda est. Sed varie describitur, mistura hæc magis placuit. Ammoniaci, æruginis rasæ, salis ammon. vel fossitii squamæ æris more veterũ vsti, aluminis, aristolochiæ rotũdæ, & vt Scribonius, sarmẽtitiæ, thuris an. ʒ. L. myrrhæ, aloes, galbani, aut vt Asclepiades manna, ana sesquuncia. Scribonius sextans, ceræ ℔. I. & semunc. vt Heras, Andromachus, Asclepiades: Scribonio triens, aliis ʒ. I. Colophoniæ, terebinthinæ an. ℔. 2 & ʒ. I. vt Andromachus, Heras, Paulus, alii scribunt denarios sex, alii denarios sexaginta. Quidam codices habent denarios centum. Scribonius terebinthinam omittit, & Colophoniæ scribit pondo quatuor, alias pondo duo. Adhæc olei veteris sesquilibra, cui rationi consentit Scribonius, & sextarium scribit, alii ℔. I. ponunt, alii selibram, heminas duas, heminæ dimidium ʒ. 3. Certum est au-

Mistura.

tem copiosum oleum esse necessarium, vt pharmacum consistat. Epigonus addidit succi radicis dracontii sesquunciam, alii praterea succi seridu ʒ. I. succi marrubii sesquunciam. Galenus sine succo seridis aliquando confecit, & alumen sustulit. Veteres fere tantum sex denarios vsti aluminis miscuerunt. Alia teruntur, alia liquefiunt pro sua quaq; natura, excepto galbano, quod in mortario cum tritis pharmacis circumagatur, aceto paulatim fuso, idque melius in sole, ex quo aliis liquatis intermiscentur omnia, vbi vero sublata foco intepuerint, manibus aceto tinctis diu versantur, ærea pyxide ad vsum reponuntur. Medicamentum diluitur vino, vel aceto, vbi glutinandum; aceto, vbi molliendum. In gangræna & putredine succos illos recipit, in vulneribus neruorum succum dracontii alumen vbi repellendum. In punctis neruis sit compage mollis, in aliis modo crassius, modo liquidius, vt res & corpora postulabunt. In proxima laude est ἀνίκητον, cui propter insuperabilem virtutem, nomen inditum est. Parem Isidi vim habet, diluitur fere oxelæo, immittitur fistulis, contractos articulos laxat, mollit, digerit. In abscessu ventris, coli, crassius dilatatum manu imponitur, thorulus oxelæo calente madens superimponitur, qui bis quotidie eodem oxelæo irrigandus est, tertio primum die vel quarto absolui debet. Hic si quid exasperauit, fotu olei mitigatur, ita efficit, vt ne purulenta vomica colligatur. Iam collectam extenuat, & per intestina quasi miraculo depellit. Reliqua vero Isidi

Compositio Aniceti.

similiter efficit, mistura sic habet. Squama æris ℥.7. & ʒ.2. alias ℥.6. & semis. in aliis sesquuncia pyrethri, herbæ pedicularis, cocc. i, cnidii, seminis sinapi, cachryos, alioqui granorum paradisi, stercoris columbini, aristolochiæ sarmentitiæ, æruginis, cyperi, seminis erucæ, cumini an. ℥.2. alias denar. 6. nitri, salis ammoniaci an. ℥.4. baccarum lauri, mannæ, iridis an. ℥.15 al. ℥. 2. & semiss. aceti acris sextarii 16. al. 12. decocti caricarum cyathi 4. & sem. hoc est, ad circiter ℥.7. olei heminas 5. hoc est, ad circiter ℔. 4. Tunduntur primum quæ teri possunt, ex quo aceto sparso iterum contunduntur sub Canicula, vbi versata diu exarescant, hic iniecto ficuum decocto & oleo omnia coniungantur. Reposita in ære rubro per interualla aceto aspergantur, vt seruentur mollia. In vsu ℥ 2. dissoluuntur aceto, & cum sextuplo cerato quod resinam habet, octuplo, quadruplo permiscentur. Descriptum prius decoctum caricarum et ceratum, quod resinam habet. In cæsis neruis non alia pharmacorum ratio. Linamenta primo genere delibuta nudato neruo imponuntur, aliud e secundo genere superdatur in plagula, cataplasmata, lanæ, et alia similiter comparantur. In transuerso vulnere vt periculum maius est, ita liberalius depletur sanguis seuerior vitæ lex ponenda est. Iam sit exemplo gladiator ille, qui priore femore, qua musculi in patellam abeunt, transuerso vulneratus sit, Magnum sit vulnus et profundum, vacuandum

Transuerso cæsi.

Hypothesis.

corpus,

corpus. Purgandum vulnus cruore terso nudus cæsusque neruus bene diluto pharmaco e primo genere in carpto linteo obstipandus est. Superdandæ lanæ oleo vel oxelæo delibutæ, totum crus oleo foueatur, inguen, ile, pubes, spinæ pars, quæ lumbis et coccygeintercluditur, ac breuiter tota spina dorsi et ceruix calente oleo irrigentur, contegantur lana superiore ratione. Sæpius absoluantur vt prius, præscribatur quies, vinum excludatur, de cumbat lecto, omnes aditus frigoris intercludantur. In eam figuram componatur femur, in qua citra dolorem permaneat, quod et puluino molli innitatur, leniter proclinetur parte aliqua, vt cum cæperit esse sanies, commode repurgetur. Quo tempore ad secundum genus pharmacorum veniendum, quale est quod habet euphorbium. Sed hic labris nimium dissidentibus sutura opus est, quæ et musculos capiat, et subiectas membranas intertextas carni, et carnem ipsam altius configat. Verum adlubenda cura, ne vel neruus, vel tendo, vel vas denique magnum transcursu acus vulneretur, deinde etiam vt decliui parte emissarium relinquatur, qua sanies defluat, quaque medicamenta vulneri inferantur. Iam vero vbi et vulnus purum, et intectus carne neruus est, vbi iam omnia in tuto posita sunt, ad communem vulnerum curationem te conuertes. Longa quidem medendi via, sed hic præcipue cogitandum, vt ne cum nimium properes, tardius absoluas. In rebus dubiis, et quæ

Sutura.

non vrgent, sat cito, veteri sententia si sat bene. In recto vulnere minor metus est, deligatione vtendum, parcius depletur sanguis, neque suturis opus est, si quidem fasciis coniungi possit. in pharmacis ea seruetur ratio, quæ in transuerso præscripta est. Nunc de putredine & abscessu, quæ vulneribus neruorū male curatis suboriri solent. Adolescens Galeno commissus est, cui ex contusione medii digiti articulus computruerat. Itaque Galenus contusum locum cataplasmate ex hordeacea & lixiuio induxit tensa vero in ambitum & cognatione dolentia oleo calente liberaliter perfudit: subtracto deinde cataplasmate madentem locum molliter extersit lana quidem sicca, ex quo subiecit catagmaticum ceratum, quod oleo ad ceram duplo conficitur misto euphorbio. Communis enim curandi ratio puncti cæsi, contusi nerui & tendinis. Adolescens ergo postridie meatus habere cæpit, dolorque & tensio ad brachium satis remissa est, quo die pro hordeacea orobi farinam lixiuio iunxit. Tertio die omnia repetita sunt, fotus, ceratum, cataplasma. Hicque superior manus & brachium omni iniuria liberata sunt. Sed in contuso articulo semiputre corpus membranaceum apparuit, ex iis quæ mediis tendinibus connexa in seriem digitorum extenduntur, quod leniter commotum facile decidit. recte quidem quod computruerat leni tractu commotum est, etenim tum demum rescindi ferro aut volsella, vel digito putrefacta reuelli debent, quo iam tempore veluti maturitate quadam facile secantur,

De putredine. Historia.

neque

neque maior vis nondum maturis inferenda est. Itaque separatis putridis membranis, cum incolumis tendo nudatus esset, Polyidæ pastillus sapa dilutus in carpo linteo adhibitus est, & ceratum superdatum, quod capit euphorbium, cui cataplasma ex orobi farina & lixiuio adiectum est. Quarto die non aliud superesse visum est, quam vt reliquias inflammationis discuteret, alioqui ad cicatricem sese conuerteret. Cum ergo nescio quid durum relictum esset, abunde siccantibus vti instituit, vsusque est iisdem medicamento, postremo ad epulotica transiit. Atque hoc exemplum tibi positum sit ad contusos neruos & putria, in vtroque conferunt initio cataplasmata ex hordacea vel fabacea cocta oxymelite, postea aliquid lixiuii additur, & reliqua farinarum genera vsurpantur orobi, lolii, cicerum, lupinorum, postremo solum lixiuium sine oxymelite coquendis farinis, vtile est. Plura contra putria in purgantibus, in contusis sed opertis neruis, & cute integra oleum satis esse potest, quod laxet, discutiat, & dolorem leniat, qualia in anodynis scripta sunt. In dolore pix liquida & paregorica misceri possunt. At simul contusa cute & vlcerata, siccandum, simul & constringendum, vbi salutare cataplasma athletarum ex oxymelite & fabacea farina coctis, recens contusum membrum, fluentem calidum sanguinem a recens cæso animali excipiat, eoque immergatur aut in thoracem animalis via facta immittatur, in abscessu, qui punctura in ambitum enascitur. Ori-

In contusis & putribus.

Abscessus.

basii pharmacum accommodatum est. Ceræ, Colophoniæ, butyri ana ʒ. 1. picis aridæ, mellis ana semunc. æruginis ʒ. 2. æruginem in puluerem trita diutissime in aceto volutatur, & liquatis aliis sedulo permiscetur, coquuntur omnia mota assidue dum consistant, iam ad reliqua neruorum vitia properemus, ac de dolore in anodynis. Torpor motus & sensus iniuria est, qui & stupor appellari potest, vbi præcipue anatomica ratione recognoscenda neruorum radix est, quæ semel læsa suum vitium longe lateque disseminat, cuique remedia primum adhibenda sunt. Frustra enim digitum acopo fouebis, vbi ex eo obtorpuit, quia inalsit ceruix, quo loco dorsum exterminat. Et ante remedia de causa mali quæstio habenda est. Torpor ergo & in totum corpus spargitur, & in membra præcipue, crura & manus, plurimum quidem a refrigeratione, deinde neruorum angustia, quia vel luxata vertebra, vel innato tuberculo opprimatur. Aliquando quoque excepta aura torpedinis genus hoc vitii neruis inuexit. Quod si nihil horum incidit, ad ignauiam referenda, & in erroribus vitæ causa quærenda est. Quibusdam solennis vacuatio, arthriticis status materiæ cursus recurrente periodo in neruos corporis respergitur. Quartanæ & alii morbi id genus in stuporem, resolutionem corporis degenerant. Intemperies quoque hoc genus vitii nonnunquam gignit. Itaque in torpore, in obsoleto sensu corporis & motu, de causa mali, de origine neruorum, qui in læsas partes abeunt, quæstio-

Torpor.

Spectanda in torpore.

nes primum habeantur. Calefaciendum quod refrixit, reponendum, constituendumque quicquid loco secessit, incidendus humor, atque dispergendus, quia acetabula, vincula, neruos, articulamenta denique infarcit, curanda tubercula, laxandæ angustiæ, reformanda vitia lex, incitanda vacuatio, diuertendus materiæ cursus, & omnino contraria remedia contrariis vitiis adhibere conuenit. Quæ calefaciant, & hinc neruorum iniuriæ repugnent, ampluscribentur in dolorum remedijs. De luxatis ossibus superiore capite satis disputatum est, reliqua auxilia partim ex primo libro, partim ex adytis medicorum repetenda sunt. Quod autem ad originem pertinet, vt suo quæque loco medicamenta imponantur, meminisse decet, nonnunquam motum obolescere seruato sensu, aliquando vero permanente motu aboleri sensum, vtrumque etiam interdum obtorpescere. Atque vbi idem nerus tum ad sensum, tum ad motum a natura parti datus est, seruato motu incolumem sensum esse oportet. At incolumi sensu non protinus motus integer est. In multis corporis partibus neruorum fibræ ad sensum in superficiem explicantur, rami vero musculis inseruntur, vt moueant, vbi saluo altero motu, si lubet, sensum exolescere contingit, multo magis cum alio atque alio ortu vtrique enascuntur. Multis quoque partibus ad varios motus multi nerui, tendines, musculi a variis locis inuecti sunt, quod in capite, artubus,

An seruato motu pereat sensus, & contra.

ore, thorace, & maxillis, atque adeo toto corpore facile intelligat, quicunque in anatomica disciplina fuerit exercitatus. Vt ergo iniuria partu est, ita requirendus neruorum ortus, cui (si opus est) remedium instituas. Ridiculum enim intremiscentibus vel contortis labro & genis ad eos neruos confugere, qui a tertia cerebri propagine in totam fere faciem dispergunturMotus enim in vitio est, neque sensus iniuria ad quæstionem proponitur, requirendum ergo, nunquid detrimenti ceruix acceperit, qua parte latus ille musculus longe lateque in faciem explicatur, num qua relaxata vincula, nunquid iniuriæ a temporalibus musculis & neruis primum ortum sit. Neque absurdum minus quod sequitur. Cuidam in itinere e pluuia & frigido Aquilone suprema ceruix inalserat, læsa quoque grauiter ea iunctura, quæ ad vocatum dentem articulata est. Atque hinc optimo iure sensus caluariæ obtorpuit, quia ab ea vertebra sublatis neruis, vis sentientis animæ capiti insperatur. Igitur cum frustra calidis medicamentis pugnatum esset, quæ capiti impingebant, accersitus Galenus ad dentem vocatam vertebram remedia conuertit. Igitur recalfacta parte, quæ primum inalserat, sensus caluariæ celeriter instauratus est. Multis iunctura illa frigore perculsa, vt & tertio & quarto articulo collum modo constans, modo intortum dolensque rigeat, neque pro libidine conuertitur, vbi frustra capiti remedia imponas. Sed adhæc designandæ partes, vnde vincula proce-

Exemplis res declaratur.

Historiæ quædam.

dant,

dant, oriantur nerui, inducantur musculi, quibus ceruix capiti colligatur. Sed & post dentem articuli vel pelluntur loco, vel frigore percelluntur, atque hinc laborant musculi, qui e collo in thoracem sese explicant, ex quo efflatu intercepto materia vocis, vox quoque interdum supprimitur. Verum omnino meminisse oportet in tota spina leues esse iniurias, quas frigus intulit, grauiores quæcunque vel phlegmone, vel tuberculo commouentur. Asperrimum malum est luxatis articulis, multo maxime cum intra pulsa, & in obliquum vel angulum torta vertebra est. Sic enim nerui angustius comprimuntur, qui e spina quidem exigui paucique foras discurrunt, plurimi vero atque præcipui feruntur intro, & semel læsi longe grauissima pericula interminantur. Quidam subsectis strumis obmutuit nudato neruo, eoque perfrigerato, qui vocem fingit. Alteri in dorsum deturbato vox intercepta est. Atque hic curato dorso, ille concalfacto vocali neruo vocem recuperauit. Pausanias sophista in dorsi initium præceps corruit, atque hinc seruato motu, intermortuus sensus est, qui vltimis duobus digitis & dimidio tertii inspiratur: in graui peripneumonia & pleuritide, ad extremos vsque digitos sensus quibusdam violatus est, plurimum brachium condolescit, aliis quoque motus leniter obtunditur, læsis scilicet neruis qui a dorsi initio prima costarum spatia intercurrunt, & in brachium, vlnam, extremos quoque digitos sparsi

Efflatio læsa.

Comparantur inter se spinæ iniuriæ.

Nerui e spina foras & intro.

Historiis explicatur locus cui remedia imponas.

Accidentia manuum in graui pleuritide & peripneumonia.

In vitiis manuum.

deferuntur. In torpore & tremore manuum recognoscendum, num quid vitii ea parte spina fecerit, quæ quarta & nona vertebra intercluditur. A sexta quidem, septima & octaua in totam manum nerui dimittuntur intermistis fibris a superioribus articulis. Sed a septima & initio dorsi, interiore manu & posteriore plures decurrunt, in vlnam, vltimos digitos & dimidium tertii dispertiuntur. A superioribus coniugis vertebrarum in superius brachium, exteriorem, priorem que manum, maiores quoque digitos nerui dispertiuntur, quamquam ita hi omnes sese implicant, vt non facile in medio cursu & finibus separentur. Ceruice læsa, qua quintum spondylium quarto conseritur, offenditur respiratio, quia hinc diaphragma nerwos excipit. Affecto dorso & neruis, qui costarum spacia interseruntur, vox hominem deficit, quia maior vis illa spiritus, qui materia vocis est, non efflatur. Lumborum iniuria & inde laborante abdomine ingrauescit respiratio, & excrementa segnius depelluntur. Quidam escala præceps in lapidem impegit, qua lumbi sacrum os exarticulauit, isque locus intro compulsus & oblique luxatus est. Ex quo ea pars crura frigescere, ortaque inflammatione alui excrementa & vrinæ restiterunt. Puero in capturam piscium spina perfrixit, qua lumbi desinunt, condoluit vesica, alvus sine voluntate stercus dejecit. Alter in eadem iniuria inuitus omnia comminge-bat. Cuidam puero in osse sacro exarticulata &

A dorso & lumbis iniuria.

Suppressa & sine voluntate micta vrina.

intro

intro pulsa vertebra est. In quo neglectum malum occalluit, atque indefactum, vt non nisi ægre & in stillicidium vrina exprimeretur. Alteri obliquetorta articulatione, vrina in totum suppressa est. Atque hæc non iniuria, si quis inteligat e finibus lumborum neruos in crura plurimos, quosdam in vesicam, podicem & genitalia dispergi, maximos posteriore parte recta in poplitem decurrere, minorum alios quidem, quæ pubis os foratum est, in priora crura disseminari, alios vero oblique ad inguina diuerti, vnaque cum magna vena & arteria, atque extra has in anteriores partes femoris deferri. Ab osse sacro alia quoque neruorum soboles superioribus intexitur, vnde vesicæ & aliis partibus perplexa fibræ inserantur. Atque hæc obiter. Neque enim huius instituti est anatomiam describere, sed parum explicata remedia videri possint, nisi etiam designetur locus, cui applicentur. Frustra enim torpentem pedem excites, & anum vesicamque refoueas, quum a lumbis prima mali labes orta est. Atque hoc in lumbis semel explicatum, in aliis spinæ partibus & inde factis iniuriis seruare conueniet. Et quæ de torpore, de paralysi quoque & tremore dicta putentur. Contra quæ omnia in doloribus Acopa scripta inuenias. Isi, aniceto, aliisque generis eiusdem vti liceat. Nunc ad reliqua transeundum. Igitur rigent nerui atque contorquentur, vtrunque quia conuulsi ganglii occupati, & eo vitio impediti, quod inflexis neruis ἀπὸ τοῦ σπύλλω,

Nerui crurum.

Rigor & contortio.

articulus, vt paulatim assuescat naturæ, itaque initio diachylon & leniora malactica oleo lirino, irino, anethino, sicyonio, & aliis id genus dilues, atque hinc articulum molliter affricabis. Postea vero Amythaonis pharmaco, Cathagetæ, Asclepiadis, Aniceto, Isidæ, emplastro de meliloto, immisto quidem oleo, sed paulo crassiore temperamento, vtendum erit. Atque omnino ea consectanda curandi ratio quæ in malacticis pluribus explicata est. Conuulsio inquit Hippocrates, ex inanitione fit & repletione, at illa fere in desperatis ponitur. Hydrelæo tamen, balneo, media materia, & in quæ tepido humore laxent, vtilicebit In repletione qualitas quoque materiæ includenda, quæ vel acrimonia, vt sanies in neruis, vel frigore mordeat, de quibus ex Hippocrate quædã iam ante annotata sunt. Adhibetur medicus, irrigantur olea quæ leniant, laxent, discutiant, qualia multa in doloribus resoluentibus, attrahentibus scripta sunt: affricantur iecopa, illigantur lanæ, impingũtur emplastra eiusdem naturæ, quæque omnino contra causam mali depugnent. Malagma Scribonii quod Cathagetæ pharmaco simile est, ad omnem rigorem, conuulsionem, tensionem, contractionem, dolorem neruorum & caninum spasmum, ad ancylas deniq; & ganglia vtile est. Bdellii sepi vitulini, ireos an ʒ. 2. opopanacis, galbani, ammoniaci, cachryos, aut baccarum lauri, vel granorum paradisi ana ʒ. 1. piperis grana centum viginti, ceræ ʒ. 7. terebinth. ʒ. 6. Trita arida cribrantur quæ succum habent,

Hippocrat. aph. 39. lib. 6

Malagma Scribonii ad multa.

cum resina subiguntur, cera particulatim fracta in feruentem aquam demittitur, subacta manibus aliis intermiscetur in pila, versantur omnia, sed pilam conuenit subinde perungere oleo cyprino, vel terebinthino, alioue generis eiusdem. Liquescit pharmacum in oleo, vt sit acopon, quum res exigit. Ganglia vocamus concretiones quasdam & contortiones ad cartilaginem vel neruum, ex lenta crassaque materia, quale neruorum alimentum est. Alii ganglion definiunt tumorem nerui a vi externa, casu, ictu, laboribus, nam raro sponte prouenit, extremis membris fere nascitur, rarius in cubito, capite & reliquo corpore. Atque hic tumor inaequalis est, renititur, & in latera pressus diuertit, nec in orbem circumagitur. Quibusdam partibus curantur ferro, alius vt pedibus & manibus, non nisi cum periculo cultro vulnerantur. Ammoniacum ergo ad ignem dilatandum manu, molle atque vnguinosum, aut eorum medicamentorum aliquod, quae in malacticis descripta sunt, emplastri temperatura. Calidum & ita diductum, vt totum ganglion comprehendat, affigi debet superdatur plumbi lamina, eaque arctissime constringenda, alligandaque, vt nullo modo ganglion diuertat. Alii solam laminam sine pharmaco adalligant. Atque vbi dierum aliquot interiecta mora emollitum ganglium videatur, detracto plumbo & pharmaco statim pollicem dextrum ganglio infiges, reliquos digitos in ambitu constituues, omnino premes, & quāta vi poteris ganglion vrgebis, donec

Ganglia.

Curatio.

solus tum

solutum diffluat. Hæc quidem veterum iam exoleta ratio est. Nostri melius, pediculum membranaceum, glandulas, venarum nouam propaginem vnde ganglium coit augeturque, annotant, viam ferro aperiunt, nudant omnia, filo vasa intercipiunt, neruos delineant, pediculum, glandulas, venas vnde nutritur vitium, ligant, siccant, tabefaciunt, vrunt, præcidunt, atque ea ratione quasi radicem mali extirpant, vt ne postea noua regenerata, suffectaque materia nouum ganglium renascatur. Quamquam hæc curandi ratio non sine periculo est, siquidem & ganglium magnum est, & eo loco, vbi insignium vasorum neruorumq; coitio fit. Subsunt quoq; aliquando putrefacta corruptaque vasa insignes venæ aut arteriæ, quæ nudatæ sanguinem effundunt, quem nemo supprimat, vnde æger paulo post extinguitur. Terebinthina, calx viua, adeps anserinus bene temperata ganglion dissoluunt. Aliud quod etiam facit ad ancylas. Cerusæ, olei veteris, pi æ an. ℔. 1 ceræ ℥. 2. galbani, ammoniaci ana ℥. 1. Cerusa oleo coquitur ad puritatem, hic ammoniacum immittitur, deinde resina & cera, postremo galbanum præmollitum igne. Alii quoq; aliter comparant. Plura ad ancylas, & quæ conuulsis & gangliis bene facient, septimo κατὰ γένη quale est Tetramyron antea notatum e melle, quod contractis et conuulsis vtile est, & δυσῶδες acopon. Ceræ, terebinthinæ, medullæ cerui an. ℥. 1. galba. ammon. an. denar. 6. olei veteris sesquilibr. et alia quæ proximo cap. describentur. Atq; hic terminetur oratio,

renocatus catharticis cucurbitulis ægros excarnifices, in quibus solis summa morborum præsidia medicorum vulgus collocare solet. Primum ergo quæstio habeatur de prægressis & continentibus dolorum causis, deinde curandi consilia ineantur, comparentur remedia, quæ præsentibus vitiis vsui esse videas. Dissoluunt corpus acria, vt quæ corrodant, secantia, ferrum, lapis & alia, quæ contundunt, vt obtusa quædam corpora, in quæ incurras, aut quæ aliunde mota vi maiore corpus appetant. Adhæc quæ distendunt, vis flatuum & humorum copia, postremo quæ vel calore vel frigore vehementer lædunt. Iam vero contraria omnibus quærenda remedia, qualia certe antegressa causa & doloris proprietas, pars denique ægra dolensq; præcipue indicabunt. Ac dolori quam celerrime occurrendum, neq; committendum, vt diutius crucientur ægri, quibus in desiderio vel magna celeritas mora est. Neglectus dolor labefactat vires, fluxiones attrahit, vnde exacerbatur, phlegmonæ incenduntur, conclusiones rapiunt ægros, ac sæpe mortes, aut certe vlcera madescunt, quæ sicca esse seruata naturali ratione, & vacua excrementis necesse est. Ἀνώδυνα vocant παρηγορικὰ & λυσιπόνια, quæ dolorem sedent, tenui substantia, primo gradu calida, vel ita temperata, vt familiaritate elementorum naturæ partium consentiant, oleum dulce ætate medium chamæmelinum anethinum, e semine lini, althææ, sanugracie dulcibus amygdalis, e lilijs, vulpecula, melilotra erina

Solutio continui.

Olea.

atque omnino media materia, quæ aliquid medullaceum habeat & vnguinosum. Colliguntur aqua maluacea, liliacea, chamæmelina. Esto quadrupla aqua. Semina ad circiter duplam mucaginem efficiunt iniecta aqua calidæ. Paucum gummi multam mucaginem reddit, quo modo etiam radices, quæ quasi medulla pingui præditæ sunt, iunguntur oleo, quod sit sesquiplum, & ceromatu. Lac muliebre et vaccinū ad dolores facit. In lacte chamæmelum, alithea, malua, melilotum, anodyna semina, interanea, pedes, capita hædorum & veruecum percoquuntur ad insessiones, fotus & balnea. E materia pista, & butyro, vel paregorico oleo iuncta fiunt cataplasmata. E farinis hordei, tritici, mica panis similaginei, incocto sapa, vinis dulcibus & lacte finguntur epithemata, iuncto si lubet, vitellis ouī, affuso rosaceo, respersō croci puluisculo, lenient hæc omnia & concoquent. Tenella fraxini folia aqua cocta pistaque, malignis, cancrosis & dolentibus vlceribus remedio sunt, decoctum in eundem vsum ad fotus adhibetur, in magnis doloribus & vehementer intentis locus assidue fouendus tepida hydrelæo, interaneorum hædi & veruecis decocto, aliisque generis eiusdem, deinde impingendum cataplasma lene & molle. Grauitas enim, durities, asperitas omnino declinanda sunt, iam vero in hoc genere pharmacorum vitium est, quod quæ leniunt, fere relaxent, fundunt liquant, vnde in plethora & cacochymia materia calore fusa locus infirmus

Lac.

Balnea, fotus insessiones.

Cataplasmata & epithemata.

Fraxinus.

In magnis doloribus.

Noxa lenientium.

dolensque opprimitur, grauius dolet, amplius dis-
tenditur, sæpe etiam viribus suis concidit, atque e-
neruatur. Ex quo rosarum folia, absinthii summi-
tates, aliaque generis eiusdem commiscenda pu-
tant, vbi ad fotus, balnea, insessiones, epithemata
pharmacum præparatur. Sed hic adstringentibus
abutendum non est. Etenim nimia adstrictio do-
lorem auget. Modus est, vt inde fluxio molliter re-
primatur, contineantur vires, & iustum dolori so-
latium adferatur, in balneis dolentes articulos præ-
ligari iubent, obstipantque repellente auxilio, pri-
usquam in solidum descendatur. Atque omnino
vacuandum prius corpus est, si quidem postulat
casus, ex quo ita mitigandus dolor est, vt ne quid
inde vires, aut quam minimum detrimenti patian-
tur. Sed tum maxime cura virium suscipi debet,
vbi aliquid vrget, quod naturæ viribus excluda-
tur, qualis est fœtus in dolore partus, qui vt eda-
tur, firmo abdomine, robustis lateribus, vtero va-
lente, contentis neruis omnibus matris, suis deni-
que viribus opus habet, itaque in laborioso puer-
perio dum laxamus vias, & dolores consolamur,
summa ratio virium semper habenda est, eadem
cura sit in calculis & doloribus thoracis, vbi spu-
tum crassius, & suppuratio repurganda est. At-
que hæc de iis, quæ reuera anodyna sunt, dicta
fuerint, quorum multa ad ea quæ postea dicentur
referri possunt, itaque genus aliud effingunt, quod
sublata causa dolorem vincat, quale est oleum lau-
rinum in refrigeratis, violaceum calefactis, sicca

Adstrictio.

Virium ratio.

Fœtus.

Dolorem leniunt.

tis hy-

tu hydrelæon, sinapismus, vbi pars aliqua humiditate elanguit. Adhæc quæ contra copiam & vitium materiæ adhibentur, ex quo medentur doloribus, phlebotomia, cathartica, clysteres, commansa, & naribus inserta διαμαγμάτα, & ἔρρινα Græci vocant, apophlegmatismi, παρμικὰ, hoc est, sternutatoria, quæ lachrymas, menses, marisças emoueant, sudores eliciant, aliaque generis eiusdem, in doloribus inquit Hippocrates, remedia sunt, phlebotomia, purgatio, vstio, sectio, sternutatio, calfactio, refrigeratio. At caloris in sedandis doloribus frequentior, frigoris autem rarior vsus est. Calor enim naturæ familiarissimus, quique cum frigoris possit retundere, & graues æstus partium attemperet, inimicum vitæ frigus est, eoque solum vtimur, vbi intemperies calida sine materia est, vt in erysipelate quodam, æstuante capite, aut alia parte corporis ab ardore solis, & ambustu. Ac tertium genus, si lubet, statuatur eorum, quæ stupefacto sensu dolorem fallunt, quia quod doleat, sentire necesse est, & extincto sensu dolor necessario conquiescit. Ναρκωτικὰ, ὑπνωτικὰ, & καρωτικὰ talia appellant. Ac de omnibus ordine disseramus. Calore dolorem sedant, tum quæ reuera anodyna sunt, tum oleum laurinum, iuniperinum. Baccæ macerantur vino, deinde oleum exprimitur mola, quod coxariis & frigidis articulorum doloribus confert. Adhæc galbaninum, sulphurinum, styracinum, piperinum, e cinnamomo, cardamomo nuce myrepsica & caryophyllis ex

Hippocrat. 6. Epid.

Calor & frigus quanta teneantur cõtrarietate.

Calida anodyna.

pressum. Nardinum, costinum, spikeleon, sinap
num, e sabina, ruta, maiorana, rosmarino, salui
centaurio, enula, iri, gentiana, aristolochia, bry
nia, acoro & alia materia, quæ iam ante capi
de resoluentibus & attrahentibus descripta est. C

Oleum terebinthinum.

leum terebinthinum e terebinthina ℔. 1 laterum
antiquorum, vel, vt Albucasis, recentium, (qu
plus olei imbibant) ʒ. 1. mastiches, styracis an
ʒ. 1. Lateres igniti extinguuntur oleo, & infria
cæteris commiscentur. Capiuntur omnia capsu
vitrea, ita resoluuntur igni. Triplex liquor de
inceps effluit, quorum tertius optimus est. Aliu

Oleum e floribus rosmarini.

Flores rosmarini, amphora vitrea includuntu
quæ in cerato dupliçi linteo obstipanda est, elicitu
oleum calida arena. Oleum philosophorum, pi
trelæon de lateribus, Sabinium & alia permulta
quorum descriptio ex Arabum libris petenda est

Balsaminum.

Eiusdem generis est oleum fecarium, quod a
tartaro appellant. Efficacissimum balsaminum
quod varie conficiunt. Thuris candidissimi, ma
stiches an. uncia dua, ligni aloes ʒ. 1. caryophy
lorum, galangæ, cinnamomi, zedoariæ, nuc
myrepsicæ, cubebarum ana ʒ. 1. myrrhæ, aloe
ladani sarcocollæ, castorei ana semuncia, bacc
rum lauri sesquuncia, ireos, aristolochiæ rotund
dictamni, symphyti maioris ana sesquuncia, gum
mi elemi ʒ. 6. terebinthinæ ad pondus omni
um, concorporata omnia resoluuntur igne
alembico chymicorum arte. Primum extillat
qua, deinde oleum, postremo pinguis melig

Conti

Contra omnia vitia & causas nervorum valere dicitur. Sunt qui addant aliquid olei rosacei & myrtini, vermes terræ lotos e vino albo, & aquam illam, quæ foliculis vlmi inluditur. Contra dolores & flatus veteri, ventris, coli singulariter facit. Olei anethini ℔. 1. seminis agni casti seminis rutæ ana ʒ. 3. cinnamomi ʒ. 6. concussata hæc oleo immerguntur, & diebus quadraginta insolantur sub caniculæ ardoribus, alioqui loco tepido ad focum diutius continentur, dum vim materiæ oleum abunde combiberit, e decima parte castorei vel euphorbii & oleo remedium comparatur, singulare perfrigeratis. Atque euphorbium magnus omnino vsus est alsiosis partibus quæque dolent, & vehementius perfrixerint. Cuidam a genu acerbissimus dolor hiberno frigore commotus est, cui Galenus ceratum quod euphorbium capit, vngendo loco a balneo instituit, quod cum successisset, dolore protinus cessante, idem remedium prospero semper eventu in aliis perfrigeratis, atque hinc dolentibus particulis vsurpauit. Adhibetur remedium, & a balneo, & ante balneum. Sed iam fere exoleuit lauandi consuetudo, eaque res multis curiosior visa est. Loco eius fouendæ pars est decocto meliloti, rutæ, chamæmeli, quæ in vino præferbuerint. In cephalalgiis a frigore & hemicraniis, laudatum veteribus auxilium, quod paratur cera, oleo & euphorbio. Ac misturæ ratio superiore oratione abunde notata est. Duplo veteri euphorbio loco recentis vtendum est, postquam se-

Ad dolores coli, vteri, ventris,

Euphorbium

rantur, adipe, galbano, terebinthina, Colophonia, inueteratis atque internis doloribus accommodata. Tertium genus iam acrius, idemque corpulentum magis, quod contumacioribus vitiis & in alto corpore latentibus imperatur. Acopa, duplo, triplo, quadruplo, pari interdum ad reliqua, quæ solida sunt, oleo permiscentur. Myracopa sola odoris suauitate ab acopo distinguuntur. Ac iam subiiciamus formulas, ad quarum instar infinita prope acopa comparentur. Maioranæ, rosmarini, fænugraci ana ℔ dimidium, surculorum lauri ℔. 2. floris iunci odorati vnc. 1. Cini veteris, olei dulcis ana sesquilibr. stirpes contusæ triduum macerantur vino. Sed adhibenda cura est, vt ne hoc vapescat. tertio die oleum superiniicitur, coquuntur omnia in diplomate moderata pruna. Atque vbi vinum exspirauit, exprimuntur omnia, vt simul oleum in vas nouum diffluat. Ex quo capitur olei ℔. 1. ceræ vnc. 2. vel eo plus, vt fiat cerato malagma. In quibusdam cibicibus adduntur radicis cucumeris agrestis, nardi Celticæ ana ℔. 2. quæ cum aliis vino maceranda & oleo coquenda sunt. Aliud ischiadicis, opisthotonicis, & omnibus doloribus neruorum vtilissimum. Ceræ selibra, terebinthinæ ℔. 1. guttæ ammoniacæ in aceto dissolutæ vnc. 1. opopanacis vnciæ duæ, galbani, medullarum cerui & tauri, æsypi ana vnciæ duæ, olei irini vnc. 9 mellis vnc. 3. Cera oleo colliquatur, terebinthina additur, deinde medulla & æsypus, reliqua igne

Myracopa.

Acopon Asclepiadis.

Ad ischiadicos, opisthotonicos, & omnes neruorum dolores.

Ad paralyticos.

remollita & cum alijs fusa permiscentur. Quod sequitur paralyticos sanat, & neruorum doloribus medetur. Rutæ viridis vnciæ 3 pulegii sicci, cyperi ana vnciæ tres, salis, nitri vnciæ duæ, sanugraci, mercurialis, succi marrubii, rosmarini, aristolochiæ ana vnc. 3. amygdalarum amararum desquamatarum ℔. 3. iris illyricæ vel florentinæ, terebinthinæ, baccarum lauri, radicis cucumeris agrestis, guttæ ammoniacæ ana selibra, ceræ ℔. 1 olei ℔. 9. vini modus controuersus, tamen iusta mensura fuerit ℔. 12. In quibusdam exemplaribus adduntur sabinæ selibra, ellebori albi sesquilibra, myrti viridis vnc. 9. foliorum lauri siccorum vnc. 9. bdellii ℔. 1. quæ si adiicientur, efficacius fiet acopon, sed ita vini & olei demensum augendum erit. Interuntur quæ contundi possunt paulatim affusa aqua, ex quo iterum tundenda sunt, contusis vinum oleumque insperguntur, vt integram noctem madeant, postridie incoquantur. Atque vbi vinum exhalauerit, omnia concepta sacco extinguãtur, vt eliquetur oleum, cui excolato cera, resina, bdellium, ammoniacum deinceps confundantur. E crocino, nardino, emulato, costino, quæ a Mesue describuntur, fingas acopa, condienda moschо, ambare, et aliis aromatibus vt sint myracopa, cera additur, liquida terebinthina. Styrax galbanum, opopanax. Similiter & ex laudatis oleis, quæq; suauiter oleant. Terrestrem testudinem acuminata canna veteres transfigebant, qua parte ceruix clauiculæ commissa est, & inde ducto

Acopa e quibus fiant.

sanguine

sanguine acopa perfundebant, eoque meliora puta bantur, quo plus sanguinis combiberent. Stanneis vasis, vitreis, plumbeis & buxeis reponenda sunt. Sunt qui mirabilem vim tribuant renascentibus corniculis ceruorum, vbi primum extuberant, & quasi plumata lanugine integuntur. Coquunt vino, dum mollitie diffluant. Singulariter excitat torpentes neruosatque paralyticos. Saluiæ, chamæpityos, maioranæ, florum meliloti & chamæmeli ana vnciæ duæ, olei nardini ℔ ʒ. vini gilui, tenuis, odori, subausteri sesquilibra, omnia illa vino respergũtur, macerantur nocte, postridie oleum superfunditur, coquuntur in diplomate, consumpto vino diploma subducitur, materia rariore sacco excipitur, vt purum oleum diplomate relinquatur, in quod materia vehementer exprimenda est. Postremo oleo misceantur corniculi cerui vt prius labefacti ℥. 3. mastiches ʒ. 6. croci drachm. 1.

Cornua ceruorum.

Aliud. Olei costini, olei nardini ana ℥. 2. terebinthinæ ℥. 1. ceræ sesquuncia, moschi grana sex.

Aliud. Extremitatum ebuli, furculorum lauri et rosmarini, maioranæ, calendulæ, saluiæ, chamepityos ana vnc 2 florũ chamæmeli, rosmarini & calendulæ an. ℥. 1 baccarum lauri & iuniperi an. ℥. dimidium, radicis enulæ, ireos, acori, aristolochiæ ana drach. 6. pyrethri drach. 2. seminis lini, althææ fœnugræci, sinapi, cardamomi, nasturtii an. drach. 1. conquassentur omnia, & noctem integram madeant in vino, postridie coquantur in duplici vase. Atque vbi totum prope vinum euanuerit, om-

nia magno conatu exprimantur: expresso succo immisce olei lumbricorum, olei terebinthinæ ana vnc. 4. coquantur ad crassitudinem, in alio vase seorsum liquentur igne molli, olei costini et nardini ana selibra, styracis, galbani, resinæ, terebinthinæ ana vnc. 1. opopanacis, Benioin vocati ana semuncia, mastiches, sarcocollæ thuris an. drachm. 2. liquata aliis vniantur, & rursus coquantur puris carbonibus sedulo versentur spatha. Subducta foco rursus circumagantur, vt paulatim refrigescant, quod cum sit, aqua miscellanea, quæ odorem moschi rapuerit, respergantur, atque ita reponantur allioſis, inueteratu neruorum causis et profundis doloribus. Ad venena frigida, & inde dolentia præcordia nihil præstantius vino tenui, giluo, acri & odoro, feruefacto vtitur Hippocrates & condito. Alii aromatite, veteres etiam allio & sale, Alexi pharmacis, theriaca, antidoto Mithridatis. Nec omittendum nostra memoria vsitatum remedium e ramentis & delimata scobe Guaiaci vel ligni sancti. Eligatur graue, densum, vnguinosum, quod ad lucernam pingue quid resudet, nihil exspiret graue, non sit obductum situ, arrosum carie, aut euanidum, quæ vitia subterraneis locis non perflatis, vbi diutius latet, & a cortice celerius, fere contrahit. Ac dum elimatur scobina, contumax esse oportet, & odoro halitu quodam euibrare nares, sternutamentumque commouere gustu acri & aromatico, quod enim dulce vel acidum est, minus probatur, recenti serragine vten-

Contra venena frigida.

Guaiacum. Probatio guaiaci.

dum

dum est, exspirat enim, & vim amittit vetustate. Cæsa sit materia (siquidem reseiri potest ad æstiuum solstitium, ætate media, quia tenella arbor crudo humore adeoque plena, vetusta vero exucca & arida est. Medius annus plus habet oleamenti, quod in præsentia desiderandum est. Maceratur die vno breuius atque diutius, vt vel acrius vel clementius pharmacum desideratur. Meracum coquitur ad dimidias plus minusue, & alliis intermistum, vt sunt consilia medicorum, igne puro, fideli vase beneoperculato, vel quod inflexo tantum corniculo foras hiante leniter exhalet. Accute quidem magis resiccat. summa vis tamen in carne, & intestina pulpa pingui, vnguinosa, suauiter olente incidit, terget, tenuat, calefacit, sudorem mouet, qua quidem amarum & acrimonia præditum est terreno elemento corroborat, vnguinosa parte & aerea laxat, mollit, anodynum est. Ex quo frigidis articulorum, & neruorum doloribus auxilio est, medetur tophis, reliquias quoque luis venereæ partim attemperat, partim sudoribus exstingit, easque frequenti experimento paucis diebus obliterat, de quo iam a multis iusti commentarii editi sunt. At suo quisque vtatur modo, eligat, diuidat, maceret, coquat, temperet, exhibeat. Sit aqua sextupla, octupla, decupla, duodecupla. Nam in his omnibus controuersa res est, quam facile dirimet, quicunque nouit omnia fere remedia integris viribus multifariam posse deformari, eaque oportere vitiis & corporibus, ætati, cælo & aliis varie accommodari, igitur

Vis guaiaci.

sua quisque probet, ne damnet aliena. Meminisse tamen conuenit, vt attenuantium omnium, sic huius ligni immoderatum vsum admodum periculosum gracilibus, deinde quoque iis quibus medio cre corpus est. Hunc enim calor acrior effectus tabem inducit. Eadem fere ratio iuncati ligni, Varini aut Synarini, quod recens cognitum est. Decisis frustulis, alii etiam puluere vtuntur in duodecupla, vigecupla & copiosiore aqua maceratu, & dum pars tertia vel quarta expirauerit in diplomatis vapore, vel clementi igne coctis, cui in vsu quadrantem vini albi, tenuis & odori infundi iubent. Atque hæc in præsentia de medicamentis, quæ calore suo dolorem leniant, & frigidam intemperiem corrigant. Nunc ad ea transeundum quæ refrigerent, & anodyna sunt. Duplex horum genus est, alia enim tantum refrigerant, alia etiam stupefaciunt. In primo genere sunt, aqua etiam tepida, oleum conditum rosis, violis, nymphæa, papauere, mandragora, cucurbita, cucumere, alterco, lactuca, portulaca, lenticula palustri, psyllio, polygono, caphura, floribus herbæ, quæ primula veris appellatur, & millefolio, & ea omnino materia, quæ reprimit, nec ita astringit. Ex oleis & cera alba cerata fiunt, cera mollitur igne, manibus versatur, & immersa aqua modo rosacea, modo violacea circumducitur, e descripta materia aquæ resoluuntur igne, quæ vocant κηλάγματα: colliguntur muccagines, exprimitur succus, omnia ceratis permiscentur; recenti succo vten-

Guaiaci vsus gracilibus periculosus.

Iuncatum lignum.

Quæ refrigerando sunt anodyna.

Olea.

Cerata.

Aquæ muccagines succi.

dum

dum est, quia celeriter acorem trahit, atque corrumpitur. Muccago quoque paucos dies sustinet in his lintea inculcantur, applicanturque dolenti loco. Subinde commutantur, dum ardor simulq; dolor conquiescat. Sitque hæc cerati formula. Cera albæ ℥. 1. olei violacei ℥. 3. misceto in vase duplici, subductis vapore ignis muccaginis, seminis psyllii sesquunciam coniungito, & affusæ rosaceæ semuncia respergito. Sunt qui cerusæ e violacea lotæ unciam unam plus minusve adiiciant. idem præstant unguentum rosatum, Violatum, papauerinum & alia, quæ ad horum instar conficias. Nutritum Rhazæ, populneum tum unguentum, tum oleum. Populnei oculi vere collecti pari rosaceo infunduntur, vini paulo plus quam olei adiicitur, macerantur omnia diebus septem, & quotidie commouentur, octaua coquuntur die mollibus prunis, donec vinum absumatur. Licebit quoque caphuræ momentum immiscere, in feruidis doloribus aurium, palpebrarum, mammarum, pedum, manuum, tendinum & neruorum, vtilissimum, & inuentu facile Galeni auxilium. Ouum crudum optimo rosaceo permistum. Oribasius cocto vtitur & e vino pisto. Alii coctura durum & constans emplastri modo calidum apponunt. Æstuosis interaneis a cantharide & venenis lacte vtendum præcipit Hippocrates reuocandum in memoriam quod ante dictum est, in ardore graui, vt feruente erysipelate, parcendum esse oleis, & iis omnino quæ celeriter flammam concipiant, hoc enim

Cerati formula.

Vnguenta.

Parabile Galeni remediũ ad multa.

Contra cantharides & venena.

Paregoricon Asclepiadis vsus est multiplicis.

est veteri sententia incendium oleo restinguere. Optimum est Galeno et antiquis celebratum, quod Asclepiaditribuunt, laudauit Octauius. Nutrito Rhazæ, quod cerusam capit, finitimum est, facit ad ani vitia dolentia, achoras, herpetas, acrem serpiginem, erysipelata, exasperata pharmacis deliniit, extinguit cancros, pudendis et genitalibus cancro, maligno vlcere & dolore læsis, solatio est. Paratur hoc modo. Oleum dulce, rosaceum, myrtinum, demenso nouem vnciarum pistillo & mortario plumbeo tamdiu versatur, dum sit stigmentosum ac liuidum. Hic lithargyri & cerusæ vtriusq; tritæ pondo coniungitur, & vsui in plumbeo vase reponitur. Dolentibus cerebri membranis in vulneribus capitis, optimo rosaceo, vel sanguine columbino, vtrisq; tepentibus Galenus vsus est. Semina papaueris, alterci, psyllii, cydoniorum, cucumeris et similia contunduntur affusa rosarum aqua, lactucæ, violarum, aliorumq; id genus, donec fiat quasi pulticula, aquarum loco succus ex alterci, lactucæ & papauerum foliis affundi potest, folia quoq; sub cineribus cocta, vel ad ignem emollita & calida adhibita, dolorem sedant. Succi foliorum & capitum papaueris, alterci, cicutæ, violarum, lactucæ, pomorum mandragoræ, oleo dulci vel optimo rosaceo infunduntur, diebus aliquot insolantur, & quotidie agitantur, deinde coquuntur blando igne donec solum oleum reliquum sit. Ac sint olei ℔.5. succorum 2. coctis probe permisceatur opii, stygacu ana ʒ.1. calidis doloribus phreneticis, concilian-

do

do somno, fronti, temporibus & naribus illinitur. Psyllium feruida immersum inflammato oculo applicatur. Ceratum e psyllio aliu partibus dolore pressis atque calentibus idoneum est. Cydonia & alia quædam genera malorum, vt persica, hoc modo concoquenda sunt. In ollam nouam aqua diffunditur, subiicitur focus, malum e figlini ansa vel aliter suspenditur, vt ne contingat aquam, sed sublatis vaporibus infumetur, & eo anhelitu emolleſcat, eximitur cutis, mollita caro & medullaceum corpus temperanter calens dolenti loco adhibetur. Eadem arte quæ refrigerent melius in diplomate et vaporibus comparantur. Iam familiare est podagricis epithema Asclepiadis. Medullæ panis similaginei ℔. 1. incoquatur lacte, deinde cum tribus vitellis oui, sesquuncia rosacei subigatur, & drachma croci intingatur. Quod si asperior dolor est, immisceatur opii soluti sapa semuncia, sed ad narcotica, non temere decurrendū, de quibus hinc sermone ducto disseramus. In narcoticis potentissimum est opium, deinde cicuta, altercum, mandragora, torpedo piscis. Opium succiso scapo & calyce papaueris, quasi e plaga, fluit, sed aliter adulterant. Sinceritas probatur odore graui, gustu amaro, leni corpore, denso, graui, candido, neque aspero, neque grumoso, quod q; statim aqua diluitur, & nebulam facit, in sole statim resudat & se diluit, difficilius accenditur, & in lucernis pura nec atra elucet flamma; crebro extinguitur, & extinctum odorem seruat. Vsus eius vacuato corpore, desperatis leuiorib.

Ceratum e psyllio.

Modus coquendi cydonia & alia id genus.

Epithema Asclepiadis ad podagram.

De narcoticis

Opium.

Probatio opii.

Vsus opii.

auxilio in ardore graui, intolerabili dolore, acriore sensu firmis viribus, vel non ita fractis. Deinde si quidem tenuior & acrior humor est aut spiritus: nam in crassis lentisque humoribus periculosa narcotica, minus vbi crassius flatuosusque spiritus dolorem acerbiorem excitat. interdicuntur pueris, senibus, grauidis mulieribus, & quibus ætate vel morbo calor languidior est. Postremo, vbi iam valetudo impatibilis odium ægro, desperationem medico vitæ attulit. Eoque maxime, vt inde obstupescat sensus, ac solatium ægro, & remedium morbo procuremus. Quæ vt præstet, nouum tamen vitium corpori contrahit, quod postea calidis medicamentis obliterandum est. Nam vel potentius, vel sæpius admotum caliginem oculis & rugas facit surdastros reddit, deuoratum, mortiferum est. Hinc aliæ partes ad motum sensumque torpent, & viribus defectæ excrementis corporis opprimuntur, vt non omnino absurde a Diagora, Erasistrato & aliis aliquot veteribus medicis in totum damnatum sit. Sed postea vsus eius non improbatus, & adhibita ratio vt ne noceret, atque aliis pharmacis eius violentia retusa esset. Quidam cremabant olla, dum ruffum & molle euaderet, sed vstrina vim eius exolescere scribit Gal. Alii cauato cydonio, & qua pateret pasta præcluso incoquunt. Hec obiter ne in re lubrica & plena periculi chirurgus cadat, neve quidpiam, nisi mature et optimis medicis auctoribus, molatur. Diluitur sapa e musto, vino dulci, muliebri lacte, liquore oui, per

Noxa ab opio.

Qui omnino damnarunt opium.

Quibus diluitur opiũ, & vtendi modus.

miscetur

miſcetur roſaceo amygdalino, oleo e caſtoreo, dum ſit mellis craſſitudo, ita plures menſes macerari melius eſt, ſed multo magis cum dandum eſt in corpus. Medicamentis quæ opium caperent, ſemeſtribus & annotinis veteres vtebantur, ad ſextum annum, et aliquando decimum, aſſeruabant. Specilli nucleus puro linteolo, lana molli, linoxylo denique circumuoluitur, imbuitur pharmaco, tum quam molliſsime fieri poteſt, dolori illinitur. Clementius eſt miſto caſtoreo, pipere, cardamomo, myrrha, cinnamomo, ſinapi, croco, pyrethro, & alius quæ multum calefaciant, coquant, leniant, incidant, diſcutiant, quantum videlicet caſus in præſens exigit. Atque vbi crudelior dolor eſt, aqualis omnium modus eſt & opii, alioqui dupla, quadrupla, ſextupla, decupla quoq; reliqua opio inuenias. Quæ omnia, vt ſæuit dolor, et ſunt corpora, ſumma ratione diſtinguere oportet. Quod vocatur Meconium languidius eſt opio. Succus eſt contortis prælo, vel contuſis in mortario foliis et capitibus papaueris, cui ſi ſemẽ tritum immiſceas, coquas ad ſpiſſitudinem et in ſole ſiccęs, opium habebis. Iiſdem aqua coctis interdum extinguitur quod imbecillum eſt. Siccatur vmbra, et vt opium vſurpatur. Alii pollinem ex aridis calicibus papaueris ad ſtuporem miſcent. Cortex radicis mandragoræ magis narcoticus eſt ſua radice. Cicuta ſimiliter et altereo vtendum eſt. Torpedo piſcis inde nomen habet, et Græce νάρκη, quæ etiam procul, et e longinquo, vel ſi haſta, virga, remo, harpagine, fune attin-

Quibus permiſcetur.

Modus miſturæ.

Meconium.

Cortex radicis mandragoræ.

Torpedo.

Remedia e torpedine.

gatur, inſpirata vi, odore vel aura leui ſui corporis, quamuis præualidos lacertos torpore retinet, & celeres ad curſum pedes alligat. Piſces alios ſepultos limo primum conſopit, deinde adeſcam rapit. Exemplum vero ſponte oblatum, vt alia plurima ad ſalutem hominis & remedia medici tranſtulerunt.

Ōleum e torpedine.

Viuam torpedinem oleo extinguunt, vt ſit narcoticon. Et hoc quoque mirum quod inuenio. Si capiatur cum luna in Libra fuerit, triduoque aſſeruetur ſub dio, faciles partus facere: poſtea quoties inferatur adiuuare, non alia vi fortaſſe, quam quod velut inducias dolorum datis, natura ad excludendum fœtum confirmatur, felle quod ſuo piſce calidius eſſe oportebat, genitales partes illita ad venerem torpent. Viua torpedo ſubiecta plantis arthriticos in præſentia, & in reliquam vitam dolore liberat. Inueteratas pœnas capitis conſopit. Nigra præfertur, tamdiu inſiſtat donec permeante aura dolor obdormiſcat. Noui podagricos qui ſæuiente malo dolentem pedem frigidiſſima perfundant. Alii hibernas reponunt niues eidem remedio: Sed vbi frigore dolor obtorpuit, petrelæo fouent, & paroxyſmis liberantur.

Ad facilem partum.

Remediū podagricorum.

Arcanum Albucaſis.

Arcanum hoc eſt Albucaſis. Bina capita aut plura alliorum cum ʒ. i. opii trita permiſcentur, & vocato alembico quod vitreum ſit, capta reſoluuntur igni, deſtillat aqua ſingularis, quæ per ſe datur demenſo cochleari, aut cum vino internis doloribus. Aliter quoque excolatur ſacco ſubquadruplo ioſacchare addito & exiguo cinnamomo. Alii opio quadruplam theriacam per-

miſcent,

miſcent, & dant alembico. Cruciatus dentibus aquæ ad genus inſtillantur, infunduntur auribus captæ auriſcalpio, hinc topica auxilia imbuuntur, inſuccantur lintea, quæ oculis & aliis partibus applicant. Alia aqua. Theriacæ ʒ. 2. conditæ enulæ & ireos, ana ʒ. 1. ſuccei baccarum lauri & iuniperi, ſucci betonicæ, centaurii minoris, verbaſci, marrubii an. ʒ. 3. florum nymphææ & violarum, corticis radicis mandragoræ ana ʒ. 1. ſeminis alterci albi ʒ. 1. opii ʒ. duæ, excepta alembico artificio reſoluuntur, ſed melius in diplomatis. Veneno laſis quæ vrant corpus, internis doloribus quicum febre cruciant, vt prior exhibetur. Diarhodon Nili ad fluxiones acres & cruciatus intolerabiles oculorum, roſarum reſectis unguibus ʒ. 4. croci ʒ. 2. gummi arabici ʒ. 1. ſpicæ, opii ana ſcrupuli dimidium, vniuntur aqua. Quidam e Græcis aucta ſpica & opio conficiunt, quod in vocato Sief. roſato poſteritas ſecuta eſt. Ac conſtare arbitror, vt aſperior dolor eſt, ita conuenire opium augeri. Initus inflammationum conuenit hoc collyrium album. Gummi arabici, tragacanthæ ana ſemuncia, ceruſſæ lotæ ʒ. 6. opii ſoluti ſapa vel vino dulci ʒ. 1, iunguntur liquore oui. Incrementis vtile quod ſequitur. Sarcocollæ (vt dicunt) nutritæ ʒ. dimidium, amyli, tragacanthæ ana ſemuncia, ceruſſæ lotæ ʒ. 6. thuris ſeſquidrachm. opii ʒ. 1. conficiuntur aqua, recte quidem initio, quæ reprimant: incrementis etiam quæ leniant, auctor commiſcuit. In vigore lenientium modus augendus eſt. Sarcocolla vero

Alia aqua contra maleficia.

Diarhodon Nili.

Siefroſatum.

Collyrium album initio. Aliud incremento.

Sarcocolla nutrita.

nutrienda, vel si lubet, maceranda hoc modo vt sit suauissima, siccet, incarnet & cicatrce claudat. Trita igitur dies aliquot macereturrosacea, consumpta aqua, rubi canini succus affunditur, quem vbi combibit, subiicitur lac mulieris vel asinæ, postremo resiccatur illa, puluis vsui est. Mirabile collyrium Alexandrini in ophthalmia graui & dolore. Cadmiæ vstæ et elotæ ʒ. 10. ceruſæ lotæ ʒ. 1. ſcoriæ ferri vstæ, lotæ, gummi arabici, tragacanthæ ana semuncia, opii ʒ. 4. compinguntur e pluuia diluto prius opio e ſapa, quod reliquis collyriis commune fit. Sunt qui thure addito & momento croci conficiant, vnde leniendis doloribus magis conueniat.

Collyrium Alexandri.

Cadmiæ & ſcoriæ præparatio ad multa.

Cadmia vero & ſcoria hac arte comparanda ſunt. Ex his fragmenta parua crudis fictilibus cremantur, donec percoquantur vaſa, hic metalla extinguuntur lacte, ſemel atq; iterum cremantur, vſtaque extinguuntur: transferuntur in mortarium, vbi ex aqua fontis diu verſantur, & omnino perpurgantur, arida in pilam repetuntur, volutantur manibus affuſa pluuia, postremo ſicca teruntur in puluorem, plane diuino auxilio, vbi lippitudo grauis & fluxio acru eſt, vbi ſiccanda ſuppuratio, lacrymatio, & alia. Suaue epuloticon eſt, & implet carne. In pruritu, vſtione & ardore mirifice iuuat captum liquore oui.

Aſclepiadis cadmia.

Aſclepiades cadmiam fractam excipiebat melle, fictile cremabat, quod multis rimis, vel breui foramine pateret in vertice, donec e nigro fumus albidior exhalaret. Atque hac miſtura detergendo & incarnando magis i-

Decoctũ meliloti oculare

donec

donea est, in vsu collyria liquidissime diluuntur liquore oui, muliebri lacte vel asinæ, decocto melilot. ex huius ʒ.1. & aquæ ʒ.9. vel decem cochlis ad tertias. Palpebra molliter attollitur, medicamentum tepidum e cornicul. instillatur, vel eodem reuersa palpebræ sublinuntur, linteolum molle inculcatum lacte & oui albumine superdatur, laxiore fascia molli, leni simplici, & iisdem liquoribus injuncta omnia continentur. Vtédi modu.

Ad aurium dolores opium sapa diluitur, pari castoreo seorsum trito commungitur, vel certe duplo, in vsu, lacte sapa, rosaceo vel amygdalino dissoluuntur, infunditur autem vt reliqua, auricularijs clysteribus, vel auriscalpijs. ὠτεγχύτας vocant ὠτογλυχίδας. Aliud Opii soluti sapa, castorei triti ana ʒ 1 myrrhæ scrupuli 2. croci ʒ. vnus, diluuntur vt prius. Alioqui coniunguntur lacte sapa, oui candido, vt sit mellis crassitudo. Linamentum molle vel auriscalpium auersa parte obuolutum lana, mistura intingitur, & quam blandissime inseritur auri. Ad aurium dolores.

In cruciatu dentium aquæ instillantur, catapotia indunturcauis. Opii, myrrhæ, styracis ana ʒ. 2. piperis albi tusi & cribrati, galbani ana ʒ 1. e vino Cretico vel simili catapotia formantur, eodem modo multa confinges e pipere, cardamomo, pyrethro & aliis triplis vel quadruplis opio. Styrax, cera, mastiche, galbanum, terebinthina opio ita permiscentur, vt ex aliis prius coalescat catapotium, quod sexta parte opii diluti sapa imbuatur. Edulca sint & odora, bene etiam sapiant, quæcunque mista opio

Ad dolores dentium.

Ad podagricos.

insinuantur denti, vel corpori inferuntur per os. Podagricis. Styracis liquidi ʒ. 2. opii ʒ. 1. Al. Cerati rosacei sesquuncia, opii semuncia, croci drachm. 1. Al. quod statim dolore liberat. Succi absinthii, croci, opii an. ʒ. 1. cerae semuncia, vnguentii irini ʒ. 6. vini Cretici vel similis quantum sufficit, cera & vnguentum vna colliquantur in diplomate, intinguntur croco, opium dilutum sapa coniungitur, omnia succo absinthii & vino perluuntur, irini loco aliquo ex descriptis myracopis vtendum erit. Al. Seminis cicutae desquammatae drag 6. croci, opii ana ʒ. 1 passi Cretici vel vocati maluatici quod sit satis trita, reliqua excipiuntur cerato rosaceo, & passo imbibuntur Al. Dialthaeae ʒ. 1. styracis ʒ. 2. opii ℈. duo, croci scrupulus 1. Ita diluto tetrapharmaco, parygro & aliis paregoricis, opio subtriplo subquadruplo, subdecuplo etiam plus minusue vnguenta finges. Conueniunt

Internis doloribus.

internis doloribus Asteriacae diacodyon. Philonii antidotus, requies, Trochisci ex electro, trochisci Stellae, pilulae de cynoglosso, Panacea, Harmonia, & alia de quibus ad medicos omnino referendum est. Ac breuiter non nisi summa ratione narcotica imperanda sunt, vbi intolerabilis dolor est, vbi conficiuntur vires, grauia animi deliquia incidunt, & a reliquis auxiliis desperatio est. Ac quanquam suus cuique dolor atrocissimus est, sed e praecipue, qui natura molli & pusillo animo natus sit, non protinus tamen subscribendum aegro. Sed ea prius animaduertenda sunt, quam ad narco-

tica temere decurramus. Atque hæc de refrigerantibus & narcoticis. Siccitas aqua tepida, hydrelæo, dulci oleo, tepore balneorum temperatur. Humiditas phlebotomio, cathartico, sinapismis, dropacibus & cauterio vacuanda est. Atque in hoc etiam genere ponendum esse argentum viuum, quo iam veluti extremo præsidio in lue venerea vti solenne est, satis indicat diffluens illa salivatio & alui profluuia Hydrargyron vocant, quia liquidum, quatuor olim generibus distinctum, naturali quidem duplici, altero, vt ait ille, vomica liquoris æterni, quod q; e venis metallicis sponte diffluit, altero quod exudans in argentarijs fodinis cameris hæret, & guttatim coit. Fuit & factitium duplex, alterum e minio, alterum e marmoris ramentis, iam vero e plumbo quoque eliquatur: eligatur purum, splendidum, albicans, bene depuratum plumbo, quod iterum repurgandum, excolandum, macerandum, & vt loquuntur, sedulo extinguendũ est. Ac dum extinguitur, & aliis intermiscetur, diu versari, tundique necesse est. extinguitur saliua sani hominis, qui neque ore, neque naribus olidum quid spiret, qui non oleat hircum, qui denique omnino inculpata valetudine perfruatur. Adhæc terebinthina & inde oleo, vel amygdalino, amaris, detergentibus, tenuantibus pharmacis, quæ consolentur neruos, maleficis iniuriis corporis, & medicamentis aduersentur. Postremo sedulo miscetur acriter volutando circumagendoque, donec effusum omninoque resolutum in axungijs, vnguentis,

Hydrargyron, & eius differentia.

oleis & mistura quæ lubeat, atque ita periisse videatur, nusquamque integritas eius appareat. Modus autem ad pinguia vt ad circiter quadrupla sint, sextupla, noncupla, euariante ratione, vt est vitium & corporis natura. Sed misturæ vsusque ratio ex aliorum commentariis, qui de lue venerea scripserunt, repetenda est. Contra interna vitia quæ relinquat hydrargyron, lac caprinum multum subinde potum, & subinde reuomitum auxilio est. Vinum quoque, in quo absinthium, hyssopus, origanum, apii & ormini semen, cacumina centaurii minoris, gentianæ radix, & alia id genus inferbuerint. Mirabile hoc contra ea vitia hydrargyri. Scobs ex auro subtilissime delimatur, & in superiore vino propinatur. Balneis quoque vtendum est, & aqua illa theriacali. Illinendum corpus oleo, quod e sulphure comparatur. Alia quoque iniuria corpori accedit frictionibus illis, vsuque hydrargyri. Nam dum fricantur ægri, atque inedia, æstuariis, sudoribus, saliua, profluuiis, graui animi cura, fastidio, vigiliis & doloribus tenuantur, sanie quædam necessario eliquescit, quæ nisi vel sudoribus, vel aliter vacuetur, suppressa parte aliqua desidet, hicque mora lentescit mucco similis, tandemque in tophum coit, quod cum fit, acerbissimi dolores interdum commouentur. Eadem rursus aliquando in periostion sese dispergit, intus cruciat, ossa atterit, cariem, nigredinem, syderationem denique comminatur. Constat autem experimento impatibiles cruciatus, qui inde generantur, frustra acli-

Contra vitia hydrargyri.

Tophi generatio.

hitu alio auxilio impresso cauterio sæpenumero percurari. At summa vi imprimendum ferrum est, quod omnino igne excandeat: quia videlicet in rebelli vitio cum semel ad crudele auxilium decurrendum est, agere clementer, & quasi blandiri malo sæuire est Sæpe fit etiam cum neque tophus, neque aliud quicquam foras emineat, vt virulenta illa sanies intus deliteſcat, quæ membranis ossium & neruis insidet, eaque discruciat, vbi cultello facienda via est, vacuanda materia, & si quid vitiios contraxit, candente ferro mali vestigium omnino obliterandum est. Atque hæc sunto communia iis, qui cinabrio vocato, aliisque generis eiusdem infirmantur.

Sanies insidēs periostio

De Hæmorrhagia. CAP. 4.

NON e recenti solum, sed & inueterato vlcere sanguis effluit, apertis, ruptis, exesis, vasis. Ex arteriis hæmorrhagia periculosior est, deinde e maioribus venis, quas inde αἱμοῤῥόας vocauit Hippocr. Apertis adstringentia, ruptis glutinantia, exesis sarcotica & boni succi alimenta remedio sunt. Atque vniuersa hæc materia aliis locis explicata est: verum & hoc loco, quæ veteribus medicis ac posteris ad hæmorrhagias probata sunt, aliqua ex parte referentur. Aperta sunt tum quæ clausuris dehiscant, tum quæ poris atque spiraculis rarefacta sint, eaq; iuuant plantago, balaustia, hypocistis, thus, omphacium galla, et hæc magis, si deflagrans igne, austero vino vel aceto extincta sit & intrita.

Remedia in genere.

Ad aperta.

Galla.

acacia, malicorium, & capitula punicorum, symphyti radix, porrum contusum, polygonum, perunca, terra sigillata, argillacea figulina, bolus armena, rhabarbari magma, rubigo ferri, lapis hæmatites, passæ vuæ nucleus, flos gallii, menta oxycrato tincta, lanugo quæ cotoneis, quæque quibusdam salicibus insidet, & quæ ex his panicula dependent: fragorum herba, cynosbatus, aqua frigida, vinum adstringens, acetum, oxycratum, et alia quæ in epuloticis glutinantibus & repellentibus prius descripta sunt. Eadem quoque ruptis, & hæc peculiariter cõueniunt, thus, manna, aloe, mastiche, tragacantha, gummi, amylon, gluten, larigna terebinthina, pix sicca, Colophonia, gypsum, farina pistrinalis, cochlea cum domo trita. Horum alia in puluerem trita inspergũtur, alia impinguntur. Ac fere meliora sunt quæ emplastica: ex quo in oui candido, resina liquida, tragacanthæ succo, conuenienter mucagine recte imponuntur. In eadem quoque materia linamenta madent, linamenta vero, vt res exigit, figura commutantur, ac fere omni genere linamentorum vsos veteres in hæmorrhagiis inuenias. Aliud ergo linamentum in longitudinem implicatur, μακρὸν μοτὸν, alii λημνισκὸν vocant, quo in profundis vlcerum vasis vti necesse est. Eadem crassiora fingi possunt, & tenuiora: quæ si penem referant, illi πριαπισκοτοὺς μοτὸς, nos fortasse penicillos appellabimus: quibus in vteri hæmorrhagiis & angustioris sinus vlceribus opus est. His exilia quidem, sed oblonga linamenta in pro-

Vtendi ratio

Linamentorum differentiæ.

Penicilli.

pinquo sunt, quos vermiculos vocant: hi vasis lanatibus inseruntur. Est & σφηνίσκος cuneolus contortum linamentum & implexum angustiore cono, et basi ampliore: hoc naribus inditur, et iis vlceribus, quæ ore quidem latiore patent sed in sinum paulatim contrahuntur. Qui vero μαλὸς ἐμψυχιωτὸς appellatur, non a figura sed materia nomen habet, fungi genere vel spongiæ, vnde et vulnerarii penecilli, et funiculi lucernarii fingebantur. Nunc e mollioribus spongiis fungorum pediculis, iunci genere quem scirpum vocant, quodque pro ellychnis lucernariis vtuntur: medulla sambuci, aliisque id genus loco ellychnii vti licebit. Quæ dum intruduntur cauis, si quidem replicantur specillo impelli possunt. Eo modo Heraclides spongia modo sicca, modo in acetum acre mersa vti præcipit in narium hæmorrhagiis, sed extrema parte alliganda filo, vt tempore reuelli possit: quæ si tenacius inhæsit, madefacienda aqua, vt facilius redeat: rursus linamentum aliud στρεπτὸν contortum, e materia ita cõtorta et implexa, quales fere turundæ vulnerariæ confinguntur. Aliud genus est ξυστὸν derasa quædã lanugo linteorum, τίλτα vocant et ξύσματα, quasi volsuras et rasuras quasdam, quæ concertis ac depexis linteis colliguntur. Atque hæc varie formari possunt, ac sæpe in floccos προχίδας vocant, et tomenta conseruntur, vnde implent vulnera, sordes extergent siccant, offarciunt vasa et vicina loca ex quibus hæmorrhagia commouetur. Vt ergo figuræ sunt partium et vulnerum, ita li-

Vermiculi.

Cuneolus.

Spongia.

E pilis leporis.

namenta varie commutentur. Iam vero e pilis leporis penicilli, vermiculi, flocci, cuneoli conuenienter fiunt: & rursus e lanugine illa salicis atque cotoneorum. Asclepiades lanugine vtebatur quæ platani foliis inhæret: quidam panniculis saligneis: alii molliter euellunt, quod velut muscus candidus populi foliis adnascitur. Hac autem liquoribus & medicamentis quæ retineant, insuccantur. Vermiculus hianti vasi inseritur, floccus eadem materia saturatus superdatur, & alia similiter,

Deligatio.

vt postulat casus. Tum ligantur omnia iectis vasi tribus aut quatuor fasciarum orbibus, vel etiam pluribus ad eam partem, vnde profluit sanguis, ex quo fascia ad radicem vasis paulatim adduci debet, vt sursum versus magis magisque adstringatur, & illabentem sanguinem retineat. Tertia die resoluenda lintea sunt, neque commutanda linamenta, si quidem firmiter inhærent, tantumque irriganda pharmaco, et vt prius religanda sunt. Quæ si vacillant, digitus vasi imprimendus, reuellenda turunda, noua omnia de integro repetenda sunt, idque tamdiu reuocandum donec renata carne ac bene stipato vase extra periculum omnia videantur. Aliquando fit vbi in superficiem vasa exponuntur, vt digitus impressus sanguinem sistat coacto grumo. Atq; is medicamento inungi potest, quod et lentum sit et glutinet. Quod si vas longius recessit, specilli extremo lana, linamentum, aut aliquid tale obuoluetur, quod conueniente pharmaco madeat, atque ita inducetur

At si patitur locus, nudatur vena, hamo prehendi-
tur, leniter intorquetur, intercipitur laqueo; aliquan-
do etiã volsella capta duob. locis deligatur, atque
media intereiditur, vt extrema in se coeant, & nihil-
ominus ora præcludantur, id vero in maioribus
vasis non caret periculo. Vbi nec id quidem res pati-
tur, candenti ferro inuri possunt. Funiculi vero qui-
bus religãtur, sunto e molli lycio vel serico, sed qui
firmiter præstringant, teneant, nec facile dissoluan-
tur aut putreant, itaque chordis aliquando vten-
dum erit, sed tenuioribus, quales testudinib. musi-
cis intenduntur: setas alii vsurpant. In magnis vul-
neribus, & ea sede quæ venas insignes habet, pro-
fusio magis metuenda est, id fere intelligi potest ex
impetu ruentis sanguinis. Hic ergo maiore cauen-
dum cura siccis linamẽtis vulnus implẽdum est,
supraque imponenda spongia ex aqua frigida ex-
pressa, aut potius lintea complicata, quæ vocant δι-
πλώματα, & ea manu comprimenda. Quod si
nec hoc modo sanguis acquiescit, & multo sangui-
ne lintea inquinantur, ea sæpius commutabis, & si
sicca parum valent, aceto madefacienda sunt. Id
vehemens ad sanguinem supprimendum est. Ideoq;
quidam id vulneri infundunt. Probanda quoque
hæc ratio, cauum concerpto linamento impletur,
platysma superdatur & diplomata. Hæc vero pul-
ticula potius inculcantur, quæ retineat, qualis ex
ouo farina gyri vel triticea, & bolo armena parari
solet. Atq; omnia fasciis alligantur, quæ madeãt o-
xycrato. In somno & interuallis, in excubiis esse o-

Prehensio.
Præcisio.
Cauterium.
Vbi magis metuitur hæmorrhagia.
Acetum.
Alia ratio in metu hæmorrhagiæ.

portet, qui subinde recognoscat, num quid sanguinis per linteа exudet. Sic enim noua consilia capienda sunt, aut solutis linteis noua imponenda Sed alius rursus metus subest, ne vi maiore & ante tempus retẽta materia magnam inflammationem postea moueat. Ideoque scriptum ab Hippocrate, vtile esse crebro sanguinem fluere ex omni vulnere, nisi sit in ventre. recognoscendum tamen est, num qua ante vulnus profusio præcesserit. Sic enim profluens sanguis celerius retinendus est. At si ante tempus suppressa materia est, & inde metuitur inflammatio, quod putes supereſſe, vel phlebotomo, vel aduersa parte fixa cucurbitula detrahes, vnde abeat metus, & sanguinis cursus reuocetur. Adhibenda quoque partium ratio est, nam quæ natura frigidæ, exangues, neruaceæ, quale cerebrum, qualis uterus est, multo effuso sanguine grauius leduntur. Adhæc quæ plurimo spiritu indigent, vt oculus, eo deterius suo munere perfunguntur. Præterea quibus plurimus calor opus est, vt ventri, quo concoquat, thoraci, quo vitam foueat, larga profusione peius laborant. Itaque tempestiue claudatur sanguis, iusta ratione leuato corpore, vt phlegmonem prohibeas, resicces vulnus, vnde possit celerius coalescere Atque omni adhibita cura desperatis aliis auxiliis, ad ignem & cauteria decurrendum, multo magis si quid putre, rodens, serpens, aut vermiculosum si eiusmodi locus est, qui facile computrescat, qualis est sedes, os, genitalia, quique vim ignis sine periculo sustineat, vt qui in carne & sine neruis est. Sed

Non temere supprimendus sanguis.

Ratio partium in supprimendo sanguine.

Ignis & cauteria.

ad hæc

ad hæc non prius decurritur inflammationis meiu, quam satis multa materia profluxerit, quam bene purgatum corpus & vacuum excrementis extiterit, escharotica hoc loco vehementius adstringere oportet, vt firmam neque deciduam crustam efficiant, alioqui remedia profluuio vincuntur, & excussa crusta maior vu sanguinis erumpit. In remediis laudantur phlebotomia, cucurbitula, sanguisuga, vincula aduersa parte, & κατὰ ἀντιφραξιν reuellendo adhibita. Cucurbitulæ ratio ex libello nostro repetenda: de phlebotomia & sanguisugis alio, quod paramus, opere disseremus. Purgatio sæpe necessaria, sed tardius opitulatur, nisi interuallis & quasi datis induciis hæmorrhagia moueatur. Id fere fit quum statis periodis humor acris ad partem vnde profusio est, verti consueuit. Atque his fere remediis adstringentibus, emplasticis, deligationibus funiculis, vinculis, auersionibus, præcisionibus, igne & cauteriis hæmorrhagiæ retinendæ sunt, in remediis vid:ndum prius, qualia esse oporteat, quæ singulis partibus medeantur, in hæmoptoicis, qui sanguinem e thorace reiiciunt, atque omnino vbi longa & anfractuosa via est, quæ medicamentum inuehat, qualis est ad renes & pulmones, adstringentes quidem & viscida materia necessaria est. Verum ne quod adstringit, restitet in via, & quod viscidũ est, lentore suo hæreat in cursu, aliquid medicamentorum quæ tenuitate partium prædita sint, necessario miscendum erit. Vbi vero recta via est, aut non adeo inflexa, vt ad gulam, ventriculum,

Escharotica.

Phlebotomia, &c.

Purgatio.

Ratio remediorum ex ratione partium.

Quomodo frigidis vtendum. Locus Hippocratis 5. aph.

Ad hęmorrhagias meningum. Medicamẽtum e thure, aloe, ouo & pilis leporis

Historia.

inteſtinum rectum, vterum & veſicam, eo genere medicamentorum quæ tenuia ſint, nihil eſt opus, in exteriore corpore ſatius fuerit, vlcus emplaſticis obſtipari in concerptis linamentis aut turundis, deinde vias intercipere repellentibus auxiliis, quæ ſcilicet ſanguis decurrit. Frigidum enim & adſtringens, quale repellentium genus eſt, vlceribus mordax. Et in iis frigido vtendum, vnde fluit ſanguis aut fluxurus eſt, non vt partibus quidem adh beatur, quæ ſanguinem reddunt, ſed ſuperioribus locis vbi venæ ſunt communes, qua ad vlcus materiæ curſus eſt. Aliæ quoque partes, vt thorax, & quæ diaphragmati vicinæ ſunt, quæ exangues, natura frigidæ & neruaceæ, frigido læduntur magis. Itaque iam auerſa materia, neque id quidem locis omnibus, frigida conuenient. Columbæ ſanguis & eo magis pharmacum e thure, aloe, oui candido, & pilis leporis hæmorrhagias e membranis cerebri reprimunt. Thuris partes duæ, aloes pars vna, vel eo plus in duriore natura: trita excipiuntur liquore oui: e molliſſimis pilis leporis vermiculi finguntur, illinuntur pharmaco, & apertis vaſis inſeruntur. Ex iiſdem pilis formatur floccus, qui eodem medicamento imbuitur, & ita ſuperdatur, vt incumbat vermiculo. In eunucho ſummam manum vlcus malignum occupabat, ſecuta profuſio: adhibitum hoc remedium, nec eo quidem acquieuit ſanguis. Poſtea vero in totum reſtitit linamentis ex dilutiſſimo oxycrato preſſis ſubinde irrigatis, ne exarescerent: id in corporibus ſenſus acrioris fieri con

uenit.

enit. Cuidam e vulneratu cerebri membranis lar-
ius profluentem sanguinem acetum colubuit, cum
am variagenera remediorum frustra tentata es-
ent. Loco thuris usurpatur manna, vt quæ adstrin-
gat magis, sed thus ἰσχναστικώτερον pharmacum
reddit Loco pilorum leporis linoxylo, quod lingua
Syriaca vocatur Cotton, & memorata lanugine
cydoniorum bene depexa atque carminata, postre
mo commode intorta vti licebit. Spongiarum hac
parte multus usus est: nam & inde cuneolos mo-
do siccos, modo aceto tinctos, tum naribus tum vlce-
ribus quæ sanguinem fundunt, effingimus. Spon
gias forti aceto immergimus, & magna volsella
captas in candente lapide volutamus, vt inde fu-
mus sanguinem supprimat. Sic usus Heraclides.
Easdem alii, sed molles, ex oxycrato pressas impo-
nunt. Verum in eo quod sequitur omnium ve-
terum medicorum consensus est. Spongia noua,
alioqui vetus, sed marina, vel lixiuio querno re
purgata, acerrimo aceto inebriatur: quo inqui-
natur liquata pice, deinde trito bitumine, galla
vel re simili conspergitur, atque ita crematur testa
figulari clausa, diu cinteresçat. Alii aceti loco tauri-
no sanguine imbuunt: ex odoro vino propinat sin-
gulari ope dysenteriis, menstruis & internis hæ-
morrhagiis. Datur puluis in ouo sorbili hæmoptoi-
cis, & iis qui sanguinem vomunt: aridus inspergi-
tur expositis locis, vnde prorumpit sanguis, & em-
plasticis auxiliis commiscetur. Eandē vim attribuūt
crematis lanis sordidis: vtrunque cinerem in clysse-

Thus, Man-
na.

Spongia.

Lana sordi
da adstrin-
gens, &c.

ribus dysentericorum iniiciunt. Olla recenti, quæ lato debiscatore, copiosa lana includitur, operculum superdatur vasi, quod vel glutino vel figulina terra, alioqui gypso subactus aqua fideliter compingitur. in clibanis & fornacibus largo igni comburitur, dum olla percocta sit: sic enim Democrates. Ea prius immergi aceto potest, aut contaminari liquefacta pice, atque omnino ita comparari vt spongia. deinde cremari Hippocrates absumendis carnibus putridis & excrescentibus inspergit. Alii eodem auxilio impetigines exterunt. Emplastra sunt gypsum crudum, gyris farinæ, si oui candido excipias. Cochleæ cum suis volutis & saliua cremantur nouis fictilibus, cinis sectæ arteriæ inspergitur, & sanguinem sistit. Muccus saliuosus, qui compunctis cochleis & limacibus redditur, emplasticus est, in quo cineres & puluisculos qui sanguinem claudāt, conuenienter adhibebis. Vitellus oui exassatur, vt in puluerem possit resolui, & hæmorrhagiis meningū cerebri inspergitur. Barbarum quod mirifice sanguinem compescit, vulnera magna, præcipue capitis, præcæteris glutinat fistulas, lacunas, fractis ossibus medetur. Bene facit hepaticis & lienosis: citra inflammationem glutinat, neruis, cartilaginibus & ossibus præcisis remedio est. Cuniculos vlcerum & purgatos sinus coniungit: valet ad canum hominumque morsus. Præstantissimum vero ad sanguinem supprimendum, præsertim in iis qui sanguinem reiiciunt. Nam in aluta pectori, dorso & lateribus affigitur, ac veluti miraculo compescit.

Cochleæ. In hæmorrhag. arteriarum.

Vitellus oui.

Barbarum.

Cerae, picis, resinae pini, bituminis an. ℔. 1. mannae ℥. 6. cerussae ℥. 4 chalcāthi ℥. 4 opopanacis unciae duae, olei semuncia, vel, vt alijs melius selibra, aceti sextarius. Ceram, bitumen, oleum, & maiorem aceti partem in olla colliquato, deinde picem & resinam adiicito, quas in minima frusta prius concidito: vbi semicoctum fuerit medicamentum, ollam subducito, vtcunque refrigeratis attramentum sutorium purgatum, & ex aceti sextario leuigatum, siccatumque paulatim inspergito, commouento ne quid effluescat. Cum non inquinat pharmacum, ollam deponito, opopanacem in reliqua aceti parte (nam maior pars statim initio cum alijs in ollam data est) maceratum immittito: vbi dissolutus fuerit, cerussam & mannam tritas inspergito, & paulatim tepefaciens, curato vt coeant; & ne opopanax, nec manna aduratur. Hic in mortarium transfusa omnia circumagitato, misceto, ac tandem reponito. In vsu medicamentum aestate quidem tertia die solui potest, si quidem resipsa atque necessitas postulet: at fere non nisi quinto detrahitur, vt hieme septimo: vitriolum crudum chalcitidis loco miscere licet, & si bitumen desit, pix liquida supponitur, aut mummia appellata, quam alij humiam vocant, cui in claudendo sanguine mira vis ab Arabibus medicis tributa est. Concorporatur oui albumine, succo polygoni, plantaginis & similibus. Finguntur inde catapotia hoc modo. Muccaginis, gummi arabici & tragacanthae collectae in aqua rhois aut cornorum ana ʒ. 2. mummiae, mastiches

Mummia.

Pilulae quae sanguinem claudant.

ana ʒ 1. sacchari rosacei quantum sufficit: tenentur sub lingua hæmoptoicis, vomentibus sanguinem in sorbili ouo diluuntur. In cruentis dysenteriis cum decocto oryzæ tostæ aut auenæ, succo plantaginis rosarum, virgæ pastoris, hordei cremore, in quo tragacantha maduerit, aliisque eiusmodi clystere iniiciuntur. Commiscentur emplastris, cataplasmatis & aliis quæ sanguinem cohibent. Dissoluuntur liquore oui, & inde cuneoli apertis vasis & naribus imponuntur, aut floccus inde madidus profusioni obstipatur. Alia catapotia eiusdem vsus:

Aliæ pilulæ.

Lapidis hæmatitis boli armenæ, coralli rubri, mumiæ, & in pulmonariis, pulmonis vulpis resiccati ana ʒ. 1 seminis vrticæ & cinnamomi (vbi medicamenti vim altius penetrare conuenit) ana drach. dimidium sacchari rosacei semuncia. Iungantur in catapotia ex muccagine tragacanthæ, vel syrupo myrtino In medicamentis quæ sanguinem sistant, adhiberi possunt trochisci ex electro aut carabe, e terra sigillata, nonnunquam etiam narcotica, quæ soporem faciant, & frigore sanguinem compescãt.

In erosione.

Hæc, vt alia diluere & vsurpare oportebit. In erosione vbi vniuerso corpori consulueris, nec aliter mederi datum est, veniendum ad pastillos Andronis.

Pastilli.

Pasionis, Polyidæ & similes ex quinto de compositione pharmacorũ κατὰ γένη ἐπισχετικοὺς a retinendo Græci vocant. Sed varie describuntur ab antiquis. Aliter enim ex Heraclide, Critone, Asclepiade, Andromacho, apud Galenum, Paulũ, Aetium & Celsum scriptum Androniũ inuenias, sed

hic satisfit Asclepiadis formulam ascripsisse quā quam & hanc varie a posterioribus describatur. Vt Galenus ℞ cytinorum ʒ.10. aluminis scissilis ʒ.4. chalcanthi ʒ.12. myrrhæ ʒ.4. thuris, aristolochiæ, gallæ ana ʒ.8. in quibusdam adduntur salis ammoniaci ʒ 4. Ptisanæ sit ex omnibus, qui excipiatur austero vino. Polyidæ, qui & ab iisdem posterioribus medicis aliter atque aliter conficitur. Hoc modo ex Asclepiad. Gal Malicorii ʒ 6. myrrhæ ʒ.8 aluminis ʒ 5. thuris ʒ.4 chalcāthi ʒ.3. felis taurini ʒ.6. vino dulci aut passo excipit, ad hæmorrhagias austero vino excipi potest. Pasionis. Squamæ ʒ.12. æris usti, salis ammoniaci, aluminis æruginis, thuris ana ʒ 8. reliquis in solet ritis ex vino vel aceto thus additur. pastilli forma in usu aceto diluuntur. Atque hi pastilli eo lubentius additi sunt, quia in plurimos usus chirurgi conuertantur, recentibus vulneribus, putredine, carici ossium, fistulis, auribus purulentis, ozænis, ossibus corruptis, vulneribus neruorum, nomis, phagedænis, call. sis anirimis, pterygus, excrescenti carni, inueteratis vlceribus, dysenteriis, aliisq; plurimis vitiis medentur, in quibus valide siccare necesse est. Soluuntur vino dulci sapa, ænomelite, vino albo, fuluo, aceto, aquæ oxymelite, oxycrato, melicrato, succis myrti, solani, cichorii, polygoni, austero vino, oui candido & aliis id genus, eligendū autem quod diluas, vt res in præsentia & corporis natura postulabit. Dulcibus si tēperanda adstrictio, austeris & acidis, si prohibenda putredo & siccāda fluxio est, iis quæ detergeāt, vbi & sordes est, quam

Polyidæ.

Pasionis.

Vsus pastillorum.

detergeas, & sanies, quã exhaurias. In hæmorrhagia autem aceto, oxycrato, austero vino, succis quoque memoratis dissolui debent. Ac primum quidem vbi vehemens hæmorrhagia est, valide astringentibus materiæ impetus retundi debet, quibus paulatim pastilli commiscentur, postremo solis pastillis vtendum erit. Sunt & quæ sequuntur, celebrata veteribus medicamenta, quæ quia sanguinem supprimerent, ἴσχαιμα appellarunt. Chalcitidis ʒ.16. alii 8. mannæ ʒ.12. terebinth. frictæ & aceto extinctæ ʒ.12. trita omnia insperguntur locis vnde profluit sanguis, quanquam & succis, & liquoribus, & gummi compingi possunt. Datum Ario a Dioscoride Tharsæo mirifice sanguinem sistit. Chalcitidis ʒ. 8. mannæ ʒ. 16. contunduntur, cribrantur, & mista in pyxide ærea reponuntur. Vbi vsus postulat, gypsi crudi triti par modus commiscetur. Heraclydæ. ℞. malicorii acidi ℥.3 aluminis ℥.4. chalcitidis ℥.1 teruntur omnia in linamẽto tortili, naribus induntur & locis aliis vnde emanat sanguis. Aliud. Chalcitidis ʒ.6 mannæ ʒ.2. terebinth. Colophoniæ ana ʒ. 4. Adduntur his ad crustas chalcanthum, misy, auripigmentum, sandaracha, calx viua. Debilior crusta a calce viua & auripigmento, nisi astringenti materia coniungantur. Ferrum cãdens igni, æs, aurum & argentum cauteria sunt. Sed ab auro & argẽto mollior eschara relinquitur. Celerius auxilium a ferreo cauterio est. E subere vel spongia orbiculus tenuis feruida pice immergitur, & ita calens hæmorrhagiæ appingitur. Alii malicorio,

Escharotica.

Cauteria.

galla,

alla, radicibus astrictoriis prius ignitis crustas efciunt, recentiorum escharotica sunt vitrioli Romani semuncia, halaustiorum ʒ. 3. aluminis ʒ. 1. at puluis. Aliud. Colophoniæ ʒ. 3. boli armeæ sesquuncia, mastiches, olibani, sanguinis draconis ana semuncia. symphyti rosarum ana ʒ. 1. id hoc ἰσχαυον potius quam ἰσχαροτικὸν dicatur. Vtuntur supprimendo sanguini puluere rubro, sanguine draconis, & aliis de quibus antea. Plura vero escharotica ex proximo capite repetenda. Vitriolus autem crudis vtendum est, si crusta fiat, vstus & acerbo succo tinctu si aliter sistendus sanguis est, vstura enim astringendi virtus exoluitur. Adhibitis remediis membrum ita collocari debet, vt altior sit locus, vnde hæmorrhagia, reliqua parte quæ radici venæ propior est, & veluti resupino vase & declui quasi deorsum refluat sanguis. Si vulnus est in extremo femore, qua parte genu est, hoc quidem superius esse oportet, vt femur totum, qua inguen spectat, paulatim committatur Sit membrum in quiete & ea figura situm, in qua plurimum conquiescat, nec doleat, ac mitella cõfirmare manus & puluino crura melius est. æger quoque aduersa parte decumbat. Instituatur vita vnde sanguis acquiescat, aquæ potus & similia, interdicatur iis vnde efferuescat, qualia vina quædã sunt fortia & calida alimenta. Actum præcipue hæmorrhagiæ cauendum erit in vlceribus, quum hæc intus exulcerant, natura, quæ in arteriis est commota foras, vt vitium quo premitur a se repellat.

Superstitiosum.

A forti in vlceribus pullu inquit Hippocrates, profluuium sanguinis. Sunt qui in hamorrhagiis narium, quod in commentariis veterum scriptum inuenias, profluente sanguine nomen aegri hominis & alia quædam plena superstitione in fronte scribant. Alii granum salis aduersæ auri inserunt, manumque frigida immergunt, atque ita sisti sanguinem multa experientia profitentur. Nec desunt qui idem promittant admota vrtica, quam Græcam vocant cum sale exaceto trita Nonnulli viuntur mille folio. Quidam porrum præcisis summis foliis naribus admouent, & inspirato halitu sanguinem cohibent, linamenta porri succo imbibita naribus immittunt.

De Pyroticis. CAP. 5.

SAtis factum arbitrabor institutæ rei argumẽto post adscripta remedia, quæ parantur igne, & eo genere pharmacorum, quæ inde πυρωτικὰ nominant. Quorum vt memoria superiore oratione sæpenumero facta est, ita & plurimus vsus incidit, ac de iis oratio deinceps connectatur. Itaque duplici fere ratione iuuant, nam vel eo adhibentur, vt vitam parti restituant, vel euincant vitia, quæ nullis aliis auxiliis expugnẽtur. Ac prius veteri sententia decretum est, quæ non sanant pharmaca, sanat ferrum, quæ nec ferrum, sanat ignis. Atque commune hoc consilium est in omnibus quæ nulla alia ratione possint sanescere, vt vel vastẽtur igne, vel ferro peramputentur. Ac primum quidem

Duplex vsus pyroticorum.

medici-

edicamento curæ periculum facimus quod cle-
entissimum est, deinde ferro excalpimus, lacera-
us, compungimus, idque paulo durius, postremo
ie resecamus, vel delemus igne. In quo austera
uidem & aspera curatio est, & veteri sermone,
ALA MEDICINA est in qua aliquid naturæ
rit. Sed crudelem medicũ necessitas facit, verum
udelitas blanda oratione quasi veneno leniri de
t, & fabulis occupato ægro, stupefactoque sensu
ercenda est, eadem quoque seueritate vtimur in
uibusdam notis & tuberculis, quæ pudenda cor-
ori excrescunt, & partibus nudis adnascũtur Me-
icamenta ergo quæ aliquid corpori detrahunt, ea
el extergent atque discutiunt, vel latente igne de-
iscunt. Quæ vero languentem vitam partim ca-
re, partim spiritu recreent, blandiora sunto, quam
t exurant. In quo tamen genere reperias quæ ru-
orem moueant, quæ bullas excitent, quæ denique
si quidem diutius immorentur) tandem exulce-
nt. Atque hæc omnia, vt res & casus postulat, ac-
ommodanda sunt Sunto igitur pyrotica δρώπαξ,
ινκπισμὸς, φοινιγμὸς, καθαιρετικὰ, σηπτικὰ,
τχαρωτικὰ, ignis denique, & inde cauteria. Dro-
aces picationes vertunt, non e verbo quidem, sed
τιττωτὰ πίτανα & πιττώσεις veteres appella-
unt, vnde Latina vox cõuersa est. Alii etiã δρο-
ακισμοὺς: e pice & quarta vel quinta parte olei,
uib. subduplũ, plus minusue piperis, & pyrethri,
iphorbii & similiũ misceri possit, vnde melius ca-
facit, vt accepto sulphure, cinere sarmẽtorum, &

Sententia vetus.

Medicamẽta pyrotica.

Pyroticorũ genera.

Vsus dropacis.

Modus vtilis dropacis.

Signa vtilia dropacis.

ſale ſiccando magis conuenit. Sic enim permiſceri ſolent: quia tum dropax, tum ſinapiſmus, adhæc phœnigmus eo ſunt, vt refrigerata calfaciant, cõfirmentq; partes, quæ partim frigore, partim aſſidua fluxione elangueſcunt. Atque hic ſiccãdum magis; in frigore qualitas ignis augeri debet. Alia quidem poſſunt plurima, hic tamen præcipuus eorum vſus eſt, & hæc in genere μετασυρτικὰ veteres appellarũt, quæ videlicet exuccas, aridas & prope extinctas partes priſtinæ naturæ reddant, & vt ita dicam, recorporẽt. Alutæ dropax impingitur, vel linteis complicatis, quæ πύσματα & διπλώματα Græci vocant. Deglabratur cutis eraſo pilo: dropaciſmus calens inducitur: idem ſubinde reuellitur priuſquam refrigeſcat. Reuocatur pharmacũ, dum inde efloreſcat locus, & leniter extumeat. Nimiũ eſt, cum immoderato vſu pharmaci qui tumor prius extitit, idem ſubſidet, & qui erubuerat locus exalbeſcit. Hoc enim volumus, vt dropacis ope reuocata anima, pars quaſi mortua reuiuiſcat, calorem ſuum ac ſpiritum recipiat, & iam proprio alimẽto perfruatur: poſtremo etiam corporetur, quæ confecta macie intabuit. Verum alia tardius, alia celerius vitam recipit. Quæ breui rubet & ignem concipit, ea celeriter inſtauratur: tardius autem, quæ ægre recaleſcit. Deſperatio eſt, cum neque frictione, neque perfuſione & fotu tepidæ, neq; dropace melius coloratur. Alius ſatis fuerit ſi trib. aut quatuor diebus adhibeatur dropax, nec id aſſidue quidem, ſed vno die: bis hieme, ſemel æſtate. Alius bis ter ve

ſingulis

singulis diebus, nonnunquam rarius, tertio scilicet vel quarto quoque die affigitur, vt videlicet vel facile cedat, vel cõtumax languore est. Actepida prius fouisse confert, vel smigmate affricasse, quod aliquid thapsiæ, euphorbii, piperis, pyrethri, radicis capparis exceperit. Alii perfricant sabano, hoc est aspero lineo, panno cilicio, vel simili, qui asperioribus setis contextus fuerit. Accommodata quoque folia ficulnea, pumex, os sepiæ, squatinæ corium, aliaque plurima, quæ asperitate ruborem trahant. Hæc autẽ iis qui ægre reficiãtur, & plusculum refrixerint. Actum quidem dropax affigitur: qui si pertinacius hæret, quo iam tempore detrahitur, tepida foueri debet: quem cum detraxeris furfurum decocto, eaque materia, quæ partim leniat, partim extergeat, locũ fouebis. Non absimile dropacipicinum oleum quod πισσέλαιον quidam appellant, epice liquida mistum & oleo. Contra glabreta & canitiem veteres vsi sunt. Sinapismus paralyti os coxarios podagricos, inueterata rheumata, hemicranias, quæque caloris inopia laborant adiuuat. Caricæ vno die macerãtur aqua, nonnũquam cappares, si grauius malum est, in leuiore cassu & sensu acriore panis triticeus, multoque magis si in solam superficiem agere oportet. Iam vero macerata materia contundi debet. In leni sinapismo, subduplum sinapi, in mediocri, æquale permiscetur. Acrior est, qui duplũ recipit. At sinapi subtilissime leuigandum, & quo tempore vna cum reliqua materia pinsitur, affundẽda aqua, in qua ca-

Frictio.

Sinapismus.
Vsus.

Materia sinapismi.

Confectio.

Vtrùm aceto, an aqua vtendum.

ricæ illæ vel alia maduerint. Sunt in veteribus qui acetum prætulerint: alii aquam, quod experimento didicerint sinapi vim aceto exolescere, cuius rei authores sunt Galenus & Oribasius. Eodem modo quo dropax vsurpatur. Si quis dolor aut feruor a medicamentis extiterit, tepida rosacei fotu, illitu cerati rosacei, cerusa ex aqua rosacea pista, & aliis generis eiusdem extinguitur.

Phœnigmus.

Phœnigmus rubore facto etiam vesicas mouet & exulcerat, vt ad eorũ genus referri possit, quæ quia illita exulcerant, vocãtur ἀμυκτικά.

Materia phœnigmi.

Ex nasturtio sinapi, radice enulæ, bryoniæ, lepidio, columbino fimo, caprillo stercore, vnde διακοπραγίας, aceto pistis. Adhæc scylla trita, tunicis allii et nucleis, cãtharide, vrtica, pulegio, ranunculis, thapsia, euphorbio, tithymalis, fæce vsta metallis acribus, lacte ficulneo.

Lac ficulneum.

Lac ficulneum ante maturitatem pomi excipitur, siccatur vmbra: vulnera aperit, & cum axungia exterit verrucas. Quædam concepto igne eadem præstant, qualis est lana sordida bene carminata: admouetur igni dum vehemẽter incaleat. Assæ carnes & diuisa oua similiter assata vtraq; calida imponuntur: reliqua vero, cum vsus est, visco, melle, axungia vetere, terebinthina, cerato, acrioribus gummi & resinis, sapone, vt res exigit, & corpora vel mollia, vel dura sunt, excipere oportet.

Vtendi ratio.

Alia quæ friabilia sunt affricãtur: emplastra vero imponuntur loco, qui prius palpatur manibus, exercetur ferulis, aut asserculis euerberatur: affricatur etiã, vt laxatis spiraculis medicamenti virtus celerius penetret.

Anacardia

Anacardia trita septem diebus macerant aceto, in eodem coquunt: dum tertia pars aceti euanescat refrigerari sinũt, excipiũt cochlea quod enatat oleosum. Id mel anacardinum est. Quidam eadem ratione macerant coquuntq; ad dimidias, per linteolum excolant, traiecto succo mel adiiciunt, atq; ita coquũt ad crassitiem: anacardia vero cocta in umbra siccãt, & ad smigmata reseruant. Alii anacardos conquassant, sepeliunt melle, dũ hoc vim anacardii satu cõceperit. Licebit etiã anacardia & hermodactylos in puluisculum terere & affricare, excipere sapone & alio. Mel anacardinum.

Fermentum aceto tinctum anacardino melle & causticis concorporatur. Pulvisculus e sinapi, piperis, euphorbii an. drach. 1. infricatur, vel exceptus anacardino melle illinitur & in sapone imponi potest. Sapo in causticis iure numeratur ab eo qui libellum scripsit de materia simplicium, quẽ falso attribuunt Galeno, e sebo bubulo, caprino, veruecillo, hircino, & lixiuio e cale quod postea describemus, acriter relaxat, sordes corporis exterget, exiccat similiter nitro, mittitur in causticis. Alio quoque reb. additis modo clementior, modo acrior parari potest, vt magis minusve siccet, calfaciat, extergeat. Nam quod capitellũ vocant, vnde saponẽ conficiunt, tum mollius, tum vehementius licet effingere, e ficus, ranunculorum, thymalorũ cinere fortius est, mitius autẽ e vulgari et vsitata focis materia. Addũtur sales pyrethri radix & capparis, addãtur acria vnde vis saponis intẽdatur, e sebo vetustiore efficacior est. Quod si re- Sapo.

Cantharides.

cens vsurpatur, & eluitur, & acria detrahuntur, moderatior sapo confici potest. Cantharidū pars fere vna, & ad circiter quatuor partes axungiæ vnæ cōteruntur, post septimum diem molli prunæ concoquuntur, colantur, & ad phœnigmum reponuntur. Ab horum plurimis breui tēpore rubor fit, deinde bullæ excitantur, vlcus etiam, si diutius insti erint. Vesicæ configuntur, humor exprimitur, relinquitur vlcus per quod vitiū omnino repurgetur, hac arte coxarii, podagrici, hemicranici, cephalalgici sæpenumero releuantur, repurgantur viscera, atque omnino corpus sordibus & excrementis liberatur: sexcenta denique vitia vetustā, cōtumaciaque percurantur. Verum maturius detrahendum pharmacū quam existant bullæ, si tantū vita calorq; refouetur, quia sic exhauriāt, quod ad reintegrationem partis attractum sit. Et quæ perfrigeratū corpus calfaciāt, duorum sunt generum, tenuiora alia, alia vero crassiore natura. Tenuioribus vtendum vbi celerrime excalfaciendū corpus, quod recens inalsit. Crassioribus locus est in iis partibus, quib. paulatim calor elāguit, quia videlicet hinc tardius quidem calor corpori infertur, exceptus autem longius persistit. Tenuiora celerius permeant, sed inde fugax caliditas, & quæ paulo post dissoluitur. Tenuia sunt piper nigrum, albū sinapi, & quæcunq; tusa in pollinē facile resoluuntur. Crassum est zinziber, & huic proximum piper longum, quæ nō ita facile infriātur. In perfrictionibus vsitatum Galeno ceratum διὰ τῶν ῥοδίνων ex oleo tenui & calido re-

Vsus phœnigmorum, qui exulcerant.

In tabidis & refrigeratis partibus.

Duo genera calfacientium a substantia perfrigeratæ partes quomodo refouendæ.

Ceratum.

centi euphorbio adiecta cera, de quo iam ante libro primo capite de neruis, & dolore abunde disceptatum est. Cathæretica sunt æs vstum, ærugo, squama æris, alumen crematum puluis mercurialis, testa & terra furnaria testarũ concharum, ranarũ, panniculorum, rerum causticarũ cinis, alia quoq; in epuloticis descripta. Νεμόμενα vocat Hippocrates quæ excrescentem, putrem, callosam carnem exedunt. Sunt qui horum loco suctu longo, dentibus, pinna detrahant. Alii vinculis, iniectis tabe faciunt, ἀναβρογχισμὸν veteres appellant. Quidã noua cula excindunt, vel absumunt igne. Vbi vero profundius malum est cathæretica Ægyptiacum & alia, aqua siccãte & tergente, eiusdemq; potestatis liquoribus dissolui conuenit. Oleũ quod e vitriolo exprimitur siccando & exterendo efficacissimũ est, Tubuli plumbei illiti medicamento conueniente, aristolochiæ gentianæque radix spongia, similiter illita immittuntur. Candelæ cereæ mista materia cathæretica confinguntur atque introducuntur. Fistulæ argenteæ aut plumbeæ locis aliquot quasi fenestris peruiæ conformantur, qua medicamenta iniicias, vt qua parte peruiæ sunt, medicatus liquor diffluat, & vitium attingat. At hæc non nisi cum periculo perferat nudatus neruus aut spiramenta vasis quæ in partẽ læsam desinãt. Psoricon in melle, Ægyptiacũ, vitriolũ, arrhenicũ, sandaracha, arrhenicũ in axungia. Atq; hæc subuigecupla fere sunt ad mel & axungiam, nasturtii & veratri albi par modus in pollinem resolutus. Quod sequitur ozæ-

Cathæretica.

nas, ægylopas, polypos & corrupta ossa summouet, sordidus, putridis & serpentib. vlceribus excepitum linamento & cum melle imponitur. Lamponis est veteris medici, ex ære rubro nec sæpius conflato scobem colligimus, eiusque vnciam capimus, salis ammoniaci vel vulgaris torrefacti ʒ. 2. & tantunde ammoniaci aluminis ʒ.3 aceti acerrimi lib. 4. & semiss. Arida teruntur, aceto perfundūtur in vase ex ære rubro. Exoquūtur omnia, & pistillo ex eodem ære circumagūtur. Alioqui in ardore solis sub Canicula cōtinentur, versantur sæpius donec pharmacum exaresçat, hic in mortario iterum conquassantur, & in puluerem minuūtur. Hæc in melle adlubentur, inspergunturque cauis, & narib. inspirantur, vel per fistulas insufflantur. Hæc fere in superficiem agunt, excrescentē carnem cōplanant, mutilum adimunt, leniter arrodunt, alterunt, verrucas, polypos tabefaciūt, absumūt putria, pudēda denique facie tubercula resiccāt ac detrahūt. Ære vsto more veterum vtēdum erit, eoq; rubro, quod q; attritum colorem minii referat vel cinabaris. Cum parimodo sulphuris, & salis fictili crudo inuritur, donec vas ipsum percoquatur. Spiramēta vasis circumlinēda sunt & obstipanda creta figulari vel argilla, ex quo fornaci omnia cōmitti debent. Quidam pro sulphure alumen indunt, alii aceto solo siue alio respergunt. Vstum cōterunt, ac ferelauant, sed minori affectu quā vt cathæreticō habeatur. Vstum vero & elotum præstantissimum ad cicatrices remedium est. Quod sepsiæ ostendūt durū, nigrum solidum,

Lamponis ad polypos & serpentia vlcera remedium.

Cathæreticon vsus.

Æs vstum.

Æs vstum sepsiarū.

crustace

cruſtaceum, lõge recedit ab ære vſto veterum. Cõuenienter cremandum eſt, nam & ſupra modum vſtum nigrum euadit. Lanæ ſordidæ obſtipantur olla, quæ & cruda ſit, & ore ampliore ea impleta lanis figulariterra, gypſo glutine ſedulo obſignanda eſt, vt nihil hiet, nullu expiret rimis, ita fornacidata percoquitur. Succida lana ita cremata flaccidus carnib, reſpergitur, eaſque el: quat, ex antimonio cremato. cathæreticus cinn eſt, qui etiam abſumit cancros. Quod ex eo & ſublimato oleum elicitur, quodque e calce viua, vitreolis, aliiſq; generis eiuſdem feruentiſſimum eſſe cõſueuit. Hippocrates ſiccatum ſalem ſubduplo melli miſtum vrit olla noua, puluerem excreſcenti carni aut putridæ inſpergit faſciã arctius adalligat, vt vis medicamenti altius impellatur id aliquoties repetit perſanato vitio locum aceto calido eluit. Admodum acris eſt puluis qui ſequitur. Sandaracha, arrhenici, chryſocollæ ana, humidiora vlcera reſiccat, maligna curat, excreſcentem carnem detrahit, exceptum melle cremari poteſt, vt tenuior euadat & minus affligat, etenim tenuitas partiũ efficit, vt vis ignis minus mordeat. Septica cathæreticis acriora ſunt, exedentia vertũt, altius penetrant, tenellam carnem tabefaciũt calore multo, non ita craſſo corpore. Arrhenicum, ſandaracha, dryopteris chryſocolla, pityocampe, aconitũ, ſanguis equi admiſſarii: ſed hæc fere cũ cathæreticis permiſcentur. Nam hæc acriora ſeptica ſunt. Eſcharotica vt nihilo plus caleãt, rodãt tamẽ acrius craſſiore materia. eaq; duris & calloſis corporibus

Lanæ ſordidæ.

Antimonii cremati puluis cathæreticus.

Olea calidiſſima.

Puluis acris Galeni.

Septica.

Materia ſepticorum.

Eſcharotica

conueniunt, vt septica mollioribus. In escharoticis calx viua, hoc est, recens, nec consperſa aquæ: vinique fæx cremata & aceti, quæ ſecundum menſem non ſuperat. Atque omnino ſepticis iuncta adſtrictio, quæ acrimoniam non eluat, cruſtam faciet. Vtriuſque generis ſepticorum & eſcharoticorum vſus eſt in ſolutis vlceribus, quæque nimio humore fluant, nutrilaginoſis, depaſcentibus, & vbi ex intemperie partis ad cicatricem non veniunt. Eſcharoticis peculiariter vtimur in cancris, carbunculis, hæmorrhagiis: ſed paulo ante quam hæc adhibentur, frugalis vita, frigida liberaliter pota, vini abſtinentia, alimenta, refrigerantia, multo magis vbi febris vel iam ſubeſt, vel in metu eſt, inſtituuntur. Neque prius ea ratio vitæ commutanda, quam vis ignis omnino acquieſcat. Frigida quoque continentur ore, ſi naribus genus hoc remediorum immitti debet. Contingit aliquando vim cauſticam dilui, quia ea parte, cui inſeritur multus humor, iſque frigidus & aqueus colligitur: hic ergo remedii potentia augenda eſt. Eſt cum vim ignis altius penetrare oporteat, quæ tamen obiter retundatur, quia non ita aperta via eſt, atque ita reſtitans medela ſenſim elangueſcat. Hic ergo ſi nihil probibet, via ferro facienda eſt. & intro compellenda remedia in eum locum, qui igne affligendus eſt. In expoſitis partib regio quædam circumſcribitur nucali teſta, vmbilico e cera facto vel reſimili, quæ ſuis marginibus conſtans pateat in medio, qua ſcilicet ignis ſummittatur. Aliquando etiam vbi latius explican-

da me-

Vſus ſepticorum & eſcharoticorum.

Eſcharoticorum propriꝰ vſus.

Cautio.

De ratione applicandi eſcharotica.

la medela est & ampliãda crusta, escharoticon mucis alueolo includitur, vt totum ventrem eius compleat, atque ita imprimitur. Eadem ratio in aliis machinis, quæ vel angustiore ambitu, vel ampliore ventre confingi possunt e cera, ligno & radicibus. Aliqui en plastrum paregoricon in platysmate extenditur, platysma meditullio decussatur, qua escharoticon pharmacum inseras. Rursus aliud platysma escharotico superdatur, plagulæ quoque & fasciæ adalligantur quæ contineant. Atq; hac oui candido & rosaceo mistis inculcantur, totaque vicinia linteis constipatur, quæ in eodem liquore oui & oleo inquinaueris. Septon. ℞. sandarachæ, auripigmenti ana ʒ. 2. calcis viuæ, mannæ, thuris, aristolochiæ ana ʒ. 6. pumicis, resinæ, ana ʒ. 4. iridis ʒ. 2. teruntur omnia. Aliud. Arsenici ℔. 1. calcis viuæ ʒ. 2. diebus triginta in aqua mersa tundere oportet, idque in sole, aut certe igne: bis quotidie aqua mutanda est: siccatur pharmacum, & vsui reponitur. Aliud. Sandaracha, auripigmenti, calcis viuæ, pumicis ana denar. 4. eadem macerantur arte. Aliud. Squamæ æris denar. 4. sandar. denar 2 elleb. nigri, aluminis, al. auripig. an. denar. 1. leuigatis vtitor. Aliud. Squamæ, sandarachæ, auripigmẽti, elleb. nigri seminis vrticæ torrefacti an. denar. 1 cum rosaceo tritu vtitor. In serpente & humidiore vlcere vtendum arido; in cancro & strumæ cum rosaceo subactum adhibetur. Atq; hæc fere materia septorũ est, quam exuras, eluas: cerato & alio temperare possis. Excipiuntur

Septa compolita.

Elleborus.

Callus.

Materia ecti loticon.

æsypo, butyro, axungia, salua, aliisq; generis eius dem, vnde acrimonia retundatur. Elleboro magnæ vis inest contra callos: iniectus fistulæ ad tertium diem callum adimit. Iniiciendus e lixiuio acri, aut ea aqua in qua acria metallica eluueris. Interitur prius, & in sextuplo liquore iniicitur. Puluis eiusdē excrescentē carnē atterit. Iam vero callus est dura & cōpacta caro, vnde pars stupet, albicat, pallet, & ita stringitur, vt non expiret. Ἐκτιλωτικὰ sunt quæ callos detrahunt. Oppugnantur calli primum quidem malacticis, deinde causticis, postremo a dignē ferrumque decurritur. Eradūtur unguibus, lacerātur scalpris, excinduntur cultris ad viuum, quodq; reliquum sit caustico remedio absumitur, vel candenti ferro affligitur: at fluxio reprimenda prius quam exectur callus. Exciso callo tepida foueatur locus, repurgatur mille & rugine si qua sordes exciterit, & ad cicatricem abluitur aqua in qua alumen diffluuerit. Ectilotica sunt scylia cocta & cum calce trita, nitrum sal, torrefacta, fæx cremata veteris acrisque uini, fæx aceti, cortex salicis ustus & aceto pistus, calx cremata cum pueri impubis urina, æruginis melli sali, thuri æqualiter mista. Calx irino vel ligustrino cerato capta: testa terraque fornaria, pumex crematus, ex aceto trita omnia: nasturtii farina aqua subacta, bdellium pingue cum melle, ammoniacum aceto fusum cum pari æruginis: radicis lilii cinis, æruginis cocta leuigata, amygdala e melle trita. Squamæ unciam unam, æruginis denarii 2. cerati lentiscini vel mastichi

℥ 8. plus minus ve. Harpax cum modica ærugi-
e est autem Harpax mistura e viuis calce & sul-
hure. In callis laudatum est Galeno oleum lenti-
inum, quia mollit, digerit astringit & reprimit:
uæ omnia difficili vlceri opus sunt & oris indu-
atis. Terebinthinum similiter & mastichinum.
ιὰ χαλκίτεως aucto modo chalciteos fluxionem
primit, quæ callum fouet & hunc exterit: accom
odatum est duris naturis. Itaque in fistulis quæ
uxione & duritie laborant, duæ partes medica-
enti duabus partibus olei diluuntur, atque oleum
ediæ ætatis esse conuenit. Constat remedium mul
s experimentis Galeni, quod ita in rem præsentem
arandum est. Lithargyri, olei veteris an. ℥. 3. a-
ungiæ veteris ℥. 2. chalciteos ℥. 4. quinque, sex,
vt sunt corpora dura vel mollia, parentur) cæte-
a vt prius: ita diluatur oleo, vt liquidum infun-
i possit. Atque oleum lentiscinum mastichinum
d eam rem idoneum est. In exposito callo soli-
ius esse oportet. E lithargyro, chalcitide, ærugi-
e, squama, oleo veteri & aceto ἐκτιλωτικὰ fere
mpegit Asclepiades. Megetis singulare reme-
ium. Ammoniacum aceto dissoluitur & pari
rugini permiscetur, quæ si difficilius vnientur,
eum quod conueniat addi potest: alioqui lo-
æruginis Ægyptiaca ammoniaco misceantur.
Atque hæc vt nihil initio effecisse videantur,
rseuerandum tamen: semel enim, & nec opi-
ante medico perficient quod velit, id quod in
nplastro διὰ χαλκίτεως Galenus testatus est:

Harpax.
Olea quæ callis conueniant.

Materia cõtra callos, ex Asclepiade.

Ectiloticon Asclepiadis.
Alia ectilotica.

Ecbiloticon Asclepiadis. Alia Ecbilotica.

Ecbiloticon Asclepiadis. Litharg. yr. ʒ. 1. olei veteris ʒ. 2. & semis, æruginis, chalcitidis squamæ, an. scrupuli 2. aceti denarii 6. Aliud. Litharg yri selibra, olei veteris ℔. 1. chalcitidos ʒ. 2. squamæ æris uncia una, aceti uncia duæ & semis. Aliud. Litharg yri selibra, squamæ, chalciteos, æruginis ana semiuncia, aut ut sit fortius ʒ. 1. aceti ʒ. 3 & ʒ. 6. olei veteris ℔. 1. & ʒ. 4. Litharg yrus oleo coquitur ad crassitudinem, deinde squama leuissime trita inspergitur, assidue mouentur: hic uas foco subducitur, ac refrigescenti pharmaco erugo & chalcitis ex aceto trita paulatim immittuntur, & circumducta spatha permiscentur: coquuntur iterum dum non contaminent, postremo traducta in mortarium circumaguntur. subiguntur, uniuntur probe et ad usum reponuntur. Durorum corporum medicamentum est, quæ callum contraxerint, nec facile cicatricem trahant, excrescentem carnem reprimit, crudis ulceribus conuenienter adhibetur, postremo fluida & diuturna iuuat. Sed initio quidem malactico temperare præstat æsypo, & eo cerato quod inde comparatur, butyro, medulla cerui & aliis id genus. In summa hæc obseruata medicis in curando callo, ut is paulatim molliretur, incideretur. Atque hoc nomine reprimens auxilium feremiscuerunt. quia in callos humor aliquis, veluti malis fomes illabitur. Adde quod quæ malactico & luxante pharmaco soluta sunt, confirmare oportet, & hunc quoque reprimentia commiscentur De callo, qui ossibus adnascitur,

Ecbilotica quibus generibus pharmacorum misceantur.

superius

superius abunde scriptum est. Tophi vero, qui a lue venerea relinquuntur, iisdem quoque remediis curari debent, nisi contumacius repugnent. In his enim & breuissima & tutissima curandi via ignis perficitur, multo magis si suspicaberis tunicam adnatam ossi, & inde os aliquid vitii contraxisse. Quod si sit, blandiorem illam curandi artem, quae tophum mollit, secat, discutit. & frustra & cum periculo adhibeas. Hocloco igitur malum malo medicari oportet. Cauterium tophis accommodatum condatur prunis, dum vehementer micet atque excandeat, neque enim rubere satis est, vt neque leniter transcurrere tophum & molliter attingere. Etenim immisericorditer premendus ignis est, inurendus tophus, vt iam os subiectum oculis exponi possit. Malo nodo, malus cuneus quaerendus est, vt est in prouerbio, raroque crudele malum nisi crudeli malo depelli potest. exusto topho cura quaedam ossis ineunda est, sed tum maxime cum inducta crusta exciderit, videndumque numquid arrosum, putre & carriosum extiterit. Hinc ergo ad ossium medelas recurrendum, si qua ramenta decesserint, cura sit vt partim frugali vita, partim siccantibus remediis intabescant, sic enim sponte sua excident. Ac remedia illa quae siccent, iam ante commemorata sunt, & postea describentur aquae fortes, & alia generis eiusdem. Verum naturae corporum partiumque habeatur ratio, etenim cum cruris articulo quam cum media tibia clementius agendum est, neque enim vim ignis

Tophi a lue venerea.

Crudele malum crudeliter depellendum.

thorax sustinet, quam femur medium tolerare possit. Sed de his antea capite de aperienda vomica disputatum est. Fit aliquando vt excrescant ossa atque supra modum emineant, ἐξοστώσεις nominant voce ambigua, vbi pleraque frustra instituas, quæ tophis adhiberi solent, escharotica e materia septica conficies mistis metallis acribus, quæ crassa & adstringenti potentia prædita sint, vt firmior trahatur crusta, qualis est cadmia, chalcanthum, chalcitis, vitrioli genera cruda omnia quia scilicet vstura tenuiora fiunt & adstringendi vim deponunt. Cruda igitur & intrita salina hominis vel aceto subigenda, cocta vero crustam infirmius contrahunt. Septa permiscenda aut cremata crudis, quum altius imprimenda crusta. Verum celerrime operatur ignis, siquidem ager perferat, atque is variis modis adhiberi potest. In quem vsum tubuli lignei, cannales ænei, ferrei, argentei varie confinguntur, aptantur cænæ & pennæ scriptoriæ, vt extrema parte in æquabilem circulum circumscribantur. Ea pars imprimenda loco, quem vrere necesse est, aqua feruida per tubulum infunditur contra clauos & verrucas. In ea aqua althææ radix, tragacantha, chamamelum, byssopus, pulegium, quæque molliant, incidant, discutiant, concoqui possunt, vt non solo igne sed alio quoque genere curandi vitium pertente aquæ loco, oxycrato, oxymelite, vino & alijs v datum est. Archigenes in Ægylopas liquatū plumbum & feruens per infundibulum instillabat: a

Ignis.

ctuntur vitro. Sed machinas quibus hæc omnia
nfundantur, corniculorum more patere magis ne-
esse est eo extremo quod dehiscit foras, quaque me-
dicamenta cauo immittuntur, nesi quid diffluat.
n nudas partes elabetur. Aliter quoque lana
ordida spicilli nucleo adalligatur, feruente oleo
vel butyro intingitur, atque ita imprimitur loco
Fortius est, si e vitriolo, calce, antimonio, &
vocato sublimato, aliisq; id genus extortum igne
& chymicorum arte oleum fuerit, aut minore
mpendio hæc eadem materia oleo inferbuerit.
Sunt qui nucali testa, voluta cochleæ, crusta panis,
ui cortice inurant. Alii e radice Aristolochiæ,
entianæ, strutbii, ramento myrti, buxi & aliis id
enus cauteria effingunt. Continentur omnia in
runis, dum carbunculent. In ore, nare & alis
artibus eiusmodi, ne quid obiter violes, enodi can-
a vel calamo scriptorio vtendum est: atque hæc
rimum inseruntur cauis, dum extrema parte labo
anti loco insideant, tum per eadem tenue ferra-
mentum candens inferendum, atque ita inuren-
dum malũ est. Vstione Arabica exemplo veterum
usa est posteritas, vaccinum cauterium quidam
ppellant. Dioscorides in eo interstitio vbi pollex
rachiali committitur, cauum veluti lacuna subsi-
det, in quã lana oleo imbuta substernitur, deinde
aprillum stercus feruidũ sæpius imprimitur vol-
sella captum vel forcipe, donec vapor per brachium
ad coxã sentiatur peruenire. Melius Antyllus, Pli
nius et Arabes cauum illud, quod paulo infra vn-

Archigenes ad Ægylopas.

In cauis partibus.

Vstio Arabica.

guem sub pollice pedis est, eo stercore inurunt, do
nec vis ignis halitu per tibiam & femur grassan
te in coxam penetret, hoc enim vsturæ genus ce
xariis inuentum est. Alii stercoris loco hermoda
ctylos & ranunculorum folia adalligant. Quo
videntur imitari leniore quidem remedio, qui len
ticulam aqua feruente plenam pedibus adiun
gunt, vt plantæ calorem ignis concipiant, atqu
hinc vapor per totum membrum ad coxam trans
mittatur. In ea aqua plurima concoquūt cham
melum, melilotum, anethum ebulum, maioranam
chamæpitym, maluam, althæam, & alia id ge
nus, quæ leniant, incidant, discutiant. Ouillo fi
mo, caprino, & aliis generis eiusdem ad vstione
similiter vti licebit. Commutandum subinde fi
mum est, priusquam deferbuerit. Auro & ar
gento lenius, ære & ferro acrius inurimus. Ferr
vtitur Hippocrates in carne, fungo in neruo &
osse, si quidem legitimū opus est Hippocratis, quo
περὶ τῶν ἐν τοὺς παθῶν inscribitur, vbi buxei
fusis oleo feruente tinctis & fungis hepar inurit
Omnino autem magnitudo vitii & natura par
tis cum vi remedii conferenda est. Cæsim, punctim
cauteria imprimuntur, adiguntur longius, latius
& in circulum circumferuntur vno loco & el pluri-
bus, semel ac sæpius transcurrunt tantum et leni-
ter attingunt, vel diutius insident: vi maiore im-
primuntur, vt natura morbi, corporum & par-
tium sustinet, ex quo varie cauteriorum formæ in-
ventæ sunt. Muniuntur vicinæ partes, vt ne vis in-

sto latius proserpat, ouo candido & rosaceo, muc-cagine psyllii, cerusa e rhodostagmate lota, & iis omnibus, quæ quia phlegmonem prohibent, ἀφλεγμαίνοντα Græci nominant, eaque in spleniis & linteis adhibentur. Crustas autem nutare prius quam detrahantur, & veluti maturitate quadam cedere oportet. Alioqui vis afferri solet, ex quo profundum vlcus relinquitur, hæmorrhagiæ commouentur, dolor, fluxio, inflammatio denique irritantur. Tempestiue deduci possunt butyro, iostagmate vel rhodostagmate loto, adipe anserino & gallinaceo, farina tritici in porri vel rutæ succo, lenticula cocta & cum melle mista, oleastri foliis cum melle litis, sulphure trito ex oleo, contusis nucem intraneis, porri foliis saliua pistis, lacte cum melle cocto, albo stercore canino, cinere ustarum hirundinum, aut cochlearum terrestrium, crematis minore centaurio, dracontio, stercore humano, chalcite trita & subtriplo melle, vel chalciteos uncia una, ireos semuncia, adhibentur per se, & cum melle. Nutrita lithargyro & usto butyro, radice ononidis, columbæ fimo cum melle, quod & carbunculos scarificat. In summa, detergente simul atque incidente materia, aliquando etiam molliente & paregorica, ac breuiter quæ valde sordida & contumacia vlcera repurgant, eadem crustas detrahunt. Abstinendum hac parte iis quæ adstringant. Quod si pertinacior crusta est et adstrictior, inusta caro sordem includit, atque hæc inclusa periculum aliquod denunciet,

De crusta de trahenda.

Quę crustas detrahunt.

Recentiorũ remedia.

quicquid est imustum scarificare conueniit, sic enim sordes aperta via defluent. Recentiores chirurgi inseptis numerant stuppas cannabinas in cinerem versas, hermodactylos, anacardia, bryoniæ radices, alumen, vnguentum apostolorum, vitrioli genera, cuprosam, quæ pro chalcanthro, chalcitide, misy & sory vsurparunt. Ad crustas crudis, ad exedendum & vim septicam ustis vtendum magis. Addunt æruginem, vnguentum viride, ægyptiacum, trochiscos e calce. Calcis ʒ. 4. terantur cum melle non tam multo quidem, quam in purgantibus dictum est. Satis fuerit modo trochisci inde coeant, qui capsula figulina ordine collocati, & elibano dati eo crementur, vt in cinerem abeant. Aliud. Succi radicis asphodeli ʒ. 6. calcis viuæ, ʒ 2. auripigmenti ʒ 1. aridæ succo immersa sub canicula persolentur, dum squaleant. Alii trochisci cancros absumunt, & polypos narium. Calcis viuæ, arsenici citrini ana drachmas duas, vitrioli, æruginis, aluminis ana drachmam vnam, gallarum, acaciæ, balaustiorum ana dimidium drachmæ, teruntur omnia in mortario æneo, quod sit expositum igni vel ardori solis, respergitur aceto, eoque acerrimo, idque subinde repetitur, & acetum nouum refunditur, quinto die trochisci fiunt, siccantur vmbra, loco sicco & frigido reponuntur, qualis est patens Aquilonibus. In vsu, vino diluuntur, et in linamentis adhibentur. Cantharidum ventres fermento cogunt vel sepo. Sed a cantharidib. vrinæ ardor metuitur,

Trochisci e calce.

E succo asphodeli.

Alkadicon.

nam

nam & hæ illitæ capiti genus hoc mali inferre possunt, cui gargarismus e lacte, & ex eodem insessio remedio est. Sublimati (quod vocant) plurimus usus est sed paucum vt ante dictum est, plurimo butyro, adipe, æsypo temperandum est duodecuplo, & aliquando vigecuplo. In adipibus septicus est e ranis viridibus, quæ sint familiares sepibus & arboribus. E natatricibus non ita calet. Quæ sequuntur ex quinto de compositione medicam. κατὰ γένη transtulerunt. Niger pastillus Andromachi. Malicorii denar. 10. aristolochiæ rotundæ, gallæ an. denar. 8. aluminis, aloes, ana. denar. 4. myrrhæ, calcanthi an. denar. thuris denar. 4. colliguntur vino, & ex eodem dulci in vsu dissolui debent. Al. Sandaracha, auripigmenti ana dena. 2. mannæ, thuris denar. 4. tritu vtitor. Sandaracha rara est nisi venas illas colligas, quæ velut linea quadam rubra arrhenicum transcurrunt. Plurimos vero fingespastillos hac ratione fere dupla calce, subduplo arrhenico, mista parte aliqua gallarum, thuris & aluminis. Trochisci de arrhenico recentiorū. Calcis viuæ ℔. 1. auripigmenti rubri & citrini, alkali, acaciæ ana selibra, trita miscentur cum capitello. Est autem sal alkali, quantum coniicio, genus quoddam salis, quale veteres fingebāt e quercu, corylo, trunco harundinis carbunculatis & aqua dulci vel marina coctis, salem nigrum appellabant, aut quod posteritas e brassica marina facit, quanquam & e beta & nitrosis plantis comparari potest. Alioqui torrefactum salem cum

Cantharides

Ranarum adeps.

Pastillꝰ niger Andromachi. Sandaracha materia pastillorum.

Trochisci de arrhenico.

Sal alkali.

hydrargyro tandiu pistillo volutabis, dum sal nigrescat, alii aliter alkali interpretantur. Capitellum ita fit. Calcis viuæ, salis ammoniaci ana ℔. 1. trita subiganturlixiuio e fabacein scapis, deponũturolla, quæ e fundo habet angustarimæ, aliud figlinum subiicitur, in quod lixiuium paulatim diffluat. Vas vtrunq; in diem septimum initio defodi debet. Ex eo lixiuio & sebo vt ante dictum est fit sapo, catharetico-septicon, & lene escharoticon capitellum est. Alii trespartes cineris fabaceorum, vnam viuæ calcis subinde perfodiunt aqua, diu conuoluunt, & per quasillum rarum transcolant. E siculneo lixiuio, tithymalino, & omnino e materia caustica capitellum acrius esse potest. Est apud Paulum simile quid capitello, κονίαν σαπωναρικήν appellat, lixiuium saponarium interpretari licet. Aliud quoq; capitellum quod fistulare vocant, arrhenico sublimato, vitriolo additis, vt vna cum aliis in lixiuio extillent. Sexcenta id genus e materia quæ fistulis conueniat, effingi possunt. Sed vt redeamus ad pastillos, horum vsus est in nomis, phagedænis, fistulis, rheumaticis & malignis vlceribus, reduuiis unguium, putredine narium & aliarum partium, polypis, oxænis, condylomatibus, putrescẽtibus gingiuis, excrescente carne gangrænis & aliis generis eiusdem. Sed omnino partium corporis & vitiorum habeatur ratio. Vis acrior obtundi potest tribus pastillis, et triginta vel quadraginta diebus insolatis, perfusisq; frequente aqua, eaque sæpius commutata, aut si non datur vti sole, subinde perfundantur

Capitellum.

Lixiuia saponaria.

Capitellum fistulare.

Pastillorum vsus.

Vis pastillorum quomodo obtundatur.

aqua

aqua, eaque vel simplici, vel rosacea aceto, vino & alio vt resexigit, siccentur, atq; iterum proluantur, eaque tamdiu reuocentur, dum dilutam satis exoleuisse acrimoniam perceperis. Aliquando miscentur melli, & vna comburuntur, aliae cerato diluuntur. In fluidis & humentibus vitiis galla, malicorium, alumen & alia quae siccent & reprimant, commode temperantur. Atq; omnino tutius est a leuioribus ad acriora sensim progredi. In humido vt sordido vlcere pinguibus abstinendum, arida insperguntur. In calloso & squalente vitio sicca pinguibus excipi debent. Septica faciunt Arabes, quae a Gracis descripta sunt, et alterũ genus relinquunt, quod humido calore cum fatore partes corrumpit. Quae ex hydrargyro fiunt, praecipitatum sublimatum, cinabrium, solani succo, brassicae, limonum & aliis attemperant. Licet etiam quod veteres fecerunt, non tribus, sed (quod proxime dicebatur) triginta & quadraginta diebus terere in sole sub canicula, vel loco calente bis aut sapius, quotidie mutata aqua, vt vitiis partibus & corporibus accommodentur. Minium e micis metallicis, esterili gleba plumbi, e ceruſa vsta, quod alii Syricon, alii Sandicem vocant, ad epulotica potius referendum. Quod vero e sulphure et hydrargyro factitium est, in causticis censeri debet. Sed de his antea: vsurpant praeterhaec aquas fortes, &, vt dicunt, Alchymistarum, ex rebus acribus, stercore gallinaceo, columbino, arrhenico, aliisq; id genus, vt quibus aurum ab argento, metalla e metallis separant. Salis am-

Minium.

Aquæ fortes.

monsaci, auripigmenti rubri & citrini, cuprosa, aruginis ana, trita in alembicum vitreum bene stipatum luto & vndequaq; clausum deponuntur, quæ vbi lento igne concaluerunt, liquorem reddũt, sed qui primum defluit, vel abiicitur, vel in alembicum repetitur, hic ignis augetur duplo, qui secundo fluit, fideliter reponitur. Alii ex aluminis rotundi, vitrioli Romani an. ℔. 1. salis, nitri, vel cremata fæcis aceti sesquilibra, aquam eadem arte eliciunt. Hæc callosis corporibus idonea sunt, & ossibus. Suspecta in naso, labris, palpebris, digitis & pudendis, mollibus atque exiguis partibus vbi vena, arteria, neruis insignis est. ac primum quidem minimum sit quod imponitur, deinde vt res exigit, & ferunt corpora, augeatur. Ac iam constare arbitror, pyrotica omnia modo mistura, modo vstrina & lotura retundi posse. In mistura oui liquor, psyllii muceago, ceratum rosaceum, vnguentum album, dialthæas, emplastrum e muscillaginibus, & alia prope infinita, quæ ad mediam naturam veniunt, quæ refrigerant, molliunt, vsurpari debent. In vstura ignis est figulina cruda, pasta & alia, de quibus antea. Eluuntur aqua, aceto, vino & aliis generis eiusdem. Neque hoc in dubio est, vacuatis ac iam repurgatis corporibus pyrotica adhiberi, quo iam tempore a lenioribus auxiliis desperatio est.

Vbi suspectę aquæ fortes & alia id genus.

Quibus tẽperes pyrotica.

Postremo leniendæ partes, quas vis ignis exasperauit.

FINIS.

THERAPIA PVERPERARVM,

Auctore

IOANNE LE BON HETEROPOLITANO, regis & reuerendissimi Cardinalis Guisiani Medico.

IOAN. LE BON ORNATISSIMO viro Ioan. Liebhaultio Parisiensi Medico.

MITTO ad te (Liebhaulte doctissime) Opusculum quoddam de regendis puerperis, quod ego aliquantulum subductus a fumis aulicis superiori hieme domi sum meditatus: tuipse iudex esse poteris, quantum mihi semper ignauum ocium displicuerit, & quod nusquam minus solus esse consueuerim, quam cum sum solus. Si quid ergo in his nostris feriis dignum existimes, quod luce oculisque hominum fruatur. Typographo excudendum dabis: siu minus laceris papyris trades, aut tineis exedendum relinques. Quanquam cæteris displiceat, nihil moror, dummodo tibi & placere & probari intelligam. Tuum enim vnius doctissimi iudicium (quod de Platone Callimachus dicebat) prope omnium mihi instar esse expeto. Hoc tamen de his nostris commentationibus possum affirmare, ac polliceri, remediorum formulas in illis describi, quas non plane ex Græcis aut Arabibus (licet vtrosque in medendo semper principes habuerim) didici aut transcripsi, sed quas longo vsu, diuturnaque experientia confirmatas, in quamplurimis heroinis ac magnatibus puerperis, fausto & felici successu, nostrique nominis splendore nõ mediocri, vsurpaui. Hoc qualecunque fuerit, tibi dicamus, vt sit amoris erga te mei & grati animi indicium. Vale diutissime & feliciter. Ex Calidomonte Bassiniano Linguonensi, Calend. Martiis, 1577.

THE-

THERAPIA PVERPERARVM IOAN. LE BON, REGIS ET reuerendissimi Cardinalis Guisiani Medici,

PRAEFATIVNCVLA.

BENE mereri de republica natura comparatum est, vt vnusquisque vir bonus pro virili in communem hominum vsum & vtilitatem aliquid conferat. Ego vero ea quæ tum longo vsu & experientia, tum ex doctrina & schola Hippocratis & Galeni de grauidarum & enixarum mulierum tuenda bona valetudine, & earundem male habentium curatione (conquisitis etiam ad id heroinarum capsulis) didici, huc Laconice, minus verborum quam operis habens contuli. Dilaniari enim non paucas grauidas mulieres a Chirurgis, obstetricibus & tonsoribus, multosque semiuiuos infantulos ab iisdem dilacerari sæpius quam voluissemus, vidimus.

Grauidæ vt regendæ.

Sic igitur regendæ & gubernandæ sunt quæ gerunt vtero, maxime vero, quæ nondum pepererunt, & quæ primos edituræ sunt fœtus, ne intempestiue pariant; ne venter rugis indecorus & scatenseas viris suis ingratas parum amabiles & abominandas reddat; ne mammæ in maiorem molem extendantur, aut molliores effectæ, & variis obnoxiæ morbis fœdiores fiant; iis potissimum quæ fœtus suos non alunt, sed aliunde nutrices alendis & lactendis puerulis suis idoneas exquirant; simulatque igitur suspicabitur mulier se vtero gerere suis sic medebitur mammis.

Ne mammæ grauidarum augeantur.

Rec. foliorum hederæ terrestris, salviæ minoris, vincæ peruincæ an. m. j. bulliant in pari portione vini & aquæ ad consumptionem medietatis. in fine cum ab igne auferetur, adde aceti ʒ. i. fiat fotus mammis cum panno lineo vel purpura. vel, ℞. aquæ salviæ, aquæ peruincæ ana q. s. ablue mammas calide bis in die.

Grauida icta aut læsa, aut percussa in ventre.

Si forte fortunæ contigerit mulieri ab alto decidere, aut rei cuipiam duræ obuiam fieri, aut aliunde læsam, ictam, & percussam periclitari, aut suspitio sit immaturi fœtus a causa procatarctica,

hanc

hanc semē, vulgo germen *dicitur, ex sex ouis gallinaceis collectum vino albo dissolutum calide epotū summopere iuuabit: idque sex dierum spatio singulis matutinis repetendum; quo interim tempore quiescendum erit, & ab omni violento motu abstinendum. Eadem cautione, tussis, sternutamentum, clamor, ira, fletus, cantus, Venus immodica, cibi & potus repletio, calida omnia, diuretica que vitanda. Aquilæ lapis collo appendendus, & renibus illud admouendum emplastrum quod postea descriptum reperies, vbi agetur de mulieribus quæ fœtus suos ad perfectum maturationis tempus non perferunt.*

Ne rugis findatur grauidæ venter.

AT cum fœmina moueri fœtum perceperit, tum maxime animaduertendum, & cauendum ne sua mole puer sic ventrem distendat, vt disrupta cute circa pubem, vlcera multa fiant, & fissuræ, quæ a partu vix coalescentes cicatrices, vt rhagades, findant, & indecoras rugas per vniuersum ventrem sparsas excitare solent vt plurimum: quibus vitiis sic occurri commode poterit.

℞. 30. pedes arietinos, confractis omnibus ossibus bulliant ad perfectam concoctionem. quibus refrigeratis sume quicquid pinguedinis supernatabit, & cum sufficienti quantitate cera albæ absque ebullitione liquefiant, colentur, panno lineo mundo, & abluantur diutius aqua rosarum, & unge ventrem bis die, donec ad nonum mensem

fuerit. vel, ℔ *pedes arietinos* 30. *omnibus ossibus contritis, post perfectam coctionem sume quod supernatabit pingue, cui adde spermatis ceti* ℥. 2. *vel potius* ℥ 2. *axungiæ cati & anseris ana* ℥. 1. ß. *axungiæ suis castratæ* ℥. 3. *axungiæ ceruinæ* ℥. 2. *butyri recentis* ℥. 1. ß. *liquefiant omnia simul in vase vitreato facta colatura, post refrigerationem tam diu abluatur aqua rosacea, donec albescant, vnge ventrem bis die: tempore, & loco. Aut,* ℔. *pinguedinis anseris* ℥. 2. *axungiæ cati* ℥. 2. ß. *seui equini* ℥. 1. ß. *axungiæ canis & suis castratæ ana* ℥. 2. *pinguedinis pedum arietinorum, vt prius præparatorum quart.* 1. *hæc omnia liquefacta & colata ablue aqua rosarum donec albescant, fiat litus quo illinatur venter bis in die. vel,* ℔. *axungiæ ceruinæ, pinguedinis pedum arietinorum vt prius præparatorum, butyri recentis, spermatis ceti aa.* ℥. 2. *simul liquefiant, colentur, abluantur diutius aqua rosacea, aut aqua odorata: illinatur venter bis in die, donec pertentum sit ad nonum mensem.*

Post ventris a præscriptis vnguentis vnctionem, ferenda est canina pellis sic præparata. Accipe pellem canis arte coriacea optime præparatam, quæ sæpius aqua rosacea abluatur, vel alia aqua odorata, sic abluta exsiccetur in vmbra, deinde eam sic adaptato vt totum ventrem vtero gerentis amplectatur, quam priusquam admoueas, in sequentibus oleis madefacito.

℔. *olei amygd. dulc. olei hyperici, olei myrtill.*

singul

singul. ʒ. 1. ß. abluantur optime hæc olea aqua rosata: in his oleis per noctem infunde pellem caninam vt antea paratam, eamque diligenter manibus perfricato, & post in solis vmbra exponito per duos dies, ac tandem ad ventris formam aptato. Hanc ferat grauida post vsum præscriptorum vnguentorum. Ita enim venter puerile pondus citra læsionem ferre poterit ad nonum vsq; mensem. Apud vnguẽtarios venditur pellicula hæc præparata, vel caprina, quæ ex Hispania & Italia adfertur. stomacho q; & vtero scutorũ loco inprimis auxiliatur thymiamate odora, & vulgo suffita appellatur.

Causæ abortus, & prophylacticæ.

CONtingit nonnunquam vtero gerentes ante pariendi tempus fœtus improsperos in lucem edere, idq; a causa procatarctica, vt antedictum est, aut ab intemperie humidiore totius corporis, aut earum partium tantum quæ generationi sunt dicatæ, aut eorum vinculorum & acetabulorum quibus embryon conseruatur, velut alligatus in vtero, quæ si rumpi aut laxari præ nimia humiditate & muco copiosiore contingat, fœtum grandiorem ac grauiorem ante tempus elabi necessum erit: hoc etiam fit interno ore vteri plusquam par sit hiante, malacia quoque infestante (cui commodissime medetur vinum absinthites) id ipsum pariter contingit ab intemperie calida vteri: cuius intemperiei calidæ est dilatare, maxime vero cum humiditatem | habet coniunctam, immaturus quoque partus accidit, si

antea difficiles aliquot & molesti partus præcesserint, a quibus amplior, ac imbecillior factus sit uterus: fiunt autem huiusmodi partus intempestivi, ut plurimum octauo mense, nonnunquam quinto et sexto, raro aliis mensibus, quibus statim maxima cum industria succurrere oportet. Nam quæ ante tempus semel pepererunt, eodem pene solent parere tempore, nisi summa cum diligentia præcaueatur. In Scotia heroinæ sertum tanacetiadmotit ãt pudendo frequentissime cum felicissimo successu, quod ut grauius oleat, atterunt manibus aut sub cineribus paululum coquunt. Fit similiter aliquando immaturus partus cum plus sanguinis ad uterũ confluit & defertur quã deceat ad pueri nutritionẽ, utpote cum mulier suapte natura multo abũdat sanguineo humore, qui sanguis solet utero gerentib. aceruari, quibus nõ expurgantur muliebria (sunt. n. nonnullæ mulieres, quibus fluunt suo tẽpore, etiam si uterũ gerant) colligitur necnon sanguinis copia iis quæ copiosiore cibo utuntur & probe cocoquunt. Item, quæ otiosam & sedentariam uitam agunt: cuiusmodi mulieres cumulandis cruditatibus sunt obnoxiæ & excrementis; similiter quæ plures identidem admittunt uiros, in quibus sanguinis detractione & purgatione ad præcautionem utendum est. Detrahendus uero sanguis est, simulatq; fœtus moueri cæperit, eoque audacius si mulieres huiusmodi quæ gerunt uterum multo abundant sanguine; si mulieres sunt musculoso & bene habito corpore, si præditæ uiuido colore. si sanguinis detra-

tionem facile & citra noxam ferre queant, idque faciendum, si respostulat, vt est in prouerb. Gallico, Du mort & du vif; id est, ante motū & post motū embryonis, maxime vero quando genitor ipse (si modo cognosci possit) quadratus, multique fuerit sanguinis, ea tamen cautione vt diligens habeatur regionis ratio. Tempus aūt conuenientissimum mittendi sanguinis est, post primos insultus fœtus, eo.n. tempore pauco admodum indiget fomite, vt ex dogmatib. & parangellis Hippoc. & cōment. Galeni constat. Secanda vero basilica brachii dextri ad ʒ. 4. tantum, nam tutius est repetere, si opus fuerit, quam exquisite vacuare, prius tamen soluta aluo suis excrementis aut sponte, aut arte hoc modo. ℞. decocti capi ℔. ß. in qua dissolue catholici semun. sacchari rub. ʒ. 1. olei ʒ. 1 fiat clyst. qui iniiciatur horis duab. ante phlebotomiā, aut die præcedente mane. Interea vitanda sunt diuretica, et cætera omnia quæ ventrē torminib. afficere possunt, & quæ partū accelerant quarto, quinto, & sexto mensib. Quod si videatur grauida purgatorio medicamento indigere; hunc in modum purgabitur. ℞. rhab. electi & amicorum, subtiliter puluerati ʒ. 2. infunde in aqua endiuiæ absque expressione, & fiat potio quæ sumatur mane, vel sumatur bolus hic. ℞. cathol. et rhei pro qualitate affectuum, et ex præsentis medici consilio. Poterit dosis & quantitas rhabarb augeri aut minui pro ratione viriū mulieris, aut pro solutionis facilitate, infundi etiā in decocto pectorali, si mulier aut tussi laboret, aut frequenti sputo torqueatur,

aut alio aliquo decocto pro varietate affectuum mulieris, nec exprimendum rhabarbarum. Nam si cum substantia sumatur post solutionem internis visceribus robur adfert & fœtum firmiorem reddit: ea euacuatio poterit semel præscriptis mensibus repeti. Quibusdam placet cassia fistularis, quæ licet gratum sit, & amicum naturæ medicamentum, torsionem tamẽ ventri adferre solet, & interna viscera lenit, quæ huic affectui nõ conueniunt, quæ de re vide Arculanum. Iuuandæ sunt etiam iis quæ sequuntur auxiliis, nõ solum quibus missus est sanguis, aut quæ purgatæ sunt, verum etiam quæ non indigere putantur, attamen fœtum ad periodum perdurare nequeunt.

℞. margaritarum non proforatarum ℈. 2. mastich. ʒ. 1. zinzib. ℈. 1. been albi & rubri & corallirub. an. ʒ 1 macropip. zedoariæ, doronici, cardam. an semidrach. cinnam. electi ʒ. 1 nuc. mosch ℈. 2. tunicarum ventriculorum gallinarum, conseruæ rosar. & corticis citri conditi an. ʒ. 1. ß. sacchari in aqua buglossæ dissoluti q. s. fiat electarium per tabellas inauratas, sumat tabellã 1. duabus horis ante singulos pastus. Aliud. ℞. pulueris electarii diamargariti calidi Auicennæ descriptione et diambræ an ℈. 4. coralli rubri ʒ. 1. radicis paoniæ ℈ 2. sacchari albi in aqua buglossæ dissoluti q. s. fiant tabellæ inauratæ, quibus vtatur duab. horis ante singulos pastus. Interim deferendum sequens emplastrum quod frigidiori temporis constitutione, aut vbi calor renes non offendit admouendum est

ipsis

ipsis lumbis. ℞. ladani puri ʒ. 2. galangæ ʒ. 1. nucis mosch. nucum cupressi, boli armeni orientalis, terræ sigill sanguinis draconis, myrtillor. balaust. an sesquidrach psidiæ acaciæ, hypocistidos an. ʒ. 1. ceræ citrinæ semunciam, terebinth. ℥. 1. picis naualis. q s. ad crassitiem, & fiat emplastrũ, quod lumbis admotum, remouetur quolibet mẽse. Ferenda sunt hæc emplastra a quinto mense ad medium noni vsque. Aliud. ℞. storacis, calaminthæ, colophoniæ, picis naualis an. ʒ. 2. ß. ladani puri ʒ. 2. mastich. ʒ. 1. ß. menthæ siccæ, galangæ, bistortæ, nuc. cupressi, an. ℈. 4 myrrhæ, & gummi arabici an. ʒ. 1. ceræ citrinæ semunc. cum pauca terebinthina, fiat cerotum super renes deferendum & potissimum per hiemem aut tempora frigidiora.

Vbi vero æstas fuerit aut aeris constitutio calidior, aut vniuersum corpus, aut renes tãtum intemperie calida afficiuntur, aut calculi in renib. suspicio adfuerit, tutius erit sequens deferre emplastrum. ℞. mastich. ʒ. 2. coriandrorum præparatorum, balaust. bistortæ, corticis mali punici an. ʒ. 2. ß. rosarum rub. p. 1. nucum cupressi, myrtill. an. ʒ. 1. olei mastichini, & cydoniorũ aqua plantag. diligenter lotorum an. ℥. 1. ß. cum pice nauali. fiat emplastrum renibus admouendum ad medium vsq; noni mensis. Si accidat pruritus aut ardor quispiam, aut veluti feruor ab admotione præscriptorum emplastrorum, satius fuerit ea ad tempus relinquere: interim renes sequenti vnguento sunt illinendi.

℞. olei myrtill. cydon. mastich. an. ℥. 1. ß. hypo-

ciſtidos, acaciæ, boli arm. ſanguinis drac. an. ʒ. 1. berberis ℈. 2. ſantalorum citrinorum ℈. 4. cum cera noua fiat vnguentum, quo vngantur renes bis in die. proderit etiam plurimum, ſi pudendum hoc vnguento vngatur, aut vnguento comitiſſæ.

Pica & malacia earumque remedia.

SOlent grauidæ & prægnantes variis cruciari affectibus, pica & deprauata quadam appetentia primis menſibus, qua & carbones, terram, lapides, & alia quamplurima quæ nutritioni minime ſunt accommodata, appetunt: de his ipſis fiet ſuo loco et tempore mentio: toto huius affectus ſpatio aut ſtatu caueant manibus faciem attractare, alioqui obſignaretur ea ipſa re quam deperdite appetunt. Adeo prægnantibus proſtratur nonnunquam appetitus, vt cibos omnes refugiant, & imbecilliores reddita miſeros, & imbecilles fœtus pariant nõ abſque matris diſcrimine & periculo, quibus nota genitalis apparet, per totum ſuæ vitæ decurſum infirmi, iique valetudinarii victitant, vnde veriſimile eſt non fuiſſe genitiuam illam notã impreſſam embryonibus ſine grauiſſimo matris angore & labore: vomunt etiam aliquando cibos coctos, aliquando crudos, interdum vitioſos humores cum cordis palpitatione, ac tremore: cuiuſmodi mulieribus, maximo erit vſui decoctum maioris chamameli (quod ſimillimum abrotonis eſt) quod omne remediorum genus ſuperat.

Item, ℞ *conſeruæ roſar. bugl. corticis citri conditi an. ʒ. 2. coralli rubri ʒ. 2. ß, margaritarum non perforatarum ʒ 1. oſſis de corde cerui an. ſemidrach. myrobalanorum emblicarum cõditarum, ſacchari roſati recenter tabellati quart. vnum, 6 folia auri paſſularum mundat. ʒ. 1. fiat cõditum, quo vtatur frequenter longe a cibo.*

Quod ſi tuſſis infeſtarit, & macilenta in dies magis ac magis euãdat, vt fere ſit in vrbanis, ruſticis, & nutricibus in quadrageſima ſuperſtitioſis (circa eius enim finem agricolæ hic & vinitores cõfecti penuria victus & labore longorum dierum miſerabiliter moriuntur) mulier a condito ſequenti mirum modum iuuabitur.

℞. *conſeruæ roſarum, radicis bugloſſ. conditi ſingul. ʒ. 1. ß. corticis citri conditi ʒ. 1. paſſularum mundat. ʒ. 2. pinearum mundat. in aqua roſarum infuſorum ſemune. amygdalarum dulcium ʒ. 1. margaritarum non perforatarum ℈. 2. pulueris diairu ſ. ʒ. 2. auri folia 6. ſacchari albi q ſ. fiat conditum, quo vtatur perſæpe etiam non procul a cibo. Interea pectus oleo amygdalarum dulcium et butyro recenti non ſalito, mane ſuauiter illinatur, & fugiat aerem frigidum.*

Victus ratio grauidarum.

EO tempore victus ratio inſtituenda: inprimis cibis alantur euchymis, qui & facile a natura conficiantur, & probe nutriant, & ſint pauci excrementi. vitanda cruda omnia & quæcunque ſunt

humidiora, ex quibus succi multi crudi maxime & viscidi in corpore gigni possunt. Etenim mulieres quæ sunt humidiore temperamento ad abortus sunt paratiores. Itaq; siccioribus et cibis et aere utantur consulo: vitandi prorsus sunt flatuosi cibi, et quicunque urinas mouent. Similiter et calidiores, utpote qui inflammationes, & febres suscitare possunt. Quare vitanda piperata, et id genus reliqua: plurimum obest generosum vinum. Id vero vinum ex usu fuerit, quod crassioris saltem fuerit substantiæ, pro ratione et temperamento ventriculi et hepatis: subtile enim nocet: idque diluendum aqua claribeata pro facultate vini non statim primis epulis bibendū, sed postremis tantum post nimirum liberaliorem ciborū usum. Abstinendum a forti, violento et immoderato exercitio donec partus proximus fuerit. Interea cauendū a tussi, ira, zelotypia, externo amore, clamore, superflua Venere. Statim a cibo decumbendū per horam, nec tunc dormiendum est: quies enim illa a cibo efficit, ut fœtus quietior cibum assumat: nec ciborū pondere grauabitur, quia potius robustior euadet. Omnia animi pathemata animi mediocriter ferenda: nam animi motus fortiores non solum utero gestantibus mulieribus, verum etiam omnibus quibus noxam maximā adferunt. At cum iam mulier nonū attigerit, et aliquot iam dies in eo ipso morata fuerit, poterit toto emplastra relinquere, et sese paulatim exercitio exponere non intermisso tamen a balneorū usu: ob id ambulationes leues primis diebus conferent ante cibum,

potissimū duodecim noni mensis primis diebus, quæ post duodecimum ipsum diem augeri poterunt, et validiores fieri: tandem cum proxime expectabitur et sperabitur partus, fortius proderit exercitiū, sicq; tribus aut quatuor diebus ante partum frequenti et repetito ascensu, et descensu iuuabitur plurimum. Choreis quoq; mediocribus tunc delectari: præstabunt hæ exercitationes paulo vehementiores vt fœtus minori cum molestia in lucē prodeat, et ipse partus facilior fiat: conferent tunc plurimum diuretica, similiter et cibi cinnamomo et croco conditi. Post decimum quintum diē noni mensis oblinatur pudendum muliebre butyro recenti, vel axungia capi, vel oleo amygdalarum dulcium, vt facilior pateat exitus fœtui ex vtero. Solent enim iuuenculæ mulieres a maiori fœtu plurimum in pariendo affligi, & sæpenumero in partu laborioso & difficili animam agere ac emori: quæ dere non satis mirari subit, quod tam temere ineantur hac tempestate matrimonia, vnde infinita multitudo pauperū, quos ne saxa quidem & rupes aratæ tollere possunt, lege cautum esse oporteret ne ante tēpus matrimonia contraherentur, & artium expertes vitam celibem ducerent (quā uis nullus est vicus qui nō aleret suos, si non essent voragines) humunciones, pigmæi & id genus hominū monstra, & vitæ breuioris quam aworum. Partui proximas non alio vestimenti genere indui oportet quam pallio, vt facitare solent Scoticæ mulieres, quæ fœtum edunt sane obstetricibus, neq; coarctari thoracico indumento, quod ob id a maioribus breuissimum fuit præcisum, vt longe lateq; crescenti

embryoni pareat uterus: sed ex amore iuncei corporis, plancos, varros, gibbosos, & imperfecta emittuntur corpora. Apud Scotos nulli nascuntur vitiosi: sed lasciuia eo venit impudentiæ, vt quiduis malint quam concubitus inducias. Quam ob rem abortiũt aut intereunt, inuitis artificiis omnib. medicorum, causa in promptu est, effœta est harum natura, & ideo vix fere spem his remediis.

℞ bismaluæ cum rad. M. 1. maluæ, chamæmeli, anethian. M 1. apii m ß. Lauandulæ m. 1. ß. semin. lini ʒ. 2. semin. fœnugr fœniculi an. ʒ. 1. fiat decoctio in aqua sufficienti, in qua sedeat quotidie per mediam horam, octo diebus continuis, mane & sero: absergantur postea panno lineo & vnganturr sequenti vnguento.

℞. oleiamygdalarum dulcium, liliorum an. ʒ. 1. ß pinguedinis gallinæ semunc. mucag. seminis althæa ʒ. 2. olei seminislini ʒ 1. misce, fiat litus, quo illinatur ab vmbilico ad pubem, illinantur etiam renes & lumbi mane. Alitu, illa sumat vitellum oui cum pauco cinnamomo loco salis, postea bibat modicum vini albi hippocratici si hiems adsit: perseueret in balneo, litu, et vnctione per octo dies integros, quibus exactis ad valentiora est transeundum. Nã a leuioribus est inchoandum, fiant igitur quæ sequuntur ad horam partus vsque.

℞. maluæ, altheæ cum radicibus an. M. 2. adianthi, parietariæ, artemisiæ, lauendulæ, foliorum lini si haberi possunt an. m. 1. foliorum lauri m. ß. semin. lini et fœnugr. an quart. 1. florum chamæm

melilo

meliloti an. m. ß. fiat decoctio in qua sedeat mulier ad vmbilicum vsque, abstergatur postea & vngatur vnguento sequenti.

℞. olei de semine lini ʒ. 2. ß. olei amygdalarum dulcium ʒ. 1. mucag. ficuum cum aqua artemisiæ extractæ, butyri recentis sine sale an. ʒ. 1. medullæ cruris vituli, & pinguedinis gallinæ an. semunciam, fiat linimentum quo vngantur renes & lumbi ab vmbilico ad vsq; pubem; tegantur postea optime pānis calidis & quiescant: vngatur etiā pudendum, & loci præscripto oleo seminis lini: sorbeat postea iusculum pulli cum oui luteo, cinnamomo et croco, potissimū ante cibum: tertio aut quarto ante partum die postquam lota & vncta fuerit, vtatur sequenti puluere.

℞ Cinnamomi electi debite mundati sesquidrach. peucedani ʒ. 1. fiat puluis, sumat ℈. 1. cum ouo sorbili, bibat modicum vini albi. Si displiceant tabellæ, quibus superioribus mensib. vsa est, sequentibus vti poterit eo maxime tempore quo lauatur & vngitur: quibus assumptis bibet modicum vini hippocratici si aeris conditio frigida fuerit: alioqui vini albi. Quod si videatur partui proxima, temperetur vinum aqua infusionis seminis lini,

℞. Cinnamomi electi debite purgati ʒ. 1. ß. corticis cassiæ fistulæ ℈. 4. myrrhæ ℈. 2. conserua capillorum veneris ʒ. 2. sacchari albi in aqua sabinæ dissoluti, aut artemisiæ q. s. formentur tabellæ inauratæ: assumat tabellam 1. inauratam post vnctionem, horis duabus ante cibum. Si non arri-

deant tabellæ & malit opiatam, utatur sequenti, tempestate frigidiore.

℞. Myrrhæ, castorei an. ʒ. I. ß. storacis, calaminthæ ʒ. I. cinnamomi electi ℈. 4. sabinæ ʒ. I. cum melle fiat electuarium, assumat quotidie mane cum instat pariendi tempus, bibat insuper vini modicum: Sic regenda est vsque ad tempus pariendi.

Vt regendæ parturientes.

CVm autem a parturiendi laboribus vexari cæperit, aduocanda obstetrix prudens, & in ea arte apprime edocta. (hæc enim ars viros dedecet) quæ mulieri lectum ad id compositum & idoneum, & in eo mulieris situm pro vsu & arbitrio adaptabit, aut pro regione & consuetudine. Gallicanæ ad focum in paruo strato collocant & cæteris melius: quæ priusquam pudendo manus admoueat eius oleo desemine lini aut liliorum, aut amygdalarum dulcium litum parabit. Sed pudendum sit adapertum prius, & foras ripæ summopere promineant: os pubis interim totumque pudendum iisdem oleis illinat, & coxæ aquilæ lapidem alligabit, & sub vtroque pede polypodium quercinum admouendum curabit: quod statim a partu est auferendum, vt & ipse lapis. postea si cruciatus diuturni & violenti fuerint, viriumque appareat imbecillitas, quæ solet a maximis doloribus excitari, ouum sorbile cum puluere præscriptarum tabellarum, aut ʒ. I. opiatæ supradictæ optimo erit ex vsu. sit aliquãdo difficilis

partus

partus cum quicquid in vtero continetur seroſa recrementa, aut aqua, aut eiuſdem ſubſtantiæ multo ante fœtum tempore excernantur: & tum viæ ſiccioresparturientu & rugoſæ redditæ difficiliorem exhibent exitum: hæc ſi contigerint ita ſuccurrendum erit.

℞. biſmal cum radicem. 1. artemiſ. ſabinæ an. m. ß. ſem. lini ſænug. an. ʒ. 4. caricarum ſemunc. fiat decoctio cuius accipe quart 1 olei de ſemine lini ʒ. 2. moſchi gr. 1 iniice in collum vteri, ita facilior fiet tranſitus, idque repetendum ſæpiſſime.

℞. butyri recentis ſine ſale in aqua artemiſiæ loti ʒ. 2. mucag ſeminis braſſicæ rubræ, mucag. ficuum & ſeminis altheæ cum aqua ſabinæ extractæ an. ſemunc. fiat linimentum quo frequenter vteri collum obſtetrix illinat: & in ipſo puerperii labore aſſumat puluerem qui ſequitur parturiens.

℞ Cinnamomi electi, corticis caſſiæ fiſtularis an. ℈. 4. croci ℈. 1. fiat puluis ſubtiliſſimus: capiat ʒ. 1. cum vino albo aut aqua artemiſiæ calide. Aut eum qui ſequitur, ſi malit.

℞. Corticis caſſiæ fiſtularis, dictamnian. ʒ. 1. cinnamomi ℈. 4. ſacchari albi ad pondus omnium, fiat puluis ſubtiliſſimus, ſumat ℈. 4. cum decoctione ſeminis lini, ſic enim celerior fit partus & cum minori educitur moleſtia.

At vbi difficilis ſupra modum fuerit partus, & parturiens ex præſcriptis non iuuatur, nec parit obſtetrix ſequenti vnguento manus ſuas inungat.

℞ olei de ſemine lini vnc. 1. ß. olei de caſtoreo

semunc. Galliæ moschatæ semiscrup. ladani ℈ 1. fiat linimentum quo obstetrix frequenter uteri collum illinat. Interim prouocetur sternutamentum puluere piperis, aut ellebori albi (quem circulatores appellant & circumferunt in scriniolis & coriolis, puluerem d' Oribus corrupto vocabulo) in nares immissio: pariter & lapis Aetites coxæ sinistræ alligatus fertur accelerare partum. Si huiusmodi auxilijs non iuuatur puerpera, ad ea quæ sequũtur transeundum est.

℥ croci q. s. ad conficiendum pessum cum succo porri inuolue panno lineo subtili, & fiat pessus, qui coxæ alligatus in collum uteri immittatur. vel,

℥ corticis raphani semunc. mercurialis m. ß. cassiæ lignææ subtiliter puluerata ʒ. 1. succi sabinæ semunc. croci ℈. 1. hæc omnia optime contusa & panno lineo inuoluta, in uteri collum impone. Optimum est & quod sequitur.

℥. radicem cyclaminis: ea collo uteri admota statim partum educit, debet coxæ alligari & statim a partu auferri. Franciscani quidam pomum colocynthidos præferunt, non uerentes adducere in discrimen vitæ matres. Aliud,

Artemisia cum vino albo cocta & contusa ventri admota, partum faciliorem efficit. Aliud;

Satureia trita ventri calide apposita, fœtum expellere fertur etiam si mortuus esset.

Si serpentis spolio mulier cingatur, statim parit.

Semen præoniæ perfecte maturum subtiliter pul-

ueratum, & cum oleo chamæmelino in linimenti formam redactum, maximum adfert præsidium, si eo parturiens circa renes, lumbos, os uteri & collum illinatur: nam facilem partum facit & cum paucis doloribus.

Suffitus ex oculo piscis saliti aut ungula equina, aut asinina, fœtum & secundas educit. Cucurbitula parturientis renibus admota, partum accelerat quæ statim a partu auferenda.

Cor gallina adhuc viuente extractum & dextræ coxæ alligatum partum accelerat: sed ad secundas quam penitissime immittat digitos obstetrix, nihil secreti prius.

Lini semen cum aqua sabinæ, aut artemisiæ aut pulegii regalis aut uino albo impositum, aut si in eius decocto mulier sedeat, fœtum sine molestia educit.

Triphera magna sine opio semunc. succi uitis albæ ʒ. 2. succi mercurialis ʒ. 2 fiat pessus qui coxæ alligatus in collum uteri indatur: fœtum iam diu mortuum & secundas extrahit.

Pessus ex condiso quiduis educit. Est autem condisum radix saponariæ. Sunt etiam suffitus præstantissimi quidam in hos effectus ut ex ladano, partum facilitat: idem facit ex stercore columbarum aut cati. Qui sequitur utilissimus;

℞. cinnamomi, aloes crudæ an. mos. ambræ an. gr. 2. concassentur, fiat suffitus: quod si mulier diutius in eo permaneat, bibat quod sequitur.

℞. corticis cassiæ fistularis concassatæ sesquiunc cicerum rubrorum p. ß bulliant tempestate frigidiore in vino albo; æstate vero in aqua ad cõsumptionem medietatis: factæ colaturæ adde cinnamomi electi subtiliter puluerati semidrac. croci grana 6. fiat potio qua assumpta irritetur ad sternutamẽta: his subsidiis si non prodit fœtus, certo scias non solum periclitari matrem sed & fœtum: quare semper habenda est virium ratio, quæ non aliter quam cibis optimis vt decocto capi, aut eiusdem expressione, aut ouo sorbili aut vino reparari possunt & cõseruari. Admouenda semper obstetrix, quæ nihil nisi cum natura moliri debet: vt enim febrium paroxysmi non sunt penes nos, nec arbitrium nostrum; sic nec penes puerperas labores, vulgo horæ, ita dictæ quod recurrant certis interuallis. Quando manu opus est; rem totam chirurgi complures tradiderunt & docuerunt, inter quos doctissime scripsit D. Ambrosius Paræus, cuius laboribus & vigiliis adiuti externis carere possunt chirurgi. Sed de his satis superque: nolo quæ ab aliis celebrata sunt cõcinnare: pudeat inquam, pudeat non experta in lucem proferre in generis hominum pernitiem.

Vt regendæ puerperæ.

VBi autem puer prodierit in lucem, & secundæ eductæ sunt, hæ adhuc calidæ, sunt citissime puerperæ vmbilico apponendæ; quibus sublatis, inuoluenda quoque puerpera, potissimum secundum renes & ventrem totum pelle arietina e viuo adhuc

recens

recens & præsenter extracta. Quod hactenus non animaduersum est etiam si multi ex recentioribus de gyneciis scripserunt: licet autem puerpera perbelle suo fœtu & secundinis liberata sit, noui tamen cruciatus ac dolores quandoque suboriuntur, qui alterius partus labores esse videntur, quos sæpenumero pernicioſa syncope comitatur: his ego cum plerumque interfuissem, eorumque vehementiam ac magnitudinem diligentissime obseruassem, nostram artem prope his inutilem indicaui; vnicum nobis perfugium in obstetrice relictum fuit, quæ simulatque manum in pudendum indidisset, interdum concreti sanguinis ferme libras tres eduxit, interdum massam velut carneam non absimilem molæ in vtero retentæ (sæpe cum fœtu & mola inest in vtero) cuius symptomatis causam mihi inquirenti, non alia videtur quam facultas expultrix lassata ac pene prostrata laborum priorum diuturnitate. Itaque vide quanta ars medica indigeat animaduersione & experientia, cum a quibus causis debeas petere indicationem, in hac re vix pronuncies. Est quoque obseruatione dignum vnam cum fœtu vt nunc nuper dixi, nos frequentissime molam vidisse & suffocatione ab vtero prægnantes & puerperas (sunt etenim hæ salacissimæ) non parum leniter affici.

Prognosticon de fœtu in vtero.

NOn placet hîc repetere quæ plerique de fœtu in vtero contento prædixerunt; dicam tamen me præscisse, an masculus an femella gestaretur, ex

tumescentibus & nigricantibus in alterutro inguine venis, (quod relatu collegarum discì honeste potest) sed ab vmbilico aulicæ ociſsime certum testimonium exigunt; obseruarunt quoque in ea re lunæ cursum prudentes matronæ, quod his verbis sequitur:

Si luna crescente parit, partus maris alter:
Eius decursu virginis ortus erit.

Soluetur hic quamuis præter propositum de numero mensium quæstio in hunc modum.

De partu certatur lis a mensibus orta est,
Solis, vel Phœbes, aut vtriusque simul.

Vrinarum inspectione abuti ad præsentiendum conceperit ne mulier an non, impostorum est, non medicorum; licet permulti nugas in id genus cognitionis & cautiones scripserint. Hoc etiam ne semper nec plerumque a qua mulsa Hippocratis indicauit.

Victus ratio puerperæ & pueri recens nati.

Quibusdam sex horas tantum, quibusdam vero diem integrum quiescere conuenit; nonnullæ cum illa pelle arietina degunt absque somno absque motu, absque luce, clausis fenestris, in temperato aere aut calido, pannis bene tectæ seruantibus si tormina exagitant & excruciant; abstinent a vino per triduum; idem ipsum faciendum copia lactis molesta sit. Simulatque puer editus est hunc obstetrix aqua tepida abluat, illique ante omnia mithridatii aut theriacæ aliquantulum bren-

per

per se, æstate vero cum pari portione conserua rosarum, aut bugloſſi transglutiendum exhibeat; illudque tam diu cum digito in eius ore detineat donec transglutitum videatur. Et ſi præceſſerit partus difficilis & iam diu puerpera a cibo abſtinuerit, exhibendum eſt eapi decoctum aut aliud quidpiam, quod celeriter & probe nutriat.

Tormina poſt partum.

QVoniam autem ſolet, quæ recens peperit laboribus, & grauiſſimis fatigari torminibus, ante cibos præſtabit ſequentibus vti pulueribus.

℞. conſol. mai. ſiccæ ʒ. 1. nucl perſic. nucis moſchatæ ana ʒ. 2. carabæ ʒ 1. ambræ griſeæ ℈ 1 fiat puluis ſubtiliſſimus, ſumat ʒ. 1. cum vino albo aut aqua artemiſiæ aut ono ſorbili ſi abſit febris, vel cum iuſculo pulli ſi adſit. vel,

℞. nucleorum dactyl perſic. ana ʒ. 1. ß nucis moſchatæ ℈. 4. puluerꝭ diamarg. calidi ʒ. 2 aniſi conditi ʒ. 1 cinnamomi mundati ℈. 2. croci ſemiſcript. ſacchari ad pondus: fiat puluis ſubtiliſſimus; ſumat ʒ. 2. cum vino albo bis aut ter in die ſi vrgeant dolores.

℞ aniſi conditi ʒ. 1. ß. nucis moſch. cornu cerui vſti ana ℈. 4. nucleorum dactyl ʒ 1. ß. ligni aloes cinnam ana ℈. 2. fiat puluis ſubtiliſſimus, detur ʒ. 1. cum vino albo calido, aut vini Hippocratici ʒ. 2. a partu ſi nulla ſit febris. Aut ℞. lauēdulæ ſemūc. bulliat vnico feruore in vino calido, bibat ʒ ʒ. aut.

℞ puluerꝭ nucleorum dactyl. & ligni aloes ana ʒ. 1 rad. conſol. mai. ʒ. 1. ß. ſuccini ℈. 2.

cinnam. ʒ. 1. fiat pulus subtilissimus, sumat ʒ. 1.
cum vino calido: si vero augeantur tormina, & his
non cedant remedijs, tunc ventri sunt hæc admo-
uenda.

℞. vitellos 12. ouorum sub prunis coctorum
pulueris fænug. & sem. liniana ʒ. 1. ℞ florum cha-
mæm. melil. aneth. ana ʒ. 2. concoquantur in olei
chamæm. donec reducantur ad formam unguenti
applicetur ventri calide, auferatur ante refrigera-
tionem & iteretur frequenter.

℞. florum chamæmeli, anethi melil. rorismar.
ana p. 1 sem. anisi fœnic. cumini fœnug. sem. lini an.
ʒ. 2. fiat decoctio in pari portione vini & aquæ fi-
at cataplasma ventri.

Pudendi muliebris læsi a partu curatio.

NEc negligendum est pudendum quod in diffi-
cili partu maxime offenditur & læditur, c
statim a puerperio admouendum est quod sequitu
℞. albumina duorum ouorum, olei hyperici ʒ.
℞. olei myrtillorũ semunc. cum stupis cannabin
applicetur labijs pudendi, cauendum tamen ne co
lum uteri attingat, nam purgationes muliebres si
steret, sequenti die fiet pudendo fomentum sequens
℞. vini & aquæ an. ℔. ℞. florum rosarum ru
& hyperici ana p. 2. fiat decoctio ex qua fiat fo
mentum pudendo superpositis præscriptis stupis: su
præscripta fiant primo & secundo die: a tertio ve
ad usque nonam fiat quod sequitur:

℞. vin

℞. vini albi ℔. 1. aquæ ℔. ß. myrrhæ ʒ. 2. cumini ℈. 4. aluminis ʒ. 1. ß. acinorum a passulis extractorum ʒ. 2. corticum granatorum ʒ. 2. florum rosarum rubrarum p. 2 fiat decoctio, qua foueto labra pudendi semel in die ad nonum vsque diem, deinde vngantur labia pudendi hoc vnguento.

℞. olei hyperici ʒ. 1. ß. spermatis ceti ʒ. 3. cum cera alba fiat vnguentum quo vngatur vt scriptum est.

Ablata igitur arietina pelle vngendus est venter totus isto vnguento.

Supponenda tela eo modo parata quo postea describetur, quam ad octauum a partu diem perpetuo deferet ventre fasciis aptissime vincto.

℞ spermatis ceti ʒ. 2. olei amygd. dulc. chamæm. hyperici ana ʒ. 1. ß. seui ceruini ʒ. 1. olei myrtil. semunc. croci ℈. 1. fiat linimentum quo vngatur venter calide quotidie superposita tela quæ hic describitur.

℞. cera nouæ quart. 1. spermatis ceti ʒ. 1. terebinthinæ in aqua rosarum non segniter lotæ ʒ. 2. ß. olei amygd. dulc. & hyperici an. ʒ. 1. croci ℈. 1. bulliant omnia, deinde infunde telam ex cānabe ad magnitudinem ventris supponatur ventri post vnctionem post diem octauum: ferenda ea quæ sequitur per totum puerperii spatium & decubitum.

℞. olei myrtill. hyperici ana ʒ. 1. ß. olei anethi ʒ. 1. spermatis ceti ʒ. 2. axungiæ ceruinæ ʒ. 1. ß. ceræ albæ quartarium, bulliant, addendo in fine decoctionis croci ℈. 1. cum auferetur ab igne impone te-

lam cannabinam quæ strenue manib⁹ confricta & polita deferatur per totum decubitus tempus.

Quando post partum, torminib⁹ vterus mal affectus est, & ad eum ab vniuerso corpore humo res defluunt, & quiam in eo delituerunt commot ita vterum male afficiunt, vt a sua sede dimouer videatur statim ablata pelle arietina sub vmbilic admouendum est emplastrum ex galbano, in cuiu medio aliquid galliæ moschatæ aut moschi inseren dum est: verendum tamen ne odor ad nares veha tur: eo auxilio solet vterus in pristinum recurren statum, & minus torqueri: priusquam tela postre mo descripta ventri admoueatur, iuuabit plurimun ventrem totum sequenti vnguento perfricare.

℞. olei hyper cham. anethi ana ʒ. 1. olei mastich ʒ 1. ß. olei myrtill. ʒ. 1 spermatis ceti ʒ. 2. seui renun hirci ʒ. 1. ß. axungiæ ceruinæ ʒ. 1. croci ℈. 1. ceræ q s. fiat vnguentum quo vngatur venter puerperæ a octauo ad finem vsque decubitus: deinde superpo nat superscriptam telam, interim venter totus fa sciis & pannis lineis mollibus leniter cogatur n maior fiat quam par sit.

Mammarum curatio.

STatim etiã post pellis arietinæ ablationẽ, haben da est ratio mammarum: idq; fieri debet hori ad summum sex a partu, primo igitur illinãtur ho unguento, non neglecta semper alui procuration quæ præstari potest enematibus, nam mulier grauí da & puerpera cloaca, & immensum stagnum est.

℞. ole

℞. olei ros. myrtill. ana ʒ. 1. ß. aceti ʒ 3. misce, unge mammas calide bis aut ter primo die, secundo die post: illitum aspergo illas puluere myrtill & superponito emplastrum sequens.

℞. mastich. ʒ. 2. nucis mosch ʒ. 1. nucis cupressi ℈ 4. boli armeni, terræ sigill ana ℈. 2. sanguinis drac. ℈. 4. myrtill. balaust. an. ʒ. 1. ß. pulu. ireos florent. ʒ. 2. olei myrtill. ʒ. 2. olei amygd. dulc. ʒ. 1. ß. terebinth. ʒ. 1. ceræ nouæ q. s. fiat emplastrum, quod utrique mamma pro earum magnitudine paretur: fiant ex eodem alia duo oblonga, quæ sub mammis a primo partus die admoueantur. Prohibent enim ne ab utero ad mammas feratur sanguis & lac gignatur: ferenda sunt hæc emplastra ad tempus usque purgationis perfectæ, & donec sici puerperii muliebria omnino cessant. Interim non congrediantur cum viris, nec cum eis Veneris triumphum agant.

Balneorum ratio pro puerperis.

POstquam vero perfecte purgata videbitur, nihilq; eorum deerit, quæ solent huic affectui prodesse, & iam transierit trium hebdomadum tempus & spatium, fueritq; integre confirmata, pristinisque viribus restituta, nulla febris suspitio, nulla in viscerib. obstructio, nec aliud superuenerit symptoma, quod balneorũ usum possit impedire, præmissa euacuatione humorum, qui in enixa visi fuerint redundare, cogitandum erit de ingrediendis balneis ad eluendas sordes derelictas.

tum a præscriptis vnguentis & litibus, tum a muliebribus euacuationibus; adde quod balneis interna viscera a puerperii laboribus distenta restituantur pristinæ valetudini. cutisque erugatus, politur, leuigatur, & mollescit, quod mulieres exoptant: quamquam Italæ ac Hispanæ mulieres nullo modo balneis vtantur.

Ingrediendæ igitur balneæ sunt tribus diebus continuis ante cibos, ventre ab excrementis repurgato vi naturæ, aut arte. Eaque ab initio tepidæ sint, in quibus initio paululum immorandum erit, illisque paulatim assuescendum. Secundo die diutius in balneo immorandum erit, illudque parandum calidius, calidiusque tolerandum. Tertio autem die ferendum balneum ad lassitudinem vsque, & ab egressu balnei lecto se committendum. Sumat interea si velit a balneo aliquantulum sequentis confectionis.

℞. *conserue ros. bugloss. corticis citri conditi ana* ʒ. 2. *triphere magnæ sine opio* ℈. 2. *sumat egrediens balneum* ʒ. 2.

Non comessationib. vtendum in balneis, vel statim post, vt solent bibaculæ mulierculæ & obstetrices: nec per totū diem lasciuiendū in balneo, vt plerisque mos est. Non enim omnibus confert balneum. Sunt autem variæ balneorum parandorum formæ, nam pro temporum mutatione balneæ parari poterunt & mutari. Æstate igitur poterunt in hunc modum parari: Impleatur labrum vel dolium aqua fluuiatili lympida, cui addes vini albi

optimi

optimi & odoriferi partem duodecimam: Relinquatur per duos dies, postea ferueant cum artemisiæ, maioranæ, agrimoniæ, pulegii ana M. 1. & inter feruendum pluries extinguatur ferrum candens: sub d coctionis finem adde rosarum rubrarum ʒ. 3. florum chamæm. melil. aneth. ana ʒ. 1. facta colatura, fiat balneum primum, a quo egressa sumat confectionis præscriptæ ʒ. 2. deinde sudet, sudore detersо & toto corpore ad naturalem reducto habitum, sumat cibum euchymum, & viuat læta, caueat a frigidiore aere. Reseruabitur aqua primi balnei pro secundo balneo, verum hæc erunt addenda.

℞. farinæ fab. & auenæ ana ℔. 2. ß farinæ orobi ℔. 1. farinæ lupinorum ℔. ß. farinæ gland. ℔. 1. aluminis cocti, aluminis rochæ ʒ. 1. ß. salis ʒ. 2. caryophyllorum, nucis Moschatæ ana ʒ. 1. conterantur omnia, fiat sacculus qui in aqua primi balnei ferueat, & omnia simul agitentur diutius donec albescat tota aqua, & ita paratum balneum secundo ingrediatur.

Addere poteris sacculo granatorũ tinctorum ʒ. 4. in hoc diutius immoretur quam in primo, & a balneo sumat similiter ʒ. 2. confectionis præscriptæ. Eodem pacto concinnabitur tertium balneum, velatur labrum pro arbitrio: Bassinicæ mulieres affabre facta habent instrumenta ad id constructa, quæ capellam vulgo nuncupant. At hiberno tempore, ita fiat balneum. Hauriatur aqua fluuiatilis munda cũ maiori quantitate vini,

quam per æstatem, in qua buliant roriſm arini, menthæ, maioranæ, artemiſiæ, ſabinæ, hederæ terreſtris ſingulorum M. 1. aluminis rochæ ℔ ß. granorum tinctorum ʒ. 6. roſarum rubr. chamæmeli, meliloti, anethi ana ʒ. 2. farinæ orobi, lupinorum an ℔ 1. hæc omnia in ſacculo ferueant addendo aquæ vitæ ℔ 1. ß. fiat balneum vt præcedens: in quo prius extinguatur frequenter ferrum candens, dimiſſis balneis, per octo dies, poſtea fouebit fonticulum, vt ſequitur.

℥ roſarum rubrarum p. 1. myrrhæ ʒ. 2. ſchænanthi M. ß. myrtill. ʒ. 2. ß. aluminis ſemunc. maſtiches ʒ. 3 nucis moſchatæ ʒ. 2. conterantur, ferueant in vino rubeo ſtiptico, & fiat ſuper pudendum fomentum bis in die calide. Sic enim reſtauratur vterus ad alios conceptus, & pudendum formam gratiſſimam recipiet. poſt habitis & omiſſis fomentis quæ per octo dies fiunt, ſuffitus vterum roborans, vt ſequitur, iuuabit.

℥. ligni aloes crudi ſemunc. nucis moſchatæ cupreſſi ana ʒ. 2. electi ʒ. 1. conterantur, fiat ſuffitus, quo vtatur mane & ſero in cathedra perforata.

Vel ℥. corticis citri ſicci, ligni aloes ana ʒ. 3. nucis moſch. nucis cupreſſi ana ʒ 2. f. puluis, quo vtatur vt præcedenti. Poterit etiam hoc fieri fomentum, biduo poſt relictum balneum.

℥. gallarum, nucis cupreſſi ana ʒ. 2. corticum malorum granatorum ℨ. 4. roſarum ſemunc. ſchœnanthi M. ß. aluminis ſemunc. maio-

ranæ M. 1. thymi M. ß. bulliant in vino ſtiptico & foueto pudendum.

Tumor ventris a partu.

ET quoniam puerperis, nonnumquam iam peracto quæ præſcripta ſunt, ſuperest magnitudo & tumor ventris, non minor quam cum adhuc vtero gerebat aut obflatus in eo ipſo contentos, aut humorum illuc decumbentium copiam: huic omnibus hæc ratio victus est instituenda.

Principio abſtineat a cibis flatum gignentibus, & cibum parcius aſſumat & purgetur, proinde videbuntur humores exundare. Præterea admouenda hæc erunt ventri:

℞ ficuum ℔. 1. farinæ hordei & fabarum ana ſemunc. farinæ oryzæ ʒ. 2. gallarum, nucis cupreſſi ana ʒ. 1. maſtiches ʒ. 2. ſem. fœniculi ʒ. bulliant omnia in aqua fabrorum ferrariorum, aut in qua frequenter ſit extinctum candens ferrum, donec ſpiſſum euadat decoctum, & cum panno lineo ventri caliæ admoueatur, & faſciis ligetur per viginti quatuor dies.

Poſt balneum, ventri & mammis, vt in priſtinum reducantur habitum, ſunt iſta admouenda.

℞. farinæ fabarum, oryzæ, glandium, amygdalarum ſingulorum ʒ. 2. lateris puluerati ʒ. 1. ß. boli armeni ʒ. 2. ſanguinis draconis ʒ. 1. nucum cupreſſi ſemunc. granorum tinctorum ʒ. 3. gallarum ſemunc. olei myrtillorum ʒ. 6. aquarum

mespilorum & prunorum siluestrium ana ℔ 1. *aquæ rosarum* ℔. 1. ß. *decoquantur ad crassitiem. fiat pulis, quæ ventri & mammis adponatur calide. Aqua stillatitia florum citriorum, vulgo de naphe dicitur, per se deabus terrestribus summopere commendatur, præterquam quod cætera post ponit, facit etiam ad bracharum irritamenta pulueis scorpii cum moschio ad philtron.*

℞. *aquæ glandium, aquæ sorborum siluestrium vel non maturorum perfecte, (tunc enim nihil adstrictionis habent) aquæ prunellorum agrestium, aquæ caudæ equinæ q. s. aut ex eis nonnullæ quæ satis sint ad hæc legendæ, aquæ saluiæ, aquæ vincæ peruincæ ana* ʒ. 3 *farinæ fabarum* ʒ. 4. *farinæ oryzæ* ʒ. 2. *boli armeni* ʒ. 3. *aluminis* ʒ. 2 *aluminu glacialis* ʒ. 1. ß. *sanguinis draconis semunc. lateris pululati* ʒ 3. *coquatur ad spissitudinem pultis, admoue ventri & māmis: addere poteris cum iam cocta erunt albumina vitell. ouorum: & ne præscriptorum frigiditate offendātur pectus et viscera interna, addendum censeo ipsis mastiches* ʒ. 2. *nucis moschatæ* ʒ. 3. *iris florent. semunc.*

Distillatum excellens, quod a balneo mammis & ventri admouendum est, gratiusq; quam præscripta: delicatis mulierculis tutum etiam erit post pultes eo ventrem & mammas abluere. vidi ego ex linteis admotis calidis per plurimos dies & noctes lacteomi, & maximam quandam conuulsionem excitari velut epileptico insultu.

℞. *gallarum nucum cupressi ana* ℔. ß. *alumi-*

nis ʒ.6. boli armeni ℔. ß. *farinæ glandium & fabarum veterum ana* ℔. ß. *albumina ouorũ* 12. *lateris vsti pulverati* ℔. 1. *fiat pulvis, quem infunde per triduum. Nam quæ adstringunt terrestris & compactæ sunt substantiæ, nec tam prompte facultates suas in liquoribus, in quibus infunduntur, relinquunt; nec ab eis ita facile spoliantur, vt ea, quæ mediocris aut tenuis sint substantiæ; quare quæ diutius macerantur, ad vsum sunt paratiora, & aptiora. Infundantur igitur præordinata in aquis prunorum silvestrium, cornorum, mespillorum. Et si desunt aquæ destillatæ, et quo tempore fieri nequeunt, sume fructus aut arborum cortices, cornorum scilicet, mespillorum, prunellorum silvestrium, caudæ equinæ si reperiri possit: infunde per quatuor dies integros in aqua fabrorum ferrariorum, in qua fuerit frequenter extinctum candens ferrum, addendo aceti rosati* ℔. ß. *postquam infusa fuerunt, omnia distillentur in alembico plumbeo lento igne, facta distillatione, reserua quod fluxit in vas vitreum subiectum, cui adde mastiches ʒ. 1. ß. sanguinis draconis ʒ. 2. fiat pulvis subtilissimus, qui misceatur aquæ destillatæ, exponatur soli æstivo dies decem. Alia destillatio pro arbitrio poterit commutari in hunc modum.*

℞. prunellorum silvestrium, cornorum, mespillorum, si desunt fructus, sume cortices arborum ana ℔. 1. *florum rosarum agrestium, rosarum rubrarum cum suis cupis ana ʒ. 1. ouorum albumi-*

na sex, lateris vsti puluerati ℥. 4. infunde per duos dies tantum cum pari portione acori optimi, et aquæ fabrorum ferrariorum. fiant duæ aut tres infusiones aceti ratione suæ penetrationis: distilla omnia in Alembico plumbeo lento igne: adde aquæ iam distillatæ, mastiches, sanguinis draconis, boli armeni ana ʒ. 1. ß. ex quibus fiat puluis subtilissimus, qui in distillatam iniiciatur aquam, & ante vsum æstiuo soli decem dies exponatur.

Myrrha sua facultate pudendum arctius & solidius, si ea abluatur citra vteri noxam; ventrem illæsis visceribus planum, firmum & absq; rugis reddit; efficit mammas, si grandiores & molliores fuerint. luras compactas & minores illæso pectore, idque pro maximo in his rebus secreto habendum est.

℞. caryophyl. nucis mosch. nucis cupressi ana ℥. 1. ß schœnanthi ℥. 2 ß mastiches ʒ. 2. aluminis ℥. 1. ß. farinæ fabarum & glandium ana ℔ 1. terræ sigillatæ ℥. 1. ß. cornu cerui vsti ℥. 1. tartari ℥. 2 myrtil. ℥. 1. sanguinis draco. ʒ. 2 boli armeni ℔. ß. ireos florent. ℥. 2. f. omnium puluis, qui infundatur in aquis sequentibus.

℞. aquæ rosarum ℥. 2. aquæ prunorum siluestrium & pomorum quercus, aquæ mespilorum ana ℔. 1. aquæ fabrorum ferrariorum in qua extinctum sit candens ferrum ℔. 3. aceti ros. ℔ ß. aluminis ℔. 1. gallar. ʒ. 2. litharg. auri ʒ. 1. ß. nigellæ ʒ. 1. benioni ʒ. 3. ladani semunc. ma-

cus 3.3 distillentur omnia lento igne: bus aut ter in hebdomada venter est lauandus et reliquæ partes, quibus robore & adstrictione opus est: aut intinctus in eo liquore pannus lineus, partes eas donec exsiccatus fuerit, tegat.

Aliud destillatum, quod faciei, manibus, & ventri admotum dealbat, lenit & detergit, & a rugis prohibet, & viuidum reddit colorem.

℞. florum althææ & mal. quantum lubet habere, præstat tamen plures althææ quam mal. sint, distillentur in alembico vitreo lento igne: distillatum longe præstantius esset ex solis althææ floribus: illius aquæ sume libras duas, aquæ rosarum quartarium vnum, limones duos remota exteriore cute minutim incisos, prunorum siluestrium ante perfectam maturationem libram vnam, infunde omnia, duos dies in aqua distillationis florum althææ præscripta. Iterum distilla lento igne in alembico vitreo: aut ex sola aqua extracta ex floribus althææ, in qua infunde pruna siluestria immatura duos dies, atque iterum distilla alembico vitreo: detergit, dealbat, lenit cutem mirum in modum hoc distillatum, nec eo reperies præstantius, prius tamen abluenda cutis aqua, in qua infusa fuerit mica panis albi nocte tota. Aliud distillatum quod viuidum colorem efficit, cutem leuit, erugat, lentigines faciei delet.

℞ caſei recenter facti ſine ſale ℔. 1. ß. carnes vnius capi iuuenis abiectu omnibus ossibus &

inteſtinus, minutim inciſas, oua decem recentia cum ſuis teſtis confracta, aquæ roſar. ℔. ß. farinæ orobi & lupinorum ana ʒ. 1. ß. amygd. dulcium mundatarum & piſtarum ʒ. 4. limones quatuor remota exteriore pellicula minutim conciſos, limaces rubr. quæ in ſiluis reperiuntur num. 24. miçæ panis albi ℔. ß. omnia confundantur & diſtillentur in alembico vitreo lento igne. non eſt parui faciendæ huius aquæ vis: nihil a nobis hactenus viſum eſt, quod magis faciem adornet & reddat formoſiorem abſque vlla noxa. Aliud diſtillatum, quod cutem terget, mundam limpidamque reddit, & maxime quæ natura ſunt aſpera, nec non dealbat.

℥. micam panis albi in ſucco limonum infuſi, mellis crudi quart. 1. oua recentia 6. cum ſuis corticibus confracta, limaces rubr. ſex, micam panis aliam ab ea quæ in ſucco limonum infuſa eſt, in fundo alembici poſitam, aquæ roſar. quart. 1. diſtilletur: facies prius deterſa, & a ſqualore depurata hac aqua lauetur.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE